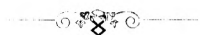

OKLEVÉLTÁR

KOLOZSVÁR TÖRTÉNETE

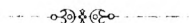
MÁSODIK ÉS HARMADIK KÖTETÉHEZ.

OKLEVÉLTÁR

KOLOZSVÁR TÖRTÉNETE

MÁSODIK ÉS HARMADIK KÖTETÉHEZ.

ÖSSZEGYÜJTÖTTE ÉS SZERKESZTETTE.

JAKAB ELEK,

A MAGYAR TUDOM. AKADÉMIA LEVELEZŐ TAGJA.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPESTEN.

NYOMATOTT A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEMI KÖNYVNYOMDÁBAN.

1888.

I.

[1541.]

Kolozsvár bírája és esküdt polgárai megkérik Szeben város polgármesterét, bíráit és esküdt tanácsosait, hogy Kolozsvárra ne terjeszszék ki az általuk hozott azon végzést, hogy a kádárok vagy csak egy inast, vagy tanulót tarthassanak, kettőt egyszerre ne; mert nekik erre nézve őseiktől való más kiváltságuk van, a mi azt megengedi.

Prudentes et Circumspecti Domini Amici nobis honorandi. Salutem et Amicicium. Vestrae noverint d. Quod Magistri doleiparii concives nostri, istud nobis significare curauerunt in hunc modum Qualiter Magistri doleatores in Ciuitate Vestrarum pr. residentes vnacum alijs comprouincialibus huius regni artem ipsorum mechanicam profitentes uno voto, parilique consensu deliberassent, ut quilibet Magistrorum hanc artem mechanicam profitentium unum studentem parvulum vel vnum famulum instar socj laborantem, tenere debeat, apud se, ne tamen simul hos, sed alterum horum, videlicet vel parvulum vel famulum. Quod si nostrates Magistri facerent, et ad hoc sese offerrent Bene quidem, si vero non extunc ipsi Magistri doleatores vestrates una cum alijs nullum servitorem hanc artem mechanicam profitentem huc in medium Magistrorum doleatorum concium nostrorum dare et dimittere vellent ad labor. experiend. Quin potius et illos seruitores huius artis prefate, qui hic labores exercere vellent, ad laborandum non admitterent, neque talibus seruatoribus, qui hic laborare vellent, vel laborarent, ipsi vestrates aliquem Laborem dare vellent, proinde considerent pr. Vre: Quod nostri Magistri huius artis mechanice a diuturnis temporibus certo priuilegio ipsorum a nostris predecessoribus eisdem concesso vsi sunt, Tali scilicet, ut quilibet Magistrorum hanc artem profitentium apud se simul unum parvulum studentem et vnum famulum instar socj laborantem tenere valeat, atque possit, nam non latet istud quoque pr. Vras, Quod promontorium vinearum nobis in copia est adeo, ut dum ad vindemiam ventum fuerit, si quilibet Magistrorum nedum unum parvulum studentem, et iuxta illum unum famulum, sed etsi tres vel quatuor seruitores haberet eciam, utique satis laboris haberet, ut nostre communitati una simul de labore ipsorum satisfacere possent. Ideo Vestras pr. rogamus ut V. pr. ipsos Magistros doleatores in medio earundem Vestrarum pr. residentes respectu amicicie nostre ad id amonere inducere-

que velint, ut ab articulo per eos unanimiter decreto cum nostratibus habeant pacienciam, ut nostrates Magistri in prioribus ipsorum Iuribus hactenus observatis permanere valeant, neque ipsi Magistri Vestrar. pr. una cum alijs ipsorum collateralibus nostrates ab observatione famulorum huc veniencium prohibeant, ipsorumque nostratum seruitores in medio ipsorum observentur eisdemque facultas laborandi concedatur ubique inter eos, ne per hoc aliquod dampnum tam vestrates, quam vero nostrates incurrant. Quod et in futurum Vris pr. omni nostra amicitia refundere studebimus. Quas altissimus ad vota conservet felices. Ex Ciuitate Colosuariensi in festo decem millium martirum [jun. 22.] Anno Domini 1541.

Iudex Iuratique Ciues
Ciuitatis Coloswariensis.

Külső czim: Prudentibus et Circumspectis Magistro Ciuium, Iudicibus et Juratis Consulibus Ciuitatis Cibiniensis ac Dominis et Amicis nobis honorandis. ¹⁾

II.

[1544.]

Heltai Gáspár, kolozsvári pap mentegető levele Eperjes város bírájához és tanácsosaihoz, pappá meghívott atyjafia, Vurmlaki Albert el nem mehetéseért.

Post servitutum mearum diligentem Commendationem in domino pacem etc. Oportet vt is nec veritatem, nec Deum ipsum veritatis authorem magnificiat, qui non hilarissimo animo amplectitur Zelum vestrum in promouenda gloria filij dei et eius impollute pietatis doctrina virij prestantissimj. Sic cum ipse quoque tam promptum vestrum hunc animum certis argumentis cognouissem, altius caepi vestras curas perpendere, et favorabiliorj animo accendj erga vestras praestantes [*sic*] Dominationes, et vestram illam clarissimam urbem. Postquam igitur ex feruida Charitate Concionator vester donatus esset honestis Letsouianis ciuibus. Atque sumtibus non mediocribus accersitus et vocatus esset Honorabilis Albertus Vurmlacensis, qui suis promissys mihi, tanquam frater fratrij obstrictus ab antiquis diebus fuit, Tamen huic Vestrae vocationi voluj ex parte mej concedere atque vos in hac parte vestro desiderio minime fraudarj. Egi igitur apud illum meis monitionibus, donec ille Hys, et vestris postulationibus pareret. Nunc igitur a contrario multa et magna sunt, quae me monent, ut sibi testimonium vere purgationis feram, vel etiam ferre cogar. Verum dicendo, tantum vidi hominis pergendi ad vos curam, ut vix quenquam alium similem, vel etiam obstrictum multis beneficys, vel grandioribus alijs quibusdam vinculis etc. Sed hactenus semper serys Causis et obicibus

¹⁾ Félv papirra írva, vizjegye egy körben álló horgony. Kolozsvár kisebb pecsétével hitelesítve; eredetije a száz egyetem *levéltár*-ában, 338 szám alatt.

praepeditus est, Quas ipse vel ad vestras praestantes Dominationes, vel ad Honestissimum vestrum pastorem iam saepius scripsit, et perscripturus est. Nec esset nostri vel Honoris, imò esset temeritatis, si Hactenus bonum virum itinere commissemus in tantis periculis, et varijs Tyrannorum tumultibus. Ego et alij mecum fideles Ministri vix in bene muratis Civitatibus ab Hys furis sumus salvi et securi, Taceo ut ille pace et securitate ad vos hactenus pervenire potuisset. Ad extremum ultimus malleus incidit, qui bono viro omnem spem praecisit ad vos veniendj. Nam tantus est rumor apud nos de Turcarum immanissimo furore, ut aliquis se magis optet mortuum quam vivum. Nam mediocri prudentiae vir potest ab externis colligere, quae miseria nos moneat. Dicitur Turcam exercitus sui praeludia misisse in Hungariam, qui curribus luntras et cimbis ex Pesth perduxerunt ad Tibiscum, atque eis meditari obsidionem arcis Tokay et aliarum munitionum. Si Deus et hanc iram in nos missurus est, tunc fiet, quemadmodum in Evangelio scriptum est. Chaos magnum firmatum est inter nos, adeo, ut qui hinc ad vos etc. Deus tamen servaturus est in his malis suum illum minorem caetum, in quo ut et nos simus; det pater omnis misericordiae et consolationis. Post ea scripsit et Dominus Michael vir bonus ex Barthpha, se serio esse ab Bartholomeo fratre nostro ad hoc munus vocatum. Quae res etiam nonnihil pium virum absterruit. Nam non est sortis illius, ut possit permultas expensas facere et eas inanes. Dominationes igitur Vestrae praestantissimae bonum virum excusatum habeant et comendatum. Puto tamen et miseriam Patriae nostrae hoc facillius a vobis impetraturam, cum videant in tantis pressuris et angustijs opus esse Consolatione. Conatur quidem Sathan parvam lucem diuinitus accensam extinguere, sed nobis spes est in promissionibus Dei. Nam omnino iam Humanum desinit auxilium. Dominationes Vestrae Praestantissimae ignorent. Et bene et felicissime valeant.

Dati Calisvarij¹⁾
21 Augustij Anno 1544
v. p[er]stant d d

Caspae Goltzhus
pastor Calisvarij
Augsburgensis

Külső cím : Praestan. et verae [sic] Ampliss. viris, Domis Judicij te Caeteris Senatoribus Civittis Eperies, Domis suis Obsuandis. ¹⁾

¹⁾ A levél külső pecsété köralakú, paizsában legalól mintha halmon korona feküdnék, a felette levő ábrázolást megismerni nem lehet; hátrább jó elé épebb nyomát; fölötté C[aspas] és H[elthinus]. Az eredetiből.

III.

[1546.]

A kolozsvári bíró és esküdt polgárok egy előttük elintézték, de a peres felektől felebbezett ügyet a szebeni tanács, illetőleg a hétbírák elé terjeszt felsőbb elhatározás végett.

Prudentes et Circumspecti domini amiceque nobis honorandi. Salutem et Amicie nostre commendacionem. vestre nouerint dominaciones. Quod anno preterito in sede nostra Judiciaria mota est quedam Causa inter Circumspectos vniuersos Magistros corrigiatores conciuēs nostros vt actores principales ab vna, ac quendam valentinum famulum artis corrigiatorie, comansorem nostrum, vt in causam attractum partibus ab alia, in qua quidem Causa licet dominus Iudex noster praeteriti anni cum suo Assessore Et nos quoque Jurati Consules eiusdem temporis Sentenciam tulimus, Sentencia tamen nostra actores non sunt contenti, attractus quoque non est contentus, sed Causam cum tota serie adiudicacionis nostre pro maturiori reuisione et discussione per viam legitime adiudicacionis in conspectum vestrarum dominacionum prouocauerunt. Cui terminus est assignatus, feria Quinta festum scilicet Beate Chaterine proxime affuturum [novemb. 25.] quam cum tota serie Illuc transmisiimus. vestras dominaciones Bene valere optamus. Ex Ciuitate Koloswar feria Sexta in festo Beate Elysabeth [novemb. 19.] Anno domini 1546.

Judex Juratique Ciues
Ciuitatis Colosuariensis.

Külső czim: Prudentibus et Circumspectis Magistro Ciniū, Iudicibus et Juratis Consulibus Ciuitatis Cibiniensis etc. dominis et amicis Nobis Honorandis.¹⁾

IV.

[1547.]

Izabella királyné mentesítő levele, hogy a gyalui királyi gondviselő és várnok, valamint a fenesi bíró és esküdt polgárok a kolozsváriak fenesi határon levő szőlőiből semmi szokatlan adót [census] vagy zsarolást ne követelhessenek.

Isabella dei gracia Regina Hungarie Dalmacie Croacie etc. Fidelibus nostris Egregijs et Nobilibus Paulo Lesinský, prouisori, et Castellano Castri nostri Gyalw, ceterisque officialibus nostris ibidem constitutis, modernis scilicet et futuris, ac prudentibus et circumspectis villico Iudici, ceterisque Juratis ciuibus possessionis nostre Fenes, Salutem et gratiam. Expositum est nobis in personis fidelium nostrorum prudentum et Circumspectorum

¹⁾ A levél 4 hüvelyk s 9 vonal széles, 10 hüvelyk hosszú 4-edrétű papírra van írva. Vizjegy gyanánt az alsó jobb szélén e jegy van: . Pecsétnek nyomma nincs. Eredetije a szebeni szász egyetem *levéltár*-ában volt a 20 év előtt még rendezve nem voltak közt.

Judicis et Juratorum ceterorumque ciuium Ciuitatis nostre Coloswariensis, Qualiter vos nescitur Vnde moti, aut quorum ducti persuasione, antea non solitos census et exactiones, ratione vinearum suarum, in promontorijs illius possessionis nostrae Fenes existentium, preter omnem consuetudinem pristinam, super ipsos exigere velletis in preiudicium et derogamen consuetudinis antiquitus obseruate manifestum, Nos vero nolentes ipsos ciues nostros, insolitorum aliquorum censuum exactionibus, vlla via aggrauare, sed cum in illis promontorijs dicte possessionis nostre Fenes, tum eciam in alijs locis, in suis Justis et solitis Juribus preseruare, fidelitati vestre, et vestrum cui-libet harum serie mandamus firmissime, vt in eo quod iustum ac consuetum est, permanere et ab exactione aliquorum censuum, a singulis vineis ipsorum et nunc, ac deinceps quoque successiujs semper temporibus supersedere et vacui esse debeatis. Nec Eosdem deinceps hac vel eciam alia Racione, preter solitam consuetudinem, in locis illis impedire, aut quouis modo molestare, vel a cultura vinearum suarum prohibere presummatis, presentibus perlectis exhibenti restitutis, Datum Albe Julie feria tertia proxima post festum Beati Benedicti Abbatis [márcz. 21.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quadagesimo Septimo.

Ysabella regina m. p.¹⁾

V.

[1548.]

Izabella királyné Kiváltságlevelé a kolozsvári kovács ezéh javára a végre, hogy a vasművek : kapa, kasza, sarló sat. Kolozsvárratt is azonképen árultathassanak, mint az erdélyi más szabad királyi városokban.

NOS ISABELLA DEI GRATIA REGINA HUNGARIE, DALMATIE CROATIE etc. Memorie commendamus tenore presentium significan. quibus expedit vniuersis Quod Cum ea sit principum erga subditos benignitas et munificentia vt eorum virtutibus, arteq. tum ingenij tum etiam manuum perspectis et cognitis, eosdem tanquam excellentiores, et a communi hominum consortio quodammodo seiunctos et segregatos non modo aliqua libertatis prerogatiua verum etiam speciali sua gratia amplecti et fouere non delignentur. Quam quidem libertatis prerogatiuam ipsi quoq. subditi, magnis durissimisq. laboribus, fatigis [sic] et erumnis partam et aquisitam [ne temeritate et insolentia quorundam demoliretur [sic] et destrueretur] uicissim, toto conatu, omnibus deniq. viribus, usq. adeo defendere custodire et conseruare nituntur ut certis et statutis terminis ac Limitibus circum-

¹⁾ A város levéltár-ában levő eredetiből, mely egyrétű regál papírra van írva s a királyné veres viaszra nyomott pecsétével megerősítve. [Fasc. V. Nro 15.]

Ehez hasonló mentesítő levelet adott Kolozsvár városának II. János [Zsigmond] is 1560. Gyula-Fejérvárratt, május 10. mely kétrétű regál papíron van kiállítva s a fejedelem kisebb pecsétével megerősítve. [Fasc. V. Nro 16.]

septam sibi met ipsis eorumque posteritatibus vniuersis perpetuo duraturam vigore litterarum et lralium instrumentorum stabilire et consolidare studeant et molliantur [sic]. Quid enim inter diuina humanaq. negotia vtilius, fructuosius, aut etiam quietius esse poterit? nisi ut omnes omnium ordinum status, presertim vero artifices et Magistri qualiumcunq. ezecharum sew cathalogorum aut confraternitatum, in nostris Regalibus et liberis Ciuitatibus commorantes, sanctitis [sic] dudum aut etiam nouiter pro commodo et vtilitate factis principum decretis, priuilegijs et libertatibus fruantur, artemq. manuum suarum, iuxta ritum et consuetudinem liberarum Civitatum prescriptam sine vlla aliorum inuidia et odio exercere possint et valeant. Sane igitur fideles nostri Prudentes et circumspectj Gregorius Sobwl, ac alter Gregorius Fejerwarj, Caspar Byro et Melchior Kowach magistri fabri in suis, ac Vniuersorum in Czeha sew confraternitate fabrorum in Ciuitate nostra Coloswarien. Regali et libera existentium et commoran. personis, nostrum venien. humiliter in conspectum, supplicauerunt nobis magno cum desiderio, ut eisdem, ac tzehe iporum eam libertatis prerogatiuam, qua alie Ciuitatum nostrarum liberarum trannien. tzehe fabrorum, in modo et forma venditionis laborum ferreorum, vterentur et gauderent, gracie annuere et concedere dignaremur. Et quoniam ipsi magri fabrj eam libertatem et prerogatiuam, vigore lrarum nonnullarum Ciuitatis illius nostre Coloswarien. antiquarum, ipsisq. concessam fuisse coram nobis manifeste declararunt.¹⁾ nos de nouo eam ipsis prerogatiuam duximus gracie annuen. et conceden. vt nullus hominum extraneorum zehe fabrorum Coloswarien. pretacte minime incorporatorum labores ferreos, puta ligones, et falces vtriusque generis, fenilis vezt et messorj particulatim vel singillatim in illa Ciuitate nostra, ac inter magistros fabrorum vendere possit, neq. audeat, nisi in numero quartaliej,²⁾ aut alia Notabili quantitate, Casu vero quo nonnulli ausu temerario, in derogamen zehe pretacte, et presentium litterarum nostrarum uendere conati fuerint, ferreorum huiusmodi laborum, iuxta consuetudinem et ritum aliarum tzecharum fabrorum, Ciuitatum nostrarum liberarum, adimendi auferendiq. habeant potestatis facultatem. Immo annuimus et concedimus. In cuius rei memoriam firmitatemq. perpetuam presentes nostras eisdem Magistris fabris, ipsorumq. posteritatibus, dare gracie decreuimus. Datum in Arce nostra Gyalw. Sabbato proximo post festum diem Beatj Jacobi Apostolj [szököév levén, jul. 29.], Anno dominj Millesimo Quingentesimo Quadragesimo Octauo.

Ysabella regina m. pr. ³⁾

¹⁾ Az I. kötet OKLEVÉLTÁR-ában két czéhszabály van közölve 221 - 223. lapon 1467-68-ról, a másik a 255—57. lapon 1477-ről.

²⁾ Az I. kötet OKLEVÉLTÁR-a 256-ik lapján a 33-ik sorban a szó *quartalis*-nak van írva.

³⁾ A *Kovács czéh* ládjában levő, hártýára írt s zöld selyem zsinoron függő pecséttel erősített *eredetiből*. E kiváltságlevelet 1568. május 2. Thordán költ kir. levelével. II. János [Zsigmond] választott király is megerősítette és újból kiadta. Lát-ható az említett czéh *ládájában*.

Heltai Gáspár mentegetőző levele a beszterezei ágostai hitvallásu község általi megválasztatásának el nem fogadhatásáért.

(Günstiger, Ehrnvester vnd weýser ¹⁾ lieber Herr Rychter : Günstige fürsüchtige vnd Achtbare liebe Herrn der gantzen Stadts vnd der königlichen gemeinen [*gemeinly.*] Gottes genad, seines wares erkenntnis mit friden, vnd Befelung meynes armen, vnd iedoch trewen Dienst, mitt freüntlichem Gruss. etc. [*er*]

Achtbare, fürsüchtige vnd weyse liebe Herrn, Ich danke vntertenig von gantzem Hertzen eur A. f. w. für alle Guetwylligkeyt mir allezeyt von euch bewisen, fürnemlich aber, da E. f. w. mich armen man in vergangenen Tagen nicht veracht vnd verschmehet hatt, sonder durch den Ersamen vnd fürsüchtigen Herrn Mihael Kwglar, vnd dem andern ersamen vnd weysen Herrn seynem Mitbruder, mit eur Pfar., vnd dem ampt der seelenhirterey, freüntlich begrust hatt. Da bin ich nun nicht genugsam euer E. f. w. für solche ehre zu danken, aber solchs vmb euch zu verdienen, Sonder ich bitte Gott, des Herrn Christus seynen ewigen vnd almechtigen Vatter, das er E. f. w. solches selbs wölle vergelten, und hie und dort betzalen. Amen.

Günstige Ehrenveste vnd Weyse lieben Herrn. Ich hab von der stund an, als ich auff fürgenante Weyss begrust bin worden tag vnd nacht nicht nachgelassen zu Gott einsam, und auch öffentlich in der Gemeinen zu bitten, das er wölle vnb seiner Ehren willen anzeigen in dieser sacht, was im zu seinen göttlichen Ehren werde dienen, vnd mir, vnd vylen seelen zur seelen seligkeit, Bin auch in dieser sacht seer sorgsam vnd betrybt gewesen, vnd hab auch meine vnwürdigkeyt vnd ondäglikeyt ermessen vnd bedacht, vnd gar nichts onerwegen gelassen. Vnd ob ich schon gemerckt vnd erkand hab meyne grobheyt vnd onverstand, So hab ich doch bey der ersten drein verwilligt, meynes fleys vnd trewerhalben, das ich nur E. f. w. wolte dienen vnd zu euch kommen, wie dann solchs die fürgenante Ersame Zwee Herrn des Ersamen Rats wol bekennen werden.

Wie bald aber der Ersame Herr Rychter vnd gantze rath, solche begrüßung vernommen haben, so haben sie alle, mit sampt der gantzen Gemeinen, mir armen man, so vil fürgeschlagen, fürgehalten mit solchem bitten, flehen, vnd drewen mit dem Zorn Gottes, vnd weyssagen zukunfftiges leids, irnus [*irnis*] zwitracht etc. das ich fürwar schier erlegen bin. Da hatt nichts gehafft, alles was ich zu meyner entschuldigunk hab können erdencken tag vnd nacht. Als ich aber nicht von E. f. w. bin wöllen abstehen, So ist darnach das letzt kommen, das der Ersame Herr der Rychter mit sampt dem gantzen rath es öffentlich angezeigt hat, es könde nicht zugehen, das ich solt scheiden, wo man gleich gewalt an mir solt thuen etc.

¹⁾ A y végig két ponttal van felül megjelölve.

So bezeuge ich nun für Gott Vnsern lieben Herrn, das ich eur E. f. w. als meinen günstigen lieben Herrn, vnd der gantzen gemeinen von gantzem Hertzen, gern vnd willig wolt gedienet haben, vnd allen fleiss vnd trew gern gegen eur E. f. w. bewisen haben : Aber wyder so vil bittens vnd flehens, klagens vnd weinends, vnd wyder frischen Gewalt kann ich nicht.

Ich bit vntertenig vnd gantz fleissig, vmb der Ehren Gottes, vnd des Herrn Christus willen, das Eur E. f. w. mir armen man, solchs nicht wölt veraargen, noch vbel aufnehmen, auch nicht vrtheylen, das ichs aus einem hohen Geyst thue, das ich disen beruf mus hinlassen, wie vileicht ettliche meinen, dan was ich hier schreibe, das schreibe ich für gott, vnd beruf mich auf seiner göttlichen Maiestat Zeügnis.

So meine ich auch nicht günstige liebe Herrn, das ewr E. f. w. solches begeren sey, das ich von hinnen scheiden solt, v t *[lex]* die gemeyne Gottes willigklichen, die nun durch so vil mühe, arbeyt, angst vnd nott erbauet ist, in geferligkeyt leibs vnd seel solt geben, vnd hinder mir ein Blutbad solt lassen. Ich bin vor fertig alles zu leiden, ia auch den tod, als das ich mit meynem abschied so viel tausent seelen in farh vnd verderben solt bringen. Ich wyl lieber, vnd von gantzem Hertzen mit sampt den meinen, vnd der gantzen gemeinen bitten, das ewch günstige lieben Herrn, der almechtig gott vmb Christus wyllen anderswo einen frommen, getrewen seelhirten geb. Vnd ich bin der Hoffnung, das gott eür vnd vnser gebet erhören werd, vnd werde euch versorgen.

So bit ich nu unterteniglich vnd gantz fleysig, Für E. f. w. wie solch mein Absagen mir armen man nicht für vbel haben, vnd wölle sünst in allen Wegen vnd sachen ewv E. f. w. meynen armen, vnd doch trewen Dinst, wöllen befolgen lassen sein.

Der almechtig gott, der Vater unsers Herrn Jesu Christi, der alles gutes ein anfang, mittel vnd end ist, der sey mit euch, erspare euch, bekreftige euch in seinem vnd seynes worts erkentnis, vnd sey in ewrem Hertzen, regiере ewrn sin, Wyllen vnd gedanken, das ir in eyntracht vnd eynnigkeyt ein solchen Hyrten welet, durch welches ampt seyn heiliger name gepreyset, vnd ir alle in irer seelen seligkeit erbauet werdet. Amen.

Geben Zu Clausenburg, am tag der vnschuldigen Kindlein [dec. 28] Im iar 1548.

Eur Ehrenvester, f. w. vnterteniger

*Cappar brith.
pastor vrr yr "
mynnern Christi
zu Clausenb. u.*

Külső oldalán: Dem Achtbaren, fürsichtigen vnd weysen Herrn dem Rychter : Dem Ehrenvesten vnd weysen Herrn dem gantzen Rath vnd der

gemeynen der königlichen Schtad Nösen, Meynen günstigen vnd Ersamen lieben Herrn zu Handen.)

VII.

[1550—1555.]

Heltai Gáspár kolozsvári pap sürgető levele a bíróhoz, István predikátor és az iskola-
mester megmarasztása iránti gyors intézkedés tárgyában.

S. P. Et seruitutúm mearúm comendatione etc.

Ornatissie Doie Júdex, D. V. Or: no sit gravis nec molestúm, quod
iris aliquóties D. V. Or: intertúrbo. Nam illúd oío no facere, nisi magne me
vrgerent, et simúl etia vltíme necessitates. Qúare rogo D. V. Or: velít mihi
ignoscere.

Proposui sepius D. Vris ornatissis negotiúm Dnor Concionatorúm:
vt vt se D. Hoc ipsúm discúteret atque etiam determinaret. Núnc intelligo
Doim Stephanu vel hodie vel cras relationem facturúm Magnifico Dno
Francisco Kendio, qúi modis oibus laborat, vt D. Stephanú in súam ditio-
nem perdúcere possit.

Aúdio etiam vocarj Dúm Mgrúm Sco se ad Riúúlos Donar. Qúod si
hij dúo virj per D. V. Or: dimittentúr, nállis sumpribús aút modis poterúnt
similes rúrsúm acquiri. Nec ego solús sine eiúscemodj coadiútoribús D.
Vris seruire possúm.

Quare rogo dominationes Vras, velint hoc negotiú ventilare atque
etiam determinare, vnacúm negotio omj, quod D. V. Or: ab centúm viris
comendatúm est.

Nam Do Concionatores et ego ipse qúoque súspensi súmús animis in
hac incertitúdine, nec sedatis animis no possúmús nrís incúmbere stúdys etc.

Mentem meam circa res parrochiales ex scripto meo núper D. Vris
Or: misso intelligere poterit.

Faciat et V. D. recenseri Iras priuilegior. Molendinj etc.

Dñs d. vras ornatiss. scripsit

v d or: deditus

2)

*Caspar Brlth.
pastor*

¹⁾ A Besztercze sz. kir. város levéltárában levő *ereletiből* szó és betű szerint híven
leírva, a pecséten levő metszés egy előfán és C. [aspar] H. [elth] betűkön kívül egyéb
tiszván ki nem vehető. Látható a RAJZOK közt.

²⁾ *Hátirata*: Ornatiss. Duo Júdici primario etc. A m. tud. akadémia kézirat-
tárában levő *ereletiből*. L. *Történelem*. Ivrét 191. szám. I. köt. II. esom. 11. pont alatt.
Ide, saját kézírása tanusítása szerint, *Tunyogi József* tanár gyűjteményéből jutott.

VIII.

[1550.]

Kolozsvár birájának és esküdt polgárainak első és másodfoku ítéllete, Kövér László, ró oláh lakos és Petka nevű neje, úgy Kapusi Oláh Moyszin s Oláh Mihály szintén kapu János plébánus fia mint felperesek s János, feleki oláh plébánus mint alperes közt fenforz birtokjogi ügyben.

Nos Petrus Theremý Judex, Ceterique Jurati Cives Ciuitatis Colos wariensis. Significamus tenore presencium, Quibus expedit, Vniuersis e Singulis, Quod Temporibus preteritis, In Sede nostra Judiciaria mota era quedam causa Inter Valachos Ladislaum Kewwer, Et uxorem eiusdem Petk vocatam, in possessione Rhewd residentem, Item Michaclem Olah, filium Johannis Presbiteri Valachalis, Plebani in possessione Kapus, Atque Valachum Moýžyn vocatum, In eadem possessione residentem, Vt Actore principales Ab Vna, Atque honorabilem Joannem Presbiterum Valachalem Plebanum possessionis nostre Felek, Vt in causam attractum, partibus Alia, Actores Igitur contra Attractum proposuerunt in hunc Modum, Qua tenus Illa bona et hereditates, quas predictus Joannes Plebanus possideret Videlicet Domum, terras Arabiles, hortum frugiferum, fenetum, que in possessione Felek, Et Metis eiusdem existerent et haberentur, fuerun quondam Dancho Episcopi, qui Vnam habuit consanguineam sororem scilicet Nomine Annam, que erat uxor quondam Baradoma Valachi, in possessione Olah Dezmer uocata olim residentis, quam ipsa bona supra dicta concernerent, post obitum Dancho Episcopi fratris sui, Ipsi igitu supradicti, Domina Petka, Vxor Ladislai Kewwer, Atque Michael Olah ne non Moýžyn, eiusdem domine Anne fratres propinqui forent, que ex qu iam mortua est, post ipsius decessum supradicta bona omnia et hereditate ipsos Jure fraterno concernerent, et non ipsum Joannem Plebanum, qui illa bona ipse Joannes Plebanus illegitime possideret, quum ipse non ueru filius Dancho Episcopi esset, sed spurius et Illegittimus eiusdem. Ideo supra scripta bona Ipsos tanquam fratres concernerent, quae ad manus ipsorum dari optarent, si de Jure esset. Contra quorum proposita Attractus Respondit in hunc modum, Quod Ipse in Illis bonis et hereditatibus quondam Dancho Episcopi uere et iuste consistit, eaque iuste et legitime possidet, Nam sepedictus Dancho Episcopus patris suus legitimus fuit, ipseque filius legitimus eiusdem est et non spurius, Aliud uero est, Quod si etiam spurius filius esset ipsius Dancho Episcopi ipse, tamen adhuc illa bona Et hereditates ipsum Et non alium concernerent, quia Ipse Dancho Episcopus illa sibi reliquit, et in hoc etiam posse suum potuit efficere, quod sibi reliquit, Cum tamen legitimus filius suus est, que probabit. Audiente Domino Iudice nostro cum suo assessore predictarum parcium propositiones, Allegaciones et Responsa, Causam ipsorum predictam, ad probabilia admisit documenta. Actores igitur quam plures testes adduxerunt, qui fassionem fecerunt, que erant solummodo quedam audita, sed manifeste comprobare non potuerunt ipsorum consan-

guineitatem, que ad ipsorum adquisicionem sufficiens fore potuisset; neque hoc comprobare potuerunt, quod predictus Joannes Plebanus filius spurius ipsius Dancho Episcopi fuisset, sed solummodo quedam audita [ut premissum est]. Attractus autem in defensionem cause sue produxit in testimonium, Vnas Litteras Dominorum Judicis et Juratorum Ciuum illius temporis, sub sigillo Ciuitatis nostre Maiori et Autentico patenter in Pergameno confectas et emanatas, que manifeste continebant quasdam fassiones illorum testium, ipsius Joannis Plebani. Attracti isti coram Dominis Iudice et Juratis Ciuibus Illius temporis, fide eorum mediante fassi fuissent, prefatum Joannem Plebanum — — filium — — legitimum quondam Dancho Episcopi — — nullum alium preterquam eum hereditates sue concernerent, Domus Videlicet una in possessione Felek, quam pater suus Dancho Episcopus, perse reedificari fecit — — — — — Domus — — — — alia sita et Adiacens una cum terris Arabilibus fenetis et horto pomifero — — — — ab antiquo pertinentes, ipsius uero hereditates — — — — — Grecum — — — — pecuniis — — quondam Ladislao presbitero Valachali pro — — Dancho Episcopo — — — — — et Clericus eiusdem Marci Episcopi — — — — — quadam speciali dileccione in filium adoptiuum suscepisset, predictasque hereditates proprijs suis pecuniis emtas — — — — — in perpetuum possidendas, in filios filiorumque heredes — — prout littere supradicte clare — — Item preter hec denuo produxit attractus nouiter unum testem videlicet nomine — — — in possessione Serkes residentem, qui fide mediante fassus est — — Attractus Joannes Plebanus est filius uerus et legitimus quondam Dancho Episcopi — — — bona sua legasset ipse Dancho Episcopus. Produxit denique unam Mulierem, in testem suum, nomine Naga, relictam quondam petri Czerpe Valachi in possessione Felek residentem, que similiter fide sua mediante fassa est [*A vonat- lak olvashatlan szokat pótolnak.*] Episcopus In possessione Felek residens ipse Dancho Episcopus per se preparari fecit, Et eodem attracto Joanni Plebano legauit, Item produxit et alium testem mulierem Alba Vocatam, Relictam quondam Sthanchul Valachi in possessione — residentem, que simili modo fide sua mediante fassa est in hunc modum, quemadmodum precedens testis, Mulier scilicet Naga, Item insuper Ipse attractus produxit et alios testes, qui fide ipsorum mediante confessi sunt hoc, quod scirent istud, quod porcio quondam Domine Anne, sororis quondam Dancho Episcopi ipsam concernens, eidem extradata et restituta fuisset, His igitur Intellectis Dominus Iudex noster, cum suo assessore, inter partes predictas talem tulit sentenciam, Quod ex quo Actores, cum ipsorum testibus comprobare non potuerunt consanguineitatem ipsorum, que sufficientes fuissent ad adquisicionem ipsorum, qua requirebant supradicta bona et hereditates quondam Dancho Episcopi, neque hoc comprobare potuerunt, Quod ipse attractus Joannes Plebanus filius spurius esset ipsius Dancho Episcopi, Ipse autem Attractus comprobauit Litteris predictorum dominorum Judicis et Juratorum Ciuum illius temporis, suum jus et Justiciam, Quod scilicet ipse legitime predicta possidet bona, et hereditates quondam

Dancho Episcopi, quas quondam Marcus Episcopus grecus, proprijs suis Pecunijs emtas, eidem Dancho Episcopo tanquam Filio adoptiuo legasset et donasset et in hoc posse suum efficere potuit, a quo tandem in ipsum Joannem Plebanum attractum ille hereditates, tanquam ad uerum et legitimum filium quondam Dancho Episcopi deuolute sunt, Qui si spurius fuisset eciam, tamen ipsum concernerent, quia illas eidem reliquit Dancho Episcopus, pater suus [prout ex fassione testium intelligitur], in quo posse suum fecit, Denique Attractus hoc quoque comprobauit, quod porcio Domine Anne consanguinee quondam Dancho Episcopi, cuius fratres Actores seipsos esse dicebant, eidem extradata et restituta fuisset, Ideo his de causis et rationibus ipse attractus Joannes Plebanus in pacifica possessione predictarum, hereditatum in possessione Felek, et Metis eiusdem existentibus habitatum permaneat et illas, ut proprias possideat. De qua quidem domini Iudicis nostri sententia attractus contentus est, Actores autem non sunt contenti, sed causam illam pro maturiori reuisione et discussione in conspectum nostrum, Juratorum Ciuium per appellationem prouocauerunt, Nos igitur denuo auditis parcium prefatarum propositionibus, Allegacionibus, Responsis, et probabilibus documentis, Sententiam Domini Iudicis nostri, et sui assessoris in hac causa, tanquam rite et Iuridice pronunciatam approbauimus, in robore tenuimus, de qua nostra sententia Attractus iterum contentus est, Actores autem non sunt contenti, sed ulterius appellauerunt. Nos igitur appellationem ipsorum audientes, eidem [Juxta Ciuitatis nostre Jura] terminum statuimus non semel, sed bis, et ter eciam, Ipsi tamen ad Appellacionem, eo [quo nostra requirit consuetudo] deducentes, non uenerunt, neque miserunt, sed omiserunt, In Cuius Testimonium presentes litteras nostras, Sigillo Ciuitatis nostre maiori et Autentico Impendenti roboratas, eidem Joanni Plebano attracto, ad legitimam requisicionem eiusdem duximus concedendas. Datum in prefata Ciuitate Coloswar, Feria Sexta post festum Beate Chaterine Virginis, [novemb. 30.] Anno Domini, Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo. ¹⁾

IX.

[1553.]

Az erdélyi vajdai szék, mint az ország rendes bírósága ítélte, Kolozsvármegye és Kolozsvár szabad kir. város bírói joghatósága ügyében.

Nos Franciscus Kendy de Zentywan et Stephanus Dobo de Rwzka, Wayuode Transsiluanienses et Siculorum Comites etc. Memorie Commendamus per presentes, Quod nobis feria Quarta in Vigilia uidelicet festi

¹⁾ Hártyára írott, a város kék és veres selyem zsinoron függő, nagyobb pecsétével erősített *eredetiből*, mely 1782. 3149 sz. a. az erdélyi kir. kormánysszéknek be volt mutatva.

Beati Thome Apostoli Vnacum Reuerendissimo domino Paulo Bornemyzza Episcopo Transsilvaniensi. ac Reverendo Francisco Meggyesÿ dd. Abbate de Colosmonostra, ac Egregÿs Georgio Vernhero. prefecto Arcis Saros et Thoma de Bernaldo. Commissariÿs Serenissimi Principis et domini domini Ferdinandi Diuina fauente Clemencia Romanorum Hungarie Bohemie etc. Regis, domini nostri elementissimi Hic colosuarÿ constitutis et existentibus Prudentes et Circumspecti Joannes Bornemyzza Iudex ceterique Jurati ciues huius ciuitatis ut Actores ab una, ac Egregÿ Joannes Kemÿn Comes Comitatus Colosiensis. Sigismundus Rado de Gyereomonostra et Paulus Bánffy de Mogyoro Nominibus et in personis Vniuersitatis dominorum Nobilium eiusdem Comitatus colosiensis ueluti in causam Attractorum per mutuam eorundem partium transactionem nostram uenientes in presenciam Annotati Iudex et Jurati ciues per modum Querelarum nobis significare curauerunt Quomodo prefati domini nobiles nescitur Quibus ducti respectibus ad instanciam ipsorum Actorum et cuiuslibet inhabitatoris ciuitatis Colosuar, ex parte tam nobilium quam eciam ignobilium in eodem Comitatu residencium ratione quorumuis negociorum ad Sedem eiusdem Comitatus in presenciam ipsorum Juri citatorum Iudicium impendere nollent Asserentes Quod si Actor causas nobilium uel colonorum suorum in presenciam Ipsorum Actorum uersatas uel uertentes per Appellationem ad Sedem Comitatus eiusdem transmittere uellent Ipsi quoque in causam Attracti prompti essent, Actoribus ex parte quorumlibet Iudicium et Justiciam impendere Que postulatio in causam attractorum Libertatibus et priuilegiÿs Actorum preiudicaret manifeste, unde ipsi ex parte in causam Attractorum Iudicium et Justiciam sibi per nos elargiri postularunt Quo Audito prefati in causam Attracti responderunt ex aduerso. Quod Ciuitas Colosuar in Comitatu Colosiensi fundata esset, igitur Actores Jure ipsius Comitatus uti debent : et ubi Actores causas in causam attractorum coram ipsis uersatas ab eorum presenciam per Appellationem medio Iudicium nobilium ad Sedem Comitatus predicti transmiserint, et Ipsi in causam attracti ex parte eunctorum Adversariorum Actorum in eodem comitatu residencium Iudicium impendere prompti sunt. Hoc Intellecto Memorati Actores replicaue-
runt Ciuitatem quidem Colosuar in Comitatu Colosiensi fundatam esse. Verum diui condam Reges Hungarie eandem Ciuitatem de reliquo membro Comitatus sibi ipsis selegissent ac priuilegiÿs, Indultis, et libertatibus eam dotassent Actoribusque utendam et eam eisdem priuilegiÿs Indultis et libertatibus possidendam concessissent. contra Que Ipsi Actores non tenerentur causas ab eorum presenciam ad Sedem dicti Comitatus transmittere presto tamen essent uniuersas causas in causam Attractorum coram Iphis motas et uersatas et in futurum uertendas per legitimam Appellationem nostram ueluti Iudicium Regni ordinariorum in presenciam transmittere. postularent tamen et Ipsi Actores ut in causam quoque Attracti Vniuersas causas Actorum et cohabitatorum ipsorum similiter nostram in presenciam transmitterent, Quibus sic habitis et in causam Attractis Actionem Actorum conuincere non ualentibus, eedem partes Iudicium et Justiciam Sibi

elargiri et per nos Administrari postularunt. Et Quia Actio Actorum non prefatisque dominis nobiscum in discussione et examine presentis causa constitutis et existentibus Justa et Juri consona esse uidebatur. proinde nos Assumpto superinde prematuro consilio et sana deliberatione eorum dominorum Judicantes commissimus eo modo. ut prefati in causam Attrahendi ad instanciam Actorum et cohabitatorum suorum. ex parte quorumlibet tam nobilium quam etiam Ignobilium in dicto Comitatu commorantium Judicium et Justicie complementum impendere et Administrare, ubi uero Actores Judicio in causam Attrahendorum non contentantur extunc in causam attracti easdem causas Actorum ad prouocationem ipsorum nostram in presenciam transmittere. Et contra ut Actores etiam ad instanciam causam Attrahendorum ex parte quorumlibet in ciuitate Ipsorum commorantium Judicium et Justiciam impendere et Administrare ac causas Vniuersas Appellationem in causam Attrahendorum maturius discutiendas cum ulla interpositionem Judicum nobilium eiusdem Comitatus colosier [Quorum Authoritatem et Jurisdictionem in medio Actorum procedendi anichilauimus et Jure mediante penitus sustulimus] nostram in presenciam transmittere modis omnibus debeant et teneantur. Harum nostrarum viget et testimonio literarum mediante Datum Coloswarÿ feria Sexta proxima post dictum festum Beati Thome Apostoli [decemb. 26.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Tercio

Lecta et Extradata per me
Paulum Zygethÿ. ¹⁾

X.

[1554.]

Az erdélyi vajdák átírják és megerősítik Ulászló király azon kegylevelét, melyvel Kolozs városának közszolgálatára négy sátor-alja czigányt rendelt és a város e jogában a védelmét a vajdáknak megparancsolta.

Nos Franciscus Kendÿ de Zenthywan et Stephanus Dobo de Ruz Waywode Transsiluanenses et Siculorum comites etc. Memorie commendamus tenore presencium Significantes Quibus expedit Uniuersis. Quod Prudentes et Circumspecti Judex et Jurati ciues huius ciuitatis colosariensis nostram personaliter venientes in presenciam exhibuerunt non quasdam Litteras. Serenissimi quondam Principis et domini domini Wladislai dei gracia Hungarie Bohemie etc. Regis pie memorie. Spectabili Magnifico quondam domino Petro comiti et Bozyn et de Sancto Georgio Judici curie sue Maiestatis et Waywode transsiluaniensi futurisque tunc Waywodis et Vicewaywodis harum Parcium Regni Transsiluanarum

¹⁾ Az *eredetiből*, mely — töredékeiből láthatólag — a két vajda pecsétével volt megerősítve és kemény regál papírosra nyitott alakban kiállítva. [Pasc. Nro 5.]

parte quatuor tentoriorum Chyganorum. Per suam Maiestatem Judici Juratis ceterisque ciuibus et toti communitati dicte ciuitatis coloswariensis ad eorum seruicia deputatorum Preceptorie loquentes in Simplici papiro patenter confectas et ad relacionem Magnifici Joannis Bornemyzza Thesaurarj sue Maiestatis sub Sigillo suo Autentico in inferiori margine ab intra impressiue consignatas et extradatas, tenoris infra scripti. Petentes nos ydem Judex et Jurati ciues coloswarienses debita cum instancia Ut easdem literas presentibus literis nostris inserere, easdemque ratas gratas et acceptas habentes roborare et confirmare Vellemus. Quarum tenor talis est. Wladislaus dei gracia Rex Hungarie et Bohemie etc. Fidelibus nostris Spectabili et Magnifico Petro comiti de Bozyn et de Sancto Georgio Judici curie nostre et moderno Waywode futurisque Waywodis et Vice waywodis Parcium Regni nostri Transsiluanarum Salutem et gratiam. Intelleximus nonnullos esse ex Regnicolis nostris. Qui Illos Chyganos quatuor tentoriorum, quos nos alias Prudentibus et Circumspectis Judici, Juratis, ceterisque ciuibus, et toti communitati ciuitatis nostre coloswariensis ad eorum Seruicia deputauimus ab ipsis nescitur quibus moti racionibus Vellent et niterentur Alienare. Et quia nos ea. que semel pro ipsorum ciuium Nostrorum Vtilitate libera mente fecimus retractare nullo modo Volumus. Propterea fidelitates vestras requirimus. Eisdemque nihilominus harum serie committimus et Mandamus. Ut Acceptis presentibus dictos quatuor tentoriorum Chyganos per Maiestatem ut prefertur nostram dictis ciuibus nostris deputatos ab eisdem auferre Vel Alienare aut ad aliquam taxam vel aliam solucionem faciendam eosdem Artare et compellere non permittatis, sed eos contra omnes tales qui ut premittitur a dictis ciuibus et communitate separare et alienare Vellent tueri protegere et deffensare [*sic*] debeatis Authoritate nostra Regia presentibus vobis in hac parte attributa mediante Secus non facturi Presentibus Perlectis exhibenti restitutis Datum Bude feria secunda proxima ante festum Beati Demetry Martiris [octob. 7.] Anno domini Millesimo Quingentesimo Secundo Vnde nos prescripte petitioni dictorum Judicis et Juratorum ciuium ciuitatis coloswariensis fauorabiliter inclinati preinsertas literas Memorati domini Wladislay Regis. ratas gratas et acceptas habentes, roborandas, ratificandas et confirmandas esse duximus. Imo roboramus, ratificamus. et confirmamus harum Nostrarum Vigore et testimonio litterarum. Datum in dicta ciuitate coloswar. feria Secunda proxima post Dominicam Judica [mare. 12.] Anno domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Quarto. ¹⁾

¹⁾ Az *ereletiből*, mely kétrétbe fogott papírra volt írva s középen mindkét vajda peesztével hitelesítve. Kivül rajta ez egykoru írás: Litterae Confirmationales Franciscy Kendy et Stephani Dobo Waywodarum, Ne Chyganos hinc auferant aut Waywode Chyganorum ab iisdem Censum exigant. [*Phsc. D. Nro 25.*]

XI.

[1554—1628.]

Szabó legények czéhszabályai.

Az szabo legényeknek kiadatott rendtartásoknak pariajanak massa mely iratot uýonnan, Ao. 1628. 9 Feb. Az becziületes Che Attianak es Chemesterek akarattiokból az becziületes vensiegel egiütt.

Hannes Lutsch Leorincz Schespriger Ambrosius Gaszner m. p.¹
Grusz Andras Keeskemety Szabó Janos
Chenek gondvisselőj.

Anno 1628 9 Feb. Adgiuk emlékezetre, Hogý minekutanna a m udeöknben [*iggy*] az Istennek nagy kegiehnessegenek általa, az eo igýe, e Euangeliumabol az igazsagnak ismeretere jutottunk, az Chebenn ýs küleomb küleomb fele dolgokat, az egyházban valo rendeleseket, egyeb rendbel — mely az Chehet illet — rendelesseket és vegzeseket, meliek kivaltkepen a Mestereknek, de kivaltkepen az Iffiaknak mind peniglen legényeknek ter hessek es nagy nehessegekre voltanak, meltan leteottük mýs egész Chehü igazs lelký Ismeretünkbeol, mindenfele terlnék, és nehessegeknek künniebi tesszejert, es az mi fiajnknak, az Zabo legjeneknek, az eo negýedessegeknek es akaratosagoknak megh ennyhitesseyért vegeztük es gondoltuk ezt, hog bizonios modot es rendet szabnank nekik, mely szerint cönnön közteoik egik az masikhoz, magokat tisztessesegen viselnek, az eo teollik kivan engedelemben, Isten dicýretire tistesehire, es eleteknek jobitassara, minde vegeszeseekben es rendelesekben, es bünteteszben, mely eo köztök megh tartassek, hogý ezvtan ýs semmý výsagot, önmen magok akaratiokból szer szený ne mereszelyenek, ez alol megh irt büntetessek alat.

Elcoszeor. Az Szabo legényeknek legien tulajdon szállassok ugý min az legények Attjanal, hogý minden legény vagy Iffiu ký masz honnan id jü ot beterhessen, es ott lehessen addig miglen müet talál, az apa tartozó peniglen három penzert egy etelt adný, ha penig valamely legény költseg telen volna, az apa az legennek az hire nélkül, kett etelnel teobet az olljai legény számára ne adgion, és mikor szolgálatra kül, az Apanak megh fizessen

Masodszor. Legien az legényeknek egy Che ladajok, ehez rendellyenel kett mestert, avagy beýschezer, es kett legent, mellýeket Dekányoknak híjanak, kyk erre az ladara gondot visellyenek, es az mý abban szolgaltatik ast be szedgiek, es ismegh ký adgiak, az ket mester penig, mely Eges Chetül választatik hogý minden Cantorban az dekanioktól számot vegýe nek, mely Decaniokat az Zabo legjenek [*iggy*] egez tarssagül válaszon, azó Cantor közbely vy Decant ne valassanak Cantor el teolteigh.

Harmadszor. Az mely legény vagy Iffiu ide jövend, tartozek elseo fe hetyberit be szolgaltatni, mikor az szolgálatban be al, az Ladaba be ad

¹⁾ E szabályok és az ő aláírása czéhjegyzőnek mutatják.

es minden legenj, melynek hetybert fizetnek, minden negy hetre ket penszt fizessen az ladaba tizen egy es tizenket ora keszt, minden fogiatkozasz nélkül, es haladek nélkül, ha penig valamely viszat [igy] vonna, es effele penzt be ne nem szolgaltatna, az olljant ket het mulvan, az legeniek az lada eleot, negy pensel büntessek megh, hogy ha peniglen valamely legenj, mesterenek vagy önnen maganak, nilvan valo szüksegeben foglalatos volna is, mindazonaltal minden haladek nélkül, az ket penst mas tarsatul, az megh nevezet buntetes alat be küldgje, hogy ha peniglen az mestere az legent, oly mesze küldötte volna, hogy az napra melyre az penzt be kellene szolgaltatni, yelen nem lehetne, es rea nem erne, az olljannak elegendeo bizonyssaga leuen megh ne büntessek, hanem az fel tetel penzt be szolgaltassa, e mellet az Idegen legjennek [igy] az Iffiakert minden ket hetben eosue gyülyenek.

Negjedzer. Az Iffiak kik az tanulo ideyet el teoltöttek, az ladaban egy penzt adgianak be.

Eotcodzer. Valamely legenj vagy Iffiu, etelet az Apauat szereztetni megh, es rea nem megien, vagy mennj nem akar, tartozekek mindazonaltal fizetnj beleje.

Hatodzor. Ha valamely legenj megh betegednek, es anyra el eröttlenülne, hogy magat nem birhatna, minden evel kett ket legenj vigjazon mellete, es banjon velle, azonkepen napaly, ha az szükzeg kuanja az jó rendeles szerint, minden szükseges dologban nekü szolgallyanak, seot ha betegsegeben keöltseg nélkül megh fogiatkoznak, az ladabol 25 vagy 50 penst adgianak nekü, annak vtana az betegh legenj ha megh giogiul, tartozek az köleziön adot penzt, hat hetre megh fizetnj, ha penigh arra megh nem adhatna, az Decanioktol kerjen tova valo napot, hogy ¹⁾ peniglen megh halna, tehát az legienjek az eo marhajabol varos szokassa es igassaga szerint el temetetnj, ha penig valami marhaja nem volna, mindazonaltal az legjéniek a Che ladajabol tartozanak eltemetnj.

Hetedzer. Hogy ha ualahonnan legenj iö es müuelnj akar, egy mesternek se keressen se tarczion szállast, hanem az legeniek attjanal es attol varyon az mü dologabol, es az elljan legent egy mesterhöz se vigjék, hanem a hova az apa adgia avagy rendely eotet, tudny illik az mely mester eleoszeor legent kert, hogy ha az legenj keduetlen lenne, es annak az mesternek müvelnj nem akarna, tehát az mesternek, egy hettel annak eleötte hirre adgia, az Chenek szokasa szerint, az Iffiu penig ket hettel adgia az eleot ertessere az mesternek.

Nyolczadzor. Valamely legenj it az Varosson akar mesterre lenni, tehát az az legenj annak eleotte, it az varoson esztendeigh es három napig lakyék egy eoregh mesternel, hogy az vaross münek szokasat es modgiat megh vehesse, az mestere ys megh vehesse az legennek erkeolczjet, hogy ha penig valamely legenj vandorlanj akar es a mellet mas mesternek legjeniet el hitegety es fel keoltj, noha szintien [igy] egy nap es egy oraban eo velle

¹⁾ ha — kinaradt az eredetiböl is.

el nem indulna, cziak hogy az vtan megh tudodgiek, es megh bizoniodgjék, az olljannak semmi Varosson müvet ne adgianak, mind addig a miglen az mestereknek kedvet nem találja.

Kilenczyedik. Valamely legenj az mesternek hirre nem teszy, mikor vanderlanj akar, az Chenek szokasa szerint, avagj mesternek boszusagara hét közben fel kel es nyíllvan való szüksege nélkül el megien, vtana iryanak az mesterek, hogy az eo mestereknek, kyteol fel keolt, ahol köuetkezet karat megh fizesse, es az Zabo műnek szokasa törvenye szerint, mesterenek kedvet talalya, hogy ha penig nyllvan valo okat adhattia es ez szegödsegjt mutat-hattja, hogy semmiképen nem maradhatot megh az legenj, menyen az Che-mesterhez, es az okat nekj igazan megh mongja.

Tizedik. Hogy ha mely legenj az Cheben avagy gyülekezetben volna es megh halna, tehát az ket mester, es az legeniekel tartozanak tjttesse-gesen el temetnj, hogy ha költsege nem volna, az eo marhajabol fizessek megh az tarsasagot.

Tizenegyedik. Valamely legenj egy mesternel le üll és az hett keozben Innepet Zeresz Vranak hire es akarattja nélkül, az olljant az Decaniok meltan megh büntessek, az Chemester vrain hirekel.

Tizenkettödik. Senkj ne jadzjék az Korzioman avagy lletlen helljen se valakj hazanal, hanem tulajdon, cziak az Attiok hazanal tisztessgesen hogy ha peniglen jadzane idegen hellien, vagy penzben vagj penz nélkül tartozek az tarssassagh ladajaba dr. 50 minden kegjelem s engedelem nel-kül, es ha valamely legenj tudnjaja [igy], hogy mas legenj jadzot volna, es el titkolna, az Dekanioktol hasonlo büntetesekek meg bünteteeodgiek a mint felliül megh vagion irva.

Tizenharmadik. Valamely legenj, az eo mestere hazat megh rutitana megh gialazna, valami módon az lehetne, uagy tisztatalan szemelyeket be vinne, az olljant az legeniek közönseges képen meg utalljak es megh uessek mynd it, mind massut, valahoua jutt, mind addig miglen az eo vranak, vagy assonianak kedvet talalya jamborok által, annak felette megys büntessek az lada eleot, valamint az jambor vrak itilik vetkenek mivolta szerint, es valamely legenj kész assonj alatnak az legenjek szeribeol tiszteleot adna azt erdemi szerint megh büntessek.

Tizennegyedik. Ualamely legenj oktalanul megreszegednek, hogy az bort kj adna, az olljan tartozek az ladaba fizetni dr. 32. ha penigler ilyen uetkekben, ualamely Iffiu lelegzik, azys bünteteodgiek büne szerint es az legeniek szokazok szerint az lada eleot.

XV¹⁾ Ualamely legenj magat meg nem tartoztattja Innepnap, es mestere hazanal nem maratthat, hanem Koszorora akar menj, az olljan az my²⁾ tarsasag Kozorojara menjen, de idegen herre [igy] ne menjen, hogy³⁾ penig mas herre menne jdegen Koszorora, es ast mi legjeninknek nyllvan valo gialazatokra es boszusagokra czyelekezy, tartozek az mi legjeninknel az Kozorot megh adnj, es ha valamelyk mestere akarattya ellenere, hazat

¹⁾ Igy az eredetiben is. ²⁾ My = szabó mű, czch. ³⁾ ha — kimaradt az eredetiben is

kivüli hal, egy Ejel es arrol az mester panaszt tenne, ast az mesterek megh büntették uetke szerint.

XVI. Valamely legený az Apanal vagý Koszoron, az uagý mashutt, tiztatalanul szol, auagý czelekezik, es egy mast megh szidgia kuruafianak, auagý latornak, auagý Esztelenüll kest rant, az olljant megh büntessek uetkejert. dr. 32.

XVII. Valamely legený egik az masikat, megh hazuttatja, megh büntessek, dr. 10.

Tizenniolczodszor. Az tarssasagh jól megh lassak, hogy mikor Decant valastanak, olliant valaszanak, ky megh ert io erkeolzcýü, hogy a teobinek is peldat adhasson, mikor penigh az legjeniek az ket assessornak akarattyabol az kett Decant ualasztiak, akor az legjeniek nekik engelmessék [iggy] legienek es szofogadok legienek, Ha ualameljik peniglen szo fogadatlan lenne, ast megh büntessek dr. 20, minden engedelem nélkül, az Iffiu azonkepen az legienieknek szokassok szerint, ennek utanna, ha ualamely Iffiu, az legieniekuel ellenkednek, es bozukepen neky szollana, amaz megh bünhedgiek az legyeniek szokasok szerint.

19.¹⁾ Valamely legenj mesterenek auagy Mesternejenek, gazdajanak auagy legieniek, ualamj hatmege dolgot czelekednek auagy tiztatalan dolgot, ky nem illik, Ejel auagy napal, megh sertegetne auagy egieb modon njluan valo gonoszagot czelekednejek, es az ky hirhednejek, hogy ollian gonosz czelekedetyert, ismegh el kellene lappanganý, az olljannak az legieniek, az mesterek hirek es akarattjokbol, vtanna írýanak az okon, hogy az olljan legenjet mind itt, mind peniglen masutt, ualahoua jutand, megh utallyak, es semminek tareziak, sehul egy legený sze müelýen mellette, se szolgalljon mellette, mind addiglan, megh az ollian alazatos engedelmesseguel kedueket találja, es kinek marhajat ²⁾ volna, azokatys tizttesseges Jambor emberek által megh elegýczýe, mikor ezek mind kessegel megh lesznek, tartozek az ladaban fizetný dr. 25 Miért hogy az legjenieket olyan dologal meg gýalazta.

20. Valamely legenj az birszaggal, auagý Kozoru megh nem adassaua el menne, az legjenieknek akarattiok ellen, tehat az Decaniok tartozanak az Chemesternek bemondany, az mesterek osztan modot talljalýanak benne, hogy szehullt müüt ne adgianak az olljannak mind addig, mig az legjenieknek kedueket nem találja.

21 Az legieniek es Dekaniok az kolcziot el ne jártassak az legieniek be gyutesseyert, akar my okertýs, hanem ha innepen, hogy ha peniglen oly melto oka volna, tehat tartozanak az Che apanak ertessere adni s azon képen annak hireuel akarattjaua giutzyek eosue az legjenieket, valaky peniglen az ellen uetkeznek, vagy transgredialna, tartozek az mestereknek fl. 1.

22. Ha valamely legený megh bantodnek az eo mestereteol az ital penz dolgabol, hogy az mester ast mashoua akarna igazitaný, az olljan

¹⁾ Ezentul az *eredetiben* arab számok jelölik a pontokat.

²⁾ Egy szó hiányzik.

legeny az Decanioknak megh ielenczie, viszontag az Dekaniok az Chemes-
ternek, hogy az legennekys az eo jutalma el ne idegenitetessék.

23 Az Szabo legjeniek minden üdeoben, az eo mesterek minden
melteo [igy] es illendeo dologban, az my az varrast es az müuet nezi, az
szüksegh szerint, hü es engedelmesek legienek az mesterének auagy az
münek el uegezesse alat.

24. Az tizteletes tarssasagh, tudni illik az Szabo legjenjek, ket mes-
ternek az az Assessorok es ualasztot Dekanjoknak akarattiokbol minden
Kantoron meg oluasstassak, hogy az ujonan jött legjeniekjert es Iffiakert,
es kinek mostanaban az Aprod Esztendejeket ky tanoltak, hogj azokys
erteziek az czykkellyeket, es uegezeseket, es ez tiztesseges mestersegnek
es münek rendeléseit, mert hol az Iffiusagnak semmi rendtartasa, semmi
bizonios regulaja eleiben nem tamaztatik, ot semi tizteletes elet nem sokot
köuetkezni. Azonkeppen az hatalmas eörök Isten, mindeneket mertekel,
modal es bizonyos üdeokel határozot, mert az hol semi rendtartasz ninczen,
ot eöröke teuelgjes uagion. Ez leuel jauultatot az kýralý varossnak beolczý
es tizteletes tanaczýajtol, es azon varossnak peczýetjuel erősitetet.

Keolt peniglen Kiszassony hauanak 18 napján Anno 1551¹⁾

XII.

[1555—1557.]

A kolozsvári Plebánia felkelhetői leltára.²⁾

_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

5. Cúrrúm vsúalem. que ppter vilitatem vendidj Laúren Zus flor 4.
6. Vaccas quinque cum duobus vitúlis.
7. Porcos Maiores 34. minores 27.
8. Gallúm vnúm cúm dúabus Gallinis.
9. Larda > et pellúeida.
10. Mensas tres cum tapeto vno.
11. Cantaros stanneos 2.
12. Candelabrúm vnúm.
13. Scúltelle quinque.
14. Orbes stannej 5.

¹⁾ A *szabó czéh* levelei közt levő *egykoru másolathól*, mely eredetileg 1551. Mood András bírósága alatt német nyelven költ, 1577. aug. 16. Filstich Lőrincz főbírósa, Nyirő Kálmán királybírósa alatt a magyar nemzetbeli szabó mesterekért magyarul adatott ki, a város kisebb pecsétével megerősítve, s 1628-ban — úgy lát-
szik — másodszor iratott le.

²⁾ A „*leltár*“ négy első pontja eredetijéhez teljesen hü „*Jasomnás*“-ban a S-adrét hasáb keretébe folyólag be nem írvén; hosszan fektetett alakban látható a következő lapon.

Inventaria domus Parrochialis Colosiar

- 1 Ex decimis vasa vini in superior cella vinaria ... \overline{xxxij}
- 2 Ex medio accensio tritici, qui in allodio vestabat Lib. 28.
- 3 Equum unum robustum bigam mulierem.
- 4 Duos equos redarios, quorum unus propter antiquitatem
dedit pauperibus apud S. spiritum. Alter spinenda
spernanda molitur est postea

15. In testudine magna cubulos tritici >.

16. In parúa testúdine auenae Cáb. 6.¹⁾

XIII.

[1555.]

Kolozsvár bírája és esküdt polgárai közös eszelekvésre hívják fel Szeben és a hét és két száz szék bíráit az Apaffy Gergely által Bányabükkön állított vámszedés ügyében.

Prudentes et Circumspecti Domini et Amici nobis honorandi. Salutem et Amicie nostre Commendacionem etc. Ne forte iam cognitum est d. V. quam graue et onerosum Thelonium Gregorius Appaffy in possessione Banyabüke erexerit. Quod nobis omnibus Imo universo huic regno Transylvaniensi vergit in maximum detrimentum, pro quo nos Dominos Vayvodas conveneramus, sed eius reuisionem distulerunt ad futuras Comicias [*sic*]. Quare Rogamus Dominaciones vestras diligenter, ut vno animo ac consensu negocium aggrediamur, et pro libertate nostra communiter laboremus. Quod reliquum est Dominationes vestras bene ac feliciter valere optamus. Ex Colosuar Dominica Oculi [márcz. 17.] 1555.

Judex Juratique Ciues
Ciuitatis Coloswáriensis.

Külső cím: Prudentibus et Circumspectis Dominis Magistro Ciuium ac Ceteris Juratis Ciuibus Cibiniensibus et duorum ac septem sedium saxonicalium Iudicibus etc. Dominis et Amicis nobis honorandis.²⁾

XIV.

[1556.]

Petrovich Péter kir. helytartó a mérai dézma felét a Szent-Erzsébet nevéől nevezett szegény- és agg-háznak adta és engedte át.

Nos Petrus Pettrowÿth de Swraklÿn Comes Ac infra Reditum Sere-nissimarum Majestatum suarum tam in Hoc Regno Transsiluan. quam eciam Hungarie Locumtenens etc. Memorie commendamus Per Presentes. Quod Nos directam et equalem Medietatem Decimarum Possessionis Mera vocate ad Hospitale Ciuitatis Huius Colosuarian. Pertinencium Ad Idem Hospitale pro subsidio Pauperum dedimus et concessimus Harum Nostrarum uigore et testimonio literarum mediante Datum in Ciuitate Colosuar feria

¹⁾ Félív papírra Heltai saját kezével írva, keltezés és aláírás nélkül. A *m. tud. akadémia* kéziratтарыban levő eredetiből. *Történelem*. Ivrét, 191. szám, III. köt., X-dik csomó, f) betű alatt. Azon kézírás, melynek hasonmása a VII. számú oklevelen van.

²⁾ Félív papírra írva, vízjegye nincs, korábban levélalakba volt fogva s Kolozsvár város kisebb pecsétével hitelesítve. Eredetije a százsz egyetem *levéltár*-ában 612. szám alatt.

secunda proxima post festum Sancte Trinitatis [jun. 2.] Anno domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Sexto.

P. manu ppria. ¹⁾

XV.

[1556.]

Izabella királyné Kolozsvár város birájától és esküdt polgáraitól 1100 frtot kölcsönöz s megígéri, hogy azt a legelső országos jövedelemből megfizeti.

Ysabella Dei Gracia Regina Hungarie Dalmacie Croacie etc. Recognoscimus per presentes Quod nos leuauimus a fidelibus nostris prudentibus Circumspectis Iudice et Juratis ciuibus Ciuitatis nostre Colosuariensis Mutuo et sub spe future restitutionis in moneta florenos mille centum, quos constituimus reddere ex primis prouentibus Regni, quemadmodum offerimus nos certo reddituras et persoluturas. Harum nostrarum uigore et testimonio litterarum mediante Date ²⁾ in Ciuitate nostra Colosuar Undecimo die mensis nouembris Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Sexto.

Ysabella Re[gina].

— 1557 octauo die mensis Julij in sortem persolucionis horum mille et centum florenorum nobis mutuo datorum, Ex mille illis florenis, quos instar aliorum regnicolarum nostrorum ad diem octauum Julij memoratum nobis soluere debebant, quadringentos florenos defalcauimus huius scripti nostri testimonio.

Ita est. Michael Chakj
Sacrat. Reg. Majestatum
Hungarie ³⁾ Secretarius. ¹⁾

XVI.

[1557.]

Kassa város köszönő levele Dávid Ferencz kolozsvári plébánushoz, hogy magát az ottani papság elvállalására elhatározta.

Salutem ac perpetuae faelicitatis incrementum, nostrique amicabilem comendationem. Reuerende Domine, Amice fautorque plurimu obseruande.

¹⁾ A kolozsvári *Szent-Erzsébet agg-ház levéltár*-ában levő *eredetiből*, mely papírra van írva, s alólról a kir. helytartó czimeres pecsétével erősítve, mely felett e két betű van: PP. [*Fasc. A. Nro 14.*]

²⁾ Az e alatt e alaku jegy áll.

³⁾ Itt is.

⁴⁾ Az *eredetiből*, mely regál papírra van írva, épen oly alakban, mint itt; mindkét szöveg a Csáky Mihály kézírása, a ki magát titkárnak szerénységből írja, holott kancellár volt. A pecsét ma is ép. [*Fasc. C. Nro 18.*]

Redditae sunt nobis Irae Vrae Rev. do: plenae pietatis et humanitatis ac singularis beneuolentiae, quam ex ysdem Iris erga nos esse maximam abunde cognouimus. Qua propter Deo aeterno patri Dni nri Jesu Christi toto pectore gras agimus maximas, quod et nras preces exaudierit, et suo Sancto spiritu animum Vrae Rev. do: accenderit excitaueritque ad eam pietatem et beneuolentiam erga nos, qua eadem Vra Rev. do: ostendit sibi vocationem nostram ad gubernationem et Pastorum Ecclesiae nostrae non ingrati exitisse. Amplectimur itaque et gratulamur in Dno. Vrae Rev. do: nobisque, eiusdem Vrae Rev. do: erga nos promptissimam voluntatem. votisque assiduis Deum Coelestem patrem rogamus, vt animum Vrae Rev. do: in hoc pyssimo laudatissimoque proposito confirmet ac conseruet, ad nois diuini veram gloriam et Ecclesiae salutarem conseruationem. Caeterum quod Vra Rev. do: impedimenta commemorat, propter quae ad nos propere venire no potest: alterum disputationem eu Saecramentarjs, alterum, rationem et viam exeundi, quod itinera latronibus passim vagantibus minus tuta essent: nos quoque illa perpendimus, et sane deploramus miseram patriae dilacerationem ac Ecclesiae dissipationem. Nihilominus tamen censem, atque plurimum rogamus vt Vra Rev. do: dignetur inuenire aliquam rationem et viam, qua tuto ad nos prima quoque occasione oblata venire queat, conductis curriculis et aljs rebus ad iter faciendum comparatis in rationem nostrae solutionis. Ommino enim hostium insidias metuimus ita, ut ne nostros quidem homines illas ad partes mittere audeamus. Qua propter speramus Vram Rev. do: in hoc quoque sollicitam fore, ac Deo auxiliante, inuenturam modum aliquem bonum ad nos exeundi. Id quod nos quoque assiduis pibus a Deo patre nostro Coeleste rogare non intermitimus. De conditione autem et statu Parochiae quam Vra Do: Rev. ex nob intelligere desyderat, ita paucis Vra Rev. do: accipiat. Ab antiquo magnus erat Sacerdotum numerus. Postea mutatis temporibus aliter atque aliter ministrorum Ecclesiae numerus variavit. Tandem vero aliquot annis consequentibus Pastores nri Ecclesiastici, duos Concionatores, sicut et nunc sunt, Germanicum et Hungaricum ac duos praeterea ministros habuerunt, ac insuper Rector Scholae ac Cantor cum Synergo erat, qui simul omnes apud Parrochum libere quotidie capiebant cibum. Sed quoniam Concionatores et ministri Ecclesiastici conjuges esse hac tempestate solent, nos singulos eorum, partim pecunia, partim frumento ac vino ratione mensae contentauimus. Salarium vero annuum de nostra Senatoria Curia singulis illis numeratur non contemnendum. Pastoris autem Ecclesiae nostrae est integra totihs huius Ciuitatis de omni generis frugibus et vinis hic prouenientibus decima, vnde primum omnium Agriensi Capitulo Ecclesiastici Censum, quod Catedralicum vocant, singulis Annis certo tempore marcas argenti quindecim persoluit. de reliquo se suamque familiam et Concionatores ac ministros praedictos omnes modo praetacto alit; et honestissimam habet sustentationem et Contentationem ex dictae decimae prouentibus. Atque haec sunt quae Censem esse necessaria conseruatu in administratione domestica Parrochiali prout ratio et praesentium tempo-

rúm necessitas requirit. De ritibus vero atque ceremonijs Ecclesiasticis Ubi Vra Rev. do: opitulante deo iuxta cordis nostri vota ad nos salúa peruenerit; confidimus eandem eum esse ordinem et modum instituturum et seruaturum, qui sit utilis et necessarius ad ministerij dignitatem tuendam et conseruandam. Vt et hic filius dei sibi perpetuam colligat Ecclesiam, ipsum celebraturam túm in hac túm in aeterna vita. Quod reliquum est toto pectore optamus vt Vram Rev. do: filius aeterni prís Christus Saluator nr, saluam atque incolumem conseruet ac ad nos quamprimum perducat cum omni prosperitate ac optata pace. Amen. Datúm Cassoviae die XIII february Annò salutis 1557.

Külső czim: Reydo Viro D. Francisco Davidis Pastori Ecclesiae Clausenburgensis 1557 missae.¹⁾

XVII.

[1557.]

Kassa szab. kir. város bírája és esküdt polgárai sürgető írása Dávid Ferencz kolozsvári plébánushoz, hogy hozzájuk elmenési ígértének meg- vagy meg nem tartása iránt sietőleg nyilatkozzék.

Reverende vir Dñe Amice nob plurimum observan²⁾ Salutem et nri plurimam comendationem cum honore. Quemadmodum nob Do-Vra per suas lras bonam spem fecerat, et promiserat se iuxta vocationem nram ad nos venturam pro festo D. Georgij proxime pterito, et suum munus aggressuram: ita nos quoque uti par est. eandem do: vram tanquam Angelum dei, magno desiderio desiderauimus, et certo expectauimus: omni cúra et labore alium pastorem querendi sepositis. Neque vnquam existimassemus, imo ne credidissemus quidem aliter esse, quam promiserat, do: Vram facturam, sed si quid fuisset impedimenti, conueniebat de eo nos fieri vel per certum aliquem hominem, vel per literas certiores. Quorum cum hatenus factum non sit ullum, rei tantae necessitas ipsa nos monuit Vre do: scribere. Quam rogamus plurimúm, ne nos grauetur per literas de sua voluntate aut aduentu quam primum facere certiores, vt sciamus quid nob spei aut expectationis sit reliquum, et ut nostrae Ecclesiae, si vra Do: suis promissis stare non vult, aliter consulere valeamus, diuino freti auxilio. Nisi enim sperassemus vram do: adventuram, de hoc negotio alia nob cura necessaria fuisset. Quare iterum rogamus ne nos diutius vra do: in dubio seruet, sed planissime, quid factura est nob quamprimum perscribat, quae res nobis longe gratis-

¹⁾ Ez oklevélben az *u* felett többnyire *ék* vagy egy fekvő *s* ∞ volt, takarékoságból *ék-es* vagy hosszú *ú-t* szedtettem, minthogy az volt, a másikat költségesen kellett volna öntetni.

A Kassa szab. kir. városi levéltár-ban levő eredetiből, 3392. szám alól.

²⁾ A rövidítési jegyek ez oklevélben ∞ vagy \rightarrow , az elsőnek öntetése mellőzését a takarékoság követelte, tehát mindenütt az utóbbit szedtettem.

sima fieret. Vestram do. Deus saluam seruet diutissime ex animis optamus.
Datum Cassoviae die 4-a Augusti Anno 1557.

Judex et Jurati Cives
Civitatis Cassouiensis.

Külső cím: Reverendo Viro, pietate atque eruditione praestanti Do
Francisco Davidis Ecclesiae Clausenburgensis Pastori vigilantissimo etc.
Domino Amico nobis plurimum observand.

A cím felett: Missae per Joannem Cogebroder 11 Augusti in Transyl-
vaniam. 1557. ¹⁾

XVIII.

[1557.]

David Ferencz kolozsvári plébános magamentése: miért nem teljesithette Kassára elmen-
tele iránt tett ígérétét.

Gratiae et pacis incrementum ²⁾ a DEo patre misericordiarum per
Chrum precor. Doleo sane viri clarissimj me occasionem vobis durius
scribendi dedisse, verum audita mea excusatione et scripti mei sententia,
non dubito vos posse mitigarj et mihi aequiores fore, ista enim mora mea
plus mihi ipi ³⁾ doloris qu fortasse vobis intulit, quid enim homini pio
acerbius esse possit quam inuitum detineri et phiberi quo minus pro-
missis et vocationi satisfaciatur, vt enim vltro et volens me vobis addixi, et
ita magna animi alacritate hoc ipsum quoque in effectum traduxissem, nisi
plane omnibus circumstantijs contradicentibus id intermittere coactus fuisset,
inficias non eo quin aduentum meum ad profestum Georgj promiserim,
verum addita conditione tuti itineris, sperabam enim omnino quemadmodum
et intellexeram, hanc Tragoediam motam in republica aliquomodo saltem
mitigarj, si non omnino tolli posse, verum cum inde ab eo tempore videmus
omnia direptionibus plena esse, imo elaborauerim vel apud principes nostros,
vt dimitterer, saluis rebus meis et bonis, id efficere non potuj, clam discedere,
vt impossibile erat, ita neque consultum honori meo et vestro fuisset, sane
hoc Saxum in utramque partem disputans volui et revolui, neque tamen
aliud quidquam habere potuj, quam ut in ista distractione animorum inter
principes nostros et vestros me in vltimum conjiciam discrimen suscipiendo
iter vna cum vxore et liberis, quod verum esse vel praesentium exhibitor
referre proterit, quam bona vestratium proscibantur et nullus finis sit
rapinarum quemadmodum et antea per lras humanitatibus vestris significavi
idem iam antea quoque significassem, si quem habuissem cui meas tuto
concredere potuissem, verum habui neminem; Quapropter viri humanitate
et pietate praestantes pro vestro candore et ingenj dexteritate mihi veniam

¹⁾ *Kassa szab. kir. város levéltára eredetiéből*, vettem 1879. 132. jegyzőkönyvi
szám alatt.

²⁾ Ez oklevélben is az *u* felett ék ' vagy fekvő s ∞ levén: fölöslegesnek véltem
új betűket öntetni, helyettök egyszerűségi okból csak hosszú *u* betűt szedtettem.

³⁾ E szóban s végig többekben a rövidítés a szó fölé vont félkörrel levén
kijelölve: takarékosági okból egy vonalat tettettem felül.

dabitis et has causas vt veras et necessarias excusationis meae suscipietis, non enim dubito euentum comprobaturum esse me nondum querere praetextum si modo liber accessus et eo discessus daretur, de necessitate igitur vobis omnem libertatem concedo, si me vobis incolumem bono modo et ordine seruare vultis, sum vester totus, si vero ista mea mora difficilis videtur, vt vobis prospiciatis, ipse consulo, dabit Deus victimam et holocausta altari suo. His mea obsequia commendo et me totum vobis dedo.

Külső cím: Inelyto Senatui Cassoviensi dominis et patronis summa observantia colendis 1557. ¹⁾

Rapin Colos in die Septembris
Anno Domini M^o L^o LVII°
Indictionis Indictionis Septimo.
Vestris humanitatib. addictis
Fransis Davidis.

XIX.

[1557.]

Izabella királyné megerősíti I. János király azon 1527. octob. 28-án költ adománylevelét, melyvel a pénzváltás és pénzverés jogát Szegentől hűtlensége miatt elvevén: Kolozsvár polgárainak adta, s egyszersmind az általuk a fiskusnak adni szokott évi 300 frt fizetésétől mentesítette.

Nos Isabella Dei Gracia Regina Hungarie Dalmacie Croacie etc. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit universis, Quod fideles nostri Prudentes ac Circumspecti Stephanus Fodor Supremus Iudex ac Hieronimus Eppel Juratus Civis Civitatis nostre Coloswar in ipsorum ac universorum Consulum ac civium et Inhabitatorum eiusdem Civitatis nostre Coloswar nominibus et personis nostram venientes in presenciam, exhibuerunt et presentaverunt nobis quasdam literas Serenissimi Principis quondam Domini Joannis Regis Hungarie Dalmacie et Croacie etc. domini et mariti nostri desideratissimi felicitis recordacionis de

¹⁾ *Kassá szab. kir. város levéltárában levő eredetiből.*

et super auricampione, Que Cementum appellatur, Monetarumque aurearum et argentearum Cusione ad ipsam Civitatem nostram Coloswariensem de Cibinio translata. Preterea a solutione illorum Trecentorum florenorum, quos quotannis iidem nobis filioque nostro Illustrissimo Fisco nostro solvere tenebantur libera Exemptione in dupplici papyro patenter confectas Sigilloque ac Subscriptione manus sue proprie confectas, consignatas et roboratas. Supplicaverunt itaque nobis prefati Stephanus Fodor Judex ac Hyeronimus Szabó Juratus Civis in ipsorum ac prefatorum universorum Consulum ac Civium et Inhabitorum dicte Civitatis nostre Coloswar nominibus et personis humillime; ut nos prescriptas literas eiusdem Domini Joannis Regis ratas, gratas et acceptas habentes pro eisdem Civibus et universis Inhabitoribus eiusdem Civitatis nostre Coloswar, ipsorumque heredibus et posteritatibus universis roborare et confirmare dignemur. Quarum Literarum tenor talis est: [*Ezen tul szóról-szóra egyeztén az I. János király által 1527. octob. 28. adott s e mű I. kötetéhez tartozó OKLEVÉLTÁR 368—369. lapjain között dícsérő oklevéllel: közlését szükségtelennék láttam.*] ¹⁾ Nos igitur huiusmodi Supplicatione memoratorum Stephani Fodor Judicis ac Hyeronimi Eppel Jurati Civis in ipsorum ac ceterorum Consulum et Universorum Inhabitorum prefate Civitatis nostre Coloswariensis nominibus et personis Maiestati nostre filioque nostro Illustrissimo modo, quo supra, porrecta, prescriptas literas memorati quondam Domini Joannis Regis Hungarie etc. Domini et mariti nostri desideratissimi Donacionales, non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, presentibusque literis nostris Privilegialibus verbo tenus sine diminucione et augmento aliquali insertas quoad omnes earum continencias clausulasque et articulos eatenus, quatenus eodem rite et legitime existunt emanate, viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus et ratificamus, easque ac omnia et singula in eisdem contenta pro eisdem Civibus et Universis Inhabitoribus predictae Civitatis nostre Coloswar, ipsarumque heredibus et posteritatibus universis in perpetuum valituras confirmamus presentis Scripti Nostri filiique Nostri Illustrissimi patrocínio mediante. In cuius rei testimonium, presentes literas nostras pendentis et autentici Sigilli nostri munimine roboratas Eisdem duximus concedendas. Datum Albe Julie in festo beati Thomae ²⁾ Apostoli [decemb. 21.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Sexto.

Isabella Regina m. p.

Joannes Sigismundus m. p. ³⁾

¹⁾ Az *ereleti* kétretű regál papírra van írva. bal felől a király aláírása, közbül pecsétje, jobbról L. [lecta], kívül ez van rá írva:

Coloswarinak nagy Dicsőetj minden városok felett az Hptségben. [Fasc. C. Nro 15.]

²⁾ Alól az e alatt franczia *celille* alakú vonás.

³⁾ Az *ereletiből*, mely hártýára van írva, sárga, zöld, veres zsinoron függő és sárga viaszba nyomott pecséttel megerősítve, mely ma is ép, csak körirata nem olvasható. [Fasc. C. Nro 17.]

XX.

[1557.]

A eszerző vargák és kardesiszolók között hatósági engedély mellett létrejött az iránti egyezés, hogy utóbbiak, az elsőek esertörő malmánál bizonyos föltételek alatt maguk mestersége folytatására kardfenő kereket állíthassanak fel.

Nos Stephanus Barath Judex, Antonius Wyczeŷ Regius Judex, Stephanus Szram, Ladislaus Kalmar, Hyeronimus Eppel, Georgius Thwry, Laurentius Fylstich, Petrus Asztalos, Antonius Herczegh, Michael Porkolab, Petrus Eppel, Joannes Kereszthzegŷ et Georgius Besztherczeŷ Jurati Cives Civitatis Colosvariensis. Memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit uniuersis. Quod circumspecti et prouidi Petrus Warga, Ladislaus Brayber, Nicolaus Weŷs et Matheus Csere Magistri Chehe in ipsorum et uniuersorum *Magistrorum suttorum* nominibus et in personis ab vna, ac Thomas et Petrus Czŷzar Magistri Chehe similiter ipsorum ac Gaspar Kovach pro se personaliter coram nobis constituti oraculo uiue vocis sunt confessi libere ac sponte in hunc modum. Quomodo ipsi *Magistri sutores* ad intercessionem nostram, *Magistris eruginatoribus* annuissent et concessissent, ut super aggere Molendini *Chermalom* dicti *Volutorium Cotis* preparari facere possint, Ita tamen et hac conditione adiecta. Quod *Magistri eruginatores* directam et equalem medietatem aggeris Molendini *Chermalom* dicti simul cum omnibus edificŷs et structuris renovare et perpetuis semper futuris temporibus proprŷs ipsorum laboribus et expensis tenere et conseruare debeant et teneantur, ita ab omni damno et impedimento *Magistri eruginatores ipsos sutores* custodiant, et defendant, Quod ipsi *Magistri eruginatores* non per Molendinum *suttorum*, sed ex alia parte flunŷ Zamus ad *Volutorium Cotis* iter faciant, ac tam Gaspar Kovach, quam etiam *Magistri eruginatores gladiatorum* super meatu aquae ac Cisterna clausuram tenere et conseruare teneantur. Et dum et quando aqua ipsa in tantum decresceret, ut aqua ipsa ad *Molendinum suttorum et Volutorium Cotis* non sufficeret, extunc *Magistri eruginatores* huiusmodi decrescantis aque tempore super Cotem nihil acuere possint, sed meatum aque clausum teneant. Ad que omnia premissa obseruanda Magistri Thomas et Petrus Czŷzar in ipsorum ac aliorum *Magistrorum eruginatorum* nominibus et in personis et Gaspar Kovach sese obligarunt coram nobis harum nostrarum literarum sigillo nostro minori obsignatarum vigore et testimonio mediante. Datum in Ciuitate Colosuariensi feria secunda in die Sancte Lucie Virginis [decemb. 13.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Septimo. ¹⁾

¹⁾ A postlőcsináló czéh leveles lődájában talált eredetiből, mely a város kisebb rányomott pecsétével volt megerősítve.

XXI.

[1558.]

Izabella királyné és fia II. János [Zsigmond] Kolozsvár városában az Ország Rendei beleegyezésével harminczadot állít fel, négy országos vásártartási jogot enged s az ide hozott bőrök eladásában a timárezéknek külön kiváltságot ad.

Nos Ysabella Dei Gratia Regina Hungariae, Dalmatiae, Croatiae etc. Memoriae commendamus tenore presentium significantes quibus expedit universis, Quod nos in animo reuoluentes Rempubicam non minus legibus, quam armis conseruari, habentes etiam clementem rationem humilis Supplicationis fidelium nostrorum Prudentum et Circumspectorum Judicis et iuratorum Ciuium Ciuitatis huius nostrae Colosuar, tum uero debitum respectum fidelitatis, et fidelium Seruitiorum eorundem Colosuariensium, inde ab initio SERENISSIMO quondam principi domino Joanni Regi Hungariae etc. domino et marito nostro desideratissimo, postea uero nobis et filio nostro Serenissimo Joanni Sigismundo electo Regi Hungariae etc. summa constancia et integritate etiam cum fortunarum suarum periculo pro suis Viribus exhibitorum, Eamque ipsorum erga nos fidem constantem et humilem obsequentiam irremuneratam esse nolentes, eisdem Judici, iuratis Ciuibus et toti communitati huius Ciuitatis nostrae Colosuariensis hoc priuilegio et libertate clementer providendum duximus. In primis quidem ex quo in hac Ciuitate nostra Colosuariense in publicum usum et conseruationem Regni Tricesimam, unanimi Dominorum regnicolarum consensu ereximus, eamque de omnibus rebus venalibus et mercibus exigendam statuimus, ob id decreuimus, ut exterarum nationes extra Transsylvaniam commorantes, ut sunt Hungari, Graeci, Valachi et alij merces in hoc regnum adherentes, in hac Ciuitate nostra Colosvar tanquam emporio eas omnes deponere, neque hinc alio educere, aut cuiquam preter cines et incolas Ciuitatis Colosvariensis, demptis foris publicis quater in anno celebrari solitis vendere possint, Transsylvani uero iuxta eorum antiquam consuetudinem, merces suas undecunque semper inducendi, solutis tricesimis liberam habeant potestatis facultatem. Deinde uero clementer concedimus, absque tamen preiudicio aliarum Ciuitatum, ut singulis annis Nundine generales seu fora annualia quater in hac Ciuitate nostra celebrentur. In ferijs uidelicet Divi Gregorij Papae, Anthonij confessoris, Laurentij martyris, et Omnium Sanctorum, In quibus Nundinis octiduo ante et post ferias praenotatas omnibus negotiatoribus, mercatoribus et institoribus tam alienigenis et extraneis, quam indigenis liberam uendendi, emendi, et negotiationem exercendi, cum solitis libertatibus et indultis aliarum publicarum Nundinarum in hoc regno nostro Hungariae et Transylvaniae celebrari solitarum facultatem esse volumus, Saluis semper personis et mercibus eorum, sub nostra protectione existentibus. Aljs uero diebus extra Nundinas soli Colosvarienses et nemo alius res omnes uenales et merces qualescunque in hanc Ciuitatem ab extraneis Hungaris et Transylvanis allatas

emendi et uendendi habeant potestatem. Preterea ex gratia nostra speciali annuimus et concedimus, ut ipsi Colosuarienses una cum mercibus eorum quibusuis in Moldaviam et Transalpinense regnum libere intrare et rebus venalibus negotiationem et questuram facere, ac illinc vicissim merces qualescunque oves, boves, porcos et id genus alia [*solutis in locis solitis vigesimis*] educere ualeant atque possint. Postremo quia artifices quoque in hac Ciuitate commorantes multa onera Ciuitatis publica ferre coguntur, ut sunt custodie in portis et maenys Ciuitatis, item in turribus conservatio tormentorum bellicorum et bombardarum cum pulveribus, globis, ac alys instrumentis bellicis ad propugnandum necessariys, propriys eorum expensis curandorum, tempore etiam necessario belli in Stationibus, defensione maeniorum et excubys, quas personaliter facere debent fatigas, ad humilem Supplicationem Iudicis et Iuratorum ciuium gratiose annuendum et concedendum duximus, Ut soli ciuitatenses et non Monostorienses aut alij hic in Ciuitate cutes emant, Neque etiam sutores Monostorienses, aut alij quipiam extra tempus Nundinarum publice hic calceos vendant, ita tamen ut ipsi Magistri Coriary labores et operas suas sub periculo magisterij eorum et Libertatis lenius uendant, et non tanti ut haecenus vendiderunt. Cuius rei curam diligentem Iudex ipse cum Iuratis ciuibus, ne artifices limitationem ipsorum transgrediantur, habere debebit. In cuius indulti et praerogativae libertatis, annotatis Ciuibus per nos concessae, fidem et testimonium, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendenti et authentico sigillo nostro munitas eisdem Iudici et Iuratis ciuibus ac toti communitati Ciuitatis, ipsorumque successoribus universis dandas duximus et concedendas. Datum in praescripta Civitate nostra Colosuar decimo quinto die mensis Martij, Anno Domini Millesimo, Quingentesimo Quinquagesimo Octavo.

Ysabella regina mpr.

Joannes Sigismundus mpr. ¹⁾

XXII.

[1558.]

A szabók és posztónyírók békés kiegyezése, utóbbiaknak külön ezéhtestületté alakulása iránt.

Nos Stephanus Fodor Iudex, Joannes Bornemyzza Regius Iudex, Antonius Wyczey, Stephanus Szram, Ladislaus Kalmar, Laurentius Fylsthyk, Georgius Thwry, Antonius Herczegh, Petrus Aztalos, Petrus Eppel, Michael Porkolab, Georgius Besthercey et Colomanus Nyrew Jurati ciues

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártyára van írva s alól sárga, zöld és veres színoron függő pecséttel megerősítve. A pecsét körirata: ISABELLA REGIS POL. NATA D. G. REGINA HUNGAR. DAL. CRO. SLA. ETC. [*Pasc. N. Nro 4.*] E kiváltságot a városi tanács és esküdt polgárok nevében ugyanazon évi deczemb. 20-án, [*feria 6-a prox. ante fest. nativit. Dni*] azon ezéhnak külön kiadta Thályai István városi jegyző. Látható *leveles lálájában*.

Ciuitatis Coloswariensis, Omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris presens Scriptum inspecturis lecturis pariter et audituris Salutem in omnium Salvatore, Sagax humanae condicionis industria hominum memorabilitate pensata laudabiliter adinueniendo statuit et decreuit vt ea quae aguntur in tempore Ne simul cum eodem dilabantur Sed literarum testimonio et fulcimento roborentur et stabiliantur, Proinde ad vniuersorum et singulorum noticiam harum serie volumus peruenire Quod quamuis ante proxime transacto tempore Judicatus prudentis et Circumspecti viri domini Stephani Barath iudicis nostri inter prudentes et Circumspectos viro Magistros Sarcitores huius Ciuitatis Coloswariensis vti actores et principales ab vna, ac Magistros panni Rasores in hac Ciuitate Coloswariensi residentes vti in causam attractos partibus ab alia quedam controuersiae causa et lit materia mota suscitata et aliquandiu uentillata fuerat In cuius quidem cause serie et processu Magistri Sarcitores contra Magistros panni Rasores per modum accionis et adquisicionis proposuerant eo modo Quod Magistri Sarcitores et panni Rasores jam ab annis octoginta hic in Ciuitate Coloswariensi citra ullam controuersiam et impedimentum ac distraccionem vna Confraternitatem seu Cheham cum mutua et fraterna intelligentia tenuissent et conseruassent Sed nouissimis diebus ipsi Magistri panni Rasores nesciti vnde moti et quorum freti consilio contra antiquam et approbatam ipsorum vniionem ac continenciam literarum Chehe ipsorum per predecessores fratres nostros ipsis datarum ac articulorum in eisdem clare denotatorum, Confraternitate ipsorum Magistrorum omnino separati dimembrari et seiungi vellent, Et sibi ipsis seiunctim et diuisim Confraternitatem seu Cheham ordinare, ac Magistros chehe e medio ipsorum pro arbitrio suo eligere literasque superinde necessarias a nobis sub sigillo Ciuitatis extrahere emanari facere niterentur et contenderent In preiudicium et derogationem confraternitatis ipsorum Magistrorum Sarcitorum manifestum, Quodque ipsi panni Rasores iuxta antiquam et approbatam consuetudinem in Rasura panni laudabiliter obseruatam instar Rasorum liberarum Ciuitatum isti Regni Transsiluanensis videlicet Cibiniensis, Brassouiensis, Bystrieciensis Segeswariensis et Meggyesiensis etc. contractam¹⁾, compositionem ante hinc quarto inter ipsos coram dicto Stephano Barath tunc Iudice nostro sub vinculo ducentorum florenorum [vt allegabatur] super Rasura panni factam, diuersa genera pannorum et presertim inferius nominatim specifianda ipsis Magistris Sarcitoribus pro arte ipsorum exercenda et ad sustentacionem vite sue necessaria radere noluissent, Et propterea ac aliorum negotiorum in serie ipsius cause deductorum et declaratorum ambe partem accione proposita et subsecuta responsione ac litis contestacione in ipsa causa ad certos actus Iudiciarios processissent, testesque productos recipere et examinari fecissent, Cuius quidem Cause discussio et reuicacio ac adiudicacio post varias prorogaciones mutato officio Iudicis prioris in presencia dicti domini Stephani Fodor moderni Iudicis nostri deuota et deduc-

¹⁾ Egy szó : *et*, kimaradt az eredetiből, a mint alább kitűnik.

fuiſſet, Et cum in ea vltcrius progredi ac procedere ac ſentenciam ferre voluiſſet prudentes et Circumſpecti viri Laurencius Fylſthyk Juratus cuius frater noſter — — Jacobus Langh, Ladislaus Zabo, Gallus Maan Magiſter chehe, Antonius Kappa et Jacobus Zekeres in ipſorum ac vniuerſorum Magiſtrorum Sarcetorum iſtius Ciuitatis nominibus ab vna Ac Stephanus Nyrew, Simon Ambroſius et Blaſius ſimiliter Nyrew in ipſorum ac aliorum omnium Magiſtrorum panni Raſorum in hac Ciuitate coloswarienſi commorancium In perſonis partibus ab alia In domum Conſiſtorij noſtri vbi more ſolito conueneramus, Noſtram perſonaliter uenientes in preſentiam oraculo viue vocis ipſorum ſunt confeſſi libere ac ſponte in hunc modum, Quomodo ipſi attendentes et conſiderantes inter hoc mortalium genus nichil eſſe ſalubrius et ſalutiferum quam homines in bona et recta viuere tranquillitate, ac res mutua charitate et fraternae dilectione proſequi ac deum omnipotentem conditorem celi et terre, ac eius filium Jeſum Chriſtum dominum et redemptorem ac ſaluatorem noſtrum ſyncero corde ardenti deſiderio, tranquilla conſciencia die noctuque oracione perfecta colere, laudibus Deo dignis extollere, et illi ſoli ſeruire, ac in omnibus aduerſis afflictionibus, erumnis et tentacionibus ſyncera deprecatione inuocare, proinde ambe partes matura et ſana intra ſeſe deliberacione prehabita, Vniuerſis et ſingulis litibus cauſis et controuerſys inter ipſos hactenus qualitercumque motis et ſuſcitatis ac eius proceſſibus finem imponere ac illi reclamare, item mutua odia et diſcenſiones e medio ipſorum tollere et omnino eradicare, ac perpetuis ſemper temporibus ipſos et eorum heredes et ſucceſſores vniuerſos in pacis amenitate, et perpetua ac ſyncera et mutua charitate inſtar verorum Chriſtianorum regeneratorum congratulari et uti frui et congaudere cupientes Ad interpoſicionem proborum virorum pacem amancium et inter ipſos laborancium ad talem pacis et concordie deueniſſent vnionem perpetuo duraturam prout deueniunt coram nobis eo modo Quod vniuerſi Magiſtri Sarcetores ſeparacioni Magiſtrorum panni Raſorum a confraternitate et cheha ipſorum fiende libere conſenſerunt, Et eoſdem panni Raſores admiserunt, vt ſeorsim iam ab ipſis ſequeſtrati et auulſi condignam confraternitatem ſeu cheham auctoritate ipſis in hac parte attributa mediante ſibi ipſis ordinare, et Magiſtros chehe e medio eorum eligere et preficere, etc. literas noſtras ſuper confraternitate et cheha ipſorum a nobis ſub ſigillo Ciuitatis libere extrahere poſſint et valeant, ſed Magiſtri panni Raſores iuxta contractum et compoſicionem inter ipſos factam perpetuis ſemper futuris temporibus Ipſis Magiſtris Sarcetoribus ac heredibus et ſucceſſoribus ipſorum vniuerſis huiusmodi genera pannorum ad exercendam et continuandam artem et ſuſtentacionem vite eorum ad ſarciendas et elaborandas veſtes venales neceſſaria utputa, vnam peciam panni Landys pro denarys Quadraginta, Vnam peciam panni Pwrgamal pro denarys Triginta quinque, Vnam peciam panni Karasya pro denarys Triginta, Vnam peciam panni Lewrewmberger pro denarys viginti, ſingulam peciam pannorum, Igler, Kysnycher, puzpokor [sic] pro denarys duo decim, Quamlibet peciam pannorum Brazlay, Lemberger, Leppes et

Throthmal pro denarys decem radere, ac prenominata genera pannorum tam estate quam Hyeme ipsi Rasores madidare debeant et teneantur.

Ad que omnia premissa firmiter et inuiolabiliter perpetuo obseruanda Magistri Rasores panni se se personaliter ac reliquos Magistros successores ipsorum futuros sponte et libere obligarunt coram nobis, Et quia Magistri Sarctores et confraternitas et cheha ipsorum in hac Ciuitate domum, vineas, piscinam, vinarium, hortos et alias hereditates habent, in quibus panni Rasores aliquid ius habere pretendebant. Ob hoc matura inter se deliberacione prehabita dicti Magistri Sarctores cum Magistris panni Rasoribus ex parte huiusmodi hereditatum prenarratarum in florenis Triginta duobus paratis pecunys integre persolutis amicabiliter conuenerunt et concordarunt totumque et omne Jus ac dominũ proprietatem quod et quam ipsi Magistri panni Rasores in dictis, domo, vineis, piscina, vinario, horto, ac alys vniuersis et singulis Hereditatibus mobilibus et immobilibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad confraternitatem sew cheham Sarctorum spectantibus habuissent sew habere sperarent eciam in futurum in ipsos Magistros Sarctores Heredesque et posteritates, ipsorum vniuersos Sarctores Successores et Cheham ipsorum transtulissent, et transfudissent, prout transtulerunt et transfuderunt ac Magistri Rasores super plenaria solucone Triginta duorum florenorum dictos Magistros Sarctores quittos et absolutos ac per omnia expeditos reddiderunt coram nobis, In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes litteras nostras pendentis et autentici sigilli nostri maioris munimine roboratas dictis Magistris Sarctoribus, ac successoribus ipsorum vniuersis duximus dandas comuni iusticia et equitate suadente. Datum in Ciuitate Coloswariensi feria sexta ante Dominicam Quasimodo [april. 12.] Anno domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Octauo.

Stephanus Thalyay Notarius
Ciuitatis Coloswariensis, manu
propria se subscripsit. ¹⁾

XXIII.

[1558.]

Izabella királyné Kolozsvár városának az Erdélybe kívülről behozott árukra nézve árulerkási jogkedvezményt [*Jus Stapulae*] engedélyez.

ISABELLA Dei gratia Regina Hungarie²⁾ Dalmatie Croatie etc. Fidelibus nostris uniuersis et singulis Egregys Nobilibus, et Circumspectis Hominibus, Institoribus et Mercaturam exercentibus in Regno nostro Hungarie et Transsilvanie presentium notitiam habituris salutem et gratiam. Quoniam nos certis et dignis respectibus mote publica fidelium

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártyára van írva s a város veres, sárga és lilaszín selyem zsinoron függő nagyobb pecsétével megerősítve. [*Pasc. B. Nro 12.*]

²⁾ Az *e* úgy van írva, a mint fennebb sokszor megjelöltem.

nostrorum, dominorum Regnicolarum, Hungarorum, et trium nationum Regni nostri Transsilvanensis deliberatione statuimus, ut extere nationes extra Transsilvaniam commorantes, ut sunt Hungari, Greci, Volachi, et alij merces in hoc regnum adherentes in civitate nostra Colosuar, tanquam Emporio eas omnes deponere, neque isthinc alio educere, aut cuipam preter cives et incolas civitatis Colosuariensis, demptis foris publicis, quater in anno celebrari solitis, vendere possint; unde Litteras etiam nostras, ipsis Colosuariensibus Privilegiales clementer concessimus. Fidelitatibus igitur vestris harum serie mandamus firmiter, ut a modo deinceps, res et merces quaslibet, ultra ciuitatem nostram Colosuariensem, Locum scilicet depositionis per nos constitutum devehere et deducere, neque alijs preter eiusdem ciuitatis nostre Colosuariensis Cives et Incolas eas vendere presumatis, Alioquin vos et quemlibet vestrum, in amissione rerum et Mercium vestrarum uniuersarum fisco nostro et filii nostri Serenissimi Regio applicandarum convinci et puniri volumus, secus nullo modo facturi, presentibus perfectis exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Alba Julia vigesimo sexto die Aprilis. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Octavo.

Ysabella Regina.¹⁾

XXIV.

[1559.]

Izabella királyné és fia II. János [Zsigmond] Kolozsvár városának azon kiváltságot adják, hogy itéletek végrehajtásánál fegyveres visszaüzsnek helye ne legyen.

Nos Ysabella dei gracia Regina Hungariae Dalmaciae, Croaciae etc. Memoriae commendamus, tenore presencium significantes Quibus expedit universis, Quod Prudentes ac Circumspecti Antonius Wýtzeÿ. Stephanus Pello et Lucas Litteratus. Ciues Ciuitatis nostre Coloswar, in suis ac fidelium nostrorum Prudentum et Circumspectorum Iudiciis. Juratorum ciuium, ac uniuersorum Inhabitatorum eiusdem Ciuitatis nostre Nominibus et Personis nostram venientes in presenciam, nobis humillime significarunt, Qualiter Mensibus superioribus, Circumspectus Andreas Kakas conciuus Ipsorum, Executionem cuiusdam Iudiciariae Deliberacionis nostre contra ipsum latae, in praeiudicium Antiquae Libertatis Ipsius Civitatis nostrae Coloswar, gladio euaginato violenter repulisset, Asserens, se Exemplum condam Joannis Sýweges conciuus ipsorum in hac Ipsa Repulsione secutum esse; Et licet ydem Antonius Wýtzeÿ. Stephanus Pello, et Lucas Litteratus, non negarunt coram nobis premissam Repulsionem, semel duntaxat per dictum Joannem Sýweges factam fuisse, verum primum quidem inter fluctus, sediciones et tumultus internos, inter quos, Arma silere consueuerunt, ac deinde non inter conciuus Illius ciuitatis, sed contra externam

¹⁾ Az *eredetiből*, mely regál papírra félív alakban van írva s közből alulról a királyné veres viaszba nyomott nagyobb pecsétével megerősítve. [*Fasc.* IV. Nro 5.]

personam Repulsionem ipsam contigisse asseruerunt, Cum autem palam testati sint eiusmodi Repulsionem non tantum ab ipsa Ciuitate Coloswariensi, sed ab uniuersis liberis Ciuitatibus nostris, semper alienam extitisse. Humillime supplicarunt nobis ydem Antonius Wýtzeý, Stephanus Pello et Lucas Litteratus, ut nos eosdem Ciues et uniuersos Inhabitatores, in antiquis Libertatibus ipsorum elementer conseruare dignaremur, neque pateremur publicum eorum statum et tranquillitatem per huiusmodi novas et insolitas adinuationes quoquo modo turbari, labefactarique. Quibus sic habitis, libuit nobis ac dominis Consiliarýs nostris super eo, utrum aliae Ciuitates nostre libere in premissis Juris processibus violenta Repulsione utantur, nec ne, a prestantibus Viris. Magistris Ciuium. Iudicibus Regýs, ac Juratis ciuibus Ciuitatum nostrarum Cibiniensis, Brassowiensis, Bisthriensis. Segeswariensis et Meggyesiensis tunc apud Maiestates nostras constitutis veritatem inquirere. Qui superinde per nos interrogati [*sic*] unanimiter fassi sunt, nunquam se meminisse, nec audiuisse ullam Repulsionem aliquando in eisdem Ciuitatibus nostris factam fuisse. Nos igitur, cum ratione ex premissa, tum vero debitum, ut par est, habentes respectum, praeclare fidei, Integritatis, constantis obsequenciae, et fidelium Seruiciorum predictorum Iudicis Juratorum Ciuium et uniuersorum Inhabitatorum eiusdem ciuitatis nostrae Koloswar : per eosdem primum deffunctae condam Regie maiestati domino et marito nostro longe desideratissimo, deinde nobis et Serenissimo filio nostro tam prosperis quam aduersis rebus nostris exhibitorum : potissimum vero cum diuina clemencia nos filiusque noster Serenissimus, Imperio nostro Hungarico letis auspiciýs restituti fuissetus, ydem Iudex, Jurati ciues et uniuersi Inhabitatores ciuitatis nostre Koloswar preter ceteras Ciuitates nostras, illam diuturnam in Maiestates nostras fidem, omni genere obsequencie et seruitutis propenso Animo declarauerunt, volentes igitur ipsos ciues et totam Communitatem Koloswariensem, instar aliarum Ciuitatum nostrarum liberarum, in antiquis suis libertatibus et priuilegiýs Diuis a Regibus Hungarie, predecessoribus nostris concessis, Jure optimo elementer conseruare et manutenere. Id eisdem de gracia nostra speciali Reginalisque Potestatis plenitudine, annuendum et fauenter concedendum duximus, ut quemadmodum antea Repulsione ipsa nunquam usi esse dinoscuntur, ita in posterum instar aliarum Ciuitatum Liberarum Regni nostri Hungarie et Transsilvanie, non obstante premissa tumultaria [*sic*] et inconsulta Repulsione dicti condam Joannis Sýweges modo premissa facta nunquam et nequaquam uti debeant, prout annuimus et clementer concedimus harum nostrarum vigore et Testimonio Litterarum Datum in Ciuitate nostra Alba Julia Quarto die Mensis februarý Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Nono.

Ysabella pr.

Joannes pp.¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű regál papírra van írva s veres viaszba nyomott pecséttel megerősítve. [*Fasc. B. Nro 1.*] A „*Magyarországi Jogtörténeti Emlékek*”-ből kimaradt.

XXV.

[1559.]

Kolozsvár város bírāja, esküdt polgárai és száz férfiai által hozott helyhatósági rendszabály az iránt, hogy az ottani, czéh mészárosainak külön vagy bár minő társaságba állva, marhák-
kal kereskedést folytatni soha szabad ne legyen.

Nos Joannes Bornemyza Jvdex, Ladislavs Kalmar Regius Judex, Stephanus Barath, Antonius Wyczeŷ Stephanus Szram, Petrus Azthalos, Laurencius Fylsthyh, Michael Porkolab, Petrus Eppel, Colomanus Nyrew, Antonius Herczegh, Lucas Litteratus, Georgius Bestherczeŷ Jurati ciues Ac Centum electi Viri Ciuitatis Coloswariensis, Omnibus Christi fidelibus presentibus et futuris presens Scriptum inspecturis lecturis pariter et audituris. Salutem in omnium Salutis largitore, Sagax humane condicionis industria et doctrina hominum memorie labilitate pensata, Laudabiliter adinueniendum Decevit. Vt ea que aguntur in tempore Ne simul cum eodem dilabantur ac fortuitis corruant euentibus, Sed litterarum patrocínio et testimonio solidentur et corroborentur. Quoniam ex multis indicÿs et preclarissimis genitorum et maiorum predecessorum tam nostrorum quam aliorum prestantissimorum Virorum Prouidencia et Sapiencia ac Singulari Reipublice prouisione insignitorum et ornatorum felicitis reminiscencie et pie recordacionis omni laude dignissimorum accepimus Ac ex testimonÿs Scripturarum Veteris et Noui Testamenti satis clare et euidenter constare collegimus. Vt ipsi patres nostri reuera et absque Vlla Dubitacione crediderint, Politicos Ordines, et Magistratuum Condiciones, Status, honores, et functiones, Inter hoc mortalium genus Singulari Altissimi Dei prouidencia In hunc finem ordinatos esse, Vt ipsi inprimis in Magistratu et legitima functione officÿ ipsorum Decalogy, Et veri verbi Jesu Christi Servatoris nostri Ministerÿque Diligentes custodes et adiutores sint, Ac purum et sacro sanctum Ewangeliu per speculatores, pastores et Ministros Ecclesiarum ipsis concreditarum sancte et inculpate absque Vlla Zyzania et humanas adinuenciones annunciari procurent et contendat, Deinde ut miserrima plebecula et Respublica certis legibus cum Diuinis tum humanis coniuncta ac coadunata, In bona societate Ciuili quietam et tranquillam ducant et transigant vitam. Qui quidem Magistratus Discipline et pacis speculator ac custos eciam eam ob causam esse reputatur, Vt Vnicuique ¹⁾ illa que Altissimus Deus ex immensa sua bonitate clemencia et prouidencia ad dispensandum contulit ac concredidit, ad communem vitam iuuandam ubique tuta et segura permaneant. Et Magistratus ipsi eciam cum iactura rerum suarum et periculo proprie vite sue sese extrudant et exponant necesse est, Vt multifaria latrocinia ac Crimina excessusque videlicet Cedés, furta, Adulteria et alia quelibet facinora, ac Delicta cum Armis tum aliarum mulctarum et penarum et tormentorum genera ad vindictam malorum,

¹⁾ Az akadémia imént említett kiadványában tévesen: *Vnumcunque*.

Conseruacionem et Defensionem proborum et Bonorum a iure introductarum et statutarum. per eos grauius ad terrorem aliorum reprimantur et puniantur, Ac inconsuete et inordinate abusiones, per ineffrenatam rabiem insaciabilitatemque, ac omnium malorum sentinam et radicem ipsam auariciam per homines Tyrannos ac alios Qui illicitum questum pietatem putant in pressuram Reipublice introducte per eos cum omni Sedulitate et Diligencia, excubijs, vigilijs quotidianis ac diuturnis laboribus, funditus euellantur, eradicentur et extirpentur, sub quorum presidio et tutela gaudet Ciuitas, letatur Respublica, exultat misera plebs, et ipsi ab altissimo Deo, omnium rerum et gestorum suorum felicem consequuntur successum, E conuerso si Magistratus in officijs sibi a Deo et hominibus ex legitima uocatione iniunctis et concreditis oscitanter negligenter [*kétszer leirva*] et inconsulte rocesserint Ac Gregem ipsis ad tuendam commissam, [prout deberent] non vigilauerint, scimus ut eos Vlciones Diuine, et pene grauissime cum eterne tum temporales merito comitantur, sicuti multorum pericula, Amissio vite, facultatum, honorum, Dignitatum, nobis adhuc uiuis et superstitibus ob oculos posita exemplo sunt. Quamuis Nonnullis omni contagione malorum et immani crudelitate plenis, Vlcio ire Diuine et pene, vel vnquam exigi aut in omne eum differi et prorogari videatur. Tamen tot maledictiones in lege Diuina passim conscripte instar radiantis et rutilantis Solis ob oculos nostros non frustra exposite sunt, quas non esse irritas et inualidas Vniuersa mundi machinia [*sic*] ex inundacione aquarum Diluuij submersa, et alieque plurime Hystorie testantur Et nunc nostro euo propter Principum et Magistratum Sardnapalorum Desidia, Schelera, [*sic*] Immanitates ac Publica Crimina quot Regna, Ciuitates Districtus, inenarrabilibus Bellis, expilacionibus, Discipacionibus, [*sic*] conflagracionibus, ac alijs quam plurimis erumnis et Doloribus, simulcum misera plebecula extincte sunt, Nos ipsi palam cernimus, Ac tante aduersitatis et tormentorum ac afflictionum que sint cause, nos propria consciencia edocet ac certos reddit, quamuis inter reliquas causas Vlcionis Diuine propter quas hoc mortaliu genus premitur, Duas precipuas cernimus, Prima, Quia Deus Altissimus Justus Iudex, et Vltor videlicet aduersus peccata Iram et indignacionem suam conspici et nos commonefacit De sua Benignissima voluntate, et immensa clemencia, Sepius erga hoc mortaliu genus, instar Dulcissimi parentis declarata, Ne perpetuo ceno immersi, cum peruersissimis et incredulis Resipiscere et ad frugem melioris uite redire nolentes pereamus, ad inaque ¹⁾ detrudamur Tartara, Altera autem causa est, ut Ciuiles societates per Magistratus diligenter tueantur et custodiantur, Que prorsus in nichilum redigerentur, Nisi latrocinia, Tyrannides, inobediencie, perturbaciones Rerum publicarum, et alij furores consilio Diuino et euidentibus penis et testymonijs compescerentur. ET QVIA nos inter tantos fluctus non solum ex aliorum peregrina relacione, verum nostra propria experientia, et valido clamore Reipublice ac Misere Plebis fame periclitantis et tabescentis ac

¹⁾ Az akadémia kiadványában tévesen: *riuaque*.

variarum gencium in hanc Ciuitatem condescendencium, et inde iter facien-
cium grauissimis querimonys non sine atrocissima indignacione animaduer-
timus, et certe edocti sumus, Vt Vniuersi lanÿ ¹⁾ huius Ciuitatis Coloswarien-
sis Diuersis Negociacionibus ipsis illicitis se se immiserunt, immiscuerunt et
illis adhererunt Presertim negociacionibus et abaccionibus Bouum et aliorum
pecorum ad Partes Regni Hungarie factis, Qui Dei et hominum timore post-
posito et qualibet verecundia reiecta, Boues seligere, Bene saginatos hinc
extra hoc Regnum abigere, Ac Macilentos, cecos, claudos, veletudinarios,
et abiectos Sordidos Boues, mactare excoriare, In Macellumque Ciuitatis
venundandi gracia introducere ac publice venundari Et Rempublicam ac
itinerarios, cum ignominia ipsorum Vesci non formident, Ne autem nos
propter validum clamorem populi in indignacionem Altissimi Dei incur-
ramus Ac temerariam presumptionem ipsorum laniorum impunitam surda
aure per Transire [*sic*] videamur et iudicemur sed commodo et vtilitati
Reipublice et misere plebis multifarie, varÿsque modis oppresse, ex iniuncto
nobis officio inseruire Dinoscamur, Ac illorum pressuram nostram esse
reputemur. PROINDE ad Vniuersorum tam presencium quam futurorum
noticiam harum serie uolumus peruenire, Quod nos Vnanimi voto, volun-
tate, spiritu ac consensu, Statuimus et Decreuimus, Immo perpetuis
semper futuris temporibus inuiolabiliter obseruandum Decernimus, et Con-
cludimus, Vt a modo deinceps usque in Sempiternum Nullus laniorum
Coloswariensium Qui se in hac Ciuitate in confraternitatem, et cheham
Magistrorum Laniorum commendauerit, ac ea arte vti et gaudere vniuer-
seque Reipublice citra respectum personarum fideliter inseruire voluerit,
sub grauissima pena per nos ipsis infligenda, Ac a transgressoribus irre-
missibiliter exigenda cum Bobus et alÿs pecoribus nullam unquam nego-
ciacionem, Neque per se neque per aliquam coniunctam Societatem Publice
uel occulte, aut alio exquisito colore exercere, audeat, sew presumat,
Neque negociatores wlgari Sermone et Hungarico idiomate *Ewkeur
Thewzer* vocari soliti nunquam ad officium laniorum se se intromittere Et
illis vti et gaudere valeant atque possint, sed vnusquisque vocacione sua
sibi ex libero arbitrio Delecta fungatur, Et exinde sustentacioni vite sue
consulat, ET QVIA ista Ciuitas Coloswariensis ex laudabili introducta
consuetudine, de clementissima prouisione Diuorum Regum Hungarie
felicis reminiscencie ea prerogatiua libertate et priuilegio est dotata Vt
singulis annis occurrentibus inter festa Natiuitatis Domini Saluatoris
nostri vno anno de genere Dominorum Saxonum, sequenti autem altero
anno de numero Dominorum Hungarorum ad dirigendam Rempublicam
Judex pro tempore cum plenaria auctoritate preficitur, Quorum opera
Honestas et licita Decreta ac Statuta nostra sepius mutari inualidari con-
tingit, Et ut de cetero huiusmodi facciositas e medio nostri tollatur et era-
dicetur. Nos vnanimi consensu voto et voluntate Statuimus et Decreuimus

¹⁾ Kolozsvár ez időbeli jegyzői többnyire mind így használták e fogalomszót:
— a *lanio* alakot ritkábban.

vt quicumque siue Saxo siue Hungarus sit vel ex numero Dominorum Ciuium Juratorum aut Iudex ipse sew ex Centum viris, fauore, amore, aut sororia dileccione erga lanios qualitercumque contracta, Aut ex temeraria presumptione sew ex facciositate aliqua inducti, se se contra premissum publicum Statutum et Decretum presentibus literis affirmatum insurgere, ac illis in toto vel in aliqua sui parte reclamare contenderet et niteretur aut ceruices suas erigeret et contradiceret, Ex tunc citra omnem Delectum et acceptionem persone, Iudex et Jurati Ciues e Senatu et Centum Vir e numero Dominorum Centum virorum exscribatur et excludatur, Et nunquam in Pristinum locum reassumatur et acceptetur. Ad que omnia firmiter obseruanda et inuiolabiliter perpetuo tenenda nos propria oris nostri confessione singillatim nosmet ipsos astringimus et obligauimus. Immo astringimus et obligamus, In cuius rei Memoriam Firmitatemque perpetuam presentes literas nostras Pendentis et autentici sigilli nostri maioris munimine roboratas fieri procurauimus communi iusticia et equitate admittente. Datum in Domo Consistorij nostri Coloswariensis. Feria quarta ante Festum Diem Sancti Georgij Militis et Martiris [ápril 20.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo Nono.

Stephanus Thalyay De Naghlak
Notarius Ciuitatis Regalis
Coloswariensis Manu propria
se subscripsit.¹⁾

XXVI.

[1559.]

Mészárosok ezéhszabályai.

NOS IOANNES SECVNDVS DEI gratia electus Rex Hungarie²⁾ Dalmatie Croatie etc. Memorie commendamus tenore presencium Significantes quibus expedit vniuersis, Quod cum iure diuino et humano Sodalicia et contubernia, Hominum quorumlibet inculcata, et citra quamlibet confusionem extare debere clare animadvertamus, vt igr³⁾ et deus quieta et tranquilla hominum societate oblectetur, et exemplo cuncti mortales alliciantur, seruandi Sancti cuiusdam et perpetui ordinis, ad humillimam Supplicationem fidelium nrorum vniuersorum magrorum Lanionum⁴⁾ in Ciuite nra Koloswar commoranciu hos infra scriptos Articulos publicę vti-

¹⁾ Az *ercetiből*, mely hártýára van írva s a város zöld, sárga és fekete zsinoron függő nagyobb pecsétével megerősítve. [*Fasc. L. Nro I.*] Közölve van a: „*Magyarországi Jogtörténeti Emlékek*“ I. köt. 181—185. ll.

²⁾ Ez oklevélben is az ae helyett irt e alatt kis e alaku vonás van.

³⁾ A rövidítések jegye ez oklevélben is dült s = \, költségkimelésből vonalat szedtettem helyettök.

⁴⁾ Ez oklevélben néhol ez alak levén használva: minthogy így ismertebb, mindeütt így szedtettem.

litatis gratia in Ceha eorundem lanionum perpetuo observandos elementer admittere statuimus. primum videlicet ne aliquis Juuenis ad discendum artificium Lanionum horum Colosuarian suscipiatur, Neq. si artificium als didicit, in Honestum contuberniu eorum admittatur, quesiturus hoc artificio vite sustentatione nisi prius certo testimonio et Iris autenticis comprobatum fuerit, quemlibet eoru de Legittimo Thoro, et Honesta parentela esse prognatum, item cum Homines diuagantes plerumq. feri sint et intractabiles, ex quorum moribus, et vite consuetudine, varia oriri solent scandala, Ideo sempiterno decreto sancitum esse volumus, ne aliquis Juuenum ad exerciciu huius artis lanionu admittatur, nisi prius fidedignis testibus aut Iris autenticis comprobauerit se se in loco honesto, sub artis huius magro probato, obediencie sue et probacionis annos tres integros compleuisse, sicq. artificium laudabiliter assecutum esse, ite. Quia ad necessarios vsus et conseruationem ordinis contuberny et societatis eorum, certe expense certiq. et assidui sumptus requiruntur. Ideo certa deliberacione statutum sit, vt quilibet adolescens se se arti Lanionum Colosuarian addicens et adplicans in contuberniu eorum soluat flor. Sex monete vsualis argentee et tres integros annos probacionis pro consuetudine compleat. Si quis Juuenis huic arti addictus ad annorum maturitatem peruenerit, isq. vxore ducta, exercicio huius artis vite sustentacione querere voluerit. Is primo nomen suum dare debet magris contuberny, et postq. certa sponsione se ad pietatem, et vite honestatem perpetuam, et horum articuloru, condicionuq. huius societatis obligauerit, Si peregrinus est et non filius magri contuberny, deponere debet in Commune vsum Cehe flor. octo monete vsualis argentee, quibus ius sui artificii coemit, et vnum prandium pro amica et firma Inauguratioe parare tenebitur, preterea Si quis Juuenis huius artis, ad maturitatem perueniens, Licet peregrinus, et ex alia ciuitate vel pago oriundus, in ipsa Ciuitate nra Colosuar vxorem duxerit filiam alicuius magri artis lanionum, ille a solucione predictorum octo flor Immunis esse debet, nam filia magri quam duxit vxorem plenum et perfectum Jus contuberny habet. Item, Quia in qualibet societate et contubernio, [vt impetus nature feratur ad discrecionem et ordinem] certus modus et ordo obseruari debet. Itaq. annuimus vt magri huius contuberny quottannis in vno priuato die Nempe Dnica Letare [márcz. 5.] generalem congregacione habeant et communibus votis e medio eorum vnum seniore cordatum et discretum viru eligant, quem ut suum patrem et ppositum omnes magri audire, illiq. in omnibus licitis et honestis obtemperare debebunt. Cum autem vnus vir, ad contuberny et tante societatis curam gerendam Impar sit, decretum esse volumus, vt aliy tres magri predicto pri seu preposito, paribus votis delecti adiungantur, quorum consilio, opera et auxilio pdictus pater eorum in onib. difficultatibus vti possit, hy ex officio sine cunctatione ad patris vocationem, adesse, et eum in onib. fidelr adiuuare debebunt. Ceterum firmo statuto obseruari decreuius, vt predicti quattuor magri prefecti, omnes puentus, et ones expensas communes diligenter et fidelr in Regestis annotent, et sic Sabbato Letare [márcz. 4.] delectis quattuor alys

Magris plena et sufficiente rōnem reddant, vt ones male suspiciōis occasiōes hoc mo racionabilr peidat. Cum onis piorum hominu vita eo destinata sit, vt in societate humana vtilis sit, et no damnosa, statuimus ut ex magris duo solertes, quottannis eligantur, qui studiose et diligenter, ad lanienam vel macellam [sic] Invigilent, ne aliquis Magror temerario ausu pecora Morbida et contagiosa, aut nimia macie squalencia mactet, et si talis quispiam reperi- tus fuerit et eiusmodi carnes venum exposuerit, ab illo onis illa caro per inspectores auferatur, et in scholam ac hospitalia, sine Ōmī pecunia diuidatur, ipse vro magr e societate et contubernio eiiciatur, excludatur et suo magrio priuetur, preterea si quis Magror officiū pfecti detrectauerit, aut hoc onus publice seruitut. subire noluerit, hic Mgr inobediens toto illo Anno ab officio suspendi debet nec artem lanionu exercere valeat. ite Quod Nullus magror cuiuscunq. generis pecora, extra forum clam vel occulte in loco abdito emere possit, nisi venditor sit ciuis vel Incola eiusdem ciuitat. nre Colosvarien, contrariu agens puniri debet pensione vnus talenti seu centenar Cere. ite Quincunq. Magror semel huic artificio lanionu addictus fuerit, artificium ipsum citra temporum delectum continue exercent, nec tempore caristie pecoru Mactaciom Intermittat, qui autem tempore caristie pecoru Mactacionem intermiserit hi anno quoq. sequenti quando pecora leuius emuntur, eciam Mactationem intermittere debebunt. Intelligimus pterea magros Laniones Colosuarien antea pecora eorum tam mactanda in Macello, quam viua Vendenda in terris intra metas Ciuitat. nre Colosuar adiacen libere pascere consueuisse, decreuimus itaq. vt more antea solito deinceps quoq. Laniones ipsi pecora sua demptis pratis interdictis in terris Communibus, vbi antea solebant, libere pascere possint, pecora tamen intra metas Colosuarien saginata alys viua vendere no possint nec quocunq. abigere valeant, sed in commun. vsum ciuitat. in macello libratim Vendenda mactare teneantur et sint obligati. Sorcium vsus cum in sacra quoq. Scriptura non interdicitur, itaq. fauenter admittimus, vt Magri Lanyones pecora in foro emere volentes propter pacem et tranquillitate pro vetere consuetudine sortibus utantur, sicq. pecora emenda discernant, si autē quispiam in sorciendo alteri fraudem fecerit, hic priuetur pena pensionis denar. Sexaginta, ite Ex integra hebdomada dempto die fori hebdomadalis et Secunde ferie pro more et consuetudine uetere Nemini lanionu. extra Ceham existen. liceat carnes in ipsa Civitate nra Coloswar vendere, feria vero Secunda usq. ad horam duodecimam, feria autē quinta hoc est die fori hebdomadalis liberum sit omnibus tum in societate et contubernio ipsorum lanionu Colosuarien agen quam extraneis vniuersis carnes toto integro die vendere. Cum vero pondus et Statera iusta sint omnium Iudicia, itaq. decreuimus, vt caro Iusto pondere vendi debeat. Si quis vero Magrorum in libra ac pondere seu Mensuratione carnis fraudem fecisse repertus fuerit, hic suo priuari debet Magrio. Neq. ad exerciciū artis admittatur, sed a nouo ius totius contuberny pro more antea solito redimat. Magri autem Laniones et eorum famuli carnes vendentes modeste et prudenter emptores vniuersos alloquantur dextreq. illis respondeant, et si forte aliquis insolenter aut turpiter respon-

derit, is puniatur exactione floreni vnus. Precium carniū libratim vendendarum Consulat^{us} et Centum viri Colosuariens. pro consuetudine taxare et diiudicare debebunt. Quilibet Lanionum, carnes vendenciū. suum linteum *Siercz* vocatu mundum habeat, contra agens puniatur exactione dr. duodecim. Cum autem nemini vetitum sit vsibus suis frugifere consulere posse, modo vocacioni et funcioni sue non desit, Magris Lanionibus Colosuarien nequq. Interdicimus pecora viua alys quoq. vendere, et more alioru subditoru nr^{or} ex hoc Regno in Hungariam abigere, Ita tamen, ut Iuxta articulos superiores promiscua multitudo Ciuitat. nre Colosuarien merito non queratur se carnibus necessarijs pinguib^{us} et optimis per ipsos Magros Laniones destitui priuariq. item Cum necessitates varias crebros Magror. conuentus efflagitare animaduertamus, statuimus, ut quilibet magror. die statuto in cetu magror. comparere debeat, negligens vero et contumacia ductus aliquis magror. ad conuocationem signi in cetum accedere noluerit, si rationabili causa vel egritudine, que vnumquemq. excusare solet, defendere non poterit, artificij exerciciū per duas integras Septimanas illi Interdicatur. In cetu et congregacione Magistroru silenciū esse debebit. Si quis vero, tum, cum nomina magror. in cetu e Cathalogo recensentur, recitacionem ipsam sua garrulitate interturbauerit, hic puniatur exactione denar duodecim. In cetu Magrorum quilibet locum suum retinere et occupare debebit. Si autem aliquis temerarie surrexerit et ad mensam seniorum incomposite et petulater ore et manibus dictitauerit, hic Coherceri [*sic*] et puniri debebit exactione denar Quinquaginta. Si quis magrorum aut famulorum in societate vel extra societatem et Contuberniū vnus alterum vituperjs affecerit, aut verbo vel facto leserit, vel Iniuriose lacerasset et prouocauerit, et eius criminis admissi reus iure conuictus fuerit, priuatur solucione vnus talenti seu centenar cere, Vt autem firmior pax et tranquillitas in societate eorum conseruetur, decreuimus, ne quis magrorum vel famuloru alterius macellum clam violet, aut transcendat, aut hinc aliquid auferat, Contrarium agens artificio suo priuari debebit, vsq. dum a nouo ius contubernij redemerit. Locus publicus seu macellum ipsum Noctu firmiter obserari et Muniri debet. Si vero aliquis magrorum vel famulorum illud ipsum facere et obsere neglexerit, hic puniri debebit exactione denar sexaginta quattuor. viduis licitum sit sua macella resignare filijs, genero et nepotibus, extra hoc vero nemini. Si quis magrorum duos filios habuerit artem laniature pollentes, in diuisione famulorum liberum sit illi magro vnum ex filijs, quem maluerit eligere, cuius opera in execucione artis anno illo vtatur, alter vero nequa. se ad execucione artis apud parentem adplicet, Sed alterius magri famulo Indigentis seruicio se addicere teneatur. Si quis magistrorum Adolescentem quempiam in arte erudiendum suscepit, successu temporis hic adolescens apud hunc magrum per totos tres annos probacionis perdurare debebit, neq. quisq. eum, illi magro eripere, Nec adolescens ipse a suo magro recedere audeat, nisi data aliqua rationabili causa, Si quis famulorum artificium posthabuerit et sese ociosis deambulatoribus, Alea^{rum} lusoribus viniq. compotoribus commiscuerit, Is postea ducta

vxore per Annum Medium ad exerciciū artis sue in consorcium magi Nequq. admitti debebit. Vt autem Multorum Incommodor. occasio p̄cidatur, statuimus omnis generis ludos et presertim alearum et Cartari Interdictos haberi. Si qui autem temerarie contra agentes reperti fueri tales tocius Anni seruicio priuentur. Si quis famuloru tempore dimissioi Famuloru sese absentauerit, annuus labor illi interdicatur, preterea famul cum in negocys Artis et Mactacionis non semper occupari posse ani aduertamus, decreuimus vt famuli in negocys domesticis ipsum magru adiuuent, Si quis autem eorum Id ipsum facere recusauerit, annuo priuet seruitio, magister vero rebellionem famuli occultans et prefectis contuber non significans, puniatur exaccione denar Sexaginta quatuor, Junior aut magror. clauēs gestans festiuis diebus in templo tempestiue presens s et deputatum locum tapetis ornet, negligens puniatur exaccione den quinquaginta. Si quis famulorum infidelis, fraudulentus, fur et familia alicuius dehonestans repertus fuerit, hic e contubernio et societate s Ceha reliquorum Lanionum excludatur, et sine testimonio litteraru abi debeat. In exequys funebribus quilibet magror interesse et pietatem sua erga proximu suum exhibere et defunctum honestissime sepellire debet. Negligens si rationabl̄r se excusare non poterit, puniatur exaccione denar Sexaginta. Sepulchrum autem Juniores magri effodere debebunt, et : renunciacionem [sic] tempestiue adesse tenebuntur, Negligens excep egritudine, que quemq. excusare solet, puniatur exaccione denar. Quinqu ginta, postremo cum locus publicus Macellorum Mundus haberi debeat volumus igr ut quilibet Magistroru aut famulorum suum macellum singul Sabbatis purgare, et omnia ossa efferre teneatur, negligens puniri debet exaccione denar. Sedecim. Nos itaq. habita clementi racione Supplicacio prefatonum magrorum Lanionum Ciuitatis nre Colosuar predictae, pr insertos articulos, ac omnia et Singula in eisdem contenta, ratos, grato et accepta habentes, p̄ntibus lris nris priuilegialibus inseri et inseri facien, ratificamus, appbamus, et eisdem magris lanionibus dicte Ciuita nre Colosuariē eorumq. successoribus et posteritatibus uniuersis dan duximus et conceden. harum nrarum pendentis et Autentici Sigilli n Munimine roboratar. vigore et testimonio litterarum, Datum in Ciuita nra Alba Julia vigesimo Sexto die Mensis Nouembris Anno domini Mill simo Quingentesimo Quinquagesimo Nono.

Joannes Electus Rex in pr. ¹⁾

¹⁾ A *mészáros* ezéh leveles ládájában levő *ereletiből*, mely hártýára van ír s selyem zsinoron függő pecséttel megerősítve.

XXVII.

[1560.]

A szöcs czéh nyomtatott szabályrendelete.

RENDELES.

KVLEN KVLEN TZICKELEKNEC,

MELLYEC SZERENT ELETEKET RENDELLYE-

nec és erkölczeket szabianac à tiszteletes Söts legényec, à kiralyi
varosban Colosuarban :

Egybe szerzetettec és è rendre hozatattac, à tiszteledő feiedelmeknec,
Birónac és egész Tanatsnac ió akarattyából és engedelmeből, a fellyül
meg mondot kiralyi városnac Colsuárnac tiszteletes Söts tzenec
Mesteritől egyenlő végezésből és akarathól.

COLOSVAROT

1560. ESZTENDŐBE.¹⁾

A RENDELESNEC TZICKELI.

1. Walamely szöts legény à varosra iő, az szállyon attyoknál Ha ott
nem száland, tehát büntöttése legyen, d. 3.
2. Az olyan legény attyoknac hazától kerestessen à Dekányokal művet
magánac à Mestereknel : valaki kedig eszt nem műuelné, annac bün-
töttése légyn, d. 10.
3. Walamelly iffin két hetig műuel, az tartozéc fél heti bért à társaság-
nac ladaikában adni.
4. Walamelly legény szertelenmül iszie, anyéra hogy à bort fellyül ki-
adgya, ez minden engedelem nélkül tartozzéc büntöttésre, d. 64.
5. Walamely legény kárttyát auagy verffelét iatzodnéc, pénzbe annak
maradsága d. 50.
Ha kedig valamelly Mester házánál iatzodnac, annak maratsága
à tzebe, fl. 1.
De ha az attyoc házánál iatzodnac; tehát annac büntöttése a
tzebe, fl. 2.
6. Walamelly legény à tarsóság közet haboruságot auagy öszueuesz-
szést támaszt, és à Dékány békességet paranczol kösztec, valaki a
paranczolatnac nem enged, az minden engedelem nélkül büntöttésre
fűzessen d. 32.

¹⁾ Művem I. kötete OKLEVÉLTÁRA 63—64, 263—64, 285—89, 327—328. lap-
jain kiadtam e czéh legrégibb szabályait s szabadalomleveleit, e KÖTET-ben követ-
keznek a későbbiek közül a fontosabbak egész terjedelmökben vagy kivonatosan.
Nehéz munkámban jól esik lelkemnek az öntudat, hogy e szép multu ipartársulat
emlékét — a mennyiben lehetséges — könyvem tartja fenn, minthogy az 1876-ki
égéskor czélmesterénél őrzött leveles ládája lüngök martaléka lett.

7. Valamelly legény à másikat à társoság közzül artzul czapna haragból, az büntöttésre fűzessen, ffl. 1.
8. Valamelly legény egyikhöz à társoság közzül kést vonson, ennek maratsága minden engedelem nélkül ffl. 2.
Ha kedig valaki mást meg sárti és vért boczá, az Biro wrannak itiletibe esset.
9. Az iffiakat tisztesség és jó erkölcsz illet, Ezokáért valaki egy fertelmes aszszonnyi állatnac egy pohár bort nyutana, annac büntöttésse legyen minden engedelem nélkül d. 32.
10. Kéuáltképpen az iffiaknak illic, hogy tisztességgel éllyenec az asztalnál: Valamely ez okáért szertelenül czelekődic az asztalnál, és szemérem nélkül az étekbe kapna, annac maratsága d. 25.
11. Valamelly legény az ő wrától számuetettlen elmegyen, adósa maradván wrának. auagy aszszonnyiának, auagy a társoságnac, Ennek irianac utánna, ielentuén más helyeken az ő uétkét.
12. Valamelly legény elszekic à szerből, auagy másnac nem hadgya, hogy meg adgya à szert érótte, auagy el nem kéredzic à Dékányoktól, ennek maratsága, d. 32.
13. Tisztesség és emberség legyen az iffiac közet: Walaki ezokaért à szerfűzetessének dolgából hamisságot művel, auagy valamit eltagad a szernek pénzéből, és nem ielentuén eltitkollya, ennek maratsága ffl. 2. minden engedelemnélkül. És ez műwnélkül legyen, mind addig, méglen à legényeket megelégit.
14. Elenésztés és eltitkolás ne legyen à legényec közet, ualaki ezokaért láttya à másiknac uétkét, hogy valaki è szerzesnec ellene czelekőd-néc, és magának marasztana à társoságnac pénzet, és eltitkoluán à társoságnac meg nem ielentene, ennek maratsága ffl. 4. minden engedelemnélkül.
15. A legényec à temetésre való ruhát és az egyéb szerszámokat az attyoknál tarezác,
16. Valamelly legény à feltételkort ielen nem leszen tizenkét órákört, annak maratsága d. 10.
17. Mikor à legényec egybe gyűlnec, mindenkor elhiuassác à két hozzaioc látó és elrendelt Mestereket: Ha à Dékányoc aszt elmulattyác, tehát mindenec maratsága d. 32.
18. A legényekhez látó Mestereknek mindenkoron egyie *Sz. as.* à mászic Magyar legyen: Ezeknek ielen vólta nélkül à legényec semmit ne ítéllyenec és semmi törüényt ne lássanac.
19. Mikor kedig à legényec à két mestert hiuatattyác és valamellyic oda közükbe nem iövend, az megmarad a tzenec büntöttésre d. 32.
20. Valamelly à legényec közzül à másikat haragba meg hazutattya, auagy meczufolya, annac maratsága d. 32. minden engedelemnélkül.
21. A legényec egyenlő akaratból válaszszanac Dékányokat, kiknec egyie *Sz. as.* à másic kedig Magyar legyen.

22. A Dókányoc minden kántorban számot aduán tiszteket letegyéc : Ha á Dókányoc aszt nem műuelic mindeniknec maratsága ffl. 1.
23. Ez rendelésnec leuelét minden kántoron megoluastassác, Ha kedig á Dókányoc aszt elmulattyák, mindenec maratsága. d. 32.
24. Valamelly legény á másikat kezesül vetne és á kezeset benne hadna elszekvén á várostól, Annac egyeb helyeekre vtánna irianac vadoluán ötöt az ő vétkéruł: A kezes kedig meg tileza bérét az ő wránál és egyeb marhátskaiát.
25. Valamelly legény az ő wra házához fertelmes aszszonnyi álatot be vinne, annac büntöttesse ffl. 1. minden engedelem nélkül. Annac vtánna á Dókányoc által engesztellye meg az ő wrát és aszszonyiát.
26. Mikoron á legényec együtt vadnac, és á Dókányoc paranczolniac az iffiaknac hogy szolgáljanac, valamellie á paranczolatnac, nem enged, annac maratsága d. 25.
27. Midőn á legényec valami uégezésbe vadnac és á Dókány szól, senki belé ne szólljan keuetetlen, ha valaki belé szólland, annac maratsága d. 25.
28. Mikor á legényec egybe gyűltec á letételre senki köuetetlen el ne mennyen á gyűlekezetből, A ki kedig elmegyen, annac maratsága d. 4.
29. Mikoron valaki á legényec közzül betegségbe essic, á Dókány két legényt rendellyen melléic, hogy á beteggel bányjanac mind éyel s mind nappal. A ki kedig ebben engedetlen vólma, annac maratsága minden engedelem nélkül minden vttal d. 10.
30. A Dókányokis gondot vissellyenec á betegről és naponként meg látogassác ötöt, hogy semmi nélkül ne szűkölkedgyéc, Ha kedig eszt elmulattyác, maratságoc legyen d. 10.
31. A két legénec, á kie bánnac á betegel, mindenec napiára d. 4. adgyanac, éyelre kedig d. 2. A többit keresztyéni szeretetből az önen erszényekből kölczéc.
32. Mikor á Dókányok valamely legénec művet keresnec, mindgyárt á legént haza vigyéc á Mesternek, de úgy, hogy á haza késértésbe többen ne legyence négyenél. Ez ellen ha á Dókányoc czelekődne, mindeiknec maratsága ffl. 1.
33. A társoságnac ládaiból senkinek pénst kölzen ne adgyanak zálag nélkül, auagy kezes nélkül.
34. Valamelly legény az etzer lezendeszszitet auagy letöt dolgot, akar á mesterec, akar á legényec előtt esset legyen, ismét felmozgattya és megindittya, annac marasága ffl. 1. minden engedelem nélkül.
35. Mikoron egy Mesternek két legénye vagyon, á harmadikat ne vigyéc oda á Dókányoc, hanem ha az egyeb Mestereknel semmi műuet nem találúnac neki: Ha á Dókányoc külembe czelekődne, mindeniknec maratsága d. 25.
36. Mikoron á Dókányoc valamelly legénec műuet szerezne valamelly Mesterrel, és az magát meg gondoluan másod nap elmegyen á város-

- tól: Ha annac vtanna visszazatár á városra, Ennek műuet ne adgya-
nac, mind addig, méglen az előbeli elhagyot wránac keduet meg
keresi.
37. Valamelly legény fegyuerrel menne be á gyülekezetbe á letételkort
anac maratsága d. 15.
38. Midőn a legényeknek koszoroioc vagyon, senki egyebűue á bórra ne
mennyen. A ki ez ellen czelekődic, annac maratsága minden enge-
delemnélkül d. 10.
39. Ha valamelly házias ember, auagy özwegy á városra iő, hetibérét
műuelni, az magánac maradgyon, és á legényeknek társaságába ne
elegyitse magát.
40. Midőn legényec á városra iőnec, és műuet keuánnac, tehát művet
keressenec önekic á Dekányoc, annac kedig előb, ki előszer szolt akar
Sz ds legyen, akar Magyar. Ha aszt á Dekányoc nem műuelic
mindeniknec maratsága d. 20.
41. Ha valamelly legény őszueuesz á másikal, az egybe ne gyűthesse
társaságot hetközbe, auagy vasarnapon, hanem vária meg á letétel-
nec napiát. Ha kedig á Dekányoc egybe gyűtic á legényeket á Mes-
tereknek kárára, á Tzēmester hire nélkül, mindeniknec maratsága
ffl. 3.
42. Valamelly legény á városra iőne és műue vólna de nem akarn
műuelni, hanem napszámra menne, ennec maratsága minden enge-
delemnélkül ffl. 1.
43. Valamelly legény pénst veszen fel wrától, es annac vtánna nen
akarna erőtte műuelni, hanem elmenne á városról, Annac leuele
irianac vtánna, hogy sehólt az országban műuet ne adgyanak neki
méglen meg nem iő és wránac keduet nem keresi.
44. Valamelly legény Moldouában műueli auagy egyebűt a tze kőuul
annac műuet ne adgyanac a városban, még nem á Mestereknek ked-
ueket keresi. Ha kedig itt á városban meg elégit á Mestereket, á
más városokban ment ember.
45. Valamelly legény hetfőn nem műuelne, és annac vtánna leűln
műuelni. Ennec nem adnat hetibért. Ha kedig á mester hetibért á
neki, annac büntöttesse ffl. 1.
46. A Dekányoc pénst ne uegyenec ki á társoságnac ladaiából az attyoc
hirenélkül. Ha kedig ellene czelekődne, mindeniknec maratsága
ffl. 1.
47. Mikoron valaki á legényec közzűl meghall, á többi egybe gyűluen
tiszttessege eltemesséc aszt: valaki kedig á temetésbe iclen nē lenne
annac maratsága d. 16.
48. Senki á legényec közet szabad vássárt ne inditson auagy kezdgyen á
tzēmestereknek hire nélkül. A ki egyebet ebbe műuelne, annac
maratsága ffl. 2.
49. Ha valamelly legénne á társaság közet törűnye leszen, és á törűny
nem tetzie neki, az appellációba veheti á Mesterec eleybe. Ha :

legénnyec nem engednéc, tehát az à legény mennyen a tżemesterhöz, és meg ietese öneki, és az annac vtanna gondgyát visseli à töb tżelmestereckel egyetembe.

50. A legénnyec minnyáian Isteni félelembe élyenec, és öremest mennyenec az egyházba, à predicacióra és az wrnac asztalához. Ez okaért vásárnapon senki ne mennyen morálni à predicacio alat, se à városban, se város környűl : Valaki külemben czelekőszic, azt inczéc à Dekányoc kétzer auagy háromszor. Ha kedig szót nem fogad, tehát à Decányoc meg ielenczéc à tżemestereknek, azzoc annac vtanna gondot vissellyenec róla.

51. A Dekányoc à legénnyec közet emberségessec legyenec, és à Tżemestereknek, és à legéneec Attyoknak engedelmessec legyenec. Valaki kedig ő közűlek szófogadatlan lenne. az megmarad à tżenec, fl. 2.

COLOSVAROT

nyomtatot ez è Rendelés, midőn tżemesterec volnának à
tisztelendő Mesterec.

1. Demeter Wolff.
2. Tothazi Micklos.
3. Piter Shesburger.
4. Ennyedi Gyárfás. ¹⁾

XXVIII.

[1560.]

Kolozsvár város birája, esküdt polgárai és száz férfiai által az adósság megfizetése és bírói végrehajtás módja iránt hozott helyhatósági szabályzatnak a király által megerősítettése s változhatlan jogrendszabály gyanánt kiadása.

Nos Joannes Secundus Dei Gracia Electus Rex Hungarie Dalmacie, Croacie etc Memorie commendamus tenore presentium Significantes quibus expedit universis, Quod fideles nostri prudentes et circumspecti Stephanus Fodor et Laurencius Filstech Jurati ciues ciuitatis nostre Coloswariensis, nostre Maiestatis venientes in presenciam, suis et reliquorum Civium ejusdem Civitatis nostre Koloswar nominibus et in Personis, significarunt nobis plerosque inter eos esse, qui pecuniam alienam tempore necessitatis ipsorum contrahant et ad multas promissiones recipiant, qui postea promissis et obligaminibus ipsorum ad diem et terminum ei rei constitutum satisfacere respondereque nollent, et Creditoribus ipsorum, non numerata pecunia sed

¹⁾ A *szőcs czéh* leveles ládájában levő nyomtatványból graphikai hűséggel kiírva, mely ivalaku kalendarium-féle hártatáblába volt kötve, a meglevő hártarészen január és február napjai látszottak azon korban szokásos színes betűkkel nyomtatva. A magyarhoz mindenben hasonló német *czéhszabály*-nyomtatvány is volt, de én ránk nézve az első látta közlésre méltóbbnak. További történetéről többet a szövegben.

estimacionibus, quarundam rerum inutilium et abjectarum Satisfacere vellent, per hocque gravia et intollerabilia damna ipsis Creditoribus inferrent, in preiudicium et damnum eorundem manifestum. Et ob id ut huiusmodi injurie et res inordinate ¹⁾ e medio ipsorum tollantur et plane cessent, Judicem, et Juratos Cives, cum Centum Viris, hunc modum et ordinem exoluendi ²⁾ eris ³⁾ alieni communi Consilio et voluntate Statuisse inter ipsos, et totam Communitatem perpetuo duraturam. In primis ut debitor requisitus, de debito, Juramentum prestat, se neque pecuniam paratam, neque aureas uel argenteas res quibus satisfacere posset debitori, habere, quo facto exceptis Vestibus usualibus quotidianis debitoris et uxoris eiusdem ac Domo, Creditori res et Clenodia domestica meliora et Vina illius estimentur, que si non sufficiunt, Hereditas campestris, ut Allodia, Vinee et Similia Creditori estimentur, quibus si nondum satisfaceret Creditori, ueniatur ad Domum et Vestes quas extra quotidianas habet, illaque ipsi Creditori pro debito estimari debeant. Quod si vero illaque non sufficerent, debitor in propria persona captivari possit et anno integro tribusque diebus in Carcere teneatur, postea dimittatur. Et si que res illius deinceps inueniri poterint, illeque ipsi Creditori estimentur, et debitor de contracto debito seu ere alieno satisfacere semper sit obligatus et astrictus quoad plenum. Supplices nobis humilliter quorum supra nominibus et personis, ut hanc eorum Constitutionem ratam et firmam habere, ac pro ipsis eorumque posteris perpetuo duraturam confirmare dignaremur. Quorum nos humilli Supplicatione benigne exaudita et clementer accepta, modum et formam prenotatam exigendi debiti inter Cives nostros prescriptos Coloswarienses perpetuo valituram et Juris ac Privilegii loco duraturam acceptamus et ratificamus, ac pro eisdem ipsorumque posteris et Successoribus universis clementer confirmamus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Albe Julie feria Sexta proxima post Dominicam Letare [márcz. 30.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo, Sexagesimo.

Joannes Electus mpr. ³⁾)

XXIX.

[1560.]

Nyers bóröknek az országból kivitelét tiltó királyi védlevél.

Joannes Secundus dei gratia Electus Rex Hungarie Dalmatie Croatic etc. fidelibus nostris Vniuersis et Singulis Egregijs nobilibus comitibus

¹⁾ Az *ae* ez oklevélben többnyire így van írva: *e* vagy *ç*.

²⁾ Itt a második alakú van használva, s így tovább.

³⁾ A városi *levéltár*-ban levő *eredetiből*. [Fasc. DD. Nro 3.] Ennek képtalan hiteles átirata látható. [Fasc. DD. Nro 4.] Kelt *Lactare* vasárnap előtt harmad nappal [márcz. 11.] 1648, kérték Árkossi Máté, városi jegyző, Auner Gábor esküdt polgár A pecsét körirata: SIG. CAPITULI ECCLESIE ALBENS. TRANSSILV.

Vice comitibus castellanis Prouisoribus Arcium et aliorum quorumcunque locorum prefectis et officialibus ipsorumque vices gerentibus, item tricesimatoribus theloniatoribus vectigalium exactoribus, pontium et passuum custodibus, Circumspectis Judicibus et Juratis ciuibus ciuitatum oppidorum Villarum et quarumlibet Possessionum Regni huius nostri Transsilvanie Presentibus requirendis Salutem et gratiam. Expositum est maiestati nostre in Personis fidelium subditorum nostrorum Vniuersorum Magistrorum Pellionum Ciuitatis nostre Colosuariensis, quod licet ipsi hanc Antiquam libertatem et approbatam consuetudinem habeant, Vt nullus omnino Mercatorum, aut Negociatorum hominum Pelles agninas et alias quascunque crudas cutes animalium et precipue ferarum per Artifices nondum paratas et elaboratas in hoc Regno Transsilvanie coemere et illas ad extras [*sic*] terras educere valeat, Nunc tamen forent Nonnulli Mercatores et Negotiatores, qui huiusmodi Pelles in damnum et prejudicium Antique libertatis eorundem ac Vniuersitatis Magistrorum Pellionum transsilvaniensium Manifestum emerent et e Regno educere vellent, Supplicatum est nobis Pro Parte Eorundem pellionum Colosuariensium humiliter ut nos ipsos in Antiquis libertatibus eorundem conseruare dignaremur, Cum publico etiam fidelium Regnicolarum nostrorum decreto Statutum sit ut Pelles et cutes crude ex hoc Regno educi non permittantur, humili Supplicatione predictorum exponentium fauenter exaudita fidelitatibus vestris et vestrum singulis harum serie committimus et Mandamus firmiter quatinus [*sic*] dum et quando per predictos pelliones Colosuarienses cum presentibus fueritis requisiti huiusmodi pelles et cutes crudas per quoscunque negociatores emptas clam uel manifeste educendas Juxta continentias litterarum priuilegialium eorundem exponentium cum presentibus exhibendarum Juri arestare et ubique detinere debeatis et teneamini Secus Nullo modo facturi presentibus perlectis exhibenti restitutis Datum Albe Julie in festo Sacri Pentecostes [jun. 3.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo.

Joannes Electus Rex m pr. ¹⁾

XXX.

[1560.]

II. János [Zsigmond] vál. király anyja, Izabella királyné azon' kiváltságlevelét, hogy Felek ne a Kolozsvármegye, de Kolozsvár város adófizetői között rovassék meg, régi királyok hasonló adományailevele alapján megerősíti.

Nos Joannes Secundus Dei Gratia Electus Rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. Memorie commendamus tenore presencium Significantes quibus

¹⁾ A szócs *czech* eredetijéből, mely a király kisebb pecsétével volt megerősítve, s kívül rá írva: „Ez is két párban vagyon, mindenik pecsétes, János király levele“: másfelől: „János király parancsolatja az megvött nyers bőrök elvétele felől.“

expedit uniuersis Quod pro parte et personis fidelium nostrorum prudentum ac Circumspectorum Judicis et Juratorum Civium Civitatis nostrae Colosuariensis, exhibite sunt nobis et presentatae quedam Literae Sacre olim Maiestatis Reginalis Domine matris nostre Charissime felicitis recordationis in dupplici Papyro patenter confecte, Chirographo et Sigillo eiusdem impressivae communite, quibus mediantibus eadem Maiestas Reginalis integram possessionem ipsorum Valachalem *Felek* vocatam, intra veras metas eiusdem Civitatis nostre sitam ab omni et qualibet censuum taxarum et Contribucionum Solucione exemisse et supportasse dinoscebatur tenoris infrascripti. Supplicatumque est nobis pro parte eorundem Judicis et Juratorum civium dicte Civitatis nostre humiliter, ut nos easdem Literas exemptionales ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et acceptas habentes, Literis nostris inseri et inscribi facientes pro eisdem et per consequens dicte possessionis ipsorum Inhabitoribus perpetuo valituras gracie confirmare dignaremur. Quarum tenor talis est. Isabella Dei Gratia Regina Hungarie, Dalmatie Croatie etc. fidelibus nostris Egregijs Dicatoribus et exactoribus taxarum et contributionumstrarum, in hoc Regno Transsilvanie pro tempore constitutis, nec non Comitibus, Vice comitibus et Judicibus nobilium Comitatus de Colos Salutem et Graciam nostram Expositum est Maiestati nostre nominibus et in personis prudentum ac Circumspectorum Judicis et Juratorum Civium Civitatis nostre Colosvariensis. Qualiter quedam possessio ipsorum *Felek* vocata pro Custodia Vie contra predones et Sicarios intra veras metas Civitatis nostre Colosvariensis in medio *Sylvae Felek* vocatae situata ad Civitatem ipsam pertinens non in numerum regnicolarum et possessionum in Comitatu Colosiensi existentium sed in illam taxam, que ad ipsos Ciues nostros Colosvarienses imposita fuerit dicari solita fuerit, prout hactenus juxta continenciam aliarum Literarum Dominorum Regum Hungarie felicitis reminiscencie in medium Comitatum istius Regni nihil soluerunt, tamen vos non curata huiusmodi Libertate Civitatis nostre Colosvariensis Colonos de *Felek* dicari et connumerari ac per omnia remedia ad solucionem taxe et Contribucionis coarctare et compellere velletis et sepius ipsos Colonos de *Felek* ob non solucionem huiusmodi taxe tam in Personis, quam rebus ipsorum turbaretis et damnificaretis, in prejudicium et damnum dicte Civitatis nostre manifestum. Supplicatum igitur extitit Maiestati nostre nominibus et in personis Civium de Coloswar, ut ipsos in antiquis ipsorum libertatibus, conservare dignaremur. Nos igitur visis Literis Serenissimorum Principum Mathie et Ladislai Regum Hungarie Colonos de *Felek* ab omni connumeratione et solucione Taxarum quarumlibet eximendos duximus, imo eximimus presentium per vigorem. Quo circa fidelitatibus vestris harum Serie mandamus firmiter. Quatenus a modo deinceps prescriptam Villam *Felek* in medium Regnicolarum et Comitatum istius Regni Transsilvanie nequaquam connumerare et dicare, aut dicari et connumerari facere audeatis seu presumatis, sed illam dictis Civibus nostris simpliciter relaxare debeatis et teneamini Secus non facturi Praesentibus perfectis exhibenti restituti.

Datum Albe Julie Feria Sexta ante Dominicam Reminiscere [márcz 9.] Anno Domini M. Quingentesimo Quinquagesimo Septimo. Nos itaque premissa Supplicatione nostre modo quo supra porrecta Maiestati Regia benignitate exaudita, et clementer admissa, prescriptas Literas dicte domine genitricis nostre exempcionales non abrasas non cancellatas nec in aliqua earum parte suspectas, sed omni prorsus vicio et suspitione carentes, presentibus Literis nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminucione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earum Continencias, Clausulas et Articulos catenus, quatenus rite et legitime existunt emanate, viribusque earum Veritas suffragatur acceptamus, approbamus et ratificamus, easque ac omnia et singula in eisdem contenta, pro annotatis Civibus dicte Civitatis nostre Colosvariensis, consequenterque Colonis et universis Inhabitoribus prefate possessionis ipsorum Felek perpetuo valituras graciose confirmamus, harum nostrarum vigore et testimonio Literarum. Datum in Civitate nostra Alba Julia Sabatho in Festo Sancte Margarethe Virginis [jul. 16.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo.

Joannes Electus Rex. ³⁾

XXXI.

[1560.]

Felek nevű falu adózás és köztelherviselés tekintetében Kolozsvármegye adójegyzékéből kitérőltetik s Kolozsvár városa adójegyzékébe iktattatása és bekebelezése rendeltetik.

Nos Joannes Secundus Dei gratia Electus Rex Hungarie, Dalmatie, Croatie etc. Memorie commendamus tenore presencium Significantes quibus expedit universis, Quod nos considerantes et in animo revoluentes fidem, integritatem fidelique Servicia fidelium nostrorum prudentum Circumspectorum Judicis et Juratorum civium, ac uniuersorum inhabitatorum huius Civitatis nostre Colosuariensis, que ipsi Sacris olim defunctis Maiestatibus felicis recordacionis, parentibus nostris observandissimis et deinde nobis ad omnem occasionem summa cum animi eorum integritate obsequenter exhibuerunt et impenderunt, ac insuper dum cum Serenissima olim domina matre nostra observandissima ex Polonia in Regnum nostrum Hungarie regrederemur, et alias semper Cuiusmodi pocioribus nobis obviam missis, digno honore, benevolencia et expectatione prout debebant exceperunt, nos quoque aliquo Munificencie nostre Regie munere eos prosequi volentes, ex speciali nostro in ipsos fauore et benignitate deliberavimus et decrevimus, ut possessio ipsorum *Felek* vocata pro Custodia vie contra predones intra veras metas Ciuitatis nostre Colosvarensis in medio

³⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva s lilaszín, sárga és veres színoron függő királyi pecséttel megerősítve, melyen a király czimerei s a már ismertetett körirat voltak. A pecsét egészen ép. [*Fasc. D. Nro 27.*]

Sylue Felek vocata situata, que per Serenissimos Reges Hungarie, nostros predecessores a Connumeracione in medium Regnicolarum fienda exempta habita, et in solvenda qualibet Taxa in numerum Civium nostrorum Colosvariensium computari et Annumerari solita fuisse animadvertitur, e regesto Comitatus Colosiensis penitus tollatur, eradatur et deleatur, ac simul cum Civitate nostra Coloswar quaslibet taxas solvere, et onera quelibet sufferre debeat, quemadmodum decernimus et statuimus per presentes Quapropter Vobis Fidelibus nostris Egregiis nobilibus Joanni Kemen, et Nicolao Ombozý Comitibus ac Vice Comitibus, et Iudicibus Nobilium, nec non Ambrosio Literato de Chak Exactori Contribucionum dicti Comitatus Colosiensis modernis et futuris harum serie commitimus [*sic*] et mandamus firmiter, quatenus habita presencium noticia statim et sine mora prescriptam possessionem Felek vocatam e Regesto Comitatus Colos tollere, eradere et omnino delere debeatis, eamque in posterum in medium dominorum Regnicolarum Possessionumque huius Comitatus Colos connumerare et ab Incolis eiusdem possessionis Felek, taxam seu Contribucionem aliquam exigere in posterum nullo unquam tempore, aut ob non solucionem earundem, eiusdem possessionis Felek Incolas, uel per consequens dictos Ciues nostros Coloswarienses turbare molestare, depredare, uel quoquo [*modo*] ¹⁾ damnificare praesummatis, neque sitis ausi, gratie nostre sub obtentu. Secus nullo modo facturi, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Civitate Nostra Coloswar, vigesimo secundo die Nouembris Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Sexagesimo.

Joannes Electus Rex m. p. ²⁾).

XXXII.

[1560.]

II. János [Zsigmond] választott király az anyja által Kolozsvár városának adományozott árulerakási jogkedvezményt megerősíti.

Joannes Secundus Dei gratia Electus Rex Hungarie Dalmatie Croatiae uniuersis et Singulis Egregiis nobilibus Prudentibus Circumspectis institoribus, negotiatoribus, Mercatoribus, Hungaris, Grecis, Walachis ac alijs cuiusvis Status et Conditionis Hominibus merces in hoc Regnum nostrum Transsilvanie undecunque adferentibus modernis presencium noticiam habituris Salutem et gratiam. Noueritis Quod fideles nostri Prudentes Circumspecti Antonius Wýczeý Primarius nec non Stephanus Barath noster Regius Iudices in suis ac ceterorum Juratorum Ciuium et

¹⁾ E szó az *eredetiből* kimaradt.

²⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva s közepén a királyi pecséttel megerősítve; a pecsét papírral borított veres viasz, körirata: IOANES SIGISMUNDUS D. G. ELECTUS REX HUNGARIE. [*Pasc. D. Nro 6.*]

Uniuersorum inhabitatorum Ciuitatis nostre Colosuariensis nominibus et personis nostram uenientes in presenciam exhibuerunt et presentauerunt nobis quasdam literas Priuilegiales defuncte quondam Maiestatis Reginalis Domine genitricis nostre observandissime pie memorie, et nostras in pergameno patenter confectas, Chirographo suo et nostro Regio ac Sigillo eius authentico Impendente communitas, quibus mediantibus sua Maiestas rationibus et causis in eisdem literis clare contentis decreuisse dinoscebatur, ut extere naciones extra hoc regnum nostrum Transsiluanie commorantes, quascunque res et Merces in hoc regnum adueherent, in ipsa Ciuitate nostra Colosuar tanquam emporio eos omnes deponere deberent, neque Abhinc alio educere aut cuiquam preter ciues et incolas diete Ciuitatis nostre Colosuariensis, demptis tamen foris publicis quater in Anno celebrari solitis uendere possint, Significantes pariter nobis graui cum querela, Qualiter forent nonnulli ex vobis qui cum mercibus suis in hoc Regnum nostrum Introdutis, per clancularias vias proficiscentes ipsam Ciuitatem nostram preterirent et illas alijs locis diuenderent in contemptum et derogamen premissi Indulti Maiestatis Reginalis et nostri clementer concessi damnumque ipsorum manifestum, supplicaruntque nobis humiliter ut nos superinde ipsis de opportuno remedio prouidere, et eosdem in eisdem libertatibus clementer conseruare dignaremur. Quorum humili Supplicatione benigne exaudita consideratis eciam fidelibus seruicys eorundem inde ab initio Serenissimo quondam Principi domino Joanni Regi Hungarie etc. postea uero Sacre olim Reginali Maiestati pie memorie parentibus nostris desideratissimis ac deinde nobis summa constantia et integritate etiam cum fortunarum suarum periculo pro viribus suis exhibitis et impensis eosdem Ciues et Uniuersos incolas Colosuarienses in suis libertatibus et Indultis clementer conseruare volentes, Mandamus vobis et Vestrum singulis harum Serie firmissime quatenus habita precencium noticia a modo in posterum Universas et quaslibet res et merces Vestras in hoc Regnum nostrum Transsilvanie inductas et in futurum introducendas successiuis semper temporibus iuxta decretum et deliberationem prefate olim Maiestatis Reginalis et Nostrum in ipsam Ciuitatem nostram Colosuar sub pena ablacionis earum per eosdem Ciues nostros fiende deferre et eas Isthic et non alibi deponere neque alijs quibuscumque, sed ipsis Ciuibus et inhabitatoribus Colosuariensibus duntaxat uendere debeatis et teneamini. Et si forte quispiam Vestrum contra hoc nostrum Mandatum facere attemptaret prefatis Iudicibus et Juratis Ciuibus per presentes annuimus et fauenter concedimus eisdemque plenam et omnimodam potestatem damus ut ipsi universas Vias et omnia itinera obseruare et obseruari facere, Resque et merces talium transgressorum, ubicunque et quomodocunque repertas solum vigore precencium occupare aufferet, et duas integras partes, in usum Camere Nostre Regie, Terciam uero integram partem pro se ipsis et Usibus Ciuitatis conuertere et usurpare possint et valeant testimonio precencium mediante. Secus igitur nullo modo facturi, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Arce

nostra Gyalw Decimo Die Decembris Anno Domini Millesimo Quingen-
tesimo Sexagesimo.

Joannes Electus Rex m. pr.

Michael Chyakj m. ppa
Cancellar.¹⁾

XXXIII.

[1561.]

A szabó czéh szabályai.

Barath Istvan Byro Kalmár Lazlo Kyrál Biro Sram istuan, Fodor Istuan Fylstych Lewrent Waczÿ peter Segesuari damakos Azthalos peter Eppel peter Porkolab Mihalÿ kÿs gÿerg Toot ferencz Raw ÿmreh Colosuari eskewt Polgarok Minden kereztyeneknek az kik mostany ewdebe elnek jeuendere es leznek kezewnethet ÿrunk az Jesus Christushan kÿ mÿndeneknek ewduezítewye be [*így*]²⁾ Asz emberi allatnak eles elmeie meg gondoluan az emberek emlekezethinek el mulandosagát okoson es dicseretesen talalta es uegezthe azt, hogÿ minden dolgok az mellyek ewdek zerent zerzetének irasoknak es leuelnek bizonyosaga ala tetessenek es erössitessenek meg. Hog az halando emberekkel egyetemben azokis az dolgok el ne feleÿtessenek es el mullianak Azokaert mÿ es akariwk hogy ez leuelnek rendi által mÿndeneknek mÿnd mostanÿaknak mÿnd utammunk valóknak emlekezetÿre iusson Hog ez Tyzteletes emberek Blasi lazlo Zabo gal kewmÿes Marton es Wogner mihalÿ az Colosuari zabo mestereknek dicéretes cehenek celmesteri mÿ lakos feleink Az ewnmagok es mÿnd az egez tewb mestereknek is kik az Colosuari zabo celbe laknak zemelyekbe es kepekbe mÿ elewnbe [*így*] ÿonen, mÿkor mÿ az my thanachhazunkba tellyesen egez thanachul ewlnenk illen modon zollanak mÿ elottewnk Hogy ok az Zabo mesterek Regi ewdetewl fogua az pozthonÿrew mesterekkel kÿk ugyan itten Colosuarat laknak ewzue egÿ celhet thartottanak volna egÿ arant ualo leuelek is lewt üüolna [*így*] mellÿ az ÿÿrewket igazÿ ugÿan ÿlette uolna mÿkepen az Zabokat De mÿuel hogy immar mastan ew tellek is bizonyos okokert ÿo modon eluالتanak uolna celhet onmagok akarnanak tartanÿ Es myel hogy abban az leuelben nem chak az ÿÿrewk dolga hanem egÿeb babonas dolgokis uolnanak oltari tÿztelethez ualok, mellÿeket regenten nagÿ aytatoson tartottanak. Immar azokat hatra hagyuan, wÿtot celben es ÿÿ teruÿyekkel akarnanak elni, mellÿek Sayaton csak az o celheket ÿlletnek Mutatanak es adanak azert mÿ elewnbe [*így*] bizonyos articulásokat ez meg neuezett Zabo mesterek. Es kõnyörgének hogÿ mÿ azokat megÿ [*így*] ertenök, es az o celheucknek haznara es megtartasara az my tizteunk zerent zorgalmatoson priuilegiomba zerzenok es ueghez uinnok.

¹⁾ Az *eredetiből*, mely két rétbbe fogott regál papírra van írva s közbül a fejedelm veres viaszba nyomott pecsétével megerősítve. [*Pasc.* IV. Nro 6.]

²⁾ Az 1696-ki példányban ez helyesebben így van: „a Jesus Christushan, mindeneknek üdwözöttjében.“

My azert fellíwl megmondot biro es polgarck meg gondoluan es meg ertuen ezt mýnd az o mýnd az úy testamentumnak zent irasabol Hogy az keulse fejedelemsegnek rendit es myndenfele týztnek keulse meltosagnak alapattýat az felseges isten az halando emberi nemzet kewzet ezert rendelthe es akarta lenni elewzer tudniillie hogý abban az emberek az ew týzteken fewkeppen az istennek týz parancholattianak, es az my megtarto Jesus Christusunknak igaz ýgeýenek zorgalmatos ewrzej es taplaloj legýenek Vizzontak penýg az emberektol talalt babonas zerzeseket ewkeggýenek heyabaualokka es semmýe tenný Annak utanna hogý az nýaualýas keosseget, bizonyos istený es emberi teruenýekkel ezzue foglaltat, yo polgari tarsasagban keulem keulem rendekbe uisselyek es býrýak bekesseggel es chendessegbe hogy ezkeppen az ew conduiselek alat uarasakba úygadhassan coruendezhessen az zegen keussegý Azokaert az megmondot mestereknek kýuansagokat es kereseket, teren zerent ualoknak es igazaknak lenný yteluen a mý lelký esmerethewn zerent azokra rea hajlank engedelmesen es az o rendeleket uegezesekek mellýeket nekeunk beattanak uala az mý priuilegiumunknak modiara uenok. Melly articulusok zerent imillýen bezeddel uagyon + LEGELEOZER Hogý ualamelý zabo legený az cehbe akar allany Annak az ew erkelesenek es elmeyenek egyeb iozagi keuzet harom kiualltkeppen ualo tiztesseges ekessegi legýenek es iozagy Elezer tudni illik hogý Tyztessegbeli agýbol az az mýnd atýatol s mynd anýatol iambor es tiztessegbeli zemelyektewl zewlettetet es nemzettetet legýen, mely týztesseges szwleteserol tartozik bizonyossa tenný az mestereket levellel. Masodzor hogy onmaga is tiztesseges erkewlchot uysellýen Harmadzor hogý az mestersegre eleg legýen + Hog ualamelý zabo az cehbe akarýa magat aýanlany Mýnek elewtte be uetetik az cehbe kenteles legen rea hogy annak elotte mýndenfele modu ruhanak, az mellýeket az cehmesterek eleibe adnak az formaiat az ewnen kezuuel megý ýrýa Es abba az iecczesbe ha az mestersegre ualaký elegtelennek talaltatik az mesterektol keulemben be ne uettesek, hanem ha az mestereknek valamý modon kedueket leli Auagy az illiennek hozzabb ewdet aggyanak hogý tobbet tanollýon + Mynden Zabo legený az ký tezzeni akar tartozzek ýecczo napot az ceh mesterektol kerni Az ceh mesterek peniglen Senkýnek iecczo napot ne adýanak hanem chak annak az ký az myet Ceh helyen auagy kýralyok zazlos urak zaboianal tanoltak eztis penig kewlemben ne mýellyék hanem ha affele legený leuellel auagy ualany egyeb io bizonsaggal meg bizonytýa hogý aprod eztendot iamborul s igaz tellýesseggel ki zolgaltha + Hogy ualamelý effele mýes az iecczesnek elewtthe megý hazasulna, tehat az illýen az cehnek regi es dicheretes moddýa zerent hat forintal býrsagoltassek megý + Minden az ký az fellywl megý irt modon az iecczest el uegezuen az cehbe akar allany ket idegen iambor uarasbeli emberrel kerettesse fel az mestersegeth, annak felette az zabok haza epwlesere tartozzek fizetný egi forintot. Es myert hogy az zabo mestereknek az cehbelieknek ennen kelesegekkal es munkaiokkal az regi megý holt iambor eleynknek uegezesebol es rendelesebol Porral golyobissal mýnden fele otalmazo zerzamokkal es úgyýasasokkal [i/gg]

haborusagnak ideien egy tornyot kel tartanyok Mellő delfeol ez uaras keritesenek egy zegelethyn uagyon fel epitue Az okert mynden az ky mesterre akar lenny tartozzek az cehbe hat forintot fizetny Annak felette mykoron annak ydeye uagyon tartozek zolgalni az egez cehbeli mester tarsasagnak egy ebetedis tiztesseges etkekkel keztyettet adnya + Mynden uyonnan be allot mester bizonyos ideyggy az mint tartyak az ceh dolgaba tartozek zolgalni es az ides mestereknek tyztesseggel, Az cehmestereknek penygy mykor valamyt parancholnak engedelmesseggel lenny. Illyen modyok legyen penig az mestereknek ebben Hogy ha ualamelly effele Mester erre az uarasra masunnat kerített auuagy penig mezew uarasbol ualamy okokbol indultatuan ide az uarasra ione az cehbe akarna allani ha az elewtt is cehbeli mester uolt es polgarsagot uagy ualamy egyeb tiszte uiselt uolna mel dology mya az yffiw mestersegbe illendo zolgalatot nem akarna auuagy zegellene fel uenny es eluiseln. Tehat effele mester effele zolgalatert penzbe meggy zerzewdhessek az cehmesterekkel Effele penzis penyg az Thoroni segitsegere ualo legyen es ugy ohassa meggy magat affele zolgalatthol Es az illyen mester az ky zabad akarattyabol helyebel ky iewen ide akar iewni az cehbe ferkezn az o tiztesseges modon ualó elionescrol es uoltarol bizonsag leuelet mutasson Az melly mester penygy az mesterek kewswl innet az uarasrol mas helyre akar lakny menny az mesterek akarattya nelkewl. Es ot az helien egy egez eztendonel toab laknek Az utan penygy ismet az cehbe be akarna — meggy iouen — allani, kwlemben Wizza az czehbe ne uetessek hanem ha az mesterségnek mynden moggiat fizeteset uyobban meggy zolgaltattya. + Valaky az fellyul meggy mondot modon ieccezeny akar. Minek elewt az ieccezehhez [igy] kezd egy forintot thartozyk fizetny Es akkor az cehmestereknek egy uacsorachkat tartozik adnya az menyire ertheke uagon rea+Hogy mykorontak az celnek az mesterek gywlest hyrdetnek Tizenket horan mynden mester tartozek az gwlesen ielen lenny. Az ky penig azt az horat elmulatna azon az chemesterek, hogy ha magat ioo okkal meg nem menthethy tisz penzt buntetest uehessenek. + Senkynek yt az uarason ne legyen zabad wy ruhat chynalny se poztobol se zurbel [igy], se egyeb fele allatbol kewlemben, hanemha az czehbe be aggya magat Sewt inkab azok az kyk, ez czehen kewl uadnak az mielestol az biro es tanach akaratyauual meggy tiltassanak mynd addig az myg az celhez eggyesewlnek Ha penygy ualakyt meggy kaphatnak hog az cel ellen uakmerosegbol myelne Tahat [igy] aztol azt a ruhat az kyt be fogadott tolle el uegyek keth reze annak az tanache harmadick penygy az cel Zwksegere ualo legyen, + Senky ne merezelljen rodhat poztobol miet chynalni affele mwylene el ueztese alat melly az Thoroni Epwlesere ualo legyen Es miuel hogy sohol az egez orsagba egy Zabad uarasban is Nem szokas az hogy az uasarra keczer [igy] ruhat myelljenek az zabok Azokaert az Colosuary uasari myes zaboknak se legyen zabad az uasarra poztoual meggy ketzerezet myet arulni es myeln ytwen penz bwntetes alath + Hogy uasarnap napon egy mester se merezllen akar my nemu ruhat is Aytaýara ablakara auagy haza falara ky fwggeztheny jelewl otuen pez uezteteg alath. + Az melly ruhat

találnak a mellő igen zwk uolna auagő egyeb modon fogyatkozás uolna Benne el uetessek es az Thoroni epwlesere kewltessek + Senky eggők mester is mas Mesternek myet megő ne olcharollőa es mas mestertol az ueneot hozza ne merezlőe hőtegetny egy forint elueztese alath + Senkőnek egy ődegen embernek se legően zabad e uarason se poztobol se szewrbol chinalt myel kereskedni + Es őt ualo mestereknek is senkőnek se legyen zabad mas idegen mestertewl akar mőnemő myeth nyeresegre meg uennő se egőeb kereskedo embertol. Mert ualakinel affele idegen mőet találnak, az cehmesterek el uegyek es az Thanachba uygyek + Az mesterek egő masth tyztessegebe tharchak mőndenewt Es senky eggők az masikat Se bezeduel Se tetemennőel megő ne bancha eotuen penz bwntetes alat + Valakő az zabo mywre valamellő mesterhez aprodul akar allani tartozik az ew mesterenel aprod eztendeot negő egez eztendeot zolgalny Es az elseo ket hetbe az ew mesterenek erkewlchet miuoltat megő lassa, ha megő alhattőa az dolgot Az mestere is őtet be fogadőa hat ez őllen aprod tartozzek az cehbe negő forintot, Az ew mesterenek es megő mas negő forintot fizetnő Ez elsew ket eztendebe penigő ewnmaga tartozik magat megő Ruhaznő Sarutol meg ualua mőndenkeppen Az masodik ket eztendewbe penigő az mesthere Tarthozők nekő ruhaual. Az negy eztendew el teluen penigő az o mesteere az ollyan legennek ket forint arra poztoual tartozik Es az cehből tartozők ő nekő menedek leuelet zerzenő Hogő ha peniglen effele aprod az o Uranak feletteb ualo kegyetlensőgeiert auagy ehsőgert az ew uranal megő nem maradhatna eztendeiet kő nem teolthetne, Es arrol a ceh mesterek eleoth is bizosagot allathat Tehát az ceh mesterek mash [iğy] mestert tartozzanak annak adny Wizzontak penőğő hogy ha az aprod is az ew Urat -- negedessegebol az ew uranal megő nem maradna hanem -- őde elewt elhadna, Oda uezzen az penz Mőnd az kőt az mesternek mind az mőt az cehben adoth Es egő mester se merezlően egő inast is ket hetnel toab nalla zegodetlen tarthanő egő forinth birsag alath + Senky ollő zolgat mőhelyebe ne merezlően tartanő, az kő az elot ualamellő mesteren Bozzut thőt egő forint birsag alat. Mőnd addig is mőğ nem az ollőan legenő Az mesterekkel megő bekelyk + Valakő az zabo miet nem czeh helően nem kiralő es feiedelem uagő nagsagos urak zaboianal tanoltha es megő tudhattyak, ha zynthe tudna az mőet is annak mőet ne agğőanak az mesterek hanem ha aprodul ket eztendeig zolgal. + Valamelly mester mas mesternek zolgaiat hyzelkeduen el hőtethő Az menő napon az ollőan zolgath nalla tarttőa Amő tőz penzt ueğőenek Raőttha. Annak felette tartozik az mestereket megő kovethnő + Egy legenő se haghassa el az ő urat hwsőet napia karachon napia es pwnkest nap elot negő hettel Az kő penig uakmerosegbol azt mőelne Mőnd addig se agğőanak myeth nekő mőğnem az mestereknek kedueketh lelő + Senkőt kewlemben az cehbe be ne ueğőenek hanem ha iamborol [iğy] megő hazasodik. es neuot az uaros kenyuebe be őrattia + Hogy nőrew zaboual egy haznal ne lakhassek + Az mestereknek mőkor halottak uagőon Tartozzanak mőnd feienkent az halot elkeseresben ielen lenni zemelők zerent Az testeket penigő az iffiw mesterek tartozzanak uallakon az koporsohoz uinni es

abba tiztesseggel be Takarny az syrth is auagy koporsot ewk tartozzanak megy asnia Valaky penigy uagy ydes uagy iffiw ot nem lenne, auagy az iffyaknak az mellyk az testet uinný nem akarna ha few halot tiz penzt uegyenek raytha ha penig köz halot ött penzt + Az mellý mester megý hal az meg maradot felesege myelhesse az miet az ura holta utan egy eztendeig Annal toab ne, Megý azt is ugý, hogý ha az ew megý holt Zabo uranak neuet uisely. + Mynden mester fianak egez cehe legyen. Minden legennek is az ky ualamely itualo mesternek leanyat auagy feleseget hazas tarsul el wezy azon modon egez cehe legyen De azert az illenek az ebedet tartozzanak megý adni es az egy forintot is megý fizethni + Senky se legený se mester ne merezlyen akar my fele ruhat az ky az zabo myet nezi az Syb uasarra tenný Mert ha oth ualamý affele ruhat talalnak az ky wy uolna el uegiek az mesterek ket rezt az Thanachnak harmadat penig az Cehnek aggyiak, az thoroni tartasara. Mynd az Zabo legenýeknek akar honnat ioeienek ez varasra az cehbeli mesterek kezzwl elottok iaro auagy gonduiselo egy legen, kit apioknak hyianak az legenýek es mynden legený tartozzek eleozer azt az attýokat megý lelmi attol kerien myet Es meg monduan minemw myhelbe, ualtoba e, auuagy uasari mihelbe akar menni. A mellý mesternel az attýok mondya ot myellyen Senki annal kwlenben ne myellyen. Mert az ky myel, myet fellý tlytyak mynd addigy, az myg az mesteret meg engeztheli + Ha ualamely legený attyanak annyának Rakon-saganak ualami ruhat akar chinahni egyebwt zabad ne legyen hanem ualamely mester mihelyebe kyt megý keressen + Senkinek ouatlan poztobol auagy Zwrbol ne legen zabad ruhat akar my felet is chinahny Mert ualakinél affelet talalnak el uezik es az Thoroni zwksegere kewlthik + Egy idegen mesternek is cehen kwul valonak it az uarasba nyluan ne legien zabad zabni es miuet chýnalni ky uinni Mert ualakinél akar itualonal akar idegennel affele zabat myet talalnak, el wezyk, harmadat onmagok az zabok megý tarchak, ket rezt a bironak es thanachnak aggyiak + Senki egy zabo is it ez uarason Mikor az kýraly auagy ez orzagi feiedelem ielen uagion Az kiraly uagy feiedelem es zazlos urak zaboitol el ualna az ceh ellen ne mielhessen ha ky penigy uakmerokeppen myelne az biro es az thanach az kik e uarason ollyankor léznek Twrekeddýenek az feiedelemmel az itualo mesterek mellet az ollyan idegen zabot mielesének megý Tiltasa-ert es segitseggel legyenek + Haborusagnak kiultkeppen penigy kit isten ó felsege el tauoztasson ez varos megý zallasanak ideyen az Thoronira az mint az zwksegy mutattia bizonýos rend zerint io kezulettel ielen lenny es uigiazny Es effele uigazastol magat senky megý ne uohassa [igy] hanem az kyn betegsegý a uagy igen nagy uenseg uolna hog az uigiazast megý nem alhatna De megý az illyen is onmaga heliebe tartozzek ugyan azon cehbeli mesterek kozzul mast fogadni es allatni erösset + Valamely mester ez felwl megý irt articulusok ellen uagy ualamellik reze ellen chelekednek Auagy meg nem akarna allani az ollianak miet az mesterek fel tilthassak tablat se kwlgenek neki Mignem az mesterekkel meg bekelik. AZOKAERT az zabo mesterek kerelmenek mynt igazaknak my fellewl megý nevezet biro

es polgarak helt aduan Azokat minden rezeiben ezikkeliben az mynt ide fel meg uagion csinálua dielirtwk ioualtwk. Es hogy koztek meg tartassek mind mostan s mind iouendere [igy] Azon zabo mestereknek es utannok ualoknak is maradekoknak meg ereossitettwk Azokaert az zabok is ez articulusok ellen eselekedni auag ualamit uegezni ne merezlyenek tiz gira Ezwst buntetes alat kit o raitok az itualo Biro es wdozerent lewo polgarok meg uegenek Ennek az dolognak ewrökke ualo erossegere es Bizonsagara Az meg mondot zaboknak es maradekinak Ezt az mý leuelwnket az mi uarasunknak nagýobbik rea fwggezten pechetiuel megý pechetlettet attuk ki Kolt az mý Tanachazunkbol Zent gyergy hauanak tizedik napian Vrzwtetesenek ezer öt zaz hatuan egy eztendeiebe. En Zegedi giergy Colosuari Notarius magiar nyelwre forditottam ez Ceh leuelet mely cehbol es Mesterek kozzwl En is eggik ualek, es az mýnt *az derekat*, ezt is saiat kezenmel irtam. ¹⁾

XXXIV.

[1561.]

Megerősítése Kolozsvár város azon régi törvényes szokásának, hogy a felsőbb bíróság elé felvitt perekben a Transmissióból pár csak az oda feljutás, felnyitás és ítélet kelése után adathassék.

Nos Joannes Secundus Dei gracia Electus Rex Hungarie, Dalmatie, Croatie, etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit vniuersis Quod fideles nostri prudentes Circumspecti Stephanus Barath primarius, Ladislaus Kalmar noster Regius Iudices ac Stephanus Sram et franciscus toth, Jurati ciues Ciuitatis nostre Colosuariensis nostram

¹⁾ A *ceh* birtokában levő, hártýára irt, de meg nem pecsételt eredetiből, melynek ugyancsak Szegedről ápril 18-án latinul, szintén hártýára irt példánya vagy a mint ő nevezte, „*a derék írás*“ ma nincs meg. Kivül ez van rá írva: *Tetessék be az örökke való nyugalomra Az B . . es nemes Szabo Céh lúdájában*. Másik felén: *Transumptum per me Ladislaum Árkosi, Cantorem Unitariorum in A. 1697 circa Diem Palmarum* Tovább pedig ez: *Hoc Privilegio usus est Coetus Sartorum An. 136. Tunc fuerunt aurei Secula*. Akkor volt az arany üdő.

Az egyik példányon ily aláírás van: *Renovatum per me Franciscum Sz. Szentmártoni*, p. t. Notar. Czehae sartorum in Anno Millesimo. Sexcentesimo Nonagesimo Septimo die 3. Aprilis Ki számára írta át Árkosi? nem tűnik ki. A ma meglevő 1697-beli példány a Sz. Mártoni írása. [Fasc. sub B. Nro 4.]

Van ennek egy más példánya, mely költ 1678-an aug. 12-én XLIII. pontból álló, párbavéttett 1688 boldogasszony hava 15-én 4-edréti könyvalakban 1–12 levél, megújított 1740. ápr. 5. alakja 4-edrét, terjedelme 1–11 levél.

Az 1561. Szegedy által latinul irt czechszabályt ő így írta alá: Georgius Zegedy, Notarius praefatae Regalis Civitatis, Confraternitatis Sartorum membrum et ipse, manu propria. Meg volt pecsételve a városnak veres, sárga, zöld selyem zsímoron függő nagyobb pecsétével. [Láttam két évtized előtt a *szabo ceh* leveles lúdájában: Fasc. B. 3. szám alatt.]

Venientes in presenciam in suis ac reliquorum ciuium eiusdem ciuitatis nostre nominibus et personis nobis significare curauerunt, plerosque tam Ciuitatenses, quam eciam extraneos homines esse qui in medio ipsorum pro more et consuetudine antiquitus observata in primis coram Iudice eorum ordinario, causam mouerent, et appellacione subsequuta causam ipsam e conspectu Iudicis in presenciam Juratorum ciuium Eiusdem Ciuitatis nostre Colosuariensis deducerent et postquam sententia Iudicis per eosdem Juratos ciues reuideretur discutereturque et per partem succumbentem in Sedem Judiciariam maiestatis nostre per Viam Appellacionis prouocaretur, Antequam litere transmissionales super deliberato ipsorum Iudicio conscriberentur, obsignarentur et in Sedem nostram Judiciariam transmitterentur, contra antiquam eorum consuetudinem, pars aduersa contra quam appellacio fieret, *Exemplum seu paria ipsarum literarum transmissionalium vigore literarum preceptoriarum a nostra maiestate vtcunque impetratarum per Eosdem ciues sibi ipsis extradari nunc primum postulare cepissent*, in preiudicium et derogamen Jurium ac consuetudinum ipsorum manifestum Supplices nobis humiliter Vt nos ipsos et reliquos ciues ac inhabitatores eiusdem Ciuitatis nostre Colosuariensis in antiquis eorum Juribus et consuetudinibus elementer conseruare dignemur. Cum autem Vniuersae litere transmissionales per quoscunque Iudices clause et obsignate, ad Sedem superiorem transmitti debeant, et exemplum huiusmodi literarum transmissionalium per ipsos Iudices Superiores post literarum exhibicionem et reclusionem dari consueuerint, Itaque ne ciuium Colosuariensium antiqua consuetudo quoquo modo interturbetur impediaturque. Id eisdem ciuibz Ciuitatis nostre Colosuariensis elementer Annuendum duximus et concedendum Vt ipsi literas eorum transmissionales pro more et consuetudine ipsorum in talibus antiquitus obseruata, in causis quorumlibet causancium clausas et obsignatas in Sedem nostram Judiciariam transmittere possint, neque exemplum vel paria earum antequam in Sede nostra Judiciaria exhibite aperte vel discusse fuerint parti Adverse extradare et inuicari facere debeant. Casu uero si pars succumbens, uel appellans in termino quindecim dierum literas transmissionales excipere, et in Sede Superiori ad terminum statutum exhibere et presentare, aut cum Aduersario suo in gratiam redire nolle, sed causam suam in preiudicium et damnum adverse partis, silencio preterire conaretur, Et pars Aduersa contra quam appellacio facta esset, easdem literas transmissionales pro se excipere postularet, similiter clausas et obsignatas, ac in Sede Superiori discuciendas ipsi parti aduerse pro Jurium suorum cautela extradare debeant. Immo Annuimus et concedimus per presentes harumstrarum vigore et testimonio literarum, Date in Arce nostra Gyálu Nono die Mensis Ianuarij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo primo.

Joannes Electus Rex m. pr.

Michael Chyakj
Cancellar m. pr. ¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely regál papírra van írva s a fejedelem rányomott peccétével megerősítve. Minden ép. [*Pasc. A. Nro 6.*]

XXXV.

[1561.]

II. János [Zsigmond] vál. király megparancsolja Turi György kolozsvári polgárnak, hogy ne bántsa Kolozsvár város dézmanegyedét, a mit a király és anyja az iskolának és kórházi szegényeknek adományozott, hanem azt az irt célra a város birájának és esküdt polgárainak rendelkezésére bocsátssa.

Joannes Secundus Dei gratia Electus

Rex Hungarie Dalmatie ¹⁾ Croatie etc.

Prudens Circumspecte fidelis nobis dilecte salutem et Gratiam. Quoniam nos accumulationem et dispensationem quarte decimarum Colosuariensium, per sacram olim Maiestatem Reginalem Dominam Genitricem nostram, ac nos, in usum studiosorum Schole et pauperum Xenodochy Colosuariensis deputate fidelibus nostris prudentibus Circumspectis Judici et Juratis ciuibus eiusdem Ciuitatis nostre Colosuar commisimus Volumus itaque et tibi serie presentium firmissime mandamus ut de prescripta quarta decimarum manus tuas omnino eximere, et illam manibus prefatorum Judicis ac Juratorum ciuium de cetero per eosdem accumulanda et dispensanda concedere; De dispensatione autem pronentium eiusdem quarte hactenus per te perceptorum ad reddendam nobis rationem te preparare debeas, Secus nullo modo feceris, Date in oppido nostro Thorda vigesimo primo die aprilis Anno Domini. 1561.

Joannes Electus Rex m. pr. ²⁾

XXXVI.

[1561.]

Kolozsvár városban a házak és örökségek eladására nézve a bíró, esküdt polgárok és százférfiak által hozott s a király által megerősített rendszabályzat.

Nos Joannes Secundus dei gratia Electus Rex Hungarie, ³⁾ Dalmatie, Croatie etc. Memorie commendamus tenore presentium Significantes quibus expedit universis Quod fideles nostri prudentes circumspecti Petrus Viczey et Laurentius Philstyk Jurati ciues ciuitatis nostre Colosvariensis, nostram

¹⁾ Az *ae* többnyire az OKLEVÉLT. VII-ik száma alatt hasonlólag adott „e“ alakban van írva.

²⁾ Az *ereletiből*, mely papírra, félig levélalakban volt írva, kívül ily czimzéssel: Prudenti Circumspecto Georgio Thwry Ciui Ciuitatis nostre Colosuariensis fidei nobis dilecto — s veres pecsétviaszszal pecsételve, a mi letöredezett. [*Fasc. DDD. Nro 7.*]

³⁾ Az *az* itt is az előbbi *oklevél* alatti jegyzés szerint van írva.

personaliter venientes in presenciam in suis ac reliquorum ciuium eiusdem ciuitatis nostre Colosuariensis nominibus et personis nobis significare curauerunt, Quod ipsi matura intra se deliberacione prehabita, volentes tumultum, discussionum et variarum controversiarum, forte fortuna ut fit emergencium ansas et occasiones prudenter evitare hunc modum et ordinem in vendicionibus Domorum et Hereditatum quarumlibet in medio eorundem existencium communi consilio et voluntate, in bonum publicum et quietem ciuium statuissent, inter ipsos ac totam communitatem eiusdem ciuitatis nostre Colosuariensis perpetuo duraturum. Quod videlicet vendicio domorum quarumlibet Vinearum et aliarum uniuersarum Hereditatum tribus continuis diebus dominicis post Sacram concionem in platea eiusdem Ciuitatis promulgaretur (et promulgaretur) ¹⁾ Ea potissimum causa, ut vendicio seu alienacio eiusmodi Hereditatum in preiudicium Heredum, fratrum vel Consanguineorum clam et in scyis Heredibus fieri [ne] queat, quin potius Vniuersis et singulis quorum interest palam fieri possit, ut videlicet illi qui in eisdem domibus vel Hereditatibus Iura quepiam se habere pretenderent, vel ad se quoquomodo redimere vellent, in ciuitate residentes, infra quindecim dierum, hy vero qui in longinquis essent, infra integri Anni et unius diei reuolucionem, Illi autem qui in exteris Regnis agerent et proclamatio huiusmodi in eorum absentia ad scitum ipsorum peruenire non posset, exceptis tamen donationibus nostris Regys per notam infidelitatis aut defectum seminis cuipiam fidelium nostrorum factis vel fiendis, infra duodecim integrorum Annorum spatium Iura sua prosequerentur, quibus completis et per negligenciam quomodocumque neglectis ab Hereditatibus cunctis cadant et excludantur eo facto, Emptores autem qualescunque legitimi in eiusmodi Emptionibus firmiter procederent. Supplices Nobis ut nos hanc eorum constitutionem ratam et firmam habere ac pro ipsis ciuibus Colosuariensibus eorumque posteris perpetuo duraturam roborare et confirmare dignaremur. Quorum humili Supplicatione benigne exaudita et elementer admissa, presertim cum eiusmodi Statutum in usum publicum et quietem seu tranquillitatem ciuilem editum esse censeatur, hoc ipsum eorum statutum perpetuo valiturum ac inter ipsos Iuris et privilegij loco duraturum acceptamus, approbamus et ratificamus ac pro eisdem ciuibus eorumque posteris e. successoribus uniuersis, conditione sub premissa, elementer confirmamus harum nostrarum vigore et testimonio Litterarum mediante. Datum in Oppido nostro Thorda, vigesimo tertio die Aprilis Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Primo.

Ioannes Electus Rex.

Michael Chyakj mpr
(Cancellar. ²⁾)

¹⁾ Az *eredetiben* is így van, a mi azt gyaníttatja, hogy az első ígeszónak másnak kell lenni.

²⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétől regál papírra van írva s középen a fejedelem pecsétével megerősítve. [Fasc. D. Nro 17.] A „*Magyarországi Jogtörténeti Emlékek*“⁶-ból kimaradt.

XXXVII.

[1561.]

Ötvösök [aranyművesek] czéhszabályai. ¹⁾

Nos Stephanus Barat Iudex, Ladislaus Kalmar Regius Iudex, Stephanus Fodor, Stephanus Sram, Petrus Waczy, Laurentius Filstich, Dominicus Segesvary, Petrus Asztalos, Petrus Eppel, Michael Porkolab, Georgius Eib, Franciscus Toth, Emericus Raw jurati Ciues Civitatis Colosvariensis omnibus Christi fidelibus modernis et futuris presens scriptum inspecturis lectoris et auditoris Salutem in omnium salvatore. Sagax humanae conditionis industria Memoriae hominum labilitate pensata, laudabiliter adinveniendo statuit, Vt ea, que in temporum Racione aguntur, ne cum ipsis dilabantur aut fortuitis corruant eventibus, Quin potius literarum fulciantur testimonio ac Patrocinio, Proinde Singulorum et universorum ad notitiam harum Serie volumus pervenire, Quod dum Nos in Anno Domini infra scripto, quodam die solito Congregacionis nostrae, pro tractandis bonis publicis hujus Civitatis Nostrae in Domo Consistorij nostri pleno assideremus Consulatu, Prudentes Circumspecti Gregorius Etwhes, Petrus Filstich Magistri Cehae siue Confraternitatis Magistrorum laudabilis artis aurifabrilis in ista Civitate degencium Vna cum nonnullis eiusdem artis magistris Senioribus Nostram personaliter venientes in presenciam, nominibus et in personis suis et Vniversorum reliquorum Magistrorum aurifabrorum exponere coram nobis curauerunt, Qualiter ipsi temporibus ab antiquis peculiarem tenuissent Ceham iuxta Continenciam Literarum ipsis per felicis Reminiscenciae fratres Cives nostros predecessores concessarum, In quibus quidem Literis quia supersticiones et officiorum altaris quondam ab ipsis aurifabris in templo nostro parochiali servati nonnulli articuli haberentur, veritate lucis Euangely Jesu Christi refulgente ab ipsis magistris contempti et omnino neglecti. Ne igitur occasione talium Literarum tanta in parte violatarum et praevaricarum, eorum magistrorum alij mentis indebita eleuacione concepta, jurgiorum incitare possint assiduitatem, pacienciae Sublacionem, Merito Ruinam et dissolutionem Cehalis concordiae minatura, Neue iuventutis superbum eloquium adversus grandeuos in tractatione bonorum publicorum tumesceret Moresque ad habitum incompositum ac turpem elacionem flecterentur, Ob hoc ipsi Magistri ad reformandam Ceham ipsorum Vno consensu parilique Voluntate inter se certos articulos decreuissent ipsis ac successoribus eorum semper observandos, petentes nos debita cum instancia, ut eos cognoscere, ac tractatu, ruminacioneque nostra moderare ex debito nostri officij, Ac bene compositos pro pacifica et perpetua Conservatione Cehae ipsorum confirmare, autoritate nostra civili ipsos tutari dignaremur. Vnde nos considerantes, Quod magistratum, qui personam alicuius loci gerunt fidei

¹⁾ A régiebbek láthatók; az I. k. OKLEVÉLTÁRA 242—47. és 342—44 lapjain.

potissimum ea sunt in electione ad dignitatem commissa, Vt honestas consuetudines in Republica seruent, vtilis distribuant disciplinas, et studium ad propagandam summam virtutem dirigant, et iusticiam diuini humanique iuris conservatricem illis societatibus, e quibus ciuitas constat, promoueant, Et ordinationes iusticiae proximas conferant, quibus impietas, discordiae, dissensionesque turbulentae ac pestiferae, Vtpote per quae Societatum ac publici foederis vincula dirimuntur et dissipantur, funditus evellantur et opprimantur, ut in ciuilibus inbecillium eciam appareat aliqua vigere industria, cauere intemperancia, seruari verecundia, exercitaciones honoris dietim augeri, Vbi natu Maiores praesint potissimum, Qui amicos, iuuentutem Consilio, prudencia plurimum iuent. Ac omnes familiariter coniuncti moribus similibus quasi ex diversis membris unum corpus existentes vivant. Igitur petitiones dictorum Magistrorum iustas esse et equitati consonare censes, decreta ac Statuta eorum in hanc privilegij nostri recepimus formam. Quorum verbalis Continencia sequitur: *Primo*. In confraternitate ipsorum duo magistri preesse debeant, unus hungarus, alter saxo, iuramenti sacramento inaugurandi, Qui singulis Anni Mensibus labores argenteos singulorum magistrorum aurifabrorum vera et legitima proba experiri et discernere debeant. Nequis eorum qualescunque labores ex argento infra lottones quattuordecim se habente conficere audeat. Nam si quis in probacione contra laborasse deprehensus fuerit, in primo excessu lottonibus argenti duobus, secundo quatuor, tercio una integra Marca privabitur Demum non ¹⁾ curata tali poena, si ex viliori argento, quam praedictum est, laborare perrexerit, suo magisterio priuari debet Ac ad Ceham postea non admittatur secus, nisi solucione noua magisterij integre fienda. *Item*: quilibet Magister proprium cautorium siue Signetum habere debeat, Quo notam suam singulo suo operi manuali Marcam mediam excedenti imprimere debeat, Negligens enim id facere argento Vnius lottonis priuabitur. *Item*: vnusquisque famulorum eius artis exceptis indigenis ubicunque locorum extraneorum arte praemissa instructis, qui se in hanc Ceham collocari voluerit, apud aliquem huius Cehae Magistrum annum integrum sit obligatus seruire pro laboris sui condigua mercede, ut interim honestisne sit an qualibus moribus et ad Ceham recipiendum quantum habilis cognoscatur. Cuius exacta explecione honesta postea per duos vulgares eiusdem Cehae magistros, ad probandum et ostendendum suum Magisterium a praefatis Magistris Cehae petere terminum debeat. Ac eosdem Magistros de honestate parentelae, annorum erudicionis explecione, literalibus aut humanis documentis edocere debeat. hoc tamen sic, si magister eius, ac patria dicioni gentiliciae non subiacet. Ad quae praestanda talem praefecti Cehae tum debeant admonere, quando ad perficiendum opus probationis terminum assignabunt. Huiusmodi autem labores quos in probacionem facere tenentur, sunt et debent fieri Vna kuppá Knoros dicta, Vnum Sigillum *Helymes* vocatum, Annulus unus Speciosam Margaritam comprehendens et hec omnia non alibi, nisi

¹⁾ E szó kétszer van írva az eredetiben,

in officina praefectorum iuratorum Magistrorum Cehae perficiantur. atque huiusmodi labores ad secundam congregationem ad eam quando proponuntur computandam praeparari, perficique ac magistris praesentari debeant Quilibet autem probandus tunc temporis Vniuersitati magistrorum Caenulam dare teneatur, Alioquin non recipiatur. Sin autem quispiam eorum artificum ante huiusmodi magisterij praeparacionem matrimonio se ligauerit, ad Vsum Cehae Birsagium quatuor florenorum soluere tenetur. *Item*: quilibet in Ceham se commendaturus sicut honestis parentibus esse debet propagatus, ita nulla fama fidefragij aut aliqua labe sit pollutus. Et in aerarium magistrorum florenos sex soluere, magistris communiter Vnum Prandium honestum dare teneatur. Sed antequam coniugio aut matrimonio desponsatus fuerit, ne acceptetur. *Item*: Quicumque eius artis opifex de alienis locis Ciuitatibus ad hanc Ciuitatem uenerit, magistris se conformaturus non secus nisi probacionis praemissae perfectione et solutionibus modo praemisso fiendis magisterium adipisci valeat, et praeterea super sua honesta discessione parentelaque Literas habere et confraternitati officia et obsequia debita praestare teneatur. *Item*: Congregacio ipsius Cehae Saturni diebus exigente necessitate fieri debeat, quam cum magistris Cehae iurati indixerint, in ea quilibet magister interesse debeat qui uero alijs inuitabilibus casibus occupationibusque detentus interesse non possit, talis suae absentiae rationem praefectis notificet se ipsum, secus absentare nequeat, qualem uidelicet rationabiliter ueniam postulantem dimittere praefecti potestatis plenam habeant facultatem, Sed qui ex contumacia interesse negligeret, duobus lottonibus argenti privabitur. *Item*: Nulli extraneo liceat in hac ciuitate laboribus eius artificij exercendis victum acquirere et labores eiusmodi generalibus nundinis exceptis quocumque tempore uendere et Magistri Cehae omnem Cehae extrem [sic] a laboribus in hac ciuitate faciendis inhihendi perfectam habeant potestatem. Nundinarum etiam temporibus labores omnes extraneorum quorumcunque possint probare, ac in probacione, si quales inueniuntur falsi labores, pro tempore illo indicis existentis accipiantur, et in duabus eius partibus eidem iudici cum Senatoribus, tertia uero in Vsum Cehae conferantur. *Item*: Si membrorum eius Cehae Vxor diuina fauente Voluntate marito orbabitur, ac talis Vidua artem ipsam continuare voluerit, talis ad unius anni integri reuolucionem cum seruis ad id non participacione sed salario decenti conductis coli facere, ultra uero non queat, ita quidem si titulum sui aurifabri mariti defuncti conseruauerit. Anno autem Vno et tribus diebus exactis supersedeat. *Item*: Nullus magister eius artis aureos falsos fuluumque cuprum deaurare. Neque discissos et particulatos florenos aureos ac res argenteas furatas aut predatas coemere lapidesque fictos, aut ut ipsi nominant, contrafactos in aurum comprehendere. Et vniuersas res aureas et argenteas venales venditorum quorumcunque suspectas detinendi, ad quos duxerint, potestatem habeant, donec iuste esse probabiliter euinci poterunt. Si quarum rerum suspectarum uero sufficiens idoneusque euictor statui non poterit ac in Dualitate Iudici, cum ciuibus, terciualitate emo-

lumento Cehae deputentur. Si quis autem magistrorum furatos discissos aureos emisse, falsam monetam aut Cuprum fulvum deaurasse, fictumque lapidem comprehendisse fuerit conuictus, in amissione Vnius Marcae argenteae ad Ceham spectantis punietur. *Item*: Quicumque Magistrorum eius artis Mercenarium in suam suscepit societatem aut ei laborem mediam, terciam aut aliquam partem communicauerit contra legem Ciuitatis ac Cehae, talis Vna Marca argentea, dualitate Iudici ac ciuibus, tercialitate confraternitati proueniente muletabitur. *Item*: Vni magistro praeter duos iuuenes Studentes et duos suos mercenarios servare non sit licitum. Et quilibet Studencium siue discipulorum pro cognoscendis Domini moribus et eius artis qualitate apud magistrum sex hebdomadis faciat periculum. Quibus elapsis, Magistro suo semetipsum coram praefectis et alijs eius Cehae magistris addicere, ad Ceham florenos duos deponere, et in argumentum fidelitatis suae Magistro suo pro se fidejussores locare et quatuor annis integris servire debeat, ita tamen, Si patrem non ex eadem Ceha habuerit. In primis autem Annis duobus sibi ipsi de Vestitura omni, calceamentis exceptis, Sequentibus vero duobus annis dominus suus prouideat. Quod si autem huiusmodi discipulorum aliquis temeritate aut elacione animi ductus, ante annos quatuor quantumuis adultus transigen. dominum suum dereliquerit ac ad eum intra Vnum integrum mensem reuersus non fuerit, Postea secus non assumatur, nisi Solucione florenorum 2 et annorum quatuor noua explecione. Et magister quilibet, Annis quatuor transactis, huiusmodi discipulo uestem Vnius floreni [dare] debeat. *Item*: Si quis seruorum mercenariorum aut discipulorum Crimen patrauerit furti, si illud ingens, iudicatu publico deferatur, si leue foret, a iudice Vindicta eius ad Cehae facultatem impetretur. *Item*: Si quando inter magistros seruosque mercenarios aut Studentes turbae aut rixae ignominiosae concitarentur, compescendi et sedandi eas potestatem confraternitas habeat. Nolentibus vero talibus pacificari, si Causa eorum in praesenciam iudicis deducta extitisset eciam, interim autem conversi pacari velint, a Iudice quoque Causae huiusmodi ad Ceham reduci valeant. *Item*: cum quis Seruus mercenarius dominum suum derelinquendi animum habuerit, suum propositum domino suo debeat antea duobus hebdomadis reuelare, Et pro apparandis laboribus ratione et respectu eius receptis, postea eciam duabus teneatur seruire hebdomadis, quas Valedictorias nominant. Et huiusmodi Seruum in hac ciuitate diucius apud alium magistrum laborare volentem Nemo Magistrorum audeat conducere, Nisi prius a domino priori huiusmodi seruiantis, quomodo separatus extiterit, nesciat. *Item*: Si quis seruus extraneis de locis ad istam Ciuitatem conscendens, laboracionem non inueniens et sumptibus suis deficiens, in locum Cehae vacantem exire cogeretur, is Vltra duas hebdomadas istic laborare nequeat. Nam si contrafacere attemptauerit, iterumque ad hanc ciuitatem intrauerit, tali nullus magister audeat laboracionem praebere absque Venia et licencia duorum praefectorum, sub amissione 2 lott. argenteorum. Et huiusmodi famulicius se ipsum confraternitati reconciliare teneatur. *Item*: Si aliquis famuliciorum

iracundia erga dominum motus, duas hebdomadas valedictorias negligenter ociando, diuagando uelit in domini iniuriam et contumeliam transigere, ac postea apud alium magistrum consedere voluerit, nequaquam recipiatur, donec cum domino suo pacificabitur. Talibus enim quicumque magistrorum labores dederit, 2 lottonibus argenti privabitur. *Item*: in laboribus exercendis et cum eis questum facien. nullus magister sit ausus seruis associari. Nec seruis vel ad usum proprium concedat praeter gonfos [*sic*] Vnae [?] vesti, hamumque argenteum Vestimento decen. facere, quibus argentum seruus a domino suo emat. *Item*: Seruitoribus eius artis Magister suis in mercedem auri aut argenti Massam soluere non debeat, nec huiusmodi mercedem de faciendis a seruo sibi ipsi laboribus retribuatur. Quicumque enim Maegistorum in associacione cum seruis ac solucione preuia racione seruis facien. 2 lottonibus argenti aggrauabitur. *Item*: Seruis non liceat in hac ciuitate sibi ipsi laborare clam vel manifeste, Nec laboribus aut frustis argenti questuram facere. Nam siquis Seruorum Mercenariorum eque discipulorum in hoc argutus extiterit, ab eo, quos operatus est labores, adimuntur in Aerarium Cehae ponuntur, et talis seruus magistrorum apud quempiam laborare nequeat, donec vices suas apud magistros rectificauerit. Et seruorum huiusmodi si aliquis dominum suum vel ex Magistris aliquem verbis aut factis indebitis offenderit, ad laborandum nemo recipiat, donec magistro leso complacabitur. Ac sub eadem poena Nec mercenariys, nec discipulis sit licitum exemplum formalem [*sic*] domini sui absque uenia et permissione eiusdem pro se depingere. *Item*: Nemo magister et seruus seipsum debeat Ebrietati nimiae et exerciciys Cartharum lusoriarum in sui ac totius Confraternitatis dedecus et Opprobrium immergere. Nam si quis in tali excessu repertus fuerit, primo vno lottone argenti, secundo 2, tercio 24 privabitur. Vterius e confraternitate, si Magister fuerit, excommunicabitur, si seruus mercenarius vel discipulus, prima vice denar. 50, secunda flor. 1. tercia duobus, quarta inlibicione laboris. *Item*: Singuli Magistri, ab aliquo hominum laborum tot nec plus audeant excipere, Quanti per duos mercenarios ac duos discipulos se ipsumque ad aptum tempus commode poterunt preparari. Quicumque autem magister duos suos mercenarios habuerit, illi magisterij ordinis aliquem in suo laboratorio ad hebdomadariam solucionem tenere non liceat Nisi mercenarium alterum loco Magistri ablegauerit. Contraueniens enim pro primo delicto quattuor lottonibus, secundo pisetis viginti quatuor, tercio Vna integra Marca argenti privabitur, quarto poena debita inobedienciae. *Item*: Magister qui blandimentis labores ab aliquo magistro seduxerit ad seque ordinauerit ac alterius operibus detraxerit, Vna Marca argenti, Et qui aurum vel argentum venientes ab hys, quibus primitus offerunt, in iniuriam et Contumeliam eorum, ad se prouocauerit, pro primo facto argenti lottonis 2. secundo 4. et vltra ut praemissum est punietur. *Item*: quando Magister aliquis alicui argentum quaecunque liquefecerit in Massamque redegerit, et ab ipso, is cuius est, id in frusto voluerit auferre, tunc illud Magister, qui litargirauit, probacione experiri debeat, si bonum

sit, Quod si autem bonum fuerit, proprio suo Canterio signare debeat, Alioquin neque Signetum suum impingere, neque illud dealbare, sed in simplici infusionis habitu debeat extradare. *Item*: Magistro alicui labores Seruicium in hac Ciuitate aut alibi proprios Venundare non liceat sub amissione Vnius medietatis Marcae argenti. *Item*: Res aureas ac argenteas pro hominibus volen. aestimandi, soli iurati magistri prefecti, nec uulgares habeant autoritatem. Omnis autem uulgaris magister huic negotio se ipsum ingerens lott argen 2 priuabitur. Et pro huiusmodi aestimacionis mercede duo prefecti Cehae de singulis florenis duos denarios accipere valeant, prout in publica consuetudine ciuitatis seruatur. *Item*: Nullus Magister audeat seruum mercenarium alterius magistri sed nec discipulum seducere sub amissione mediae Marcae argenti. Si autem aliquis magistrorum fugitiuum discipulum Alterius magistri in Contumeliam eius receperit ac apud se et domi suae tenuerit, in lottis [sic] argenti 2 aggrauabitur. *Item*: Quoniam ratio honesta tum maxime pietas exigit, ut quisque ultimum officium mortuis quoque declaret Spemque Christianam, de hominum gloriosa in altero seculo futura resurrectione colat. Ob hoc in deducendis funeribus Vnusquisque Magister interesse debeat. Ac tumulorum necessariorum fossio officium et Cura nouiciorum magistrorum esse debeat, siue perse fodere, siue pro pecunijs fodi facere curent. Vt autem in hac parte ac eciam alijs officijs Confraternitati debitae a magistris Junioribus defectus non committatur, Medio eorum ordine primus ipsis praesse debeat, Qui eos ad tumuli fossionem ac ad alia Seruicia Cehae suo tempore commoneri facere ac dirigere debeat, et ydem Novicy funus ad tumulum deferre in proprijs eorum humeris debeant, in quibus officijs eorum et Vniuersorum magistrorum nemo habeatur excusatus. Si quis enim magistrorum grandiorum eque et iuniorum huic ordini refragabitur, Et novicy in negocijs Cehae prefecto suo rebelles erunt, tocies quociens deliquerint, Vna piseta argenti priuabuntur. *Item*: Quia non solum exemplis hominum, Egregijs moribus prestancium et bene disciplinatorum monemur, Sed preceptum quoque dei altissimi a nobis hominibus exigit, Vt in hac vita carnali, Maiorum Nostrorum reuerencia, ac precipue in Societatibus modestia in inuicem, Ordines et Vtiles honestaeque disciplinae, gestus his congrui maxime colantur et conseruentur, Igitur Magistri iuniores in Confraternitate senioribus ne se temere opponant, sed iidem grandiores iuxta ordinum et aetatum Racionem et discrecionem tam in loquendo, quam sedendo priores habeantur et digniores ipsi quoque erga nouicios Magistros placabilitate utantur. Et omnes magistri pariter, suo loco ipsis dato se contineant, oracionem et loquelam suam sedendo proferant. Nec quis novicius presertim loquelam seniorum in discutiendis negotiis vocibus aut gestibus ineptis audeat intercipere ac interrompere. Si qui vero priuatam voluerint facere ad inuicem expostulacionem, id stando faciant. Et cum prefecti Cehae Magistri alicuius magistri indebitam procacitatem interdixerint, ac talis compescere se recusauerit, Item quicumque suo loco temere prosilierint, quociens fecerint, vna piseta argenti tocies grauabuntur. *Item*: Si magister aliquis de illa confraternitate, egrotacione

longa detentus, nimiam necessitatem habuerint, de quo Magistri bene mereri ac auxilio prospicere voluerint, De communi prouentu Cehae id faciant. *Item*: Vniuersi Magistri seniores Ac iuniores in Ceha et extra Ceham honorifice se inuicem tractent. Et prefectis ipsorum duobus magistris iuratis obediant. E conuerso et prefecti ordinationes praemissas Magistris omnibus equaliter administrent. Nam Vulgarium eius artis magistrorum si quis inobediens fuerit aut alterum dehonestauerit et probabiliter in hoc conuictus fuerit, primo delicto uno, secundo 2 lottonibus tercio media Marca argenti multabitur, His eciam non curatis, si resipisci renuerit, seruorum discipulorumque eius ablacione et laborum prohibitione priuabitur. Memoratorum autem Cehae prefectorum negligencia et de premissis incuria duplam mereatur poenam. *Item*: Quoniam ex deputatione predecessorum fratrum Concium Ipsi Magistri omnibus Instrumentis proteccionalibus Turrim vnā in aciae ¹⁾ Owar a Septentrionali parte constructam tenere et conseruare debent, ob id temporum disturbio et tumultu exigent. omnes et singuli Magistri iuxta seriem, in tutanda illa turri et excubiis circa eam faciendis adesse debeant, Nec cuiquam in hoc aliqua, nisi aduersae valetudinis incumbens. excusacio valeat, sed et is, qui per egrotacionem adesse non possit, pro se ex eisdem magistris alium teneatur substituere. *Item*: Quando aliquis Magister in premissis Birsagio obnoxius esse conuincitur, in congregacione presenti, iterumque sequenti ad soluendum Birsagium admoneatur, Et si reddere noluerit, labores ac serui eius pro birsagio intercipientur. Justis igitur et legitimis petitionibus prefatorum Magistrorum Nos fauorabiliter assencientes, praemissas ordinationes ac omnes earum Continencias, et articulos preinsertos Accepauimus et eisdem Magistris Aurifabris eorumque Successoribus et posteritatibus Vniuersis perpetuis semper futuris temporibus Obseruandas ratificauimus. prout acceptamus et ratificamus. Tali Vinculo ipsis annecten per nos, ut si ipsa Confraternitas eisdem articulis in parte aut toto contraueniret, aut in Contrarium eorum aliquid decerneret, Judici et Senatui, in hac ciuitate pro tempore fiendis in decem marcis argenti conuincantur et agruentur. In huius rei Memoriam firmitatemque perpetuam praesentes Nostras Literas Maioris et autentici Sigilli huius Ciuitatis Appensione munitas Annotatis Magistris Aurifabris eorumque posteritatibus duximus concedendas. Datum in predicto Consistorio feria Sexta prima [māius 24.] ante festum Sacri pentecostis. Anno Domini Millesimo quingentesimo Sexagesimo primo.

Has Literas Arte ingeny ac Manus
Georgius Zegedi Sarctor ac Notarius
confecit Anno Notariatus sui Secundo.²⁾

¹⁾ Az első átiró hibája *acie* helyett.

²⁾ Hártyára írva, s a város nagyobb pecsétével függőleg megerősítve; a hát-lapon későbbi időbeli e megjegyzés: „Az magyar articulusnak párja 1561 eszt.“ Látható az *ötvös czék* levéltárában, valamint hátrább is, Bethlen Gábor fejed. korában CXXV. szám alatt.

XXXVIII.

[1562.]

II. János [Zsigmond] választott király Léta várát, mint a hűtlenségi bűnbe esett Balassa Menyhért tulajdonát a hozzátartozó Asszonyfalva és Felső-Füle falvakkal együtt Kolozsvár városának adományozta.

Nos Joannes Secundus Dei gratia Electus Rex Hungarie ¹⁾ Dalmatie Croatie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes quibus expedit Vniuersis Quod nos dignum et Honorificum Habentes respectum fidei, constantie integritatis et seruiciorum indefessorum fidelium nostrorum prudentum Circumspectorum Consulatus et tocius communitatis ciuitatis nostrae Coloswariensis. Quae ipsi primum tempore Serenissimi principis quondam domini Joannis Dei gratia Regis Hungarie Dalmatie Croatie etc. ac deinde Sacre Reginalis Maiestatis parentum nostrorum felicitis reminiscencie varÿs occasionibus nominatim vero in regressu nostro et SERENISSIMAE matris nostrae desideratissimae in regnum nostrum Hungarie, dum nichil intentatum reliquentes, parati, ut nobis pro viribus suis Unacum certis fidelibus nostris regnum pararent, non tantum rerum iacturam ferre, sed etiam sanguinem fundere, — postremo vero prodicione et insurreccione proxima contra nos perditissimi Melchioris Balassa, et ex omni hominum memoria ingratis non parcentes rebus sumptibus laboribusque suis, summo cum dispendio fortunarum suarum quin etiam vite discrimine si sors ita tulisset Iudice ciuitatis Prudente Circumspecto Stephano fodor fideli nobis dilecto prompte et alacriter exhibuerunt et impenderunt ac deinceps impendere statuerunt. Igitur nos quoque Regia munificencia liberalitate et fauore ipsos ciues Coloswarienses prosequi, ac publicum Ciuitatis Vsum euehere et emolumenta clementer cumulare volentes, nimirum Vt nostre erga ipsos gracie argumenta, eorum pectora optate exillarent et malorum perpessorum aliqua ex parte obliuionem conciliare queant. Totales et integras possessiones *Azzonfulva* et *Alsofewle* vocatas alias Melchioris Balassa ad dirutum castrum *Leta* pertinentes in comitatu Thordense existentes habitas, Que ex eo quod Idem Melchior Balassa supremus capitaneus noster fidei Honoris functionis et fidelitatis sue qua nobis prestita fide in Ciuitate nostra Zazsebes presentibus dominis Regnicolis deuinxerat immemor, nos maliciose prodendo et a nobis turpiter deficiendo faccioni germanice adhererit per hoc que in notam perpetue infidelitatis et crimen lesae Maiestatis nostre palam incurrerit ad nos consequenterque collacionem nostram regiam Juxta antiquam et approbatam dicti regni nostri Hungarie legem et consuetudinem rite et legittime deuolute esse dinoscuntur et rédacte Simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis,

¹⁾ Itt az egyszerű e alatt áll többnyire mindenütt egy e alaku vonás, mint fennebb többször rámutattam.

campis, fenetis, syluis rubetis, dumetis, nemoribus, montibus Vallibus Vineis Vinearumque promontoriis, Aquis fluuys, piscinis, piscaturis, Riuis, Riuis aquarumque decursibus, Molendinis cuiuscunque generis molendinorumque locis generaliter uero quarumlibet Vtilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis ad easdem possessiones de iure et ab antiquo spectantes et pertinere debentes sub suis veris et antiquis metis ac limitibus existentes, Memoratis consulatui et toti communitati dicte ciuitatis nostre Coloswarensis eorumque posteritatibus et successoribus uniuersis dedimus donauimus et contulimus, Immo damus donamus et conferimus iure perpetuo et Irrevocabiliter tenendas Vtendas possidendas pariter et habendas saluo iure alieno, Harum nostrarum Vigore et testimonio litterarum Quas in formam nostri priuilegij redigi faciemus dum nobis in specie fuerint reportate Date in ciuitate nostra Alba Julia decimo nono die Mensis Novembris Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Secundo.

Joannes Electus Rex.

Michael Chiaky
Cancellar¹⁾

XXXIX.

[1564.]

Jelentéstétel a kolozsváriak részére a Hója hegy északi oldalán Kolozsvárról a szucsági erdőkhöz és kőbányához vivő régi utnak a király parancslevele következtében történt megújításáról.

Serenissime princeps, et domine, domine nobis elementissime post fidelium, ac perpetuorum Seruiciorum nostrorum commendationem, Vestra nonerit Serenitas, quod nos Literas vestrae Maiestatis SERme preceptorias nobis in cuncta sui parte sonantes, et directas, summo cum honore, prout decuit, recepimus in hec verba. Joannes Secundus DEj gratia Electus Rex Hungarie²⁾ Dalmatie, Croatie etc fidelibus nostris Egregijs Dionisio Karoly Comiti Comitatus Colos, Joanni Barthakowyt, Paulo Gyerewffj Juniori de Zamosfalwa, Salutem et gratiam, Ex significatione fidelium nostrorum Prudentum Circumspectorum Judicis Jaratorum ciuium, et vniuersorum Inhabitatorum huius ciuitatis nostre Colosuariensis intelleximus Quod ipsi Antea Inter possessionem nostram Baach et Abbaciam Colosmonostra planum iter ad Siluas habuissent, quod iter superioribus temporibus per Monostorienses et Bachienses interelusum esset transitusque ipsis per solitam veterem viam minime concederetur, Supplicantes nobis humiliter, vt nos eisdem in prescripto loco Aditum ad Sylvas Aperiri et dari facere dignaremur, Quorum supplicatione benigne exaudita fidelitatibus uestris harum

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétben fogott regál papíron van írva s közepén a fejedelm nagyobb pecsétével megerősítve. A levél ép. [Fasc. D. Nro 28.]

²⁾ Az *ae* helyett álló *e* ugy írva, mint fembebb megjelöltem.

serie mandamus firmiter quatinus Acceptis presentibus feria tertia proxime sequente, fidelem nostrum Egregium Georgium Walkaÿ officialem monostoriensem Euocare, cui nos serie praesentium committimus vt vobiscum Egredi, et vna ad faciem territorÿ illius, quod inter vtrasque possessiones Baach et Monostor Iidem Colosuarienses ostenderit, [*sic*] venire debeat, quo peruento vos vnacum ipso officiali nostro territorium illud ostensum diligenter et fideliter reuidere, et nisi vsibus nostris ac colonis earundem possessionum noceat, limitare, ac per illud territorium eisdem Exponentibus per vestigium veteris viae Ad sÿlvas securum iter atque transitum Aperire dareque et concedere nobisque limitationem ipsam fideliter rescribere debeatis et teneamini, Secus nullo modo facturi. Presentibus perlectis, Exhibenti restitutis, Datum in Ciuitate nostra Colosuar, in Dominica Oculi [márcz. 6.], Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo. — In Inferiori autem margine a parte sinistra tales erant dictiones inscriptae, Joannes Electus Rex m. pr.¹⁾ Quibus receptis, nos mandatis vestre Maiestatis S. semper in omnibus vt tenemur satisfacere cupientes, vna cum prefato Egregio domino Georgio Walkaÿ officiali monostoriensi, ac Prudentibus ac Circumspectis Antonio Herczeg, Colomano Nÿreo Juratis ciuibus, Nec non Petro Aztalos, Dominico Segeswarÿ, ac alÿs plerisque Inhabitantibus ciuitatis Colosuariensis, necnon Valentino Zekel Iudice, Demetrio Lowas, Michaelae Chyazkaÿ, Juratis ciuibus, Paulo et Benedicto Kallÿanÿ, Stephano et Ladislao Borsÿteo, Blasio Kapsÿ de Colosmonostora, Item Dionisio Boros Iudice, Paulo Terek, Ladislao Kozma, Michaelae Kowach Juratis ciuibus, Petro Dÿenes, Joanne Gachÿo, Martino Boros, Michaelae Zaz, Antonio Fekete, Petro Tÿzedes, Gregorio Barabas, Stephano Kowach Inhabitantibus possessionis Bach, inibi conuocatis et presentibus, Ad faciem territorÿ illius inter Bach et Monostor habitj, et adiacentis, *Kenderfeelde* vocatj, inter pratum siue fenetum fenile dictorum Bachiensium, et terras Monostorienses Arabiles vulgo *Agyagas Elve* dictas, ad iter Videlicet, et viam qua ex Coloswar ad siluam possessionis Zwchÿak, et fodinam Lapideam cum Curribus Ambularj solet, per ipsos Colosuarienses nobis ostensam accessimus, Ibiq; dictam Viam diligenter et fideliter reuidimus, Ac vbj vsibus vestre Maiestatis Serenissime, ac Colonis Earundem possessionum non nocere cognouimus, Juxta mensuram Temonis, vulgo *fűchyafta* dictj, partim duarum, partim vero trium mensurarum, prout Latitudo et angustia Locj paciebatur, Limitauimus, ipsisque Colosuariensibus per vestigium veteris vie in radice montis Hoÿa vocatj a parte Septemtrionalj habitj, vsque Limites, et metas Colosuarienses, ad siluas possessionis Zwchÿak, et fodinam Lapideam securum iter, atque transitum aperuimus, dedimus, et concessimus, Ipsaque Limitacionem vie vt per nos peracta, et Executa fuisset, Vestre Maiestatj Serenissime, nullo penitus Inibi contradictore apparente, neque Inhibente, fideliter rescripsimus, Cui nostra iterum

¹⁾ A határjárási parancslevél az *ereletiből* íratott be a jelentéstételbe, mely regál papírra van írva s belülről megpecsételve. A város *levéltár*-ában. [*Pase.* S. Nro 1.].

fidelia offerimus Seruicia, Datum In dicta ciuitate Coloswar, feria tertia post Dominicam Oculj, [márcz. 7.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo quarto. Eiusdem Maiestatis Vestre Serenissime fideles subditj, Dionisius Karolý, Joannes Barthakovýt, Emericus Mikola, Georgius Walkay et Joannes Literatus Notarius Sedis Judiciarie Comitatus Colosiensis. ¹⁾

XL.

[1567.]

Királyi parancslevél az iránt, hogy Bánffy-Hunyad a király és ország által Magyarországra indított küldemények, levelek és posták számára a szükséges szekereket és lovakat példás büntetés terhe alatt állítsa ki, hogy a kolozsváriak ne kényszerüljenek azokat marháik romlásával Váradig szállítani.

Joannes Secundus Dei gracia Electus Rex Hungarie Dalmacie, Croacie etc. fidelibus nostris Prudentibus Circumspectis Judicibus ac Juratis ciuibus Oppidi Bánffy Hwnyad Salutem et gratiam. Ex humillima supplicatione fidelium Nostrorum Prudentum et circumspectorum Judicis, et Juratorum ciuium ciuitatis nostre Coloswar intelleximus. Quod cum nostris atque Regni nostri publicis necessitatibus exigentibus, aut ad Subuectionem Rerum nostrarum aut cursorum seu Postarum cum Literis per nos in Hungariam expeditorum, currus et equos necessarios Ipsis ad Illud ipsum Oppidum Bánffy Hwnyad usque dari mandamus, statim mandata nostra exequerentur, nos tamen temerario Ausu et negligentia ducti, pro equis eorum Alios ad Iter exequendum et continuandum Accomodos, dare recusaretis, atque ita equi et currus eorum plerumque Waradinum usque abducerentur. Unde non solum Strigosi reducerentur. uerum nonnunquam in Itinere interciderent, in periculum, remoram et retardationem Negotiorum nostrarum et publicorum, Damnumque et jacturam Ipsorum Inhabitantium ciuitatis nostre colosvariensis valde magnum. Unde supplicauerunt nobis humillime de opportuno Remedio mature ipsis providendo. Supplicatione itaque eorum clementer exaudita et admissa, Nolentes in Publicis Negotiis Regni Tumultuoso hoc tempore ullum defectum per quospiam admitti, Mandamus Vobis firmissime in hoc aliud nullo modo haberi Volentes, ut quemadmodum antea quoque Vobis in hac re, serio et expresso mandato nostro firmiter commisimus, dum et quando ac quociens Litteras nostras Passus Servitoribus et hominibus nostris in Negotio nostro et Regni publico dederimus ad Illorum Requisitionem literis nostris fiendam

¹⁾ Az *eredetiből*, mely papírra van írva zárt alakban s peesét alatt, a mit felnyitott 1579. Wysseleni Miklós itélőmester. [Pasc. S. Nro 2.]

Van ebből a k. monostori konvent által 1619-n dom. prox. post. fest. Assumptionis B. M. Virg. [aug. 20.] Gellyén, másképp Boghner Imre fő- és Boncziday Gergely kir. bíró által kért és megnyert átirat is.

citra quamlibet moram. cunctacionem. aut quesitum colorem Illis Equos et Currus necesarios dare debeatis, alioquin certi sitis, Quod ita in Vos Animadvertemus, ut Alÿs quoque exemplo sitis. Secus in premissis nullo modo feceritis, presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in ciuitate nostra Alba Julia Octauo die Mensis februarÿ Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Septimo.

Joannes Electus Rex pp. ¹⁾

XLI.

[1568.]

II. János [Zsigmond] választott király Kolozsvár város megnagyarosodásának alpját veti meg az által, hogy a templomok, hivatalok és közvagyon használatát a magyarok és szászok közt egyenjogulag közössé teszi.

Nos Joannes Secundus dei gratia Electus Rex Hungarie, ²⁾ Dalmatie Croatie etc. Memorie commendamus tenore presentium Significantes quibus expedit Vniuersis, quod cum proxime inter fideles nostros prudentes Circumspectos Vniuersos ciues et hospites ciuitatis nostre Coloswariensis, Hungaros uidelicet et Saxones grauis differentia et controuersia inter se mutuo exorta fuisset, ciuibus predictis Hungaris coram nobis grauitur querulantibus, quod Saxones predicti violata Vnione et aequali dominio inter Vtramque partem observari debente, electionem plebanorum Coloswariensium, et templi maioris seu principalis ibidem fundati totale dominium sibi ipsis usurpanerint, et in alÿs quoque administrationibus Rerum Reipublice maius dominium sibi ipsis vendicauerint, placuit habito superinde cum fidelibus nostris dominis Consiliarijs, nec non Regni nostri proceribus prestantibus Viris nobiscum existentibus prematuro consilio controuersiam et differentiam istam inter ciues et hospites predictos Coloswarienses dum ita inter se dissentirent, neque aliter bono modo conuenissent, iuris examine, Secluis omnibus et quibuslibet oneribus et grauaminibus iudiciarijs bono modo sopire et rectificare. Proinde in octauis festi Beati Georgij Martÿris nunc nouissime preteriti [május 1.] termino uidelicet iudiciorum pro fidelibus nostris dominis Regnicolis Nobilibus Transsylvanis celebrandorum in hac ciuitate nostra Alba Julia ad Mandatum nostrum vtrisque partibus predictis Hungaris et Saxonibus pro habenda in causa premissa deliberatione nostra iudiciaria atque rectificatione coram nobis medio certorum conciniū vtrinque ad id delectorum constitutis et comparentibus, prudentes circumspecti Colomannus Nyrew, Georgius Literatus Zegedÿ notarius Antonius Ferenczÿ et Mathias pechÿ ciues uidelicet diete ciuitatis nostre Coloswar, nominibus et in personis ipsorum ceterorumque vniuersorum

¹⁾ Az *ereletiből*, mely egyrétű regál papírra van írva s alól a fejedelem pecsétével megerősítve. [*Pasc. P.* Nro 2.]

²⁾ Az *ae* helyett áll *e* úgy írva, mint femlebb.

ciuium Hungarorum Coloswariensium contra annotatos ciues et hospites Saxones eiusdem ciuitatis Coloswar graui expostulatione proposuerunt coram nobis in hunc modum, quomodo ipsos Hungaros ijdem Saxones predicti contra Vnionem et aequale dominium omnium libertatum et rerum administrandarum, que aequaliter inter vtramque partem pro tenore literarum privilegialium Serenissimorum quondam principum diuorum Regum Hungarie predecessorum nostrorum ac Spectabilis Magnifici quondam Michaelis Zylagÿ de Horogzeg electi gubernatoris dicti Regni Hungarie aequale dominium in se continentium per Serenissimum quondam principem Mathiam, dei gratia Regni Hungarie etc. felicis memorie confirmatarum obseruari deberet, dominio maioris principalis seu parochialis templi in dicta ciuitate nostra Coloswar fundati et constructi. Item suffragio electionis plebanorum pro tempore ibidem constituendorum exclusissent, per hocque maius dominium sibi ipsis contra Vnionem et aequale dominium in rebus Reipublice vsurpauissent in derogamen iurium eorundem ciuium Nationis Hungarice manifestum, postulantes ijdem ciues Hungari predicti a nobis et in electione plebanorum perinde ex Natione Hungarica atque Saxonica fienda, et templo predicto principali preterea in eligendis centum viris, duodecimque iuratis ciuibus et iudicibus, Nec non Schole Rectoribus, magistris Xenodochiorum, vitricis ecclesie, Item asseruandis portis et emolumentorum publicorum perceptione, ac alijs etiam in rebus administrandis aequale dominium ipsis legitime restitui et rectificari, E contra honorabilis Franciscus Dauidis plebanus modernus, ac prudentes circumspecti Adrianus Reÿchel, Antonius Kapa et alter Antonius Herczeg ciues et Hospites Saxones Coloswarienses nominibus et in personis ipsorum ceterorumque Vniuersorum conciuum Saxonum Coloswariensium ad hanc propositionem prefatorum ciuium nationis Hungarice responderunt, et in eligendis plebanis et templi predicti dominio prescriptionem currisse, Dominiumque eorum penes Saxones stetisse, adiecta huiusmodi allegatione, quod licet tempore papistice Religionis in audiendis missarum cerimonÿs, Baptizandis infantibus, nubentium coniunctionibus, et mortuorum contumulationibus aequale dominium Hungari cum Saxonibus in templo ipso principali seu parochiali habuerint, tamen nunquam in eodem templo lingua hungarica concionatum fuisset, Neque plebanus vnquam Hungarus in eadem ciuitate Coloswar extitisset, Cui quidem allegationi ipsorum si forte ciues predicti Hungari contrariÿ esse contenderent, postularent ijdem Saxones ab Hungaris probari aliquando in templo principali predicto lingua Hungarica ipsis Hungaris concionatum [sic] fuisse et Hungaros plebanum ex natione Hungarica habuisse, qui si id probarent, Saxones in hac parte Hungaris cederent, Si vero ciues predicti Hungari in hac probatione deficerent, ipsi Saxones parati essent probare nunquam plebanum de gente Hungarorum in dicta ciuitate Coloswar constitutum fuisse, neque lingua Hungarica in ipso templo unquam concionatum extitisse. Nos Itaque vna cum fidelibus nostris dominis consiliarÿs, nec non Directore causarum nostrarum, Item magistris protonotarÿs et iuratis assessoribus Sedis nostre iudicarie alijsque fidelibus

nostris prestantibus viris in discussione et rectificatione prescripte differentie nobiscum existentibus auditis predictarum partium propositionibus, allegationibus, responsionibus et replicationibus satis copiose Vtrinque factis, Veritatem super Vnione prefatorum ciuium et hospitem, ac super aequali dominio ex literis primum privilegialibus coram nobis in spetie [sic] pari vtriusque partis voluntate productis, ad quas ciues potissimum Hungari allegabant, cognoscere debere censuimus, Ex quibus quidem literis, literas SERenissimi quondam principis Sigismundi Regis Hungarie etc. per eosdem ciues et hospites predictos productas presentibus inserere noluius ob id potissimum, quod cum ante annum domini Millesimum quadringentesimum sextum emanate sint et confecte, ac confirmatione eiusdem Sigismundi Regis careant, cassate et inualidate iuxta contenta decreti Regni nostri censentur, literas vero dicti Mathie Regis confirmationales in par-gameno [sic] patenter confectas, Sigilloque suo impendenti communitas ob id potissimum, quod in eisdem literis aequale dominium inter partes predictas observandum contineatur, ac per nomina seu Vocabula ciuium et hospitem ac incolarum Coloswariensium Hungari et Saxones aequaliter clare exprimantur et reliquarum literarum interpretatio in eisdem perspicue disnoscat, praesentibus literis nostris inseri et inscribi fecimus hunc tenorem habentes. Nos Mathias Dei gratia Rex hungarie, Dalmatie Croatiae etc. Memorie commendamus tenore presentium Significantes quibus expedit Vniuersis quod nostre maiestatis Venientes in conspectum fideles nostri prudentes et circumscripti Iudex iurati ciues et Vniuersi hospites ac incole ciuitatis nostre Cluswar exhibuerunt nobis quasdam literas quondam Spectabilis et Magnifici Michaelis Zylagÿ de Horogzeg pro tunc electi gubernatoris eiusdem Regni nostri Hungarie fratris nostri charissimi felicitis memorie super certis dispositionibus inter eosdem ciues et hospites Hungaros scilicet et Saxones eiusdem ciuitatis nostre Kluswar mutuo factis, inferius in tenore dictarum literarum quondam dicti Michaelis Zylagÿ clarius expressis emanatas, Sigillo eiusdem quo vtebatur impendenti consignatas, tenoris infrascripti Supplices nostre maiestati, vt easdem literas, ratas gratas et acceptas habentes, literisque nostris priuilegialibus de Verbo ad Verbum sine diminutione et augmento aliquali inseri et inscribi facientes ipsis eorumque Heredibus et posteritatibus Vniuersis innouandas perpetuo valituras roborare dignaremur, quarum quidem literarum tenor talis est. Nos Michael Zylagÿ de Horogzeg Nomine et in persona SERenissimi principis domini Mathie dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatiae etc. electi Regis eiusdem gubernator etc. Memorie commendamus tenore presentium Significantes quibus expedit Vniuersis, quod Circumspectis viris Egidio Zabo iudice et Ambrosio Literato iurato Hungaris ciuibus de Kluswar ab vna ac Stephano Bertram et altero Stephano dicto Hon Saxonibus ciuibus de eadem Kluswar ab altera partibus personaliter coram nobis constitutis, in ipsorum ac Vniuersorum ciuium Hungarorum scilicet et Saxonum diete ciuitatis Cluswariensis personis sponte et libere confessi sunt in hunc modum, quod quamuis a dudum et a certis retro-

lapsis temporibus inter ipsos ciues Saxones scilicet et Hungaros singulis precedentibus temporibus usque nunc in facto electionis et perfectionis iudicis et iuratorum e medio eorum maxime controuersiones rixe et rumores inter utrasque partes mote et exorte fuissent, tamen ipsi matura inter se deliberatione prehabita, Vt ipsi eorundemque Posteritates et successores uniuersi singulis temporibus et in eum firmiter, quiete et inuiolabiliter permanere possint, mediante nostro prelatorumque Baronum et Nobilium Regni dispositione et ordinatione talem inuissent pacis Vnionem perpetuo duraturam, ita videlicet quod a modo in posterum omnis rancor fomes et odium dissensionesque, rixe et rumores qualitercunque et quauis ratione inter ipsos ciues Hungaros nputa et Saxones suscitare penitus et per omnia sopiri sedari et condescendi ac de eorum cordibus excidi debeant. Tandem vero singulis annis et temporibus perpetuis pro tempore constitutionis et perfectionis iudicis et iuratorum centum persone fide digne et bone fame per iuratos ciues et indices ambarum partium pro tempore constitutos, quorum quinquaginta Hungari, et totidem Saxones eligantur, eodemque centum persone electe, Vno anno Hungarum alio vero Saxonem pro iudice, ex Hungaris etiam sex persone ex Saxonibus tantundem persone bene merite pro eorum iuratis concorditer sine aliquo rumore et periculo personarum eligere et preficere debeant et valeant, Hoc specialiter [*sic*] declarato, quod prefati ciues et hospites Hungari vt prefertur et Saxones predictae ciuitatis Cluswariensis Vniuersos prouentus redditus et emolumenta quomodolibet vocitatos dicte ciuitatis eorum iuridice prouenientes, ipsi ciues Hungari simili modo possidere et habere possint et valeant, Sicuti et quemadmodum prefati ciues Saxones, preterea Vniuersas literas et quelibet literalia instrumenta quas et que ijdem ciues Cluswarienses Hungari scilicet Saxones, contra se se in predicto facto electionis et perfectionis iudicis et iuratorum pro ipsorum parte sub quacumque forma Verborum emanatas vel in futurum in contrarium harum emanandas, cassas, vanas, friuolas et viribus carituras, exhibitoribusque earum nocituras reliquissent et commisissent, hoc adiecto et tali Vinculo interserto, quod si quispiam ex predictis ciuibz dicte Ciuitatis Cluswariensis temporum in euentu prescriptam nostram prelatorumque et Baronum compositionem retractauerit et violauerit extunc ipse qui hoc presumptuose facere attemptauerit in facto perditionis sui Honoris amissioneque actionis et acquisitionis cause praetacte conuinci et aggrauari debeat eo facto Ad que premissa firmiter obseruanda se partes predictae in ipsorum ac omnium aliorum ciuium et hospitum Hungarorum videlicet et Saxonum prelibate ciuitatis Cluswariensis nominibus et in personis sponte obligarunt coram nobis harumstrarum quibus sigillum nostrum quo uti Gubernator Regni vtimur est appensum vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude feria tertia proxima ante festum purificationis Beate Marie Virginis [jan. 31.]. Anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo octauo, Nos itaque humilibus Supplicationibus annotatorum iudicis iuratorum et Vniuersorum ciuium ac hospitum dicte ciuitatis nostre per eos nostre modo quo supra

porrectis maiestati, Regia Benignitate exauditis clementer et admissis prescriptas literas dicti quondam Michaelis Zylagy gubernatoris non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio suspicionis carentes de Verbo ad Verbum sine diminutione et augmento aliquali presentibus literis nostris priuilegialibus insertas quoad omnes earum continentias clausulas et articulos acceptamus, approbamus et ratificamus easque et omnia in eis contenta in quantum eodem rite et legitime existunt emanate, Viribusque earum Veritas suffragatur, pro prefatis iudice iuratis, et tota communitate prefate ciuitatis nostre, ipsorumque heredibus et posteritatibus vniuersis Innouantes perpetue valituras roboramus presentis Scripti nostri patrocinio mediante. Saluis iuribus alienis, In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, presentes literas nostras pendentis Secreti Sigilli nostri quo uti Rex Hungarie vtinur munimine roboratas eisdem ciuibus duximus concedendas. Datum in Cluswar in festo Beati Antonÿ Confessoris, [jan. 17.] Anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo octauo, nostri Anno Decimo, Coronationis vero quarto, Quibus quidem literis confirmationalibus ac alijs etiam priuilegialibus perlectis et in omnibus earum clausulis, articulis et punctis perspicue intellectis, quia ex eisdem literis, ac cause circumstantijs Vnionem et rerum inter partes predictas aequalem administrationem atque Dominium observari debere comperiebamus, pro conseruanda igitur irretractabiliter Vnione ipsa et equali dominio inter ciues et hospites predictos Hungaros scilicet et Saxones per dictum Michaelem Zylagÿ disposita, quam in suo Vigore optimo iure reliquendam censemus, ac pro euitandis in posterum dissensionibus hanc rectificationem in omnibus infra scriptis inter partes predictas perpetuo duraturam ex iudiciaria deliberatione nostra constituimus, decreuimus et pronuntiauius. *Primum* quidem Vbi de electione plebanorum et templo maiori ac principali agitur. Et si in literis prescriptis priuilegialibus super vnione et aequali dominio confectis, electio plebanorum et templum predictum non specificantur, tamen cum eodem litere Vnionem et aequale dominium inter partes predictas observandum in se contineant ac etiam ex literis dicti Sigismundi Regis constet eundem Sigismundum Regem inter cetera indulta et libertates communitati ciuium et hospitem Coloswarensium concessas id concessisse, vt plebanus de communi eorum libere eligatur Voluntate, quod his verbis descriptum habetur, Item Sacerdotem in plebanum de communi libere eligent Voluntate etc. Nullam aliam probationem contra priuilegia, que Vnionem et equale dominium, ac communitatis seu Vniuersitatis vocabulum continent necessariam esse neque fieri debere iudicauimus, cum toti Communitati concessa electio et Hungaros et Saxones equaliter in electionis dominium includat, nulla distinctione et specificatione in eisdem literis dicti Sigismundi Regis facta, an plebanus Hungarus tantum et non Saxo, uel Saxo et non Hungarus eligatur, Sed ut de communi eligatur Voluntate, neque per expressum declarato, an Hungari tantum et non Saxones, vel Saxones et non Hungari eo tempore concessarum libertatum in eadem ciuitate nostra Coloswar extiterint, Ciues enim et hospites in

communi tantum nominantur, quam quidem obscuritatem Vocabulorum ex literis dicti Mathie Regis confirmationalibus clarius cognoscere licuit, qui per nomen et vocabulum Vniuersitatis Ciuium et Hospitum Hungaros et Saxones aequaliter clare interpretatur, Ex hocque palam liquet electionem plebanorum et templi dominium atque aliarum etiam rerum administrationem non tantum ad Saxones referri debere, sed nomen communis perinde ad Hungaros atque Saxones, presertim cum plebani quoque suos prouentus ab vtraque parte predicta equaliter recipiant, Sed et hoc manifestum est ex hac etiam electione concessa, Autoritatem electionis plebanorum Coloswariensium statuende apud SERenissimos principes Hungarie stetisse et electionis plebanorum curam habuisse, Neque etiam templa neglexisse: prout Saxones predicti asseuerant, Cum templum predictum Coloswariense ipsi SERenissimi principes Sigismundus et Mathias Reges granibus Sumptibus fundauerint construxerintque ac speciosis atque amplis ediftys [sic] exornauerint. Vt igitur et in electione plebanorum pro Vnione commune suffragium et equale dominium inter partes predictas obseruetur, et quidem certo modo et ordine, Statuimus, vt plebanatum Colosuariensem in presentiarum Vita comite modernus plebanus Franciscus Dauidis e natione Saxonica habeat, qui si e uiuis excesserit vel forte sponte plebanatu ipso cedere voluerit in locum eius plebanus Hungarus de communi partis utriusque predictae electione succedat et sic alternatim plebanorum Successio fiat, plebano Hungaro mortuo vel plebanatum resignanti succedat Saxo, Saxoni Hungarus. Similiter Rectores seu magistri Schole equali Voluntate eligantur, qui alternatim officio fungantur, Rectori Hungaro Saxo, Saxoni Hungarus succedat, Verum Rector Schole Hungarus lectorem Saxonem, Saxo vero Hungarum viros eruditos, qui studiose iuuentuti ex vsu operas suas locare possint, sub se habeant, Templi quoque maioris principalis seu parochialis in dicta ciuitate nostra Coloswar fundati dominium inter partes predictas equaliter habendum decreuimus. Cuius quidem templi totale dominium eo anno quo Iudex Hungarus in ipsa Ciuitate Coloswar constitutus fuerit, ipsi ciues Hungari soli habeant et vniuersas ceremonias, contiones, [sic] cultusque diuinos in eodem templo eo anno libere peragant. Saxones vero eo anno templo ipso principali seu parochiali omnino abstinebunt ac nouum minusque templum ibidem ad principale templum fundatum habebunt. Sic dum e natione Saxonica iudex constituetur, eo anno totale dominium eiusdem templi principalis erit apud solos Saxones, Hungari autem eo anno templum nouum minusque intrabunt, maiori abstinebunt. Neque vel in templo aut plebanorum electione predictos Saxones totaliter antea sibi ipsis contra Vnionem et equale dominium vsurpatis prescriptionem per eosdem Saxones allegatam de iure admittimus, Nam cum plebanorum quoque electio in communi ciuibus et hospitibus predictis Coloswariensibus concessa sit et privilegia ipsa equale dominium testentur, pars una totius communis auctoritatem et dominium in preiudicium partis alterius sibi ipsi vsurpare non potest, sed tam electio plebanorum, quam templi atque aliarum rerum

administrandarum dominium ad communitatem equaliter referri debet. prescriptione in hac causa locum non habente, vtpote cum inter fratres et ciues atque corpus Reipublice in rebus eandem Rempublicam concernentibus prescriptio de iure nunquam currere possit. Neque enim extat in literis priuilegialibus libertates prerogatiuas solis Saxonibus aut solis Hungaris concessas esse, sed toti communitati ciuium et hospitum. Ceterum quia presentis quoque dissensionis ipsorum ciuium et hospitum Colosvariensium partium videlicet predictarum origo hinc potissimum emersisse videtur, quod non sit declaratus et specificatus in literis dicti Michaelis Zýlagý modus et ordo, quo electio Centum Virorum et iuratorum ciuium fieri debeat, ad tollendas igitur deinceps controversie omnes etiam in hac parte materias decreuimus, quod Centum Viri sicuti in literis prefati Michaelis Zýlagý per dictum Mathiam Regem confirmatis habetur, ex natione Hungarica et Saxonica aequali numero consistant et eligantur, verum quinquaginta illi, qui ex Hungaris constare debebunt, nationi Hungarice et non Saxonice permittantur, Sic etiam alý quinquaginta Saxonibus constituendi electioni Saxonum et non Hungarorum subiaceant, pretere a parte Hungarorum ex predictis electis quinquaginta Hungaris Sex Viri per Hungaros, similiter ex electis quinquaginta Saxonibus Sex Viri per Saxones in duodecim iuratos ciues constitui debeant, Neque pars altera in huiusmodi electionem partis alterius sese ingerat, Sicque tandem post electionem Centum Virorum et duodecim iuratorum Index publico Suffragio et pari consensu vtriusque nationis constituatur alternatim singulis annis, vno quidem anno Hungarus, altero vero Saxo. Statuimus autem, ut si qui forte ex dictis Centum Viris vel senio vel egritudine longa laborarent, aut seditionis, aliorumque defectuum malo vel crimine notorio contaminarentur, tempore electionis iudicis et iuratorum ciuium libere reýci, deponi, alýque in locum talium ex eadem natione ex qua fore dinoscuntur, suffici et deligi possint. De Vitricis ecclesie siue edituuis [sic] deliberauimus, vt singulis annis in dicta ciuitate nostra Coloswar, duo Viri honesti et probitate integri in Vitricos ecclesie communi utriusque partis predictae consensu et placito deligantur parem et equalem neque alter altero maiorem auctoritatem seu dominium habentes, quorum vnus ex Hungaris, alter e Saxonibus deligatur, hi prouentus omnes quorum perceptio ad ipsos pertinebit pari intelligentia et auctoritate colligent et ad vsus necessarios pro functione ipsorum fideliter dispensabunt atque quotannis rationem reddere tenebuntur. A moderno vero Vitrico ecclesie statim ratio exigatur, ac in locum eius duo alý modo premissis constituentur. Sicut autem plebanos modo supra dicto alternatim in plebaniam succedere debere constituimus, ita et magistros Xenodochiorum ad officium hospitalitatis pauperum pari vtriusque nationis consensu alternatim eligi et constitui decreuimus, ita ut si nunc e natione Saxonica magister hospitalis constitutus habetur, eo e viuís sublato, vel forte offitium [sic] abdicante seu sponte resignante Hungarus in locum eius succedat, Si vero nunc Hungarus Xenodochýs preest, eo mortuo vel offitio sponte cedente siue illud resignante Saxo locum eius obtineat, pauperes uero in Xenodochia seu Hospi-

talia citra personarum seu nationis delectum, ac citra quaslibet taxationes et apud deum et Homines pios detestandas recipiantur, ac ab ysdem magistris Hospitalium quotannis ratio exigatur, diligensque provisio adhibenda est et solerti cura obseruandum, Ne magistri Hospitalium pauperum prouentus ia semet ipsos erogent, aut quouismodo prodigaliter absummant. Porro: Cum dignum sit onera quoque paria eos ferre, qui libertate equali eademque inter se fruuntur, Deliberauimus, vt tempore belli semper dum Ciues et Hospites predictos Coloswarienses in bellum venire oportebit, eorum qui in bellum venire debebunt, pars media ex Hungaris, pars altera media equali numero e Saxonibus constare debeat, Si quando vero ydem ciues et Hospites extraneos milites pedites conducere et colligere debebunt, vtraque pars eos quos possit vel obuios quoscunque colligere et conducere valeat. De asseruandis portis ciuitatis eiusdem Coloswar, Statuimus, vt dominium singularum portarum eiusdem ciuitatis tam maiorum, qu[am] minorum penes duos viros fide pollentes consistat, quorum vnus ex Hungaris alter e Saxonibus pari consensu ad singulas portas deligantur, Singulis autem portis eiusdem ciuitatis obfirmandis et obserandis due sere adhibeantur, quarum quidem serarum vnus clauem Hungarus, alterius Saxo asseruabit, Neque alter sine scitu et voluntate alterius aliquam earundem serarum, consequenterque portam fidei sue commissam aperire audeat, Quia vero in parte illa ciuitatis eiusdem Coloswar, que *Ohucar* appellatur, per murum eiusdem ciuitatis due porte minores non longe inuicem distantes habentur, Statuimus, vt altera earundem portarum superior videlicet *Felső kys aytó* vocata occlusa perpetuo et in membrum muri redacta habeatur, ac altera tantum que ad claustrum est, in vsum communem reseruetur. De taxis, censibus et collectis quibuslibet inter ipsos ciues et hospites Coloswarienses fiendis, quia Hungari queruntur plus oneris ipsos hactenus sustinuisse in huiusmodi taxis et collectis soluendis, quam equum[sic] fore videretur, Statuimus, vt ex Natione vtraque ciuium Coloswariensium Hungarica et Saxonica octo Viri fideles pari consensu deligantur, quattuor ex Hungaris totidem ex Saxonibus, qui prestito iuramento super iusta Sortium limitatione et rectificatione fidei ipsorum commissa fideliter et diligenter perlustrent et cognoscant fortunas et Sortes ipsorum ciuium et Hospitum Coloswariensium, perlustratisque et cognitis exacte Sortibus huiusmodi secundum deum et iustitiam citra fauorem et odium limitare et rectificare debeant, quantum quisque eorundem ciuium pro Sorte ratione hereditatum et negotiationis in censum et alias pensiones soluere debeat. Ne preter equum[sic] hi, qui minus habent tantum soluant, quantum amplas hereditates habentes, Denique ut recto ordine iuris quoque administratio inter ipsos ciues predictos currat, decreuimus, vt Centum Viri neminem e ciuibus et hospitibus Coloswariensibus vel in persona aut rebus et bonis impedire et damnificare possint, neque in causarum discussionem sese ingerere quoquomodo audeant, sed quilibet suam actionem coram duobus iudicibus nostro videlicet Regio, et altero primario ciuitatis eiusdem prosecuatur, qui causas pro antiqua consuetudine in loco consueto Domo vide-

licet consistorij et non in proprijs edibus diiudicabunt, e quorum quidem duorum iudicum presentia cause Vniuerse in presentiam duodecim iuratorum ciuium eiusdem ciuitatis deducantur, qui causas Vniuersas in presentiam eorum per appellationem deductas citra longas dilationes discutient et reuidebunt, inde vero e presentia videlicet eorundem iuratorum ciuium cause Vniuerse non ad Centum Viros, sed directe in curiam nostram Regiam nostram videlicet in presentiam transmittantur, Vt autem Vniuerse premissae deliberationes et constitutiones nostre inuiolabiliter obseruentur, Statuimus, vt si qua partium prescriptarum premissas Iudiciarias deliberationes, constitutiones et rectificationes nostras vel in toto, aut in parte violare attentaret, easque obseruare et obseruari facere nolle, vel non curaret, pars ipsa violans et in premissis non persistens mox et de facto eo Vinculo conuicta et aggrauata habeatur, quod in tenore literarum dicti Michaelis Zylagj prescriptis literis confirmationalibus dicti Mathie Regis insertarum per expressum descriptum et specificatum habetur, in perditione videlicet honoris et amissione actionis et acquisitionis cause, In quam quidem partem in premissis non persistentem preter Vinculum prescriptum grauissima pena seque animaduertimus, In quorum omnium premissorum memoriam firmitatemque perpetuam presentes literas nostras priuilegiales pariter et adiudicatorias pendentis et autentici Sigilli nostri munimine roboratas Vniuersitati ciuium et hospitem predictorum Coloswariensium Hungaris videlicet et Saxonibus eorumque heredibus et Successoribus Vniuersis, modernis videlicet et futuris iurium eorundem ad cautelam dandas duximus et concedendas. Datum per manus Reuerendissimi Michaelis Chaky Secretarij Cancellarij et Consiliarij nostri etc. fidelis nobis syncere dilecti, in ciuitate nostra Alba Julia feria quinta proxima ante festum pentecostes [jun. 3.] ipso videlicet die pronuntiationis premissarum deliberationum. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Sexagesimo octauo.

Joannes Electus Rex pp.

Michael Chyaki
Cancell. ppa ¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva könyvalakban, s arany fonallal vegyített zöld és veres selyem zsinoron függő peccséttel megerősítve, a peccsét ma hiányzik. [Fasc. I. Nro 26.]

Meg van az a kolozsmonostori konvent hiteles *átiratában* is, kiadta 1610. márcz. 16., kérték Radnothy István főbíróhelyettes, Heltai Gáspár kir. bíró, regál papírra írva, s veres sodrott selyemmel megvarrva; a zsinór vége szokott módon átpeccsételve. Az átírat teljesen ép.

XLII.

[1569.]

A mészárosok és hentesek közötti viszonyt szabályozó királyi rendelet.

Nos Joannes Secundus Dei gratia electus Rex Hungariae Dalmatiae Croatiae etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod fideles nostri Prudentes Circumspecti Mattaeus Fekete ac Martinus Chyere Lanii¹⁾ Coloswarienses nostram personaliter venientes in praesentiam suis ac universorum Laniorum Coloswariensium extra Cecham et confraternitatem reliquorum Magistrorum Laniorum degentium, communi vocabulo *Henttler* appellatorum nominibus et in personis exhibuerunt nobis et praesentaverunt quasdam literas fidelium nostrorum Prudentum Circumspectorum Judicum Primarj, Regj nostri, ac Juratorum Civium Civitatis nostrae Coloswariensis in dupplici papyro patenter confectas, majorique sigillo eiusdem civitatis in margine inferiori impressiue communitas, in quibus ydem Judices ac Jurati Cives pro antiqua libertate et immunitate eorundem extra Cecham degentium, per Serenissimos principes Dominos qvondam Matthiam²⁾ et Wladislaum Reges Hungariae praedecessores nostros piae memoriae ipsis concessa, liberam singulis Septimanis Carnium venditionem tribus diebus, die videlicet Lunae, feria quinta et die Sabatho, ac emtionem pecudum in usum publicum die Mercurj fiendam, sopita uniursa controversia inter ipsos Lanios, Cecham et confraternitatem in dicta Civitate nostra Coloswariensi habentes, ratione praescriptae libertatis ipsorum orta, et aliquot Annis ultro citroque ventitata, ipsis dictis Laniis extra Cecham degentibus admisisse, et eisdem tredecim Cameras pro diuendendis carnibus idoneas penes Cymetherion Templi Parochialis, in publico Theatro dedisse atque concessisse dinoscebantur tenoris infrascripti. Supplicantes nobis ydem Matthaueus Fekete, ac Martinus Chyere, suis ac reliquorum universorum Laniorum Coloswariensium extra Cecham degentium nominibus, ut nos easdem literas, ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas, et accepta habentes, praesentibusque literis nostris verbo tenus inseri et inscribi facientes, clementer confirmare dignaremur, quarum quidem literarum tenor talis est. NOS ANTONIUS Wychej, Primarius, Stephanus Barát Regius Judices, ac caeteri Jurati cives civitatis Coloswariensis, ad universorum tam praesentium, quam futurorum notitiam uolumus harum serie peruenire, quod nos illas lites et controversias, quae inter Magistros Laniones in hac civitate confraternitatem habentes, ac alios mactatores forenses, Hungarico idiomate *Henttler* vocatos, ratione emptionis pecudum in ferjs quartis, ac

¹⁾ E szó majdnem az egész oklevélben ez alakban jó elé.

²⁾ Bár hetekig tanulmányoztam é czéh gazdag levéltárát, Mátyás királytól irányu kiváltságot nem találtam. II. Ulászló királyét közöltem Izabella királyné 1557-ik évi megerősítő átirása szerint az I. kötet OKLEVÉLTÁRA 336—338. lapjain.

uenditionis carniū in ferijs secundis hebdomadarum, per eosdem forenses fiendarum, agitabantur, volentes inter ipsos componere, ac in silentium perpetuum redigere, assumpto superinde etiam dominorum Centum Viro-
rum huius ciuitatis consilio et sana deliberatione, quoniam ipsos Mactato-
res forenses ante hac quoque, temporibus prioribus in exercendis Lanienis seu mactationibus in ferj̄s secundis quartis ac Sabathorum diebus singularum hebdomadarum, item comparatione seu emptione pecudum in ferj̄s quartis in quibus uidelicet in hac ciuitate praecipue pecudum fora celebrantur, libertatem habuisse, ex certis literis Divorum Hungariae Regum Matthiae et Wladislai constabat et cernebatur manifeste et praecipue, qua per emptiones et mactationes huiusmodi non modo privatis et proprijs Commodis, verum etiam usibus et sustentationibus publicis tam communitatis vrbis istius, quam etiam aliorum in eandem confluentium ydem mactatores seruire, et maxime proficere uidebantur. Ob hoc eosdem Mactatores forenses solummodo medio nostri seu in hac ciuitate residentiam habentes, Contributarios, et publica onera nobiscum sustinentes admisimus, ut pro antiqua libertate ipsorum a Diuis Hungariae Regibus concessa, ac etiam Serenissimo Principe, domino domino Joanne Secundo Dei Gratia Electo Rege Hungariae etc. domino Principe nostro elementissimo approbato, In omnibus Ferj̄s Secundis, Quintis ac etiam diebus Sabathorum Lanienam siue mactationem exercere, Carnes uendere, ac in usum publicum non autem ad quaestum privatum et illicitum semper in ferj̄s quartis etiam omnia genera pecorum et pecudum victui humano competentia comparare et coemere valeant atque possint, quemadmodum ipsi Lanii Contuberniales. Et ut ipsi Mactatores etiam Carnes huiusmodi mundius conseruare et appetenter vendere valeant, quamvis Domini Centumuii pro Cameris Carnarijs et macellulis parandis locum quendam designassent, sed nos accuratius prospicientes Cameras in tali loco sine theatri publici con-
gustatione fieri haud posse. Igitur eisdem forensibus Mactatoribus Tredecim Cameras illas in quibus ante hac venditassent, duntaxat, utendas, et de Mactatore in Mactatorem transeundas, prope Chimetherion Templi nostri parochialis adiacentes reddendas et restituendas duximus, prout reddidimus et restitimus, simul cum praescriptis emendi et vendendi libertatibus. Ita tamen, quod etiam ipsi Mactatores iuxta modum et ordinem ipsis per Senatum praefigendum, semper, tempore necessitatis, aut voluntatis Domini Principis nostri elementissimi inseruire parati esse debeant. Presentium literarumstrarum Maiori sigillo ciuitatis nostrae roboratarum, ad literatorem commissionem eiusdem domini Principis Nostri elementissimj ipsis Mactatoribus extradatarum vigore et testimonio mediante. Datae Coloswarinj feria sexta ante festa natiuitatis gloriosissimae Domini nostri Jesu Christi [decemb. 20.] Anno eiusdem millesimo quingentesimo Sexagesimo Octauo. NOS IGITUR praemissa humillima supplicatione memoratorum Mathaei Fekete, ac Martini Chyere, suis ac praefatorum uniuersorum Laniorum Colosvariensium extra Cechem degentium nominibus et in personis nostrae modo quo supra porrecta Maiestati regia benignitate exaudita

et elementer admissa, Praescriptas literas Annotatorum Judicum ac Juratorum Ciuium praedictae ciuitatis Nostrae Coloswariensis non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspicione carentes Praesentibus literis nostris, de Verbo ad Verbum, sine diminutione et augmento aliquali insertas et inscriptas quoad omnes earum continentias, clausulas puncta et articulos, eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus, ratificamus, et nihilominus eas ac omnia et Singula in eisdem contenta, pro praenominatis uniuersis Laniis Coloswariensibus extra Cecham degentibus communi Vocabulo *Henttler* appellatis, ipsorumque successoribus Vniuersis innouantes perpetuo valituras elementer confirmamus. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentis et autentici sigilli nostri munimine roboratas dandas et concedendas duximus. Date in dicta ciuitate nostra Coloswariensi nono die mensis Septembris, Anno Domini Millesimo quingentesimo sexagesimo Nono.

Joannes Electus Rex m. pr.

Michael Chyakj m. pr.
Cancellar. ¹⁾

XLIII.

[1570.]

Brassai János nemesnek törvénytelen halála okozói iránt a város részvéte s a király fényes kegyelmi ténye.

Joannes Secundus Dei gratia electus Rex Hungarie Dalmatie Croatiae etc. fidelibus nostris Prudentibus Circumspectis Toti Senatui ac Centumviris Ciuitatis nostre Coloswariensis. Salutem et gratiam. Intelligimus fidelibus nostris Circumspectis Antonio Kapa et altero Antonio Ferency Ciuibus eiusdem Ciuitatis nostre Coloswariensis suis ac fidelium nostrorum egregiorum Andree Kaakas, Camerary nostri et Georgy Zegedy Assessoris sedis nostre Judiciarie, item Prudentum Circumspectorum Colomani Nywreo primary, Laurenty Fylstich Regii Judicum, Laurenty Zekely, Petri Eppel, Georgy Helter et Benedicti Igarty Ciuium dicte Ciuitatis nostre Coloswar nominibus, referentibus vos post factam per nos super illegitima et intempestiua nece nobilis quondam Joannis Brassay ipsis gratiam, euidentissima argumenta pietatis et fraterni amoris erga prefatos Exules Cives in eo exeruisse, quod eisdem ad subleuamen accepte eorum Calamitatis et ingentium damnorum universos prouentus et emolumenta duarum molarum eiusdem predictae Ciuitatis nostre item trium Possessionum vtriusque *Ecwle*

¹⁾ A *mészáros ezék* levéltárában levő, hártýára írt s nemzeti színű selyem szalagon függő pecséttel erősített *eredetiből*.

et *Aszszonyfalwa* ac quingentos florenos ex pretio siluarum ad eandem Ciuitatem pertinentium ad quinquennium deputassetis, preterea illos sextingentos sexaginta quinque florenos, quos predicti Exules Ciues ad diuersa munera erogassent, persolutura promississetis, prout hec omnia in protocollo Ciuitatis consignata extant, quem quidem vestrum erga eos favorem et animi vestri candoris testificationem approbanus, merito extollimus ac in suo vigore clementer relinquimus, quin potius si maioris charitatis vestre erga eos argumenta declarassetis, id quoque nobis haud ingratum extitisset. Mandamus itaque vobis harum Serie firmiter, ut prefatos Exules Ciues in hoc uestro fauore et deliberatione infra tempus quinquennij non modo illesos conseruare, imo in dies maiora pietatis et benevolentie mutua testimonia erga eos exerere debeatis, ut mutua charitate et nobis utilius ac commodius inseruire, et usibus Civitatis illius consulere possitis. Secus nullo modo facturi, presentibus perfectis Exhibenti restitutis. Date in Civitate nostra Alba Julia vigesima Sexta die mensis novembris Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo.

Joannes Electus Rex. ¹⁾

XLIV.

[1571.]

Báthory István ispán és erdélyi vajda a kolozsvári főbirónak parancsolja, hogy neki valamely alkalmas szállást rendeljen.

Prudens ac Circumspecte nobis dilecte, Communiseramus nos familiari nostro Michaely Erdely, ut nobis aut [?] quattuor vasa vini optimi, aliaque victualia necessaria ordinaret, quibus nosmet tum coram Regia Maiestate, tum etiam coram ceteris Dominis et amicis nostris anteponeremus, que cum familiaris noster ordinasset, Et eo duci fecisset, vos nescitur unde moti, uina illa intromittere nequaquam voluistis, quod profecto non potuimus grato a vobis accipere animo. Interrogareque volumus, qua ratione id facere et attentare ausi estis. Ceterum intelligimus in multis locis illic — hospicia meliora occupata fore. Est igitur in medio uestri familiaris noster Paulus Balogdy cum quo reuidete omnia ac nobis quoque hospitium aliquod commodum ordinate, nullisque curatis retinete, Et aliud nullo modo feceritis, Datum in Hwnyadh. Sabbatho proximo ante Dominicam Oculi [márcz. 17.] Anno Domini 1571.

Stephanus Bathori de Somlyo m. pr.

Comes et Wayuoda Transsiluanus. ²⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétbe hajtott ívpapírra van írva s közbül fejedelmi pecséttel megerősítve. [*Fasc.* II. Nro 20.]

²⁾ A sajátkezűleg írt *eredeti levélből*, mely Feyerdi István kolozsvári bíróhoz volt intézve, Báthory István ispán és erdélyi vajda által. [*Fasc.* II. Nro 21.]

XLV.

[1572.]

Báthory István erdélyi vajda és székelyek ispánja Kolozsvár város polgárainak engedélyt ad a törökölnék a szőlőhegyekből sajtolatlanul a városba dézmamentes behozására.

Nos Stephanus Bathori de Somlío Waiwoda Transsylvanus et Siculorum Comes etc. Memorie commendamus tenore presentium significantes quibus Expedit universis, Quod nos cum ad nonnullorum dominorum consiliariorum intercessionem nobis propterea factam. Tum uero dignum habentes Respectum fidei, integritatum ac Animorum benevolorum universorum civium et inhabitatorum et in posterum quoque declarandorum, Id eisdem civibus et inhabitatoribus Colosvariensibus gratiose annuendum duximus et concedendum, Vt Ipsi instantibus diebus uindemiationis eorum. Vuarum quarumlibet vitibus suis decerptarum. et prius bene ac ad plenum more consueto pedibus expressarum fragmenta seu feces, Si quidem illa in ipsis promonthorÿs torcularibus imponere et amplius musta earundem extorquere noluerint [*sic!*] Absque Villa decimarum pensione in Urbem deportandi habeant potestatis facultatem, praevideant tamen ut ita expressas inferant, ne Musta eiusmodi fecis importandi, in Wasis quibus importantur altius quam ad latitudinem quattuor digitorum emergant. Alioquin quicumque contra hoc egerint privatione eiusmodi musti seu fecis puniantur. Prout Annuimus et concedimus per presentes: Quocirca vobis Egregio Stephano horwat lassÿnczkÿ prouisorii castris Gyálu moderno et futuris presentium notitiam habituris harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus Vos a modo deinceps praefatis Universis civibus et inhabitatoribus Colosuariensibus dicta fragmenta seu feces, Vuarum ad plenum pedibus expressarum: si easdem ut premissum est in ipsis promonthorÿs torcularibus imponere et amplius extorquere Nollent, Juxta praescriptam latitudinem quattuor digitorum musta habentes absque Villa decimarum solutione libere et pacifice in urbem deferri et deportari permittere et per vestros permitti facere: Contraria vero his Agentes poena sub praemissa punire debeatis et teneamini. Secus non facturi praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Albae Juliae Septimo die mensis Martÿ Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Secundo.

Stephanus Bathory
de Somlÿo mpr.

Franciscus Forgach
Cancellar. m. pr. ¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely két rétbbe tört papírra van írva s közbül a fejedelem kisebb pecsétével megerősítve. [*Fasc. V. Nro 17.*]

XLVI.

[1572.]

Báthori István erdélyi vajda szabadságlevele a kolozsmonostori szabómestereknek árulás végett bárhová szabadon mehetése iránt.

Nos Stephanus Bathori de Somlio, Vaiuoda Transsylvannus, et Sienorum Comes etc. Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod nos cum ad instantem intercessionem Magnifici domini Francisci Forgach de Gymes, Cancellarj et Consiliarj nostri, nobis pro parte Universorum Magistrorum Sartorum, in oppido Colosmonostoriense degentium et commorantium factam; tum vero tam vsibus et emolumentis publicis huius Regni consulere, quam ipsum oppidum Colosmonostoriensium ampliari uolentes; ac ut ipsi quoque Magistri Sartores commodius multiplicari faciliusque vitae ipsorum prospicere queant. Id eisdem Universis Magistris Sartoribus in dicto oppido Colosmonostoriense commorantibus annuendum et concedendum duximus, ut ipsi praefati Magistri Sartores, instar aliorum Sartorum huius Regni Transsylvanniae, ubivis et in quibuslibet publicis nundinis et foris hebdomadalibus merces et operas suas tam in hoc Regno Transsylvanniae, quam in partibus Hungariae, sibi subiectis libere et citra quodlibet impedimentum vendere, commutare et extrudere, venumque exponere possint et valeant; prout annuimus et concedimus praesentium per vigorem. Quocirca vobis vniuersis et singulis, Magnificis, Egregijs, Nobilibus, Comitibus Vicecomitibus et Iudicium quorumcunque Comitatum, item Praefectis, Prouisoribus, Castellanis et Officialibus, Tricesimatoribus, Theloniatoribus, iudicibusque fori quorumlibet locorum, eorumque Vicesgerentibus, necnon Prudentibus, Circumspectis Magistris Ciuium, Iudicibus et iuratis ciuibz quorumcunque Ciuitatum, oppidorum, villarum, et possessionum cunctis etiam alijs quocunque Officio et praefectura, ubivis in ditione nostra fungentibus ac commorantibus, modernis et futuris, praesentium notitiam habituris, harum serie commitimus et mandamus firmiter, quatenus a modo deinceps, praefatis vniuersis Magistris Sartoribus, in praescripto oppido Colosmonostoriense degentibus, quaslibet merces et operas, in quibuslibet nundinis et foris hebdomadalibus vendere, commutare, venum exponere, extrudereque permittatis, neque eosdem in hac fauorabili nostra annuentia impedire, turbare, seu quouis modo molestare praesumatis. Siqui vero eosdem Magistros Sartores non habita ratione huiusmodi mandati nostri, in rebus et personis eorundem in praemissa annuentia nostra impedirent, turbarent, seu quouis modo damnificare praesumerent, extunc tales temerarj et contemptores mandati nostri ad quaerelam praefatorum Magistrorum Sartorum solito onere, duabus fisco nostro, tertia vero partibus ipsis Comitibus, ubi huiusmodi Mandata nostra non obseruarentur, cedentibus, per ipsos Comites, Vicecomites et Iudices Nobilium solum vigore praesentium muletari volumus et iubemus. Secus

non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in oppido Thordensi, die decimo nono mensis Iulij Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Septuagesimo Secundo . . . ¹⁾

XLVII.

[1574.]

Báthori István erdélyi vajda és székelyek ispánja tiltó rendelete az iránt, hogy Kolozsvár városban beesületügyben ítélthezés előtt eskettetni szabad ne legyen.

Nos Stephanus Bathorÿ de Somlyo Wayuoda Transsylvanus et Sienorum Comes etc. Memorie commendamus per presentes, Quod Prudentes et Circumspecti Iudices ac Iurati Cives Ciuitatis Coloswariensis nostram venientes in presentiam significare curauerunt nobis in hunc modum, Qualiter essent plerique hoc tempore qui contra libertatem consuetudinemque eorum antiquam et usitatam in medio eorum vigore simplicium tantum literarum compulsoriarum, ante Iuridicam Deliberationem causa etiam quandoque nondum inchoata, etiam in facto honoris inquisitiones seu Attestationes testium celebrare procurarent, neque eas ut moris esset coram ipsis Indicibus et Iuratis ciuibz Coloswariensibus, sed coram extraneis, et quidem non de curia nostra specialiter ad id iure admittente transmissis, in prejudicium libertatis eorum manifestum, Unde inter ipsos Cives iam nunc quoque graua odia subsecuta fuissent. Requisierunt propterea nos ydem Iudices et Iurati Cives, petentes debita cum Instantia, ut ipsis in hac parte, ne in libertatibus hactenus usitatis turbarentur, gratiose prouidere et si liceat unienique ratione bonorum et rerum quarumcunque omni semper tempore inquisitiones testium et Attestationes celebrare, [*sic*] tamen cum in facto honoris ante iuridicam deliberationem et Exmissione[m] haud equum sit, neque vigorosa existat, praeterea in ipsa Ciuitate Coloswar inusitatum esse perhibeatur coram extraneis, nisi si qui forte de Curia nostra specialiter ad id deputati et transmissi fuerint celebrare. Pro eo Vobis universis et singulis tam Nobilibus quam ignobilibus quarumcunque Ciuitatum, Oppidorum et Villarum, inhabitatoribus in ditone nostra ubilibet, signanter in Comitatu Colos et in dicta Ciuitate Coloswariensi, constitutis, modernis et futuris, presentes Visuris harum serie Committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis presentibus, deinceps ab ejusmodi indignis et insolitis fassionibus et Attestationibus inter ipsos Cives Coloswarienses ante Iuridicam deliberationem in facto honoris fiendam cessare et supersedere debeat, neque etiam consuetas coram extraneis, nisi si qui forte specialiter

¹⁾ Aláírva a fejedelem és kancellár által, s függő pecséttel megerősítve. Látható a *szabó czéh leveles ládlájában*. Meg van ennek átirata is, Báthori Zsigmond fejedelemtől, hártýára írva, maga és kancellára aláírásával, s veres, zöld és fehér selyem zsinoron függő pecsétével megerősítve. [*Pusc. sub B. Nro 6.*]

per nos ad id transmissi fuerint celebrari facere praesumatis, Salua tamen in hac parte Nobilium quoque extraneorum libertate et Consuetudine in talibus usitata. Secus non facturi, praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in praedicta Ciuitate Coloswariensi, Decima tertia die mensis Ianuary. Anno domini Millesimo, Quingentesimo, Septuagesimo Quarto.

Stephanus Bathorj
de Somljo mpra ¹⁾)

XLVIII.

[1575.]

Fejedelmi parancslevél a kolozsváriaknak Gyaluban vámmmentessége iránt.

Egregie fidelis nobis dilecte. Salutem et fauorem. Attak ertenewnk az Colosuarjyak, hogÿ raytok az Gyalwÿ wamon, wamot wennenek, mely zabadsagok es teorwenÿek ellen wolna. Azert haggywk hogÿ menÿ wegere, az eleot ha weottek wamot raytok vagÿ nem, Es walamint az eleott wolt teorwenÿek es sokasok, most is abba tarch eoket. Nec secus facturus. Datum in ciuitate nostra Meggyes, die 3 February Anno Dni 1575.

Stephanus Bathorj
de Somljo m. pra.

Külczim: Egregio Emerico Zylwasÿ, Pronisori arcis nostre Gjalw, fidelis nobis dilecto. ²⁾)

XLIX.

[1575.]

Szultáni engedély a kolozsváriaknak török tartományokban szabad kereskedhetése tárgyában.

Traductio literarum Imperator. Turcarum Ciuibus Coloswariensibus
super libera questura concessarum.

Az Bwdai es Teomeoswarÿ Beglerbegek alat valo Begeknek, vaÿdaknak, kadiaknak es minden rendbelÿ vitezeknek tÿztartoknak.

Mÿkor ez en parancholatom oda Jwÿt tÿ hozzatok igÿ twggÿyatok meg, Erdelÿ vaida nekem az en portamra levelet kwldeotte Coloswarat lakozo kalmarok kereskedeo emberek feleol, hogÿ mikeppen ez eleot Zabatsagok volt engettetwe zabadon iarnÿ kereskednÿ az en bÿrodalnomba, ez utan is zabad utok es kereskedesek lenne, minden bantas nelkwÿ es hogÿ senkit keozzwleok mas ember adossagaert meg ne fognanak ne bantannak. Azert en most attam az en parancholatomat, hogÿ az eo hozza tar-

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű regál papírra van írva s középen fejedelmi pecséttel megerősítve. [*Fasc. I. Nro 39.*]

²⁾ Az *eredetiből*, mely papírra, levélalakban van írva s a fejedelmi gyűrűpecsétével megerősítve. [*Fasc. T. Nro 89.*]

tozok mint ez eleot iartak es zabadon kereskettek ez utan is zabadon Jar-
ianak kereskedgienek az harminchad helyeken harminczadot meg fýzetwen,
Es hogý senký wket az en býrodalmamba mas ember adossagaert meg ne
fogia, senkíteol bantasok ne legýen, zabad legýen marhat venný, adni
senkíteol bantasok ne legýen, ha penig valakíteol bantasok lenne aggiatok
twttomra.')

L.

[1575.]

Báthori István, erdélyi vajda kiváltságlevelé a kolozsvári magvaszakadtak javainak a város
szükségeire engedélyezése iránt.

NOS STEPHANUS BATHORI DE SOMLIO Vaiuoda regni Transyl-
vaniae et Sicilorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore prntium
significantes quibus expedit uniuersis. Quod fideles nostri Prudentes et
Circumspecti Laurentius Filstich primarius Colomanus Nyreo regius indi-
ces et Ladislaus Varga, iuratus ciuis, in suis ac caeterorum uniuersorum
ciuium et inhabitatorum ciuitatis nostrae Colosuar nominibus et personis,
nostram personaliter uenientes in prntiam, significare curauerunt nobis
in hunc modum, Quomodo Ciuitas ipsa Colosuar haecenus ex indultu
Serenissimor. quondam diuorum regum Hungariae etc. certis libertatum
prerogatiuis ob fidem et fidelitatem sýnceram, Sacrae Regni Hungariae
Coronae ad omnes semper occasiones, in omnibus rerum euentibus exhibitam
decorata fuisset, atque illustrata. Supplices nobis humillime, ut nos
quoque certa et speciali munificentia nostra eosdem ciues ciuitatis Colosuar
prosequi dignaremur, in eo uidelizet, ut uniuersa bona et res ipsorum con-
ciuium, in semine deficientium, quae alioqui [*sic*] in fiscum nostrum deuolui
deberent, in emolumenta et aedificationem eiusdem Ciuitatis Colosuar con-
uerterentur. Proinde uolentes nos quoque ipsos Ciues dictae Ciuitatis
Colosuar, ob fidelia et gratuita seruitia eorum, erga nos cum alias quoque
cum summa constantia, sed eo potissimum temporis discrimine, quo Caspar
Bekes, aemulus et aduersarius noster, clam et fraudulenter aestate proxima
nos et Regnum nostrum armis hostilibus adortus fuerat declarata et
contestata certa et speciali munificentia prosequi. Id eisdem Iudicibus iuratis
ciuibus et toti communitati Ciuium et inhabitatorum Colosuariensium
eorumque successoribus uniuersis, de mera et plena auctoritate nostra
amuendum et concedendum duximus, ut a modo deinceps, siquis ex ipsis
ciuibus et inhabitatoribus eiusdem ciuitatis Colosuar quandocunque et
quotiescunque absque haeredum solatio decesserit, eorundem bona et res
uniuersae, quae alioqui in fiscum nostrum deuolui deberent, in emolumenta
et aedificationem publicam Ciuitatis cedant. Saluis tamenib legus et con-

) A magyar tudom. *akadémia* *kézirattár*-ában levő egykoru fordításból, melyre
kivül ez van írva: „1575 Die 17. Juný hozta Be Az Thanaczba Tawalý Býro uram
Ferenczy Antal.“

suetudinibus successionis et testamenti alias in talibus ab antiquo¹⁾ eadem Ciuitate obseruari solitis. Imo annuimus et concedimus²⁾ nostrarum uigore et testimonio literarum sigillo nostro autentico et impendenti communitarum. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia uigesima die mensis Decembris Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Quinto.

Stephanus Bathorÿ
Vaiuoda Transsilu. m. pria³⁾

LI.

[1576.]

Báthory Kristóf erdélyi vajda és székelyek ispánja felhívása a török katonai parancsnokokhoz s parancslevele a magyarországi Részek beli és erdélyi vármegyei, várbeli, harminezadi és vámtisztelkekhez, hogy a török császár kolozsváriaknak adott engedélylevele értelmében őket birodalmában mindenféle szabadon kereskedni engedjék.

Christophorus Bathori de Somlio Vaiuoda Transsiluanus et Siculorum Comes etc. Vniuersis et singulis Illustrissimis Illustribus Magnificis Egregÿs nobilibus. Beglerbegho Budensi ac Thómósiensi, Zanchiak beghis, Zolnokiensi Lippensi, ac Vainodis, Aghis Kadys, Emingis ac alÿs quocunque officio et praefectura in ditione potentissimi Imperatoris Thurcarum fungentibus; item Beslÿs Janiczeris ac alterius cuiuscunque conditionis militibus turcicis, Item Comitibus Vicecomitibus quoruncunque Comitatum, Capitaneis, Castellanis Prouisoribus Officialibus Tricesimatoribus Theloniatoribus pontium passum et vadorum Custodibus vicesque eorundem gerentibus. Item Prudentibus et Circumspectis, Magistris ciuium Villicis Iudicibus ceterisque iuratis ciuibz Ciuitatum oppidorum uillarum et possessionum, Cunctis etiam alÿs cuiusuis Status et praeeminenciae hominibus ubique in hoc regno Transsiluanie ac partibus Hungariae ditioni nostrae subiectis nec non ditione Potentissimi Imperatoris Thurcarum constitutis et commorantibus praesentes nostras uisuris modernis et futuris Salutem et beneuolentiae nostrae commendationem Subditis vero nostris fauorem nostrum. Quoniam potentissimus Imperator Thurcarum mediantibus literis suis mercatoribus institoribusque ciuitatis Colosuariensis hoc elementer annuendum duxit, ut ipsi in ditione suo imperio subiecta. ubique libere questus sui exercendi gratia ire et redire possint, eadem-

¹⁾ Egy szó elköpás miatt olvashatlan, az 1638. feria 3-a in festo b. Petri et Pauli apostolor. [Péter és Pál, jun. 29.] költ konventi átiratban: *in*.

²⁾ Egy szó olvashatlan, az elébbi konventi átiratban: *harum*.

³⁾ A város *levéltár*-ában levő *ereletiből*, mely finom fehér hártyára volt írva s a fejed. függő pecsétével megerősítve, hártya és írás ép, de a pecsét zsínorostól hiányzik. Kívül rá ez van írva: „Exhibitae in Sessione Tabulae Regiae, Maros-Vásárhely, die 12-a aprilis 1769.” [Látható *Pasc. F. Nro 4.*]

A k. monostori konventnek 1638. a kolozsvári fő és kir. bírós a többi esküdtt polgárok kérésére kiadott átirata látható [*Pasc. F. Nro 1.*]

que libertate ubilibet ydem solutis tamen de iure soluendis merces suas, uehere vendere et distrahere contractusque suos exercere possint et valeant, neque ob aliena delicta et debita usquam ad instantiam quorumuis. eosdem mercatores et institores Colosuarienses detineri damnificari uel arrestari permittere clementer dignata sit. Cum autem iusti pro iniustis et debitis aliorum non debeant impediri turbari et damnificari, Proinde Illustres Spectabiles Magnificentias uestras petimus diligenter, ut dum et quandocunque praefati Mercatores institores Colosuarienses in terras et ditionem potentissimi Imperatoris Thurearum, dominiaque tenuta honores officiolatus, uestri denique in medium peruenerint, Eosdem ubique solutis tamen uti praemissum est de iure soluendis, absque omni difficultate quiete et pacifice dimittere et per uestros dimitti facere. Neque eosdem hominesque res et merces familiaresque ipsorum ad quorumuis instantiam detinere arrestari seu prohiberi nusquam et nequaquam uelint, nostri autem Subditi debeant et teneantur signanter uero pro delictis aliorum. Siqui autem quippiam actionis cum ipsis praefatis ciuibus Colosuariensibus se habere praetenderint, id coram prudentibus et Circumspectis iudicibus et iuratis ciuibus praetactae Ciuitatis Colosuar Judicibus scilicet ipsorum ordinariis uia iuris prosequantur, ubi ex parte eorundem, omnibus querulantibus iustitiae et debiti [*sic*] satisfactionis complementum impendetur quod iuris dictauerit ordo Secus igitur amicitiae vestrae ne facere uelint. Subditi uero nostri minime debeant nec sint ausi modo aliquali. Praesentibus Praesentibus¹⁾ perlectis exhibenti restitutis. Datum in Wýwar trigesima die mensis Augusti Anno domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Sexto.

Christophorus Bathori
de Somljo ppa²⁾

LII.

[1576.]

Esketési jelentés a Szent Erzsébet-kórház Merában levő *Száldobos* nevű erdője iránt.

Oröke valo Hywseges zolgalatunkat Aýanlýuk nagisagodnak mynt kegýehnes urunknak. Hoza mynekünk Lakathos Janos, zent ersebet belý espotal mester Colosuarý, nagisagod paranczolatýat, Mellbe nagisagod paranczola mynekünk, Hogy el mennek Meraba, az kiket my elönkbe Hýna, azokat megvallatnok, azert wöven az nagisagod paranczolatýat myndenben engedelmesek lönk, el menenk, és az kýket my elönkbe Hýwa my azokat erös Hýttel megesketök.

Első vallo Somaý Mýhal Nemes zemel Meraban lakozando, meg esküwek az ew Hwitý zerent, ezt valla. Hogy az Zaldobos espotal mesteré

¹⁾ Az *eredetiben* is kétszer van írva.

²⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű regál papírra van írva s a fejedelem kisebb rányomott pecsétével megerősítve. [*Fasc. M. Nro 5.*]

týlalmas erdő, a hwn fekete tamas az Irtowant czynalta azt ýs valla hogi az hun most az Zenat be ¹⁾ rakta az ýs ugýan azon erdőhöz valo, es az attya Somaý Janos, kert volt egy zal zaldok fat Orgonas benedektől Zelemen fanak, [?] es hogi attya le vagta Janre [?] byronak nem volt hýrevel, es attýam mond neký azért ne haragugjal, mert az benedek urantol kertem, azert meny el kerd meg tőle.

Masodik vallo Erdős Georg Meraba lakozo nemes zemel, meg eskőwek az ő hwtý zerent ezt valla, hogi tugja hogy espotal mestere az Zaldobos a hwn Fekete Tamas Irtot ozt ýs tugja hogi tilalmas volt faluval nem eltek.

Harmadik vallo Zep Tamas meray Erdős Georg Jobbagya megeskőwek az ő hwtý zerent ezt valla hogý ű Illýes benedek zolgaya volt negi eztende 'g Illýes benedek býyrta zallogul es kazaltata, az erdőýg de mý az erdőben az Zaldobosban soha nem Irtotunk es nem kazaltatot mert az erdő az Zaldobos espotal mestere volt es týlalmas erdő volt gýermeksegentől fogva meg az espotalý mester Jobagý sem výttek benne, hanem az kýnek adva adot benne.

Negyedik vallo Illýes benedekne Zent palý Janos Jobbagya meraban lakozando megeskőwek az ő hwtý zerent ugýan azont vallýa az Zaldobos felől a mýt Zep Thamas.

Ottödyk vallo Phýlöp Péter meray Maczkasy boldýsar Jobbagya megeskőwek az ő hwtý zerent, azt vallýa, az mýt Zep Tamas, azt ýs tugya hogý týlalmas erdő volt az Zaldobos most is týlalmas es az attýat ýs Phýlöp Istvant béhoztak az espotal mester hazahoz az týlalmas erdőből.

Hatödyk vallo Phýlöp Pal meray Maczkasý Boldysar Jobbagya megeskőwek az ő hwtý zerent ezt valla hogý mýolta en tudom mýndeltýgy espotal mestere volt az Zaldobos erdő týlalmas volt.

Hetedýk vallo Kýs Neatte zentpalý Janos Jobbagya meray megeskőwek az ű hwtý zerent ezt valla a mýt Zep Tamas.

Nýolczadýk vallo boczy Janos meray Zentpalý Janos Jobbagya megeskőwek az w hwtý zerent ezt valla, hogý tugya hogý espotal mestere volt az Zaldobos, es fekete tamas felýeb Irtota, hogý nem mýnt Illýes benedek elte.

Kýlenczedýk vallo Nagy Orban meray Zentpalý Janos Jobbagya megeskőwek az w hwtý zerent ezt valla hogý tugya hogý Zaldobos espotal mestere. Ez lewel költ Zent marton nap vtan valo Zonbaton [nov. 18.] Meraban 1576.

Somaý Lwkacz, Somabol
Tomorý Janos, Zutezakkból
ezt az mý Hwtwnk zerent
Irtuk Nagýsagoduak. ²⁾

¹⁾ Az é betű mindenütt ugy írva, a mint fennebb az *ae*-nél meg volt jelölve.

²⁾ Az *eredetiből*, mely egy iv papírra, zártan, jelentéstétel [Relatoria] alakjában volt írva s két helyt megpecsételve. Címe: Illustrissimo Principi Dno Dno Christophoro Bathory de Somlyo Waywode Transsilv. et Siculorum Comiti etc. nobis semper Gratosissimo Dno. Alább: 1576. Aperta per Magistrum Stephanum Dobzay m. pr. Prothonotar. [Fasc. H. Nro 5.]

LIII.

[1577.]

Báthori Kristóf vajda azon korábbi kedvezménylevelét megerősítő levele, melyben megengedte, hogy Kolozsvár bírája és esküdtei a város nagy és kis peeséte alatt a maguk kebeléből ügyvédet nevezhessenek ki és állíthassanak mind a világi, mind az egyházi törvényszékek elé; az ő törvényszékek előtt azonban csak oly ügyvéd lehessen, a kit a konvent vagy káptalan előtt vallottak be.

Nos Christophorus Bathory de Somlyo Waiuoda Transsylvaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, Quod Prudentes et Circumspecti valentinus Kolosvari et Joannes Teych Jurati ciues civitatis Colosuar in suis ac caeterorum iuratorum Civium ac Universorum Incolarum eiusdem Civitatis Colosuar nominibus et personis exhibuerunt nobis et praesentaverunt quasdam literas nostras in dupplici papyro regali, patenter confectas, sigilloque nostro Judiciali in inferiori earum margine Communitas continentes in se, Quomodo nos habito et assumpto Consilio praematurato et sana deliberatione, Magistrorum nostrorum Protonotariorum et iuratorum sedis nostrae Judicialiae assessorum decrevissemus et iudicantes commissemus more aliarum liberarum civitatum, Judicem et Juratos ciues Colosuarienses, sub Sigillis eiusdem civitatis majori minorique, literas procuratorias libere pro se ipsis et necessitate totius civitatis confici emanarique facere eisdemque literis in iudicio, coram nobis, ac coram quovis Iudice Ecclesiastico videlicet et Seculari uti posse, tenoris infra scripti. Supplices Nobis humillime ut nos easdem literas nostras, ac omnia et singula in eisdem contenta, ratas, gratas et accepta habentes gratiose confirmare dignemur. Quarum quidem literarum tenor sequitur in haec verba: Nos Christophorus Bathory de Somlyo Waiuoda Transsylvaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus per praesentes, quod nobis feria tertia proxima post Dominicam Letare[márcz. 19.] instante scilicet termino celebrationis Iudiciorum diei Dominicae Reminiscere, proxime praeteritae, ad quem utputa terminum Universae causae dominorum nobilium Transsylvaniensium, ab obitu Serenissimi quondam Principis et Domini Ludovici Regis Hungariae etc. felicitis reminiscantiae ex publica eorum constitutione adjudicari solitae per nos generaliter fuerant prorogatae, una cum Magistris nostris Protonotarj[s] et iuratis assessoribus sedis nostrae Judicialiae, pro faciendo causantibus iudicio moderativo in sede nostra Judicialia pro Tribunali Sidentibus Prudentes et Circumspecti Valentinus Kolosuari et Joannes Teych iurati ciues civitatis Colosuar, nomine et in persona totius Civitatis Colosuariensis, nostram venientes in praesentiam, exhibuerunt nobis quasdam literas procuratoriae constitutionis Circumspectorum quondam Stephani Fodor Iudicis et duodecim iuratorum civium praescriptae civitatis Colosuar, in eadem Civitate Colosuar, feria secunda ante festum Sancti Nicolai Episcopi, [decz. 5.] in Anno Domini Millesimo quingentesimo quinquagesimo

octavo, sub sigillo minori eiusdem ciuitatis Colosuar confectas et emanatas. Hisque exhibitis et praesentatis ijdem Valentinus Colosuari et Joannes Teych, per modum interrogationis nobis proposuerunt in haec verba : Qualiter bene appareret ex praescriptis literis procuratoriae constitutionis coram nobis exhibitis Iudices iuratosque ciues ciuitatis Colosuariensis, se se mutuo ac alios quoslibet, si quorum nomina in eisdem literis denotassent, de consuetudine reliquarum liberarum Ciuitatum pro necessitate et usu totius ciuitatis Colosuar constituisset, nihilominus tamen propter varia disturbia, mutationesque temporum, non ita pridem eiusmodi procuratoriae Constitutiones per silentium et taciturnitatem abusumque neglectae pene et omissae fuissent. Supplices ydem Valentinus Colosuari et Joannes Teich nobis humilime ut iuxta morem et consuetudinem reliquarum liberarum ciuitatum, prout etiam antea moris fuit eisdem iudicibus et iuratis ciuibus dictae ciuitatis Colosuariensis procuratorias constitutiones liceat pro sese et usu totius ciuitatis Colosuar facere, ordinareque ac literas procuratoriae constitutionis, sub sigillis eiusdem ciuitatis emanatas, in suo vigore relinqui, atque committi debere dignemur, A nobisque in praemissis iudicium Justitiaeque complementum postularunt elargiri. Unde nos habito superinde et assumpto consilio praematurato et sana deliberatione, praefatorum magistrorum nostrorum protonotariorum et Juratorum assessorum sedis nostrae Iudiciariae nobiscum in discussione et examine praesentis interrogationis modo quo supra coram nobis factae constitutorum et existentium, ex quo eadem ciuitas Colosuariensis sigillum autenticum habeat more reliquarum liberarum ciuitatum eosdem Iudices et Iuratos ciues Colosuarienses, sub sigillis eiusdem Ciuitatis maiori minorque literas procuratorias libere pro se ipsis et necessitate totius Civitatis confici, emanarique facere, eisdemque literis in Iudicio coram nobis, ac coram quovis iudice, Ecclesiastico videlicet et Seculari, uti posse, nihilominus tamen singularem personam ciuitatensem, coram eisdem procuratores constituere non posse, sed in loco credibili constitui debere, Judicantes decrevimus et commisimus prout decernimus et committimus per praesentes. In cuius rei memoriam praesentes literas nostras, sub sigillo nostro Judiciali, eisdem Iudicibus et iuratis ciuibus ciuitatis Colosuar dandas duximus et concedendas, communi iustitia requirente. Datum in Civitate Alba Julia Feria quinta proxima post Dominicam Letare. [márcz. 19.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo, Septuagesimo Septimo Subscriptum autem erat eisdem literis, Lecta et Extradata per Magistrum Stephanum Dobzay de Kerezthwr Protonotarium Illustrissimi Principis Transylvaniensis manu propria. Nos Itaque eorum humillima Supplicatione exaudita et admissa prescriptas literas nostras, non abrasas non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas sed omni prorsus vitio et suspitione carentes praesentibusque literis nostris de verbo ad verbum insertas et inscriptas quoad omnes earundem continentias, clausulas, articulos et puncta, eatenus quatenus eadem rite et legitime sunt emanatae viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus, ratificamus et perpetuo valituras gratiose confirmamus

harum nostrarum vigore et testimonio literarum, pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratarum mediante. Datum Albae Juliae Vigesima secunda die Martÿ. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Septimo.

Christophorus Bathorj
de Somljo mpr.¹⁾

LIV.

[1577.]

A kolozsvári cötvös czéhnek a szébeni czéh ellenében megnyert peritélete, azért, hogy czéhukba magyar legényt és inast nem fogadtak be.

NOS CHRISTOPHORUS BATHORI DE SOMLIO, WAYWODA REGNI TRANSILVANIAE ET SICULORUM COMES etc. Memoriae commendamus per praesentes. Quod prudentes et Circumspecti Gregorius Valaztho, Paulus Zeochÿ et alter Gregorius Bornemizza, Cives et Inhabitatores Ciuitatis Colosuariensis nominibus et in personis universorum Magistrorum Aurifabrorum totius fraternitatis Cechae Aurifabrilis in dicta Ciuitate Colosuar residentium, ut Actores ab una. Item Prudentes et Circumspecti Paulus Bak, Emericus et Petrus Eotwes Cives Ciuitatis Cibiniensis similiter nominibus et in personis reliquorum Magistrorum Aurifabrorum et Confratrum suorum totius fraternitatis et Cechae Aurifabrilis in dicta Ciuitate Cibiniensi commorantium velut in causam attractis partibus ab alia, coram nobis constituti, sponte et libere sunt confessi retuleruntque in hunc modum. Quod licet Annis superioribus inter ipsas partes ratione et praetextu non admissae operacionis et exercicÿ artis Aurifabrilis Tyronibus et famulis Hungaricae nacionis Artem ipsam Aurifabrillem addiscere et exercere volentibus factae, quaedam causa et Litis differentia primum coram prudentibus et Circumspectis Regio ac sedis Iudicibus Cibiniensibus mota fuisset atque suscitata, hincque per viam appellacionis in Senatum eiusdem Ciuitatis Cibiniensis sanioris revisionis gracia deducta et per eosdem reuisa exindeque in praesenciam Vniuersitatis Saxonum Transylvaniensium prouocata, exindeque in Curiam Serenissimi Principis et Domini Stephani Dei gracia Regis poloniae magni Ducis Lyttwaniae et domini fratris nostri obseruandissimi, tunc Waywodae huius Regni Transylvaniae et Siculorum Comitis, suam videlicet via appellacionis deducta fuisset in praesentiam. Ibique Iudicium et Iudiciaria deliberacio praenarrata ex eo, quod Ipsi in causam attracti in Contemptum et derogamen famae nacionis huius hungaricae, contraque generalis decreti regni contenta statuta et Articulos publice constitucionis Ipsis Iuuenibus et adole-

¹⁾ Az *erceletiből*, mely hártýára van írva és sárga, zöld, veres zsinoron függő pecséttel megerősítve. Kivül ez volt rajta: „Privilegium noxium et per Civitatem renunciatum. [Fasc. P. Nro 12.]

scentibus hungaris Ultra duas septimanas in officinis ipsorum Aurifabrorum Cibiniensium Labores eius artis necessarios exercentibus et continuantibus dari et concedi non debere potestatis facultatem in Archano Ipsorum Statuto atque decreto conclusissent, Cum hungarica Gens inter omnes Christiani nominis nationes hactenus recepta approbataque et ad quodlibet Artificium assumpta esse quotidiana experientia comperiatur, in omnibus suis punctis emendata et cassata fuisset, Ob hocque eosdem in causam attractos sub gracia dicti domini principis existere et mancipari debere et eosdem Aurifabros in causam attractos per singula Capita in singulis emendis Capitum singulos Sexaginta sex florenos facientibus conuinctos et aggrauatos fore Judiciaria dicti domini Regis deliberacione adiudicatum fuisset, Istaque Judiciaria commissio Regia pro finali et debita eius executione per alias Literas adiudicatorias Remissionales rursus in presenciam Annotatorum Judicum Juratorumque Ciuium et Consulum praetactae Ciuitatis Cibiniensis remissa exstitisset. Quae quidem Iudiciorum commissio debitum finem sortiri nequiuisset, Ex eo, quod per eosdem in causam attractos mediantibus alijs Literis graciosis noui Iudicij obuiatum fuisset, factaque noua per partes responsione, ydem Iudices et Jurati ac Senatus dicte Ciuitatis Cibiniensis Iudicium administrassent. Quo Actores tanquam sibi moroso non contenti, Illud Iudicium per successivas appellaciones nostri deduxissent in praesenciam. Ista igitur Causa in sede nostra Judiciaria per magistros nostros prothonotarios et Juratos sedis nostrae Judiciariae assessores leuata et discussa, ac Judiciaria deliberacione sedis nostrae Judiciariae ydem in causam attracti grauati, in solius tandem praesenciae nostrae reuisionem maturioris reuisionis gracia causam hanc prouocassent. Quae quidem causa et Judiciaria deliberacio sedis Judiciariae in omnibus suis punctis, clausulis et Articulis Approbata et ratificata fuisset. Et sic inter easdem partes variae Lites controversiarumque materiae et fomites ortae fuissent et suscitatae. Eaedem tamen partes tum ad nostram piam et clementem admonicionem, tum vero ex nonnullorum dominorum Consiliariorum nostrorum ac aliorum praestancium virorum ordinacionibus, Litibus, quorum exitus incertus est, finem inponentes, ad talem pacis et concordiae devenissent Vnionem, prout nostri devenerunt in praesencia. In primis, quod Sanctio et Statutum Illud, in qua ydem Saxones Aurifabri ne Iuuenibus hungaricae nationis Ultra spacium duarum hebdomadarum in Ceha seu consortio Ipsorum Aurifabrili Artificium seu labores aurifabriles dare debeant, sed neque Tyrones hungaricae nationis ad erudendam et discendam artem Aurifabrilem In medium eorum Villo unquam tempore recipiant, Statuissent, penitus et in toto abolita sit, et de medio Ipsorum tollatur, Viribusque destituta habeatur, Neque Villo unquam tempore in posterum huiusmodi eorum statuto Vti eisdem liceat. E conuerso vero Annotati Actores quoque Vniuersas literas eorum causales in processu praesentis causae emanatas Vna cum Judiciaria nostra deliberacione praenotata, Vanas, cassas, friuolas et exhibenti in Iudicio nocituras reliquissent atque commisissent, prout reliquerunt et commiserunt nostri in praesentia

tali modo. Quod ydem in causam attracti a modo in posterum Tyrones et famulos hungaros in societatem seu Ceham Aurifabrorum recipere admittereque et erudire et non solum infra Spacium duarum hebdomadarum, sicut prius soliti fuerant, Verum etiam Ultra, Juxta seriem Videlicet et contenta Literarum Cehe eorundem Aurifabrorum his, quibus quoad necessitas exigit, opus fuerit, apud se retinere debeant, ac ydem Tyrones quoque famuli et Junenes hanc Artem exercere addiscereque ac operari Valeant atque possint, in mediumque eorum recipere ad erudiendum et docendum, ydemque Magistri Aurifabri Cibinienses Saxonicae Nacionis assumere debeant et teneantur. Praeterea in recompensam omnium expensarum ad prosecutionem huius causae per actores expositarum Laborumque et fatigiorum eorundem ydem in causam attracti ad festum beatae Margarethae Virginis [jul. 22.] proxime venturum in eadem Ciuitate Colosuar memoratis Aurifabris colosuariensibus florenos trecentos et quinquaginta in paratis pecunijs praesentis monetae Vsualis et nunc currentis persolvent atque dabunt. Tali obligaminis vinculo interposito, Quod si praefati in causam attracti praemissam compositionem siue transactionem in toto vel in parte obseruare nollent, non possent aut non curarent quouismodo, Extunc contra praefatos Aurifabros Colosuarienses in solutione oneris duorum Millium florenorum Auri puri et Justi ponderis conuincantur et conuincti habeantur eo facto, ydemque Aurifabri Colosuarienses super huiusmodi Vinculo, seruato Juris ordine, debitam atque omnimodam satisfactionem sibi Ipsi impendi facere possint atque valeant. Harumstrarum uigore et testimonio literarum mediante. Datum in oppido Thorda, die dominico Jubilate [ápril. 28.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo septuagesimo septimo.

Coram me Magro Stephano Dobzay de Kereszthur,
protonotario Illustrism. principis Tranniae m. pr.¹⁾

LV.

[1577.]

Báthori Kristóf erdélyi vajda és székelyek ispánja megerősíti Kolozsvár részére a vajdai törvényszék ítélete következtében adott ama kiváltságlevelét, hogy bírói és esküdt polgárai egyházi és világi törvényszékekhez a város kisebb és nagyobb pecsété alatt ügyvédet állíthassanak s ügyvédbevalló levelet adhassanak ki.

Nos Christophorus Bathori de Somlyo Wainoda Transsylvanie et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, Quod Prudentes et Circumspecti Michael Berzete et Ladislaus Breyber Jurati Ciues Ciuitatis Colosvar in suis ac

¹⁾ A *czéh* kódjában levő *eredetiből*, melyen a fejedelem kisebb pecsété veres, zöld és kék selyem zsinoron függ. Látható terjedelmesen feldolgozva *Deák Farkas* ily című m. tud. akadémiai értekezésében: *A kolozsvári ötves legények strike-ja 1573. és 1576.* XIII. köt. III. sz.

caeterorum Juratorum Ciuium nominibus et personis Exhibuerunt Nobis et praesentauerunt quasdam literas nostras, in dupplici papiro Regali, patenter confectas sigilloque nostro iudiciali in inferiori earum margine Communitas Continentes in se. Quomodo nos habito et assumpto Consilio praematurato et sana deliberatione Magistrorum nostrorum prothonotariorum et Juratorum sedis nostrae Iudiciariae assessorum, decreuissemus et iudicandum Commissemus, Iudicem et Juratos Cives Ciuitatis Coloswar more reliquarum liberarum Ciuitatum sub sigillis eiusdem Civitatis maiori minorque literas procuratorias libere pro se ipsis et necessitate totius Ciuitatis conficere emanarique facere. Et nihilominus quoslibet ex Ciuibus et Inhabitoribus quoque eiusdem Ciuitatis Coloswar tam intra maenia quam vero extra in suburbys degentes coram eisdem iudicibus juratis Ciuibus Ciuitatis Coloswar singulos eorum pro privatis rebus eorundem procuratorem constituere posse eisdemque literis Iudicio [*sic*] Coram Nobis ac Coram quibusuis Iudicibus et iustitiariis huius Regni Transilvaniae Ecclesiastico uidelicet et seculari uti posse tenoris infra scripti. Supplices nobis humillime ut nos easdem literas nostras ac omnia et Singula in eisdem Contenta ratas gratas, et accepta habentes gratiose Confirmare dignemur. Quarum quidem literarum tenor sequitur in haec verba. Nos Christophorus Bathory de Somlyo Waiuoda Transsylvanus et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus per praesentes. Quod nobis feria sexta proxima post festum beatorum Philippi et Jacobi Apostolorum [maius 6.] instante scilicet termino celebrationis Iuditorum octauis diei festi Beati Georgy Martiris proxime preteriti ad quem utputa terminum uniuersae Causae Dominorum Nobilium Hungarorum ab obitu Serenissimi quondam principis et Domini Ludovici Regis Hungariae necnon Nobilium etiam Transsylvaniensium factum minorum maiorumque potentiariorum transmissionum tangentium Concernentium ab obitu Serenissimi quondam principis et Domini Joannis Secundi Electi Regis Hungariae etc. felicitis remissionis et publica eorum Constitutione adiudicari solitorum per nos generaliter fuerunt prorogatae. Una cum Magistris Nostris Prothonothariis et Juratis assessoribus sedis nostrae Iuditiariae pro faciendo causantibus Iudicio moderatio in sede nostra Iuditiaria pro tribunali sedentibus. Prudentes et Circumspecti Laurentius Phylstech primarius et Colomannus Nyreo Regius Iudices et Joannes Theychy¹⁾ Juratus Cives Ciuitatis Colosuariensis nostram uenientes in praesentiam exhibuerunt nobis quasdam literas procuratoriae Constitutionis Circumspectorum quondam Stephani Fodor Iudicis ac duodecim Juratorum Civium praescriptae Ciuitatis Coloswar In eadem Ciuitate Coloswar feria secunda ante festum Sancti Nicolay AEpiscopi [dec. 5.] in Anno Domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo octauo sub sigillo minori eiusdem Ciuitatis Coloswar confectas et emanatas aliasque quam plurimas similiter procuratoriae constitutionis Eisdemque exhibitis et praesentatis iidem Laurentius Phylstech Colomannus

¹⁾ Máshol csak így jő elé: *Theych*.

Nýreo et Joannes Theychy, per modum interrogationis nobis proposuerunt in haec verba; Qualiter bene appareret ex praescriptis literis procuratoriae Constitutionis Coram nobis exhibitis Judices et Juratos Cives Ciuitatis Coloswar sese mutuo ac alios quoslibet si quorum nomina in eisdem literis denotassent de Consuetudine reliquarum liberarum Ciuitatum pro necessitate et usu totius Civitatis Coloswar sed et singulam quamlibet personam Civitatensem coram eisdem Judicibus et Juratis Ciuibus procuratorem constituisset. Nihilominus tamen propter varia disturbia mutationesque temporum non ita pridem eiusmodi procuratoriae Constitutiones per silentium et taciturnitatem abusumque neglectae pene et omissae fuissent Supplices Idem Laurentius Phylstech Colomannus Nyreo et Joannes Teychy nobis humillime, ut Juxta morem et Consuetudinem reliquarum liberarum Ciuitatum prout antea etiam moris fuit eisdem Judicibus et Juratis Ciuibus dictae Ciuitatis Coloswariensis pro sese et usu totius Ciuitatis Coloswar ac alijs etiam Inhabitoribus eiusdem Ciuitatis Coloswar pro privatis necessitatibus Ipsorum liceat procuratorias Constitutiones facere ordinareque ac literas procuratoriae Constitutionis ipsorum sub sigillis eiusdem Ciuitatis emanatas in suo vigore relinqui atque committi debere dignemur. A Nobisque in praemissis Judicium Justitiaeque complementum postularunt elargiri. Unde nos habito superinde et assumpto Consilio praematurum et sana deliberatione praefatorum Magistrorum nostrorum Prothonotariorum et Juratorum assessorum sedis nostre Juditiariae Nobiscum in discussione et examine praesentis interrogationis modo quo supra coram Nobis factae constitutorum et existentium. Ex quo eadem Ciuitas Coloswariensis sigillum Autenticum habeat more reliquarum liberarum Ciuitatum eosdem Judices et Juratos Cives Coloswarienses sub sigillo eiusdem Ciuitatis maiori minorque literas procuratorias libere pro se ipsis et necessitate totius Ciuitatis confici emanarique facere. Et nihilominus quoslibet ex Ciuibus et Inhabitoribus eiusdem Civitatis Coloswar tam intra menia quam vero extra in suburbis [*sic*] degentes Coram eisdem Judicibus et Juratis Ciuibus Civitatis Coloswar singulis eorum pro privatis rebus eorundem procuratores constituere posse eisdemque literis in iudicio Coram nobis ac coram quibusvis Judicibus et Justitiariis huius Regni Transsylvanie A^Eclesiastico [*sic*] videlicet et seculari uti posse Judicandum decrevimus et commissimus prout decernimus et committimus per presentes, IN Cuius rei memoriam presentes literas nostras sub sigillo nostro Juditiali eisdem Judicibus et Juratis Ciuibus Civitatis Coloswar dandas duximus et Concedendas Communi Justitia requirente. Datum in eadem Civitate Coloswar feria sexta proxima post festum Beatorum Philippi et Jacobi Apostolorum [majus 6.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Septimo etc. Subscriptum autem erat eisdem literis. Lecta et extradata per me Magistrum Stephanum Dobzay de Kerezthwr, Protonotarium Illustrissimi Principis Transsilvaniae manuppria. Nos itaque eorum humillima supplicatione exaudita et admissa praescriptas literas nostras non abrasas non Cancellatas nec in aliqua sui

parte suspectas sed omni prorsus vitio et suspitione Carentes presentibus literis nostris de verbo ad verbum insertas et inscriptas quoad omnes earundem Continentias Clausulas Articulos et puncta eatenus quatenus eadem rite et legitime sunt emanate viribusque earum veritas suffragatur acceptamus, approbamus, ratificamus et perpetuo valituras gratiose confirmamus Harum nostrarum vigore et testimonio literarum pendentis et Autentici Sigilli nostri munimine roboratarum mediante. Datum in Civitate Alba Julia die quarta mensis Junii Anno domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Septimo.

Christophorus Bathory
de Somljo ppa.

Emericus Sulyok
Cancellarius¹⁾

LVI.

[1577.]

Kolozsvár törvénykezési helyhatósági szabályzata Báthory Kristóf erdélyi vajda és székelyek ispánja által megerősítve.

Nos Christophorus Bathory²⁾ de Somljo, Wayuoda Transylvanus Et Sicularum Comes etc. Memorie commendamus tenore presencium Significantes Quibus expedit Universis Quod nobis feria quarta proxima post festum natiuitatis beati Ioannis Baptiste [jun. 27.] Instante scilicet termino celebracionis Iudiciorum primi Diei Mensis Iunij proxime preteriti Ad quem utputa terminum Universe cause Dominorum Sicularum Transsilvaniensium Ab obitu Serenissimi Principis et Domini Domini Ludovici Dei gracia Hungarie Regis pie memorie, ³⁾ Necnon dominorum eciam nobilium Transsilvaniensium Ac Regni quoque Hungariae dicioni nostre subiectorum minorum ⁴⁾ scilicet ac maiorum Actuum potentiarioꝝ ab obitu Serenissimi Principis et Domini Domini Ioannis Secundi dei gracia Electi Regis Hungarie etc. grate reminiscencie ex publica eorundem constitucione Adiudicari solite, per nos generaliter fuerant prorogate, una cum Magistris nostris Protonotarj's et Iuratis Assessoribus Sedis nostre Iudiciarie pro faciendo moderativo Iudicio causantibus in Sede nostra Iudiciaria pro tribunali sedentibus, Prudentes et Circumspecti Columanus Nyreo Iudex Regius, Ac Gregorius

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva s veres, sárga és kék zsinoron függő pecséttel megerősítve. [Fasc. P. Nro 11.]

Ugyanez a fejedelemtől megerősítve látható [Fasc. P. Nro 12.] alatt, kérték Kolozsvári Bálint és Teych János esküdt polgárok; az eredeti kiváltság kelt Gyula-Fejérvárat Lactare vasárnap után ötöd nappal, [márcz. 19-én] a megerősítés márczius 22-én 1577. szintén Gyula-Fejérvárat. Az utóbbin kívülről levő felírás az LV. oklevélre tett jegyzésben látható.

²⁾ Az *y* felett az oklevél eredetijében mindenütt pont van; én a takarékoság és egyszerűség érdekeért szedtettem a nélkül.

³⁾ Az *ae* legtöbbszire úgy van leírva, a mint fennebb már megjelöltem.

⁴⁾ Az eredetiben hibásan: *nouorum*.

Herlthel.¹⁾ Iuratus Ciuis in suis Ac Prudentum Circumspectorum Laurenty Fylstlich iudicis Primarý, ceterorumque Iuratorum Ciuium, Senatorum ac vniuersor. inhabitatorum Civitatis colosuar nominibus et personis, nostram personaliter venientes in presenciam, Exhibuerunt et presentarunt nobis quosdam Articulos siue Municipales Consuetudines, in Iudicijs ipsorum observari solitos paribus ipsorum votis conclusos et in medio Eorum iam receptos, Tenor. infrascriptos. Supplices nobis humillime vt nos Eosdem Articulos siue Municipales consuetudines si ydem Articuli et consuetudines Iuri consona [*sic*] dinoscerentur, Ac omnia et singula in eisdem contenta si que communibus Regni Legibus et Decreto generali non preiudicarent, Iudicialiter comperiremus. Ut Autem In Iudicijs Administrandis aliquis legitimus et Iuridicus processus observari queat: Cui tam Indices quam Iurati Ciues ipsorum pro tempore constituti et constituendi, quam etiam Litigantes se se accommodare possent, Multisque et varijs expostulacionibus, inanibusque et superfluis Ac intolerabilibus Expensis per litigantes sepiissime et Creberime Aliquando propter negligentiam et incuriositatem Procuratorum, Aliquando vero prorogatione siue dilacione Iudicium ipsorum contra Decreta et Consuetudines Civitatis colosvariensis Erogatis, e medio Inhabitatorum colosuariensium tolli et Eradicari, finisque imponi possit, Ne tam impie dilaciones et varie mutationes quottanis existentes et voluentes in Administrandis Iudicijs Accidere contingant, Indices quoque Ac etiam causantes propria ipsorum Autoritate novitates quam plurimas in preiudicium ignominiam contumeliamque predecessorum suorum excogitare minime presumant, preterea ne etiam Causantes tam creberrime Nostram presenciam Exiguus Admodum et parvi momenti querelis impedire et requirere cogentur. Hys Quam plurimis obstaculis et impedimentis Euitandis, hunc ordinem et modum atque hanc consuetudinem in infra scriptis Articulis denotatis in Administrandis Iudicijs observandam ad postulata et petita ipsorum decernimus. Quorum quidem Articulorum sive Municipalium Consuetudinum Civitatis colosuariensis in Iudicijs observari solitorum ordo sic sequitur: *Et Primo* Quemadmodum in Anno Domini Millessimo Quingentesimo Septuagesimo Transacto, in Administrationibus iudiciorum Singulis Hebdomadis tres dies certos feriam videlicet terciam, feriam Quintam et diem Sabbati ordinassent, nunc quoque Dies Eosdem pro Administratione Iudicij in una quaque Hebdomada inter eos observari debere, Sed Iudicia pomeridiana penitus tamquam noxia et litigantibus nociua e medio ipsorum tolli volumus, nisi forte Casus criminalis vel speciale Mandatum Nostrum Accesserit. *Secundo Quia in Citationibus* Iudiciorum inter Causantes quam plurime fraudes, vnde etiam expense quam plurime euenire consueverunt, Adeo ut sepiissime in quibusdam causis, ne intra unius Integri Anni quidem Curriculum Actor suum Adversarium in presentiam sui iudicijs Attrahere possit, unde sepius Expense Ad citationem Iudiciorum Erogate, summam rei et Acquisitionis superare soliti fuissent. Ut igitur Causantes in eiusmodi cita-

¹⁾ A fejedelem egy, ez évi, másik megerősítő levelében, e név mindenütt tisztán így van írva: *Herlthel*.

cionibus certum modum et ordinem obseruare et retinere in iudicijsque debito modo procedere possint, Hunc ordinem sequi debebunt. Actor Sigillum quo in causam Attractum in Iudicium citare valeat, a Iudice impetrare debeat, quod quidem Sigillum Actor Seruitori Communi Ciuitatis, siue Preconi solutis prius duobus denarijs assignare teneatur, Ac per Eundem Preconem ipse Actor In causam Attractum Iuri citari faciat, In termino Autem et die iudicij immediate post citationem sequenti Iudex ad instantiam Acquisitionemque Actoris, in causam Attractum non Expectato fine sedis Iudiciarie proclamari faciat, Ac si non comparuerit publicus Notarius in protocollo seu regesto Ciuitatis Assignet, Ac propter Contumaciam et non comparicionem in causam Attractus, iuxta consuetudinem pristinam in decem Marcis in duabus Iudiciarijs, in tertia partibus Actoris partis Adverse manibus prouenientibus conuincatur, Secundario quoque contra In causam Attractum per Actorem et Iudicem modo predeclarato cum onere decem Marcarum procedendum esse. Adueniente iterum secundo termino vel die Iudicij immediate Subsequenti tertiaria quoque vice ad eundem modum in Citationem procedendum erit, Et si tum quoque Contumaciter non comparuerit, tunc Iudices Ciuitatis scilicet Primarius et Regius Sententiam per non venientiam contra In causam Attractum pronunciare debebit cum onere decem Marcarum, florenos tres et denarios sexaginta sex facientium semper in duabus Iudiciarijs, in tertia vero partibus Partis Adverse manibus proueniendis et applicandis, perpetuum tamen silentium In causam Attracto non est imponendum; Sed in causam Attracto Iuridicis remedys prout novo Iudicio et Alijs uti licebit, depositis prius oneribus Birsagiorum, Nam Alioquin non solum periculosum sed etiam legibus in generali Decreto contentis preiudicare videtur, Actores continuis horis et diebus Iudicij in Causam Attractos Iudicium recepturos expectare, Si autem onus prescriptum Iudiciorum per non venientiam et non comparicionem Iudices vel Actor condonare et relaxare voluerint suo Adversario, quoad porcionem suam erit in Arbitrio Eorum. E Contra in citacionibus quoque per Actorem factis sepe sepius dolus et fraus Euenire solet, nimirum quod Citationem facta per Actorem Idem in Causam Attractus citacioni obtemperans in Aliquot Terminis Iudiciarijs personaliter comparebit, Actor suam Causam negligens prosequi, in causam Attractum fatigando, In causam Attractus Iudicibus ciuitatis protestatur se presentem esse, Actorem vero absentem, Iudex simplicibus solummodo verbis absoluens, nihilominus deinceps quoque Adveniente Terminio Altero ut compareant, mandans. Quod preter ius et Aequum fieri consuevit, Ac in detrimentum damnumque et periculum rerum suarum maximum, Tandem vero idem In causam Attractus propter crebras ipsius Actoris non compariciones expectare non valens, sed res suas domesticas ac familiares curans vel Quaesturam suam exercens prius Iudici protestando se absentare cogitur, Quod cum per Actorem Animadversum est, mox in termino futuro Iudicij proclamatione facta per Actorem iterum citatur, Et si comparere non poterit, Actor iudici protestatur se iam Aliquociens dictum In causam Attractum citari fecisse, nichilominus Eundem in causam Attra-

ctum non comparuisse, Qui cum non habeat quemquam, qui Causam suam Ageret, Actor testimonium superin producen coram iudice sicque miseros in causam Attractos, Cum antea decies vel Amplius Comparuerant, in iustis suis Causis opprimere nituntur, Et non solum liquidum debitum si Causa ratione debiti controuertatur, verum etiam Expensas interea temporis erogatas Ac Etiam pecunias Citatorias Preconi datas ab In causam Attracto Toties fatigato atque Exhausto recuperare soliti sunt, Quod non solum Illegitimum verum etiam impium et Juribus Diuinis Ac Humanis preiudicat, Quemadmodum enim Iudex in causam Attractum, qui in Contemptum Sigilli sui citacione facta, per Actorem Ad primam et secundam et terciam proclamationem comparere recusauerit tribus vicibus in triginta Marcis et Sententia per non Venienciam convictum et Aggravatum reddit, Ad Eundem modum illi quoque qui modo supra Allegato in causam Attractos toties citatos et Comparentes fatigare non cessant, Imo Actores existentes Causam prosequi negligerent, pari poena vel iuxta contenta decreti maiori [*sic*] conuincendi sunt, Atque aggrauari debent. Super hoc defectu nobis ex Iudiciaria Deliberatione nostra visum est, Quod Actor tam tempore prime proclamationis, quam secundarie proclamacionis, per In Causam Attractum facte comparere teneatur, Alioquin semper in duplo conuincatur, prout reus propter suam non comparicionem conuinci debebat, hoc est Viginti Marcis tempore prime proclamacionis et non comparicionis, similiter et tempore secundarie proclamationis et non comparicionis in Viginti Marcis, Tempore vero terciarie proclamacionis quoque in viginti Marcis conuincatur. Ac In causam Attracto dentur litere Absolucionales, Actore enim non comparente Reus Absolvitur, Eidem tamen Actori Iuridica Remedia Ad prosequucionem et resuscitacionem sue cause non sunt deneganda. *Tertio.* Quia in proposicionibus Responsionibusque per procuratores in prosequucionibus Causarum ultrocitroque factis, plerumque varie Inanes Ac frivole Excepciones in medium proferri consueuerunt, quibus suam Artem ostentare et Causam in longum protrahere, causasque in preiudicium manifestum partis alterius prorogare possint, quod propterea nituntur facere, ut per Causantes plus Extorqueri queant, in damnum maximum Litigantium. Propter Evitandas has pestes hunc ordinem sequi consultum est: Quilibet Causancium proposicionem suam, siue causa ratione Bonorum et Hereditatum, siue ratione Debitorum, siue quacunque ratione controuertatur, [exceptis causis criminalibus, que Scilicet manifestum Homicidium et similes concernere dinoscantur, quandoquidem ꝑ Causam ipsorum per scripta stabilyre nusquam possunt] in scriptis Exhibeant, In causam Attractus quoque si uoluerit Paria Earundem pro se statim in facie Sedis Notario solutis prius solitis suis prouentibus Excipere poterit, ut Ad diem tercium respondere promptus et paratus esse valeat, Preterea ipse quoque in causam Attractus suam responsionem si Eidem consultum fore videbitur in scriptis Adueniente termino et die Iudiciꝝ immediate sequentis, si proclamatus per Actorem fuerit, exhibere poterit, quod si vero comparere contra Actorem neglexerit, in decem Marcis in duabus Iudiciariꝝ in tertia parte Adverse [*sic*]

manibus persolvendis conuincatur et insuper Sentencia per non uenientiam adversus in causam Attractum pronuncietur nisi forte Notarius publicus implicitus Alÿs negotÿs ciuitatis neglexisset Paria proposicionis Actoris exarare, Si qui uero causancium Paria proposicionis tempore presentacionis non expetuerint, sed eciam Aliarum Quarumlibet Literarum tempore Exhibicionis Earundem pro se non postulauerint, Expost Paria Earundem illi non conceduntur, Sin Autem In causam Attractus Paria proposicionis Actoris extraxerit, deinde Actor in primo proclamationis termino per In causam attractum facta non comparuerit, Idem Actor mulctetur propter suam contumaciam non uenientiae et non comparicionem, Actori altero termino Comparicionis non conceden et sentencia per non uenientiam adversus illum pronuncietur, ipsaque sentencia debite Exequucioni demandetur, nisi legitimo Aliquo remedio per Actorem fuerit obuiatum, si qui Autem in huiusmodi Birsagÿs conuincuntur, illis nulla via est Admittenda appellacio, Quia in Birsagÿs non Admittitur Appellacio. *Quarto*, Negocium Procuratorum Colosvariensium Eo deuenit, ut iam Causantes penitus exhausti sint propter superfluam Exactionem sallary Eorundem Procuratorum et insolenciam, qui iam tandem Eam potiti sunt facultatem, ut si qui litigancium habuerit Causam, que in valore decem florenorum controvertatur, non Aliter illam Inuigilare quam dimidiam partem acquisite rei vel Ad minimum pro tertia parte rei acquisite sibi danda se obtulerit, Et ob hoc si etiam Causantes inter se se concordare voluerint, Tamen Procuratores Amantes Lucri, concordiam inter Eos communem iusticiam negligentes inire non permittunt, Ne igitur tam insolenter Procuratores Causancium erga Principales suos sese gererent, Eosdemque causantes ad huiusmodi Exactiones et Expilaciones cogere et compellere Ausint, Atque permittantur, hunc ordinem et modum observari inter Eos volumus: Si Causa in facto Debiti controuertatur usque summam Quinquaginta florenorum, Procurator pro suo Salario non plus quam Ex quolibet floreno Denarios Decem, Ad eundem modum si summam quinquaginta florenorum aliqua Summa acquirenda excelleret, ex quolibet floreno singulos denos denarios, Ita ut ex centum florenis decem, ex Ducentis florenis viginti, usque ad Summam Quingentorum florenorum si summa debiti Extenderet, supra Autem quingentorum florenorum summam ex singulis florenis singulos Quinos Denarios Procuratores recipiant et sic consequenter pro suo salario recipiat, Propter huiusmodi Autem solucionem limitatam Procuratores solummodo in sede colosuariensi curam gerere sint Adstricti coram Iudicibus eorundem. Si vero Causa ratione bonorum sive Hereditatum controvertatur, Juxta valorem Eorundem bonorum fiat solucio Procuratorum, Si vero Causa factum honoris concernit, ex quo mortuum Homagium subsequi posset, quia Causa factum honoris concernens Aliam quamcunque Causam, tam Actione quam vero Exequucione exinde subsequenda superare videatur, Et onera Exinde promanancia solummodo Partem Adversam Causantem scilicet ipsum solum proprie et precise concernerent. Procurator ex prosecutione huiusmodi cause decem florenos pro suo

sallario Accipere valeat, Si Autem Causa super vivo Homagio aut Emenda Lingue controvertatur, quia onera exinde prouenientia, in tertia tantum sui parte cedunt Actori vel Reo, Extunc tertia tantum pars eius Partis, que Causanti cedit, Procuratori cedat. Similiter est sciendum De Alÿs eciam Causis factum potencie, que pecuniaria solutione mediante florenis viginti tantum Aestimatur, tangentibus et concernentibus. Visum est preterea in negotio Procuratorum hoc quoque annectere, ut ydem maiori cum fidelitate et solercia erga causantes sese declarare et officia sua Exhibere possint et valeant, Ne etiam Causantibus varia et maxima damna inferantur, Si Causantes propter negligenciam et Incuriositatem Procuratorum suorum Aliqua damna perpeti dinoscerentur, puta si Paria Propositionis debito tempore excipere vel responsionem in Scriptis Ad propositionem Actoris exhibere negligerent vel in termino competenti non comparerent, unde Aliquid damni Causantibus evenire posset, Procuratores Jure mediante super damnis illatis conuicti soluant ex proprio, Nam esset Inconueniens Procuratori suum salarium exolutum esse, Causamque litigancium negligerenter procurasse, Quin imo cum Procuratores per Causantes sollicitentur super procurandis Causis Eorum verbis contumeliosis et illicitis Eisdem ex ipsorum insolencia Ausi sint Afficere, unde etiam non parua Incommoda subsequi et exoriri possent, primum quia Causa propter negligenciam Procuratorum in longum quasi sine fine protrahitur, Deinde id quod in Protocolum ciuitatis Cum Notario Assignari facere debebat, negligunt, unde in posterum propter hanc negligenciam Iudices et Juratos Ciues, senatoresque colosuarienses fateri et Attestari cogere consueuerunt cui ydem non essent de Jure Adstricti, ut de rebus intra spacium Aliquot Annorum retroactum, coram ipsis versatis recordari et fateri tenerentur. Cum publicum habeant Notarium, qui omnia quecunque necessitas In iudiciis postulaverit Assignare et Adscribere ex officio suo tenetur, excepto tamen Casu isto, quod si Causans vel Notarius signaturam quandam, super Causa quacunque necessariam quoquomodo deperderet, vel amitteret, eo in Casu quilibet Iudicum et senatorum Adstringitur Causanti periclitanti in sua iusta Causa Rei veritatem et Justicie recognitionem fateri, periclitantique iusticie subvenire. *Cacterum.* Quia In Celebrationibus Communis inquisitionis vel vero simplicibus Attestacionibus Alterutri parcium per Iudicem Ciuitatis Adiudicatis, varÿ defectus suboriri consueverunt, Quare hunc modum et ordinem in celebranda communi inquisitione et Attestatione fienda observari volumus, ut terminum quem Iudex ciuitatis Alicui litigancium, ad comprobendam responsionem, vel vero replicacionem parcium, primo quoque tempore prefixerit, Interim quousque dies prefixus comparitionis aduenerit, si quid poterit in sue Assercionis Documentum proferre, non pretermittat quouismodo, Si vero aliqua parcium prepredicta Aliquibus publicis, uel priuatis impedita negotÿs; huiusmodi Communem Inquisitionem celebrare non potuerit, extunc vel per se vel per Procuratorem suum super ea re Iudicem eiusdem Ciuitatis requirat, Ac certificet, et sic secundario et terciario quoque Casibus in premissis exmittatur Ad comprobandum,

Si vero non prepeditus aut non impeditus in primo termino huiusmodi celebrationi Communis Inquisicionis per Judicem prefixo. Eandem aliqua Parcium celebrare omiserit et Contumacia Aut uero negligencia praetermiserit, Extunc isto Casu ulterior terminus Ad probandum eidem non conceditur, nisi Aliquo Juris remedio scilicet noui Judicij Aut Procuratoris sui revocatione vel Depositionis Cause sue solutis prius oneribus Earundem obviare huiusmodi sue negligencie voluerit. *Preterea* Quia creberrime solet Accidere, quod utraque Pars Causancium Literas preceptorias siue Mandatum nostrum legitimum in facie Sedis Judiciarie eorundem Iudicum exhibere soleant contra Alterutrum emanatas, Et confestim vigore illarum et Juxta tenorem et continenciam earundem Exequucionem debitam postulant, Pars vero Altera cupit Juridice decerni per Judices, utrum potuerit Easdem impetrare nec ne, Ut igitur ydem Judices et Jurati Cives eiusdem Ciuitatis super huiusmodi Mandatis Rebus ipsorum et communi Justicia Consulere valeant atque possint, Ex deliberacione sedis nostre Judiciarie deliberatum est, Quod quandocumque litere nostre preceptorie siue Mandatorie, in quibus Clausulae istae: „Rebus sicut praefertur stantibus et se habentibus,“ — preterea: „nisi legitimum aliquod obsistat impedimentum“ — inserte fuerint, Judices et Jurati Cives Colosuarienses discussionem superinde faciant, Literasque preceptorias bene discutiant, an sint legitime emanate nec ne, Et si compertum fuerit easdem legitime emanatas fuisse, neque quicquam legitimi mandati obstare videbitur, fiat Exequutio debita iusticie, Si uero non comperte fuerint Litere legitime emanate, Iudex pronunciet super ea re, et si qua Parcium non fuerit contenta Iudicio Iudicis, Causa transmittatur in nostri presenciam. *Accessit* hoc quoque, quod quidam Nobiles qui in Ciuitate Colosuar Hereditatem possident, litem cum Inhabitoribus Ciuitatis colosuar ingrediuntur et litis intermedio testes Alterius partis Conuicij's uel uerbis illicitis Afficiunt, qui testes cum Conuicia illius Nobilis tollerare non possent, in instanti citari faciunt eosdem, et Iudicium ex parte ipsorum Administrari postulant. Nobiles Autem ad sedem nostram Judiciariam vel ad revisionem Comitatus Allegant, Bona autem siue locum residence unde Euocatio et Acquisitio fieri legitime posset, non habent. *Quare* ex Consilio prematuro sedis nostre Judiciarie conclusum est: Quod si nobilis persona in Ciuitate colosuar habeat locum residence, et residenciam specialem, et extra Ciuitatem nusquam locorum, sine Comitatum huius Regni Transsiluanie habeat Bona et Jura Possessionaria, semper et in omnem eventum coram Iudice colosuariensi Ad quorumvis Instantiam comparere Ac Ad Actionem contra se propositam respondere tenetur, Iudexque Iudicium Administrare ex parte illius, parti querulanti teneatur, Appellacio si subsequuta fuerit, in locum interrogacionis ipsorum Colosuariensium iuxta Consuetudinem antiquam transmittatur. Si uero habeat Hereditatem in ciuitate Colosuar Aliqua persona nobilis, tamen personalem residenciam extra Ciuitatem habeat in bonis uidelicet suis, vel ubicumque Intra Ambitum huius Regni Transsiluanie, coram Iudice Colosuariensi saltem racione Hereditatum in Ciuitate colosuar uel terri-

torio suo habitarum contra partem querulantem respondere tenetur et litigare, neque Iudex habet Autoritatem detinendi talem personam nobilem Casu in premissis, nisi in Causis Criminalibus, iuxta contenta Decreti Parte Prima, Titulo Nono. *Cœterum* si nobilis persona in Ciuitate colosuar Hereditatem habens et possidens, vel non habens et non possidens, coram Iudice illius loci lites mouerit ibique verba injuriosa et contumeliosa vel Adversus Iudicem, vel Iuratos Cives, aut Adversarium suum proferret, Quidditas verborum prolatorum est consideranda, puta si violationem sedis in poena violacionis Sedis, Si vero Homagium concernit in Homagio convin- catur, Si vero factum Honoris concernit, cuius discussio Curiam nostram Militarem spectaret, Talem nobilem coram suo Iudice Pars querulans Iuris via prosequatur, Si Hereditatem in Ciuitate Colosuar talis Nobilis qui in praescriptis poenis Violacione videlicet Sedis et Homagio convictus fuerit habeat, ibidem satisfactio Impendatur, si vero non habuerit Hereditatem, in loco ubi Bona et Hereditatem vel locum residence habere dinoscitur ratione prescriptarum poenarum secundum pronunciacionem Iudicis Colosuariensis et Literis eiusdem super ea confectis vigore Literarum Nostrarum preceptoriarum Exequuncionalium per Comitem et Iudicem Nobilium eiusdem Comitatus, ex Parte convicti plenaria ac debita satisfactio impendatur, seruato tamen semper Iuris ordine.

Quibus Exhibitis et presentatis, Continentiisque earundem ad puncta, Clausulas et Articulos diligenter perlectis et intellectis, digesteque ruminatis et Ad Amussim trahentes, Quia ijdem Articuli siue Municipales Consuetudines Annotatorum Colosuariensium nobis porrecte in nulla sui parte Iuribus Ac consuetudinibus Regni Hungarie sed neque Decreto eiusdem Regni derogare et quicquam preiudicare dinoscerentur. Nos de Consilio prematuro et Deliberatione prefatorum Magistrorum Nostrorum Protonotariorum et Iuratorum Assessorum Sedis Nostre Iudiciarie, nobiscum in discussione et examine presentis Cause Constitutorum et existencium, premissa Supplicatione Annotatorum Columani [*sic*] Nyreo Iudicis Regÿ et Gregorii Hertthel Iuratus [*sic*] in suis ac prefatorum Laurentÿ Fylsthÿch Iudicis Primarÿ caeterorumque Iuratorum Ciuium, ac Senatorum, nec non uniuersorum Inhabitorum Ciuitatis colosuariensis Nominibus et personis modo premissis Nobis porrecta exaudita et admissa, eosdemque Articulos, seu Municipales Consuetudines ipsorum Ac omnia et singula in eisdem contenta, quoad omnes earum continencias, tanquam Iuribus et Legibus Regni Communibus in generali Decreto Regni Hungarie contentis in nulla sui parte derogatas sed ijsdem Iuribus Assencientes et Accedentes, modo in tenoribus eorundem Articulorum superius denotato ratificauius, roborauimus et Approbauimus, presentibusque literis Nostris patentibus inseri et inscribi facientes, memoratis Laurentio Fylsthÿch Primario, Colomano Nyreo Regio Iudicibus ceterisque Iuratis Ciuibus Ac senatoribus, nec non Universis Incolis ac toti Communitati Ciuitatis Colosuariensis, suisque Heredibus et Posteritatibus universis in perpetuam rei Memoriam Ac futuram Iurium suorum Ad cautelam Iudicialis Sigilli Nostri muninime robo-

ratas dandas duximus et concedendas, Communi Iustitia et Aequitate suadente. Datum in Oppido Zekel Wasarhely, feria Sexta in Vigilia Beatorum Petri et Pauli Apostolorum, [jun. 28.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Septimo etc.

Lecta et extradata per me Magistrum Stephanum Dobzay de Kereszthwr protonotar. Illustrissimi Principis Transsilv. manu ppria. ¹⁾

LVII.

[1577.]

Kolozsvár törvényszéke helyhatósági szabályzatának Báthory Kristóf erdélyi vajda és székelyek ispánja által módosítva újabban megerősítése.

NOS CHRISTOPHORUS BATHORI de Somljo Wajvoda Transylvaniae et Sicularum Comes etc. Memoriae commendamus per praesentes. Quod Prudentes et Circumspecti Colomanus Nyreo, Judex Regius ac Gregorius Herthel iuratus ciuis ciuitatis Coloswar, in suis, ac Prudentum et Circumspectorum Laurenty Filstich Judicis primarij ceterorumque iuratorum ciuium, Senatorum ac uniuersorum inhabitatorum ciuitatis Colosuar nominibus et personis, nostram uenientes in praesentiam, exhibuerunt nobis et praesentauerunt quasdam literas nostras, in simplici papyro maiori seu regali patenter confectas et emanatas sigilloque nostro Judiciali, in inferiori earum margine impressae communitas: Continentes in se qualiter feria quarta proxima post festum Natiuitatis Beati Joannis Baptistae instante scilicet termino celebrationis iudiciorum primi diei mensis Junij, proxime praeteriti, ad quem utputa terminum uniuersae causae dominorum Sicularum Transylvanensium, ab obitu serenissimi principis et domini domini Ludovici Regis, Dei Gratia Hungariae Regis, pia memoriae, necnon dominorum et nobilium Transylvaniensium, ac Regni quoque Hungariae ditioni nostrae subiectorum, nouorum [sic] scilicet ac maiorum actuum potentiariorum, ab obitu Serenissimi principis et domini domini Joannis Secundi Dei gratia Electi Regis Hungariae etc. gratiae reminiscetiae ex publica eorum constitutione adiudicari solitae, per nos generaliter fuerunt prorogatae, nobis una cum magistris nostris protonotarjjs et iuratis sedis

¹⁾ Az *eredetiből*, mely nyitott alakban nagy regál papírra van írva s alól a szokásos helyen vörös viasszal rá nyomottan megpecsételve. Kívül rajta ez írás: „Articuli et modi celebrandorum Iudiciorum per Indices Colosuarienses, in quibus agitur etiam de Nobilibus, Item de salario Procuratorum et Procurator. officio.“ [Fusc. I. Nro 28.] Ennek módosított példánya — nem eredeti alakjában — ki van adva a *Magyarországi Jogtörténeti Emlékek* című forrásmű I. kötete 186–194 lapjain.

Én már husz év előtt, művem tervezésekor, abba főlvenni elhatározva, lemásoltam, s közlését most is szükségesnek látom, Kolozsvár város akkori jogélete ismeretése végett. A különbségek oka az, hogy némely szó többképen íratott le eredetileg is. Az itt-ott homályos helyek az eredetiben is úgy vannak.

nostrae iudiciariae assessoribus, pro faciendo causantibus iudicio, pro tribunali sedentibus, Iidem Calmanus Nyreo et Gregorius Herthel certos quosdam infra scriptos articulos siue municipales consuetudines, in Iudicijs ipsorum observari solitos, paribus ipsorum votis conclusos, medio eorum iam receptos produxissent, supplicarentque, ut eosdem articulos si iuri consonarent et regni legibus et decreto generali non derogarent iudicialiter reuidere et cognoscere dignaremur. Quos nos revidentes et singulos eorum articulorum iudicialiter emanantes conperissemus eosdem iuribus et consuetudinibus, sed neque decreto regni Hungariae vel Transylvaniae derogare, nec quidquam praeiudicare imo eidem consentiri. Quibus exhibitis et praesentatis supplicarunt nobis, ydem Colomanus Nyreo et Gregorius Herthel, ut nos easdem literas ac omnia et singula in eisdem contenta ratas gratas et accepta habentes nostrum consensum superinde praebere, ac gratiose confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum nostrarum tenor sequitur in haec verba.

NOS CHRISTOPHORUS sat. [*szóról szóra az, a mi a 28. sz. alatti oklevél, csak jobb orthographiával írva, eddig: Septuagesimo Séptimo.*] Subscriptumque erat in inferiori margine earum. Lecta et extradata per me Magistrum Stephanum Dobzay de Kereszthwr protonotarium Illustrissimi principis Transylvanie manuppria. Nos itaque praemissa Supplicatione dictorum Colomani Nyreo et Gregorj Herthel, nominibus quorum supra, facta, benigne exaudita et admissa, praescriptas literas nostras non abrasas non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas sed omni prorsus vitio et suspitione carentes, praesentibusque literis nostris de Verbo ad Verbum sine diminutione et augmento aliquali insertas, et inscriptas quoad omnes earundem continentias, articulos, Clausulas et puncta [excepta ultima parte, ubi de Causis nobilium agitur et tractatur] eatenus quatenus eadem rite et legitime existant emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus, et pro memoratis Iudice, Juratis Ciuibus, Senatoribus, et uniuersis inhabitatoribus civitatis Colosuar perpetuo valituras gratiose confirmamus, nostrumque consensum superinde praebemus. Quod autem ad Causas nobilium quaslibet, siue ratione personae, siue bonorum, siue honoris attinet, Volumus libertates nobilium et usitatum Juris eorum processum, inviolabiliter et per omnia observari, nec quidquam eorum Juribus praedjudicari. Ita videlicet, ut ipsi nisi prius citati et ordine Iudiciario conuicti ne usquam et per neminem detineri possint, nisi in causis criminalibus, iuxta contenta decreti, parte prima, titulo nono. Item in instanti et de repente conuinci et aggravari nequeant, nisi in Causis litis intermedio subortis. Cum autem nobilium alij possessionati sint, alij impossessionati, tertium etiam genus sit, quoddam medium, qui videlicet bona nobilitaria non habent, sed tantum aliquas in illa civitate haereditates possident, praeterea in persona etiam sunt nobiles. Itaque qui sunt possessionati, et in illa civitate nullas haereditates habent, In eos Iudices Colosuarienses nihil iuris habeant, nisi forte in causis criminalibus [*ut praemissum est*] deprehensi fuerint, quo casu procedatur iuxta contenta decreti, ut praemissum

est, parte prima, titulo nono. De immissione, qui nec in ciuitate, nec extra ciuitatem quicquam Haereditatis habent; si extra ciuitatem degant, idem est iudicium quod de possessione, quod nimirum iudicio et iurisdictioni ciuitatis illius non subiaceant, nisi in causis criminalibus deprehensi fuerint. Qui vero nobiles eiusmodi sunt ut in illa ciuitate, et mansiorem et Haereditates habeant, extra autem nihil possideant, illi in omnibus causis tam ratione Haereditatum, item verborum ignominiosorum, iniuriarum, quam debiti mutui, pignoris, contractuum et aliarum quarumcunque actionum, extra factum honoris, et maioris potentiae, in omnibus coram Iudice, respondere tenentur, sed tamen non de repente, necque in instanti, verum, iuxta citationem et processum iudicarium illius ciuitatis communem et usitatum, nisi forte causa litis intermedio suborta fuerit: in illis enim etiam in instanti quilibet nobilis, sive possessionatus sit, sive immissione-natus respondere tenetur. Qui vero Haereditates ibidem in ciuitate Colosuar habent, alibi tamen locorum habitant, illi extraneis et peregrinis causantibus, non nisi ratione Haereditatum et debiti mutui, pignoris, et id genus aliorum, usque quantitatem et ualorem bonorum, ac Haereditatum suarum,¹⁾ coram iudice Colosuariensi respondere tenentur. Actoribus autem seu Causantibus Colosuariensibus, praeterea etiam ratione incuriarum, ignominiarum, convitiarum et id genus aliorum quorumlibet Casuum, extra factum honoris, et maioris potentiae, nempe invasionis domorum, interemptionis, verberationis, vulnerationis, et sine justa Causa detentionis nobilium, praeterea praetextu occupationis quorumlibet iurium possessionariorum, et eorum pertinentiarum respondere tenentur. Factum enim honoris et casus maioris potentiae, contra quoslibet nobiles, in curia nostra tantummodo discuti et determinari solet. Postquam vero eiusmodi Causae per omnes iuridicos processus finaliter decisa, et sententia finalis superinde lata et pronunciata fuerit, de bonis et Haereditatibus illius nobilis, in ciuitate Colosuar habitis, executio legitime fiat. Ubi vero bona pro Summa acquisitionis vel poenae et gravaminis Sufficiente in illa ciuitate non habuerit, unde satisfactio per omnia impendi possit; tali Casu vigore literarum sententialium iudicis et iuratorum ciuium ciuitatis Colosuariensis de residuitate pars triumphans nos requirere debet, ac impetratis a nobis literis nostris praeceptoris et exemptionalibus, Comites, Vicecomites et Iudices Nobilium Comitatum vel iudices et ciues ciuitatum, oppidorum, villarum, et possessionum, ubi nobilis convictus residentiam habuerit, satisfactionem legitimo ordine impendere debebunt. Si vero appellationes in his omnibus interuenerint, semper suo modo in curiam nostram transmittendae erunt. In quorum omnium praemissorum, memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras sigilli nostri autentici et impendentis munimine roboratas, memoratis Iudicibus, Iuratis ciuibus, Senatoribus, et universis incolis ciuitatis Colosuar, ipsorumque haeredibus et posteritatibus universis,

¹⁾ Az „u“-nak lágyítva ű betűvel írása ez oklevélben valamely olasz vagy francia átíróra mutat. Sok évi kutatásaim alatt ez csak itt fordult elő.

iurium suorum futura pro cautela dandas duximus et concedendas. Datum Albae Juliae, quinta die Julij Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Septimo.

Cristophorus Bathorj
de Somljo npr.

Emericus Sulyok
Cancellar npr. ¹⁾

LVIII.

[1577.]

A kolozsvári szabó czéh és Eötvös Orbán között a „Szent Egyed hegye” nevű szőlőhegyben levő egy darab szőlő örök eladása iránt kötött szerződés.

Nos Laurentius Filstech, Primarius, et Colomannus Nywreo Regius indices Ciuitatis Colosuariensis. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit uniuersis. Quod prudentes Circumspecti Vrbanus Eötwes conciuis noster ab vna ac Michael Wagner, Ambrosius Balasfj, Laurentius Eppel et Nicolaus Zagariéhj, similiter commansores nostri in suis ac Vniuersorum Magistrorum Sarcetorum in hac ciuitate in una confraternitate degentes, nominibus et personis partibus ab altera coram nobis constituti, Idem Vrbanus Eotwes oneribus et quibuslibet gravaminibus cunctorum liberorum, fratrum, proximorum et consanguineorum suorum, quos infra scriptum tangeret et concerneret, seu quouis modo tangere et concernere posset negocium, super se assumptis et leuatis, sponte et libere confessus est, pariterque retulit in hunc modum. Quomodo ipse certis quibusdam et arduis negocijs, ipsumque ad praesens summe urgentibus necessitatibus euitandis, vineam suam in promontorio Colosuariensi *Zent Egied hegye* vocato penes vineam prefatorum Magistrorum sarcetorum existentem pastinatam, ipsis Magistris Sarcetoribus in et pro florenis Centum et viginti hungaricilibus bone scilicet et usualis monete ab ipso Urbano Eotwes plene et integre, ut perhibetur, leuatis et perceptis, una cum torculari quodam manuaria paruo, seu circumductitio et vase uno vinario Centum vinas capiente iure perpetuo et perennalis venditionis titulo vendidisset, inscripsisset et perpetuasset, Nullum jus, nullamque juris et dominij proprietatem in dicta vinea sibi sed neque suis haeredibus et posteritatibus uniuersis reseruando. Sed omne Jus omnemque iuris et dominij proprietatem in ipsos Magistros Sarcetores successoresque ipsorum legitimos transferendo. Ipsos vero Magistros Sarcetores super plenaria et omnimoda praefate summe pecuniarum centum viginti florenorum quietos, expeditos, modisque omnibus absolutos reddidisset et pronunciasset. Assumens insuper Idem Vrbanus Eotwes predictos Magistros Sarcetores in pacifico dictae

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártján könyvalakban van kiállítva, szépen és szabatosan írva s a fejedelem veres, fehér és zöld zsinoron függő kisebb pecsétével megerősítve. Kivül rajta ez írás: „Nova Confirmatio Articulorum sive Municipalium Consuetudinum Civitatis Kolosvar in Judiciis ipsorum observari solitorum per Christophorum Bathorj facta, A. 1577” [*Fusc.* I. Nro 29.] Én a módosításért láttam közlendőnek.

Vineae dominio contra quoslibet legitimos impetitores, turbatores, Causidicos et actores proprijs suis laboribus et impensis defensurum, protecturum et conseruaturum esse. Prout vendidit, inscripsit et perpetuauit modo praemisso et sese obligauit coram nobis personali astantia et vive vocis oraculo, harum nostrarum vigore et testimonio literarum. Date in Ciuitate predicta Colosuariensi feria secunda proxima post festum Beati Aegidij [sept. 2.] Anno Domini Millesimo Quingentesimo Septuagesimo Septimo.¹⁾

LIX.

[1578.]

Báthori Kristóf erd. vajda és székelyek ispánja megerősíti Kolozsvár városának a vajdai törvényszékre beadott s ott helybenhagyott azon helyhatósági rendszabályát, melynél fogva a gyilkosok és paráznak megbüntetésében az ország köztörvényét s a vármegyéken gyakorlatban levő eljárást fogadta el.

Nos Christophorus Bathori de Somlyo, Vauoda Transsylvaniae et Sicularum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium Significantes quibus expedit universis Quod Prudentes Circūspecti Michael Igjarto et Stephanūs ²⁾ Pülacher iurati ciues in suis, ac Prudentum Circumspectorum, Judicis, caeterorumque iuratorum ciuium ac senatorum ciuitatis Colosuar nominibus et personis, nostram uenientes in praesentiam, exhibuerunt nobis et praesentarūnt quasdam literas nostras, in simplici papyro patenter confectas et emanatas sigilloque nostro iudiciali, in inferiori earum margine impressine communitas Continentes in se qualiter feria secunda proxima post Dominicam Letare [márcz. 10.] instante scilicet termino celebrationis iudiciorum diei Dominicae Reminiscere, nouissime transacto, ad quem videlicet terminum Uniuersae Causae dominorum et nobilium regnicolarum Transylvaniensium ab obitu Serenissimi quondam principis et Domini Ludovici Regis Hungariae, colendae memoriae, ex publica eorum constitutione adiudicari solitae, per nos generaliter fuerant prorogatae, nobis una cum Magistris nostris protonotarijs, et iuratis sedis nostrae Iudiciariae assessoribus, pro faciendo Causantibus iudicio, in sede nostra iudiciaria pro tribunali sedentibus ijdem Michael Igjarto et Stephanus Pulacher, per procuratorem suum certos quosdam infrascriptos articulos, super pecūliari eorū consuetudine, in puniendis moechis et adulterijs, in medio eorum post inuestigationem repertis et deprehensis produxissent, Supplicassentque ut eosdem articulos, si iuri consonarent et regni legibus et decreto generali non derogarent iudicialiter revidere et cognoscere dignaremūr. Quos nos revidentes et singulos eorum articulorum iudicialiter examinantes, comperissemus eosdem articulos iuribus et publicae

¹⁾ Látható papirra írva s a város kisebb pecsétével megerősítve a *szabó czéh* levéltárában.

²⁾ Ez oklevélben is többször fordul elő az „u“-nak ű-vé lágyítása.

constitutioni, sed neque decreto Regni derogare, nec quidquam praeiudicare, sed publicae constitutioni conformes esse, Quibus exhibitis et praesentatis, supplicarunt nobis ijdem Michael Igjarto, et Stephanus Pulacher, ut nos easdem literas ac omnia et singula in eisdem Contenta ratas, gratas, et accepta habentes, nostrum consensum Superinde praebere, ac gratiose confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor Sequitur in haec Verba. Nos Christophorus Bathori de Somlio Waiuoda Transsilvaniae et Siculorum Comes etc. Damus pro memoria, quod nobis feria Secunda proxima post Dominicam Letare, instante scilicet termino celebrationis iudiciorum diei Dominicae Reminiscere, nonissime transacti, ad quem videlicet terminum Universae Causae Dominorum et nobilium regnicolarum Transsylvanensium ab obitu Serenissimi quondam principis et domini Ludouici Regis Hungariae etc. colendae memoriae, ex publica eorum Constitutione adiudicari solitae, per nos generaliter fuerant prorogatae, una cum Magistris nostris protonotarijs, et iuratis sedis nostrae Judiciariae assessoribus pro faciendo Causantibus iudicio, in sede nostra iudiciaria pro tribunali sedentibus Egregius Lukas Pistakÿ de Bongart, nominibus et in personis Prudentum et Circumspectorum Primarÿ et Regÿ iudicium caeterorumque iuratorum ciuium Consulunque et Senatus ciuitatis Colosvariensis, uirtute literarum procuratoriarum nostram personaliter ueniens in presentiam allegavit hunc in modum, Quod licet annotati index et iurati ciues ac Senatus praedictae ciuitatis Colosuariensis, in puniendis moechis, Scortatoribus et adulterÿs, in medio eorum post inuestigationem repertis inuentisque et deprehensis certam et peculiarem quandam habuissent Consuetudinem, ad cuius normam, omnes eiusmodi homines, vitiis et Sceleribus pollutos, iuxta eorum demerita hactenus Castigassent, debitaque poena affecissent, Cum tamen Si ipsa Consuetudo in medio eorum hactenus observata, a publicis constitutionibus dominorum regnicolarum nostrorum plurimum discrepare, et publicae Constitutioni penitus contraria esse videatur, deinceps si nostrum etiam iuridicum accederet Suffragium, iurique et iustitiae conveniret, in puniendis et castigandis scortatoribus et adulterÿs, in medio eorum praesertim et praecipue post solitam inuestigationem repertis, publicae constitutioni prout scilicet in Sedibus comitatum huius regni passim obseruaretur, adherere non recusarent. Et his dictis idem Lucas Pistakÿ nominibus et in personis quorum supra infrascriptos articulos super puniendis et debita poena afficiendis Adulteris, unanimi parique dictorum Iudicis et iuratorum ciuium et Senatus dictae ciuitatis Colosvariensis consensu et uoluntate aeditos [*sic*] publicae Constitutioni dominorum regnicolarum per omnia conformes, questionis seu discussionis solummodo erga, coram nobis in iudicio exhibere et praesentare curavit, tenoris infrascripti. Mierthogy e mÿ alat megirt keuansagÿnkrol keozeonseges articulusok edaltattanak, kÿt urunk eo Naga, az erdelÿ orszagban lakozo harom nemzettel, communibus Votis eluegezet, azokaert ertuen ezt hogÿ Lex communis plus semper ualeat municipali, mÿs kÿk ÿt Colosuarat lakunk, az Urunk eo Naga bÿrtokaba, az Orzag tagai leuen, az mÿ egy nehany ideoteol fogva valo Con-

suetudonkat melliel kéozeonsegesképen eltewnk, neminemew wetkekbe, ugymint paraznasagba, es egieb effelehez hasonlo bewneokbe talaltatot keoztewnk valo embereknek meg bewntetesebe az Orzagul el uegezet articulusokhoz, teoruenyhez es modhoz akariuk zabni es illetnÿ, Et primum juxta continentiam publicorum articulorum in generalibus Comitÿs et constitutionibus Regni semper observatorum. I. Valamely parazna zemely talaltatÿk a Uarosba vagy egieb gonoz teueo zemely, mint zinte a Uarmegiekbe az Ispanok. Azonkepen a Colosuari býro is tartozzek meg cirkalni, es ha het iambor meg hihendeo zemely bijzonsag es a het bizonsag egy niomon yar, tehát arra senkinek nem zewksege eskennÿ, hanem juxta demerita puniatur, az ky myt erdemel. II. Ha penig het byzonsag egy uoxon nem yar, miért hogÿ het býzonsaggal egy embert megeolnek es meg is zabadul het býzonsaggal, tehát az býro teorvent tegien es heted magauul maganak hasonloual menche meg magat az alperes. III. Az kÿnek penig peresse vagion tehát a Uaros teoruene zerent Iarion el dolgaba, es byzonÿcha meg es azután eo maga is az actor heted magaval allion rea es eskeggiek fejere. Petens nos debita cum instantia, ut nos articulos iam praexhibitos, renidere, ruminare Sententiamque Sedis nostrae iudiciariae, eisdem superinde proferre, pronũnciare, ac super eo nostras quoque literas adiudicatorias iurium eorum uberiores ad Cautelam necessarias dare dignaremur Unde nos habito et assumpto praefatorum magistrorum nostrorum protonotariorum et iuratorum Sedis nostrae iudiciariae assessorum nobiscum in discussione et examine praesentis quaestionis existentium et constitutorum superinde consilio praematurò, diligentique tractatu praemeditationeque et sana deliberatione. Ex quo articuli, in tenore praesentium inserti super puniendis et castigandis moechis adulteris et scortatoribus ac alijs eiusmodi sceleratis hominibus editi, publicae constitutioni per omnia conformes fore videbantur, praefatos etiam iudices et iuratos Cives, ac Senatus praedictae ciuitatis Colosuariensis, eisdem articulis in medio eorum per omnia consimiliter, prout passim in Sedibus comitatuum huius regni Transylvaniae comites utuntur, uti, gaudere, procedereque, et adulteros punire, et castigare posse, ac ualere iudicando decreuimus et comisimÿs, ¹⁾ decernimusque et committimus per presentes. In cuius rei memoriam praesentes literas nostras sigillo nostro iudiciali communitas eisdem iudicibus et iuratis civibus senatoribusque praedictae ciuitatis Colosuariensis iurium eorundem futura pro cautela necessarias dandas duximus et concedendas, Communi Iustitia et aequitate Suadente. Datum Albae Iuliae feria Sexta proxima post Dominicam Letare [márcz. 14.] Anno Domini Millessimo Quingentesimo Septuagesimo Octavo. Subscriptum autem erat: Lecta et extradata per Magistrum Nicolaum de Vÿsselen, eiusdem Principis Transylvaniae protonotarium manu propria. Nos itaque praemissa Supplicatione annotatorum Ciuium exaudita et admissa praescriptas literas nostras non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus uitio

¹⁾ Itt is az „u“ „ü“-vé van lágyítva.

et suspitione carentes, praesentibusque literis nostris de Verbo ad Verbum sine diminutione et augmento et variatione aliquali insertas et inscriptas quoad omnes earundem continentias, Articulos, Clausulas et puncta ratificandas roborandas confirmandas nostrumque Superinde Consensum adhibendum duximus. Hoc quoque tamen adjuncto et per expressum declarato. Quod Iudex et iurati Cives praescriptae civitatis Colosuar caveant, ne praeter formam articulorum praescriptorum fauor aliquis aut personarum delectus in puniendis praescriptis malefactoribus per eosdem admittatur, sed aequaliter universi, tam scilicet tenuis sortis homines, quam potiores ipsi puniantur. Imo confirmamus nostrum consensum superinde adhibemus, ac perpetuo praescriptos articulos literasque nostras observandas ratificamus praesentium literarum nostrarum pendentis et autentici Sigilli nostri munimine roboraturum testimonio mediante. Datum Albae Iuliae decima Septima die Martij Anno Domini Millessimo Quingentesimo Septuagesimo Octavo.

Christophorus Bathorj
de Somljo ppra ¹⁾

LX.

[1578.]

Dávid Ferencz válóperbeli ítéletének kolozs-monostori konventi hiteles átíratva.

Transsumptum Literarum Catharinae Barath etc.

Nos etc. Memoriae commendamus per praesentes. Quod Egregius Lucas Pýstaký de Bongarth nominibus et in personis prudentum et Circumspectorum Petri et Ioannis Barath, Neonon honestarum Mulierum Catharinae Petri Bachý et Sophiae Stephani Volpharth Colosuariensium Circumspectorum Consortum, nostram personaliter accedentes in praesentiam Exhibuit et praesentavit nobis quasdam literas patentes Ex honorabili Synodo pastorum Ecclesiarum Hungaricarum et Saxonicarum Eniedini pro parte honestae Mulieris Actricisque Catharinae Barath, Consortis Venerabilis Francisci Davidis, confectas et emanatas, duobusque Sigillis in Margine inferiori obsignatas, In earundemque literarum altero margine erant etiam Ista uerba signata [Verba principis] prout ex literarum Continentiis clarius apparebit, petens nos idem Lucas Pýstaký debita cum Instantia, vt Eisdem de verbo ad verbum transscribi et transsumi faceremus, transcriptumque et transsumptum Earundem sub nostro Sigillo Eisdem, quarum nominibus exhibet et praesentat, dare et concedere vellemus Iurium suorum ob Cautelam uberiores. Quarum tenor talis est: *Sententia Synodij Eniediensis de Causa Domini Francisci Davidis*. Nos infrascripti vocati et delecti ad Indictam Synodum Eniediensem Vtriusque Nationis, Autoritate S. R. Mttis ob propositam

¹⁾ Az eredetiből, mely hártyára van írva, s veres, fehér és zöld zsinoron függő, ma is egészen ép peccséttel megerősítve. [Fusc. I. Nro 30.]

Actionem Matrimoniale[m] inter Franciscum Daudis Ipsiusque Coniugem Catharinam penitus cognoscendam et definiendam Talem secundum Deum eiusque Iustitiam tulimus Sententiam. Literae Transsmissionales et Testimonia prolata manifeste ostendunt neque Franciscum, neque Coniugem Eiusdem Culpa vacare, cum in connubio satis Amarulenter et odiose cohabitauerint, Et tanto quidem odio exacerbati, continuis dissidijs ¹⁾, ut nullum reconciliationis remedium Inueniri potuerit Et ne nunc quidem vlla spes piae inter Ipsos coniunctionis haberi possit. Imo peiora peioribus metuenda sint, nisi mature legitima diuisione separentur. Licet enim Uxor Francisci plus Iusto procax petulans et virulenta fuerit in maritum, dignaque Repraehensione et Castigatione ob inobedientiam et conuicia, quam etiam maritus pro sua prudentia, debito et legitimo modo compescere coercereque poterat, Et ut in viam rediret, omnibus modis operam dare debebat, abigendo nimirum e domo Julianam ²⁾ famulum, que fomes domesticarum contentionum fuit, Cum Id olim fecisse non ignoraret virum longe Sanctissimum Abrahamum, qui Ancillam procacem et domesticam pacem atque concordiam turbantem Dei Autoritate domo eiecisset, Ipse tamen Franciscus suis rebus pessime consulens, prohibitis et illegitimis modis vindictam quesivit, violata nimirum fide et foederibus Coniugij, sicuti quindecim Testimonijs palam conuincitur, Quod nimirum uxoris famae, honestati, vitae atque membrorum mutilacioni, quae morte turpior est, insidiatus sit, Atque Julianam famulum ad litem ³⁾ Intendendam uxori propriae Instigauerit, conductoque procuratore, data pecunia et tritico in ius Eandem pertraxerit. ⁴⁾ Merito conuincitur ipsum debitum Coniugale violasse et proinde dicto Pauli condemnari, qui 1. Tim. 5. Ait: Siquis suorum et maxime domesticorum Curam non habet, fidem negauit et infideli ⁵⁾ est deterior. Secundo et Crimen desertionis incurrit, dum uxori legitime non modo litem intendi curat, sed in litem Attractam et in periculo honestatis, famae vitaeque existentem, atque Mariti fidem, Auxilium et defensionem Implorantem inhumanissime et contra legem naturae in Summa Necessitate deseruit, suam illi opem et defensionem denegando. Cum autem nemo unquam Carnem suam teste Paulo odio habuerit, sed eam fouet et nutrit, sicut et Christus Ecclesiam, ⁶⁾ nemo non animaduertit, quanta impietate debitam defensionem legitimae coniugi denegauit. Licet enim haec desertio non mutatione Cohabitationis admissa esse videtur, Tamen eandem hostili prorsus Animo voluntate crudeli et Astorgia ⁷⁾ erga sexum debiliorem cui

¹⁾ Az ágostai hitvallásnak *sup rintenensi levéltárából* vett s „*Dávid P. Emlék*“ című művemben közölt másolatomban, itt — egészen helyesen — e kiegészítő mondatrész áll: *se mutuo lacerauerint* s a t.

²⁾ Említett másolatomban: *Julianam*.

³⁾ A másikban itt e szó van: *Herae*, az: *uxori propriae* helyett, a mi nincs meg.

⁴⁾ A másikban itt még ez egybekötő szó van: *unde*

⁵⁾ A másikban: *Ethnico*

⁶⁾ A másikban: *Sicut et Christus Ecclesiam* ki van hagyva. Oldalvást írva: Eph. 6.

⁷⁾ A másikban görög betűvel írva: *ἀστοργία*

parcere debebat, euidenter declarauit, voluntas enim actu expressa pro facto habetur.

Cum igitur Franciscus euidentibus testimonijs conuictus sit tanquam desertor, vitae uxoris Insidiator et fidei Coniugalis violator, Iustus de causis de Diuorcio Synodus in hanc Sententiam conclusit, ut Catharina Barath deinceps marito seiuncta libera sit, non enim Infideli viro mulier alligata est ¹⁾, propter ipsius tamen Contumaciam Ipsi a Synodo imponitur, vt a die latae Sententiae integri Anni spacio Innupta permaneat, tandem si continere nequit, in domino nubat.

Franciscus vero ob violatum foedus Coniugij in signum penitentiae ab eodem die latae Sententiae toto biennio a contrahendo ²⁾ abstinere prohibetur coniugio. Ac licet Franciscus remoueri Jure poterat ab Ecclesiastica functione secundum Pauli dictum, qui [inquit] propriae Domui praeesse nequit, quomodo Ecclesiam Dei gubernabit? ³⁾ Item dicit Episcopum Irreprehensibilem esse etc. ⁴⁾ Sed cum nihil commune nobis sit cum eo, suspendant si velint Magistrum sui condiscipuli, sin minus, habeant, recognoscant et sordescant adhuc. ⁵⁾ Die Martij 3. Anno 1576. ⁶⁾ Literis vero praeinsertis his verbis subscripserunt in dicta Synodo: *Pastores Ecclesiarum Hungaricarum et Saxonicarum, Eniedini in Synodo Congregati*. Nos igitur petitioni Lucae Pýstaký uti Justae et legitimae Annuentes, praescriptas literas modo praemisso nobis exhibitas non abrasas non Cancellatas nec in aliqua sui parte viciatas aut suspectas, Imo Juri consonas et merae veritatis Integritate polientes, de verbo ad verbum sine diminutione et Augmento aliquali praesentibus literis nostris Inseri facientes, transscriptumque et transsumptum Earundem sub nostro sigillo Conuentuali duximus extradandum et concedendum pro futura cautela Iurium eorundem, quorum nominibus et personis sunt porrectae et exhibitae, Jure et Justitia Communi quoque sic requirente. Datum feria sexta proxima post festum Beati Andreae Apostoli [decz. 5.] Anno domini 1578. ⁷⁾

LXI.

[1580.]

Báthori Kristóf erd. vajda és székegyek ispánja az íránti biztosítása, hogy a jezsuita Collegiumot Kolozsvár díszére állította — használni akar vele, nem ártani.

Nos Christophorus Bathori de Somlío Vainoda Transsylvaniae et Siculorum Comes, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium signifi-

¹⁾ Oldalvást ez van írva: 1. Corint 7.

²⁾ A másikban itt e szó van: *Matrimoni* . . .

³⁾ Oldalvást: 1. Tim. 3.

⁴⁾ Ugyanott.

⁵⁾ Oldalvást: *Verba Principis*. A másikban így van: *Sin minus*, [Verba sunt ipsius Principis] *habeant et recognoscant cum, ut magis adhuc sordescant* . . .

⁶⁾ A másikban a záradék ez: *Actum Eniedini Anno 1576. d. 10. Januarii*. Teutsch püspök ezt jegyezte rá: *d. 10 Januarii* fehlt in 3 Codic. dafür hat einer: *die incerto* . . .

⁷⁾ Az *országos levéltárban* levő, volt kolozs-monostori levéltárosztálya „*Protocolum Anni 1578.*“ feliratu K. M. 81. jegyző eredeti jegyzőkönyve 40–41 lapjáról.

cantes quibus expedit uniuersis, Quod cum nos ex singulari studio promo-
uendae in hoc Regno nostro eruditionis instituendaeque in liberalibus
disciplinis iuuentutis, Collegium societatis Jesu, in Ciuitate Coloswar eri-
gendum atque construendum statuerimus, propterea ne haec res Ciuitati
ipsi, cuius maxime decori atque vtilitati consultum semper esse cupimus,
fraudi ac incommodo esse possit, In hoc eandem Ciuitatem Coloswar asse-
curandam et certificandam duximus, nihil nos antiquis libertatibus, immu-
nitatibus et praerogatiuis praedictae Ciuitatis, hac Collegy foundatione
derogaturos atque incommodaturos esse, quin potius easdem in suo loco
reliquendas, ludum hunc literarum eo potissimum animo in ipsa vrbe ape-
rire volumus, vt et ornamento et commodo illi sit. Itaque hac de re literis
hisce nostris illi cauere eamque propositi huius nostri certam reddere volui-
mus, quemadmodum reddimus, harum nostrarum vigore et testimonio lite-
rarum mediante. Datum Albae Juliae quinta die Mensis May. Anno Domini
Millesimo, Quingentesimo, Octoagesimo.

Christophorus Bathorj
de Somljo m. pr.

Volffgangus Kowachoczÿ
Cancell. m. pr. ¹⁾

LXII.

[1580.]

Báthori Kristóf erd. vajda és székelyek ispánja a Jezsuitáknak k. monostori dézmaboruk városba behozására engedélyt azon biztosítás mellett ad, hogy ha a birtokban változás lesz, e jog az új birtokosra ki nem terjedhet, valamint semmi más sorsú és állapotú embereknek hasonló engedélyt adni nem fog.

Nos Christophorus Bathori de Somljo Waiuoda Transsilvaniae et
Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium signifi-
cantes quibus expedit uniuersis, Quod nos cum ex certa nostra voluntate,
et consensu cum Serenissimo Principe Domino Stephano, Dei gratia Rege
Poloniae, Magno Duce Lithuaniae, domino et fratre nostro observando,
superinde habito, tum vero Studio benigno de iuuentute huius regni bonis
artibus et liberalibus disciplinis instituenda bene merendi, Patres Jesuitas,
Viros cum vitae innocentia et sanctimonia, tum multiplici eruditione
apprime insignes, in hoc ipsum regnum nostrum vocauimus, ac eorundem
collegio sedem in Ciuitate nostra Coloswar constituimus, pro quorum
necessitate quotidianaque Vitae Sustentatione vina decimalia promontory
Oppidi et Castri Colosmonostor in Ciuitatem ipsam Coloswar inducenda
ipsis in alimoniam deputauimus. At cum ipsi incolae Ciuitatis praedictae
nostrae Coloswar, certa et antiquissima priuilegia super non inductione
Vini peregrini in eandem Ciuitatem habeant, nosque ea sicuti et caeteri

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű regál papírra van írva s közből a fejedelem
kisebb pecsétével megerősítve, melynek körirata ez: SIG. CHRIST. BATHORI. VOIVODAE
TRANSIL. * ET * [Fasc. P. Nro 46.]

omnes praedecessores nostri Principes et Reges Hungariae per omnia firma atque rata habere velimus. Ne igitur hac inductione vini decimalis promontory dicti Oppidi Colosmonostor per nos in alimoniam dicti Collegy deputati, aliquam occasionem seu Viam quispiam sibi ad inducenda in eandem Ciuitatem vina peregrina contra priuilegia Ciuitatis praeparatam putet seu usurpet. Ideo eosdem universos Cives Coloswarienses in hoc gratiose assecurandos atque affidandos duximus, nulli nos penitus cuiuscunque Status et conditionis hominibus seu Magnificis seu Baronibus Egregiisque ac Nobilibus aut etiam ignobilibus ullo unquam tempore concessuros, ut ulla ratione aut modo, uel sub quocunque exquisito colore, Vina peregrina, nec in suo, nec in filiorum filiarumue aut familiariorum suorum quorumlibet usus, in quacunque quantitate contra praetactam immunitatem dictorum ciuium, in eandem Civitatem Colosvar inferre audeant. Praeterea ipsi etiam patres Jesuitae nulla alia Vina quam praemissa decimalia promontory Colosmonostoriensis, et ea etiam nullius quaestus sub quocunque colore fiendi, intra vel extra cenobium eorum exercendi, sed in ipsorum saltem quotidianam necessitatem [*ut quae illis pro sustentatione sunt, sicut praemissum est*] convertendi gratia inferre et erogare possint. Caeterum quod si temporis in successu aliqua dominy Colosmonostoriensis accideret mutatio et Jus patronatus adeoque possessio et dominium a Jesuitis ad alios quoscunque seu Seculares Ecclesiasticas transferretur personas, extunc ydem illi possessores, quicunque tandem futuri essent, praetextu huius inductionis vini decimalis Colosmonostoriensis pro Elemosina Jesuitarum nullam viam et praetextum eadem vina decimalia Oppidi Colosmonostor inferendi importandi atque importari faciendi contra praedicta priuilegia et immunitates Ciuitatis habeant seu habere debeant et valeant potestatis facultatem. sed in omnibus et per omnia sicuti nunc, ita etiam deinceps semper, praedictae illorum libertates et immunitates firmae, inviolatae permaneant et robur suum sortiantur perpetuum. Imo eosdem Cives Coloswarienses, atque eorundem succedentes universos assecuramus, et affidamus, Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, quas secreto sigillo nostro communiri fecimus, Datum Albae Juliae tertia die Octobris Anno Domini Millesimo, Quingentesimo Octogesimo.

Christophorus Bathorj
de Somljo m. pr.

Volfgang. Kovachoczy
Cancell. ¹⁾

¹⁾ Az eredetiből, mely kétrétbe fogott regál papírra van írva s közből fejedelmi peccáttal megerősítve. Külső felírása ez: „1580. Die quinta octobris Introscriptae literae, super inductione vinorum decimalium Colosmonostoriensium Jesuitis solis concessa Confecte, sunt apportatae per D. Gregorium Bornemisza et Stephanum Wolffard etc.“ [Lasc. V. Nro 18.]

LXIII.

[1581.]

Báthori István lengyel király és erdélyi fejedelem által Kolozsvárott a Ferencz-rendiek farkas-utczái egykori zárdájában a jezsuiták Collegiuma felállítása végett tett alapítólevél konventi átirata.

Nos Paulus Zeghedy, Electus Episcopus Ecclesiae Csanadiensis, ac Praepositus et [?] Conventus Ecclesiae Sanctae Crucis de Lelez et Sacre Caesarum Regiaeque Majestatis Consiliarius, memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: Quod Reverendus Dominus, Pater Leonhardus Rubenus Essediensis Academiae, et Collegii Societatis Jesu nominibus, et personis, exhibuit, et praesentavit coram nobis, quasdam literas Serenissimi quondam Principis, et Domini Domini Stephani Dei gratia Regis Poloniae, Magni Ducis Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kyowya, Woliniae, Podlachiae, Livoniaeque etc. Domini, nec non Transylvaniae Principis etc. sanae¹⁾ et felicis recordationis, super fundatione, institutione, ordinatione et erectione Collegii Societatis JESU in ciuitate Claudiopolitana, alias Koloswar nuncupata, ubi antea Monasterium desertum, olim ordinis Franciscanorum fratrum, liberalitate Regum Hungariae, in platea Farkas-utcza sic vocata, muro Ciuitatis contiguum, exstructum fuisset, ac domus ibidem, proxime, in qua religiose Virgines inhabitabant, ut videlicet in ea Schola aedificaretur, aliis certis donationibus, et immunitatibus, in eisdem literis clare specificatis et denotatis, per eundem quondam Dominum Regem Poloniae, et Principem Transylvaniae eidem Collegio et scholae, consequenterque Patribus dicti Collegii Societatis Jesu gratiose, clementer datis et concessis, tenoris infrascripti, patenter in pergamento privilegialiter in arce ejusdem Regia Vlnensi duodecima die Mensis Maji in anno Domini millesimo, quingentesimo octuagesimo primo, jam antea praeterito, regiminis vero ejusdem quinto, confectas, et emanatas, pendentisque sigilli munimine, ac manus subscriptione a sinistra parte ejusdem Domini Regis, et Principis, a dextra vero Magnifici quondam Domini Martini Berzovicii [sic] per Transylvaniam Cancellarii, omnino in inferiori loco confirmatas et corroboratas, petentes nos debita cum instantia, quatenus easdem transcribi et transumi, praesentibusque literis nostris inseri facere dignaremur. Quarum quidem literarum tenor est talis:

„Nos Stephanus Dei gratia Rex Poloniae, Magnus dux Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kyoviae, Voliniae, Podlachiae, Livoniaeque etc. Dominus, nec non Transylvaniae Princeps, ad perpetuum rerum, temporumque memoriam, universis, et singulis, quorum interest et intererit, in posterum, harum notiam [sic] habituris, haec significamus. Duo sunt, in quibus Principis munus potissimum consistit, quorum alterum

¹⁾ E szó tévesen van írva *sanctae* helyett.

est, ut cultus divinus, verus et genuinus, inter suos retineatur, qui hominis precipuus statuitur finis; alterum ut cuique jus suum reddatur, quod civilis vitae fundamentum judicatur. In utroque ab initio regiminis nostri in Transylvania etiam praestare aliquid conati sumus; imprimis autem in depellendis erroribus religionis, quibus illa Provincia divino munere nobis oblata implicata est, quibus in rebus nulla praestantior ratio se nobis obtulit, quam ut exemplo caeterorum Principum doctos viros, pietate, ac vitae commendatione insignes in Transylvaniam accerseremus, quorum doctrina, piis institutis vera pietas in suam antiquam possessionem restitueretur et sacram literarum, atque humanitatis studiis juvenes instructi, alii ad tractandas res sacras, alii ad civilitatis studia aptiores redderentur, quarum quidem rerum causa nostrae gentis homines, longissimas peregrinationes, magno sumptu suscipere sunt coacti: cum neque in Transylvania, neque in ipsa Ungaria, collegia, aut academiae ullae haberentur; imo saepe per multis praeclaris ingeniis alio ob sumptuum inopiam proficisci non liceret, [*Rebus Hungariae, Turcica potentia aucta, vehementer afflictis,*] hinc intermissis honestis literis inter militares homines scientia destitutos, etiam pietatis studia refrixerunt, et omnis vitae elegantia sublata est. Quamobrem ut et Deo et hominibus vixisse, atque adeo de posteritate bene mereri videremur, ex certa scientia, et multa deliberatione nostra cum Beatissimo in Christo Patre et Domino Domino Gregorio Papa, decimo tertio Pontifice Maximo et Illustrissimo Principe Domino Christophoro Batory de Somlyo, Vajvoda regni Transylvaniae, et Sicularum Comite, Fratrem nostro charissimo, communicato consilio, scriptis praeterea ad Venerabilem Patrem Laurentium Magium, Sacrae Theologiae Doctorem, Provinciale Societatis JESU per Bohemiam, et Austriam literis, visum est Claudiopoli, alias Kolosvár, Transylvaniae urbe, in Provinciae limine sita, et hominum aditu ex Hungaria, Polonia, aliisque locis frequenti, Collegium Societatis JESU instituere, Qua de familia Societatis JESU eo potissimum nomine suscepta nobis est cogitatio, quod testatum jam illa, apud omnes fere populos Christianos fecerit, de suo praeclaro, utilique in Ecclesia, et Republica instituto et munere, quo ex praescripto ordinis sui, tum bonis, humanioribusque literis, disciplinis omnibus, quam moribus bonis juventutem imbui et erudire, et tam in Ecclesia, quam Scholis piis ministeriis, studiisque, quibus assiduo ejus Societatis Patres incumbere debent, ingeniorum cultui, ac animarum saluti studere tenentur. Ac ne hujus consilii fructus subditis nostris Transylvanicis, caeterisque vicinis locis diutius deberet, [*sic*] nil nobis prius putavimus, quam ut vel ad ipsum bellum abhinc biennium praecincti, et jam Vilna urbe nostra relicta, versus Poloniam cum exercitu nostro profecti, Venerabilem olim Patrem Franciscum Sunnyerium, per Regnum nostrum Poloniae Societatis JESU Provinciale, in castra nostra evocarem, et cum eo de mittendis sumptu nostro in Transylvaniam e Societate JESU; aliquot doctis viris ageremus, quod ipse pro suo studio erga Rempubicam Christianam non modo promovendum suscepit, sed etiam se aliquos ex Societate in Transylvaniam deducturos recepit; quam

quidem voluntatem nostram paullo post [*dum nos obsessa arce Polocensi, in ea recuperanda a Mosco hoste nostro, magnique Ducatus nostri Litvaniae laboraremus*] deductis duodecim, vel eo amplius, ad docendum interioris doctrinae et probitatis Viris, qui in Vinea Domini cum fructu operarentur, perfecit, minime longinquitate itineris, multo minus vario discrimine, cui homines interdum peregrinantes sunt obnoxii, deterritus. Quam nos respectu, et causa istius muneris praedictae Societatis JESU, quod ex ordinis sui legibus et institutis, cum literis disciplinisque tradendis, tum pietatis, religionis, ac bonorum morum propagatione ab ea praestari debet, pro nostra in religionem, humaniores literas, et ipsam Provinciam nostram Transylvaniae, cujus saluti, uti libertati, humanitati, ac ornamentis, consulere hac in re volumus, ex certa scientia nostra, animoque bene deliberato, et maturo consilio, in JESU Christi Domini nostri Sacro sancto nomine, in civitate nostra Claudiopolitana, alias Kolosvar nuncupata, Collegium Societatis JESU fundamus, facimus, instituimus, ordinamus, et erigimus, et bonis, redditibusque infra scriptis afficimus. Quam foundationem, perpetuis futuris temporibus in omne aevum valere volumus, attribuentes praedictae Societati JESU, accedente auctoritate Apostolica, Monasterium desertum, olim Ordinis Franciscanorum fratrum, liberalitate Regum Hungariae exstructum, in platea Farkas Uteza, muro Civitatis contiguum, cum templo, hortis, areis, turribus, atque adeo locis omnibus circumjacentibus, juxta maenia civitatis, in quorum usu, ac possessione praedicti fratres Franciscani antiquitus fuerunt, praeterea domum proximam, in qua olim religiosae Virgines habitabant, ut in ea Schola aedificaretur cum omnibus rebus ad eam quomodocumque pertinentibus, liberando eadem loca et ipsam Societatem JESU ab omni jurisdictione, onere et servitute civili, causarum omnium saecularium, et earum, quae fori Ecclesiastici non erunt, notionem tantum Illustrissimo praedicto fratri nostro Charissimo, reliquisque successoribus nostris reservantes. Ut vero isti Collegio, a nobis, ut supra dictum est, instituto, ne ¹⁾ ad jura, ornamenta, praecminentias, ad consuetudinem, reliquarum in orbe christiano Academicarum desit, ex Regia nostra singulari gratia, vigore praesentium, statuimus, et decernimus, ut qui in humanioribus literis haebræis, graecis et latinis cum laude versatus fuerit, et postea ad alterutrum facultatum sive Theologiae, sive Philosophiae fastigium argumentis prius doctrinae suae editis, judicio Collegii pervenire voluerit, ad gradus et Baccalaureatus et Magisterii et Doctoratus promoueri possit. Quae quidem promotio tantum dein juris, dignitatis, praecminentiae orna-menti habeat, quantum istiusmodi promotiones in Italiae, Galliae, Hispaniae et Germaniae Academiis de jure et consuetudine habere solent, et possunt. Quod ut auctoritate Pontificis Maximi sanciat, et privilegia justae universitatis hoc collegium, omni ex parte obtineat, apud sedem Apostolicam contendemus. Pro Societatis autem ejusmodi sustentatione Abbatiam Beatissimae Virginis Mariae de Colosmonostra, cum antiquo pago, qui

¹⁾ Valami hiányzani látszik, vagy a *ne* „nihil“ helyett áll.

pene conjunctus est suburbio Civitatis praefatae Colosvar, et aliis totalibus et integris possessionibus in Comitatu Colosensi existentibus, sitis, quae cuncta bona Abbatiae praescriptae, post novissimum reditum in regnum Transylvaniae Serenissimae olim Dominae Isabellae Reginae Hungariae etc. et filii sui Serenissimi quondam Principis Domini Joannis II. Electi Regis Ungariae, felicissimarum recordationum, in comitiis generalibus ad festum Beatae Catharinae Virginis, anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto in Civitate Colosvar celebratis, una cum aliarum Ecclesiarum Transylvanicarum bonis, consensu omnium statuum et ordinum ejusdem regni Transylvaniae ad publicum Fisci usum applicata et redacta, huiusque ad dispositionem et facultatem Serenissimae dictae Reginae Isabellae, et filii ejusdem domini Joannis II. praefati Electi Regis Hungariae translata fuere, denique consequenti tempore, ex gratia et liberalitate ab eodem Joanne Rege jure perpetuo ad magnificum quondam Franciscum Forgács de Gyimes pervenire: eo vero in Italia nullis relictis liberis defuncto, cum ad fiscum publicum iterum recidissent, postea ex commemoratis possessionibus, tres totatos [*totales helyett*] et integrae excellenti Georgio Blandrata Doctori medico nostro, pro suis in nos praestitis fidelibus servitiis, jure perpetuo collatae, porro per eum Georgium Blandrata eadem tres praefatae possessiones consensu nostro, summa quinque millium florenorum fidelibus nostris Magnificis Alexandro Kendy de Lona, et Wolffgango Banffii Lossonci venditae, ac postremum propriis nostris sumptibus dinumerata ac soluta eadem quinque millium florenorum, commemoratis Alexandro Kendii et Wolffgango Banffii summa, ad praedictam Abbatiam, possessiones a commemoratis Alexandro Kendii et Wolffgango Banffii recuperatae eidemque Monasterio de Colosmonostra restitutae sunt simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet etc. commemorato Collegio Societatis JESU dedimus, donavimus et contulimus quemadmodum vigore praesentium damus, donamus et conferimus etc. In quorum omnium fidem diploma hoc nostrum manu nostra subscripsimus, et sigillo nostro, quo in rebus Transylvanicis utimur, pendenti mandavimus sigillari. Datum per manus Magnifici fidelis, nobis sincere dilecti Martini Berzevicey, equitis, et nostri per Transylvaniam Cancellarii, ac Capitanei Stargas dicti, in arce nostra Regia Vilmensi, duodecima die Mensis Maji anno Domini millesimo quingentesimo, octogesimo primo, regni vero nostri quinto. Manus uero subscriptio a laeva Domini Regis talis erat: Stephanus Rex m. p. Cancellarii vero a dextra: Martinus Berzevicey per Transylvaniam Cancellarius.

„Unde nos praemissis petitionibus, et requisitionibus, dicti Domini Patris Leonhardi Rubeni, nominibus, et in persona, quorum supra factis, tanquam justis et legitimis, juriq. consonis, favorabiliter inclinati, praescriptas literas annotati Domini Regis Poloniae, et Principis Transylvaniae super praemissa fundatione, institutione, ordinatione et erectione supra scripti Collegii Societatis JESU de notata Civitate Claudiopolitana, alias Kolosvar nuncupata, per dictum Dominum Regem et Principem facta, non abrasas, non cancellatas, aut vitiatas, vel suspectas, de verbo ad verbum,

sine diminutione variationeque et augmento aliquali transcribi et transumi fecimus, eidemque Domino Patri Leonhardo Rubeno de Patribus Societatis JESU in transumpto, sub sigillo nostro Conventus patenter extradandas modis omnibus duximus, et concedendas; Communi svadente justitia et aequitate. Datum feria quinta proxima post festum Conversionis Beati Pauli Apostoli [jan. 30.], Anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo nono.“¹⁾

LXIV.

[1581.]

Nyers bőrk nagyban megvétele s az országból kivitelét, mint a szőcsök régi szabadságai ellen való ténny tiltó fejedelmi paraneslevél.

Mű Bathorý Sigmond, Somlyórol, Erdely wáýda es zekelyek Ispannýa, Mindeneknek, Nagýsagos uraknak, witezleoknek, Nemeseeknek, Ispanoknak, Vice Ispanoknak, kapitanoknak, tiztartoknak, wdwarbyraknak, harminczadosoknak, Wamosoknak, akar mely helyen lakoknak, Azonkeppen, kalnaroznak, factoroknak, kereskedeoknek es akar minemew Rendbelý Embereknek, Mind Nemeseeknek, mind Parasztoknak, mindenewt kik az mi Birtokwnk alatt wadnak es ez mű Jelen walo lewelewnket lattjak, keozetonetewwnket es jo Akaratunkat Irywkw. Talaltanak meg minket nagý Panazolkodassal, az ezes es tizteletes Coloswarý szeoch Mesterek mind feyenkent, hogý Jollehet eo nekik az teobb warosok szeoch Mesterýwel itt Erdelyben, wolt Regtol fogwa Illyen meg Regzett zabadsagok, Az Regj zent Kjrallýok es feyedelmek adomanyabol, hogy senkj, se azok ha kiket [A mint gyakorta zokott lenny,] titkon valami szeocheok ahhoz Rendelnenek, itt Erdely orzagban, se eomaganak ne wenne Beoreoket, se ne foglalna, se Idegen orzagra Kj ne winné, hanem csak eo magok a szeocheok wennek, tudný illik Az Barany Beort, nyerset es chawalatlant; Mindazaltal sokan wolnanak ollýaten emberek, kik az Beoreoket, Barany Beoreoket es egjebfele wad Beoreoket, magoknak foglalnanak, es nem csak azokat hanem wgian az fulwý szeo-

¹⁾ *Kaprinai*: Hungaria Diplomatica sat. P. I. 40—46. l. Báthori István lengyel király és erdélyi fejed. ezen kiváltságáról a tudós *Mike Sándor*, erdélyi kir. kormányzó levéltárigazgató 1855. $\frac{22703}{3160}$ 1854. es. kir. helyhatósági $\frac{1009}{K. A.}$ 1854. szám alatti rendeletre tett jelentésében így nyilatkozott: „E kiváltság a kir. kormányzó levéltárában nincs meg; a jezsuiták birták 1602-ről való konventi átiratban; hihető tehát, hogy az eredetiben hozzájuk tétetett be, s a rend 1773. feloszlatásakor a kamarai levéltárba került. *Szegedi* jezsuita rendi pap kiadta ezt: „*Decreta et Vitae Regum Ungariae, qui Transilvaniam possederunt* etc. 1763. pag. 377—382“; de előtte ez csakúgy látszott; mert ő — ugymond — tudja, hogy az eredeti kiváltsági adománylevélben szabad kir. Kolozsvár városa Torda-, belső király- és belső farkas utcáiban levő telkekről is van emlékezés, a mi Szegedi kiadványában hiányzik... Ez átirat szerint az eredeti adománylevél 1589. Ruben Lénárd jezsuita akadémiai főnök vagyis igazgató birtokában volt. Hová tette le azután? hová lett? — így végződik a jelentés — nem tudom.“

cheokteol is meg wennek az Beoreoket, mellýeket azok, eppen meeg kj nem kezitettek volna, Es Innen Erdelybeol más orzagba winnek, Eonekik Igassagok Ellen, es nagy karokra. Azért keonyeorgenek Minekwnk, ez meg Newezett szeocheok, hogj Ne engednének eoket az eo Regj zabadsagokban meg Bantattný es haborittattný, Az okaert ez Jelen walo lewelewnknek Rendiben haggyuk es paranchollywk ereossen tinektek, hogj wewén ezt az lewelet, igj lewén a dolog a mint mongiák, senkj keozzewlletek Beoreoket, Baraný Beoreoket es egjeb féléket, feokeppen wad Beoreoket, Nyerst es megh eppen kj nem kezittetteket, wagj kedig Azokat, mellýeket az falwý szeocheok walamenýire kj kezittetenek volna, az mint fellyewl meg mondunk, az meg Irt zoecheok zabadsaga ellen meg ne wegjetek, El ne foglallýatok se Innen Erdelybeol kj ne wigjetek wagj massal kj ne witessetek, oly Bewntetes alatt, hogj az féle Beoreok el wetessenek teolletek, Melý dolgot mý Mindenewtt publicalný akarwnk, kewleomben ne chelekeggýetek, ez Jelen walo lewelet el olwaswan, es az wiweonek wizza adwan. Keolt feyerwaratt. kilenczedik napjan karacson hawanak. Ezer, eotszaz, Nyolczwan egj eztendeoben.

Bathorý Sigmond Somliorol m. pr. ¹⁾

LXV.

[1583 — tévesen — 1537 helyett.]

Kolozsvár város 1537-ik évi latin helyhatósági szabályainak magyar fordítása 1583-ból.

Decreta Dominorum Centum Patrum L. R. Q. Civitatis CLAUDIOPOLITANAE. In Articulos sub Sigilo pendente redacta Anno MDLXXXIII.

Mi kolosvári választott *Száz emberek*. Adgyuk emlékezetére mindeneknek a kiknek illik. Hogy mikoron mi az mi városunknak régi jó szokása szerint, minden esztendőnként *új Biróságnak* választására a mi Tanács Házunkban bégyültünk volna, akarván e városunknak rendtartását és állapottját megjobbitani és reformálni, melly jobbitás után, mindenféle visszavonás és alattomban való gyűlölség közülünk kigyomlálatva lévén, a városunk közönséges javainak gyarapodására lenne, és mindenek az ő rendtartásokban igazittatnának. Annakokáért, minden következő Birókat és esküdt Polgárokat örökösképpen, minden jövőendő időkben, az ide alább megirt Articulusokban és Czikkelyekben az utolso Articulusban megirt büntetés alatt, végeztük éltetni. Melly Articulusok így következnek :

¹⁾ A *szöcs czék* birtokában levő példányból, mely író papírra volt írva, mint hitelesítetlen másolat. A fedelmi aláírás is idegen kéz írása, a mi az oklevél magyar eredetiségét kérdésessé teszi. Csaknem szó szerint ily értelmű parancslevele van a fejedelemtől 1593. május 1-ről, kétrétű simított papírra írva s annak veres viaszba nyomott kisebb pecsétével megerősítve, melyen legalól jobbra ez állott: *Lect.* Eredeti és teljesen hiteles, de ezt mint magyar szövegűt — még ha nem eredeti is — közlésre méltóbbnak véltem.

1-mo. Hogy a *Bíró* és esküdt Polgár uraim KARACSON Nappja estin, egymástul Tisztekben elvályanak és mindgyárást azoknak a Száz embereknek, kik azon esztendőben e világbul kimultanak volna, mások rendeltessenek és választassanak helyekbe, és annakutánna Szent István Nappján a Czinterembe az ő Biróságát s Tisztit letenné, mindgyárást harangozzanak és a választott Száz emberek begyűlenek és minekutánna a Bíró a Petsétet letette volna, ottan azon napon, addig el ne vályyanak egymástul, miglen ujj *Bírót* és *Polgárokat* választamának. Ha pediglen azon időn és Napon a Bíró a választásban jelen nem lenne, tehát tiz forinton maradgyon, ha jelen nem voltának méltó okát nem adgya vagy adhattya. Melly tiz forint a város szükségére költessék.

2. Art. A választott *Száz Uraim* az ő Tanács Házokban Rend szerint üllyenek úgy hogy egy Szász egy Magyar mellett mind a képpen mint a Tanács ül.

3. Art. Hogy minden pénzt, mellyet az adóba szednek, a Tanács Házba vigyenek és az Sáfár Polgároknak kezekbe adják, hogy senki azokat el ne sáfárollya, hanem csak a Sáfár Polgárok.

4. Art. Hogy az Adószedésben, mindenkor az esküdt Polgárok közül ketten járjanak, hogyha pediglen a Társa nem mehetne, mindjárást az esküdt Notárius járjon véle; mikor pedig a pénzt meghozzák, a két adószedő Polgárok közül edgyik mindgyárt a Pénzt bepetsétellye, Holott csak egy Polgár járna a Hütös Notáriussal, tehát akkor a Notárius is az ő Petséttyét a Pénzre nyomja, egyik Polgárnál a Pénz állyon Petsét alatt, a másiknál a Regestrum ugyan Petsét alatt.

5. Art. Hogyha történnék, hogy edgyik Sáfár Polgárnak a másik Polgár társa a városnak bizonyos és különb dolgaiban volna foglalatos, mindgyárást Bíró uram a Tanátsal edgyütt más esküdt Társat adjanak melléje, hogy egy önnön maga semmit ne sáfárolhasson és el ne költhessen, hanem mindenkoron ketten légyenek.

6. Art. Hogyha valaki a mi feleink közül valami gonosz hirnévben avagy paráznaságban találtatnék és azzal sulyosittatnék, terheltetnék, a *Bíró* mint az olyan emberen Tiz Gira felett venne, tehát a városnak épületére tartozzék azt költeni.

7. Art. A városnak széna Rétét és Fűvét az öt Fertály szerint mindenik fertályban Lakoknak az ő adójok és vonások szerint osszák és adgyák.

8. Art. Valamelyiknek a városi Lakos feleink közül Díjjokig való örökségek vagyon, azt meg ne foghassák, hanem ha az előtt Törvény szerint megsulyosodott, vagy főben járó büntetésben, vagy közönséges vérnek kiontásában dolga, avagy fenyegetésben találtatnék.

9. Art. Senki a kívül emberek közül az ő Barmokat a városén ne hizlallya s ne legeltesse.

10. Art. A Száz választott emberek közül senki ki ne irattassék, ha nem bűnnek tselekedése, avagy nagy szegénysége miatt, avagy ha minden marhájátul megfosztatva találtatik.

11. Art. Hogy a *Bíró* és *Polgárok* az ő tulajdon Iako Házoktul az adó

fizetéstül szabadosok légyenek, ha pedig több Házaik is volnának, melyekben nem lagnának, azoktól tartozzanak az adót megadni.

12. Art. Valamit a Száz emberek elvégeznek, tartozik azt a Biró, a Tanátssal edgyütt, megfejthetetlenül megtartani és kiszolgáltatni.

13. Art. Mindenféle Czéhek az ő igazságokban és Törvényekben megtartassanak.

14. Art. Ennek utánna tsak egy Biró is Procuratort ne tarthasson semmi okkal.

15. Art. A Birák és Polgárok mindeneknek előtte az A. Szentegyházi dolgokra viselleyenek gondot, és a Plebánus, Cápálanoknak és Prédikátoroknak, főképpen a Magyar renden lévőeknek tartására.

16. Art. Vasárnap és egyéb nagy Innep Napokon semmi Törvény ne szolgáltatassék az idegen embereken kívül.

17. Art. A vásár Birák a Száz emberek közül választassanak.

18. Art. A Törvények szolgáltatásának Napján a Biró és Tanáts reggel jó idején begyűljenek hamarsággal.

19. Art. Biró Uram és az eskütt Polgárok a Törvény Napján kívül, minden hétben rendelleyenek egy bizonyos Napot, vagy Keddet, vagy Szerdát, a mely Napon tsak az községnek dolgait és a városnak szükségeit igazithassák és akkor semmi pert elé ne végyenek.

20. Art. Minden esztendőben a Határ Dombokat eljárják minden szomszédok felől, és Ifjakat végyenek melléjek, hogy azok is azután a határt megismerhessék.

21. Art. A mely Diszno, Barmok szőlőkben, veteményekben és kertekben találtnak, és be nem hajtathatnak, levágattassanak, az öreg féle Barmok pedig behajtassanak és Biró Uram a kárvalloott embereket megelégitse.

22. Art. Két Polgár választassék a Malmokhoz és azoknak jelenlételekben vétessék ki a Buza, és ketten ő nékiek két forint légyen munkájokért.

23. Art. A Malom, vagy osztó Birónak s az ő Biróságának Tiszti Keresztelő Szent János Napig adattassék. Melly nap mikor eljövend, mindgyárást számot adgyon. Annakutánna a ki választatik, annak is azon Naptól fogva esztendeig az az ugyanazon K. Szent János Napig adattassék a Malom Biróság.

24. Art. Senki a Biró és Esküttek közül, a *vajdát* avagy király emberét, vagy akarmely Nagyságos urat e városnak dolgaiban meg ne talállya ő maga egyedül, hanem harmad vagy negyed magával.

25. Art. A Biró Tanáts Uraimmal edgyütt a városi Lakos Feleinket az ő dolgokban és ügyökben a Privilegiumnak tartása szerint törvény ellen meg ne nyomorítsák.

26. Art. A Száz Uraim közül, hanem ha ki e városi Fiu volna, és nem másunnan jövé, itt telepedett volna meg, ha jámbor Nemzettségéről való Levele nintsen, kiirattassék.

27. Art. Senki az Papok, Barátok, se pedig Nemesek semmi némü örökséget: ugymint Házat, Szőlöt, Kertet miközöttünk ne tarthassanak,

se vehessenek. Ha kinek volna is, tehát tartozzanak mindgyárást eladni, kivéven az olyan házakat belőle, a melyeket régi időtől fogva tsináltak volna. Ha ki pedig a mi városi Feleink közül efféle személyeknek Házoikat és örökségeket eladná, tehát e városnak régi szokása szerint, illendő büntetése legyen, az az hogy tölle az ő Javai elvétessenek és a városnak szükségére költessenek.

28. *Art.* A Mészáros Mesterek a városon kívül, a vizen egy Mészárló Hidat és kamarákat tsináltassanak.

29. *Art.* Senki a Birók és Polgárok közül, tsak egyet is a Száz emberek közül semmi módon meg ne botránkoztasson.

30. *Art.* Senki az Száz emberek közül a Gátra embert ne adgyon, hanem ha a városon valami nagy munka esnék.

31. *Art.* A Biró és Polgárok ennekutánna ollyat válasszszanak és tégyenek Száz emberré, hogy méltó legyen, a mint a Privilegiumban is meg vagyon, hogy ennekutánna a Száz Uraim között semmi visszavonás e dolog miatt ne indullyon.

32. *Art.* Az Atyafiak és vér szerint való Atyafiak egyszersmind se a Tanátsban, se a Száz Uraim közben ne válassztassanak s ültetessenek, hanem azok közül edgyik, vagy az Apja, vagy Fia, vagy Bátyya, vagy Ötse, egyiknek valamelyiknek holta után mindazáltal a másik elválasztathatik.

33. *Art.* A Polgár Uraim az Adónak beszédését háromszor járják el, annakutánna gyűljenek az Tanátsházban és az Fertályoknak egyik Regestrumát elővén, a kik abban a Fertályban tartoznak az Adóban, behivassák, kiknek megfizetésére egy rövid időt adgyanak. Holott pedig az idő eljő, és az Adót be nem akarná valaki hozni, mindgyárást személy válogatás nélkül akarki legyen, megfogattassék.

34. *Art.* A kik e városban idegenek volnának és kereskednének, azok közül senkit e városnak könyvében, ugy mint mi Lakos feleinket be ne írjanak, hanem ha Házat és örökséget vészen magának.

35. *Art.* Biró Uram és az eskütt Polgárok szüntelen minden Idegenektől megtudakozzák, a kik e városban Adófizetetlen élnének és azoknak minden javokat elvegyék és foglallyák.

36. *Art.* Valakik a városi Feleink és Lakos Társaink közül Feleség nélkül avagy Nőtelenül élnének, azoknak megizennyék, hogy Hushagyó keddig megházasodgyanak, ha művelik, jó, ha nem, tehát mindgyárást minden késedelem nélkül a város könyvéből kiirattassanak, és Fejeknek s minden javoknak elvesztése alatt, e városban ne kereskedhessenek.

37. *Art.* A városi Feleink közül Feje és jószága vesztése alatt senki ne merészelyen kívül való emberrel akárkivel kereskedni.

38. *Art.* A Széna Fűnek megosztásakor senki a Birák és Polgárok közül magának fűvet ne tulajdonitson, Hanem valamikor a Regestrum olvasása az ő Házára jut, mindgyárást ugyan ott, és nem egyéb helyen, az ő Adójok és vonások szerint való fűvet kiadgyák. E felett ugyanazon helyen Biró Uramnak, a ki akkor lészen Biró, 16 vonást adjanak, Polgár uraimnak mindeniknek a vonások felett e megirt mód szerint 10—10 vonást adjanak.

39. Art. Valaki az város Széna Fűvében Barmot hajt bé, és az polgárt, a ki a Barmot oda hajtotta megkaphatták, feje essék el érlette. Ha pedig a szolga elfutna, mindgyárt az szolgának az urán 25 forintot vegyenek a város szükségére.

40. Art. A Fűznek megszedése először nyilván, mindenek hallására megkiáltassék, másodnap után nagy Mieskor harangozzanak reá, és ekképpen mindeneknek szabadsága légyen a megszedésre. De ez idő előtt se Bíró, se Polgár a fűzben ne merészellen szedni. Ha ki pedig az harangozás előtt a Fűzet meglopja, és ott megtaláltatik, sem egy, sem más Lakos Feleinket ki nem vevén belőlle, mindgyarást félkezének elvágatásán maradjon.

41. Art. Ha valaki a mezőben másnak rakásban vagy kalongyában lévő fűvet avagy szénáját szent Miklós nap előtt elhordaná, az is fél kezével érje meg.

42. Art. Bíró Uram minden esztendőnként Polgár Uraimmal a vonásokat Lelkekesmeretek [igy] szerint meglátván, reformállyák és megigazítsák.

43. Art. Valaki a mi városi Feleink közül az Adót meg nem akarná adni vagy meg nem adhatná, tehát azoknak minden jószágok is, Házaik is eladattassék, a város könyvéből kiirattassanak, úgy hogy adófizetés nélkül e városon meg ne maradhassanak.

44. Art. Valaki e városi Feleink közül e városi Dézmát vészen, fején és jószágán maradjon és annak elvesztésével büntetessék.

45. Art. Valaki az Birák és eskütt Polgár urainék közül e megírt Articulusok ellen tselekednének, avagy meg nem tartanak, mindgyarást az olyan meg nem tartó személy a városnak és a communitásnak cedálandó 200 forinton maradjon.

Melly végezésünknek és abban való minden Artikulusoknak örökké való erősségére a mi városunknak nagyobbik és Méltóságos függő Petséti alatt való Levelünket irattuk Krisztus Urunk születésétől fogva 1537. Esztendőben.¹⁾

LXVI.

[1583.]

Báthori István lengyel király és erd. fejed. alapítványlevele, melylyel a kolozsvári jezsuita Collegiumnak a szász papoktól venni szokott megerősítési díjakból [Census Cathedralicus] ezer magyar aranyot adományozott.

Nos Stephanus DEI Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Litwaniae, Rwsissiae, Prwssiae, Masowiae, Samogiciae, Kiowiae, Voliniae, Podlachiae, Livoniaeque etc. Dominus Nec non Transsilvaniae Princeps. Memoriae

¹⁾ Én ezt egy, *Szilágyi Sándor* egyet. könyvtárnok urnál volt példányból másoltam; de máshol is láttam és olvastam. A kimélet azt tétélezteti fel velem, hogy a fordító nem mások félrevezetése vagy öntudákossága mutatása végett, de jóhiszeműleg cserélte fel 1537-et 1583-mal. Menthető, de az ily tévedés a tudományban káros; mert sokakat visz tévuttra, a kik nem bírván a dologról alapos ismerettel, elhiszik s állítják, hogy Kolozsvár 1583-ban is alkotott egész polgári beléletét rendező, saját függő pecsétével hitelesített *helyhatósági szabályzatot*, — a mint a fordító a latin czimben írja — a mi pedig nem való.

commendamus tenore praesentium Significantes quibus expedit universis. Quod Nos pro nostra imprimis in Deum Opt. Max. pietate, quam rebus omni-
bus potiore Semper ducimus, deinde pro ea cura et Studio, quod in promouenda religione Christiana libentissime impendimus, postremo peculiari etiam quodam gentis nostrae Ungaricae amore incitati, nihil hactenus earum rerum, quae ad provinciae nostrae Transsilvaniae cultum, ornamen-
tum, commodumque spectare arbitrati sumus, reliqui fecimus. Dedimus siquidem ante omnia operam, ut Juventutis in pietate et honestis discipli-
nis, ex quibus omnis humanitatis ratio petitur, instituendae gratia, complures doctj et pŷ Viri ex Societate Jesu in illam patriam se conferrent, Sedes ibi figerent, ludos aperirent, et depulsa sensim barbarie, quae injuria
temporum irreperat, maxima hominibus illis commoda importarent. Ad quae omnia eo rectius instituenda, atque perficienda, amplissimum ŷdem Patribus Societatis Jesu Collegium attribuimus et fundavimus, Sumptus
eis necessarios suppeditavimus, Scholas aedificavimus, ac omnibus in rebus eorum usibus abunde prospeximus. Quibus ita ex ordine provisus, illudque
nobis omittendum non fuit, quin ingenuorum adolescentum et juvenum studŷs addictorum frequentiam, ceu segetem quondam uberem producere-
mus eamque sumptu nostro, ad spem pietatis et litterarum laudis continue aleremus. Cum itaque ad hoc tam praeclarum opus promovendum aequas
nobiscum rationes Beatissimus in Christo pater et Dominus Dominus Gre-
gorius decimus tertius Pontifex Maximus, pro sua in gentem nostram Ungaricam charitate et liberalitate, ferendas constituerit, praedicto Col-
legio Societatis Jesu, Claudiopolj in Transsilvania, una cum Scholis jam erectis, Seminarium quoque Juvenum et Nobilium et plebeiorem, qui nempe
ob tenuem eorum fortunam ingenium litteris excolere non possent, adŷci-
mus, ea forma, modo et ratione, quam in Septentrionalibus aliquibus pro-
vincŷs, Reverendus pater Antonius Possevinus Societatis Jesu, qui nomine
eiusdem Summi pontificis, tum de alŷs, tum de hac re ad nos missus solitus
est constituere, et quam hoc quoque loco ordinabit et constituet; ad quos
Sumptus annuos mille ducatorum Aureorum Ungaricalium summam, ex
censu Cathedratico pastorum siue plebanorum Saxonum Transsilvanorum
perpetuo conferimus et adŷcimus, ea lege, ut haec pecunia collata cum
pontificia, per eos, quorum curae committetur, ad solos tantum Studiosae
juventutis egenae scilicet, et ope indigentis usus victusque rationem con-
vertatur, et integre semper ac bona fide erogetur. Caeterum tibi fideli nobis
dilecto Magnifico Ladislao de Sombor Consiliario nostro, et arendatori
decimarum nostrarum Transsilvanensium, alŷsque in hoc officio successu
temporum constituendis, modernis scilicet et futuris per praesentes serio
committimus et mandamus, ut quotiescunque cum hisce literis nostris requi-
siti fueritis, singulis semper annis praedictam pecuniae summam ex prae-
scripto plebanorum censu, plene et integre praefati seminarŷ praefectis et
procuratoribus numeretis, ac deponatis, Secus non facturi. In cuius rei
firmiter observandae perpetuam memoriam has litteras manu nostra sub-
scripsimus, et sigillo nostro secreto pendenti, quo in rebus Transsilvanicis

utimur, muniri jussimus. Datum in Arce nostra Regia Nepolomicensi, decima tertia die mensis february, Anno Dominj Millesimo Qvingentesimo Octogesimo tertio, Regni vero nostri Septimo. ¹⁾

LXVII.

[1585.]

Kötélverők czéhszabályai.

Mű kök vagiunk. Coloswarath elvalasztot. Az keotelwereo Czehnek. Czeh Mesterj, Az teöb keozeonseges keotelwereo, Mesterekel egyettembe; tudnj Illik Czeh mester keotelwereo Leorincz, keotelwereo Bereck, keotelwereo Tamas, es keotelwereo Jacob.

Wegessesünk keozeonseges Akaratbol, egez Czeh akaratyabol nagioh byzonsagnak okayert, egink a masinknak. Kezfogasunkal. meg byzonitottwk hogj mj mj keozottunk, eztendoreol eztendeonkent, egyenessegben. Akarunk, elny es Zo fogadok. Akarunk lennj Az my meg Iratot Regestromunk zerint, Az mjkeppen, keouetkezyk.

Primus Articulus Mykoron Az Czeh Mester az tablat Iartatya, Az mesterek tartozzanak. Minden engedelmesseggel, Az Czeh mesternek hazahoz Jonie es begyulnie, Az 12 orara, holot pedig Az meg nevezett orara. ot Az Czeh hazaban meg nem találkozyk; Az Buntettese lezen fl. ²⁾ — dr. —

Holot pedig Az mesterek keozeol valamelyk el nem Jothetne, hogj Az tabla hon erneje. tahag. tartozek melle az Czeh mesterhez Jonye eo maga es ugyj ha oly Zorgalmatos dolog. nem volna tahag az Czeh mester Zabadsagot Adhat nekye.

2. Artikulus Mikoron Az Czeh ellot Akar mj vegezet lenne, Awagy mester felol. Akar mykeppen. Az Czeh vegezete vollna., oly mester Az tytok dolgot massot. Meg Jelenteneye es ky mondanaya. wagy ³⁾ . . . akar holot elvegezet dolgokat, az ky Czeh dolgot nezneye az meg bizonitatnek az Byrsaga lezen fl. — dr. 50

3. Articulus ha valamely az mesterek kozwl oly Czeh

¹⁾ A *leleszi konvent* 1589. január 29. [*feria quinta proxima post festum Conversionis Beati Pauli Apostoli*] költ *átiratából*, melyet Ruben Lenárd a kolozsvári jezsuita Akadémia igazgatója [*Rector*] vett ki, alá volt írva balfelől a király, jobb felől Berzeviczy Márton kancellár által s a király függő pecsétével megerősítve.

Ez összeg kifizetését meg is parancsolta a király Sombori László tizedbérlnök azon évi febr. 12. maga és kancellára, Berzeviczei Márton aláírása alatt; közlése fölösleges, minthogy lényege az alapítványlevel s annak végrehajtása iránti intézkedés.

Ez alapítvány levelet Carilly Alphons, Jézus társaságabeli atya és theologus kérésére Báthori Zsigmond fejedelem is 1595. decz. 27. Gyula-Fejérváratt megerősítette. Látható a k.-monostori konvent 1602. jun. 20. [*feria quinta ante fest. b. Joannis Baptistae*] kelt átiratában.

²⁾ A szám kiszakadva.

³⁾ Olvashatlan.

ellen vallo wetekben talalkozyk, meg Buntessenek wetke zerint hollot pedig oly mester Az Czeh ellen mindiarast Az Bjro uramhoz futna tahag az Czehnek Byrsagaban legyen mind addig mig az Czehnek keduet talalja de ennek fellette az Byrohoz menetellert Byrsagon maradion ki tezzon fl. 1

Az mÿ Azert az Byro uramat nezne es az Thanatsiot azt az olyan vetkekert az biro uram eleybe Botsiatwk, *Jelesben* hollot wer Birsgot nezne.

4. Articulus Mykoron valamÿ Beresz Legenyek Joconenek keozunkbe, Azzok tartozannak Az Iffjw Czeh mestert megkeresnye es ot Zallast kernye hollot pedig oly Idegen legeny mas mesternel Zallanaÿs. tahag Azzon mester tartozzek. Azon legent az Iffyw Czeh mesterhez el Igazitan a, hollot el nem Igazitanaya ha meg tudhatnÿ az Byrsaga dr. 16

Towaba. Az Idegen legeny tartozzek az Iffyw Czeh mester haazanal etelleyert es Itallayert egy napra deponalnya . . . dr. 6

Az Iffyw Czeh mester tartozek olyan Idegen legennek Mywet keresznÿ, es mindenkorö az Idesbyk Czeh mesternek az legent küldenÿ, mas legennyel mind vgÿ, az teob Ideos mestereknek Rendszerint az legennek mywet adnÿ. [*igy.*]

Az Iffyw Czeh mester, Az nagiob Czeh mester hyre nelkül ne Chyelekedyek, hollot meg chyelekezzÿ az Büntettese tezzon fl. 1 —

Towaba valamely Beresz legeny Az mÿ varosunkrol el akarna mennÿe, effele legeny tartozzek Az eo mestherenek tyzen-eotod nap ellotte megmondanya es az olyan mestheris tartozzek eo Zolgayauul Zamot vetnye es az legent meg fizetnye.

Hollott pedig az olyan mesther meg nem alkodnyek Az legenyueul. tahag. Az Czeh elot oly mester duplauul meg Buntettesek es az Czeh Az legennek megfyzessen hogy oly legeny az eo meneseuel meg ne tartoztassek hanem Zabaddon el mehessen.

5. Artikulus hollot Az Uristen Az mesterek keozul valamelyiket Betegsege meg latogatÿa. es Chyak egy Zolgaja sem volna mestersege Zerint, hollot az Beteg mester Betegsege mia meg fogiatkozot volna es Zolgat kewana, tahag Az Czeh mester kyweolle ha legeny nem volna egyeb, tahag az teobykteol Az legeny el vetessek es az beteg mesternek adnya [*igy.*]; hollot pedig keuantatnek, ha teob legeny nem volna, hanem chiak az ket Czeh mesternek, meg Azokis oda Adyak legenyeket, ket hetyglen Awagy 4 hetiglen. Az Betegnek taplasara [*igy.*] ugy azon negy hetnek vttanna mesternek haza mehessen Az legeny.

6. Artikulus Mykoron. Az Czeh mester Az Iffiw mestherek keozul egyket el hywatnaya mindthogy az Czehnek dolgaba; hollot Az Czeh mester Latnaya hogy oly el kywlthetoe dologban azon Iffyw mester nem eleg volna az elkuldesre, tahag Az Czeh mesternek tellyes Zabadsaga legyen az elkuldesre, kival-

kepen Býro Uram parantsiolatyara Awag Az fejedelen parantsiolatyara, valamely engedetlen lenne, Byrsaga fl. 1 —

Towaba. Illyen mester az ky engedetlen lenne effele dogban, wegeztuk hogý Az legényeis elwetessek mind adig mig az mestereknek keduebe lezzen es kedueket talalya.

7. Artikulus. Minden mester Az eoneon adatot helyen Az piazon Arolyon. Az eo mywet, es az eo Sarogliaya az eo helyen legyen es mywet ot adya el, hollott meg nem chyelekezzi Búntettese fl. — dr. 25

8. Artikulus. Senký Az mesterek keozeol az masiknak mywet, meg ne gialaza, Awagy az weoweot el ne Idegenitsye egyk az masyktol, nem chyak az piatzan meg hazanalis ne Chyelekedje, holot meg talaltatyk Búntettese lezzen fl. — dr. 50

9. Artikulus. Mý keozeollúnk Sem egynek sem masünk sem az my fellesegunktol ne legyen hogý egy mast a zabad piazo ne Rutolya Bezedenei, awagy Zydalomal holot meg Byzonytatik Búntettese fl. — dr. 50

10. Artikulus. Senký Az mý mestherunk keozwl ez my varosunknak es Czehúnknek kiweol vallo chinalt Idegen Istrangokat Ide Sokadalmunkra masonag Ide keozenk elhozni ne merezelje, eladny.

Valamely mester keozeollunk Ide hoznáya Býro vram hatalmayauai el wetettessek es az Illyen chinalt mywnek ket rezze Byro vrame legyen, Az harmad rezze pedig effele mywnek Az Czehe legyen az keozeonseges haznara legyen az Czehnek.

11. Artikulus. Mykoron. Az wdeo Jellen vagion mykoron hogy Czeh mestert kellene valasztany eztendeonkent. Awagy teoruenyunk zerint ket eztendeoben eczer, de minden eztendeoben Az Czeh mesterek tartozzanak ket hetnek elote mint hogy Czeh mestert valasztanak Zamot Adny. es az mestereket a Zamadas melle valasztany, az kyk elegendeok az Zamuetelre.

Mind azonkeppen. Annakvtana az Zamuetel vtan. Az egez Czehet be gywtheny ot egetemben minden vyzzavonassokat el Igazitaný vgy oztan —

Az ki Búntetesst meg erdemely Búntettessek es Annak vtanna. uyollan Czeh mesterek valasztatassanak es Lato mesterek. Az egez Czennnek elomenetelere es wyolan. Az mestereknek az az Czeh mestereknek. Az Czehnek Igassagat Priuilegiumuaval kezekbe Botsýassak.

12. Artikulus. Mykoron, Byro vram Parantsiolla es az egez Thanatsy, es az fejedellem parancziolatya. Mykoron. Az So Aknara eoreg keotelet kel Chynalný Awagy Az waros Zywksegere, es egyeb Zywksegekre, az warosnak. Akoron minden Jambor mester Az Czeh mestereknek parancsiolatyat

el ne halazza, hanem Jellen legyen valaky ot nem lezzen. Az Buntettese lezen minden uttal ot nem leteben . . . fl. — dr. 50

13. Artikulus. Mykoron Az mestherek Czeh mestereket valasztanak. Az Czehnek Joara. Akoron Az mesterek az Tablahoz Jarianak. Jol meg gondoluan, Az ky melto lezzen az Czeh mestersegre. — elseoben valazak — Annak vtanna az hozza Lato mestereket.

Towaba, azt is wegeztük egez Czeh Akaratiabol valamely elwalasztot mester az Czeh mesterseget fel nem vennye s magat meg vonna es nem Akarna az Czehnek zolgalny Az Buntettese Lezen . . . fl. 3

De mindazaltal, azon eztendeoben wres legyen az czeh mestersegteol, az masykra vgian esmeg el valasztatassak Az myre melto lezzen Zolgalny Az egez Czehnak.

Azzon keppen valasztatassanak ket mester minden ezten-deonkent. Az kik minden 4 hetten az kez mywet meg latok-gassannak az piazon. hollot valamely mesternel megtalalkoztatýk olyan alawalo mywe, tahag minden forint zamtol vegyenek fl. — dr. 5

Mykoron vyollan valo Legenyek Idegenek Jonenek, tahag az lato mesterek minden ket hetten az legennek mywet meg lassak. ha meg erdemly az legeny az hetty bert awagy nem. el Igazichyak.

Az mit az Illyen legény
meg erdemly.

Wegezetre Az meg Iratot Articulusoknak rendy zerint hollot pedig Iratlan Artikolok [*iggy*] volnanak is. Az Byrsagok melyek keouetkeznenek is es meltok volnanak meg Buntetnye. meg buntettessenek. Jellesben Az wyzza vonokot Az egez Czeh ellen kyky mind az eo erdeme zerint.

Ezeket meg Iratotak [*iggy*] egez czeh es Joalotak
Hertzeg Gaspar vrannak
Byrosaganak Ideyen Coloswarat
I Martý Anno 1585. ¹⁾

LXVIII.

[1587.]

A timárok esertörő malomhelye iránti szerzőlevél.

Wir²⁾ Thomas Weisz Zech vatter, hannes Amendtt, Thomas Wendler vnd Georg Broser mitgenossen vnd viermeýster der Ersamen Zech lederer oder gerber Hantwerks zú Clausenburg thún khünd vnd zú wissen einem ieden so es von nóttén ist zú wissen: In sonderheit für disem Ersamen vnd weisen Herren, Caspar Weisz, Caspar Schemel, Bennek [*Benedek*]

¹⁾ A *kötélverő czeh* leveles ládájában levő *eredetiből*.

²⁾ Ez oklevélben a *z* német *ß*-tel, az *n* hosszú *ü*-val van írva.

Hentler vnd Steffan Adam etc. Wie das wir obengenannte personen mit willen vnserer ganzer Zech, zu vnseres hantwerks nottürfft von dem Ersamen herren, Casparo Schesbeger [*Schesburger*] búchdrúcker zú Claúsenbúrg, vnd von der Ersamen frawen Barbara heltin verlassener wítib vorzeiten des Erbaren Peter hertels : Ein flúsz mit sambt einem baúmgarten zwischen der Papirmúll vnd der Jesúiten weinbaúmgarten gelegen, zú einer Lohmúll vmb ein sún gelts Hundert vnd zehen gúlden abkaufft haben, vnd den mit parem gelt bezalt, welchen flúsz vnd baúmgarten sie vns mit allen fraytúmb geben vnd verkaúffen, wie sie den fúrmals kaúfft haben, von welchem kaufftúmb vnd frayheit fúr langsher gewisse brieff vnd Sigil sein. Damit aber mitlerzeit zwischen vns vnd Inen, vnseren vnd iren nochkomen kein zanc noch hader entstehen mag, haben wir obenbeschribenes Erbtheil mit solchen Con디션 vnd vnterscheýd kaúfft vnd genomen, wie solches hernoch folget :

I. Von ersten versprechen vnd uerheissen wir das wir in herbestzeiten kein wasser noch winters in vnserem flús vnd graben gemenlicher weisz nit durchlassen wollen, damit der papirmúll vnser flús halben kein abgangk vnd schaden entstehen mag. Sonder alle wegh zú gewenligen zeiten im herbest den graben oder flús zú ewigen zeiten werend zú gehalten sol werden.

II. Verheissen vnd verbinden wir vns, das wir das flaúder an der papirmúll graben, vnd aúch den stegh über das selbige wasser beider flusz alle zeit das halbetheil halten wollen, diser vrsachen halben, das wir des flútters vnd auch des steges nit weniger als die papirmúll Herren dúrfftig sein.

III. Die darr, verheissen wir aúch an solche ort zú setzen vnd zú machen, das die selbige der papirmúll keinen schaden noch verderben bringen wird, Wo es, da gott fúr behút, mitlerzeit sich begeben vnd durch zufellig vnglúck die von wegen des feúers anging, vnd daher der papirmúll vnserwegen ein schaden entstúnde, wir den schaden zú erstaten schuldíg sein sollen.

III. Wir verheissen auch, das so die beúm iziger zeit die da zwischen den graben vnd der papirmúll stehen, mitler abgingen, so wollen wir weýdenbeúm an die stel auffzihen, da mit der staúb aús vnserer lomúll dem papir oder des selbigen werkzeúg nit schedlig seý.

V. Neben disem allem, damit zanc vnd vneinigkeít verhuet werden, versprechen wir auch, das vnszer gesind, wen wir zú gewenligen zeiten stossen, Inen irre baú vnd múl nit dúrchlauffen sollen. Auff das wir als rechte nachtar, wie es billig vnd christlig ist, bei einander gantz fridsam leben, vnd komender zeit solch pact vnd bund zwischen vns vnd den unseren ewig bleibend : zu mehrén glauben vnd sicher haben wir solches mit vnserem zech sigill verfertigt zú claúsenbúrg am 25. tag Juný 1587 Jars.¹⁾

¹⁾ A *tímár czéh* levéltárában levő, papírra írt eredetiből.

LXIX.

1588.

Kolozsvár város helyhatósági szabályzattá alkotott szokásos törvényei 1588-ból.

LEGES CONSUETUDINARIAE

seu constitutiones publicae solenniter approbatae pro bono et utili Ciuitatis huius Regiae Colosvariensis haecenus obseruatae, ac perpetuis semper futuris temporibus in omnibus punctis clausulis et articulis in Foro contradictorio huius praenominatae Ciuitatis obseruandae 1588.

D e C i t a t i o n e.

TITULUS PRIMUS.

1. In omnibus causis haereditatum, debiti et aliarum quarumlibet. Prima citatio sit personalis, ubicunque reperiri possit citandus. Secunda et Tertia etiam de domo residentiae. Omnis autem citatio ut plurimum, pridie diei Iudicij fieri debet, per publicum seruum ad id specialiter ordinatum, qui rationem habeat, teneat, de die citationis, quo citatus est Inctus, [ut] in Iudicio certum et indubitatum possit ferre testimonium de citato In causam attracto.

2. Quia trinarum citatio observari debet, Prima fiat necessario per publicum ministrum, dubietatis circa citationem emergentis tollendae gratia : Secunda vero et tertia, quoniam de solita citantis residentia fieri potest, ea in actoris sit arbitrio, an ipse sumptibus parcens, sua in persona uel per publicum ministrum fieri uelit.

3. Si contingat publicum ministrum, prima vice citandum seu Inctum non reperire personaliter. Extunc idem minister, pro iisdem duobus numis, secundoquoque tertio, aut toties quoad citandus reperiri poterit, requirere debeat ac teneatur.

4. Qui citatus ad terminum praefixum, per se, uel per Procuratorem suum non comparuerit, ad primam citationem in floreno, in secunda admonitione, altero floreno, in duabus Iudici, in tertia uero partibus Actorj persoluendis convineatur. Ad tertiam vero admonitionem si contumax fuerit, in actione et acquisitione Actoris, propter non uenientiam, et non comparitionem convineatur.

5. Si citatus propter morbum validum aut aliam grauem necessitatem in Iudicio comparere non posset, et tunc Iudicem de ijs praesente adversario vel eiusdem Procuratore certiore faciat.

6. Casu vero quo Inctus Judicem quidem requireret, Actrix pars aut reperiri non posset, neque eius Procurator, statim Judex bona conscientia pensitet negotium, et ita causam differat, ne cum fraude et periclitatione Actoris fiat.

7. Quia uero in Citationem et prosecutionibus causarum per Actoremque fraudes ac dolj committj possunt et solent: Quo omnis fraus et dolus submoventur, visum est. Quod si Actor post factam orationem Inctj, causae suae prosecutionem in termino fiendam neglexerit, extunc in duplo eius poenae qua Inctus mulctatur aggrauari debet. Et Incto Actorem expectantj in Judicio, post tertiam,¹⁾ sed Judiciorum literae Absolutionales dentur iuxta regulam Juris. Actore non comparente Reus absoluitur. Hoc tamen obseruato, quod partibus modo praemisso aggravatis iuridicia [*sic*] remedia minime denegari debent.

8. Vbi autem Actor post citationem Incti factam, valida aegritudine correptus, aut alia rationabilj necessitate praepeditus, prosecutionem causae suae, intermittere cogere, statim idem Actorque Judicem et Adversarium suum super eo certiolem facere debet, ne Inctus Actorem frustra expectare cogatur. Et sic aequalitas in omnibus obseruetur.

De Actore Reo et eorum conditionibus.

TITULUS II.

1. Postquam in superiori Titulo de Citationem, et eius diversis annexis ac conditionibus tractatum est, considerandum deinceps venit, quibus Citatio competat, et quibus non, quilibet itaque citandus haereditatem in Ciuitate et eius territorio sufficientem acquisitioni Actoris habens, legitime secundum formam praescriptam semper de necessario citari dicitur.

2. Si uero uti in factis debiti et mutui ac depositi, plerumque accidere potest, Reus seu Inctus sufficientem satisfactionem [*sic*] non haberet: Extunc Actor talem Inctum, nisi fide iussores pro se statuerit sufficientes, captiuium etiam detinere possit ac valeat. Nam in causis Haereditatum aut Tutelae hisque similibus, ubi litis intermedio Inctus bona litigiosa in fraudem et detrimentum Actoris dissipare aut alio quocunque modo deperdere compertus fuerit. Extunc Actor a Judicio et legitimo Magistratu bona eiusmodi ad manus sequestres petere poterit.

3. In factis porro Potentiae videlicet invasionis domorum, et personarum, ubi uulnerationes et verberationes nullae intercesserint. Si persona patrans civilis et possessionata fuerit, communis regula de citationem annotata obseruari debet.

4. Vbi vero contingerent uulnerationes et uerberaque [*sic*] subsequerentur, quae tamen laethalia non sint, persona uero patrans Civilis et possessionata

¹⁾ Itt a mondatban hézag van.

fuerit, extunc captiuari non debet, sed modo praescripto convenire; [*sic*] si vero laethalia inflixerit quis vulnera, captivari de antiqua Ciuitatis lege et consuetudine potest ac debet.

5. Vagae personae quae haereditates sufficientes non habent, si quid praemissorum patrauerint de antiqua lege et approbata Ciuitatis consuetudine captiui [*helyesen: captiuari*] possunt et debent.

6. Serui uero vel famuli famulaeque fugitiui, semper per heros herasue detineri et captiuari possunt, neque tales Iudex sine scitu dominorum, uel herorum suorum ad cuiusuis instantiam dimittendj habeat facultatem nisi iniuriam personae detentae manifestam per haerum [*sic*] fieri deprehenderet. Sed sicut in alijs sic in isto quoque casu Juris sequatur tramitem.

7. Si quis alterius famulum famulamue [*demptis causis criminalibus*] captiuari facere uolet [*sic*], ille prius herum siue dominum eiusmodi famulj vel famulae, an pro eis fide iubere uelit, interroget. Quid [*sic*] si sufficientem fidei iussionem Herus uel hera promittat, extunc a captivatione absteineat. Ne autem fraus et dolus euipiam suffragetur, Actor seu captiuans famulis ciuitatis stipatus, dominum seu herum captiuandj accedere possit valeatque.

8. In causis criminalibus manifestis sine personarum respectu quilibet detinerj possit debet atque.

De Carcere seu loco captiuationis.

TITULUS III.

I. Postquam de captiuationum modo et conditionibus actum est, superest ut de carcere et eius pensione aliquid dicatur.

II. Omnis captiuus in carcerem seu domum areamue captiuationis deductus, Iudici pensionem carceris usitatam, uidelicet denarios quadraginta pendat.

III. Quod si uero in captiuatione captiuum pernoctare contigerit, statim custodes carceris, pro singulis noctibus quinos et non amplius nummos exigant.

IV. Captiuus tempore captiuationis, Ministro uni vel pluribus, non amplius, nisi quatuor soluere debeat nummos.

V. Quia autem pensio carceris exigi non solet, nisi quis in carcerem deductus fuerit, si quis in ipso actu captiuationis seu itinere antequam scilicet portas seu Ianuam carceris siue areae domus captiuationis subintret, uel cum aduersario concordauerit uel fidei iussores statuerit sufficientes, pensionem carceris denarios uidelicet 40 Iudex exigere minime debeat.

VI. Cum uero captiuorum conditio difficilis esse soleat, ideo ut iurj ac communi iustitiae satisfiat. Omnis captiuus quacunque de causa detentus ad tertium diem in Iudicij conspectu, si dies Iudiciorum fuerit, sin minus ad diem iudiciorum tertium immediate sequentem, nisi grauissimum obstat impedimentum, captiuationis cognoscendae causa omnino produci debet.

VII. Die Iudiciorum praescripto, et captiuo in conspectum deducto, si captiuans seu actor causam captiuationis redditurus siue contumaciter seu

negligenter a *Judicio* se absentauerit, neque in persona neque per *Procuratorem* comparuerit, extunc *Judex*, captivum dimittendj plenariam habet facultatem, Actor enim semper debet esse paratus, quo absente reus absoluat necesse est.

VIII. Quod si autem captivans absentiae et non comparationis [*sic*] suae sufficientes rationes coram *Judice* priuatim seu pro tribunali sedente allegauerit, extunc non amplius quam unicus terminus comparitioni ex gratia sedis concedatur.

IX. Si autem captivans peregrinus uel extra [*nea*] persona fuerit, tunc *Judex* ad octaum [*sic*] diem, uel ob loci distantiam ad decimum quintum diem et non ultra differat captiui productionem, auita ciuitatis consuetudine in hoc obseruata.

¹⁾ X. De Nobilium captiuatione singulariter agendum et priuilegia reuicenda consulendaque erunt.

De Actionibus et Propositionibus.

TITULUS IIII.

I. Posteaquam ad actionem [*sic*] prosecutionem peruentum est, de Propositionibus in scripto exhibendis primo loco dicendum venit. Quilibet itaque causantium in facto, Bonorum, haereditatum, honoris et aliarum grauium causarum longum iuris processum, et ad sedes superiores tendentium propositionem suam scriptam in facie sedis ne memoria *Judicum* longa serierum obseruatione graviter [*helyesen: grauetur*] exhiberi debet: Ubj Inctus si eiusdem propositionis paria pro se excipere voluerit, id modo alias in talibus obseruato fiat.

II. Habitis vero partibus praemissae propositionis, Inctus ad tertium sedis terminum proxime subsequentem tertium videlicet diem *Judiciorum*, ad Actionem et acquisitionem Actoris, siue in scriptis siue uiva voce, nisi paria a *Notario* interim excipere ob causas rationabiles sufficientesque non potuisset, respondere teneatur. Si vero ad tertium diem seu terminum *Judiciorum* proximum ob *Notarij* defectum respondere non posset, extunc ad terminum proxime venturum, sine omni tergiuersatione respondere debeat, cuius responsionis paria, Actor si uolet, pro modo supra declarato excipere ualeat.

III. Quod si Actor Incti responsionem ad meritum suae acquisitionis, minime directam esse perpenderit, sed friuolum effugium et causae seu acquisitionis, [*minime directam*] suae protelationem noxiam cognouerit, paria eiusdem excipere non tenebitur: Sed extempore, si uolet eiusmodi exceptionem viva voce refutabit. Et *Judex* mox iure mediante dirimet, viamque ad prosecutionem meriti causae Actori aperiendum studeat, et Incto ad causae meritum ut respondeat imponet. Si autem Inctus, eiusmodj exceptionem friuolam per uiam appellationis producere nellet, tunc nonnisi cum processu causae principalis id concedi debet.

¹⁾ Ez nincs meg a *m. tudom. Akadémia* kiadványában.

IV. Quod si aliqua pars causantium eiusmodi friuolas et dilatorias exceptiones uigore mandatorum legitimorum, per viam appellationis auferre uoluerit. Tunc Iudices diligenter clausulas legitimj impedimentj, et : rebus sic ut praefertur stantibus examinent et Judicialiter eiusmodi obstacula deplacent, processumque causae principalis promoveant.

V. Si exceptiones emergent Peremptoriae et perpetuae quoniam hae agentibus obstant, et meritum causae penitus perimunt, ut quae considerari solent, in causis praescriptionis, infaniae, litis intermedj, facto calumniae et his similibus eiusmodi exceptiones per se et solitariae ad sedes superiores transmittj et possunt et debent.

VI. Post primarias propositiones et responsiones utrinque de merito causae Principalis in facie sedis praesentatas et exhibitas, singulae tantum et non plures in scriptis a causantibus replicationes admittantur.

VII. Triplicatio tanquam inconueniens et processum causae praeter rationem extendens in scriptis nequaquam concedatur; Si quis tamen in causis principalioribus, Propositiones, Responsiones aut Replicationes suas ad captum Iudicis dilucidare et luculentiori oratione inculcare uoluerit, is uiva voce, et prompta memoria faciat, et si uolet Transmissioni adnectj, in calamum Notary pronunciare poterit.

VIII. Causae criminales manifestae, etiam si inter causas graues numerari et censi possint. Nihilominus cum breuibus Iudicj terminari soleant, nullo scripto processu ventilari debent, sed antiqua consuetudine terminentur.

IX. In Causis Debitj, Mutui, depositj. Vadimonj seu sponsionis, alysque manifestis, et praesertim in quibus syngrapha, aut alia luculenta documenta vel testimonia producuntur; [quae omnia prudens Iudex maturo Iudicio pensabit] actiones scriptae nequaquam admittantur. Indignum enim est causantes in eiusmodj manifestis acquisitionibus longo tempore vel litis processu fatigari. Verum si res in appellationem et literas transmissorias uergeret, poterunt causantes, sua dicta et allegata breuiter calamo Notary uiva voce, uti praemissum est, ex prompta memoria committere.

De Probationibus.

TITULUS V.

1. Quoniam Actiones omnes affirmationibus et negationibus constant; Ideo de Probationibus utriusque hoc loco dicendum venit. Quae quidem probationes, quia vel per testimonia humana, vel per literalia, aut literalium instrumentorum productionem perfici solet, primum de humanis testimonij et eorum conditionibus tractabimus.

2. Vt autem omnis probatio, quae uel¹⁾ per testes fit, certis metis et terminis concludatur, neue causarum processus testimoniorum ambiguitate obscureretur, ideo antequam partes causantes, ad colligenda testimonia, a Iudicio

¹⁾ Helyesen igitur kellenae: *videlicet*.

exmittantur, Judex de eo, quod partes litigantes confirmare vel refutare volent easdem examinent, et eadem partes certis ac minime ambiguis verbis, utrum seu meritum probationis ad calamum Notarij pronunciare debent, iuxta cuius seriem, omnia testimonia examinanda et recipienda erunt; de qua signatura Notario iuxta laboris exigentiam saluatur, [helyesen: *soluatur*].

De modo examinandi testes.

TITULUS SEXTUS.

1. Omnis testis ad fatendum producendus sigillo Judicis authentico citari debet ad locum et tempus per citantem propositum, siue id per publicum ministrum fiat, siue ipse causans propria sua in persona id praestare uelit. Contumaces vero qui ad ueritatis fassionem comparere neglexerint in poena contumaciae supra denotata in duabus semper Judici, in tertia vero partibus parti citanti persoluendis conuinci debent.

2. Quicumque testis citatus per ministrum publicum se citatum fuisse negauerit, eum solo ministri testimonio Judex refellet, si quis vero per causantes citatus fuerit, et se citatum fuisse inficiabitur, is sacramento iuramenti, sese a poena contumaciae coram Iudice absoluat. Post exactam vero eiusmodj poenam nihilominus idem testis sub poena dupli ad fatendum compellatur.

3. Omnis causans, lites coram huius vrbs Iudice mouens, et a Iudice ad attestandum exmissus, universos testes ciuiles, non alio quam in praesentiam iuratorum Ciuum et Notarij publicj pro ueritatis fassione cogere possit, alioquin fassiones eiusmodj simpliciter considerantur, quandoquidem de antiqua ciuitatis libertate et perpetua consuetudine alieni exequutores in territorio huius vrbs minime admittj consueuerint.

4. Nobiles vero et exterae personae, si quae sua sponte in ciuili sede fateri noluerint, eorumque fassiones modo praescripto vigorosae habeantur; tales enim [*per*] Iudicem nostrum, authoritate ad reddenda testimonia cogi non possunt, ideoque in praesentia Iudicum suorum requirendj, eorumque testimonia sub forma crediblj reportanda sunt.

5. Vt autem omnia recto ordine fiant, omnisque suspitio tollatur in examine testium, iuxta nationum diversitatem, duo semper Cives iuratj, quorum alter saxo alter hungarus sit, cum iurato Notario in domum senatoriam solito tempore consideant, in quorum praesentia omnis fassio et attestatio celebretur; Ipsi vero Senatores testem productum, primum et ante omnia ad praestandum iuramenti Sacramentum cogere et compellere; deinde a parte causantium utrum seu probationis meritum recipere testemque iuxta eius continentiam seorsim et singillatim examinare debent. Quam quidem fassionem iuratus Notarius diligenter et fideliter conscribere, conscriptamque coram teste relegere debet, ne aliter scriptam, quam fassus sit, testis suspicari possit. In examine porro testium Domini Senatores diligentem et accuratam habeant rationem circumstantiarum, rerum gestarum, temporis, loci, et similium, item conditionum, personarum, et aetatum, prout ista in tripartita [*sic*] parte. 2. Tit. 27

luculenter habentur expressa. [sic] Ubi si testis ad deliberandum de quaesito ac de re proposita terminum postulaverit, proximus et immediate subsequens dies seu terminus perceptionis testimoniorum concedatur, qui absque ulteriorj requisitione comparere teneatur. Testis uero de negotio obscure vel dubie testificans, denuo examinari possit ac valeat.

6. Pro testium vero fassionibus conscribendis non amplius quam bini nummi exigantur, quorum recta dimidia pars pro laboris differentia Notario, altera uero duobus senatoribus, illj adiunctis cedat.

7. Cum autem omnes actiones in affirmatione et negatione versentur, et causantes iuxta meritum quisque suae causae attestandum exmittj postulent, Nihilominus quotiescunque se Inctus, tempore quo Actor ad attestandum se a Iudicio exmittj petit probationi Actoris submiserit, et ad probandum exire neglexerit, nulla deinceps attestandj eidem facultas concedatur.

8. Omnis autem causans ne in testimoniorum collectione temporis angustia deficiat a praesentia Iudicis tribus et non amplius uicibus exmittatur, singulis autem uicibus decimus quintus dies praefigatur. Si qua autem partium primum probationis terminum siue ex incuria, siue contumacia ductus neglexerit; ei ulterior probandj terminus coram Iudicibus duobus non concedatur.

9. Si uero quis testimonia ex longinquis terris ac regionibus se adducere oportere allegauerit, ei ad reportandum sufficiens et competens terminus ex Iudicis arbitrio, ne in iustis suis iuribus periclitetur, concedi debet.

X. Cum autem causantes de quadam Ciuitatis consuetudine mutuarum utrinque praeceptorum attestationum, paria excipere solitae fuerint, idque uigore mandati Principum, ut ab eiusmodj inanibus et superuacaneis sumptibus causantes liberentur, a modo in posterum utraque pars litigantium fassionum et attestationum paria, pro sese a Iudicibus, uel si causa in appellatione versetur, Senatoribus sub sygillo authentico patenter sine omni legitimo mandato extrahere valeant. Notarius det operam diligentem, ne causantes ob fassionum extractionem in iudicio recipiendo longiorem patiantur moram.

XI. Lata et pronunciata per Iudices Sententia, ac per uiam appellationis siue interrogationis, in praesentiam Senatorum deducta, si qua partium denuo et de novo ad testificandum exire cupuerit, et [helyesen: ei] unicus tantum et non ulterior concedatur terminus, iuxta modum et ordinem supra declaratum.

De conditione testium quae uidelizet personae testimonium dicere uentur atque reyciantur.

TITULUS SEPTIMUS.

1. Impuberes, insani, furiosi, mentecapti infames manifestis criminibus notati, testimonia dicere non debent, cum in cognitione uerj, integrae fidej homines requirantur. Impuberes autem intellige masculos, qui decimum quartum annum nondum attigerunt, foeminas uero quae infra duodecimum sunt

annum, eo quod tunc aetatem ingrediuntur legitimam, in qua lites etiam cum alijs agere et instruere possunt.

2. Ad eum modum ex Consanguineis, Pater, Mater, filij, filiae, Avus, Avia, nepotes, neptes, frater, soror, item ex affinibus, Maritus, Vxor, Socer, Socrus, Gener, Nurus; nec pro se mutuo nec contra se invicem ad testificandum admittantur, quoniam si volentes fratri ¹⁾ pro sese, interrogari non permittuntur, inuiti contra sese cogi non debent, nisi aduersa parte id concedente; uolentj enim non fit iniuria.

3. Causam famosam [factum scilicet honoris concernentem] patefaciens, et Actori litis ansam praebens, in eadem causa testimonium dicere non permittatur, neque enim aequum esse uidetur, [ut] idem testis et accusator in eadem causa sit, secus tamen in causa Civilj, ut bonorum acquisitione, successionem, obligatione, et his similibus sentiendum.

4. Si testis aduersae parti sit inŕensus, et probetur esse capitalis inimicus a dicendo testimonio arceatur.

5. Testes qui in alicuius sunt convictu, vel dominio eiusdem subsunt pro eo testari non debent. Non enim uidentur idonei testes j, quibus ut fateantur imperari potest. In causis tamen adulterij vel veneficij inter coniuges propriam etiam familiam in testimonium producere non uetatur, suprascriptis tamen examinandj conditionibus diligentissime obseruatis.

6. Cum autem coactae stipulationes nullius uigoris et firmitatis esse censeantur, fassiones etiam quae torturis extorquentur eum contra quem dictae fuerint per se et simpliciter [eorundem] [?] condemnare et aggrauare non debent.

De Productione Literarum et literalium instrumentorum.

TITULUS VIII.

1. Quoniam generalis omnium sedium Iudiciariorum huius Regni consuetudo haec est, ut omnium Literarum et Literalium instrumentorum in Iudicio pro documento alicuius rei exhibitorum paria, pars aduersa, contra quam uidelicet producta fuerint excipere ualeat; In sede quoque Iudiciaria huius Ciuitatis eundem modum esse censemus.

2. Proinde, sj quis debitorem uigore chyrographi obligatorij, in Causam convenerit, et Inctus paria eius postulauerit, eidem sine impedimento concedj debent, hac tamen lege, ut ad diem Iudiciorum proximè et immediatè sequentem, ad acquisitionem et Actionem Actoris respondere absque tergiuersatione teneatur. Huiusmodj namque Literae obligatoriae plenam semper acquisitionis probationem habere consueuerunt.

3. Literae porro missiles sigillo mittentis proprio et usitato consignatae, si in his debiti obligatio expressiue contineatur, vim chirographi sortitur, si autem in calculo vel computo [sic] error fuerit commissus, Inctus exceptione iuari poterit.

¹⁾ Helyesen így kellene: *fateri*.

4. Si Debitor creditorem de adquisito debito manifestis probationibus convincerit, [sic] creditoribus amissio Literarum obligatarum nocere non debet, cum quia Literae eiusmodi diversis expositae sunt casibus, tum quod liberalitatis humanae memoriae causa sunt inventae.

5. Regesta defunctorum negotiatorum et opificum sola ad acquisitionem debiti plenariè confirmandam non sufficiunt; sed Juridicis indigent fulcimentis, quae Judex maturo pensabit iudicio. Eiusdem iuris est, si in ultima voluntate defunctus certam pecuniae quantitatem, aut certas sibi res deberi significaverit.

6. Ceterum Literae privilegiatae, aut alia instrumenta authentica, in sede Juridiciaria, [sic] loco probationis producta in paribus extradari ea solum in parte debent, qua meritum causae [sic] in controversia versantis concernunt.

De Sententiis Judicum.

TITULUS OCTAVUS.¹⁾

1. In Causis factum Potentiae et infamiae concernentibus, sicut in criminalibus, Inctus tempore sententiae per Judicem ferendae in facie sedis personaliter comparere debet: in his enim graves et continuè exequutioni damnandae saepenumero solent fieri Sententiae, quae ipsa personas Inctorum necessario requirunt. Si uero sese contumaciter a conspectu Judicis [sic] absentaverit, Judex nihilominus ad partis comparentis instantiam, sententiam ferat, et debitae exequutioni [nisi legitimis obstaculis obuiatum fuerit] demandet.

2. In omnibus autem rebus placuit Justitiae aequitatisque potiorum haberi, quam stricti iuris rationem. Proinde Judex recto rationis dictamine, Deus [sic] et eius JUSTITIA prae oculis habita, utraque partium litigantium personaliter, uel per Procuratorem legitimum in figura Judicis comparente, fauore, odio, timore alyque his similibus affectibus postpositis, veram et rectam nitatur ferre sententiam; in qua partem alteram absoluat, alteram autem iuxta causae exigentiam condemnet. In re quaque dubia benigniorem ferre sententiam, et sequi interpretationem, non minus iustius est, quam tutius, quo voluntas legum conseruetur.

De Appellationibus.

TITULUS NONUS.²⁾

1. Lata vero et pronunciata per Iudices sententia, cum Appellatio a sede inferiore ad superiores sedes primarias sit refugium eorum, qui in causis suis succumbunt. Proinde prouocatio in causis statim Iudice adhuc pro tribu-

¹⁾ Ez másodszor van írva — tévesen — *Nonus* helyett.

²⁾ Az eredetiben is így van: *Decimus* helyett.

nali sedente ad senatum primo, deinde in Curiam Illustrissimi Principis recta, iuxta receptam consuetudinem fieri debet.

2. In facto Birsagiorum autem etiam trium florenorum a Iudice Judicatorum, si in appellationis transmissae reuisione, Iudicium Judicis, Senatus approbaverit, extunc eius exequutio ad Iudicem iuxta aliarum sedium superiorum consuetudinem remitti semper debet: Aequitati enim semper consentaneum esse uidetur, ut qui in disquisitione causae prior collimauit, idem emolumentumque percipiat, antiqua consuetudine idem approbante.

3. In maioribus uero Iudiciorum oneribus, ut sunt: Emendae linguae, Facti Potentiae, Calumny, [sic] Homagij uinij et his similibus, in quibus Senatus post ultimam et definitiuam sententiam in besse participat Iudex sua parte competente uidelicet triente fraudari non debet.

4. Appellandi uero facultas, non solum in maioribus sed etiam in minoribus causis concedatur, neque Iudex existimabit sibi fieri iniuriam, eo quod causans ad prouocationis auxilium, tanquam sanioris reuisionis gratia confugerit.

5. Causae nihilominus ad summam trium florenorum tantum sese extendentes et debiti potissimum prouocatio ad Senatum a Iudice transmitti non debet.

6. Etsi autem a Senatu etiam prouocatio detur ad sedem superiorem uidelicet in curiam Principis, non tamen omnes causae transmittendae sunt. In causis siquidem criminalibus et debiti liquidj, in quibus nec negatio, neque ulla exceptio per Ictum dari potest, verum Actorem frivolis dilationibus fatigare nititur Appellationis beneficium concedi non debet. Similiter causae quarum meritum quantitatem viginti florenorum non excedit, a Senatu ad superiorem sedem transmitti debent: Neque enim consentaneum esse uidetur supremos Iudices in causis minimis inquietari aut causantes magnis fatigari dispendijs.

7. Cum uero causarum progressus vel processus Literis transmissionalibus rite confectis ad sedes superiores deferri soleant, causantes qui in causarum processu succubuerint Literas eiusmodi, consuetudine antiquitus obseruata pro se excipere debent.

8. Quia uero saepenumero accidere consuevit, ut pars appellans vel Literas transmissorias extrahere negligit, vel extractas in damnum et periculum iuris partis triumphantis manifestum reuideri non curat, Ideo si pars triumphans etiam nullatenus Causam appellans, paria Transmissionum pro se excipere voluerit, id ante obsignationem faciat.

9. Quia uero saepenumero ¹⁾ Pars appellans post extractas Literas praescriptas, si in debito termino causam reuideri non curabit, aut authentica Protonotarij signatura eam non distulerit causa in adiudicatam abeat sententiam etc. ²⁾

¹⁾ Az eredetiben ez összevonás van: $\pi\psi\chi$, a minek én jelentését nem tudom.

²⁾ E pontnak az eredetiben is első és utolsó mondata bevégetlen.

De Exequutione.

TITULUS DECIMUS. ¹⁾

1. Cum vero frustra fierent Iudicia, nisi quae Judicialiter decernuntur, debitae quoque exequutioni demandarentur : Ideo Iudex solertem adhibeat curam, ne causantes ob neglectas exequutiones damna patiantur. In quo Privilegia antiqua et antiquam observari placuit consuetudinem; et in exequutione talis ordo observetur.

2. Inprimis ut decimo quinto die a data sententia definitiva aut remissionalibus Literis in sede exhibitis computando; Ictus ad exequutionem per Iudicem cogatur, servato iuris ordine recto et antiqua consuetudine, prout in processu causae et lata sententia, Actio quaelibet denotata ac specificata fuerit.

3. Deducta igitur exequutionis ratione iuxta praescriptum modum, bona aut res mobiles creditoribus assignatae, ad alterum item decimum quintum diem apud manus sequestres titulo pignoris manebunt, quo quidem die expleto, si debitor bona illa resque mobiles iusto precio redimere neglexerit, creditori eadem aestimatione perennalij mediante iure perpetuo assignari debent, similis ratio tenenda est in bonis et Juribus immobilibus, et haereditatum, ubi statutio legitima praecesserit. Nam si debitor, post statutionem factam infra quindecim dies creditorj satisfacere neglexerit perpetuo iure creditorj cedent.

4. Si quis domum alterius certa mercede conduxerit, et constitutam mercedem solvere aut neglexerit, aut non curauerit, aut in iudicio debiti convictus fuerit, eius res antequam domo locata efferantur, titulo pignoris detineri semper poterunt. Nam illata et inducta in domum conductam videntur tacite pignori obligata fuisse. Idem est tenendum de horreorum et cellarum vinariarum pensione.

5. Cuilibet famulo post absolutum servitij sui tempus, demeritam mercedem Iudex praesente hero adiudicabit, qui herus si debiti quantitatem non negauerit, tridui temporis spatium ad satisfaciendum concedatur. Si vero herus impedimentum aliquod seu compensationem allegauerit, id Iudex aequitate componet, et auxilio sit, ne servus sua iusta mercede fraudetur. Habet vero servus iam praerogativam, ut illi ex bonis heri ante omnes alios creditores satisfieri oporteat. Exceptis si qui ante herum debiti convicissent. Qui enim potior est tempore, prior est et iure.

6. Quia autem ciuitas haec nostra magnis laboribus indefessa cura, constanti fide, et fidelibus obsequiis libertatem suam a diuis olim Hungariae Regibus meruit. Dignum igitur est, ut pari diligentia ea a nobis tueatur. Observet igitur Iudex solertj cura, inter caeteras Ciuitatis Praerogativas, ne ullo unquam tempore Exequutores peregrinos in Ciuitatem admittant, j̄s exceptis qui a Regia maiestate immediate transmittuntur. Et haec de *Prima Parte* dixisse sufficiant. ²⁾

¹⁾ Az eredetiben is így : *Undecimus* helyett.

²⁾ *Aranka György* gyűjteményéből. Ajándékol kapta *Mike Sándor*, tőle én. Czimlapján a másolás éve : A. D. M. DC. CIC. CIO.

Az Procatorokrol ualo uegezes, es egyeb teoruenybelj uegezes rende[lé]seknek¹⁾

Tizenkettődik Titulus[a].

Hogy az Teorueny dolgaban ualami io rendtartas lehetne, kihez mind az teoruenytenők, mind az peresek tudnak eo magokat rendelni, es az nagy sok panaszkodasnak ueghe lehetne, azonkeppen az nagy sok hejaban ualo kölczesegegnak) kiket az szegeny peresek gyakorta tesznek. Auuagy az Procatoroknak gondviselatlensége miatt, auuagy az biraknak sokféle haladekok mia, kik az írott teoruenynek es uarosunknakis szokassanak ellenne lesznek. Az kössegh keozül kjrekesztetuenek, teczet ez hogy nemü nemü io rendtartasokat rendellyenek. Kik ennek utanna ualo üdeoben iol megh tartatnak, ne lennenek az teoruenyben annyi sok Istentelensegek haladekok, es esztendőnkent ualo ualtozasok, az birakis eo magoktol ne gondolnanak untalan külömb külömbféle uysagokat, az előttök ualo biraknak bosszusagokra es gyalazattyokra. Az peresekis ne kenszerittessenek untalan minden kiezin dologhert az Feiedelmet megh talalni, mind ennyi sok bantasoknak el tauosztatasaert ilyen rendet es modot akarunk ennek utanna az Teoruenj tetelben tartani. Mikeppen az 1610 esztendőben az teorueny tetelben három bizonyos napot rendeltünk uolt, keddet ezüörtököt es szombatott, mostan is azokat obserualni akariuk. De az dél utan ualo teorueny teteleket mint artalmasokat tellyesseggel hatra hadgyuk, hanem ha olly Casusok köuetkezzenek auuagy Feiedelem parancsolattya kenszerittene kj mia egyeb ugyan nem lehetne; az Idezesben szoktanak nagy sokféle karok, es feletteb ualo kölczesegek az peresekre köuetkezni. Ugy anynyera hogy gyakorta olly perek tanadnak, hogy egész esztendeigh az Biro eleibe nem uihetik, seot gyakorta az idezesre ualo keoltsegh megh halatta az derek pereseket. Ez penighlen köuetkezett az szertelenségből, es az mű Atyainknak szokasoknak hatra hagyasabol, hogy penighlen az pereseknek is az idezetben io modgyok lehessen ilyen rendet akarunk köuetni.

A peres uegyen peczetet az Birotol, es hogy uetsegh abban is ne lehessen adgyon az Varos szolgálainak az peczet mellett ket penszt, es az szolgálual ideztesse eo magát az Alperest személye szerent, es az Teorueny nap elő iöuen az peresek keuansagara Biro Uram szolittassa az Alperest, auuagy Procuratorat nem uarvan mint az előtt az szeknek felköltesit, mert az nem tsak karos, de megh az megh irt Teoruenyeknek is ellenne uagyon. Hogy az felperes szüntelen minden szek napian ott uaria az alperest sok dolga haladekiaual, itt az helyen ha az Alperes ielen nem leszen, az felperes Notarius Urammal el uegez hesse; Az Biro penighlen propter contumaciam az reghi szokas szerent büntesse megh tiz Ghirauual, ha penigh megh akaria engedni eo szabadsagaban legyen. Ez szolítás utan maszszoris az felperes azonkeppen ideztesse az Al-

¹⁾ Az eredetiben is így van. Ez 1610. utáni keletű.

²⁾ *Költségének* helyett, a kiejtés szerint írva.

perest mas teorueny napiara es ha akkoris szolittyak, es ielen nem leszen tselekedgyek ugy mint előszször, ismegh leuen harmadik szek napia megint ideztessek, ha akkoris negligallya, tehát az Biro Per non uenit Sententiat pronunciallyon ellene, de az tiz Ghiraua az Biro harmadszor mikor ellenne pronuncial meg ne büntethesse.

Masod renden ualo fogyatkozás ki esik az Idezesben, melly leszen az felperesektől imez, mellyet maskeppen czalardsagnakis mondhatunk. Az felperes idezhetj az Alperest, latuan az Alperes az Biro peczetit engedelmes nekj; elő de az Felperes ninczen, kenszerittetik szegeny mind az szek költeigh uarni, Protestal az Bironak, hogy eotöt törue nyre hittak, es ielen uolna, de az masfel ninczen ielen, az Biro azt absoluallya hogy el mehet, es ha masodszor idezik, ismet eliü, ez fele idezes egynehanyszor leszen az szegeny emberen, ki miat gyakorta karokat uall, mert egy nehany napszamot kell szegenynek az idezes miatt elmulatni, minthogy annal egyeb keresetj szegenynek ninczen, azzal taplalya minden hazanepit, ebből epittj eo magat, minden uarosi szolgalatra, süketseghre az Biro peczetit nem meri uetni, az Felperes soha nem szolittattya, uegezetre nyaualyas az sok uaras késeskedes miatt, eo is megk keseredik es haza megyen. Ez dologh igy leuen az Felperes meghint, megk gondollya magat, es az szegeny embert ismet ideztetj. Az idezest penigh akkor tetetj, mikor az szegeny embernek uagy szeoleoiben uagy egyeb szolgalatra kell menni, el nem iü az Alperes, seot megk kerdj az szolgalat, mit mondott az szegeny ember, el iü e uagy nem, az szolga megk mongya hogy nem iü, ertuen az Felperes, az Teorueny hazhoz megyen, es mind az szek felkölteigh ott uarakozik, es latuan hogy az peresse ielen ninczen, az Bironak megk mondgya, hogy egy szemelt ideztetett egy nehanyszor, egyszer sem akar eliüni, az Biro is penigh megk nem emlekezhetik rolla, hogy az előtt egynehanyszor comparealt, mert ninczen szegenynek kj forgassa dolgat, az Felperes megk bizonyittya, hogy egy nehanyszor ideztette, tisztasagot teszen rea, es illyen aluoksaggal nyomia megk az szegeny embert, es uagy uolt adoss uagy nem uolt, meghranitya szegeny emberen, kj nyilván ualo teoruenytelensegh, es hamissagh, mert mikeppen aszt, az kj az Biro peczetit latuan megk nem beczüllj, es az idezre [*időre*] el nem iü, az Biro tiz ghiraua büntetj megk, es harmadszor Per non uenit Sententiat pronuncial ellenne. Azonkeppen azokat is melto azon büntetessel megk büntetni, kik igy farasztjak az szegeny pereseket, az idezessel, eo magok penigh egyszer szem [*igy*] comparealnak, felperesek leuen, seot inkab megk erdemlik, az Decretum latasa szerent. Minthogy az feleletek dolgabanis, gyakorta az Procatorok által, sok heyaban ualo exceptiok, es költségek tetetnek, kik miatt az perek nagy sok ideigh el szoktanak uontatodni, seot sokan az Procatorok keozül minden mestersegeket tsak abban mutogattyak, mikeppen az Pereket, az mas felek nyilván ualo karara, teoruenytelenségre, halogattathasák, eszt penigh semmiert egyebert nem tselekszik, hanem hogy az szegeny pereseken többet uohassanak, [*igy*] melly az pereseknek is karos, mert nem győznek az sok exceptiokert tsak tisztasagot is, az sok hituan exceptiokert az Biraknak fizetni. Hogy ebbenis az keozönseges igassagnak előmenetele lehessen illyen rendet akarunk köuetni. Minden rendbeli peres az eo feletit irua adgya be, akar adossagh, akar eoröksegh dolga

legyen, kiuenen azfele causakot, kik manifesto homicidio et similis [igy] casibus talaltatnanak, miért azok iras által az eo dolgokot instabiljalhattyak. Az mikor penigh az felperes az eo feleletit irua beadgya, az Alperes massara tareza es mindgyarast az szek szinin az Notariusnak az eo igassagat megh adgya, hogy hatod napra, elő alhasson, es az pereseknek feleletire, meghint irua adhassa be feleletit, kit ha negligalna. *conVINCATVR VNDECIM, MARCIS.* azonkeppen az masik terminuson is ha negligalna eodem onere aggrauetur. Harmadszor az Biro, azfele uakmerő ellen pronunciallyon, es az mas felnek keresetin hadgya. Az kj penigh az keresetit massara nem tartya, tempore praesentationis, uagy egyeb Leueleknek pariaiat nem ueszi tempore exhibitionis, tehat azutan kj nem adgyak. Ez illyen esetekben tamadott, emanalt fizetes kit nezzen, ide ala mikor az Procatorokrol szollunk meghmondgyuk, az kik peniglen ez fele [pro]cessusokban megh esnek, semmi uton appellatio ne engedtessek. Az procatorok dolgabanis uagyon nagy szerenczetlenssegh, kj miatt az szegeny peresek tellyesseggel megh emesztetnek, el annyera ment immar az Procatoroknak dolga, hogy majd nagyob az eo fizetesek, hogysen mint az peresek keresetj, sohult penigh az egesz orszagban, illyen nagy szerenczetlenssegh es szabadsagh az Procatorok keoszt ninezen mint itt Colosuaratt, mert az Procatorok annyera nagy szabadsagot uottek magoknak az eo fizetesek dolgaban hogy ualamelly szegeny embernek tiz forint erő pere uagyon, különben fel nem ueszi, hanem felben, auuagy leghalab harmadaban, kj miatt ha szinten azutan az peresek meghakarnanak bekelnys, nem engedik az procatorok.

Mostanis illyen dologh esett az procatorok mia, edgy szegeny nyomorult Aszszonyinak uolt pere, melly per jart harom szaz forintban. Az Procator nem akarta különben gondgyat uiselni szaz forintnal. Az Per alatt szegeny Aszszony az pereseuel megh edgyezett uolna, de az Procatora nem engedte. Hanem hogy az eo szaz forintya megh legyen eppen, de különben nem engede az alkuast, hogy azért az peresek illyen nagy szertelensseggel ne regnallyanak, es illyen nagy szanczoltatást az szegeny nyomoru keossegen ne tehessek. Az Procatorok dolgabanis illyen modot es rendet akarunk tartani. ElőszSZEOR, hogy minden ualakj Procatorsagot akar köuetni hüteos legyen hogy eo hien es igazan agal az principalissa dolgaban, az mas ellenkezo felnek semmit nem engedven nemis keduez, es hamis pert tudua senkj ellen persequalni [igy] nem akar. MASODSZOR. Ha adossaghert perel florenis [igy] 50. adossagigh, teobbet az Procator az eo szolgaltatyaert ne uehessen, hanem minden forintbol tiz tiz penszt, ha penigh az adossagh tsak Zaz forint leszen, eot eot penszt uehessen, ugy hogy szaz forintbol eot forintot et sic consequenter, 200 fl. tiz forintot, es igy procedallyon rendel dolgaban, de ez illyen fizetesert tsak itt Colosuaratt tartozzanak az peresek gondot uiselni. Azonkeppen ha az per eoröksegh dolgat nezi, abbanis iuxta ualorem bonorum legyen az procatorok fizetesek. Ha peniglen az per tisztesssegh dolgat nezi mellyből holt diu [dij] fizetesek köuetkeznek, miért hogy az tisztesssegh dolga megh haladgya az egyeb keresetet, es ez fele törüenynek fizetese, tsak egyedül az perest nezj abbol az Procurator tiz forintot uehessen ; Ha peniglen az kereset eleo diutt, [dij]t auvagy Emenda linguet [igy]

nez, miért hogy annak az fizetesnek tsak harmadresze nezi az perest harmadat adgya az Procatornak. Igyi [igy] erced az egyebfele pereket is, kik hatalom dolgat nezik, az Procatorok dolgahoz tezczik ez is [igy] hozza ragasztanunk hogy az feo dolgokban az Procatorok hiuebben es serennyebben el iarianak, az perekre [igy] is külömb külömbfele karok ne köüetkezzenek. Ha az peresek az procatorok gonduseletlensege miatt kart uallananak, tudni illik uagý felelet massat kj nem uenne, uagy az feleletre ualo irast el negligalna, auuagy in termino competenti nem comparealna, ha mi kart az peresnek tenne azzal, soluat ex proprio, mert alkalmatlan dolognak itillyük aszt hogy az procator az fizetest eluegye, es semmi gondgya azutan az szegeny ember perire ne legyen, seot ha mikor az szegeny ember az prokator szorgalmasztattya, hogy dolgat elő uegye, fizetesek felett megh szoktak nyaualyasokot rongalui, es kissebseggel szoktak illetni. Melly dologhbol sokfele nyaualyank [igy] köüetkezzenek [igy] az peresekre, EDGIK, [igy] mert az per az Prokatorok gonduseletlensegek miatt nagy sokaigh elhalad.

Az Procurator is az mint kellene idezni negligallya, hanem annak utanna, az Birakot es tanaczot szoktak erette esküttetni es uallatni. Mü penigh aszt mondgyuk, Miel az Notarius arra ualo, hogy ha az teoruenyben ualami szo esik, az peresek keuansagara felirja. Az Biro penigh azonkeppen, es az Tanacz nem keotels [igy] semmit az feieben tartani, hogy annak utanna egy nehany esztendeouel azokrol uallyon ; Excepto isto casu, mikor az Notarius uagy az peres eluesztene az iedzest, igy kjkj keoteles szükölködő felebarattyanak szolgálni, utolszor miért hogy az bizonyitas dolgaban is, külömb külömbfele szerenczetlensegh es fogyatkozások szoktanak esni hogy ecezer kj fogh egyik fél az bizonyisagra, es neha egesz esztendeigh is silentiumban hadgya, es mikor sollicitallya az dolgot, es az teoruenyt az mas fél, ugy fogh maszszor is kj, melly miatt az per nagy hoszszu ideigh halad, az bizonyos dolgokban is, ilyen rendtartast akarunk köüetni, hogy az melly terminust elseobben hadnak az bizonyisaghra, bizonyittasra ualamely felnek, bizonyitson addigh¹⁾ termino eleo allyon, az szek szinin, es az peressét certificallya hogy expiralt az eo nekj adatott terminus, es azonkeppen fogion masodszor kj, harmadszor is azonkeppen czeledgyek, ha penigh ualannellyik fél aszt negligalna, tehat ez utan bizonyisaghra teobbe kj nem boczattatik hogy edgyik nekj adatott terminuson is nem bizonyított.²⁾

¹⁾ Kihagyva : *in*.

²⁾ E pont magyar szövegezése 1610 utáni eredetű; sok íráshibája azon időkoré. Az LVI és LXXXVI. szám alatti oklevelek s azokra tett megjegyzések a forrásra rámutatnak.

LXX.

[1588.]

Báthori Zsigmond erdélyi vajda és székelyek ispánja uti védlevele nemes Jacobinus Bernát részére, hogy Kolozsvár közönségének Magyarországról vagy külföldről valamely jeles tanítót hívhasson be.

Sigismundus Bathori de Somlio Vaiuoda Transsilvaniae et Siculorum Comes etc. Uniuersis et Singulis tam Ecclesiasticis, quam Secularibus, Reuerendissimis, Illustribus, Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Strennuis, Egregijs et nobilibus dominis, Archi Episcopis, Episcopis, Abbatibus, praepositis, praelatis, Baronibus, Comitibus, Judicibus et uniuersitati nobilium quorumcunque Comitatum, Capitaneis praefectis prouisoribus, Castellanis arcium, et aliorum quorumlibet locorum officialibus, Tricesimatoribus, Teloniatoribus, pontium, passum, vadorum, viarumque custodibus, nec non prudentibus et circumspectis Magistris civium, Judicibus, villicis et iuratis ciuibz quarumcunque Urbium, ciuitatum, oppidorum, villarum et possessionum, earumque rectoribus, cunctis etiam alijs cuiuscunque Status, Ordinis, dignitatis et praeeminentiae Hominibus, extra quidem ditionem nostram constitutis et commorantibus, amicis nostris honorandis, Salutem, et foelicium quorumcunque prosperum Successum, Subditis vero nostris fauorem nostrum. Cum prudentes et Circumspecti ciues ciuitatis nostrae Coloswariensis, opera alicuius docti et bene meriti viri pro erudienda inter eos iuuentute, hoc tempore apprime indegeant, Statuerunt mittere nobilem Bernardum Jacobinum in partes Hungariae superioris, uel inde etiam ulterius, ubi scilicet huiusmodi viri nancisi poterunt, vel si is morbo vel alia rationabili causa praepeditus ire non posset, alterum quempiam praesentium scilicet ostensorem ex annuentia nostra. Proinde nos ipsi de saluo securoque itinere prospicere volentes, dominationes vestras rogamus benenole, subditis vero nostris harum Serie committimus et mandamus firmiter, ut dictum praesentium ostensorem in eundo, tam eum, quam virum, quem instruende iuuentutis causa Secum adfert, dum et quandocunque ad dominationes vestras, eorundemque terras, tenuta, dominia, honores et Officiolatus, seu denique vestri in medium peruenerint, una cum omnibus rebus et bonis eorundem libere, pacifice et citra quodlibet impedimentum dimittere et per eos quorum interest dimitti facere velitis, Subditi vero nostri modis omnibus debeant et teneantur. Praesentes vero post earum lecturam semper et ubique reddere Volumus exhibenti. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia, die decima quarta Septembris. Anno Domini Millesimo Quingentesimo Octogesimo Octauo.

Sigismundus Bathorj
de Somlio ¹⁾

¹⁾ A papírra írt s közből megpecsételt *eredetiből*. A hátlapon ez egykoru írás volt: *Joannes Erasmus* hywatallia ex Annuentia Illustrissimi Principis leoth. [*Pasc.* II. Nro 25.]

LXXI.

[1589.]

Báthori Zsigmond erdélyi vajda és székelyek ispánja kiváltságlevelé az iránt, hogy a kolozsváriak *Szász-Fenes* határán levő szőlőikről hegyvámot, érett szőlőgerezdeket és bort a gyalui várhoz adni soha kötelesek ne legyenek.

Nos Sigismundus Bathori de Somlío Vainoda Transsylvaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae Commendamus per praesentes, Quod cum superioribus temporibus inter prudentes circumspectos iudicem iuratos ciues et uniuersos Incolas ciuitatis Coloswar ab una, parte vero ab altera prouides incolas possessionis *Zaz fenes* uocatae ad arcem nostram Gyalu pertinentis in comitatu Colosiensi existentis nec non prouisorem eiusdem arcis Gyalu controversia non minima ob id orta fuisset, nempe quod, ipsi Fenesienses, in suam rationem ab incolis ciuitatis Coloswar, illis uidelicet, qui uineas in promontorio Fenesiensi habent, ratione uinearum, annuatim pro singulis iugeribus octenos denarios exigere conati fuissent, prouisor item Gyaluiensis ex eorundem Colosuariensium uineis botros maturos et immaturos ad usum arcis praescriptae Gyalu annualem, nec non ad uina in dolys aut colore tingenda aut uetera recentibus acinis emendanda colligi facere uoluisset, indigne id ipsi ciues Coloswarienses ferentes, Nosque ea causa ipsorum precibus humilimis requisiti fuisset, quatenus hanc inusitatam exactionem, cum et alioqui ratione earundem uinearum decimas persoluant, tollere dignaremur, assumpto superinde consilio dominorum consiliariorum nostrorum praematuró, ex illis ipsis dominis consiliarys nostris Magnifices Ladislaum Sombori et Wolfgangum Bamffy ¹⁾ ea autoritate duximus eo transmittendos, ut omnem eam controuersiam cognoscerent, dirimerent, atque id demum statuerent, quod aequum foret et conueniens, qui conuocatis ambabus partibus controuertentibus, lustratoque promontorio, et omni controuersia cognita et pensata, ipsos ciues Coloswarienses ab illorum octenorum denariorum solutione absolutos et immunes pronuntiassent, botrorum autem collectionis cognitionem reiecissent in solius nostri arbitrium. Sub his igitur praesentibus Comitys partialibus Thordensibus una cum Dominis Consiliarys nostris, nobiscum existentibus proposito hoc eodem negotio visum nobis fuisset, omnem tam botrorum maturorum et immaturorum, ad quemuis usum collectionem, quam denariorum Octenorum exactionem ex uineis Colosuariensibus in dicto promontorio Fenesiensi habitis uineasque eorum ab omni alia preterquam decimarum exactione liberas et immunes esse, prout per praesentes literas nostras cum Uineas Colosvarienses in dicto promontorio Fenesiensi habitas, tum eos ipsos Colosuarienses ratione earum uinearum a pensione denariorum Octenorum et botrorum ad arcem Gyalu collectione in perpetuum eximimus libertamus et immunem reddimus. Proinde Vobis Egregio Alberto Literaro Provisori

¹⁾ Így van az eredetiben is.

Arcis nostrae Gyalu, nec non providis Iudici iuratis et universis incolis dictae possessionis Zaz Fenes modernis scilicet et futuris, praesentes visuris, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus a modo in posterum a praefatis Colosvariensibus ratione vinearum suarum in promontorio Fenesiensi habitarum, nihil preterea pensionis nisi iustas et ante consuetas decimas exigere debeatis et teneamini. Secus non facturi, praesentibus perlectis exhibenti restitutis, Datum in Oppido nostro Thorda, uigesima quinta die Mensis Aprilis Anno Domini Millesimo Quingentesimo Octuagesimo Nono.

Sigismundus Bathory mpra.

Volfgangus Kowachoczÿ
Cancell. mpr. ¹⁾

LXXII.

[1591.]

Eötvös legények rendtartási szabályai.

²⁾ Bathori de Somlo Waiuoda Transsaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit vniuersis. Quod Prudentes et Circumspecti Michael Kathonay Magister Cehae, item Joannes Giulaÿ, Gregorius Balasfÿ, et Petrus Filstich iunior, omnino Colosvarienses Magistri Aurifabri suis ac caeterorum Magistrorum aurifabrorum in eadem Civitate nostra Colosvariensi residentium, nominibus et in personis, nostram personaliter venientes in praesentiam, exhibuerunt et praesentaverunt nobis quasdam Literas Prudentum et Circumspectorum Primarÿ et Regÿ Iudicum, caeterorumque iuratorum ciuium praedictae civitatis nostrae Colosvariensis, in papyro in forma libelli patenter confectas et emanatas sigilloque maiori eiusdem civitatis impressivo roboratas, continentes in se transumptive quosdam articulos in usum roburque et firmitatem Cehae et contubernÿ ipsorum ab eisdem Magistris aurifabris nominibus tam utiliter, quam necessario sancitos et tandem a praefatis Iudicibus et iuratis Civibus dictae Civitatis Colosvariensis loco priuilegiÿ eis extradatos, tenoris infrascripti. Supplices nobis demisse, ut nos easdem literas omniaque et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes, praesentibusque literis nostris verbotenus, inseri et inscribi facientes, nostrum illis consensum praebentes benevole, approbare ratificareque et confirmare dignaremur. Quarum quidem Literarum tenor talis est. Nos Petrus Munich Primarius et Thomas Bwdaÿ Regius Indices caeterique iurati cives civitatis Colosvariensis. Memoriae commendamus tenore praesentium literarum nostrarum quibus expedit vniuersis, Quod Prudentes Circumspecti Domini Michael Kathonay et Petrus Filstich senior,

¹⁾ Az eredetiből, mely kétrétű regál papírra van írva s közből a fejedelem veres viaszba nyomott kisebb pecsétével megerősítve. [Fusc. V. Nro 20.]

²⁾ A fejedelem keresztnévének az első sorban hely van hagyva.

Rectores Cehae aurifabrorum et cum ipsis D. Thomas Bwday alias Iudex noster primarius, Franciscus Keomiwes ac Gregorius Bonchidaÿ similiter Magistri aurifabri seniores, iuratique confratres nostri, e medio nostri astantes, in suis proprijs ac totius communitalis praedictae Cehae Aurifabrorum Magistrorum nominibus et personis, allegaverunt isto tenore: Qualiter tota fere inventus Aurifabrorum scilicet famuli mercenarij et Tyrones usque adeo magnam sibi ipsis usurpassent licentiam et insolentiam, ut ob affectuum suorum dominium, honesta alias inter ipsos observata disciplina dissolutionem perennem cepisset parturire. Volentes itaque huiusmodi rebellium famulorum ac Tyronum aurifabrorum libidinibus illicitis, incursionibus, incommoditatibus aliisque eorundem obliquis et nefarijs actibus mature occurrere, certos quosdam articulos vnanimi totius Cehae deliberatione et consensu pro honesto perpetuoque iuuentutum regimine ac disciplina futuris dehinc temporibus inter ipsos obseruandos congressissent, statuissentque. Petentes nos debita cum instantia, ut eosdem articulos beneuole perlegere, cognoscere, emendare, et renouare, emendatosque et renouatos ratificare, confirmare ac ipsis totique communitati Cehae ipsorum, sub maiori sigillo civitalis nostrae, per formam privilegij perpetui extradare dignemur. Cum autem dignum et iustum est, vt omnes Magistratus ac Communitates authoritalis suae dextera, proteruam iuuentutem rectis legibus subijciant, ne ipsorum immaturis placitis, sed maiorum regantur iudicijs: Articulos itaque nobis exhibitos cognoscentes, et ubi opportunum veritalique consonum esse nobis visum fuit, emendantes, adaugentes, atque diminuantes, ex certa nostra scientia ac matura deliberatione, roborauimus ratificauimus et confirmauimus extradeditusque pro faciliiori intellectu lingua eorundem Hungarica isto tenore: Melj ighen szwjkseges legien az Isten teorvenienek paranchiolaty mellett ez wilaghj io rendtartas es fenyttek feokeppen az iffysagh keozeoth: minden tisztesseges giwlekezet megh tapaszthalhattia. Mj es eghesz Cehewl lathwan ez warosban az Eottwes rendnek Istennek aldasabol mind eleomenetelith s mind sokasodasat, az sokasagban wyszontagh a leghenieknek es iffiaknak artalmas zertartatlansagokat, alkalmatlansagokat, wegheztewn k egesz Cehwel feokeppen az legheniek feleol illien Articulusokat. 1. Elseoben szewksegh minden szolga rendnek arra wigiazni, hagi iffiusagat Isten paranchiolattia szerent tiszta iambor fegihetetlen eletben wisellie, es hjew szolgalatban szorgalmas gondwisellesben mind Vra hazaban, s mind azon kiweul. Ha azert Valamelj leghenj felettebb walo nappalj vagj ejjelj reszeghseghben, vtzarol vtzara valo tantorgasban, kijaltasban, Vra hazanal ideje koran le nem takarodasban, feslet szemeliekheoz cekalasban meg tapaszaltatik, flor. quattuor bewntessek, kit ha meg nem akarna adnj, eghesz esztendeigh mjwe fel tiltwa legien, es wthanna irhassanak, a meeg a Cehet megh engesztelj. Az Wetek penig ha szarwasabb lenne, vgymint kywaltkeppen, orsagh, paraznasagh es egieb effele, az bwntetesehez a Ceh ne niwlhasson, hanem az Bjro es tanatsj authoritassa ala tartozzek eresztenj. 2. Masodszor is tekintuen az Iffysagnak Isten szerent walo elethwisselesenek infor-

malasara, Wegeztetett, hogýha mely Eottwes legený ezewsteot vagý araniat vinne walamely mesternek ký myweltetný, az a Mester negy forint bewntetes alatt tartozzék hýwen megh twdakozný, hol, kýteol s mint veotte legien az ezewsteot, Araniat; Ha ighaz vrath adhattia, io, de ha igaz vrat nem adhattia, az Mester aggia az Cehmesterek kezekheoz, es a derek Ceh level szerint chielekedjenek ebben, meghtartvan mindazonaltal, ha nagy vetek tapasztaltatik, a Byro autoritasat. 3. Harmadszor wgýan erre nezuen wegeztetet, hogý walamely legený orsagban talaltatik, az kaart megfizetwenn is wgýan meg bwntessek az eleobbi mod szerint a Cehtol. 4. Negiedszer Wegeztetett, hogy az Eottwos leghenieknék Atthiok es keozeonseghes gazdaiok, wgýan az walasztott es az Ceh igazsagara megh eskwttetett Ceh mestereknek egyike legien, kyheoz a leghensegh mindenben halgasson. 5. Valamelý Eotweos leghený ez Varosban jeowend, ha ez Varossý fyw, az legheniek atthia hyrewel meghszalhat attianál, annianal, wagy weer szerint walo atthiafianal. De ha idegen leghený leyend, egienesen a legheniek atthia hazahoz tartozzek menný, ha kýleombet tselekednek, atthiok akarattia kyweol fl. 4 bewntessek. 6. Valamely leghený az neki rendelt es mutath Mesterheoz nem akarna menny es oth mywelny, az Athiok négy forintal bwntesse megh. Azonkeppen ha walamely Mester a legend Atthiok akarattia nelkewl nalla tartana es lewtetne mywelny, ugýan fl. 4 búntessek. 7. Az legheniek atthia minden szemely valogatas nelkewl annak az Mesternek oszszon rend szerint leghent, a ky eleob kerthe, es szewkeolkeodwen legen nelkul, kiwantha theole. 8. Senky a legeniek keozzawl, haragbol, boszusagbol gazdaiath el ne hagyhassa, az atthiok hire nelkewl, ha penigh el akaria hadný, eleob ne lehessen, hanem az eo gazdaianak felfogadot myweth kett hetigh szorgalmatossan igiekèzze keszitený. Ez kett hett utan vizontagh kett hetigh tartozzek wgýan ottan butsu hetre mywelny, es igý egý holnapot egietembe, onnet elmenesenek Szandeka es meghielenthese wthan el teoltwen: ugý mennien oztan az atthiokhoz mas gazdat keerný, Melý leghený ha ez egý holnapot setalassal teoltene el, walamennýszer mywelý, mind annýszor kett kett forintal kedwezes nelkewl bewntesse az legheniek atthia. 9. Valamely Leghený Gazdaianal bekesseges leuen, egý hetben kett napoth elsetalna, eghesz hetý beret elweszesse. Ha penigh erre walo boszszwyabol Vranak karara azon az hethen nem mywelne, egy forintal bewntesse a Legheniek atthia. 10. Myert hogy az hywalkodo es setalo Legheny, mas leghent is szokott Gazdaia hire nelkewl es karara wele el hinýa, vagý Inas által elhýwatný. Azert ez chelekedetýert is Valameniszer mywelý annieszer bewntettessek flor. egý. 11. Holoth az Mesterek a leghenieknék nem chak fizetessel és asztal tartassal, hanem minden oltalommal is tartoznak. Azonkeppen keozeonseghes igassagh kivannia, hogý az legeniek is hywen, ighazan, szorgalmatos gondwiselessel, vigiazassal szolgálialk az Vrokat, mely mellett terhet is illient tartozzanak visselný: Hogý mikoron a Gazda az araniath ezewstwt be wiszý a Mihelben, ighaz mertekkel szamlallia, aggia a Legený kézebe, az Inasok is oth akkor szemben lewen. Az legheny annak vthanna az Inassal vgý tartozzek arra

wigiazni es eorizny es gyakorta fel meerny, hogy az apadhasnak ighaz hybaja kyweol, az ezewstreol, aranyrol ighaz Zamot adhasson, Mert ha az kezibe meert Aranyba ezewstbe kara leszen a Gazdanak, tartozzek mingiarast arrol eleghiteny, valamennieszer ez kaar teortenendenek. Ha penigh nem akarna meg eleghiteny, az Attiok mindenszer egy egy forintal bewntesse a wakmereosegheert, es ezen kyweol az Gazda kara is meg fizeteodgiek. Mindazonaltal szwksegh az io chalados Gazdanak is vgymint hazanal vigiazny, es io gondwiseleonek talaltatny. 12. Hogy az Legensegh wdeonek eleotte sehol maganak semmy szynek alat ne mywelhessen, Vegeztetett, hogy a mely Mester twdwan ezt, megh nem ielentene, hogy a Legeny maganak mywel, tehát az Mester negy forintal bwntessek. Holot penig ez tilalom ellen valo chelekedet megh Eoregbednek, az az Az Mester vagy tarsul vagy egieb keozeoseggel lenne az myw dolgaban a Legheniel, myelbeol kewleomb kewleomb szynek es foghasok alath mind az Gazdanak es a leghennek egyarant vagy resz szerent valo haszonvetelek tapasztaltatnak megh, Ez a Mester egy Gira ewstetel bwntettessek, mely az Ceh keozeonseghes ladaiaaba iaryon. 13. Valamelý Mester az Leghent velle valo deoseleseuel wagy szokatlan Beer fizeteseuel nyilwan wagy titkon leghenie wagy Inassa altal hozza hytegeteseuel valamely Mesterteol az Atthiok akaratia kyweol hozza igieohitene [?], az illyen Mestert az Ceh minden engedelem nélkwl negy forintal bwntesse. 14. A Legheny rend semmikeppen se eo maga, se gazdaia altal, se mas akar kichioda altal, se titkon, szynek es fogasok alat, se nilwan Eotwesy mywet ne arwlhasson, ha penig ebben kyleombet tselekednek, a Ceh Mesterek a Biro es tanachy ereieuel elwegiek eleobbi mod szerent. Effele mywet penigh ha Eotwes Mester arwlwa, egy Gira ewstetel bwntessek, mellik mind egietemben a Ceh ladaiaaba tetessenek. 15. Ha mely iffiu Mester be akar a Cehbe allany, wegeztetett, hogy mykeppen az Zabo Cehen, Mas ideghen Cehbelý kett ember keowesse be, Azok legienek kezeseke erette, hogy a Cehnek minden rendtartasaban engedelnes szofogado leszen; Ahoz tartia magat a mit az eghesz Ceh akar, es a mit az Cehmesterek parancholnak Ceh akarattialbol, Bathor a Cehnek minden igassagat altal vitte volna ys, ha ith valo fiu is, kyleomben be ne vetessek, Mester ne lehessen. 16. Az Cehen kyweol valo kantarokrol az Tanachial egietembe wegeztetett, hogy semmykeppen ne mywelhessenek ewstbeol Aranybol a mint ez eloth wolt, Ha penigh ewstbeol Aranybol mywelnenek, el wehessek a Ceh Mesterek tolleok, De a Ceh is ezeknek dolgait, wagy szwkeolkeodeseoketh irlalmason megh tekinchie, es ha be akar walamellik allany, egy ideigh Varia, es promoucallia dolgat a szeghenynek. 17. Vegeztetett ez is, hogy holot az sok kantar helien tanolt legheniekre walo vigiazasban a Cehmesterek meghfogatkoznanak, mint azert reeghen wolt, most is a legheniek gondwiselesere hagiattatott, hogy az ollian Legeniekre vigiazzanak, io gondwyselessel megértekezzenek, minden kedwezes nélkwl mywet fel tiltsiak, es ighazitsa magat. Ha birsagot fizet a gondwiselesert, fele a Legenieké legien, es fele a Cehe legien, hogy mindennek dolga a ketsegbeol kyigazodwan, a legeniek bekesegeben szolgahassanak. 18. Ez Felliewl

megh irt bwntetesekek wegezesekek ala valaky magat nem eresztene, es ez Articulusoknak nem engedne, Elseoben meghinchiek, és ha wgyan nem myweli, mingiarast mywet fel tiltchiak, soha Coloswarat, se egieb tysztesseges Cehes helien ne mywelhessen, Wtanna irianak minden heliekre, mind az kedigh, ¹⁾ a megh it a Cehet megh nem engesztelý: In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras privilegiales sigillo maiori civitatis nostrae impresse roboratas, ex merae auctoritatis nostrae plenitudine confirmantes, universae societati dominorum Aurifabrorum perpetuo ualituras extradandas duximus. Datum in praedicta ciuitate nostra Coloswar, Vigesima Die Mensis Maý Anno domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Primo. Et paulo inferius subscriptum erat Gregorius Diossý m. pr. [in] praemissis dictae ciuitatis publicus notarius m. pr. Nos igitur praemissa supplicatione nominibus et in personis quorum supra nobis porrecta, fauenter exaudita et admissa, praescriptas literas Caehales non abrasas non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vicio et suspicione carentes, praesentibus literis nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento aliquali inseri et inscribi facientes, quoad omnes earundem continentias, clausulas, puncta et articulos eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, ratas gratas et accepta habentes, acceptamus, approbamus et ratificamus nostrumque illis consensum benevolum prebemus, ac pro praefatis uniuersis magistris Aurifabris in dicta ciuitate nostra Colosvariensi degentibus, modernis et futuris eorumque successorum universis perpetuo ualituras confirmamus, harum nostrarum pendentis et autentici Sigilli nostri munimine roboratarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia die Vigesima tertia Mensis Augusti, Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo primo.

Sigismundus Bathori m. pr.

Wolfgang. Kowachoczy m. pr.
Cancellar ²⁾

LXXIII.

[1592.]

Szabo Istvánnak, Gálffy János, fejedelmi tanácsos udvari szabójának szabadító levele, melyet Köpeczi Szabó Gáspárnak adott.

En Szabo István, az Nagysagos Gálffy Janos szaboja, adom emlékezetre és mindeneknek tudtokra, az kiknek illik, kiváltkepen az Szabo Mester uraimnak, kik czehes helien laknak: hogy ez levelmutató Keopeczý Szabo Gáspárt, ez elmúlt esztendeokban, tudniillik 1584 esztendeoben, szerzetek vala en hozzam szabo mívre, ielenntek [ki niluan vagion is] hogy az Attya szabo volt, kinek neve Keopeczeon Szabo Balas volt, mely Szabo

¹⁾ *Mind az ideigh.*

²⁾ A *szabó czéh ereletijéből*, mely fejér hártyán. nyitott alakban van kiállitva rajta a fejedelem kisebb pecsíte viaszba nyomva kék, sárga, fejér és veres zsinoron függ.

Balas teolteotte volt Aprod esztendeiet ki kiralne Asszoni szaboianal Szabo Janosnal. Ez feolliwl meghnevezeot Szabo Gaspár, Keopecki Szabo Balasnak es Sebestien Orsolianak iambor es tiszta agybol szwleteot fiok tanult az Szabo mivben az Attiatol is valami keveset. Azert en ezeoket meglekentven, hozzam fogadam, es az eo iambor szolgaltatiaert, minthogy nalam igazan es iamborul hiuen kiteolteotte Aprod esztendeiet, es azutan az migh nalam akart lakni es szolgálni, heti bert fizettem nekie, seot en utannam Fejerwaratth sokat szolgált heti berre egi nehani feo Szabo Mester uraimnal — Kérem azert tw kegyelmeteket mind feienkent, hogy valamely uarosan ez fellyeol meghnevezeotth Keopecki Szabo Gaspar Szabo Czéhben akarna allani letelepedven, tw kegyelmeteok bizwast befogaggia, helt adgion kegyelmeteok neki, es az ő igassagaban megh ne hadgia kegyelmeteok fogyatkoztatni, hanem mindenekben oltalommal legien kegielmeteok neki. Wiszontagh en is aianlom tw kegyelmeteoknek magamot, hogy valamikor Isten az tw kegyelmeteok fiait en hozzam hozza, minden segitseggel es oltalommal akarok lenni.

Ez levelemet adom saiaith peczetem alat, illien iambor feo Szabo mesterterek eleot, tudniillik Szabo György, Feiedelem eo Nagysaga Szaboia es Szabo Matias, Cancellarius uram Szaboia eleot, kiknek peczetek az en peczetem utan ieleon vannak az lewelen. Actum Albae Juliae die decima nona Mensis Aprilis, Anno Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Secundo.

[P. H.]

[P. H.]

[P. H.] ¹⁾

LXXIV.

[1594.]

Báthori Zsigmond, Erdély fejedelme és székelyek ispánja Kendi Sándor belső-szolnokvármegyei birtokait, melyeket felségsértési bűne miatt elvesztett, Kolozsvár városának adományozza.

NOS SIGISMVNDVS Bathorý de Somlio Princeps Transsylvaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit uniuersis, Quod nos rationem habentes fidei, constantiae obsequij et seruitiorum fidelium nostrorum Prudentum Circumspectorum Judicum Juratorum ciuium ac Vniuersorum Incolarum ciuitatis nostrae Coloswariensis, in eodem comitatu Colosiensi existentis, cum antea semper, tum turbulento hoc tempore Statuque nostro aduerso nobis praestitorum ac in futurum quoque praestandorum. Totales et integras portiones Possessionarias in possessionibus Véczk, Georgykepataka ²⁾, Lak, Chiaka, Hagymas, Hozzumezeo, et Guetzfalua ³⁾, alýs ⁴⁾ Kabolapataka ⁵⁾

¹⁾ A *szabó czéh* levéltárában levő *credetiből*, mely papirra van írva s alól három pecséttel erősítve. [*Fasc. Sub. G. Nro 5.*]

²⁾ A k-monostori konvent beigtatásról készült jelentésében: *Gyurkapataka*.

³⁾ Mihály vajda megerősítő levelében: *Buczfalua*.

⁴⁾ A konventi eredetiben így van: als. a mi „alias“-t jelent.

⁵⁾ Egy 1608-ki oklevélben [OKLEVÉLTÁR, XCVIII. szám.] *Kabaláspatak* néven jő elő.

vocatis omnino in comitatu Zolnok interiore existentibus habitas, quae alias Alexandri Kendÿ de Lona praeuissent, sed ex eo, quod cum diebus superioribus, quidam ex Consiliaris nostris et praecipuis regni huius Nobilibus, qui scilicet Diui Parentis nostri et nostro etiam beneficio, honore et opibus excreuerant, repentina insolentia correpti, contra Personam Dignitatemque nostram conspirassent, idque secum clam de nobis constituissent, ut regno et sede nostra ablegarent, Vel si id pro Voto ipsis non succederet, astu quodam nos circumuenirent, Vitamque nobis eriperent. Nosque his cognitis, Paucorum saltem fidelium nostrorum comitiua stipati, uitae nostrae seruandae causa in arcem nostram Keowar contendendum duxissemus, idem Alexander Kendÿ amplius a nobis et diuo genitore nostro fortunis auctus, tot meritorum, fideique et fidelitatis suae nobis debitae immemor, non solum factiosis illis consensisset, sed ad praedictam arcem nostram Keowar proficiscentibus, et intra limites adhuc regni huius constitutis nobis, praeter dignitatem et auctoritatem nostram, de nouo Principe eligendo, cum alijs infidelibus clandestina consilia habuisset, uitaeque nostrae insidiatus fuisset, ob id crimen lesae [sic] Maiestatis nostrae, ac notam perpetuae infidelitatis et amissionem omnium bonorum, tam propriorum, quam Vxoris et liberorum suorum incurrisset, ad nos consequenterque collationem nostram rite et legitime deuolutae esse perhibentur et redactae. Totum item et omne ius Regium si quod in dictis Portionibus Possessionariis, qualitercunque existeret aut eadem et idem nostram ex quibuscunque causis Vÿs modis et rationibus concernerent collationem, simul cum cunctis suis Vtilitatibus et pertinentijs quibuscunque terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, Pratis, Pascuis, campis, foenetis, Syluis, nemoribus, montibus, Alpibus, Vallibus, vineis vinearumque Promontoriis, Aquis, fluuijs, Piscinis, Piscaturis, aquarumque decursibus, Molendinis et eorundem locis: Generaliter uero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quouis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem et idem, de iure et ab antiquo spectantes et pertinere debentes sub suis veris metis et antiquis limitibus existentes praefatis Incolis dictae ciuitatis Coloswar, ipsorumque heredibus posteritatibus et successoribus Vniuersis, de manibus nostris clementer dedimus, donauimus et contulimus, prout damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas pariter et habendas Saluo iure aliorum, harumstrarum uigore et testimonio litterarum mediante. Datum in ciuitate nostra Alba Julia die decima Octaua octobris. Anno domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo quarto.

Sigismundus Bathori m. pr.

Stephanus Josica
Cancell m. pr. ¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű papírra van írva s közepén a fejedelem pecsétével megerősítve. [*Fasc. D. Nro 34.*]

LXXV.

[1595.]

Báthori Zsigmond erd. fejedlem és székelyek ispánja Kendi Gábor belső-szolnokvármegyei birtokrészeit, melyeket felségsértés bűne miatt elvesztett, Kolozsvár városának adományozza.

NOS SIGISMUNDUS BATHORI DE SOMLIO, Princeps Transsylvaniae et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit vniuersis. Quod nos rationem habentes fidei constantiae obsequi, et seruitiorum fidelium nostrorum Prudentum Circumspectorum Iudicum iuratorum ciuium ac uniuersorum incolarum Ciuitatis nostrae Coloswariensis in eodem Comitatu Colosiense existentis, cum antea semper, tum turbulento hoc tempore statuque nostro aduerso nobis praestitorum ac in futurum quoque praestandorum. Totales et integras quindecim sessiones iobagionales populasas, duas quidem in Hagymas, in quarum una Jeremias Ztoria, in altera honesta mulier relicta quondam Matthaei Lupiane, tres in Chiaka, in quarum una Elias Vaida, in altera Blasius Syma, in tertia Joannes Mark, quinque item in Hozzumezeo, in quarum prima Petrus Torogas, in altera Joannes Pap, in tertia Petrask Torogas, in quarta Petrus Derse, in quinta Joannes Lawicz, item duas in Giurkapataka, in quarum una Stephanus Sak, in altera Joannes Sak, necnon tres in Veczk possessionibus vocatis omnino in Comitatu Zolnok interiori existentibus habitas, in quarum una Marcus Pap, in altera Triffan Giurka, in tertia honesta mulier relicta quondam Thodor. ad praesens personales faciunt residentias, praeterea quinque sessiones iobagionales praediales, duas quidem in Chaka, unam in Giurkapataka iam fatis possessionibus, similiter unam in Kabolapataka, unam etiam in Vyfalu ¹⁾ possessionibus in annotato Comitatu Zolnok interiori existentibus habitas, quae alias quondam Gabrielis Kendi praeuissent, sed ex eo, quod cum diebus superioribus quidam ex Consiliaris nostris ac praecipuis regni huius Nobilibus, qui scilicet Diui parentis nostri, et nostro etiam beneficio, honore et opibus excreuerant, repentina insolentia correpti, contra personam dignitatemque nostram conspirassent, idque secum clam de nobis constituissent, ut nos regno isto, et sede nostra ablegarent, vel si id pro voto ipsis non succederet, astu quodam nos circumvenirent, vitamque nobis eriperent, nosque his cognitis paucorum saltem fidelium nostrorum comitiua stipati vitae nostrae seruandae causa, in Arcem nostram Keowar contendendum duxissemus, idem Gabriel Kendi, summis licet a nobis honoribus cumulatus, tot meritorum nostrorum fideique et fidelitatis suae nobis debitae immemor, non solum factiosis illis consensisset, sed ad praedictam arcem nostram Keowar proficiscentibus et intra limites regni nostri constitutis nobis, de nouo Principe contra dignitatem et authoritatem nostram eligendo cum

¹⁾ Egy 1608-iki oklevélben [OKLEVÉLTÁR XCVIII-ik száma.] *Ujfalú*, másképp *Tormapataka* név alatt fordul elő.

alys infidelibus clandestina consilia habuisset vitaeque nostrae insidiatus fuisset, ob hoc crimen lesae Maiestatis nostrae notamque perpetuae infidelitatis, et amissionem omnium bonorum tam propriorum, quam uxoris et liberorum suorum incurrisset, ad nos consequenterque collationem nostram rite et legitime deuolutae esse dinoscuntur et redactae. Totum item et omne ius regium si quod in ipsis sessionibus iobagionalibus populosis, ac praedialibus, etiam aliter qualitercunque existeret, aut eadem et idem, nostram ex quibuscunque causis vrys modis, et rationibus concernerent [collationem], simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentys quiblibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, Syluis, nemoribus, montibus, vallibus, vineis vinearumque promontoriis, aquis fluuys, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter nero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem et idem de iure, et ab antiquo spectantes et pertinere debentes sub suis ueris metis et antiquis limitibus existentes, praefatis incolis dictae Ciuitatis Coloswar ipsorumque haeredibus, posteritatibus et successoribus vniuersis, de manibus nostris, clementer dedimus, donauimus et contulimus, imo damus, donamus et conferimus, iure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas, pariter et habendas, saluo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante, Quas nos in formam priuilegy nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia die vigesima sexta mensis Ianuary. Anno Domini, Millesimo, Quingentesimo, Nonagesimo, quinto.

Sigismundus Bathori mp.

Stephanus Josica
Cancell.

Joannes Balassi
Secretar ¹⁾)

LXXVI.

[1595.]

A Kolozsvárat lakó ezimeres nemesek adózás, katonáskodás és köztelherviselés tekintetében nem a vármegyéhez, de a városi polgárok egyeteméhez tartoznak.

a) Serenissime Princeps et domine domine nobis naturaliter Gratosississime.

Fidelium Perpetuorumque Seruitiorum nostrorum in favorem Ser: Vestre humilimam oblationem. Kegielmes Vrunk feiedelmeünk Nagysagod paranchiolta, hogý a kýk ez Varosban ollyak volnanak, kýknek nemessegek volna azokatt kenzerhytheneok menný a Nagysagod taboraba hadba ýllendeo zerrel De kegielmes Vrunk meghemlekezwnk arra hogy soha ez Varosban

¹⁾ Az *eredetiból*, mely kétrétbe hajtott regál papirra volt írva s középen a fejedelm kisebb pecsétével megerősítve. Teljesen ép oklevél. [*Fasc. D. Nro 37.*]

egy feiedelemis ezzel senkit nem terhelt Az Bodogh emlekezetew Istwan kiralý penigh beolchý tanachýawal Consiliariussual ezt ugýan discutialta és valaszt teott a Bekes Hadakor erreol hogý valakýk kolchios varosban laknak es chiak ob varia virtutum genera Nobilitattattanak az kegielmes feiedelmekteol Azok hadban menesteol zabadosok legienek, hanem azon kolchios varosban, az kolchý alat mutassak tanquam cives a feiedelmekhez az eo hewsegeket. Okat megh magiarazta eo felsege Lengyel kiraly mondwan akkor : Merty wgymond az kolchios varossy nemessek chiak nomine-
tenu nobilisok nem ugý minth Az Eniediek Thordajak Desiek Vassarheliek és egiebek Mert ugymond ezek adot dezmat hazoktol zolgalatot sem-
mýth nem adnak hanem per totum zabadosok De az Colosuarban valo nobilitatusok adot adnak, dezmat adnak, lowakot posta ala es magokat es hazokat hazok nepewel egietembe minden rendbelý zolgalat ala tanquam plebeos homines kenzerýtik eýel nappal. Annak okaiert kegielmes Vrunk mýert hogý az Nagysagod eleý Istwan kiralý ýgaz ýteletebeolis, re ipsa is megh tapasztalta hogý ezek chiak ob diversas virtutes newel chiak nemesek nem ugý minth Az teob mezei Varasbelýek kýknek mind magok hazok maýorsagok zabados.

Keoniergeunk alazatosson mýnth kegielmes feiedelmünknek hogy Výsaggal ne terhellien Nagysagod, mert ez zabad Varosban senkýt keoztunk nem tartunk mi zabados nemesnek hanem Nagysagod subditusinak tartiuk mýntt zýnth generaliter mý magunkat Azt akariuk, hogy oda allýon ýth a Varosban a howa allitiuk eýel nappal otth wýgiazzon zollallýon Adot adgýon terhatt vysellien a mintth ez orayglan volt. Ez dologban mý ez oraygh ez orzagban minden kegielmes feiedelmeunk ýdeýben es Hadwýseleben prescribaltunk, Az kegielmes feiedelmek soha eóreókke ezth meg nem valtoztattak, egy Corpusok membrumok lewen az Varosban, megh nem zaggattuk, mert ugýanýs egymassal vagiunk m ýok az menyre az Ur Isten ereot ád. Seoth kegielmes Vrunk ha ezeket Nagysagod ýnneth ký kenzerýtene, magoknak nagýot tulaýdonýtwan magokat ez varosban oztan zabadosoknak kiwannak tartatný, Aký ha eleomenne ottan ez varosnak zabadsaga abrogaltatvan megh romlana. Es ez lenne az Varos romlasanak elseo occassioia, fundamentuma megh romlana, mert yth soha nem lakhatot sem lakýk zabados ember ký nemes legýen, Azert kegielmes feiedelmeunk kegielmesen erthwen supplicationkbol az dologot alazatosan keoniergeunk hogy ez Výsagnak eleytth uegýe kegielmessen, romlasunkatt a mý hewsegeunkert ne akarýa, ýtthýs Nagysagod wygýazo hywey vagiunk, az orzagnak magunknak is zolgalunk, Az orzagbelý Vraknak nemeseknek haza nepetth magzatýth marhaytt kýket ýde be hoznak yth tartnak temporibus disturbiorum eorizewk es az magunkewal egietembe oltalmazzuk ereunk zereth Isten wthan. Illien mutatitot keozteunk ha Nagysagod eleo erezthene Az tyzenketh tanachý polgarok ýs es keozteunk egieb týztwyseleok ottan felbomlananak, kýk keozzewl nem kewesen vadnak nominetenus Nobilitatusok. Hýzzewk azertt hogý Nagysagod mint kegielmes feiedelem keowethý mind az Nagysagod zerelmes eleýnek ez dologban beolch erthel-

mett Sententiaiat es deliberatioiat, Mind penigh megh gondollja aztis Nagyságod, hogy az iol rendeltetet Varosnak prescribalt tranquilitasokat nem jllik nem jllik [igy] meltatlan Vysággal megh haborytanj ieuendeo meghromlasokra, kjert az Vr Isten Nagysagodnak eletett hozzahychia es tarchia megh boldogul eleottheunk zerelmes hazankban.

Eiusdem Serenitatis Vestre

Judices et iurati cives
Coloswarien.

Hátlapján egyik felől ez volt írva :

Ad Serenissimum D. Principem pro Judicibus et iuratis ciuibus ciuitatis Coloswarien.

Anno 1594 6. Novembr. — In causa Coloswarien.

Deliberatum. Hogy az Coloswariak az kiknek chak czjmer levelek vagion az irot Decretum zerjnth tarchak magokat es az varos keozibe zollallianak, nem tartoznak azok sem lowast sem gialogot allatnj, zemeliekben feleolnj az varmegie nemessy keozeot. De az kiknek iobagiok vagion azok tartoznak lowast allatnj zemelyekreol, es iozagikrol is soldost zerzenj.

Másfelől : Judices et arbitri praesentis causae :

Balthasar Bogathy, Joannes Sýgher, Wolfgangus Kornys, Gabriel Ebeni, Andreas Bogathy, Joannes Zolthay assessor, Joannes Királyfalvj Director, Georgius Zalanczy, Joannes Boronkai, Christophorus Orbay, Georgius Cheke, Joannes Gyereoffy, Franciscus Galteoý, Georgius Literatus Gyarmathy ¹⁾

b) Serenissime Princeps, et Domine Domine
Nobis clementissime.

Post fidelium servitiorum Nostrorum in gratiam Serenitatis Vestrae, humilimam subiectionem etc. Deus altissimus Serenitatem Vestram, in salute totius Christianitatis diutissime viuere, ac sanum et incolumem felicissime regnare concedat.

Ertesere adgyuk felsegednek kegielmes Vrunk, hogy hozak mynekwnk, az felseged parancholattiat, melyben paranchol vala mjnekwnk felseged, hogy az mjnemw Supplicatioiokat, az Coloswarj nemessegnek, felseged, ez elmúlt 1594 extendeoben 6 Novembr. eleonkbe adatta vala, hogy mj az teorwenj zerjnt megh latnuk, [igy] ha orzag teoruenje zerjnt valo dolgot kewannake, awagy nem, mostan mj arrol valo ertelmewnket, es deliberationkat, minden reze zerjnt, zokot pechetunk alat kjadnuk, [igy] es felsegednek megh irnuk. [igy]

Mj azert az Felseged parancholattianak engedelmessek lewen, es ugian azon suplicatiot, in specie megh kereswen, rayta illien forman valo deliberationkat talaltuk irwan. Hogy az Coloswary nemessek, az kiknek chak czjmer levelek vagion, az irot Decretum zerjnt tarchak magokat. Holot igj vagion irwan, par. 1 Tit. 6. Armorum collatio simpliciter facta

¹⁾ A papirra irt eredetiből. [Fasc. B. Nro 4.]

non nobilitat quemquam, cum etiam civium et plebeorum hominum, multi habeant armorum insignia, per Principem donata, per haec tamen, in numerum Nobilium non computantur. Azert mÿ is ez mellett zemwnk eleÿbevewen, es Suplicatioikbol megh ismerwen, hogy Coloswarat az Czymeres nemes emberek Adoot es dezmat adnak, kapukat es vartakat eorÿznek es minden nemew terheket es zolgalatokat az keosseggel eggÿwt visselnek, teorwenÿ zerÿnt, nem itileok hogÿ az varmegie nemessihez zamlaltassanak, vagÿ azok keozeot zemelÿ zerÿnth fel wllÿenek, seot sem lowast sem gyalogot nem tartoznak zemelÿekreolis allatnÿ. Hanem azok, az kiknek iobagiok vagion es iozagot birnak, zemelÿekert lowast, iozagokról soldost allassanak. Mely mÿ deliberationkat pronuntialwan, sem az Coloswarmegie Ispannÿa, ki ellenek felelt vala, sem az Coloswarÿ nemesseg, nem Apellala. Kÿt mÿ felsegednek hÿt zerÿnt megh irtunk és pechetwnk alat kÿattunk. In cuius gratiam nos et fidelia seruitia nostra humilime commendamus. Datum in Egyhazfalwa 21 die Mensis Augusti. Anno domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo quinto.

Balthasar Bogathÿ mpr. Joannes Boronkaÿ mpr. Joannes Zolthay,
Comes Albensis. Assessor, in causa supra
scripta delegatus Iudex.

Emericus Zikszay
Provisor Albensis mpr. ¹⁾

Idem mpr.

LXXVII.

[1598.]

Báthory Zsigmond fejedelem adománylevele Kolozsvár város részére harminczad- és huszadmentessége iránt.

NOS SIGISMUNDUS Dei Gratia Transsilvaniae, Moldaviae, Valachiae, Transalpinae et Sacri Romani Imperÿ Princeps, Partium Regni Hungariae Dominus, Aurei Velleris Eques et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, Quod etsi alias quoque semper varÿs rerum vicissitudinibus et difficultatibus, quibus hoc Regnum nostrum, Nosque ipsi haecenus fuimus expositi, fidem erga Nos indubiam in omnem eventum, integritatemque Prudentum Circumspectorum Judicum et Juratorum Civium ac universorum Incolarum Civitatum Colosvar fuerimus experti, adeo, ut nihil ad eorum fidem amplius addi, aut iis requiri posse videretur, Tamen cum in hoc praesenti etiam cardine, et mutatione rerum, quo denuo Nos reduces in patriam nostram facti, fides et charitas erga nos, officiumque omnium ordinum huius Regni apprime tempestiveque requirebatur, Prudentes Circumspecti Michael Ka-

¹⁾ Az *eredetiből*, mely papirra van írva s a három első bíró pecsétével megerősítve. Van még öt zöld ostya pecséthely, de azokra nincs pecsét nyomva, hihetően a kinevezett bírák a törvénytételre mind nem jelentek meg. [*Fasc. B. Nro 5.*]

thonay Primarius, ac Emericus Boghner, alio cognomine Gellien, Regius Judices, Caeterique Jurati ciues et uniuersi Incolae dictae Ciuitatis nostrae, Studium suum erga nos, omni officiorum genere, quod ab ipsis proficisci posset, tam mature et in tempore, abundeque contulerunt et declararunt, ut iam cumulatis fidelitatis suae anteactae speciminibus, hoc postremum nonnisi summa gratitudinis nostrae contestatione in memoriam nostram venire possit. Quare ut extet nostri etiam grati animi et clementiae aliquod erga eos testimonium, Nos eisdem Iudicibus, Juratis Ciuibus, ac uniuersis dictae Ciuitatis nostrae Coloswar modernis et futuris, atque eorum haeredibus, posteritatibus et successoribus Coloswarÿ habitantibus, annuendum et concedendum duximus, hocque beneficÿ genere eos afficiendos, Imo hoc illis donandum et concedendum duximus, Ut ipsi inquam Iudices ac Jurati Ciues, uniuersique Incolae Ciuitatis Coloswar moderni et futuri, Successoresque et haeredes, ac posteritates eorum Coloswarÿ residentes, ratione quorumlibet boum, vaccarum, equorum, equarum, Jumentorum, ouium et cuiusuis generis pecorum et pecudum, Necnon vini et tritici, mellis, aliarumque cuiusuis generis mercium, rerumque quarumlibet quouis nominis vocabulo vocitatarum, quos [*sic*] ipsi Coloswarienses vel in hoc Regno, aut vicinis Provinciÿs, Regnisque quauis honesta ratione comparauerint, ac negociationis vel quaestus et quacunque causa, ex hoc Regno, seu ditione nostra Transsilvanica et partibus Hungariae, ditioni nostrae subiectis, in Germaniam, Hungariam, Poloniam, utramque Valachiam, siue in quasunque partes non vetitas eduxerint; Sic etiam ratione eorum pecorum, siue ab eisdem pecoribus, pecudibus et cuiusuis alterius generis mercibus, quas et que ex alienis Provinciÿs, Regnisque et ditionibus, vicinis scilicet et remotis, in hanc ditionem nostram Transsiluanicam et Hungaricam induxerint, ydem inquam Coloswarienses communiter et singillatim in nostram et successorum nostrorum rationem [etiamsi a nobis, aliÿs fuissent aut forent Tricesimae arendatae et arendandae] nullas Tricesimas, et Vigessimas, quas in nostram et successorum Nostorum rationem soluere debebant, in rationem seu usum eiusdem Ciuitatis Coloswar publicum Tricesimatori eorum, per ipsos ad id deputato successiuus semper temporibus dependant, prout per praesentes annuimus, concedimus, donamus, et conferimus. Quocirca vobis Magnificis, Generosis, Egregÿs, Nobilibus, Comitibus, Vice Comitibus, Iudicibus, ac Uniuersitati Nobilium, quarumcunque Comitatum huius Regni Transsilvaniae, et partium Regni Hungariae ditioni nostrae subiectarum, Iudicibusque Regÿs Sedium quarumlibet Siculicalium et Saxonicalium, Capitaneis, Provisoribus Arcium et quorumlibet locorum officialibus Praefectisque, Tricesimarum, Vigesarumque et Vectigalium exactoribus, eorumque vices gerentibus, Item Prudentibus Circumspectis Magistris Ciuium, Iudicibus, Juratis Ciuibus, et Rectoribus quarumlibet Ciuitatum, Oppidorum, Villarum et possessionum, ubiuis in ditione nostra Transsiluanica et partibus etiam Hungariae ditioni nostrae subiectis existentibus et constitutis: Cunctis etiam aliÿs subditis nostris, modernis scilicet et futuris presentes visuris, harum serie committimus et mandamus firmiter,

quatenus a modo in posterum, prefatis universis incolis dictae Ciuitatis Coloswariensis, eorumque haeredibus, posteritatibus et successoribus universis liberam mercium suarum quarumlibet circumferendi, efferendi, inferendi, emendi, vendendi facultatem praebere debeatis absque solutione Tricesimae et Vigessimae, Neque ab eisdem, ratione earundem rerum et mercium, pecorumque ullam Tricesimam et Vigessimam exigere, aut eosdem propterea, in personis, bonis, rebusque quibusvis turbare, molestare et damnificare praesummatis, Imo neque huiusmodi merces eorum gratia Investigationis, perlustrationis aut expectatione munerum subvertere, dissoluere, remorari, arestare ausitis: Sed earundem Tricesimam et Vigessimam ydem Coloswarienses ad publicum eiusdem Civitatis usum et rationem juste dependant ad id per eosdem Coloswarienses seu senatum Coloswariensem deputato Tricesimatori, secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam presentes literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas memoratis Primario et Regio Iudicibus et Juratis, ac universis Civibus et Inhabitatoribus sepe [*sic*] dictae Civitatis Nostrae Coloswar eorumque haeredibus, posteritatibus et successoribus universis clementer dandas et concedendas duximus. DATVM in Ciuitate Nostra Alba Julia tertia die septembris. Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Nonagesimo Octavo.

Sigismundus Princeps m. pr.

Demetrius Napragj

El. Eppus et Cancell. Trans. m. p.

Joannes Jacobinus, Secretarius

m. pr.¹⁾

LXXVIII.

[1600.]

Mihály havasalföldi vajda, esászári királyi tanácsos és erdélyi helytartó Kolozsvár városát a Kendi Sándor és Gábor-féle birtokokban megerősíti, illetőleg azokat újból neki adományozza.

Nos MICHAEL, Valachiae transalpinae VAIVODA, Sacratissimae Caesariae Regiaeque Maiestatis Consiliarius, per Transsylvaniam Locumtenens, eiusdemque cis Transsylvaniam, et partium ei subiectarum fines exercitus generalis Capitaneus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis, quod etsi in proximis dominorum Regnicolarum Comitys generalibus, ad vigesimum diem Novembris [20—28.] Anno proxime praeterito Millesimo Quingentesimo Nonagesimo nono, ex edicto nostro hic Albae Juliae celebratis, universae et quaelibet Donationes Serenissimi Sigismundi Bathori etc. alias Principis Transsylv-

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva, s lilaszín és fejér selyem zsinoron függő peccséttel megerősítve. [*Fasc. T. T. Nro 25.*]

Van ebből konventi átirat is 1613. deczemb. 2-ról, regál papirra írva, konventi peccsét alatt, kérték Minthler István és Radnóthy Miklós kolozsvári esküdt polgárok. [*Fasc. TT. Nro 1.*]

vaniae etc. reiectae, annihilatae, viribusque cassae et inefficaces sint redditae et pronuntiatae [*l. a 14-ik pontban*] et alioquin etiam ius belli, in uniuersis bonis et iuribus possessionarijs habuerimus, Nos tamen dignam habentes rationem fidei praeclarae, et fidelium seruitiorum Prudentum, et Circumspectorum primarj, et Regj Iudicum, caeterorumque Iuratorum, et uniuersorum ciuium et inhabitatorum ciuitatis Regiae Coloswariensis, quae ipsi Diuis quondam Hungariae Regibus Principibus Transsylvaniae et huic Regno summo semper studio, et indefessis laboribus eximia cum constantiae laude, et dexteritate exhibuerunt, et impenderunt, ac in futurum nobis quoque eadem fidelitate, exhibituri, et impensuri sunt: Totales et integras portiones ipsorum possessionarias, in possessionibus Veczk, Giurkapataka, Chuka, Hagimas, Hozzumezeo, Buczfalua [*sic*] ¹⁾ alias Kabolapataka, et Ujfalw vocatis in Comitatu Zolnok interiore existentes habitas, per praefatum Sigismundum Principem eisdem nomine et titulo infidelitatis quondam Alexandri et Gabrielis Kendi eisdem iure perpetuo donatas, et collatas, et haecenus per eosdem iusto ac legitimo titulo tentas, et possessas. Totum item et omne Ius Regium si quid in Uisdem [*sic*] portionibus possessionariis, etiam alias qualitercunque existeret, et haberetur, aut eadem et idem nostram ex quibuscunque caussis, vjs, modis, et rationibus concernerent collationem, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentiis quibzlibet, terris scilicet arabilibus, cultis, et incultis, agrjs, pratis, pascuis, campis faenetis [*sic*] syluis, nemoribus, montibus, vallibus, uineis, uinearumque promontorijs, aquis, fluuijs, piscinis, piscaturis, aquarum decursibus, molendinis, et eorundem locis generaliter vero quarumlibet utilitatum, et pertinentiarum suarum integritatibus, quouis nominis uocabulo vocitatis, ad easdem et idem de iure, et ab antiquo spectantes et pertinere debentes, sub suis veris metis, et antiquis limitibus existentes, praemissis tamen sicut praefertur stantibus et se habentibus, memoratis primario et Regio Iudicibus caeterisque iuratis, et uniuersis ciuibz, et inhabitatoribus praedictae ciuitatis Regiae Coloswariensis, ipsorumque successoribus uniuersis nouae nostrae donationis titulo elementer dedimus, donauimus et contulimus. Imo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendas possidendas pariter et habendas. Saluo iure alieno. Harum nostrarum uigore et testimonio litterarum mediante. Quae tunc in formam Priuilegj redigentur, cum fuerint reportatae. Datum Albae Iuliae, die decima quarta mensis Ianuarij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo.

[L. S.]

Joannes Jacobinus Secretarius. ²⁾

¹⁾ Az OKLEVÉLT. LXXIV. száma alatt: *Guczfalua*.

²⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétbe fogott papírra van írva s közbül a vajda, mint császári helytartó peesétével megerősítve Czimere: fenyőfa, kétfelől két életnagyságu alak, a többi részek és körirat elmosult [*Fusc. D. Nro 40.*]

LXXIX.

[1600.]

Csáky István és az erdélyi nemesség felszólítása Kolozsvárhoz, hogy álljon pártjokra.

Prudentes et Circumspecti Domini Amici nobis honorandi. Salutem et Seruitiorum nostrorum paratam semper commendationem. Isten kegyelme-
meteket kevansaga szerint valo sok io Zerenchickel [igy] latogassa feienkint.

Akarok kegyelme-
meteknek ez levelünkben bizoniosan megh ielentený, hogý az mit mý keozeonsigesen az mi Istenunkteol kivantunk, hogý minde-
neknek eleotte az eo Zent neuenek, annak utanna hazanknak, es az mý kegelmes vrunknak zolgalhassunk, azt ümaron zintin ireolegh uiselliuk, mert bizonosan irhattiuk azt tü kegyelme-
meteknek hogý Mihalý Vaidanak valamený magyar fizetett zolgaý voltanak, azokban egyis el nem maraduan, immaron az Marosan által keolteoztenek, az eýel Hadrewen lezen halasok, es holnapp [igy] igen io reggel huzonharom zazloval ieonek ide keozinkben es elný halný velünk együtt akarnak. Az Kozak hadnagioknak is iob réze hozzank eskütt, es azok is mellenk ieonek. Az egez Aranics zeki gialogh, lovagh hadnagiok is nekünk mind egyigh meg esküttnek, es holnap eok is feienkint mellenk zallanak taborban. Annak felette az Uduari Drabant hadnagiok is mind egyigh keozinkben esküttnek. Mind ezek igý lewen akarok esmet kegyelme-
meteket zeretettel megh talalný, es intený kegyelme-
meteket, hogy immar mind ezekben megh bizoniosodvan tw kegyelme-
metek az minemü dolgok feleol tw kegyelme-
metekett bizott atyankfia által megh talaltuk, hazanknak megh maradasaert, eletünkert, zabadsagunkert, hogý a mý Istenwnknek az kereztien-
signek, es eo felseghenek az Romaý Chiazarnak az mý hwtwnknek tartasa zerint zolgalhassunk, azokrol az dolgokrol tw kegyelme-
metek minekünk adgion io es eoruendetes valaszt, igen io reggel, es az ezer gialoghost meli-
ett tw kegyelme-
metektül keretewn kesedelem nelkwl bochiassa kegyelme-
metek taborunkban meg keserwluen tw kegyelme-
metek hazanknak magunknak illien nagý es siralmas allapattiat, ki az halalnál is keservesb, melli-
el tw kegyelme-
metek mind eo felsegenel nagý bechwlletett es keduet talal, mind az kereztien-
segnel is hirtt es nevett nier maganak. Ha mý filelme volna istw kegyelme-
meteknek eo felsegeteol, arrol is assecuraliukmý tw kegyelme-
metekett orzagul, hogý eo felsegenel az tw kegyelme-
metek dolgat meg zerezzwk es az kegyelme-
metek terhitt mý magunkra vezzwk eo felseghe eleott, arrol az dolog-
rol penigh tw kegyelme-
metek tarchia megh az mý levelwnket bízonsagul. Az egez Szazsaghis [igy] mind meg eskütt az eo felseghe hwsegire, hogý elný halný velwnk akarnak. Keouesse kegyelme-
metekis az eo io peldaiokat.

Erreol is akarok tw kegyelme-
meteket orszaghul megh talalný, mýert hogý az leoueo zerzam felette igen zwkseges az hadakozasban, kegielme-
metek megh zolgalliuk, kegielme-
metek az gialoggal egiütt kwldgieon taborunkban negý taraczkot minden zersamostul, poraua-
l, goliobisaval egütt. Tarchia megh az Ur Isten kegyelme-
meteket feienkint io egesse-
gben. Datum in Castris

ad Kereztos positis die 3-a Septembr. Anno 1600 Prudentum Circumspecta-
rum Dominationum Vestrarum Servitores amici benevoli

Procures, Comites Nobilium, ac Uniuersa Nobilitas
Regni Transsilvaniae. ¹⁾

LXXX.

[1600.]

Az erdélyi főrendek és egész nemesség karai és rendei Kolozsvár városát harminczad-
fizetési mentességében megerősítik.

*Nos Procures, Magnates, caeterique status et ordines Universitatis Nobili-
um regni Transsilvaniae etc.* Notum facimus tenore presentium Significan-
tes quibus expedit uniuersis, quod nos dignam habentes rationem insignium
meritorum Egregy Prudentum et Circumspectorum, Primary et Regy Judi-
cum, coeterorumque Juratorum ac uniuersorum ciuium et Inhabitorum
ciuitatis Regie Coloswariensis, que ²⁾ ipsi tum alias semper, tum vero hoc
potissimum tempore, quo omnes ordines atque status regni ad vindicandam
pristinam libertatem impotenti dominatu et Tyrannica libidine Michaelis
vayuode et spurcissime nationis valachice pressam, arma viresque undique
conferunt, ipsi etiam Coloswarienses hanc synceram erga communem hanc
patriam affectionem testatam reddiderunt, ut facultates Viresque suas in
largienda pecunia, et suppeditatis auxiliaribus Copys ultro liberaliter et
summo Studio obtulerunt. Ut igitur huius praeclari animi aliquam a nobis
etiam habeant remunerationem, in eo ipsos assecurandos, affidandos et cer-
tificandos duximus, quod immunitatem illam tricesimarum superioribus
temporibus ipsis concessam, et peculiari diplomate, ³⁾ et priuilegio superinde
confecto uberius expressam et denotatam, nos quoque et successores nostri,
in perpetuum illibate et inuiolabiter conseruabimus, et per alios, quorum
interest conseruari faciemus, prout assecuramus, affidamus, et certificamus
ac conseruabimus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante.
Datum in Castris in campo kereztos positis, decima die Mensis Septembris.
Anno Domini, Millesimo, Sexcentesimo.

Idem qui supra

Stephanus chiaky m. pr.

B. bornemýzza m. pr.

Franciscus Alard m. pr.

Stephanus Tholdi de Zallo m. pr. ⁴⁾

¹⁾ A papírra irt s hat pecséttel hitelesített eredetiből. [Fasc. II. Nro 34.] Ez oklevél addig, míg én e fáradságos művemmel gyakori betegség és sok viszontagsá-
gaim közt elkészülhettem, kiadatott ugyan az *Erdélyi Országgyűlési Emlékek* V-ik kö-
tete 582–83. lapjain; de én már husz évvel ezelőtt lemásolván, részint az *OK-
LEVÉLTÁR* teljességeért, részint mivel az enyémben az eredeti orthographia is meg
van tartva, közlését szükségesnek ítéltém.

²⁾ Az e itt is úgy volt írva, mint fennebb több helyen megjelöltem.

³⁾ E szót kolozsvári oklevélben itt láttam legelőbb előfordulni.

⁴⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétbe hajtott regül papírra van írva s hat pecséttel
megerősítve. [Fasc. TT. Nro 1.]

LXXXI.

[1600.]

Csáky István belső-szolnokvármegyei husz jobbágytelkét Kolozsvár apahidai birtokrészeivel cseréli.

Nos Stephanus Chiaky de Kerezzegh, Consiliarius, et Generalis Capitaneus Exercituum Transsylvaniensium etc. Fatemur et recognoscimus per praesentes. — Quod cum Prudentes Circumspecti primarius et Regius Iudices caeterique iurati Senatores, ac uniuersitas ciuium ciuitatis Coloswar, certis rationibus, et respectibus moti, quasdam portiones possessionarias in possessione Apahida, una cum dimidia parte molendini ibidem super decursu fluuï Zamos aedificati, ac domo et Curia nobilitari ibidem de nouo extructa, omnino in Comitatu Colosvariense ¹⁾ existente, quae omnia alias titulo pignoris iuxta literas superinde diuersas in Conuentu Beatae Mariae Virginis de Colosmonostra datas, et emanatas, prae manibus eorundem ciuium Colosvariensium prae fuissent, extitissentque, una cum literis ac toto et omni eo iure, quod in iisdem portionibus haberent, et habere possent, nobis dedissent, remisissent et manibus nostris assignassent. Volentes eosdem ciues iam dictae ciuitatis Coloswar pari gratitudinis compensatione praeuenire, totales et integras portiones nostras ad numerum uiginti sessionum iobbagionalium populosarum se se extendentes districtus Gorboiensis puta in *Chiaka*, *Guczfalua*, alias *Kabolapataka*, et *Hagymas* portionibus possessionarijs omnino in Comitatu Zolnok interiore existentibus habitas, eisdem ciuibus ac uniuersitati ciuium Colosvariensium iure perpetuo, et irrevocabiliter dedimus, concessimus, ac contulimus, prout damus, concedimus, et conferimus, appropriamusque praesentium per vigorem. Assecurantes eosdem vigore harumstrarum literarum, quod quamprimum Deo fauente Coloswarium redire poterimus, fassionem vigorosam et perennem coram Requisitoribus praescripti Conuentus, suis modis superinde facturos esse, et consummaturos, Alioquin praemissa reciproca collatio irrita, cassata, et uiribus perpetuo destituta sit, et maneat eo facto. In quorum praemissorum fidem, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras sigilli nostri autentici, ac manus subscriptione roboratas, memorato primario, et Regio Iudicibus, caeterisque iuratis Senatoribus, ac uniuersitati ciuium, et incolarum praedictae ciuitatis Coloswar, eorumque heredibus, et legitimis successoribus, dandas duximus, et concedendas. Datum ex possessione Leczfalwa, die uigesima prima mensis Octobris Anno Domini Millesimo Sexcentesimo.

Stephanus Chiaky m. pr. ²⁾

¹⁾ Ez alakot „Comitatus Colosvariensis“ itt láttam legelőször.

²⁾ Az *eredetiből*, mely kettőbe hajtott papírra van írva s középen megpecsételve. Egészen ép oklevél. [Fasc. D. Nro 41.]

LXXXII.

[1701.]

A kolozsváriak harminczadának Kolozsvár közszükségeire adományozásáról kelt fejedelmi engedménylevelél átíratva.

Transumptum literarum Colosuariensium super relaxatione Tricesimae.

Nos Requisiteores etc. Memoriae commen per prentes. Quod nobilis Michael Literatus, Juratus Notarius Ciuittis Colosuar, nostri personaliter veniens in conspectum Nominibus et in personis Prudentum et Circumspectorum Primarij et Regij Judicum ceterorumque Juratorum Civium et Senatorum eiusdem Ciuitatis Colosuar, exhibuit et praesentauit nobis quasdam literas Serenissimi Domini Sigismundj Dej Graa Transylvaniae et Sacri Romani Imperij Principis, Partium Regni [Hungariae] Domini, Aurei Velleris Equitis et Siculorum Comitis. etc. Dni nostri clementissimi praeceptorias in duplici papyro patenter sub sigillo authentico eiusdem confectas et emanatas, quarum quidem literarum in inferiori margine ad leuam praetitulati Domini Sigismundi Principis, ad dextram vero Cancellarij Demetrij Napragj Electi Episcopi Transyluaniensis et Joannis Jacobjui secretarij propriae manus [sic] videbantur, continentes in se tenorem aliarum quarunden literarum eiusdem domini principis super relaxatione solutionis Tricesimae privilegialium, petens nos debita cum instantia, ut paria eorundem Transumpto literarum nostrarum inserentes sub sigillo huius Conuentus Jurium suorum futura pro cautela extradaremus. Quarum quidem literarum tenor et contentia verbalis sic sequitur. Sigismundus Dei gratia Transylvaniae, Moldaviae, Valachiae, Transalpinae et Sacri Romanorum Imperij princeps, partium Regni Hungariae Dominus, Aurei Velleris Eques, et Siculorum Comes etc. Universis et singulis, Spectabilibus Magnificis, Generosis, Egregijs, nobilibus, Comitibus, Vice-Comitibus et Iudlium, quarumcunque Civitatum Capitaneis, praefectis, provisoribus Castellanis Arcium, ac aliorum quorumuis locorum officialibus, Tricesimatoribus, Teloniatoribus, pontium, passuum, uaduum et viarum Custodibus, Item Prudentibus et Circumspectis Magistris Ciuium, Iudicibus, villicis et Juratis Ciuibus quarumlibet Ciuitatum, oppidorum, villarum et possessionum. Cunctis etiam alijs, quolibet officio, dignitate aut praefectura fungentibus, eorumque vices gerentibus, modernis scilicet et futuris quoquo pro tempore constituendis. Salutem et gratiam nostram. Quoniam omnes bene constitutae Respublicae ita demum florere et consistere possunt, si in ea et virtuti sua tribuantur praemia, et supplicia plectantur: Nos etiam fidelium subditorum nostrorum peculiarem erga nos fidem et constantiam dignis et convenientibus praemijs afficiendas censemus. Quod quidem hoc tempore erga fideles nostros Prudentes et circumspectos, Michaellem Kathonai, primarium, et Emericum Bogner, alias Gellyen Regium Iudicem, Ceterosque universos Ciues et Inhabitatores Ciuitatis

nostrae Colosuariensis testatum reddere uoluimus, quorum studium, fidem et in tuenda dignitate nostra constantiam, tam secundis, quam adversis in rebus nostris abunde satis et sufficienter in multis iam occasionibus, praesertim autem proximis diebus cum principatui et pristinae nostrae restituemur dignitati, experti sumus. Horum intuitu, cum nos mediantibus aliis literis nostris id eisdem Iudicibus et Juratis caeterisque universis successoribus, ciuibus et Inhabitoribus dictae ciuitatis nostrae Colosuariensis eorumque haeredibus et posteritatibus universis id annuimus et concessimus, ut ipsi Colosuarienses, merces et res cuiuscunque generis, boues, equos, equas, pecudes et pecora, ac alias quaslibet merces, quocunque nominis vocabulo vocitatas, tam ex hoc Regno nostro Transyluaniae et partibus Hungariae nobis subiectis, educere, quam etiam ex alijs regnis, vicinis scilicet et remotis huc aduehere, et sine omni Tricesimae solutione nobis et successoribus nostris pendenda distrahere, vendere, eandemque Tricesimam in communem et publicum Ciuitatis Colosuariensis usum conuertere possint et valeant, Ideo committimus vobis et mandamus harum serie firmiter, ut visis praesentibus a modo in posterum successiuis semper temporibus a praedictis Colosuariensibus ratione quarumcunque mercium et rerum, tam ex hoc Regno educendarum, quam etiam huc aduehendarum, nullam penitus Tricesimam aut Vectigal quodcunque exigere, neque huiusmodi merces eorum, gratia investigationis, perlustrationis, aut expectatione munerum dissoluere, subuertere, remorare arrestare ausitis, nec sitis ausi modo aliquali. Verum eandem omnem Tricesimam dictorum Iudicum et Juratorum ciuium Colosuariensium in usum conuertendum permittere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi, praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Albae Juliae die tertia septembris Anno Domini 1598. Nos itaque praetactarum literarum praeceptoriarum tenorem Transumpto praesentium literarum nostrarum de verbo ad verbum sine diminutione et augmento variationeque sine omni inserentes, sub sigillo huius Conuentus usitato Annotatis dominis Iudicibus et Juratis Ciuibus ac Senatoribus dictae Ciuitatis Colosuar, Jurium eorundem futura pro Cautela necessarium, fideliter et conscientiose extradandum duximus. Jure et Justitia quoque communi sic requirente. Datae feria quinta proxima post Dominicam Rogationum [márcz. 10.] Anno Domini Sexcentesimo primo supra Millesimum.¹⁾

¹⁾ Az *országos levéltár* kol-monostori konventi levéltárrészében, régi B. B. új O. jegyző eredeti Jegyzőkönyv 75–76. levelein levő első fogalmazványból. [*Mimuta.*]

LXXXIII.

[1601.]

A jezsuiták tiltakozása, szomszédsági jogon, Kórogy birtoknak Kolozsvár város által megvásárlása ellen.

Nos etc. Memoriae commendamus per praesentes, Quod Circumspectus Gallus Chazkaÿ Judex dictae possessionis Colosmonostra vocatae, in Comitatu Colosiensi existentis, nominibus et in personis Reuerendi Patris Dni Petri Maiory, Rectoris Collegÿ societatis Jesu Claudiopolitani, necnon totius Universitatis eiusdem Collegÿ, nostri personaliter veniens in praesentiam, per modum solennis protestationis, contradictionis et inhibitionis nobis significari curavit. Quod ipsi Reuerendi Dni Patres certo et reuera intellexissent, Qualiter Egregius Stephanus Hauasely alias Nagy totalem et integram possessionem suam Korogÿ nuncupatam, in prefato Comitatu Colos existentem simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet Prudentibus et Circumspectis Dnis Judicibus et Senatoribus huius Ciuitatis Colosuar, certa summa pecuniae vendidisset et abalienasset. Cum tamen ipsi Dni Patres uti vicini Jure suae vicinitatis parati fuissent, si modo praesciuissent eandem possessionem eodem precio, quo vendita fuit, ad sese recipere, prout parati essent etiam de praesenti. Unde facta huiusmodi protestatione Dnus Gallus Chazkaÿ nominibus quorum supra Jure dictae vicinitatis annotatos Dnos Judices et Senatores dictae Ciuitatis, ab emtione, occupatione et detentione praescriptae possessionis Korogÿ ac pertinentiarum eiusdem, Item dominio, usum fructuum atque utilitatum perceptione seu percipi factione, sibÿpsis [*sic*] statutione seu statui factione, quomodocunque iam factis vel fiendis inhibet contradicendo et contradicit inhibendo ac reclamando publice et manifeste coram nobis. Harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante Datae feria secunda prox. post Dominicam Quasimodo [apr. 20.] Anno Dni Sexcentesimo primo supra Millesimum. ¹⁾

LXXXIV.

[1602.]

Basta György, a császári felség erdélyi főkapitánya védlevelet ad ki Kolozsvár város részére, hogy a széki sóbányákat háborítatlanul birhassa és műveltethesse.

Georgius Basta Dominus in Sult Eques Auratus Sac. Caes. Regiaeque Maiestatis ac Hispaniarum Regis Catholici Consiliarius bellicus, eiusdemque Caes. Maiestatis in Transsilvania generalis Capitaneus etc. Vniuersis et singulis Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregÿs et Nobilibus Comiti-

¹⁾ Az országos levéltár k.-monostori konventi levéltárrészében régi B. B. új O jegyű eredeti Jegyzőkönyv 124–25 lapjain levő első fogalmazásból.

bus, Vice Comitibus et Iudicibus Nobilium quorumcunque Comitatum, Capitaneis, Praefectis, Provisoribus, Castellanis arcium, ac aliorum quorumvis locorum officialibus; Signanter vero Capitaneis, Provisoribus et Castellanis Praesidÿ Zamosuÿwar, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis. Item Capitaneis, Praefectis, Belliductoribus, Campiductoribus Ductoribus, et Centurionibus quarumcunque exercituum tam Equestris quam pedestris ordinis, et quarumcunque gentium aut nationum Sac. Caes. Regiaeque Maiestatis, nec non Prudentibus et Circumspectis Magistris Ciuium Iudicibus, Villicis, et Juratis ciuibus quarumcunque Ciuitatum oppidorum Villarum et possessionum Cunctis et alijs quolibet officio, dignitate et praefecturis fungentibus eorumque vices gerentibus, Vbiuis in ditione Transsiluanica Sac. Caes. Regiae Maiestatis constitutis existentibus praesentium notitiam habituris, dominis et amicis nobis honorandis Salutem et nostri beneuolam commendacionem, Quoniam nos vigore plenipotentiae nostrae a Sac. Caes. Maiestate nobis attributae Salis fodinas Zekienses prae manibus Prudentum et Circumspectorum Primariÿ et Regij Iudicum caeterorumque Juratorum ciuium Coloswariensium relinquimus. Postularunt ijdem a nobis, ut nos eisdem de Via protectionis et defensionis liberaque dictarum Salis fodinarum cultura prospiceremus: Quorum petitionibus et postulatis suffragare volentes nos eosdem in Sacrae Caesariae Maiestatis et nostram recipientes protectionem ac tutelam specialem, viceque et in persona nostra Vestrae committentes tuitioni ac defensionis: Iniungimus uobis auctoritate a Sacra Maiestate nobis attributa, ut eosdem contra violentas quorumlibet impetitiones tueri protegere ac defendere debeatis, operariosque eorum citra omne impedimentum suis muneribus ac laboribus fungi praetactasque Salis fodinas libere colere permitatis, auctoritate nostra, uobis hac in parte, attributa, Jureque et iustitia requirente. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum ex Ciuitate Zaz Sebes decima tertia mensis Julÿ. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo 2-do.¹⁾

LXXXV.

[1602.]

Machkási Menyhért és neje Méra és Magyar-Nádas községekben és Andrásbáza praediumban levő birtokrészeit, Olezovai Gergely Szent-Erzsébet kórházi mesternek zálogosította el száz magyar forintban.

Nos Requisiteores literarum et literalium Instrumentorum in Sacristia siue Conseruatorio Conuentus Monasterÿ Beate Marie virginis de Colosmonostra repositarum et locatorum ac aliarum quarumlibet Iudiciarum

¹⁾ Az eredeti el van veszve; az egykorú másolat papírra van hitelesítés nélkül kiállítva. [Fasc. I. Nro 5.]

Hátlapján 1602. júl. 13-ról azon jegyzés van, hogy akkor még két példányban volt meg. A kiváltságok között, az ezekről készült *Jegyzék* szerint [P. 48. szám alatt] volt felvéve; de mikor én 1862—63-ban tanulmányoztam, már hiányzott.

deliberationum legitimorumque mandatorum Exequutores. Memorie commendamus per presentes. Quod Egregio Melchiore Machikassi de Zenthmarton Machikassa ab una, et Circumspecto Georgio Olczouai, magistro Xenodochy Colosuariensis Sanctae Elizabethae partibus ab altera, coram nobis personaliter constitutis. Idem Melchior Machikassi oneribus et quibusvis grauaminibus, generosae Dominae Catharinae Kolon consortis suae; Item nobilium Stephani et Casparis filiorum, necnon Elizabeth et Judit filiarum, Liberorum eiusdem Dominae Catharinae, ex Egregio quondam Caspares Eolyuethi [?] procreatorum penitus et per omnia Super se assumptis et leuatis, matura primum inter se deliberatione praehabita, sponte et libere vivaeque vocis suae oraculo, fassus est retulitque in hunc modum. Quod ipse pro arduis et Inevitabilibus suis necessitatibus ad presens summe urgentibus evitandis, praesertim vero cum hoc periculoso tempore universa et quolibet Jura sua possessionaria desolata essent, bonaque sua mobilia omnia hic in Transsylvania habita amisisset, ad summam redactus fuisset paupertatem. Unde coactus fuisset petere mutuo a praefato Georgio Olczouai, Summam florenorum centum hungaricalium coram nobis per eundem Georgium Olczouai depositam et per dictum Melchiorem Machikassi integre leuatam. Pro qua quidem Summa, Totales et integras portiones suas possessionarias in possessionibus Mera, Magiar Nadas, et praedio Andrashaza, omnino in Comitatu Colosiensi existentibus habitas, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuscumque, Terris scilicet Arabilibus cultis et Incultis, Agris, Pratis, Pascuis, Campis, foenetis, sylvis, Nemoribus, montibus, vallibus, vineis, vinearumque promontorijs, Aquis, fluvijs, piscinis, piscaturis, Aquarumque decursibus, Molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum Integritatibus quocumque nominis vocabulo vocitatis ad easdem de Jure et ab antiquo Spectantibus et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis limitibus existentes memorato Georgio Olczouai Successoribusque suis universis pignori duxisset obligandas, nostrique obligavit in praesentia usque tempus redemptionis possidendas, hac conditione mediante, ut dum et quodcumque temporis in processu, dictas portiones possessionarias ipse Melchior Machikassi, aut consors, vel praenominati orphani, reposita [sic] Summa, redimere voluerint, extunc dictus Georgius Olczouai, vel eiusdem successores, leuata primum dicta summa, remittere teneantur et sint adstricti. Si vero remittere nollent, tunc deposita eadem Summa vel coram nobis Requisite, vel apud aedes ipsius Georgii Olczouai uno Vice Judice Nobilium praesente, easdem, Solum vigore praesentium, Contradictione, Inhibitione, Repulsione vel alio quovis Juridico remedio non obstante, reoccupare possint et valeant. Assumens nihilominus et obligans se prelibatus Melchior Machikassi, memoratum Georgium Olczouai successoresque suos universos in pacifico Dominio dictarum portionum possessionariarum in praetactis possessionibus et praedio habitarum, contra quoslibet legitimos impetitores causidicos et Actores proprijs suis expensis laboribus et curis, tueri, protegere et defendere, harum nostrarum vigore et testimonio literarum

mediante. Date die dominica proxima post festum Beati Petri ad vincula. [aug. 1.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Secundo. ¹⁾

LXXXVI.

Kolozsvár város helyhatósági örökösödési rendszabályai.

De Successione quid sit et quotuplex.

TITULUS PRIMUS.

Cum liberarum omnium Civitatum leges duobus potissimum nitantur fundamentis, Privilegijs nimirum et Usu receptis consuetudinibus, praeclare maiores nostri inde statim a fundatione huius Reipublicae, in id omne studium industriamque contulerunt, ut ne peculiares Leges, quibus a promiscua multitudine segregata Respublica, privato quodam D. D. Regem [*sic*] Hungariae beneficio et liberali[tate] insigniretur, consequi possent. Et approbatas longe [*sic*] usu consuetudines, quibus eo laudabilius consisteret, et inconcussa libertatem suam tueretur, in communem hanc Civilem societatem introducerent. Verum quia consuetudinis usus diuturnitate temporis partim in abusum transire, partim oblivionis tenebris facile involui potest, operae pretium fuerit, dare operam, ut quae de successione, tum divisione bonorum, multis iam abhinc annis quamquam in usu habita, varie tamen a varijs pro ingeniorum diversitate agitata atque interpretata sunt, in scriptae legis formam certis adstricta Literis in ordinem redigantur. Ac ut rem ipsam de qua agendum est cognoscamus conveniens est primum intelligere quid ea sit, ut eius praehabita eius [*sic*] cognitione, de reliquis deinde sibj annexis, ex ordine et singillatim, quae requiruntur, in medium proferri possint.

Successio igitur nihil aliud est, quam universorum decedentis [*sic*] bonorum mobilium ac immobilium in haeredes devolutio. Cuius quidem Successionis de communi Juris regula duae ponuntur species: Successores enim alij dicuntur legitimi siue ab intestato qui nullo intercedente Testamento, sed ob coniunctionem duntaxat et sanguinis progeniem ad haereditatem bonorum defuncti accedunt: Alj vero appellantur Testamentarj qui successionem in bonis alicuius decedentis ex vigore Testamenti consequuntur, [*sic*] De quibus ordine dicendum et considerandum est.

¹⁾ Az *credetiből*, mely papirra van írva s a konvent pecsétével megerősítve. Kivül legalól rá írva: 1613. 19. Julj feria quarta ante festum D. Joannis Baptistae [jun. 21.] medio C. Stephani Kirssner et Joannis Czanadj bona introscripta remissa sunt Generoso Nicolao Matskasio, fratri introscripti Melchioris Matskasj. [Pasc. H. Nro 4.]

De triplici successionis diuisione quae est, descendantium, Ascendentium, et Collateralium.

TITULUS SECUNDUS.

Vt igitur de haereditatibus, quae ab intestato deferuntur initium capiatur, notandum primo est haeredum tres omnino constitui solere ordines, quorum primus est Descendentium, alter Ascendentium in linea recta, tertius est Collateralium in Linea obliqua. Descendentium nomine intelliguntur filij vel filiae, nepotes et neptes, pronepotes et proneptes, et reliqui qui recto ordine subsequuntur. Ascendentes sunt Pater et Mater, Avus et Auija, Proauus, Proauia, et sic deinceps ad priores semper ordine recto procedendo. Collaterales uero nuncupantur fratres et sorores eorundemque liberi, ipsi defuncto, siue Paterna siue Materna ex prosapia sanguinis coniunctione ex latere proximiores, qui communiter agnati ex Paterna, Cognati autem ex Materna linea appellari consueuerunt.

Post decessum itaque cuiuspiam, primarij haeredes Descendentes ante omnes alios ipso ordine naturae Bonorum successionem sibi vendicant. Qui quamdiu supersunt, nunquam collaterales ad haereditatem bonorum accedere possunt; sed j̄s tandem cessantibus, vel non existentibus, ita tandem Collaterales, si ramum genealogiae suae ad truncum prosapiae ipsorum deficientium in linea recta deducere, et maiores ipsorum conuisionales fratres extitisse, ac diuisionem inter se mutuo celebrasse poterunt comprobare, ad successionem deuire [*deuenire*] admittantur.

Ascendentes vero nonnisi ante diuisionem cum filijs aut filiabus factam, in bonis liberorum suorum deficientium succedunt. Pater enim filio et filius vicissim Patri, ante diuisionem duntaxat tenetur, quicquid bonorum potest acquirere. Secus autem intelligendum est, ubi diuisio aliqua inter Parentes, et Liberos facta fuerit: Tali enim casu, non in ascendentes, sed in Collaterales, siue Conuisionales eiusmodi Bona in toto rite et legitime deuoluntur. Nam usus ille Saxonum quo post diuisionem semel factam bona deficientis pupilli in parentem reflectuntur, nullum in iure communi locum habet: Bonorum enim successio per sanguinis propagationem, non in Parentes, sed in Collaterales fratres una cum acquisitis ab intestato deuolvuntur [*sic*].

De Diuisoribus eorundemque officio.

TITULUS TERTIUS.

Vt autem omnis Diuisio rite et Legitime peragatur decretum est publico Senatus consulto: ut eiusmodi diuisionibus, designati Octo uirj praesint, quorum nomina publicis sunt inserta tabulis. Qui quidem Diuisiones [*sic*] quoties ad

peragendam aliquam Diuisionem fuerint vocati iuxta numerum quem partes diidentes uolent; aut pro quantitate negotij quot sufficere uidebuntur, totidem accedant; Et priusquam ad diuisionem accingantur, ante omnia ab ijs quorum interest, solenne iuramentum super eo, quod omnia ad Diuisionem comportabunt, et diidenda afferent pro ratione officij sui exigent. Deinde de debitis inquirent deque eorum solutione dispicient. Tum de Legatis et Testamento seiscitabuntur. Inde praerogatiua aliqua [*sic*] partium percontabuntur. Mox sternendae mensae rationes secundum ordinem infra scriptum expedient. Demum ad Diuisionem iuxta praescriptam accedent. Si vero contingeret ut partes diidentes in principali diuisionis membro conuenirent quidem inter se; verum ex parte tantum alicuius haereditatis, aut alterius rei in particulari concordare non possunt, extunc nihilominus ipsi Diuisores officium suum exequentur, et in reliquis, quae extra controuersiam sunt, diuisionem debito modo peragent, Illud uero de quo conuenire fratres non possunt Iudicio senatus et Iudicium determinandum relinquunt. Neque enim conuenit totalem diuisionem particularis alicuius dissensionis interuentu turbari aut intermitteri. In omni autem diuisione Diuisores siue Octouiri ualde attentis sint, ne tales haeredes ad successionem admittant, de quorum genealogiae ramo non constet unde publico ciuitatis aerario detrimentum aliquod accedere possit.

De diuisione bonorum quae ab intestato deferuntur.

TITULUS IV.

1. Cum successionis quemadmodum etiam propagationis fundamentum sit legitimum coniugium: Antiquitus sancitum et huc usque constanter obseruatum est, consociatis per coniugium corporibus, bona quoque coniugatarum personarum mobilia aequae ac immobilia utrinque coniungi debent, aut potius debere[nt.] In quo quemadmodum uiriliter sexus maior est dignitas, ita bonorum quoque communium usus, et dominij proprietates maiores apud uirum: ita nimirum ut uix in besse siue dualitate, foemina uero in triente duntaxat bonorum participet.

2. Quapropter si uxorem cuiuspiam sine liberis decedere contigerit, tenebitur uir ipse fratribus et sororibus collateralibus defunctae uxoris iuxta genealogiae ipsorum ramos, trientem de uniuersis bonis suis extradare atque exsequestrare. Et hoc idem est tenendum etiam in extradanda dualitate postquam maritus uxore superstite in semine defecerit, eadem enim ratione uidua quoque de uniuersis bonis communibus bessem fratribus et sororibus collateralibus mariti excedere, eorundemque manibus assignare [saluis tamen priuilegijs et constitutionibus Ciuitatis] debet.

3. Si uero post decessum parentum liberi superuixerint, antequam superstes Pater uel Mater ad secundas transeat nuptias, pater quidem trientem maternam; Mater uero superstes dualitatem paternam iuxta legitimam diuisionis ordinem pupillis extradare [*sic*] tenebitur.

4. Verum enimvero antequam inter uiduam pupillos defuncti diuisio per Diuisiones [*sic*] ad id ordinatos peragatur, hanc praerogativam, uiduae de approbata huius Ciuitatis consuetudine obtinuerunt, ut nimirum de infra specificatis rebus singulas partes modo subsequente extra omnem diuisionis sortem consequantur. Primum omnium tapete cum mensa uili linteo ¹⁾ mensa supersternitur, cui imponuntur de rebus infrascriptis, non quidem praestantiora, neque uiliora, sed mediocris pretij de singulis singula hoc modo. Cantharus, patina cum disco, poculum argenteum, mantile, ceruicale, puluinar cum duobus lectisternijs et una culcitra, ipsa interim uidua in usualibus uestimentis, ex quotidiano cultu existente, quae omnia seorsim et separatim, extra omnem diuisionem ipsi Relictae cedent et prouenient.

5. Vbi interim diligenter animaduertendum erit, quod si talium rerum mobilium numerus in singulis quaternarium tantum attigerit, uel inferior quaternario fuerit, tunc de paucioribus aut quatuor nihil prorsus extra diuisionem ipsi Relictae assignandum erit; sed haec observatio tunc tantum locum habebit, cum ultra quaternarium eiusmodi res superius specificatae repertae fuerint. Et hoc idem tenendum est quando cum fratribus collateralibus defuncti diuisionem Relicta faciet.

6. Ad uestimenta porro muliebria quod attinet, illa siue plura, siue pauciora fuerint singula ex singulis in mediocri ualore sin unum tantum, hoc etiam ipsum Relictae extra diuisionis sortem cedit, uestis nimirum, siue tunica muliebris una cum duabus fibulis argenteis, et mastruca una, vel pallium muliebre unum.

7. Quibus peractis ita tandem reliqua universa decedentis bona, in medium diuisionis producta, mobilia aequae ac immobilia quocunque nomine uocentur, in tres rectas coaequales, et condecens partes diuidentur, quarum triens ipsi Relictae uiduae bessis autem filijs uel filiabus aut fratribus collateralibus, si in ²⁾ descendentes non extiterint in omnibus assignabitur possidenda pariter et habenda.

8. In haereditatum autem diuisione domus paterna semper iuniori filio, filijs uero non existentibus filiae iuniori, qui scilicet, et quae uno eodemque Patre geniti sunt ad inhabitandum assignabitur possidenda, ita ut ius electionis in utroque sexu Juniori permittatur, ea tamen conditione ut reliquos fratres sorores et uiduam condicionalia iuxta condignam aestimationem pro temporis ratione fiendam de suis portionibus, unius integri anni et trium dierum spatio excontentet, idque vel pecunijs paratis uel alijs rebus pecuniam aequivalentibus. Quod si uero iunior redemptionem recusauerit uel propter inopiam sufficiens esse nequeat, extunc aetate proximus praerogatiua tamen sexus masculini semper praecedente paternam domum retinendi, ad seque redimendj facultatem habeat.

9. Vbi autem duae sunt domus ex ijs quae melior fuerit masculo iuniori, altera uero foemellae, iuniori etiam, si sint plures filij cedere debet. Si uero

¹⁾ Az eredetiben hibásan: *mensabili*. Legelőbb az asztalt szőnyeggel vagy vékony takaróval megerítik — ez akar lenni.

²⁾ Talán inkább: *nisi*.

tott [*sic*] sint domus, quot diuidentes fuerint, singulis singulae attribuentur iure tamen electionis semper penes iuniores permanente.

10. Si uero domus sit ampla et sumptuosius exaedificata, ita ut a pluribus simul commodè inhabitari possit, illi autem quorum interest, redemptionem, uel recusauerint, uel praestare non possint tali in casu domus illa in tot quot commodè ad inhabitandum diuidi poterit diuidatur partes, et una quaeque pars illis quorum interest incolenda pariter et possidenda assignetur.

XI. Cum autem iuxta contenta Decretj diuisio inter fratres et sorores carnales, non longo litis processu, sed medio duntaxat eorum qui ad id designati sunt, fieri atque peragi debeant, [*sic*] hoc quoque obseruari debet, quod si quispiam fratrum bona diuidenda prae manibus habens, diuersis cautelis reliquos fratres et sorores eludere, bonorumque diuisionem longo litis processu retardare niteretur extunc senatus extunc [*sic*] diuisores comperta rei veritate, contradictione talis fratris minime obstante diuisionem debito modo inter illos peragere poterunt et debent, neque enim convenit, ut quispiam ius suum ab eo praesertim cum quo aequalem habet successionem longo litis processu prosequatur.

De casibus quibusdam circa diuisionem obseruandis.

TITULUS QUINTUS.

I. Accidit non raro ut pauperes et impossessionati homines, qui omnino nullas haereditates immobiles habent ducant in matrimonium foeminas dotatas, et sic in aliena bona per Coniugium condescendant. De quibus obseruandum est, si eiusmodi mariti, sine haeredum solatio decedant uel etiam postmodum collateralis¹⁾ intestato succedant licet dualitas dignitate quantitatis excedat trientem, nihilominus tamen habenda est ratio originis bonorum, ut proprietates non in collaterales fratres impossessionata²⁾ defuncti transferantur, sed in trientem possessionatae foeminae reflectatur, soluta tamen fratribus collateralibus dualitatem³⁾ iuxta condignam aestimationem uel pecunijs paratis, uel alijs rebus aequiualentibus ne patrimonia quorumpiam in alienam stirpem cum tali praeiudicio transferri contingat, antiqua huius Ciuitatis consuetudine integre conseruata.

II. Si mariti ad secundas tertias quartasue transeuntes nuptias in aere alieno sint, et debitis tempore aliarum vxorum contractis teneantur, tales si mori contingat superstes et ultima, cuius tempore nulla sunt contracta debita tempore diuisionis uidens bona auita, et alia uniuersa quae⁴⁾ maritum per conubium transtulerat, ita periclitari, ut si cum mariti bonis commisceantur eorum omnium propter multitudinem debitorum iacturam faciat, ob idque cum suis bonis inde diuertere cupiat : in tali casu antiquitus obseruatum est, ut si

¹⁾ Helyesen : *collaterales*.

²⁾ Helyesen : *impossessionati*.

³⁾ Helyesen : *dualitate*.

⁴⁾ *ad* — kimaradt.

mulier eiusmodj bonis suis patrimonialibus et alijs quibusbet ad maritum translatis contenta trienti ex bonis mariti defuncti sibi cedere debentj nuncium ¹⁾ remittere ac suis tantum bonis et haereditatibus contenta esse uoluerit, libera [*sic*] in utramque partem habebit arbitry facultatem: Neque enim inconueniens est, si ipsa omnia sua seruitia marito praestita gratuito remittat, nec ullam inde mercedem postulet ut sua libere sicut antea possideat in quo casu res quae ob deflorationem eius maritus dotis et sponsalitj nomine dederit mulieri, per Diuisiones [*sic*] restitui debent. Vbi illud quoque notandum est, post defuncta [m] talem foeminam soli Liberi ex utero suo procreati, illis non existentibus fratres condisionales in bonis succedere debebunt.

3. Vsu venire solet vt mariti nouas saepius uxores et nouercas liberis inducendo domum quae potior est haereditatis pars tempore prioris uxoris uel accipiat, uel etiam ab uxore ex matrimonio habeat. Si igitur ex diuersis uxoribus diuersos habeat liberos hoc perpetuo obseruatum est, ut domus haeredes fiant illj liberi quos ex ea matre suscepit polygamus cuius domus fuit, uel cuius tempore acquisita est, illi enim cum sint priores haeredes sua praerogatiua fraudari non debent.

4. Marito in semine deficiente quando collaterales fratres a relictis bessem excipere uoluerint, uideantque relictam laudabiliter administrationis bonorum officium praestitisse, ab ea requisiti, si seruitia eius praeter sortem tertialitatis compensare aliqua liberalitate uoluerint ipsorum erit liberi arbitry simul et humanitatis.

De sustentatione Orphanorum.

TITULUS SEXTUS.

1. Porro neque hoc praetermittendum est, quod saepè parentes amore liberorum ducti non desiderant ad sustentationem orphanorum aliquid sibi deputari, uidentes nimirum illos sibi fore successores. Quod si igitur contingat eiusmodi parentes talibus orbari liberis, quibus collaterales fratres ex besse succedunt, tempore diuisionis, cum illis fiendae poterit parens suas allegare expensas. In quo casu diuisores iuxta conscientiosam limitationem, ex bonis liberorum ad fratres collaterales deuolutorum debebunt querunt [*sic*] parenti satisfactionem impendere. Si autem nulla intercessit diuisio ante liberorum decessum et ex communibus bonis sustentatio facta est, nulla opus erit satisfactione.

2. Contingere saepe solet ut parentes liberos eloquent in matrimonium, et iuxta condecetiam status nuptias illis celebrent, eosque sumptuosius vestiant, interim uero caeteris in domo permanentibus liberis, parentes e uiuis excedant. Quia uero inter aequaliter succedentes, aequalis deberet fieri diuisio, opere pretium erit considerare quomodo ista aequalitas inter liberos obseruetur. Vbj sciendum quod antiquitus obseruatum est, aut [*rectius: ut*] ante diuisionem communium bonorum liberis reliquis tantundem deputetur, ad nuptias et amictum solenniorem, quantum in alium est erogatum.

¹⁾ Ily értelemnélküli az eredeti is.

3. Casu uero quo tam exigua res foret, ut omnibus aequalis nuptiarum apparatus, et uestium excontentatio fieri non posset, extunc ea quae elocata, uel emaritus haeres accepit teneatur referre ad communia bona, quae diuisioni subiacent, et in sortem suam tantum accipiat, quantum caeteris con-diuisionalibus cedere comperietur, aequalitate quae fratres non conturbat, semper illibate permanente.

4. Si uero impuberes, id est illegitimae aetatis liberj supersint illis pro substantiarum quantitate, in sustentationem ratione aetatis cuiuslibet sensus [rectivs: *sexus*] expensae de communibus et nondum diuisis bonis: Masculis uidelict usque duodecimum, faemellis usque septimum aetatis eorum annum hoc modo deputentur: Vt primo aetatis anno ubj tenuis est res, Masculis duodecim floreni, secundo undecim, tertio decem, et sic deinceps semper diminutione unius floreni in singulos annos progrediendo. Foemellis uero primo aetatis anno septem, secundo sex, tertio quinque, et sic in singulos annos, singulos florenos detrahendo expensae ad constitutum usque terminum in sustentationem ordinentur. Vbi uero locupletiores sunt substantiae ibj iuxta conscientiosam Diuisorum [*sic*] fiat limitationem.

5. Elapso autem post diuisionem tempore debitae sustentationis si parens in liberalia studia filiorum notabilem aliquam summam erogauerit, illa non minus filiorum in quorum studia expensae factae sunt, quam parentis portioni iuxta uniuscuiusque successionis gradum accrescet.

De relictis aut puellis Ciuilibus quae Nobilibus extraneis nupserint.

TITULUS SEPTIMUS.

1. Laudatissimi olim Reges, qui Regnum Hungariae in tres praecipuos ordines partiti sunt, in Nobilitatem Ciuilem et Plebeam, ita alterum ab altero seiunctum esse voluerunt, ut cum diuersis inter¹⁾ Legibus uterentur, nulla inter eos Legum Iuriumque fieret confusio. Nam posteaquam Nobilitatem et Plebaeum ordinem a Ciuili segregassent diuersa iura et priuilegia, diuersasque consuetudines ys indulerunt, qui moenium praesidio se continendo peculiarem sibj ab reliquis statum sunt consequutj. Quem quidem statum communi vocabulo ab unitate Ciuium Ciuitatem appellauere, propterea quod aequabili Legum atque consuetudinum vinculo adstricti aequabili etiam authoritatis praerogativa Rempubicam administrarent.

2. Nobilitatem uero ordinem utpote ampliori dignitate eminentem, amplioribus quoque praerogatiuis condecorauerunt, ut rura et patentes campos incolendo cum pro defensione Regni excubarent, tum etiam redditus atque emolumenta Prouinciae perciperent, imo Principes quoque administrandj regiminis ex ordine suo diligerent. [*sic*] Unde factum est ut Nobiles prae caeteris

¹⁾ Egy szó: se kimaradt.

omnibus eminentiori Libertatis praerogatiua insignirentur. Nobiles igitur quibus plebius [*sic*] ordo subiectus est, ea ratione a Ciuili conditione fuerunt segregati, ut in hac potissimum Tranniae Prouincia, nullum eos in Ciuitatibus locum obtinere sapientissimi illi Reges uoluerunt. Ciues etiam ipsi summam inprimis diligentiam adhibuerunt, ne unitas illa Ciuilis societatis, quae in aequabili et pari personarum conditione consistit, si eos qui se dignitate ante cellerent in suam recepissent societatem, conuelli labefactarique posset. Quamobrem Nobiles extraneos nequaquam in societatem Ciuilem admittendos esse censuerunt, ne scilicet pulcherrima ciuilis concordia confusione interveniente detrimentum aliqua sui in parte caperet.

3. Hanc porro unitatem quemadmodum haec Respublica inde statim a condita ciuitate ita semper curata est, ut nonnisi civiles ordinis homines in eam receperit, reliquos uero omnes extraneos Nobiles excluserit, nulla etiamnum ratione quocunque sub praetextu in partem societatis eos admittere, uel ius aliquod haereditarium, et perpetuum illis indulgere aut potest aut debet, ne unionis et concordiae ciuilis rationes perturbentur.

4. Cum autem usu venire soleat, ut Nobiles extranei aliqua ex necessitate proprijs sedibus relictis per Matrimoniales contractus huic se societati ingerere, et propriam sibj in ciuitate iurisdictionem usurpare tandemque Ciuilem istam concordiam successu temporis labefactare satagant, ne ulterius malum superet¹⁾ sicut maiores quoque nostri inde statim a condita ciuitate hucusque obseruarunt, nunc quoque communibus uotis et paribus suffragijs inuiolabiliter conclusum est, quod sicuti Ciuiles personae a dominio bonorum nobilitarium siue iurium possessionariorum decedentium nobilium fratrum suorum arcentur, neque ea possidere permittuntur: eadem quoque ratione uidua siue virgo ciuilis extraneo Nobilj nubens, uel hactenus nuptui data in domibus alyisque haereditatibus ciuilibus successionis aut propagationis cuiuslibet praetensione nullum ius perpetuum ullo unquam tempore ad maritum suum etiam susceptis ex eo liberis praeter portionem de rebus duntaxat mobilibus ipsam concernentem transferendi habeat facultatem. Imo ne in haereditates quidem defuncti genitoris uel mariti, talis nobilis condescendere possit, sed neque nuptiarum solemnitatem in eisdem celebrare permittatur, ne postmodum aliquam occupationem aut iuris proprietatem praetendere ex eo possit. Hac enim ratione foemina Nobili nubendo omnem ciuilem statum exuere, et ratione Nobilitatis illius quam ex marito consequitur non Ciuilis sed nobilis persona esse dignoscitur.

5. Quod si uero foemina talis contra praescriptam constitutionem quippiam attentauerit, extunc in amissione portionis suae haereditariae conuincatur eaque de facto Aerario ciuitatis applicabitur. Ne autem contra praemissa in occulto quippiam committatur, aut ignorationis uelamine se tueri possit, cautum esto ne matrimonia occulte contrahantur praeter antiquum usum et consuetudinem ciuitatis. Verum antequam iuramenti copula interueniat, ante hebdomadam in Ecclesia praeconio concionatoris omnia matrimonia publicen-

¹⁾ Tévesen írva így : *serperet* helyett.

tur, ut palam fiat an quis matrimonium contrahit, sit Cuius patricius uel extraneus Nobilis, idque sub poena illegitimarum nuptiarum in contumaces constituta, quae apud Cives est proscriptio ex civitate tanquam incestuosorum hominum. Ipsi etiam concionatores in seipsis Iudiciis et Senatu tales extraneos publicare minime praesumant sub poena amissionis officij ut hac ratione realis unitas ex qua publica pax dependet, ex omnium unitate parique concordia firma sit atque perpetua.

De haereditatibus ex testamento et primum de testamentis Contractibus.

TITULUS VIII.

1. Hactenus de Successionibus ab intestato dictum est, nunc iam ordine requirente de successionibus ex Testamento alyque eodem pertinentibus dicendum occurrit. Fit enim saepenumero ut quispiam uidens se legitimis haeredibus destitutum super bonis suis testamentariam faciat dispositionem aut cum quispiam superinde contractum per fassiones instrumentarias ineat et quos uelit sibi haeredes substituat. In quo diligens cautio est adhibenda, et qualitas ipsius Testamenti aut contractus perpendenda, ne illi quorum interest iniuriam damnumque accipiant. Proinde testans ille aut fatens, etiam atque etiam caueat ne de auticis bonis quicpiam testetur, quae uidelicet ipse non acquisiuerit, tale enim testamentum inualidum et nullius firmitatis reputabitur.

2. Verum quia de bonis suis proprijs laboribus, industria, uel etiam per Matrimonium acquisitis quilibet libere testari, et transigere potest, si de acquisitis testamentum condiret [*sic*] semper et ubique robur sortiretur firmitatis, siue per uirum, siue per foeminam celebratur contradictione aut inhibitione quorumlibet minime obstare ualente.

3. Et hoc idem tenendum est in contractibus etiam et fassionibus super mutua et reciproca bonorum in alterutram partium deuolutione celebratis. Nam quemadmodum omnis testamentaria dispositio, contractus et fassio, ex libera testantis, contrahentis, et fatentis uoluntate pendet: ita is qui testatur, contrahit aut fassionem celebrat, ut liberam super bonis illis disponendi, et transigendj facultatem habeat necesse est.

4. Quia uero saepe contingit ut coniuges cum ob amorem coniugalem, tum etiam alyis de causis post obitum gratam sui memoriam relinquere et sibi inuicem gratificari cupiant tales si de bonis suis acquisitis post suum liberorumque decessum alter alteri praeter portionis suae sortem legare uoluerint, extunc super eo uel testamento uel fassione mediante tempestiue prospicere poterunt, ne post eorum decessum superinde postmodum discordiae et differentiarum materiae inter successores suboriantur.

De Tutelis.

TITULUS IX.

1. Quandoquidem saepe contingit utrosque parentes e uiuis discedere, et impuberes post se haeredes relinquere uel quandoque tales habere uxores quibus Tutitionem liberorum pater committere dubitet, aut etiam utroque parente extincto nullum esse qui tutelae sese immiscere uelit, ne haeredes sui uel in educatione, uel in bonis ab se relictis damnum capiant, solet eos testamento, cui mauult tuendos committere. Unde triplicem antiqui tutelam constitutam esse uoluerunt, Legitimam, Testamentariam, et Datiuam, de quibus in specie dicendum occurrit.

2. Ac legitima quidem tutela est eorum qui propagationem sanguinis in bonis tuendis, pupillisque defendendis successionem habent cum mortuis pupilli parentibus aequalem, uti sunt fratres demortuorum parentum usque gradus consanguineitatis licitos, et illis non existentibus, auunculi siquidem mulieres propter sexus fragilitatem, et quod iuri alieno maritorum uidelicet subsint ad tutelam non admittuntur. Et hi primum habent locum, nisi certis de causis, quae in generalibus constitutionibus, siue Decreto requirendae sunt a tutelae administratione remoueantur.

3. Et quamuis mulieres ad officium tutelae non admittantur si tamen Matres eius sint conditionis quae pupillorum suorum bona non dilapident, etiamsi ad secundas nuptias sese conferant a tutela non sint arcendae. Si uero contra eueniat, et parentes de testamentario tutore non prouiderint, legitimo non existente, Magistratus cuius interest, de datiuo tutore prouidere debet.

4. Testamentaria autem tutela est, cum quispiam Pater uel ante mortem, uel in ipso agone constitutus cernens se idoneis fratribus, uel alijs conuenientibus personis in sua prosapia destitutum de peregrino aliquo et extraneo qui sit idoneus quem liberis suis tuendis defendendisque praeficiat, solemnī confessione constituit. Quae quidem testamentaria dispositio ac constitutio si affectibus careat, et rationabilibus de causis fiat, locum habet et obseruatur.

5. Si uero legitimae tutelae manifeste derogare et praepiudicare comparietur, uti frequenter fit etiam inter fratres, ut frater fratri successionem in bonis auticis, etiam pupillo decedente inuidens odio quodam erga fratrem ductus, peregrino officium tutelae in derogamen honestae existimationis et legitimae successionis illius testamentaliter deferat, in tali casu legitimus Tutor non est repellendus, in quo tamen Iudices communes Regni scrutabuntur leges.

6. Jam uero prioribus duabus cessantibus Datia tutela sequitur. Ubi si testamentario omnino non existente legitimus Tutor desit, uel si sit ob certas causas admitti non debeat, tenetur Magistratus rei ueritate comperta ex officio a Deo sibi commissio eiusmodi defectui pupillorum prouidere, et aliquem idoneum uirum, qui bona pupillj administret, eorumque rationem habeat, et tueatur ordinare: ac eidem pro auctoritate publica hoc negocium imponere.

7. Omnes uero tutores qui tenentur ex communibus Legibus fideliter Tutelam exercere, antequam ad tutelam accedant, uniuersa bona haereditates,

et alia domus clenodia, aurum, argentum, pecunias paratas, et quocunque nominis uocabulo uocitentur medio duorum Senatorum, ex Senatu legitime commissorum per publicum Notarium, aut eius uices obeuntem, annotari et diligenter inventari facere procurabunt: exacto si opus sit firmissimo iuramento ab ijs, qui tempore agonizantis, et morientis parentis usque ad sepulturam in domo fuerunt, et aut clauēs domus, aut aliorum repagulorum retinuerunt, quod omnia quae moriens reliquit fideliter, et sine occultatione, uel dissipatione producent, Quibus omnibus his habitis, quandoquidem pupillj in tenera aetate sint constitutj, dominj Inventatores indicabunt quae debeant in specie annotari, quibus scilicet diuturnitas temporis obesse non possit, et quae iuxta ualorem in aestimationem consignare conveniat.

8. Quia autem haereditates, ut vineae, terrae arabiles horti et eiusmodj alia, non reddunt gratuitos prouentus, de ijs Tutor nullam tenetur reddere rationem, uerum ne desolentur, curam adhibere debet singularem, alioquin si sua negligentia pupillj domum dederit, quod rationabiliter excusare non possit, tenebitur refusione damni.

9. Quicquid autem ad domus aedificationem exposuerit acceptandum erit, hac cautione ut si domus talis sit, quae prouentus sine expensis gratuitos proferat, unde census annualis siue contributio solui, et eius etiam integritas a desolatione praeseruari possit, ex talibus prouentibus Tutor debet talia sarta, tecta conseruare, et de eiusmodj prouentibus rationem reddere, ut sunt, Cellariorum, pistoriorum, et his similia.

10. Hortorum porro pomeriorum, quorum prouentus incertus est, et custodia sepiumque conseruatione indiget, quia eorum usus cum pupillis communis est, nullam tenetur Tutor reddere rationem. Dignum enim eorum laborum, curarum et uigiliarum suarum aliquem fructum percipere.

De uenditionibus impignorationibusque bonorum deque legitima ammonitione praemittenda.

TITULUS X.

1. Etsi in alienis bonis saepe necessariae et rationabiles causae subesse possunt, plurimi tamen gulae tantum et luxui inseruientes, interdum etiam successionis Jus legitimis haeredibus liuore quodam et maligno spiritu ducti inuidentes diuersis sub titulis et quaesitis coloribus malitiose bonorum immobilium auctorum, pariter et acquisitorum, inter quae antiqui quantum adesse reale perexiguam differentiam posuerunt, alienationem uel perpetuo uenditionis uel impignorationis titulo instituere praesumunt. Ne igitur legitimi successores iustis suis iuribus fraudentur observatum antiquitus fuit, et in futurum perpetuo observari debet et¹⁾ super huiusmodj alienatione quomodocunque fienda legitimi et proximiores haeredes utriusque sexus legitime

¹⁾ Helyesen : *ut*.

admoneantur, bona enim Civilia, qualitercunque parta masculinum aequae, ac foemininum sexum sequuntur. Qui si talia bona et haereditates ad se redimere voluerint, ante omnes alios emptores ad se redimenda habebunt facultatem seruata tamen proportione genealogiae ut qui proximus fuerit, is etiam priorem in redemptione locum obtineat.

2. Sin autem redemptionem recusauerint tenebitur nihilominus, ipse uendens uel impignorans talem alienationem in tribus diebus Dominicis concomitantibus finita concione matutina, in foro per Praeconem proclamari facere, ut sic uicinj ac commetanei, qui post legitimos successores secundas partes obtinent, et alij quorum interest certiores superinde fiant. Et si quis emptor apparuerit tempore emptionis praesentibus uicinis mercipotus celebrari et sic uenditio terminari solet, saluo tamen iure absentium, sed in captiuitate hostilij existenti tempus liberationis praefigitur, qui etiam post duodecimum annum Jus redimendj habent. His quoque emtionem recusantibus, poterit tandem quibus voluerit illas haereditates vendere aut impignorare, saluis tamen privilegys, et constitutionibus ciuitatis.

3. Si uero uenditor aut impignorator huiusmodj admonitionem aut proclamationem praehabere neglexerit et aljs quibuscumque praeter scitum legitimorum haeredum bona haereditaria alienabit, extunc successores sanguinis coniunctione proximi deposita, iuxta condignam arbitrorum aestimationem valoris summa, haereditates illas non obstante quantumuis magna pecuniarum summa quae aestimationem excedat ad se redimendi habebunt potestatis facultatem.

4. Vicini autem et commetanei nonnisi deposita capitali summa in fassionis superinde factae serie denotata siue admoneantur, siue non, redemptionem talium haereditatum consequi possunt.

5. Contingere illud etiam solet, ut legitimi successores super alienatione haereditatum admoneantur quidem, sed ea tanta inuoluantur pecuniae summa quantum, neque condigna eorum aestimatio aequiuale neque fortunae successorum persufferre possunt Talj itaque in eas obseruandum est, ut si haeredes illj admonitj ad quos successio de Jure spectabat, uidentes tale ipsorum praeciudiciu, cum alienatore concordare nequeant, sicque haereditates illae in alienas deveniant manus, extunc haeredes ipsi, facta superinde coram Senatu Juridica reclamatione et contradictione easdem iuxta condignam aestimationem iure mediante postmodum recuperare ualebunt.

6. Cauti itaque sint foeneratores ne pro eiusmodj bonis tantam summam erogent, cuius tandem non leuem iacturam facere cogantur, et causas maxime inquirant, quibus inductj alienatores, bonorum alienationem instituant, ut nonnisi necessarijs de causis eos adductos esse manifeste percipi possit. Nam cum tres sint omnis alienationis species: Prima simplex, altera Rationabilis, tertia necessaria, sola tantum necessaria alienatio locum habet, et semper obseruatur. Reliquae duae nimirum, Simplex alienatio nunquam, Rationabilis aliquando ualet, saepius retractari potest.

7. Vbi tamen quispiam bona huiusmodi haereditaria post praehabitam legitimam ammonitionem, et trineforensem proclamationem cuiuspiam uendi-

derit, aut oppignorauerit, isque fassione coram Senatu utrinque superinde celebrata in dominium eorundem se introduci, statuique fecerit tempore huiusmodi statutionis, siquis aliquid iuris in illis se habere praetenderit, et sufficientes neglectae redemptionis causas assignauerit, contradictionis velamine obuiando poterit ius suum iure mediante coram Iudicibus ordinarijs prosequi, dummodo ne praescriptio aliqua intercurrat.

8. Quod si uero post huiusmodi alienationem nulla vel admonitio, vel statutio subsequuta fuerit, sed simpliciter tantum et malitiose in praeiudicium legitimorum haeredum peracta extiterit, illj autem qui admonendj fuerant partim inopia, partim alijs difficultatibus praepediti Jus suum prosequi nequeant, ne praescriptio aliqua interueniat, poterunt singulis annis contradictionem solenniter coram Senatu instituere, eiusque seriem in protocollum Civitatis annotari facere, ac tandem cum uisum fuerit, foeneratorem siue emptorem iuri conveniendo actionem contra eum mouere.

9. Si quando fratres conuisionales haereditatem aliquam tempore diuisionis ex fraterno affectu tolerabilj saltem aestimationis ualore alicui fratrum redimendam concesserint is uero postea grandiori pecuniae summa illam alienis uendjderit, tali casu fratres et sorores, illa tantum pecuniae summa, qua frater uendens ipsorum concessu beneuolo ad se redimerat, deposita, talem haereditatem ad se redimere ualebunt. Excepto si frater ille uendens notabile aliquod aedificium postea ibj erexisset, quod iuxta condignum ualorem, aestimari superindeque uendenti seorsim satisfieri posset. Recusantibus uero Redemptionem fratribus quantacunque pecuniarum summa haereditas illa uendita fuerit, qua scilicet priorem summam excederet, de tali superflua summa [haereditas illa] nullam fratres uel sorores portionem habebunt, nam post diuisionem frater ille haereditatis suae damnum ac lucrum sustinuit.

10. Visu venire solet ut quispiam alienator onera fratrum sororum, liberorum et consanguineorum suorum per assumendam Expeditoriam siue euictoriam cautionem in se recipiat. Si itaque emtor aut foenerator ille in ius citatus ad statuendum euictorem tempus sibj prorogari cupiat, tenetur ad summum usque decimum quintum diem, si extra ciuitatem intra ambitum huius regni fuerit, si uero in ciuitate praesens fuerit ad tertium diem contra aduersam partem euictorem suum producere iurique statuere. Sin autem illum ad exterarum regiones peregre profectum esse asserat, competens terminum [*sic*] per Iudices praefigendus erit, ad quem is redire ad acquisitionemque aduersae partis respondere possit ac debeat.

De Concambys.

TITULUS XI.

1. In alienationibus porro haereditatum illud quoque euenit ut uidens quispiam maiorem tam sibj quam alteri commoditatem subsequuturam, et emolumenta utrinque uberiora fore haereditatum inter se concambialem faciant permutationem. Ubj tenendum est, quod si aliquis bonorum suorum

utilem et proficuum, aut necessariam cum alio fecerit permutationem, extunc eiusmodi concambium semper ualet, et obseruatur, contradictione quorumlibet non obstante.

2. Sed quia prout in uenditionibus, ita in permutationibus quoque saepe numero fraudes et dolj committj possunt et solent, ideo etiam siquis titulum vel colorem iustae et legitimae concambialis permutationis fassioni inseri procurauerit, et bona aliqua se in concambium accepta, uel ad exiguum tantum tempus, ut fucum tantum dolo facere possit; uel nunquam in reale dominium uendicauerit, poterunt legitimi successores ad quos redemptio haereditatis, per legitimam sanguinis propagationem spectare dignoscitur illum [qui] haereditatem talem obtinet perennalj aestimatione mediante exinde excludere dummodo huiusmodi fraus et dolus, quae nemini debent patrocinari, manifeste comperta habeatur.

3. Vbi tamen reale concambium celebratum fuerit, et illj quorum interest aequivalentes haereditates se daturos in concambium asseruerint, hoc etiam casu aequivalentis haereditatis assignationi excludj alienus ille poterit, sicque proprietas illius concambiatae haereditatis penes fratres consanguineos legitime permanebit.

4. Quod si vero legitimi successores eiusmodi concambium negligenter et surdis auribus praetereuntes iuridicam superinde reclamationem et contradictionem in tempore facere praeterniserint, imo scienter eo concambio uti fuerint, bonorumque concambiatorum realiter usum fructum perceperint, nunquam postea tale concambium retractare, neque bona in concambium data quae ipsos antea concernere poterunt amplius ad se redimendi habebunt facultatem, nisi consentiente aduersario.

5. Vbj hoc quoque diligenter considerandum uenit, quod si in aliquibus fassionibus nonmodo super perennalj uenditione, sed etiam concambialj permutatione celebratis clausula illa qua uendentes aut concambiantes, nullum ius nullumue Juris et dominij proprietatem in talibus bonis sibj reservare, sed totum et omne in alteram partem transferre fassi fuerint quomodocunque inseratur, extunc talia bona uendita aut concambiata nunquam amplius in eum cuius antea praefuerunt, sed neque in haereditates [sic] et posteritates eiusdem reflectentur aut redundabunt. Verum etiamsi is in quem tale ius translatum fuerat in semine defecerit, ad ius et proprietatem Aerarj Civitatis deuoluentur, et condescendent. In quibus praemissis si diuersi casus occurrant, communia Regni iura inquiri et secundum ea Iudices commodius statuere poterunt.

De Jure Aerary.

TITULUS XII.

Quoniam supra aliquoties Juris Aerarj mentionem fecimus iam postremo quid et quale illud sit considerandum superest. Cum itaque de communi Regni iure universorum et quorumlibet cuiuscunque status et conditionis hominum ab hac luce sine haeredibus pure et simpliciter decedentium Princeps

Regni pro tempore constitutus uerus et legitimus successor habeatur, maiores nostri qui, hanc Rempublicam pulcherrimis legibus, libertatibus, et praerogatiuis stabilitam per manus nobis tradiderunt, inter alia priuilegia constantj fidelitate obsequjs et indefessis seruitjs hanc quoque gratiam a Diuis quondam Hungariae Regibus retulerint, ut optimi illi Reges hanc suam in bonis deficientium personarum successionis praerogatiuam huic Civitati donarent atque permitterent, ita nimirum ut si quispiam Ciuium summi, medj et infimi status absque haeredibus decederet, non in Reges amplius, sed in aerarj ius, idest, in Rempublicam nostram talia bona deuoluerentur atque condescenderent, idque peculiari priuilegio, superinde confecto cautum esse uoluerunt.

Quod quidem ius Aerarj sicut in haec usque tempora sartum, tectum est habitum: ita perpetuo in posterum quoque obseruari debet. Si igitur talis casus aliquando occurrat Directores ad id ordinatj Priuilegio se accommodabunt et quae ipsorum erunt officj rite exquentur.

FINIS. ¹⁾

Hűtlesnek formaia.

Eskeszem az elő Istennek az feoldnek menynek teremptőienek az mű Urunk Jesus szent Attyanak, hogy ualami iok az megh holt Vram utan maradtanak mindeneket igazan ele neuezek, es elő adok akarmi neuel neuezessenek, mind az haznal, es mind másutt leueoköt, es hogy sem en; sem penigh massal el nem hordattam hazamtul sem araný, sem penz, sem ezüst, es semmifele ingo es ingatlan marhat: Adossagomot is mind be uarandokot es masfelet is előmondok es előnevezek, es semmifele gonosz indulatbol titkon nem czelekedem sem massal nem tselekedtettem.

Articuli ab Ampliss.²⁾

LXXXVII.

[1603.]

Básta György a Szent-Erzsébet kórházát mérái birtoka adómentességében biztosítja.

Georgius Basta Dominus in Sult Eques auratus Sacrae Caesariae Regiaeque Maiestatis et Catholici Regis Hispaniarum Consiliarius bellicus, eiusdemque S. C. R. q. Mattis in Transilvania Generalis Capitaneus etc. Generosis Egregjs et Nobilibus Comitibus Vice comitibus et Judicibus nobilium, Dicatoribus, Connumeratibus, Decinatoribus et Exactoribus contributionum

¹⁾ Ezután más kézzel ez volt írva: Anno Domini 1656 die 20 Aprill. Gregorius Beoleoni. m. pr.

²⁾ *Aranka György*-től ajándékol kapta *Mike Sándor*, tőle én. Az eredetiben hátul Aranka kezével ez van írva: „1588. szereztetett“. Ez év a LXXXVI. sz. alatti helyhatósági szabályzat keletkezési éve, melylyel ez össze volt varrva. Tovább szintén általa ez van írva: „1689. *Kolozvár Várossa Constitutioja*“. Ez téves — akkori tán a másolat.

Comitatus Colosiensis eorumque uices gerentibus modernis et futuris quoquo tempore Constituendis, Salutem et nostri beneuolam commendationem.

Az Colossuárj Ispotaly mesterek ielentek nekwnk keonieorgisek által, hogy az regj bódogh emlekezetw feiedelmek az ott ualo ispotaly Hazban leueő Niomorultaknak Subuenialni akaruan. Colossuarmegiben Mera neuú faluban az mely Joszagoth azon ispotalnak Segitsigire conferaltanak uolt, azon iozagoth, mind rendszerint ualo adokról [igy] mind rendkiveöl ualokrolis [igy] eximáltak uolna, mely ellen mostan kegelmetek, ugian az megh neuezet iozagot ado fizetesre kenszeritne, keonieorgeóttek nekwnk, hogy elebbi Allapattick [igy] kegyelmessen Prospicialnank nekik kiknek mýs nem akaruan fogiatkozni. Az dologh így liuen haggiuk czasartul [igy] eó felsegeteöl nekwnk adatot plenipotentialis Autoritasunkból es paranczल्ली is, hogy ennek utanna a kegelmetek az megh neuezet Colossuary Ispotalyhazhoz ualo és tartozó Meraba leueő iozagot semmi rendbely ado fizetesre seót egyeb helyen ualokat is ha hul uolnanak, ez tereh uiselesere ne ereóltesse se pedegh eóket szemilyekben azuagy marhayokban azért megh ne haboricza s karosiczia hanem minden rezyben az eleóbbely exemptionak, es immunitasnak meghtarczia megis otalmazza Seus [sic] non factur. praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum Albae Juliae die Vigesima quarta mensis Ianuarij. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tertio.

G. Basta.

Georgius Kereztury Secretarius. ¹⁾

LXXXVIII.

[1603.]

Székely Mózes erdélyi vajda engedély-levelének átirata fejedelmi aranyváltó Fylstich Péter részére, hogy a czementezés és aranyváltás Erdélyben az ő kizáró joga legyen.

Transumptum literarum annuentionalium Moysis Székely pro parte Petri Flystich Colosuariensis exaratarum.

Nos etc. Memoriae commendamus. Quod Prudens et Circumspectus Petrus Flistich de Colosvar, praefectus Camerae Auri nostri, personaliter ueniens in praesentiam, exhibuit et praesentauit nobis quasdam literas Domini Domini Moysis Székely de Semyenfalva, Vaiuodae Transylvaniae et Siculorum Comititis etc. Dni Dni nostri gratiosissimi super auri campsurá seu solita massarum aurearum commutatione ad rationem praefati Illustrissimi Dni Principis fieri debente, annuentionales in Castris ad Zamosfalva positís duodecima die mensis Junij Anno praesente confectas, sigillo usuali manusque subscriptione eiusdem Illustrissimi Principis in margine inferiori impressive communitas, petens nos debita cum instantia, quod ex quo easdem

¹⁾ A kolozsvári *Szent Erzsébet agg-ház* levéltárában levő *eredetiből*, mely papírra van írva s alólról rányomott pecséttel megerősítve. [Fasc. A. Nro 44.]

certis in partibus istius regni Transylvaniae circumcirca transmitti, moreque solito publicari facere necessum haberet, formidaretque, ne in huiusmodi circumportatione in tanta rerum et omnium statuum confusione quomodo periclitari contingat, nos easdem de verbo ad verbum transcribi faciendo, paria earundem sub sigillo nostro conventuali Jurium suorum futura pro cautela necessarias extradaremus, quarum quidem verbalis continentia sequitur hoc ordine: Moyses Székely de Semyenfalva, Vaiuoda Transylvaniae et Siculorum Comes etc. uniuersis et singulis, Magnificis, Generosis, Egregijs, Nobilibus, Comitibus, Vicecomitibus et Iudlium quorumcunque Comitatum, Capitaneis, Prefectis, Prouisoribus, Castellanis Arcium, ac aliorum quorumvis locorum Officialibus, Tricesimatoribus, Teleniatoribus, pontium, passuum, vadorum, viarumque custodibus eorumque vices gerentibus; Item Prudentibus et Circumspectis Magistris Ciuium, Iudicibus, Villicis et Juratis Ciuibus quarumcunque Ciuitatum, Oppidorum Villarum et possessionum, cunctis etiam alijs quocunque Officio et praefectura fungentibus, ubiuis in ditione Transylvanica existentibus et commorantibus, praesentes nostras visuris. Salutem et fauorem. Minthogy a cementsnek es az aranynak verését, váltását is az aranynak, kolosvári Flistich Peternek conferáltuk, hadgiuk azert es parancsolliuk serio, minden rendbeli embereknek, hogy a mint azelőtt való időben tiltva volt az aranynak váltása, mostanis pedig se nagy, se kicsin rend, az megnevezett aranyváltón kívül aranyat az egész országban váltani ne merezzeljen, seot a kinel affele Banyabol jeott arany volna ys, feje jozaga elveztese alatt az orzagbol ki ne vigie, hanem tartozzek az Cementre adny, mert ha valakj effele aranyat venne, tudnia illik plikben, kineseokben, es mosott, auagy porond banyabol csinalt aranyat, mely az orzagban taláztatik, tehát mind az feveoteol, eladotol, nem csak az arany auagy az arra elvetetik, de feiet jozogat is vezti el, kinek harmad része jozaganak az fiskuse, harmada a ki bemondia, a harmada pedig az arany valtoje lezen. Mellieket kegyelmetek ez szerint minden helieken publicaltasson fogiatkozás nélkül, az my arany valtonk instantiaira. Secus nulla ratione facturis, praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Castris nostris ad Zamosfalva positis, die duodecima mensis Junij. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo tertio. Quas nos de verbo ad verbum sine diminutione et augmento variationeque aliquali, transumi et transcribi praesentibusque literis nostris patentibus inseri et inscribi facientes, paria earundem annotato Petro Flistich Jurium suorum futuram ad cautelam necessaria, sub sigillo nostro Conuentuali ad praemissam eiusdem legitimam instantiam extradanda duximus et concedenda, communi Justitia et aequitate suadente. Datum Sabbatho proximo post festum Beati Antonij [márcz. 18.] Abbatis. Anno Millesimo Sexcentesimo tertio.¹⁾

¹⁾ Az *országos levéltár* k-monostori konventi levéltárrészében, régi B. B. új O. jegy alatt levő eredeti Jegyzőkönyv 32-ik levele 2-ik lapján látható első fogalmazványból.

LXXXIX.

[1603.]

Kolozsvár város feltételei, melyek alatt Seménfalvi Székely Mózes, Erdély fejedelmét és székelyek ispánját a városba bebocsátotta s a melyeknek a fejedelem megtartását ígérte.

Nos Moises Zekely de Sémeenfalwa, Waiuoda Transsylvanie, et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Vniuersis, Quod nos condignum habentes respectum fidelitatis, et singularis obendientie Egregy, Prudentum et Circumspectorum Primarii Regyque Judicum, caeterorumque Juratorum ciuium, ac uniuersorum incolarum et inhabitatorum ciuitatis nostre Coloswariensis, quam ipsi cum alias semper huic regno Transsylvaniae, tum hoc potissimum tempore, quo non solum id in consilyis agitamus, uerum etiam studys et conatibus omnibus summa ope adnitimur, ut prouinciam tott annorum decursibus, bellorum atque diuersorum hostium rabie labefactatam, attritam et poene [*sic*] euersam, Deo fauente in statum meliorem, tranquilioremque feliciter restituamus, nobis quoque praestiterunt, ac in futurum etiam se praestituros pollicentur. In eo ipsos Assecurandos, affidandos, certificandosque duximus, quod ipsos in postulatis eorum nobis exhibitis, saluos tam nos ipsi, quam per alios quorum interest conseruabimus, tuebimur, et conseruari, tuerique faciemus: Quorum quidem postulorum tenor talis est:

Zokott Religioiokban eő kegyelmeket megh nem haborittiuk, az magok kéwansaga szerýnt.

Az mý az Privilegiomoknak, Donatioknak, es egieb leweleknek dolgat illethý, minden regý kyralioktul es Feiedelmekteöl, mind az Sigmond Fejedelem utolso ký meneteleigh nekik adatott, es Varosokban megh tartatott szabadsagokban, Teörwéniekbén, szertartasokban, Jozzagok birasaban, eőket megh tarttiuk, seőt megis oltalmazný igiekezzwék méltó tehetségwnk szerént.

Az Colosý es Zeky Aknak dolgarul, mellick eő kegielmeknel Negýwen ezer es ket szaz 35 forintban dr 50, woltak Zalogba, igy deliberaltunk, hogý ez orszagnak feletteb walo nagy puztasagat, es sok el kerwlhetetlen szwkségeket, eő kegyelmek is megh gondolliak, es meltattlan dolgót ne kewanianak, hanem hogý az eő kegyelmek pénze se weszen el, seőt maszoris ha mikor kewantatik szeretettel adhassanak, az Coloswari dezmat melliet ekkedig Gyáluhoz percipialtak, eő kegielmeknek conferalliuk eöreőkben, illien conditio alatt, hogý eő kegyelmek esztendeöreöl esztendeöre in perpetuum eött, eött szaz forintott tartozzanak az Arenda fizetesnek szokott napiain, az mý Tarhazunkba be szolgaltattný, Es az megh nevezett Colosi es Zéký Aknaktul de facto wresek lévén, tartozzanak mindgiarast azokat mý szamunkra bizonios emberink kezébe bocsiataný, minden azokhoz walo eszközeőkkel, es szerszamokkal egietemben, Az mý kész soo penigh mostan az Aknakon wagion, kit eő kegyelmek magok pénzéwel wagattak, annak

három részét nekik engedték, az negyedik részét pedig magunk számára veszük.

Az mely az Praesidium tartást az Varosban néz, azon leszünk hogy ő kegyelmeket, es az Varost az Mezeőről oltalmazzuk, hadat az Varosban semmikeppen ne tarchiunk, hanem ha a kezeőnséges hazának utolsó weszedeleme készerítene [igy] rea, kiből tudom hogy ő kegyelmek nem hogy ellenkeznének welünk, de seőt inkább mint hazai szerető emberek, magok tanachlanának rea, mind az ő magok Jawaért, s mind az kezeőnséges megh maradasaért. [igy]

Az mely az Varosnak tulajdon munitioiat néz, nem hogy k hoznok ő kegyelmek tetszese ellen, de seőt inkább ha kéwantatik többbittenők. Az mely az Ellenségteől pedig, vagy munitio, vagy egiebb marha ott maradt, azt ő kegyelmekteől kezünkbe kewanniuk.

Az Apahyda dolgában az ő kegyelmek igazságot erttuen nem akariuk el weszteny, hanem ő kegyelmeknek meghadtuk.

Quibus quidem in pactis atque postulatis, memoratos Egregium Prudentes et Circumspectos Primarium Regiumque Judices, caeterosque ciues Juratos, ac Vniuersos inhabitatores praefate ciuitatis nostre Coloswariensis, Assecuramus, Affidamus, atque certificamus, harum nostrarum vigore, et testimonio literarum mediante. Datum in ciuitate nostra Claudiopolitana die duodecima Mensis Junij. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tertio.

Moises Zekelj.

M. Azalay. m. pr. ¹⁾

XC.

[1604.]

A császári biztosok utasítása Kolozsvárnak Bocskai fejedelem irányában való magatartására nézve.

a) Prudentes et Circumspecti Domini amici nobis honorandi. Salutem et beneuolam nostri commendationem etc.

Accepimus literas Dominationum uestrarum ²⁾, in quibus consilium sibi dari petunt, quid inter varios istos rumores facere debeant. Rumores quidem uarij non desunt, sed tamen non omnes ueri, neque adhuc hostis aliquis in Regno adest, si quid uero grauius inciderit, eo Casu Dominationes uestrae bene sciunt, quid Deo inprimis, deinde Principi suo, tandem Patriae

¹⁾ A város levéltárában levő eredetiből, csomag közül.

²⁾ A tanács is többször irt a császári kormánynak, így 1605. márcz. 15., hogy vagy segélyt vagy tanácsot adjon, mert az ellenség körülvette; a kormánytanácsosok azt felelték, hogy egyik társuk nincs Szebenben, haza kell várniok; másodszor irtak Bástának s kérdezték: mit tegyenek? egyszersmind tiltakoztak az iránt, ha őket a nyomoruság kényszeríti a feladásra; harmadszor ápril 30-án ismét a kormánytanácsosoknak irtak, mit negyedszer is ismételték, kijelentve, hogy Egeres felől jönnek a Bocskai sergei, s szóval és levélben fenyegetik őket, kérik azért a segélyt és tanácsadást. E négy levélre csak ez és a következő szám alatti levelet kapták.

debeant, eaque praestent. In reliquo easdem beneuolere cupientes Datum Cibinÿ die 2-a Decembris Anno 1604.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Commissariÿ et Excelsi Regiminis Prouintiae [*sic*] Transsilvaniae Consiliariÿ etc.

Georgius Hoffman m. pr.

Carolus Im Hoff

Albertus Huet, S. R. Maj. m. pr.

Joannes Rhener m. pr. ¹⁾

Egy más későbbi levél ugyan ezektől :

b) Prudentes sat.

Literas Dominationum vestrarum cum inclusis D. Boczkai accepimus, quas quia ad nos transmiserunt, nobis pergratum fecerunt, bene autem Dominationes vestrae norunt, quali vinculo suae Maiestati Caes. sint devincti. Itaque ei Satisfacere satagant, et quae Domino Principi ac Patriae suae debent, praestent, certo sibi persuadentes Suae Sacr. Maiestatis auxilia non defutura. In reliquo stb. Datum Cibinÿ 6-a Februarÿ Anno 1605.

Sacrae Caes. Mattis Commissariÿ et Excelsi Regiminis Provinciae Transsilvaniae Consiliariÿ. ²⁾

XCI.

[1605.]

Boeckai István erdélyi fejedelem sat. második felhívása hozzá csatlakozásra.

Stephanus Boczkai de Kis Maria Divina miseratione Transsilvaniae Princeps partium regni Hungar. [*sic*] et Siculorum Comes etc.

Prudentes et Circumspecti fideles nobis Syncere dilecti Salutem et favorem.

Ez el mult napokban Irt levelünkben kevántuk vala azt kegyelmetek-teol hogy minket haladek nélkül bizonios attiatokfiain által megh talaltatnatok, hozzánk való zandekotok feleol, minthogi az zent Istenek beolczi rendesenek hizzük lenni, niomorult nemzetünknek az elviselhetetlen Iganak niakunkrol való el vereseben illien nagy egigiesedeset, es ellensegünkeön naponkint illien zep gieozedelmekkel és reghi eleinkteöl epitetet eörreök-segeknek megh veteleuel való latogatassat, kiertt nem hogy nemzetsegünknek megis romlasara Igiekeznenk s kit minden Vton tauoztatni akarunk, de seött az mi kegielmes Istenünknek nagy haladassal tartozunk erette, kiualtkeppen Erdelinek, ki mi nekünk oly hazánk, az ki minket zült, nevelt, tartott es zep eleö menetelekre vitt es kegyelmeteknek, kiket mü Verünk tagunknak mü Attiánkfiainak tartunk lenni, romlasat hogi kewanhatnok? Nem tudgiuk azert ha Leuelwnket nem adtak-e megh kegyelmeteknek Vagi

¹⁾ Az *eredetiből*, mely papirra van írva, levél alakjában s négy pecséttel meg-erősítve. [*Fasc. IV. Nro 39.*]

²⁾ Egykoru *másolatról*. [*Fasc. II. Nro 41.*]

penigh az dolgot sűketsegre es engedetlenségre akaria kegyelmetek venni, kireol mostannis ujonnan akarunk irni kegyelmeteknek Intuen, hogi az keözeönseges nemzetnek zabaditassabol ne Vonna ki magat kegyelmetek, es az mü remensegwnk küüülröl ne legien Vtolso, mert my az kereztien Ver ontast feőkeppen kegyelmetek keözeött minden Vton kerwlliwk, es arra semmikeppen nem megiwnk, hanem ha az keözeönseges Jonak, nylván walo akadallianak Ismerjük lenni, meliben bizoni mw semmifele rendnek nem kedvezhetwnk kedwezni sem akarunk. Mostanis csak azért akarok kegyelmeteket Levelwnk által megh talalnunk, minthogi immar latiuk, hogi itkwn dolgainkatt Jo modgiaual hadhatiuk holott oda fel az felseő Magyar Orszagban is az Duna mellet teób tizeneöt eöreöksegeknel vadnak mar kezwnkben, Itkwn is Zakmart Isten tizenhatodik napian Januariusnak Igen ketes karral, csak egi ostrom Vtann, kezünkben adta. Tokai feleöll minden oraban azon remensegünk. Nem keswnk azert semmit, hanem derekas ereönküel, minthogi ellensegünket semminek nem akarunk Velni, mingiarast indulunk, es ez Leuelwnkben tuttotokra akariuk adni, protestaluan hogi semmi romlastoknak okai mar mi nem lezünk, hanem ha kik hűseget hozzank Ideien koran mutatni akariak, eleötteök Vagion, hogi minket talallianak megh ha kevanniak hogý hadaink eöket el kerwlliek es kegielmesseggel bannianak Vellek. Az kik pedigh sűketsegere vezik inteswnket, minthogi hadainknak megh fizetuen illien teli üdeön, nem zinten viselhettük ott eöket a hol mü akarnok, hanem az magok teczczesen is Jarnak sok dologban ha mi esik raitok reank ne vessenek. Mert mind Isten s mind Emberek eleött menteknek tartiuk magunkat, hogi okai semminek ne legiwnk, holott ez masodik Inteő Levelünk Immar kegyelmetek keziben, nemis talaltattiuk megh kegyelmeteket ez dologrol teöbzör. — Bene Valeant. Datum in Ciuitate nostra Cassouia die 22. Januarý. Anno Domini 1605. ¹⁾

XCII.

[1605.]

Bocskai István erdélyi fejedelem, a magyarországi Részek ura s székelyek ispanja komoly felszólítása Kolozsvár városához az ő hűsége alá térés iránt.

Stephanus Bocskai de Kis Maria Diuina miseratione Transsiluanie Princeps, partium Regni Hungarie Dominus et Siculor Comes etc.

Prudentes et Circumspecti fideles nobis dilecti Salutem et fauorem nostrum.

Immar ket rendbeli Levelünkkel talaltuk megh kegielmeteket, melljekben az keözeönseges Jora es magatok meghmaradására mint illet kerezten

¹⁾ Kolozsvár város levéltárában levő egykoru *hitelesítetlen másolathól*. Az eredeti — a mint fennebb az OKLEVÉLT. XC. száma mutatja — a császári biztosokhoz és Bástához küldetett. [*Fasc. II Nro 41.*]

Attiatokfiahoz nem külömben mint az edes Attia fiait zeretettel intettwnk, kireöl megh csak azt sem érdemleők kegielmetekteol, hogý vagi io vagi gonoz walazt wehattwnk volna rolla. Most utolzor akarunk csak Protesztalni kegielmeteknek, hagi mi semmi uthon az Zent Istennek erdemwnk es remensegwnk felett mutatott Zent aldassat, annak utanna az hatalmas es gieozhetetlen Teöreők Czászarnak kegielmesseget magunkról el nem razhattiuk, meliben mw nekwnk nem csak Erdelt minden hatarival, hanem Magyarorzagot is eppen megatta, seött keötelezi magat ereös hittel arra hogý gieözhetetlen hadainak fegiwere hwwelieben be nem tetetik, es fogihatatlan kenczeinek Erzenienek Zaia be nem keöttetik, migh minket mind Erdeliben s mind Magyar Orzagban eöreökeöseön Zekwnkbe nem wltett. Zandekunk azert mindenkeppen az volt, hagi kegielmetekhez mint edes Attia es edes Hazanknak kinek sok Jovat vettwk igaz halaado fia, ugi menniwnk, de az kegielmetek sok halogatasa es wdeo mulatasa netalan azt mwnekwnk megh nem engedi: Kireol valo akaratunkrol bocziatottuk teob hiweinkkel egietemben megh hitt feo hiuwnket, Balassy Ferencz Uramott tellies Instructiowal, kenaluan meg is minden kegielmessegewnkel kegielmeteket, melliet ha weztek mindenben kegielmes fejedelmeteknek tapasztaltok bennwnket: ha penigh nem vezitek az nagý Istennek az eo Zent fianak es minden Zent Angialoknak zine eleott Protestalunk kezwnk felemelve, hagi mw kegielmetek semmi romlasanak okai nem lezwunk, kireol kegielmetekteol haladek nelkwł walo walazt is warunk, es ha mit ertwnk, tartozas nélkül mindenfele hadainkal mindiarast reatok megiwnk es kedwezes nélkül eleottwnk allo dolgunkban eleo megiwnk megh Indituan penigh feles zamu hadainkatt, minthogy nem zinten hordozhattiuk azokat a hol akarnok, abbol ha mi romlása teörtent kegielmeteknek miattok, aggion annak az Lelke zamot, az utolso napon az Ur Jesus Christus Zeky eleott, az ki az kegielmetek engedetlensegenek feo oka lezen. Et cum his bene ualere Cupimus. Datum ex Arce nostra Saros Patak die 24 Mensis februarii Anno Domini 1605. *)

XCIII.

[1606.]

Boeskaí István, Magyarország és Erdély fejedelme s székelyek ispánja védlevele Kolozsvár város polgáira és azok szolgálira nézve, hogy az országban szétutazásuk alkalmával idegen törvényhatóság elébe pert-állás végett ne állíttathassanak.

Stephanus Dei gratia Hungariae Transsylvaniaeque Princeps et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Uniuersis et singulis, Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregys, Nobilibus, Comitibus et Iudicibus Nobilium quorumcunque Comitatum, Capitaneis, Praefectis, Prouisoribus, Castella-

*) Kolozsvár város levéltárában levő egykoru *hitelesitetlen másolatból*. Az eredeti — mint az előbbi oklevélre tett jegyzés mutatja — a császári biztosokhoz és Básta-hoz küldetett. [Fasc. II. Nro 41.]

nis arcium ac aliorum quorumuis locorum officialibus, Tricesimatoribus, Teloniatoribus, Pontium, passuum, Vadorum, viarumque Custodibus, eorumque uices gerentibus. Prudentibus item et Circumspectis Magistris Ciuium Iudicibus, Villicis et Juratis Ciuibus quarumlibet Ciuitatum, Oppidorum, Villarum et Possessionum, cunctis etiam alijs quorum interest, seu intererit, Ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus praesentes visuris. Salutem et gratiam nostram, Cum iusti pro iniustis, et innoxys pro reorum excessibus seu delictis non debeant quoquomodo impediri, molestari et damnificari, Ideo Vobis et Vestrum singulis harum serie committimus et mandamus firmiter quatenus uisis praesentibus dum, et quandocunque ac quotiescunque, fideles nostri Prudentes ac Circumspecti Cives et Inhabitatores Ciuitatis nostrae Coloswar aut homines Seruitoresque ipsorum praesentium Uidelicet ostensores, pro victuum suorum necessaria acquisitione, diuersas Ditionis nostrae partes perlustrantes, cum rebus et mercibus suis quibuscumque, ad uestras terras, tenuta, dominia, Possessiones, honores et officiolatus, aut uestri denique in medium peruenerint: extunc praefatos Cives seu Inhabitatores praelibatae Ciuitatis nostrae Coloswar, hominesque et familiares ipsorum, ad quorumuis instantiam in personis Judicare, aut nestro iudicatu compellere, resque et bona eorum arestare seu prohiberi facere, nusquam et nequaquam praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali. Signanter vero, pro debitis, delictis et excessibus aliorum, sed neque ratione propriorum debitorum suorum, quibus praenominati Cives deberent et obligarentur. Si qui autem quicquam actionis uel questionis contra annotatos Cives et inhabitatores, aut homines seu familiares eorum habere pretenderint, id in praesentia Iudicis et Juratorum Ciuium praetactae Ciuitatis Coloswar, Via iuris, non aliter prosequantur; ex parte quorum ydem Iudex et Jurati Cives, omnibus contra ipsos querulantibus meri Iuris et Iustitiae debitaeque Satisfactionis complementum, prout dictauerit ordo iuris administrabunt Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum ex libera Ciuitate nostra Cassoviensi decima septima die Maij. Anno Domini Millesimo Sex entesimo Sexto.

Stephanus m. pra

Simon Pechi m. p.
Secretarius.*)

XCIV.

[1607.]

Bocskai István Magyarország és Erdély fejedelme biztosítása az iránt, hogy Kolozsvár város fejedelmi vagy kormányzói rendelet nélkül az átjövő-menőket ingyen fuvarozni ne tartozzék.

Nos Stephanus Dei Dei gratia Hungariae, Transsylvaniaeque Princeps et Siculorum Comes etc. Memoriae Commendamus per praesentes, Quod cum ex humillima Supplicatione Prudentum et Circumspectorum Ciuium et

*) Az *eredetiből*, mely kétrétű papírra van írva s közből papírral borított veres viaszszal megpecsételve. Az oklevél ép. Hátlapján az elébbi oklevélre tett megjegyzés találja igazolását. [*Fusc. AA. Nro 12.*]

Universorum Inhabitatorum Civitatis nostrae Colosvar, intelligamus, eos fere gravibus damnis, atque injurijs a varijs personis et quibuscunque hominibus, qui per illam Civitatem huc et illuc cuiuscunque rei gratia transirent, afficerentur, impedirentur atque molestarentur, ita ut iidem saepius Equos, currusque et alias quaslibet res, sine ulla licentia, ipsis a nobis data postularent, Propterea, ne id in posterum cum gravi damno et incommodo praedictae Civitatis Colosvar Inhabitatorum accidere possit, neve quispiam hanc licentiam Sibi deinceps sumere queat, hac ratione praevenire volumus, ut si qui deinceps quoquoersum illam Civitatem transierint, ŷ, si literas nostras, vel nero Domini Gubernatoris Regni nostri Transsylvaniae Judicibus et Juratis Ciuibus praelibatae Civitatis, in quibus ea de re praeci- piatur, offere potuerint, illis statim, de ŷs omnibus, quae literae nostrae, aut praefati Domini Gubernatoris continent, prospicere debeant, Si vero sine literis nostris, uti aliqui consueverunt, gratis et imperiose se ab eis postu- laverint juvari, illis prorsus nihil dare debeant. Quod ad uniuersorum ac omnium notitiam pervenire volumus, committimusque omnibus et manda- mus, ut qui illuc iter fecerint, a vexatione et molestatione praedictorum Inhabitatorum Civitatis Colosuar se contineant, caueantque diligenter, ne si importunius se gesserint, aliquid aduersi sibi praeter opinionem eueniat, quod suae tandem ipsius culpa et temeritati quisque attribuat. In cuius rei robur et firmitatem hasce literas nostras praefatis Judicibus et Juratis Civibus ac Inhabitatoribus memoratae civitatis nostrae Colosvar dandas duximus et concedendas. Datum ex libera Civitate nostra Cassoviensi de- cima Septima die mensis Maŷ. Anno Domini Millesimo sexcentesimo Sexto.

Stephanus m. pr.

Simon Pechi m. pr.
Secretar.¹⁾

XCV.

[1607.]

Rákóczi Zsigmond erdélyi fejedelem bizonyítványa arról, hogy a Jezsuitákat nem valamely vétségért vagy bűnért zárták ki Kolozsváratt levő Collegiumukból és alapítványi javaikból.

Nos Sigismundus Rakoczi Dej gratia Princeps Transylvaniae, Par- tium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Significamus tenore praesentium quibus expedit universis. Quod cum superioribus diebus Reverendus Dominus Joannes Argenta²⁾ Societatis JESU antea in Tran- sylvania Provincialis in hoc Regnum Transylvaniae eam ob causam venis-

¹⁾ A két rétbbe hajtott s fejedelmi pecséttel erősített *eredetiből*, melyre kívül ez volt írva: „Exhibitae sunt praesentes Illustr. M. Dno Sigismundo Rákóczi etc. Gu- bern. Transsilv. etc. suae Illustr. M. juxta commissionem suae Serenitatis intra am- bitum Transsilv. et Part. Hungar. eidem subjectarum sub ejus Gubernio in omnibus punctis et articulis se observari curaturam promittit. Albae Juliae die 1-a Junŷ 1606. Steph. Somogy Illustr. M. D. Gubern. Secretarius“ [Fasc. P. Nro 6.]

²⁾ Az *Erdélyi Országgyűlési Emlékek* V. köt. 516 lapja 22 sorában: *Argenti*.

set, ut a nobis et subditis nostris in dicto Regno nostro ¹⁾ Transylvaniae et Partibus Hungariae ditionj nostrae subiectis impetraret in priora Residenciae Suae loca, olim a Divo Stephano Rege Poloniae, Magno Duce Lithuaniae, ac Principe tunc memoratj Regni Transylvaniae fundata, simul cum reliquis Patribus ac Magistris ejus Ordinis regredj liceret, ²⁾ eam rem in Comitj's Generalibus Claudiopolj ad decimum diem mensis Junj praesenti Anno celebratis diu multisque agitatam, numero et multitudine Catholicj ab adversarijs eorum superati consequi non potuerunt. Unde nos praesentibus nostris testificamur Eosdem Patres Societatis JESU, ut bonos et morum integritate graves viros, ³⁾ ex suis Collegijs bonisque non ob ullum delictum aut notae alicuius vitium ⁴⁾ verum ad instantiam Romanae Catholicae fidej Contrariam opinionem sequentium fuisse ⁵⁾ deturbatos, exclusos, et in alia loca demigrare coactos, prout testificamus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in Civitate nostra Coloswar die vigesima sexta mensis Junj Anno Millesimo Sexcentesimo Septimo. ⁶⁾ Sigismundus Rakoczi. [L. S.]

XCVI.

[1608.]

Rákóczi Zsigmond, Erdély fejedelme, Magyarország Részeinek ura, székelyek ispánja meg-erősíti Báthori Zsigmond fejedelem azon kiváltságlevelét, mely által Kolozsvár város polgárait és kereskedőit azon kedvezményben részesítette, hogy az országban benn és kívül harminczad és huszad fizetés nélkül szabadon kereskedhessenek.

NOS SIGISMUNDUS RAKOCZI *Dei gratia Princeps Transsilvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod pro parte et in personis fidelium nostrorum Prudentum et Circumspectorum Primarij et Regj Judicum, juratorum ac caeterorum universorum Civium et inhabitatorum Ciuitatis nostrae Coloswar exhibitae sunt nobis, et praesen-*

¹⁾ Az *Erdélyi Országgyűlési Emlékek* V. köt. 516. lapja 24. sorában . a *nostro* nincs meg.

²⁾ Az *Erdélyi Országgyűlési Emlékek* V. köt. 516. lapja 29-ik sorában helyesebben: *liceret*.

³⁾ Az *Erdélyi Országgyűlési Emlékek* V. köt. 33. sorában „gratos“ helyett helyesebben: *graves viros*.

⁴⁾ Az *Erdélyi Országgyűlési Emlékek* V. köt. 516. lapja 33–34. sorában e helyett: „non propter alicuius vitium“ — helyesebben az teendő, a mi a közlésben van: *graves viros ex suis Collegijs bonisque non ob ullum delictum, aut notae alicuius vitium* verum ad s. a t.

⁵⁾ Az *Erd. Orsz. ggy. Emlékek* V. köt. 516. lapja 36. sorában e helyett: *ess* van.

⁶⁾ Az erdélyi ndv. kancellaria levéltárában levő *eredetiből* 1731. febr. 28. vett s a magyar tudom. akadémia kéziratárában levő *másolatból*. Közölve van: *Erdélyi Országgyűlési Emlékek*, V. köt. 516–517. lapjain némi eltérésekkel, a mik az általam közlést indokolttá teszik.

tatae, certae quaedam literae priuilegiales Serenissimi domini Sigismundi Bathori, alias Principis Transsilvaniae in pergamento patenter confectae, et emanatae, sigilloque eiusdem authentico pendenti, ac manus subscriptione cum sua, tum Cancellarij, et Secretarij communitali, ac corroboratae. Quibus mediantibus idem dominus Sigismundus Princeps Totales Tricesimas et Vigésimas, quarumlibet rerum Venalium, ac mercium, tam in, quam extra Regnum per ipsos Iudices, juratos ac caeteros Universos Cives, mercatores et Institores ac inhabitatores ejusdem Ciuitatis Colosuar inuehendarum et euehendarum isdem certos in usus literis ysdem clarius expressos in perpetuum dedisse, contulisse ac donauisse dignoscitur, tenoris infrascripti. Supplices nobis debita cum instantia, demisse, Quatenus easdem literas Priuilegiales, ac omnia et singula in eisdem contenta, ratas gratas, et accepta habentes. praesentibusque literis nostris itidem Priuilegialibus verbotenus inseri et inscribi facientes, in omnibus suis punctis, clausulis et articulis acceptare, approbare, ratificare, ac pro praefatis Iudicibus, juratis, ac caeteris universis Ciuibus, et inhabitatoribus annotatae Ciuitatis Coloswar modernis et futuris quoque pro tempore constituendis, eorumque haeredibus et posteritatibus, successoribusque universis valituras gratiose confirmare dignemur, quarum quidem literarum tenor sequitur in haec Verba :

Nos Sigismundus sat. [*Szó szerint az, a mi már fennebb LXXVII. szám alatt időrendben közölve van, eddig: Nonagesimo octauo.*]

Nos ITAQUE PREMISSA Supplicatione praefatorum iudicum, juratorum, ac caeterorum universorum ciuium, et inhabitatorum nobis modo praemisso exhibita, fauenter exaudita et admissa praescriptas literas priuilegiales non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni parte prorsus vitio, et suspicione carentes, praesentibus literis nostris similiter Priuilegialibus de uerbo ad uerbum sine diminutione, et augmento aliquali, insertas et inscriptas quoad omnes earum continentias, clausulas, Articulos et puncta, eatenus, quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus, ratificamus, ac pro praenominatis Iudicibus, Juratis, ac caeteris universis Ciuibus et inhabitatoribus praememoratae Ciuitatis nostrae Coloswar modernis scilicet et futuris eorumque haeredibus et posteritatibus successoribusque uniuersis perpetuo valituras benevole confirmamus. ET NIHILOMINVS benignum habentes respectum, ad praeclaram fidem, insigniaque merita, praelibatorum Iudicum, juratorum, ac caeterorum uniuersorum Ciuium, et inhabitatorum toties nominatae Ciuitatis nostrae Coloswar, atque damna grauissima, quae praeteritis disturbiorum temporibus velut ad ictum expositi, primos saepius hostium impetus animose sustinentes cum in fortunarum direptione, tum moenium ac aedificiorum conflagratione perpassi sunt. Considerato etiam eo, quod oppida Zék in Dobocensi, et Colos in Colosiensi Comitatibus existentia, simul cum Cameris et Salisfodinis uniuersis, per praedictum dominum Sigismundum Principem in et pro Summa Quadraginta millium ducentorum, et Triginta quinque florenorum ac denariorum quin-

quaginta per ipsos Iudices, juratos, ac caeteros uniuersos Ciues et inhabitatores toties fatae ciuitatis nostrae Coloswar ad publicas arduasque regni necessitates diuersis temporibus paratis et numeratis in pecunijs nomine mutui erogatorum et expensorum inscripta et oppignorata, Anno ab hinc proximo, interveniente, ob summam Aerarii Regni inopiam, pecuniaria Solutione prorsus sine omni ab ysdem iudicibus, juratis ac caeteris uniuersis Ciuibus et inhabitatoribus sint adempta, et fisco regni applicata. Ut igitur expensae ipsorum in praemissos publicos usus insumptae refusionem aliquam sortiri, et fortunarum iacturae resarciri, ac moenium aedificiorumque ruinae restaurari, totque perpessarum cladum respirium nancisci, postmodumque uegetiores, ac alacriores, paratioresque rebus patriae adesse queant. Ex speciali gratia et potestatis nostrae principalis plenitudine denuo, totales et integras Tricesimas, Vigesimas, universarum et quarumlibet rerum venalium, merciumque quovis nominis vocabulo vocitatarum, quaestus gratia, siue proprij et priuati Vsus causa per ipsos Iudices, Juratos ac caeteros uniuersos Ciues, et inhabitatores Mercatoresque, et Institores praenotatae Ciuitatis Coloswar tam intra, quam extra Regnum hoc partesque Hungariae eidem subjectas in quaevis loca et Regna provinciasque externas non uetitas euehendarum et inuehendarum praenominatis iudicibus, juratis ac caeteris uniuersis ciuibus, et inhabitatoribus uniuersae communitati, toties nominatae Ciuitatis Coloswar modernis et futuris eorumque haeredibus, et posteritatibus uniuersis, in praescriptos ipsorum usus publicos convertendas, modoque literis in praeallegatis clarius expressos exigendas, benigne dandas donandas et conferendas duximus: prout damus, donamus, et conferimus in perpetuum, In cujus rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentis et Authentici sigilli nostri munimine roboratas memoratis Primario et Regio Iudicibus juratis ac caeteris uniuersis ciuibus ac inhabitatoribus, totique communitati praedeclaratae Ciuitatis nostrae Coloswar modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis eorumque haeredibus et posteritatibus, successoribusque uniuersis benigne dandas duximus et concedendas. Datum in saepe dicta Ciuitate nostra Coloswar die decima octava mensis Februarj Anno Domini Millesimo Sexcentesimo octavo. ¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva s veres, sárga, kék és fehér selyem zsinoron függő pecséttel megpecsételve. [*Fusc. T. T. Nro 3.*] Ugyanaz a *k.-monostori konvent* 1608-ki átiratában. [*Fusc. T. T. Nro 4.*] E kiváltságlevél első ágára nézve ugyanazon évben külön adott kiváltságlevele a fejedelemnek látható [*Fusc. T. T. Nro 5.*] Meg van ugyan az „*lúttam*“-ozott másolatban, szintén 1608-ról. [*Fusc. T. T. Nro 6.*]

XCVII.

[1608.]

Rákóczi Zsigmond fejedelemnek, Kolozsvár, mint Kendi István atya Kendi Sándor 1594-ben elfoglalt birtokainak adományos tulajdonosa elleni perbehívó levele, a királyi embereknek arról való jelentése s a kereset előadása fejedelemi ítélőtáblai átiratban.

Nos Gabriel Bathory Dei gratia Princeps Transsylvanie, partium Regni Hungarie Dominus et Siculorum Comes etc. Damus pro Memoria Quod cum feria Sexta proxima post festum Beatorum Simonis et Jude Apostolorum [novemb. 5.] proxime preteritum Instante scilicet termino celebrationis Judiciorum octavidiæ festi Beati Luce Evangeliste nouissime elapsi. Ad quem scilicet terminum uniuerse cause fidelium Nostrorum dominorum Nobilium Regnicolarum Transsylvaniensium, tam per formam breuium Judiciorum, quam longo litis processu terminari solite, ex publica eorundem Constitutione, per Nos generaliter fuerunt prorogate, In quadam causa Inter Magnificum dominum Stephanum Kendj de Lona Consiliarium et Cancellarium Nostrum ut Actorem ab una, ac Prudentes et Circumspectos Iudices et Juratos Senatoresque Ciuitatis Nostre Coloswar, uelut Inctos partibus ab Alia, Coram nobis mota et uertente, per Nobilem Casparem Romy legitimum Procuratorem prelibati dominj Actoris quedam literae Admonitoriae et Euocatoriae Certificatoriae Illustrissimi domini Sigismundi Rakoczy alias principis huius Regni Transsylvanie, Immediati scilicet predecessoris nostri Ac Egregiorum Andreae Zilwassý de Kechet Zilwas vice Comitatus Dobóensis et Joannis Zakach de Giroth superinde relatorie, Necnon propositio penes clausulam „*Latius*“ inserta, Coram nobis in Iudicio in scriptis exhibitae et presentatae fuissent. Mox Nobilis Joannes Salanky legitimus procurator antelatorum in Causam attractorum, in personis eorundem, cum procuratoris litteris Nostris, Nostram exurgens in Presenciam Paria earundem utrarumque literarum, nec non propositionis penes clausulam „*Latius*“ annexae per Nos sibi dari postulauit. Quarum quidem Literarum uidelicet Admonitoriarum, Conuocatoriarum et Certificatarum Continentia est talis. Sigismundus Rakoczy Dei gratia princeps Transsylvaniae, partium Regni Hungarie Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Egregijs et Nobilibus, Andreae Zilwassý de Kechet Zilwas, Sigismundo et Stephano Ebeny de Kethur Matheo Literato Keobleosy, Joanni Pan, Michaeli Vaida, Joanni Zaz, alteri Joanni Mocs, Andreae Fodor de Dees, Georgio et Nicolao Thorma, ac Joanni Zakach de Giroth, Salutem et Favorem. Exponitur Nobis in Persona Magnifici domini Stephani filij Magnifici quondam Alexandri Kendi de Lona. Qualiter superioribus Annis, in Anno uidelicet domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo quarto, circa festum decollationis Beati Joannis Baptiste [aug. 29.] transacto preterito, S. renissimus Dominus Sigismundus tunc Princeps predicti Regni Transsylvanie sub pretextu complanandorum arduorum Negociorum Regni, vnam dietam in Ciuitate Coloswa-

riensi In eodem Comitatu Colosiensi existente habitam promulgari faciens, conuocatisque Uniuersis Regni sui dominis Magnatibus, proceribus et Nobilibus et ibidem praesentibus, postpositis paternis Amicis et Consiliariis, alios sibi Consiliarios seligens et adsciscens, cum quibus clandestina ineundo Consilia, contra suum Jus iurandum, quo se tempore Inaugurationis suae ad libertates Nobilium firmiter obseruandas precipue vero in Decreto Excellentissimi principis condam Andreae Regis cognomento Hyerosolimitani clare denotatas et expressas obstrinxerat, inter alios Consiliarios paternos, memoratum etiam Alexandrum Kendy dominum genitorem ipsius exponentis, virum clarissimum et de ipso domino Sigismundo principe, quam de hac patria Nostra benemeritum non citatum vel evocatum, neque ordine Judiciario convictum, Indicta causa immerenter captuari et tractari fecisset, captumque paucis post diebus Captiuationis sue ad gemonias in publico theatro dicte Civitatis Coloswariensis habitas, horrenda et miserabili nece jugulari et trucidari fecisset. Cuius tam indigna morte non solum hominibus detestanda, sed etiam Deo abominabili non contentus circa tempus prescriptum mox et Incontinenti totales portiones possessionarias dicti genitoris annotati exponentis in possessionibus Hagymas, Chýaka, Kabolaspatak, Thorma pathaka alias vřfalu in districtu Gorbo videke, omnino in Comitatu Zolnok interiori existentibus habitas, Prudentibus et Circumspectis Iudici et Juratis ac Senatoribus prescripte Ciuitatis Nostre Coloswariensis dedisset atque contulisset, et easdem nunc quoque iidem Iudex et Jurati, Senatoresque ad eorum Communitatem possiderent, in praejudicium et damnum antelati exponentis manifestum: Quas vellet antelatus exponens, cum cunctis earum vtilitatibus et pertinentiis quibilibet, juxta publicam constitutionem dominorum Regnicolarum in Comitýs generalibus Eorundem in dicta Ciuitate nostra Coloswar, in Anno presenti inter caetera super huiusmodi illegitimis Bonorum occupationibus spoliato reddendis et restituendis nouissime editam ab Prudentibus et Circumspectis Iudice Juratis ac Senatoribus prescripte ciuitatis Nostre Coloswariensis medio vestri pro se repetere et rehabere. Proinde vobis harum serie commitimus et mandamus firmiter, quatenus Acceptis presentibus statim simul vel duo Vestrum sub oneribus alias in similibus obseruari solitis Erga memoratos, Iudicem, Juratos, Senatoresque prescripte Ciuitatis nostre Coloswariensis accedentes. Qui si personaliter reperiri poterint, ibidem personaliter, Alioquin de domibus suis habitationum siue solitis suis residentiis vel de bonis et Juribus suis possessionariýs vnde videlicet presens Admonitio vestra commode ad scitum eýsdem deuenire poterit, ammoneatis eosdem, dicatisque et committatis eisdem verbo nostro, ut ipsi prescriptas portiones possessionarias annotato exponenti reddere et restituere debeant et teneantur, Qui si fecerint, bene quidem, alioquin euocetis eosdem ibidem preuia racione coram latius declaranda, contra annotatum exponentem ad octauum diem a die huiusmodi euocationis vestre computandum in Curiam nostram, nostram scilicet presentiam, racionem superinde reddituros. Certificantes eosdem ibidem, quod sine ipsi termino in prescripto coram

nobis compareant siue non, nos tamen ad partis Comparentis Instanciam id faciemus in premissis quod Juris erit ordo. Et posthec vos seriem huiusmodi Ammonicionis, Euocationis et Certificationis vestre prout per vos fuerit expeditum, Nobis terminum ad prescriptum fide vestra mediante rescribere debeat et teneamini. Secus non facturi, [praesentibus] perlectis exhibenti restitutis. Datum in Possessione Ipp feria quinta, In die scilicet festo Beati Francisci Confessoris [octob. 4.] Anno domini Millesimo Sexcentesimo Septimo. Alterarum vero videlicet Relatoriarum superscriptio est talis. Illustrissimo domino Sigismundo Rakoczÿ Dei gratia Principi Transylvanie Partium Regni Hungarie domino et Siculorum Comiti etc. domino domino Nobis naturaliter Clementissimo. Interior Continencia est talis: Illustrissime Princeps domine domine Nobis naturaliter clementissime, fidelium perpetuorumque Seruitiorum Nostrorum in fauorem Illustritatis vestre humillimam subiectionem Vestra nouerit Illustritas nos literas eiusdem Illustritatis vestre Ammonitorias Euocatorias pariter Certificatorias, pro parte et in persona spectabilis ac Magnifici domini Stephani Kendi de Lona Comitatus Comitatus Dobocensis, in hoc Anno presente Millesimo Sexcentesimo Septimo feria quinta in festo videlicet Beati Francisci Confessoris [octob. 4.] confectas et emanatas nobisque inter alios illustres ac fideles in eisdem nominanter conscriptos preceptorie sonantes et directos honore et obediencia quibus decuit recepisse, quas nos verbo tenus presentibus insertere obmisimus, Verum Eisdem exhibenti in specie restituimus, Mandati tamen Illustritatis vestre in eisdem contenti satisfacere volentes, In hoc Anno currenti Millesimo Sexcentesimo Septimo, prenotata die decima sexta Mensis octobris ad facies totalium porcionum possessionnariarum in possessionibus Hagymas, Chÿaka, Kabalas pathak et Thorma patak alias vÿffalu In districtu Gorbo videke vocato omnino in Comitatu Zolnok Interiore existente habitas, ibique Prudentes et Circumspectos Judicem et Juratos ac Senatores Ciuitatis Coloswariensis personaliter non repertos, medio prouidi Thome Gwch totius uniuersitatis districtus Gorbo videke nuncupati Valachi Vaiuode ac officialis eorundem in possessione Hagÿmas antelata residentes ammonuimus diximusque et Commisimus verbo celsitudinis vestre, ut dicti primarius Judex caeterique Jurati ac Senatores in suis ac totius communitatis ciuitatis Coloswar, nominibus et personis prescriptas totales et integras portiones Possessionarias in predictis possessionibus Hagÿmas, Chÿaka, Kabola Pathaka, Thorma Pataka alias vÿffalu in prescripto districtu Gorbo videke, In Comitatu Zolnok interiori existentes Eidem spectabili ac Magnifico domino Stephano Kendj tanquam Bona Paterna et Jure Successionis ipsum concernentia remittere restituere debeant et teneantur, qui audita hac ammonicione nostra, respondit dnos suos terrestres ad presens non adesse, Verum huiusmodi mandata Illustritatis vestre eisdem se primo quoque relaturum. Vnde nos eosdem Judicem et Juratos ac Senatores in suis ac totius Communitatis Coloswariensis nominibus et in personis, medio prefati Thome Gwch Valachi Vaiuodae et officialis eorundem in Curiam Celsitudinis vestre Eiusdem scilicet In presenciam ad octauum

diem a die huiusmodi Euocationis nostre computandum euocavimus rationem reddituros efficacem Certificavimusque eosdem ibidem, quod siue ipsi termino in prescripto coram Illustritate Vestra compareant, siue non, vestram tamen Illustritatem id facturam in premissis quod Juris erit ordo. Cuius nos Ammonicionis Euocationis et Certificacionis seriem uti per nos est expedita Illustritati vestre fide nostra mediante rescripsimus, Eandemque Illustritatem vestram quam diutissime feliciter valere exoptamus. Datum in oppido Des die decima septima Mensis octobris. Anno domini Millesimo Sexcentesimo Septimo prenotato. Eiusdem Illustrissimi Celsitudinis vestre humiles fidelesque Servitores Andreas Zilwassy de Kechet Zylwas Vice Comes Comitatus Dobocaensis et Joannes Zakaczy de Giroth Nobilis in Comitatu Zolnok Interiori residentes. Propositionis autem penes Clausulam „*Latius*“ annexe hungarica lingua concepte tenor talis est: Penes clausulam „*Latius*.“ Noha elegge meg vagyon az Euocatoriabann is declaralua hogy mikeppen Sigmond feiedelem w felsege indicta Causa ibidem declarata absque via Juris, Az Dominus Actornak Attyat Kendj Sandort meg nem fogathatta volna (es Jozagat ¹⁾) In actione domini Actoris declaratas ell nem foglalthatta volna, hanem az Decretumban Partis secunde Titulo 75 meg irt modot obserualni kellet volna azok felol az kiket Notan akart Conuincalni, tudni illik Egy Generalis gywlest kellet volna w felsegenek ez orszagbeli minden Rendeknek constitualny Es az dominus Actor attyat Literis Euocatorys kellet volna Citalnj personaliter, ki ha el jeot volna es magat menthette volna jo, a hul ell nem jot volna vagy ha ell jeot volna is, de magatt nem menthette volna, ugy kellet volna Jure mediante Conuincalni, kinek sem Salvus Conductus nem adatot volna, sem penig törvénynek semmi orvossaga neki nem suffragalhatot volna, hanem Sentenciat pronuncialuan, Azt effective et finaliter exequalhatta volna. De hogy ehez nem tartotta w felsege magatt, sem zemelyeben meg nem haborthatta volna, sem pedig jozagatt absque ordine juridico ell nem wehette volna. Ergo tanquam spoliatus az Articulus continenciaia zerentt az Decretum zerentis megkiwannia ez jozagot restituattnj az in causam attractusoktul, salua facultate progredi et regredj: Quas Nos de verbo ad verbum sine diminutione et Augmento aliquali variationeque sine omni transumi et transcribi presentibusque literis nostris inseri et inscribi facientes memoratis Inctis Jurium suorum ulteriorem ad Cautelam sub Sigillo nostro Judiciali dandas duximus et concedendas. Datum in prescripta ciuitate Nostra Coloswar Sabbatho proximo post festum Beatorum Simonis Jude Apostolorum [octob. 8.] Anno domini Millesimo Sexcentesimo Octauo.

Lecta ac collata cum originalibus
per Magistrum Joannem Borsolo
de Ipp protonotar. m. p.²⁾)

¹⁾ Itt zavaros az *eredeti* is.

²⁾ Az *eredetiből*, mely papirra van írva s ítélőmesteri pecséttel megerősítve.
[Fusc. D. Nro 43.]

XCVIII.

[1608.]

Báthory Gábor erdélyi fejedelem, Magyarország Részének ura s székelyek ispanja esketésre kibocsátó parancslevele az iránt: vajjon Kendy István és atyja a tőle elvett jószágoknak valóságos használatában és birtokában voltak-e?

Gabriel Bathory Dei gratia Princeps Transsilvaniae, partium Regni Hungarie Dominus et Sicularum Comes etc. Fidelibus nostris Egregiis Nobilibus Requisitoribus literarum et Literalium Instrumentorum ad Conuentus Monasterij Beate ¹⁾ Mariae Virginis de Colosmonostra positarum et locatarum ac aliarum quarumlibet Judiciariarum Deliberacionum et legitimorum mandatorum nostrorum executoribus Salutem et fauorem. Noueritis quod nobis feria quinta proxima post festum Beati Emerici Ducis [nov. 9.] proxime preteritum Instante scilicet termino celebrationis Judiciorum octave diej festi Beati Luce Euangeliste nouissime elapsi, Ad quem videlicet terminum uniuerse cause fidelium nostrorum Dominorum nobilium Regnicolarum Transsiluanensium tam per formam breuium Judiciorum, quam longo litis processu terminari solite ex publica eorum Constitutione per nos generaliter fuerunt prorogate, una cum generoso Balthasare Ziluasj Consiliario et In presentiarum In Judicjs praesidenti ²⁾ — nostris prothonotariis et sedis nostre Judiciarie assessoribus, pro faciendo Causantibus Judicio in eadem sede nostra Judiciaria pro tribunali sedentibus, Caspar Rummy pro Magnifico Domino Stephano Kendy filii Magnifici quondam Alexandri Kendy de Lona Consiliario et Cancellario nostro cum preceptorjs literis nostris, juxta continencias quarundem literarum Illustrissimi Domini Sigismundi Rakoczy alias Principis huius Regni Transsiluanie admonitor. euocator. et certificatarum necnon nobilium Andree Ziluasj de Kechet Zyluas, vice comitis Comitatus Dobocensis et Joannis Zakacz de Gyroth tanquam hominum eiusdem Principis principalium superinde relatoriarum in figwra Judicj nostri comparando, contra et aduersus prudentes et circumspectos Judicem ac Juratos Senatoresque Ciuitatis Colosuarensis, In quos causa presens a Judice et Juratis Senatoribus Colosuariensibus Anni proxime praeteriti per mutationem officiorum legitime esset condescensa, veluti Inctos proposuit eo modo. Qualiter superioribus Annis in Anno videlicet Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo quarto circa festum decollationis Beati Joannis Baptiste [aug. 29.] transacto preterito Serenissimus Dominus Sigismundus tunc Princeps predicti Regni Transsiluanie sub pre-textu conplanandorum arduorum negociorum Regni, unam dietam in ciuitate Colosuariensi in eodem Comitatu Colosiensi existente habitam promulgari fecisset, conuocatisque uniuersis Regni sui Dominis Magnatibus proceribus et nobilibus et ibidem presentibus, postpositis paternis Amicis et Consi-

¹⁾ Az e itt is többnyire úgy van leírva, mint fennebb megjelöltem.

²⁾ Egy szó ki van szakadva.

liariis, alios sibi Consiliarios seligendo et adsciscendo cum quibus clandestina fouet Consilia contra suum Jus jurandum quo se tempore Inaugurationis sue ad Libertates nobilium firmiter observandas precipue vero in Decreto excellentissimi Principis quondam Andree Regis cognomento Hyerosolymitani clare denotatas et expressas adstrinxerat, inter alios Consiliarios paternos memoratum eciam Alexandrum Kendy dominum genitorem ipsius Actoris virum clarissimum et tam de ipso Domino Sigismundo Principe, quam de hac patria nostra benemeritum non citatum vel euocatum, neque ordine Iudicii conuinctum, indicta causa, immaniter tractari captiuari fecisset, captivumque paucis post diebus captivacionis suae ad gemonias In publico Theatro dicte Ciuitatis Coloswariensis habitas horrenda et miserabili nece, Jugulacione trucidari fecisset. Cuius tam indigna morte non solum hominibus detestanda, sed et Deo abominabili non contentus, circa tempus prescriptum, mox et in continenti totales porciones possessionarias dicti genitoris predicti Actoris in possessionibus Hagymas, Chaka, Kabolaspatak, thormaspathaka alias Uýffalu in Districtu Gorbo videke omnino in Comitatu Zolnok interiore existentibus habitas praefatis in causam attractis dedisset atque contulisset et easdem nunc quoque ydem incti possiderent in praeiudicium et damnum antelati Actoris manifestum. Quas quidem porciones possessionarias antelatus Actor cum cunctis earum utilitatibus et pertinenciis quibilibet juxta publicam dominorum Regnicolarum constitutionem super illegitimis Bonorum occupacionibus Spoliato reddendis editam ab eisdem Inctis medio dictorum hominum principalium dicti Sigismundi Rakoczý tunc ut profertur Principis huius Regni Transilvanie repeti et ob non restitutas easdem portiones in curiam eiusdem Principis suam videlicet in presentiam ad reddendam superinde rationem euocari fecisset. Interim autem medio tempore eodem Sigismundo Rakoczý Principe ex hoc Regno emigrante, nobisque in locum eiusdem legitime succedentibus ac causa prefata ad prescriptum presencium celebrationis Iudiciorum Beati Lucae Euangeliste nostri in presentiam deueniente, Jam nunc ergo Actor easdem portiones pro se rehabere vellet Jure admittente, praeterea autem praefatus Procurator antelati actoris penes clausulam [*Latius*] annexuit [*sic*] superioribus Quod praefatus Sigismundus Princeps si dictum genitorem ipsius Actoris nota Infidelitatis condemnare voluisset, extunc iuxta contenta Generalis Decreti Regni, unum generalem Dietam cunctis Regnicolis suis indicare debuisset et dictum genitorem Actoris mediantibus literis suis eo citari debuisset Jure mediante punire, sed quia limites Decreti Regni transgressus fuisset, eo magis bona sua prenotata paterna sibi reddi postularet — Quo audito Joannes Salaucky, pro prefatis in Causam attractis ¹⁾ — in presenciarum respondet ex aduerso. Quod minime constaret genitorem ipsius Actoris et ipsum Actorem quoque in reali Dominio bonorum litigiosorum fuisse, Hoc intellecto, pariter ipsius Actoris replicam in contrarium, Quod genitor Actoris idem Actor quoque

¹⁾ Két szó ki van szakadva.

in Dominio portionum earundem fuerant, et in eius documentum mox et in instanti produxit coram nobis in facie sedis nostre Judiciarie quasdam literas nobilium Alberti Gyrothy de eadem Gyroth Judicis Nobilium Comitatus Zolnok interioris et Joannis Zentiwany Junioris de Ikod Zent Iwan, super legitima Statutione et Introductione prescriptarum totalium portionum possessionariarum, in possessionibus Hagymas et Chaka habitatum relatorias in possessione Gyroth feria quarta proxima post festum epiphaniarum domini [jan. 9.] Anno eiusdem Domini Millesimo quingentesimo nonagesimo emanatas sine contradictione peractas, continentes in se alias literas serenissimi Principis dicti Sigismundi Bathory tunc principis huius Regni Transsylvaniae Donationales Introductorias pariter et Statutorias. Quantum autem concerneret reliquas portiones possessionarias in possessionibus Tormapathaka alias Uyffalu, Kabolaspatak ¹⁾ habitas dictus procurator memoratorum Inctorum subiunxit, Quod genitor Actoris et ipse Actor quoque in reali Dominio eorundem bonorum nunquam fuissent, Deinde ipsi In causam attracti easdem portiones ex quadam inscriptione quoque possiderent, quae omnia tam literis quam humano testimonio probaturum assumeret, Procurator Actoris quoque in Contrarium reale Dominium genitoris sui et ipsiusmet quoque verificaturum assumeret per testes. Quibus sic habitis atque nobis in ea parte in facto videlicet predictarum portionum possessionariarum in dictis possessionibus Hagymas et Chaka habitatum per alias nostras adiudicatorias sententionales aliud facientibus Iudicium, ex parte autem reliquarum portionum possessionariarum, in dictis possessionibus Thormapataka alias Uyffalu et Kabolaspatak habitatum Iudicium commisimus eo modo, ut prefati Incti uniuersas literas et literalia Instrumenta quoque, in facto Inscriptionis eorundem bonorum si quas equidem pro se haberent confectas et emanatas, ad futurum terminum celebrationis Iudiciorum pro Dominis Regnicolis Transsiluanensibus, primitus post harum emanationem in curia nostra celebrandae absque ulteriori prorogatione confidenter coram nobis producere debeant, ut nos illis visis Iudicium et Justitiam facere valeamus inter partes dictante juris aequitate, super aliis autem parcium utrarumque assertionibus allegationibusque veritas sciri non poterat priusquam super eisdem veritas inquireretur, ad peragendam riteque et legitime perficiendam vos necessario transmitti debere videbaminy. Proinde fidelitatibus vestris harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus statim simul vel duo vestrum sub oneribus alias in talibus observari solitis in festo beati Valeriani martyris [apr. 14.] proxime uenturo ad faciem Ciuitatis nostrae Coloswar accedere et convenire ibique eodem die et aliis duobus diebus, immediate sequentibus ad id aptis et sufficientibus universos testes, quos ambae coram nobis duxerint nominandos, sub oneribus singularum sedecim marcharum gravis ponderis in generali Decreto expressarum super eos qui cum praesentibus requisiti et accedere et Testimonium veritatis perhibere recu-

¹⁾ Feljebb „Kabalapatak“ alakban jött elé.

sauerint, Prout et quorum Interesse immediate et principaliter exigeret vestri in praesentiam conuocare ab eisdemque ad fidem eorum Deo debitam fidelitatemque nobis obseruandam De eo, utrum annotatus genitor Actoris et ipse Actor eciam in reali Dominio dictorum Bonorum fuerit atque perstiterit, vel autem juxta responsionem procuratoris Inctorum, quod nec genitor Actoris sed neque idem Actor in reali Dominio eorundem Bonorum fuerint nec ne, more communis Inquisitionis seorsim et singillatim investigando sciatis inquiratis et experiamini meram plenam atque commodam de praemissis certitudinis veritatem. Et post haec vos Seriem huiusmodi attestationis et communis inquisitionis resciteque ueritatis praemissorum Seriem cum propriis possessorum attestantium nominibus et cognominibus ad decimum quintum diem ultimi diei attestationis praemissorum legitime perdurantem nobis suo modo fide vestra mediante rescribere debeatis et teneamini. Secus non facturi. Datum in praedicta Ciuitate nostra Coloswar Sabbatho proximo post predictum festum Beati Emerici ducis. [Novemb. 5.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Octavo. Lecta. ¹⁾

XCIX.

[1609.]

Báthori Gábor, Erdély fejedelme, Magyarország Részének ura s székegyek ispánja biztosító levele Kolozsvár város részére az iránt, hogy az általa ez évre bérbeadott kolozsvári harminczadot és huszadot többé senkinek bérbe nem adja, s ha adná is, az érvényes ne legyen.

Nos Gabriel, Dei gratia, Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium Significantes quibus expedit Universis, Quod cum nos, illas literas Confirmationales Illustrissimi quondam domini Sigismundi Rakoczy, protunc Principis Transylvaniae, fidelibus nostris, Prudentibus ac Circumspectis, Primario et Regio Judicibus, coeterisque iuratis Ciuibus, ac uniuersis Inhabitoribus Ciuitatis nostrae Colosuar; super collatione uniuersarum et quarumlibet Tricesimarum ac Vigesimalium, quarumcunque mercium et rerum Venalium, quocunque nominis vocabulo vocitatarum, ac cuiuslibet generis et speciei maiorum minorumque armentorum a Conciuibus et Incolis eiusdem Ciuitatis nostrae Colosuar, tam ex hoc regno euehendorum et abducendorum, quam etiam aliunde inuehendorum et adducendorum in hoc regnum, per Serenissimum dominum Sigismundum Bathory, alias similiter Principem Transylvaniae, Fratrem nostrum charissimum, eisdem factas datas et concessas: Quas nobis ydem, Iudices, iurati cives, ac coeteri Inhabitatores dictae Ciuitatis nostrae Colosuariensis, superioribus non ita diu praeteritis diebus, in specie exhibuerant et praesentauerant; intuitu fidelitatis, fideliumque Seruitiorum eorundem, mediantibus alys literis nostris

¹⁾ Az *eredetiből*, mely papírra van írva s a fejedelem pecsétével megerősítve; a pecsét veres viaszba volt nyomva s letöredezett. [*Fasc. D. Nro 42.*]

Confirmationalibus, superinde confectis et emanatis, benigne confirmaverimus. Et nihilominus, elapso illo tempore, et praefixo termino ad quem Egregio Joanni Stenczel de Biztricz, in Arendam, pro certa pecuniae Summa, dedimus et contulimus, praedictis Judicibus, iuratis Ciuibus, coeterisque Inhabitoribus eiusdem Ciuitatis nostrae Colosuar, remittendam statim et resignandam clementer promiserimus; In eo iam ipsos, harum serie assecurandos et affidandos duximus: Quod euoluto praedicto termino, annotato Joanni Stenczel Arendatori, praefixo, qui in Anno praesenti Millesimo Sexcentesimo Nono, die ultima futuri Mensis Augusti explebitur, dictas Ciuitatis nostrae Colosuariensis Tricesimas et Vigésimas, nulli deinde, sub quocunque Titulo et praetextu, dabimus et conferemus. Imo etiam si conferremus vel Successores nostri conferrent, literas superinde emanatas, cassatas et annihilatas esse volumus per praesentes. Ac juxta continentiam praeallegatarum literarum nostrarum Confirmationalium, praenotatos Primarium et Regium Judices, caeterosque Ciues iuratos, ac Inhabitantes Ciuitatis nostrae Colosuar, Successoresque eorum uniuersos, in pacifico dominio, usu, ac perceptione fructuum et prouentuum eorundem Tricesimarum et Vigésimarum, perpetuo relinquimus et relinqui curabimus. Prout, assecuramus affidamusque eosdem harum nostrarum uigore et testimonio literarum mediante. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia, die decima octava Mensis Martij, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nono.

Gabriel princeps mpr.

Stephanus Kendi
cancellar mpr.¹⁾

C.

[1609.]

Báthori Gábor fejedelem paranesa Kolozsvár város fő- és királybirájához s esküdt tanácsosaihoz, hogy gyalogsága ruhája elkészítéséhez onnan minél több szabót küldjenek.

GABRIEL, Deŷ Gracŷa Princeps Transilvaniae; Parcium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes: Prudentes et Circumspecti fideles Nobis sincere dilecti. Salutem et fauorem. Miel hogj mostan Vduari gyaloginknak rwhajokra valo poztoiakatt kijoztottuk: Hagiuk azert es serio parantzeolliuk, hogj onnan az kegŷelmeteok Varosabol mindgŷarast mentol teob zabokatt kuldhett, azoni legŷen, minden zerzamokkal, es Elegedendeo koltseggel, hogj Egŷ Ideig meg az dolog el nem vegezŷdik, meg ne fogjatkozsanak, mert az dolog semmi kesedelmet nem zenued: Secus non facturj, Datum Albe Julie 13. May 1609.

Gabriel princeps mpr.

Kŷlczim: Prudentibus et Circumspectis, Primario et Regio Judicibus ceterisque Juratis Ciuibus in Ciuitate Nostra Colosuar fidelibus nostris sincere dilectis.²⁾

¹⁾ Az *eredetibŷl*, mely kŷtrŷtŷ regŷl papirra van írva s kŷzbŷl a fejedelem kŷzŷp pecsŷtjŷvel megerŷsitve. [*Fusc. TT. Nro 8.*] *Átirat a k.-monostori konventtŷl* [TT. 9. sz. alatt.]

²⁾ A *szabŷcŷŷh* levŷltŷrŷban levŷ *hivatalos mŷsolatbŷl*.

CL.

[1609.]

Fejedelmi engedélyével az iránt, hogy Kolozsváratt ezüstöt senki az országból kivitel végett ne vásárolhasson.

Gabriel Dei Gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Prudentibus ac Circumspectis Primario et Regio Judicibus, coeterisque iuratis Civibus et Senatoribus Civitatis nostrae Colosvariensis, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis, Cunctis etiam aliis quorum interest seu intererit, praesentium notitiam habituris, salutem et gratiam nostram. Ex humili Relatione fidelium nostrorum Prudentum ac Circumspectorum Gregorÿ Bontziday civis iurati et Martinÿ Fenesÿ, praecipuorum ac reliquorum Magistrorum Aurifabrorum Cehae Colosvariensis intelligimus: Qualiter plurimÿ ditionis nostrae, aliorumque locorum homines, argentum in praedicta Civitate nostra Colosvariensi sedulo ac diligenter investigantes et conquirantes, pro se ipsis, magno sane et inaudito pretio, coemerent, ac ad alios ditionis nostrae exterarumque Regionum locos transportarent, in praedictum Artis ipsorum valde magnum, ac contra manifestos Regni superinde editos articulos. Cum enim usus et necessitas postularet, [ut] argentum, neque ad nostram, sed neque ad suam, aliorumque Regnicolarum rationem invenire ac coemere possent. Unde plerique ipsorum pene ad extremam devenirent, redigerenturque inopiam et paupertatem Supplicatum itaque extitit nobis pro parte et in personis eorundem humilime, quatenus circa praemissa benigne providentes, tam ipsis quam etiam Successoribus ipsorum Universis, illud clementer annuere, et concedere dignaremur: ut dum et quodcumque ac quotiescunque eiusmodi argentum, ab extraneis quibusvis conquisitum et coemptum, ac in dicta Civitate nostra Colosvar repertum fuerit, extunc totum et omne eiusmodi argentum, ab eisdem, persoluto prius idoneo et convenienti pretio, ac pro praesentis temporis ratione pro singulis Marcis argenti singulos octo florenos hungaricales et denarios quinquaginta dantes et solventes, deinceps autem ut convenienti fore videbitur, adimere possint et valeant. Nos itaque huiusmodi ipsorum Supplicatione clementer exaudita et faventer admissa, praedictis Magistris Aurifabris Colosvariensibus successoribusque ipsorum Universis, totum et omne eiusmodi argentum, si quod per quoslibet extraneos, in praescripta Civitate nostra Colosvariensi educendi causa, conquisitum et coemptum, atque repertum fuerit, conditione sub praemissa adimendi facultatem praebuimus, prout praebemus, presentium per vigorem. Quocirca vobis etiam harum Serie comittimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque a modo deinceps, successivis semper temporibus, memoratos Magistros Cehae Colosvariensis, Successoresque ipsorum universos, in praescripta nostra Annuentia conservare ac per alios quoslibet conservari facere, modis omnibus debeatis

et teneamini. Secus non facturi. Praesentes vero, quas Sigillo nostro authentico communiri fecimus, post earum lecturam, semper reddi jubemus exhibenti. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die sexta Mensis Junij, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nono.

Gabriel m. pr.
princeps

Stephanus Kendi m. pr.
Cancellar.
Erasmus Adam m. pr.
Secretar. ¹⁾

CIL.

[1609—1651.]

A kolozsvári ötvös czéhnek Báthori Gábor fejedelemtől az arany idegenek által meg nem vásárolhatásáról adott kiváltságlevele konventi magyar fordítása.

Nos Requisiteiros etc. Damus pro memoria etc. Quod Cir. Valentinus Radecius, alter Exactor Censuum et expensarum Cehae Aurifabrilis Colosuariens. in Conspectum nrum personarum veniens, Amplissimor. et Circptor. viror. Michaelis Lúczy [más helyeken : *Lutsch*] et Joannis Kerekes, Cehae ejusdem Aurifabrilis Praefector. ac Stephani Thordaÿ, alterius Stephani Zeller, Pauli Zilahi, et Stephani Brozer, Exactor. ibidem necnon Joannis Seres senioris, Magri adulti Artis et praefatae Cehae siue Collegij Aurifabror. Colosuariensium, nunc pro more ear. ad dirigenda negotia sua insimul congregator. et unanimi Consensu in hoc concordantium, noibus et personis, exhibuit nobis et presentavit literas quasdam Ser. olim Principis Dni Dni Gabrielis Bathori, alias D. G. Principis Regni Transylvaniae felicitis recordationis, in duplici regali papyro patenter confectas, et emanatas, manusque propriae subscriptione ac sigillo ejusdem authentico cerae rubrae impresso munitas et roboratas Privilegiales, continentis in sese indultum siue facultatem adinendi argenti per nonnullos subinde alienigenas in hac Civitate Colosuar clanculum coemendi et insigni cum Collegij ipsorum Aurifabrorum damno et jactura ad exterar Regioner educendi atque transportandi. Petens nos idem Valentinus Radecius noibus et in personis quor. supra debita cum observantia : Quod quia plerique essent e numero Confratrum Cehae predictae Aurifabror. simpliciores, qui in Latini Idiomatis studio minus Exercitati, non satis ea, neque eo, quem genuinus ear. literarum Privilegialium stylus offerret, sensu, intelligere et capescere possent ; Eisdem igitur literas Privilegiales in omnibus suis punctis et Clausulis pro posse nostro, in vero et legitimo suo sensu patrio idiomati linguaeque vernaculae reddere vellemus : Quorum quidem Justa petentium postulacionibus nos placide praebentes assensum, tum ex eo, quod in alijs quoque

¹⁾ Az *aranyműves czéh* kódjában levő s közönséges író papíron kiállított *eredetiből*, mely a fejedelem veres vászba nyomott hiteles pecsétével van megerősítve. Látható a következő CC. I. sz. alatt magyarul szövegezve.

consimilibus Cehar. Priuilegys hoc factum fuisse manifeste conspexerimus, tum etiam, quod neque publico, neque vero privato quorumpiam commodo haec factu derogare judicemus, tali igitur Securitate ad id inducti, easdem Literas Priuilegiales a Capite usque ad Calcem diligenter percurrentes et singula uocum discrimina pro modulo captus nostrj, sedulo indagantes et ventilantes, ipsas easdem in sensu vero, legitimo et conformi Jurium praenotate Cehae ipsor. dnor. Magistrorum Aurifabror. eorundemque successorum universon. futura pro Cautela necessarias in nativam linguam transtulimus, easdemque in continuum et perpetuum usum totius communitatis ipsius Cehae, ea, prout sequitur, verbali insertione hungarica lingua transcripsimus in haec verba :

Gabriel Istennek kegyelmebeol Erdelynek Fejedelme, Magyarorszag-nak Ura, és Szekelek Ispannŷa. etc. My hiueinkk, az eszes es vigŷazo Feo, es király Biraknak, es az teobb Eskŷtt Polgarokk es Tanaczbelieknek, mostaniaknak tudniillik es jeovendeobelieknek is, az wdeo szerint rendeltetendeoknek, Colosuari varosunkban leveoknek ; Es egyebeknek is mindeknek, az kiket ez dologh illet es illetni foghna, ez jelen valo leuelwnk ismereoinek, keoszeonetwnket es az mi kegyelmessegwnket. Az mi hiueinkk eszes es vigyazo Bonczydai Gergelnek, Eskŷt Polgarnak, es Fenessi Martonnak, az Colosuari Eottueos Cehnek feo, es az teobb Eottuesi mestereknek is alazatos jelentésekbeol ertywk. Mikeppen nagy sokan, mind az mi birodalmunkban s mind penigh mas helyeken lako Emberek is az Ezwsteot, az mi felyebb meghnevezett Colosuari varasunkban, szorgalmatossan es figyelmetessen felvisgaluan es ki keresuen magok számára, nagy es ugyan hallatlan áárron meg venneek, es mas s az mi Birodalmunkon kwl valo helyekre altal hordanak es kivinneek mind az meghirt Eotueos Cehbeli mestereknek nagy karokra es fogyatkozasokra, s mind penigh az nemes orzagnak arrol iratot Articulusinak ellenere : Holott mikor az keozeonseges szűkseg avagy haszon vgy kivanna, sem az mi, sem az magok, sem penigh az orszagh lakosinak is jouokra es hasznokra, semmi ezwsteot nem találhatnanak, annalinkab nem vehetuenek, mely miatt nemellyek keozüleok el vegtere tellyesseggel utolso szwksegre es szegensegre jutnanak. Keonyeorgeottek ezért mi nekwnk, az megh nevezett Eottueos Cehbeli mestereknek személyekben alazatossan, hogy az meghirt fogyatkozasrol kegyelmesen gondot viseluen es annak eleit veven mind magoknak, az mostani Eotueos Cehbeli mestereknek, mind penigh utánnok lejendeoknek mindeknek, azt kegyelmesen meghengednj meltoztatnank, hogy valamikor s valamideon, es valamenyszer affele kwlseo lakosoktol eoszuegywjteott es meghvett ezwt ez mi megh nevezett Colosuari varasunkban talaltatnek, leghottan az olyan ezwsteott mindenestwl fogua es eppen, megh fizetuen elseoben annak melto es illendeo arrat, ugymint az mostani wdeo szerint, minden egy Ghira Ezwttert nyolez magyar forintot es Eotuen penzt, ennek utanna penigh, az mi illendeonek lattatni fogua, azt meghadvan es fizetven az olyanoknak, szabadossan elvehessek tolleok es eltarthassak. Mi ezért illy keonyergeseket nekik kegyelmesen megh halgatuan es szemwnk eleiben

vevén, az meghmondott Colosuari Eotveos Cehmestereknek s mind penigh azok maradekioknak, es utannok keovetkezendeknek, mindeneknek kegyelmesen arra hatalmat adtunk, az minthogy e leuelwnknek ereje által adunk is, hogy ha akarmely kwlseo Emberek által, affele titkon keresett es meghveott Ezüst itt az mi felyeb megh nevezett Colosuari varosunkban találta-tandik, azt mind eppen az felyeb meghirt Conditio alatt elvehessék es magokk tarthassák. Annakokaert tinektek [felyeb megh neuezett Colosuari feo es kiralybiraknak, eskwt Polgaroknak es Tanacsbelieknek, es egyebeknek is mindeneknek] ez leuelwnknek rendiben hagyjuk es parancsollyuk ereossen, hogy tjs mostantol fogua, ennekutanna minden keovetkezendek wdeokban az meghnevezett Colosuari Eotueos Cehbeli mester hiueinket es azok utan keouetkezendeket is mindeneket, ez mi megh engedtetett kegyelmes szabadsagh adasunkban meghtartani es egyebek akarkik által is meghtartatni minden modon tartozzatok es keotelesek legyetek. Kwleonben nem tselekeduen. Ez leuelwnket penigh, melyet hiteles es meltosagos peczetwnkel meghereositetni tselekedtwnk, annak eloluasasa utan mindenkor vissza-adatnj a megolvasasra eleadonak es hozonak parantsollyuk. Kelt az mi Giulia Fejeruari varosunkban Sz. Janos hauanak hatodik napian, Az Ur szwletesenek 1609 Eztendejeben. Et subscriptum erat : Gabriel Princeps m. pr. Item ab altera parte : Stephanus Kendi, Cancellar m. pr. Item in margine inferiori. Erasmus Adam, Secretar m. pr. Quarum quidem Literar. Priuilegialium natiuae linguae redditar. tenorem Jurium praeinominator. Cehae Colosuariensis Magistror. Aurifabror. Successorumque suorum uniuersor. futura pro Cautela necessariar. ad instant. et sollicitam eorum petitionem et requisitionem, modo quo supra per praelibatum Valentinum Rade-cium Confratrem eorundem factam, eo quo per nos translatae fuere stylo, sub sigillo nostro Conuentuali et authentico fideliter et conscientiose extradandum duximus et concedend. Communi iustitia legeque Regni permit-tente. Datum feria 6-a prox. post Dominicam Sexagesimae. [Febr. 7.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo primo. ¹⁾

CIII.

[1609.]

Fejedelmi engedélylevél a kolozsvári ötvösök részére az iránt, hogy a kolozsvári fejedelmi pénzverő ház igazgatója a nyers aranyat azon árban adja nekik mesterségük ezéljaira és szükségére, a mint ő másoktól vette, minden mesternek négy márkát adván kérésére.

Gabriel, Dei Gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus Nostris Generoso, Prudenti ac Circumspecto Petro Filstich, moderno futurisque Auri Camerae nostrae Colosvariensis Praefectis, pro tempore constituendis, ac aliis quorum inter-

¹⁾ A kolozsmonostori konvent levéltárában levő eredetiből.

est, seu intererit, praesentium notitiam habituris, nobis sincere dilectis. Salutem et Gratiam Nostram. Ex humillima ac demissa relatione fidelium nostrorum Prudentum ac Circumspectorum Gregorii Bonczidai, Civis Jurati et Martini Fenessi praecipuorum ac reliquorum Magistrorum Aurifabrorum Cehae Colosvariensis intelligimus. Quoniam Aurum quaecunque sive in plicis, sive in massa, sive in rudi, sive in alia quavis forma in hoc Regno nostro Transylvaniae nemini praeterquam iis, quibus facultatem praebuimus emere sit licitum. Super hoc certas quasdam Literas Annuentionales a Serenissimo Domino Sigismundo Bathori, alias Principe Transylvaniae, Fratre et Praedecessore nostro clarissimo ipsis datas et concessas habuissent: Quod dum et quandocunque ac quotiescunque Auri Campsores Colosvarienses comparato ad Cameram nostram Colosvariensem sufficiente Auro auricusionem exerceri facere, aut Caementum instituere vellent, extunc tempore singularum auricusionum sive Caementi, ex eadem Auri Camera nostra, ad necessitates ipsorum Magistrorum Aurifabrorum Colosvariensium usumque et artis Suae exercitium, ad instantiam videlicet et petitionem eorum, eodem omnino pretio, quo ad se recepissent, singulas quatuor Marcas Auri puri dare debeant et teneantur. Quas quidem literas injuria praeteritorum temporum amisissent. Verum supplicarunt nobis debita cum instantia, quatenus nos easdem Literas Annuentionales renovando, tam ipsis, quam successoribus ipsorum universis denuo more ipsis usitato, et antea observari solito, gratiose hoc ipsum annuere et concedere dignaremur. Quare hujusmodi ipsorum supplicatione clementer exaudita ac faventer admissa, Vobis harum serie committimus et mandamus firmiter quatenus vos quoque a modo deinceps successivis semper temporibus praedictos Magistros Aurifabros Cehae Colosvariensis, Successoresque ipsorum universos, in praescripta ipsorum Annuentia conservare, ac tempore singularum Auricusionum Vestrarum sive Coementi, ex Auro Camerae nostrae Colosvariensis ad instantiam et petitionem eorum, pro eodem omnino pretio, quo ad vos recepistis, singulas quatuor Marcas Auri puri, ad usum et exercitium Artis suae summopere necessarias, dare et in manus ipsorum assignare modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi, Praesentibus vero, quas Authentico sigillo nostro communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi jubemus exhibenti. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die sexta Mensis Junij, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo nono.

Gabriel princeps m. pr. { L. S.
ejusd. Principis }

Erasmus Adam
Secretar. m. pr.*)

*) A volt kir. kormányzék levéltárában levő hivatalos másolatból, melynek azonban mint első tekintetre látszik — ortographiája eltér az eredetitől.

CIV.

[1609.]

Báthori Gábor fejedelem Kolozsvár városát az ország szükségére régebben fölvelt 40035 for. 50 pénzért zálogban birt s később visszavett széki és kolozsi sóbányák kárpótlásául, a területére bevitt árúk harminczadának és huszadának birtokában évi kilencz száz forint fizetése mellett megerősíti.

Nos GABRIEL Dei Gratia Princeps Transsilvaniae Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum COMES etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod haud immerito, antiqui, fidei et industriae studium, singularem laudis gloriam parare dixerunt; cum iis neglectis, reliquis animi dotibus, quantumvis eximys, ut inchoatis et mancis, parum aut nihil tribuendum censuerunt. Nam fide consuetudinis humanae, veluti firmamento, sublata, caeterae virtutes haud constabunt: ea vero salva, si accedat industriae studium, quasi eximia quadam venustate compta splendescit. Quam fidei, fidelitatis et industriae gloriam cum in Ciuitate nostra Colosvariensi, atque adeo incolis et inhabitatoribus eius universis, abunde satis perspectum non solum maiores nostri, legitimi videlicet Transylvaniae Principes habuerint, verum etiam nobis, tanquam per manus tradiderint, non tamen eae virtutes quantumvis laudabiles, ita efferendae, quin alias quoque in ipsis, si non superiores, at saltem aequales existimemus. Attamen cum et his excellant, non earum solummodo virtutum opinione confirmandi, sed etiam merito omni laude et liberalitate sunt amplectendi. Quamobremad, humilimam Prudentum ac circumsectorum *Emerici Bogner*, alio cognomine *Gellien* Primarj, *Stephani Zechy* Regj Judicum, *Gregorij Bontziday* et *Georgij Gasner*, iuratorum Senatorum, totius uniuersitatis nomine et in personis, nobis porrectam Supplicationem: Tum nero, quod superioribus temporibus, Oppida Zek, in Dobocensi, et Colos, in Colosiensi, Comitatibus, existentia simul cum Cameris et Salisfodinis universis, in et pro Quadraginta millium, triginta quinque Florenorum Hungaricalium summa, ac denariorum quinquaginta, per ipsos Iudices, ac caeteros universos Cives et Inhabitatores dictae Civitatis Colosuar, ad publicas arduasque regni necessitates, diversis temporibus paratis et numeratis in pecunijs, nomine mutui, erogata et expensa, fuerint inscripta et oppignorata; Postmodum ob summam aerarj regni inopiam, pecuniaria solutione prorsus sine omni, ab ysdem Iudicibus, iuratis ac universis Ciuibus et Inhabitoribus sint adempta, Fiscoque regni applicata. Ut igitur et expensae, in praemissos publicos usus imsumptae, refusionem aliquam sortiri, et fortunarum iacturae, superiorum temporum procellis acceptae resarciri possint, fideliumque meritorum praemys accensi, in futurum quoque ad similia fidelitatis obsequia, patriae suae charissimae et nobis praestanda alacriores promptioresque reddantur. Ex speciali gratia et potestatis nostrae plenitudine: Totales et integras Tricesimas et Vigestas bonum, vaccarum, equorum, inmentorum, ovium, ac cuiusvis generis pecorum

et pecudum, mellis, cerae, universarum et quarumlibet rerum uenalium, merciumque quovis nominis vocabulo vocitatarum, quaestus gratia sive proprię, aut privati usus causa, per ipsos Iudices, iuratos, caeterosque universos Ciues, intra vel extra moenia habitantes, mercatores, quaestores et Contributarios ac cuiusvis conditionis Incolas, praenotatae Civitatis Coloswar, tam intra, quam extra regnum hoc, partesque eidem subiectas in quaevis loca et regna, provinciasque exteras, non uetitas tamen, quocumque tempore evehendarum et invehendarum, annotatis Iudicibus, iuratis, caeterisque universis Inhabitoribus, ac toti universitati toties dictae Ciuitatis Colosuar, modernis et futuris, eorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, in ipsorum usus publicos, levandas et convertendas, antea quoque tam a Praedecessoribus nostris Transylvaniae Principibus, quam a nobis donatas et collatas: denuo et ex nouo, dandas, donandas, deputandas et conferendas duximus. Assecurantes et certificantes eosdem, quod nullis unquam temporibus nos, ipsos, ipsorumque haeredes et posteritates utriusque sexus universos, in praescriptarum Tricesimarum ac Vigesimalium prouentibus percipiendis impediemus, turbabimus, adimemus. sed neque successores nostri impedient, turbabunt, aut quocumque sub praetextu adiment vel abalienabunt. Ita tamen, ut iidem Iudices coeterique iurati, ac Inhabitatores, supra dictae Ciuitatis Coloswar, ratione praescripti nostri Privilegij, singulis annis in rationem nostram, Successorumque nostrorum, in Festo Divi Georgij Martyris Quadrigentos Quinquaginta, in Festo item Beati Martini, rursus Quadrigentos Quinquaginta, in summa Nongentos Florenos Hungaricales iustae, currentis et usualis monetae constituentes, pendere debeant et sint adstricti, Prout eisdem, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus universis, damus, donamus, deputamus privilegialiterque iure perpetuo et irrevocabiliter tenendam, possidendam, percipiendam, ac in proprios usus convertendam, conferimus, assecuramusque et certificamus, praesentium per vigorem. Quo circa Uobis Spectabilibus, Magnificis Generosis, Egregijs et Nobilibus Comitibus, Vice Comitibus, Iudicibus, ac universitati Nobilium quorumcumque Comitatum huius Regni Transylvaniae, et partium Hungariae ditioni nostrae subjectarum Iudicibusque Regijs ac Sedis quarumlibet Sedium Saxonicarum et Siculicarum, Capitaneo, Provisoribus Arcium ac quarumlibet locorum Officialibus, Arendatoribus ac Tricesimatoribus, signanter Joanni Stenzel de Biztricz, Salis Camerae nostrae Deesiensis Praefecto, ac certarum Tricesimarum Arendatori, alijsque Tricesimarum, Vigesimalium, Vectigaliumque Exactoribus, et eorum vices gerentibus. Item Prudentibus ac Circumspectis Magistris Civium, Iudicibus, iuratis Ciuibus et rectoribus quarumlibet Ciuitatum, Oppidorum, Villarum et Possessionum, ubiuis in ditione nostra Transylvanica et partibus Hungariae, ditioni nostrae subiectis, existentibus et constitutis. Cunctis etiam alijs subditis nostris, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus a modo in posterum, praefatis universis Incolis dictae Ciuitatis Colosuar, eorumque haeredibus et posteritatibus,

successoribusque uniuersis, liberam mercium suarum quarumlibet non vetitarum circumferendi, efferendi, inferendi, emendi, uendendi facultatem praebere debeatis et teneamini, absque ulla Tricesimae, Vigesima aut Vectigalis solutione; Imo ubi necessitas postulauerit, omni ope et auxilio esse. Neque ab iisdem, ratione earundem rerum, quocunque nominis vocabulo vocitatarum aut mercium, ullam Tricesimam, Vigesimam exigere, aut eosdem propterea, in personis, bonis, rebusque quibusuis impedire, turbare, molestare, arestare aut damnificare: Imo neque huiusmodi merces eorum, gratia investigationis, perlustrationis, aut expeditione munerum subuertere, dissoluere, remorare, aut quouis sub praetextu, sub graui animaduersione detinere et arestare ausitis; sed earum Tricesimam et Vigesimam, eisdem Colosuariensibus ad publicum Ciuitatis usum et rationem, ad id per eosdem Colosvarienses, dictosque Iudices, et Senatum Colosvariensem deputato Tricesimatori, dependere, administrare et levare permittatis, ipsisque possint et valeant. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes nostras literas pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas, memoratis *Emérico Bogner* alio cognomine *Gellyen* Primario, *Stephano Zechy* Regio Iudicibus, *Gregorio Bontziday* et *Georgio Gasner*, iuratis Senatoribus, ac caeteris uniuersis Ciuibus et Inhabitoribus praefatae Ciuitatis nostrae Colosuar, ipsorumque haeredibus et posteritatibus utriusque sexus uniuersis, gratiose dandas esse duximus et concedendas. Datum in Civitate nostra Alba Julia, prima die Mensis Novembris, Anno Domini *Millesimo SEXCENTESIMO NONO*.

Gabriel princeps.

Stephanus Kendi,
cancell. mpr.
Erasmus Adam.¹⁾

CV.

[1610.]

Báthori Gábor erdélyi fejed. s. a t. az ország nagy szükségei tekintetéből visszafizetés föltételével kölcsön vett három ezer forintért a gyalui várhoz tartozó fejedelmi dézma felét Kolozsvár város közönségének adományozta.

Nos Gabriel Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Vniuersis. Quod cum grauissimae ac inevitabiles Regni nostri necessitates publice ingruerent, potissimum

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva s a fejedelem sárga, kék s zöld, fehér és veres selyemzsinoron függő pecsétével megerősítve. [*Pasc. TT. Nro 13.*] Megerősítette Bethlen Gábor fejedelem is 1614-ben, s róla Szebenben jan. 30. hártýára írt s az előbbihez hasonló selyemzsinoron függő pecséttel, saját neve, cancellár Péchy Simon és titkár Beolcony Gáspár aláírása alatt kelt kiváltságlevelet adott [*Pasc. TT. Nro 14.*]

Ez utóbbi conventi átiratban is megvan, kérték Gellyén másképp Boghner Imre fő-, Radnótfáy István királybíró, kiadatott papírra írva s kívül rányomott pecsét alatt 1619. Miklós püspök ünnepe után másodnappal [decz 7.] [*Pasc. TT. Nro 15.*]

vero exercitus maiori quam antea numero, pro Regni ac communis tranquillitatis defensione necessario intertenendi forent, coacti sumus a fidelibus nostris Prudentibus et Circumspectis, primario et Regio Iudicibus, Juratis, ac caeteris Vniuersis Ciuibus et Incolis, tota videlicet Communitate Ciuitatis nostrae Coloswariensis, ter mille Florenos Hungaricales, iuste currentis et usualis monetae nomine mutui, et sub spe futurae restitutionis, paratis et numeratis in pecunijs, plene et integre, defectuque sine omni, lenare et percipere, atque in praescriptas publicas necessitates insummere, Super quorum quidem ter mille Florenorum Hungaricalium effectiua restitutione ac refusione, Volentes eosdem Iudices Juratos, ac caeteros Vniuersos Ciues et Inhabitatores, praedictae Ciuitatis nostrae Colosuariensis, superinde assecurare. Totalem et integram dimidietatem illarum Decimarum Ciuitatis nostrae Colosuariensis, in Comitatu Colosiense existentium, vini utputa, et tritici, auenae, siliginis, hordei, cannabis, lini, milij, Speltarum, bladorum, aliarumque uniuersarum rerum, e terra nascentium, et decimari solitarum, Quae videlicet ad Arcem nostram (Gialu vocatam, in Comitatu praedicto Colosiensi extractam, ab antiquo spectassent, et exactae fuissent, memoratis Iudicibus ac Juratis caeterisque Vniuersis Ciuibus et Inhabitoribus, totique Comunitati, praememoratae Ciuitatis nostrae Colosuariensis, eorumque Haeredibus et Successoribus pro summa praescriptorum trium millium Florenorum Hungaricalium, a nobis, vti praemissum est, ad publicas Regni nostri Transyluaniae necessitates, plene et integre perceptorum, Titulo pignoris, interea temporis, donec videlicet ipsi praescriptos ter mille Florenos Hungaricales, ex redditibus praenotatae dimidietatis annotatarum decimarum Colosuariensium, pro se ipsis perceperint, benigne per manus dandam, obligandam et inscribendam duximus. Modum autem in exigendis praetactis Decimis, talem observari volumus, Vt videlicet singulis Annis, ipsi Iudices et Jurati, caeterique uniuersi Ciues, et Inhabitatores praescriptae Ciuitatis nostrae Coloswariensis, penes Decimatorem nostrum, pro tempore constituendum suos speciales habeant homines, qui cum Decimatore nostro, praedictas Decimas nostras, simul colligant ac percipiant, atque absoluta decimatione, frumentum quidem trituratam, in duas rectas et aequales partes diuidant, quarum vna recta dimidietas, nobis cedat, alteram vero similiter rectam dimidietatem praenotati speciales homines pro ipsis Iudicibus ac iuratis, alijsque uniuersis Ciuibus et Inhabitoribus Ciuitatis nostrae Coloswariensis libere tollant et auferant. Vinum autem omne et frumentum, quod ipsis ex praetacta dimidietate, antefatarum Decimarum, quotannis cesserit, eo precio, quo tunc tempore messis et Vindemiae communiter vendetur, aestimare, ac in defalcationem praescriptorum ter Mille florenorum Hungaricalium recipere ac Decimatori nostro, tam super eo, quantum quolibet Anno Vini et frumenti, quam etiam, quoti Floreni ex Capitali ipsa Summa sint defalcati, litteras superinde Expeditorias dare debeant et teneantur. Assecurantes, certificantes et affidantes eosdem Iudices Juratos, ac alios Vniuersos Ciues et Inhabitatores totamque Communitatem, praenotatae Ciuitatis nostrae

Colosuar, ipsorumque haeredes et posteritates Successoresque Vniuersos, Quod neque nos, sed neque Successores nostri legitimi videlicet Transyluaniae Principes, aut alij quorum intererit, praelibatam dimidietatem annotatarum Decimarum nostrarum, ante plenariam praetactorum trium Millium Florenorum defalcationem auferemus auferrique curabimus quouis sub praetextu. Imo si cuipiam fidelium nostrorum, ante praemissam defalcationem, ipsam Arcem nostram Gialu, quouis Titulo conferremus, praedeclaratam dimidietatem, annotatarum Decimarum nostrarum, ipsis Iudicibus, Juratis, ac ceteris Vniuersis Ciuibus et Inhabitoribus Ciuitatis nostrae Colosuariensis, saluam conseruabimus. Assumentes insuper, nostro Successorumque nostrorum nominibus et in personis, quod praefatos Iudices, Juratos ac alios Vniuersos Ciues et Inhabitantes antefatae Ciuitatis nostrae Colosuariensis eorumque Haeredes et Successores vniuersos, in quieto et pacifico vsu et perceptione annotatae dimidietatis praetactarum Decimarum nostrarum, tempus intra praemissum, contra quosuis legitimos impeditores, turbatores et causidicos, proprijs nostris curis et sumptibus tuebimur et conseruabimus; prout Titulo pignoris, per manus damus, obligamus et inscribimus, assecuramusque, certificamus et affidamus, ac etiam assumimus per praesentes. Proinde nobis vniuersis et singulis, Generosis, Egregijs et Nobilibus, Capitaneis, Prouisoribus, Castellanis praedictae Arcis nostrae Gialu, ac Decimatoribus nostris Colosuariensibus, pro tempore constituendis, harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus uos quoque praetactam dimidietatem, praenotatarum Vniuersarum Decimarum Ciuitatis nostrae Colosuariensis, in rationem, vtpote nostram, quotannis prouenire debentium, infra defalcationem praelibatorum trium Millium Florenorum Hungaricalium, modo praedeclarato fiendam ipsis Iudicibus, Juratis, ac coeteris Vniuersis Ciuibus et Inhabitoribus antedictae Ciuitatis nostrae Colosuariensis, libere ac pacifice, citraque quodlibet impedimentum, percipi permittere debeatis et teneamini, modis et conditionibus praeinsertis semper obseruatis. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Ciuitate nostra Coloswar, die decima quarta Mensis Augusti, Anno Dominij Millesimo Sexcentesimo Decimo.

Gabriel princeps. ¹⁾

CVI.

[1611.]

Báthori Gábor, Erd. fejedelme sat. megerősíti Kolozsvár város azon régi szabadságát, hogy polgárai, ha nemesek vagy birtoktalanok is, a megyével katonáskodni ne tartozzanak, hanem ha megyei birtokuk van, arról állítsanak katonát, maguk személyéért akkor is a városiakkal együtt teljesítvén katonáskodási kötelezettségüket.

NOS GABRIEL DEI Gratia Transyluaniae, Valachiae, Transalpinarumque Princeps, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétbe hajtott regál papírra volt írva, közbül a fejedelem papírral borított s veres viaszba nyomott pecsétével megerősítve. [Fasc. D. Nro 45.]

Memoriae commendamus tenore praesentium Significantes quibus expedit universis. Quod cum pulchrum et utile censemus in Principibus esse, si maiores suos imitantur, et suas uirtutes illorum virtutibus nituntur coaequare, siue illos in aedificatione atque restauratione: ampliandisque Urbibus, siue alijs bonis facinoribus, uirtutes ipsas conspexerint cumulasse. Proinde cum intelligamus fideles nobis sincere dilectos Generosum, Prudentes ac Circumspectos Emericum Gellien alias Bogner Primarium et Stephanum Radnoty Regium Iudices, caeterosque iuratos Ciues et uniuersam Rempubicam Colosuariensem, inde ab initio, hac consuetudine usos, gavisosque fuisse, quod nimirum uniuersi et singuli, cuiuscunque status et conditionis, tam possessionati, quam etiam impossessionati seu armales in medio eiusdem Reipublicae Colosvariensis degentes Ciues Nobiles, cum eadem Communitate Colosuariensi, quaelibet onera, gravamina et seruitia plebea ac Ciuilia, absque delectu personarum, cum ipsis Ciuibus et Incolis toties repetitae Ciuitatis Coloswar, aequaliter tam pacis quam etiam belli temporibus ferre, sustinere, subireque debuerint ac etiam in praesenti debeant. Et ydem Ciues Nobiles, nullis unquam expeditionibus bellicis generalibus, sed neque partialibus, necnon lustrationibus, personaliter interesse, uel impossessionati siue Armales Nobiles loco sui quemquam Conducticium et Stipendiarium statuere militem consueuisse. Nunc autem in hac generali quoque Diaeta, siue Congregatione Dominorum Regnicolarum trium Nationum Regni Nostri Transylvaniae, ad festum Beati Georgy Martyris, in hoc praesenti Millesimo Sexcentesimo Undecimo Anno, ad vigesimum tertium uidelicet diem Mensis Aprilis, in hac Ciuitate nostra indicta, per eosdem Dominos Regnicolas communi ipsorum voto et deliberatione conclusum statutumque sit, quod dicti tam possessionati, quam impossessionati, seu armales Ciues Nobiles Colosuarienses, in proprijs ipsorum personis, nullo unquam tempore, iuxta consuetudinem ac legem eiusdem Ciuitatis antiquitus obseruatam generalibus uel partialibus expeditionibus bellicis, uel etiam lustrationibus interesse, aut Nobiles impossessionati loco sui, quenquam statuere alereque militem Stipendiarium teneantur. Ipsi autem Possessionati Ciues Nobiles, pro quantitate bonorum suorum externorum possessionariorum, instar regni Nobilium homines suos, ad quamuis expeditionem generalem et partialem mittere expedireque debeant et teneantur. Ideoestigys Diuorum quondam Principum Praedecessorum uidelicet nostrorum insistere uolentes, usibus, emolumento, antefatae Ciuitatis nostrae Coloswar consulere, ac in praedeclarata eorundem consuetudine, legeque et praemissa deliberatione dominorum Regnicolarum eosdem, Successoresque suos conseruare, et per alios quorum intererit conseruari facere. Id eisdem Ciuibus Nobilibus Colosuariensibus possessionatis pariter et impossessionatis siue armalibus, gratiose annuendum et concedendum duximus, ut ipsi a modo in posterum, nullo unquam tempore, expeditionibus bellicis tam generalibus quam partialibus, uel etiam lustrationibus, personaliter interesse, uel uero loco ipsorum impossessionatorum Ciuium Nobilium quenquam statuere expedireque debeant et teneantur.

Antefati uero Ciues Nobiles Possessionati Colosuarienses, uti iam per Dominos quoque Regnicolas de ipsis statutum est, non quidem in illis personaliter comparere, sed iuxta Quantitatem honorum suorum externorum possessionariorum, homines suos more aliorum Regi Nobilium expedire debeant et sint astricti. Quocirca Uobis universis et singulis Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregijs et Nobilibus, Capitaneis, Vice Capitaneis, Ductoribus, Comitibus, Vice Comitibus et Iudicibus Nobilium quorumcunque Comitatum, Signanter vero Colosiensis, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis, Cunctis etiam alijs quorum interest, seu intererit harum serie committimus et mandamus firmiter, ne ullo unquam tempore praetactos uniuersos et quoslibet Cines Nobiles Colosuarienses possessionatos pariter et impossessionatos, seu Armales eorumque haeredes et posteritates uniuersos contra praescriptam gratiosam Annuentiam nostram, publicam Statuum et Ordinum Regni Constitutionem, nec non antiquam eorum Consuetudinem et legem, in proprijs ipsorum personis, in aliquam expeditionem bellicam generalem particularemque aut lustrationem cogere et compellere, aut eosdem propterea in personis, rebus et bonis, Juribusque eorundem possessionarijs impedire, turbare, molestare, seu quouis modo damnificare praesumatis, aut sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras, authenticici sigilli nostri munimine roboratas, memoratis Primario et Regio Iudicibus, caeterisque Juratis Ciuibus, totique universitati, necnon Inhabitoribus ac Incolis et Ciuibus Nobilibus, possessionatis pariterque impossessionatis sive Armalibus jam memoratae Civitatis nostrae Colosuar, eorumque haeredibus et posteritatibus uniuersis, gratiose dandas esse duximus et concedendas. Datum in Ciuitate nostra Cibiniensi, die ultima Mensis Aprilis, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vndecimo.

Gabriel princeps m. pr.

Joannes Boneczidaÿ, Scriba Cancellariae
Maioris Serui Domini Principis scribebat. m. pr.¹⁾

CVII.

[1614.]

Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem, Magyarország Részeinek ura, székelyek ispánja kijelöli azon városokat, melyeken túl Kolozsvár polgárait fuvarozásra küldeni szabad nem lesz.

Nos Gabriel Bethlen Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Sicularum Comes. etc. Memoriae commendamus tenore praesentium Significantes quibus expedit universis; Quod nos cum ad nonnullorum fidelium Dominorum Consiliariorum nostrorum singu-

¹⁾ Az eredetiből, mely fehér hártyára van írva s közből a fejedelem rá nyomott pecsétével megerősítve, egészen ép. [Fasc. B. Nro 6.]

larem nobis propterea factam intercessionem. Tum vero cum intelligamus fideles nostros Prudentes et Circumspectos Primarium et Regium Judices, caeterosque Juratos Ciues ac Universos Juratos et Inhabitatores Civitatis nostrae Colosvar, a Divis quondam Regibus Principibusque Regni huius nostri Transsylvaniae, Praedecessoribus nimirum nostris, super limitatione Vecturarum et deductione universarum ac quarumlibet personarum, rerum, bonorumque fiscalium, simul ac administratione equorum et curruum pro necessitate diversorum Cursorum sive postilionum, ex praenominata Civitate nostra, ultro citroque proficiscentium, certis quibusdam libertatibus, indultis, immunitatibus et consuetudinibus antiquis ornatos et donatos esse. Nos quoque qui ex debito regiminis nostri officio universos et quoslibet fideles nostros, in certis et legitimis quibusvis privilegiorum immunitatibus antiquisque consuetudinibus observare consuevimus, eosdem universos Ciues praenominatae Civitatis nostrae Colosvar, ipsorumque haeredes, posteritates et successores Universos, in eo faventer assecurandos affidandos et certificandos duximus, ut a modo deinceps successivis semper temporibus, in vehendis universis ac quibuslibet tam personis, cuiuscunque dignitatis conditionis eadem extiterint, quam etiam rebus, bonisque fiscalibus, ex Civitate praefata, huc atque illuc transferri et deduci cum literis nostris Salvi Passus debentibus administrationeque Equorum, Curruum pro necessitate diversorum Cursorum, de Jure et antiqua eorum Consuetudine, non ultra quam facies usque oppidorum Bánffy Hunyad, Egeres, in Colosiensi, Zilah, in Zolnok mediocri, Dees, in interiori, et Thorda, in Thordensi Comitatibus, ac Marusasarhely vocatorum, in sede Siculicali Maros existentium suam jumentorumque suorum operam locare debeant et sint astricti, prout assecuramus, affidamus et certificamus eosdem presentium per vigorem. Quocirca fidelibus nostris, universis et singulis, Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregiis et Nobilibus, Comitibus, Vice Comitibus et Judicibus quorumcunque Comitatum, Capitaneis, Centurionibus, Decurionibus, Praefectis, Provisoribus, Cursoribus, Prudentibus item et Circumspectis Judicibus, Villicis et Juratis Ciuibus quorumcunque oppidorum, villarum et possessionum, nominanter vero Bánffy Hunyad, Egeres, Zilah, Dees, Thorda, et Marus Vasarhely nuncupatorum, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis, eorumque Vices gerentibus, cunctis etiam aliis, quocunque officio, dignitate et Praefectura fungentibus, ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus, praesentes visuris harum serie committimus et mandamus firmiter, ut a modo deinceps, successivis semper temporibus saepe nominatos Cives et Incolas Civitatis nostrae Colosvar in praemissis eorum immunitatibus libertatibus et consuetudinibus antiquis, iuxta formam praememoratae assecurationis nostrae vos quoque inviolabiliter conservare et per vos conservari facere debeatis, neque eosdem ad ulteriorem personarum, rerum bonorumque Fiscalium, vecturam praetactorum terminorum, contra antiquam eorum consuetudinem, cogere et compellere aut propterea in personis, rebus et bonis ipsorum quibusvis impedire, molestare, turbare, seu quovismodo damnificare praesumatis vel sitis ausi modo-

aliquali. Quin Vos Judices Juratique Cives et universi Incolae praelibatorum oppidorum, tam personas, cuiuscunque conditionis dignitatis existant, quam res, bonaque fiscalia quaelibet suo modo ad uos, uestrique in medium deducta citra ullam tergiversationis moram assummere, ac eo quo mos et consuetudo vestra requirit antiqua vehere, transferreque modis omnibus debeat et teneamini. Secus non facientes. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Meggyes, die decima quarta Mensis Martij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo Quarto etc.

Gabriel Bethlen mpr.

Simon Pechy, Cancellarius mpr.

Caspar Beoleony, Secretar mpr.¹⁾

CVIII.

[1614.]

Böloni Gaspár, a fejedelem titoknoka nemesi kiváltságáról lemond s magát Kolozsvár polgáraival mindenben egyenlőnek kívánja tekintetni.

En Beoleoni Caspar Vrank eo Nagysaga az Erdely Fejedelem Secretariussa, adom tutlara mindeneknek az kiknek illik. Miel Istennek kegielmessegebeöl ennek eleötte valo wdeokban ide Colosuara telepettem volt, es eo kigielmek az Colosuari feo és Kiraly Birak egez tanaczül az en beoczwlletes Uraim, giermeksegenteol fogua ualo igaz io akaro Patronusim, keozeonseges akarattiokbol, pro Commembro et Ciue huius Ciuitatis Colosuariensis acceptaltanak. En is eo kegielmeknek varosul engedelmesseggel, es az varosnak, ez egez Colosuari Republicanak tellies eletemben igaz teokelletes hwseggel igiekezem zolgalni, az en kiczin ereom es tehetségem zerent, valami az keozeonseges Varos teorueniet, iauat, haznatt, eleomenetelit illeti, a Magistratustol halgatuan, tehetségem zerent azt promoueaalom, artalmara ualo dolgokat ereom Zerent mint magamet, ugi eltauoztatom, Seot ez nap-sagtol fogua az Varosban Nobilitaris praerogativammal csak ugý elek mint egieb Ciuis: quoad libertatem totius communitatis, hagi az Varos regi usussanak, teoruenienek, zokasanak semmiben nem impingalliak; Ha hol penig ex inaninaduertentia tudatlanságbol, uel inbecillitate valamiben ez Varosnak Colosuarnak zabadsaga ellen kezdenek elni, kit Isten ne engedien, se ennekem, se mas Attiamfianak, eo kegielmektul praemonealtatvan, eo kegielmeket Tanacziul arrolis complacalni kéz uagiok, mind magam, s mind penigh az en maradekim, Ha eo kegielmek is engemet es maradekimat az Varos zabadsagaval ugi éltetnek, mint akarmelj ado fizeteo Zegený Attiok fiatt. Datum in Ciuitate Coloswar die decima quarta Mensis May Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo Quarto

Caspar Beóleóný, m. pra.²⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű papírra van írva s közbül a fejedelmi pecsétével megerősítve. [*Fasc. P. Nro 7.*]

²⁾ Az *eredetiből*, mely papírra van írva s pecséttel hitelesítve. [*Fasc. II. Nro 51.*]

CIX.

[1617—1698.]

K.-monostori konventi átirata Bethlen Gábor fejedelem adománylevelének, melyvel Kolozsvár város fiskust illető dézmája negyedét s az ugyanazt illető harminczadi jövedelemből 300 magyar forintot a kolozsvári orthodox vallás ottani iskolája és gymnasiuma növendékeinek adott s örök alapítványul hagyományozott.

Nos Requisiteiros Literarum et Literalium instrumentorum in Sacristia siue Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colosmonostra repositarum et locatorum, ac quarumlibet Judiciariarum Deliberationum, legitimorumque mandatorum Regalium Executores; Damus pro memoria per praesentes. Quod Reverendus Dominus Georgius Bátai, minister Ecclesiae Reformatae Claudiopolitanae, ac Ecclesiasticus, et Egregius Joannes Vujda de Vársza Saecularis Curatores dictae Ecclesiae Reformatae Claudiopolitanae, ratione ejusdem officij sui Curatorij, exhibuerunt nobis et praesentauerunt Literas quasdam Illustrissimi ac Celsissimi quondam Transsylvaniae Principis Domini Domini Gabrielis Bethlen etc. Donationales pariter ac Collationales, de et super totali et integra una Quarta, totalium et integrarum Decimarum in territorio praefatae Civitatis Claudiopolitanae quotannis provenire debentium; item Trecentis florenis Hungaricalibus ex redditibus Tricesimae Colosmonostrensis, annuatim pendendis, ad usum et sustentationem Alumnorum Scholae et Gymnasij Orthodoxae Religionis toties fatae Civitatis Claudiopolitanae, piè et graciosè datas et collatas, confectas et emanatas tenoris infrascripti. Petentes nos debita cum instantia, ut nos easdem Literas Transumptostrarum verbaliter inserere et inscribere, parque siue Transumptum hujusmodi, jurium dictae Scholae uberiores futuram ad cautelam necessarium sub Sigillo nostro Conventuali et autentico, eisdem extradare et emanari facere vellemus. Quarum quidem literarum tenor et verbalis continentia sequitur eò modò: Nos Gabriel Bethlen, Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit universis, Quod licet eam semper mentis et animi nostri habuerimus intensionem, ut non solum eos, qui instinctu et amore saltem ipsius virtutis excitati, plurimis, iisque praeclarissimis obsequiis, suapte de nobis, Regnoque hoc nostro Transsylvaniae, fide constanti et indubitata, assidue benè mereri student, vestigiis Divorum quondam Principum felicitatis reminiscantur insistentes, Principali nostra gratia, fidelitati ipsorum convenienti liberalitate afficere; Verum etiam eos, qui ob fragilitatem et simplicitatem suae naturae exercitio rerum praeclararum sese illustrandum nequaquam sibi proponunt, larga nostra munificentia et fomentis condignorum praemiorum, ad fastigia virtutum, et egregia facinora attentanda soleamus provocare; Inter haec et alia consilia dignitati nostrae convenientia pietatis officia, non esse quoque ultimum Juvenes optimarum scientiarum studiosos, et potissimum Zelo Orthodoxae Religionis flagrantibus, in emolu-

mentum non Scholarum modò, sed Cxtianarum etiam Ecclesiarum subinde promovere, et id genus officÿ, toto studio juvare arbitramur; Vel hoc nimirum proposito, ut sublatis forte [ea lege mortalium] integritate et sapientia Conspicuis antistitibus, idonei quique in area Divinae triturae Verbique ejus S. Sancti promulgatione, ex coetu et numero illorum subpullulent: Cum itaque animaduertamus, hanc Patriam nostram charissimam, Regnumque hoc nostrum Transsylvaniae, ab aliquot jam annorum curriculis, tot bellorum fluctibus et procellis, mille modis conquassatam et desolatam, non solum Sapientum virorum, sed vel mediocriter etiam eruditorum inopia vehementer laborare, nostrae censuimus partis esse, emolumento, usui et utilitati et laudabilium studiorum progressibus Alumnorum Celeberrimi Civitatis nostrae Colosvariensis Gymnasÿ, nobilis Coronae orthodoxae videlicet Religionis, primo quoque tempore prospicere. Ideo Totalem et integram Unam Quartam, totalium et integrarum Decimarum, in territorio antefatae Civitatis nostrae Colosvar, quotannis in rationem antea Fiscì nostri pervenire debentium, et ad Arcem Gyalaiensem [*sic*] aliquamdiu perceptarum, Verum juxta publicam Dominorum Regnicolarum constitutionem, in generalibus eorum comitÿs, Anni Millesimi, Sexcentesimi, Decimi Quinti, in Civitate nostra saepefata Colosvariensi, ad diem vigesimum Septimum mensis Septembris tunc praeteriti, ex edicto nostro celebratis, editam, eadem Quarta Decimarum, una cum Arce Gyaluiana, et pertinentiis ejusdem, inter alia Bona Fiscalia numerata extitisse, nunc vero ad usum et sustentationem memoratorum Alumnorum Scholae et Gymnasÿ dictae Civitatis Colosvariensis orthodoxae Religionis, ex Collatione Serenissimi quondam Domini Gabrielis, alias Regni Transsylvaniae Principis etc. Predecessoris videlicet nostri felicitis recordationis administrata esse perhibetur. Item ex redditibus Tricesimae nostrae Colosvariensis, Trecentos florenos hungaricales in uno saltem termino et non duobus terminis, uti antea per nos limitatum fuerat, festivitate nimirum Sancti Georgÿ martyris, annuatim ejusdem Alumnis Scholae praelibatae, successoribusque eorum, in perpetuum benigne dando donando conferendo [ac sub hoc titulo praesentium literarum nostrarum in principio expresso: *Perpetua sum haereditas Scholae hujus, qui commoda mea alio converterit, haec et similia, deleatur de libro viventium*] et deputandos ac exsolvendos duximus; prout damus, donamus, conferimus, exsolvimus et deputamus, praesentium per vigorem. Quocirca vobis Fidelibus nostris universis et singulis, Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregÿs et nobilibus, Francisco Balassi de Szent Demeter, Consiliario nostro, universarum Decimarum nostrarum Arendatori, Comitibus, Vice Comitibus et Judlium Comitatus Colosiensis, item Prudentibus ac Circumspectis Primario et Regio Judicibus, caeterisque Juratis Civibus, Decimatori ac Tricesimatori antefatae Civitatis nostrae Colosvar, eorumque Vices gerentibus, modernis et futuris quoque pro tempore constituendis, cunctis etiam alijs, cujuscunque status, ordinis, conditionis, dignitatis, honoris, et praeeminentiae hominibus, quorum videlicet interest seu intererit, praesentium notitiam habituris, harum serie committimus et mandamus firmiter,

ut vos quoque praescriptam unam Quartam totalium et integrarum Decimarum, vini utputa, tritici, siliginis, hordei, avenae, milij, lini, canabij, pisorum, fabae, lentis, speltarum, aliorumque bladorum e terra nascentium, agnellozum item et apum, et aliarum rerum decimari solitarum, antefatae Civitatis nostrae Colosvariensis, in rationem dictorum Alumnorum Gymnasij seu Scholae Colosvariensis orthodoxae Religionis, eorumque successoribus, continuis et successivis semper temporibus, annuatim pro . . . sese percipere ac cumulare, percipique et accumulari facere, absque ulla Arendae solutione, ac in usus privatos et proprios convertere permittere, ac praetactos Trecentos florenos hungaricales ex redditibus Tricesimae praefatae Colosvariensis, ipsis, non expectatis amplius novis et recentioribus alijs, tam nostris quam etiam successorum nostrorum superinde conficiendis et emanandis literis missilibus et mandatorijs, Verum praesentium paribus pro sui expeditione reservatis, tradere et restituere, modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Quas nos in formam Privilegij nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die vigesima octava mensis Aprilis, Anno Dni Millesimo, Sexcentesimo, Decimo Septimo. Et subscriptum erat versus sinistram: Gabriel Bethlen m. pr. ad dextram vero: Simon Pechy Cancellarius m. pr. Et paulo inferius: Caspar Beoleony Secr. m. pr. In principio autem Literarum, Titulus introscriptus taliter erat minio notatus: *Perpetua sum haecreditas Scholae hujus, qui comodo mea alio converterit, haec et similia, deleatur de libro viventium.* Erantque Sigillo praetitulati Domini Principis majori et aulico super cera rubea ductili, medio in loco solito, impressivae communitae et roboratae, in papyro Regali conscriptae, patenterque confectae et emanatae. Nos itaque memoratorum Reverendi Georgij Batai ac Egregij Joannis Vajda uti Curatorum dictae Ecclesiae instantiam sive petitionem nobis propterea factam, justam, legitimam juriq[ue] consonam esse agnoscentes, praetactas literas de Verbo ad Verbum sine diminutione, augmento, variationeque prorsus aliquali inseri et inscribi facientes, par sive Transumptum hujusmodi jurium dictae Scholae uberiores futuram ad cautelam necessarium, sub sigillo nostro Conventuali et authentico fideliter et conscientiose extradandum duximus et concedendum, communi justitia et aequitate svadente. Datum Dominica Secunda Trinitatis, Anno Domini millesimo Sexcentesimo nonagesimo octavo.

Correcta per eosdem Requisite
in voce marginali Georgij mpr.¹⁾

¹⁾ A k. monostori konventi ereleti átirathól.

CX.

[1617.]

Bethlen Gábor erd. fejed. kolozsvári fiskusi dézsmamegyedét négyszáz forintban Kolozsvár városának adja haszonbérbe.

Gabriel Bethlen Dei gratia Princeps Transsylvanniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fideli nobis Honorando Generoso domino Francisco Balassi Seniori de Zent Demeter, Consiliario Nostro, ac Vniuersarum Decimarumstrarum Transsylvaniensium Arendatori, Salutem et beneuolentiam Nostram. Az mikeppen az elmúlt esztendeoben az Coloswari quarta Dezmankat három száz forintban ugyan az Coloswari biraknak Varos szamara arendaltuk volt, mivel az időnek alkalmatlansagahoz kepest nem itellyük hagi feletteb valo lucrumot abból percipialhattak volna, ez okonn is a belj fogiatkozasokat in ea parte supplealni akarvan, ez jelen valo esztendeobenn is azon quarta mindenfele dezmankot negi száz forintban nekik Arendaltuk. Hadgiuk azertt es parancziolliukis kegielmednek, hagi ez esztendeobenn is az Colosuariaknak azon quartat kezeknel hagiuan, Varos szamara percipialni is engedgie. Secus non facturus. Presentibus perlectis exhibenti restituti. Datum ex Arce Nostra Fogaras die Decima Secunda Mensis Junij. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Decimo Septimo.

Gabriel Bethlen m. pr.

Caspar Béolóny m. pr.¹⁾

CXI.

[1619.]

Kirschner István és idősb Nyirő János közötti házvásárnak a bíró és tanács tudtával s a szomszédok jelenlétében megtörténtét tanúsító oklevél.

Nos EMERICVS Bogner alias Gellien PRIMARIVS, ac Gregorius Bonczidai Regius Judices. Caeterique Jurati Cives ac Senatores Ciuitatis Colosvar. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod cum nos in hoc Anno praesenti Millesimo Sexcentesimo Decimo Nono, die vero vigesimo Sexto mensis Aprilis, pro dirigendis Reipublicae nostrae negocijs, in domo nostra Senatoria pro Tribunali consedissemus; Tunc Prudentes ac Circumspecti Domini Stephanus Kirschner ab vna, ac Joannes Nyreo Major, Jurati Confratres nostri ab alia partibus, coram nobis personaliter constituti; Idem Stephanus Kirschner, oneribus et quibuslibet gravaminibus, eunetorum liberorum, fratrum, sororum, proximorum et consanguineorum, quos infrascriptum seu nunc tan-

¹⁾ Az *eredetűből*, mely kétfőbe hajtott papirosra nyitott alakban van kiállítva s középen papírborítéku veres viaszba nyomott pecséttel hitelesítve. [Pasc. D. Nro 46.]

geret, siue in futurum concernere posset negocium, super se levans, sponte et libere fassus est, et coram nobis retulit isto modo. Qualiter ipse matura prius intra se deliberatione praehabita, certas et inuitabiles ob necessitates, praesertim vero nonnullis Credjtoribus satisfacere coactus, Totalem et integram Domum suam lapideam, in Quartalicio veteris Arcis huius Ciuitatis Colosvar, plateaque Hidvezia vulgo vocata, Serie orientalj, Vicinitatibusque Domorum Prudentis et Circumspectorum Domini Stephani Adam alias Razman Jurati Ciuis a Meridionalj et Benedictj Henzler alias Eottves a Septemtrionalj plagis existentium habitam, vna cum cunctis suis vtilitatibus et pertinentijs quibuslibet, longitudine, latitudine, altitudine et profunditate, omnibus videlicet dimensionum generibus, antiquis limitibus et terminis ad eandem de Jure et ab antiquo spectare et pertinere debentibus, Memorato Joanni Nyreö, ejusdemque haeredibus et posteritatibus utriusque Sexus vniversis, in et pro mille, Centum, et vigintj quinque florenorum Hungaricalium, coram nobis ab emptore plenarie depositorum, et ab ipso uenditore effectualiter levatorum et perceptorum,¹⁾ titulo realis et perpetuae abalienationis dedisset, vendidisset et perpetuasset, prout dedit, uendidit et perpetuauit publice et manifeste; Nullum Jus, nullamque Juris et dominij proprietatem sibi ipsi, suisque haeredibus et posteritatibus vtriusque Sexus vniversis in eadem domo reservans, sed totum id in ipsum Joannem Nyreö et Successores ejusdem transferens. Assumens insuper proprijs suis laboribus, curis et expensis, contra quoslibet legitimos impeditores, causidicos, et Actores, in pacifico praescriptae Domus dominio, ipsum Joannem Nyreö, ejusdemque uniuersos posteros tueri, protegere et conseruare. Qua quidem fassione sic coram nobis peracta, statim antefatus Joannes Nyreö postulauit a nobis, quatenus duos e medio nostrj Juratos Ciues, ad statuendam praescriptam Domum cum Jurato Notario transmitteremus; Cujus legitima postulatione admissa, Prudentes et Circumspectos Dominos Stephanum Minthler, et alterum Stephanum Dessj Juratos Ciues et Confratres una cum Jurato nostro Notario, e medio nostri transmiseramus. Qui exinde ad nos reuersj vnanimiter et concorditer retulerunt nobis hoc tenore. Qualiter in die peractae fassionis et uenditionis ad facies praedecelaratae domus lapideae, vicinis praenominatis Stephano Adam alias Razman, Benedicto Henzler, et Georgio Amendt inibj legitime conuocatis et praesentibus accessissent eandemque Domum antefato Joannj Nyreö ejusque posteritatibus vtriusque Sexus uniuersis perpetuo Jure possidendam statuissent, inque pacifico ipsius domus dominio reliquissent; Nullo coram ipsis, sed neque coram nobis, intra integrorum quindecim dierum spatio Contradictore, aut repellente aliquo apparente. In quorum omnium fidem, firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras, Sigillo authentico et pendentj dictae Ciuitatis Colosvar majorj communitas et roboratas Memorato Joanni Nyreö ejusdemque haeredibus et posteritatibus vtriusque Sexus uniuersis extradandas duximus. Datum in praedicta Ciuitate Colosuar ex

¹⁾ A főnév: *summa* az eredetiből kimaradt.

Domo nostra Senatoria die Decima Sexta praemissae exmissionis et Stationis, Anno Domini Salvatoris nostri Millesimo, Sexcentesimo, Decimo Nono

Stephanus Literatus Politor,
In praemissis Ciuitatis Colosvar Juratus Notarius m. pr.¹⁾

CXII.

[1619.]

Bethlen Gábor fejedelem paranesa száz felszerelt gyalog kiállítása iránt.

Gabriel Dei Gratia etc.

Pruden ac Circumspecti fideles nobis sincere dilecti. Salutem et favorem nostrum. Maga is vehette ezeben, eleitől foghuan minden igiekezetwnkkel, faradsagunkkal es gonduisseleswnkkal azon voltunk, mennel nagioib eziendesseghben es bekesseges nyugodalomban tarthattuk volna keglteket. De az mostani állapotunkhoz kepest, minthogy a hirek nem hogy eziendesnenek, seot naprul napra ugy nevednek inkab, hogy az vigiazat igen szükseges, benneteket megh nem kemelhetwnk, hanem ez mostani hazank szükseges szolgálattiaira, ahhoz kepest, az mint egieib rendeket is intetwnk, rendeltwnk varostokrol onnan Coloswarról száz gialogot adadni: Hadgiuk azert es parancziolliwk is sub amissione libertatis et priuilegio- rum, hogy az száz gialoghot három holnapra valo soldal, elegendendeó porral, goliobissal, io puskaual, Szabliaual es keonteóssel elkezitwen, ez ielen valo Augustusnak ütolso napiara okvetetlen kezen tarczia ot Coloswarat. Minel az varmegiekreól is az kapu szam utan tartozo gialogok szamara annyit kellek contribualniok: Az Gialogok penigh ne valami budosok, giermekek, es elseókheteók legienek, hanem jo hiteles, es hadra valo emberek, kiuel tisztesseget valhassatok. Secus sub poena praedecarata non factur. Datum Albae Juliae Die 14 Augusti 1619.²⁾

CXIII.

[1619.]

Takácsok ezéhszabályai.³⁾

Nos Emericus Boghner alias Gellien Primarius, Gregorius Boncidai, Regius Judices caeterique Petrus Filstich Senior, Petrus Zeolleosi, Georgius Gaszner, Nicolaus Radnoti, Stephanus Kirschner, alter Stephanus Dési, Tertius Stephanus Minthler, Joannes Tonai, Stephanus Razmany, Joannes Nyreó,

¹⁾ Az *ercletiből*, mely hártýára van írva s fekete és fehér, veres és sárga zsinoron függő peccóttal erősitve, minek csak egy része van meg. Kivül rajta: [*Nrus Regestri* 71.]

²⁾ A *m. tudom. akadémiá* kéziratárában levő egykoru *másolatról*.

³⁾ A legrégibb, 1479-ből látható az I. kötet OKLEVÉLTÁRA 262-ik lapján, a 2-ik 1507-ből ugyanott a 315—16. lapon.

Michael Eppel jurati Cives et Senatores Ciuitatis Claudiopolis alias Colosuar: Omnibus Christi Fidelibus praesentibus et futuris praesens Scriptum inspec- turis, lecturis, pariter et auditoris Salutem in omnium Salvatore. Sagax hu- manae Conditionis industria hominum memoriae labilitate pensata foeliciter adinveniendi statuit, ne ea quae temporibus aguntur, simul cum ipsis homi- nibus dilabantur, sed Literarum tradantur patrocinijs. Proinde ad Uniuer- sorum tam praesentium, quam futurorum notitiam volumus harum serie peruenire: Quod in quodam Die congregationis nostrae Circumspecti Ste- phanus Ferst, Blasius Has, Michael Nádasi et alter Michael Swller Conci- ves et Commansores nostri in hac Civitate Colosuar degentes, Seniores vi- delicet Magistri Honesti Artificy, caeterorum nostrorum Concivium, nec non Confraternitatis Linificum seu Textorum suis ac etiam reliquorum Magistro- rum et Confratrum Nominibus et personis praesentaverunt nobis quosdam Articulos. Quibus nos attendentes, Magistratum, qui Deo disponente in curam et gubernationem alicujus Reipublicae praeficiuntur, officium esse im- primis Nomen excelsum Dei altissimi quantum in ipsis est, glorificari. Deinde plebem ipsis subiectam in vero diuinae et altissimae maiestatis suae cultu ac reverentia regere et gubernare. Item honestis legibus, Justitiae divinae consonis, virtutibus, ac disciplinis ad publicam tranquillitatem, utilitatem- que accommodatis exornare toto studio contendere. Benigne igitur eorum petitionibus exauditis, diligenter pensitatis Articulis nostro examini per nos subiectis atque examinatis, censuimus Articulos eosdem trutina [*sic*] adhibita, fore tam praedictae Confraternitati commemoratorum scilicet Articulorum peritiam tenenti, quam etiam toti Communitati perutiles et honestos. Sic itaque ratione nostra metientes, singula limitavimus quemadmodum ordine sequuntur: *Primo*: Quiscunque se Collegio seu Societati, vulgo Cehae dictae Linificorum siue Textorum Caetui, a primo Tyrocin tempore, vel etiam postea virili aetate jam accedente adiungere atque eorum immunitate gau- dere voluerit, Is primum omnium de honestate suae Parentelae Literas ha- beat, quibus se ex legitimo Thoro honestisque prognatum Parentibus de- que integritate sua Societatem edoceat.

Secundo: De suo Studio, ubinam locorum, et sub cuius praenominatae artis disciplina instructus sit atque edoctus, testimonium exhibeat, tandem usitato temporis spatio Tyronibus deputato salvo, similiter usitatum ac Ar- tificio conueniens Tyrocin seu peritiae suae specimen, quatuor, ut vocant Portiones tales edere debeat, Quod dum absolverit, publico examini Coetus submittat, perpendentis, num sat bene et diligenter ea texuisse, aut elabo- rasse compertum fuerit, et si vitiose ac negligenter ea texuisse aut elabo- rasse compertum fuerit, tribus florenis mulctetur.

Tertio: Quando autem labores praescripti acceptati fuerint pro primo introitu, prandio Caetum excipiat, sed immoderate et ultra vires ne cogat- ur. Tandem in emolumentum Caetus, seu totius Cehae quatuor florenos et den. quinquaginta dependat.

Quarto: Si vero accidat quempiam ante Salutationem et veniae peti- tionem Ceham ingrediendi et Specimen sive experimentum suae Artis exhibi-

tionem, prius quam opera praenarrata absoluerit, procari, vel aliquam sibi quoquomodo desponsare, in florenis tribus condemnetur, nihilominus Portiones praescriptas absolvat.

Quinto: Magistrorum Uniuersorum labores Magistri Cehae ad id deputati videant et experiantur teneanturque conspiceret, ut debito modo perficiantur, et si quis minus perite quid elaborauerit, et si error in opere occurrerit, id iudicio eorundem Deputatorum Magistrorum subesse, talesque negligentes secundum excessum puniri et mulctam superinde condignam sufferre debeant.

Sexto: Nemo virorum seu Faeminarum sibi praesumat in finibus his, intra scilicet vel extra Moenia hoc Artificii genus exercere nisi id realiter didicisset hic vel alibi, ubi observatio Cehae et Constitutio foret, sub poena duodecim florenorum, et ablationis telarum. Nulli denique extra Coetum hunc existenti sit liberum in publico Foro huiusmodi utensilia hic elaborata diuendere praeter eos, qui aliunde expedite, [*sic*] quaestus gratia huc adferunt, sed neque fila texendi elaborandique et sic vendendi gratia coëmere, nisi ad propriam, familiaeque domesticae rationem et usum conuertat, permittatur, poena sub praemissa; cuius mulctae Bes Amplissimo Senatui, Triens vero Coetui deferatur.

Septimo: Quod nullus hominum utriusque Sexus hic in Ciuitate saccos expressioni Uvarum aptos praeter Magistros huius Artis vendere valeat. Ita tamen, ut et ipsi Magistri huius Artis bonos saccos, tempore autem Vinemiarum sine defectu sufficientes conficiant, condignoque pretio diuendant.

Octavo: Quicumque ex Iuuenibus Artificia haec iam Callentibus praedictorum Artificum Relictas in Matrimonium ducere cupiunt, vel vero filias eorundem habere, et sibi elocare voluerint, praevia ratione se gerant, sed media saltem solutione pro introitu solita et passim declarata deposita, recipi debent. Si vero eius Artis Magistri filius eiusdem Artis Magistri filiam duxerit, talis a contributione praefata sit omnino liber, praeter prandii uel Cehae Collationem. Relictae vero quamdiu se ad secundas Nuptias non transtulerint, verum sub nomine defuncti Mariti vivere voluerint, tandiu liberum sit eis eiusdem Artificij exercere labores, sed non amplius. Filij porro Artificum horum spatio solummodo biennij in Tyrocinio se exercent.

Nono: Si quispiam Artificum horum, signo viso, quo quidem Coetus ipsorum consveto More utitur, in funeris sepultura, uel aliis communibus negotiis praestandis, inobedienter se gereret, ac perlata Tabella visa, nihili faceret, hacque admonitus non compareret, imo temerarie absentaret, quinquaginta denarijs priuaretur.

Decimo: Iuuenis extraneus si huc appulerit studio hoc Artificium exercendi, apud Seniores Cehae scilicet Magistrum diuertat, primum ibi maneat, et deinde per ordinem Senioribus deputetur, et collocetur, ubi eius opera necessaria fuerit.

Undecimo: Tyrones duabus Septimanis in Officina uersentur, deinde illos praefixo Tyrocinio dedicent, et die dedicationis ac Conuentionis, tamen ne ultra vires cogatur Octo Artificibus, Consuetudine observata, quot una

mensa capit, Collationem dari, [*sic*] Cuius dimidiam partem procurabit Herus, alteram vero dimidiam partem Tyro solvere debebit. Praeter hos sumptus in Signum ac Arrham Constantiae dependat florenos tres ac Denarios Quinquaginta, et sic Deo concedente, quatuor annorum Curriculum in tempus Tyrocinij sui integre expleat, exceptis Magistrorum Filiis, qui saltem biennio Tyrocinium absolvent.

Duodecimo: Magistrorum Cehae Electio atque Numerus aequalis fiat, si extiterint, tam ex Hungarica quam ex Saxonica Nationibus, ii vero Magistri a modo deinceps Juramento mediante, sint obstricti et Senatui et ipsorum Coetui.

Decimo Tertio et Ultimo: Quicumque Magistrorum Cehae mandata transgredirentur, praesertim Juniores, 50 Denarios pendant, et qui hosce Articulos non observauerit; sed illis contumaciter se opponeret, Magistri Cehae talis inobedientis Manus capiant ab opere et interdictum sit eo uti, quousque Cehae se iterum conformabit. Hos ergo Articulos praescriptos simulcum omnibus Punctis et Clausulis eorundem ratos, gratos, et acceptos habendo, praesentibus inseri, ac ipsis Magistris eorumque successoribus, ac posteritatibus Universis ratificandos, roborandos, et confirmandos duximus, et confirmavimus ac loco perpetui Privilegii concedimus, Praesentium Litterarum Nostrarum Authoritate nostra Judiciali, ac appensione sigilli Maioris et Authentici Nostrae Civitatis, Communi harum vigore et Testimonio mediante. Datum in Praedicta Transilvaniae Civitate Colosvariensi feria quarta proxima post festum Beatae Luciae Virginis id est decima octava die mensis Decembris Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Decimo Nono. ¹⁾

¹⁾ *A takács ezéh* ládjában levő, hártyára írt s veres, sárga, fehér, kék és zöld selyem zsinoron függő peccsétü *eredetiből*.

CXIV.

[1620.]

Az erdélyi vámok tariffája 1620-ról. [Vectigal Regni Transsilvaniae factum et observatum pro Tricesimo Anno Domini 1620.¹⁾]

I. ²⁾ Barmokrul.		fr.	dr.		fr.	dr.
Egy megh hizlalt keouer eökeörtul	1			Zaz barany beörtul	—	50
Egy eökeortul vegienek alabb való- tul ³⁾	—	70		Zaz hasi barany beörtul	—	20
Egy Bikatul	—	70		Egy medve beörtul	—	50
Egy Tehentul	—	40		Egy eoz beörtul	—	2
Egy harmad füi Tuloktul	—	40		Zaz eoz beörtul	—	40
Egy lotul, ki tiz forintot ér	1			Zaz Irhatul	—	25
Egy kocza lotul ⁴⁾	—	60		Egy karmasin beörtul	—	5
Egy harmadfen avagy 2 eztendeos giermek lotul	—	40		Egy Teczapa beörtul	—	5
Egy lotul, ki tiz forintnal teobbet ér, juxta aestimationem exigatur.				Egy kordovány beörtul	—	5
Zaz Juhtul es keczketul	3			Zaz paraszt beor kapezatul	—	50
Zaz baranitul Kereszteleo Szent Ja- nos napigh	1			Zaz papucztul uagi ezizmatul . . .	2	—
Kereszteleo Szent Janos nap után	3			Zaz szekernietul	1	—
Zaz keouer Disznotul	3			Zaz Aszszony ember sarutul, köztul	—	50
Zaz pasit auagi eozteouer Diznotul	1	50		Zaz szattian sarutul	—	66
II. Beöreökreöl.				Három szattian sarutul	—	2
Zaz Eokeor beortul	5			Zaz karmasin sarutul	1	—
Zaz Tehen beortul	5			Zaz Ficzortol [?]	—	15
Zaz giartot eokeor bürtül	5			Egy Zaruas beörtul	—	2
Zaz giartot Tino beörtül	1	50		<i>Item : quae non sunt in Vectigali, secundum valorem exigantur.</i>		
Zaz Juh beörtul	1	50		Egy soliatul	—	3
Egy lo beörteül	—	3		Egy papucztul	—	3
Zaz giartot barany beortül	1			Egy szarvas karmasin czyzmatul . .	—	4
Zaz borniu beortül	1	50		Egy paraszt Janczar kapezatul . . .	—	1
Zaz giartot Juh es keczke beöreoktul	1	50		Egy karmasin kapezatul	—	1 ^{1/2}
				Egy Giermeknek valo kis Czisz- matul	—	1
				Egy szaros Zattian Czizmatul . . .	—	2

¹⁾ Egybefüggésben van a Kolozsvárnak adott [CX. számú] adománylevéllel. Van az erdélyi harminczadnak ezzel némely pontokon kívül egyező szabályozása Katharina özv. fejedelemtől 1630-ról, melynek végén e záradék olvasható: „Hogyha peniglen valami Marha ez Vectigalban neuczet zerent meghirva nem találatnek, tehát fide mediante vegere menuen, hany forint arra marha legien, és minden forintul három három pénzt exigallianak. Aláírva balról: *Catharina*, közbül meg van pecsételve, jobbról alant: *Stephanus Kovaczocz*, Cancellar m. pr.“. Hátrább 1632-n ugyan ez szóról szóra ki van adva Kolozsvár részére I. Rákóczy György fejed. által saját keze aláírása és pecsété alatt ily ezimen: „*Vectigal Pro Tricesima Civitatis Colosvar Annj 1632*,” melynek végén ez áll: „Hogyha peniglen valami Marha ez Vectigalban nem ezen szerent meghirua talaltatnek, tehát fide mediante vegere menuen, hani forint arra marha legien, es minden forintrol Eoteodfél-fél pénzt exigallianak. Aláírva: G. *Rakoczi*“. [P. II.] [*Fasc. II.* Nro 96^{1/2}.]

²⁾ A czimek elé számot könnyebb tárgyalásért én tettem; az eredetiben nem volt.

³⁾ Van 1632-ből is 30-di tariffa, abban e megkülönböztetés nem fordul elő; egyebekben e rovat alatti tételek mindkettőben egyek, a szövegben bővebb szó van róluk.

⁴⁾ A székelyek az anya sertést ma is „kocza“, a lovat „kaneza“ néven nevezik.

III. Berlesekreöl és Subakrul.		fr.	dr.			fr.	dr.
Egy Nust subatul	—	5		Egy fel vegh Longistul	1	50	
Egy Nest subatul	—	4		Egy vegh Purpianatul	1	50	
Egy keötes nestül	1	—		Egy vegh Olasz posztotul	1	—	
Egy keötes Heölgy [?] burtul, ki-				Egy vegh Beorkcostül [?]	1	—	
ben Nro 48.	—	15		Egy vegh egesz Saiatul	2	—	
Egy Heölgy gereznatul	1	—		Egy vegh fel Saiatul	1	—	
Egy nest suwegtul	—	10		Egy Baal Hamustul [?]	4	—	
Egy nest beortul	—	2		Egy vegh Hamustul	—	15	
Egy keötes pegyemez [?] beörtül	—	15		Egy Baal karasiatul	10	—	
Egy pegyemzmal gereznatul	—	50		Egy vegh karasiatul	—	20	
Egy cziimer nuszbtürtl kiben No 40	3	—		Egy Baal Leombergatul	6	—	
Egy Roka mal gereznatul	—	50		Egy vegh Leombergatul	—	20	
Egy Roka hat gereznatul	—	50		Egy vegh reövid Leombergatul	—	15	
Egy Farkas Torok gereznatul	—	80		Egy Baal Baraszlaitul	3	—	
Egy Roka láb gereznatul	—	25		Egy vegh Baraszlaitul	—	12	
Egy niers roka beörtül	—	2		Egy baal Igloitul	4	—	
Negy Rokamaatul	—	5		Egy vegh Igloitul	—	16	
Eot Roka battul	—	5		Egy vegh Pernisztul [?]	1	—	
Egy Tengeri nyul maal gereznatul	—	20		Egy vegh fél Pernisztul	—	50	
Egy Tengeri nyul hat gereznatul	—	10		Egy vegh vizniteöl [?]	—	20	
Egy nyul gereznatul	—	10		Egy vegh kiszniezertül	—	20	
Egy pegymet [?] takaritotul	—	15		Egy vegh kentulatül [?]	—	20	
Egy Farkas beörtül	—	6		Egy vegh Angliay posztotul	2	—	
Egy Farkas beör subatul	—	80		Egy vegh Trotmaltul [?]	—	10	
Egy Farkas maal subatul	—	10		Egy vegh Murtingertul [?]	—	15	
Egy masa giapjutol	—	50		Egy vegh Bergenteul [?]	—	25	
Zaz giapjutol	—	25		Egy vegh Alt alliatul [?]	—	50	
Zaz cziunia keödmöntül	2	—		Egy vegh Czerkesz posztotul	—	40	
Zaz takaritotul	1	—		Egy Baal Abatul	1	12	
Zaz Czyentetul [?]	—	20		Egy vegh Hobbertul [?]	5	—	
Zaz Erdely berlestül	1	—		Egy vegh Chiunstul [?]	1	—	
Egy Hod es Vidra beortul	—	2		Egy Baal Fejeruari posztotul	4	—	
<i>Item: extra Vectigal, quae sunt.</i>				Egy veghtül	1	10	
Egy veres tengeri barani bar ge-				<i>Item: quae non sunt in Vectigali.</i>			
reznatul	—	12		Egy vegh karasia szeltül	—	6	
Egy fekete keczke beör gereznatul	—	9		Egy vegh Zelenik poszto szeltül	—	3	
Egy Zabliara ualo Selyem eütül	—	5		Egy singh egesz Granattul	—	9	
Egy fejer tengeri barany beör ge-				Egy singh fel Granattul	—	6	
reznatul	—	5		Egy singh egesz Skarlattul	—	12	
Egy Zattian beörtül	—	2		Egy singh fel Skarlattul	—	5	
Egy lura ualo Gubas lasnaktul [?]	—	12		Egy singh niolezuanos Skarlattul	—	6	
IV. Posztorul.				Egy vegh Brassay Posztotul	—	20	
Egy vegh egez Granattul	4	—		Egy vegh Skarlat karasiatul	—	60	
Egy vegh fel Granattul	3	—		V. Selyem marhatul.			
Egy vegh egez Skarlattul	5	—		Egy Singh Arantias barsontol	—	25	
Egy vegh fel Skarlattul	2	50		Egy Singh Arantias szeöld barsoni-			
Egy vegh niolezuanos Skarlattul	3	—		tul	—	20	
Egy vegh Stannettul	—	60		Egy vegh Dupla Barsonitul	4	—	
Egy negh Purgamaltol	—	50		Egy vegh keoz Barsonitul	2	—	
Egy Lotcher Purgamaltol	4	50		Egy singh karmasin Barsonitul	—	15	

	fr.	dr.		fr.	dr.
Egy singh Tarka Barsonitul . . .	—	15	Egy paraszt koniczatul	—	1
Egy singh Aranyas kamukatul . . .	—	20	Egy gyermeknek valo Aranyas foz-		
Egy singh karmasin kamukatul . . .	—	10	lantul	—	2
Egy vegh Racz kamukatul	—	45	Paraszt fozlantul	—	1
Egy vegh keoz kamukatul	—	40	Egy vegh Sinortul	—	3
Egy singh keoz kamukatul	—	8	Egy vegh eoregh poszto szeltul . . .	—	6
Egy singh Aranyas Atlacztul	—	20	Egy egesz vegh poszto szeltul . . .	—	36
Egy vegh karmasin Atlacztul	—	4			
Egy singh karmasin Atlacztul	—	10			
Egy singh keoz Atlacztul	—	5	VI. Giolez és Vazontul.		
Egy vegh fel Atlacztul	—	50	Egy Tonna Truppaitul	3	—
Fel veghtul	—	25	Egy vegtul	—	10
Egy singh velencei Tafotatul	—	5	Egy Baal Gallertul	2	10
Három singh velencei keoz Tafotatul	—	5	Egy vegtul	—	5
Egy vegh Racz Tafotatul	—	35	Egy giapot Atalagh gioleztul	2	—
Egy vegh Teoreok Tafotatul	—	35	Egy vegtul	—	5
Egy vegh velencei Tafotatul	1	—	Egy vegh keoz patiolattul. [ha] kes-		
Egy vegh Tibettul	2	—	keny	—	10
Egy singhtul	—	5	Egy vegh paraszt fele Janczar pat-		
Egy vegh velencei Czemeletteul [?] . . .	1	—	iolattul	—	12
Egy vegh keoz Czemeletteul	—	50	Egy vegh io fele fejer negü, Ara-		
Egy vegh Bibortul	—	20	nios szelü patiolattul	—	25
Egy vegh Dupla Hernacztul	—	40	Egy vegh eoregh fele fü Janczar		
Egy vegh Dupla Fozlantul	—	25	Aranios patiolattul	—	25
Egy vegh közep Fozlantul	—	15	Egy vegh keozep fele patiolattul,		
Egy vegh keoz muhartul [?]	—	10	giapottul	—	16
Egy vegh egesz muhartul	—	20	Egy vegh negies potiolattul	—	3
<i>Aranias es keoz Maicztul az arra</i>			Apro szeru keskeniteöl	—	4
<i>szerent vegiek az Harminczadot.</i>			<i>Az hantstok [?] gioleztul arr aszerent</i>		
Egy keotes kis kaniczatul [?]	—	5	<i>vegiek az Harminczadgiat.</i>		
Egy font Arany auagi ezüst fonaltul . . .	—	10	Egy Baal szeles gioleztul	3	—
Egy font Springh [?] Selyemtul	—	50	Egy Bál hosszu, auagi keskeny		
Egy font karmasin Selyemtul	—	50	auagy haitot gioleztul	4	—
Egy font keoz Selyemtul	—	10	Egy vegtul	—	5
Egy Nitra [?] keoz Selyemtul ¹⁾	—	5	Egy vegh veres vaszontul	—	8
Egy Matringh Teoreok keoz Czernatul ²⁾	—	15	Egy vegh tarka vaszontul	—	5
Egy keotes Tevrevk Czernatul	—	12	Egy vegh zöld vaszontul	—	5
Egy Baal festet Czernatul	—	20	Egy vegy Iztartul [?]	—	3
<i>Egieb aranyas selyem marhatol arra</i>			Egy Baal karmany [?] gioleztul . . .	3	—
<i>szerent vegiek az Harminczadot.</i>			Egy vegteul	—	5
Egy oka feier fonaltul	—	5	Egy Baal kurta gioleztul	1	50
Egy vegh Matasztul [?]	—	2	Egy vegh Barthffai gioleztul	—	6
Egy oka Farkas Mazlagtol [?]	—	5	Egy kitelteöl auagy parnahejtöl . . .	—	5
Egy Janczar Futatul [?]	—	3	Feier gioleznak vegitul	—	5
Egy paraszt Futatul	—	2	Egy Baal auagi Tonna Barthffaitöl . .	1	—
Egy vegh keoz poszto szeltul	—	3	Egy Baal fodor uazontol	3	—
			Zaz fekete vegu gioleztul	—	75
			Egy Baal veres szelü vazontul	—	60

¹⁾ Az 1630-kiben 15 dr.

²⁾ Az 1630-kiben így jő elé: Egy Matringh Teoreok Czernatul dr. 15.

	fr.	dr.		fr.	dr.
Egy vegtül	—	5	Egy Masa Fugetul	—	25
Egy Baal Tevreak vaszontul . .	3	—	Egy Masa Malosa szeleotul . .	—	25
Egy Baal Erdeli vekoni vaszontul	—	60	Egy Masa Grispanul	—	50
Egy vegh temerdek vaszontul . .	—	3	Egy Masa Borsotul	—	20
Egy vegh Teoreok vaszontul . .	—	6	Egy Masa Balganitul [?]	—	20
Egy vegh Palotas ¹⁾ gioleztul . .	—	3	Egy Masa Zednonatul [?]	—	20
Egy vegh Lengiel gioleztul . . .	—	15	Egy Masa Zandalitul [?]	—	20
Egy vegh Bulia [?] uaszontul . .	—	8	Egy Masa Rosmarintul	—	20
Egy vegh Indiai haitot gioleztul	—	6	Egy Masa Gesztenietul	—	20
Egy vegh apro tarka kezeneoteol			Egy Masa Gumitul	—	20
tizeuel valotul	—	3	Egy Masa kenkeotul	—	20
Egy Baal Janczar vazontul . . .	2	—	Egy Masa Fenio magtul	—	20
Egy Baal Bagaziatul	3	—	Egy Masa Pomagranattul	—	20
Egy vegh niers vaszontul	—	3	Egy Masa Gallestul	—	20
Egy vegh Bruszsza Bagaziatul . .	—	6	Egy Masa Saletromtol	—	25
Negi giapotostul	—	3	Egy Masa puskaportol	—	50
Egy vegh Sahostul	—	3	Egy Masa Cynobriumtul	1	50
Három level Teoreok uaszontul .	—	1	<i>Egyeb fele feu szerszamoknak arra sze-</i>		
Egy vegh paraszt Bagaziatul . .	—	3	<i>rent vegiek az Harminczatiat.</i>		
Egy vegh középlefe kek bagaziatul	—	4	Egy Masa Christaly üvegtül . .	2	—
VII. Feii szerszamtul.			Egy Lada Ablakra ualo tanieroktul	—	10
Egy Masa avagy egy kantar borstul	2	—	Egy Lada Ablak üvegteöl	—	20
Egy font borstul	—	2	Ezer üwegh talniertul	—	20
Egy font ert Saffrantul	—	15	Egy lada üwegh Pohartul	1	—
Egy font Beczi Saffrantul	—	20	Egy tonna lemoniatul	—	25
Egy font Erdeli Saffrantul	—	8	Egy tonna narancztul	—	25
Egy Masa auagi egi kantar giom-			Egy tonna beszterczei sziluatul	—	3
bertul	1	50	Egy Sák konatul [?]	—	50
Egy fontul	—	2	VIII. Oluado allatokrul.		
Egy Masa szekfutul	3	—	Egy Atalagh Malosatul	1	—
Egy fontul	—	3	Egy tonna Malosatul	—	50
Egy Masa Zerechen diotul	3	—	Egy tonna Kamfoltul [?]	—	50
Egy Masa fahejtul	2	50	Egy tonna Piriotul [?]	—	80
Egy fontul ²⁾	—	3	Egy coregh hordo bortul	1	—
Egy Masa nadmeztul	1	50	Egy coregh hordo méz szertül [ser-		
Egy fontul ³⁾	—	3	tül]	1	—
Egy Masa alabb valo nadmezteul .	1	—	Egy ueder Erdely eczettul	—	5
Egy Masa Mandulatul	—	40	Egy Varadi ueder eczeteol	—	5
Egy Masa Galiczkeotul	—	40	Egy ueder eget bortul	—	10
Egy Masa Timsotul	—	40	Egy hordo meztul	4	—
Egy Masa kapornatul	—	40	Egy veder meztul	—	5
Egy Masa Bersenitul	—	40	Egy tonna, auagi egi coregh pa-		
Egy Masa Miniumtul	—	40	laezk fa olajtul	—	50
Egy Masa Riskasatul	—	25	Egy tonna len magh olajtul . . .	—	20
Egy Masa apro szeleotul	—	25	Egy tonna mak [mák] olajtul . .	—	10
Egy Masa aszszu szeleotul	—	25	Egy Masa unztul	1	—

¹⁾ Vagy : Palczas ?

²⁾ Ez az 1630-kiben nincs meg.

³⁾ Ez sincs meg.

	fr.	dr.		fr.	dr.
Egy Masa beczi Szappantul.	—	25	Egy keotes habarniczatul	—	6
Egy Masa Erdely Szappantul	—	16	Egy Pint uiza Ikratul.	—	5
Egy Masa Fadgintul	—	16	<i>Egieb fele halakról arra szerent vegiek</i>		
Egy Varadi Czeber bortul	—	5	<i>az Harminczadgiat</i>		
IX. Fedelekreul es Ruhakrol.			XI. Az Erczekreul.		
Zaz coregh Moruay fedelteül	2	—	Egy Masa vastul	—	12
Zaz keoz Morvay fedelteül	1	—	Egy coregh Sin vastul	—	24
Zaz paraszt fedelteul	50	—	Zaz keozep vastul	—	12
Zaz fekete vegü fedeltul	75	—	Zaz apro vastul	—	9
<i>Egieb fele fedelnek az arra zerent</i>			Egy Masa Aczeltul	—	2
<i>vegiek az Harminczadgiat.</i>			Egy Masa fekete ontul	—	28
Egy kiseded keoz Szeoniegtul	12	—	Egy Masa feier ontul	1	—
Egy keoz Paplantul	12	—	Egy Puskatul	—	5
Egy coregh es io fele Szeoniegtul			Egy Masa kenescotul	2	—
es Paplantul arra szerent vegiek			Egy Masa Reztul	—	50
Egi io fele keopeoniegtul	20	—	Egy Masa Ercztul	—	50
Egy keoz keopeniegtul	10	—	Egy Masa Rez ercztul	—	50
Egy hordo Süuegtul, kiben [van] 800	4	—	Egy Masa on ercztul, plehtul	—	25
Zaz keoz süuegtul	50	—	Zaz Sarlotul	—	5
Zaz Polgar, auagi Posoni Süuegtul	1	—	Zaz kazatul	—	50
Zaz Sebesi Pokrocztul	1	—	Zaz keoz kestul	—	4
Zaz szcor Pokrocztul	2	—	Ezer keoz kestul	—	40
Ket koniczatul [?]	1	—	Zaz uarganak valo horgas kestul	—	20
<i>Az Darocztot forint szamra Harmin-</i>			Egy tonna onnos plehtul	—	50
<i>czaloluk.</i>					
Zaz Gubatul	1	50	XII. Vetemenyrul auagi Gabo-		
Zaz Lasnaktul	3	—	narul.		
Zaz nemeztul	—	20	Egy keoból Buzatul	—	5
Zaz apro tarizniatul	—	25	<i>Egieb fele vetemenitul arra szerent</i>		
Zaz apro teoreok heuederteöl	—	50	<i>vegiek az Harminczadgiat.</i>		
Zaz kulantul [?]	—	40	Zaz sotul ²⁾	1	—
Zaz Juh Giapjutul	—	10	Egy szalonatul	—	3
Zaz kefeteul ¹⁾	—	5	Egy Baal pappirostul	1	—
Egi Baal giapot fonaltul	1	20	Egy keotes pappirostul	—	4
Egy io fele heuederteül, kiben ad-			Ezer szendelytul	—	4
nak eggiet pr. den. 50.	—	2	Zaz fa palaczktul	—	25
Egi tene szcor Evtul	—	2			
Zaz coregh szcor tarizniatul	—	33	XIII. Keotelekrül.		
Egi uegh szürtul	—	6	Egy keotes Istrangtul	—	5
X. Soos halakrol.			Zaz vekony Giepleotul	—	5
Egi tonna Heringtul	—	25	Zaz hosszu keoteltul	—	50
Egy Masa Uizatul	—	20	<i>Egieb fele keoteleknek arra szerent</i>		
Zaz Barillatul	—	50	<i>uetessek az Harminczadgia</i>		

¹⁾ Hibásan írva: *kepeteul*?

²⁾ E ezikk után az 1630-kiban ez áll: *szarazon*. Tovább van még itt két vámtétel, a mi az 1620-kiban nem fordul elő:

Zas sotul, kit a vizen hajon szoktak vinni, 26 dr.

„ „ kit a Szamos vizen hajon szoktak vinni 40 dr.

XIV. Bagaria Szij szerszamokrul es egielb Geöreögh Marhakrul.		fr.	dr.		fr.	dr.
Zaz Rab Zijtul	—	33		Egy lanczos keöteöfektul	—	1
Egy szugelötul, farmatringtul	—	2		Egy kis kantartul	—	2
Egy kengjel Zjjtul	—	2		Egy bagaria keoteofektul	—	1
Egy kengiel Zjjtul nasastul	—	4		Egy io fele kantartul	—	4
Egy Zjj hevedertul	—	2		Egy io fele fek agitul, ki sok boglaru	—	9
Egy Czapafektul	—	10		Egy io fele fek agitul, ki regi boglaru	—	6
Egy czapa szügeleötul	—	10		Egy apro fek agitul, ki regi boglaru	—	2
Egy konoktul [?]	—	3		Egy kengiel uastul	—	4
Egy bot toktul	—	1		Egy bagaria fek agitul, ki nem bog- laros	—	3

(P. H.) Joan. Jezernýczký
Ex. ronum Fiscal. m. pr. ¹⁾

CXV.

[1620.]

Lakatosok és sarkantyukészítők czéhszabályai. ²⁾

Nos Andreas Eotvves, Primarius ac Mathias Raw, Regius Judices, Caeterique Gregorius Bontzidaj, Paulus Vendrich, Valentinus Balasfi, Joannes Beuchelt, alter Joannes Czenadi, Stephanus Razman alias Adam, alter Stephanus Dessi, Thomas Langh, Joannes Thonaj, Michael Eppel et Joannes Nyreö, Majoris [sic] Jurati Ciues ac Senatores Ciuitatis Colosvar. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit uniuersis et singulis. Quod cum Nos in anno praesenti Millesimo Sexcentesimo Vigesimo, die vero duodecimo Mensis praesentis Februarý, pro dirimendis et determinandis Reipublicae nostrae negocýs, in Domo nostra Senatoria, more antiquitus obseruato, et a maioribus nostris nobis tanquam per manus tradito in unum convocati, pro Tribunali consedissemus. Tunc Circumspecti Valentinus Lakatos, et Stephanus similiter Lakatos Magistri Serarý Seniores, in suis ac totius Communitatis Cehae Serariorum Magistrorum Nominibus et in personis, allegauerunt isto modo. Qualiter ipsj a compluribus iam annis animaduertentes, quod tota fere Iuuentus Serariorum, scilicet famuli mercenarý et Tyrones usque adeo magnam sibi ipsis usurpassent licentiam et insolentiam, ut ob affectuum suum [sic] Dominium, honesta alias inter ipsos observata disciplina, dissolutionem perennem caepisset parturire, ac insuper, quod inter ipsosmet etiam Magistros, subinde novae ac variae solitae fuissent orirj leuibz de causis dissensiones et inconuenientiae. Volentes itaque hujusmodi rebellium famulorum, ac Tyronum Serariorum libidinibus, illicitis incursitationibus, incommoditatibus, alýsque eorundem obliquis et nefarýs actibus mature occurrere; nec non ipsorum

¹⁾ Az *eretiböl*, mely 4-rétü könyvalakban van harmadfél ív papírra írva. [Pasc. II. Nro 69.]

²⁾ Megolvasandó az I. kötet OKLEVÉLTÁR 294. lapján levő ¹⁾ jegyzés.

etiam Magistrorum laudabilj ac honestissimae vitae institutionj ac conformationj consulere satagentes; certosque quosdam Articulos, hactenus tamen eodem per omnia modo, nec in formam privilegj redactos, nec sub sigillo Civitatis extradatos, unanimi totius Cehae deliberatione et consensu, pro honesto perpetuoque tum ipsorum Magistrorum, sed praesertim Juuentutum regimine et disciplina futuris semper temporibus inter ipsos observandos, conguessissent, statuissent et conscripsissent. Petentes nos debita cum instantia, ut eosdem articulos benevole perlegere, cognoscere, emendare, et renouare, emendatosque et renouatos, ratificare, confirmare, ac ipsis totoque [*sic*] Communitatj Cehae ipsorum sub majori Sigillo Civitatis nostrae per formam privilegj perpetuj extradare dignaremur. Cum autem dignum et justum sit, ut omnes Magistratus ac Communitates honestam ac laudabilem ducant vitam ab omni inordinatione ut quam maxime sibi prae-caueant, ac insuper ut eorundem auctoritatis dextera protervam Juuentutem rectis legibus subjiciant, ne horum immaturis placitis, sed majorum regantur Judicjs. Articulos itaque nobis exhibitos cognoscentes, et ubj opportunum veritatisque consonum nobis visum fuerit, emendantes, adaugentes, atque diminuantes, ex certa nostra Scientia, ac matura deliberatione roboravimus, ratificavimus, et confirmavimus, extradeditusque pro faciliiori intellectu lingua eorundem hungarica isto tenore :

Az emberi társaságban meli dicziretes legien, az tiztesseges rendtartas, es az fenýtek, minden embernel nyíluan lehet; Mýs annak okajert lakatgiartok eghesz Cehwl, mind az koztwnk lako, es tanulo Iffiusaghuak s mind Mýnnen magunknak illendeo rendünkröl uegeztwnk illien Articulusokat.

Elseoben. A meli Inas az lakat giarto myvet megh akaria tanvlni, lakiék egy holnapot annal az Mesternel, az kihez be al, hogý mind eo az urat s mind az ur ötet ez egy holnap alat megh esmerhessek, ha egimást megh keduelik, az Mester egy holnapnal tovabb nala zegeodetlen ne tarcha, egy forint bñntetes alatt.

2. Minden Inas az bezegeodeskor tartozik a Cehben adni egy forintot; De az Lakatos Mester fia a bezegeodeskor semmit nem ad : ha az bezegeodott Inas elhadia a myvet, penze oda vesz.

3. Az meli Inas az eo Uranak vagý haza nepének rongalasat es egieb zenuedhetetlen czielekedetit nem twrhetj el, vagý a Mester is el akarna wzní az Inast, erre negeztetet, hogy se eggik, se masik ne legien, hanem a Ceh eleiben adiak dolgokat, ott igazodiek el. Ha penigh valameli Mester Ceh négezése nélkül az elment Inast Miheliében venné, es hazanal tudva halatna, az illien Mester bñnteteodiek egy forintal.

4. Minden Inas tartozik harom eztendeot tölteni az Mýnen, meli eztendeokat mikor Janborul kitölt Cehes Mesternel, tartozik eotet az Ura ket forintigh meg ruházni, es zabadságot nekj adni, mindazaltal illik az illien ki tanult aprodhoz, hogi ha akar, elseoben az eönneön Urával keresessen Mývet, az Ura myv keresesben tartozzek az Ceh regi rend tartasahoz. Az Mester fia penigh tartozzek ket eztendeot az Myuen tölteni.

5. Az Inassi állapotrol az Legeniek rendere zaluan, vegeztetet, hogý az lakatos legenieknek mindenkor egy eloljaro Legeniek legien, kit az masunnat jött legený, seot az itt tanult is az mýv kerestetesben megh talállion. Ez valasztot Legený tartozik velle, hogý az illien Legenieknek miuoltokat, mint es hogý allion dolga a hol lakott, megh tudakozza, es a Legenieknek myvet keressen, regi zokas zerint elseoben az Ceh Mesternél, az vtan rendel az Vénseghsteol foghva, az Iffiu Mesterekighlen. A hol be fogattatik az Legený, ott ket hetig probalo hetet zolgallion, miw keresve, ha a Legeniek az gazda teczedik, [igy] es az Legen is az Gazdanak, tehát a Legený alkudgiek megh az eo Urával és zolgallia jamborul heti berre.

6. Az jamborul valo zolgalat penigh az Legeniek keozt így ertetik, hogý minden Legený reggel három orakor kellien fel a mývelesheoz es estue vatzora uthan, niolez orakor allion megh az Uranak valo myvelesteol.

7. Vizontagh ez a jambor zolgalat, hogy szorgalmatosan myvellien hetedszaka, mert ha egy hetben ket napot el mulat, fel hetj bert vesz el: ha penigh harmadnapot ¹⁾ elmulat, egész hetj berit veszti el: ha penigh mikor el mulatna egy hetbe három napot, es tuduan a végezést, az utanna ualo harmad napon azon hetben nem akarna myvelni, hat buntetessék a Legený egy forintal vagy eottven penzel.

8. Seot penigh hogy az Iffiuságh az eo jambor Mestere háza kiwül ne setallion, hanem fenýtekben, felelemben, tisztesseges állapotban megh maradgion, vegeztetet, hogj minden Legený az eo mestere es gazdaja hazanallion, mert ha kőleonben czielekezik, elseöben D. 25 masodszor D. 50 harmadikszor fl. 1 bñntetetik, negiedzer penigh az Cehbeol kiuttetik. Az Ura penigh ha e dolgot tuduan, az Cehben megh nem ielentj, Leghenie feleol vegienek rajta fl. 1.

9. Mind az jambor zolgalathoz, s mind az közéönséges Johoz leghfeökeppen az Legeniek vigiázasa ighen illik, hogj soha se Legený se Inas, az ö Ura hire es akarattia nelkwl, semminemw zarok es lakatok nytasara ne merezellienek menni. Ha az Ura akaratiaval megien is, ugý nysson mindent megh, hogy az haznak saját Ura vagý Aszonía otthon ielen lezen, kileumben, ²⁾ soha semmi nytashoz ne niullion, seot viasz uthan se merezellien semmi al kolczyot czinalni. Mert ha ki ezekben meghtapasztaltatik, az Czehbeol eörökké kjvettetik. Vigiazzon penigh az Mester is, hogý miheliekbeol effele artalmas nytasok es kolch Czinálások ne essenek.

10. A melj Legený el akaria az ö Urat [kivel immar hetj berre megh alkut] hadni, az eleot ket hettel bizoniossa tegie rolla, hogy a melj mývet felfogadot Legeniehez kepest az gazda, abba megh ne fogynatkozzek az Legeniek hertelen felkelese miat, kit ha az Legenj által haglna, s elmenne, utanna jarianak.

11. Soha cziak egy Legený se mihuelhessen mőkerestetlen [igy] senkinel; minden Legenj penigh ugy meghbeczwllie magát, es Cehes hellien

¹⁾ Az eredetiben is ily homályos.

²⁾ E szó az eredetiben kétszer van leírva.

uulo tanulasat, hogi Ceh kívül uulo Mesternel ket hetnel tovább ne lakiék, mert kwlömben ha czielekezik, vesznek az Legenien fl. 2.

12. A mju kerestetésben penigh es [igy] ighen meghtartassek, hogy mas Legeny felebarattiaira miwet ne keressen, hanemha az teobb Mesterek-nel myue nem lenne, ki mia a Varostol tova kenzerittetnék lennj.

13. Az Legeniek az Borra valo penzt fel ne vehessek semmi uthon az eö Urok hire nélkül.

14. Az Legeny minden uthon eleöb eleöb mendegelve a zolgalatban es az mivben, ha kívánna az Mester remeket es el nem keszjtene ara az Napra, meljre kj követj, vegienek raita egy forintot, idest fl. 1.

15. Senki addigh Lakatgiarto Mesterre nem engettetik lenni, mighlen az Lakat giartok szokot Mester remekét az eö saiat kezeuel tulajdon mestersege által az Ceh Mester hazanal megh czinallia elegendeökeppen, neötelen koraban penigh. Mert ha az Mester remek elkézítése, es meghmutatasa es bevetele eleött megh hazasodik, megh büntessek negy forintal, idest fl. 4.

16. Valamelj Legennek Mester remeke az Chenek igaz itélete zerint be nem vehető, iobban tanullion.

17. Valamelj Legennek Mester remeke bevetetik, annak bemutatasaikor az Legenj tartozik egj osonaval es két forintal, idest fl. 2.

18. Mikoron immar az Legeny rend által vette volna Mester remekét is, ughian semmikeppen ne engettessek addegh ez Varosban Mesterre lennj, hanem Attianak Amnianak iamborságáról es eonneon magha io hirérol, eletereol leuelbeli uagj emberbeli bonisagot hozzon, Aprodsagnak kjeöltesereol Cehes helyi io Leuelet mutasson, az magát [igy] az varos keönyueben beirassa, az Varosnak a hwsegere megheskedgiek. Ezen által menuén, aggion az Cehben eöt forintot es eötven penzt, fl.5 d. 50. egy osonnát, ezzel allion be teobb Jambor Mesterek keoziben. Es ha matkaiat haza vizj, zabad lezen mivelni, Inast es Legenit tartanj. Mikor penigh az idö eljeö, az Mester aztalt is mind ezeken kiüwl tartozzek megh adnj, es ezenkeppen lezen eggik az teöb Jambor mesterek keözzwl, az Chenek minden igasagaual eluen.

19. Lakat giarto Mesternek fia, kiteöltven a Mivet, fél mestersege legien minden fele fizetesben az bcallasigh, de az Mester aztal meghadasaban tarczia az Ceh rendiheöz magát, es az Mester remek mellett is tartozzek meghadni az ket forintot, idest fl. 2.

20. Senkinek ne legien zabad ez Varoson Ceh kiwül valonak az mivet giakorlani saját kezeuel is, meliben ha ki meghtapaztaltatik, annak minden miwzere tanaczi ereieuel eluetessek, mert feleö, hogj ha ezek Zabadosok leznek, fenytek alatt nem leven, minden nytasokra, kolchok czinalmanyira réa uetik magokat.

21. Tovabba hogy minden dolgoknak hw gonduseleoi legienek, uegeztetet, hogy ket Ceh Mester valasztassek, tablara jaruan mindenikre, egy Wdeos es egj Iffiabb igaz itéletü ferfiak, a mellyk elseöben valasztatik,

anak hazához giwlekezzenek. De a Ceh jeouedelnereol eztendeönként zamot tartozzanak igazan adni es tiztiket letenni; a Ceh Mesterek valasztasanak napia legien Nagy Karaczion Nap uthan 15 nappal.

22. Immar a Mesterek keoziben zaluan, Vegeztetet, hogy ha masunat Lakatgiarto Mester jeövend ez varosra, bator Cehes hellien lakott legien is, de minek elötte az felseo dolgokat el nem vegezz, tudniillik eo maga io hire neve es Mestersege megh bizonytasat a Cehbelj fizetest, az Varos könjueben maga beiratasat, ez ideo eleott semmikeppen nem miuelhet, kiket által viuen, Legént, Inast tarthat, a Mester aztalt meghadván, mester tarsok lehet egezen.

23. Valameli Mester Orságban, Paraznasaghban, Gikossaghban, hamis hwtben, es effele zarvas bwnben megh tapasztaltatik, a Cehnek semmi igazzaul ne elhessen, seöt ha oly hir hallattatik is feleölle, hogj ki valahol feles eget elhatta volna is törueni nelkwł, ez varosban touab 15 napmal ne miuelhessen. Es ha valameli Lakatgiarto Mersternek a feles ege tiztatalsaghnak vetkeben esnek, es az Ura el zenuedné és tudua velle laknek, az oljan Mester a Cehbol kivettessek mind addigh, megh magat megh mentj es az Cehnek keduet talallia.

24. Valameli Mester az Legent miw kerestetlen lewltetj mwuelesnek okajert, vegienek raita egy forintot, idest fl. 1.

25. Valameli Mester az Ceh kiveul valo Mesterrel vagj Legeniel vagj zolgajaval tarsul mivelne, a Cehetlennek mwzere elvetethessek, az Cehes Mesteren penigh vegienek hat forintot, idest fl. 6.

26. Valameli Mester, más Mester mwveben auattia magat, az eleött az megh a miveltetö emberrel az elseo Mester el nem igazodik, veznek rajta ket forintot, idest fl. 2.

27. Egj Mester is egjszersmind kett Inasnal teobbet ne tarthasson, zabad legien velle ha mind az ketteöt egj nap zegeottette is be, awal is ha egj masutan zegeöttetj.

28. A mely Mester, mas Mester felebarattianak vagj Legenyjet vagj Inassat hozza hina, es akarmi alat hitegetne, valami modon, megh tudatvan a dologh, vegienek rajta két forintot, idest fl. 2.

29. Ugian ezen bwntetes alatt lezen az Mester, az kj az Legennek hethj bere felet darabot adand.

30. Valamelj Mester abba tapasztaltatnek megh, hogj viaz niomas utan kolchot czinalna, mestersege el vezzen, es ha az illien al kolchal ellue, erdeme zerint megh is bwnteteödiek.

31. Tovabba, miért hogj illik minden rendeknek az eo hataraban megh maradnj, es senkinek kart nem tennj, vegeztetet, hagi valameli miwet az varosbeli Lakatgiartok megh czinalni tudnak, affele miweket a ki behozna reaiok, eleteknek viselesnek, foglalkozasanak karara, kereskedesnek okaert, mindenekteol Biro Tanaczj erejeuel eluchessek, kinek fele az Tanacze, fele a Cehé lehessen, akar az magok hazoknal kezen, akar minden vasart a piacon, a Sokadamakon [iggy] kiwł találnek.

32. Ha penigh az illien kereskedeo a Lakatos Mesterek között lenne, a Cehé legien affele miw, es affelet vehessenek rajta hat forintot, idest fl. 6.

33. Mindazonáltal az itt valo Cehbeli Szigiarto Mesterek az Cziganioktól, az kik itt laknak, kantár zabolakat, cziattokat es horgokat bator vehessenek. De ezeken semmi Lakatgiarto miwet, se mas varasokrol ne hozzanak, se az Cziganioktól ne uegienek, se oh miwet ne foldoztassanak, se ne onoztassanak, hanem mindeneket mi töllünk Lakatgiartoktól vegienek, es welünk miweltessenek. Ha penig a szýgiartok e Vegzest felbontanak es által haghnak, Biro Uram es Tanaczj erejével az meghenggettetett dolgoktól is el tiltassanak.

34. Senkinek ne legien zabad lako házán kiüwl a Varoson a miwet giakorlani, mas embereknek nyílván valo karokra, tudni illik hogy ket miheliben miuellienek, tiz forint büntetes alatt, idest sub poena fl. 10.

35. Ha penigh valakinek szorgos dolga vagion az Lakatos Cehel, es nem varhatna a begiwlésnek napiat, tartozik D. 16 es az tablat eliatathattia, bizonyos orara, mely oran ha kj jelen nem lezen az giwlekezetben, veznek rajta D. 25.

36. Az Ceh Mester ebben meghwetkezven, ket annyn maradgion.

37. Tovabba miért hogj minden giwlesekben az egienessegh, zeretet illik, nem is melto az Iffiusagnak az Wenekeket tizteletlenül illetni; azonkeppen az Wenseghnek is az Iffiusagot megh inditanj nem alkalmas. Wegheztetet annak okajert, hogj ha valakj illetlen zoot eitene feoképpen az Wensegh között való ellen, ketzer megh zollichak, harmadzor ha megh nem swnek [iyy] az haborusagh inditastol, mingiarast egy forintra zalagat hozzak.

38. Mikor az Mestereknek tiztesseges lakodalmok, Mester aztal adasa, vagj egieb lakasok vagion, az Lakodalomnak, Muladsaghnak [iyy] vegeig hatt Iffiu Mester fenn zolgállion szorgalmatosan, zeretettel, az Ideős Mestereket vegezetre hazokhoz kiserjek; ha ki ezt nem czielekne, [iyy] vagj eleöb haza menne, megh büntetik egy forintal, idest fl. 1.

39. Vegezetre. Myerthogj az io lakas uthan megh is kell halnunk, es nem cziak az hazunkhoz valo keseres kevantatik, hanem a tiztesseges temetesnek is megh kell lenni : Azert valamelli —

40. Lakatos Attiankfiat, vagi giermeket, haza nepet az Uristen kj hija ez Vilagból, az Tablat el iartatvan, mingiarast hat Iffju elvalasztatot Mester tartozzek az Iffiu Ceh Mester hazahoz mennj, az Ceh Mesterrel eggiwt kjmennj az temeteo kertben, Syr asni el mennj : Az halotnak eltemetesekor penigh ez hat Mesterheöz ketteo vigiazzon, Iffiu Mester, kik az hatnak segýllienek az test vitelben. Vizza teruen penigh az temeteo helyreol, ketteo az Iffiab Mesterek között hatra maradgion, az kik a temeteo zezamokat el hozzak : melj temetesben ha melj Mester jelen nem lenne, tartozik egy forintal, idest fl. 1.

41. Valamelj Mester meghhaland es felesege marad, ha Legenie vagj Inassa vagion, tova egj holnapnal nalla ne tarthassa, mert artalmas Mester nélkül miueltetnj az Lakatgiarto miwet.

42. Leghutolzor, mind bekeseghnek, s mind kiteol Isten oltalmazzon, haborusaghnak idejen, minden Mester az eő Torniokban ugi vigiazzon, hoki az kit hova rendelnek, es mire biznak, abban ot a hellien minden illendeo hwseggel, az mint a Varos hwsegere megheskwt, czielekedgiek, forgolodgiek, minden felelmet es chalardsagot hatra vethuen.

43. Eztis hatra nem hagjuan, hogj minden magat ugi megh becziwlie, hogj a meghholtak uthan senki gonozt ne mondjan, mert ha valakj valakjnek holta uthan gonozt mond, es atkozza, vesznek rajta hat forintot, idest fl. 6.

IN CUIVS Rei Memoriam firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras priuilegialiter Sigillo pendent [*sic*] majori ciuitatis Nostrae roboratas, ex mera auctoritatis nostrae plenitudine confirmandas Societatj Serariorum perpetuo valituras, extradandas duximus. Datum in praedicta Civitate Colosvar ex domo Nostra Senatoria Die Decima tertia Mensis February Anno Dominj Jesu Millesimo Sexcentesimo Vigesimo praenotatis.

Stephanus Literatus Politorius, in praemissis

(P. H.)

Civitatis praenominatae Colosvar

Juratus et publicus Notarius m. pr. ¹⁾

CXVI.

[1620.]

Fejedelmi kedvezménylevelél a kolozsvári kereskedőknek otthon, városukban leendő megharminezadoltatása iránt.

Gabriel Dej gratia Regnorum Hungariae Transsilvaniaeque Princeps ac Siculorum Comes. Fidelibus nostris Egregiis ac Nobilibus, Tricesimatoribus et Theloniatoribus, ubiuis in ditione nostra Transilvanica constitutis et commorantibus eorumque vices gerentibus, modernis et futuris quoquo tempore constituendis. Cunctis etiam alijs quorum interest seu intererit, praesentes Visuris. Salutem et gratiam nostram. Nemellieknek Informatiokra, Jollehet ennek elleötte az Coloswariaknak marhaioktol valo harminezadlasokat, az külseö Harminezadokra transferaltuk vala; Mindazaltal annak utánna, gondolkoduan a uarosbeliek kereskedéseknék iob alkalmatosságarol, Ez napsagtol fogwa megh engediwk, hogj az Coloswari ember, ne masut, hanem ugyan cziak Coloswarat Harminezadolliion megh, akar mifele az orzagban bemeneo és ki jeöueö marhaktol mindenfele kereskedeseben. Hagyiuk azért és paranchiolliuk is serio, ez leuelwnk latuan, ennek utanna az Coloswari embereket semminemw marhaiokrol megh ne harminczadolliatok, se ez okon magokat szemeliekben, vagy penigh marhaiokban megh ne haboricziatok, hanem a mikeppen, hogj a magok Harminezadgiat,

¹⁾ A lakatos és vele egyesült czéhek leveles ládájában levő eredetiből, mely hártýára van írva s a városnak veres, zöld, fehér és sárga selyem zsinoron függő nagyobb pecsétével megerősítve.

oda Coloswárra transferaltuk, tw ys magatokat ahoz tartuan, engedgietek bekesseges jeöuetelt es menetelt mindenfele marhaiokkal valo kereskedésekben nekik. Secus non facturi, Presentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in libera Regiaque Ciuitate Cassouiensi die Sexta Martÿ Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo.

Gabriel m. pr.

Simon Pechi m. pr.

Cancellarius.

Caspar Beöleönÿ Secr. m. pr. ¹⁾

CXVII.

[1620.]

Bethlen Gábor fejedelem azon kiváltságot adja Kolozsvár város kereskedőinek és polgárainak, hogy Erdélyben s a magyarországi Részekben bárhol fizetni kellő harminczadjokat ezer forinttal évenként megválthassák.

Nos Gabriel Dei gratia Regnorum Hungariae Transylvaniaeque Princeps, et Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit uniuersis : Quod nos ad nonnullorum fidelium dominorum Consiliariorum nostrorum, propterea Serenitati nostrae factam intercessionem : Tum vero attentis et consideratis inconcussa, nec ullis tumultuum disturbiorumque temporum mutationibus uiolata fide, et laudatissimi in patriam eiusque bonum commune amoris constantia Prudentum et Circumspectorum Primarÿ et Regÿ Judicum, caeterorumque iuratorum, ac Uniuersorum Ciuium et inhabitatorum Ciuitatis nostrae Colosuar, quae ipsi nullis sumptibus rebusque priuatis parcendo, in Regnum nostrum Transylvaniae, patriam suam, eiusque Principes, praedecessores nostros, in praeteritis bellorum, afflictionum, uastationumque temporibus primum; tum nobis etiam ab eo, quo ad hoc Principalis dignitatis fastigium sumus euecti, summa cum animi sui promptitudine, et propensa in Rempublicam uoluntate exhibuerunt et impenderunt, ac in futurum quoque non minori eos alacritate exhibituros et impensuros esse non dubitamus : Totalem igitur et integram omnemque, ab quibusuis ipsorum conciuibus et fratribus, quaestum et mercaturam qualemcunque et quantumcunque exercentibus hominibus Claudiopolitanis, ratione omnium et quarumuis mercium, intra limites eiusdem Regni nostri Transylvaniae, et partium Hungariae eidem annexarum et incorporatarum, quocunque tempore et quouis in toto exigendam Tricesimam anteaque quoque [*sic*] a predictis Regni nostri Transylvaniae Principibus, antecessoribus nostris felicis reminiscetiae, ob respectus et

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétbe fogott regál papirra van írva s közepén a fejedelem papir borítékra, veres viaszba nyomott nagyobb pecsétével megerősítve. [*Pasc.* TT. Nro 16.]

supradictos, et alios illis non absimiles, sub certae Arendae solutione datam et collatam, et ab eisdem civibus Claudiopolitanis tentam et perceptam hactenus, memoratis Primario et Regio Judicibus, caeterisque iuratis ac universis Ciuibus inhaeratoribus, toties dictae Civitatis Claudiopolitanae, ipsorumque successoribus, haeredibus et posteritatibus uniuersis in perpetuum, denuo elementer, hac sub conditione dandam, conferendam [*sic*] et concedendam duximus, ut ijdem Primarius et Regius Iudices, caeterique Iurati, ac universi Cives ac inhaeratores eiusdem Ciuitatis Claudiopolitanae, eorumque Successores, haeredesque et posteritates Uniuersae ratione Tricesimae praemissa, a die prima Mensis Julij Anni praesentis Millesimi Sexcentissimi vigesimi computandae, singulis annis mille florenos Hungaricales currentis et usualis monetae, fisco nostro et successorum nostrorum eiusdem Regni Principum, dare et persolvere debeant et sint astricti; prout damus, conferimus, et conditione sub praemissa concedimus, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Quocirca uobis, Illustrissimo Comiti Stephano Bethlen Seniori de Iktar, Comitatum Maramarosiensis et Hunjadiensis supremo et perpetuo Comiti, Consiliario nostro intimo et per Regnum Transylvaniae Locumtenenti, fratri nobis honorando, Egregijs item Tricesimatoribus intra Regnum nostrum Transylvaniae, partiumque Regni Hungariae eidem annexarum officiolatus suos Tricesimatoris gerentibus, et rationum fiscalium exactoribus, modernis et futuris quoque, pro quovis tempore constituendis; Cunctis etiam alijs quorum interest seu intererit, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus uos quoque, a modo deinceps successivis temporibus, praedictam omnem Tricesimam, ratione quarumcunque mercium a quibusvis hominibus Claudiopolitanis alias in rationem fisci exigendam, eisdem Primario et Regio Judicibus, caeterisque Iuratis ac universis Ciuibus Claudiopolitanis, ipsorumque haeredibus et posteritatibus Uniuersis, in suos proprios usus percipere, et percipi facere permittentes; nec dictos mercatores ratione praevia ullo unquam tempore in personis rebusque ipsorum quibusvis impedire et damnificare praesumpmentes, eosdem Cives in perceptione Tricesimae iam fata molestare minime praesumat, nec sitis ausi modo aliquali. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in Castro Osdjam, die quinta Junij Anno domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo.

Gabriel mpr.

Simon Peehy,
Cancellarius mpr. ¹⁾

¹⁾ A régi papírra két rétbé hajtva írt s a fejedelem nagyobb pecsétével megerősített *eredetiből*. [*Fusc. T. T. Nro 18.*]

CXVIII.

[1622.]

Károlyi Zsuzsánna, Bethlen Gábor fejedelmné és Magyarország választott királynéja levele Kolozsvárra költözött Soos András dévai jobbágya szabadon boesátása iránt.

Nos Requisiteores Irarum et literalium instrumentorum in Sacristia siue Conseruatorio Conuentus Beatae Mariae Virginis de Colosmonstra repositarum et locatarum ac aliarum quarumlibet judiciariar. deliberationum, legitimorumque mandator. Serenissimi Sacri Romani Imperij et Transylvaniae Principis etc. executores. Memoriae Commendamus per praesentes. Quod Amplissimi Andreas Herman et Stephanus Batsi in persona et nominibus Amplissimorum Primarij et Regij Judicis caeterorumque Senator. personaliter constituti, prodixerunt nobis literas quasdam Sanctae memoriae Susannae, Dej Gratia Electae Hungariae Reginae, Transylvaniae Principissae et Siculorum Comitissae, petentes nos debita cum instantia, ut earum transsumptum pro futura ipsorum cautela in nostrum Protocollum inscribi curaremus. Quarum literarum tenor talis est. **Susanna**, Dei Gratia Electa Hungariae Regina, Transylvaniae Principissa et Siculorum Comitissa. Adgiuk tnttokra minden rendeknek ez levelwnk által, hogv ennek eleotte valo ideokban, mentenek volt minekwnk harom dieuaj iobbagink Colosvarra, kiket ad priorem residentiae ipsorum locum reducaltatni akaruan, requiraltattunk az colosuari beotswlletes tanacstul eggik feleol, ugimint Deuaj Soos Andras feleol. Melj eo kegiehnek requisitioiara, kegiehnessegwnket declaralni akaruan, azon Deuai Soos Andras jobbagiwnkat feleséghesteol giermekesteol, minden marhastul in perpetuum Colosuar narosanak adtuk, donaltuk es conferaltuk, az minthogv adgiuk, donalliuk es conferalliukis praesentium nostrarum literarum mediante. Datum in libera Civitate nostra Cassouiensi die tertia mensis martij Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo Vigesimo Secundo. ¹⁾

CXIX.

[1622.]

A kolozsvári unitárius plebánnus vagyonleltára 1622. márczius 11.

Soli sapienti et immortalis Deo per Jesum Christum Gloria et Honor in omnem Aeternitatem. *Amen.*

1622. die 11-a Martii.

Consignationes Haereditatum, ac Universorum Bonorum, puta mobilium et immobilium ad Officium Plebanatus in hac Civitate Colosvár spec-

¹⁾ A kolozs-monostori konvent levéltárában levő — befejezetlen — eredetiből, a mi félív papírra van írva s a szabadon boesátó fejedelmi levél *Minutumnának* látszik. Külső jelzés: *Civitas Kolosvár* C. nro. — Azon ládabeli iratok, melyek e fiókban vannak, rendesen nincsenek számozva.

tantium ex commissione Amplissimorum Dominorum Centum Patrum prae-nominatae Civitatis Colosvár per Amplissimos Dn. Mathiam Rhau, Gregorium Bontzidai, Laurentium Filstich, Andream Szabo, Thomam Lang, Joannem Tsanádi, Michaellem Balek et Casparem Nylas, post obitum videlicet piee Memoriae Reverendi ac Clarissimi Viri, Domini Pauli Götsi factae, quae uni-versa Bona postmodum in manus Reverendi ac Clarissimi Viri Domini Va-lentini Radeczý, moderni Plebani assignata et plena cum autoritate tradita sunt. Quorum series sequitur hunc in modum.

Interna Haereditas. Est Domus quaedam lapidea in Theatro Civita-tis, serieque Domorum Occidentali, ac vicinitatibus domorum a meridionali Dominor. Magistrorum Sartorum, a Septentrionali vero plagis Circum-specti Georgii Balogh, omnino ex adverso et opposito Templi Majoris ex-structa, in qua successivis semper temporibus ipse D. Plebanus personalem solet facere residentiam.

Externae Haereditates. Hortus sive pomarium quoddam habetur extra muros Civitatis, Possessionem Monostor versus, ad fluvium Samum [*sic*] in vicinitate Hortorum Prudentum et Circumspectorum quondam Domini Eme-rici Gelyen ab una, ac Consortis Generosi Domini Blasý Kamuthý ab alia partibus.

Item alter hortus habetur similiter extra murum Civitatis ad portam Monostor Kapu vocatam, in vicinitate hortorum Prudent. ac Circumspecto-rum Thomae Hosszu ab una, ac Joannis Acsi ab alia partibus, ad cujus horti finem, Possessionem Monostor versus, Samus, quem minorem vocamus, praeterlabitur. Deinde habetur Allodium quoddam extra portam Hid Kapu vocatam, penes pontem, qui nunc super Samum majorem dictum exstat, ubi singulis Annis hisce temporibus decimae ex praecipua et potiori parte Promonteriorum solent colligi, quod omnibus notum est. Foenetum etiam quoddam habetur, quod vulgo ab omnibus *Tölgyes* vocitatur, ac etiam notum est. Particula etiam Sylvae habetur in territorio Possessionis Szu-eságh, super qua particula sylvae literae exstant.

Vineae. In territorio Possessionis Szasz Fenes dictae, vicinitateque vinearum honestarum Foeminarum, relictarum videlicet Prudent. ac Circum-spector. quondam Martini Rögös [?] ab una, ac Michaelis Kadar alias *Ce-mentes* ab alia partibus, habentur quatuor jugera vinearum, culta sunt jugera plusminus duo. In territorio Civitatis hujus Colosvar, in Promontorio *Lomb* vel *Hendely* vocato, in vicinitate vinearum honestae Foeminae relictae viduae Circumspecti quondam Valentini Timár ab una, ac Martini Ozaundert alias Szabo ab alia partibus, tria jugera vinearum habentur. Similiter in territorio civitatis Colosvar in Promontorio *Bretfő* vocato in vicinitatibus vinearum Andreae Timar ab orientali, ac moderni Jurati Notarii Civitatis ab Occiden-tali partibus adjacent duo jugera vinearum nunc desertarum. Adhuc in Promontorio *Kőmal* vocato in vicinitatibus vinearum honestae mulieris relictae viduae Circumspecti quondam Stephani Nyreő, certa quaedam particula vinearum habetur, quarum vinearum quantitas nunc ignoratur. Ibidem in dicto Promontorio pene ad locum veteris Molendini ad rationem

Xenodochii S. Elisabethae spectantis $\frac{3}{4}$ [jugerum] vinearum habetur. Postremo in Promontorio etiam communiter *Harsongart* nominato tria jugera vinearum habentur, quorum duo ex permissu jam feliciter defuncti Plebani, a Reverendo et Clarissimo viro Domino Paulo Usanádi Rectore Scholae Nostrae incoluntur, unum vero ab honesta foemina relictā vidua Circumspecti quondam Josephi Nyireo incolitur.

Terrae arabiles. Quod vero attinet ad terras arabiles in territorio hujus Civitatis Colosvar, ad partem illam, quae *Nadasteri* vocatur, in vicinitatibus terrarum Prudentis et Circumspecti Petri Filstich senioris ab una, ac relictāe Ambrosii Szigyártó ab alia partibus, quatuor jugera terrarum habenter.

Ad fluvium *Nadas* dictum sub fine plateae *Hidelve* nominatae, in vicinitatibus terrarum Circumspectorum Minerker Michaelis ab una, ac Gáspári Nyireo ab alia partibus septem jugera terrarum habentur, totidem Cub. tritici in se recipientia. Ad illam partem, quae *Kajantoi Ut* vocatur, in vicinitatibus Generosi Domini Stephani Kassay ab una, ac viae publicae partibus ab alia quinque jugera terrarum habentur totidem Cubulos tritici in se recipientia, ad quarum terrarum arabilium finem terra Circumspecti Georgii Lakatos est sita.

Piscina. In tractu illo, qui vulgo *Szopor* nuncupatur, est locus satis ampla, piscina, cujus piscinae aliquando Praedecessores usum etiam ac utilitatem perceperunt, nunc vero eadem piscina inculta et deserta est.

Domus Supellectilia. — — — — —

Quod praesens Cópia e veris suis Originalibus nulla prorsus aliquali sensus, verborum, sententiarum variatione, auctione vel diminutione intercurrente, ad normam earundem rite desumpta sit, praesentibus fide mea mediante attestor, subscriptione manus propria usualique sigillo corroborando. Signat. Claudiopoli, die 1-a Juny Anno 1729.

Correcta per me

Franciscum Baýer m. pr.

[L. S.] Jur. V. Judicem Civitatis Claudiopolis.¹⁾

CXX.

[1623.]

Kolozsvár város és szamosfalvi birtokos Mikola János fejedelmi jóváhagyással történt békés kiegyezése az iránt, hogy utóbbi saját vámos hidján vámost kolozsváriaktól ne vehessen, de a város jövőbeli megigazításában őt munkással s költséggel segítse.

NOS GABRIEL Dei gratia Sacri Romani Imperij et Transylvanie Princeps, partium Regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes, ac Oppuliac

¹⁾ *Visitatio Canonica* Anno 1822. peracta. 221—224. ll. Ez oklevél közlését egyfelől azért láttam szükségesnek, hogy a hajdani kolozsvári plebánus birtokállapota hitelesen tudva legyen, másfelől mert az 1716=18. évi templomelvételekor az ősi plebánia és újabb építésű iskola helyisége s kiterjedése csak ennek segélyével állapítható meg.

Ratyborieque¹⁾ Dux etc. Memoriae commendamus per presentes. Quod fideles nostri Generosus Joannes Mikola de Zamosffalua Consiliarius noster ac Comes Comitatus Colosiensis ab una, ac Prudentes et Circumspecti Paulus Vendrich Judex Primarius, Stephanus Radnothy, Mathias Raŭ, et Stephanus Palastos Jurati Ciues ciuitatis nostre Coloswar, suis proprijs ac universorum reliquorum Civium et Inhabitatorum totiusque communitatis nominibus et in personis coram nobis personaliter constituti, matura prius intra se deliberatione prehabita, sponte et libere, viveque vocis ipsorum oraculo nobis retulerunt eo modo. Qualiter superioribus diebus inter dictas partes super exactione Telonÿ ex benigna collatione nostra per dictum Joannem Mikola proximis hisce diebus in possessione praedicta Zamosffalua in Comitatu Colosiensi existente et habita, erecti, super Cives et Inhabitatores, universosque Incolas antea dicte Ciuitatis nostrae Coloswar, per annotatum Joannem Mikola fieri coepta, quaedam lis et controuersia exorta fuisset. Quam quidem controuersiam partes eadem quam primum inter semetipsas sopitam penitusque sublatam esse, ac mutuae bonaeque Vicinitatis Jura sacra tectaque manere cupientes, hisce mutuis bonae vicinitatis officijs sese ad invicem prosequi statuissent, prout medio et interpositione fidelis nostri Generosi Stephani Cassay de Coloswar Consiliariÿ nostri, ac per Transylvaniam Prothonotarÿ statuerunt, Ac praefati quidem Judex Primarius et alÿ supranominati Ciues nominibus quorum supra, Privilegÿs utriusque partis saluis permanentibus offerunt, quod, quando dictus Joannes Mikola, aut posterius sui universi, pontes illos, quos ratione Telonÿ praedicti extruxit, intertenereque tenetur in territorio praedicto Possessionis Zamosffalwa, restaurare reficereque necesse habuerit, extunc ipsi etiam Judices, Juratique et caeteri Cives antelate civitatis nostrae Coloswar, in restauratione et extructione eiusmodi pontium, non quidem ex debito et Contractu, verum ex beneplacito et amicabile ipsorum voluntate, per ipsum Joannem Mikola amicabilem requisiti, eidem Joanni Mikola ac posteris suis universis auxiliabuntur, Ipsi vicissim Cives et universi Incolae et inhabitatores antelate Ciuitatis nostrae Coloswar una cum omnibus rebus, currubus, Instrumentisque ipsorum, absque ullius Telonÿ persolutione, per praedictos pontes et Territorium liberum semper transitum habeant. Protestantes nihilominus eadem ambae partes coram nobis solenniter, Joannes siquidem Mikola super eo, quod si praefati Judices Jurati et caeteri Cives sepe notate ciuitatis nostre Coloswar ad amicabilem requisitionem suam ad reparandos extruendosque pontes prelibatos nullum auxilium prestarent, extunc ipse benigna nostra collatione et donatione super sepe dicto Telonio eidem facta uti vellet; Quemadmodum et ipsi Ciues hoc in casu, omnibus ipsorum privilegijs et Juribus, quae ad presens haberent vel in posterum habere possent, contra eundem Joannem Mikola posterosque suos universos uti et gaudere seseque ipsos defendere vellent. Super qua quidem mutua ipsorum partium

¹⁾ Az *ae* helyét pótló *e-t* még itt is gyakran írják úgy, a mint fenebb sokszor meg volt jegyezve.

benevolentia, officiorumque mutua oblatione protestationeque per ipsas utrasque partes facta, literas nostras testimoniales sub Sigillo nostro Judiciali, partium ipsarum futuram ad cautelam necessarias eisdem dandas esse duximus et concedendas. Datum in Civitate nostra Alba Julia feria quinta proxima post Dominicam Exaudi, [május 29.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Tertio.

Coram me Magro Stephano Kassay,
Serni D. Princip. Transsilvanie Prothonatar. ¹⁾

CXXI.

[1625.]

A kolozsváriaknak az iránt adott fejedelmi kiváltságlevél, hogy oda bárholnan, bármi árut kolozsvári polgárnak bevinni harminczad fizetés nélkül szabad; de ha ők kereskedelemre máshová kiviszik, vagy mások külfországból ide behozzák, a harminczadot megfizetni tartoznak.

Gabriel Dei gratia Sacri Romaný Imperý et Transsylvaniæ Princeps, partium Regni Hungariæ Dominus, Siculorum Comes, ac Opulsiæ Ratiboriciæque Dux etc. Fidelibus nostris Egregýs Francisco Vedany Tricesimatori nostro Colosmonostoriensi et Caspari Vayda Rationistæ eiusdem, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis, Cunctis etiam aliis, quorum interest, seu intererit, præsentium notitiam habituris, nobis dilectis, Salutem et gratiam nostram. Colosuári városunkban lakozo Híneinknek keözeönsegesen ualo alazatos keönyeörgesekre, kegyelmes teken-tettünk leuen, Fejedelmi kegyelmessegünkbeol meghengedttük: 1. Hogy valamit Erdelybeöl, az Colosuári piacra be visznek, eladassanak okaért, ugymint Buzat, Sot, Zabot, Szalonnat, Barmot, Juhot, Barant, egy szoual, valami a piac szüksegere keuantatik, azoktol se Harminczad ne exigaltassék, se penigh Cedula penz ne vetessék, akar varosi, akar penigh külfeöldi emberek legyenek azok; 2. Valamit az Colosuári Híueink, sokadalmokban, Erdelyben, ugymint Desen, Enyeden, Vasarhelt, Szebenben, Brassoban, Feyeruartt, auagy akarmellyk városunkban megh vesznek, az illyen marhakat Colosuári Híueink megh vehessek, es Colosuarra szabadoson bevihe-ssek, s el adhassak ot, minden Harminczad és Cedula pénz fizetés nélkül, csak hogy Colosuarratt adgyak el. Ha penigh onnat valami marhat Magyar-országba vinnének, tartozzanak megh harminczadlani affelereöl; kit ha nem cselekednenek, az olyanokra nagy vigiazas leuen, minden marhaiok Zazonk ala be ütessenek és confiscaltassanak. Annak felette ha valahol Ha-uasokon, erdeokeön az Geöreögeök auagy ha szinten Colosuáriak uolnanak is, az kik Velenczebeöl, Teöreök, vagy Lengyel orszagbol, és azon kívül is

¹⁾ Az *eredetiből*, mely író papíron van kiállitva, s elől fejedelmi pecséttel meg-csösitve. [Fasc. T. Nro 93.]

akarmellyk idegen orszagbol, Erdely birodalmunkba marhat hoznanak, es az Orszagban sohult megh nem harminczadlottak volna; Effelek ha Colosuarra be mennenek, tehát az Colosuari Biro, ez illyennek iol uegere menuen, tartozzek mingyarast Monostorra, tinektek, auagy bizonyos arra rendeltet-
tet Emberiteknek ertesere adni, es megh izenni ez illyen dolgot. Ha hol penigh azon kivüllis hamaréb veghere mehetnetek effele dolognak, tartozzek ereöt es segetseget adni melletek, es az dolgot eligazitani, nekünk tartozo hite es kötelessege szerent. Annak okaert hadgiuk es parancsollyuk, tys mindenekben az felljül megh irt Kegyelmes Annuentiankhoz tartsatok es alkalmaztassatok magatokat, es azonkivül cselekedni ne mereszellyetek. Secus non facturi, Praesentibus perlectis. exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die Vigesima sexta Mensis May, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Quinto.

Gabriel
princeps mpr.

(Gregorius Ormankeózy mpr. ¹⁾)

CXXII.

[1625.]

Ács mesterek czéhszabályzata.

NOS PAULUS VENDRICH PRIMAR. ET GREGORIUS BONCZIDAY regius Judices, caeteriq. jurati Cives et Senatores uniuersi civitatis Coloswar. etc.

Memoriae commendamus tenor. praesen. sgcantes, quibus expedit univ. Quod cum Nos, in hoc Anno praesenti millesimo sexcentesimo vigo quinto, die vero decima septima mensis Novembris, in Curia hujus ciuittis, siue domo publica et Senator. pro dirigen nimir. comibus Reipub. nec non privatis quorumcuq. ejusdem Civium negotys, rite convocati, pro more solito consedissemus; Tunc honesti viri Michael Cimmerma, et Joannes Kis, qui alias Molnar, alter faber lignar. alt vero ejusdem artis quidem gnarus, verum tamen molitor, in suis pprys caeterorq. artis praedictae fabrilis tentor. artificum oio hic in hac praelibata ciuitate Colosuar commoran nominibus et personis, nostram personaliter venientes in praesent. significarunt coram nobis in hunc modum; Qualiter ipsi ac caeteri fabri lignarj, molitoresq. ejusdem artis manuariae, pariter ac ipsimet periti, matura intra se in solenni quadam ipsor. congregacione ad hoc idem conuocata, deliberatione praehabita, animaduertentesq. omnis generis manuar. artiu, quae ali-cujus in societate humana momenti esse censentur, magistros, suo quosque in genere existentise certum quendam ordinem, sine quo vzt nil est in uni-versitte rer. boni, inter sese mutuo laudabiliter admodum utiliterque con-

¹⁾ Az *credetiböl*, mely kettöbe hajtott regál papírra van írva s középen a fejedelem nagyobb pecsétével megerősítve. [*Flasc*, TT. Nro 19.]

stituisse, et eundem ad honestam aequabilemque inter ipsos, mutuamq. erga sese conseruandam societatem fouere, ac legibus quibusdam, ad id quam maxime congrue accommodatis conseruare, Se autem confraternitate sodalitteq. destitutos ejusmodi, sine lege ulla et absque ordine ullo, in damnum et pra'judicium alterius quemq. ratione pra'via in humana hac societate gerere, ac respectu artificy, ea uicissim quemq. facere, quae in eoune haud leue singulis, tam artificibus ipsismet, quam etiam alijs extra idem constitutis, hac sua confusione detrimentum saepe creare. Ideoque ut Societate aliqua inter ipsos ordineque constituto, ac certis regulis ad quas quisq. in eandem Societatem cooptatus et adscitus, institutum artis suae dirigere, exercitiumque artificy sui conformare posset et teneret. determinatis, Nos eundem deinde ordinem, siue Societatem confraternitatemq. et ut vulgo vocant Ceham ipsorum, pro mutua inter ipsos concordia concedere, authoritteq. nra confirmare, nec non infrascriptos Articulos, nobis in forma supplicis libelli porrectos, eo quo consignati sunt modo et ordine, approbare ratificareque dignaremur, a nobis debita cum instantia petierunt. Quamobrem, cum id et officy nostri ratio et pietas Christiana a nobis, pro stabilimento defensioneque honestor. quorumlibet ordinum Reipublicae nostrae electis, efflagitet, ut in ipsorum defectibus ope et opera nostra omnes subleuemus, quo et ipsimet ordines quiq. suam e communi sua societate et sodalitte capiant utilittem, et tota Respub: pulchr. redacta in ordinem, per mutuam omnium ordinum et Societatum aequabilem correspondentiam, tranquillior atque felicior reddatur. Proinde praememoratorem magistrorum Fabror. Lignarior. petition. suffragys nostris consentientibus conceden. duximus, atq. infra insertis articulis per eosdem pro commodo et Cehae ipsorum perpetuo regimine inuentis, ac per nos etiam perlectis correctisque benignum praeuimus assensum . . . Quorum quidem tenor et ordo vulgari idiomate in hunc modum sequitur:

I. Minden esztendeonkent az keowetkezendo wdeokben, annak az eo modgya szerént ket feo Céh mester valasztassek, az unio szerent, ugy hogy az edgyik Szász, az másik pediglen Magyar legyen, [*hogy ha az Céhben Magyarok is mindenkor találtnak,*] az kik arra szorgalmatos gondot viselylenek, hogy az teob Céhbeli Mestereket és attyokfaiat, az Céhnek az ide alá meghirt Articulusokban elo szamlált rendi szerent igazgassák és gubernallják minden személy valogatás nélkül.

II. Miel az mindennapi hallas es latas azt bizonyittya s keozeon-segesen is tapasztalni valo dolog, hogy az iffiak elméje nem elewe lato, hanem hertelen es vakmerő maga gondolatlan; annak okaert az ket eoreg Céh Mesternek szabad legyen, egymás keozeot az Céhnek jowara es eleomenetire nezendo dolgokban vegezni, ha penig az dolog sulyosb, mind egesz Céhül az wennyei és idésbek wégeszhetnek, minden illendeo dolgokrol, mely wegezéseket ha ki engedetlensegewel által hagna, tehát az ollyan vizzavono egy forintal es az weteknek miwoltahoz keppest teobbelis büntettessék.

III. Minden inas awagy legeny, az ki az Achy mesterseget megh

akarja tanulni, de kiváltskeppen idegenfi léuén, nemzetsegenek es maganak tisztességes miuoltarol és jámbor teokelletes magauiselesereol tartozik elseobennis bizonsagh lewelet hozni azoktol, az kiknek afféle leuelet adni illik es szokas.

IV. Es annal az mesternel, az kiteol az mesterseget tanulni akarja, ket hetig lakjék, és ha eo azt az Mestert, vagy az Mester eotet egymas keozt meghkeduelik, az a tanulo, azon vrawal, az Ceh közze mennyen, es ott kezeseket allasson, az kik az Cehben erette fogadast tegyenek, es ott szegeodgyek az Urahoz ket esztendeigh valo szolgálatra; Es ha idegen leszen az Cehben, három forintot fizessen, de ha az tanulo Inas Mester fia, az három forintal nem tartozik: Mindenik azért az idés mestereknek egy tisztességes wachyorát adgyon; mely keoltségnek fele az tanulo Inast, fele penig az vrát avagy mesterét nézi.

V. Az Inasnak szolgálattyaért pedig az Gazda az két esztendeore szabad saruwal, két ingel, két labrawaloval, es ha idejét jámborol ki teolti, egy farago s egy keoteo feiszeuel es az be álláskor az Cehben az Inastol három forintnak felének, ugy mint szaz eotuen pénznek meghfordításawal tartozzek.

VI. Annak felette az eoregh mesterekben be hiwan az Gazdaja, az tanulo Inast ideje el teolte uthán felszabadithya, es az is szabadon legený lehessen, el teoltuen aprod esztendejét. Es elseo legený esztendejeben heti bére harminczeot pénz; második esztendeore negýven pénz legýen vratol; teob ne adattassék, illendeo büntetés alat.

VII. Megh hazasoduan, az Mester Remeket chyinallya megh, mely remek legýen egy aito mellyeek, negý szegre s igaz mértekre czimalt, ismet egy chyatorna háytast tisztessesegen chyinallyon s hejazzon sendellyel: Az Mester remeknek illendeokeppen megh chyinalt nivoltanak meghintezesere lato mesterek legýenek, az kiket a Ceh rendel és walaszt.

VIII. Viszont ha meghhazasodik, és idegenbeol, az az, az eo Cehén kivül valahol veszen házas társot, maga sem leuen Cehbeli Mester fia, tartozik az Cehben egy forintal, hogý ha penigh mester fia, mester leányát uezsj, semminel sem tartozik. Viszont ha az, ki nem Mester fia, mester leányát uezsi, auagy mester fia leuen maga, nem mester leányat veszj, eotuen penzel tartozik chyak.

IX. Az mint fellyebb az tanulo Inas auagy legený feleol leon emlékezet, hasonlokeppen, ha idegen Mester akarna az Cehben be allani es itt az varoson szabadon miuelni, hazáiarol, Nemzetsegereol, jámbor eletereol leuelet producallyon, és ugý állhat be az Cehben. Az mestereket pedig megh keouetue, tartozzék az megh mondot mod szerént az mester remeket megh czynalni, es az mester aztalt meghadni; Az Ceben penigh nyolcz forintot fizetni.

X. Walamikor az Coloswari Biro es Tanáchý hiuattýa az Achý mestereket, Fejedelem auagy az Varas szüksege miatt, meghertuen az Cehmesterek az dolgot az Birotol Tanachýtol, mindgyarast minden szorgalmatossággal tartozzanak az Ceh mesterek, tellyes hatalommal Achý meste-

reket es legenyeeket Inasokkal oda valasztani, rendelni es küldeni, az houá az szükséggh mutattya. Ha penigh valamelly mester vagy szolga rend ebben ellenkeznek, el nem menne; vagy meghertuen ez szükséges dolgot, eleotte el menne, magát eltitkolna, auagy egyéb szin alatt ebből magát kitörtené hamis moddal: Ez ilyen mester vagy szolga rend, semmikeppen ez varoson ne mielhessen, az migh ilyen dolgajért 12 forintot le nem teszen; kinek két része az tanach-ban, harmada az Cehben engedelem nélkül járjon.

XI. Ha valamelly Mester, más valamelly Mesternek veghezment es eppen megszegődeot mivere menne, akar it ez varoson auagy akar hol, abban mártaná kezét, az eo Mester felebarattya ellen felfogadna az egyszer eppen megh szegeodeot miuet, az eo felebarattya akarattya ellen magának foghlná és occupalná; tehát minden kedvezés nélkül ezért azt az mestert tizenket forinttal büntessenek mindannyiszor, az menyiszer chyelekeszy.

XII. Senki az Mesterek keozzwl egy bizonyos wdeore küleomb embe-
rekteol, kuleomb küleomb helyeken küleomb küleomb miueket fel fogadni, és arra az gazdákat bisztatni ne mérészellye: hogy az olyan mester jambortalansága miat ne wadoltassék az Jambora is, és az eo newe alat ne rutittassék, kart is az gazdának ne tegyen: Mert raita megh vehessék az kart; és az Czehenn is az ilyen dolgáért meghbüntettessek eot forinttal.

XIII. Valamelly Mester az más Mester inassát vagy legényet, titkon vagy nyiluan, hozzá hitetne es akár mi modon hozza gyonátana, [igy] az ilyen hitetno Mester, ki az eo felebarattya melleol az szolga rendet hozzá hiteti, eot forinttal büntettessek valamennyiszer chyelekeszi mindenkor.

XIV. Az idegen jeoueveny kantarosoknak, kik itt ez warason adot nem adnak es sem egybeol, sem masbol az warasnak keozeonseges dolgai-ban szolgallattal ninchyenek, itt a warason semmi Achy miuet fogadni es mivelni szabad ne legyen, chyak kichyidet is: Ha ki pedig it laknek, es adot adna, s az waras keozze szolgálna, de az Cehben nem volna; az ilyen, mégh az Céhben magát nem szerzi, annak is addég miuet fogadni es chyinalni szabad ne legyen; hanem chyak foldozgatni es oh meghbomlot miueket helyre allatni es meghtatarozni; mert ez ilyen miuelgetesekteol az olyanokat, miuel eokis az varos keozze szolgálnak, megh nem foghjuk. Hogy ha penigh walaki efféle it lakos Czehetlenek és idegen kontarosok keozzwl ez ellen chyelekedni találtatnék, Biro erejenel, az ollyatennak minden műszere elwetethessék, mellyeknek válara szerént, két része az tanachye, az harmada penigh az Czehe legyen.

XV. Wegezetre az mint az teob Ceheknek, ugy az Achy Chenekis meghengedtük, hogy magok az mesterek uagy penigh az Legenyek keozeot, valami oly vizzavonas és igyenetlenséggh modnélkül valo es illetlen szauokbol és egymás ellen bechytelen magokwiselésekbol tamadna, kit magok keozeott az felhaborodot személyek le nem chyendesithetnenek, tehát effele tisztességhitelenségeket és abbol származott igyenetlenségeket, az Czehben szép moddal igyenességghre vihessék és az eo modgyok szerent, meghis büntettessek azokat, kik effelenek okaj lenni tapasztaltatnának;

hasonlóképpen aztis illendeóképpen meghbüntethessék, valaki keozeon-ségesen az Celi ellen akarmikeppen valamit chyelekeszik auagý vetkezik. Hogý ha penigh az chyelekedetek nagyobbak volnának, es az Biro s Tanáchý igazgatasat nezne, tartozzanak teokelletesen oda bochyátani, minden akadályoskodás és ereoszaktétel nélkül.

Nos igitur praetitulatur. Articulator. per nos ex certa deliberation. nrae Sententiae acceptator. approbator. ac Cehae eorundem Magistrorum Fabrorum lignarior. perpetuo pro regimine concessor. confirmator. q. in fidem, testimonium ac firmittem perpetuam, pntes Lras Nras priuilegiales in formam libelli redactas, authenticici majoris sigilli hujus Ciuittis munimine roboratas, ýsdem modernis et futuris. eorundemque uniuersis posteritatibus, perpetuis semper temporibus valituras dedimus donauimus, et concessimus. Datum in Curia nra Coloswarien. die decima sexta mensis Decembris: Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Quinto.

In Pmissis jurato Notar.
existente Stephano Conrado,
Extradataeq. per eundem m. pr.¹⁾

CXXIII.

[1627.]

Bethlen Gábor római szent birodalmi és erdélyi fejedelem, Magyarország Részeinek ura, székelek ispánja kiváltságos kedvezménylevele az iránt, hogy Kolozsvár város emberei ezer ökröt vehessenek, azt a fizetendők megfizetése mellett elvihessék, úgy, hogy annak árán az országban legszükségesebb árucikkeket hozzanak be.

Gabriel Dei gratia Sacri Romani Impery et Transylvaniae Princeps Partium Regni Hungariae Dominus Siculorum Comes ac Oppoliae Ratiborariaeque DUX etc. Fidelibus nostris Vniuersis et Singulis, Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregýs et Nobilibus, Supremis ac Vice Comitibus quorumcunque Comitatum, Capitaneis, Praefectis, Prouisoribus, Castellanis Arcium, Prudentibus ac Circumspectis Ciuitatum Oppidorum Villarum et possessionum Magistris Ciuium, Regýs ac Sedium Iudicibus, Villicis, et Juratis Ciuibus, Vadorum Viarumque Custodibus et eorum Vices gerentibus, Cunctis etiam alýs, cujuscunque status, gradus, dignitatis, ordinis, officý, honoris et praeeminentiae hominibus, ubiuis in ditione nostra commorantibus, quorum interest seu intererit, praesentes nostras Visuris, Salutem et gratiam Nostram: Latvan Orszagunkban az kereskedő rendnek az Arany es ezüst penz miat valo nagy fogyatkozását, melynek szük volta miatt Orszagunkban marhát nem szállithatnak, hogý ebből az reszből is Orszagunknak segetseggel lehetnenk, Meghengedtők kegyelmesen az Colosvari Aaros embereknék, hogy ez utan es mostis Orszagunkban annuatim vehessenek minden bantas nélkül ezer ökrököt, es kiis háytathassák oda, az hova akarjak, Solutis tamen de jure Soluendis; Melynek arráual Orszagunkba marhat

¹⁾ Az *úcs czék* levéltárában levő *eredetiből*.

hozzanak, De ebbeli kegyelmesegűnkkel azok elhessenek, az kik Országunkban leghszűksegesb marhat hoznak, ugymint: posztó es selyem Marhát, Arany fonalat es premet, few Zerszámot es Gyolcziot, teőb azokhoz valo Marhakkal edgűtt, mellyek leghszűksegesbek es continealtatnak az Orszagh limitatiojában. Hadgyuk azért es kegyelmesen parantsollyuk hűsegheteknek, hogy ez kegyelmes Annuentiankrol valo leuelűnket latvan, Colosvari Aros emberinknek az Ezer szamu ökröket, most es ezutannis esztendőnkint Országunkban felszedni es minden helyeken de kiualtkeppen Vánokon es harmintzadokon, minden tartoztatás, károsítás es bantodas nélkül, solutis tamen de jure soluendis, oda az hova akarják ki wzetni, es azokat áru Marhakra conuertalni meghengedgye: Secus nunquam facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restituti; Datum in Ciuitate Nostra Alba Julia die Vigesima Octava Mensis Junij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Septimo.

(Gabriel. mpr.

Gregorius Ozmankeozý, mpr.¹⁾)

CXXIV.

[1627.]

Bethlen Gábor fejedelem parancslevele a disznódi szűrtakácsok azon visszaélése ellen, hogy ők a szűrt a hazai szűrszabók kárára idegeneknek adják el.

Gabriel, Dei Gratia Sacri Romani Imperij et Transsilvaniae Princeps, Partium Regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes, Oppoliaeque et Ratiiboriae DUX etc. Fidelibus Nostris Prudentibus et Circumspectis, Michaeli Lutsch, Magistro Cinium, Colomanno Gotzmeister, Consiliario Nostro et Judici Regio, Sedis item Judici Civitatis Nostrae Cibiniensis, Necnon, Proindis, Villico possessionis et Cehae Magistris Textorum Grisificorum Disznodiensium, modernis et futuris etiam pro tempore constituendis, praesentes inspecturis. Salutem et Gratiam Nostram. Az Colosuari szűr szabok alazatossan panaszkodnak azon, hogy noha ennek előtte is parantsoltunk volt kegyelmesen, hogy az Disznodi szűrtakácsok az ueg szűreokett ne adnak egjebeknek, kiualtkeppen orszagunkon kiül ualoknak, hanem elseobe ez orszagbeli szűrszaboknak az limitatio szerént valo árrán, es ha mi felliebb lenne es ez orszagbeli szűksegheteol maradna, azt adhatnak idegeneknek. De aual a takatsok nem gondoluan, ez orszagbeli szaboktól auagj eltagadnak a szűrtt, auagj uagian nyľuanis megtartanak es Magyarországhi idegen embereknek aduan tallerert, est annak utanna, orszagunk constitutioia ellen, az georeogeoknek ualtanak el dragabb arron az uegezett ualoranal. Melý dologh ig leuen, tizti ellen uagion hűsegheteknek, hogj ezeket nem aniamuertaluan, meg nem bűnteti: Kegyelmesen hadgyuk azért es ex superabundanti serio parancsiolliuk hűsegheteknek, parancsolli megh serio a szűr-

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétfőbe hajtott regál papírra van írva, s közbül megpecsételve. [Fusc. M. Nro 6.]

takacsoknak, hogj a szwrtt ante alios et potissimum extraneos, adgiak ez orszagbeli, es neuezet szerentt az Colosuari Szwrszaboknak, alioquin ha panaszs jeő meghis eleőnkben reaiok, hwseghtek ellen animaduertalunk erette. Tw is pedigh takatsok, elhagiatok a taller dragan ualtogatast, es az szwrt ez orszagbeli es Colosuari Zaboknak adgiatok egjebek eleott, mert touah szofogadatiansaghtokat bwntetetlen el nem szenvediuik. Secus nulla ratione facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Castro Nostro Radnothiensi, die prima Julj Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Septimo.

Gabriel m. pr.

Gregorius Ormankeőzy m. pr.¹⁾

CXXV.

[1627 — fordítás 1561-ki *eredetiből.*]

Az ötvös czéh magyar rendszabályai.

Az tiszteletes Colosuari Eőtueos Mesterek Cehiről valo Leuel, melyet ugyan azon jambor Eőtueos Mesterek Kerelmere magyar nyelure forditot, Szegedi Geörg, akkor Colosuari Notarius.

Mi Barat Istvan fő Biro, Kalmar Lazlo Kiraly Biro, Sram Istvan, Fodor Istvan, Filstich Lőrincz, Vaczi Peter, Segesuari Domokos, Asztalos Peter, Eppel Peter, Porkolab Mihaly, Eib Georgy, Tot Ferencz, Raw Imreh, Colosuari esküt Polgarok, Minden hiueknek az Christus Jesusban, mostaniaknak és jöüendőknek, a kik ez irast lattyak, oluassak, es hallyak, köszönetünket, az mindeneknek üdüözitoiebe. Az emberi okossagnak, elmelkedesnek Serénséghe meg mertekeluen magában azt, hogy az emberek elmulandok, dicziretesen ezt lelte raita, hogy a mely dolgok üdök szerint szerzettetnek, önmagokkal, az elmulando emberekkel öszue el ne veszszenek, söt inkább leveleknek oltalmaban és erőssegeben szereztessenek. Annakokaert, mýs ez leuel rendi szerint, mind mostaniaknak, mind jöüendőknek tudasara akarjuk mutatni; ²⁾ Hogy az Urnak meghirot esztendejében, egy megh szokot es bizonyos napon a mi Tanacz hazunkban egész Tanaczul ülnek, ez bölcz es tiszteletes ferfiak, Eötuös Gergely, Filstich Peter a dicziretes ötuösi miuen valo mestereknek Cehmesteri, nemely főb vgian azonfele ides mesterekkel öszue, kik ez Varosban laknak vala, jöüenek mi előnkbe, es mind az egész tob ötuös mesterek képében, ilyen jelentest tönek minekünk; Hogy ök reghi üdöktől ³⁾ fogua nemü nemü leuelek szerint, mellyeket ő nekik a mi megholt eleink, polgarok kiattanak volt, magoknak valo Cehet tartottanak volna. Mely leuelekben mivelhogy valami nemü articulások istentelen baluanyozásra valok volnanak, az oltarhoz, kit

¹⁾ A *szabó-czéh* levéltárában levő *eredetiből*, mely kétrétü regál papírra van írva s a fejed. rányomott pecsétével megerősítve. [Fasc. sub. D. Nro 16.]

²⁾ Az *eredetiben*: *istatny*.

³⁾ Az *eredetiben*: *wlőktelen*.

regenten ők, az ittvaló Szent Mihály neuü Egyházban tartottanak es annak tiszteletehez illendők, mellyeket immár ők az Euangelionnak igassaga, ki a Christuse, meg ielenese vtán letöttek es el hattanak volna. Hogy ennek vtanna ő köztök effele leuelnek enny reszeben valo megszégéséhez képest, valami nemü szünek meltatlan fel fualkodasa, es abból éktelen versengés, békételenség, kik és mely dolgok a Czehbeli nemes igyenesség romlására valok, ne tamadhatna, és hogy a közönséges ioknak vegezeseről mikor törekednek, az iffiusagnak kevely szolalkozások, az ides es meghért emberek ellen erőt ne venne, és az io erkölcz éktelen és rut negédségre ne hal-lana. Ez okon a mesterek az ő Céheknek meguitasara, egyenlő akarattól ő köztök vegeztének volna neminemü Artikulusokat, kiket ők és az ő utanok valo mesterek is a Cehben megtartananak. Es kérenek minket arra, hogy mi azokat megertenek, megh hannok, vetnök, merteklenők, es a mi tisztünk szerent iol rendelnők, az ő Czeheknek megh tartasara és békesseges megmaradasara, a mi polgari meltosagunk szerént ¹⁾ megerősittenők. Mi peniglen meg goudoluan azt, hogy az tisztbeli nepeknek, kik valamely kösseg előtt vadnak, hűségekre főképpen ez bizottatott az valasztásban, hogy a kösseg közt a tisztességes szokásokat meg tarczak, hasznos rendtartásokat szerezzenek es a jóságoknak epitesere szorgalmatosak legyenek; Az tarsasagokban az igassagot, az emberi es Isteni törvényeknek megtartoiat oltalmazsak, annak gyakorlasaban naponkint az tarsasagot, a kikből varosok alnak, epitse; hogy ides fő nepek legyenek, kik a mellettek valo iffia-
kat okossagokkal es io tanaczokkal segitse. Es a jóságos erkölczel egymashoz hasonlok leuen, miképpen a külömb külömb féle tagokból egybe szerzet test, visszavonas, pártutés, haborgas, minden fele istentelenség, a kiuel a tarsasagnak kötelességei megfeitetnek, tauol leuen, szeretettel élne-
nek. Hogy efélek között megh azokba is, a kik erőtlen szabasuak uolnanak ²⁾, legyen az io okossagnak valami látattya. Az mértékletlen dologh el tauoz-
tassek. Ez okokból azert, mi a megmondot mestereknek kéréseket igazak-
nak itiluen lenni, az ő vezéseket a mi Privilegiumunkban venők; mellyek
ighe szerint valo modgyanal imigyen köuetkeznek:

I. Hogy az ő Céhekben két fő Cehmester legyen, egyk Szász és a másik Magyar legyen; ezeket megh eskessek; Ezek minden holnapban minden mester miuet meg lassak, es igazan megh proballyak, hogy senki semminemü miet tizen négy lottosnal alabvalo ezüstből ne mérészelyen mielni. Mert valaki a probalasban vgy talaltatik, hogy külömben mielne. Az első vetkeiert ket lot ezüsttel büntettessek meg. Az másodikért, negy-gyel. Az harmadikért, egy Ghira ezüsttel. Negyedszer hogy ha afféle bün-
tetessel nem gondoluan, vakmerően el menne benne, hogy alab valo ezüst-
ből mielne, mesterségének elveszteseuel büntettessek; külömben penig be
ne vetessek, hanem uionnan ualo megfizeteseuel a Mesterseghnek.

II. Valamely ötuös legyen, akar hol tanolt legyen is, az it ualoktul
meghvalna, a ki Cehbe be akar allani, koteles legyen a mesterek közül

¹⁾ Az eredetiben: *szerént*. E szó többnyire ez alakban van leírva.

²⁾ Az eredetiben: *uolmanak*. E szó is többnyire ez alakban jó elé.

valamelyet egy egész esztendeigh heti bérért szolgálni, hogy addégh meg-
esmertessenek, mind erkölczében s mind magha viselésében, hogyha illendő
leszen e a Cehbe auagy nem. Annakutanna penigh, hogy az egy esztendő
ki lakia, a Cehet köüetni akaria, a Ceh mestertől a mester remeknek meg
czinalasara napot kerien. Tartozzek euuelis, hogy az ő Attyanak, Anya-
nak es születesének tisztesseges voltarol es az ő aprod esztendejenek igazan
es huen valo kitölteseröl leuelet hozzon, a mestereket bizonyossa tegye.
Auagy ha leuelet nem hozhat, egyeb be uehetö bizonsaggal bizonicza meg.
Azoknak penigh, kiknek attyok, annyok, hazaiok, pogan kéz alatt vadnak,
erre a dologra annyra ne kenyszerittessenek. A fellyül meg mondott napot
penigh ket jambor köz mesterek által köüessék. Ez illyent penigh, mind
afféle leuelnek meg hozasara, auagy bizonytasra, az Cehmesterek akkor
intsek, mikor napot kér. Senkit külömben a Cehben ne uegyenek. Az mely
nap penigh azt kikeri, annak utanna köüetkezendeo Cehnek be gyűlésére,
mely előszer leszen, a remeket meg keszitse, az mestereknek akkorra be
mutassa. A mester remek penigh, a mit eleibe adgyanak effele leszen. Egy
Knoros kupa : Egy helymes [?] peczet. ¹⁾ Egy arany gyűrő, ²⁾ kiben szines
kö legyen. Ezt penigh egyebüt meg ne chinalhassa, hanem chak a Ceh
mester hazanal. Akkor penigh mikor be mutattya, mind az egész mesterek-
nek tartozik minden effele egy vachoraczkaual. Ha valaki penigh effele
mester remeknek meg chinalasa előtt meg hazasulna, az Ceh szüksegere
negy forintot tartozzek fizetni.

III. Minden mesternek saiat es tulaidon belyege legyen, es azt kiki
mind az ő minere felüsse, egy lot ezüst büntetes alatt, az ő bélyegét arra,
a mely fél ghiranal több lészen.

IV. Minden, a ki mesterre akar lenni, tisztességes atyatol, anyatol
valo legyen, hire neue es tisztességehe uezsett ne legyen : Annak felette a
Cehbe tartozzek hat forintot fizetni, es a mestereknek közönseggel egy
tisztesseges ebédet adni. Senkit penigh a Cehbe be ³⁾ ne vegyenek, hanem
ha ő magát elősör tisztességhes hazassagra kötelezi.

V. Ha valamely mester mas Varosrul ⁴⁾ ide iöne, s az Cehbe be akarna
allani, az is tartozzek a mester remeket meg chinalni; A mesterseget
penigh a fellyül meghirt fizetessel es minden mogyauul felvaltani. Annak
felette az ő tisztességes masumnat valo el valasarol es tisztességes állapotya-
rol levelet hozni.

VI. Midön a szüksegh mutattya, a mesterek Szombat nap gyűllyenek
egybe, minden mester tartozzek ot ielen lenni. Ha penigh valamelyeknek
oly szükseghé törtennek, ki mia ot nem lehetne, ez illyen se merészellyen
elmaradni külömben, hanem a Cehmestereknek hirre adgya. Az Cehmeste-
reknek azokat, a kik io okkal elkeredzenek, ⁵⁾ szabadsagok legyen elbocza-

¹⁾ Az eredetiben : *pechet*.

²⁾ " " : *gyűrű*.

³⁾ " " : *ez nines*.

⁴⁾ " " : *Varosrol*.

⁵⁾ " " : *kérelmek*.

tani. A ki penigh vakmerőségéből ot nem lenne, két lot ezüst a marad-sagha.

VII. Egy idegennek is ne legyen it a Varason műy chinalással életet¹⁾ keresni, es semmi időben a közönseges sokadalmak ideietől megh valua, it miet ne legyen szabad arulni. Es a ceh mestereknek tellyes hatalmok legyen rea, hogy effélét mindent, a ki Cehet nem tart, az műről eltilczon, Mikor sokadalom vagyon is, szabad legyen az idegen emberek miét is megpróbálni, mindenét. Ha penigh a probalasban valami hamis mű talaltathatik, az üdö-beli bironak hatalmaual el vétessek, két része a Tanacznak a Biroual, harmada penigh a Céh szükségere adattassék.

VIII. Istennek elvegezet akarattyabol, ha valamely mesternek törté-nik ez vilagbol ki multa és a felesége a miet mieltetni akaria, egy egész esztendeigh es három napigh mieltethesse. Szabad is legyen addig de touab²⁾ ne tudos legent tartani, de ugy reszebe es az műre tarsul ne tarcza, hanem illendő heti berre: Azt is vgy penigh, hogy ha addigh az ő megh holt Vranak neuet viseli es megh tartya.

IX. Senki, egy mester is, hamis aranyat, és sárga rezet meg ne meré-szellyen aranyazni, es senki elmetelt arany forintot, tördeltet, se semminemű lopot ezüstet es aranyat ne mereszellyen venni, hamis contrafact köuet se mereszelyen³⁾ be foglalni. Sőt inkább minden miet, a mellyhez valami két-séggh volna, szabad legyen mind addigh megtartani, miglen vegere mennek, hogy igaz marha. Ha penigh afféle minek vagy marhanak io szauatossat nem adhattyak azok a kik arulnak, elvehessek, két része a Biroje, Tanacze, harmada penig a Céh szükségere valo legyen, Ha penig valamely mester, hamis penzt megaranyaz es sarga rezet, anagy hamis miuet metelek⁴⁾ arany forintot venne, hamis köuet foglalna be, a Céhnek egy ghira ezüstön ma-radgyon.

X. Valamely mester, legent az műre tarsul fogadna fel, és annak felét, harmadát, vagy negyed részét adna, a Varosnak es a Céhnek szokasa ellen, egy ghira ezüstön maradgyon, két része a Biroé, a Tanacze, harmada a Cehé legyen.

XI. Egy mesternek se legyen szabad egyszersmind két aprodnál töb-bet tartani. Azonkeppen legent is. Minden aprod penigh, a ki arra a műre akar allani,⁵⁾ késérgetésnek okaért hat hétig lakiek. Annakutauna az ket Céh mester előtt es a többi előtt is, az Urahoz beszerződgyek. Az Céhbe tartozzek ket forintot fizetni, es az ő Vranak, az hűsegnek bizonyosb vol-taert, kezest vessen. Ha nem mester fia, negy egész esztendeigh tartozik szolgálni aprodul. Az elő ket esztendőben, sarutol elvalua, mindennel ő

¹⁾ Az eredetiben : *életit*.

²⁾ „ „ : *toub*.

³⁾ „ „ : *mereszlyen*.

⁴⁾ Az eredeti magyar szövegben is így van, de a latinban : *discissos aureos* lévén, bizonyos, hogy tollhibából van „metelek“ szó *metelett* helyett.

⁵⁾ Az eredetiben még ott van e szó : *az o Uraul*.

maga ¹⁾ ruhazza magát. Az vtolso ket esztendőben, az Ura ruhazza. Ha penigh effele inas valamely az ő Urat maga felfualkodasabol, vakmerőségeből, üdö előtt elhadna, es egy holnapigh haza nem menne hozzáia; annak utanna fel ne vegyék, hanemha uionnan szerződik, es a ket forintot leteszi. Akar mely öreg legen is penig, negy esztendőt kell szolgálni, hogy [ha] azt ki tölti, tartozik az Vra neki egy forint arra ruhauul.

XII. Valamely szolgál az az inas vagy legeny orsagba talaltatik, ha nagy orsagh leszen, a Biro iteletire hadgyak, ha kiezin, hat a biro elől a Ceh eleibe kériek.

XIII. Ha az mesterek között, auagy legenyek közeöt, vagy masok között, valami haborusagh, veszedelmes észueszés támad, szabadsagok legyen a mestereknek azt a Cehbe le tenni; ha penigh effele versengesek, még meg nem bekelhetuen, egy először biro eleibe iutnanak, onnat esmet bekességet kiuannanak, ismet a Ceh eleibe iöhessenek meg bekelni.

XIV. Az mely legeny Urat el akaria hadni, ket hettel eleb tartozzek Uranak akarattyat megh jelenteni. Az vtannis buczu hetet ket hetet szolgálni, hogy a miet a mellyet felfogattanak uolt, el uegezzek. Senki penig egy mester is, effele legent, ki az Varosban egy mestertől mas mesterhez akar szolgálni menni, meg ne mereszellen addig fogadni, a mig meg nem erti az Uratol, mi okon es mi modon vált el.

XV. Ha valamely legeny ez Varosra jöne mielni es it a Varoson miet nem talalna, kiert oly helyre kellene ki menni, a hunn semmi Ceh ninczen, olyan helyen ket hetnel touab ne legyen szabad mielni, ha penig külömben chelekednek, Annakutanna esmeg ide a Varosra jöne, senki effelenek addig miet ne adgyon ket lot ezüst birsag alat, hanem a Ceh mestereknek hirre tegye, es az olyan legeny a mestereknek keduet lellye.

XVI. Ha valamely legeny, az ő Urat haragiaban el akarna hadni, es hadna oknelkül, es az Ura boszusagara a meg mondot buczu ket hetet, setalassal tölteneie el, es az vtan mas mesterhez akarna menni, semmikeppen miuet neki ne adgyanak, mig nem az ő Urauul mestereuel meg alkuszik, mert valaki effele legennek miet adna, két lot ezüstteön marad.

XVII. Egy mester se merészellyen a legennyel tarsul mielni, se arannyal, se ezüsttel együtt kereskedni valamikeppen; es egy mester is az ő mihelyeben a legénnek ne hadgyon az ő maga szükségére többet chinalni, hanem egy Ruhara valo gombot, egy felső ruhara valo horgot. Ennek is penig az ezüsttit a legény a mestertől vegye. Senki touabba ²⁾ ne merészellyen szolgálaiának darab ezüsttel vagy arannyal fizetni; mert ha valaki abba talaltatik, hog az ő szolgálaiual vagy valamely legennyel ezen modon mielne ³⁾, [igy] egy gira ezüsttel; ha penig arannyal vagy ezüsttel fizetne, ket lot ezüsttel büntettesek.

XVIII. Egy legennek se legyen szabad it a Varoson ezüst miuel vagy darab ezüsttel kereskedni es maganak niluan auagy titkon mielni, mert ha valakit ⁴⁾ vagy legent ebbe kaphatnak, a miet attol elveszik es a Ceh ladaiaiba

¹⁾ Az eredetiben mindig: *onmaga*. — ²⁾ Az eredetiben: *toabba*. — ³⁾ Az eredetiben még ott van: *es kereskednek*. — ⁴⁾ Az eredetiben még ott van: *uagy inust*.

teszik; És miet sem adnak annak mind addigh, mignem a mesterekkel dolgot eligazittya; Touabba valamellyk valakit mesterek közül vagy meltatlan beszedeuel vagy chelekedetuel megbantand, annak egy mester se adgyon műet, mignem a mestereket, a kiket megbántot, meg engeszteli. Azonkeppen büntettesek az is, a ki vagy inas, vagy legeny az ura formait meg formallya, az ura engedelme es hire nélkül.

XIX. Senki, se mester, se legen a feleteh valo reszegsegbe auagy a hasartba be ne merüllyön a Cehnek kisebbsegere. Mert a kit effele vetekben találnak, első vetekért egy lottal, másodikert kettőuel, harmadikert huszonegy¹⁾ lot ezüstel büntettesek. Ha mind erre is meg nem szűnnek; ha mester leszen, a Cehből kivettesek; ha pedig legeny auagy inas, előszer ötuen penzzel, másodszer egy forinttal, harmadszer ket forinttal büntettesek. Negyedszer a műnek fel tiltasaua büntettesek.

XX. Senki egy mester is, töb miet fel ne fogadgyon, hanem chak a menyit alkalmas ideigh²⁾ ket legenyel es ket inassal iol meg chinalhat es vegezhet. És senki egy mester is, a kinek ket beres legenyé vago, valamely mestert mihelyebe, heti berre, ne mereszelyen tartani. A ki penigh azon modon mestert akar oda fogadni, a mester helyet a legent elbochassa tölle. A ki ezen kül chelekedik, előszer negy lot ezüstel; másodszer huszonnegy nehezekkel; harmadszer egy gira ezüstel büntettesek megh. Negyedszer ha megh nem szűnik, engedetlenségnek bwneuel.

XXI. Valamely mester mas mesternek műet, lüzelkedesuel, vagy aiúndekozasaua magának szerzi, auagi el hiteti, fel gira ezüstön maradgyon. Szinte azonkeppen az is, a ki a mas ember az az a mester műet megh olczarollya.³⁾ A ki penig valamely mesterhez eladni ezüstöt vinne, a másik mester azt attol elhitegetne, előszer ha műeli, marad ket lot ezüstön; másodikert ket annyn, es annak utanna, a mint ide fel megh vagyon írva.

XXII. Ha valamely mester valaminemü ezüstet megh olvast, es azt ő tölle plikben el akarja venni a kie, az mester azt megproballya; ha a proban igazat tart, az ő jelet a ki meg frisseli rea üsse, ha penigh a probat megh nem allja, tehát se jelet ne üsse rea, se meg ne fejerieze, hanem ugyan olyan modon adgya ki a mint megh ötti.⁴⁾

XXIII. Valamely mester, valamely legennek miet arulna, akar it, akar masut chinaltak legyen, fél ghira ezüstön marad.

XXIV. Az ki valaminemü ezüst miet, vagy arany műet meg akarna böczültetni, egyeb közmester meg ne beczülhesse, hanem chak a ket esküt Cehmester; mert ha valamely közmester ebben ártya magát, ket lot ezüstön marad. Az Cehmestereknek penigh a beczüből munkaiokert ket ket pénzek jarion, a mint a Varos euel közönseges kepen szokot elni minden forintbol.

¹⁾ Az eredetiben *huszonnegy* van téve.

²⁾ Az eredetiben mindenütt *videig* van írva.

³⁾ Az eredetiben *olczarollya*.

⁴⁾ Az *eredeti* magyarban is így van, de a latinban: *in simplici infusionis habitu* levén: bizonyos, hogy itt „ötti“ tollhibából van *önti* helyett használva.

XXV. Hogy ha valamely mester, más mesternek legyenet auagy aprodyat elhiteti, egy gira ezüstön marad. Ha pedig mas ember inassat, ki urat elhatta volna, hazanal tartya, ket let ¹⁾ ezüstön marad, ha mas mester akarattya ellen es boszuira mieli.

XXVI. Miel hogy mind a tisztesseges okosság, mind penigh es főképen az Istenhez es atyankfiahoz valo szeretet, azt mutattya, hogy az halottaknak vtolso es vegső szolgálatyokba is ²⁾ jelen legyünk, hogy a mi egymashoz valo szeretetünknek geriedetessege megmutattassek, es az örök életre valo vtolso feltamadasunk keresztyen modra tiszteltessek. Annakokaért illik, hogy a mesterek feienként az halottaknak temetesre valo kísérésében jelen legyenek. A sir asas pedig az iffiu mesterek gondgya legyen, es ő tisztek, auagy ő magok megh assak, auagy penzert asattyak. Miel hogy penigh ebben es egyeb szolgálatokban is, kiuel az iffiu mesterek a Cehnek tartoznak, valami fogyatkozás ne törtennyek; az iffiu mestereknek mindenha egy előttök járo legyen, a ki őket a sir asásra es egyeb szolgálatra is rea incze. A testet pedig Ő ³⁾ magok tartozzanak az iffiu mesterek a sirhoz vinni, es ebből senki magat meg ne menthesse: Ez rendtartas ellen, ha valamely iffiu auagy ides mester is, egyarant ha chelekedik, a menyszer mieli, anny nehezék ezüstön marad. Az egyeb szolgálatyaban is a Cehnek ha valamely iffiu mester az előttök járo ellen, ki kolchos mesternek hiuattatik, ha engedetlen leszen, vgyan azon egy egy nehezék ezüst az büntetésse.

XXVII. Miért hogy ezt nem csak jeles embereknek peldaiabol es mondataiból lattjuk tisztessegesnek es hasznosnak lenni, hanem meg az Istennek parancholattyais mutattja, hogy minden tarsasagban mértékletes es io rendtartással valo élet öriztessek megh. Az idés vén ⁴⁾ embereknek, az ő állapottyok es idejek szerint, illendő tisztességek megadassek; illendő dolog okaert, hogy ebben a Cehben is, az eleb valo és idés vén mesterek, mind szolasban, mind egyeb dologban főkeppen böczültessenek. Es az ő szauokat, a közönseges Ceh dolgaban mikor szollyak, egy mester is, kiualtképpen az iffiu mesterek közül ektelen es alkalmatlan negédes szokkal meg ne baneza es a Cehbe ektelenül ne gestallyon. Minden ember az ő helyen ülljön, a kit neki rendelnek. Es ha valami szaua leszen, ülő helyeből tartozzek tisztessegel leuen mindenekhez előmondani. Ha penigh egy masra valo panasztörténik ket mester között, azok fel allyanak es egyik a másiknak tisztesseggel szoluan, a Cehnek vgy panaszolkodgyanak. Hogy ha pedig valaki ot alkalmatlanul czaczogna es az Cehmester meg szolítuan, halgatni nem akarna, az menyszer mieli, annyszor egy egy nehezék ezüstön maradgyon Azonkepen az illyen is, a ki helyeből fel szököllik.

XXVIII. Ha valamely a mesterek közül, hoszu ideig valo betegség

¹⁾ Eredetijében : *lot*.

²⁾ Eredetijében : *es*.

³⁾ Eredetijében : *conmagok*.

⁴⁾ Eredetijében : *vin* — mindenütt.

mia, anagy valami módon megh nyomorodnek, es a mesterek annak valami segitseggel akarnanak lenni, azt az egesz Cehnek közönseges jövedelméből miellyek.

XXIX. Minnyaián a mesterek, mind ides, mind iffiu, mind Cehben, mind Cehen küntül, es mind lakodalomba, mind lakodalom kivül, egymast tisztesseggel tarczak. Es a ket esküt Cehmesternek engedelmesek legyenek; Viszontagh az Cehmesterekis ez megirt rendeleteknek igassagát mindeneknek egyarant szolgaltassak, mert minden mestert, a ki vagy tiszteletlenségben, vagy engedetlenségben talaltatik, az első vetekért egy lot ezüsttel büntetetik meg, a masikert kettőnel, az harmadikert fel girauál. Ha mind ezekkel is nem gondolna, nakmerősegből meg nem terne, miuet fel tilczak, szolgálait inassat el vegyek. A Cehmesterek is penigh, hogyha gondviseletlenségben talaltatnak, duplan azaz ket annyn maradgyanak.

XXX. Miellhogy a mi megholt eleinknek, birainknak es Polgartarsainknak jó rendeleseből az Eötuös Cehnek minden hadi szerszamokkal egy tornyot kell tartaniok, mely az Oovarban az Varos Kofalan a del felöl valo szegleten vagy on epitetuen. Annak okaert mikor ¹⁾ a szükség kiuannya, haborusagnak ideien az mesterek annak megoltalmazasara ²⁾ tartozzanak vigyazni. Es bizonyos rend szerint, a körül jelen lenni: semmi maga mentség senkinek abban nem használhatuan, hanemha betegsegh. De még az is, a ki betegsege mia szemellye szerint ot nem lehetne, helyeben ugyan azon mesterek közül tartozzek mast allatni.

XXXI. Valamely mester ezekben a dolgokban, birsagon maradna, valamely Ceh napon leszen, vgyan azon nap, a masik Ceh naponnis intessek a birsagnak megh fizetesere. Ha megh nem adgya, miet feltiltsak, szolgálait el vegyek.

Ezokaert, a megmondott Eötuös mestereknek kerelmere, igazakra es törven szerint valokra haholuan mi io akarattal. Az ő fellyül megh irt rendeleteket es articulusokat ioua hattuk, diczirtük, megh erősítettük. Az megh mondot mestereknek, az ő utannok valoknak is, hogy mind mostan, s mind jöuendő üdökben megh tarczak. Ezt hozza teuen, hogy ha ök egesz Cehül, ez megh mondot irt vegezéseknek vagy resz szerint, vagy mindenes-től ellene jarnanak, anagy valamit ellene vegeznenek, a Bironak es Tanacz-nak, kik ez Varoson akkoron, es üdök szerint lesznek, tiz gira ezüstön maradgyanak. Ennek a dolognak emlekezetire ez örökke valo erősegere, az meg mondot ötuös mestereknek es maradkoknak is ez jelen valo leuelet az mi Varosunknak nagyobbik pechetinek rea függeszteseuel megerősítettük. Mely leuel költ az mi Tanács hazunkból pünköszt nap előtt valo pénteken, az Urnak ezeröt száz hatvanegy esztendeieiben. ³⁾

¹⁾ Az eredetiben: *mikorontan*.

²⁾ Az eredetiben: *otalmazasara*.

³⁾ Az ezután beigtatott későbbi évi pótló czéhvégzéseket időrendi helyöken a szövegben felhasználom. A czéhsszabály tartalommutatója közlését fölöslegesnek láttam.

Descriptum per manus Stephani Palfi Enyedi Ser.
Dni Gabrielis Bethlen dei gratia Sacri Rom. Imp.
et Transilvaniae Principis Cancellar. Major' Seribae'et
jurati Notarj Anno Domini Millesimo Sexcente-
simo Vigesimo Septimo, die Vigesima Mensis
Decembris Prud. et Cir. Michaelae Eppel et Steph.
Seres Cehae Magris. ¹⁾

CXXVI.

[1628.]

Fejedelmi kedvezménylevel az iránt, hogy a kolozsváriak a mult évről elmaradt kétszázhuszonnégy ökröt megvehessék, a fizetendők teljesítése mellett Bécsbe kivihessék s onnan az országban szükséges árukat hozzanak be.

Gabriel Dei gratia Sacri Romani Imperij et Transsilvaniae Princeps. partium Regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes, ac Opuliae Ratiborariaeque DUX etc, Fidelibus nostris Uniuersis et singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, honoris, conditionis, dignitatis, Officij et praeeminentiae hominibus, Signanter autem Tricesimatoribus, Teloniatoribus, pontium, passuum, uadorum, Uiarumque custodibus, et eorum Uices gerentibus, Cunctis etiam alijs quorum interest seu intererit, praesentes nostras uisuris. Nobis dilectis, Salutem et gratiam Nostram. Colosuári hiueinknek fejedelmi kegielmességünkbeol, hogj Bechi marhát Orszagunkban beöuebben szállithassanak megh engedtwk, hogy annuatim Ezer Fökreöt birodalmunkban megh uetetuen, solutis de iure soluendis az Bechj keöre ki haythassak, Miel az elmult esztendeöben az baronnak uetele igen hatra esuén, az Ezer szambol két szaz huszonnegy maradott uolt el: azon fejedelmi kegielmességünkeöt nem akarván teölleök megh uonni, kegielmesen megh engedtwk, hogy azt a két szaz huszon negy Fökreöket, birodalmunkban megh uetetuen ki is haythassák az Bechj keöre. Hadgiuk azért es paranchiollukis serio, hogy ez leuelwnket latuán, megh mondott Colosuári hiueinknek auagj arra rendeltetett bizonios embereknek, az megh irt kétt szaz huszon negy számu eökreöket birodalmunkban bekesegeesen megh uenni et uetetni, seöt solutis ut praemissum est de iure soluendis, minden tartoztatás es kesedelem nélkwl ki haytani auagj haytatni megh engedgie hwsegtek, Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis, Datum in Ciuitate nostra Alba Julia, die Uigesima Septima Mensis May Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Vigesimo Octauo.

Gabriel m. pr.

(Gregorius Ormankeözj mpr. ²⁾)

¹⁾ Az *ötös czél* levéltárában levő magyar *eredetiből*. A latin szöveg látható fennebb János Zsigmond vál. kir. korában. [XXXVII. szám alatt.]

²⁾ Az *eredetiből*, mely kettöbe hajtott regál papirra van írva nyitott alakban, s közösen a fejedelem nagyobb pecsétével megerösítve. [Fasc. V. Nro 7.]

CXXVII.

[1628.]

Szentpáli János mérai és andrásházi részjóságát a kolozsvári Szent Erzsébet-kórháznak zálogosítja el hatszáz magyar forintban.

En Szentpáli János Kolosuar megieben Nouaiban lako. Az mi kegielmes Vrumknak eő Felsegenek Vduaraban leueő bizonios zamu Feő Ember zolgainak előtte iarioia. Adom ertesere az kiknek illik ez leuelemnek rendiben, hagi miuel az Meraÿ es Andrashazi Puzta rez iozagomtuul tauul lakom, igen keues auagi maid ugian semmi haznat nem uehetem, azert Kolosuarhoz mint nekem hazamhoz zeretemet es abban leueő Szent Ersebethi Ispitalibeli Szegeniekhez ualo kereztienÿ io indulatomat megh akaruan mutatni Istenert, es batiam Szentpáli Andras Vram is bizonios okokra nezve az eo kgyme ugian abbeli rez Jozagat mind Merait, Andrashazit, eő kgymeknek es az megh neuzet Ispitalinak inpignorallia bizonios summaban es igitte, melinek magamis consentialtam es iauallom mostis! Azert enis ez felliuul megh irt okokra nezue az en megh nevezett Meraÿ s Andrashazi Portiomat minden hozzaia ualo pertinentiakkal egiütt adom és zalagositom az Varosnak es benne leueő Szent Ersebethi Ispitalinak, hat zaz magiari forintba, melinek ket zaz tizenket forintia eőtuen eött penze defalcalodot Kolosuarat leueő hazam Adaiara, miuel sok eztendeöteöl fogua nem fizeteödeöt uolt es aual tartoztam, az harom zaz niolcuan harom forintiat negiuen eött penzet pedigh uettem fel eppen kez penzül Kolosuari magam hazanal Eppeli Mihali Vram Polgar es Geczi Istuan Vram Ispitali mester Vramek Eő kgymek által, meli derek summarul quietaltam is eő kgymeket, fogadom pedigh eő kgymeknek, hagi ha valameli atiamfia eő kgymeket akarna ki uetni, tehat euincalom eő kgymeket es karban nem hagiom, melinek bizonisagara es ereössegere [adom] az magam kezeuel subscribalt es tulaidon peczietem alat ualo levelemet, ugi hagi ieöuendeöben Conuent Vraim hon leuen, ez dologrol az Conuentbenn is minden voltakeppen fatealok. Datum Claudiopoli die 11 Julÿ Ano 1628. Idem qui supra

[L. S.]

Joannes Szentpáli de Nouaÿ mp. ¹⁾

CXXVIII.

[1630.]

Katalin, brandenburgi örgrófné, római szent birodalmi és erdélyi fejedelemmé, Magyarország Részének urnője, székelyek ispánja, az ország szükségére adott negyven ezer kétszáz harminczöt forintért és ötven pénzért Kolozsvárnak adományozta az odavaló egész harminczadot, oly módon, hogy felét a királyi tárházba évenként szolgáltatassa be, s erről a k. monostori fejedelmi harminczadost értesíti.

Catharina DEI gratia nata Marchionissa Brandenburgica, Sacri Romani Imperÿ et Transsilvaniae Princeps, partium regni Hungariae Domina,

¹⁾ A kolozsvári Szent Erzsébet-aggház birtokában levő *eredetiből*, mely papírra van írva s nemzetiégi pecséttel hitelesítve. [Fasc. A. Nro 45.]

Siculorum Comes, ac Borussiae, Juliae, Cliviae Montium Ducissa. Fideli nostro Egregio Gregorio Szegedi Tricesimatori nostro Colosmonostrensi moderno scilicet, praesentium notitiam habituro, Salutem et gratiam. Mivelhogy Colosuári városunkban lakos hűeink Birák, polgarok, és az egész városi Inhabitorok, az Orszagnak bizonyos és igen nagy szükségében közönséges ionak előmozdításaért költöttek és adtanak volt negyven ezer, kétféle száz harmincz öt forintot, és ötven pénzt, melynek contentalasa mind ez ideig is fen aluan; találanak mostan megli minket alazatosan annak a summanak refusioia felől; kiknek méltó kiadásokra, és bóczwletes Tanacz Urainknak, s az egész Orszaghnak is erőttek való teórékedésekre kegyelmes tekintetünk leuen, az egész Colosvariaknak harminczadgyatt nekik conferaltuk ilyen conditioval: hogy esztendőnként annak az harminczadnak felétt fide mediante az mi Tárházunkban szolgaltassak; felétt pedig azon Colosvari Birák, Polgarok, és az egész Városbéliek percipiallyak, hogy ennek utanna Colosvari hűeinknek, akarmi renden lévő kereskedők legyenek azok, harminczadgyokat nem percipialuan, hanem ex ea parte azt az gondviselest magokra bizvan, kezedből resignallyad, hogy vellek való kegyelmes vegezesünk szerint, az magok harminczadgyanak felétt esztendőnk által administrallyak Tárházunkban; felétt pedig percipiallyak magok számára mind addigh, migh az negyven ezer kétféle száz harmincz öt forint és ötven pénz adosságh kitelik. Secus non facturur. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die decima septima Februarii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo.

Catharina m. pr.

Stephanus Kovachocz,
Cancellar. m. pr.¹⁾

CXXIX.

[1630.]

Az előbbi fejedelmi parancslevél tartalma adomány alakjában kiállítva.

Nos CATHARINA Dei gratia nata Marchionissa Brandenburgica Sacri Romani Imperij et Transsilvaniae PRINCEPS, partium Regni Hungariae Domina, Siculorum Comes ac Borussiae ALDAE CLIVIAE MONTIUM, DUCISSA m. pr. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis. Quod Nos iustitiae et aequitatis summam semper habentes rationem, nihil aequae cupimus, magisque nobis imitandum proponimus, quam ut omnium et singulorum fidelium nostrorum iusto voto legitimaequae petitioni satisfiat, ac unicuique quod suum est, tandem postliminio reddatur; arbitantes hoc pietatis et munificentiae studio, et Coelesti Numini rem gratam praestari, et Principatus nostri officio, Cunctorumque subditorum opinioni abunde satis fieri. Quam ob rem ad humilimum Pru-

¹⁾ Kétféle regál papírra írott s közből a fejedelemtől pecsétével megerősített eredetijéből. [Fasc. TF. Nro 21.]

dentum et Circumspectorum Antonÿ Czenadi primariÿ et Matthiae Rav Regÿ Judicium; item Michaelis Eppell, et alterius Michaelis Jo Sammariaÿ Juratorum Senatorum nominibus et in personis caeterorum Juratorum Ciuium, ac Vniuersorum Inhabitorum et Incolarum totiusque Vniuersitatis Civitatis nostre Colosvar, nobis factam supplicationem; Tum vero quod superioribus abhinc annis, temporibus quondam Serenissimorum regni huius Transsilvaniae Principum, ad publicas et maxime arduas regni necessitates, diversis temporibus quadraginta millium, [*sic*] ducentorum, et triginta quinque florenorum Hungaricalium summa, ac denariorum quinquaginta, paratis et numeratis in pecunÿs, nomine mutui et sub spe futurae restitutionis, ab ipsis Iudicibus, Juratisque Ciuibus et Vniuersitate dictae Civitatis Colosvar, erogata extiterat et expensa; Ob quam quidem summam Oppida Szek in Dobocensi, et Colos in Colosiensi Comitatibus existentia simul cum Cameris et Salis fodinis, universis, pro totidem, utpote quadraginta millium, [*sic*] ducentorum, et triginta quinque florenorum Summa, ac denariorum quinquaginta, inscripta erant et impignorata; Verum postmodum ob summam aerariÿ regni inopiam, ab eisdem Iudicibus, Juratisque Ciuibus et incolis adempta fiscoque applicata; Tandem progressu temporis, ut praescriptae expensae in praemissos publicos usus insumptae satisfactio fieret. Totales et integrae Tricesimae ac Vigesima bouum, vaccarum, equorum, iumentorum, ovium, ac cuiusvis generis pecoris et pecudum, mellis, cerae, universarum et quarumlibet rerum venalium merciumque quouis nomine vocitarum quaestus gratia siue propriÿ aut priuati usus causa per ipsos Iudices, Juratos, caeterosque Vniuersos ciues, intra vel extra moenia habitantes, mercatores, questores et Institores, Contributores, ac cuiusvis conditionis Incolas praenotatae Civitatis Colosvar, tam intra, quam extra regnum hoc partesque eidem subiectas, in quous loca et regna provinciasque exteras, non vetitas tamen, quocumque tempore evehendarum et invehendarum annotatis Iudicibus, Juratis Ciuibus, caeterisque Incolis Ciuitatis Colosuar, in publicos ipsorum usus levandae et convertendae, a Principibus quondam huius regni praedecessoribus videlicet nostris iure perpetuo et irrevocabiliter datae, donatae et deputatae fuerant; ac postmodum a Serenissimo quondam Principe, domino et marito nostro desideratissimo approbatae, ratificatae, et confirmatae extiterant, prout haec omnia ex literis eorundem Principum Donationalibus et Confirmationalibus clarius expressa habentur. Verum superioribus annis crescente in dies maiore expensa, et exhausto regni aerario, aliasque gravissimas ob causas, idem praefatus Princeps dominus et maritus noster piae memoriae, praescriptas totales et integras Tricesimas ac Vigemas ab eisdem Iudicibus, Juratisque Civibus ac Vniuersis Incolis antelate Civitatis Colosvar ademerat et abalienaverat. Requisitae itaque sumus ab eisdem humillime, ut Nos de annotata quadraginta mille ducentorum et triginta quinque florenorum ac quinquaginta denariorum Summa et de refusione ac contentatione eorundem gratiose ipsis providere dignaremur. Quorum quidem iustam atque legitimam postulationem benigne perpendentes, Accedente etiam fidelium dominorum Con-

siliariorum nostrorum singulari propterea facta intercessione; ac insuper considerato unanimi assensu, Vniuersorum regni nostri Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum Statuum et Ordinum, ad praesentem generalem Diaetam in hac Civitate nostra Alba Julia, ex edicto nostro celebratam congregatorum, dignum ac aequum hanc refusionem Judicantium. Totalem itaque et integram Tricesimam Judicum, Juratorum Civium ac Vniuersorum Inhabitorum et Incolarum totiusque Vniuersitatis Mercatorum, Quaestorum, Institorum, Contributorum ac cuiusvis conditionis hominum praefatae Civitatis Colosvar, ea conditione ijsdem Judicibus, Juratisque Civibus, ac Vniuersis Incolis dandam, donandam et deputandam duximus, ut praescriptae Tricesimae dimidietatem fisco nostro annuatim ijsdem Iudices, Juratique Cives et Incolae fide sua mediante administrare, et administrari facere debeant et sint astricti: Alteram vero eiusdem Tricesimae dimidietatem singulis annis exinde provenire solitam in suam ipsorum rationem pacifice percipere et cumulari facere tam diu possint et debeant, quamdiu de praescripta totali et integra quadraginta mille, ducentorum et triginta quinque florenorum Hungaricalium ac quinquaginta denariorum summa plenaria ipsis fiet satisfactio et refusio; Prout, damus, donamus, deputamus et conferimus sub modis praemissis; harum nostrarum pendentis et authentici Sigilli nostri munimine roboratarum vigore et testimonio literarum mediante. DATVM in Civitate nostra Alba Julia, die decima septima mensis Februarij Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo.

Catharina m. pr.

Stephanus Kowachoczy,
Cancell. m. pr. ¹⁾

CXXX.

[1630.]

Katalin, brandenburgi örgrófnő, római szentbirodalmi és erdélyi fejed. stb. adománylevele, melylyel a kolozsvári dózsanegyedet, s a harminczadi jövedelem fiskust illető részéből 900 m. forintot — Báthori Gábor fejedelemnél előde példáját követve — az orthodox vagyis helvét hitvallású kolozsvári eklézsia papjainak, rectorainak, kántorainak, tanuló növendékeinek és más egyházi szolgálatot tevőknek adta és rendelte.

NOS CATHARINA DEI GRATIA NATA MARCHIONISSA BRANDENBURGICA. Sacri Romani Imperii et Transsilvaniae Princeps, Partium Regni Hungariae Domina, Siculorum Comes ac Borussiae, Juliae, Cliviae Montium Ducissa etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis, Quod cum certo intelligamus, predecessores nostros Transsylvaniae Principes, Serenissimum quondam Gabrielem, alias Sacri Romani Imperii et Transsylvaniae Principem, etc. dominum item

¹⁾ Az *eredetiből*, mely hártyára van írva és a fejedelem asszony zöld, sárga és fehér selyem zsinoron függő pecsétével megerősítve. [*Fasc.* TT. Nro 20.]

et maritvum nostrum charissimum, foelicis recordationis; in primis vero Serenissimum olim Gabrielem Bathoreum, itidem hujus Regni nostri Transsylvaniae Principem, pio zelo et studio Orthodoxae Religionis nostrae sive Helveticae promovendae flagrantem; Ecclesiam DEI Orthodoxam, sive Helveticam Confessionem profitentem in Civitate nostra Colosvár Collectam, Ejusque cujusvis ordinis Ministros et Alumnos, insigni et commemorabili liberalitate condecorasse ac dotasse; Quo facilius ac citius illa noviter fundata Ecclesia accrescere et adimpleri posset, Totalem et integram Unam Quartam decimarum, Vini, aliarumque Universarum frugum autumnalium quam etiam vernalium in promontoriis et Territoriis predictae Civitatis nostrae Colosvár quotannis Divina benedictione provenientium: Ex Redditibus porro et proventibus Tricesimae Civium et Incolarum jam dictae Civitatis nostrae Colosvár Nongentos florenos hungaricales annuatim in usum et sustentationem Verbi Dei Ministrorum, Rectorum, Cantorum, Alumnorum ac aliorum Ecclesiastico officio fungentium, in perpetuos dictae Ecclesiae Dei proventus et redditus ac bona Ecclesiastica consecrasse, donasse et contulisse. Nos quoque Eodem in Religionem nostram Orthodoxam sive Helveticam, Ecclesiamque Dei in praenotata Civitate Colosvár collectam, pio zelo et studio inflammatae, praedecessorum nostrorum Vestigiis, hoc etiam pietatis in genere insistere unice exoptantes: Totalem et integram Eandem Unam Quartam Decimarum, Vini utpote, Tritici, Siliginis, hordei, avenae, milii, pisorum, fabae, Cannabis, lini, Speltarum et aliorum quorumlibet bladorum e terra nascentium; Apum, item agnorum, agnellorum et porcorum, nec non universarum rerum decimari solitarum; in territoriis et promontoriis, intraque veras metas seepius dictae Civitatis nostrae Colosvár provenientium, absque ulla Arendae solutione: Ad haec, ex redditibus et proventibus Tricesimae Civium et Inhabitorum praetactae Civitatis nostrae Colosvár Nongentos florenos hungaricales, in usum et aedificationem ejusdem Ecclesiae ac Scholae, sustentationemque et intertentionem VERBI DEI Ministrorum, Rectorum, Cantorum, Alumnorum, aliorumque quorumlibet aliquo Ecclesiastico officio fungentium, Orthodoxam nostram sive Helveticam Confessionem profitentium; In duobus terminis; Quadringentos nimirum et Quinquaginta florenos hungaricales, pro festo beati Georgii Martyris, alteros vero similiter Quadringentos et Quinquaginta florenos hungaricales, pro festo beati Michaëlis Archangeli; nunc quidem per Prudentes et Circumspectos Primarium et Regium Judices caeterosque juratos Cives et Senatores Tricesimatoresque antefatae Civitatis nostrae Colosvár, quamdiu praenotata Tricesima prae manibus eorundem fuerit, Termino vero, qui ipsis per nos ad percipiendam pro se se ipsis Tricesimae dimidietatem est constitutus, elapso, per Nos ipsas Successoresque nostros legitimos Transsylvaniae Principes ex ejusdem Tricesimae proventibus quotannis paratis et numeratis in pecuniis persolvendos, in perpetuos redditus et proventus bonaque Ecclesiastica consecramus, damus, donamus et conferimus: Ea tamen per expressum declarata Conditione, ut praescriptos Universos utriusque generis proventus et redditus, Certae

quaedam et praecipuae bonae Conscientiae ac exploratae fidei pietatisque personae e medio Ecclesiae praescriptae, denominandae, atque ad hoc officii [sic] deputandae percipiant, Eosque Universos illibata fide, non in alios quospiam profanos usus, sed solummodo ad Ecclesiae Dei praenominatae necessitates, Templi utpote, Scholae, domorum Verbi DEI Ministrorum et aliorum, Ecclesiasticorum nempe personarum aedificationem, necnon Eorundem Verbi DEI Ministrorum, Rectorum, Cantorum, Alumnorum Scholae, aliorumque consimili officio fungentium sustentationem et intentionem conuertant et expendant, Rationem de hisce omnibus, si non hominibus, at DEO Optimo Maximo exactissimam reddituri: prout prouentus et redditus universos praescriptos, in praedecclaratos pios et salutares usus, offerimus, consecramus, damus, donamus, et conferimus, Jure perpetuo et inviolabiliter praesentium per Vigorem; QVOCIRCA Vobis Universis et singulis Spectabilibus, Magnificis Generosis, Egregiis et Nobilibus; Thesaurariis, Camerariis, Tricesimatoribus, Perceptoribusque et Decimatoribus nostris praesentibus et futuris pro tempore constituendis, signanter vero nunc Prudentibus ac Circumspectis, Primario et Regio Judicibus, caeterisque Juratis Civibus et Tricesimatoribus toties nominatae Civitatis nostrae Colosvár modernis et futuris similiter pro tempore constituendis harum serie praecipientes committimus et mandamus firmissime, Ut Vos quoque praescriptam, Unam Integram, Quartam decimarum Vini utputa, Tritici, Siliginis, hordei, avenae, milii, pisorum, fabae, cannabis, lini, Speltarum, et aliorum quorumlibet bladorum e terra nascentium; Cunctarumque aliarum praerecensitarum rerum ab antiquo decimari solitarum; in dietis territoriis ac promontoriis antelatae Civitatis nostrae Colosvár provenientium; In usus et necessitates praelibatae Ecclesiae et Scholae VerbiQUE DEI Ministrorum Orthodoxorum et aliorum, supranominatarum personarum, per homines e medio Ecclesiae ad id transmittendos et deputandos absque ulla arendae solutione, impedimentoque sine omni, quotannis percipere et accumulare percipique et accumulari facere permittere; Vos denique fideles nostri, Primarius et Regius Judices caeterique Jurati Cives ac Tricesimatores saepius mentionate Civitatis nostrae Colosvár, ex Proventibus Tricesimae Civium et Incolarum ipsius Civitatis nostrae in rationem nostram provenientibus et cedentibus, quotannis Nongentos integros florenos Hungaricales paratis et numeratis in pecuniis, sine omni defectu, duobus tamen in terminis pro festo videlicet Sancti Georgii Martyris et militis Quadringentos et Quinquaginta florenos hungaricales; Alteros vero, similiter Quadringentos et Quinquaginta florenos hungaricales pro festo Beati Michaëlis Archangeli, in usus et necessitates praementionatae Ecclesiae Ejusdemque Ministrorum ac aliorum omnium cujuscunque officii Ecclesiastici hominum, ad manus certorum procuratorum ejusdem Ecclesiae, e medio ipsorum ad id deputandorum dare et exsolvere debeatis et teneamini; Nullis amplius a nobis super hac re expectatis mandatis; Quod si vero, successu temporum, Termino videlicet, pro praenotatis Judicibus ac Juratis Civibus Civitatis nostrae Colosvár, ad percipiendam dimidietatem antelatae Tricesimae con-

stituto, exeunte et expleto, Integram Tricesimam Civium et Inhabitorum Civitatis nostrae Colosvár in NOS Fiscumque nostrum, vel Successores nostros revolvi et redire contingat, Tunc quidem temporis, praescriptos Nongentos florenos Hungaricales in duobus supra specificatis terminis The-saurarii, Camerarii, Perceptores, et Tricesimatores nostri; Qui videlicet Perceptores proventuum Tricesimae prae-notatae fuerint; dependere et ex-solvere debeant et teneantur sintque adstricti, sub laesione conscientiae. Secus nullatenus facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. In cujus quidem piae Liberalitatis nostrae, atque adeo consecrationis et con-stitutionis collationisque Ecclesiasticorum proventuum, fidem et testimo-nium perpetuum, Praesentes Litteras nostras privilegiales, pendentis et Authentici sigilli nostri munimine roboratas praelibatae Ecclesiae in jam totiesque repetita Civitate nostra Colosvár collectae, omnibusque et singulis Verbi DEI Ministris, Rectoribus, Cantoribus, ac aliis cujusvis dignitatis et Ordinis Ecclesiasticis personis, Cunctisque aliis Civibus et Inhabitoribus prae-notatae Civitatis nostrae Colosvár ipsorumque Haeredibus et posterita-tibus Universis Orthodoxam hanc nostram sive Helveticam Religionem profitentibus et tenentibus dandas esse gratiose duximus et concedendas. Datum in Civitate nostra Alba Julia die SECVNDA Mensis Julii, ANNO Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo.

CATHARINA Mpp.

Stephanus Kovachoczy,
Cancellar. mpr.
Martinus Markosffalvi,
Secr. mpr. ¹⁾

CXXXI.

[1630.]

Rákóczi György, erdélyi fejedeleme, Magyarország Részeinek ura, székelyek ispánja átírja s megújítja a Bethlen Gábor fejedeleme alatt országgyűlésen hozott áru-megszabási végzést, s Kolozsvárnak is megküldi.

Georgius Rakoczi Dei Gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Vniuersis et singulis Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregijs, et Nobilibus, Strenuis, Agilibus, Prudentibus, Circumspectis, Comitibus, Vice Comitibus, Judicibus Nobilium, Capitaneis, Vice Capitaneis, Centurionibus, Decurio-nibus, militibus. Item Tricesimatoribus, Teloniatoribus, Institoribus, Mer-catoribus, ac quemuis quaestum exercentibus. Nec non Ciuitatum, Oppido-rum et Villarum Judicibus et Rectoribus, Ciuibus et Incolis, cunctis etiam alijs cuiuscunque Status et Conditionis Regni huius nostri Transylvaniae, sed et alijs exterorum Regnorum, Prouinciarum et Ditionum hominibus Commertia Emptionum, uenditionum, aut aliorum quorumcunque pacto-

¹⁾ Az *eredetiből vett* egyszerű másolatból.

rum et Contractuum exercentibus, quos videlicet infra scriptum tangeret et concerneret negotium. Salutem et fauorem nostrum. Posteaquam nos ex immensa diuini Numinis benignitate et Clementia, ac singulari eiusdem providentia, ad Principatum huiusce Regni ac Reipublicae Gubernacula euecti sumus, nihil duximus antiquius, quam ut hoc Regnum nostrum Transylvaniae ac Populos Imperio nostro subiectos, ab omni Exterorum hostilitate defensos, sublatis etiam intestinis motibus, ac pace publica post Luminio [*sic*] quasi reuocata et restituta, aequalibus salubribusque temperatos ac stabilitos redderemus legibus; ut sic in quieto et pacifico rerum statu et uitae tranquillioris otio constituti Ciues ac Subditi nostri, salutari legum praesidio muniti, eo liberius ac tutius ultro citroque Commearantes, omnia Emptionum ac uenditionum ¹⁾ Commertia et negotiationes ac quousvis alios honestos Artificum Manuariorum labores ad humanae societatis vsum, ac Communis vitae sustentationem necessarios, Commode et Utiliter exercere possint et ualeant, ut eo modo Regnum hoc nostrum Transilvania, iusticia, et aequitatis usu ac Adminiculo suffultum et temperatum, rerum quoque externarum affluentia, ubertate ac sufficientia refferum, recuperato pristinae felicitatis nitore, longe cultissimum ac florentissimum redderetur. Verum cum animadverteremus non paucos esse, qui nulla neque conscientiae, neque honestatis habita ratione, postposito etiam legum, ac Dei timore, et charitate proximorum neglecta, non ad Communis Iustitiae normam et aequilibrium, sed priuatae utilitatis lucro rem omnem metientes, in tantum mercium suarum, ac rerum uenalium adauxerunt et extulerunt precium, ut sine manifesto publici boni incommodo, ac intollerabili detrimento et damno, ferri amplius et pati minime possit: nostrarum esse partium duximus, perniciosis huiusmodi abusionibus, ne latius et diutius in Reipublicae uiscera adeo impune serpent et grassentur, auctoritate nostra Principali obuiam uenire. Quapropter ut Eorum effrenata licentia coerceatur, et ut omnes in dandis et commutandis mercibus inordinationes tollantur, ac ad certum et aequabile pretium res Venales reuocentur et redigantur, decreuimus ac constituimus certas quasdam Limitationum formulas, sub Felici Serenissimi quondam Principis Domini Gabrielis Bethlen, sacri alias Romani Imperij ac Transylvaniae Principis, predecessoris nostri pie recordationis, auspicio Anno infra notato, editas, ac communi fidelium nostrorum Dominorum Regnicolarum caeterorumque Uniuersorum Statuum et Ordinum trium nationum Regni nostri Transylvaniae, et partium Regni Hungariae Eydem subiectarum ac incorporatarum, mutuo ac unanimi Consensu, in publicis etiam ac Generalibus Regni Comitibus toties approbatas et ratificatas, praesentibus literis de uerbo ad uerbum inserendas, ratificare, roborare et confirmare, et in maiorem Regni nostri, ac totius Reipublicae utilitatem, atque emolumentum, tunc etiam excusas, publici facere iuris. Quarum Limitationum Ordo et Series, una cum literis Serenissimi dicti Principis super easdem [*sic*]

¹⁾ Itt ismét feltűnik néhány szóban az *u*-nak *ü*-vel írása.

editis et emanatis, de uerbo ad uerbum sequitur in hunc modum et uerba : Gabriel, Dei Gratia Romani Imperij et Transilvaniae Princeps, Partium Regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes ac Oppuliae Ratiboriaeque Dux.

Fidelibus Nostris vniuersis et singulis, Illust. Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregijs et Nobilibus, Strenuis, Agilibus, Prudentibus et Circumspectis, Comitibus, Vice Comitibus, Iudicibus Nobilium, Capitaneis, Mercatoribus ac quemuis questum exercentibus, Nec non Ciuitatum, Oppidorum et Villarum Iudicibus et Rectoribus, Ciuibus et incolis, cunctis etiam alijs cuiuscunque Status et Conditionis Regni huius nostri Transsilvaniae, sed et alijs externorum Regnorum, Prouinciarum et Ditionum hominibus Commertia emptionum, uenditionum, aut aliorum quorumcunque pactorum et Contractuum exercentibus, quos uidelicet infra scriptum tangeret et concerneret negotium. Salutem et fauorem nostrum. Cum nos singulari paternoque erga curae nostrae a Deo subiectos populos affectu ducti, nihil unquam antiquius habuissemus, quam ut eis optata tranquillitatis aura restituta, non solum legum patriarum vsu, eos Gubernaremus, sed etiam omni eorum necessitati benigne consulendum esse arbitrareremur. Ea propter cum in Regno hoc nostro Transylvania non minima tam potioris conditionis, quam etiam totius populi incommoda propter rerum Omnium forensium, usuique hominum necessariarum aliarumque mercium uitae sustentandae idonearum immensum, supraque communis aequitatis modum adauctum precium cerneremus, nihil potius habuimus, quam ut ijs publici emolumentum causa, certum tolerabileque aliquod precium statueremus; atque Fidelium nostrorum Statuum et Ordinum trium Nationum huius regni nostri Transsilvaniae in hac Ciuitate nostra Alba Julia proxime celebrata Diaeta, in ea parte conclusos effectui dandos curaremus. Quapropter delectis ad id e fidelium Consiliariorum nostrorum numero certis idoneisque personis ea omnia secundum aequitatis et iustitiae normam, hoc quo infra ordine limitanda, atque ut ad omnium notitiam facilius peruenirent, patrio idiomate consignanda, eo quo sequitur modo clementer¹⁾ uoluimus . . . Az Limitatio Inspectori Erdelyben az harom nemzetbeol:

Az Tekintetes és Nagisagos Kapy Andras,

Az Nemzetes es Vitezleo Balasi Ferencz,

Az nemes es Tiszteletes Daüis Deak, keohalmi Kiraly Biro,

Az Tekintetes Nagisagos iffiabbik Groph, Betthlen Istuan, Varadi Kapitan.

Az Tekintetes es Nagisagos Kornis Sigmond Vramék²⁾

¹⁾ Az ige kimaradt.

²⁾ A *szabó czéh* levéltárában levő *eredetiből*, melyet — úgy látszik — a czéh jegyzője a városhoz intézett fejedelmi leiratból készített, kihagyva a bezáró megerősítést, mint rá nézve nem lényegest, a mi miatt a megerősítés éve és napja meg nem állapítható.

CXXXII.

[1631.]

I. Rákóczi György erdélyi fejedelem a kolozsvári dézma fiskust illető negyedét a városnak adta haszonbérbe évi háromszáz m. forintért.

Nos Georgius Rakoczj Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes. etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit Vniuersis. Quod nos cum ad nonnullorum Dominorum Consiliario- cum nostrorum, nobis propterea factam intercessionem, Tum etiam benigne considerantes et reputantes, quantas expensas, erogationes, et aliarum rerum administrationes facere debeant in dies Ciues et Incolae liberae Ciuitatis nostrae Colosuar, quantisque fatigijs et laboribus de Commeatu et Victualibus, ad ordinarias, extraordinariasque necessitates, maxime autem tempore aduentus nostri sollemnis, siue Legatorum ex remotis alienigenisque Regnis et regionibus ad nos venientium vel hinc redeuntium requirendis providere cogantur; Vt igitur eisdem Ciuibus nostris commodior tanto et facilius procurandae annonae ex Principali benignitate nostra praeberetur facultas et occasio; Volentes etiam in eo augustae reminiscentiae Principum praedecessorum nostrorum laudabilia sequi vestigia. Totalem et integram unam quartam, siue partem omnis generis decimarum, puta Vini, Tritici, siliginis, hordei, auenae, lini, Canabis, lentis, fabae, pisorum, aliarumque rerum et leguminum e terra nascentium, Item Apum et aliarum quarumvis decimari solitarum rerum, intra veras metas, et territorium dictae Ciuitatis nostrae Colosuar, Comitatuque Colosiensi existentium ad rationem Fisci nostri provenire debentium in decursu anni praesentis, pro trecentorum florenorum Hungaricalium justae, currentis et usualis monetae arenda, antelatis Ciuibus et Inhabitoribus eiusdem Ciuitatis nostrae Colosuar, dandam, et concedendam duximus; prout damus et concedimus praesentium per uigorem: Quocirca vobis Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregijs et nobilibus, Comitibus, vice Comitibus, Iudicibus Nobilium, item Arendatoribus, Decimatoribus, et Nonatoribus dicti Comitatus Colosiensis, nec non vniuersorum bonorum fisci nostri in Transylvania Praefecto, modernis et futuris tempus intra praemissum forsitan constituendis; Cunctis etiam alijs quorum interest, seu intererit, praesentes nostras visuris, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus vos quoque, Totalem et integram omnis generis decimarum dictae Ciuitatis nostrae Colosuar quartam, in rationem Fisci nostri provenire debentem, pro specificata Trecentorum florenorum Hungaricalium Arenda, in praesentis Anni decursu, memoratis Ciuibus et Inhabitoribus eiusdem Ciuitatis nostrae Colosuar, pro se percipere, colligere, et acumulari facere, inque usus proprios per eosdem conuerti, modo praemisso permittere debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitu is. Datum in Ciuitate nostra

Bistriciensi, die decima quarta Mensis Septembris, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo primo.

G Rakocj mpr.

Martinus Markosfalvi Secr. mpr.¹⁾

CXXXIII.

[1632.]

I. Rákóczi György adománylevele, melyben Katalin fejedelenné adományainak országgyűlési megsemmisítése indokából Kolozsvár harminczadügyi kiváltságát módosítja, s egy összeget belőle levonva, egy összeget a várossal magának ajándékoztatva, az új adományt megerősíti.

Nos Georgius Rakocj DEI gratia Princeps Transsilvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc, Memoriae commendamus per praesentes. Quod Nos cum ex fideli dominorum Consiliariorum nostrorum relatione; tum vero certis ex literis et literalibus instrumentis benigne intelligamus, Qualiter superioribus annis longe abhinc transactis, Principes huius regni nostri Transsilvaniae praedecessores videlicet nostri, felicitis reminiscantiae, ad publicas et maxime arduas regni necessitates diuersis temporibus, a Prudentibus et Circumspectis primario et Regio Judicibus, Juratisque Ciuibus, ac Vniuersis Incolis et Inhabitoribus Ciuitatis nostrae Colosuar, tunc degentibus et existentibus, quadraginta millium, ducentorum et triginta quinque florenorum Hungaricalium summam, ac denarios quinquaginta, paratis et numeratis in pecunijs, nomine mutui, ac sub spe futurae ex publicis regni prouentibus fiendae restitutionis, pro sese recipi, assumi et leuari curassent: Cuius quidem praescriptae pecuniariae summae contentatio et solutio, cum ab eisdem Principibus, ob turbulentos et discordes eius saeculi Status minime praestari et exolui potuisset, ob idque ea refusio dilata et in aliud commodius tempus prorogata extitisset. Superioribus abhinc annis non ita diu praeteritis, utpote Millesimo Sexcentesimo Tricesimo anno, tempore videlicet Generalis Diaetae Vniuersorum regni Transsilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum Statuum et Ordinum, ad diligentem et humillimam eorundem Incolarum et Inhabitorum Civitatis Colosvariensis requisitionem, ac consequenter unanimem assensum et voluntatis praetacti regni Transsilvaniae Statuum aequilibratam domini Consiliarij publica deliberatione inter sese habita, hoc ipsis concessissent, ut iidem Iudices Juratique Cives, ac Vniuersi Incolae, Totalem et integram Tricesimam Colosvariensem omnium, videlicet singulorum Incolarum totiusque Vniuersitatis Mercatorum, Quaestorum, Institorum, Contributorum ac cuiusuis conditionis hominum antelatae Civitatis Colosvar usque ad tempus refusionis debiti praescripti, ea conditione possidendi haberent facultatem, ut annotatae Tricesimae dimidietas singulis annis exinde prouenire solita fisco Regni, altera nero dimidietas in rationem ipsorum cederet, quamdiu de praefata pecuniaria debiti summa plenaria fieret refusio. Et si vero notum sit omnibus, qualiter superiori ab hinc anno,

¹⁾ Az *ereletiből*, hozták Rosas István és Hannes Wagner. [*Fusc. D. Nro 47.*]

puta Millesimo Sexcentesimo Tricesimo Primo, tempore faelicis nostrae in hoc solum principatus Inaugurationis, in generali dominorum Regnicolarum trium Nationum regni nostrj Transsilvaniae, in hac Civitate nostra Alba Julia congregatorum ex publica eorundem Statuum et Ordinum deliberatione et unanimi assensu statutum sit et conclusum, Vniuersas et quaslibet Principis Catharinae donationes, deputationes, et quaslibet Collationes prorsus tollendas, cassandas, et abrogandas esse; ob Idque nobis huic Articulo innixis liberum esset, hanc etiam deputationem et debiti refusionem annihilandam esse; Nos tamen ad singularem dominorum Consiliariorum nostrorum intercessionem, ac ob respectum fidelitatis et obedientiae eorundem Civium, quam nobis omni tempore sese exhibituros obstringunt et obligant, praetacti debiti refusionem eo modo ipsis benigne annuendam duximus, ut ex illa antefata triginta octo mille ducentorum et triginta duorum florenorum summa sex mille florenos remittant atque defalcant, sitque debiti tota summa, triginta duo floreni; cuius satisfactio hoc modo impendetur. Primo ut ijdem Iudices Juratique Cives et Vniuersi Inhabitatores toties dictae Civitatis Colosvar, Totalis et integrae praescriptae Tricesimae Colosvariensis dimidietatem, fisco nostro, annuatim, vere, syncere, constanter ac indubia fide administrare et administrari facere debeant et teneantur. Deinde alterius etiam dimidietatis, quam ipsis ad refusionem et contentationem Capitalis summae debiti, ad illud totum tempus, quo ipsis plenaria, et integra satisfactio super praescripto debito expleta fuerit, deputandam duximus, tertialitatem seu partem tertiam annuatim, in fiscum nostrum deferre et administrare sint adstricti. Ob quam quidem clementiam nostram erga eosdem Iudices et Vniuersos Inhabitatores in hac ipsorum Caussa et debiti contentatione, declaratione, praefati Iudices et Jurati cives Vniuersi Incolae memoratae Ciuitatis Colosvariensis promiserunt nobis gratis sex mille florenos Hungaricales, quam quidem summam, cum ob diversas ipsorum necessitates et non mediocres expensas simul et semel nobis persolvere non possint, quinque mille florenos ad primum diem Augusti praesentis annj, reliquam vero partem, mille videlicet florenos, ex solito prouentu Tricesimae ipsis cedendae, se se quantocyus fieri poterit, nobis persoluturos promittunt et obligant. Prout praedicti debiti, puta triginta duorum mille, ducentorum triginta duorum florenorum summae refusionem et contentationem, sub praemissis modis et rationibus, dictis Iudicibus, Juratisque Civibus ac Vniuersis Incolis et Inhabitoribus toties dictae Ciuitatis Colosvar, clementer deputamus, annuimus, et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die ultima mensis May, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tricesimo Secundo.

Rakocj mpr.

Stephanus Kowachoczy Cancellar. mpr.

Samuel Pathay Secretarius mpr.¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*. [*Fasc. TT. Nro 22.*] Meg van *káptalani átiratban is*, 1619. febr. 13-ról. [*Fasc. TT. Nro 23.*]

CXXXIV.

[1632.]

I. Rákóczi György a fiskus dézmanegyedét haszonbérbe adja a városnak négyszáz m. forintért.

Nos Georgius Rakoci Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae Dominus, Siculorum Comes etc. Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes quibus expedit uniuersis; Quod nos attentis et consideratis fidelitate, et fidelibus seruitijs fidelium nostrorum Prudentum et Circumspectorum Primarij et Regij Judicum, caeterorumque iuratorum Ciuium, ac universorum Inhabitatorum Ciuitatis nostrae Colosuar, quae ipsi inde a primordio regiminis nostri nobis et huic regno nostro Transsylvaniae magna sane constantia et dexteritate impenderunt, impensurosque eosdem etiam in posterum ad omnes occasiones pari alacritate et Synceritate nihil diffidimus; Cum ob hoc igitur, tum etiam quod ad certam fisci nostri necessitatem quadringentos florenos hungaricales, bonae et usualis monetae, ab ipsis lenare hoc tempore debuerimus; Totalem itaque et integram vnam quartam [ut uocant] seu quartam partem totalium et integrarum Decimarum, omnis generis rerum, puta; Vini, Tritici, Auenae, hordei, Siliginis, Speltae, Lentis, pisorum, Bladum, milij, fabae, papaueris et id genus aliorum e terra nascentium; Apum, item porcorum et aliarum quarumvis rerum intra metas et territorium dictae Ciuitatis nostrae Colosuar et Comitatu Colosiense existentium decimari solitarum, alias in rationem fisci nostri prouenire debentium in decursu huius anni praesentis, pro praetactorum quadringentorum florenorum Hungaricalium summa, memoratis Iudicibus, Juratis Ciuibus et caeteris Inhabitoribus iam fatae Ciuitatis nostrae Colosuar, nomine arendae dandam, concedendam duximus, prout damus et concedimus praesentium per uigorem: Quocirca uobis fidelibus nostris Spectabili ac Magnifico Andreae de Kapi, Comiti antedicti Comitatus Colosiensis Consiliario nostro, et universarum decimarum Transsylvaniensium Supremo, ac Egregijs et Nobilibus Matthiae Szárasi [sic] Vice Arendatoribus; Volffgango Deli de Saárd bonorum nostrorum fiscalium Praefecto; Item Decimatoribus nostris; Cunctis etiam alijs, quorum interest seu intererit praesentes nostras uisuris, harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus uisis praesentibus, saepefactos Iudices, Juratos Ciues et caeteros Incolas Ciuitatis nostrae Colosuar ratione praenotate omnis generis decimarum quartae minime impedire et turbare ausi sitis; Sed eam totaliter et integre in decursu praesentis anni in rationem ipsorum colligere et percipere, colligique et percipi facere, permittere modis omnibus debeatis et teneamini; Secus non facturi. Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Ciuitate nostra Alba Julia die Octaua Mensis Augusti Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Secundo.

G. Rakocj m. pr.

Stephanus Kovachoczy,
Cancellar. m. pr. ¹⁾

¹⁾ A kétrétű regál papírra irt s fejedelmi pecséttel erősített *ereletiből*. [*Fusc.* D. Nro 48.]
II.

CXXXV.

[1633.]

Mikó Ferencz özvegye, Pokay Anna és fia intézkedése, Mikó Ferencz fejedelmi tanácsos végrendelete teljesítése tárgyában.

Istenben el nyugut Tekintetes es Nagysagos Hidnegi Miko Ferencz Vr eo Nagysaga, hagywan egy ladabeli Testamentumban, Deakok tanittatasara, mely volt Vasarheli Szabo Istuan vramnal Colosuarat leteve, azt eo kegyelme Segeswari Leorincz es Kowaczi Gaspar hiteos Polgar Vrainm eleott igy atta kezhez az mint keonetkezik.

Elseoben Szabo Istuan Vram az ladat Lakatossal megh nittatuan, talaltatot az Ladaban egy Jedzés, Miko Ferencz Vram eo Nagysaga kezeirása arrol, az mit azon ladaban be teott volt; mely Jedzest irt volt az Vram Anno 1633 die 1 Octobris, mely igy kouetkezik.

Bathori Gabor es Lengyel harom penzes garas	fl. 1600	/
Poltura	fl. 1100	/
Eot penzes pontos garas	fl. 1800	/
Megis eotpenzes garas	fl. 400	/
Summa		fl. 4900 /

Talaltatot ismet mas jedzes is ugyan Miko Ferencz Vram eo Nagysaga kezeirasa, melyben Szabo Istuan Vrnak hatta hogy eotpenzes garast adgyon szolgainak, [mely keolt Brassoban 26. october Anno 1633.] fl. 1000.

Harmadik jedzest is ada Zabo Istuan Vram eleo, melynek tenora szerent hatta az Vr, hogy harom penzes garast adgyon Zabo Istuan Vram az Vr Zolgainak fl. 400.

Ez keolt Fejeruarat 9 die Aug. Anno 1634.

Ez ket jedzesnek az hatan vagyon irua az Quietantia, hogy az Vr parantziolattya szerent ezeket megh atta Zabo Istuan Vr.

Igy azert mostan talaltatott az ladaban :

***	Harom penzes garas 5 sakban	fl. 1200
	Eot penzes garas 8 sakban	fl. 1200
	Poltura tizenegy sakban	fl. 1100
Az polturanak ket sakban vagyon		fl. 3500
heja fl. 10 : . 94. ¹⁾		

E lapon a *** csillagnál a : „*Három pénzes garas*“ előtt oldaltól következő jegyzés áll:

Ebből Auner Gábornak attak f. 500

Az : „*Öt pénzes garas előtt*“ ez :

Ebben Auner Gábornak attak f. 500

Hátrább ezek alá írva ez áll:

1635 Die 5. Sbris Krajeziar Péternek attunk Eöt pénzes garast f. 400 d

Item ugyan Kraiczar Péternek attunk polturát f. 600 d

¹⁾ Az *unitárius egyházközönség* levéltárában levő *ereletiből*.

CXXXVI.

[1634.]

A szomszéd telkek lakóinak panasza az óvári ev. reform. iskola tanuló ifjúsága ellen.

Anno 1634. Die Februarj¹⁾

Mÿ Nemezgiarto Mihalÿ, Geobeol Kadar Leorincz, Geobeol Zeocz Istuan, Hari Mihalÿ Deak es hertel Andrasne, ugian ott lako hertel Janosne mostoha fiaival Hertel Gaborral, Ouari Fertalÿban lako szomzed attiank-fiaÿval Egietemben: Alazatos es megh haborodott szÿnel Jelentiÿk kegyel-meteknek Tiztelendeõ Birank Vraink Egesz Tanacziul: Hogi ez el mult ñdeükben, az Oüarban, a mi Szomszedsaginkban, Calvinista uraink: az mely Scholat kezdenek Eppiteni, Eleüe latuan azt, Jeonendeo ñdeobem is, mind magunk Szemelÿeben s mind maradékinkra, minemü nagi nyafialya, vesekedes, es bozzüsagh keovettkeznek: Akkori Becziÿlletes Birak Vrainkat, Egesz Tanacziul²⁾ megh talaltuk volt. Eo kegyelmek ket Polgar Vrainkatt, Szeoleosi Peter Deak es Kirschner Istuan Vraimekat, Egez Tanacziul valasztuan, es Oculatara oda menüen az Oüari Predicatorokkal, feo feo Patronusokkal, es az Egy Hazfiakkal egietemben, akkor igy vegezenek, hogi annak az keofalnak, minden feleol ualo rüinaÿt, Iÿükait, Erös keüiel, mezzel, io temerdeken mind az zendelÿ Allyaigh be rakiak, hogi az Tanulo Iffiak senki Vduarara ne kandallhassanak, [igy] igen zep Ratiokkal ezt akkor mind az ket fel Confirmalüan: mely dologhra ez felül megh neüezett chaluinista Vraink, Singulari voto, et Consensu, Obligalak magokat:

Az Egÿházfiaknak pedig meghis hagiak, hogi ugi czelekedgÿek, Polgar Vraink Consensusabol elvegezek, hogi az keo falon fellül, az heiazaton, Eoregh ablakokat czinallianak, hogy az kamarak keoziben vilagossag zolgallion be, meli most is ugi vagion. De Eó kegyelmek akkoris, mint Praestaltak vegzesekett, igiretekett, bezedekett, es hozzank ualo io akarattiokatt, annak Exitussabol kimutatodék: Mert valami hittuan Agÿvag-gal es apro keüekkel akkor be tatarozak ugian Imigÿ amugÿ, melliet egi nehany nap mülia az Paÿkos Szabasü Deakok kibontanak, Es vduarinkra hantak.

Nemellÿnknek Vduarara hazunknepe közzé, oly nagy keouet is üetetek, mint egi Egez keó so, egi singhnÿre nem eset teoleók, Isten oltalmazta halaltol cökett: Magok pedig az keofallra felalwan: szantalanszor [igy] feleséginkre, leanynkra vigyoroghvan, nem tisztesseges Deaki tudomannak tanuloÿhoz, hanem hajdukhoz, es Paÿkosokhoz illendõ bezedekkel illettek bennünkett, melliet mindazaltal, sok ideighlen el szenuedtwnk bekesegezen, semmi haborusagra okot nem adüan. De lattüan azt, hogy mind Birak Vraink, es magunk patientiankal is, keresünkkel es panazolkodasünkkel, nem hogy haznalnank valamit: De naprol napra, magok nÿlwan valo

¹⁾ A nap nines kitévé.

²⁾ Hogy az olvasó lissa az *u*-nak *ü*-vel írása több alakját: ez oklevélben azokat egészen meghagytam az *eredeti* szerint.

bezedekbeol es Bozzu tetelekbeol, mind Praedicatorostol azon űgiekeztek, hōgi nemellikünkett valamint valahōgy kitürhassanak hazunkbólis¹⁾). Touab nem zenüedhattük, hanem Egesz Szomzedszagul az Tanacz haznal Birak Vrainknak Egez Tanacziaüal megh panazoltuk. Eó kegielmek az Egyhazfiakat hiuatüan, valtigh pironhattak, es megh paranczioltak, hōgi az eleobbi vegezes szerent az keofalon valo Lyukakat, romladozasokat, mezzel keoüel berakiak, az keozeókett hejázatokat minden feleol be czinalljak az Iffiusagot tilalom alat tarziak. De az is mit fogot raitok, hodiernus Dies testis est. Immar egi nehanj Eztendeoteol foghva, annira rontottak mindaz Varos keofalat, zantalan keüet vduarwnkra hajigalüan, mind magunk, es magok keozit es zendelies hejazitit, hōgi zabadon vduarünkra Jarhatnak Scholaiokbol, nem cziak zabados szemelyek, hanem vas Bekoban veretet foghliok is ki megien vduarunkon altal, Hiduczan is, seot az Varos keozeonseges Teomleoczebeolis, ott Szallott ala halalra Sententiazot fogoly, melliet magunk vduaran fogank megh. Nemellykwnk Vduararol tüzre ualo fankat is lopton lopiak, Zendelyes hejázatunkat le szaggattiak, megh Egetik. De Becziülletes Vraink raitunk teott Boszusagnak, miattok teör-tint Illetlen dolgoknak az naggyat Zegienelyuk pappirosra Irni. Hanem valamikor keüantatik, akar kegyelmes Vrunk Feiedelmunk, s akar kegyelmetek eleot viüa voce testimonys etiam Docealliuk. Annak okaert my, Elseoben az Eleö Isten eleöt, es Becziülletes Biraink, Egez Tanacziul kegyelmetek eleöt Protestalunk, Es keoniorgunk kegyelmeteknek, Hōgi ez fel Indült nyaüalyanak es Jeouendeo veszedelemnek vegye eleyt es talallion, ennek le cziendesitesere oly modot, hōgi maradhassunk bekeüel miattok: mert touab immar ez violentiat semmikepen nem Zenüedgük, ha mi esik raitok, arról protestalunk, hōgy mi Okaý ne legiünk, seot mind kegyelmetek, es Egiebek eleottis, magunkat oltalmazhassuk, es megh menthessük: kerüuk kegyelmetekett mint Becziülletes Vrainkat, Notarius Vrammal az Szokas szerent Irattassa be az Protocolumba. Pro Futura nostra, et posteritatum Cautela.

Alioquin ennek az leuelnek pariajat nallunk megh tartiük. Jeouendeoben pro testimonio Elni akarunk velle.

Mind azon altal megis az kegyelmetek kegies attiaý protüisioihoz es Oltalmazhoz bizunk Inkab. Spe tamen non frustrata. Piscator enim toties ictus proprio malo sapit.²⁾

¹⁾ Oldalvast írva: Nábotot agyon verék Eörökségeert.

²⁾ A városi levéltár-ban levő egykoru hitelesitetlen másolatból [Füsc. II. Nro III.]

CXXXVII.

[1634.]

L. Rákóczi György szabad menlevele kolozsvári polgár Nyirő Sámuel részére, hogy országában 100 barmot vehessen s harminczadmentesen bár hova elhajtathassa.

Georgius Rakoci Dei graa Princeps Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculor. Comes etc. Fidelibus Nostris uniuersis et singulis, cuiuscunque status, conditionis, ordinis, honoris, officij et praeeminent. hominibus, signanter autem Tricesimator. Teloniator. pontium, passuum vador. viarumque custodibus, et eor. vices gerentib. praesent. visuris. Salutem et Gratiam nostram. Colosuarj varosunkban lako, Nyreö Samuel Hiuwnknek, miuel giakorta valo ot letünk es hazanal zallasunk, nem kiczia fogyatkozasa ra vagion: Feiedelmi kegjelmessegwnkböl, meghengettük, hogy Erdely Birodalmunkban Szaz barmott vehessen, es absque solutione vllius Tricesimae kihatathassa, de nem az mý barmaink eleott, mert alioquin elveszti. Hadgiuk azert es parancziolliuk is minden rendbeli hiueinknek, meghirt Nyreö Samuel hiuwnknek, azon Szaz barmott Birodalmunkban meghvenni, es azt absque Solutione vllius Tricesimae, Birodalmunkbol az hova akaria, kihatani meghengedgie. Secus non facturi. Praesentib. perlectis exhibenti restitutis. Datum in Ciuitate nostra Colosvar, die decima octaua mensis X-bris, Anno Dmni Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Quarto.

G. Rakoci m. ppria.

[L. S.]

Martinus Markvsfalui, Secr. m. ppria.¹⁾

CXXXVIII.

[1635—1649.]

Kolozsvár városának a fiskust illető harminczad beszolgaltatasáról szóló hiteles számadása több évekről.

Nos Requisiteiros literarum et literalium instrumentorum in Sacristia siue Conservatorio Capituli Ecclesiae Albensis Transilvaniae repositarum et locatorum, ac aliorum quarumlibet Judiciariarum deliberationum, legitimorumque mandatorum Principalium Executores. Damus pro memoria per praesentes. Quod Prudentes ac Circumspecti Mattheus Arkossi, Iuratus Notarius et Martinus Kannagiarto Iuratus Civis Civitatis Coloswar, nostram personaliter veniens in praesentiam, nominibus et in personis Prudentum ac Circumspectorum Dominorum Primarij ac Regj Iudicum, Iuratorum Civium, Senatorumque necnon uniuersorum Incolarum et Inhabitatorum inclitae Civitatis Colosvar,

¹⁾ Küllappján: Par Lrarum salui passus super Bobus Centüm, cum Exceptione solutionis Tricesimae, pro parte Circumspecti Samuelis Nyreö Cinis Ciuitatis huius, [A magyar tudom. akademia kéziratárában levő egykoru másolatról.]

exhibuerunt Nobis et praesentaverunt literas quasdam duas: Primas quidem Illustrissimi quondam Domini Principis Georgy Rakoczi, alias Transsilvaniae Principis, Partium Regni Hungariae Domini et Siculorum Comitis etc. etc. bonae recordationis, Extractuales et Quietantionales, de et super perceptione ac administratione Tricesimae praedictae Civitatis Colosvar in duplici papyro patenter confectas et emanatas, sigilloque eiusdem Domini olim Principis majori in caera rubra impressiva communitas, obsignatasque, ac manus subscriptione roboratas. Alteras vero similiter super perceptione et administratione Tricesimae Civitatis jam memoratae Colosvar, Dominorum Exactorum Rationum Fiscalium in minutis existentium similiter in duplici papyro patenter confectas et emanatas, tenorum infrascriptorum. Petentes nos debita cum instantia, ut nos copiam sive paria earundem transumpto praesentium nostrarum inserentes, sub sigillo Capituli hujus usitato et authentico Iurium praeememoratorum Primarij et Regy Iudicum Iuratorumque Civium ac Senatorum, necnon universorum Incolarum et Inhabitatorum Civitatis Colosvar, uberiores futuram ad cautelam necessaria extradare et emanari facere vellemus. Quarum et primarum quidem literarum tenor sive verbalis continentia sic currit: *Extractus brevis super perceptione et Administratione: Tricesimae Civitatis Colosvariensis die ultima Majj Anni 1634 usque ultimum similiter diem Mensis Anni praesentis 1635 prout sequitur.*

Perceptio.

Az fellyül meghirt üdeokeozben, egesz esztendöt által azon Colosvari Harminczad proventussának perceptioja mind egy Summaban teszen fl. 5135 / 88.

Ez megh irt Summat harom felé osztvan, az két reszreoli

Urunk eo Nagysagha szamara valo teszen . . . f. 3423 / 92

Administratio siue Erogatio.

Colosvarat az Ovarban leveo Reformata Religion valo Praedikatoroknak, Deputationalis levelek szerint az egy esztendeöre attak . . . f. 900 /

1634. 16. Juny Fejervarat emanaltatot Urunk eo Nagysagha Kegyelmes parancsolattya szerint, az Eötvösöknek, kik eo Nagysaganak Arany es Ezüst miveket csinaltanak, Restalt fizetésekben attanak . f. 336 / 17

Ugyanazon parancsolatra külön Verner Matyasnak es Brozer Istvannak fizettek . . . f. 300 / 17

22. July. Urunk eo Nagysagha engedvén Kékedi Sigmond Urannak vétetni Teöser barmot pp. 140. Annak Harminczadgiat deputalta volt fizetésében, es Varadi Miklos révén megh az barmot, az Harminczadgyat oda hattak Kékedi Uran fizetésében, mely teszen . . . f. 210 /

28. Aug. Urunk eo Nagysagha kegyelmes parancsoltatya szerint az Colosvari Eötvössöknek valami ezüstones Arany mivekért, Meghént az Pecsétmetzőnek is, fizettek in Summa f. 326 / 75
15. 7 bris. Hogy az Urunk eo Nagysagha barmai mellett Daroczi Mathe, es Medi Balas felmentek, es gondgyát viselték, magok 110 Eökreök Harminczadgyát engette megh Urunk eo Nagysagha, mely teszen f. 165 /
19. Decembris. Vasaroltatván Urunk eo Nagysagha Colosvarat létében, Bacsí Istvantól 4 singh köz fekete bárson p. f. 17 / Eött font Confreitet [igy] p. f. 7 / 50. Két végh vékony giolesot p. f. 37. / Egy végh vékony giolesot p. f. 16 // Arany premet p. f. 4 / 25. Fél singh fél fertaly veres bárson p. f. 7 / 50. 5½ singh fekete virágos bárson p. f. 35 / 75. Két végh kittelt p. f. 9 / Egy végh vekonj giolesot p. f. 14 / Huszonharom singh ¼ fajlandist p. f. 80 / 25. Iatus facit f. 2237 / 92 [igy] 5 singh veres Rassát p. f. 20 / Peter Deaktul Confectumot p. f. 6 / 80. Usanadi Gaspartol egy vegh kiszniczert p. f. 22 / Viczei Petertől 9 singh fajlandist p. f. 33 / 75. Ugyan toele egy vegh Czinadofot p. f. 38 / Jonas Deaktól 6 singh Angliait p. f. 32 / 10. Item egy singh granatot p. f. 5 / mindezeknek az vásárlásoknak arra, az signatura szerint, melyet Urunk eo Nagysagha subscribalt teszen in summa f. 385 / 90
18. Decembris. Urunk eo Nagysagha Colosvarat létekor az mit az mives emberekkel miveltettek, az Urunk eo Nagysagha subscriptioja szerint valo Consignatiokból kiteczik, lakatossoknak, Asztalosoknak, es Szigyártoknak munkajok bériben az mit fizettek teszen f. 40 / 47. Azon Consignatioban leveo vásárlások, ugymint két öreghez réz gyertyatartot p. f. 6 / Ittem három font s Tiz lot négyes kötést, lottyt két forinton, teszen f. 212 / Egy végh karasiát p. f. 25 / és egy végh kiszniczert p. f. 22 / mindegy summában computalván Teszen in summa f. 305 / 47
3. Decembris. Urunk eo nagyságba Colosvárat lévén, es ot valo két Eötvööstől vásaroltatván valami lora valo szerszamokat, melyekért az eo nagysagba Commissioja szerint fizettek f. 275 / —

1635. 28. January. Segesvarat emanaltatot Urunk eo Nagysagha parancsolattya szerint fizettek Colosvarat lakos Varadi Miklosnak 22 singh Rassajert f. 88 / Ittem Stenczel Ferentznek, es Bacs Istvanak 24 sing dupla tafotajert f. 80 / 40. melyeket egy summaban computalvan, teszen f. 168 / 40

Az Harminczadosoknak és Szolgáknak fizetések az egy egész esztendeigh, az két részről tenne f. 55 / 33. mellyben fizettek nekik f. 51 / 23

Latus facit 1186 / *Integra Summa exitus et administrationis pecuniarum facit* f. 3423 / 92.

Az oda elől meghirt derek perceptionak, ugymint f. 5. 1. 35 / 88 az Harmada, mely az Varos reszere maradot, teszen f. 1711 / 96.

Mely summa perceptiojokkal szal le az 28468 forintbol és 77 pénzből, es így marad mégh is fen az varasnak joevendeo perceptiojara, az Harminczad joevedelmeből in Summa f. 26 756 / 81. Datum Albae Juliae die 12. Mensis Juny, Anno Domini 1635. Et subscriptum erat G. Rakoci mpr.

Alterarum porro literarum continentia talis est: Extractus brevis super Perceptione et administratione Tricesimae Ciuitatis Colosuar pro Annis 1635. 1636. et 1637.

Perceptio.

A die 10. May A. 1635 usque ad diem 12. May Anni 1636. az egy esztendeöbeli Colosvari Harminczad proventussa az Ratio szerint teszen in Summa f. 7414 // 83

A 12. May 1636 usque ad 20 Sept. Anni ejusdem [?] az második esztendeöbeli perceptio teszen in Summa f. 8664 // 53

A die 20 Septembr. A. 1636. usque ad 29. 9-bris A. 1637. Az perceptio teszen f. 6682 // 50^{1/2}

Summa szerint az három esztendőbeli harminczad perceptioia facit in toto f. 22761 // 86^{1/2}.

Ez fellyül meghirt summanak harmad részét, mely az Colosvari Uraim reszekre czedal ~ f. 7587 // 78^{1/2}. kitudván, marad Urunk eo Nagysagha számára az két reszre f. 15145 // 57

Ittem az Botthos legenyektől percipialtatot 95 Tallerok, singuli ad f. 1 / 80. computati facit [sic] . . . f. 171 // —
Summa horum facit f. 15345 // 57.

tessegere, Eleteben még ennekelőtte el rendelt es esjak halala eleött Testamentum szerent hagiót Jo Akarattiat fel haborítani, a' minthogj nemis illenék, hanem inkább azt helyben hagyván, ha szinte abban masok ellenkezenek is, azok ellen is meg akariuk kegyelmedet oltalmazni. Amak okaert kegyelmed Zabo Istuan Uram, azt a ladabeli summa penzt, melliet szegeni Uram Kegyelmednek ugjan lelkere keoteot volt, azon kötelessege alatt adgja eppen Colosvari Biro Uramnak es a Tanatsnak Eö kegyelmeknek számán kezekben mingjarast ez leuelwnk latuan, hogy Eö kegyelmek abbol menteol jobb moddal, az Unitaria Religion leueo Deakokat, a mint Istenben el niugut szerelmes Uram elrendelte volt, szorgalmatossaggal es fogjatkozás nelkw Eö kegyelmek tanittattassanak es promouealtattassanak. Ebben kegyelmed egiebet ne chielekedgiék, seöt a penz mellet ez leuelwnket is adgja Eö kegyelmeknek kezében, pariajat magammal tartwán; Isten tarchia megh Jo Egessegeben sok esztendeokigh kegyelmedet. Datum Alb Juliae 29 Augusti, Anno Dni 1635.

Kegyelmednek Jo akarattal szolgálnak

Pokaj Anna m. pr.

Josephus Miko m. pr. ¹⁾

A külboríték czimirata:

Adassék Colosvarat lako Vasarhelj Zabo Istwan Vramnak, Ugjan Coloswari hwteös Szaz Embernek, es a város Joszaganak Eggök Gondniseleojének sat. Nekwnk Joakaronknak.

Bepecsételve két pecséttel, egyiken a Mikó-czimer — a három medvefő.

CXL.

[1635—1649.]

Konventi átirata I. Rákóczi György erd. fejed. azon adománylevelének, melyvel Kolozsvár fiskust illető dözmanegyedét az ottani orthodox vagyis helvét hitvallásu eklézsia szolgáltnak, papjainak, kiplánainak, rectorainak, a humaniorákon tanuló ifjuságnak és az eklézsia más szolgáltnak, ugy a templomoknak, iskoláknak és papi házaknak fentartására adta és rendelte.

Nos Requisiteiros literarum et literalium Instrumentorum in Sacristia siue Conservatorio Conventus Monasterii Ecclesiae Beatae Mariae Virginis de Colosmonstra repositarum et locatorum, ac quarumlibet Judiciarum deliberationum, legitimorumque principalium mandatorum Executores etc. Damus pro memoria per praesentes; Quod Circumspectus Stephanus Szabo alias Fogarasi Cuius Colosvariensis, ac alter procurator Aedium parochialium ad Ecclesiam Orthodoxam pertinentium, tam suo, quam nominibus et in personis, Generosorum Prudentum ac Circumspectorum D. Nicolaj Varadj et Benedicti Literatj Fejervari Juratorum Senatorum, nec non Gregorii Literatj Szegedj Cuius Juratj praescriptae Civitatis Colosuar, prioris videlicet Ecclesiae Jam fatae Orthodoxae Claudiopolitanae et potiorum; nostram personaliter veniens in praesentiam, exhibuit et praesentavit no-

¹⁾ Az *unitárius egyházközönség* levéltárában levő *eredetiből*.

bis, Unas [*sic*] quasdam literas Illustrissimi ac Celsissimi quondam Domini Georgii Rakoczÿ, Senioris alias huius Regni Transsylvaniae Principis etc. optinae recordationis super benigna ipsius datione, [*sic*] deputatione, et collatione, totalis et integrae unius Quartae, uniuersarum Decimarum, quocunque nominis vocabulo vocitatarum, in territorio, et intra veras metas, et terminos praescriptae Ciuitatis Colosvar, praetitulatae Ecclesiae Orthodoxae existentium et habitarum Donationales, in duplici Regalÿ papÿro patenter confectas, Sigilloque ejusdem quondam Domini Principis, maiori, siue aulico, manusque propriae Subscriptione in inferiori earundem margine, munitas et roboratas ad transumendum. Petens nos idem Stephanus Szabo alias Fogarasi., nominibus quorum supra., debita cum instantia ut Copiam, seu paria, praescriptarum literarum Deputationalium siue Donationalium, transumpto praesentium nostrarum, Verbaliter sineque diminutione augmento vel variatione aliquallj inserere, Jurium futura pro Cautela, sub sigillo Conuentus nostri authentico, fideliter et consciencieose extradari vellemus. Quarum tenor et Verbalis contentia Sequitur in hunc modum. NOS GEORGIUS RAKOCI, DEi gratia Princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum COMES etc. Memoriae commendamus, tenore praesentium Significantes quibus expedit uniuersis, Quod cum animaduertamus Regnum hoc nostrum Transsylvaniae superioribus temporibus, plurimis bellorum fluctibus, atque procellis, multis vicibus conturbatum, non solum sapientum virorum, sed vel mediocriter etiam, [prout deberet] eruditorum inopiâ vehementer laborare; Ecclesiasque DEi atque cultus diuinos passim negligi; nostrae censuimus esse, emolumento, usui ac utilitatÿ, Diuinorumque studiorum progressibus, inter alias, Ecclesiae DEi religionem Orthodoxam, siue confessionem Helveticam, in Ciuitate nostra Colosvar profitentis, pio Zelo prospicere; Ut igitur ea quoque orthodoxae religionis Coronâ, aliqua certa nostra benignitate principalÿ, diutim magis ac magis augescere, conservarique possit; Totalem et integram unam quartam, uniuersarum decimarum, quocunque nominis [*sic*] vocitatarum, in territorio, et intra veras metas Ciuitatis nostrae Kolosvar, quotannis prouenientium, antea quidem in rationem fisci nostri, perceptam; Uniuersis et Singulis Verbi DEi ministris, Pastoribus Capellanis, Rectoribus, Cantoribus, Studiosis humanioribus, literis operam nauantibus, aliisque Ecclesiasticis Ministris, nec non pro aedificatione, et conservatione Templÿ scholae, Domorumque Verbi DEi ministrorum, Religionem scilicet Orthodoxam, siue confessionem Helveticam profitentibus, in praedicta Ciuitate nostra Colosvar constitutis et existentibus habitis, modernis scilicet et futuris quoque pro tempore constituendis; [*eo usque, donec Deus aliam occasionem et modum, tum nobis, quam successoribus Regni huius Transsylvaniae Religionis nostrae Principibus ad declarandum copiosiore provisionis principalis Symbolum, de prouentibus eorundem prebuerit;*] benigne deputandam, dandam, donandam et conferendam esse duximus; Eis tamen conditionibus, ut eandem decimae quartam, uel prouentum exinde prouenire debentem certae et praecipuae, bonaeque conscientiae, et probatae fidei personae, e medio or-

thodoxorum Colosvariensium, ad id selectae committere, et per eandem, diligenter percipere et accumulare, ac de perceptione proventuum exinde fienda, accuratam et conscientiosam rationem conseruare, deinde Universis et Singulis, verbi Diuini Ministris, Rectoribus, Cantoribus, Studiosis sua salaria, consuetasque pensiones, in tempore exoluere; ac si quid pro tempore et necessitate occurrente in Templo, schola, Domibusque Verbi DEI ministrorum, aedificandum, instaurandumque fuerit, id etiam ex iisdem proventibus diligenter curare, quibus omnibus exolutis, singulis annis, si qui praterea proventus et redditus residui fuerint, ex praefatis expensis; illos universos, non in alium aliquem frustraneum usum conuertere; sed ea fideliter in rationem Templi et Scholae tenere et conseruare, conseruatasque pro necessitate praecipua expendere, praenotata Orthodoxa Ecclesia debeat et teneatur; prout deputamus, damus, donamus, et conferimus tempus intra praemissum, praeinsertaque sub conditione; praesentium per uigorem; Quocirca vobis universis et Singulis, Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregiis et Nobilibus, Comitibus, vice Comitibus et Iudlium Comitatus Colosiensis. Item Wolffgango Delj de Saárd, bonorum nostrorum in Transsylvania Praefecto, ac Decimarum Vice Arendatori. Prudentibus item et Circumspectis, Primario et Regio Iudicibus, caeterisque Iuratis Ciuibus, Decimatoribus et inhabitatoribus Ciuitatis scilicet nostrae Colosvar, modernis, et futuris quoque, pro tempore constituendis, eorumque vices gerentibus; Cunctis etiam aliis, quorum videlicet interest, seu intererit, praesentium notitiam habituris harum serie committimus et mandamus firmiter, ut vos quoque annotatam totalem et integram Quartam uniuersarum Decimarum, utputa Vini, Tritici, Siliginis, Hordej, auenae, milii, lini, canabis, pisorum, fabae, lentis, speltarum, aliorumque leguminum [*sic*] ex terra nascentium, agnellorum item et Apum, ac aliarum rerum decimarj solitarum, antefatae Ciuitatis nostrae Colosvar quotannis provenientium, per fidedignos homines, e medio Orthodoxorum selectos percipere, et accumulari facere, absque ulla Arendae solutione permittere, ac exinde in rationem praespecificatorum Verbi DEI Ministrorum, Rectorum, Cantorum Studiosorum aliorumque Ecclesiasticorum Ministorum, nec non pro aedificatione Templi, domorumque Pastorum, Religionem Orthodoxam seu Confessionem Helveticam profitentium, saepefatae Ciuitatis Colosvar Singulis annis modo praemisso sine defectu reddere, et restituere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Ciuitate nostra Colosvar die ultima Mensis Decembris. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo Quinto. // Et in superiori earundem margine Scriptum erat GEORGIUS RAKOCZY mpr. Locus Sigilli. Item in inferiori earundem margine. Martinus Markosffalui, Secr mpra.

Nos itaque justam et Iuri consonam praelibatj Stephani Szabo Aedilis suo, ac nominibus quorum supra factam petitionem, pro more nostro admittentes, Copiam seu paria praescriptarum literarum Deputationalium siue Donationalium, nobis in specie exhibitarum et praesentatarum, Transumpto praesentium nostrarum verbaliter et sine omni diminutione, aug-

mento, et variatione, Jurium futura pro Cautela necessariarum, sub Sigillo Conuentus nostri authentico, fideliter et conscientiosè extradandas duximus et concedendas, Communi Justitia, legeque Regni permittente. Datum feria secunda proxima post Dominicam *Exaudj.* [május 21.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo quadragesimo Nono

(P. H.)

Collata cum Originali et Correcta
per nos Requisitores. ¹⁾

CXLI.

[1638 — 1669.]

I. Rákóczi György erd. fejed. biztositása arról, hogy a kolozsvári unitárius valláson levőket törvényes szabadságaikban megtartja s a ref. vagy orthodox vallás követői őket templomaikban iskoláikban nem fogják soha háborgatni.

Nos Requisitores literarum et literalium instrumentorum in Sacristia siue Conservatorio Conuentus monasterij Beatae Mariae virginis de Colosmonostra repositarum et locatorum, et quarumlibet Judiciariarum Deliberationum Legitimorumque mandatorum Principalium Executores, Memoriae commendamus per praesentes, Quod Egregij et Nobiles Gregorius Boncziday ac Emericus Stenczel patricij Coloswarienses nominibus et in personis totius universitatis Unitariorum Ecclesiae Claudiopolitanae, Exhibuerunt et praesentaverunt nobis quasdam literas Celsissimi quondam Domini, Principis, Domini Georgj Rakoczy infra scripti etc. Compositionales seu Contractuales in duplici papyro patenter confectas et emanatas, Sigilloque eiusdem Domini Principis maiori in inferiori earundem margine consignatas, Petentes nos debita cum instantia, ut nos tenorem earundem in Transsumpto literarum nostrarum eisdem extradare vellemus, Quarum tenor et verbalis continentia talis est. — Nos Georgius Rakoczy Dei gratia Princeps Transsilvaniae partium Regni Hungariae Dominus, et Sicularum Comes Memoriae commendamus tenore Presentium significantes quibus expedit Universis: Hogy mivel az elmúlt esztendeőkben, ertesunkre leven, hogy az Coloswari lakos hűeinknek Elei gubernaloj, ugymint az Polgari tarsasagh es Centum Paterek, az mi Orthodoxa Religionkon levő lakosok közöttül, mind also s felseő Tanácsban, nem vennének ugj közikben az mint illenek, es ebbeől latván az Város lakosi közéőtt valo egyenetlenséget, gyüleölseget; noha mi az Tanácsot requiraltatván, intettük kegyelmesen, hogy az Országnek Unioiat ebben is szemek eleőt viselven, az mi Orthodoxa Religionkon leveok közöttül is, bizonios szemellyeket vennének társaságokban; Mindazonáltal azon hűeink neheztelven ugj es olyan allapottal az mint mi akkor teőlleők kevántuk, arra menni, es mi az Religio végeth valo egyenetlenséget, gyüleölseget, akarvan Attjyájképen közéőlleők kigyomlalni, az mostani Generalis gyűlesben, melyet ad vigesimum tertium diem Aprilis promulgattunk volt orszagunknak, propositioink közéőtt ez

¹⁾ Az *ereleti konventi átíráthól.*

dolgot is eleikben tamasztottuk az Statusoknak, akarván annak igazítását az Statusoknak deliberatiojok után Articulusban valo irás által is helyben allatni: De az Coloswari hiweink inkább akarvan Feiedelmi kegyelmesse-günkhez ragaszkodni, mintsem az Orszaghnak azon dologban valo delibe-ratiojahoz tamaszkodni; minket bizonyos Attյokfiai által alazatos keőnyeőr-gesekkel megh talalvan, es ez dologban bizonyos compositiobeli Articulu-sokra is lepvén, mijs azon hiveinket az alab megh irt Punctumokrol akar-tuk kegyelmesen assecuralni : *Elsőben* : Hogy az Coloswari recepta Unitaria Religion levő minden rendbeli nepekett, Birakott, Polgarokott, keőzséget, s az egész Universitast, reghi Unioiokban, mellyet az eleotti szent Kiralyok es Feidelmek Confirmaltak, [melly Continually az városnak szabad electioiat, s mind Biro, Tanacz, Centum Paterok es Plebanus valasztását befoghlallyt] abban az megh irt város minden rendeitt megh tarttyük, es azokat ugyan Confirmalluk is kegyelmesen. *Masodszor* : Hogy az mi Orthodoxa Religion-kon leveő keőszteők lako attյokfiai, semmi üdeőben az eő Templomokhoz, Plebania házokhoz, Scholaikhoz, es azoknak Proventussához, se azokra valo gondviseléshez az mint ekkedig, ugy ezutanis semmi keőzeőkeőt nem mondgyak, sem tarttyak; Seőt az Orthodoxa Religionkon leveő Ecclesia-stica Personaknak házok az minthogy Exemptioban lesznek; Ugy az recepta Unitaria religion leveő Ecclesiastica személyeknek is házok immunitas-ban, exemptioban tartatnak az Plebania hazon kívülis. Melly fellýül megh irt kett Punctumokat, es articulusokat, minden részeiben es Cikkelyben, in verbo nostro Principali, acceptualluk, ratificalluk, es confirmalluk is Assecuralvan megh ez véget Coloswari minden rendbeli hiveinket, Birákott, Polgárokat, Százembereket, es az egész Universitast, hogy magunkis megh-tarttyük, eőrizzük, s masokkalis, kivaltkepen penigh az kiket az vélek valo vegzésünk comprehendal, megh tartattuk, eőriztettiuk, s effectualtattuk, s nevezet szerent pedig Coloswarott lako Orthodoxa Religionkon leveő minden rendbeli hiveinket is ezen Articulusoknak, eppen es minden részei-ben, cikkelyben valo megh tartására keőtelezzuk; ugy minden keövetke-zendeő successorinkat, az orszagnak legitimus Feiedelmeit : olly okkal mindazonaltal, hogy az Coloswari Unitarius hiveink is az melly Articulu-soknak megh tartására magokat obligaltak, s városok pecseti es hitek alatt, sub amissione Privilegiorum et omnium libertatum Reversálist adtanak egész városul, azokat az Articulusokat eppen minden részeiben, cikkelyben, szentül megh tarciak, eőrizzek, s ideieben effectualluk, Praestalluk, es exequalluk is in perpetuum. Az minthogy azon hiveinket Assecuralluk es bizonyiosokka tésszük, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Civitate nostra Alba Julia sub generalibus Dominorum Regnicolarum Comitjjs, die decima mensis Majj, Anno Domini millesimo Sexcentesimo Trigesimo Octavo. Et subscriptum erat, Georgius Rakoci mp. In calce seu fine autem literarum Scriptum erat, Martinus Markossffalwi secr. In dorso autem earundem literarum toties memorati Domini Principis Georgj Rakoczi inscriptum tale extat, Confirmaltuk 15. Aprilis, Anno 1664 Michael Appaffi. Quod scriptum agnoscimus Procul omni Dubio esse

scriptum propria manu moderni Celsissimi Domini Principis, Domini nostri clementissimi Quas nos de verbo ad verbum sine diminutione, augmento variationeque sine omni inseri et inscribi facientes, Eisdem in Transumpto literarum nostrarum presentium, Jurium Superdictae [*sic*] Ecclesiae Unitariae Parochialis uberiozem futuram ad cantelam necessarias sub Sigillo Conventus nostri Authentico extradandas duximus et concedendas, communi Justitia et aequitate svadente. — Datae feria prima post festum Galli Abbatis, [octob. 19.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo nono.

(L. S.¹⁾)

CXLII.

[1638.]

Az unitáriusok és ev. reformált hitvallásnak megosztozása a városi hivatalokban.

Nos Requisiteores Litterarum et Litteralium instrumentorum, in Sacristia sive Conseruatorio Conuentus Monasterÿ Beatae Mariae Virginis de Colosmonostra repositarum et locatorum, ac quarumlibet judiciariarum deliberationum legitimorumque mandatorum Illustrissimi et Celsissimi Principis ac Domini Domini Georgÿ Rakoci Dei gratia Principis Transylvaniae, partium regni Hungariae Domini, et Sirulorum Comitis etc. Domini Dni nostri clementissimi executores. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit uniuersis. Quod nos ad benignam praetitulatae Illustrissimae Principalis Celsitudinis commissionem in Dnum Senatoriam Vniuersitatis seu Communitatis, totiusque Senatus Civitatis Colosuar personaliter accedentes, ibidem Prudentes et Circumspecti, primarius et Regius Iudices, Jurati Ciues et Senatores, nec non electi quidam Centum Patres ex ordine Seniorum, solenniter conuocati et congregati, coram nobis personaliter constituti, viua voce, sponte ac ultronea voluntate, introscriptam Compositionem, obligationem et Contractum, unanimi consensu, et pari voto nemine refragante, celebrauerunt, fassi sunt, ac ad omnia introscripta semetipsos obligauerunt. Cuius quidem Compositionis et Contractus par et obligationis, Hungarico idiomate ab eisdem conscriptus, tenor sequitur hunc in modum: Nos Stephanus Rosas, primarius, Caspar Szeocz Regius Iudices caeterique Jurati Ciues et Senatores, ac Vniuersitas Incolarum et Inhabitatorum Ciuitatis Colosuar, receptam Vnitariam Religionem profitentes etc. Memoriae commendamus tenore praesen-

¹⁾ Az *eredetiből*, mely regál papirra van írva s a szokott helyen megpecsételve. Az oklevél zöld selyem zsinorral van összevarrva, kívül rajta ez egykoru írás: „Rakoczy Fejedelemmel valo Contractusa az Unitáriusoknak.“ [*Fasc. R. Nro 2.*] Volt nekem magából a fejedelem biztosító írásából másolatom, a mit thorda-aranyoskőri unitárius esperes t. Koroska Antal urtól kaptam; de az a regiség miatt igen sok helyen olvashatlan, egyébiránt ez átirattal egyező.

tium significantes quibus expedit universis. Hogy miel az el mult ezstendőkben, az mi kegyelmes Vrunknak, az meltosagos, Tekintetes es Nagysagos Rakoci György Vrunknak, Isten kegyelmessegeből, Erdely Orszaga Feiedelmenek, magyar Orszagh reszeynek Vranak, és Szekelyek Ispannyanak, eő Nagyságának etc. ertesére leuén, hogy Varosunknak eleý Isten utan gubernaloj, ugymint az Polgari társasagh s Centum paterek között, az Orthodoxa religiön leuő Atyankfiaý között mind also, es felső Tanaczban nem volnanak. Noha eő Nagysága minket Tanaczul requiraltattuan, intet kegyelmesen, hogy az Országának Vnioiat is Szeömwnk előtt viseluén, az Orthodoxus atyankfiaý között is bizonios Szeömellyeket vennenk, nem csak az felseő, hanem az also Tanaczban is: mindazaltal mi arra, ugy és oly allapottal a mintt eő Nagysága akkor teölünk kiunta, nem mehettuen, és eő Nagysaga lattuan közöttünk az Religio vegett valo egyenetlensegett és gyűlölsegett, és azt akaruan atyaiképpen szép egyesseghre hozni közöttünk, ez mostani Generalis Gyűlesben, mellyet ad vigesimum tertium diem Aprilis promulgaltatott volt eő Nagysaga Országának, propositiojaban az Statusok eleiben tamasztotta volt ez dolgot is, kiuanuan ennek igazitasatt, az Statusoknak deliberatioiok utan Articulusban valo iras altal, io helyben allattui. De mi inkab akaruan az eő Nagysaga kegyelmessegehez ragaszkodnunk, mintt sem az Orszagnak ebben valo Deliberatioiahoz tamaszkodnunk, Eő Nagysagatt böczületes Atyankfiaý által alazatos könyörgesinkel megh talaltatuan, és ez dolgott azok által tractaluan, véghre ez alab megh irt örökke meghmaradando Articulusokra mentwnk és leptünk. *Eleőszer.* Az mely Articulusokatt az mi kegyelmes Vrunkal eő Nagysagaul vegeztünk, mind azokat. minden reszeiben, nem különben tarttyuk és obserualljuk, mint töb Szent Kiralyoktol és Feiedelmektől confirmaltatott Vnionkatt. *Másodszer.* Negy esztendő alatt huszon eött Orthodoxa Religion leuő emberekett be veszünk az Szaz emberek köziben, auagy azt czelekeszszük, hogy a mígh az huszon eött Orthodoxa Religion leuő Atyankfiainak számok be nem tellyesedik, a magunk recepta Vnitaria Religionkon ualo emberekett, az szaz emberek köziben be nem veszünk, s az huszon ött számból állo Orthodoxa Religion valok megh maraduan, mindenkor in perpetuum, az szaz Ember között az többi allyon, a mi Vnitaria recepta Religionkbol, ugymint hettuen eött Szemely. *Harmadszer.* Mindenkor az also Tanaczban, ugymintt az Polgari Tisztire, harom Orthodoxa Religion leuő atyankfiaitt be valaszttyuk; de mostan egy elseőben illyen moddal, hogy ez jöuendő Karacsonban Filstich Lörinczett polgarrá valaszttyuk. Ezer hatt szaz harmincz kilencz esztendőben, ha azt éri, Varadi Miklostt, ha eő megh halna, mast az Orthodoxa Religion leuő Atyankfiaýnak az eleý között: ezer hatt szaz negyuen esztendőben megh harmadikatt: Annak utanna penigh az rendtartastt ugy continealljuk, [iyy] hogy ha ki az harom között megh halna, auagy ha az felseő Tanaczban vitettnek is, de sucessiuis semper temporibus, az also Tanaczban az Polgarok között, ex praccipuis harom Orthodoxa Religion leuő Atyankfiaitt tartunk continue, in perpetuum, mindenkor, ugy hogy az felseő Tanaczban

leuő huszon előtt Orthodoxus, az also Tanaczban ualo harom Orthodoxus Szemelyekkel edgyütt, huszon nyolcz Szeömelyekből állok légyenek. *Negyedszer.* Az orthodoxa Religion valo Atyankfiaý közzülis az Biro valasztatt ennekutanna megh engedgyük, és in perpetuum usurpallyuk; ilyen moddal mindazaltal: hogy a mint Varosunknak réghi usussa szerint senki ennekelötte is az Birosaghnak tisztire nem juthatott, hanem ha egyeb Tisztektől üres volt is, de az Safarsaghnak és ado szedesnek tisztein elsőben, által kellett menni, miuel az kett tiszt viselet által tudhattya megh Varosunkban leuő minden rendbeli embereknek sorsokatt és allapattiokatt s az Varosnak minden terehviselesétt. Igy azert ez utannis ez obserualtattuan, az Orthodoxa Religion leuő Atyankfiaýs elsőben az kett tisztnek viselessen által menuén, annak utanna Istentől, s az embereknek commune suffragiumabol valasztassanak és annak utanna azon modot minden negyedik esztendőben, az Orthodoxa Atyankfiaý közzül valo Biro valasztasban, fogyatkozás nélkül megh tarttyuk és continualljuk. Ezt pedigh a modott és rendtartast, nem a tisztuiselestől valo el idegenitesre, s az Orthodoxa religion leueők gyalazattyara czelekezzük, hanem ab antiquo, mindenkor ez mod tartatott közöttünk. *Ötödödszer.* Varosunkban az Orthodoxa religion leuő Atyankfiaý templomikhoz, scholaiokhoz s annak prouentusihoz, és azokhoz valo gonduiseleshez, semminemü közünkett nem mondgyuk, s nem tarttyuk. Az Orthodoxus Praedikatorok és Cántorok s mesterek házaít szabadsaghnban tarttyuk, adot raytok nem veszünk, sem más tereh viselesre azoktól nem kenszerittyük, Ez mindazaltal az ott lakos mind az kétt Ecclesiaban szolgáló személyekről ertettvén. *Hatodszor.* Az Orszagh közönseges Vnioia ellen, semmi uton modon és szín alatt, az Orthodoxa Religionak, s azon leuő Atiankfiainak oppressioiokra nem igyekezünk, s személyek ellen Religionkra nezue, gyűlölségett, haragott, boszuallast nem viselünk, kárt nekiek nem teszünk: ha penigh ez ideigh az Religio miatt valami idegensegh lött volna is közöttünk, azt utrinque egymás között, in perpetuum sopiallyuk; hasonlokeppen az Orthodoxa Religion leuő minden rendbeli Atiankfiays mind ezekett nekünk praestallyak, az Orszaghnak közönseges Vnioia, és ez mostani egyezesünk szerint, ha az Vnioban specificalt poenat el akarják tauoztattni. Mind ezeknek pedigh az felliül megh irt Articulusoknak minden részeiben, cikkelyben fogiatkozás nélkül valo megh allasara, és eppen valo be tellyesitessere, kötelezzük mi magunkat és Successorinkatt keresztyéni hitünk alatt, et sub amissione omnium libertatum et immunitatum nostrarum, Eő Nagyságanak az mi kegyelmes Vrunknak, s legitimus Successorainak, ez Orszaghnak valasztando Feiedelminek, és az megh irt Orthodoxa Religion leuő Atiankfiaynak s következő minden posteritassoknak, in perpetuum. Sött ezeknek megallasarol, in authentico etiam loco, a hol eő Nagysaga akarja, készek vagyunk eő Nagyságát és Successorit ezen poena alatt assecuralni. Melly dolognak bizonsagara attuk ez mi subscriballt Varosunk peczetuel megh erőssítettett Obligatoria és Reuersalis levelünket. Datum in Ciuitate Alba Julia, instante Generali Dominorum Regnicolarum Trium Nationum Tran-

silvanniensium, et partium Hungariae eidem annexarum Congregatione, duo decima mensis Maÿ Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tricesimo Octauo etc. Et subscriptae sunt Litterae eaedem taliter:¹⁾ Michael Jo Samariaÿ m. p. Caspar Beych²⁾ regius Iudex m. p. Stephanus Baczy Senior m. p. Endres Hermen m. p. Michael Nyreö m. p. Casparus Kovacz m. p. Geörich Neckel m. p. In cuius praemissae fassionis, celebrationis et obligationis, coram nobis factae et solemniter peractae testimonium, praesentes Litteras nostras, sub sigillo nostro Conuentuali et authentico, praetitulatae Illustrissimae Principali Celsitudini, fideliter et conscientiose summaque cum humilitate dandas duximus. Datum Sabbatho, ipso festo Beatae Barbarae Virginis et Martyris [decz. 4.]. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Tricesimo Octauo.

[L. S.]³⁾

CXLIII.

[1640.]

A kovács ezék szabályai.

A Colosvari Kovacz Czehnek Nemet nyelvreöl Magyarra fordittatott ARTICVLVSI.

I. Minden, Walaki az Kovacz Czehben be akar allani, akar mester, akar legeni, akar penig inas, szuksege, hogy az igaz agybol valo tisztessegebeli szemely es Szasz avagy Magyar nemzet legyen. Ezek felett az inas az eo keouetkezendeo mesterenel proba hetet két hetet teolczion, hogy lassa, ha megtanulhattya; azutan mindketten mennyenek az Czeh apahoz, az ki az idéseket hiuassa hozzäia, bizonsagul a beszegeodtetes melle. Es tartozik az iffiu akkor az Czehben adni három forintot és huszonnéggy pénzt, es két egész esztendeig szolgálni mesterét. Azt elteoltván, tartozik az mestere is az Czeh eleott felszabadítani, és tanulo leuelet az Czeh peczietü alatt neki kiadni.

II. Mikor inast szegeodnek [igy] be es a megemlitet három forintot huszon neggy penzt leteszik, tartoznak ketten adni két tal etket es az melle swltet is egy tallal, megint feier kenyeret, az mester egy weder bort, az inas is. Az három forintnak huszonnéggy penznek két forintját az Czeh ladaiaiba kell tenni, az teobbit az Collatio mellet elkoeltetni. Igy osztan tartozik az mester az inasnak azon esztendeore adni egy keodment, egy

¹⁾ A bevezetésben megnevezett Rósás István főbíró névalírásának kimaradása oka előttem ismeretlen.

²⁾ Más köziratokban ez évben királybírónak Szeöcs Gáspár van írva, az 1638. jul. 7-ki déczsi *Complanatio* Kolozsvár városa nevében Beych Gáspár és Kovács Gáspár írták alá. (*Erd. Országgy. Eml.* IX. köt. 181 l.)

³⁾ Az *országos levéltárban*: Actor. Transsylvan. [Fusc. 4. Nro 29.]

kender vaszon inget s lábravalót; más esztendeore is egy inget s egy lábravalót, mikor ideie kitelik, egy bokor sarut.

III. Ha valamely tanuló inasnak mestere meghalna elebb, hogýsem ideiet kiteolteotte volna nálla, annak más gazda adassek, kinel ideiét egeszben kiteolthesse s a mesterseget megtanulhassa.

IV. Az ki be akarja magát az Czehben Szerezni, tartozik egy asot, egy kapát, egy kaszát, egy keoteo feiszet elseobben mester remekben készíteni es bemutatni. Hogý ha penig valamelyik remekben hiba találtatik, annak bñtetese for. 1. De viszont, ha mind a negý remekben hiba találtatik, tartozik bñntetésben meg egy esztendeig legeni számban mivelni, hogý jobban megtanulja.

V. Ha peniglen valaki mester remekének elkészítése eleöll megmatkásodik, bñntetese annak, megbizonyódván az dolog, negý forint, fl. 4. annak felette az mester remeket ugyan tartozik megezinálnia. Az ki az eoreg mesterek keozze számláltatik is, tartozik fl. 4.

VI. Ezeknek vegbe vitele után is, ha magát hazassagra adgya is, de addig kohat ugyan nem ütheti fel, sem penig funoiat mivelés feieben meg nem indíthattya, mwszereinek elvétele alatt, miglen magát az Czehben az mesterek keozze be nem szerzi. Megegýezven penig a mesterekkel es kedueket keresuen, tartozik az Czehben beszolgaltatni tizenket forintot es az Coliatiot is meghadni, ugý hogý az elseo felkeouetéskor hat forintját tegye le, az másik hatot penigh bizonyos ýdeore, melyre ha le nem tehetné, adassek meg is egy bizonyos arra valo nap nékie az letételre; Es ha osztán az mestereknek keduet keresi, tehát szabad légyen az olyan iffiu mesternek esztendeo mulva tanulo inast fogadni az elseo articulus szerent. Legént peniglen ha tehetsége vagyon reia s jut, szabadosan tarthat.

VII. Mester fianak fel czehe vagyon, kiueuen azt, hogý az kétszeri vendeglessel az is tartozik mint idegen, a mellý teszen fl. 12. Ha valaki mester eozvegýet awagý leanyát veszi el, annak is fel czehe vagyon. Az kik nem ez warasiak, tartoznak tanulo és nemzetseg leueleket minden halogatas nélkül megmutatni az mestereknek, mert különben az Czehben be nem mehetnek es be nem alhatnak.

VIII. Czehapak valasztasakor ha ki nem akarna feluenni, bñntetese legýen három forint, fl. 3. es azon esztendeoben legýen szabados, de azutan valo esztendeoben ismet eleo vetessek.

IX. Minden, mikor az czeh apa, Feiedelem avagy Város számára valo mivet parancziol, engedelmes legýen, mert az szofogadatlansagnak bñntetese három forint, fl. 3.

X. Mikor esztendeonkent a czehapa tisztit feladgya, es számot is adott, tartoznak az mesterek munkaiáert Száz penz ereo ui esztendeo ajándekjáual az czehbeol feltisztelni, a felesegenek penig egy ing ninak valo galler gyölcziot adni.

XI. Ha valamely mester maga felesége awagý gyermeke es egýeb haza nepe meghalna, az iffiu mesterek tartoznak az sirt tisztessesegen megcsi-

nalni; ha pedig abban fogjátkozast tennének, mindeniknek küleön küleön büntetése fl. 1. Ha ki a temetésre el nem menne, annakis büntetése fl. 1 egy.

XII. *Regelő* [!] hetfeon ha ki veszekedest es eozsue veszést inditana, büntetése fl. 1. Ha ki a bort es eledelt szaian kiadta, annak is büntetése fl. 1. egy. A ki tovább nem maradhat, kéredzek a czehmesterteol, mert ha kéredzetlen elmegyen, szaz penz annak is a büntetése.

XIII. Egy mester is az másiknak czieledgyet el ne hitegesse, se el ne hitegettese, mert ha megtapasztalodik benne, negy forinttal büntettetik meg érette. ∞ fl. 4. Viszont egy mester is más megszegeodeott mivét el ne szollja, sem mivelteteojet egy forint büntetes alatt.

XIV. Ha teortennek, hogy valamely mester szofogadatlanokoduan, az Czeh ellen tamadna, es magát a büntetésben nem aduan, az birot es tanaeziot futna, tehát annyi büntetéssel tartozzek, az mennyit egy fel mester asztal téssen, ugymint hat forintot ∞ fl. 6.

XV. Walamel mester az varos teorvennye ellen vagy gyilkosságban, vagy paraznaságban avagy lopasban elegyitene magát, az Czehbeol kirekesztessek, es mindaddig az czeh kívül legyen, mig kegyelmet nyer rola, ugymint az ollyan vétkéreol.

XVI. Mikor az czehatya az czeh tabliait elbocziattja, walaki be nem megyen, büntetése 1 forint fl. 1. Ha pedig 12 ora utan menne be, annak büntetése eotven penz ∞ dr. 50. Ha walami szükséges eleotte allo dolga vagyon, kiert be nem mehetne, az czeh atyatol keovedzek [igy] el s ment ember léssen.

XVII. Minden legeny mester remekeiert tartozik walamely mesternel esztendeig szolgálni, es ugy adassék ki osztan nekie az mester remek, az orszagbeli mestereknek rendtartasok szerent.

XVIII. Ha walamely mester auagy eozvegý aszszony ezen gyermekeknek az czehet tartani akaria, esztendeonkent tegyen le az czehben tizenket penzt, ∞ dr. 12. Ha penigh azt eltalálna is mulatni, azzal mindazáltal az gyermeknek igassaga el ne veszszen, hanem mikor az czehben be akarnak az ollian iffiak allani, tartozzanak egyezersmind letenni, a mit esztendeonkent elmulattanak.

XIX. Ha walamely mester az egyk a masikat meghazuttatna, wagý megszidalmazna es gonoszt mondana, büntetése eotuen penz ∞ dr. 50. Verekedest pedig es vértetelt az czehben senki meg ne itillien az birák hire es kedue ellen, mert ha ki azt megh merészli próbálni, tehát az birák ellen egy gyra ezüst büntetésen marad.

Articuli hi translati sunt in hungaricum sermonem, et Fabris Ferrariis, pro Privilegio dati ex deliberatione et autoritate Amplissimorum Dominorum Judicum et Senatorum Ciuitatis Kolosuar Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo.

Per Stephanum Conradum

juratum Ciuitatis praedictae Kolosvar notarium m. ppria. ¹⁾

¹⁾ A *kovács cseh* leveles ládájában levő egykoru *hitelesítetlen másolatból*.

CXLIV.

[1641.]

A szappanosok czéh szabályai.

NOS GEORGIUS RAKOCZI DEI GRATIA PRINCEPS TRANS-SYLVANIAE PARTIVM Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes Memoriae commendamus tenore praesentium significan quib. expedit univers. Quod pro partibus et in personis Circumspectorum ac honestorum virorum Stephani Kadas primarii; Joannis Theremi alterius Magistrorum Cehae siue societatis; ittem Gregorii Veres, Stephani Vyheli, Andreae Beregszaszi, Petri Kadar et Gregorii Balogh, Magistrorum Smigmatariorum, Incolarum et Inhabitorum Ciuitatis nrae Coloswar, exhibitae sunt Nobis et praesentatae quaedam literae fidelium Nobis dilectorum Prudentu et Circumspectorum Stephani Puelacher pro tunc primarii, et Stephani Baesi Regii Judicum, nec non Casparis Pewtsh, Michaelis Samariai, Andreae Hermann, Joannis Tököli, Michaelis Fenescher, Casparis Kovacz, Ambrosy Gasner, Petri Huszar, Pauli Wendrich, Joannis Veres et Andreae Tewffer Juratorum Ciuium et Senatorum Ciuitatis eiusdem nrae Colosvar, in pargameno et forma libelli confectae et emanatae, ac sigillo maiori Ciuitatis eiusdem authentico, inpendenti et cera rubra impressiue communitae et roboratae Priuilegiales atq. Cehales, quibus mediantibus iidem Iudices ac Jurati Ciues, Senatoresq. dictae Ciuitatis nrae Colosuar, tam pro publico commodo promovendo, deuitandisque priuatis detrimentis, atq. adeo in eadem ratione Smigmatariis quoq. bene consulerent, sicq. tam publicum exinde, quam priuatum Saponarij commodum promouerent, certos Articulos cora ipsis perlectos, emendatos atq. reformatos, una cum Jure Cehae ipsis Smigmatariis, praescriptos eisdem, ac eorum in arte eadem Successoribus uniuer, dedisse et concedisse dinoscebantur, tenoris infrascripti. Supplicatu Nobis humilime, quatenus Nos easdem literas omniaq. et singula in eisdem contenta ratas, gratas, et accepta haberi, literis nostris verbo tenus inseri et inscribi facere ac pro eisdem Saponariis, eorumq. in arte successoribus uniuersis perpetuo valituras, gratiose confirmare dignaremur. Quarum quidem literar tenor seu verbalis continentia sequitur in hunc modum :

STEPHANVS Puelacher primar et STEPHANVS Baesi regius Iudices, necnon Caspar Pewtsh, Michael Samariai, Andreas Herman, Joannes Teökeöli, Michael Fenescher, Caspar Kowaczi, Ambrosius Gasner, Petrus Huszar, Paulus Vendrich, Joannes Weres et Andreas Tewffer, jurati Ciues et Senatores liberae Regiaeque Ciuitatis Transsylvanicae COLOSVAR. Memoriae commendamus tenore praesentium significan, quorum id vel nunc, vel in posterum quouis tempore nosse interest, uniuersis et singulis hasce visuris et lecturis. Quod nobis in Curia seu domo nra Senatoria, pro expediendis communibus quibusdam Reipub. nrae negotys nobis incumben-tibus, rite una sedentibus, venerunt in conspectum nostrum Circuspecti ac

honesti viri Martinus Bred et Stephanus Kadas, ciues atq. cohabitatores nri, professione vero artis mechanicae Saponarÿ seu Smignatarÿ, suoq. ac aliorum quorundam Saponariorum, hic itidem in Ciuitte nostra degentiu nominibus et in personis, exhibuerunt nobis libellam quendam supplicem; declarantes eodem; quod cum in hac libera Regiaq. Ciuitate nra omniu artiu mechanicarum professorum, qui quidem legitimo modo ad artis peritiam peruenerunt, certa et ab alijs distincta, certisq. simul legibus atq. privilegÿs adornata habeant Sodalitia, praeter se Saponarios, licet ipsi quoq. peritiam artis suae solito Sodalitiorum more adepti et per seruitia assecuti sint; reperiantur vero, tam hic in Ciuitate, quam etiam extra eam, qui Saponis conficiendi vel coquendi artem nunquam didicerint, ac propterea nec rationem eius praeparandi norint, verum materia ipsius corrumpant tantum, ita ut quidam eorum talem conficiant Saponem, ut iÿ, qui usus sui gratia coeunt, non solum commode eo uti non possint, sed insuper damnum quoq. patiantur. Praeterea sint quoq. nonnulli, qui arti quam didicerunt, valedicere, et Saponis praeparandi artem, quam ignorant, aggredi velint: unde propter eiusmodi expertes homines, ipsi sine discrimine, una cum eisdem, male audiant, simulq. haud leuia perpetiantur damna atque iniurias. Quin etiam haud raro accidat, ut aliunde quoque talia importentur, et hic venum exponantur Smigmata, quae nullius plane sint pretij, sed prorsus inutilia: atq. sic undiq. ob indigenas pariter et externos in existimatione sua periculum communemque infamiam incidant: cum fama vulgig. sermo sine discrimine una cum artis ignaris conuoluat. feratq. et claudit promissae Colosuariae Smignatarios, ita male ac perperam conficere Saponem. Rogarunt itaq. nos debita cum instantia quam humilime, ut nos maturo praemissis iudicio consideratis, haecq. ipsorum petitione benigne admissa, pro publico omnium hac in parte bono priuatoq. ipsorum commodo, jus Cehae ipsis dare, et articulos per ipsos nobis in scriptis porrectos diligenter examinatos pro privilegio perpetuo eisdem concedere dignaremur. Futurum enim procul dubio hac ratione, ut quando quidem ipsi viros idoneos magistrosq. artis probe gnaros, qui Smigmata tam a suis hic postmodum praeparanda, quam ab exteris huc licitis nempe temporib. importanda lustrari ac bonitatem eorum diligenter exploraturi sunt, quo bene probeque confecta venire, secus vero praeparata nequaquam possint, e collegio suo electos eiq. officio praefectos continuo habituri inter se sint, incommoda superius enumerata, neq. ipsimet in posterum ad nominis sui infamiam cum summa iniuria, neq. alii cum rei suae familiaris detrimento sentire atq. perferre cogantur. Quibus nos rite intellectis, ac matura super iis deliberatione inter nos habita, tam ad promouendum publicum commodum, deuittandaq. communia detrimenta, tum vero ut haec [sic] ratione Smignatarÿs quoq. consuleremus, visum est tam pro publico, quam priuato ipsorum bono superius memoratos Articulos coram nobis diligenter perlectos ubi visum fuit emendatos atq. reformatos, una cum jure Cehae ipsis praescribendae dare atq. concedere. Quorum quidem Articuloru per nos emendator et reformator. inq. ordinem certum redactor, numerus atq. series in hunc modum sequitur:

Miellőgy mindennemű társaságnak bizonyos maga keözeöt való eleöl jároia szokot lenni, a kiteöl a teöbbi függ, hall es ert, azért hogy mindenek iob moddal, szerrel es rendtartással igazgattassanak es helyesben viseltessenek. Annak okáért a Szappaniosok auagy Szappan czinalok es feözeök Czehebennis egy Czeh Apa es egy Czeh Mester legyen, a kinel a Czeh ladaia allyon. Az Varos penig két Natiobol alván, ugymint Szazbol es Magyarbol, az Czeh Apasag es Czeh Mesterseg is alternatim az szerent legyen, ugy mint Szasz utan Magyar, Magyar utan Szasz: Az töb Czeh hely tarsaságbanis ezen mod tartassek. Ezeknek penig, tudniüllik az Czeh Apának es Czeh mesternek valasztasok esztendeönként kis Karaczion utan legyen.

Inast három esztendeöre fogadgyanak az Mester emberek, es igen megh tudakozzák, hogi ne jobbagy fi, hane szabados személy es Magyar auagy Szasz nemzet legien: es itualokat fogadgyanak inkab, hogy sem idegeneket, hane ha ugyan nem talalnanak itualokat, ugy fogadgyanak idegeneket. Az műre való inas proba hetet ket hetigh szolgallyo, az Mester ember is szegeödetlen towab tartani ket hetnel, cziak harmad nappal is Czehmester híre nélkül ne mereszellie, ha penig czielekedne, büntetese egy forint legyen.

Az Inast mikor be akariak szegeödtetni, a Czehet a ki beakaria giwteti, az a tabla iarasért adgyon tizenhat pénzt es így a Czeh eleöt legyen az Inasnak be szegeöttetese, es adgyon a Czehben negy forintot, s egy tisztesseges vacziorat, melly vacziorara való költziegnek feleuel az Vra tartozzék.

Az Gazda tartozik az tanulo inasnak lababelit adni, még aprod esztendeöt szolgal: Az felszabaditáskor penig, auagy ha eleb leszen is, egy vég abát rea ruhazni. Mellyert az Inas is köteles, hogj Vra kárat el tauoztassa, es ha mit eszeben veszen, be mondgya. Az felszabaditas penigh az Czeh eleöt legyen es az Czehis tartozzek nekie szabad levelet adnia.

Egy tanulo inasnal teöbbet egy mester embernek is tartani szabad eizersmind ne legyen, es mastis az egy uta fogadni addég, meglen az előtte való inasnak cziak fertaly esztendeö heia ne leszen ideie kitelesenek, ne mereszellien. Ha ki penig köleömben czielekednék, büntetese szaz pénz, es az inas nélkül is el kell lenni.

Az Inas aprod esztendeie kiteöltese utan felszabaduluán, akar tanito Vrat, akar mas mestert szolgallyon is ostan, de esztendeig tartozzek cziak fel heti berert szolgalni. Így esztendeöt szolgaluan, annakutanna mint tanult legémek, egész bere leszen eötuen pénz.

Szükség a is, hogy Czeh apa es Czeh mester valasztáskor az mesterek keözzöl egy legenyek Attya is valasztassek, az kiteöl az legenyek főgienek, es a ki azokra gondot visellyen.

Es hogy ha idegen legény az Varosra ieö, nem egiebwit hanem az legenyek attya hazanal szállion, es onnat szerezzen az legenyek attya gazdat nekie. megh uisgaluan mindazaltal elseöben, hogy ha Czehes helyen tanult e, vagy nem; mert Contár helyen tanultnak, kétt hétnel towab mestert nem adhatni.

Az Legeniek attya pedig az olyan legendy el szerzésében ilyen modot keöuessen, hogy elsőben az Czeh attyát, ha annak nem kel, az utanna valo eöreg mestert kenallia megh velle, ha az sem tartya meg, maganal tart-hattya, ugy mindazaltal, hogy ha mas mester embernek legénie ninczien, egyik is ketteöt olyankor eczersmind nem tarthat, sem Czeh apa, sem Czeh mester, sem legendyek attya, sem pedig az teob mesterek köözzwl egyik is.

Hogy ha pedig valamely idegen mester legendy egy néhány esztendeig walo itt walo szolgaltatya utan az Czehben be akarna allani es itt az varas-ban megh telepedni, awagy az itt walo is az Czehet es mester remeket keö-uetni, az Czeh mestereket talallya megh ideien feleöle, es az minek eleötte az Czeh mesterek nekie az remeket kiadgyak, tartozzek elsőben az Czeh-ben valo be allasért adni nyolecz forintot kész pénzt; es egy tisztesseges ebédet is awagy Vacziorát az Czehnek adni, mikor az Czeh mester hazanál mester remeket el keszituén be mutatya.

Mely mester remek ez legyen, hogy egy feözet Szappant az eö igaz minden szeriuel annak modgya szerent maga tulaydon mestersegeteöl iol es hiba nélkwél el kesziczien es kifeözzeön.

Fel esztendeö eltelvén, az olyan legendy megh hazasodgyek, nemzetség leuelet producualuan, magat annak modgya szerent az Varos köönyueben beirassa, es Waroshoz hwtel köötelezze: annak utanna két emberseges em-berek által az Czeh napian be kööwedzek, [igy] az Czehis acceptallya, ha mi melto ok nem ellenzi. Esztendeö mulua pedig mester asztalat megh adgya, ugymint tizenket forintot, ha az mesterek lakast nem akarnak szerezni.

Walamégh az mester remek kööwetet es bemutatot legendy meg nem hazasodik, addég se inast, se legent nekie tartani szabad nem leszen mind az egesz Czehben be nem allasaig: ha penigh ezt által hagia, toties quoties vetkezik, szaz penzel böntettesek.

Hogy ha idegen helyreöl valamely Szappan feözeö mester ember ide az Warasra szarmaznék es ieöne s itt a Czehben akarna allani, tartozzek tanulo leuelet, nemzetsegh leuelet és minden igassagát az Czehiek megh mutatni, mellyeket az Czeh megh latuan es heliesnek találwán, be veszi tar-sasagában annak modgya szerent, ugymint mester remek czinalas es mes-ter asztal adas által, ha az Czehnek mindenkeppen kedvét keresi.

Az Czehbeliek keozeöt pedig illien rend tartassek, hogy egyik a má-sik inassat se legendiet el ne hitegesse, se el ne hja Czehmester hire nél-kwél: Mert ha az olyan dologban walamellyik Czehbeli mester megh tapasztalodik, annak böntetése vetkeiert negy forint leszen.

Hogy az Czehnek dolgai iobban igazodhassanak es igazgattathassa-nak, tehát minden két holnapban egyszer ordinarié eözue gywllienek az Czeh mester hazához. A mely mesterhez pedig a Czeh tablaiat akarni be-gywleskor elviszik és az Czehben ielen nem leszen, ha magat igaz méltó okokkal nem mentheti, vagy pedig dolga leuen, a Czeh mestert meg nem talallya s töle el nem kööuedzik, [igy] ilyen ielen nem leteiert böntetese leszen huszoneöt pénz.

Az mely mester embernek felesége eözvegien marad, a még az ura

nevet viseli, a miuet szabadon miuelhesse, es az fel tetel pénzt, az megh a Czehet tartani akaria, esztendeönkent beszoigáltassa.

Minden mester ember, az ki az Czehben be szerződik, es az mellet inasok, legeniek, tartoznak az eleötteők járó Czehmesterekteöl függni es halgatni mindenekbeöl, valamik a Czeh dolgat es rendtartasat illetik.

Es minden ez Czehbely atyafiak tartoznak egy masnak tisztesseget es beöcziwilletet adni mindenekben; Mert ha ki másnak tisztesseget es beöcziwilletit megh nem adgya, vagy Czeh gyűlésben vagy lakásban, a mint teörtenhetik, hanem valami illetlen es tisztessege ellen valo szitkokkal illeti mégh egyebétt is, az olyan vétkes ember büntetese elseöben egy forint, másodszor két forint, harmadszor három forint, melynek két resze az Tanaczie.

Ha ki penig a mesterek közöttöl [kit Isten mind azáltal eltawoztasson] vagy paraznasaghban, vagy gyilkossaghban, vagy lopasban, vagy egyéb czegeres vetekben elegitenè [igy] magát es az Czezbeli tarsaságot megrutitaná, miue az ollyannak, mégh magat teöruenniel meg nem igazittya fel tiltassek, ha penig conuincaltatik, eo facto az ollyan a Czehbeöl kitessek.

Hogy ha walaki a Czeh ellen Contarkodnék, be nem akaruan a Czehben allani, es mostan ez uy kezdesben a Czehwel eggyet erteni es Czehet tartani, az ollyannak Biro Vram es Tanaczi ereieuel az Czeh mesterek minden miuet es műszeret el vitethessek, hasonlokeppen ennekutanna valo wdeökbennis mindenkor az Contarokat felkereshessek, es miueket s műszereket el vitethessek az Tanaczihoz, es ot a miben az büntetes decernaltatik, annak harmada az Czehé, az ket resze az Tanaczie legyen.

Ezek utan megh engedtetet Czehek erősegere es jauara s előmentere az is, hogyha eok az Warast elegsegeessé teszik, senki sohonnat ide az Varosban Erdelyben keszitetet es feözeöt Szappant az esztendeönkent esendeö negy szabad Sokadalmoknak es Kegyelmes Feiedelmwnk it letenek ideien kiüwl ne hozhasson el adasnak okaért, se itvalo se idegen ember, itt ne is arulhassa. Mert ha arullya es megh tapasztalodik raita, az Czeh mesterek akkori Magistratusnak ereieuel az ollyan embernek akar itt valo az Warosi, akar penig külseö idegen legyen, nala leueö Szappanyat eluehessék, melynek ket resze az Tanaczie, harmada a Czehe legyen.

Nos itaque superius nominati Iudices et jurati Cives ac Senatores praedictae Ciuitatis Colosvar, uniuersos et singulos praescriptos Articulos nobis porrectos et diligenter lectos, ac ubi necesse fuit, emendatos atque modificatos et in ordinem compositos, ita ut huic libello inscripti sunt, singulae et uniuersa in eisdem contenta ex unanimi nrum omnium consensu superinde habita deliberatione, ratos, gratos et accepta habentes, memoratis Magistris Sapponarÿs Coloswariensibus, eorundemque in arte hac successoribus uniuersis ciuibus nostris, pro Cehae ipsorum a nobis concessae firmitate, nec non honesta et decenti moderatione in perpetuum valituros dandos proque priuilegio perpetuo concedendos duximus: prout damus et concedimus, harum nrarum priuilegialium in forma libelli confectarum, et sigillo maiori Ciuitatis authentico subappresso communitarum, vigore et

testimonio literarum mediante. Datae Claudiopoli, die decima nona Mensis Decembris, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Trigesimo septimo. Et subscriptum erat in fine libelli: In praemissis Jurato Natario existente Stephano Conrado. m. pr.¹⁾

NOS ITAQ'Z praemissa supplicatione, nobis modo quo supra porrecta clementer exaudita et fauenter admissa, praescriptas literas non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspitione carentes, quoad omnes earum continentias, articulos, clausulas et puncta, eatenus, quatenus eadem rite et legitimae [*sic*] existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, ratas, gratas et accepta habentes, praesentibus literis nostris de verbo ad verbum sine diminutione, augmento variationeque aliquali inseri et inscribi facientes, pro eisdem Magistris Saponariis, eorumque successoribus uniuersis perpetuo valituros, gratiose confirmauim. Prout acceptamus, approbamus, ratificamus, ac pro eisdem uniuersis et singulis Magistris Smigmatariis modernis, ac eorum in arte eadem successoribus uniuersis perpetuo valituras, gratiose confirmamus, harumstrarum vigore et testimonio literarum mediante. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes et authentici Sigilli Nri munimine roboratas, Memoratis Magistris Saponariis et eorum successoribus uniuersis, clementer dandas duximus et concedendas. DATVM in Castro nostro Colos-Monostrensi die decima septima Mensis Junii, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo primo.

Georgius Rakoczi mpr.

Joannes Szalardÿ, Vice Secr. mpr.²⁾

CXLV.

[1643.]

A borotválók czéhszabályai.

NOS REQUISITORES literarum et literalium instrumentum, [*sic*] in Sacristia siue Conseruatorio Conuentus Monasterÿ B. Mariae virginis de Colosmonostra repositarum et locatorum ac quarumlibet Judciarum deliberationu, legitimorumq. mandatorum Principalium Executores etc. Memoriae Commendamus tenore praesentiu Significan, quibus expedit vniuersis. Quod Nobiles ac Circumspecti ANDREAS Borbély als Waradi primarius, et Stephanus Thöömösvari oino de Colosuar, Magri Cehae Barbitompsorum [*sic*] in dicta Ciuitte commorat. nostram personalr venien in praesen Exhibuerunt et praesentarunt nobis quasdam literas, quon Judicium ac Juratorum Ciuium Cittiis Colosuar Priuilegiales Super Ceha [*sic*] eor. confectas, eisdemq. collatas die vigesima septima Mensis Augusti Ao Di 1568 in iam dicta

¹⁾ Feles ortographiai eltérés levén a fejedelmi megerősítő átiratban: jónak láttam a szabályokat a *szappanos czéh* által a kir. kormánysszéknek 1788. 2184. szám alatt beküldött, hártyára írt egykoru hivatalos másolatból közölni.

²⁾ A *szappanos czéh* leveles ládájában is meg van, hártyára írva s a fejedelem függő pecsétével megerősítve *eredetiben*.

Citte Colosuar, patenter in pergameno emanatas, Sigilloq. majori eiusdem Ciuitis pendenti et authentico solenniter communitas et roboratas; Peten nos, idem Andreas Varadi, et Stephanus Thömösuarj debita cum instantia, ut nos easdem Iras de verbo ad verbum sine diminutione, uel augmento aliquali ex Stylo latino hungarico idiomate exponere, pro clarificaone ergo dignarem. quar tenor hugaricalis, et Sensus verbalis, talis est; Nos Antonius Wiczei primarius, Stephanus Barat, Regius Judices, Columanus Nyreö, Petrus Eppel, Michael Berzethi, Adrianus Reycheit, Laurentius Szekei, Emericus Bognár, Antonius Ferenci, Gregorius Hertel, Franciscus Theremi, Antonius Kapa, Benedictus Jyjartho, jurati Cives Ciuitis Colosuarien: Az Christusban minden hiuökk, valakik ez mi levelünket lattyak, az Urban egesseget az minden joknak megh adojudatul kiuanunk. Az gyors és Serény emberi elne azt fel találta, hogy azok az mellyek az időben léznek, az emberekkel együtt el ne mulyanak, hanem leuelekben irattatua, io gond- uiselesek alatt megtartattassanak, Annak okáért mýs mindeneknek mosta- niaknak, es iöuendöbelieknek ez mi leuelunk által akariuk ertésére adnj, hogi az mi szokot öszue gyülesünknek nemely napia az eszes és Tekintetes Feriak, tudni illik, Colosuari Borbély Marton és Budai Borbély Leórimcz Colosuarat lako Borbély Mestereknek Cehes mestery, és előttök jaroj, magok es az töb Borbély mestereknek neuek es személyek alatt, hozanak minekünk, az ő tarsasagok között bizonyos megh tartasra valo Articulusokat, jelentuén engedelnessen, hogy noha az mi boldogh emléközetü eleinktül, Biroktul és Polgaroktül, az ő Ceheknek igazgatására és oltalmazására, bizonyos leuelek volt volna, a mely mostanis extalna, de miuel az a leuel, nem csak az réghi- ségtül sorvat, es rothat volna megh, hanem abban levő nemely Articulusok- nak az Papistai religionak es oltaroknak Ceremoniakra tartozuan, [mellyek ez mostani időben nem szükségesek] miuoltokért erőttelenitettének es vettettének megh; Minek okáért kerenek minket alazatosan, hogi mind ez mostani Uyomnan mi előnkben hozot, s mind pedig az ő első leuelekben leuo némely Articulusokat, az ő mestersegeknek hasznara s megh tarta- sara, s mind pedig mindeneknek közönséges hasznokra és igazgatásokra az mi io értelmünk es íteletünk szerent Priuilegiumban czinalni es irány meltoztatnok; Mely kiuansagokat így ertuen, tudvanis mi legien tisztök az Tisztuiselöknek, kik Isten rendeleseből valamely Republicának igazga- tására es gonduisselesere allattatnak, hogy Elsöbenis az magasságos Isten- nek felseges neuét dicsérni, annak felette az ő gonduisselese ala bizattatot nepet, az Istennek igejeben, es az ő Felseghé tisztöletiben es magasztala- saban birny, igazgatni tellyes tudomanyauul igyeköznék: Touabba az tisztösséges, es Istennek igassagauul egyező Törueyekben az ioszagos Czele- kedetöknek fenyösseguel, az közönségés tarsasagnak Czendessegere es hasznalattjara illendökkal felekessittetnek; az mellyekben az Istenfelő embereknek szüek öruengyen, az egyigiüeknek pedig értelmek es elmejek tanittassanak; es ellenben az elfordultaknak es viszalkodoknak az ő kemený nyakok az tisztösseges engedelmessegre meghlagittassanak; hogy az ő előttök jarojokhoz minden megh banas nélkül, huseggel valo szolgálattyo-

kat mutathassák, hogy az szép rendtartásban az Varassi egiessegh neuekedgiek, ez Varas, és minden Respublica öruendőzzön, legyen nem külömben mint soc tagokból allo egy Test, az egy főő alatt; my azért azoknak melto kiuansagokat megh halgatuan, az nekünk beadatot Articulusokat megh vizsgálua, mellyek mind az Borbely mestereknek, s mind pedig az közönseges tarsasagnak az mi ertelmünk es íteletünk szerent hasznossak es tisztösségessek, melly my Limitationknak rendi im így keüetközük etc.

Elseo: hogy ő nekik, tudni illik az Borbely mestereknek, egy Cehek és társaságok legyen, melyben mindenik az ő kéwzi [igy] munkáját, igazan minden esalardsagh nélkül tartozzek gyakorolni. *Másodszor*. Hogy az ő Cehek mindenkoron Czendessegben maradgyon, eő közölök mindenkoron Ceh mestereknek kegyességgel, békességgel es io erkölcsökkel tündöklő kett személyek valasztattassanak, kinek az egyke magyar, az masika pedig szasz legyen, es mind az kettő az Ché dolgainak hüseggel valo conduislesere, eros hittel legyen köteles. III. Egy [igy] Borbely mesterys ebben az Varasban, az Borbelysaghnak mesterseget ne mereszellye miuelni, auagy miueltetnj, hanem ha elsőben annak az mesterseghnek tarsasaghi közze magát be iktattattja, auagy allattattja; Senki megh az Cheben leuő mesterek közül is, valamely idegenyel, ki az Chenek tarsasagan kívül volna, munkainak harmad, vagy negyed reszeben vele ne mereszellyen tarsalkodni, mestersegenek el vesztése alatt auagy mestersegenek megh váltasa, kett Arany forint birsagh alatt, melynek az egike az ackori Biraknak es eskütt Polgaroknak, az masika pedig az Chenek járjon: kiualasztuán az jóeueneyeket es kiüül valokat, kik szemnek, foghnak, es egyeb nyauualjak megh gyogittasoknak okaért orszagokat es sok külömb külömb fele helyeket szoktanak bejarny: mert az illeténeket, az kenetőknek es egyeb fele oruosságoknak arulasokert, megh tiltanj nem akaryuk. IV. Walakik az megh mondot Chenek tarsasagaban akarnak allany, azok elsőbenis magokat az tisztösséges hazassagban foglallyak es az ő neuket az uarosnak könyuebe beiratny tartozzanak. Annak felette az Mestereknek az ő tisztösségös születeseről, tanulasanak esztendeieről, iambor es tisztösségesen valo kitöltéséről level, es emberbeli bizonyságokat, hasznossakat es hitelre meltokat tartozzanak hozni, es mutatnj: Ezt pedig így eresed, Hogyha kiknek hazaiokat, es születeseknek helyét, az ellensegh foglalta volna el, es eteteknek veszedelmeuel hazaiokban is bizonyságokért nem mehetnenek, azok az Mestereknek tisztösséges tanubizonyságokkal es ingyen ualo meg engesztelessel tartozzanak, hogy eteteknek ualtozasauul buidosni ne kenszerittessenek. *Eötödik*. Minden, valaki az Cheben Uyomman be akar allani, az ő Mesterseget es tudományat, az oda ala megh neuezet kiualkeppen [igy] valo keneteknek, tudni illik, kenyő jir és [és az mint ők hiyak] az szederjes flastru es az nagy erleleü [ki mondatik] czinalasaban kel megh mutatni, hogi ha azt iol, es illendőkeppen meg csinallya, az hazassagban es az varassi tarsasagh közze magát foglallya, úgy meltan az Cheben be fogadgiak, de külömben ne; Az Cheben valo beallasanak idejen, az Chenek iöuedelmere, kett Arany forintokat es den 25 tartozzek adni: Annak

felette, az Mestereknek tisztösseges Etkekből allo egy ebedet, az ő erteke szerent tartozzek kesziteni, az melle egy vider bort is adnj; *Hatodik.* Az kartya, koczka iaczokat, es etszakakon szellel iar gonosz czeleködöket, közöttök ne tarczak; De azok, kik nyívan valo nagy vetkekben talaltatnak, es megh bizonyosoduan, mestersegeknek öröкке valo el uesteseuel; az kik pedig az tilalmas kártya, es koczka iatekokat gyakorollyak; elsőben den. 16. masodszor duplo id est den. 32: harmadszor osztan, mestersegeknek megh váltasaual büntettessenek: *Hetedik.* Az Che Mesterek minden tizen ötöd napon, az több Borbely Mestereket öszue hiuan, gyülest celebralni tartozzanak, melyben minden Mesteremberek megh azon mesterseghet tanulo szolgakis, az szokot oraigh tartozzanak ben ülni, hagi az magok jauokra es hasznokra vigyazhassanak; Az ilyen egyben gyülesnek idejen, minden Mesterember, az Chenek Ladaiban, kett kett penszt, az szolgak is haszonlokeppen egy egy penszt adgyanak, es tegyenek; az ki pedig az megh mondot Che gyölést el mulattya, hogy ot nem leszen, az ollyant denar. 16 birsagollyak: Az megh neuezet Che Mesterek az Chenek gonduiselői, az ilyen tizen öt napi kett-kett penz adassal, az Che Ladaban nem tartoznak: Walakik az ilyen Mester emberek, uagy szolgak között az ő magok dolgoknak uagy miueknek megh láttatására Cheh gyüitet, auagy kiknek keduekert Ché gyuitettek [*igy*], az minek előtte az ő dolgot az Mestereknek megh mondana, uagy mutatna, tartozzek az közönseges tarsasagnak hasznára huszon ött penszt ∞ den. 25 deponaluj. *Nyolczodik.* Mindenek: Mester emberek, es szolgak, az ő Che gyüleseknek es egyéb lakasoknak vagy Vendegesködeseknek idein, egy mást illendő böcsulettel illessek. Az haszontalan beszélgetések, boszusaghrá ualo ingerlesek, ragalmazó szöck, tauul legyenek es effele hituan elmeből szarmazo gonossagokat el tauoztassanak, az kik mastul kerdettetnek, tisztössegesen felellyenek egymasnak; mert ualaki mas személye ellen illetlenül szol uagy beszél, azt törüeny szerent az Mester emberek megh latvan, Elsőben huszon ött denar. 25. Maszodszor den 100 id est, egy forintal, harmadszor pedig Miuenek fel tiltasaual büntettessek: es külömben az Cheben be ne fogattassek, hanem Mestersegenek Uyonna valo váltasa által. IX. Senkik az Mesteremberek között, az Sebeseknek gyógyitasabol vagy jóüedelméből, az Szolgaknak harmadreszt ne merjenek adnj, hanem az ilyen sebeseknek jóüedelméből, negyed reszt fizessen es adgyon az szolganak. Az ilyen sebeseknek gyógyítására valo minden szükséges oruossagokat es eszközöket az Mester ember tartozzek szerezni; az szolgha pedig az ő rea bizattatot Sebeset s beteget minden ő tellyes tudomanyaual igen szorgalmatosson es husegesen gyogicsa: azt el hadni ne mereszéllye [mint ennek előtte nemelleyek czelekottenek] miglen megh nem gyógyul es egesseghre nem fordul; Valaki pedig az szolgak között effele Sebest gyógyulasanak ideje elot el hadna, hogy annak gyógyitasatul megh unatkoznak, az ollyan szolganak az ő Ura, nem tartozik annak berenek fizeteseuel; Touabbá, az fő mosatasnak jóüedelméből, az szolgak harmad reszt vesznek, de azok, az kik mind tudomaniokkal es eszközökkel, az Feő mosásra illendök, hoc est. iol tudnak

fejet mosnj; de az kike mindenkoron gondviselés vagion, azokat közönseges ertelemből az Bórbely Mesterek el rendelték; Az ki abban az mesterseghben leü szolgálak közzül mind ideienel, io erkölczenel es tudomanyauul illendeo leszen, az tetessek mindenkoró azok közöt Decannak, ki minden heten, az Mesterembereknek szolgálait el iarni, azoknak eszközöket megh latogatni es nezni tartozzek, hogy kiki az fő mosasnak tisztit, ahöz illendü io eszközökkel czelekedgie; Az melly modot, rendet, az Urok az szolgálaknak szabnak s rendelnek, abban, es egyeb tisztösseges dolgokban is, tartozzanak az szolgálak, az ö Uroknak engedni es engedelnességgel lennj. Az Decany az tizen ötöd napokon leü fizetessel nem tartozik. *Tizedik.* Egy [egy] Mesterember is ennek az Mesterseghnek tanulasara Inast uagy Tanituant külömben fogadni ne mereszelyen, hanem az kett Czeh Mesterek elöt fogadgia azt megh. Az illyen Inas, ugy Tanituanj mind szüleire, mind maga erkölczere nezve, io hirü neuü legyen, es ualami gonosz erkölczüt Czehekben be ne fogadgiannak, hanem ha elsőben az ö tisztösseges születeset, Leuel auagj emberhely bizonyosságokkal megh pallya; Touabba, az Tanytuan az Chenek iöuedelme közze, egy forintot, az ö tanito Mesterenek is hasonlokeppen egy forintot tartozzek adni; Annak felette ha azon Tanitvány öregh, idös leszen, az ö Mesterenek az tanitasért egy vegghen három esztendeigh: ha pediglen kicsin idös leszen, negy esztendeokigh tartozzek szolgálni; kinek eletenek ideiet, esztendeiet, az beszegöttetese ideien, az Che Mesterek io lelki esmerettel tartozzanak megh vizsgálni. *Tizenegyedik.* Senki az mas ember Szolgaiait edesgetö uagy hizelküdö beszeddel mesterseghnek vesztesege alatt el ne merie hitegetni es czalni, es az ki ebben hihe-tokeppen megh tapasztaltatik, megh büntettessek. *Tizenketedik.* Mikor az Istennek rendeleseből, az Mester emberek közzül, ualamellik ez vilagból kimulik, es ha felesége, uagy aruai maradnak, tehát az ollyan megh holt Mesterembernek Relictaia, az maga es arua gyermekinek taplalasokert, ha tellyes eleteben azt az Mesterseghet miueltetni akarnaia is, szabad legyen vele, Csak az ö Uranak neuet el ne ualtoztassa; Ha hol pedig az ollyan Relicta mashoz ugyanazon Mesterseghben leü emberhöz menne férnek, [egy] az ollyan Aszonnak az Ura, ha az Chenek tarsasagaban be akar allani, az Mesterseghnek csak fele fizeteseuel tartozik az Cheben; mellyert be is fogadni tartozzanak; Ittem, az megh holt Mester embereknek fia, az Mesterseghben, es az közönseges tarsasaghnak minden igazsagaban, egész Successiot birnak; az illyeneknek Leanjis, az mesterseghert ualo fizetesnek feleuel tartoznak. *Tizenharmadik.* Ha ualamelyk az Mester emberek, auagy azoknak Feleseghi közzül, Istennek rendeleseből betegseghben esendik, ackoron az ollyan beteghnek segitsegere es gondviselésere az Che Mesterek, minden éyre rendszerent kett kett Mester embert rendellyenek, kik vigyaz-zanak környülötte; az Ferfi melle ferfiat; az Aszonyallat melle, uiszont Aszont: Ezt itt iegyezd megh; hogy ha az Mesterembereknek feleseghi, valamely bizonyos ockokra nezue, az betegek környül ualo uigiazasra es gondviselésre, magok személyek szerent nem mehetnek, ackoron, magok helyet keresztyen kegyes Istenfele aszony allatokat fogadgianak, kik az

beteghek környül valo eyelű uigiazásra es gondviselésre illendők legyenek : Walakin pedig az rend, es Sor leszen, ha az a Che Mestereknek intesekre, az illyén kegyességh Cseledetitül magát megh vonna, hogi az betegekhez nem menne ; ha Mester ember, tizenhat den. 16. ha pedig Aszony leszen, nyolcz penzel ∞ den. 8 birsagoltassanak : *Tizen negyedik.* Az mikor az Istennek akarattjabol az Mesteremberek közzül, nagy azoknak Felesegek, gyermekek es Leaniok közzül megh talál halni, akkoron az egész Chebeli Mesteremberek, es azoknak feleségli, az halottas hazhoz tartozzanak gyűlni : onnet az halottat tisztösseges késéréssel az Temető kerben [igg] ki vinni, es ot el temetni tartozzanak ; Ha pedig ualamily Mester ember, az ő halottjoknak ki uitele es el-késérésekor ot nem akarna lenni auagy ualami szin alat azt el mulatta uolna, akkor az olyan Negligens Mesterember den. 16 priualtassék : ha az feleségek is elmulattjak, den. 8 büntettessenek. *Tizenötödik.* Ha ualaki az Chenek közönséges tagjai közzül, hoszas betegségh mia, kölcségből megh fogiatkoznak ugy hogy uegső szüksegre iutna dolga ; akkoron az olljan igie fogyot beteghnek, az Che Mesterek az közönséges tarsasagnak iöuedelméből, egy Arany forintal tartozzanak segitséggel lenni, mellyet az olyan betegh, ha megh giogiul, az Chenek tartozzék visszafizetni, ha pedig megh talál halni, az megh fizetéstül üres leszen. *Tizenhatodik.* Mű föllyül megh irt Birak, es esküt Polgarok, rea hailottunk es megh engettük ezt is, ezen Borbely Mestereknek, hogy ez ő leuelekben irot dolgok felül ualo Causakat, mellyek ezen mestersegh dolgabol, az mesterektül, auagi Szolgaktul indittatnanak, egy forintigh, ő magok között, annak törue ny szerent ualo eligazitasara legien authoritassok : de ha az Causans fel, azoknak törue ny tetelekkel meg nem elegendnek, tartozzanak Causaiat, Sanior discussionis gratia, ackori birak eleiben transmittalni : de az nagy dolgokban, mellyek külső Törue ny szeket kiuannak, az Mesterek magokat elegiteni ne mereszellyek ; Se pedig hogi ualakinek hitet uetnenek, arra ne legien hatalmok. *Tizenhetedik.* Miel minden rendben leuő Emberek kiualkeppen az varasokban lakok tellyes minden tudomaniokat, igieközete ket es szolgalttyokat, az fölső Magistratusokk és Feiedelmekk [kik Isten tül arra rendeltettenek, hogi tudnia illik, az emberek között, az ő szemelyet uisellyek] keszen s hiuen mind öröcke mutatni es praestalni tartoznak : Igy azert ezekis az Borbely Mesterek, ualamikor az ő szolgalttyokat az Feiedelem kenanja, es ő felettek az Birak Uraimeknak fogna parancsolni, akkoron minden időben, de kiualtkeppen hadakozasnak ideien, az Cheben leuő Mesteremberek Magyarok es Szaszok, oruossagoknak es egyeb fele eszközöknek kesz uoltanul, magokat engedelmeseknek lenni mutassak : hogy ha egyenlő szamu Magyar es Szasz leszen az Cheben, az illyen szolgaltatra is egyenlő szamuvan [igg] menyenek ; ha pedig valamelike az kett nemzetseghnek, keueseb szamu leszen, abbol az nemzetnek keues uolta szerent keueseb is menjen ; Ezt így eresed : ha csak három Mester emberek lesznek is auagy az Magyarok auagy az Szaszok közzül, mind azon által az három mester emberek közzülis mindenkoron az egike, köteles legien az illyen közönséges szolgaltatra. *Wegezetre.* Akarok eztis megh tiltani, hogy

az Borbely Mesterek, az Gyermekektől es szolgaktul, kik megh szakalt nem beretvalttnak, vagy nem nyretnek, egy penznel többet ne uegyenek, es kerienek, egy forint birsagh alat, melly birsagh mindenkoron az Biraknak es Tanacsnak jarion. Hos ergo Articulos praescriptos Simul cum omnibus punctis et clausulis eorum ratos, gratos et acceptos habentes, praesentibus inseri, Ac ipsis Magistris barbitonsoribus, eorumq. Successoribus ac posteritatibus Uniuersis, ratifican, roboran et confirmandos duximus, prout ratificamus roboramus et confirmamus; ac loco perpetui Priuilegij concedimus praesentu lrarum nrarum, authoritate nra Judiciali, Ac appensione Sigilli maioris et autentici nrae Cittis, communitar uigore et Testimonio median. Datae ex Consistorio Colosuarian, feria Sexta, post festum Decollationis Sancti Johannis Baptistae [Sept. 3] Anno natittis Donj nostri Jesu Christi, Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Octauo. Et a dextra, sub inferior; margine adscriptu erat, Ego Georgius Zegedi Notarius praefatae Ciuittis Colosuar lras praesen Chirographo proprio feci, Mann ppria subsppsi Quas quidem lras Priuilegial. ad digna et iusta petition supradictor Donor Magiror Barbitonsor ut sensus et textus dictabat, de uerbo ad uerbu, sine dinimuone vel uariatione, hungarico Sermone, praesenbus hisce lris nris, annottis, barbitompsoribus, per [sic] jurior [sic] suor futur. et [sic] cautela necessar sub Sigillo nro Conventuali fideli et Conscien. extradam duximus, comunj justicia suaden. Datum feria Secunda proxima post Purificatione B. M. Virginis: [febr. 3.] Anno Domini nostri Jesu Chtj Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo Tertio.

Transactae et descriptae sunt per me
Joannem PecsWaradi
ali Requisitor Colosmonostrensem m. pr. ¹⁾

CXLVI.

[1649 — *átírva az 1467-ki eredetiből.*]

Mátyás király születése helyét meghatározó, 1467. sept. 28-n kelt s I. Rákóczy György fejed. által 1649-n decz. 12-kén átírt királyi kiváltságlevél.

NOS GEORGIUS RAKOCZY Dei Gratia Princeps Transilvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum COMES etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod pro parte et in persona Prudentis ac Circumspecti Casparis KOVÁCS Senatoris Civitatis nostrae COLOSVÁR, exhibitae sunt nobis et praesentatae Literae quaedam Transumptoriae Nobilium Requisitorum Conventus de Colos Monostra, in simplici papyro patenter confectae, ac ab extra in dorso solito modo sigillo ejusdem Conventus usuali et autentico in caera flava communitae, continentes in se alias literas Serenissimi quondam Regis MATTHIAE primi, excelsi nominis Exemptionales, quarum virtute

¹⁾ A *borbely* czéh leveles ládjában levő *hitelesített* czéleti *átírástól*.

idem Domum quendam in veteri Civitate Colosvár situatam, literis in eisdem sufficienter specificatam exemisse et nobilitasse dignoscitur; Supplicatum itaque extitit nobis superinde, quatenus nos literas easdem, cum prae-notato Transumpto literis nostris inseri et inscribi facientes, quoad omnes earum continentias, articulos et puncta, nostro quoque Consensu benigne roborare et confirmare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor talis est: Nos Requisite literarum et literalium instrumentorum in Sacristia, siue Conservatorio Conventus Monasterii Beatae Mariae virginis de Colosmonstra repositarum et locatorum, ac quarumlibet Judiciarum deliberationum, legitimorumque mandatorum Principalium Executores etc. Damus pro memoria per praesentes, Quod Prudens et Circumspectus Petrus Huszár senior, nomine et in persona Generosi, Prudentis ac Circumspecti D. Casparis Kovács, Judicis Primarii Civitatis COLOSVÁR coram nobis personaliter constitutus, exhibuit nobis et praesentavit literas quasdam Serenissimi quondam Principis Matthiae, Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiaeque Regis etc. felicitis recordationis super libertate et exemptione Domus ejusdam in veteri Arce Civitatis Colosvár situatae, infra clarius specificatae, in pergamento patenter confectas et emanatas, sigilloque ejus Domini Regis secreto in zona sericea, viridi et rubri coloris, caeruleaeque rubrae impresso, licet magna ex parte diruto, nihilominus tamen tam in insigniis Regnorum, quam etiam in Circumferentia sigilli manifeste apparente, ac theca laminea incluso, obsignatas Privilegiales. Petens nos idem Petrus Huszár nomine ejus supra, ut nos copiam sine paria praescriptarum **literarum** Privilegialium transumpto praesentium nostrarum verbaliter, sineque diminutione, augmento vel variatione aliquali inserentes, sub Sigillo nostro Conventuali et authentico fideliter et conscientiose jurium suorum futura pro cautela necessariarum extradare vellemus. Quarum tenor et verbalis Continentia talis erat: **Matthias Dei gratia Rex Hungariae, Dalmatiae, Croatiae** etc. Regiam decet Majestatem domum et locum natiuitatis suae, gratiis, fauoribus, et libertatibus providere, ab aliorumque domibus et Curiis in solutione Censuum sequestrare. Proinde ad universorum notitiam harum serie volumus pervenire. Quod nos cum ad humilimae supplicationis instantiam, nonnullorum fidelium nostrorum, per eos pro parte fidelis nostri Circumspecti Stephani Kolb, Cuius Civitatis nostrae Colosvár, nostre Majestati propterea oblatae; Tum etiam attentis et consideratis fidelibus obsequiis quondam Jacobi Méhffi, Socri videlicet ipsius Stephani, per eum Serenitati nostrae, juxta suae possibilitatis exigentiam, laudabiliter exhibitis et impensis, Volentes hujusmodi suorum meritorum intuitu ipsum aliquo nostro fauore, prosequi gratioso. Quendam fundum Curiae, seu domum ipsius lapideam in veteri Castro Colosvár ex opposito novae Civitatis sitam, et habitam, cui ab orientali quaedam platea, per quam itur ad Claustrum Beatae Mariae virginis in eodem veteri Castro habitum, ab occidentali vero domus Anthonii Veres contiguae vicinari dicuntur, et in qua idem Stephanus Kolb residentiam facit, ad praesens personalem, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet,

utputa, vineis, agris, pratis, terris arabilibus, et generaliter quarumlibet utilitatum integritatibus quouis nominis vocabulō vocitatis, ad ipsum fundum Curiae, siue domum spectantibus, necnon eundem Stephanum Kolb et dominam Ursulam Consortem ejusdem, ac Margaretham, filias videlicet dicti quondam Jacobi Méhffi, cunctosque haeredes et posteritates ipsorum ab omnibus Censibus, Daciis, Collectis, Taxis, Exactionibus, Contributionibus, et quibuscunque solutionibus, ac muneribus siue seruitiis, tam ordinariis, quam extraordinariis, consuetis vel inconsuetis, qui, et quae ex parte dicti fundi Curiae, siue domus, ipsiusque Stephani Kolb, ac Ursulae Consortis suae, et Margarethae, nec non haeredum eorundem Serenitati nostrae deberent, vel possent Serenitati nostrae provenire, penitus et per omnia, ex certa Serenitatis nostrae scientia, et animo deliberato duximus supportandas, dempto Tributo Fisci nostri Regalis, et paenitus [*sic*] absolnendas. Imo supportamus, eliberamus, eximimus, segregamus, et absolvimus perpetuis futuris temporibus, praesentium per vigorem, hac interposita declaratione, quod quidquid de illo fundo Curiae vel domo praemissis pro annuali Censu vel Taxa ordinaria, seu extraordinaria quoquomodo deberent vel possent Serenitati nostrae provenire, juxta veram et consuetam, ac debitam limitationem, ab antiquo more Ciuitatis nostrae obseruatam, id in summa principali seu Capitali, nobis de dicta Ciuitate nostra Colosuar provenire consuetā, ad rationem nostrae Serenitatis volumus et decrevimus defalcari. Quocirca vobis fidelibus nostris Judici et Juratis Ciuibus dictae Ciuitatis nostrae Colosuár, praesentibus et futuris, ac aliis quibuscunque Collectoribus, et Exactoribus praedictorum Censuum vel Collectarum aut Taxarum, seu quarumcunque Contributionum, per nos, vel Successores nostros, Reges Hungariae illuc deputandis, cujuscunque status et conditionis existant, firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps, praefatum Stephanum ac Ursulam Consortem, et Margaretham, filias dicti quondam Jacobi Méhffi, ipsorumque haeredes et posteritates uniuersos, a solutione et Contributione quoruncunque Censuum, Collectarum, Taxarum, et Exactionum, seu etiam seruitiorum de dicto fundo Curiae, ac utilitatibus suis praedictis, qualitercunque faciendis, contra formam praemissae nostrae Exemptionis et liberationis astringere, seu artare, aut at [*sic*] ratione molestare, aggrauare, vel damnificare nusquam et nequaquam praesumatis, nec sitis ausi modo aliquali, gratiae nostrae sub obtentu, praesentes post earum lecturam semper reddi jubemus praesentanti. Quas Sigillo nostro Secreto, quo ut Rex Hungariae utimur inpendenti fecimus communiri. Datum in Colosuár, in profesto Beati Michaelis Archangeli [sept. 29.] Anno Domini Millesimo Quadringentesimo Sexagesimo Septimo. Regni nostri Anno Decimo, Coronationis vero quarto. In superiori autem literarum margine tale scriptum erat: ppa Co Dni Regis. Nos itaque iustae postulanti placidum prebentes assensum, Copiam siue paria praescriptarum literarum Priuilegialium et Annuentionalium transumpto praesentium nostrarum verbaliter, sineque omni diminutione, augmento ac variatione aliquali inserentes, sub sigillo nostro Conuentiali et authentico fideliter et

conscientiose extradanda duximus et concedenda. Communi etiam lege, justitiaque permittente. Datum feria tertia proxima post festum Beati Thomae Apostoli [decz. 23.] Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo Quadragesimo Octauo. Nos itaque praemissa supplicatione dicti **Casparis Kovács** benigne exaudita, cognito eo etiam, quod idem praespecificatam domum, natalem quippe nunquam intermoritorae [*sic*] memoriae Principis et Regis Hungariae Matthiae bono jure possideret, et aequitate et veneratione tanti Regis moti, insimul affectione etiam propensa erga eundem inclinati, praescriptas literas Exemptionales, non abrasas, non cancellatas, nec in ulla sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspitione carentes, sine diminutione et augmento aliquali, praesentibus literis nostris inseri et inscribi facientes, quoad omnes earum continentias, clausulas, articulos et puncta, eatenus quatenus eadem rite et legitime existunt emanatae, viribusque earum veritas suffragatur, ratas, gratas, et accepta habentes, nostrumque illis assensum praebentes, benigne corroboravimus, et confirmavimus. Imo pro ampliori benignitatis nostrae erga eundem **Casparem Kovács** declaratione, praeceptum volumus etiam sub gravi animadversione, ne ullo modo unquam ob acceptum hoc beneficium, vel alio aliquo sub respectu ratione istius domus insueto aliquo onere a quopiam molestari possit; prout corroboramus, confirmamus, et ratificamus, hocque observandum praecipimus. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam praesentes literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratas pro eodem **Caspere Kovács**, haeredibusque et posteritatibus ipsius utriusque Sexus universis, perpetuo valituras dandas duximus et concedendas. DATVM in Ciuitate nostra COLOSVÁR, die Decima Secunda Mensis Decembris. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quadragesimo. ¹⁾

Georgius Rakoczy m. pr.

CXLVII.

[1650.]

A eszmadia mesterek czélszabályai.

NOS GEORGIUS RAKOCIUS Dei gratia Princeps Transilvaniae, partium Regni HUNGARIAE DOMINUS ET SICVLORVM COMES. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Prudentes ac Circumspecti Michael Gyulai, Joannes Brassai Magistri Cehae, Georgius Zeybert et Andreas Cseteri Cothurnarii Incolae Liberae Civitatis nostrae Colosvár, nominibus et in personis universorum Concivium suorum Cothurnariorum inibi degentium, exhibuerunt nobis et praesentaverunt certos quosdam Articulos conformatos pro Ceha Cothurnariorum in aliis Ditionis nostrae Transilvanicae Civitatibus et Oppidis com-

¹⁾ Az utolsó szó kiszakadt, a szerencsés kutató, tudós Szabó Károly fedezvén föl és közölvén ez oklevelet elsőbben : a hiányzó számszót *Nono*-nak egészítette ki.

morantium privilegiis, ad regendam societatem ipsorum et opificia sua exercendum [*sic*] commodatos, cum supplici eor libello, petentes humillime, quatenus nos Articulos eosdem pro Ceha et Contubernio ipsorum majoriq. commoditate operas suas tractandi et distrahendi pro ipsis, ac successoribus eorum universis aeternum valitur. confirmare dignaremur. Quorum tenor et series sequitur in hunc modum: I. Az mint hogy az teőb ez Városi Céhek mayd minden két esztendőben eleötteők iaroiokot az Unio szerint változtatták, ugy ez Csizmadia Céhben is az Natio szerint legyen változtatása az Céh Mestereknek, és egyéb minden Céhbeli Tiszteknek is minden két esztendőben, ugy tudni illik, hogyha mely két esztendeőben Szász az feő Céh Mester, avagy Céhapa, az utánna következő két esztendeőben ismét Magyar legyen, ugy mindazáltal, hogy az Céhapával edgyütt négyen lévén mindenkor az Céh Mesterek, két idesb és két iffiu, az fele fele mindenkor Magyar, az más fele pedig Szász legyen; ezen mod legyen, s tartassék az tőb Céhbeli Tisztviselőknék választásában is, hogy tudniillik az két Nemzet közeőt valo edgyesség szerint változzanak az Tisztviselők. II. Az kiket pedig az Céh közeőséges voxolással Céh Mestereknek elvlaszt, azok Tisztek köteleessége szerint jo lelkiismerettel vigyázzanak és gondot viseljenek az Céhbeli minden dolgokra. Hogyha pedig teörténnék, hogy valamellyik Céh Mester az ilyen közeőséges választásnak ellene mondana, és az Céh Mesterséget fel venni nem akarná, tehát az olyan Céh Mesterségre elvlasztot viszálkodó Mesterembernek büntetése ez legyen, tudniillik: hogy azon két esztendeőben, ugymint, uy Céh Mesterek választásáig semminémeő szolgát, az az se Inast, se legént nékie ne adgyanak, kivéven mindazáltal azt, hogy ha ki beteges állapottyával, vagy egyéb elégtelenségével mentené magát: mert az ilyen mentségeknek helyye lehet, és büntetést nem érdemel az, ki magát azokkal mentheti. Hogy ha ki az Céh Mesterek választásakor jelen nem lenne az Mesterek közül, büntetése az olyannak kedvezés nélkül ötven pénz legyen. III. Valaki akar ez Városban tanolt, akar pedig másunnét jeőt legyen, ha idegen, s be akar itt az Céhba állani, mindeneknek eleötte jelentse meg magát az Céhek edgyüttlétében az Céh Mester házánál, és Nemzetségelevét tanulo levelével edgyütt adgya bé, hogy azokból lássék meg Nemzetsége, tanulása és magaviselése és ha szabados személy vagy Jobbágy. Az Mesterek ezeket meglátván, ha fogatkozás és hiba nélkül találatnak, tehát irassa bé magát azután az város könyvében az olyan Céhben bé állandó személy. IV. Annak utánna az olyan személy tegyen elseőben huszon nyolcz forint hatvan négy pénzt le a Céhben, és azután kövessenek Mester Remeket nékie, mely Mester Remek nem egyéb, hanem hogy egy jó és szép sárga karmasin beörbeöl csinállyon négy bokor miuet, tudniillik egy öreg embernek valo száras esizmát uy bélléssel, selyem sinorral, egy alacson sarku solyát, melynek az sarka czapa, avagy veres karmasin legyen, egy sarkantyú helyyes dali esizmát, és egy kapezát selyem sinorral tisztességesen. V. Az mikor pedig az darabláshoz kezdene az oda választott Mestereknek tartozzék egy Collatioval, annak utánna az Mester Remeket tulaydon az maga két kezével tartoz-

zék két hét alatt elvégezni és mesterségesen felállatni. Hogy ha pedig azt úgy el nem készítené s fel nem állíttaná, az mint annak az rendi, minden vétkes mivejért egy egy forinttal büntetessék, mikor pedig bemutattya, tartozzék az Véneket két asztalra megvendégleni. VI. Valakik pediglen az Csizmadia Mesterek közzé beállani igyekeznek, mindeneknek eleötte szükség, hogy elegendőképpen legyenek azok az Mesterseghben tudosok és tanultak. VII. Csak edgyiknekis az Mesterek között, kik ez Városban laknak, ha Cehen kívül volna, sem az város kapuiban, sem az kis aytokban lakopenzes szolgálak avagy Drabantok Csizmadia mivét csinálni és munkálkodni szabad ne legyen, valámig az Cehnek kedvet nem keresi es az Céhben be nem áll. Hogyha pedig az Céhnek szabadsága ellen meg merészelné cselekedni, az olyan csinálmányokat minden hozzá tartozó műszerekkel edgyüt az Biro erejével elvitethessék, melynek két része az Tanácsnak beszolgáltatassék, az harmadik része pedig az Céhé legyen. VIII. Az időnek forgása szerint valaminemő beöreökeöt az Csizmadia Mesterséghez valokat ide eladni hoznak és az Csizmadiak között valamilyik megláttya, tudgya, és hírevel leszen, csak edgyetis egy forint büntetés alatt megvenni ne mérésszellyen, hanem az beör vételre rendeltetett Mestereknek megjelentse, hogy az beöreökeöt Céh számára vegyék meg, és hétéfőn és esüteörteökeön az Céh Mester házánaál osztassék meg, az ki részt akar venni beleölle. IX. Az láto Mesterek minden két héfben minden Mester embereknek mivhelyeket eljárják, és szorgalmatossan megvisgállyák az eö tiszteteknek erősséghiért, és valamely Mesterember mivhelyben illetlen avagy vétkes csinálmanút találának, akkor annak a csinálmanak alkotóiát [içf] vétke szerint és az Cehnek törvénye szerint meg büntessék. Hogy ha pedig valamely Mester legény az olyan büntetést nehéz keduel szenuedné, és az láto Mestereknek [mely távol legyen] tisztességek ellen szollana, azt az legent az Céhben vétkinek mivoltához képest, meg bizonyosodván mindazáltal vétke, úgy büntetessék mint illik. X. Valamilyik az Mesterek között más Mesterembernek szolgálját vagy fizetésének eöregbitésével, avagy valami egyéb modon valo hitegetés által elcsalná az eö Mesteréteöl és elidegenítené, mindannyszor valamennyszor azt cselekszi, egy egy forinttal büntetessék, az olyan elhitegetet legény pedig az clebbi Mesterének ismét megadassék, ki ha vissza menni nem akarna, it az Céhben nekie más gazdát, se mivét ne adgyanak. XI. Ezen városban lako, és az Céhben leveö Mesterember, se pedig Mester legény az Városon kívül, se falum, se Városon az Mestereknek hírek és akarattyok ellen ne mérésszellyen miuelni, mert valaki ez ellen cselekszik, az Céh meg bünteti eökeöt érette négy forinttal. XII. Hogyha valamilyik Mester gonosz indulatból gyilkosságban esnék avagy egyéb valami czégéres vétekben, vagy hogy illetlen latorságban leledzené magát, az ilyen az Cehbeöl kirekesztessék, és valámig dolgát el nem igazíttya az Birák eleöt, addig az Cehnek társaságában ismét viszá ne vétessék. XIII. Hogy ha pediglen történnék, hogy valamely Városból ide oly Csizmadia Mester feleségéstől lakoul költeözneék, addig mesterségét semmi uton ne követtesse, az az ne mivelhessen, míglen elseöben Nemzetségéről, és jo magavi-

seléséről s tisztességes jámbor életéről való hiteles bizonyság levelet nem mutat. Ezeket pedig megmutatván, mivelhogy ez Városon legényül senkit nem szolgált, tartozik azért elsőben letenni az Céhben tizenkét forintot, s hatvan négy pénzt, azután az Mester Remeket csinállya meg maga két kezivel, senkinél mindazáltal szolgálni nem tartozik : Továbbá hogy eő az Céhnek minden rendtartásit és igasságát megtartya, elegendő kezeseket állasson rolla. Ezeket végben vivén, hogy it való tellyes Mesterember lehessen, az esztendeőnek négy Kántoriban négy négy forintot tegyen le az Céhben, annak felette adgyon osztán egy ebédet az oda rendelt Mestereknek, és mikor az Remeket bemutatya, két asztalra az vénséget megvendégellye. XIV. Mikor az Céh Mesterek bizonyos okokért az Mestereket egyben gyűjtik, valamely Mesterember az Céh Mesterek hivatalyára el nem menne az Céhben, és bizonyos jó okokkal magát meg nem menthetné, elseő büntetése annak haszon eőt pénz legyen ; ha pedig másodszori hivatalra is le nem menne, akkor eötven pénzel büntetessék meg ; mégis ha harmadszor is ugyan vakmerőségre vetné magát, és az Céhben be nem akarna menni, az olyan ember az Céhbeől kirekesztessék, és mindaddig kirekesztve tartassék, miglen az eő ellennek való vétkeiért illendeő büntetést nekik le nem tészen. XV. Valamikor a Biro és Tanács az Céh Mesterek által Urunk eő Œga, vagy Város keözeönséges dolgára hivatnának valakiket az Mesterek közzül, és azok az Céh Mesterekteől megértvén okait a hivatalnak s mégis parancsolattyoknak minden ok nélkül ellen mondanának és szót nem fogadnának, tehát az ilyen szofogadatlan vakmerő Mesterember egy forinttal büntetessék. XVI. Mikor az Mesterek az Céhben begyűlnek szokot helyekre, ha valamellyik az Mesterek köözzül boszu beszédet avagy valami illetlen szót szollana más akarmellyik Mester ellen, valamenyiszer azt cselekeszi, mindenszer huszon eöt eöt pénzel büntetessék meg. XVII. Az mely Inas Csizmadia mivre akar állani, két hétig lakjék az Uránál próbán, így egymást megpróbálván, ha egymásnak tetzenek, s Jobbágy nem lészen az Inas, hanem jó nemzet Szász avagy Magyar lészen, szegeödgyék bé négy esztendeőre, az gazdája pedig más Inast ne fogadhasson melléje, hanem elteluén az négy esztendeő, felszabaditván, fogadgyon mást utánna. Az beszzegeödéskor az Inas adgyon két forintot harminczkét pénzt, az oda választot Mestereknek pedig két asztalra adgyon egy Collatot, melynek felével az Ura tartozik, ha pedig ideje kitelik, tartozik az Ura nékie két ingel, két lábravaloval, egy szoritto keödmönvel, és egy fekete száras eszímával. XVIII. Az Inasságból az tanulo így felszabaduluan, az legenyeknek az társ pohárt adgya meg, ugymint két forintot, három tál étket és az feiért.[?] XIX. Ha it való Mesterember gyermeke szegeödik az mivre, három esztendeőre vegyék be, egy asztalra légyenek és harmincz két pénzel tartozzék az Céhben. XX. Ha valamely Inas az Urát elhagyná, egy holnapig oda járna, és az Urához bizonyos méltó okot nem adhatna, hogy nem tanítaná, avagy éhezhetné s vele mód nélkül bálnék, az olyan Inast egy forinttal büntessék meg ; ha pedig esztendeig oda járna, tehát az olyan Inast négy forinttal büntessék meg. XXI. Az Csizmadia Mesterek ha egymásnak

adosulnának, kik ez Céhbⁿ le^jendenek, ugyan Céhbⁿeli dologb^{ul} egy forintig valo adosságot magok közé^{öt} el igazithassanak. XXII. Két hét eltelvén az Csizmadia legényeknek mi^{ue}ket az láto Mesterek az Céh Mester házához vigyék, ot az Céh Mesterek az láto Mesterekkel edgyüt jo lélekesmeret szerint meg visgállyák mindenik legénnek az eő mivét mit érdemel, és az szerint intézzenek fizetést nekik, ugymint heti bért, ugy hogy az legjobbiknak légyen béri huszoneöt pénz, az többié ahozképest, ki mint érdemli. XXIII. Ha valamely Csizmadia legény házasságra adgya magát, es Mesterember Eözvegyét avagy leányát veszi el feleségül, annak fél Céhe lészen mindenekben. Hogy ha penig az Mester Remeknek fel követése eleöt valamely legény meg házasodnék, avagy meg mátkásodnék, ezért hat forintal büntetessék meg, es ugyan tartozzék azért az Remeket megcsinálni. XXIV. Hogy ha az Mesterek között valamelyik magát vakmerőségre vetvén, az félyel megnevezet vétkekért, a mikor vétenének, az megirt büntetések alá magokat adni, és megátalkodott szivbeöl azokat megfizetni nem akarnák az Céhnek, az olyanoknak mindaddig, mig vétkekért valo büntetést le nem tésznek, avagy megfizetnek, semmi szolga ne adassék. XXV. Ha mikor valamelyik az Mesterek között erőtlen vénségre jutna, avagy szemevilágában megfogyatkoznék, ugy hogy nem mivelhetné maga az mivet, mindazáltal mivelteni akarná, legén nélkül meg nem kel fogyatkoztatni, avagy az Céhből kel megsegíteni, és ha ugyan annyira elesnék s megfogyatkoznék, hogy háza népe, sem egyéb gondviseleője elegendőképpen nem volna, tehát két iffiu Mestert tartozzék az Céh minden napra melleje rendelni, kiváltképpen éjelre. XXVI. Az Mesterek között ha valamelyik meghalna, és szolgát, Inast hagyna, az teőb Mesterek annak meghagyot Eözvegyének napönkint valo életének keresésére, az meghagyot szolgát ha illendeő, az megholt Mester mivhelyében állassák, és ot hadgyák mindaddig, valameddig az Ura nevét tisztességesen viseli, az Inast penig elvegyék, és oda adgyák, a hol tanulhasson, és ha fia vagy leánya marad s az Céhet akarja tartani, nekik minden esztendeőben tizenkét pénzt tegyen le az Céhbⁿ. XXVII. Ha valaki akarmi nével nevezendeő, és akarmi szinü bőrököt ide hozna az ki az Csizmadia mesterséghez valo, se idegen, se ez Városi kereskedésnek okaért az szabad Sokadalomnak napján, és az Terminusoknak idején kívül, harmad napig csak edgyetis meg ne mérészellyen venni; mert az ki ebben megtapasztaltatik, tehát Biro és Tanács erejével az beör tölle elvétetik és pénze nélkül is el lészen; az minemeő beörök penig it, ez Városban készülnek, mellyek Csizmadiát illetnek, az mit azokban Céh számára megvesznek, és az kik abban részt akarnak venni, tartozzanak nekik abbol részt adni hetfeőn és csütörtökön. XXVIII. Mikor idegen halottat kel temetni, ha hova elliják az Céhet, három forintot adgyanak. Az ki az Mesterek keozzül az késérésen jelen nem lenne, harminczkét pénzel büntetessék meg. Az három forint temető pénzbeöl az siráso Iffiu Mestereknek egy forintyok járjon ki, az teőbbi az Céh legyen, az egyéb Céh jeövedelmével és büntetés pénzel edgyütt, kireöl az Céh mesterek számadással tartozzanak, ha penig az Iffiu Mesterek tisztességes sirt nem ásnának, egy

forinttal büntetessenek meg. XXIX. Ha valamely Csizmadia legény az Céhnek ellene vagy it az Városon, vagy másut alattomban kontárkodnék, az Céhben valo béálláskor négy forinttal büntetessék meg elsőben is, Hogy ha penig aratáskor, avagy szüretkor valamely legény méltó ok nélkül gazdáját elhagyná, az olyannak addig mivet ne adgyanak, valamig az Céhben négy forintot büntetésben le nem téssen. Azon büntetése légyen, ha valamely szeöleő pásztorságra állana is, gazdáját mod nélkül elhagyván. XXX. Az Varga Mesterek csizmát se szegeödue másnak fizetésért, se vásárra eladni ne csinállyanak, az Csizmadiák is az sarucsinálásnak békét hadgyanak, mindenik fél az mi az eö mestersege azt kövesse, egymás életét el ne négye; Ha valamellyik fél ez ellen cselekeduék, az Birák és Tanács comperta rei ueritate az az, az dolog megbizonyosodván, annak modgya szerint megbüntesse, hogy így mindenik fél határában maradjon. XXXI. Mind külseő s mind belseő kontároknak se szeredán, se esütörtökeön valamig az Város vásárázszoja fen lészen, se saru szárat, se talpat, se semmi féle beört ne legyen szabad it az piacon venni, ha rayta kapják, mingyárt Biro Uram erejeuel töllök elvétessek, melynek két részét az Tanács házához beszolgáltatván, az harmad része az Céhé légyen. XXXII. Senki idegen kereskedeő és akarmi renden leveő Mesterember, sem ez Városi kalmár és kalmár Aszszony az szabad Sokadalmoknak idején és Terminusoknak idején kívül, akarmi ideőben Erdély Országban készítettet akarmi színű karmasínból csinált száras csizmát, dali csizmát, solyát, kapczát, papucsot, sem ferfiunak, sem Aszszonyembernek valot ide ne hozzon, hogy it árullya, sem sokat, sem kevesset, sem kordoványból, sem szattyámból csináltatottat, mert valaki abban megtapasztaltatik, akár külseő, akár belseő, ez Városi ember légyen, Biro Űrm erejeuel az Céh Mesterek elvehessék, melynek két részit az Tanácsnak beszolgáltassák és az harmada az Céhé légyen: az Teőreők Országi szép és jo mivet penig az Colosvári kalmár Aszszony minden ideőben szabadossan árullhassa. XXXIII. Ha valamely Mesterember edgyik az másikhoz kést vonna, de meg nem sebhethné, avagy arczul csapná eggyik az másikat és az megbántot fél az Bironak nem panaszlana, sem teőruénnyel az más felet nem keresné érette, hanem az Céh Mestereknek tenne panaszt, az négy Céh Mester az olyan uétkest egy forintal meg büntettesse, ha penig az Céh Mesterek ellen történendenék, valamellyik Mester efféle illetlen dolgot cselekedue, az büntetése minden kedvezés nélkül két forint legyen. XXXIV. Mikor az Céh Mesterek bizonyos okokért Táblát bocsáttanak, ha kinél meg akad, miuel az Céhnek az káros, az a Mester ez uétkiert egy forintal büntetessék meg az Céhben. XXXV. Valamely Inas az eö tanulo eztendejét jámborul kiteöltvén, felszabadittatik az Inasságból, ha it valo Mesterember gyermeke, az Céh Mesterek tartozzanak tanulo leuelét huszon eöt pénzért megpecsételni, ha penig idegen, egy forintért, az Deáknak a leuel írásért járjon mind it valotol s mind idegenteöl huszon eöt pénz, ha Iffiu Mester beáll, az adgyon az Deáknak az beírásért három pénzt. XXXVI. Ha az legény az Céhben szük lenne, az mely Mestert egy Kántorig szolgál, az teőb Mestereknek penig legények nem léuén, eléb

adgyák cökeöt, hogy más is meg ne fogyatkozzék legén nélkül. XXXVII. Miel az legények Apjának esztendeönkint az legények körül sok fárasztásának kel lenni, és az legények befogadásában is költség nélkül nem lehet, azért az több Céheknek jó rendtartások szerint az legények minden esztendeönkint tartozzanak az Apjoknak egy illendeo és tisztességes ny esztendeo ajándékjával, melyet ha vakmereöképpen elveszteglenének, tehát az Céh egy forintal küleön küleön az legényeket megbüntesse, és abból az büntetés pénzbeol ugyan az Céh adgya meg az legények Apjának az Új esztendeo ajándékját. XXXVIII. Miel az Céheknek sok küleomb küleombféle szükségü vadnak, e mellet szükség és drágaság is keüet bennünkeöt; azért szükség néha az ideökhöz képest az Inas szegeötséget pénzül is felvenni, az Inasnak az Ura tartozik az Collatioért adni négy forintot, az Inas pedig miuel többel tartozik az Uránál, az eö része téssen hat forintot, harmincz két pénzt. XXXIX. Sokan vadnak Cehen kívül valo kontározó Csizmadiák mind ez Városban, s mind pedig ez Város körül egy mély feoldnére, kik sem Fiscusnak nem szolgálak, sem Adot nem adnak, hanem csak lézzegnek [iggy] és lappanganak, miueket mind titkon s mind nyiluan Városunkban Céhünknek nagy kárára eladgyák; az ilyeneket azért az Fiscus Joszágin kívül mások Privilegiuna bantodása nélkül minden helyeken, Városunkban Biro Úrn egy Esküt embert adgyon, azon kívül egy Szolgabirot uéuen mellénk, szabadoson prosequalhassuk, miveöket és mivszereket minden ellentartás nélkül szabadon teöleök elvehessük, tocies quocies abban megtapasztaltatnak, senki abban megháborittani ne merészellyen, seöt inkább oltalommal legyen és seghitséggel, melynek két részét az Tanácsnak beszoáltatván, harmad része az Céhé legyen. Ha hogy pedig olyankor néha mingyárt hertelen affélet Biro Úrnak hírével nem adhatnánk, csak magunk is elvehessük s az után hírré tegyük, miuelhogy az olyan kontáros addig mivét elreythetné. Nos itaq. exauditis eorundem Michaelis Gyulai, Joannis Brassai Magistrorum Cehae, Georgii Zeybert et Andreae Cseteri Cothurnariorum nominibus et in personis Confratrum et Concivium Cothurnariorum precibus, praescriptos Articulos, quoad omnes eorum Clausulas et puncta, eatenus quatenus legibus Regni et praetactae Civitatis nostrae Colsvárién. consonant, ratos, gratos et accepta habentes, praesentibus literis nostris inseri et inscribi facientes, approbavimus, ratificavimus, imo approbamus, ratificamus, ac pro iisdem Cothurnariis, eorumque universis Successoribus perpetuo valituras confirmamus. In cujus rei memoriam, firmitatemque perpetuam, praesentes literas nostras pendentis et authentici sigilli nostri munimine roboratis eisdem, successoribusque eorundem universis dandas duximus et concedendas. DATUM in Civitate nostra Alba Julia, die Vigesima quinta Mensis Martii. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo.

Georgius Rakoci m. pr.

Joannes Horvat
de Palocz, Secr. m. p. ¹⁾

¹⁾ A *csizmadia céh* leveles ládájában levő, ívalak- és nagyságban hártýára írt s különböző színű selyem zsinoron függő pecséttel erősített *ercletiből*.

CXLVIII.

[1655.]

Az unitáriusok és orthodox [reformált] hitvallásnak közötti békés kiegyezés a városi közhivataloknak egymás között fele részben megosztása iránt.

I.

Contractus Regiae Civitatis Colosvár initus Cum Serenissimo Principe quondam Georgio Rakóczy [II] Transilvaniae.

Nos Requisiteiros Literarum et Literalium Instrumentorum in Sacristia sive Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colos Monstra repositarum et locatorum, Legitimorumque Mandatorum Principalium Executores. Damus pro memoria per praesentes. Quod Prudentes et Circumspecti Dni Ambrosius Gaszner Primarius et Michael Józ Samariai Regius Judices, Gabriel Auner, Stephanus Thordai, alter Stephanus Lutsch et Thomas Ozdi Senatorii Ordinis, ac Matthaeus Ambrosy [?] Jur. Notarius, necnon Andreas Szakál, Gabriel Szölösi, Matthaeus Maurer Bidner, [a következő példányban Maurer alias *Bidner*], Stephanus Linz Centumviri Unitariae Religionis in suis nominibus,¹⁾ caeterorumque jurator. Civium et Senatorum necnon totius Universitatis Civium Inhabitorum ejusdem Unitariae Religionis. Benedictus [Szekes] Fejérvári, Joannes Engender, [a következő példányban: *Engedi*] et Mathias Cromer, Senatores itidem ordinis Orthodoxi, ac demum Franciscus Flistich, Nicolaus Váradi, Adamus Edeburger, [a következő példányban *Edeburger*], Valentinus Istvándi, ac Georgius Ketheli, Centumviri Orthodoxam Religionem profitentes, omnes in Civitate Colosvár personaliter facientes residentiam, pro Testimonio Una cum proprijs Unitarijs Dominis, in Conspectum nostrum personaliter venissent, iidem Domini Unitarij matura primum et exacta animorum deliberatione praehabita sponte et libere vivaque vocis oraculo fassi sunt, retuleruntque nobis in hunc modum. Quod ipsi Domini Unitarij pro seipsis successoribusque ipsorum Universis Compositionem illorum, [innen kimaradt e két szó: seu *Contractum*] quod [*sic*] videlicet ipsi suis ac nominibus quorum supra, Universorum cum Ilmo ac Excellmo Domino Principe Georgio Rakoczj DEI Gratia Principe, Partium Regni Hungariae Dno et Siculorum Comite etc. Dno Dno Nostro Gratosissimo in hoc Anno praesenti Anno Dni Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quinto, die 8-a mensis martij in Civitate praescripta Colosvár ratione certorum negotiorum, spontanea ipsorum voluntate factum et deliberatum, pro eo denique nobis introscriptis latino Sermone et in scriptis exhibitum praesentatumque in omnibus punctis, clausulis et articulis sancte et immaculate [*sic*] successivis semper temporibus a modo in posterum tam ipsimet Dni Unitarij, quam Haeredes et successores ipsorum universi irrevocabiliter et intacte observare, et per

¹⁾ Így van a hivatalos másolat is.

eosdem observari facere omni conamine jubendum. Quarum quidem Literarum Compositionum seu Contractuum verbalis continentia sequitur in hunc modum. Nos Ambrosius Gaszner Primarius, et Michael Józ Samariái Regius Judices, Caeterique Jurati Cives et Senatores ac universitas Incolarum et Inhabitorum praescriptae Civitatis Colosvár, receptam Unitariam videlicet Religionem profitentes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod annis superioribus elapsis, certo die cum pie memoriae Dño Nostro Gratosissimo, Celsissimo quondam Principe Georgio Rákoczy Seniore de et super certis consignatis rebus et punctis Contractum sub gravi poena iniverimus, liberaque voluntate ducti, nosmet obligaverimus, et inviolabilem et intactam omnium Clausularum et Punctorum ejusdem observationem et confirmationem promiserimus. Cum autem qua certarum ejusdem Clausularum violatores apud Gratosissimum Dominum nostrum modernum deferremur, eaque propter via Juris nos persequi vellet, licet sponte et animo deliberato praementionatum Contractum violare nunquam attentaverimus, Jurium tamen et Processus incertum exitum nobiscum reputantes, consultum magis esse duximus, Gratosissimi Dñi nostri Clementiae adhaerere; humillimis itaque precibus nostris Gratosissimum Dñum Nostrum requisivimus, quatenus patrocinio priori nos protegere dignaretur. Nos idcirco Unitariae Religioni addicti omnes Gratiam Dni nostri antecedaneam humillime supplicantes, proprio ductu nostro, in nostris et praespecificatae Unitariae Religioni addictorum Centum Patrum, Judicum, Juratorum Civium, totiusque Universitatis personis et nominibus, sub vinculo in priori Contractu specificatae poenae, ad inferius declaranda certa Puncta, eorumque in omnibus clausulis illibatam observationem Gratosissimo Domino moderno nostro, Successoribus et subsecuturis legitimis Principibus omnibus spondendo obligavimus:

1-mo Quoniam hactenus ex orthodoxis 25 tantum fuerunt in superiori Senatu, contra e nostris 75, quae numeri inaequalitas summam suffragiis difficultatem et remoram palpabilem attulit. Nos itaque obligamus et consentimus in id, ut inter 25 orthodoxos, alij 25 adhuc suscipiantur, quorum electio ab orthodoxis praecise dependeat, quoscunque e gremio sui eligere voluerint, hac tamen modalitate fiat, ut quot e Centum Patribus Unitarijs decesserint, tot in eorum locum succedant orthodoxi, eoque, dum 75 Unitarij Centum Patres ad Quinquagenarium numerum reducti fuerint, orthodoxi quoque numerum quinquagenarium attigerint. Interim tamen ut ob Centum Patrum e duabus Religionibus existentium inaequalitatem alterutri parti praepjudicium ne suboriatur, in omnibus rebus et causis 25 Centum Patrum Suffragia et Vota ejusdem sint efficaciae, cujus est Unitariorum Centum Patrum omnium, Si ex 50 Unitarijs Patribus vacantia data fuerit, eam quibuscunque voluerimus, ex nostris supplebimus.

2-do Quoniam Senatus inferior Jus administrat, processusque dirigit, praesenti hoc Anno 1655. diebus nativitatis Christi sex Senatores Unitarios eligemus; pariter Orthodoxi eligant sex Senatores e gremio sui. Septe-

narius vero iste numerus accipiendus extra Judicem Primarium, qui Orthodoxus fuerit, cum eo sex orthodoxi Senatores sunt in Senatu inferiori, similiter quoque inter Unitarios.

3-tio Supremi sive Primarij et Regij Judicium officijs eodem, quo nos, modo fungantur, si orthodoxus fuerit Primarius Judex, Regius Judex sit Unitarius et vice versa.

4-to Ne vero alterutrius Religionis Natio Saxonica a primariorum officiorum administratione praecludatur, hanc sequimur modalitatem: Cum in praesentiarum Primarius Judex inter nos sit Nationis Saxonicae, praesenti hoc Anno diebus Natalitjs eligatur orthodoxae Religionis Judex Primarius hungarus. Absoluto hujus Anno iterato orthodoxi eligant Primarium Judicem e Natione Saxonica, cujus Anno finito, nos eligemus Primarium Judicem Unitarium hungarum, subsequente vero Anno iterum eligemus Judicem Primarium Nationis Saxonicae.

5-to Notarius annuatim inter nos fungatur alternatim, hoc modo ut tempore Judicis orthodoxi Notarius sit Unitarius et vice versa.

6-to In praesenti Anno 1655 Judices, Senatores, Exactores, alijque officiales omnes more consveto, in Anno vero 1656 Divisores, Perceptores et extra hoc alij, siqui futuri sunt Officiales, ex utraque Religione pari numero eligantur Unitarij et Orthodoxi. Pariter Ceharum Magistri in omnibus Cehis, in quibus utriusque Religionis homines reperiuntur, alternatim fungantur, imo in quas Cehas Orthodoxae Religionis homines hactenus recepti non sunt, si qui iisdem se incorporare voluerint, non arcebinus. Quod conclusum nostrum si quae Ceha citra Consensum nostrum violaverit, omnia sua amittat Privilegia, inque nos communiter ejusdem poena non redundet, nisi facinori et ausui ejusdem Culpabili assenserimus.

In praescriptorum autem Cehae Magistrorum electione unius Religionis pars parti alterius Religionis ne praescribat quidquam, electionemque ne impediat.

7-mo Orthodoxae Religionis hominum funera, infantum Baptisationem non attrectabimus contra Regni Constitutiones, Directionique ejusdem Religionis renunciabimus totaliter.

8-vo Si inter nos ejusdem Religionis privata persona summa affecta fuerit injuria quadam, requirat suae Religionis Ordines, qui si ejusdem requisitionem justam esse reputaverint, Causam ejus promovere teneantur. Nos quoque ad ejusdem Causae decisionem conscientiose et absque remora fiendam una cum orthodoxis obstrictos et obligatos esse demonstrabimus, ne querulantes cum expensis et fatigjs Supremo Magistratui incommodare cogantur.

Ad praescriptorum Articulorum omniumque eorundem Articulorum sanctam ac justam inviolabilemque observationem, per fidem Nostram, tam in nostris, quam denominatae Religioni addictorum Judicium, Senatorum, Centum Patrum, omnium denique Civium et inhabitatorum modernorum videlicet et affuturorum Personis et nominibus sub poena in priori

Contractu posita idest sub amissione omnium immunitatum et Libertatum nostrarum nos obligamus.

Obligamus quoque ad haec nos et Posteritates nostras, ut contra praenotatorum Punctorum Articulos et Clausulas neque in Capitulo aut Conventu aliquo palam aut clam ullam exhibebimus Protestationem, nec unquam exhiberi curabimus, praemenorataque Puncta nullo unquam sub praetextu invalidare attentabimus. Hunc Contractum nostrum in Capitulo quoque fatebimur. Nos etiam Orthodoxae Religioni addicti Claudiopoli commorantes et residentes Ordines omnes praescriptum Contractum, quem Gratosissimus Dominus Noster Celsissimus Transylvaniae Princeps Georgius Rákoczy cum Claudiopolitanis Unitarÿs inivit, nobis et Posteritatibus nostris in omnibus Articulis Utilem esse agnoscentes, ad ejusdem justam et inviolatam observationem obligamus nos et Posteritates nostras vsque dum Unitarÿ observatores ejusdem exstiterint.

Accedente in omnibus his Gratiotissimi Domini Nostri Consensu.¹⁾

II.

Nos Requisiteores Litterarum et Litteralium instrumentorum, in Sacristia sive Conservatorio Conventus Monaster. B. Mariae Virg. de Kolos Monstra repositarum et locatorum, ac quorumlibet Judiciariarum Deliberationum, Legitimorumque Principum Mandatorum Executores: Damus pro Memoria per praesentes, quod Prudentes ac Circumspecti Domini Ambrosius Gazner, Primarius, et Michäel Joo Szemerjai Regii [*sic*] Judices, et Gabriel Auner, Stephanus Tordai, alter Stephanus Lacz [az előbbiben: *Lutsch*] et Thomas Ozdi Senatorii Ordinis, ac Mathias Arkusi, [az előbbiben, tévesen *Ambrozij*] Jur. Notar. necnon Andreas Szakáll, Gabriel Szölösi, Mathaeus Maurer alias Binder, Stephanus Lincz, Centumviri Unitarian Religionem profitentes, suis ac caeterorum Civium et Senatorum, necnon totius Universitatis et Inhabitorum ejusdem Unitariae Religionis nominibus: Item Benedictus Székes Fejérvári, Johannes Enyedi et Mathias Krümer [az előbbiben: *Kromer*] Senatores itidem orthodoxi, ac demum Franciscus Flistich, Nicolaus Váradi, Adamus Edenburger, Valentinus Istvándi, ac Georgius Keczeldi, [az előbbiben: *Ketheli*] Jurati Centum Viri Orthodoxam Religionem profitentes, omnes in Civitate Kolosvár personalem facientes residentiam, pro Testimonio una cum praescriptis Unitariis in conspectum nostrum personaliter venientes, iidem Domini Unitarii matura primum et exacta intra se animorum Deliberatione praehabita, sponte et libere vivae vocis ipsorum

¹⁾ Az *országos levéltár* erdélyi kormányzékéi osztályában 1734. 36. szám alatt levő kelet nélküli s *hitelesített* másolatból, melyet a reformált hitvallásuak azért adtak be az azon évi városi választások alkalmával, hogy a közhivatalok viseléséhez a római katolikusokkal szemben fél részesedési jogukat igazolják. Én egy ily egyezés létezését *Fosztó Uzoni István* unitárius egyháztörténetíró művéből tudtam; de nem láttam, sőt hihető, hogy ezt ő sem látta. Későbbi kutatás konventi átiratban kezembe adá, a következő II. szám alatt közlöm, bár a pecsét abban sincs megemlítve. Később tén az eredeti is elérhető.

oraculo fassi sunt, retuleruntque nobis hunc in modum: Quod ipsi Domini Unitarii praescripti Successoresque eorum Universi Compositionem, seu Contractum illum, quem videlicet ipsi suis ac reliquorum Civium Universorum nominibus, cum Illustrissimo ac Celsissimo Domino Principe, Domino Dono Georgio Rakoczi, Dei Gratia Transilvaniae Principe, Partium Regni Hungariae Dono et Siculorum Comite, Domino Duo Nostro Gratosissimo, in hoc Anno praesenti Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quinto Die 8-a Mensis Martij in Civitate praescripta Kolosvár, ratione certorum negotiorum spontanea ipsorum voluntate factum, ac celebratum, per eosdemque nobis in specie nativo sermone, et in scriptis exhibitum, praesentatumque omnibus punctis, Clausulis et Articulis, sancte et immaculate [*sic*] successivis semper temporibus, a modo in posterum tam ipsimet Domini praememorati Unitarii, quam Haeredes et Successores ipsorum Universi inviolabiliter et intacte observare, ac per eosdem observari facere omni conamine niterentur: Quarum quidem Litterarum Compositionum seu Contractuum Continencia sequitur in hunc modum:

Nos Ambrosius Gazner Primarius, et Michaël Jóó Szemerjai Regius Iudices caeterique Jurati Cives et Senatores, Universitatis Incolarum et Inhabitorum praescriptae Civitatis Kolosvár, receptam Unitariam videlicet Religionem profitentes; Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Ūrsis: Quod nos cum Principe Nostro Clementissimo, piaae apud nos memoriae jam fati functo, Illmo, Spect. ac Magnifico Domino Georgio Seniore Rákoczi, certis super et [*sic*] assignatis [*sic*] negotiis sub gravi poena Contractum celebraverimus, ex liberaque nostra voluntate nos obligantes, eundem in omnibus punctis suis ac particulis inviolabiliter observaturos, ac corroboraturos appromiserimus. Accusati tamen certis in eorundem punctis coram Principe nostro moderno Celsissimo violatione, ubi Celsitudo Sua nos Jure prosequi vellet [licet scienter suprafatas Contractuales violare annisi non fuerimus], interim tamen Benignitati Celsissimi Nostri Principis affidere, quam dubio Litis eventui adhaerere potius duximus, Supplices capropter demissis nostris precibus Principi Celsissimo, antiqua rursus ejusdem protecti sumus benignitate. Nos quoque igitur tantam Principis Benignitatem ob oculos ponentes, cum cunctis Confratribus Unitariis ex liberrima Nostra voluntate, tam in propriis singulorum, quam vero in supra specificatorum Unitariae Religioni addictorum Centum Patrum, Judicum ac Senatorum, totiusque Universitatis nominibus et in personis sub poena vinculi in prioribus Contractualibus specificati, in [*sic*] puncto infrascripto, eorumque in omnibus particulis strictissimam Principi nostro Clementissimo Successoribusque ejusdem, omnibusque successivis legitimis Principibus obligamus observationem:

I-o. Quandoquidem ex Fratribus Orthodoxae Religioni addictis, non pluribus quam viginti quinque in Centum Viratu, a nostris vero Septuaginta quinque existentibus, occasione Suffragationum multa visibiliter emersissent incommoda; obligamus nos inter Suprafatos 25 alios quoque

25 recepturos, quorum electio incumbet Orthodoxis praecise, quoscunque sibi associare voluerint. Hoc autem hac erit modalitate, ut a modo in posterum, quotquot ex Unitariis decesserint Centum Patres, tanti semper ex Orthodoxis illis surrogabuntur, tandiu, donec nrus 75 Centum Patrum ad Nrum usque 50 decreverit, nrus vero 25 Orthodoxorum, ad eundem accreverit, et ad usque tempus, si inaequalitas Nri Centum Patrum in duabus Religionibus existentium in defectu alterius personae seu hujus, seu illius Religionis relapsa fuerit, in omnibus negotiis vota 25 Orthodoxorum tantam habebunt efficaciam, quam Vota 75 Unitariorum Centum Patrum, in quo negotio ut rixae omni occasione praecludantur, votationes erunt secundum usum hucusque observari solitum; pariter post factam Centum Patrum in duabus Religionibus aequalitatem, si inter 50 Unitarios Centum Patres aliqua successerit vacantia, eandem supplere vacantiam, eo quo voluerimus, subjecto, nostri erit Juris.

2-o. Senatui siquidem Jurium incumbit administratio, in hoc Anno praesenti 1655, tempore Festorum Natalium Domini Nostri Jesu Christi, sex ex Unitariis, ut et Dominis Orthodoxis eligantur Senatores, Numerus tamen hic Senarius praeter Judicem Primarium venit intelligendus, adeo, ut ubi Orthodoxus fuerit Primarius Judex, secum Nro sex numerabuntur Senatores, ut et inter Nos Unitarios.

3-o. Officium quoque Regii Judicatus a Dominis Orthodoxis Fratribus nobiscum aequaliter geratur, adeo, ut ubi Orthodoxus Primarius Judex fuerit, tunc officium Regii Judicatusaget Unitarius, et vice versa.

4-o Ne autem Natio quoque Saxonica in duabus Religionibus excludatur officiis, hanc sequemur modalitatem: Quandoquidem Judex Noster modernus Primarius sit e Natione Saxonica, in hoc Anno praesenti 1655 tempore festorum Natalium Judex Hungarus, et hoc Officio functo, post annum evolutum Saxo Orthodoxae addictus Religioni venit eligendus, quibus utrisque Officio functis, Nos ex Nostris Unitarium eligemus Judicem Primarium, et sic consequenter.

5-o Notariatu [az elsöben: *Notarius*] quoque inter Nos annuatim alternatim fungetur, hac tamen modalitate, ut tempore Judicis Primarii orthodoxi Notariumaget Unitarius et vice versa.

6-o In hoc Anno praesenti 1655. Judices, Senatores, Exactores, alii vero officiales, praxi solita in Anno 1656 tanquam ad Divisoratum, Perceptoratum et si quae dentur adhuc praeter haec Officia, inter nos Unitarios, et Orthodoxos fratres, duas videlicet Religiones aequali Nro recipiantur.

Magistri quoque pariter Ceharum in omnibus Cehis ubicunque duae hae Religiones reperiantur, alternatim creabuntur, quin imo si quibusdam Cehis Fratres Orthodoxi necdum fuerint incorporati [si qui incorporari voluerint] minime excludantur, quam Determinationem Nostram, si altera Ceharum extra Consensum nostrum violaret, omnia debeat amittere Privilegia, poenaeque in Nos, ut Communitatem non derivetur; nonnisi Nos quoque eorum consenserimus malefactis. In omnium horum suprascriptorum Officiorum electione, neutra alteri Religionum praescribendo alteram impedit.

7-o In Humationibus Mortuorum, ut et Infantium Baptisationibus Fratrum Orthodoxorum [contra Constitutiones Regni] neutiquam manus admovebimus, et a Directione Religionis illius, in omnibus particulis abstinemus.

8-o Quod si privata quaevis ex duabus Nostris Religionibus Persona meritalem habuerit laesionem, suae addictos Religioni requirat ordines, qui si justam ejus senserint petitionem, promovendae quaerulantis Causae succurrere debebunt extra omnem dilationem. Cujus in pie, justeque fiendam directionem cum fratribus Orthodoxis nos obligamus, ne quaerulantes Sumptibus et fatigiis Amplissimum Magistratum fatigare cogantur.

Quorum Suprascriptorum Punctorum Nos omnes particulas sancte, juste et inviolabiliter, tam in Nostris omnium, quam vero denominatorum omnium Unitariae Religioni addictorum Judicum, Senatorum, Centum-Patrum ac reliquorum Civium et Inhabitantium nominibus et in personis, tam praesentibus, quam futuris, sub poena in iisdem prioribus Contractualibus expressa, amissione videlicet omnium Libertatum et immunitatum fide nostra mediante nos obligamus observaturos; Obligamus nos insuper ex libera nostra voluntate, Posteritatesque Nostras, ut super Capitibus et particulis praescriptorum punctorum nec in loco Credibili, aut authentico, nec alibi uspiam, vel in Capitulo palam vel clam, nec per nos, nec per alios protestabimus, nunquam praescripta puncta, et nulla occasione, ulloque sub praetextu invalidabimus, nec per nos, nec per alios intendamus.

Super quo quidem Contractu coram Capitulo quoque fassionem faciemus.

Nos quoque Orthodoxae addicti Religioni Cittis, Kolosvár Inhabitantes omnium Ordinum, visis Suprascriptis Contractualibus, quas Clementissimus Tranniae Princeps, Georgius Rakoczi, cum Nostris Unitariis Clandiopolitanis celebravit, tam nobis, quam posteritatibus, in punctis omnibus proficuis, in juste et sine defectu eorum Observationem Nos Posteritatesque Nostras obligamus, tandiu, donec Unitarii Fratres quoque eorum erunt praestitores et observatores, accedente in his omnibus Principis Nostri Clementissimi Consensu.

Quarum quidem Litterarum tenoribus Continentiisque per eosdem Dominos Primarium et Regios [*sic*] Judices caeterosque Juratos Cives, et Senatores, Centum Virosque receptae Unitariae Religionis Homines, visis et coram ipsis elata voce perlectis et intellectis, iidem Domini Cives et Senatores nominibus et in personis eorum, quorum supra easdem Litteras Contractuales, contentaque earundem in omnibus suis punctis, Clausulis et Articulis gratas, ratas, et acceptas habentes, praesentibus etiam supra nominatis Reformatae Religionis Testimonialibus vicinis pro se acceptarunt, unanimique voto et suffragio concordi, pro perpetuo et firmo Statuto, sibi ipsis, posteritatibusque eorundem omni tempore duraturas roboraverunt, stabiliverunt, atque confirmaverunt, pieque et sancte, tam sese et Posteritates, Haeredesque, quam etiam Successores suos Universos cujuscunque Status, Ordinis, Conditionis et praecminentiae Homines forent [in hac tamen

Civitate Kolosvár constitutos] sub vinculo praedecarato, amissione videlicet omnium Libertatum ipsorum, in Illustrissimae Principalis Celsitudinis fidelitate omni Conamine obligaverunt et obstrinxerunt coram nobis.

In cujus rei memoriam et robur, Nos quoque praesentes Litteras, Sigilli Conventus Nostri munimine roboratas fideliter et conscientiose dandas duximus et concedendas.

Datum Feria tertia proxima post Dominicam *Lacture*, [márcz. 27.] Anno Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Quinto, praescripto.

Correcta per eosdem Requisiteiros. ¹⁾

CXLIX.

[1655.]

Kolozsvár város kérelme az ország főrendeihez és kk-ihoz és rr-eihez, hogy a város elpusztulása okánál s szorultságunknál fogva a zsendely- és faürusoknak ne engedessék meg árúikat igen magas árákért adni.

Ad universos Proceres et Magnates Statusque ac Ordines Trium nationum regni Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum, Primarij et Regj Judicum caeterorumque juratorum Civium ac omnium inhabitatorum civitatis Colosvár, Humilima Supplicatio.

Nagyságtoknál es tő kegylvémtknel nyilván lehet az mő uarasunkban mő nekünk az elmúlt napokban az tőz miat való rettenetes nagj romlásunk, holot nagyob reszint szegény Attjankfiainak minden nevel nevezendeő jóvok az nagj tűzteől megemesztetuen, csak szinten az magokon való ruhájokban marattanak felesegesteől, gyermekesteől, másoktól uaruan naponként való életék taplalasara edelt, nemelljiek elhamnat házoknak helylen, es pinczében, mely még be nem omlot, fősteőleögnék, hevet, hideget szenvednek az esseő ot neri es az sanjaru szel ot fuja, kenszergeti eőket, nemelljiek penig ezt el nem uiselhetuen s nemis leuen minel elni, s mire szwksegekben kezeket netni, idegen helyre buidostanak s mostanis menten mennek. Annjera megromlottunk, hogj igen keues remenség lehet, hogj valaha még maradnaink is ez pusztulásból csak házainkatis ualamennjere eppithetnek, nem hogj az uár kerittesen való Tizszámú Tornjainkot s bastiainkot restaurallhatnok, hogj ha az mő kegylvemes Urunk eo Nagysaga nagyságtok és tő kegylvemetekkel edgyőt Fejedelmi kegylvemességet ilyen igen megromlot szegény uarassához nem mutattja, Hogj azért ez rettenetes nagj romlásból eppwletünkre való lábat kaphassunk.

¹⁾ Az országos levéltár erdélyi osztályában 1779. 41. szám alatt levő *egyszerű másolatból*. Mindkettőt az ev. reformáltak terjesztették a kir. kormányzék elé annak igazolására, hogy miután az unitáriusok a főbb hivataloknál mellőztetnek: őket a r. katolikusokkal egyenlő számú állomás illeti; kötésük lévén nekik azokkal; a római katolikusok több jogot nem követelhetnek, mint birtak az unitáriusok. Közölöm mindkettőt variánsaikért s bizonyítékul arra, hogy ugyanazon eredetű a k-monostori konvent két különböző időben mily nem szabados módosításokkal adta ki hivatalos hitelessége alatt; vagy ha a másolókéi a módosítások, mily önkényesek s itt-ott különbözők. Az utóbbi hitelesebb, ezt a r. katolikusok is ugyanakkor bemutaták. *Orsz. levélt. erd. osztály.* [1779. 94. szám alatt.]

Nagyságtoknak és tw kegyelmeteknek egész országul három Nemzetül igen alázatossan keönyeörgwnk, illén Pusztulásunkat failaluan, meltoztassek Nagysagtok es tw kegyelmetek az mý kegyelmes Urunk eö Nagysaga meltoságos szemelýe eleöt az szegény megromlott hazankert instalni, hogy eö Nagysaga Fejedelmi kegyelmessegebwl meltoztassek szegény uárosának eppwletire oly pihenest engedni, es oly modot beolczien feltalalni, mely alatt ualami reszere eppwletet vehessen szegény megpusztult hazánk, es jeövendeöben lehessen alkalmas, hogy eö Nagysaganak es Successorinak s Nagyságtoknak es tw kegyelmeteknek az mint eddigis úgy emek utanna is szolgálhasson.

Touabba ha kinek keözwllwnk lehetne is modgya hogy hazaczikajat epithetne, miuel nekwnk arra ualo erdeönk ninczien, melybeöl arra ualo fat uagathatnank, másoktól kel annak es sendelynek penzen szeret tenwnk, es azok latuan az ketelenségbeöl ualo szorulasunkot, keptelen drágan ket auagy három anný arron adgyak az mit erne.

Keönyeörgwnk nagyságtoknak es tw kegyelmeteknek ezenn is. Installation mý erettwnk eö nagysaga meltosagos szemelie eleot, hogy ezt is eö nagysaga meltoztassek megoruoslani, És parancziollyon minden fele azoknak, az kik eleteket azzal keresik, hogy az eppwletben ualo fat es sendelt hozzak oda, illendeö arron mind elveszszwk.

Ebbeli nagyságtoknak erettwnk valo instantiajaert az Ur Isten is megaldgya nagyságtokat es tw kegyelmeteket, mýs tellýes tehetségwnk szerint wgyekezszwnk megsegalni.

Hátirat: Az Sendellyel es Deszkával kereskedö rendek felöl bizonios constitutioia lévén az nemes országhnak, ezután is azonrol iratot limitatio observáltassék inviolabiliter, úgy hogy mind Sendelyt s mind Deszkát az limitatioban meghnevezet árra felet adni senki ne merészellye. Hasonlóképpen az épültre valo fak is az eddigh valo arránál fellyebb ne adassanak. Extra limites regni partiumque eidem annexarum senki questus gratia Deszkát, Sendelyt és egyeb épültre valo fát intra unius anni spatium ki ne vigyen.

In congregatione partiali Dominorum Regnicolarum
ex edicto suae Celsitudinis in Ciuitate Albae Juliae
congregatorum Die 26 Apr. Anni 1655. ¹⁾

CL.

[1656.]

A fejedelem engedélylevelet ad arra, hogy a kolozsvári polgárok Szász-Fenes határán levő szőlőiket saját vallásukon levőkkel vasárnapon kívül bármely napon műveltethessék, s Szász-Fenes előjáróinak megparanesolja, hogy ebben a népet ne akadályozzák.

Georgius Rakoczi Dei gratia Princeps Transsilvaniae, partium regni Hungarie Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus Nostris providis

¹⁾ A rároksi levéltárban levő egykorú hitelesítetlen másolatról. [Pasc. II. Nro 148.]

Judici et Juratis caeterisque cunctis inhabitatoribus tam modernis, quam etiam futuris possessionis Nostrae Szász Fenes Nobis dilectis Salutem et gratiam Nostram. Kolosvári hívejüknék, kiknek meghívevezett Szász Fenesi határünkön¹⁾ szőlők vannak, alázatos keonyörgesekből ertyük, hogy mivel tetuén azon hegyen szőlőket drága penzeken, gyakran az üdeonek jóvair jnnepetek levén, ez Exponenseknék napszamosokat, kik az münkára oda mennének, sem azoknak való fizetésekkal es dolgok haladekjával nem gondolván, az münkátul tiltanakok eeket, seót birsagolmatok is azokat is, kik kulen vallásban volnának, melyből nem kiesiny fogyatkozások volna, karok, magunk dezmaianak is az szőlőknek meg nem mívelések miatt, kegyelmesen meghengedttük nekik, hogy az egy vásárnap i nepeken küüül azokkal, kik vallassokkal különböznek, meghívevezett Szász Fenesi határünkön leveő szőlőieket szabadosan megbántodás nélkül colalhassák a modo in posterum, Tu nektek is serio paranczollyük, ez kegyelmes annuentionk ellen ezelekedni, magokat vagy embereket meghaborgatni, annal inkább károsítani ne merészelljete. Datum in Castro Nostro Colos Monostrensi die vigesima prima Mensis Augusti Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo sexto.

(G. Rakoczi. ²⁾)

CLI.

[1659.]

Baresai Ákos fejedelem az iránt kelt parancslevele, hogy a Kolozsvárra birtokos mezai vagy udvari katonák a város közterhei hordozása alól magukat ki ne vonják.

Acatius Baresai Dei gratia Princeps Transsilvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris uniuersis et singulis, Spectabilibus, Magnificis, Generosis Egregiis et Nobilibus, Supremis et Uice Comitibus, Judicibus Nobilium, Juratis Assessoribus, ac Uniuersitati Dominorum Magnatum, et Nobilium Comitatus Colosiensis, nec non Supremo et Uice Capitaneis, Ductoribus, ac Uniuersitati, tam Aulicorum, quam Campestris Ordinis Militum stipendia nostra merentium quocunque sub uexillo constitutorum, et in futurum constituendorum, cunctis etiam alijs cuiuscunque status, conditionis, gradus, honoris, officij, dignitatis, et praecminentiae hominibus, quorum uidelicet interest, seu intererit

¹⁾ Az *u* helyett többször jő elő ez oklevélben is *ü*.

²⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű papírra van írva, s közbül papirboritéku, veres viaszba nyomott fejedelmi pecséttel erősítve. Kivül rajta ez írás van: „Anno 1656. die 2-a Sept. Exhibitae sunt hae literae suae Celsitudinis Principalis Gratosae et Annuentionales coram nobis, Nicolao Takacz, Judice Primario caeterisque Juratis Ciuibus Oppidj Szaz Fenes, melynek annuentionk ugyan, nemine contradicente, csakhogy a Privilegiumunkra és uszusunkra nevez meg is uariuk az eo nagysága Jevendöbely reánk terieztendő kegyelmet.“

Andreas Doricz

Notarius pro tempore m. pp. [Pasc. F. Nro 3.]

praesentium notitiam habituris, Salutem cum favore. Colosuari Varosunk-beli Birak, hiueink az egesz Tanacz rendel, es közönsegesen egesz varos lakosival egietemben talaluan megh minkett, alazatos könyörgések által jelentik, hogy volnanak Uarosokban bizonyos szamu residentias Mezei katonak, kik közwl nemelyek jure autico, nemellyek feleségek jussan biruan hazakat, öröksegekett, nemelljek niszont berbenfogadott hazakban lakuan közötteök, sem adozast, sem egieb közönseges tereh viselest nem akarnanak supportalni, reghi privilegiumok es Uarosoknak meghreögszeött szep rendtartasa ellen, seött az adoszedesre kibocsatott Conciuisek ellen consurgaluan, sok alkalmatlansagokkal illetnek ökett. Kiknek alazatos instantiajokra kegies tekintetwnk leven, hogy az mý guberniumunk alatt epwlhessenek, reghi priuilegiumokban, szabadsagokban megh akariuk tartani, seött az mely részében meghbantodtanak, azokat meghoruosolni es helyben allatni Fejedelmi hiuatalunkhoz tartozo dologhnak iteluen. Minden rendbeli fen meghnevezett hiueinknek kegielmesen, es ighen serio parantsollyuk, valakik Mezei, vagy Uduari Katonaink közwl meghneuezett Colosuari Varossunkban hazakat birnak akar jure autico, akar feleségek jussan, es az kik berben fogadot hazban laknak is, mind magok, es hazok nepe is tarsak magokatt az Varos priuilegiumahoz, es mind adozasban, s egieb kezeönseges tereh niselesnek supportalasaban az reghi usust es rendtartast követuen, az ellen ne rugoldozzanak, seött ha valami controversia orialtatik az meghneuezett katonak, es az Varosi rendek közeött, intra terminos Ciuitatis akarminemw dologbol in genere, mind magok az katonak es a hazok nepe is tartozzanak az Birak itileti ala magokat submittalni. Secus non facturi, praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Ciuitate nostra Bistriciensis die uigesima secunda, Mensis Martý. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Nono.

Achatius Bareziaj m. pr. ¹⁾

CLII.

[1659.]

Lorántfi Zsuzsanna özvegy fejedelenné levele a kolozsvári ev. ref. collegium számára tett alapitványa tárgyában.

Csulai püspöknek irattatott levél páriája.

Susanna Lorántfi Celsmi quondam Dni Prinpis Georgii Rakoci Principis Transilvaniae, partium Hungariae Dni et Siculorum Comitis etc. Vidua.

Reverendi Dne nobis honorati. Salutem cum favore nro. Üdvözölt Úr s fiunk temetésekre való bársoni áraban deputálván ennekeltte a Fejérvári Privatusoknak fl. 1000 adatni, abban Zakáni Andrásné Aszszoni kegd

¹⁾ Az eredetiből, mely kétrétű papírra van írva s közbül a fejedelem pecsétével megerősítve. [Fasc. I. Nro 12.]

keziben mit adot, nem tudjuk; kegd azért számot vetvén ő keglmevel, es azt az bársonjt, kit kegdhez adot, az ezer forintban belé tudván; minthogy a mi attól felliül marad, mind penig valamit még Váradi Miklos Úr is kiosztván restantiában vagjon, [*mely ujj jut eszünkben, ad minimum hat száz forintra fel megien az ő keglme írása szerint*] conferaltuk a kolosvari Reformatum Collegiumk. Akarok azért kegt requiraltunk, valami a bársonj árrából megmarad a megirt Fejervári privatusoknak deputalt ezer forint felliül, arról valo rendelésünk szerint allaborallion kegd is benne, hogj mind Zakánné Aszszintol, mind penig Váradi Miklos Úrtól vétethessék meg a megirt kolosvari Collegium számára; es annak interessen, mint az ezer forintonn is, a mint Apaczaj Janos Úr immar elkezte [*így*], tartassak jo indultu Alumnusok. Sáros Patakii, 9. men. Januar. Ao dom. 1659.

Azonban penig minthogy a Fejervári Collegium elpusztult, azt az privatusokk conferált feliőbb specificalt ezer forint bársonj árrátis adja kegd a Colosvari Collegium számára, hogj a mig a Fejervári megépül, addig annak interessét is amot adják valami hasznos remenségliü iffiakk. Tarcha Isten sat. Pataku. 9. men. Januar. Ao Dom. 1659. ¹⁾

LIII.

[1659.]

Barcsai Ákos erdélyi fejed. Magyarország Részeinek ura, székelyek ispánja. Hagymás nevű belső szolnokvármegyei birtokot Vargyasi Daniel Ferencznek adományozza. s birtokba igtatását parancsolja.

Acacius Barcsaj, Dei gracia Princeps Transsilvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Sicularum Comes etc. Fidelibus nostris Egregys et nobilebus Ladislao Balo, Mojsi Szekelj, Stephano Csernatoni, Georgio Kereszturi, Caspari Diosi, Blasio Szentkiraly, Stephano Bacsoni, Joanni Gelei, Michaeli Jo, Andreae Biro, Joanni Regeni et Blasio Zambo, Majoris, Gabrieli Semen, Michaeli Mihats, Francisco Szent Mihaly Minoris Cancellariae notarum Scribis et iuratis notariis de Curia nostra per nos ad id specialiter exmissis. Item Vice Comitibus, Judicibus Nobilium, iuratis Assessoribus, et notariis Comitatus Szolnok Interioris; Nec non Joanni et Georgio Bacsy, Francisco Kouats de Dees, Martino Litterato de Mihalyfalua, Nobis dilectis. Salutem et gratiam nostram. Cum inter caetera Principum Encomia, non modo ea, quae feolici [*sic*] indulgente fortuna, in praesentiarum geruntur, commemorare, verum quandoque paulo altius, ob [*sic*] ouo, ut dicitur vitae naufragia meminisse, iterataque mente repetere Principalis cuiusdam magnanimitatis decorisque ac incunditatis locum sibi sortiatur; Cum igitur Anno proxime exoluto sub Immani Turcarum, Tartarorum, utriusque Valachiae, ac Cosacorum Gente, adeoque ipso Potentissimo Imperatoris Turca-

¹⁾ A kolozsvári ev. ref. főtanoda levéltárában levő eredetiből.

rum Supremo Vezerio Cupli [*sic*] Memhet Passa, Chano Tartarorum Vaino-
disque dictarum Valachiarum personalibus suis praesentiis Regnum hoc
nostrum Transsilvaniae [orbatum peonitus [*sic*] Gubernatore] partesque
Hungariae eidem incorporatas, in Privato adhuc statu nostro, Armis et
Igne obrutum et ardentem lacrimosis eheu oculis conspiceremus, neminem-
que Regnicolarum vindicem tantae Cladis animadverteremus; En Genero-
sus Franciscus Daniel de Vargyas Supremus Sedis Siculicalis Vduarhelj
Judex Regius, et Tabulae nostrae Judiciariae Assessor uniuersorum Domi-
norum Siculorum nominibus et in personis, inter arma et flammis dulcis-
simae ardentis Patriae, componendae pacis Patriae gratia, praefatum Veze-
rium Arcem Jenő obsidentem, una nobiscum adit, ubi post varios ab eodem
Vezerio in Nos, Regnumque nostrum minas objectante, fideliter una nobis-
cum allaborando Divino Numine cooperante, gratioso animo, dicto Vezerio
in Nos inclinante, Nobisque pacem Patriae, admodum laboriose licet, exo-
rando et obtinendo, in hoc Principatus fastigium ordinati sumus, et toto
tempore Nobis fidelium servitiorum suorum meritis gratum se ubique exhi-
buit, ac in futurum etiam tum erga Nos, tum hoc Regnum Transsilvaniae,
pari fidelitate exhibiturum ac impensurum eundem non dubitamus. Totalem
itaque et integram portionem nostram possessionariam in possessione
Hagymas, et Comitatu Szolnok iuniore existente habitam, antea ad Arcem
nostram Szamos Vyvariensem tentam et possessam, exposit uero ad Curiam
nostram Lonaensem applicatam, simul cum cunctis suis utilitatibus et per-
tinentiis quibuscumque, terris scilicet arabilibus, cultis et incultis, agris, pratis,
pascuis, campis feoneticis [*sic*], syluis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus
vineis, Vinearumque promontoriis, Aquis, fluvijs, piscinis, piscaturis aqua-
rumque decursibus, molendinis et eorum locis, generaliter vero quarumlibet
utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus quouis nominis vocabulo
vocitatis ad eandem de jure et ab antiquo spectantibus et pertinere deben-
tibus sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus memorato Fran-
cisco Daniel, ac Generosae Dominae Judithae Béli, Consorti eius haeredi-
busque et posteritatibus eorum utriusque sexus universis, in et pro mille,
et Quingentorum florenorum Hungaricalium justae currentis et usualis
monetae summa, clementer dandam, conferendam, et Inscribendam, Impig-
norandamque duxerimus, assecraverimus, affidauerimus et certificaverimus.
Quod si temporis successu Nos, uel successores nostri, legitimi Transsil-
vaniae Principes aut alij, quorum intererit, eandem portionem possessiona-
riam redimere et recuperare voluerimus, aut voluerint, non aliter, neque
secus, nisi prius simul et semel persoluta praescripta mille et quingentorum
florenorum hungaricalium iustae currentis et usualis monetae summa ab
eisdem redimemus et reusurpabimus, redimentque et reusurpabunt, ad quod
tam nos ipsos obligauerimus, quam etiam successores Nostros legitimos
Transsilvaniae Principes ac etiam alios quorum intererit obligatos et modis
omnibus obstrictos esse voluerimus, mediantibus alijs Literis nostris Dona-
tionalibus, Inscriptionalibus superinde confectis et emanatis Saluo jure
alieno — — — — — Datum in Curia nostra Deesiensi die

quarta mensis februarii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo Nono.¹⁾

CLIV.

[1659—1667—1670—1698.]

Konventi átirat Barcsai Ákos és I. Apafi Mihály fejedelmek azon adományleveleiből, melyekkel a kolozsvári orthodox [reformált] eklezsiaának, a kolozsi, décsi, széki és thordai sóbányákból elébb bizonyos értékű sot. utóbb árát s a harmadik predikátornak a kolozsvári harminezad jövedelméből 230 forintot adtak és örök időkre alapítottak.

Nos Requisiteores Literarum et Literalium instrumentorum in Sacristia sive Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colosmonostra repositarum et locatorum ac quarumlibet Judiciarum Deliberationum, legitimorumque mandatorum Regalium executores, Damus pro memoria per praesentes, Quod Reverendus Dominus Georgius Bátaí, Ecclesiasticus, et Joannes Vajda de Vársza Nobilis ac Saecularis Curatores Ecclesiae Reformatae Claudiopolitanae, ratione dicti officij sui Curatorij, Exhibuerunt nobis et praesentaverunt Ternas quasdam Literas, Primas quidem Acatij Barcsai Donationales ac Collationales; secundas uero Michaelis Apafi, Celsissimorum quondam Transsylvaniae Principum Commissionales pariter et Annuationales, de et super mille sexcentis florenis, per memoratum quondam Dominum Principem Acatium Barcsai Orthodoxae Reformatae Ecclesiae Claudiopolitanae, ex Cameris Colosiensi, Thordensi, Szekiensi ac Desiensi quotannis pendendis, pie Collatis, perque dictum alterum quondam Dominum Principem Michaellem Apafi gratiose Confirmatis; Tertias autem, mentionati itidem quondam Domini Principis Michaelis Apafi super ducentis et triginta florenis, in salarium Tertij Pastoris, omnino dictae ecclesiae Orthodoxae Claudiopolitanae, de Tricesima Colosmonostrensi annuatim pendendis, Collationales, subscriptionibus, Sigillisque eorundem roboratas et emanatas, tenoris infrascripti. Petentes nos debita cum instantia, quatenus easdem literas Transumpto nostrarum verbaliter inserere et inscribere, parque sive Transumptum hujusmodi, Jurium dictae Ecclesiae uberiorum futuram ad Cautelam necessariam, sub sigillo nostro Conventuali et autentico eisdem extradare et emanari facere vellemus. Quarum quidem literarum, earumque primarum tenor et verbalis Continentia sequitur eo módó: NOS ACATIUS BARCSAI, Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis;

¹⁾ A beigtatásról készült *ereleti jelentésből*, melyet kiadtak Kolozsváratt ápr. 13. a végbement beigtatás és birtokba vezetés 16-ik napján 1659. Jo Mihály és Biró András fejedelmi cancellariai írnokok és hites jegyzők. A beigtatásnak az 5-ik napon ellene mondottak Auner Gábor, kolozsvári főbíró, Ketsulei Gergely és Dreszler János azon város javainak igazgatói. Felnyitotta a jelentéstételt 1659. [napja nincs kitéve] itélőmester Lázár György, betegsége miatt más kezével [nincs megmondva, ki volt?] [Pasc. D. Nr. 52.]

Quod cum inter tot vicissitudines, humanas, quibus singulis volvitur momentis fragilitas, multi studuerunt immortalitatis sibi parare monumentum. facinoribus ac rebus praeclare gestis, omnes tamen [*postposito quod inprimis erat necessarium, erga Deum et ejus Ecclesiam pietatis Zelo*] caducis immixti fundamentis, inania secuti, nihil praeter irritos labores, ac aeternos [*post fata*] cruciatus nancisci potuere, At Nobis, quos periclitantis ac inter tot ruinas et excidia ferme animam agentis Regni Transsylvaniae clavo Deus praeesse voluit, longe alia mens est; infinitis enim aliorum edocti exemplis, maxime autem Divino illuminati Spiritus Sancti instinctu, inter continuos labores, quibus in horas pro Patria destinemur, hoc unico pro thesauro post fata etiam mansuro nobis reponere satagimus, ut Ecclesiae ejus, qui ex mediocri in hoc nos erexit dignitatis fastigium statu, fideles dispensatores inveniamur, nulla quidem ambitione ducti, quippe nunquam hominibus cum dispendio animi placere studentes, in solo tantummodo Deo spem et auxilium reposita habemus. Quo circa donec Regni nostri Transsylvaniae pace postliminio per clementiam Dei restituta uberior munificentia vitae Principalis demonstranda occasio affulserit, saltem ut primitias aliquas orthodoxa Reformata Ecclesia Claudiopolitana praelibare possit: conferimus a modo deinceps in posterum, successivis semper temporibus, ex Cameris nostris Colosiensi Quadringentos, Thordensi totidem, Székiensi similiter Quadringentos, Desiensi pariter Quadringentos, in summa mille sexcentos florenos Ecclesiae jam nominatae, quos annuatim officiales earundem tam moderni, quam futuri, absque defectu administrare tenerentur; ex qua summa Rector Primarius Scholae ejusdem Centum florenos annuatim pro se percipiens, ducenti floreni ad sustentationem decem studiosorum convertantur, superflua Summae parte dispositioni Patronorum Ecclesiae jam dictae subiceretur, Obligantes tam nos [*qui vero et sincerissimo ducti Cordis nostri affectu donamus*] quam universos successores nostros, legitimos nimirum Transsylvaniae Principes, imò adjuvantes eos per Deum et conscientiam ipsorum, ita solium eorum in terris stabiliatur, ita misericordiam Dei post fata sortiantur, sicuti Collationis hujus nostrae confirmatores exstiterint, effectoresque, Si qui vero sint futuri, quod minime speramus, qui exiguum hunc infinitorum nostrorum laborum fructum Ecclesiae inviderint, optamus justitiam potius, quam misericordiam Divinam experiantur, maledictionesque in Psalmo Centesimo nono expressae, eos, ac familiam eorum obruant; Prout damus, donamus, et conferimus, harum nostrarum vigore et testimonio literarum, Datum in Salis Camera nostra Desiensi, die vigesima septima mensis Januarii, Anno Domini millesimo, Sexcentesimo, Quinquagesimo nono. Et subscriptum erat versus dextram literarum marginem Achatius Bareziaj impr. Erantque sigillo praetitulati Domini Principis majori et aulico, super cera rubra ductili, in medio loco solito, impressivae communitae et roboratae, in papyro Regali conscriptae, patenterque confectae et emanatae. Ab extra vero in dorso earundem scriptum habebatur: A. 1667 26 Julij. In Congregatione Dominorum Regnicolarum Trium Nationum Regni Transsylvaniae, in Castris ad Campum Kecze positis celebrata,

praesentes Literae Donationales, Annuentionales et Collationales, Ecclesiae orthodoxae Claudiopolitanae factae, exhibitae, publicatae, ac in omni sui parte approbatae, ratificatae, confirmatae, nec in aliqua sui parte minutae aut variatae. Et paulo inferius: Extradatae per magistrum Martinum Sárpataki Illustrissimi Domini Domini Principis Transsylvaniae prothonotarium m. pr. Ex altera vero parte dorsali, legebatur propria manu scriptum, alterius Praenominati Domini Principis Michaëlis Apafi, hoc tenore: Adgyúk pénzül meg nem soul. Vásárhely 14. Januar. Anno 1667. Secundarum vero literarum tenor talis erat: Michaël Apafi Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Generosis, Egregys et nobilibus STEPHano Alvinczi de Dés, Universarum salis fodinarum nostrarum Inspectori, Camerarys item Rationistis et magulatoribus salis fodinarum nostrarum Thordensis, Colosensis, Szekensis et Desiensis modernis videlicet et futuris pro quovis tempore constituendis, Cunctis etiam aliis quorum interest seu intererit, praesentes nostras visuris, nobis dilectis, Salutem et gratiam nostram. Előttünk lévő boldog emlékezetű Praedecessorainknak, Istenes nyomdokokat akarván követnünk, a melly Ezer és hat száz forintokat idvezült Barsai Akos Fejedelem az Colosvári orthodoxa Ecclesia számára conferált volt, mellyet más confirmálván, a Colosi, Tordai, Széki és Desi Aknáinkról ez ideig soul adták meg, de az Ecclesia holmi akadályit látván benne, azért való alázatos instantiájára kegyelmes tekintetünk lévén, fellyebb specificált négy aknáinkról az megirt tizenhat száz forintot ez után annuatim pénzül akarjuk megadni. Minek okáért hűségteknek kegyelmesen és serió parancsollyuk, az megnevezett Colosvári orthodoxa Ecclesia embereitől ez levelünk által megtaláltván, az ezer és hat száz forint summát ennekutánna annuatim nem soul mint ez előtt, hanem paratis in pecunys, minden tétovázás nélkül, arról emanáltatott originalis Donatio szerint megadni és adatni el ne mulassa hűségtek az Ecclesia szükségére, vigore praesentium acceptáltatik ratiojokban. Datum in Civitate nostra Marus Vásárhely, die decima quarta Januarii, Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo, Sexagesimo Septimo. Subscriptumque erat ad dextram literarum partem: Apafi mpr. Frantque Sigillo ejusdem Domini Principis majori et aulico, super cera rubra ductili, medio in loco solito impressive communitae et emanatae. Tertiae autem Literae tali sonabant tenore: Michael Apafi Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Egregys et nobilibus Petro Köblös de Várad, Proventuum Tricesimae nostrae Colosmonostrensis Administratori supremo, et Rationistae ibidem caeterisque quorum interest ejusdem Tricesimae nostrae officialibus, modernis videlicet et futuris quoque pro quovis tempore constitutis et constituendis, praesentium notitiam habituris, nobis dilectis, Salutem et gratiam nostram. Az Colosvári orthodoxa Ecclesiánk látván harmadik Praedicatorra is szükséges voltát, ott való Harminczadunkrol rendeltünk kegyelnességünkől két száz harmincz forintot ~ fl. Nro 230 // hűségtek által adatni Salariumokra. Hűsegednek azért, és hivatalyabeli több Succes-

sorinak kegyelmesen és igen seriő parancsollyuk, azon Ecclesiához való kegyelmességünket így értvén, valamikor a Colosvari orthodoxus Praedicator, vagy hiteles emberétől is azért requiráltatik, az ott való harminczadunknak prouentussából, a két száz harmincz forintot továbbra való halogatás nélkül megadni, el ne mulassa, nemis engedvén erről búsíttatnunk. Quietentiát vévén róla, ezen mandatumunkra acceptáltattynk ratiojában. Non obstante praesentium diuturnitate ultra revolutionem Annorum. Secus nec facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die vigesima nona mensis maji, Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo, Septuagesimo. Et subscriptum erat versus dextram marginem literarum: M. Apafi mpr. Erantque Sigillo ejusdem praetitulati Domini Principis majori et aulico, super cera rubra ductili, ab infra, medio in loco solito impressivae communitae, in simplici papyro conscriptae, patenterque confectae et emanatae. Nos itaque memoratorum Reverendi Georgy Bátai, ac egregy Joannis Vajda, uti Curatorum dictae Ecclesiae, instantiam sive petitionem nobis propterea factam, justam, legitimam, juribusque consonam esse agnoscentes, praetactas literas Transumpto praesentium nostrarum de verbo ad verbum, sine diminutione, augmento, variationeque prorsus aliquali inserentes et inscribentes, par siue Transumptum hujusmodi jurium dictae Ecclesiae uberiores futuram ad cautelam necessariam, sub sigillo nostro Conventuali et authentico, fideliter et conscientiose extradandum duximus et concedendum, communi justitia et aequitate svadente. Datum Sabbato proximo ante Dominicam 2 dam [május 24.] Trinitatis. Anno Domini, millesimo, Sexcentesimo nonagesimo Octavo. ¹⁾

[P. H.]

CLV.

[1659.]

Asztalosok czéhszabályai.

Az Kolosvari B. Asztalos Czéhnek, Az Régi Boldog emlékezetü Kírályok és Fejedelmektől adatott Czéh Levelének vagy Privilegiumának, Deakból magyarra fordítatott ²⁾ párja, Melly elegett volt az el mult 1655 Esztendőben Szent György havának 3ik napján, Mostan penig kegyelmes Urunktól Confirmaltatván ³⁾ így következnek.

Az Czéh Atyának neve Nebb András.

¹⁾ Az eredeti átiratról, mely a kolosvári ev. ref. főtanács levéltárában van meg, de — előttem tudva nem levő okból — az illető konventi tag aláírása hiányzik.

²⁾ E szerint a czéh a régi királyok latin kiadványát fordíttatta magyarra, módosíttatta, bővítette stb., de a konventi átiratból világos, hogy annak küldöttei magyar szövegben [lingua vernacula] mutatták be, s a fejed. fordíttatta latinra. Én ez évre a kihirdetés ekkor történetéért soroztam.

³⁾ Az 1655. elégett magyar czéhszabályt, melyet Nebb András czéhatya, Soos István ifjú czéhmaster és Régeni Lew János mestertársak II. Rákóczy Gy. fejedelemnek bemutattak s annak latin szövegben megerősítését kérték, 1656. jul. 5. a radnóthi

Az ifju Czéhmasternek neve Soos István.

Első Articulus. Minden két Esztendő elteluén a Czéh válaszszon egy Czéh Atyát, és a Czéh atya melle egy Czéh Mestert; Ezeknek egyike a kolosvári bevött szokás szerint Magyar, a másikja Szász legyen.

A mely Bonuma penig az B. Czéhnek vagyon, az Czéh Mesterek-nél állyon.

Az ifju Mesterekkel az ifju Czéh Mester tartozzék minden Sokadalomkor felállítani az szokott helyre a B. Czéh sátorát; hogyha elmulik vagy az ifju Czéh Mesteren, vagy az ifjak közül valamelyik elé nem áll fel állításában és elbontásában, büntetése dr. 60

Hogy ha penig valamely B. Mesterember az B. Czéh sátorán, Országos Sokadalomkor kívül fog arulni, büntetése flor. 1

Az Lato Mesterek Sokadalomkor a munkát megvizsgálván, a B. Czéh-től nekik adatott hatalom szerént az büntetesben facultáltak.

Az Czéh Atyának pedig, valamely Mester szavát nem fogadgya, es hivattya akár ejjel akár nappal, bár tsak egy gyermek által is, mikor a B. Czéhnek szükséges dolga érkeznek, kiváltképpen Kegyelmes Urunk Porontsolattya vagy V. Biránké, azt a szófogadatlan Mestert a Czéh minden engedelem nélkül megbüntesse flor. 2

Az két Esztendő penig eltelvén, a B. Czéhnek Privilegiumáról, és Pénz vagy Ezüstmarháiról tartozzanak számot adni az Czéh Mesterek.

A Czéh Atyának tartozik a B. Czéh számadáskor tűzrevaló fáért két ftot adni.

2. *Artic.* Minden Kántoron elolvastassék a B. Czéh Privilegiuma és akkor tartozzék minden Mester Létz-pénzzel, tudniillik dr. 12

3. *Artic.* Ha valamely Mester Czéhbeli más Mester társát akár minemű helyen tiszteletlen szokkal megbántya, vagy meghazuttolya, tartozik büntetésben adni flor. 2

4. *Artic.* Ha valamely Mester Czéhbeli társának munkáját meggyalázní Czéhen kívül idegenek előtt, bár ugyan modgya volna is benne, a mely Mester ebben a Uetekben tanáltatik, tartozzék büntetést adni flor. 2

5. *Artic.* Ha valamely Mester Czéhbeli más Mester társának felfogadott Mivét, hire és akarattya nélkül felfogadgya és valami fortélyos szín alatt az kezéről eltsinállya, tartozik büntetéssel flor. 4

6. *Artic.* Ha valamely Mester más Mester Társának műhelyéből Legennyit avagő Inassát valami szín alatt elhitegetné, tartozik büntetéssel flor. 4

várban erősítette meg — kívánságuk szerint — latin szövegezésben, azon föltétellel, hogy az [a mint a kérők állították] az elégettől nem különbözik, aláírta a fejedelem és Mikes Mihály kancellár is; kihirdettetett 1659. márcz. 5. a Baresai fejed. által Beszterczén tartott országgyűlésen, Lázár György ítélőmester aláírásával igazolva. Az *eredeti* magyar szöveg fogalmazását egy 1659. május 29. kelt káptalani átirat bevezető része 1656-ban történnék mutatja, de a szokott bevezetés és bezárás hiánya, a sok módosítás, bővítés méltán teszi kérdésessé, s én adatok hiányában a kételyt eloszlatni nem tudom. Mind a konventi 1659-ki átirat, mind a H. Rákóczy Gy. latin szövegű kiadványa látható a czéh *levéltárában* I. Lipót fejedelem 1703. május 25. kelt megerősítő levelében, mely hátrább ismertetve lesz.

Az Legény pengig, akár Inas elvétessék tölle es az előbbi urának visszaadassék. Az Legény is érdeme szerint büntetődgyék, az Inas pengig uétkes leuén meglapátoltassék.

7. *Artic.* Ha valamely Mesternek Társ Legénye léjend, Apro béres Legényt is tarthasson mellette szabadosan; két apro béres Legénynek pengig egy mihelyben lakni nem szabad.

Társ legénynek heti béri dr. 25

Apro béresnek heti béri dr. 20

8. *Artic.* Ha valamely miveltető ember a Mesterek közül valamelyikkel miveltetne, és a Mesterember munkájának illendő jutalmát meg nem akarná fizetni, az a Czéhbeli Társunk a több Mester Társainkat attól a miveltető embertől megtilthassa, valamig nem contentállya mindenekről. A mely mester Társunk pengig a tiltásnak nem engedne, hanem vakmerőképen valami szín alatt mégis miuelne, tartozik büntetéssel . . . flor. 4

9. *Artic.* Ha valamely Mester közüllünk valamely emberséges embertől miueket fogadua fel es azokat a felfogadott miveket fogadása szerint tisztességesen el nem készitené és a miveltető emberrel meg nem békélyén, hanem a miveltető embernek a Czéhet kell megbusítani felölle, az a miueltető ember leténén a Czéh igazságát . . dr 50, tartozzék a Czéh Atya táblát jártatni és a Czéhet begyűjteni és a Czéhtől két Mesterembert választani, a kik a Mester Társunk felfogadott miuét jo lelki ismerettel megvizsgálván és intézuén, ha mi defectus vagyon benne, az egész Czéh előtt megmondgyák; Hogy ha pengig a Mester Társunk találtaik vétkesnek, tehát a Czéh minden engedelem nélkül megbüntesse flor. 2 miuelhogy a Czéhnek miatta kellett begyűlni és a felfogadott miveket is a Czéh porontsolattyából corrigalni és tisztességesen véghez vinni.

Mester Társunknak pengig tartozik az Czéh egyben gyűlni sub poena dr. 24

10. *Artic.* Ha valamely Mesterember közüllünk büntetésben esnék, és a Czéhnek nem engedne, hanem Kegyelmes Urunkal vagy a T. Tanáttsal fenyegetné a Czéhet, és a szerént nem cselekednék, tartozzék a Czéhnek büntetést adni flor. 2

Hogy ha pengig a szerént cselekszik is, es ott is elveszti perit, tehát valamely büntetést a Czéh rea imponalt volt, duplummal tartozik.

11. *Artic.* Ha valamely Mester közüllünk a Czéhnek egybe gyűlésének idején szitkozodik, vagy hogy a Czéhnek mulatsága lévén háboruságot inditt, tartozik büntetéssel flor. 2

12. *Artic.* Ha pengig Mesterember közüllünk, vagy valaki háza népe közüll meghal, az egész Czéh igen tisztességesen elkiserje.

Ha pengig megholt mesternek relictaja az ura holta után a Czéhet tartani akarja, tartozik a Létz-pénzt esztendőnként minden kantorra a Czéhben befizetni ugymint dr. 12

Az olyan Relictáknak is, miglen az Urok nevét viselik, és a Czéhet tartyák, tartozik a Czéh hasonlokeppen szolgálni, temetés dolgaból kísérni.

A mely Mester pedig a hagyott helyre elő nem állana a praefigalt orára, büntetése leszen dr. 12

A mely Mesterember pedig jelen nem lenne a temetésen, es illendő okokkal magát nem mentheti, tartozik büntetéssel dr. 50

Eltemetuen pedig a halottat, annak utanna házához kíséruén a keserves embereket, a mely Mester ezen kívül tselekszik, büntetése leszen dr. 25

A megholt Mesterember pedig a műszerét, akármi nével nevezendőket, akár festék, akár hársfa, akár fenyő deszka légyen, Summa: a mi az asztalos mesterséghez való, senki se Mestertársunk, se idegen, a Czéh hire nélkül meg ne merészelje venni, azoknak a fenn megirt műszereknek és eszközöknek eluétéle alatt, melyet ha idegen megvászen, a Czéh akarattya ellen, attól a Czéh T. Biro Uram és Tanáts erejével egy pénz nélkül elvehesse. Hasonloképpen a Czéh is Czéh erejével elvehesse Mestertársunktól is egy pénz nélkül, es az eppen a Czéhé légyen. A melyet pedig a Tanáts erejével vászen el a Czéh, annak harmad része a Tanátsé, két része pedig a Czéhé légyen.

A megholt Mesternek Relictaja a mivet mivelhesse, mig a megholt urának nevét viseli, a Czéh is tartozzék a miw keresés szerint Legénnyel megkinálni.

Ha pedig Inassa volt a megholt Mesternek, két hétnél tovább ne hagyattassék a relictánál, hanem a Czéh rendellyen néki más Mestert, kinél hatra maradtott idejét eltölthesse; két Inast tartani egy Mesterembernek meg nem engedtetik.

13. *Artic.* Ha valamely felől ide Városunk határára fűrészszel mettzett hársfa deszkákat hoznának, akár bárdoltat, még tsak két felé hasítottat is, a mely az Asztalos Mesterséghez alkalmas; ezek felett senki se idegen, se az mi Mesterünk közül is maga szükségére meg ne merészelje uenni; hanem a Czéh pénzivel uegyék meg a Czéh Mesterek, és ugy osztassék a Czéh háznál egyenlőképpen a Mesterek közé.

Ha ki ez ellen tselekszik, attól a jámbortól, ha idegen es nem Mester Társunk, T. Biro Uram és Tanáts erejével egy pénz nélkül elvétessék, megbecsülvén pedig az elvött deszkákat avagy fákat, tartozzek a Czéh pénzü T. Biro Uramnak es a Tanátsnak harmadrészt kiszolgáltatni.

Ha pedig Mester Társunk ebben a vétekben találtatik; tehát a Czéhnek legyen hatalma azon a mesteren, hogy a megvött fáját szabadoson elvehesse egy penz nélkül és a Mesterek közt elosztassék, melyben magának is csak annyi jusson résziben, mint akarmelyik Mesternek.

Hársfa osztáskor pedig tartozik a B. Czéh az Czéh Mestereknek egy egy szál hársfával.

14. *Artic.* Ha valamely felől valaki Városunk határára új Asztalos mivet hozna eladásnak okáért a nevezetes orszagos Sokadalmak napján kívül, a B. Czéh T. Biro vagy Tanáts erejével elvehesse és a Czéh házhoz vitesse, melynek harmadrésze a Tanátsé, két része pedig a Czéhé légyen.

15. *Artic.* Ha pedig Városunk határára Kantár Asztalos jöne Czéhünkön kívül való, akár Ats akár Molnár, ne mivelhessen, sem Scholaban, sem

Papok házánál, sem a Malomban, sem a Város kapujában, sem a kis Ajtokban, sem senki házánál, sem külső örökségekben gyaluval, enyvel és festékekkel készített munkát ne mivelhessen.

Ha pediglen a megnevezett helyeken készítettett Kantár munkát kihozván, akármelyik Czéhbeli Társunk észre venné, tartozzék mindgyárt elvenni és a Czéh Mester házához vinni és ott megbecsülvén, harmad része a T. Tanátsé, két része pedig a Czéhé legyen.

Hogyha pedig a miveltető ember sajnálná kétfelé fizetni, és az Asztalos nem akarván megtsinálni a házuak padlásit és Tornatzit, tehát az ács-mesternek is szabad legyen gyalult deszkával megcsinálni.

Vadnak egyéb paraszti munkák is, a melyek vas szeggel készülnek, ugymint Istálló Ajtók és egyéb Slejt munkák is, a melyek Atsokat illetnek, kivévén pedig kiváltképpen az Ormos koporsónak tsinálását, mivelhogy az is vas szeggel készül, Ormos koporsót se átsok, se Molnárok, se Kantárok ne tsinálhassanak, miveknek és műszereknek elvesztése alatt.

A ki pedig ez ellen cselekszik, azt a Czéh T. Biro Uram es Tanáts erejével megdulhasson és a műszer és a műv a Czéh házhoz vitetessék, melynek harmad része a Tanátsé, két része a Czéhé legyen.

16. *Artic.* Ha valamely ifju az asztalos mesterséget akarja megtanulni, kivántatik elsőben is hogy az Ifju a Czéhnek tisztaságáért jámbor atyától és Anyától származott legyen, ez mellett jobbágy fiu se legyen, hanem a Kolosvári Unio szerént Magyar avagy Szász natiobol való legyen.

Annak felette hiteles és petsétes levelet hozzon hazájából, a hol született; Ez ilyen ifju két hétnél tovább ne lakhassék szegödetlen, hanem a Czéh-mesterek előtt beszegödtessék.

Tartozik pedig az ilyen Ifju, minek előtte beszegödik, letenni a Czéhnek flor. 3 dr. 16

A szegödés után tartozik az ifju a két Czéh Mestert Notariussával és a kiket az öreg Mesterek közül melléjek hivatnak, egy asztalra tisztesseges collatioval és szabad borral megvendégelni, és szolgállyon négy esztendőt, ha idegen.

Hogyha pediglen Mester fia és az Attyánál szolgál, tanulo esztendőt szolgállyon két esztendeig, collatiót se adgyon.

Ha pedig a Mester fia idegen Mesternél akarja véghez vinni tanulo esztendejét, bár ugyan az attya életében is, szegödéskor tartozik letenni a Czéhnek flor. 1 dr. 8 a mellett Collatiót is adgyon mint idegen, es szolgállyon három esztendeig.

Hogy ha pedig történnék, hogy Városunkra olyan idegen ifju legény vagy házass ember jöne, a ki Városunkon és Czéhünkön kívült tanult volna és Czéhünkben akarna állani, tartozik az olyan elsőben is Czéhünknek tisztaságáért a felyebb specificalt mód szerént, hogy jámbor atyától és Anyától származott legyen, e mellett Jobbágy se legyen, es a hun született, hiteles és petsétes levelet hozzon hazájából és Tanulo lenelet avagy recommendatiót.

Az ilyen ifju vagy házas ember elsőben is a Czéh Mesternek tegyen le tábla járásért dr. 50
melyért a Czéhmaster tartozzék a Czéhet öszvegyűjteni.

Az olyan ifju pediglen avagy házas ember tegyen le a Czéhnek a szegötségért flor. 4 dr. 16

E mellett a két Czéhmaster notariussával es az öregek közül, a kiket hivatnak, egy asztalra tisztességes Collatioval és szabad borral megvendégelni; minthogy penig Czéhünkön négy aprod esztendő nem szolgált, tartozzék a négy aprod esztendő nem szolgálásáért flor. 20

A felszabaduláskor tábla járásért dr. 50

A felszabadulásért flor. 1

Remek esztendő felkérésért flor. 1

Remek tsinálásra valo idő felkérésért flor. 1

Ez mellett tsinállyon Remeket, Remek igazításért . . . flor. 3

Remek bemutatásakor készülyön három asztalra és az egész Czéhet tisztességes étellel és szabad borral megvendégelye. Ennek utánna tartozik a Czéhnek letenni az öreg Mester asztalért flor. 16

Kis Mester asztalért flor. 4

Vált [?] igazító Collatioért flor. 2

Mindezeket véghez viuen, keze felszabadittatik es Legényt s Inast állithat.

Mindazonáltal ha történnék, hogy esztendő alatt valamely Mester fia Czéhben akarna állani, az ilyen idegennek eleibe mehessen.

Ha valamely Inas elhadgya az urát és harmad napig haza nem megyen az urához, tartozik a Céhnek büntetésben adni flor. 1

Másodszor ha elhadgya flor. 2

Harmadszor ha elhadgya flor. 3

igy mint elébb toties quoties neukedik a büntetése.

Inas esztendeit eltöltven, ha jamborul szolgál es egy végbe kitölti Inas esztendeit, tartozik az ura adni flor. 0
annak utánna felszabadítani az egész Czéh előtt; tartozik pedig a Czéh is bizonyságul hogy Inas esztendeit kitöltötte, petsétes Tanulo leuelet adni, mely levélért és petsétért a felszabadulo ifju is akár Mester fia, akár idegen Legény, tartozik adni fél kenyeret, fél veder bort és dr. 50

A mely Legény pedig négy esztendeig nem legénykedik felszabadulása után, melyek közül kettőt vándorlásban töltsön, azt a Czéh nem acceptálja, ha penig nem vándorol, azért fizessen a Czéhnek flor. 10

Ha valamely Legény kantárkodik, nem a legényi társaság, hanem a Céh büntesse meg, mivel nem az társaságnak tött kárt, hanem a Czéhnek; a büntetése flor. 6

17. *Artic.* Ha valamely ifju legény vagy házas ember Czéhünkben be akarna allani, kívántatik hogy elsőben tanulo és nemzetség leveleit előmutassa, megvizsgálván azt is szorgalmason és megkerdvén, jo lelki ismereti szerint, ha nem kantárkodik valahol, hogy ha penig kantárkodott és megbizonyosodik, tartozik a Czéhnek minden engedelem nélkül letenni flor. 16.

Ezeket eligazitván és véghez vivén a Czéhvel, tegyen le a Czéh asztalára flor. 1
és válaszon a Czéhből egy mestert, a kinél a Mester remekért esztendeig való szolgáltyát végben vigye és azt a jámbor Mestert szolgáltya jámborul esztendeig, egy egy hétre dr. 25

Ez esztendő alatt penig tartozik temetésre elmenni mint akármely Mester; hogy ha penig ez ellen tselekedik, hasonloképpen megbüntesse mint akármelyik Mestert közüllünk.

Azonkívül valamennyi hetet el negligál az esztendeig való szolgáltyában, a heti bére szerint büntesse a B. Czéh.

A mely ifju legény penig esztendeig való szolgáltyát kitölné is, de Mester Remek tsinálásának előtte megmátkasodnék, tartozzék büntetésbe adni flor. 3.

Ha penig történnék, hogy házas ember akarna beállani a Czéhben és a mester Remekért az esztendeig való szolgáltyát nem akarná véghez vinni, tartozzék a Czéhben a szolgáltyát letenni flor. 16.

NB. Mégis két esztendőt, a melyet idegen helyen kell vala tölni, egy B. Mester ember társunknál töltsé ki.

18. *Artic.* Ezek után tartozzék akár házasember, akár ifju Legény mester Remeket tsinálni, ugymint: egy tisztességes és rejtékes fias asztal, és egy tisztességes Oos Táblát¹⁾ háromféle játékra, még ugyan egy tisztességes harmadfél singes Ládát lábastol, ezek penig mind festetlenek legyenek. Ezeknek véghez vitelére több idő nem engedtetik nyolcz hétnél és három napnál.

Ezeket végben vivén, mutassa be az egész Czéhnek, hogy ha penig a praefigált időre meg nem készitti, restsége vagy egyeb dolgai miá elhalasztya, tartozzék a Czéhnek büntetést adni flor. 3.

És a bemutatás mellett tartozik három Asztalra tisztességes Collatioval és szabad borral az egész Czéhet megvendegelni.

A Czéhbe állás Taxája lészen flor. 30.

19. *Artic.* Annak utánna tartozik nagy Mester Asztallal . . . flor. 16.
Mester fia flor. 8.

Ha valamely idegen asztalos Legény, Mester Leányát vagy megholt Mesternek Relictáját házastársul elvész, annak az ifjunak hasonló beállítás engedtetik a Czéhbe, mint Mester fianak.

Valamig Mester remekjét és Mester asztal adását véghez nem viszi, akár Mester fia, akár idegen, kezét a Czéh mind addig fel nem szabadittya, mig a Czéhet in toto nem contentállya.

20. *Artic.* Ezek után esztendő eltelvén, tartozik a kis Mester asztalért az Idegen letenni flor. 4.

A Mester fia flor. 2.
annak utánna mind Legént és Inast állithat.

¹⁾ A latin szövegben neve: *mensa crypticis arculis*.

Ha pedig az egy esztendő elteltén, le nem tenné a négy forintot, és a Mester Fia a kettőt, a Czéh a kezét megfoghassa a mivelestől, és ha utána való léjend az Czéhben es a megnevezett négy forintot előbb leteszi, eleiben irattassék a Czéh könyvében.

21. *Artic.* Senki Czéhünkön kívül valok Városunk határán kopját ¹⁾ ne tsinályanak, se eladásnak okáért ide ne hozzanak, az országos sokadalom napján kívül, mivelhogy kegyelmes Urunk porontsol Országunk szükségire, mi nekünk Czéheseknek kelletik megfelelnünk, nem a kantároknak. Ha ki pedig ez ellen tselekszik, attól a jámbortól T. Biro Urunk es a Tanács erejével elvétessék mind a mive, mind a műszere, melynek harmad része a Tanácsé, két része pedig a Czéhé légyen.²⁾

22. *Artic.* Előreg Mesteremberek observáltassanak rendszerint haton, Ifju fenszolgálo Mesterek négyen, ezeken kívül akár mennyin legyenek, mind leüllyenek és közép Mestereknek hivattassanak.

Mikor pedig az öreg mesterek között Vacantia esik, ezekből a leült közép Mesterekből supplealtassék az Vacantia; az a közép Mester pedig mikor az öregek közé belépik, tartozzék az öreg Mestereknek egy veder borral, egy tál étellel, és egy darab petsenyével.

Az Czéh atya pedig mindenkor az hat öregek közül választassék.

Ha történik pedig, hogy pénzosztás legyen a Czéhben, proportio szerint osztassék, úgy, hogy mikor a hat öreg Mester személye egy forint részt vészen, akkor egy közép Mester 60 pénzt, egy ifju Mester negyvent vegyen.

Mikor pedig valamely ifju Collatioját a leülésért megadgya, tudni illik flor. 5 az legyen csak a hat öreg mesteré.

Történhetik az is, hogy két vagy három mester ember fiai egyszersmind szabadulyanak fel, a mely rend a szabadulásban observáltatik, ha mester remekjeket egyszersmind követik, a Czéhbeli helyek is a szerint observáltassék.

Ha valamely Mester Társunknak fia ifju legényül a Czéhben beáll házassága előtt, a Mester fiának esztendeigh dolgozni megengettetik házasság nélkül, úgy mindazonáltal, hogy a város közé beeskegyék. Az idegen pedig, míg meg nem házasodik és az Város közé be nem esküszik, a Czéh nem acceptálja.

Sokadalomkor pedig az Láto Mesterek ha idegen helyről Asztalos munkát hoznak, szorgalmatosan megvámolyák, egy szekértől . . . dr. 48.

A szekrényesektől pedig minden szekrénytől . . . dr. 2.

A böltötsinálás a szekrényeseknek meg nem engettetik.

Az ilyen sokadalomkori vámpénz közönségesen az Sátorban költessék el.

¹⁾ A latin szövegben: *hastas*.

²⁾ A II. Rákóczi György fejedelem által 1656-ban jul. 5-én Radnóth várában megerősített czéhszabályoknak itt vége, a 22-ik ezikk és a mi következik, későbbi hozzáadás. Sőt a magyar szövegben a többi ezikkeben is van több-kevesebb pótlás és módosítás.

Senki pedig az Sátorban gyantározatlan munkát az Mesterek közül ne árulyon, különben büntetése lészen flor. 1.

Az deszka vásárlásban pedig observaltassék, hogy mikor az Deszka elérkezik és valamely betsületes Mester ember a nevét reá írja, tehát ha valamelyik Mester társunk valami szin alatt azon elirt Deszkát magának elvonné amannak akaratya ellen, büntetődgyék meg minden engedelem nélkül flor. 1.

Az ifju Mesterek peniglen alkalmaztassák magokat kötelességek szerint a szolgálatban a Társaságban már megtanult hivatalyokhoz.

Az legényeknek fizetése három részbe szakasztatván, az elsőnek fizetése dr. 60.

A másodiknak dr. 45.

A harmadiknak dr. 25.

A mely legény két héten tul meg nem marad, azon két hétre fizessen a gazdája dr. 90.

Ha pedig történik valamely B. Czéhbeli Mester társunknak kiváltképpen valo munkája, ugy mint vagy Urak vagy T. Papok munkája; míg tart azon munka, többet is fizethet ilyen szükségbe; annak utánna redeállyon a régi fizetésre. Az mely Mester ember ezek ellen tselekszik, büntetése engedelem nélkül lészen flor. 4.

Az Remekes Legények Instructioja.¹⁾

Az Remekes Legény minekutánna a Remek tsináláshoz fog, tehát a Látó Mesterek kötelességek szerint míg a Remek elkészül, minden két hétben elmennyenek és meglássák, hogy az Remek ha maga és nem más által készül, azoknak a B. Látó Mestereknek pedig valamennyiszer oda mennek hivatalok szerint, a Remekes Legény tisztességes gazdálkodással légyen; Ha pedig elmulatná, büntetődgyék flor. 1.

Megkészülvén pedig a Remek, az a Legény keresse meg a Czéh apát és tégyen le a táblajárásért dr. 48.
és minekutánna a Czéh egybengyül, rendeltetnek két B. Látó Mesterek, kik a megkészült Remeket megvizsgálják, miképpen készült.

1. Szükség azért, hogy az elkészült Remekre a Remekes Legény Lineát, Czirkalmat, szegmértéket, horgas mértéket rá tégyen; ha pedig az Asztal valami más műszerrel nyilik, az is rajta légyen, a melyel a Látó Mesterek vizgálás alá vehessék az elkészített munkát.

2. Ezekhez képest a Látó Mester Uraimék is nem egyébbb műszerrel vagy Instrumentummal nyulhatnak hozzá, hanem azokkal.

3. Ha mi rejtéket csinál is, szükség hogy ugy tsinálta légyen a Remekes, hogy az nem valami vas szeggel, vagy egyéb akarminemű asztalos Mesterséghez nem illendő eszközzel nyilyék. Azért jó idején eléadatik a Remek

¹⁾ Meg van a „Jöveletekről való könyv“ 146--147-ik lapján, a miről a szövegben bővebben lesz szó.

kes Legénynek, hogy úgy tsinálta legyen a Remeket, és valameddig a Láto Mestereknek tétzik, addig vizsgálhassák kedvek szerint, [mindazáltal] a fenn megmondott műszerekkel próbálván, úgy hogy a munkában semmi kárt nem kell tenni, az alatt a Remekező Legény kün legyen, [de nem vizsgálodván a Remek néző Mesterek után], mert ha azon comperialtatik, büntetése leszen flor. 3.

Az megvizsgálás után kiszol a Láto Mester, és eléjővén a Remekező Legény, ha mire kérdi a Láto Mester, tartozik tisztességesen felelni, és ha valamiképpen rejtekit meg nem találta, szükség előttök megnyitogatni és így megbizonyítani, hogy igaz asztalos Mesterség szerint vagyon és nem egyéb valami Mesterséggel készült. Ezek után betsülettel a Remekező a két B. Láto Mestert az Czéh házhoz kísérje.

Miképpen kellessék a B. Asztalos Mesterségre Inast szegődtetni, arról valo Instructio. ¹⁾

Ha valamely ifju az asztalos Mesterséget akarja megtanulni, kívántatik, hogy elsőben az az ifju a Czéhnek tisztaságáért jámbor Atyától és Anyától származott legyen. E mellett jobbágy fiu se legyen, hanem a kolosvári Unio szerint Szász vagy Magyar natiobol legyen. Annakokáért hiteles és pecsétetes Levelet hozzon hazájából, a hol született. Ez meglévén, az ilyen ifju két hétnél tovább ne lakhassék az ő mesterénél szegődetlen, hanem a Czéh Mesterek előtt beszegődtessek négy esztendőkre, melyeket az aprod esztendőnek hívnak. Tartozik pedig az ilyen ifju minekelőtte beszegődik, letenni a Czéhnek flor. 3.

A mely penz midőn még az asztalon volna, háromszor megkérdessék az Inas, hogyha azon penzt kedvelli e inkább, vagy az B. Asztalos Mesterséget, a melyre ha felel : hogy inkább szereti a B. Asztalos Mesterséget, annak utánna olvastassanak eleiben az Inasi hivatalok, hogy tudgya magát mihez tartani.

Melyek így következnek :

1. Az Inas az ő Urának és Aszszonyának minden tisztességes dologban szofogado es hű legyen, és az Ura hire nélkül sehuvá se mennyen, hanem otthon maradván rajszolasban szorgalmatoskodgyék a maga hasznáért, mivel a Mesterségben abbol veszen épületet.

2. A műhelyt tisztán tartván, minden műszereket is kitsintől fogván nagyig száma szerint tudván, tisztán tartsa, a melyeket is Ura hire nélkül költsön ne adgyon. Enyvet, festőket és egyebet ezekhez hasonlókat sem pénzen, sem ajándékon el ne adgyon.

3. Az Ura munkáját Ura otthon nem létiben le ne tegye az maga munkájáért, Vatsora után magának dolgozhatik Ura engedelméből.

4. Urától pedig ha elküldetik, gyorsan járjon és annak alkalmatosság-

¹⁾ Meg van a „Jövedelemről szóló könyv” 141—145 lapján. A szövegben erről is bővebben szölok.

gával másutt ne czékállyon, hanem hamarsággal választ hozzon és mindenkor tisztességbeli jámbor magához hasonló ifjakkal tartván barátságát, örömet köszönnön és süvege drága ne legyen, magát mindenütt úgy viselvén, hogy mind Urának s mind magának betsületi nevedgedyék.

5. Minden nap reggel ujj innyavalo vizet hozzon, sőt egyébre is a mire szükség.

6. Ura Köntösére szorgalmatos gondgya lévén, minden nap megtisztogassa, kiváltképpen Vasárnapra, és mindenkor Ura lábabelit tisztán tartsa [Láb vizzel urát minden szombaton megkinálja.]

7. Betsületesen viselvén magát Urához, Aszszonyához, tartozik az Ura is neki esztendőnként egy egy kender szál Ingel és Lábravaloval, és a negy esztendőre egy mivelő ködmennel és elégséges lábabelivel; és így eltelvén a négy esztendő, tartozik az Ura neki flor. 1. szabad akarattyában állván, ha mivel megjobbittya, es a B. Czéh előtt felszabadítatik. Ugyanekkor tartozik a B. Czéhnek fél veder borral fél kenyérrel és . . . dr. 50 a melyért is a B. Czéh neki tartozik petsétes Tanulo levelet adni.

8. Az Bets. Czéhben két inast tartani egy mester embernek meg nem engettetik.

Tanulo Levél.

Officiis nostris commendatis Universis hasce visuris ut Generosis, Egregiis, nobisque Colendissimis, Salutifera omnia a Deo, Vivo Fonte omnium bonorum, largiri desideramus!

NOS NOBILIS AC Honorandae Artis Mensatoriae Claudiopoltanae Pater Cehae, ac Magistri, videlicet Pater Consortii nostri senior T. T. et rursum ejusdem Consortii Cehaeque Magister T. T. Notum per praesentes facimus, ubivis locorum, Ceham constituentium Artium, Oppidorum inhabitantibus, vel Saltem in iis Commorantibus. Egregiis et Honorandis Artis Mensatorum Cultoribus, nobis usque ad Aras benevolis Desideratissimis ac Colendissimis Dominis, ut praesentium Exhibitor Discipulus noster dextre indolis nimirum T. T. Ung. v. T. Claudiopoltanus v. T. Disciplinae nostrae animum addicere volens, coram Ceha nostra Honoranda, fuerat conductus a Domino T. T. juxta tenorem Privilegii Cehae nostrae ad Annos quatuor in Elementariis quasi Artis transigendos, quos fideli ac honesto sui moderamine confecit. Hoc facto coram Ceha nostra Dignissima ab eodem Domino T. T. Hero ac institutore suo Liber pronunciat. Rogamus itaque obnix universos et singulos Dominos nobis Honorandissimos, omnium Locorum Ceham constituentium inhabitatores, ut ubicunque Adolescens hicce apud Vos comparere, Artemque honestam Mensatorum exercere ambierit, dubio procul omni remoto, tam opere illi exhibendo, committendoque, quam institutione sua ipsum promovere non recusent. Quod benevolentiae Genus aemulantibus, pari grati animi officio nos quoque recompensare, pro virili aditemur, siquidem a Vestratibus Salutemur. Ad cujus rei veritatem firmitus stabiliendam Sigillo Cehae nostrae Dignissimae Praesentibus impresso.

confirmamus. His Salutem, Pacem, a Deo Patre et Domino Nostro Jesu Christo universis Dominationibus, ut Generosis, nobisque Colendissimis precamur.

Anno Millesimo ¹⁾

Datum in Civitate Colosvár.
(L. S.)

CLVI.

[1660—1669.]

Konventi átirat Göcsi Pál és Kolozsvár város közt létre jött zálogos kötelező levélből, melynél fogva az, a Szejdi Achmet basa által Kolozsvárra kirótt hadi seregbe 6642 forintot adván nagyobb részint aranyban és ezüstben, ezért a város neki és örököseinek lekötötte Alsó- és Felső-Füle, úgy Asszonyfalva nevű birtokait.

Nos Requisiteiros Literarum et Literalium Instrumentorum, In Sacristia sive Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colosmonostra depositarum et locatorum ac quarumlibet Judiciariorum deliberationum legitimorumque mandatorum Principalium Executores, Damus pro memoria per praesentes, Quod Nobilis ac Egregius Emericus Stencel de Colosvár, nostram personaliter veniens in praesentiam, Exhibuit et praesentavit nobis quasdam literas Generosorum Prudentum ac Circumspectorum Benedicti Szekes Feiervari primarij, et Joannis Linczigh Regij Judicum, caeterorumque Juratorum Senatorum, nec non Vniuersorum Centum Patrum Ciuitatis Coloswar, sub Sigillo eiusdem maiori et autentico confectas et emanatas, propriaque infra scripti Jurati Civitatis Notarij manu subscriptas Impignoratitias seu Obligatorias infra declarandas; Petens nos idem Emericus Stencel instanter, ut earundem Copiam seu paria Transsumpto literarum Nostrarum inserere sub Sigilloque nostro Conventuali Jurium suorum futura pro cautela necessariam, Ipsi extradare vellemus. Quarum tenor et verborum Cursus vergebat isto modo. Nos Benedictus Literatus Szekes Feiervari, Primarius, Joannes Linczigh Regius Judices, coeterique Jurati Senatores, nec non Universi Centum patres Civitatis Colosvár. Memmoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod dum hoc Anno praesenti Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo, a die vigesima Mensis Majj vsque ad diem septimum Mensis Junij, Az hatalmas gyeőzhetetlen Tevrevk Czaszarnak egész az Tengeren innen leveő hadainak Generalissa Seydi Ahmet Passa Buday Vezér eo nagysága itt az Coloswari hataron Continuuskodvan Taborban, utolso veszedelmünknek eltavosztatasaert nagy ketelensegteol viseltetven, mint illy hatalmas nemzetnek fegyvereteol valo keőrnnyulvetetesünkben kenszeritetünk Varosul teőb sok rendbeli expensaink es insegünk keozoott, Hatvan Ezer Imperialis Tallerokat is Vezér eő Nagysága számára megh

¹⁾ Az *asztalos czék* leveles ládájában levő, előforduló alkalmakkor mintául használt *eretetiből*.

igirni, az Mellynek praestalasara [mivel Tatar Hamnak is eo Felsegenek ennek eleötte nem réghen continuallatvan az szertelen Conflagratio S egieh Contributiok is, az veszedelmes hadakozasokban bennünket emesztven, elegtelenek voltunk] Erre nézve, illy vtolso ketelen szüksegünkben, hogysen mind Varosostol elveszszünk, Illy Summanuk Contentioiara es Suppor-talasara Varosunknak minden remediuminak ürességében folyamodvan: kértünk Nemzetes es Becsülletes Coloswarat lako Geöczy Pal Uramtól, Hat ezer hat szaz Negyven ket forintot, Thorda Warmegieben leveö, Also es Felseö Fwle es Aszonyfalwa nevü faluinkra es Felseö Fwley Udvarhazunkra, melly mi veszedelmes Sorsunkban valo Instantiankat, megh nevezet Geöczy Pal Uram vgy mint hazánknek edgyk kedves tagia megh tekintven es mind maganak s mind felesegenek s gyermekének jeövendeö clete keresesere valo alkalmatlansagaval nem gondolvan, ada ö kegielme modis et Con-ditionibus ordine infra scripto specificatis, hat ezer hat szaz Negyven ket forintot.

1. Az Thorda Vármegiebeli Also es Felseö Fwley s Asszonyfalva nevü Jozzagunkat, es azokban leveö tellyes birodalmunkat fen specificalt Geöczy Pál Vramnak és minden legitimus Successorinak es posteritasinak, legatar-iussinak is és posteritassinak ad utrumque Sexum, Birakul, Tanazul es Varosul, az megh nevezet hat ezer hatszáz negyven ket forintigh una cum Curia Nobilitari in Felseö Fwle habita, simul cum cunctis suis Vtilitatibus et pertinentijs quibuslibet, Terris scilicet arabilibus, cultis et incultis agris, pratis, Campis, pascuis, foenetis, sylvis nemoribus, montibus, Collibus, Vallibus, Vineis Vinearumque promontorjjs, Aquis, fluvjjs, piscinis, piscaturis, Aquarumque decursibus, hortis pomarijs, molendinis Molendinorumque locis; generaliter vero quarumlibet vtilitatum et pertinentiarum suarum Vtilitatibus et integritatibus quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eandem et ad eandem, de jure et ab antiquo spectare et pertinere debentibus sub suis veris metis et condignis limitibus toties dicto Domino Paulo Geöczy praemissisque haeredibus et posteritatibus ac legatarjjs Vtriusque sexus Vniuersis, in superius declarata Summa Jure redemptibili et impignoratio adtuk és birni engettük.

2. Hogy az megh nevezet Jozzagokban es Udvar hazban, es minden hozzaioi tartozó hatariban, Usussiban, es jövedelmi perceptioiban, minden legitimus Impetitorok ellen az Evictiot Tanaczul es Varosul, mind mi s mind Successorink felvesszük, es mind Geöczy Pal uramat s mind Successorit saiat faratsagunkal s költségünkkel megholtalmazzuk, es ez fen specificalt ioszagokban Városul eö kegyelmeket ha megh nem oltalmazhatnuk, mas hasonló jozzaginkat avagy anny ereö akarmi nevel nevezendeo iovainkat tartozzunk Geöczy Pal Uramnak, maradekinak s legatariussinak adni. Mellyet ha prestalni nem akarnak avagy quovis modo nem prestallhatnuk, cziak ezen lewelnek ereiewel is, avagy egy Executionale Mandatumot extrahaván melle, valamenny ionkat valahol eö kegyelmek tudhattiak, abbol anny éreöt exequallhassanak.

3. Ha penigh Geöczy Pal Uram es Successori in Casu praedecarato

magok találnak magokat, *contra legitimos impetitores* megholtalmazni az magok faratsagokkal s keölsegekkel, tehát *tempore redemptionis* annyival fel nevedggyek az Jozsagh kivaltasanak Summaia.

4. Ha valami io épületeket es hasznosokat építnek az Jozsaghban, *tempore redemptionis* megh aestimáltassanak es az épületeknek arrokat megadattiuk az Summan felliül.

5. Ha valami kaszálo Retek avagy Szánto földek es Erdeök, azoktol az faluktól es Udvarhaztól s malmoktól elidegenettenek; avagy Jobbagiok elszéoktenek volna es vegére menven, *jure aut pretio* ha vissza vehettiük, azokat is tartozunk, *Usque ad tempus redemptionis* Geoczy Pal Uramnak és Successorinak kezekben bocsatani. Ha penigh Geöczy Pal uram redimal es reducal affeleket, annak is keöltséget Varosul refundalliuk.

6. Ha Uő Jobbagiokat telepít eo kegyelme oda avagy Successori, *tempore redemptionis* megh engedjük hogy eo kegyelmek onnan elkeölteöztet-hessek: Es az epiteseknek is aestimatioiokat tartozunk meghadni.

7. Mostan az Varosnak az mi vetese ott vagyon hogy ha mi takarittiuk fel: Hasonlokeppen Geöczy Pal Uramnak is eo maradekinak ha mi vetesi, szenai es Gabonai lesznek *tempore redemptionis*, ezen Jobbagiokkal minden kár nélkül tartozunk szepen be takaritatni, es az hova eo kegyelmek kevannyak, hazokhoz az buzat el vitettiük szemül.

8. Ha penigh *tempore redemptionis* csak valami szantasi es kaszalasi lennenek eo kegyelmeknek Geöczy Pal Urameknak, azokrol is eo kegyelmeket igaz aestimatio szerent contentallyuk.

9. Mivelhogy mienk Varosul proprietassa az el impignoralt ioszagainknak: Azert *temporibus bellicarum expeditionum* azon modalitással annő szamu lovasokat mint eddig, ugy mint csak ket lovasokat minden joszaginkrol allatunk eleo; Es így az mennő fizetes *de jure* ez három impignoralt falukra esik, csak azt tartozzanak Geöczy Pal Uram es az Successori fizetni bele, es az teöb fizetést az teob Joszagink kik voltak azokra vettiuk, akar-kik hol mit birianak az teöb impignoralt ioszaginkban.

10. *Tempore redemptionis* ha az orszagban valami degradalt penz leszen Usvalissul. Isten azt ne adgya, hogy Geöczy Pal Uramnak es successorinak affeleivel fizessunk, holott most eo kegyelme az specificalt summat erettünk nagy reszet aranőul es tallerul adta es kesz penz ereö marhaul, hanem aranőul es tallerul, avagy io pénzul tartozunk megadni.

11. Mivel penigh Geöczy Pal Uram is iotetemenőe mellet kárt nem valhat, sem posteritassi; Arra is keottiuk magunkat, hogy az fen specificalt Summat, edszersmind tartozunk letenni. Ha penigh szaggatva tennük le is; de Geöczy Pal Uram es Successori, ne tartozzek ioszaginkat remittalni, mind addegh is, valameddegh eppen az egesz Summaigh eo kegyelme Geöczy Pal uram is auagy maradeki plenarie nem Contentalodnak.

Melly mineküink egesz Tanaczul es Varasul Geöczy Pal vram utolso es elkerülhetetlen valo Szüksegünkben administralt hat ezer hat szaz negyven ket forint ereö Summa penzigh az ide felliebb declaralt punctuminknak *conditioit*, aut *in toto* vel *in aliqua Sui parte* ha violalnok quovis

modo, tartozzunk Geöczy Pal uramnak es minden legitimus Successorinak, az eo kegyelme adta Summaiat, cum poena dupli restituálni, es az alat ioszaginkat is birni engedni, Inhibitione, Contradictione, repulsione, Citatione, certificatione, proclamatione, parium petitione, exmissionibus, deliberationibus, appellationibus, messis, vindemiarum, pestilentiarum, bellorum, diaetarumque particularium ac generalium temporibus exclusis, aljjs etiam quibusuis verborum formulis excogitatis aut excogitandis Juridicis remedjjs. Hogy ha penigh Geöczy Pal Uram is, avagy az eo kegyelme Legatariussi megh advan eppen az eo kegyelme adta Summat, Jozsagunkat in toto aut in parte megh nem adna quovis modo, tehát hasonlo poenaban incurralion eo kegyelme avagy Successori, mÿs megh kevanniuk Városul. In cuius rei memoriam et firmitatem praesentes literas nostras maioris et authentici Sigilli nostri munimine roboratas, Supranemorato Domino Paulo Geöczy haeredibusque ac Successoribus, Legatarjjsque suis Vtriusque sexus vniversis dandas duximus et concedendas. Datae Claudiopoli die decima quarta Julÿ. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo. Et subscriptum erat in margine inferiori ad dextram sub fine: Stephanus Lutsch Juratus Civitatis Coloswar Notarius mpr. Nos itaque Justum postulanti placidum prebentes assensum, Copiam seu paria prescriptarum literarum Impignoratitiarum seu Obligatoriarum transsumpto presencium nostrarum de uerbo ad uerbum sine diminutione et augmento vel variatione aliquaali inserentes; Annotato Emerico Stencel, Jurium suorum futura pro cautela duximus fideliter et consciencieose sub Sigillo huius Conventus vsitato duximus ¹⁾ extradandam Communi etiam aequitate svadente. Datum feria quinta proxima post festum Beati Gregorÿ Papae Confessoris, [apr. 27] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo, Sexagesimo Nono. ²⁾

CLVII.

[1660.]

Szeydi Achmet budai vezér basa biztosító levele a meghódolt Kolozsvár részére.

Mű Vezér Szeydy Chamet ³⁾ Passa Istennek kegyelmessegebeol, az Hatalmas es győzhetetlen Teoreok Czászarnak, az Tengeren innét leveo fenies hadainak feo gondviselője, Buda varanak es ahoz tartozando vegh hazainak Vezere.

[P. H.] ⁴⁾

Adgiuk tuttora mindenekk, az kikk tudni illik leghfeokeppen az mi

¹⁾ Kétszer fordul elő az eredetiben is.

²⁾ Az *eredetiből*, mely papírra van írva s konventi pecséttel megerősítve. A pecsét sárga viasz, papírral fedve. Az oklevél egészen ép. [Pasc. D. Nro 53.]

³⁾ Tévesen van *Achmet* helyett olvasva.

⁴⁾ A török leveleken a *pecsét és aláírás jegye* a megszólítás és szöveg közt van jobbra.

hatalmunk alatt leveo hadainkk, feogondviselőknék sat. Alay Bekek és Agakk seot alattunk leveo minden hadainkk mind feienkent, hogj az Kolosvarj feo birak hozzánk jeoven és az mi hatalmas és gjeozhetetlen Teoreok cziaszarunkk fejet hajtvan, úgy leven, münk is engedelmesseget attunk, úgy hogj az mi taborunkban leveo elegendendo elest horgianak az melynek illendeo ara meghadatik Paranczioliuk azért az feliül megh nevezet hadj tisztviselőkk, hogj az kolozsvari birak senkiteol megh ne bantassanak seot taborunkban szabadon járlassanak. Fogadiuk az egy eleo Istenre és az mi profetánk Szent Mahumet lelkere és az mi hatalmas Teoreok Cziaszarunk adott fejere, hogj az megh nevezet kolosvari feobirakat, és lakosit mindenek ellen megh oltalmazni igyekezzük, nagj ob hitelnek okaert attuk az mi czimerünkkel és peczietünkkel megherősitet igaz török hütünk szerént való levelünket.

Datum Kolosvar alat leveo taborunkban. May die 21. 1660. Eszten-deoben. ¹⁾

CLVIII.

[1660.]

Kolozsvár város megbizottainak a budai vezérrel a hadi sarez mennyisége iránt megkötött egyessége.

Claudiopoli, Anno 1660. die 24. Mensis May.

Mi Colosvar Varossanak követi ugimint mostani feo Biro Fejervari Benedek Deak, Auner Gabor, Tordai Istvan, Brassai Giorgi, Ungvari Miklos, Koleczos Istvan, Gerich Spedz, és Grasz mari Kadar Janos. Agiuk emlekezetre ez dolgot az Hatalmas Budai Vezérnek és Generalissanak eo Naganak, hogi mi az egesz Varosunknak meghmaradásaért, igirtünk hatvanezer tallert, az mellet fogadunk igaz keresztzeni hitünkre, hogi eo Naganak igiretünk szerént megh adgiuk, meli nagj ob hitelnek okaért adtuk ez peczetes levelünket város peczetivel megh erősítvén. [P. H.] ²⁾

CLIX.

[1660.]

Budai vezér basa két paraneslevele Kolozsvár birájához.

I.

Mi Buda Várának Veszirinek Sseidi Ahmet Pasanak Tihaya Bekije, Mehemet Tihaya, egeb uduaranak mindön dolgossa.

¹⁾ A város *levéltárában* levő *egykoru másolatból*, melyből a czimer és peesét hiányzott. Fasc. VI. Nr. 2.

²⁾ Két réti papiron egy level, *Benkő József* másolata után.

Kolosvari biro, Kegielmes Veszir Urunk ti nektök meg parancsolta volt, hogi egi lanczot czinaltassatok, az meli lancznak az hoszusaga negven öles legyön, ezön kívül, egi szekér kenieret az raboknak / mingyarást ezt meg külgyetek, az lancznak pedig hatvan karikája legyön, az meli karikat az rabok nia-kokra vetik, hogi ha el halgadtijatok, biszonios legi bene biro, hogi gyalaszat történik raitatt,

[P. H.]

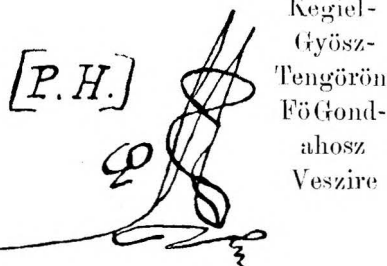
Datum Taborban die 25. Mai 1660.

Külső czíme: Az Kolosvari Főbironak adassék ez paranczolatunk.

II.

Mi Veszir Szeidi Ahmet Passa Istennek messegebül, az Hatalmas es hetetlen Török Usászárnak, az innen levő Fen ős Hadainak viselőye, Buda varanak, és tartoszando Veg Haszainak.

[P. H.]

Kegiel-
Gyösz-
Tengörön
FőGond-
ahosz
Veszire

Kolosvari biro, es esküdtek, mind feyenkint, ti nektek hatalmassan paranczolom, hogi az mi hatalmünk alatt levő Hadainknak, pinszokért kenieret adgyatok, mivel hogi, mi elődtünk, nagi panaszt tödtennek, hogi pinszokért kinieret, nem akartok adni, melyek ugy leven, valamint lehet, türhendő arran, nekyek kinieret adgyatok, mert ha nem adtok, but fogtok latni tölök, egialtalan fogvan, az kik az varostok ala mennek, pinszokért adgyatok kenieret, Hatalmassan paranczolom.

Datum az mi taborunkban, die 29. Mai Anno Domini 1660.

Külső czíme: Adatot ez Uri paranczolatunk a Kolosvari Fő bironak, és az tobbinek mind feyenkent. ¹⁾

¹⁾ *Benkő József* másolata után, aki a basák czimereit és pecsétét — ugy látszik — szabad kézzel rajzolta.

CLX.

[1660.]

A török portára zálogul küldött kolozsvári polgárok két levele a sarez siető beküldése tárgyában.

I.

Istentől kivanunk kgtékk io egészséges hoszu időket hazánk job
állapotjában.

Tisztelendő Uraink, dulce quidem pro patria mori — ninczen mit
tennünk, koczka életünk a közönséges joert; kgltek azért igen serenyen
providealyon, az hol tudhat kész penzt emberseges Tanaczbeli Uraim által,
kikkel edgyüt psentallyuk quantocyus; Az kglmetek mostani jrasa igen
recrealt bennünket; Beli Bassanak is ajandekat megh attuk, difficultallya
az poharat, de le ezendesitők ad tempus. Az Vezernék Nro 137 Taller asse-
curatio van ugy tudja kgltek. Holnap délre talán Baczai Urunk fejedel-
münk is it leszen, quod nostrum erit agemus, Kglmetek penig Isten utan
bizzék az monetának öszvegyütésében, mert az hatalmas Vezér senkitől
nem dependeal; Az Beszterczejek ma 140 szekér élést hoztak, holnapra
160 hoznak, egyeb kupakkal egyenben; az saczra is készek adni; az vezér
Eczetbe ügyekezük, szamtalan az nepe. Az Vezér penigh Taller, Arany kívül
semmit elvenni nem akar, nevezet szerént posztot és kalmar marhat, itelem
az olvasztot Ezüstöt és Aranyat elveszi, cziak legyen io penz merő ember ő
kglnekkal egy het előtt quantocius. Irtam Raptim ex Castris ad Bonczida
positis. Ao Dnj 1660. dje 29. May.

Kiglékk holtigh szolgálunk

Seres István.

Ozdy Thamás.

Külső czime: Amplissimis ac Prudentissimis Viris DD. Primario et
Regio Judicibus, caeterisque Jur. Civibus et Senioribus Cittis Colosvar etc.
Dnis et Fautoribus unice honorand.

*Cito
ito
sime.*

II.

Kiglékk mint Uraink szolgálunk, és Istentől minden jokat kívánunk.

Az kgltek levelét elvettük, melyb. írja kglmetek, hogy az Passak
ígérték jóakarattyokat az Vezértől való engedelemből; de olvassa meg jól
kglmetek, ne erralyon, mert ha ígirték volna is, miért promittalta kglmetek
levele pecziatti által, arra tendal az Hatalmas Vezér; kglmetek azért ugy pro-
videallyon, hogy megh ne fogyatkozzunk, alioquin nem jól leszen az dologh,
mi reank ne vessen. Az Passákhöz semmit ne bizzek, nem is láttuk azt, az
ki hütöt kívant, hogy senkinek ne mondgyuk; hanem kglmetek legyen derek

készülettel, és az kik az penzt, ezüstöt conferalyak, olvassák, itt is azt czelekedgyék, ne féllyenek oly timide. Medgyesi Istvánt hivassa kglmetek az barsony, kamuka, veres Atlacz dolga felől, az poszto is minémü legyen ő tudhattya, inkab Angliai legyen, scarlatot küldgyen kegyelmetek, veres, kék, zöld lehet, cziak fekete ne legyen; vásznót középszerüt 500, és 500 durvát küldgyen kglmetek. Egy pince tokot üvegest telj méhserrel küldgyen kglmetek, elveszik az saczban; Negy sak arpat is ha leszen; De ante omnia az kötés levélnek eleget tegyen, mert megh fogja bánj. Az három kannat is küldgye megh. Nekünk Uram igen rossz prebendank van. Az Aranyba, pénzbe, ezüstbe nagy difficultasok vadnak, el sem igazithattuk, inpendenti vadnak. Azert kglmetek arra valo Urainkat expediallyon kglmetek. Uram ne késsék quantocius provideallyon. Ezek után Tarczya Isten jó egészségben kglmeteket. Ex Castris ad Bonczida positis 1660. die 30. May.

A. D. V.

Servitores addictissimi.

Stephanus Seres,

Thomas Ozdy,

Mattheus Maurer.

Külső czime: Amplissimis Dñis Primario et Regio Judicibus, caeterisque Juratis Civibus et Senioribus Cittis Colosvariens. Dñis Observandissimis.

CLXI.

[1660.]

Mehemeth Tihaja Bék parancslevele Kolozsvár Főbirájához és Tanácsához.

Mi az Hatalmas Buday Vezernek
Generalissának minden Udvarý
gaiban Feo Gonduseleöie léuén.

[P. H.]

és
Dol-

Kolosuarj Feő Biro és Tanaczý. Aduan Ertestekre. Hogy az mi kimes uezer Urunk Eo Naga Tinectek Hatalmas Parancsolatya az. Hogy az mely kénczell tartoztok, aztat kesedelem és mulatas nélkült kézhez szolgáltatassatok, és az miat kezunkbe leueo Zalogtoknak veszedelmet ne zerezetek, mas az hogy az, Vezér Urunk Eo Naga fogot Rabiaitt [így] megh keoteozesekre igen jó keoteleket külgietek, az keotel pedig Harmincz legien, mindenik keotel Eött Eött Eöleös legien, az mely keotelbe Eött Eött rabot keothetnek Eozue. Ezen küüüll az Vezér Urunk zamara Tíz szép Feier kenyeret külgietek, ezt pedig el ne Hallgassatok, seöt minden mulatas

nelküll kezunkhoz szolgaltassatok. Datum az Taborban Bonczidaj mezeoben Die 5. Juny 1660.

P. S. Ezeket ma Estueig kezunkhöz külgetek, mert ti magatokat személyetek szerent kiuan az Hatalmas uezer kezhez, azért megh lassatok semmikepen különben ne czelekedgietek.

Külső czime: Adassék az Kolosvarj Feo Bironak es az Tanaczuak Nagy Sietseggell.¹⁾

CLXII.

[1660.]

Budai Vezér titkos főtolmácsa parancslevele Kolozsvár Főbirájához és Tanácsához.

Én az mŷ Hatalmas Budaj Vezérnek, és Gienerállának az ő Titkos Tolgaiban Feő Tollmácsa: és Török, Magyar és Német Irassokban Feo Teyakia [Deákja] leuen, Huszein Czaios. kglmetökk szeretettel szolgat.

[P. H.]

Kegyelmettökhöz illendő böcsülletes koszonettünk, azt jrhatom hogŷ Tonapi nap Isten eo szent fellsége kglmes Urünket az Erdély Feiedelmet. Baresaj Acóstt ide hoszuán, és ez Vezér Urünkkel szemben lettele után, az sádorában eo Nagyságával, az kglmettök niomorusságos és tehettetlen kincs, sonczoltatásj kiánásága felyüll könörgettünk; kglmetökk künjeb-séges engettelem adatnék, az melyére ayánlotta magát az Feiedelem Urunk és magam is az Vezér Urünk előtt, tehetségem szerént és Testi lölki ösmeretömhöz illendeo szolgálattal vagyok kegyelmetök böcsöllettye megh marasztasáért. Ugy értettük, hogy kglmetök minekünk valami angliai Posztot és meghj keneret kültött, az Posztot nem is, az kenereket penigh az mely rosz embertül kültetök, eo azt Pinczen ell is adta, az Papirost, Tintát és három Tarab szapant, egy keués Riskását, azt bevettök; Igen joll neuen is vettöm kglmettöktül, mint aszon által, Touáb vallo szolgál-latnjertt az Posztott, és az kiuant Pincze Tokott miéhj sörrel Töltett, kült-tyetök megh: ket három keneret és egy kis saidott is kglmetdök oll bizonios embertöl által küldie, az ki Tiklossást [?] nem téssen, söt keszömhöz szol-gáltassa. Ezek utan Isten alttva megh kglmettöket mint Feienként. Költ bonczidaj meszei Taborban. Junius Eöttettik Die Anno 1660.

P. S. Az minemü böcsöllettel fogtok látny, Tiz anny höséges szol-gálatom [iggy] várŷyon túllünk kglmetdök, s az mŷ volta szolgaj állapotünket kérdesse megh kglmetdök az Feiedelem kglmes Urünk udvarj szolgaitül. P. S. Kglmetök az mŷ kincset kŷ küldött volt az kenerekkel, arpauál és egjet massal az Vitezekk nagŷ eŷsegeök miat, mint el Ragadták az kincset. Penigh az Feiedelem eo Nagyságához vittek volt: az Feiedelem is kglmet-tökért az maga Feő Udvarj embere által egŷ Török jrással könörgeő Suplikacziott küldött volt, melyért az Vezér igen nagj haragghan essött,

¹⁾ Benkő József másolata után.

és az itt volt szálogokat karoban akarta vernij, és Hatalmasan megh eskütt, hogý ha holnapi napon az megh ígért Sones [így] eppen megh nem lészen, az Birott és papott és az itt ualo Szálogokat mint karoban veret-tety. Most estue az kglmetők embereit igen nagj nehezen karottúl megh mentettük, lássátok mit cselekesztők; mert bizonyj semmij könörgés nem használ, adgiátok megh az ebnek es menczetők megh böcsöllettöket és élettöket, azt adom Tanácsül kglmedtőknek. Isten mindtjájunkkal stb.

Külső czime: Adassék ez leuelünk az böcsöllettös Kolosvarj Feő Biro-nak, és azzon hőséges Tanácsinak Kolosvárrá.¹⁾

CLXIII.

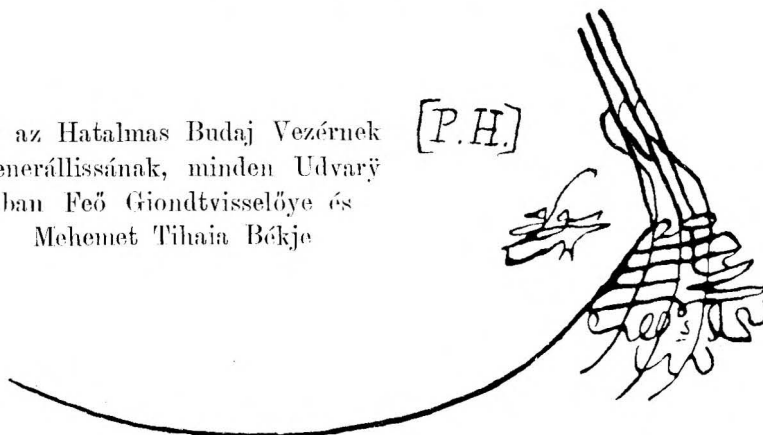
[1660.]

Mehemet Bék levele a Kolosváriakhoz.

Mý az Hatalmas Budaj Vezérnek
Gienerállissának, minden Udvarý
iban Feő Giondtvisselőye és
Mehemet Tiháia Békje

[P.H.]

és
Tolga
Feő
lévén

Kolosvárj Feő Bjró és Polgárj ez leuelünk Rendében teneket azt Paranczolýuk hogý mindtén mullattás nélkül, az Vezér Urüknak khonj-hara vallo szükségére három száz Tikmonýott küldtýettök. ezt Penigh el ne halaszatok biro: azon kül, az mely Feier Czipott és Sáláttátt es Ettszet-tött kívántünk, azt is mindten mulattás nélkül megh külttyetök. Isten segétsége legjen vellöttök, Datum bonezittaý meszey Táborunkban, iunius 6. Dje 1660.

Item quj utt szupra [sic] m. pr.

P. S. az Tiháya Bégh kglmettöktül két konez Papirost kíván tüllettek.

Más kéz írásával: Az mellett serio parantsoltatik kedk Biro Uram Hogy egy szep cleuen barant küllgeön le ked.²⁾

Czimzése: Az Kolosvarj Feő birónak szolló
Paranczolattunk.

¹⁾ Benkő József másolatából.

²⁾ A város levéltárában levő eredetiből.

CLXIV.

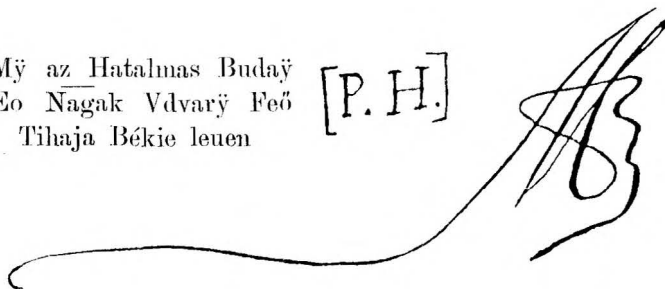
[1660.]

Budai fővezér udvari fő Tihaja békje, Mehemet parancslevele a kolozsvári főbíróhoz és Tanácsához.

Mý az Hatalmas Budaý
Eo Nagak Vdvarý Feő
Tihaja Bécie leuen

[P. H.]

Vezernék
Mehemet

Kolosuari Feő Biro azt Parancsolliuk teneked Hogy a Vezér Urunk számara igen szép Fejer Cipokat süttes, Negyuent az maga Asztalara es Egy korso ecetett, igen jott, es igen szép salatatt is külgietek minel hamareb lehet, El ne mulassad. Datum az Taborban Boncidanal Die 6 Juný 1660.

Idem qui Supra.

P. S. Fo Biro az Portay Foeo Vezér Eo Nagak mellettünk leueő Feo Kapuczy Basa Aganak igen szép Nyers Almat és keoruel [igg] huss huss fontott külgý. el ne mulasd.¹⁾

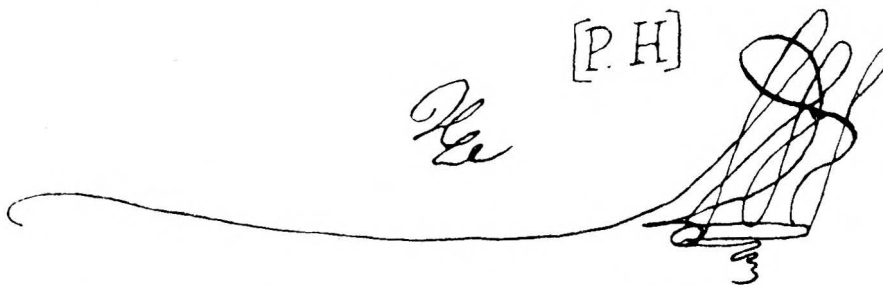
CLXV.

[1660.]

Tömösvári begler beg parancslevele a kolozsváriakhoz.

Az Hatals Geőzhetlen Czászárunknak az Dunán innet leueo Varaynak s Hineýnek Gongia nisselöye. Isten keglméből mostan jo Hires Tömösuaraban Begler begýe.

[P. H.]

P. S. Ez fölöl kelletek leuelem által megh talaltatnunk, im az magam komorníkomat az Giulaj Alaý bekjevel egy nehaný magad magaval bekül-

¹⁾ Benkő József másolatából.

dem hozzatok Colosvarra, azért im költseget küldöttem, lisztre, buzára, és kenierért, mezet, arpat az mÿ kellettük, penzünkért agion, mellÿ io teteleert lehessünk mÿs hasonlo jo akarattal tÿ kglmeteknek, az kenier massfelszaz legien, valamint lehet az eless felöl töreködietek, főzni ualo buza is harmincz szinik [?] legien, Isten klgssében im mÿ eless érkezik my felénkie, azért az elesből mÿs Szűktelessegre [igg] valo elest adatunk az ioteteletekert, Ezzel Isten eltessen klteket mind fejenkent. ¹⁾

Ugyanannak másik parancslevele.

Az Hatalmas Geözhetlen Czászáruknak az Dunan innet levő Hazaynak s Hiueynek Godiauisselöje? Isten klgsből mostan jo Jenó s Tömösuarban Begler begÿe Hussein Pasa ö Ngak megh hit Thihayaja Zulficar Begh sat. Istentül ö Szent fölsegetül kiuanunk minden lelkÿ és testÿ jokat, jo egességet megh adatni kltekk s a. t.

Tekentetés Koloswarj tisztok es Esküt jámbor szelid Hiueink s io akaróink, az Pasanak ö Naga parancsolattiból tegnap mentünk vala be ez Cápútokra, besselgetessünk után penzünkert kenieret és arpat agiatok, de nem mulathattunk ot az szok kerök miat, azért tiz zakokat attunk be, ki megh ki nem adatot, azért kegyelmeteket kerjük és intiük, azokat az zakainkat kenierrel megh tölteni. s az mellet arpat is ualamenny lehet, hova töb lehet annit szerezzen, az arra is tob leszen, s ezt utannunk az taborunkban értesse kltek, im megh indultunk, megh halliatok szállassunkat ualakiktül elküldi utánunk, az ara mind keniernek árpának azoknak adatik, az io tettekert mÿs hasonlo szerenszeges [igg] dolgok uegezessünkkel leszunk mind Vezerünk s mind az üy Fejedelem ö Ngok előtt eben fogiatkozás ne leszen, csak kltek el ne mulassa az kiuansagunkat, s ugyan raita kel lennj ha joakaratumkat kiuania.

Külső czime: Jo Kolossuar tiszt nisselöynek és Esskütimek töb Hivelyuel egiüt adassek hamarszagal. ²⁾

¹⁾ Éve nincs kitéve, de 1660-ban kellett történni.

²⁾ *Benkő József* másolatából. A keltezés ott is hiányzik.

CLXVI.

[1660.]

Kolozsvár zálogban levő követeinek levelei a tanácsshoz.

I.

Szolgálatunkat ajánljuk kgltekk Tisztelendo Uraink sat.

Az kgltek kenszerítéseiből alla jeonen az Vezzerhez Eo Ngahoz, az meli penzt, araniat, Tallert, es Ezüstet kgltek küldet, aszt az nap bepre-sentaltuk, az potura, garas penzt, aszt el nem vötte az Vezzer, se seliem marha, sem poszto nem kel, hanem az Garas es potura penzt viszsza kül-dettuk Olasz Jacabtul, hanem egienessen csak araniat, Tallert, es Ezüstet kiuan hogi adgion kglmetek. miuel penigh az hatra maradot részét az sunnak eddegh megh nem küldte kgltek hollot eginehaniszor megh paran-czolta s kgltek aszt posthabealta, az Hatalmas Vezzernek immar rajtunk az rettenetes nagi haragia, minket ketten Adam Janossal Lanczra uettet, azért kgltekk aszt irhattjuk bizonyossan, meliet fülünkkel halotuk az Vezzer Sato-raban, hogi kglmeteket szemelie szerint kiattak egi nehaniat Ugion neuezet szerint, Torday Istuant az Aniaual, Tatar Mihalý, Gabor Deák, Istuandj Balint, Gyilaný Gergely Úr es az Teoreogk Deák es Keouendj Georgine, ezeken kiül aszt kiuania az Hatalmas Vezzer, az Birot Tanaczauul együtt es az Pappokkal edgiut, kiuanja hogi minden halladek nélkül alla hozzak, seot ha kesz penzt Ezüst marhaual edgiüt minden halladek nélkül alla nem hoz-zak, Negi uagi Eöt Zaszlo allia Janczarokat küld errettek es elhozattja mingiart eoket es annak utana az Varost is porra teszi, soha semmi Gratja nem adatik. Azert kglteket az Istenert kerjük, hogi kglmetek ez dolgot marol holnapra ne hallagasson, süketsegre ne vegie kglmetek, ha eletet s hazajanak meghmaradassat szeretj kgltek.

Ezekk utana tarcza megh In kglteket jo egesegben.

Datum in Castris in Campo ad Bonczida posito die 6. Juný 1660.

Kglmetekkk jo akaro Attjafiaj

Mathias Cronner, Adam Janos m. pria.

Külső czime: Adassek az Colosuarj Birakk, Tanacznak, es Venssegh-nek nekünk jo akaro Urainkk hamarsaggal.

Külsőjén e megjegyzés volt: Az plik Ezüstök niomtanak Tallerokat 3080, Imperialis Taller volt Nro 500, Arany 300 Tallér erő finum. ¹⁾

II.

Szolgálatunk után adgyon Isten minden jokat.

Azt itilök, hogj többet küldgyön kgltek az saczban, az poturat bar el ne vittek volna tegnap, bevöttek volna, az Passa 1000 tallera megh van

¹⁾ A városi levéltárban levő eredetiből. [Fasc. VI. Nro 5.]

azt mondgya Seres Uram; holnap ezt parantsollya az vezer, hogy az Perceptorok Keczelj Gergely és Hunyadj Istvan jöjenek ide, Balint Uram is ö kglkk igazicziak el, ebben penigh egyeb ne legyen, mert a Birot Tanaczaval edgyütt hozattya el, az hatalmas Vezér parantsollya: Azert holnap el nem megjen, it varja megh; azert mind posztot, materiát, mindent elveszen, az selyem materia darabban tiz singen alol ne legyen, igen jok legyenek penighlen, Ezen kívül is az potura penzt az ki leszen, mind elhozzak.¹⁾ legyen, holnaprol el ne mullyek, ezt parancsolja; Potura Penzt, Aranyat ezüstet, posztot, materiát elveszi. Azert azt is hirrel hallyuk, hogy Colosvar fele megyen. Birak Urajm bator ele jöhetnek, elegge batorsagos már az dologh, ne fellyenek. Tartchya Isten jó egesseghben kglteket 7. Juny 1660.

A. D. Vrar. Servitores benevoli

Stephanus Seres m. pr.

Thomas Ozdy m. pr.

P. S. Az komornikk 5 sing zöld világos Angliai posztot hozzon, ezenkívül az komornikk ket szaz Tallert; de azt mondgya Seres Uram, ennek vege van. Ittem: 4 sing viola szín Corona rassat.

Külső czime: Amplissimis Dmms Primario et Regio Judicibus Caeterisque Jurat. Civibus Civitatis Colosvar. ²⁾

III.

Zolgalunk kedtekk es Istentől minden lelkj és testj aldasokat keuanunk.

Jo Előre ueöttük mi Eszunkben az kedtek Intentumat, melyre nezne uagion negied napia, megh irtuk volt, hogy heyaban ualo Haszontalan remensegell ne taplalja kedtek magat, mely most kiteczik mely artalmas, mert az Hatalmas Vezér Iment hat ora tajban hivatuan, azt kerde, Hol az hatra maradot kencz, miért nem hoztak megh, nam megh parancsoltuk volt. Mii arra azt monduk, hogy hoztak, mert Immar szemben uoltunk az Emberrel es Elerkeznek. De azt nem tudtuk, Hogy az Feiedelemmel uolt Hunadj Uram, kitol Hoszszu suplicatio jot az Vezérhez Ugron Uram által, kit leszidogatot ugy Ertettük urastol, miért suplicaltunk, mi töllünk azt kerde, Mi azt tagadtuk, mert mi abban semmit is nem tudtunk. Isten ugy vezérle szíuet a Vezérnek hozzánk, Hogy az eccer kegielem adatek minnyajunkk kedtekkal Egiüt. De azt monda, ha kedlntek holnap Estig Eppen az 6000 Tallert megh nem adgia, Az Eo Hutire Eskuuek, Hogy Papokat, Birakat, Tanaczbelieket, Es minnyajunkat Nyarsban Uerett. Es Egész Taborauál Kolosuar ala menuen porra teszj. Azert kdtek különben Gondolkodgiek az Dologh felől, rettenetes állapot nagyon itt.

Hunyadj ura megh szanot ne adot, Reggel ha Ele kerül, mert az kenczet Urunknal hadta, Itt megh szamba ne adta, az mint maga mondotta uolt, az szerent megh mondottuk az Vezérnek, hogy hoztak, Noha mi ne lattuk. Maga pedig az Suplicalas mellet eleb allatt, mert Ugron

¹⁾ Egy szó olvashatlan. — ²⁾ A városi levéltárban levő eredetiből. [Fasc. VI. Nro 6.]

Uram el Ijesztette, hogy fejet elütik. Az Dolog Nagy Confusioban vagion. De az bizonyos, hogj holnap Estueigh az Hatuan ezer Tallert ki telljesitse obligatoriaja szerint, mert el Hidgie kedtek, Hogy mind az Haza, mind kegielmetek, mind mi minyaian el veszünk. Rettenetes itt Uram az kemeny-segh. Azert a hol bönebben tud penszt, absque commiseratione Exigallja. Mert bizony mas az Dologh. Most az veszedelem, most az meghmaradas. azert ketek igen meghlássa mit cselekeszik. Mi megh irtuk volt, hogy külgiön, mellyet ha Eöteöd hatod nap alatt küldöt volna, Ugy el hittek uolt, hogy sokat az Basakk teorekedesere, [iyy] De azt elrontotta az kedtek Fejedelem által ualo suplicatioja. Holnap utan megh indul, Hova es melj fele, nem tudgiuk. Azert kdtek ugy Exigallja es administrallya az saczot, Hogy contentalodgiek az Vezer. Adam Janos szolgaja is elszököt, kedtek különben prouideallyon. Irtam az Taborbol ma Estue kesön. Szombaton 1660. Kedtekk szolgalk

Ozdj Thamas Szeczy Istvan
Kadar Mathe Brassaj Georgy.

P. S. Kedtekk azt akaruk Ertesere adnj. Hogy Geczy Istvan igen hituanul cselekedet minden dolgaban . . Az Angliai posztot nem annak adta, az kinek kdtek külte, azert annak külgiön kdtek negy sing viola szin Corona rassat, megh igirtuk nekj, legh többet szolgalt az emberseges Nemet és magyar Tolmacz.

Cimzés: Prudentibus ac Circumspectis Primario et Regio Iudicibus Caeterisque Juratis Civibus ac Senioribus Cittis Kolosuar Dnis nobis Obseruandissimis.¹⁾

CLXVII.

[1660.]

Kolozsvár város tanácsa levelei török tábori követeihez.

I.

Istenteol kegielmetek mind ennő sok szomorúságok keozeott is aldash es jo egesseget kevanunk fejenkent.

Az Posztot visszahozak, az melljet olljan remensegh alatt kültünk volt oda, hogj saczunkat szalliczjuk velle, kegielmeteknek azert úgy irhatunk felölle, hogj Eýel nappal szorgalmatoskodunk, hogj annak az sacznak hatra maradot resze szeret tegjük mennel hamarab lehet, varosunkon kuul valo helljekreis elküldöttünk, hogy szeret tehessük, s kegyelmeteknek is szabadulasa lehessen, mert szívünk szerént igiekezünk rajta s szanakodunk is az kegltek ennő ideig valo ot leten, kegielmetek az szegenő varosert meg is egy kicsin üdeot ne nehesztelje szenvedni, az mig Eozue szerezhettjük. Bizonsagunk az nagy Isten, saczoltatiuk, rikkattiuk, reggettiuk egimast

¹⁾ A városi levéltárban levő eredetiből. [Fasc. 6. Nro 9.]

főkeppen az Ertekeseket, Malmainkat, Jozzaginkat zallagban hantuk, városokra, nemesekre penzert irtunk, Es Urunknak is, hidgye kigyelmetek. hogi ejelj, nappalj forgolodasunk es nyughatatlansagunk azon vagion, hogi kigyelmeteket ha lehet megszabadiczuk. Immar annira vagiunk, hogý Templomunk kehelyt is mind oda attuk, ezen kigielmetek többet is erezyen. Isten ugi adgia lelkünk udvesseget, hogý kigielmetekre gondunk vagion. Isten szabadiczia kigielmeteket is es hozza szerelmesihez hozzank. Datae Claud. die 22. Jun. Anno Dni 1660.

Kegielmetekk igaz akaro Attiafiai

Primarius et Regius Judices necnon
Jur. Cives ac Senatores Civittis Colosvar m. pr.

Külső czime: Nemzetes Ozdy Thamas, Seres Istvan, es az több ez B. haza mellet Taborban uomorgo zallagh Atiankfiainak adassek. ¹⁾

II.

Istenteol eo felsegeteol kevanjuk kegjelmetek szenvedett szivenek vigasztalast.

Elvettük az kgték levelet, melyben kgték insinuallia, hogy faradoz-nank az hatra es fenmaratt Sacznak meghszerzéseben. Mi hogy az Vezernek kegjetlensege egy szempillantásban ha lehetséges volna meghengeszte-leseben az Sacz szedessel omnibus vijs et modis [semmit hatra nem hagy-van az szorgalmatosságban] eiel es nappal faradozunk, immar mintegy negy ezer Tallerigh eleomentünk az dologhban foljo penzul, aranyra es Tallerra tehetünk nehezen szert. Egy nehany heliekre elkültünk keolcseon kerni, hogý araniat es Tallerokat szerezzünk, becsülletes Attyankfiai. Kgltek semmit is ne ketelkedgyek kiszabaditasaban, mert isten ugi adgia aldasat hazunkra, hogy hamarsaggal igjekezünk s megszabaditjuk kegteket. Odameneo es küldendeo embereinknek ha az Teoreok miatt akadaliok lenne, talallya megh esedezeo keonieorgesek által Urunkat eo Ngat, legyen eo Nga benignitassal az vezernel valo reanik kemeniedet elmejenek engesztele-sere, legjen szabaditonk ez akadalius nyavaliankból. Hogy az üdeő halad, nem egjeb az oka hanem az penznek meghszerzese es az usualis penznek io penzre valo forditasa. Ezek utan Isten eo felsege aldasauul latvan kgtéket hozza jo egesseghben. Ugy hidgye kgték, hogy minden rendeket, Birakat. Tanacsot az sacczolasban nem kemellettünk, Contribuáltunk mindannyian, melly Contributioval az küldött embereinket haza varvan, elküldgünk az saczot sietseggel.

Kgtéknek

Minden jot kevano Attyafiai
Az kolosvari Feo es király Birak
Tanácsaival es teob Centum
paterekkel edgjütt m. pr.

¹⁾ A város levéltárában levő eredetiből. [Hasc. VI. Nro 7.]

P. S. Immar eiel es nappal fáradozvan, itthon es egjeb helliekre is elküldven becsületes Attyankfiait, az hatramaratt Saczczat usualis penzül megszerezettük, csak az Arany es Taller penz váltasa miatt esik az késedelem az summa elküldeseben. Egy vagy ket nap alatt vagyon nagy remen-
segünk, hogy megszerezzen aranyul es Tallerul az csere altal az summat, elindittiuk emberünket sietseggel, kgltek is azon legjen, hogy excusatiokat talallyon fel kgltek, hogy engesztelhesse az vezert, mondvan, hogy ez keseodes az miatt esik, hogy aranyra es tallerra nem tehattünk szert. Az varostol adott Obligatoriat az vezertől es az penznek percipialasa feleol Quietantiat vegien kegtek. ¹⁾

CLXVIII.

[1660.]

a) Anno 1660 Seydi Passa itt lételekor az Extrancusok az kik mennyi aranyat, ezüstöt, kész-
penzt administraltanak az ide alább meghirt mód szerént következnek.

Helységek betűrendben	Sorszám	Helység neve	Kölcsonadók	Helységek betűrendben	Sorszám	Helység neve	Kölcsonadók
A.	1	Ajton	9			Áthozatal . .	68
"	2	Apahida	4	D.	23	Dios	5
"	3	Aranykut	3	"	24	Doboka	1
"	4	Aszszonyfalva	5	"	25	Dálya	1
B.	5	Bad	12	E.	26	Egerbegy	7
"	6	Bádok	1	"	27	Enyed [nemes város] . .	2
"	7	Báts	2	"	28	Esztin	2
"	8	Babots	5	F.	29	Fráta	2
"	9	Bányabük	1	"	30	Fenes	24
"	10	Berend	2	"	31	Fejérd	8
"	11	Bonezhida	3	"	32	Feketető	1
"	12	Botháza	1	"	33	Földvár	1
"	13	Buda	2	G.	34	Gálfalva	3
"	14	Borsa	3	"	35	Gerend	1
C.	15	Csán	1	"	36	Gelyen	1
"	16	Czakod	1	"	37	Gírolt	1
"	17	Czikud	1	"	38	Gerend-Keresztur . . .	4
"	18	Csoma-fája	6	"	39	Gyalu	7
"	19	Czód	1	"	40	Györgyfalva	8
D.	20	Deszmér	3	"	41	Gyerő-Vásárhely . . .	2
"	21	Daróc	1	"	42	Gorbó	1
"	22	Dalba	1	"	43	Gyerő-Monostor . . .	1
		Átvitel . .	68			Átvitel . .	151

¹⁾ A város levéltárában levő eredetiből. [Fasc. VI. Nro 14.]

Helységek betűrendben	Sorszám	Helység neve	Kölcsonadók	Helységek betűrendben	Sorszám	Helység neve	Kölcsonadók
		Áthozatal . .	151			Áthozatal . .	268
H.	44	Hunyad [Bánfi] . . .	1	S.	85	Szászváros [kir. város]	1
I.	45	Indal	2	"	86	Szék	5
K.	46	Kajántó	19	"	87	Oláh-Szent-László . .	2
"	47	Kályán	2	"	88	Szent-Gothárd	2
"	48	Kamarás	1	"	89	Szent-Pál	1
"	49	Kara	1	"	90	Segesvár [kir. város] .	1
"	50	Kend	1	"	91	Solyomtelek	1
"	51	Kéri	1	"	92	Somlyó	1
"	52	Keszi	2	"	93	Szind	3
"	53	Kide	9	"	94	Szopor	1
"	54	Kis-Várda	1	"	95	Szováth	12
"	55	Kitid	1	"	96	Szutsák	3
"	56	Kolozs [mezőváros] . .	6	"	97	Szent-Mihályfalva . .	1
"	57	Kórod	2	T.	98	Tibor	3
L.	58	Lóna	1	"	99	Topa	3
"	59	Losárd	1	"	100	Topa-Szentkirály . . .	1
M.	60	Mező-Csán ¹⁾	1	"	101	Toroczkó	1
"	61	Mikes	1	"	102	Totháza	1
"	62	Méra	5	"	103	Thorda [nemes város] .	52
"	63	Mako	4	"	104	Tur	5
"	64	Mikó	1	"	105	Türe	5
"	65	Matskás	5	U.	106	Uj-Thorda	3
"	66	Mots	2	"	107	Udvarhely [melyik?] .	1
"	67	Mogyoros	1	V.	108	Valkó	1
"	68	Monostor	13	"	109	Vajda-Kamarás ²⁾ . . .	1
"	69	Mák	1	"	110	Vista	4
N.	70	Nagy-Bánya [bányav.]	1	Z.	111	Zilah [mezőváros] . .	2
"	71	Nou [Ujfalu]	1	Zs.	112	Zsuk	5
O.	72	Oláh-Fenes	2			Megnevezett falu- és városbeliek	390
Ö.	73	Ör	2			Megnevezetlen helység- beliek	104
"	74	Ördög-Keresztur . . .	1			Főösszeg . .	494
P.	75	Palatka	1			Nemzetiségek szerint ma- gukat megnevezők :	
"	76	Pápa	2			a) Oláh	14
"	77	Papfalva	1			b) Czigány	6
"	78	Polyán	10				
"	79	Páva	1				
R.	80	Radnóth	1				
"	81	Röd	1				
"	82	Rákos	1				
S.	83	Szamosfalva	6				
"	84	Szava	1				
		Átvitel . .	268				

¹⁾ Ez a 15. sz. alattival egy.

²⁾ Ez a 48. sz. alattival egy.

b) Az adott pénz azok neve szerint, laponként összegezve.

Lap- szám	Ezüst adomány márka értékben	Ezüst adomány piseta [nehézék]	Pénz, forintok- ban	Pénz, denárok- ban	Lap- szám	Ezüst adomány márka értékben	Ezüst adomány piseta [nehézék]	Pénz, forintok- ban	Pénz, denárok- ban
1	9	7 1/2	73	48	áthozatal: 38		27 1/2	1538	74
2	—	—	287	62	23	—	9 1/2	138	29
3	1	16 1/2	86	88	24	3	25 1/2	76	96
4	—	—	4	40	25	7	10 1/2	73	94
5	—	16	106	4	26	—	—	127	32
6	—	—	—	—	27	—	4	134	7
7	—	19	121	63	28	—	—	39	80
8	—	—	—	—	29	—	7	47	51
9	—	—	—	—	30	—	—	11	—
10	—	—	74	43	31	—	—	—	—
11	6	11	61	70	32	—	1/2	42	52
12	1	1 1/2	24	50	33	—	—	125	41
13	1	4 1/2	304	36	34	—	—	115	13
14	—	39 1/2	63	23	35	8	18	311	40
15	—	—	8	75	36	—	7	293	80
16	3	36	95	70	37	9	16	165	42
17	14	2	101	20	38	—	—	31	31
18	—	18	122	82	39	—	—	—	—
19	—	—	2	—	40	5	29	48	30
20	—	—	—	—	41	—	—	2923	85
21	—	—	—	—	42	2	38 1/2	112	85
22	—	—	—	—	43	—	—	46	—
átvitel: 38		27 1/2	1538	74	Főösszeg: 75		38	6403	62

Ezekén kívül a 24. lapon van folyó pénzzé át nem számított 227 darab arany, a mi szintén az összeghez adandó. ¹⁾

CLXIX.

[1661.]

Kemény János erdélyi fejedelem szabad védlevele a Lengyelországból száműzött s Máramarosban nyomorgó Unitáriusoknak Erdélybe bejöhete végett.

Salvus Conductus Polonorum Unitariorum in Regnum Transylvaniae proficiscentium in exilio Maramaros. existentium.

Nos Requisiteores etc. Damus etc. Quod Generosi ac Amplissimi Dni Curatores et Patroni Dominor. Unitariorum Claudiopoli Degentium, nostram personaliter venientes in praesentiam, exhibuerunt et praesentaverunt nobis certas quasdam Salvi Conductus literas infra de verbo ad verbum

¹⁾ A város levéltárában [Fasc. VI. Nro 10] jegy alatt levő eredetiből.

insertas, petentes nos debÿta cum instantia, ut easdem in librum seu Protocolum nostrum de verbo ad verbum, futura pro Cautela eorundem necessarias inseri et inscribi facere dignaremur. Quarum Continentia talis erat: Johannes Kemény DEI Gratia Princeps Transylvaniae Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Universis et Singulis cuiuscunque status, conditionis, ordinis, gradus, honoris, officÿ, dignitatis, praeeminentiaeque et functionis hominibus ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus praesentes visuris, Salutem et Gratiam nostram. Ennekelötte valo segesvari gyűlelesen az orszagh, s akkori Fejdelem, s mu is mostan meghatalaltatvan, az szerent annuالتunk kegyelmesen, hogy az Lengyelorszagból exulaltatott Maramarosban nyomorgo Lengyelek ez hazaban be johessenek; Minek okaert minden rendbeli lıvejünknek kegyelmesen es serio paranczoljuk, ıgy ertven az Nemes Orszagh, es mü annuالتiantankot, senki sohıl s nevezet szerént pedig hadaink bejovo uttyokban magokat személyekben, lovaikkal, s egyeb akarmi nevvvel nevezendo külsö es belsö javaikban is meghkarosittani, haborittani ne mereszellyek, kemeny animadversionk alatt, inkább engedelmsükböl bejovo ıgaz jarasbeli meghromlot exul embereknek ismerven lenni, bocsassak bekevel minden jo akarattal, otalommal, segetczeghgel es szallas adassal leven nekıek. Secus non factur. Praesent. perlectis Exhibent. Restitutis. Datum in oppido nostro Szasz Regen, die 10-a mensis januar. Anno Domini 1661. Frantque patenter emanatae sigilloque communitae et subscriptum erat Johannes Kemény m. pr. Exhibitae sunt praesentes Anno praescripto 15 mens. Januar. ¹⁾

CLXX.

[1661.]

Barcsai Ákos fejdelem által a kolozsvári ev. reformáltak fıtanodájá részére hagyott 500 aranyról való levél.

Mi Fejértói György Görgén Szent Imrehi Praedicátor, és Beszerményi István. Recognoscaljuk ez leuelünk által; Hogy midőn az elmúlt napokban Elebbi kegyelmes Urunk Tekintetes Ngos Barcsai Akos Ur mi elöttünk, az mi vallásunkon lévő Colosvári Collegiumhoz vagy Scholához Istenes Indulatjából bizonyos számú pénzt hagyott volna, ugyan akkor Colosváratt lako Istvandi Balint Ur is ő Nagat meg találvan, ő kegytől vásároltatott neminemü marhák árának meg adatása felöl, ő Naga szoval ilyen Választ ada, hogy, az honnet a Schola számára hagyott pénzt megadgyák, meg hadgya, azt az Istvandi Balint urk tartozó adossagot is onné adgyák megh, mely választétellel edgyez a Supplicatiojára irott válasz tétele is. Az Collegium számára testált öt száz aranyat pedig hogy megadgya, az Aszszonyk Tekintetes Nggos Bánfi Agnes aszszonyk kötötte lelkére ugian mi elöt-

¹⁾ Az orsz. levéltárban levő k.-monostori konventi levéltár rész R. jegyü jegyzőkönyve [Protocollum] 82. lapjáról.

tünk. Mely dolognak bizonyosságára adtuk ez Recognitionalis levelünket hitünk szerint, kezünk s subscrib: s pecsetünkkel meg erősítvén. Görögben 15dik napján Pünköst Havának 1661-ben.

Fejertoj György m. pria
[P. H.]

Beszerményi István m. pr.
[P. H.] ¹⁾

CLXXI.

[1662.]

Kolozsvár város és helyőrsége parancsnokának ²⁾ felelete a törökök önmegadás iránti felszólítására.

Anno D. 1662. 6 May.

Igaz fordítása az feleletnek, Meli Commendans Uramtól, es az Tisztviselőktől, kikre nezendő, iratot, noha nem tartoznának velle az Algiuknak kísütése alatt, es egiebb ellenseges cselekedetek alatt, megh felelni.

1. Az elseo punctum felől iol megh gondolta Commendans Uram, es az teob Tisztviselők mely rajok nezendő volt az megh irt punctban es az maga Instructioja, es az hit, melliel köteles volt io emlekezetü nagysagos Feiedelmek ezt bizonittiak, Es senki igazan azt nem mondhattia, hagi Colosvar az Czaszar eo felsege számára tartassek, mert szokszor megh-irtuk, megh is mondtuk, hagi csak ordinantiat varunk, Es sem magam titulussabol, sem tselekedetemből egiebbnek nem találhatuak, hanem csak az Praesidium Commendansanak es czelekedetemben is különbseget, enni kívül es ben levőkhöz, kik az en hatalmam alatt voltak es hiteket megh-szeghtek, vakmerők leven, eszekben vehettek, es megh most is ha valakik okot adnak az bosszsznallasra, eszekben vehetik, hagi vellek kegyelmessen tselekszen.

2. Megh lehet hagi az Török kiüzi a Praesidiumot, az is megh lehet, hagi nem, es ha ugi ki megien is az Praesidium Ordinantja szerent, az is az eo kívansagok szerent leszen, es megh tartiak fogadasok szerent hütöket; mert ebben ditsirem, hagi több tokelletessegh alhatatossagh talaltatik eo benne, noha nem ollian közel valok mint az Erdelyiek, hagi-sem mint az Erdelyiekben, Es az mi nezi az uyab uyabb eröt, elhiszem ugian, Enis uyobban, ujobban ejel es nappal készülök, hagi az Vendegeket mentöl jobban tarthassam, es nekik szolgálhassak. De ebben eleve latom csak veszedelmet az tartomannak es az Orszag reszenek, az az lakosinak, es kivaltkeppen az Varosiaknak; Mert az ket czaszar ahoz alkalmaztattiak magokat, ha megh-erdemlik az Erdelyiek, az kik mind kettőnek oltalma megherösöduen, nem elegendtek meg bosszszontani az vellek iol töt czaszarokat, hanem egesz

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *eredetiből*.

²⁾ *Relati Dávid*. Látható: *Rerum Transsylvanicar. Libri Quatuor*
Authore *Joanne Bethlenio*. MDCLXIV. 296 l. Ez a második válasz volt; az első márcz. 7-ről — látható Bethlennél; 297—301 ll.

Lengiel orszagot is minden igaz ok nélkül kóborolvan, melliet mindazaltal, az veghen latzik megh minden dologh, Es az Isten egeszszen igaz, Es az ki az Orszagoknak igassagaban mutatia ki kivaltkeppen magat, immar veti őket azoknak az Uraknak birodalmok ala, hogi azoktól auagi utolso romlast, vagi kegielmet varianak; Mivel elsőben az Török Czaszarnak, az utan az segítsegek keveset engedtenek, igen magok gondolatlanul czelekedtek. De hogi ha az Orszagh lakosi, elsőben az Istentől, az utan az ket Czaszartól kegielmet nyerhetnenek is, vissza hivattatnanak mind innen, mind az mas reszről az idegen nemzetek, es bekesseghen, melliet talam nemis erdemlenenek az felliül megh irt dologert es egiebekert, maradhatnanak.

3. Commendant Uram ollian gondolatban vagion, hogi harom holnapigh megh az segítséget elvarhattia, es ha az szükséghe kívannia, lovaink vadnak es eleg kenier, hogi ha ehseggel, ha erőuel, Erdelyben ninczen megh anný, hogi az Praesidiumot küzhesse, megh is köszönhetik az Törököknek, hogi az Algiuk bekevel maradnak, es az Zaszlok azok mellett leuen szanczokon magok remensegek felet elhiszem. Es ha nem elegheges az mi Instructionk, hogi mikeppen Kemený nepei nem ollian könnyen varhattak volna az segítséget, hanem mint immar ha hamissan es minden oknelkül az Praesidiumok szorongattatnanak, nem tsak segítséget, hanem oka leszen ez nagi hadnak, es az egesz Keresztenyseget boszszuallasra ingerlik. Es hogi akkor mondotta Generalis Uram eo Nagysaga nem lenni eleghegesnek magat, elhiszem hogi az Vitezeknek betegsegekert es pestisert, es az mezei Generalisoknak amaz io Törüeniekert, hogi soha meghfaradot es erőtlenedet sereggel migh megh nem niugszik, nem kel meghharczolni, az epp es megh niugot sereggel, nagi veszedelmere. De erre az igaz Isten talam ad erőt egesseget, iob utat, töb io akarokat, alhatatossab magiarokat, Es hogi az Colosvari Praesidium valami modon ujab kereszteni segítsegek latasaval, ha szükséghe leszen, meghvigasztalodgiek ez iden.

4. Ezt azért meghertuen kereszteny Lelek szerint, hogi ennekem kedveseb leszen az hatalmas Ali Passanak ide iöüetele, [hogi ha az Török indit elsőben hadat], hogi legien valami keves beczületem, oltalmazvan magamat illien nagi hatalmas nevezetes ember ellen, senki megh nem gialazvan, es nagiob dicziretem is leszen harczolvan vitezekkel, hogisem mint alhatatlanokkal, es az szerenczevel edgiüt mindenfele hailokkal es ismet paraszt gialogsaggal. Es hogi ha ez egi szegenj Colosvarert az Czaszar eo Felsege megh nem bontia az Frigiet, annal inkab az Török czaszar, az kinek töb Varosai vadnak, es azutan az Erdelyiekert? mit gondoltok? hogi oly igen kedveben vadtok? Igen derek nemzetsegh az, es eleghe példatok uagion, mint giülölik az tökelletlenseget, gondolliatok e, hogi az hoszszas var szállashoz valo keszülettel farasztia magat? kikert? Azokert az kik ellenseghi voltak. De mit szoltok az keresztenysegh felől? Azokert akariatok, az kik inkab Törökök mint Keresztenyek, [mindazaltal oli követetek el, az kit meghüt, meghfelel erről] az egesz kereszteniseget bosz-

szontani es annak romlasara igikezni? Talam azt gondolliatok, mindgiart ha Colosvart megh vehettiuk, menten elnehetunk masokkal edgiutt mas-Orszagra, nem is leszen ki ellenunk allhasson. Elnegiunk, szaladunk, mindent meghemésztunk, mint az elöt czelekedtenek, egetunk, kereszteni Templomokat fertelmesitunk. Nem enged az Isten, nem enged nektek anny iot, söt inkab az eo felsege kegiehmet, ha nem kivanniatok, sokkal inkab megh büntet, ha megh nem ismeritek igaz haragiat. De csak hozza, Egi io szüves vitez is itt rabba nem esik. Az holt testeken uralkodhattok, az artatlanokat kiboczatom, de az artalmasokat nem, mert sokan vadnak azok közzül, es többen, az kik magok es hazaiok veszedelmere hittak az Törököt es egiebeket. Es ne itillietek az Varast falara nezue, gondolliatok az földet, gondolliatok az embereket, es nem iuttok könnyen az egesz varoshoz, miglen az varos közepeben valo Templombol az Nemeteket ki nem üzitek, es az leszen ennek az erossegek Centruma.

Ezeket azért Kereszteni es tiszta indulattal megh gondolnam :

Elsöben semmikeppen nem adatik mod az Varasnak megh adasaban, hanem csak Ordinantiä által.

Masodszor, nem szabad bizonyos hatart is rendelni, nem is tisztességes, hanem inkab es feletteb szorongattatvan, de jo es erős remensegünknek fundamentuma, hogi az csak magoktól nem könnyen lehet, egieb arant meghadom az Varost az Orszagh nepeinek inkab, de az Törököknek is ha ordinantiän arra leszen, es levellel nem kel magamat kötelesztetni. hanem mindenkor igaz kereszteny hit alatt adom, mivelhogi semmikeppen az Czaszar eo felsege maganak ezt az Varost tartani soha nem akarta, nem is akaria, De illien Praesidiumot kivinni illien jdöben, holott megh az parasztsagnak is nem paranczollhatnak, io moddal iol meghgondolkozzanak.

Harmadszor, Az artatlan kösseget örömet eleresztem, kivaltkeppen azokat, noha nem mind artatlanak, az kiknek elesek ninczen, hogi ehel megh ne hallianak, miglen az Nemeteket akariak ehseggel elveszteni. De az nem könnyen leszen, megheszszük az lovakat, az mellieket tartunk az utolso szüksegre, Es az migh az Varosiaknak eletük leszen, nekünk is leszen, Az utan megh három holnapignál tovab is el tartom az liztet.

Negyedszer, ha erre megh is az szemeket fel nem nyitliak, es nem igaz ügi melle allanak, nem akarnek Propheta lenni, De az Isten, ki mindenes-től igaz, es feletteb igaz veghetetlenül, bizoni büntetetlenül nem hadgia, az kik okot adnak arra, es az vernek kiontasaert, vagi ti raitatok, vagi az ti fiaitokon boszszut all.

Gondolkozásra valok ezek is az többiuel edgiüt.

Elsöben illendeo Titulussal Giulai Olaj Bek Urannak ezt felelem, talaltam sok emberseget benne azokból, az kit ennekem meghielentet, eo erte is czelekszem, hogi nemellieket kik magokat nem taplalhattiak, sem elesek ninczen, hogi ehel meg ne hallianak, kieresztem. Egiebarant, hogi

ha szok [égy] eoregh Algiuk volnanak is az Varos körül, az ollian artatlanoknak, az kik mindazonáltal nem ollianok, mint az kiket Herodes megh-eületet, hanem inkab ollianok, mint az kik az Christust meghfeszítettek, [kevesen kivalva, es kivalasztvan az kisdedeket és tudatlanokat, az kik nem tudgiak mit czinalnak] mindazonáltal leszen nagi helyek az föld alatt, az holot batran megmaradhatnak, kivaltkeppen Colosvarnak igen szep föld alatt valo liukai leven. Es az utan iol mongia hogi Colosvart megh veszik, azt is iol, hogi bizonios időt nem rendelt, mert immar bizoniosok lehetnek, hogy nem leszen szükséges es nagi munka nem kelletik, ugi iutnak illendeo moddal az Varashoz. Es czodalkozni, [égy] hogi ollian eszes emberek es hites nagi Urak ugi hadjiak mod nélkül az orszagot meghpusztítani, kivaltkeppen az földnek lakositol es az kurtanioktól, az kik töb kárt tesznek, mint magok az egetesben, Es egiebet semmi kárt nem teuen, sem Varosnak sem egiebnek.

Maszodszor, hogi ha elvesz osztan az Varos, en mint az előttis meghgondoltam, vagiok, akarok lenni Istennek itieleo szeki eleót az en Praesidiumommal edgiüt artatlan, ezt is iol meghgondollia kegyelmetek.

Harmadszor. Nem könnyen ketelenitetünk megh adni az Varost, mivel ielen vadnak ollian haiosok, az kik az ollian haiokat az szelveszek közöt is batorsagos partra tudgiak vezetni, avagi menteni magokat tehet-segek szerent, es lesznek ollian, mint az haio, mely elvesz, az holt testek birtokotokban iuthatnak. Ha Nemeteket kivantok, engem is az mi illet, megh engedem es nem banom, hogi ha felfeszítették is, ha elevenen elfoghatnak, es az io bator szívüek követnek engemet, az felenk szívüek pedig, mivel embereknek nem meltok hivattatni, nem nagi karok, mindazonáltal nem kel azt mondani, hogi fenýtekek ninczen, mert megheszmerszik, hogi kegyelmetekis fenýtekben kezdette tartani hadait, es mas nemely Nemzet-segeket, mind ebben, mind abban, mind egieb közonseges iokban megh-haladuj.

Negedszer. Az Isten oltalmazzon, hogi oknelkül boszonzsam az Török Czaszart, es az eo feo¹⁾ — es az meli alkalmatlansagok meliek következ-nek, ha nagiob ero az Orszagban be talál iöni, vagi masuva menni, Semmi-keppen sem en, sem az Praesidiariusok nem lesznek okai, hanem mentek leszünk, Maszszor osztan az ki keresztenisegét, hitét elhadgia, mi köztünk sem szerettetik. Az utolso mi köztünk, az ki it nagiöt vetet, es az Varosiak-nak es mas embereknek intercessiojara az akasztó fatol meghmenekedet, Hon ez nem erdemli, hogi ollian emberekkel mint kegyelmetek társal-kodgiék. Szolgálok az Istennek az oltarigh es tova is, Keruen kegyelme-teket hogy ez Punctumokat is az többivel edgiüt iol meghvisgalliak, es az rosz Deak szokrol meghbotsassanak.

Manu siquidem aliena, nihilominus
tamen legitime per Juratum Notarium
extradata m. pr.²⁾

¹⁾ Egy szót a moly kirágott.

²⁾ A városi levéltárban levő eredetiből. [Fasc. II. Nro 1311.]

CLXXII.

[1662.]

I. Apaffi Mihály a vég helylyé lett Kolozsvárról ideiglenesen Enyedre a kastélyba rendeli áthelyeztetni az ottani iskolát s ott a tanároknak és tanulóknak helyet és tartást rendel.

Michael Apaffi Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus nostris Generoso Petro Vizaknai de eadem, bonorum Fiscalium in Transylvania Praefecto, nec non Decimarum Vice Arendatori. Item Egregio Martino Szánto de N. Enyed, Provisori bonorum Collegii Albensium in N. Enyed modernis ac futuris etiam pro quovis tempore constituendis. Cunctis etiam aliis, quorum interest, seu intererit, praesentium notitiam habituris, Nobis dilectis, Salutem et gratiam nostram. Mivel az Isten dicsőségének oltalmára és előmozdítására, nemcsak békességnek idején, hanem az háboru állapotokban is szorgalmatosan gondot kell viselni, miolta Isten kegyelméből az fejedelmi állapotban vagyunk, mindenek felett arra vigyázni akartunk, hogy Istennek Ecclesiája és annak veteményes kerte, az tisztességes Schola gyámolítatnék, Tudván, hogy ennélkül semmi állapotban való boldogság nem lehetne. Colosváratt plántalt Collegiumra penig ez háboru és alkatlan állapotok miatt, mostan illendő gondviselés nem lehet, melyre nézve parancsoltunk volt Vásárhelyi Péter Urannak oda való Scholank Professorának, hogy onnét kijöven, maga mellett és keze alatt lévőek, az kik akarnának kijönnének, ne alunnék el a változások között is a Scholai tanítás, nem lévén azért most alkatmatossabb hely Enyednél, mind a Collegium jóságára, mind egyéb dolgokra nézve, szállást és maradást oda rendeltünk. Parancsollyuk kegyelmesen és igen serio minden rendbeli Hiveinknek, senki e közönséges jó dologban akadályoskodni ne merészeljen, Signanter penig Collegium mostani Gondviselőjének, hogy minden hűséggel és szorgalmatossággal a Collegiumnak Tanítóinak és Tanulóinak, valami jó rendben állítására és gyámolítására, visellyen gondot: a mennyire lehet illendő szállásokat szerezvén, a Castelyban és azon kívül való Collegium házai és ahoz való alkatmatosságok erre deputaltassanak, alkalmaztassanak, Sőt ha azok elégségesek nem lesznek, vagy alkatmatlanok lennének, másutt is kerestessenek. Ertyük penig, hogy a kastély kapuja ellenében, néhai Váradi Jánosnak és szomszédgyának alkatmatos Házai volnának, azokat ezen végre szerezze meg és meg is alkuván, a Collegium költségéből az árrát per partes adgyák meg. Az Collegium jövedelmét mind az enyedi jóságbol, s mind kélneki Dézmából valot oda conferaltuk; azért a Collegiumban levő Tanítóknak és Tanulo Deakoknak szamokra senkit a bene merita personák közzül nem excludalván, aeqva proportione szintén ugy osztogattassék, mint ennek előtte volt az Fejérvári Collegiumban. Es mivel Vásárhelyi Péter Uramat Theologiae Professorul rendeltük oda is, és cum plena auctoritate küldettük, ő kegyelmével a Tisztarto mindenekben edgyet ércsen, szót fogadgyon, ne busítottassunk magunk akár mely dologbol, ne is esmérjen

mostan senkitől mástól való dependentiát, hanem magunktól es Praefectusunktól, hogy a Collegium kevés bonumi ne dissipaltassanak, mint ez néhán esztendőkbén, hanem praecise az hova deputaltattanak, oda conservaltassanak és fideliter administraltassanak. Ez parancsolatunkat minde- nektől oly engedelemmel vetetni akarjuk, hogy valakik ebben ellenkezni vagy akadályt szerezni igyekeznek, indignationkat, és severa animadvers- ionkat el nem kerülők, s az engedelmesek pedig mind Istennél, mind mi nállunk kedvességet találunk. Secus non facturi. Praesentibus perlectis Ex- hibenti restituti. Datum in Castris nostris ad Kocsard positis. Die Sexta Mensis Octobris. Anno Domini MDCLXII

Michael Apafj m. pr.

[L. S.] ¹⁾

CLXXIII.

[1664.]

Ébeni István fejedelmi tanácsos, kolozsvármegyei főispán, Szamosújvár és Kolozsvár városa, úgy a kolozsvári őrség kapitánya nyílt rendelete a katonai szolgálat és belső rend s egye- lem fenntartása érdekében.

Stephanus Ebeni de Gyereomonostor, Comes Supremus Comitatus Colosiensis. Illustrissimi Domini Domini Principis Transilvaniae etc. Con- siliarius, Arcisque Szamosújvariensis, ut et Civitatis ac Praesidj Colosva- riensis Capitaneus, itidem Supremus etc.

Universis ac singulis Egregjs, nobilebus, agilibus et strenuis Ducto- ribus, Centurionibus, Vexilliferis, ac Universis Militibus Hungaricae et Germanicae, ac alterius cujusvis nationis Equestris Ordinis, Domini mei clementissimi Claudiopolitanis, modernis, ac successivae [sic] hic affuturis et praesentibus, praesentium notitiam habituris, Salutem et foelicia quae- quae [sic].

Minden dolgoknak feje és lelke lévén az Isteni félelem, s az után mindgyárt, a jól rendelt Törvények. Isten eő felsége is, az olyan Országott, Várost, Emberi társaságott, mind lakos s hadakbéli és egyéb fegyverekkel életeket kereső vitézleő Rendekett szokta megháldani, az kik közéött a két meghemlitett dolgok szépen szoktak virágozni; Ugymint a ki minden joknak fő szerzője, gonosz dolgoknak pedig gyüleőleője, és meg is bünteteője szokott lenni. Én is ezért ezen célra igyekezuén, az Én Kegyelmes Uramtól eo nagyságától és az Nemes Országtól ezen fő Kapitanyságomban adatott tellyes hatalmom szerint, az Én Kegyelmetes Uram eő Nagysága itt való fizetett Katonáinak, és egyéb Lovas szolgáló Rendeknek, mind a kik most itt ben vadnak, s mind a kik ezután jeőuendeők, hogy az alább megh- irtt Rendelésekhez és parancsolatokhoz tartani magokat el ne mulassák, ugyan azon Czikkelyekbe meghjedzett büntetések alatt, az Én Kegyelme- tes Uramtól eő Nagyságától, és az Nemes Országtól adatott Authoritasom és hatalmom szerint hagyom s parancsolom.

¹⁾ Az *erd. ev. reform. főtanács* levéltárában levő *eredetiről* vett *másolathól*.

1. Hogy mindenek Isteni félelembe, és Isten parancsolati szerint való életbe foglalják és viseljük magokatt. Ha kik az Istennek tiz parancsolati ellen való Czégéres vétekbe találtatnak, azokért, akár lopás, akár paráznaságh, akár ház felverés, vagy egyéb tolvajkodás lészen, az Ország Törvényeibe meghírt poenákkal büntettetik minden kedvezés nélkül; Az zászlok alatt régteől fogva béveött processus tartatván megh mindazáltal.

2. Egyéb napokon is valakik strázsára, vagy egyéb szolgálatra az Zászlok alóll el nem küldetnek; de feüképpen Vasárnapokon, valakik az katonák közzül tisztességeket, beöcsülleteket szeretik, mindgyárt virradva hadnagyokhoz gyűlvén; onnan hadnagyokkal edgyütt harangozás eleött, szállásomra jöjjenek, s az Isten házába bé kísérvén, Eök is velünk edgyütt, a Sz: gyülekezetben Istent szolgállyanak; És ismét szállásomra kísérjenek: s hét-köznap is ezeket követvén, ha mikor magamnak olly szorgos dolgaim volnának, hogy azok miatt el nem mehetnék, ollyankor is Viczé kapitány Uramot az gyalog hadnagyokkal, s utánnok való katonákkal és gyalogokkal edgyütt, az Isten házába békísérjék; Vagy csak magok is hadnagyokkal az Isteni szolgálatra fel mennyenek; S ekképpen az Istené megh adatván, nem csak másoknak láttassunk jó példájul és tükeörül lenni, hanem az Istennek is áldássátt ugy várhassuk magunkra közönségesen, Idveziteö Urunknak amaz intése s parancsolattya szerint; Adgyátok megh az Istennek, a mi az Istené s keressétak elseöbe az Istennek Országátt s annak igasságát s annak utánna tinektek is valamellyek életetekre szükségessék, meghadatnak.

3. Valaki keözülleök Vasárnapokon a regeli, de még h az dellýesti Praedikatiok alatt is, a Templombeli Isteni Szolgálatra bé nem mégyen, s imitt amott minden helyyes igaz ok kiveöl, s feüképpen hadnagya engedelme nélkül lézengeöbe, vagy korecsmákon találtatik az Isteni szolgálatok alatt, meghpálczáztatik.

4. Az ki lelkével, vagy Eördeögh lelküjével szitkozódik, Vasárnap a Templomból való kijöveteligh; nyakatt s kezeitt tévén a kalodában, vagy, megh kalodáztatik, vagy ha ki megh akarja magatt váltani, Nemes ember fl. 1 darabont vagy Lofeö dr. 50 válsa megh magatt, mellyet Strasa mester uramék fideliter exigálván, tartozzanak Vasárnapokon az Templom eleött álló érdemes Szegényeknek, és Tatár kezébeöl szabadult Raboknak elosztani, jo lelki ismeret szerént.

5. Az ki kordéba való esküvésével, az Istennek méltóságos nevét moeskondani, kelletekiveöl eskünni, Isten ugy segellyett kellete és szükség kiveöl kiszorni merészelné, a megh irt modon, vagy kalodába tétetik, vagy ha meg akar változni, nemes ember dr. 50. Darabont és lofeö dr. 25 válthattya megh magátt, mellyek is a meghírt modon való szükségre fordittatnak. Ezekbe pedigh két hiteles bizonyyságra Törvény és executio tétetik.

6. Ha pedigh amaz rettenetes káromkodással [bocsássa az úr Isten szent fiáért, hogy még h nyelvemre és pennámra is kell venni] Eördeögh

attával teremtetével szitkozodni találtatik, és három vagy négy Tanuval megh bizonyittatik; Elseöbe a fa-lora keöteöztetven, déligh edgy vasárnap ott tartatik es edgynttal abban hagyatik büntetése; De ha teöbbszeör öllyan szidalma, káromkodása megh bizonyosodik, az káromkodo szidalma mivolta szerént, menteöl gyalázatosab büntetéssel, kemény pálczáztatással, seött ha a dologh ugy kívánnya, halállalis meghbüntettetik.

7. Ha ki hadnagyok, vagy Strása mesterek ellen valo engedetlen-ségbe, szofogadatlanságba, annál inkább reájok valo támadásba találtnék, Az uéteknek mivolta szerént, vagy kemény pálczáztatással, vagy halállal is meghbüntettetik.

8. Az ki pedigly vagy maga feleihez, vagy másokhoz akar kikhez, csak fegyvert venni merészel is a Városba, ha uért nem téssen is, pálczáztatás-sal büntettetik; Ha uért téssen a fa-lovan gyalázatosan meghsanyargatta-tik s pálczáztatik három pálczával; s az sérelmes fél, sérelméreöl és kárá-rol nelle contentáltatik; Feöképpen ha maga is arra valami okott alkalma-tosságott szolgáltatni nem találtatik: mert nem azért keöttetik a fegyuer a vitézleö népnek oldalára, hogy azzal a joknak, jámboroknak, ártatlanoknak meszélyekre éllyenek, hanem inkább oltalmazásokra kellene lenniök. Ha kinek mi igye baja találtatik, talállya hadnagyatt megh s ez által Ennaga-matt, vagy Vör Gyeörgy uramat, s lészen Törvény, mely szerént eligazittas-sék dolgok.

9. Az ki gazdájával szép edgyességbe, bekességbe nem élne, azt mind-untalan valo gazdálkodásra ereoltetvén, házánál hatalmaskodnék, magá-rol ¹⁾ — — embertelenkednék és verekednék s fegyvereskednék, megh bi ²⁾ — — gas Tanuval is az nyolczadik Articulus szerént bünt ³⁾ — — [*Ez írományból több nem maradt fenn.*] ¹⁾

CLXXIV.

[1664.]

I. Apaffi Mihály fejedelem által 1664. márcz. 20. a kolozsvári főkapitány és városi hatóság közötti viszony szabályozására kiadott rendeletnek Minutája.

Anno Domini 1664. die 18. Mensis Martij.

Colosvari állapot felöl valo Consignatio.

1. Mind az mi keglmes Urunkat, s mind az orszagtól delegált perso-nakat nem kicsin ketelenségh vitte arra, hogy kedvek ellen Privilegiumökk bontogatásához nyulyanak, tudva azt, hogy mindenek felett leghdragab kinek kinek kenche, az ő szabadsága, de mivel az haza közönseges meghma-radása akarmely privata personak, avagy városnak tekintetinel felyeb valo,

¹⁾ Az 1., 2., 3. jegyzet alatti helyeken tentapecsét miatt több szó olvashatlan.

²⁾ A városi levéltárban levő egykoru csonka és hitelesítetlen másolatból. Kelte 1664. márcz. 20-ka előtti időre esik, a mint a következő fejedelmi rendelet előzmé-nyéből következtethető.

sőt lehetetlenségh volna az parsnak meghmaradása az törven elveszven, akarvan meghelőzni az hazara következhető veszedelmet, kellett lépni az ide alab meghirt dologhra.

Az varosnak kulcsait lehetetlenségh mostan az varossiak kezenel hagyhassuk, mert az mint magok az varosbeliek producaltanak ket leveleket, azoknak egyikéből világosan megh léczik, hogy az Varadi Passa Colosvar varosát, nem csak Varadhoz hodolt helynek tartotta, sőt azt paranesolya az Colosvariaknak, hogy az mely faluk be nem hodoltanak, azokat hodolni kénszericsék, hasonló dolgok annak utánna is következhetének, járulvan ehhez, hogy nagy része az varosnak kereskedő rendből áll, kik kereskedésnek okaért Debreczenbe, Varadra es egyebűve mehetnek. Azonban az hatalmas nemzet ha meghertené, hogy kezeknél az varos kolcsa, egy nehanyat az kereskedő rendekben megköttetven, kenszerithetne az varost valamire akarú, előbi feltett czelya constalvan az meghemlitett levelből. Azert az kolcsoknak az kapitan kezenel kell allani, mindazaltal, mostan is az mi kegyelmes Urunk ő Naga, az menyire közönseges akadaly nélkül lehet, akarvan fejedelni kegyelmessegevel reszeltetni az varost, teezet ő Naganak s az Nemes orszag delegatusinak, hogy valamikor az kapitan az kapukat vagy bezaratni, vagy kinyitatni akarja, nem különben, hanem egy hites polgarnak jelenletemben cselekedgye, ennek utánna az varosnak hűséges maga viselete es az orszagh meghcsendesedese tanitya megh mind az mi Kegls Urunkot s mind az orszagot, mit cselekedgyek, leszen is ketsegen kül vigyazasa az mi Kegls Urunknak arra.

2. Praesidiumot mind lovast, gyalogot szükséghe itt tartani nemcsak ennek a helynek oltalmazasara, hanem az környülötte levő tartományokra nevez is, mivel Arulasok ellen es egyeb excursiok ellen inset kell oltalmazni; de az lovas praesidiumnak itt ben valo hosszas mulatasa nem leszen, mivel nem sokára füvelni kell kimenni, azokkal nem terhelhetik az varos; disciplinaban penigh olyanban fog tartatni az praesidium, hogy az szegenysegnek romlasara ne essék, az mint ide alabb megh leszen írva.

Az praesidiumnak fizetese ilyen alkalmatossaggal tellyek ki.

Eszttendeigh nyolcz ho penz leszen nekik adva, leszen az Proventus ez szerent.

Az orszagnak ilyen nagy közönseges szükségheben az varosnak koresomaja deputaltatott felesztendeigh az praesidium tartasara, mely mikor kezdessek es mikor terminalodjek, az kolosvari kapitan rendelesen fogh allani.

Colosvarat az meszarosok ennek utánna adgyak egy poturan az husnak az fontyat, sem nekik, sem külső embereknek ne legyen szabad alab adni vásárnap is, annak egy egy penzet adgyak be hit szerent az praesidium tartasara; az is megh hirdettessek az Colosvarhoz kozel levő falukban, valamelyikből az hust ide Colosvarra hozhatnak, hogy ott is alab egy poturanal ne legyen szabad adniok kemeny büntetes alatt, es ha ugy adgyak, egyik penzt administralyak.

Az mely boltokot usurpative az unitarius papok birtanak edegh, azoknak jövedelme is förditassek az praesidium tartasara.

Hasonlokeppen az mely malmot azok birtanak, meghepitessek s annak jövedelme is fordítassék az praesidium tartasara.

Az Colosvari harminczad is fordittassék az ott valo praesidium tartasara.

Annak felette valamely szekér az piacra eladni valamit hoz, mindentől öt öt penzt vegyenek az kapuban, az ki penigh maga szükségere hozot valamit, attol semmit se vegyenek.

Ugyan az praesidium szükségere hozzon mindgyarást Colosvarra:

Fejérvarmegye	Tritici Cub. Sax. Nro 100 idest szaz
Hunyadvarmegye	Tritici Cub. Sax. Nro 100 idest szaz
Kikellővarmegye	Tritici Cub. Sax. Nro 100 idest szaz
Thordavarmegye	Tritici Cub. Sax. Nro 100 idest szaz
Colosvarmegye	Tritici Cub. Sax. Nro 100 idest szaz
Dobokavarmegye	Tritici Cub. Sax. Nro 100 idest szaz
Belső Szolnokvarmegye	Tritici Cub. Sax. Nro 100 idest szaz

Ha ugy itili az Kapitán hasznosabnak, penze teheti ezt es fordithatya ugyan itt az praesidium szükségere, hogyha penigh megh akarja tartani az buzát, az is allyon szabadsagaban.

Annak felette az Szent Lőrincz napban levő sokadalom jövedelme is fordittassék az praesidium tartasara.

Colosvarnak fő kapitánya leszen Ebeni Istvan Uram.

Leszen penz fizetese fl. 500 Eöt szaz, mellyet az praesidium tartasara rendeltetett jövedelemből kivehet ő keglme.

Bora, buzaja, zabja helyen az Riom falvi dezma; hogy ha penig valami eghi haborn miatt abban fogyatkozás esnek, mas hasonló dezma adatik az fiskustol.

Colosvarmegyében minden kapu adgyon az ő keglme szükségere két szekér fát, egy szekér szenát, két tyukot, egy juhót, egy ejtel vaját, fel ejtel mezet, tíz tyukmonyat.

Eczetet Urnas Nro 10 tiz.

Köver sertes marhat Nro 8 nyolcz.

A praesidiumot penigh ő kghme társasá olly fenytékben, hogy gazdalkodásra senkit — ne erőltesse, annal inkább megh ne verje, Edictumot ad — rolla, melynek atal hagasakor elsőben is halállal büntesse, mert ha az első vetket elszenvedi ő kegyelme, annak utánna lehetetlensegh megh orvosolni az dolgot.

Vice Kapitán leszen Ver Gyeorgy Uram, kinek fizetese leszen fl. 200 két szaz.

Az király németi dezma.

Thordavarmegye adgyon szaz szekér fát.

Dobokavarmegye ötven szekér szenát.

Kövarvideki Donatariusok ioszaga huszonöt berbecset.

Fő porkolab leszen.

Kinek fizetese leszen.¹⁾

¹⁾ Az országos levéltár erd. osztályában levő eredetiből.

CLXXV.

[1665.]

Szalárdi János történetíró kérvénye a maga szükségére Kolozsvárra hoz behozathatása iránt.

Az Ur Isten ő Felsege minden lelki testi üdvösseges örömmel töltse be kegyelmeteknek szívét, lelkit es igaz attiafiui szeretetnek lelkivel alga meg kegyelmeteket.

Az Ur ő kegyelme izenetiből ertem, hogy kegyelmetek megh is beketelenkedik az en kis Sallariumi Borom it ben letele dolgaba. Izentem vala kegyelmeteknek, hozzam küldött becsületes attiokfjai által is, külömbseget kellene tenni kegyelmeteknek mind ezelőtti, s mind az mostani it lakos Patricius örökseges Conventbeli becsületes személyek között, az kiknek külömben is kegyelmetek Privilegiumatol, Bottyatol kelletven függenjek, s öröksegesek leven, volt s vagyon is miből magokat sustentalniok, ellenben penigh az en romlot, nyomorodot állapotom mas karban vagyon, mert az közönseges haza szolgálattia mellet mindenemet el vesztven, Istennek igaz íteletiből a nyomorusag hozott es szoritott ide kegyelmetek közibe; a mi kegyelmes Urunk ő nagysaga, az Tanacs es deputatus urakkal mostani romlot nyomorodot állapotomban naponkint valo magam tengetesemre adtak rendelték mjnd az fizető mestersegi kis beneficiumot, s az Conventbeli hivataikat ahoz valo salariumocskával: Es így sustentationra rendeltetven, most ennekem mastman is semmin sem leven, kegyelmetek meltan usussatol nem arcalhat: Annjval inkább penig, hogy az Contractust is ha kegyelmetek is ertelemmel akarja magyarázni, abbol is io Consequentiaival ki hozathatik ben valo foglaltatasa; mert noha annak Concludalasakor az Urak per partes mindeneket nem expendalhattak; de az hol csak a Vice Porkolabsagra megengedettet az Bornak behozasa, meltan következhetik, hogy a fizető mesterseg utan annyival inkább meg kellessek engedtetni, holott a fizető mesterseg akarmelly helyekben, s nemzetek között is elebb valonak tartattatik a Vjee Porkolabsagnal.

Kegyelmetek azért ezeket is Istenesen Consideralva, s azt is meg gondolva, hogy én Iffiusagomtól fogva az hazával edgyütt kegyelmetek szolgálattian töltöttem üdömet, s ugyan az haza s kegyelmetek közönseges szolgálattia s becsülete mellett esett is a nagy romlas az Varadi Veghaz oltalmazása mellet rajtam; ily meg romlot nyomorodot állapotomban: Kerem kegyelmeteket nagy bizodalommal, ne igyekezzek priválni abbeli kis beneficiumomtól, mellyel ily megnyomorodott állapotomban nyomorult eletemet s hazam nejt tengethetnem, lam az Major sem lakik it ben, annak reszeröl is nincsen semmi distractioja kegyelmetek koresomajanak, hogy penig ennek exemplumaval masok is meg kezdenek kívanni, hiszem sem most nincsen s ez utan is nem leszen, [ha duralna is ez állapot] egy fizető-mesternel töb, es így annak exempluman töb presidiariusok annal inkább azokon kívül valok nem fundalhatnak, s ha szinte kívánnák is nem adatnék. Viselyle szeme előtt kegyelmetek az Istenes attyafiuj szeretetet is, mely

könyörületességet kivan kitől kitől meg nyomorodot felebarattyához, s ne igyekezzek kegyelmetek, hogy ilyen meg romlot és nyomorodot szegény szolgájának több nyomorusagához megh is töb és terheseb nyomorusag adattassék ilyen privaltatasaval.

Mellyert Istentől is aldast varhat kegyelmetek, en is az en edgyügyü nyavalias állapotomban kegyelmeteknek meg szolgálni igyekezem.

Kegyelmetektől is választ varvan, Istennek Atyai Oltalmába és gondviselese alá edgyen edgyen sziből ajánlom kegyelmeteket. *Claudiopolis [sic]* die 31. Januar 1665.

Kegyelmeteknek joakaro szolgája

Szalardi János mpr. ¹⁾

CLXXVI.

[1665.]

I. Apaffi Mihály erd. fejed. vödlevele, a kolozsvári orthodoxus eklézsia számára, ország helybenhagyásával adott sónak bárhová harminczad- és vámmentesen szállithatása iránt.

Michael Apaffi Dei gratia Princeps Transilvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Fidelibus Nostris, Generosis Egregiis et Nobilibus, Praefectis, Salium Fodinarum Inspectori, Camerarijs, Tricesimatoribus ac eorum Rationistis, Exactoribus, Pontium et Vadorum Custodibus ut et eorum vicegerentibus [sic] Cunctis etiam alijs quorum interest, seu intererit, caeterisque universis et singulis Cujuscunque Status, conditionis, honoris, ordinis, gradus, dignitatis officij et praeeminentiae functionisque hominibus ubivis in ditione nostra constitutis et commorantibus nobis dilectis, Salutem et Gratiam nostram. Az Colosvári orthodoxa Ecclesiának számára, az nemes országtól, az mi kegyelmességünkben conferáltatván az Aknákrol bizonyos számú soo, hogy azt birodalmunkban levő minden harminczadokon és vámokon, harminczad és vám nélkül az hova kívántatik szabadoson elbocsássák, kegyelmesen megengedtük. Minekokaert kegyelmesen és igen serio parancsollyuk minden rendbeli fellyebb megirt ez dolgot illető Tisztviselő hiveinknek, utannalevőknek is, azon megnevezett Colosvari Ekklesiának, az Aknákrol tőlünk és az országtól conferaltatott Savait minden harminczad és vám nélkül s attol valo solutio nélkül szabadoson elbocsássa és bocsáttassa; annak nem praestalasaért meg ne akadályoztassa, sem pedig valami szin és praetextus alatt, semmi javokban meg ne karosítsa, másnak is ne engedye, szállittathassak szabadoson, valamelly fele job és hasznosbnak itelik, Secus non facturi, Praesentibus perlectis, Exhibenti restitutis. Datum in Castello nostro Radnoth. Vigesima Septima mensis julij Ao Dni Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo quinto.

Apaffi m. pr.

[L. S.] ²⁾

¹⁾ Az *ereletiből*. [Pasc. II. Nro 181.]

²⁾ A kolozsvári *er. ref. főtanoda* levéltárában levő *ereletiről* *rett egyszerü másolathól*.

CLXXVII.

[1666.]

I. Apaffi Mihály erd. fejed. Magyarország Részeinek ura, székelyek ispanja rendelete, melyben Kolozsvár városába őrséget s élére kapitányt állit, a városra ennek fentartása végett külön költséget ró s az őrség, kapitány és városi polgári hatóság közötti viszonyt szabályozza.

Nos Michael Apaffi Dei gratia Princeps Transsylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Damus pro memoria per praesentes, quod in hoc Anno praesenti 1664 die vigesima Martii. Mivel ez mostani közönseges Hazánk javára czelozó kész kételen kényszerítettésünkre nézve kívántatott az Nemes orszagtól delegaltatott Tanács Uri Főrend és Statusokból álló Becsülletes hiveinknek megedgjezet értelméből becsülletes Tanács Ur hivünket Nemzetes Ebeni István Uramat Colosvár megjelenek egjik Fő Ispannyát azon Kolosvár Várossanak meg tartására es oltalmazására Fő Kapitánynak is allitanunk.

1. Ezokáért töttünk ilyen rendelést, hogj, az itt Kolozsvárban tartando Praesidiariusok expensaira adgjon Colosvár városa annuatim paratas pecunias tizen negj ezer forintokat, [mellynek magokis annualtak]. Azonkívül az Két Vármegjeből száz száz kis köből buzaknak administratioját. Az monostori harminczad is arra fordittassék. Hogj ha penig az Isten eo Felsege olly modot mutat benne, hogj avvagj kevesseb Praesidiumot kellenék tartatni, avvagj, az Praesidiumoknak valamely része oly lenne, melyre kevesseb Erogatio kívántatnék, tehát az buzabol és Harminczadból bejőhető Summa fenn maradván, az mennyivel kevesseb lenne az erogatio, az kolosváriaktól megh igirt tizen negj ezer forintokból defalcaldjék.

2. Hogj minden nemü Privilegiumokban, Törvényekben, szabadsagokban és minden jo rendtartásokban, melyekkel ab antiquo eltenek, megtartani akarjuk Kolosvár várossanak lakossit, és az Praesidium benn letivel, Summa penz igéretivel [mivel el kerülhetetlen szükség kényszeríti mind az Orszagot, s mind peniglen minket reá,] Privilegiumoknak praejudiciumaval ez iránt ezek nem kívánnjuk hogj legjenek.

3. Egjeb adoasztol, saczoltatástól, gazdálkodástól, Posta szekér és Lovak adásától, Ország közzé valo szolgálattól immunisok legjenek, hanem ha az magok Várossát kellene építeni, *mellybenn is a Nemes Ország meg masummet is tartozik segitteni*, az mellett Török követeknek, avvagj Törökhöz küldöt Postaknak, követeknek tartozzanak gazdalkodással és posta lo adással.

4. Hogj az Városnak kolcsai két felé tartassanak, az lehetetlen dolog, sok inconvenientiák is következhetnének belőlle, mindazáltal arrol valo dispositio ez légjen: mind az Városnak s mind az Munitios helynek Kolcsai az Kapitány kezében állyanak, de ugj, hogj valamikor ki kell nyitni, vagj bezárni az kapukat, egj Fő Polgar es Kapitány szállására menván, adassék edgjik kolcs az Polgar kezében, az masik az kapitány embere kezében, és ugj nyissak ki s ugj zarjak be is; Véghez viven dolgokat, reportallyak ujjab-

ban az kapitány kezében. Az Munitiókat is az kapitány és az Biraktól arra rendeltetendő hites ember inventallyak conjunctim edgjütt mentol titkosabban lehet, hogj ki ne czégérezzék mindenek előtt annak mennyisége.

5. Nem praejudicálván semmit az Privilegiumnak ezen dolog, hogj az Fő és Vice Capitánynak, Porkolabnak, Majornak, bizonyos számig determinative magok asztalára bort hozhatniok engedtessek meg, egyéb-iránt senkinek indifferenter akar mi szín alatt idegen bort béhozni szabad ne legjen; Mivel penig ez nagj Summanak nagj részének az bor jövedelméből kell meg szereztetni, borok penig az Városbelieknek két esztendőök alatt magok heljjeken nem teremvén, az mostani borok is el fogjván, kényszerítettnek az szükségre nézve, magok is idegen bort be szerezni, az míg Isten újabb borral meg áldja hegjeiket; Az uj bor bejövén, magok kívánsága szerint ne legjen szabados idegen borokat bé hozni, mely Casusért Privilegiumok is ne sértetődgjék meg.

6. Ide nem értvén azokat is, kik nem eladni, hanem magok szükségére hoznak bé; valamit az Város piaczara béhoznak eladni, mellyet vékával szoktanak mérni, minden véka buzától két két pénzt, az kabonának [iggy] vékájától egj egj pénzt tartozzék az el ado ember adni. Az mit penig az Város vagj borból, vagj husból és egjebből is valami proventust csinálhatnak, legjen az Város szabadsagaban.

7. Kinek kinek magha szükségén kívül valamely szekereken valamit el adni hoznak az Városra, vagj [ha] az Hostatyok meg epülne az Hostatra, két ökrü szekertől egj polturát, négy okritől két polturát, hat ökrütől három polturát, et sic consequenter tartozzanak adni, hasonlokeppen, az lovas szekerektől is, az terhes edgjes lovaktól is, kik el adni valot hoznak, két két pénzt exigalhassanak.

8. Az Városon kívül lévő Falukban, kik egj mely földig feküsznek, nevezet szerent peniglen Monostoron, Fenesen, Bacsban, Korodon, Papfalván, Szamosfalván, Györgyfalván, három pénznél alab az husnak fontyát adni szabad ne légjen, melynek is az egj egj pénzet ha magok szabad jo akarattyok szerint administrálni Kolosvárra az Tiszteknek tudniillik, az Városiaknak nem akarnák, kik annak perceptiojára rendeltetve lesznek, tehát az Falus Birák és az Varmegje Vicze Tisztei kötelességek szerint hittel is exigalván, tartozzanak hittel is be szolgáltatni.

9. Mivel az Városnak az falka üdökben idegen Nemzeteknek rajtok lakások miatt, sem jóságok épségben, benn repositumok meg nem maradt, s az Városbeli szegénységtől is semmi olly proventust nem várhatnak, mellyekből az penznek megszerzesebeli remenségeket várhatnak, hanem az jövendőbeli jövedelemből kelletik magokat reája késziteniek: mostanság azért az fizetésre ha szintén reá nem ketelenítettnek is, mindazáltal, három holnapok eltelve az negjed részét, esmét három eltelve meg más negjed részét et sic consequenter tartozzanak megadni, ugj hogj az utolszori terminus légjen az jövendő 1665. esztendőbeli Husvét napján.

10. Az adosságot kiki mikeppen kérhesse meg, abban nem praescribalunk, hatalmunkban nem lévén, de ha nem fizethetnék, különbennis

ugyan haladni kell az fizetesnek; Az kikre az Sanczban vetetett Summa vagyon- s el bujdosának, azoknak reductioja vagy fizetésekre való kenszerítettések felől adatattnak patens mandatumok requisitiokra. Az negyven ezer forint restantiabeli adosság felől peniglen választ nem tehetünk, mivel nem authoraltattunk abban az nemes Orszagtól.

11. Mind az Kapitánynak, s mind az praesidiumnak szallas adással tartozzék az Város lenni, egjebbel semmivel nem, ennek penig ingyen kell lenni, kinek kinek személyéhez képpst. Az kapitánynak mindenek felett, ugj vagjon hogj az Praesidiumon vagjon Directioja immediate, de az egész Városnak hitésnek kell lenni, az mint fellyebb is meg vagjon írva, hogj az Városnak oltalmazásában az Capitánytól fügjenek és az Praesidium ellen nem igjekeznek. Hogj ha penig Praesidiumbeli, és Városbeli emberek között valami veszekedés lenne, melly lehetetlen hogj ne történnék, abban ilyen observatiot tarcsanak. Akár Városbeli, akár Praesidiumbeli ember légjen az veszekedő [ember] személy, szabad légjen minden discretio nélkül megfogni az közel lévőeknek, ugj hogj a Praesidiumbeli személyt megfoghassa az Városbeli, az Városbelit is megfoghassa az Praesidiumbeli, de megfogván az Városi ember vitessék az Város birájához, az Praesidiumbeli az Capitányhoz s az előtt igazodgjék el törvény szerént dolga az bünösnek. Hogj ha peniglen nem Praesidiumbeli személy, az ki veszekednék, ahoz ninesen semmi közü az Capitánynak, hanem az Város birája igaziesza az eo Törvények szerént.

12. Az Praesidium olly disciplinában tartassek, hogj az Városbeli emberekkel gazdajokkal ne veszekedgjenek, gazdálkodásra is ne erőltessenek, hanem illendő becsülleteket egymásnak adgják meg, szállások penig hol és mint légjen, az Kapitány az Város birájával edgyütt illendőkeppen rendelleyek el; Kolosvári ember ha szintén Praesidium közze iratna is magat, semmi nemü tereh viselés alól ne eximáltassék.

13. Ha kik a Nemesi rendek között az Városban házat vennének vagy vöttek volna, ugj mint edgjik Városi Gazda tartozzék az Városban minden onust egjaránt supportalni. Ha penig közölök valaki béres házat fogadna, alkudgjék ugj az gazdával, hogj minden onust az gazda vállallyon magára, alioquin mint más Sellér azt az onust supportalya.

14. Mind azokban hogj ha mind két részről olly sullyos nehézségek interueniálnanak, az üdőknek folyásával az Nemes Ország Gyűlésében légjen szabados megorvoslásának modalitassa.

15. Végezetre peniglen ha Isten eo Felsége ingyen való jovoltából bekességünket meg adgja, es az Nemes Ország securitassat meg ismerheti, hogj Praesidium nélkül hagjatassék az Varos, méltó lészen mind az Várost, mind magunkat attul a közönseges gondtul meg mentenünk, mellyet engedgjen Isten rövid üdön meg őrnünk, melybenn is ne praejudicallyon az Praesidiumnak semmit is itt benne létele, és ahoz tartozo egjeb dolgok az Város Privilegiumának.

Mind ezekről az Kolosváratl lévő Híveinknek magunk keze írása és

pecsetünk alatt költ levelünket akartuk adni, mellettünk lévő becsülletes Tanács Ur hiveinknek és az Nemes országtól delegáltatott fő rendek keze írási és pecséti adatátván hozza. Datum Anno et loco praenotatis.¹⁾

CLXXVIII.

[1666.]

Kolozsvár város maga felajánlása: miképen hajlandó magát a végőrségi állapotnak és terheknek alávetni.

Ad Universos Status et Ordines Trium Nationum Regni Transylvaniae, et Partium Hungariae eidem annexarum, Legatorum Colosvariensium humillima oblatio. Anno 1666.

Jó emlékezetiben lehet a nemes Orzágnak, az elmúlt esztendőbeli első Fejérvári Ország Generalis Gyűlésben írt Articulusoknak continentiaja szerint, Városunknak Nobilitatioja, az holott némű némű akadályok miatt in effectum nem mehetvén, annakutána újjabban az utolsó Fejérvári Gyűlésben ugyanazon dologról az nemes ország ismét concludálván, Méltóságos Commissarius uri rendeket delegált volt abbeli állapotunknak jó karban való állítására; kihez képest az akkori Articulus lévén ő Nagyságok s ő Kegyelmeik instructiojok, bizonyos difficultásunkat írásban feltölttük; de mivel annak remedeálása ő Nagyságok s ő Kegyelmeik instructiojokban nem volt, halasztatott ez mostani Ország Gyűlésére. Mellyre nézve mÿs az Nemes Országhoz, igaz tökéletes engedelmességünket akarván megmutatnunk, Nagyságtoknak igen alázatosan méltó kívánságinkat s némű némű difficultásinkat kegyes szeme eleibe kényszerítettünk terjeszteniünk.

1. Hogy nemesi szabadságunk ne csorbán s névvel csak, hanem oly praerogativával s immunitással adattassék Nagyságtoktól, mint akármely más igazi nemesi szabadsággal élő nemesek örvendeznek, Főispánytól dependálván s Kolosvármegyéhez incorporáltatván; mert egyebiránt kapitánytól való dependentiát fel nem vállalhatunk, annál inkább praesidiariusoknak agnoscáltatni semmiképen magunkat nem offerálhatjuk, repugnálván az az igazi nemes szabadságnak.

Hogyha pedig az nemes Vármegye Nemessége úgy fog hallgatni kapitány uramtól, mint kapitányától, nekünk is ahoz kell accomodálni magunkat. De ha az nemes Vármegye mint fő Ispánytól, a minthogy eleitől fogva szokott hallgatni, úgy hallgat, mÿs a nemes Vármegyével mint fő Ispánunktól úgy hallgatni készek leszünk. Az felülésben pedig ilyen modalitást ki-

¹⁾ A városi levéltárban levő egykoru hitelesítetlen másolatról, melynek tökéletesbítése az 1666-iki, ugynevezett három pecsétű oklevél. [Esz. I. Nro 16.] Eredetije a fejedelem aláírásával s pecsétével volt hitelesítve. Én láttam ilyenből vett másolatot, melynek címe: „*Constitutio Michaelis Apaffi* I.^{us} gróf Kemény József ily sarkiratu gyűjteményében: *Collectanea Diplomatico-Historica Reg. Hungaricar. et Transilvanicar.* Tom. IV. Viennae Austriae pag. 245–254. Meg van ez a volt erd. kir. kormányzszéki levéltárban is, régi jelzés szerint. [Cista I. Nro 7.]

vánunk observáltatni, hogy midőn fő Ispány uram az excursiora a zászlókat kihozattya, tehát mŷs akkor velünk in territorio benn lakó becsületes Vármegyebeli nemességgel együtt annak a véghelynek oltalmára és javára felülni, egyetérteni, excursiókat tenni, tehetségünk szerint, minden alkalmatossággal készek leszünk.

2. Mivel ez a szegény haza, circiter 500 esztendőktől fogva sokszori érdemlett hűségével, szolgálattyaival, sok költségével, fáradságával acquirálta volt sok szép szabadságit és Privilegiumit, azok is, [melyek szegény városunk javára és elfogyott lakosinak gyarapodására szolgálhatnának] in vigore maradgyanak, sőt azok ujjabban confirmáltassanak; Municipalis törvényünkben hasonlóképpen, hogy megtartassunk, azt is a nemes Országtól imploralyuk.

3. Hogy ennek utána is in perpetuum fő Ispány és kapitány személyeken kívül eddig observáltatott mod és rendtartásunk szerint minden tiszteknek választása magunk arbitriumunkban, szabad dispositionunkban légyen, nemzetünkben s hozzánk incorporáltatando atyáinkfiából elegendő residentias Tisztviselőket [igy].

4. Ez is nem kicsin exacerbationk lévén, melyet keserves panaszzal kényszerítettünk Nagyságtok előtt kifakasztanunk, hogy az mi helyünk is privilegiatus, régi szabad királyi város lévén, úgy tudgyuk, hogy az mű hűségünkben soha az nemes ország olyast nem tapasztalt, miért azt érdemelhessük, hogy városunk kapuinak, kolcsainak tőlünk valo elvételével priváltattunk volna. Mindazonáltal úgy hiszszük, Várad vég házának török kézben valo esése az hatalmas Nemzetnek majd szintén városunk küszöbeig elhatott hodoltatása adta tenni az nemes Országoknak; Nagyságtoknak, kegyelmeteknek alázatosan instálunk, ez aránt valo fájdalomunkat értvén, mutassa oly atyai affectusát, hogy a miképpen Cassa városának, úgy mi nekünk is kapuinknak edgyik kolcsa adassék meg, hogy így ez világ előtt is, jó hírünk nevünk ez iránt is szívünk keserűségére ne kisebbítették.

5. Hogy az czéhek állapottya, mellyet az tavai első fejevári Ország generalis Gyűlésekor is Postulatumban feltöttünk volt, az ő rendtartásokban intacte megtartassanak. Példa felső Magyarországi véghelyeken levő állapotok, a holott is minden czéhek igazsága szorosan observáltatnak.

6. Hogy senki közülünk in suis justis juribus, haereditatibus, aut quibusvis bonis ne turbáltassék, és semmi uton módon ne injuriáltassék, a minthogy ma is némelyek örökségünket szabadon birják; hanem a kik városunkban laknak, vegyenek házat, örökséget, avagy gazdájának szállásától tartozzék bért fizetni, juxta Approbatum Regni Constitutionem Part. 3. Tit. 81.

7. Mivel az Nemes Országtól ez a szegény város véghelynek pronun-
ciáltatik, úgy tetszik, méltán meg kívánhattunk, hogy tempore expeditionis bellicae, personalis insurrectionis, annál inkább zsoldos állítására hazánkon kívül ne kényszerítettessünk, azonkívül is súlyosabb szolgálat kívántatván tőlünk a helynek állapotjához képest, hogynem a távolabb lévő becsületes nemességtől. Ha pedig mostani alkalmatossággal mindeneket nem advertál-

hatnánk, melyek ultro citroque néznek mind az országnak, s mind magunknak is emolumentumára, ne legyen késő ennek utána is az időnek mivoltához képest Postulatumban feltenni, s jó alkalmatossággal corrigáltatnunk. ¹⁾

CLXXIX.

[1667.]

Kolozsvár városának a Fogarasban 1666-n febr. 24-n tartott országgyűlésen vég helylyé és nemes várossá nyilatkoztatása, Kolozsvármegye főispánja alá rendelése, benne katonai helyőrség s élére főhadnagy állítása, általában egész polgári rendszerének ideiglenes felfüggesztése iránt kelt országos határozat.

Nos Universi Status et Ordines Trium Nationum Regni Transylvaniae, partiumque Hungariae eidem incorporatarum ²⁾ Damus pro memoria per praesentes, quod in hoc Anno Domini, Supra Millesimum Sexcentesimo Sexagesimo Sexto, die uero currentis Mensis Februarii vigesima quinta, instante videlicet generali nostra Congregatione, ad diem primam praelibati Mensis Februarii, in Oppidum Fogaras, indicta, de et super negotio, factum Civitatis Colosvar, ejusdemque incolarum et inhabitatorum, tangente et concernente, per Dominos Consiliarios, reliquasque ex antefatis Tribus Nationibus Regni Transylvaniae, partiumque Hungariae eidem annexarum, personas, ad hoc ipsum delegatas, conclusum est modo subnotando: — Isten ítéletiből Szegény hazánk már annyira jutott, hogy Colosvár már végh Bástyája, mely nyomorult sorsunkra nézve kénszerítettünk ő kegyelmeket Nemessi szabadsággal condecorálni, hogy így ő kegyelmek is mind annak az Uég helynek, s mind ez nyomorodott hazának szolgálatyokra alkalmasban megfelellessenek, lénén azért ő kegyelmeknek az Civilis Statusból ez mostani Nemesi állapotban való állittatásokban holmi Difficultások, melyeket in scriptis ő kegyelmek bé attanak; hogy azért azon Difficultások csendesebb uton igazításba tétethessenek, az mi Kegyelmes Vrnk ő Nagysága Kegyelmes annuentiajából egész orszagul rendeltük volt Tanács Vr Atyánkfiat, ő kegyelmeket, ő kegyelmek mellé hecsületes atyánkfiat mind az három Natioból, kik is azon difficultásokat Colosvári Atyánkfiainak, azon uég helynek csendeseb és job karban való állittatására, így dirimálták.

Ad Primum. Ugy igyekezi az Nemes ország az Colosvári állapotot moderálni, hogy valaki abban az Vármegyében Fő Ispán is, azért ez aránt nem lészen difficultassa az Colosvári vrainkuak, Praesidiarius neuet is bár ne visellyenek, annál inkább attol ne félljenek, hogy valamely más vég helyben Praesidiumul collocaltassanak, mert olyan nem lészen; de azt az Nemes ország igen méltán megkévánnya, hogy az hireknek mivoltához képest, nem válogatván az dolgokban semmit, valamikor az Colosvari Fő Kapitány,

¹⁾ A városi levéltárban levő egyszerű másolatról.

²⁾ Hosszas, gyakran éles tárgyalása e kérdésnek a szövegben ki van fejtve. [Lásd rámutatást: *Fasc.* I. Nro 16, számú oklevélben.]

ki egyszersmind Fő Ispán is lészen, parantsolni fogja, oda mennyenek és azt tselekedgyék tehetségek szerint, az mit az szükség kíván, és ő kegyelmeknek parantsoltatik. Az fel ülésnek modgyát az mint ő kegyelmek kívánnák, abban sok homály vagyon, mert ha azt értik rajta, hogy csak akkor üllyenek fel, és mennyenek ki az haza szolgálattýára, midőn az Fő Ispán el megyen, ez méltatlan kívánság sok okokra nézve, mert neha csak particulatim kell excursiot tenni, nagyobb dolgoknak félelme és várása léuén hátra; néha beteges állapottya az Fő Ispánnak azt meg nem engedné, ha szintén akarná is hogy elmeheessen; ezen kívül is sok külömbféle Casusok eshetnek, mellyeket most ember elméjével sem érhetne fel, azonban egy ilyen exceptioval való élés, az egész dolgot bontaná el, s az haza veszne el miattá. Azért illyenekkel ő kegyelmek ne éllyenek, hanem az mint fellyebb vagyon írva, az Fő Ispán parancsolattýára szolgállyanak hiven tehetségek szerint, az ő kegyelmek eleiben adando Instructiohoz tartván akkor magokat, kétség nélkül illendő dispositio nélkül nem bocsáttya el az Fő Ispán őket, ha szintén maga nem mehetne is. Az is méltó, hogy az mely Nemes Vraink ott Colosváratt resideálnak, az haza szolgálattýából magokat ki ne vonnyák az illyen Casusokban, azt kívánván az igasság; az Fő Ispán az dolgoknak mivoltához képest meg fontolván, az egész Praesidiummal, azon helyben mostan meg nemesedett Colosvariakkal, és ugyan azon városban szállást tartó külső Nemes emberekkel, mikor kellessék ki menni, ezt is per expressum hozzá tévén, hogy az fő rendek kiki, az kik jó lovasokat állítani akarnak, állyon arbitriumokban magok ha ki akarnak is menni személy szerint, avagy nem, az minthogy az városi rendből valok közzül is ha kik jó lovast állítanak, ámbár magok személyek szerint ne mennyenek bé az szolgálatra.

Ad Secundum. Privilegiumoknak bontogatásához nyulni nem akarunk, hanem csak szintén az mint maga az dolog az Colosvári Uraim állapottyát megváltoztattya, ahoz képest nekünk ez tetszik: Hogy meg nemeseduén már ő kegyelmek, az Biro nevezeti helylén Nemes hadnagy legyen, az Polgárok helylén Assessorok, töb rendbeli processusok peniglen ámbár ő kegyelmeknek maradgyon helyben, addálván ezt hozzá, hogy száz forintig való dolog decidáltassék az ő kegyelmek forumán finaliter, fellyeb való dolog penig ott el kezdődván, per viam Appellationis bocsattassék az Vár megye székire, es ha az dolognak merituma azt kívánná, onnét fellyebb is, ezt az dolog maga hozza magával, mert az meg Nemesedés által ő kegyelmek Colosvár megyének Nemes Tagjai lévén, annak forumára is kell felmenni az Derék Causáknak. Mivel penig azt hozván magával az boldogtalanság, hogy eddigh is külső Nemes Atyáinkfiai sokan mentenek Colosvárra pro refugio, ennek utánna is, kétség nélkül sokan fognak telepedni, lehetetlenség, hogy azoknak is ne történnék azon városban valakikkel peri; hogy azért az igasságnak ki szolgáltatása felől egyik fél is az másik ellen ne kételkedgyék, sött nagyobb szeretetben és egyességben élhessenek, kívánsztatik, az Colosvári Vrain valamikor törvényt tesznek, külső Nemességből álló becsületes személyeket adhibeálllyanak magok kozzá hármat avagy négyet, hogy ha penig annyi nem lehetne, legaláb kettőt. Ezt méltán nem

nehéztehetik ő kegyelmek, ha igasságossan akarnak cselekedni, mert az igasság nap fényt kíván.

Ad Tertium. Mivel ő kegyelmek mostan incorporaltatnak az Colosvári realis Nemes Emberek közzé, hogy kötelességek oda is ne legyen, az lehetetlen. Azért vármegye Gyűlésén Fő Ispan és utánna való Tisztek jelen létében egyenlő Consensusból Hadnagyot, Assessorokat választanak, az Hadnagyok meg változtatása hasonlóképpen legyen, mint szintén Vármegyék Tisztei is szoktak változtatni, Municipalis törvények az miben az Nemesi Szabadságnak, az ország törvényének nem derogál, fen maradhat, in bonis et haereditatibus, successione, divisione, intra territorium eorundem.

Ad Quartum. Magunknak is nagy szívünk fájdalmára vagy, hogy az dolognak így kellett lenni, de mivel Isten az mi bűneinkért Colosvárat már vég helyre tette, az dolog magával hozta, hogy úgy kellett lenni; Azért ha Isten Váradot kezünkben adgya, örömet abból kedveskedünk ő kegyelmeknek.

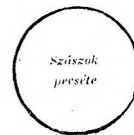
Ad Quintum. Helyben maradhat az Czéheknek állapottya, az fellyebb megírt punctumokban inserált dolgoknak bántódása nélkül.

Ad Sextum. Hogy valakit ő kegyelmek közzül magok javaiban, jóságghiban megbáncsunk, gondolatunkban sínesen, az közönséges Praesidiumnak ő kegyelmek rendellyenek oly szállást, hogy az kibontakozas károkkal ne légyen, az Fő Tisztek szállásoknak gyakori változtatása alkalmatlanságot hozna magával, fen maradván abból is az kapitány authoritással, hogy becsületes Ember oda menvén, holmi szükséges dolgai végett rendeltessen illendő szállást.

Ad Septimum. Hogy Soldos állításra kényszerítettessenek valaha ő kegyelmek, nem illendő, másképpen való szolgálatttyokat kívánván az Nemes ország; de az mint kívánniák ő kegyelmek, hogy tempore expeditionis bellicae, personalis insurrectione ne kényszerítettessenek, ez aránt láttatnak ő kegyelmek az időnek s az dolgoknak praescribálni, mellyeknek egyedül az mindenható Isten parancsolhat, azért mind az Fejedelmeket, mind az hazát az szükségnek mivolta taníttya meg, mellyik helyet és mint kell oltalmazni, azért ő kegyelmeknek is arra kell azt hadni, el hién bizonyosan, hogy Colosvárat mint vég helyet, nem exhaustiálják soha úgy, hogy az helynek veszedelme következzék, sött mint szemek fényét úgy igyekezik oltalmazni. Ezen dologhoz taresák már ő kegyelmek magokat, hogy se magokat ne fárasztják, se minket többé ne busítsanak, mert azon helynek alkalmatossága tovább ez dologban nem bocsát.

Quam eorum deliberationem, modo praemisso factam, in omnibus suis punctis, clausulis et articulis, approbantes, confirmantes, et ratificantes sub triplici nostro sigillo, extradandam duximus et concedendam, aequitate Communi suadente. Datum in Generali nostra Congregatione in Oppido Fogaras, die vigesima quarta Mensis Februarii, Anno Domini supra Mille-simum Sexcentesimo Sexagesimo Sexto. //

Correcta in margine

Universi Status et Ordines Trium Nationum Regni Transylvaniae,
partiumque Hungariae eidem incorporatarum ¹⁾

CLXXX.

[1666.]

Sawicki János Lengyel ifjúnak széles mesterség tanulása végett tanuló növendékké — apróddá —
fölvétele iránt kelt bizonyítvány.

In Nomine Domini Amen!

Quaelibet, ajunt, Regio habet suos mores: quodlibet vitae genus certis devinctum est legibus; quas sequi quemlibet id genus vitae amplectentem par est. Quocirca cum et hic Claudiopoli suis gaudeant juribus et consuetudinibus collegia Artificum, ea transgredi, nec aequum, nec ex usu fuerit. Proinde et hic Juvenis Polonus Joannes Sawicki dictus, qui animum apposuit ad artem Pellioniam discendam, legi et consuetudini se se accommodare nititur. Et eo fine oravit nos infrascriptos, ut tum testimonio fideli ipsi dato, tum etiam interposita intercessione nostra, ejus votum et petatum promoveamus. Quapropter primum testamur candide et ingenue, quod honeste natus, honeste educatus, bonis moribus imbutus, in locis honestis, inter studia et labores ingenio dignos, aetatem puerilem, et juvenilis partem transegerit. Et quod attinet Majores ipsius: Avus paternus fuit Gregorius Filipowicz, Pater Pauly Gregorii, uterque Mercator, uterque Oppidi Czerniechow [in quo etiam hic Juvenis natus est] Incola, uterque probus et honestus. Avus maternus fuit Jeremias Ostropolsky. Causanguineos hic Claudiopoli habet aliquot, omnes probos et honestos, inprimis Matrem, Elizabeth Pauli Jaremownam, probam et piam foeminam; item fratrem et sororem germanos. Majores ipsius omnes fuerunt liberi, nulliusque subditi aut mancipia; licet sub Protectione Magnificorum Niemiwiciorum, sed certis limitibus circumscripta vixerint. Compatres sive Susceptores hujus Adolescentis fuerunt Andreas Czerniechowsky et Marianna Pellienis [*sic*] cujusdam Uxor. Huic testimonio addimus preces et intercessionem nostram, ut sine haesitatione preces illius inveniant locum: et ut haec sint majoris valoris, et facilius fidem inveniant, utpote bona fide et conscientia attestante

¹⁾ Az *ereletiből*, mely finom regál papírra van írva s a kijelölt helyeken a három nemzet pecsétével megerősítve. A *magyarok* pecsétén a czimer sas, körirata: * SIGILLVM X COMITATVVM X TRANSILVANNIE. A *székelyekén* a czimer balról az új hold, jobbról a nap, körirata: * SIGIL. NATIONIS ¹⁾ [E nyomáson nem látszik, minő elválasztó jegy van a szó után] SICVLICE LO ERDEL ²⁾ [E nyomáson nem látszik, y vaue, vagy valami más elválasztó jegy.] ORSZÁGÉ HÁ *. A *szászokén* a czimer a hét vár, körirata: SIGIL. NATIONIS * SAXONICAE. * ROM NEMZETIBOL AL. Hátlapján ez írás: Az B: peczetű leuel. [Fasc. N. Nro 7.]

scripta, adiicimus nomina et cognomina nostra propriis adscripta manibus.
Datum Claudiopoli A. Domini 1666 die 29. Julii.

Andreas a Moscorow Lachovius m. pr.
(P. H.)

Samuel Loukiviez.
(P. H.)

Jacobus Lubienieckj de Lubieniec. ¹⁾
(P. H.)

CLXXXI.

[1667—1677 — 1695—1696.]

Kolozsvár némely birtokainak a török és tatár hadi sarez kifizetése végett az unitárius és reformált eklézsiák részére történt elzálogosításáról szóló konventi átiratok.

Nos Requisiteiros Literarum et literalium instrumentorum in Sacristia siue Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colos-Monstra repositarum et locatorum, ac quarumlibet judiciariarum deliberationum legitimorumque mandatorum Excellentissimi Domini Gubernatoris Regni Transsilvaniae etc. Domini nobis colendissimi Executores. Damus pro memoria per praesentes, Quod Reverendus Georgius Batai Minister Ecclesiae Réformatae Claudiopolitanae, ejusdemque Curator Ecclesiasticus coram nobis personaliter constitutus, Exhibuit et praesentavit nobis literas quasdam ternas, Primas quidem Conventus hujus nostri, de et super fassione Supremi Ductoris Nobilium, Juratorum Assessorum ac ipsius universitatis Ciuitatis Colosvar, mediantibus Egregiis et Nobilibus Valentino Schmidt, Joanne Jo, Stephano Kobzos, ac Michaelae Lucs ex praecipuis Senioribus dictae Ciuitatis Colosvar, praetacto Conventui in scriptis exhibita et praesentata, ac orali etiam ipsorum fassione coram eodem Conventu ratione Inscriptionis et Impignorationis Certorum Bonorum ac jurium suorum possessionariorum, utrique Ecclesiae Unitariae videlicet et Orthodoxae, certis quibusdam causis in ipsis literis specificatis solenniter facta et celebrata conscriptas et emanatas; Alteras vero Egregiorum et Nobilium Gregorij Keczei, Casparis Debrösi, Johannis Polyik et Reverendorum ac Clarissimorum virorum Superintendentis Unitariorum et Andreae Porcs-halmj ministri Ecclesiae Orthodoxae, cum Nobili senatu et senioribus Primatumue [*sic*] Ciuitatis Colosvar, Transactionales, de et super Praedio et Territorio Tarcasaziensi, ex Protocolo praetactae Ciuitatis, per Juratum ejusdem Ciuitatis Notarium ad Requisitionem suprafati Reverendj Georgj Bataj extradatas; Tercias porro Itidem Conventus hujus nostri, super Contradictione et protestatione Egregii et Nobilium Michaelis Budaj, Johannis Polyik, Casparis Debrösi, Stephani Kobzos, Pauli Hoccz, ac caeterorum Curatorum Bonorum videlicet dictae Ecclesiae Reformatae Claudiopolitanae mediantibus Nobilibus, Stephano Hidvégi et Petro Szöcs Ecclesiae ejusdem

¹⁾ A *szöcs czék* ládájában volt s papírra írt *ereletiből*. Külsőjén ez állott: Johannes Samiezki nemzetség-levele.

Aedilibus, contra suprafactam Transactionem, in Scriptis praesentata, ac viva etiam voce ipsorum celebrata, confectas et emanatas tenoris infrascripti. Petens nos debita cum instantia, ut nos praetactarum literarum paria, Transumpto literarum nostrarum inseri et inscribi facientes par seu Transumptum hujusmodi, jurium ejusdem Ecclesiae uberiores futuram ad Cautelam necessarium, sub sigillo Conventus nostri Authentico eidem extradare et emanari facere vellemus. Quarum quidem literarum tenor et verbalis Continentia sequitur eo modo; Primarum videlicet: Nos Requiritores et literalium instrumentorum in Sacristia sive Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colos-Monstra repositorum et locatorum, ac aliarum quarumlibet judiciariarum deliberationum legitimorumque mandatorum Illustrissimi ac Celsissimi Domini, Domini Principis Executores etc. Datus pro memoria per praesentes, Quod Egregii et Nobiles Valentinus Schmidt, Johannes Jo. Stephanus Kobzos et Michael Lues ex praecipuis Senioribus Civitatis Colosvar nomine et vice Egregiorum et Nobilium supremi videlicet Ductoris Juratorumque Assessorum, ac totius Communitatis dictae Civitatis Colosvar, nostram personaliter venientes in praesentiam, exhibuerunt et praesentaverunt nobis in Scriptis, certos quosdam praefatorum Dominorum Supremj Ductoris Juratorumque Assessorum ac ipsius Communitatis Articulos, super Inscriptione et impignoratione certorum Bonorum, ac jurium suorum possessionariorum, utrique Ecclesiae Claudiopolitanae, Unitariae videlicet et orthodoxae, ex infrascriptis causis facta Conscriptos, quandam Vim et formam fassionis eorundem exprimentes in se se, ac per eosdem in solenni eorum Congregatione pariter et unanimiter confirmatos; Petentes nos ijdem debita Cum instantia, ut nos eosdem Articulos Transumpto literarum nostrarum inserere, sub sigilloque nostro Conventuali et Authentico jurium eorundem futura pro Cautela, eisdem extradare et assignare vellemus: Quorum quidem Articulorum tenor et verbalis Continentia sic se habebat. Anno 1667 die 19. Novembris Egregii ac Nobiles Domini Jurati Nobilium totius Civitatis Colosvar, solitum congregationis suae in locum, in superiorem scilicet Domum Senatoriam una cum nonnullis Dominis etiam Nobilibus Comitatus Colosiensis rite et legitime congregati, sequentia concludunt, instarque Decreti Civitatis Confirmant. Nyilván vagjon mindenek előtt, mÿs meg vallyuk egész városul, hogy az elmúlt háborúságos, és szegény városunkat s Országunkat pusztító nagy veszedelmekben el fogyatkozván minden értékéből szegény városunknak lakosi, erőnk felett hova tovább peng annál inkább nevekedett a pogányságnak saczoltatása, [mint akkor Városunkban be szorult Nemessegek pecsetes Testimoniumokból ki teezik] nem is lévén hazánk megmaradására reményünk egjeb Isten után az penzbeli complacational; kénszerítettünk azért ezen Városunkbeli Isten dicsősségére alamsnaban conferalt, Unitaria s Orthodoxa Eclésiák javaihoz nyulnunk, Azokkal azon hatalmas nemzetnek utolsó romlásunkra czélozó kegjetlen szandekokat complacalnunk, s azzal kegyelmes Vrunk es a Nemes Orszagh megmaradására szolgálattyaára városunkat megtartanunk, olly remensegh alatt mind-

azáltal, hogj azon inség alol meg menekedvén hova hamarább, mindeneknek előtte azon Ecclesiákat contentálnok; De midőn szabadulásunkra valo pihenest leginkább reménlenénk, azonnal Istennek látogatásából újabb s velünk irgalmatlanabbul báno, idegen Nemzetnek járma szakadott nyakunkban, kinek terhe miá inkább el nyomorodván szegény városunk népe, annyival tovább haladott Ecclesiánk javainak restitualása. Mostan azért szemünk ¹⁾ viselvén mindeneknek előtte Istennek dicsőségét, kegyelmes Vrunknak s Fő kapitány Vrunknak s az orszagnak affelekrül irott kemény törvényit, ki fogjvan varosunknak minden közönséges javaiból, kényszerítettünk ilyen edjessegre s Concordiara lepnünk egész varosul, es öröksegiünkbul ilyen Contentatiokat tennünk, ez két meg nevezett Colosvarj Ecclesiáknak, mellyel noha az Ecclesiák nem szintén bene Contentusok, mindazáltal a jó köztünk lejendő békességes edjességért, jure impignoratio azokat is igj dividallynk, az mint Articulatim ide alabb következik.

I. Az Feleki határ ab antiquo eddég a mint biratott azon Feleken lako Oláhoktul és az Várostop nekik külön kimutattatott es engedelembul usurpaltatott, Erdejével, mezejével, s Szanto földével, Kaszálo reteivel edgjütt etc. Azokat attwk a Colosvárj orthodoxa Ecclesiának számára, jure impignoratio ugj mint Eöt ezert [igj] hat száz negyven nyolcz forint negyven két penzigh, fl. 5648 denar 42 miglen az varas kiválthattya, mindazáltal az rajta lako oláhokat nem mint Jobbagjokat; hanem csak az minemü jussal az varosnak s annak Tiszteinek tartoztak szolgálni s contribualnj; ugj az Ecclesiának is hasonlo szolgálatot tartoznak praestalni. Az melly fundust penig privatim birtak s birnak, azon termett gabonának dézmáját, az Ecclesiának mint Vroknak administrállyák; A mi penig azon határon kívül valo vetemények lészen a város határan, abban az után is az régi usus observáltassék.

II. Hasonloképpen az Also Jozságbéli Veczki, Tormapataki, Kabolapataki, Gyurka pataki, Hoszszumezei szellyel eloszlott varos Jobbagyi indifferenter valamennyn találtatnak possessiojival edgjütt valamint a város birta, azon jussal, igassággal az Unitaria Ecclesiának attuk similiter jure impignoratiois, söt mint szellyel el oszlott jobbagjokat tartozik a város az Ecclesia mellet meg szállításában fáradozni s munkálkodni a maga költségen. Hogj ha penig olly zalogosittando Fundusra kényszeritetnek telepíteni, arrol valo expensajarul tartozzék az Varos az Unitaria Ecclesiát contentalni, az Capitalis summák depositiojakor, melly most teszen fl. 10309 id. azaz Tíz ezer háromszáz kilencz forintot, Az Aranyat tudván fl. 4. mellynek száma Nro 719. Tall. Nro 2236. Oroszl. Tall. Nro 44. Potura s Garas fl. 2890 den. 60. Azonban minden legitimus impetitorok ellen, hirt téuén az Ecclesia tempestive az varosnac, tartozzék olly igyében az város maga költségén oltalmazni mint magáét, hasonloképpen az felekieket is.

III. Az Alparetj malom, melly elsőben csak az Unitaria Ecclesiának zalogosittatott volt, ezután az is felépittetvén az Várostopul, birattassék az

¹⁾ Előtt — kimaradt.

két Ecclesiáktul, lévén mind az két Ecclesiának arra választott Provisora, kik hasznát kétfelé administrálják: Ha hol pedig mi költsége eddig rajta van az Unitaria Ecclesiának, jó igazításban vévén, s fel tudván, refundállyan minden haladék nélkül az város.

IV. Lévén két tova az Varosnak, azok is birattassanak kétfelé, ugymint az alsó Szamosfalva felől Orthodoxa Ecclesiától, az felső város felől való az Unitaria Ecclesiától.

V. Az Varos határán lévő Tarsaházi határt, az Király rétivel, Berkével, To helyeivel, és minden pertinenciáival, attuk az két Ecclesiának, hogy vegjék egyenlőképpen usussát fructussát minden részeinek, ilyen declaratioval, hogj mivel az To helyek kétfelé nem hasíttatnak, birattassanak közönségesképpen az két Ecclesiától, az minemű helyeit pedig feloszthatnj. szabadságok légjen az felosztására, s az mint akarják az szerint való bírására, nem tartozik edgyik félis az másiknak semmi nemű haszon mutatással.

VI. Végezetre s utolszor, mivel nyilván constal már az számvetésből mind két Ecclesiának városul tartozando Adossága, edgjszersmind az is, hogj az Unitaria Ecclesia Adossaga cum fl. 4660 den. 58 pénznel superállyan az orthodoxa Ecclesiát: Azért hogj ez arant is edgjik Ecclesiának is bantodása, sértődése ne következze, az elosztott jobbagjoknak reductioja után haszna vételét az jóságoknak mindkét reszről meg kell vizsgálni s annak haszon vétele szerint kötelezzük magunkat pénzbeli summájához képest, az nagyobb kárban forgo Ecclesiának zalogát, hogj meg öregbítjük, valami javaiból lehet szegény Városunknak. Nos itaque penes supra scriptos, per Annotatos Dominos Seniores exhibitos et praesentatos Articulos, orali etiam eorundem [ex Commissione supra factorum supremi videlicet Ductoris, Juratorumque Assessorum, ac totius Communitatis Nostrae et vice eorundem super praescripta bonorum inscriptione et impignoratione per ipsos facta] Fessione, solemmniter per nos audita ac recepta; Eisdem Articulos praesentibus literis nostris de verbo ad verbum, sine diminutione et augmento, variationeque aliquali, inserentes sub sigillo hujus Conventus nostri usitato et Authentico ad futuram rej memoriam et testimonium praescriptis petentibus duximus eosdem fideliter et Conscientiose extradandum et assignandum, [sic] dolo et fraude quibusvis semotis. Datae Feria prima proxima post Dominicam primam Adventus [nov. 19]. Anno Millesimo Sexcentesimo sexagesimo Septimo. Erantque eadem literae Sigillo Conventus nostri Authentico super Cera alba verginea impressivae communitae ac roboratae, in simplici papyro conscriptae, ac in formam libelli confectae et emanatae. Alterarum vero Transactionalium scilicet talis erat Continentia. In Anno 1677 VI Mensis Martii In Domo Senatorum inferiori Civitatis Colosvar congregatorum, Egregii et Nobiles Domini Gregorius Keczely, Caspar Debrösj, Johannes Polyik et Reverendi ac Clarissimi viri superintendens Unitariorum et Andreas Poreschalni, minister Ecclesiae orthodoxae, tum Nobilis Senatus et Seniorum Primatusue [sic] praefatae Civitatis sequentia pro perpetuo, firmo, rato stabilique et semper valituro decreto conclusere. In Territorio Tarsahaziensj super Taxa sustentandorum Pecorum et Jumentorum alendorum, a Civitate

duabus Ecclesiis Colosvariensibus annuatim solvenda, in Summa fl. 30 super qua tali modo sonat primum punctum: Hogj azon megemlített Tarcsházi határ es Király Réte eléséért annuatim successivis semper temporibus az két Nemes Ecclesiáknak fizettesék fl. 30. melly meg Arendálást minden esztendőben Sz. Györgj napja előtt tartozzék az Város az megemlített két Ecclesiák Becsületes Curatorinak tempestive megjeleneni. Az két Ecclesiáknak eddighi lévén a végzés szerint Jurisdictioja az Tarcsházi Barom legeltető határtul valo fizetés dolgában, melly hogj in posterum is megfizetődjéc annuatim azokkal az Restantiakkal, mellyek még nemelly határjáró Vraméknál vadnak, az fenn specificalt 1677 VI Martii ezen Tarcsházi alkalmatosság dolgában irattatott Punctumoknak minden részeiben, ma ugj mint 24 Junij 1695, in Congregatione Domo videlicet Senatorum Dominorum Nobilium Senatus Exactorumque Civitatis Colosvariensis ratificáltattak. Et ad Requisitionem legitimam Reverendi et Clarissimi viri Dominj Georgy Bataj Ecclesiae Reformatae ministri Colosvariensis extradatum, Per Juratum Civitatis praefatae Notarium mp.

Tertiarum denique Literarum Contradictionalium nempe et Protestationalium tenor sequitur eo modo: Nos Requisiteores literarum et literalium instrumentorum, in Sacristia sine Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colosmonostra repositorum et locatorum, ac quarumlibet judiciarum deliberationum legitimorumque mandatorum Principalium Executores. Damus pro memoria per praesentes. Quod Nobiles Stephanus Hidvegi et Petrus Szöcs, Ecclesiae Reformatae Claudiopolitanae Aediles, nominibus et in personis Egregiorum et Nobilium Michaelis Budaj, Johannis Polyik, Gaspari Debrösi, Stephani Kolzos, Pauli Hocz ac caeterorum Curatorum bonorum videlicet dictae Ecclesiae, nostram personaliter venientes in praesentiam, exhibuerunt et praesentaverunt nobis Protestationem quandam ipsorum Curatorum ratione officiorum suorum, ungarico sermone comprehensam et factam, quam iidem Aediles coram nobis in Conventu nominibus et in personis dictorum Curatorum etiam viva voce ipsorum per omnia celebraverunt; Cujus quidem tenores et Continentias nos ad instantiam eorundem Aedilium, nominibus quorum supra factam, pro maiori rei declaratione, in iisdem, quibus nobis exhibita fuerant verbis, praesentibus literis nostris, juris jam fatae Ecclesiae futuram ad cautelam necessarias, in hunc ut sequitur modum inscripsimus: Mivel az el mult veszedelmes és nyomoruságos esztendőkben, legközelebb ez Városnak az Török és Tatár miatt valo nagy saczoltatásában az Colosvarj Orthodoxa Ecclesiának feles pénze és ezüst marhaj adattattanak a Város számára, mellyről az város semmiképpen az meg nevezett Ecclesiának megli nem fizethetett; hanem holmi jóságbéli portiók adattanak zálogba, melyről az Várassal valo kaptalanban emanaltatott Contractualis level extal; de mitül viseltetven a Város ez jelen való 1677 esztendőben die VI Mensis Martii azon Contractualis levélben specificalt Tarcsházi határnak birodalmában, az Contractualis levélnek tenora szerint élni nem engedte, hanem az ellen mást végezett, melly végzés az Contractualis levélnek s az Ecclesiának

praejudiciumára vajon, mellyet őö kegyelmek semmiképpen nem cselekedhettenek volna; Az Orthodoxa Ecclesiának, azért Curatori protestálnak, hogj semmiben is a Contractus levélnek vigora mellől recedálni nem akarnak, sőt az akkori város avagj vénség végzésinek contradictornak s annak nem annualnak, mivel az Ecclesiáknak praejudiciumára nem végezhettenek volna, ha szintén az Ecclesiabeli emberek között három vagj negj jelen volt is, mivel az Ecclesiától oda expedialtatra nem voltanak, sőt arra való Authoritas nem is engedtetett volt az Contractus ellen való vegezésre.

Super qua quidem protestatione praefatorum Curatorum modo praemisso in Scriptis nobis exhibita, ac viva voce ipsorum Aedilium in Conventu nostro, nominibus saepifatorum Curatorum per omnia celebrata, Nos praesentes literas nostras, Sigillo Conventus nostri usitato et Authentico obsignatas, juris praetactae Ecclesiae ad Cautelam, fideliter et conscientiose ad instantiam dictorum Curatorum extradandas duximus et concedendas lege Regni requirente. Datum Sabbatho proximo ante Dominicam Vigessimam tertium post Trinitatis [jun. 8.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Septimo etc. Erantque eadem etiam literae sigillo Conventus nostri Authentico super cera alba verginea impressivae communitae ac roboratae, in simplici papyro conscriptae, ac in formam libelli confectae et emanatae. In altera ternione vero ejusdem arcus papyri ab extra haec legébantur scripta: Anno 1678 die 30 Maji haec introscripta protestatio, exhibita in Conventu nostro per Michaëlem Jenei officialem Ecclesiae Orthodoxae Claudiopolitanae Nominibus et in personis Universorum nobilium Orthodoxorum Claudiopolitanorum viva voce ipsius per omnia celebrata est Coram nobis Requisitoribus Colosmonostrae mp. Et iterum; Anno 1679 die 9 Martij exhibita etiam secundaria vice praetacta protestatio per eundem Exhibitorem Michaëlem Jenei nominibus et in personis quorum supra ac etiam viva voce sua celebrata est per omnia coram nobis Requisitoribus Colosmonostrensibus mpr. Nos itaque praefati Reverendi Georgy Bataj instantiam seu petitionem nobis propterea factam, justam, legitimam, juri-que Consonam esse agnoscentes, praetactarum literarum paria sive tenores Transumpto praesentium nostrarum sine diminutione, augmento, Variationeque prorsus aliquali inseri et inscribi facientes, per seu Transumptum hujusmodi juris dicti officij ejusdem uberioris futuram ad Cautelam, sub sigillo conventus nostri Authentico fideliter et conscientiose eidem extradandum duximus et Concedendum, Communi justitia et aequitate svadente. Datum feria Tertia proxima post Dominicam Exaudj [jun. 6.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Sexto. ¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely papírra van írva s a konvent rá nyomott peccsétével megerősítve. [Fasc. TT. Nro 26.]

CLXXXII.

[1668.]

Kolozsvár város kereskedelmi és árurendszabályzatai.

INSTRUCTIO.

A Generosis Egregiis et Nobilibus Dominis Senioribus Ductoreque Primario Domino Michaelae Budai et Juratis assessoribus Civitatis Kolosvár in Domo Senatoria una existentibus ventilata et in omnibus approbata Judicibusque Fori seu Agoronomis ac Mercatoribus et Emptoribus perpetuis semper Temporibus inviolabiliter observanda, data Anno 1668. Die 8-va Mensis Januarij. ¹⁾

A kalmúrok és kereskedő Rendek dolga.

1. Idegen avagy kívül valo kereskedő Ember, Görög, akar Kalmár semmi marháját el ne adhassa, idegen avagy kívül valo embernek, hanem csak itt valo Embernek igaz Colosvárinak, kivénén a sokadalom napját.

2. Az Colosvári Embernek is penigh a következő mód és rend szerint adhassa marháját.

Süveget adgyon Hordoval.

Kést adgyon Berbenzével.

Gyolesot adgyon Bállal.

Bársont adgyon véggel.

Vásznót adgyon Bállal.

Truppait adgyon Berbenzével.

Minden féle posztot adgyon bállal, kit bálban kötnek, Granátot, Scárlatot, Sáját, Fajlandist, Landist, és minden egyéb féle posztot, Oloszt, mindent véggel adgyon; azon képpen minden fele selyem marhát véggel adgyanak, arany és ezüst fonalat fontjával.

3. Ezeket pedigh azoknak adhassák, kik nyereségre töllök veszik; A kiknek pedigh annyira nincs ezen értékek, hogy annyit egyedül egy ember és nyereségre vásárolhasson, tehát társul egy néhányon adgyák össze magokat s úgy vegyék és osszák meg.

4. Hogy ha ennek felette valamely Városunkbeli ember, nünthogy minden ugy igyekszik, hogy kétszer valo árron ne kényszerítettessék vásárolni, Háza szükségére, maga Asztalára, testére akarna venni, ez ilyen jövevény kereskedő Görög avagy Kalmár Embertől, tehát annak Borsot, Sáfrányt, Gyömbért, és akar mi nemü Fűszerszámot fontal adhasson, az olyannak gyolesot véggel is adhasson, Leveles gyolesot, Török vásznat forint számra, egyéb apros marhát is adgyon végh számra is ha kívánja.

¹⁾ Ez utasítás koltezése a végén: „1687. jan. 17.” az előttem álló példányban is így levén: megtartottam. Ez a dolog lényegére nézve semmi különbséget nem tesz. Valaki a figyelmes olvasók közül a netalán előtte tudva levő *eredetiből* a különbségét, illetőleg az én tévedésemét felvilágosíthatja.

5. Az olyan jövevény Ember pedig edgy egész hétigh is árullasson, hétfőtől fogva Szombatig nyitott Sátorban vagy Boltban nyilván egy esztendőben egyszer s egy uttal.

6. Mikor eljön is penig, mindgyárást Boltot avagy Sátort nyitni és kirakodni ne merészellyen, hanem először Fő Hadnagy Uramnak értésére tartozzék adni, és ő kegyelme a Vásárbirákat hivatván, elejekbe adgya a dolgot az instructio szerint cselekedven.

7. Hogy ha penig, a Társaság közzül szüntelen egymás után kiváltképpen a Görögök külön külön időben jöni és árulni akarnak, innen sokadalomról sokadalomra járván és ide vissza térvén, annak jól végére menvén, hogy így gyakorolják városunkat, erős büntetéssel meghbüntetessenek.

8. Fejedelmek ittlétében mindenek indifferenter árultathatnak apronkent is.

Officia Judicum Fori ac Emporiorum, in quibus Emptores ac Agoronomi illibate fungi debeant: az az Vásár Birák Tiszti a Piaczi dolgokban.

9. A Vásár Birák pedig arra szorgalmatosan vigyázzanak: Hogy Vasárnap, Hetfőn, Keddig sőt Szerdán senki nyereségre ne vehessen semmi szín alatt, minden meg vőtt marhának meg vétele alatt, hanem ha maga szükségére apronként venne.

10. Csötörtökön is se itt valo, se pedig idegen nyereségre ne vehessen semmit nyolcz órának előtte, nyolcz ora után pedig minden vehessen mindent a Zászló kün lévén addig jelül. Ide értvén a Sajt és Só dolgát is, mellyeket is hasonlóképpen a meg irt és határozott ideigh számosan nyereségre senki semmi szín alatt erős büntetés alatt ne vehessen.

11. Hasonlóképpen semmiféle Tehén barmot, a Mészárosoktól és Hentelérektől meg válva, a fellyebb meg irt ideigh senki ne vehessen.

12. Ha pedig a Mészárosok avagy Hentelérek meg tapasztaltatnak abban, hogy lábán nyereségre el adnának afféle marhákat, tehát a marha el vételével büntetődgyenek, Egyéb akármi lábos marhát is a fellyül meg határozott ideig, senki idegen emberek közzül venni ne merészellyen a meg vőtt baromnak és marhának el vesztése alatt.

13. Miért hogy pedig a közönséges vásárnak helye vagyon; azért senki semminémü vásárlásnak okáért a Városból ki ne mennyen, se Buzának, se Árpának, Zabnak és semmiféle Gabonának, Tyuknak, Ludnak avagy egyéb akárminek megvételére, utokra eleibe ne mennyen; mert valaki ilyen uton vásárolni tapasztaltatik, a Vásár Biráktól meg vőtt marhájának el vételével büntetetik meg.

14. Vasárnapokon és egyéb Innepnapokon Praedicationknak el végzésének idejéig semmiféle ételnek nemét árulni szabad ne légjen annak elvesztése alatt.

15. Vasárnapokon és egyéb Innepnapokon, senki boltyát nyilván és árulásnak okáért meg ne nyissa, sőt a Kalmároknak se légjen szabados azokon a napokon árulni, se boltyokat meg nyitni. Égett bornak árulása azokon a napokon meg tiltatik erős büntetés alatt.

16. Valaki akar mi nével nevezendő élést és halat nyereségre fel szedne, a Vásár Biró szorgalmasan végére mennyen s el vegye vagy a Piaczon vagy valahol kívül a Város határán találtatik lenni.

17. Minden Brassai, Targosi, vagy Káránsebesi és egyéb akar mi nével nevezendő helybéli ide járó emberek, kik mindenféle Halakat és Csikot is, vagy pedig Olajat Tomástól, ide szoktanak a városra hozni, egész három nap tartozzanak azokat a közönséges város Piaczon árulni, nyilván hordoioakat felferve és apronként el adván, ha ki pedig az üdö alatt számosan el adna vagy meg venne, tehát a Halaknak el vételével meg büntetessenek, mind a vévő, mind az el adó fél, melly birságnak két része a Tanácsé legyen, mivel hogy a Nemes Tanács Authoritásával mégyn a büntetés elé; A Csiknak pedig ő kegyelmek Hadnagy Uram liure nélkül árrot ne szabjanak.

18. Ezen képpen Szilvát, Almát, Körtvélyt, Diót, Mogyorot, Kását, Hagymát és egyéb féle minden gyümölcsöt, avagy akar mi nével nevezendő mindenféle Élést, kit szánon vagy szekeren hoznak, harmadnapig kénszeritessenek az ado emberek nyilván a Piaczon árulni, és apronként el adni, a Vásárra hozott élésnek elvesztése alatt.

19. Vásár Birák pedig, sött akarmelley renden lévő városi, annál inkább idegen helyen lako emberek, semmit nyereségre a meg nevezett, és azokhoz hasonló élésnek akar minemű nemei között fel szedni és vásárolni, hogy abból kufárságot inditsanak, oltson meg vévén és annak utánna a városnak szükségére drágábban el adván, ne merészellyék sub poema gravi.

20. Minden Vásárnapokon a Vásár Birák szorgalmatos gondot viselyenek mindenféle mértékre, ejtelre, fontra, serpenyőknek igazán állásira, singekre, vékákra, mind mészárosok között, Hal árulók, Kalmárok, poszto mérők [metszők], vidéki nép, korcsomárosok és egyebek között is, valakik, valamit a városban mérve adni és árulni szoktanak, és ha kik hamis singel vagy fontal mérőknek találtnak, azokat szorgalmasan megbüntessék, először egy forintal, másodsor két forintal, harmadsor tiz forintal, negyedsor afféle keresetitol a marháknak elvesztése alatt, mellyet nálla találnak, a méréskor priváltassék, és a sing és font is tölle elvételssék.

21. Hogy pedig a Láto Mesterek is szorgalmatosabbak legyenek tisztokban, a Vásár Birák vigyázzanak a meszárszékekre is ugy, hogy jo, szép, tiszta és ételre valo elegendő hust árulnyanak a Mészárosok, ha mi fogatkozást pedig látnak, intsek meg a Láto Mestereket, és ha szot nem fogadnak, Fő Hadnagy és Assessor Urainéknak ő kegyelmeknek hirt adván felöle, animadvertat [így] és corrigáltassák ő kegyelmek a difficultásokat.

Hal és Hus dolga.

22. Csukának, Retkének, Kárásznak, Posárnak, Czomponak, Marnának, Paducznak, Semlingnek etc. és egyéb fonton mérhető minden eleven halaknak fontyát a városi renden lévő emberek között senki fellyebb négy pénznél mérni ne merészellye, holtak pedig három pénzen.

Kivül való emberek pedig, kik afféle halakat ide elevenen a városban hoznak, fontyát három pénzen, az holtak két pénzen adgyák.

Hartsának pedig tesssebelinek [?] hat pénzen adgyák, Sos Hartsának, Vizának és Posárnak mind a városi rendek, mind kívül való idegenek pro Temporum vicissitudinibus a mint Fő Hadnagy Uram és Nemes Assessor Uraimék ő kegyelmek rendelni fogják, hírt adván mind ezek felől Vásár Birák Uraimék ő Kegyelmeknek a szerint adgyák.

Egyéb féle minden nével nevezendő halakra is Vásár Birák Uraimék szorgalmatosan gondot viselyenek, az itt való Halászok és külsők is annál inkább, illendőképpen adgyák, ne kétszerrel való árrát. Ha kik pedig e meg irt mód és rend kívül tselekednek és fontal nem adnák, avagy a közönséges piacon nem árulnák halakat, tehát halaknak elvételével büntetődgyenek, minden személy válogatás nélkül; Ide nem értvén mindazáltal némely városunkbeli Atyánkfiait, kik kedveskedésnek és Házok szükségének alkalmatosságával, házokhoz is, halásztatván magok tavokat, elvihetők ugyan; de ha mit el adnak benne, a meg irt mód szerint való illendő árron adgyák.

23. A Diszno hust is, kolbászt, májost minden időben fontal adgyának, fejét, lábát pedig font nélkül adgyák pro varietate temporum illendő árrát szabván Nemes Fő Hadnagy és Assessor Uraimék ő kegyelmek Vásár Birák Uraiméktól hir adatván ő kegyelmeknek.

24. Juh hust, kecske hust, ürü hust is hasonloképpen fontal adgyanak, a mint ő kegyelmek rendelik minden időben a szerint; hasonloképpen az tehén és ökör hust is, ő kegyelmek rendeletek szerint az időnek nivoltához képest fontal adgyák minden rendek.

25. Senki sem idegenek, sem itt való Emberek közzül a Ozehbeli Mészárosokon kívül sem ökör, sem tehén, sem juh, sem semmi egyéb meg ételre való Marhának husát itt a Városban benn, házoknál, pincézekben, udvarokon, sem pedig a Hostátokban künn, sem titkon, sem nyilván árulni, annál inkább el adni kemény büntetés és husának el vesztese alatt ne merészellye, hanem a piacznak arra rendeltetett helyére előhozni tartozzék; melyre is Vásárbirák Uraimék szorgalmatos vigyázással legyenek; sőt Láto Mester Uraimékat gyakorta admoneállyák, hogy az elő vitt husokat is szorgalmatosan meg lássák, hogy ne valami rossz hitván beteges, dögös marhának megételre utálatos légyen, hanem szép, jó és egészséges légyen a marha, mellynek a bőre az hus mellett találtsassék mindenkor, és ne másnak, hanem a melly marhának husát árulják, azoknak bőrei legyenek.

26. Tavalyi és ez idei szalonnákat font számra adgyanak illendő árron, a mint ő kegyelmek Tanácsul az időnek nivoltához képest rendelik.

27. Új szalonnát Hushagyo keddig árulni senki ne merészellyen szalonnájának elvesztése alatt.

28. Mindezeket fontal mérvén és méretvén, Vásár Birák úgy adassanak azon árron, a mint a Nemes Tanács pro temporum vicissitudinibus rendel mindeneket, a tehén és ökör hust is a szerint, mint fellyebb is írva van.

A Vásár Vámról.

29. Valaki a Városnak terhét viseli, Kufár avagy kenyérsütő, attól ne vétessék semmi.

30. Valami gyümölcsöt a vidéki népek fejeken hoznak a Városban, attól se vétessék semmi.

31. Szekereken pedig valami gyümölcsöt hoznak, attól minden szekértől a Vásár Biro vegyen két két pénzt a Tordai és Deesi szekereken kívül, hanem ha ott is megvennék a Városi népen a Vámost.

32. Ha valamely Oláh ember lo teréshuel tekenőt hoz, attol egy pénzt vegyenek, ha ki pedig hátán hozza, attol semmit ne vegyenek.

33. Ha mikor az Oláhság vagy más vidéki népek is szalomát egyet vagy többet hoznak, attol is két két pénz vétessék és nem több.

34. Ha ki Lasnakot, Ozondrát, Harisnyát és egyéb effélét hoz lo teréhben, attol is két pénzt nem többet; A ki szekeren hozza, attol is két pénzt és nem többet.

35. Ha ki Tyukmonyat hoz, két tyukmonyat vegyenek egyik iszák tyukmonybol.

36. Mikor Hársat, füzet szekérrel hoznak, attol két pénzt vegyenek; a ki pedig marokban hoz, Százból két markot vegyenek.

37. Fűrész Deszkát mikor hoznak, minden szekértől két két pénzt.

38. Ha mikor Csikot hoznak, egy nyolczvanos hordobol egy ejtelnél többet ne vegyenek, alább valokbol annak rendi szerint.

39. Ha mikor akár hová valo Ember, de kiváltképpen a Brassaiak Sos halat hoznak, egy szekértől egy halnál többet ne vegyenek, azt is se a nagyobbikat, se a kisebbiket.

40. Ha Hordóban hozzák az halat, tehát egy egész hordotol egy halat, két fél hordotol is egy halat a meg írt mód szerint.

41. Ha mikor len mag olajat hoznak a vásárra, tehát egy egy személytől egy egy kis köpeczével, kivel töltik a mértékben, vehessenek.

42. Mikor vékát, vagy egyéb mértéket pecsételnek Vásár Birák Uraimék, legelőször azt meg mérjék, ha igaznak találtatik, azt megpecsételtyék s két pénzt vegyenek tőlle, ha nem igaz lészen, meg ne pecsételtyék.

43. Mikor a Város mértékét, vékáját ki adgyák házoktól, a végre hogy mérjenek velle, tehát minden vékától két pénzt vegyenek; Ha ki pedig a Vásár Biráktól vékát nem vészen és idegen vékával mér a piacon, melyet a Vásár Biráktól nem vött, azon vékát a Vásár Birák el vegyék és el ronsák, ha pedig hamisnak találtatik, valamit velle mérték, egy köbölíg elvegyék.

44. A ki Gabonát, buzát hoz és elegyitetnek találtatik, kinek a fele szép, az allya pedig és a közepe elegyes avagy hitványos, az is elvétessék a Vásár Biráktól, az álnok és gonosz tselekedetért.

45. A ki sajtot, vaját, gyapját és egyéb félét hoz szekérrel, ha paraszt emberé, két pénzt vegyenek tőlle.

46. A ki boeskor bört hoz bé, avagy egyéb bört egészet, vagy felet szab fel, avagy bár kettőt is, csak egy pénzt vegyenek tőlle.

47. Sokadalmok idején minden szekértől a kétkét pénzt meg vegyék, kiuéén a nemes emberek és Tordai es Deesi szekereket, hogy ha ők is megtartják a mi Attyánkfiait a vám nem adásban.

48. A Vásár Biráknak Tiszti lészen az is, hogy a Szemét birákat szorgalmatosan és gyakorlatossággal megintsék.

49. A Foldozó Vargákat is költöztessék az kapuk körül bizonyos akadályt nem szerző helyre, mind a Piaczrol, mind az Utszákrol.

50. A Csaplárok senkitől több fizetést ne merészellyenek venni, hanem a régi jó rendtartás szerint, minden vederből egy egy fillért, három forint büntetés alatt, mellynek a Vásár Birák szorgalmatosan végére menyenek és ha többet exigálnak a rendes fizetésnél, tehát a megirt poenával minden személyválogatás nélkül őket megbüntessék, in duabus Senatui, in tertia vero parte Judicibus fori cedentibus.

51. Minden Csaplár tartozzék öreg mérő kupát, mértéket és egyéb koresomálláshoz való eszközöket tartani, és a kezek alá bizattatott borokat tisztán árulni, fadgyutol, virágtol és egyéb az italban megutálást szerző alkalmatosságoktól oltalmazni és megtisztítani, egy forint büntetés alatt, mellyet is megtapasztalván Vásár Birák uraimék, exigalyanak rajtok.

52. Minden rendbéli Csaplárok penig erős hittel legyenek kötelesek arra, hogy senkinek egy Czégér alatt kétféle bort öt és ujjat nem mértek, sem mérnek, sem valami egyéb megelegyítettet, kettőt tartván a csapon nem árulnak, mellyre is Vásár Birák uraimék szorgalmatos vigyázással legyenek, es ha ki comperialtatik a vétekben, akár a Csaplári társaságban lévő, akár azon kívül légyen, hirt adván a Nemes Tanácsnak felöle, allyon az ő kegyelmek Arbitriumában, mivel büntessék a dolognak mivoltához képest de facto.

53. Mivel a Pinczék bérének fizetése, a bornak állapottyáéhoz képest igen meg nevededett, tetszett az: hogy minden Gazda meg elégedhetik azzal, hogy minden veder bortol egy egy pénzt vehessen és nem többet azon egy esztendőben.

54. Karót, kés allyafát, uenikét a Szőlőkből senki se maga a Szőlős Gazda, annál inkább a Vinczelér haza hozni ne merészellyen, a mit hozna, annak elvétele alatt, ha kik penig lopva béhoznák és a piacon árulnák és eladnák, tehát sine misericordia megbüntettessék.

55. Egrest, Szőlöt senki árulni ne merészellyen, annak a mit árul elvesztése alatt, hanem ha másunnan vidékiek hoznák, kit is nem különben, hanem a Vásár Birák hirivel árulhassanak egyéb eledel és gyümölcs modgyára.

56. Tetszett ez is, hogy Vásár Birák Uraimék szorgalmatosan gondot viselleyenek mind Vadakra, Pisztrangokra, lepény halakra és minden nével nevezendő eledeleknek nemeire és folyovizbeli halakra és illendő áron adassák, mint fellyebb is meg van írva, sőt minden nap szorgalmatosan a piaczt megjárván, ha ki kétszerte valo árron valamit adni tapasztaltatik,

azokat elsőben tisztességesen meg szollítsák, és ha kézben fogható marha, kezekben fogván, igaz lelkek ismeretek szerint hozzá szollyanak és a mit ér megmondgyák, ha ki többet ad érte, ám lássa; de ha a szabott illendő árrán sem akarná az ado ember adni, tehát inkább vigye el a Piaczrol, ha különben el nem vinné, kényszerítették el vitelére; melly eledeleknek nemei közzé számláltatnak a kertbéli vetemények és gyertyák, mézes pogácsák, pereczek, kalácsok, tej, turó, sajt, és egyéb efféle minden, mellyeket is igen szorgalmasan meg vizsgállyanak Vásár Birák uraimék, hogy illendő árron a meg mondott mód szerint adgyanak sub poena prae-declarata amovendi.

57. Mind ezek pedig jó és ételre alkalmas, nem valami szagos, büdös meg veszett eszközök és marhák legyenek.

58. A kenyér Piaczot is Vásár Biro Uraimék igen gyakorollyák minden napokon, és szorgalmasan megvizsgállyák, mind kenyeret, cipót, pereczet és egyéb kenyér neműt, hogy a buza árrának minváltához képest adassák a sütőkkel, különben tselekedők pedig, es a szo fogadatlanok ez iránt is az árujoknak eluesztésével büntetődgyenek kegyelem nélkül.

59. Végeztetett ez is Vénségül ő kegyelmektől, hogy Vásárbirák uraimék egy forintig s annál inkább fellyebb, az egy forintot excédáló büntetéseket magok Authoritásokkal uéghez ne vihessék; hanem mind azok felől hirt adván a Nemes Tanácsnak, afféle birságlásokat ő kegyelmek Authoritással által vigyék végbe annak rendi szerint, a mint ő kegyelmek fognak felőle demandálni.

60. Ez olyan birságlásoknak pedig, mellyek egy forintig lesznek és nem fellyebb, felét, valamelyek pedig haladgyák az egy forintot, mind azoknak dualitássát ő kegyelmek a Nemes Tanácsnak defectus nélkül bé szolgáltatni tartozzanak, a többi részit pedig magoknak reserválhattyák ha szükséghe.

61. Minden Sokadalombeli jöuedelmeknek hasonlóképpen dualitássát a meg mondott helyen, miuel a Nemes Tanácsnak Authoritással mellet a dolognak folyása végben, bé szolgáltatassák Vásár Birák Uraimék ő kegyelmek.

62. Mind ezeknek a fenn meg irt Conditioknak és punctumoknak effectuálására és meg tellyesítésére esztendönként levő es mostan Crealtott becsületes Vásár Birák Atyánkfiak hüttel legyenek kötelesek.

Quibus praemissae Anno dieque praedecarato Extradatae Instructioni, Articulatim insertis punctis, Annis deinde subsequentibus ¹⁾ pro temporum varietate diuersis vicibus et temporibus usque ad Annum praesentem et diem infra declarandam annexa sunt ab iisdem praetitulatis Dominis officialibus et Senioribus praedictae Civitatis modo simili observanda puncta haec infra notata, cum Qualificatione quarti puncti praeinserti.

63. Ez hazában lévő Sajtosoknak, kik a végre vásárolnak sajtokat, hogy nyereségre ki mérjék fontal, Szeredán és Csötörtök napon a fen meg

¹⁾ Az ezen tülak későbbi végzések.

irt ideig, úgy mint Csötörtökön nyolcz óráig, sajtot, vaját, túrot, hajat és egyéb affélét, kiváltképpen pedig sajtot és túrot venni nevezet szerint megtiltatnak, melyben comperiáltatván, minden meg vött marhájoknak eluételével büntetessenek Vásár Biro Uraimék által.

64. Hasonloképpen ez Hazában minden rendek a buzát, arpát és egyéb féle gabonát a piaczon is, annál inkább másutt hazoknál titkon senkinek nyereségre es Aquavita főzetésre meg venni tilalmaztatnak erős büntetés alatt.

65. Valamikor pedig Fő Hadnagy Uram ö kegyelme Vásár Birák Uraiméknak parancsolni fog, a szükség úgy kívánván, jelen legyenek ottan és tehetségek szerint effectuálják.

66. Valakik a Város közzé be nem esküdtenek, azoknak semmi szin és praetextus alatt semmi kereskedést és árulást meg ne engedgyenek a Város lakosi praejudiciumára.

67. Az Hostatokban senkinek bort árulni ne engedgyenek, míg magok ö kegyelmek végire jól nem mennek, micsoda bor, és micsoda személy árulja, árultattya, melyre szorgalmatos gondgyok legyen, a várostól arra rendeltetett Salariumokat meg várván; egyébiránt, ha kik ez ellen contumaciter cselekednek, azoknak borait confiscálják, szorgalmatos gondgyok és vigyázások lévén arra is, hogy az Eget bor főzők seprő hordo csebrei tizen négy ejtelesnél nagyobbak ne legyenek, a város elebbi végzése szerint, és azok is a Város bélyegével meg bélyegeztessenek; melyről praemonealtatván az Eget borfőzők, ha contumaciter ez ellen tselekedni comperiáltatnak, csebreknek, seprejeknek elvételével és egy egy forintal büntetessenek meg Vásár Birák Uraiméktól, toties quoties comperiáltatnak sine respectu Personarum.

68. *Quarto Puncto Annectenda*: A Kolosvari lakosoknak afféle idegen országból hozott marhát, singel, fontal és lottal is az egy hét alatt maga szükségére szabad legyen venni, és tartozik az olyan idegen kereskedő ember avagy rend adni; de idegen embereknek nem, sub amissione bonorum.

69. Ao 1698, die 28ik Maji In Congregatione Generosorum Seniorum et Senatorum Civitatis Colosvár Conclusum est: Valakik indifferenter akár kik legyenek, a város közzé bé nem eskedtek, a modo in posterum interdicitatik a városon semmi nemű kereskedést és korcsomállást ne gyakoroljon, melyre szorgalmatos vigyázások legyen kötelességek szerint Vásár Birák Uraiméknak.

Pn. Notar.

In quorum Testimonium praemissam hanc Instructionem, minoris Sigilli Civitatis nostrae authentici munimine Corroboratam extradatam [sic] duximus.

Datum Anno a Nato Christo 1687 Die 17 Mense Januario ¹⁾

¹⁾ Egy hitelesítetlen másolatról, melynek eredetije csak 62 pontra terjedett, a többi 1687-nél később foglaltatott bele az utasításba. [Fasc. II. Nro 193.]

CLXXXIII.

[1669.]

Kolozsvár város tiltakozása a ezírkálást illető főispáni rendelés ellen s a főispán erre adott válasza.

Szolgalok es Istentül kegyelmeteknek minden iokat kívának.

Kegyelmetek lenelit beczületes követtyei által elvöttem, kiben mit irianak, [hogy az Círcalásnak alkalmatossaghara, az nemes Varmegyeből Colosuár denomináltatott volna első sedessenek, mely Colosuár privilegiumának es szabadsagának praeindiciumara volna, Citaluan kegyelmetek az Approbata Constitutioban írot nemes Orszagh articulussat, az holot minden privilegialis es keritet helyek eximalua vadnak], megh ertettem. Czudalkozom, hogy ily haszontalan dologhal magokat farasztják, es engemet is sok gondos dolghaim közt megtatlanul terhelnek; mert ha Colosuarat egy Uice Ispannak vagyon anni authoritasa, hogy egy latorra törüent szolgálhattasson, s ugyanazt exequaltathassa is, nemivel inkább egy Varmegyének nagyobb authoritassa lehet [incorporaltatua lenen kegyelmetek az Nemes Varmegyehez]; annak felette, mennit ughrot legyen kegyelmetek elebeni alapottyatul, magha iol tugya; hogy penigh olljan nagy terhére legyen kegyelmeteknek az Círcalásnak alkalmatossagha, elmemben soha megh nem tudom gondolni, holott ha ilyen nagy megbantodasat erzette, nem kellett volna kegyelmeteknek ennire halasztani ezt, mert miolta az nemes Varmegye erről concludalt, nem egy, sem ket napia, hanem hetek is mulhattak el azolta; egyebiránt is arrul valo Conclusuma az Varmegyének kegyelmetek egyező értelmébül löt, az mint Redei uram mondja. Kegyelmeteket azért kérem, marczona dologhal engemet ne terhellyenek, s maghokat se farasszak, lenen azon kívül is nekem eleg dolghom. Az mi penigh az Círcalás alkalmatossaghara nezendő idegen bornak be utelit illeti, abbol kegyelmeteknek megtob kívansaghat latom, kiben edighis kegyelmeteknek szolgálaltam, mert en nem hogy kegyelmetek szabadsaghat rontani igyekeznem, de ha lehetne bizony Amsterodamnak ertekeuel coronaznam megh Colosuart. Tegnap azert Teleki urammal léuén, mulolagh beszelletem, de ma hozzam varom, el erkezuén, ő kegyelmének arrol instructioja leszen; kívannam kegyelmeteknek ennek utanna is minden lehetseghes dolghokban szolgálnom. — Tarcza megh az Ur Isten kegyelmeteket is eghesseghben. Datum in Bald. 14 Junij 1663.

Kegyelmetek io akaroya szolgál

Banti Dienes m. pr.¹⁾

¹⁾ Az eredetiből [Fasc. II. Nro 203]

CLXXXIV.

[1672.]

I. Apaffi Mihály erd. fejed. parancslevele a Szenczi Abrahám magszakadásán a fiskusra szállott s a fejedelem által az enyedi és kolozsvári Collegiumoknak adományozott nyomda átadása és átvétele tárgyában.

Michaël Apafi Dei Gratia Princeps Transsylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes, Fidelibus Nostris universis et singulis, Egregiis et Nobilibus pariter etiam Ignobilibus ac alterius cujuscunque status, bonae tamen honestaeque famae et conditionis Hominibus, Praesentes nostras visuris, quorum videlicet interest seu intererit, Salutem et Gratiam Nostram. Mivel minden üdvezülendő Keresztyén Embereknek, azok között legnevezetesebben a felsőbb Méltóságban helyheztesített Személyeknek, e Világi minden dolgoknál feljebb kell bethűlni az Isten Ditsőségéhez való kötelességeket; mi is leg-fővebb Tisztünknek azt esmérvén, és a mennyire a sok akadályok közt lehet, el-követni- is igyekeztvén, mostan leg-közelebb való alkalmatossággal, az Erdélyben lévő Orthodoxa Ecclesia számára, nevezet szerint pediglen, az Enyedi és Kolozsvári azon Religion lévő Collegiumok számára, conferaltuk örökösön a Szenczi Abraham defectussán Fiscusra szállott Typographiat egészen. Parantsolván kegyelmesen és igen serio mindazoknak, valakiknek illik, ez kegyelmes parantsolatunkat vévén, az feljebb említett két Collegiumok Curatorinak haladék nélkül, és minden tergiversatio nélkül, adja kezében, kiknek szabadságot engedtünk, hogy vegyék kezekhez és disponalhassanak belőle. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Alba Julia, Die decima secunda Mensis Octobris. Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo Secundo.

M. Apafi m. pr. [L. S.]¹⁾

CLXXXV.

[1673.]

I. Apaffi Mihály erd. fejed. a fiskus gyula-fehérvári nyomdáját a kolozsvári és enyedi orthodoxus hitvallásnak Collegiumainak adományozza.

Michael Apaffi, Dei Gratia Princeps Transsylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes, Fidelibus Nostris Universis et singulis, praesentium notitiam habituris. Salutem et Gratiam Nostram. Keresztyéni vallásunknak kötelességéhez tartozó dolognak ismerjük lenni, hogy a mennyire modot ad Isten benne, vallásunkon lévő iskolákat építsünk, melyre czéloztván, az mely Typussa a Fiskusnak volt Fejérváratt, azt minden hozzá tartozó eszközeivel conferáljuk kegyelmességünkől az Enyedi

¹⁾ Az erd. ev. reform. főtanács levéltárában levő eredetiről vett másolatból.

és Kolosvári Orthodoxa Religioju Collegiumoknak. Minek okáért parancsoljuk minden rendbeli hiveinknek, ez iránt való kegyelmes dispositionkat így értvén, tartsa ahhoz magát, és az Orthodoxa Religion levő Püspöknek ő kegyelmének, ez fellyebb most említett Typus felől való dispositióját meg ne akadályoztassa semmiképen. Nec secus facturi. Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in Arce Nostra Fogaras. Die decima sexta mensis Aprilis, Anno Christi Millesimo, Sexcentis. Septuagesimo Tertio.

Apafi m. pr. [L. S.]¹⁾

CLXXXVI.

[1675.]

Koloszvár város nemescinek a beszármazott nemesség elleni panaszaival az ország KK-nak és RR-nek azokra tett válasza.

Ad universos Status et Ordines Spectabilium, Magnificorum, Generosorum, Nobilium, Prudentum ac Circumspectorum Dominorum Regni Transylvaniae partiumque Hungariae eidem annexarum humilima postulata Nobilium Civitatis Colosvar.

Primum. Az Nemes Orszagnak közeleb elmúlt Gyűlése alkalmatossá-gával, Kolosvarra kiadott Instructioban, hogy az Colosvari Territoriumon lako Nemessegh, szemellyében, hazak dolgaban, szolgálatyaban, es az haza közönseges tereh viselésében meg választatott es el hasítottatott, azon dologh az Varosnak felette nagy meg bantodasara vagyon: mert turbalvan az eddigh köztünk való edgyességet, szeretetet, ez után gyűlölsegre es dissensiora való okot szolgáltat, ugy, hogy ha az meg nem orvosoltatik, annak az Vegh-helynek vagy edgy vagy mas uton telyesseggel vegső pusztulasa, felő, ne következzen. Mely gonosz hogy eltavoztatodgyék, igen méltán meg ki-vannjuk, hogy sine ulla discretionem, azon edgy Varosban lako minden rendek, az haza szolgálatyaban, oltalmazásában es annak tereh viselésében edgy arányuképpen serenykedgyenek az Nemes Országgh irta articulus szerent App. Const. Par. 3. Tit. 81 art. 1. minthogy azon helynek hasznat is minnyajan egyenlőkeppen usurpallyak, mind az benne való batorsagos nyugalomra, mind mezeire, szanto földire, szena retire, piaczbirásara, es egyeb majorkodtatasa nézve, az igazság is azt kívánván, hogy ha ki a jot es hasznat szereti, szeresse azt is, az mi vegett az megszereztetik. Nam, Qui finem vult, et media velit, necesse est. Ez arant való bantodasi penigh az Varosnak többi között ezek. 1. Az varos elkerülhetetlenkeppen való költ-seggel tartatvan, az szüksegre contribualnunk kel, mellyet az külső helyek-ről beszármazott s Kolosvarott residealo Nemes Urainkon, az exemtioval való megkülömböztetesnek miatta, fel nem szedhetünk, ha o kegyelmeknek hazokat nem lesz szabad járnunk. 2. Az tüzelő helyekre való szorgalmatos

¹⁾ A kolozsv. en. ref. füzetoda levéltárában levő egyszerü másolathól.

vigyaztatásban is ez arant meg gátoltatunk. ha ez hazának regi jó rendtartása szerint edgyarant minden hazakat meg nem circalhatunk. Mit hasznalunk penigh velle, ha mi büntetes alatt az Varosi regi lakosok hazait mind tisztán tarttyuk is, ha az nem régen beszármazott Urainknak edgyikének hazaról, avagy szállásáról az gondviseletlenség miatt tűz támodván elegünk, mely gonosz mi köztünk az hazak sűrön es sok helyt edgyben is leven ragasztva, meg eshetik. 3. Harmadik ez arant való megbantodasunk ez, hogy megkülönböztetve lévén ő kegyelmek, közinkben be származott Uraink, az Nemes Orszagtól ez hazara imponaltatott vigyázást és szolgálatot velünk egyenlőképpen nem supportaljak, fel nem ülnek, velünk az szűkségnek idejen excursiot nem tesznek, mellyet mi szívünk faydalma nélkül nem nézhetünk, sem szenvedhetünk, hogy ő kegyelmek velünk edgy hazaban s egyenlő nyugalomban lakvan, hatarunkat egyenlőben birvan vagy nallunknal is inkább, ő kegyelmek folt marhakat tartvan, s megis ő kegyelmek hazajok s Országok oltalmara, javara velünk egy szivel fel ne álljenek, annyival is inkább penigh, hogy nem annyera az magunkét kei mi nekünk it ben oltalmaznunk, mint ott kün az ő kegyelmek jóságokat, s megis ő kegyelmek azt hivalkodo szemmel nézzék, az Isten s az igazság megitilheti, ha illendő helyes dolog-e? 4. Az hazaknak meg különböztetése miatt vagyon ilyen bantodasunk is, hogy penzenis az Praesidiarius Tiszteknek szállast nem talaltathatunk, az sok exemtak miatt. Mind ezek penigh edgy summaban az fellyül meg jedzett alkalmatosságok edgy mas között való meg hasonlast, es nekünk alab való állapotu sors ala vettetteknek, hivatalunkban serény eljárásunknak unalmát es szívünknek elesüggedését nemzi és szerzi, mellynél mi lehet akar hol is de kiváltkeppen Uegh helyben veszedelmesb?

Secundum. Nem kicsiny karunkra, grauemenünkre, es beestelenítésünkre vagyon nekünk regi lakosoknak az is, hogy az közinkbe be származott s közöttünk residealo Nemes Uraink az mostani Instructionnak tartása szerint Kolosvari funduson eshető akarmi törvényt illető dolgokban nem az kolosvari forumon, hanem csak egyenesen Varmegye szekin akarjak, hogy ő kegyelmekkel perelhessünk. Melyben mind az pereseknek, kik közülünk ő kegyelmekkel perlenének, nagy hatra maradása s kara lenne, mind az Varasnak szabadsága es Fagarasban kiadott harom peczetű level ellen lenne, Mely arant is az mi eddigh allott szabadsagunkat akarjuk az Nemes Orszagtól helyben hagyatni es ebbenis az egyenlőseget megtartatni, semmi karokra ő kegyelmeknek is közinkben bejött Nemes Urainknak ezen dologh nem esvén.

Tertium. Mivel Kolosvarnak Végh helye tétettetésének alkalmatossággal az lovak tartásának száma annyera szaporodott, hogy az nyarnak felén tul, az fővelő helynek szűk volta miatt, mind lovaink, barnaink csaknem ehel halnak el s igen igen hitvanul is kelnek az szenára. Melly fogyatkozásunk minthogy az Nemes Orszagh szolgálattya mellett esik, kivannyuk az Nemes Orszagtól való remedialtatásat: egyebarant hitvan lovainkon hitvan s alkalmatlan szolgálatot is kenszerítettünk tenni.

Quantum. Az sok építést is immar tovább nem győzzük, mert az városnak sem edgy jobbagya, sem semmi egyéb jövedelme ninczen, mely enyét [igy] abbeli szükségét tehesse. Holott csak lidak, kiket az Varos hataran tartanunk kel, szam szerent vadnak Nro 82. Azon kövül [igy] az köfalak, tornyok, a kapukon valo sok szamitalan elkerülhetetlenkeppen valo szükség eses építések. Melyet is hogy az Nemes Orszagh melto tekintetben vegyen, es mint mas Véghhelyekben Varadon, Jenöben s egyéb helyekben is volt, valami gratnitus labornak, vagy edgy Vammak Collatiojaval subvenialyon Uegh házának, ne hadgya veszni az edgy magyar varosat, instalunk alá-
zatossan.

Quintum. Nehai Nagysagos Banfi Dienes Capitany Urunk idejeben, az Tavallyi esztendőben, vegbeli dolgoknak el igazítására sok fő Törökök jöven Kolosvarra, azoknak gazdalkottasra [igy] ment költségh fejében Varosi szegeny emberektől kenyerek, mezes pogaczajok, borok, mehserek, egett borok, vajok, mézek es az meszarszekin husok penz nélkül vitetödtének el, biztatvan az Szegeny Ur azzal [ha meg nem holt volna], hogy meg fizetteti az árrát mindennek. Annak utanna nem sokara következen az Szegeny Urnak változasa, szamos Uri rendeknek kelletuen jöni, lovak szamara edgyümet, masunnat kelletett harmincz öt köből zabot kernünk kölczön, mellyel is adosok vagyunk. Mind ez ket rendbeli költségről megtalalvan az Nemes Varmegyét, hogy Generalis urammal ő kegyelmevel bejött urak ő kegyelmek hagyasa Dispositioia szerint contentaltatnunk azon Nemes Varmegyétől, de az Nemes Varmegye azon dolgot, Orszag dolognak agnoscalvan es pronuncialvan lenni, onnat relegaltattunk az Nemes Orszag eleiben. Azert azon költségről az Nemes Orszagtól itt valo Colosvari harminczadrol vagy egyéb közelebb valo alkatmatossagu helyről kivanunk Contentaltatni.
Datum die 24 May Anno 1675.

Extradata per Jur. Civitatis
Kolosvar Notar. mpr.

E kérvény külső felén e végzés volt írva :

Anno 1675 die 21.¹⁾ Albae Juliae Deliberationes Dominorum Regnicolarum :
Ad 1-um. Mindenekben a mint annak előtte volt a rendtartás, ugy legyen ezután is.

Ad 2-um. A mint eddig volt, ugy legyen ezután is.

Ad 3-um. Az is a mint eddig volt, ugy legyen.

Ad 4-tum. Vagyon erre válasz a Redei uram beadot punctumaira valo válaszadásban.

Ad 5-um. Megparancsollya a mi kegyelmes urunk az Harminczadra, hogy megadgyák nekik.

Extradata per Magistrum Sárpatakj Protonotar. mpr. ²⁾

¹⁾ A hónap kimaradt, hihetően május volt.

²⁾ Az eredetiből, [Fusc II. Nro 270.]

CLXXXVII.

[1675.]

Kolozsvár város nemes közönsége a Göes Pál örökösének elzálogosítva volt Alsó- és Felső-Fülét, úgy Asszonyfalvát kiváltván: azokat a váltáságösszeget kifizető orthodoxus és unitárius ekleziáknak adta át az előbbi föltételek alatt.

Nos Requisiteiros literarum et Literalium instrumentorum in Sacristia siue Conservatorio Conventus Monasterij Beate Mariae Virginis de Colosmonostra repositarum et locatorum, ac aliarum quarumlibet Judiciariorum deliberationum, legitimorumque mandatorum Principalium Executores etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit uniuersis. Quod Nobiles et Egregij Michaël Budaj et Martinus Rainer, Inhabitatores, sedisque judicariae Ciuitatis Colosvar jurati Assessores, nostram personaliter venientes in praesentiam, nomine totius Communitatis, siue uniuersorum Nobilium jam fatae Ciuitatis, sponte et libere vivaecque vocis suae ipsorum ministerio fassi sunt, ac retulerunt nobis eo modo: Qualiter superioribus disturbiorum temporibus, dum videlicet gens Turcica hostili ferro, igneque, ingentibus Schitarum copijs juncta, regnum Transylvaniae vastaret, Civitatemque jam fatam diuersis incursionibus, minis, et obsidione depopulare, ac penitus abolere intenderet, ad eliberandos et conservandos afflictissimos Cives redimendaque eorundem capita, Nobilis et Egregius quondam Paulus Geots Concivis ejusdem Civitatis, commiseratione ductus erga Patriam in tanto periculo constitutam, Sexies Mille Sexcentorum quadraginta duorum florenorum Hungaricalium summam mutuo dedisset, ac in monetis bonae ligae et justi ponderis deposuisset, et comoddasset; Cujus beneficij liberalitatis praefata Civitas memor, in recompensationem tantae summae, ac spem futurae restitutionis, Totales et integras possessiones ipsorum Asszonyfalva, Felseo et Also Füle, cum Curia Nobilitari in Felseo Füle extructa, in Comitatu Thordensi existente habitas, titulo pignoris, usque ad tempus redemptionis, jam fato Paulo Geots, ejusdem posteritatibus ac legatarijs utriusque sexus uniuersis dedisset, obligasset, transtulisset et oppignorasset, [prout ex literis impignoratitjys superinde in Anno 1660 die 14 Julij confectis et emanatis, per praefatos Michaellem Budaj et Martinum Rajner, nobis in specie exhibitis constitit], Eaedemque jam fatae possessiones hactenus apud manus posterorum ac legatariorum ejusdem Pauli Geots, ad hunc usque diem haberentur, ab jysque de facto vigore literarum oppignoratitiarum, superinde confectarum pacifice tentae et possessae reperirentur. Ne itaque toties fatae possessiones ad manus alienas devolutae, poenitus [sic] a toties fata Civitate abalienarentur, ac ut facilius in pristinum statum earundem dominium, et usus restitui posset, ejusdem toties dictae Civitatis Orthodoxae et Unitariae Relligionis amborum Ecclesiarum praecipui et Curatores, ac universi utriusque Ecclesiae status et ordines praefatam sex Millium Sexcentorum quadraginta duorum florenorum summam, toties fati Pauli Geots posteris ac legatarijs, paratis

in pecunijs ex Deposito praefatarum Ecclesiarum deposuissent ac persolvissent, toties dictasque possessiones simulcum omnibus appertinentijs eliberassent, redemissent, restituissent, ac reduxissent: Praefatae itaque Civitatis Nobiles universi unanimi voto et consensu, easdem toties fatas possessiones Asszonyfalva, Also Felseo Füle, cum omnibus appertinentijs, juxta literarum oppignoratitiarum toties fato Paulo Geots datarum tenorem, jam fatis Ecclesijs Orthodoxae et Unitariae Religionis in et pro toties fata pecuniae summa, in qua e manibus alienis aere Ecclesiastico reduxerunt, dandas, obligandas, et oppignorandas duxissent. Prout etiam coram Nobis per praefatos Michaellem Budaj, et Martinum Rajner ad nos transmissos praetactis utrisque Ecclesijs, eodem ipso jure quo, toties fato Paulo Geots oppignoraverant, modisque et conditionibus in ysdem literis impignoratitjs superinde confectis adductis dederunt, transtulerunt et oppignoraverunt, ac manibus eorundem assignaverunt pleno cum effectu. Harum nostrarum sigillo huius Conventus Authentico obsignatarum literarum mediante. Datum in Festo Sancti Egidij [sept. 1.] Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Septuagesimo quinto. Correcta per Requisitor. ¹⁾

CLXXXVIII.

[1682.]

Paczolai Borbára ötszáz arany letéteménye Konez Boldizsár püspök kezéhez az erdélyi unitárius egyházközség számára.

Isten aldasabol van eben az tüszöben öt szaz sarga aranak, meleket atam kolosvarj unitarjus püspök uram kezeben solmosj Konez boldijsar uram kezehez olan forman, hog az meg jsten ö felsege ez vjlágban éltet, adeg enjm legen, holtom utan penig az unjtarjus eklesjjae legen, most eltemben ug hagom es fatyalom, hog senkj el ne vehesse semj uton, semj mod es ok alat az unjtarjus eklesjatol, hanem övek legen örökösen az en holtom utan, de az meg elek, szabadoson hoza mulhassak es ug költhessen mjt enjmet meg elek, annak utana ö kjgede legen ha mi marad tölem. Melről kezem jrsat atam peczetemel megerösituen.

én paczolaj borbara (P. H.)

A pecsét körirata: PACZOLAI BORBARA, ²⁾ közbül férfi alak életnagyságban állva, kezében kifeszített nyilat tartva.

Oldalvást későbbi kézzel írva: de A. 1662 [forte ³⁾] ¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely kétrétű papírra van írva s középen konventi pecséttel megerősítve. Egészen ép oklevél. [Fusc. D. Nro 54.]

²⁾ Mikos Mihályné. [L. az 1679. május 27-ki 17. t.-cikket.]

³⁾ A keltezés tévesen van — gyanítólag — 1662-re téve. Konez Boldizsár 1663. oct. 21. választott püspökké.

Ez év helyesen 1682. Ekkor kereste fel személyesen vagy levele által híveit, gyűjtött közszélra nagy összeget, e főrangu urnőnek is három adományát sorolja elő ez évi [kelet nélküli] jelentésében, de ez nincs azok között; hihetően, mindkettőnek élete vége felé történt.

⁴⁾ Az *unitárius egyházközség levéltárában levő*, nyitott alakban írt *eredetiből*.

Djezjrtessek jstennek szent neve erte, kj jrgalmassagabol ez köues kölezeget meg tartota ingen kegelmeböl mjnd enj veszedelmes alapotok közöt js magamal egüt. melet mostan meg hjt jo akaro uram es lelki tanjtomnak beczületes tjsztelendö soljmosi kenez boldjsar uramnak Kolosvarj unjtarjus eklesjanak puspekjenek kezehez atam, ug mjnt Szam szerjnt ezer öt szaz sarga aranakat aban az fejer töszöben, olyan forman adom es atam ö kjged keszehez, hog mjndenkor szabadason kjuehesem, valamjkor ki akarom venj akar ö kjgeme kezenel, akar masok kezenel legenek mind ezek az aranak, mjnd penjg az töhj, valamenjt ezen az ezer ötszaz aranakon küvül be atam js, mjndeniket szabadason es ugy kolthessem mjnt sajátomat, meg jsten ez arnek világban eletben tart es eltet; ha mjkor penjg jstennek ug teezjk, hogy veg oramat elhoza ö felsege, az en holtom utan hagom es valam, kötöm js mjnt sajátomat az unjtarjus eklesjaban levöknek szükségekre, az mjre kivantatjk, mel leuelemet adom nagyob bjztonsagnak okaert magam kezzem jrasa alat peczetemel js megerössjtuen en paczola j porbara na p. (P. H.) ¹⁾

[Mindenben az előbbihez hasonlóan kiállítva.]

CLXXXIX.

[1682.]

Solymosi Kenez Boldizsár unitárius püspök által gyűjtött alapítványok, s kegyadományok elszámolása s azokból 50 aranyuk a maga részére megtartása iránti nyilatkozata.

Diczössegh az Eörök Teremtő Istennek!

Istennek tecezseből 1661. esztendőben Colosvari Unitaria Magyar Ecclesiaba Praedicatorsagra hozattatván, az mint a Vr talentumat adta az Tanittasban is munkalkodtam, azonban az szegenj Ecclesia hasznara, mind kün es mind ben ertek szerzesből is faradtam, meliben hogy successorom engemet követne, rövideden azoknak az ioknak summajat az mint eszemben juthat, bona fide Regestum szerent elő szamlalom. Külömb különb esztendökre es napokra szamot nem tudvan tartani.

I. Ottan hamar hogj Kolosvárra iöttem, az áldot emlékezetü Miches Mihályné Patrona Aszszonyit [i. g.] levelemmel megtalalvan Munkaczon laktában, küldöt eö kegyelme Száz Aranyokat Mikola Sigmond Urantol, mellyeket ugian hazammal administraltam Tiszt. Pal Istvan és akkori Curator N. Huszar Peter Vramnak kezek által Eccla szamara.

II. Mikor meg Besztercze es Colosvartol fogva, három lakos falunál töb nem volna, nagy felelemmel [mentem] áldot emlékezetü Gyulai Martonné Aszszonyomhoz es arra vöttem ö ²⁾ varostol ö kegjelmenek hat ezer forintokban zallogosittatot három — ugjmint Aszszonyfalvanak ket feleuel,

¹⁾ Ez is kelet nélküli az eredetiben is. Az *unitárius egyházközömség levéltárában levő eredetiből.*

²⁾ Ezentul az oklevél a közepén egészen ki volt szakadva, s a hol vonal van, egy vagy több szó kívásva.

edgyiket az Ecclesianak e — forintig, meljet meg is czelekedet, effelet az tulajdon maga — bol szaz aranyakat rendelt holta utan.

III. Ismet ugjan aldott [emlekezet]ü Miches Mihalyne Aszszonyom mikoron Detzei Istvan küldé — arvan ¹⁾ ötveny aranyakat, iollehet ő kegyelme azokat hir nélkül elkül — volt, de az Aszszony eo kegyelme luza erkezuen, vettem még eo kegyelmen ker — leket, mellyeket is Craiczar Andras uramek Curatorsagokban be — ugyan a tajban egy öreg küvül belül aranyas ezüst kan[at] — adtam az Ecclesiaban.

IV. Azutan egyszer — is ez áldott emlékezetü Patrona Aszszonj titkos parancsolattjabol [dea] kok tanittatasokra administraltam ött héan ött igaz Arany [akat].

V. Baumgarthus — haza hivasara is administraltam szamos tallerokat, de [nem tudom] bizonyosan szamat.

VI. Az Harangot öntettem két szaz forintért.

VII. Az aldott emlékezetü Aszszonj holta után két uttal administraltam negj szaz aranyakat, iollehet szazanak az arrat megh adtak, negy negy forintokba tudvan, mellyet költöttem az temetesre.

VIII. Sz. Benedekrol három Eoreg asztagokat mintegj tüzből nyertem.

IX. Aldott emlékezetü Jarai Mihaljne Aszszonjontol ketszaz aranyakat.

X. Aldott emlékezetü Stenczel Inreh Uram is, hogj öt száz aranjokat hadat [igy] az Ecclesiának, eszköz voltam a dologban.

XI. Aldott emlékezetü Michesne Aszszonjom iovaibol az mit kaphattam, valami muntlith [igy] szoknjava, vallal egygyütt beadtam, melj [?] birt Toldalagi Ur ²⁾

XIII. ³⁾ Ezek felet tartottam, s tartok hazammal az Erdelji Unitaria Ecclesiak számára ket ezer ött Szaz arannyakot es holmi eggyetmás ezüst marhakat. Vegezetre mivel én meltatlan voltam szerent, ha megnyomorottam is, de Erdelyi Unitarius Puspöknek tartatom, iollehet itt az Attjafiaktol nem annyira ismertetem, az meg említett Arannyokbol nyomorodasom utan esztendőnkent fizetesemre akartak deputalni ötven ötven Aranyokat, az Colosvari Unitaria Ecclesiától be hagjvan nekem romlasom utan Vocationi szerent offeralt Salariumot, meli esztendőnként az ötvenj ötvenj aranyaknal tobbet töt volna, meli tselekedetemről Tiszt. Plebanus Sz. Ivani Daniel Ur, Tiszt. Razman Peter Uraimek bizonsagim.

Ezeket iedzegetem es iram fel pro futura cautela 1682 die 30 8-bris magam hazamban En N. Solymosi Konez Boldisar mpr.

XIV. Tiszt. Plebanus [uram] kezehez is adtam egy ezüst hüvelyü merön aran ⁴⁾ — [kar] dot; ismet egy ezüstös hüvelyü Pallost ⁵⁾ — ettő masfel száz forintokat erő.

P. S. ⁶⁾ — — — — — melyről léptem — — — — — 5 Juli ⁷⁾

¹⁾ Talán: *iarvan*. — ²⁾ Kivehetetlen értelmű rövidítés. — ³⁾ A XII. pont az eredetiben is hiányzik. — ⁴⁾ Más fél szó [*tán aranyozott élű vagy maroklatu*] kiszakadt. — ⁵⁾ Három vagy négy szó kiszakadt. — ⁶⁾ Három sor olvashatatlan. — ⁷⁾ Az *unitarius egyházközönség levéltárában levő eredetiből*.

CXC.

[1683.]

Az erdélyi unitáriusok három fő tagjának feltételei, melyek alatt bekegyeztek, hogy Solymosi Kencz Boldizsár unitárius püspök az általa gyűjtött s gondviselése alatt tartott javakból betegsége alatt 500 aranyat elkölthet a maga és gyermekei táplálására.

Minuta in nomine Domini, Amen!

Mű TT Az Erdélyi Unitaria Ecclesiaknak szentelt, es T. Solymosi K. Boldizsár Püspök Urunk kezénél tartatott, kevés számú Bonumoknak Consciussi; es eo kegyelmetől titkoson ugyan azon Bonumoknak designalt Curatori. Adgyuk tudtára mindeneknek az kiknek illik, hogj Anno 1683 etc. Minekutanna Istennek titkos íteletiből es tevezeséből T. Püspök Urunk súlyos paralysisbe esett es a mia ordinarie nem szolgálhatvan, az Colosvari Unitaria Ecclesiában esztendőnként valo salariumából megfogyatkozott volna, talála meg eo kegyelme műnket, nemelyikünket viva voce, praesens, nemellyikünket per literas, es íelente, hogy az mű hírünkkel es engedel-munkból nyulando volna, az eo kegyelme kezénél levő Erdélyi Unitaria Ecclesiaknak Bonumához ötszáz Coronás vert aranyakig, melyekkel magát es edes gyermekit tisztességesen taplalna, míg Isten eo kegyelmen, vagi czudalatos fel gyógyittas, vagi halál által köniörülne.

Mű azért megtekintvén az eo kegyelme mostani megromlott állapot-ját es az előtt míg egesseges volt, közönsegesen az Ecclesiakra valo szor-galmatos vigiazását, meg engedték, hogy az meg említett summat vagj egyszersmind, vagj apronként kezehez vegye, köleze, es magát, s edes cze-ledgyet abból tarcza, mivel mar eo kegyelme nem kereshet.

Mindazáltal, mivel az a Bonum az U. Ecclesiaknak utolsó szükségére szenteltetett volt, egj altallyaba simpliciter meg nem engedhettük, hogy eo kegyelme ahoz nyulljon, maga is eo kegyelme mint Eccla szerető ember nem akart pusztan ahoz nyulni, es így vetettünk eo kegyelme eleiben ilyen három conditiokat, mellyek alatt hozza nyulhasson, es költhesse, az mi-keppen hogy hozza is nyult.

I. Első conditio ez, [kit Isten tavoztasson], ha az ő kegyelme nevelet-len ket gyermeki vagj maga előtt vagy maga előb valo halála után eretlen korokban meg halnának, az Varos törvénye szerént valo divisio előtt ante omnia, az meg említett summa mint adosság az Erdélyi Unitaria Ecclesiak számára plenarie meg fizettség, ha találtathatik, aranyyul, ezüst marhaul, es egyeb fele io marhakból, meg az res immobilisből is, ugymint hazból, cöröksegből; az mi az adosság le fizettesből meg marad, Varos törvénye szerent legyen divisio abból.

II. Masodik conditio ez, mivel mint magatol eo kegyelmetől értettük, Colosvárrá valo származasá után semmit eo kegyelme Aviticumból nem participált, az ket resz Attyafiakra nezhető iovat, mint acquisitumot hadna es testalna holta után, gyermekys eretlen korokban utanna hamar meg halván, az Erdelyj Unitaria Ecclesiak számára, es pro lucro ajandekozna,

III. Harmadik conditio ez, Hogyha penig az eö kegyelme gyermeki, meg maradnanak, s szaporodnanak is ideig, de ha tandem deficiálnak, mivel indivisus volt velek, mikoron az summához nyult, adna eö kegyelme olyan irast mind maga, es gyermeki kepeben, hogy valamikor az eö kegyelme magva Colosvarat tellyesseggel el fogyna, minden egyeb praetendensek előtt az ő kegyelme agán, [ide nem értvén mindazáltal, ha veji, vagy menyé talaltatnanak], akkoron ők varos törvénye szerent az öveket ne vehessen ki illaese, azon meg említett Erdelyj Unitaria Ecclesia lenne első az meg[em]lítettett summaig, ha talaltatik annyi.

Mely Conditiokra eö kegyelme nem csak maga mene rea, es consensuala, hanem tizenöttestendeben [igy] iaro fia is magaval eö kegyelmevel eggyütt peczetekkel, es kezek subscriptiokkal meg erősíttek etc.

Colosvarrol ez harmoknak kellene ez levelben neveknek beiratni:

T. Markos Daniel Szent Ivani,
T. Adam, alias Razman Peter Ur,
T. Peczi Andras — ¹⁾

CXCI.

[1683.]

Nagy-Solymosi Konez Boldizsár erdélyi unitárius püspök végrendelete gyermekei nevelése s keves vagyona felől.

Eórók diczeóssegh á Terémtéo Istennek!

En N. Solymosi Konez Boldisar etc. Jollehét á mint eletemben, ugy halalombann is nyeresegem az en meg váltó Christusom, mindazáltal Esaias Profetatol Ezechias királynak izent Istennek szavat, magamhoz izentnek ismerve, ez nagy erőtelenségemben teszek az Ur nevében ilyen rövid rendelest es testamentumot.

Mihelyen az en Istenem en mindenem lelkeket, romlando testennek satorából maga őriző kezében veszi es az életnek czomójában beköti, es edes fiamot Balthasart, es leanyomat kis Annat el hagiom az halál mia, azonnal, az en Istenem után, legyenek Arva gyermekim tutori e földön, Tiszteletes Abnasi Mihaly Lector Uram, azzal á kit Isten eo kegyelmenek tarsul készítet, es Nemzetes Jarai Samuel Uram edes Felesegevel eggyütt, eo kegyelmeket kerem az Urert, legelsőbenn is arra legyen vigyazasok, hogy gyermekimet az szent Urnak felelmere taniczak, es minden io erkölczre, io utra igazgassak. Kiczin keves el hullando iokrolis, [ha mi marad], visellyenek gondot, a mi meg tarthato, maraszthato, tarczak számokra, az mi uezsendeo,

¹⁾ Az *erd. unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből*, mely azonban nincs keltezve; mint egy későbbi hasonló tartalmu iratból kitűnik, ez csak tervezés [*Minta*] volt, de mindenesetre az 1683. nov. 27-ki végrendelet előtt kelt. Ez oklevelen e hátirat áll: „Az erdélyi Unitaria Ecclesiának utolsó szükségére való Deposítum.”

nem allando, tegyek penze, es hozzaik illendő módon abból taplalliak, ruhazzak, szajokra, ha nevednek is ne boczassak, minden laborgatok ellen oltalmazsak, egy szoval Bölcz Sirak hagyasa szerent legyenek az Arvának Attyok gyanánt, hogy az magossagbelinek fiai leven, inkább szerettessenek eo Felsegeteöl, mint Annyoktol. Ha pedig az igaz íteletü Isten őket is en utánam eretlen korokban ki szollittana e Vilagbol, akkor talaltathato iokbol Gyermekim meg nevezet Tutori külön külön edgyik edgyik végyen ötven, ötven forint éreó iokatt. A mi azon felet marad, azokkal osztozzanak, az két részen Attyafiai Varos törvénye szerent, így mindazáltal, hogy elsőben az Colosvari Unitaria Ecclesia az könyveimet, es irasimat vegye el, es azokból mas senki ne osztozzék, mivel nagyobbára ugyan ez Ecclesiából vöttem volt. Az két reszes Attyafiai is minekelötte egymás között osztozzanak. Elsőben abból az Tordai Unitaria schola számára adgyanak es deputallyanak Száz forintokat, az szegeny Unitarius papoknak huszonötöt, az szegeny Lengyel attyafiai is huszonötöt. A nemes Varosrol, Ispotalyrol, toronyrol s egyeb hazi szegényekről is el ne feletkezzenek. Ezt az Testamentumot irtam magam erőfien kezemmel, de ép elmevel Anno 1683 die 27. 9-bris magam hazamban ezendesen, mellyel mint utolsoval akarmikor ezelöt szorulasomban öt szavaimat testamentumomat cassalom, es csak ezt akarom hogy meg allion, melyet kezem irasaval, nevemnek alája irasaval es peczetemmel is megerösíttek, az Eörök Isteun is erősicze meg. Amen.

Nagy Solymosi Konez Boldisar m. pr.
(P. H.)

Ugyan azon napon es osztendőben indittatvan az Jacob Patriarcha példajatul, temettetesem felölis teszek ilyen rendelest. Mikor en, az en nepem közze szamlaltatom, Edes Gyermekim Tutori legyenek Utolso tisztessegem Curatori is, há elnek. Dragab inget, lepedöt testemre ne adgyanak, Vankost, kapezat is ne kesziczenek, hanem azokat, az mellyeket magam megszerzettem, tudgyák gyermekim ele adni. ¹⁾ Mivel az Isten engemet ennyi osztendők alatt igen le alazot, el takarittatásom is legien igen alazatos. Egy Praedicationál több ne legyen, de abban is semmi diezeret ne forogjon. Oralás vers írás el tavoztassek. Sirom vermem, Balthasar K. N. Solymosi Battjám mellet legien. Köveröl könyü az Temetőben fel talalni. Valaki ez Testamentumomat meg nem tartya, az Isten ezen e Vilagon meg sanyargassa erette, mert az en lelkeim buzgo indulattiból kivanom, hogy illjen es nem mas forma temetesem legien.

N. Solymosi Konez Boldisar m. pr. ²⁾
(P. H.)

¹⁾ Az eredetiben még oldalvást ez volt írva: „Koporsómat be ne vonják.”

²⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

CXCL.

[1684.]

Azon feltételek, melyek alatt N. Solymosi Konez Boldizsár általa az erdélyi unitárius egyházaknak gyűjtött javakból 2000 aranyot Huszár Péter és Szabó Gáspár gondnokoknak átadott.

Mű Szentiváni M. Daniel, az Tiszteletes Vnitar, Colosvari Ecclesianak Plebanusa, Petsi Andras, Colos-Monostori Captalan, Almási Mihály, Colosvari vnitar, Eclak Scholainak Lectora, Huszar Peter es Szabo Gáspár azon megírt Ecclesia Bonuminak Curatori, Huszár Mihály, Brozer Peter es Solymosi István Colosvárott lako Nemes személyek es Colosvári Notarius Jarai Samuel, Adgyuk tutára az kiknek illik ez levelünk által, hogi midőn Anno praesenti 1684. die 8. Mensis Januarii hivattattunk volna Tiszteletes N. Solymosi Konez Boldisar Vranktol az Erdelyi vnitaria Ecclesiáknak Püspöketől es Fő Curatorától itt Colosvármegyében Colosvárott közep uczában levő házához eo kegyelmenek, jelenté eo kegyelme, mivelhogi Istennek latogatásából mostani súlyos nyavalyájához képest eleteh még maradása eo kegyelmenek bizonytalan volna; huszoneggi esztendőktől fogva hivatala szerent eo kegyelme akarván prospiciálni Istentől eo kegyelme gondviselése s Püspökséghe alá bizattatott Ecclesiáknak jóvára s meg maradasára az meg irt üdő alatt, kit kit az külső Ecclesiákban levő Patronusok közzül az Ecclesiáknak következő szükséghekre contribualando szent Collecták felüll requirálván, Isten eo Felseghe meg áldván eo kegyelmenek azon dologban valo fáradozását, szerzet szep számoson, es nevedeket azon Collecta; mellynek nagi reszit az Ecclesiáknak hol egygyütt, hol másutt az alatt interveniált külömb külömb szükségheire expendalta eo kegyelme, hatra maradt reszit pedig, melly még eo kegyelmenel volt, azon meg irt Erdelyi vnitar, Ecclesiáknak, de főkeppen az Colosvari Vnitaria mater Ecclesianak utolso el kerülhetetlen szükséghekre akarná administralni; az mint hogi administrala is eo kegyelme tiszta jo aranyakul ket ezer aranyakat Aur. 2000 es egi heanos régli aranyat — Aur. I fenn meg irt Curator Vraineknak, Nemzetes Huszar Peter es [Szörös Janos Vrain ugimint constit. Curator nyavalyaia miatt jelen nem lehetuen] Szabo Gaspar Vraineknak illyen Conditioak alatt; hogi tudni illik azon aranyakhoz valo provisio es azokbol valo dispensatio [ha az szükség ngi kevanyja] concernallja eo kegyelmet is, mig Isten élteti es Plebanus Vrt, es eo kegyelme után succedando Tiszteletes Püspököt, minthogi aszt eo kegyelme külső Ecclesiák contributioyabol percipialta az fenn meg irt szükségre, hozza tévén eszt is; hogi ha azonban ha [így] az szükség aszt hozná, hogi az Ecclesia ra szorulna, annak expendálására vel in toto vel in parte, Horvát Kozma vrain vagi eo kegyelme egy testvér Attyafiamnak, mig Isten eo kegyelmeket élteti, hirek nélkül semmit abból ki ne vegyenek, hanem eo kegyelmek közzöl valamellyiknek, ha tsak level által is hirrre adgiak es Censurajokat vegyek, mellyet is levalván fenn meg irt Curator Vrainek his sub conditionibus.

Annak bizonsághára irtuk es attuk ez subscriptionkal es szokot petsétünkkel erőssitet levelünket fide nostra mediante. Datum et actum Anno die locoque praenottis.

Correcta pr. eosd.

Idem qui Supra.

Szent Iváni M. Daniel m. pr. (P. H.)	Petsi Andras
Almasi G. Mihály m. pr. (P. H.)	Colosm. Captalan m. pr. (P. H.)
Szabo Gáspár m. pr. (P. H.)	Huszár Peter m. pr. (P. H.)
Jarai Samuel m. pr. (P. H.)	Huszár Mihály m. pr. (P. H.)
Brozer Peter m. pr. (P. H.)	Soymosi István m. pr. ¹⁾ (P. H.)

Anno et die praemissis, et coram ỹsdem praenottis Dominis ibidem. Jelente aszt is Tiszteletes Pũspök Țr, hogy azon masik faciesen Specificalt Collectából, mostani meg nyomorodott allapottyához képest utolso szũkségre valo jutasának el távoztatására, mivel már régi esztendõktõl fogva eo kegyelmek járando Salariumában semmit sem penzũl, sem borul, sem buzául az tiszteletes Ecclesiától nem percipialt, reservalt volna eõt száz aranyakat Ț Aur. 500 — illȚen Conditioak alatt,

1. Hogi ha Isten az eo kegyelme gȚermekit Țlteti, minthogi eo kegyelme Isten kegyelmébõl maga industriáia által szerzette azon Collectat es eo kegyelme ezen nyomorult allapottyában gȚermekit illetõ jókból Țlt, gȚermekit azokért meg ne haborgassák, se tõllõk ne exigallȚak.

2. Hogi ha penigh Isten eo kegyelmet ez nyavalȚas Țletben megtartvan, az alatt gȚermeki deficialnanak, eo kegyelme Țleteben, az eo kegyelme gȚermekinek annȚokrol valo attȚafiai, ha Isten eo kegyelmet is pedig annak utánna ez Țletbol ki szollitaná, az eo kegyelme es eo kegyelme gȚermekinek AttȚafiaȚs semmi jovaiban addȚg ne participállȚauak, miglen az az Summa arany az Ecclesia részire nem excindaltatik ugimint Debitum, vagi ha eo kegyelme holta utannis gȚermeki eo kegyelmenek deficialnanak, ugȚs az meg maratt jovaiból eo kegyelmeknek az az Summa az Ecclesia részire excindaltassek. MellȚrõlis attuk ez Testimonialisunkat fide nostra mediante.

Correcta per eosd.

Szent Iváni M. Daniel m. pr. (P. H.)	Petsi Andras
Almásĩ G. Mihály m. pr. (P. H.)	Colosm. Capt. m. pr. (P. H.)
Szabo Gáspár m. pr. (P. H.)	Huszár Péter m. pr. (P. H.)
Huszár Mihály m. pr. (P. H.)	Járai Samuel m. pr. (P. H.)
Soymosi István m. pr. (P. H.)	Brozer Peter m. pr. (P. H.) ²⁾

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levõ eredetibõl.

²⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levõ eredetibõl.

CXCH.

[1684.]

Solymosi Konez Boldizsár unitárius püspök örökösének nyilatkozata az atyjok által visszatartott 500 aranynak az erdélyi unitárius eklézsiák részére kiszolgáltatása s ennek 600 forint adománya jövő rendeltetése iránt.

Mű Sz. Ivani M. Daniel, az Erdélyi Unitaria Ecclesiáknak Püspöke, Szeplaki Horvat Kozma, Horvat Ferencz es Horvat Miklos, Colosvarat lako Huszar Peter es Rainer Marton, minnyaiian nemes szemelleyek; adgyuk tudtara mindeneknek az kiknek illik, quod Anno 1684 die 27 Octobris, midön volnank az Colosvari Unitaria Ecclesianak Plebaniai hazanal, jöve nek mű előnkben egy reszről ugyan azon Colosvari Tiszteletes Ecclesianak Bötsületes Patronusi; más reszről az nehaj boldogh emlekezetű Solymosi Konez Boldisar Püspök Uramnak arvai, ugy mint Solymosi kis Konez Boldisar es Konez Anna Aszszony és lön illyen dologh.

Nehai Tiszteletes Konez Boldisar Uram az Erdélyi Unitaria Ecclesiáknak Püspöke, lévén conservatora az Erdélyi Unitaria Ecclesiákat concernalo némely Collecta pénznek, mellynek job részét eleteben eo kegyelme administralta volt az Tiszteletes Colosvari Unitaria Ecclesianak Curatorinak kezeben, egy része pedig, ugymint aurei 500 bizonyos okokra nézve helyben maradvan, eo kegyelme holta utan mind eddigh maradt volt az eo kegyelme Arvainak bonumi közöt. Mely dologh controvertaltatvan, es az Ecclesia annak másutt létet s conservatiojat illetlennek ismerven, aszt eszekbe veven az megh említett Tiszteletes Püspök Uramnak arvai, experialvan eddig is ez Ecclesianak hozzájok mutatot jo akarattyat, es következendőkeppen varvan ez utann is hozzájok mint Arvakhoz mutatandó kegyesseget, protectiojat es promotiojat, ultro, magok jo akarattjokbol igherek azon 500 aranyaknak restitutiojat az Ecclesia kezehöz, igherven az Tiszteletes Ecclesia is nehai edes Attyoknak hüseges szolgálatyokra nezve azon arvaknak Solymosi Konez Boldisarnak es huganak Solymosi Konez Annanak Flor. 600 hatszaz magyar forintokot usualis kesz penzül adni. Mely ő kegyelme jo akarattyokra nezve az Arvak is azon 600 forintokrol ugy disponalanak, hogy ha Isten iteletiből mind ketten magtalanul deficiálnak, redealljon azon summa penz ezen Tiszteletes Ecclesianak, ha pedig akkor kesz penzül jelen nem lenne, Attyokfiai addigh javokkal ne osztozhassanak, miglen egyeb jovokbol az Ecclesianak számára azon summaigh contentatio nem tetetik, mely dolognak erossegere az Arvak mind ketten kezeket is be adák.

Mely dologh mű előttünk igy menven veghez, attuk rolla ez levelünket kezünk irasaval es pecsetünkkel megh erősítven, fide nostra mediante. Datum Claudiopoli Anno, die, locoque prænотatis, Iudices ydem qui supra.

Correcta per eosdem

Szent Ivani M. Daniel m. pr. P. Horvat Kozma m. pr. Horvat Ferencz m. pr. (P. H.)
Horvat Miklos m. pr. Huzár Peter m. pr. Rainer Marton m. pr. ¹⁾ (P. H.)

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

CXCIV.

[1690.]

Postálkodás és fuvar iránti közös rendelete I. Apafi Mihály erdélyi fejedeleennek és Heissler eszászári német tábornoknak.

Michael Apafi Dei Gratia Princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes. Salute et Principali nostrā gratia praemissis. Minden rendbeli hűveinknek akarjuk ez Patens Mandatumunk által tudtára adnunk, Hogy az mint az méltóságos Heizler General ő kegyelme ennek az szegény Hazának terhe könnyebbítésére, és vigasztalására bocsátatott olyan Edictumot ki, hogy a modo in posterum Posta Lovakat, Szekereket vonó marhákat, senkinek akárminemű rendbeli Tisztviselő vagy közönséges ő Felsége vitézlő Rende legyen, de az Generál ő kegyelme specialis arrul való Salvus Passusa nélkül ne adgyanak és semmit ingyen ne is gazdálkodgyanak. Mi is azért minden rendbeli Hűveinknek, per praesentes kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, hogy az Generállal cö Kegyelmével való megedgyezésünk által lött ezen Patensünkhöz taresak mindenképpen magokat az ő Felséghe vitézlő rendei aránt. Hogyha pedig valaki akarmin tekintetből azont által hagyja, hogy ha város, falu, vagy fő renden való Nemes ember lészen, vagy valamely varmegyének, Széknek vagy Helynek Tiszte lészen, poenā Articuli in publicum Regni aerarium irremissibiliter exequendā büntettetik. Ha pedig egyhazi közönséges Nemes ember, vagy valamely városi privatus, vagy paraszt ember lészen, három holnapi tömlöczel büntettetik. Minthogy pedig az postálkodás, es vono marhák vétele, és mindennemű ingyen való gazdálkodás, quartélyozás dolga allattunk való Hűveink között is felette nagy abususra ment az szegénységnek elviselhetetlen terhere, azért parancsolyuk, hogy minden Rendbeli Nemzetünkből és allattunk valokbul állóknak is posta Lo, vono marhák adásában és gazdálkodásban csak az Fejérvári A. 1689 novemberi gyűlésben arrul emanalt Articulushoz taresak magokat, sub poenis supra specificatis tam Exigenti, quam Danti infligendis. Ide nem értvén mindazáltal Cimerünkel, Specialis Salvus Conductusunkal és Generalisunk s Fő Commissariusunk Tisztekhez tartozo dolgokban s tudositásokban szükségesképpen járó Embereket. Secus non factur. Praesent. perlect. Exhibent. restitt. Datum in Castro nostro EBESFALVA, Die Decima Quinta Mensis Februarii, Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo, Nonagesimo.

Apafi m. pr.¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely nyomtatott példányban volt a városnak megküldve, s közösen a fejedelem pecsétével megerősítve. [Fasc. P. Nro 8.]

CXCV.

[1690.]

Az ország tanácsosai Kolozsvár városát a december hatodikán Segesváron tartandó országgyűlésre meghívják.

Egregii et Nobiles Domini et amici Observandissimj.

Romai Császár kegyelmes Urunk eö Felsége Szegény Hazánk allapottjarul érkezet kegyelmes resolutiojaban foglalt, s egyéb Szegény Hazánk mostani sorsát illető dolgokra nézve, ez Nemes Ország rendelete szerint magunk közös megh egyezet teczésébül kellet közönseges Ország Gyűlést promulgaltatnunk, ez szintén következendő Karácson Havának hatodik napjára Segesvar varossaban celebraltatni, kegyelmeteknek azért az Nemes Orszagtul adatot autoritasunk szerint intimalyuk, kenszeritjük is edes Hazájához tartozo kötelességére kegyelmeteket, hogy az eddig valo jó szokás szerent, maga becsülletes, hiteles Attyafiait telyes számmal valosztván, az meg írt közönseges Ország Gyűlesenek helyére es napjára, tellyes instructioval expedialni el ne mulassa, semmikeppen, hogy eo kegyelmek is az Haza fiaival annak közönseges dolgairol minden jot végezihessenek. Egyebirant kegyelmetek ha elmulattya, es bizonyos attyafiai által nem compareal, privilegiumoknak elvesztésével fogia az Nemes Ország szoros animadversiojat szomoruan megtapasztalni. — Eadem ac caeteras Dominationes vestras bene valere cupimus.

Claudiopoli 16. 9-bris 1690.

P. T. Assecuralyuk penig kegyelmeteket bona fide Christiana, hogy elküldendő Attyokfiainak bantodasa nem leszen.

Egregiarum et Nobilium Dominationum
vestrarum Amici et Vicini Benevoli Con-
siliarii Regni Transylvaniae. ¹⁾

CXCVI.

[1690.]

Az erdélyi kormányzó államtanács Kolozsvár városát a következő évi 1691. januar 10-én Fogarasban tartandó országgyűlésre meghívja.

Nos Consilium Status Regni Transsylvaniae etc. Fratribus et Amicis Benevolis: Salutem cum officiorum promptitudine.

Édes hazánk külömb külömb terhes alkalmatossagiral communicatis consiliis akarván végeznünk s minél hasznosabban concludalnunk, ez Nemes ország közönseges Gyűlését ennek előtte termináltuk volt ad diem 6 nunc currentis mensis Segesvárra, onnan penigh azon Gyűlésnek celebrál-

¹⁾ Az eredetiből. [Fasc. II. Nro 274.]

tatását rationabilibus de causis ide Fogarasban transferaltuk volt, de az ellensegheknek edgy néhány felől ottan ottan lett irruptioja miatt azon közönséges Gyülésünk véghez nem mehetvén, az Nemes orszag szükséghe dolgai is nem determinálódhattak, melyeknek még is tovább valo haladása hogy igen káros legyen es szomorú consequentiakat is importálhasson, senki kegyelmetek közül kétséghe nem hozhatja: annakokaért teczett közönségessen kegyelmeteknek ad diem 10 Januarii anni jam jam imminentis közönseges Ország Gyülését ujabban ide Fogarasban promulgalnunk, intven kegyelmeteket atyafiságossan, sed authoritate Articulis nobis attributa, Romai Császár kegyelmes urunkhoz eo Felseghehez s édes Hazajához tartozo kötelességekre parancsollyuk kegyelmeteknek, minden menteséget és tekintetet félre tevén, a fen meghirt napra es helyre, maga nevezetes követ Atyokfiait teljes authoritassal küldeni semmikeppen el ne mulassak, hogy ez Haza közönséges dolgai jobb karban valo allitását eo kegyelmek is az Ország több Statussival edggiütt hasznosan munkálkodhassak, Sub poena Infidelitatis.¹⁾ De caetero praetitulatus Dominationes vestras bene valere Desideramus. Datum in Arce Fogaras die 29-a Xbris Anno 1690.

Praetitulatum Dominationum Vestrarum

Fratres et Amici

Benevoli:

Consilium Status dieti

Regni Transsilvaniae.²⁾

CXCVII.

[1693.]

Az evang. reformált és ágostai hitvallású erdélyi Rendek kötelezése az iránt, hogy 1693. a szabó czéh által az unitáriusoknak átengedett házért esérébe kapandó új házuknak azon szabadságokat szerzik meg, melyekkel az átadott bírt.

Par sive Copia.

Mi Erdélyországban lévő Evangelica Reformata és Lutherana, sive Augustana Religio lévő Rendek, Recognoscimus per praesentes: Hogy midőn a mi kegyelmes Urunk, Romai Császár és koronás Királyunk Eo Felsége másodszor küldött kegyelmes Diplomájában tett Intimatiojából, az Erdélyi Romano-Catholica Religio lévő Betsülletes Rendeikkel fennforgó Controversiának Complatiojára, több kiváltképpen valo Conditioi között, az Erdélyi Kolosvári Unitaria Ecclesia, Kolosváratt az O-Várban lévő Scholáját, a Romano Catholica Ecclesia számára kelletett volna három Religio valo Rendekül cedálnunk, és azon Kolosvári Unitaria Ecclesiának Scholajokért, más Scholának valo alkalmas hely felől ígéretet tettünk

¹⁾ Az „Infidelitatis“ szó azzal a kézzel és tentával írottak látszik, a mivel az aláírás, mely más két kitörölt szó helyét pótolja.

²⁾ A város levéltárában lévő *ereletiből*. [Pasc. II. Nro 275.]

volna; a véghez kellett a Kolosvári Szabo Czéhnek közönséges Házát [mely vagyon ugyan Kolosvár várossában a Piacz szeren], a megnevezett Kolosvári Unitar. Ecclesiának assignálnunk, melyért a megnevezett Szabo Czéh, más hasonló Házat kívánván magok számára, s ily hertelen penig ahhoz hasonló, és illendő eladó Ház nem találtatván, Assecurállyuk azon megírt Kolosvári Szabo Czéhet praesentium per vigorem arról: Hogy mentől hamarabb a megírt Unitaria Ecclesiának cedált Házokért, ugyan Kolosvár városában, más hasonló Házat veszünk, magunk közönséges költségünken azon Szabo Czéh Számára. Melyis hogy kegyelmes Urunk Romai Császár és koronás királyunk eo Felségétől hasonló Privilegiummal, a mineművel a meghnevezett Unitaria Ecclesia számára cedált Ház, a meghnevezett Szabo Czéhtől biratott, Privilegiáltassék, magunk költségünken véghez visszük. Melyről adgyuk ez Assecuratoriánkat sub hora fide christiana, futuro pro Testimonio. Datum in Oppido Thorda, Die 4-a Mensis Octobr. A. 1693.

Bánffy György m. pr. [L. S.]
 Nelaz István m. pr. [L. S.]¹⁾
 Bethlen Elek m. pr. [L. S.]
 Keresztesi Samuel m. pr. [L. S.]
 Vesselényi Pál m. pr. [L. S.]
 Bánffy Farkas m. pr. [L. S.]
 Bethlen Samuel m. pr. [L. S.]
 Kemény János m. pr. [L. S.]
 Thoroczka Máttyás m. pr. [L. S.]
 Folti Bálint m. pr. [L. S.]
 Jánosfalvi János Fejérmegye követtye m. pr.
 Bagotai Ferencz Küküllővárm. követtye m. pr.
 Tordavármegye követtye Zapor [?] Samuel m. pr.
 Dobokavármegye követtye Beszprémi György m. pr.
 Krasznavármegye követtye Borbély Miklos m. pr.
 Közép Szolnokvármegye követtye Gergely Márton m. pr.
 Kutfalvi [?] Mihály diák Udvarhelyszék követtye.
 Cserei János Háromszéknek követtye.

Bethlen Gergely m. pr. [L. S.]
 Bethlen Miklos m. pr. [L. S.]
 Frank Bálint m. pr. [L. S.]
 Alvinczi Péter m. pr. [L. S.]
 Inczédi Pál m. pr. [L. S.]
 Nagy Pál m. pr. [L. S.]
 Seredi Benedek m. pr. [L. S.]
 Kemény Boldizsár m. pr. [L. S.]
 Thoroczka Péter m. pr. [L. S.]
 Rhedei Pál m. pr. [L. S.]
 Daniel Ferencz m. pr. [L. S.]
 Kendeffi Mihály m. pr. [L. S.]
 Zaránd v. m. követtye Ribitzai Gábor m. pr.
 Kolosv. m. követtye Vajda János m. pr.
 Jura Jonás Marmarosvármegye követtye m. pr.
 Széki Márton B. Szolnokvármegye követtye m. pr.
 Demjén Mójes Aranyosszék követtye m. pr.
 Szekesszéki követ Bakos [?] János m. pr.
 Medgyes széki követ Besztercei Samuel m. pr.

Pariatum ex veris suis Originalibus sine Diminutione, Augmento, Variationeque prorsus aliquali, cumque eo Collatum et Conportatum, in omnibus punctis et clausulis conforme inventum. Super quo fide mediante Attestatur praesentibus. A. 1730. die 14. febr.

Per Juratum L. Regiaeque Cittis Claudiopolis Notarium
 Paulum Gyergyai m. pr. [L. S.]²⁾

¹⁾ A másoló tévedése: *Nalaczi* volt az.

²⁾ A *szabo czéh* régi háza szállásadástól ment volt. Ezt kérte most is a czéh 567. korm. széki sz. a. s érvül mellékelte az elől leírt biztosítást [*Assecuratio*]. Az orsz. levéltár erdélyi osztályában levő *hiteles másolatból*.

CXCVIII.

[1695.]

A szöcsök és mészárosok közötti egyenlenségek elintézése a városi tisztikar s e végre kiküldött más hiteles férfiak által.

Anno 1695. die 14. May.

Dissensionum et Altercationum nonnullarum inter Laniones et Pelliones Colosvarienses ortarum Strepitus per Dominos nobiles Civitatis ejusdem Officiales et Assessores ac alios ad id convocatos bonae existimationis homines sic emendare, ¹⁾ super quo, ut ad futurum Sancte a praefatis Lanionibus et Pellionibus observetur, hoc modo est Conclusum.

Jóllehet azt már régen közönségesen egész városul eszünkben vettük, és nagy kárunkal s hátramaradásunkal érezzük s szenvedgjük Mészáros Urainéknak abusosokat, melyek miat ha az nemes város ő kegyelmeknek nem fauorizált volna, Privilegiumok mellől per hoc el is eshettek volna. Eddig penig az mint észrevettük, nagyobb oka ennek az volt, hogy némelyek ő kegyelmek közül hivatalok ellen tösérkedtenek és ma is tösérkednek, az melynek nem kellett volna lenni, az mint magok Privilegiuma is tartja: a modo in posterum azért a Tösérkedés ő kegyelmektől interdicaltatik; az ki tösérkedik s tösérkedni szereti inkább mint mészároskodni, kövesse uttyát; de hogy mészároskodjék is egyszersmind, meg nem engedtetik, sőt circumscribáltatik úgy, hogy se tehenet, se ökröt ne vágjon, se bárányt ne vásárollyan s ne nyuazzon, hasonloképpen disznót ne ölljön, ne vásárollyan, úgy szalonát is ne árullyan — condudaltatott. Majd hasonló abusus lévén a Szücs Atyafiak ő kegyelmek részéről is, mert az mint világosan constál, ő kegyelmek is Privilegiumok tartása ellen az bárány bőrkötet nem az hazabeli lakosok szükségére tartják s vásárollyák, hanem közönséges vásárt indítván benne, az javát elegyesleg mind által kikészítvén, az nemes városnak kárával kiviszik sokadalmaikra és idegeneknek, magok hasznát nézve benne, eladják, mely miatt kétszerte való árán kellett osztán az Lakosoknak magok s eselédjek számokra mind bárány bőrt, bélést, ködmönöket és egyébféle bérléseket is venni és választani, mely ő kegyelmek abusus a modo in posterum tolláltatik, hanem ő kegyelmek Privilegiumokhoz tartásuk magokat és Mészáros Urainékkal jó correspondentiát tartson; Mészáros uraim is magok nyereségit nem üzvén, más helyekre ne menegessenek, s a bárány bőrkötet ne másnak, hanem ő kegyelmeknek adgyák illendő áron, másként mind két részről ő kegyelmek, ha excedálnak az dologban, Privilegiumokat amittallyák, melyekből egyébként is ha mi Inconvenientiák következnek, magok vakmerőségeiknek tulajdonítsák ő kegyelmek.

Igy értvén mindkét részről ő kegyelmek az dolgot, alkalmaztassák az végzéshez magokat.

Amely Mészáros continuálni akarja hivatalját, folytatkozás nélkül

¹⁾ Helyesebben: *sic emendati*.

mind tehen husa s mind bárány husa jó és elegendő legyen ; Rea vigyázzanak és szemesek legyenek, mind marhákat és mind bárányokat úgy vásárollyanak, hogy edgik félének is husát árrok felett ne árullyák, se ne adják, mert meg nem engedtetik, sőt büntetve leszen, a bárány büröket pedig mint fellyeb specificaltatott, contractusok szerint czélbeli Szücs Atyáinkfiainak illendő árron adják, ne abutállyanak vele, alkalmaztatván ebben a Szücs attyafiak is magokat, amazok károkkal ne kívánnják az bárány büröket vásárlani.

A barany husnak fertályát, az ki jobb, hat poltura felet ne adják. Az utánna valot öt polturán, és az ki alább valo, három és négy polturán. Háznál pedig sem benn az városban, sem kün az Hostatokban indifferenter senki vásárt ne inditson, mert valakit rajta érnek, statim et de facto tizenkét forintig megbüntetik sine respectu Personarum, hanem közönséges helyi léuén a város piacza, mind az adonak és mind az vásárlonak, az legyen ado és vásárolható helye.

Extradatum per Stephanum Rácz Juratum Civitatis Colosvariensis Notar. ¹⁾

CXCIX.

[1696.]

I. Lipót császárnak kolozsvári Felvinczi György részére magyar és latin versek, egy komikai és tragikai művek előadására adott engedélylevele.

praes. 1-a Octobr. 1696.

Ad augustissimum Sacri Romani Imperii Summum Dominum Leopoldum
1-um Dei gratia Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc etc. Imperato-
rem potentissimum, Semper augustum.

Humillima Supplicatio Georgii Felvintzi Transylvani Hungari Clausenburgi
commorantis.

Imperator et Caesar Potentissime, Domine Domine Clementissime!!

Pluribus Verbis effari possem impedimenta, quae me urgent supplicare
Tuam Caesaream Majestatem, verum quanto paucioribus possum Verbis effe-
ram. — Sed obsecro Tuam Caesaream Majestatem, ne me contemnat, sed
dignetur, propter Dei misericordiam, et pro felici rerum omnium successu sine
taedio-pacienter perlegere, inuestigare et cum effectu clementi resolvere.

Ego Suprascriptus ex humilibus parentibus in Transylvania prognatus,
et ab iisdem adhuc infans orphanus relictus, apud homines misericor-
diales hic atque illic sustentatus et educatus, nullam domum, nullum prae-
dium unquam habui, nec nunc habeo, saltem vel ad instar palmae aut plan-
tae pedum, quo caput tamquam in proprium reclinare potuissem, sed sub
Tectis aliorum adhuc-victitavi. — Adeptus quidem sum ex benigna

¹⁾ A *szücs czéh* birtokában volt eredetiből. [Látható az orsz. levélt. erdélyi osztályában 1783. évi 4517. sz. a.]

munificentia Dei dispositiunculam latinitatis seu Litteraturae, sed quantum me illa euexit, duplo plus per novercantis fortunae lusum rejecit, quoniam bis a Tartarorum, bis a Lobonconum incursu omnibus reculis domesticis, equis curiferis despoliatus sum, adeo, ut ne coperimentum quoque corporis remanserit; semel igne combustus adeo omnibus sum exhaustus, ut surgere amplius praeter extraordinariam Dei Providentiam mihi sit penitus impossibile e caeno paupertatis; eoque res mihi deuenit, quod per damna toties perpessa, in debitum fere inextricabile implicatus sum, propter quod me Creditores mei per violentum contractum adeo persequuntur, ut ob id, unacum Uxore ¹⁾ — — exul sim factus quamquam praegnante, coacti sumusque e tam longinquis oris utrique et ubique tantum [per] pedes huc usque venire, et fores Tuae Sacratissimae Caesareae Majestatis pulsare, tribus liberis domi in Patria sub tutela aliorum relictis, qui Victum quoque in itinere non aliunde quam ex paucae Supellectilis Venditione ad aliquot dies habuimus, quarum pretium cum defecisset, mendicando, et supplicando nosmet sustentavimus, nunc fame fere perimus.

Quapropter Caesar benignissime et Clementissime, oro Tuam Majestatem, ut in perpetuam et immortalem Leopoldinae Clementiae in me et posteros meos supermansuram apud omnes Christianos memoriam dignetur —

Primo: Me pauperrimum, [qui nullib in rerum natura quidquam habeo, quam quo lacero, et villisimo indumento nunc corpus meum copertum est], ab omni Contributionum, Taxarum, portionum solutione eximere; similiter ab omnibus Expeditionum tam bellicarum, quam Civilium oneribus ut et quartirio militari, quoniam ab ipsis incunabulis semper sub calamitate et egestate vixi, ut ad reliquum Vitae quiescendo glorificem Deum cum gratia Tuae Majestatis super me praestituta, quoniam paucis abhinc retro diebus accidit mihi, quod propter impotentiam solutionis Portionis pulvinaria, super quae caput reclinabam, vendere coactus sum, et sic satisfacere Exactoribus.

Item accidit etiam, quod ob ejusdem portionis contribuendi impotentiam carceri communi Civitatis ab Exactoribus sim inclusus, et Clamidem, quae modo dorso est applicata, coactus sum tempore hiberno exuere et mittere in Vectigal homini cuidam honesto, qui me ex carcere redemit, et msertus mei pecunias mutuo dedit, cui nec hodie quidem eas soluere potui.

Ideoque Clementissima Majestas ex his facile divinari potest, quod miserabilior conditio me accedere et supplicare coëgit tuam Majestatem, quam Coecos et Claudos, quia illi tuto aggrediuntur quosvis, considerando in suis debilitatibus, sed Veh! multum pauperi domestico, cui per multas tribulationes adimitur Occasio se sustentandi.

Quae gratia tuae Majestatis si accederet et in vigore maneret, orarem tuam Majestatem, ut in forma Literarum Privilegialium sub sigillo Authentico, et Subscriptione saltem in regali papyro extradarentur, quoniam nihil habeo, quod Scriptori expendam.

¹⁾ Olvashatlan.

Secundo: Quia praefati Creditores me propter debitum jam dictum plus aequo prosequuntur ac persequuntur: darentur mihi a Tua Caesarea Majestate Literae Protectionales ab hoc die usque ad decursum unius saltem anni, me ab ipsis defensurae, ne inopinato Violentiam facere possent, sed haberem quietem et Occasionem querere possem eos excontentandi. Quod si post anni unius expletionem nollem vel non possem eos excontentare, facerent mecum quod vellent vigore Contractus, harum vero Literarum Vigorem in forma commissionalium vellem extradari, vel ut mos est tales scribere.

Tertio: Quia jam fere et Senium et Crebrae Calamitates adeo circumvenerunt, ut e limo paupertatis mihi surgere difficillimum est, ut me possim extricare a praefato Debito, et effugere Creditorum in me animadversionem seueram, et quod aliquod Victus etiam comparare possim, quoniam artium Liberalium partes ¹⁾ — suauiores novi, praecipue Poëmata tam latino, quam hungarico Idiomate per Rithmos et Cadentias fienda et eadem componendi, disponendi, ordinandi, ornandi habeo facultatem; ideoque oro Tuam Majestatem, ut clementer concederet mihi cum aliquot Sociis adjungendis, et ad id aptis [quos edocerem] exercere in Hungaria, et Transylvania, et partibus eidem adnexis Comicos ludos, per Dialogismos honestos, in Scenas, et actus comoediales, tragoediales distinctos honestis documentis, et ad eruditionem, prudentiam, correctionem, exhilarationem ingeniorum inservientibus et jocis honestis non obscoenis refertos, qui plus commodi vulgo afferrent, quam territamenta Praestigiatorum et Funambulorum, unde postea si aggrededer hoc opus, Deo pacem in et sub alis Tuae Majestatis concedente, Decimas fideliter ex omnibus acquisitis hominibus Tuae Majestatis ad tale munus delegatis exsoluere tenerer; haec vero usuarem tantum modo in hungaricis Urbibus, et oppidis, ubi intellectui incurrerent, et quod in iisdem locis mihi, et Sociis meis sine jurgiis per Commissionales litteras mandarentur dari hospitia comoda, ubi hoc opus congruo ordine perficeretur, Cujus vigor ut staret, oro Tuam Majestatem, ut sub forma Litterarum Salvi Passus dentur litterae, per quas autoritas ad haec a Tua Majestate mihi concedenda confirmaretur, Salvis tamen manentibus Scholarum, Collegiorum, Gymnasiorum autoritate, ubi tales ludi quandoque exerceri solent.

Quarto: Quia victum ultra duos dies non habeo, oro obnixè Tuam Caesaream Majestatem, dignetur prope horam ex largissima Clementia resolutionem exhibere, alias una cum uxore misella sine sumptu in loco ignoto, ubi nec lingvam novimus, nec opera et labore nostro quispiam indiget, nobis fame tabescendum erit propter multam moram.

Quae omnia si Tua Majestas clementer mecum fecerit, et concesserit, non desinam Deo pro commodo Tuae Majestatis et familiae clarissimae assiduas preces in cursu totius vitae meae supplex fundere et pauperes meae sortis gratias Deo Soluturi sunt, quod una mecum tam elementem nacti sunt Dominum a Deo, qui velit affici sensu miseriarum nostrarum. Quod et fatis

¹⁾ Egy szótag olvashatlan.

Divina Clementia in omnibus vitae suae diebus super Majestatem tuam et ut contractualiter apprehendat super se mansuram Dei benignitatem! ¹⁾

A. T. C. M. benignam expecto relationem.

P. S. Scripsi quidem Caesar Clementissime superius in Secundo puncto, quod a Creditoribus defensurae litterae et protectionales intra unius anni decursum mihi darentur, Sed cum posteriores cogitationes potiores, et meliores sint prioribus, in animum induxi, quod aequum, et justum sit debitum repetere et restituere, ideoque nemo hoc de jure vetare potest; Verum miseriatui mei Tua Majestas Clementissima, et demandet dari mihi Litteras tales, quae commissurae loquantur Reuerendis Viris, Pastoribus, Sacerdotibus cujusvis Religionis et Ordinis, quod me in Aedibus Sacris promulgare dignentur in istis Civitatibus et Oppidis, quae redeundo in Transsylvaniam reperiam et per quas transibo, ut et levamen habeam a fame cum Uxore in itinere, et etiam ad complacationem Creditorum ad aliquod Tempus eos erga me mitigandi possim illis aliquid solvere, ut gratia et misericordia Divina multiplicetur in Tuam Majestatem, quod in tali egestate Sublevamen mihi praeberit.

NOS LEOPOLDUS [Titulus integer.]

Damus pro memoria per praesentes, quibus expedit universis, quod praesentium exhibitor Georgius Felvintzi Transsylvanus Claudiopolitanus exhibuit et praesentavit nobis supplicem quemdam Libellum, quo mediante humillime exposuit se ab infantia sua variis Calamitatum, miseriarumque procellis adeo agitatum, ut quamvis aliquando industria sua ad quaevis exigua vivendi media ipsi pertingere contigisset, nihilominus noverca illa prosperitas in senili jam aetate eidem in tantum illuisse, ut nunc, cum summe indigeret, praeter id, quod corpus suum in praesens tegeret, nihil comodasse, et insuper [in] inextricabile debitum involutum et obaeratum praecipitasset, et licet in tenera sua aetate non parcendo laboribus, et lucubrationibus commodum Litteraturae disponendi assecutus esset, nелletque Studia sibi illapsa pro facultatis suae modulo tum ad honestam quorumvis animorum recreationem, — quam pro adminiculo Suo Christiano applicare, non tamen id sine Speciali Nostra Gratia et Clementia se consequi posse existimaret, Supplicare itaque nobis anxie, et quam humillime, ut ipsi Paëmata, siue Rythmos tum latino, tum vero hungarico Idiomate componendi, compilandi, ordinandi et ornandi seu disponendi, iisdemque ludos Comico-Tragicos, et Comoedias, ad actus Scenas distinctas dialogice ubique in Regno Nostro Hungariae, signanter vero in Transsylvania et partibus eidem annexis usuandi, usurpandi, et exercendi elementer largiremus facultatem eo fine, ut inde aliqua lucelli spe accidente, hujus ope tam Debita sua dissolvere, quam Semet ex paupertatis coeno aliquatenus erigere Satageret.

Nos igitur considerando et miserando dicti Georgii Felvintzi Statum, intentionemque ejus Statui suo non omnino absonantem et inconvenientem

¹⁾ E mondat az általam használt példányban is ily homályos.

judicantes, ex innata erga quosvis Nostros ad Tronum Majestatis Nostrae demisse recurrentes subditos benignitate, deque Cesareae Regiae Nostrae potestatis plenitudine eidem Georgio Felvintzi benignissime, et Clementer damus, et concedimus facultatem desiderata Paëmata siue Rythmos tum latino, tum vero hungarico Idiomate componendi, compilandi, ordinandi, seu disponendi, iisdemque Ludos Comico-Tragicos, et Comoedias ad actus Scenas distinctas dialogice ubique in dicto Regno Nostro Hungariae, et in Transsylvania partiumque eidem adnexarum Ciuitatibus, Oppidis, Castellis, et pagis tam Comitiorum, quam nundinarum, ut et aliorum quorumcunque hebdomadaliu fororum, et nundinarum Conuentuumque Occasione, honestis tamen, et non obscoenis jocis, et rebus refertos una cum sociis Sibi adjungendis usuandi, usurpandi, et exercendi, Salva nihilominus semper ejusmodi locorum ordinarii Magistratus Rythmorum vel Poëmatum ejusdem [si ita visum fuerit] revisione, et correctione.

Ut autem dictus Georgius Felvintzi ad Scopum, quem collimat, Debitorum videlicet suorum dissolutionem, sustentationemque sui tanto facilius peruenire possit: Eundem tamquam nullibi aliquas haereditates, fixaque bona habentem ab Omnium Contributionum tam ordinariarum, quam extraordinariarum pensione, et praestatione, onerumque quorumvis Supportatione, consequenter, donec Videlicet fixa bona alibi sibi non comparaverit, eximendum duximus, ea tamen conditione, ut ubicumque praedictos ludos exercuerit, ibidem Magistratui si locus liber fuerit, si vero alicujus Dominio subjectus, tam Domino Terrestri ex redundando commodo, prout convenire poterit, certam portiunculam, non tamen infra Decimam solvere et pendere sit obstrictus, et obligatus, prout damus et concedimus praemissa componendi et exercendi, modo tamen praevio, facultatem.

Proinde Vobis fidelibus nostris Spectabilibus Magnificis Comiti Georgio Banffy de Losontz Transsylvaniae partiumque eidem adnexarum Gubernatori, totique Regio Nostro Gubernio Transsylvaniae, Supremis, et Vice Comitibus, Judicibus Vice Judliumque quorumvis Comitatum; Supremis item et Vice Capitaneis, Judicibus V. Judicibusque Regiis quorumlibet Sedium Siculicalium; nec non Regiis, et Sedis primariisque Judicibus, Magistris etiam Civium quarumcunque Sedium Civitatumque Saxonicalium, deinde Liberarum Civitatum, et Oppidorum Ductoribus, Judicibus, Tricesimatoribus, insuper, Pontium et Vadorum Custodibus, Teloniorum et Vectigalium exactoribus, ut et aliis quibusvis cujuscumque Status, Gradus, honoris, Dignitatis, Conditionis, officii, et praecminentiae hominibus praesentes nostras visuris, lecturis, cunctis denique aliis, quorum Videlicet intererit, praesentium notitiam habituris, modernis et futuris quoque temporibus constituendis harum Serie committimus, et mandamus benignissime, et firmiter; ut vos a modo deinceps supra scripto Georgio Felvintzi praerecensita Poëmata et Rythmos modo praedecclarato non solum componendi, sed et exercendi una cum sociis Sibi adjungendis ubique locorum secundum praespecificatam benignissimam annuentiam nostram relinquatis, et Concedatis facultatem, itinerationibusque praescripti sui exercitii Occasione ubi-

que tute et secure eundem Georgium Felvintzi una cum Sibi adjungendis Sociis libere ire et redire itinerarique permittatis, nec ullas tam ordinarias, quam extraordinarias contributiones et pensiones praeter praemissi exercitii Occasione deponendas ab ipso praetendere, multo minus exigere vel propterea eundem in persona rebusque Suis impedire, turbare, molestare, seu quoquo modo damnificare praesummatis vel sitis ausi modo aliquali, Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 23-a mensis Octobris Anno Domini 1696, Regnorum Nostrorum Octavo.

Expedita per Michaelen Palten Cancellariae Regiae Transsylvanico Aulicae Juratum Notarium. ¹⁾

¹⁾ Az erdélyi kir. utvari kancellaria levéltárában levő eredetiről vett magán másolatból.

CC.

[1698.]

Generr Onö Samueli Kovács
Abtögeto Mstru Claudis Po-
wtam d. Onö et Conpatri
mü ObsdHv.

Vienna.

Die 15. Januarii Vetterm Beiben.
1698.

Plusvett 15. Januarii 1698

Romlos Polosvár Város
Hudnója Tanácsával
együtt

CCL.

[1698.]

Gróf Apor István alapítványlevele kivonata Kolozsvárat a jezsuita Collegiumban a philosophia tanítása s a szegény tanuló ifjuság élelmezése végett.

A megh oszollhatatlan szent Háromságnak, Atyának Fiunak és Szentlélek Istennek nevében Amen.

Én Al Torjai Groff Apor István az Felseghes Romai Császár Koronás királyunk, eö Felsége Erdelyi Tanácsos Thesaurariusza, Nemes Tordavármegyének Fő Ispánnya, minden Erdelyi Harminczadainak Fő Arendatora, és Csik, Gyergyó, Kászonszéknek Fő kapitánya, és Király Birája Testamentumot akarván tenni — — — — —

Mivel pedig engemet az én kegyelmes Istenem bővséges javaival aldoth megh, hogy azért én is háladatosságomat megh mutathassam, az mindenható Istennek dücsöségghire és Boldogságos Szüz Márianak Tiszteségghire, én Lelkemnek üdvösségghiert, és az közönseéges Romai Anya szentegyháznak, leghfőképpen Erdélyben valo elterjedésiért ez Istenes rendeleteket ekképpen hagyom.

1-o. Hagyok az Kolosvari Catholica Ecclesiat administralo Patereknek, hogy az [odavaló Collegiumban] az Philosophiát annál könyebben tanithassák, nyolcz ezer forintot — 8000 — — — — —

2-do Ugyan azon — — — — — meghirt Patereknek kezében a szegény tanulo Deákoknak tartásokra ugj mint — — Kolosvárra — — hogj egj Seminarium fundaltassék, hagyok harmincz ezer forintot — 30,000. Kit is hagyok ilj Conditioval, hogy ezen summának esztendő által valo Proventussából, az menyen az időnek alkalmatosságához képest tartathatnak, tartassanak, elsőbben is pedig az Clerikussok, az kik tanulásoknak elvégzése után Erdeljbén az Isten Anyaszentegyházának szolgálhatnak. Ezek után azok az iffiak, az kik tévelygéseket elhagyván, az igaz catholica Religiora visszatérnek, leghfőképpen, ha eletek sustentatiojára semmi mediumok nincsen, Harmadszor, az szegény ügyefogyot Nemes Embereknek Gyermeknek tartására. Ezek pedig az mennyire lehet, minnyájan erdélyiek legyenek — —

6-o Hagyok az Szent Ferencz szerzetén levő Erdélyi Klastromoknak, az ész nélkül szüköldődőknek nyolcz ezer forintot — 8000 — — — — —

Melynek nagyobb bizonyására az én mostani Testamentumomot nem csak én magam tulajdon kezemmel subscribáltam és pecsétemmel megerősítettem, hanem az következő bizonyságokat is — — — — — kértem, hogy tulajdon pecsétekkel és nevek subscriptiojokkal lenének jövőendő bizonyságok. Hogy ez az én szándékom és ebben akarom hadni és megh

marasztani az én végső szándékomat, és akaratomat. Datum Viennae Austriae die 9-a Martij Anno 1698.

Leopoldus Carolus a Kollonics,
Archiepiscopus Strigoniensis.
Comes Samuel Kálnoki,
Sacrae Caesar. Reg. Mattis V.
Cancellarius Aulico Transylvanicus.

Groff Apor István m. pr.
Benedictus Henter, Sacrae Caesareo
Reg. Mattis Cancellariae Aulico-
Transylvanicae Consiliarius,
Referendarius Secretarius m. pr.
Clemens Kozma, Inclitae
Cancellariae Aulico-Transylvanicae
Juratus Notarius m. pr. ¹⁾

CCII.

[1699.]

A Kolozsváratt szokásban volt ugynevezet „Szombati Törvénytörő” illetékességét felfüggesztő királyi leirat.

LEOPOLDUS, Divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque etc. REX.

Illustres Spectabiles, Magnifici, Generosi, Egregii, Prudentes ac Circumspecti Fideles syncere Nobis dilecti etc. Relata Nobis sunt tum ea, quae in Causa Andreae Tobias Civis Claudiopolitani, cum Samuele Ujhellyi, et Andreae Szabo aequae Civibus necnon Foeminabus Catharina Szász, Petri Szerencsi, et altera Catharina Szebeni, Stephani Borbély, pariter Civium Claudiopolitanorum, Conjugibus, in materia Aresti cujusdam, ab his, contra dictum Andream Tobias praetensi, in Foro quodam Sabbathali Claudiopolitano gesta et deliberata sunt, tum etiam Informatio vestra, in hac materia a vobis ad Nos demisse data. Quibus omnibus probe perpensis, bene ruminatis, et mature digestis. Quia litigantes praemissi, utrinque Cives Claudiopolitani sunt, neque Interessentia unius vel alterius Judicium, dicti loci, ab ipsis quidem negata, si quae etiam probabilis fuisset, Foro suo legitimo Causantes privare potuisset, dum ejusmodi Personae, per substitutionem aliarum inde excludi, et insuper Causa maturioris revisionis ergo, Forum quoque superius sortiri potuisset. Ideo benignissime nobis visum est, supra dictum Andream Tobias tanquam in non Foro convictum et aggravatum, in integrum restituendum, antelatos vero praetendentes post restitutionem hujus, ad Forum Incti competens, [quod Actor sequi debet], relegandos et denique providendum esse, ut in eodem Foro, exclusis inde per substitutionem aliorum illis, si qui in dicta Causa interessati fuisse comprobarentur, remotis moris non necessariis, ordinario tamen Juris Cursu, Praetendentibus justitia administretur. Quod ut vos pro exigentia muniorum vestrorum exequi, jam dictam scilicet Andream Tobias, habita etiam tam diuturnarum expensa-

¹⁾ *Mike Sándor* gyűjteményében levő *hitelesített másolat*ról.

rum ejus congruae et practicabilis refusionis ratione, primum et ante omnia in integrum restituere, vel restitui facere, neque ulterioris molestationis Nostrae ipsi ansam superrelinquere, ac tandem Actoribus justitiam modo praevio administrandam, ordinare debeatis et teneamini, vobis hisce benignissime et serio mandamus. Monendum porro clementissime volumus, Fori et Judices extraordinarie delegare Supremae Regiae potestatis esse, et quidem nonnisi in gravioribus et extraordinariis Casibus; Subordinatae autem normam Legum Positivarum sequi et ordinarium Juris Cursum promoveri. Quae uti debite observare noveritis, ita vobis Gratia Nostra Caesaris Regia semper propensi manemus. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die Septima Mensis Julii Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Nono, Regnor. Nostorum Romani Quadragesimo Primo, Hungariae Quadragesimo Quinto, Bohemiae vero Quadragesimo Tertio.

Leopoldus m. pr.

Comes Samuel Kalnoky

Ad Mandatum Sacrae Caes. Reg. Majest. proprium
Andreas Sz. Kereszti. ¹⁾

CCHL.

[1699.]

Vízkeleti Zsigmond atya, kolozsvári r. kath. plebánus kéri a kir. kormányzékától Kolozsvár városára az általa kivágott és elfolytatott öt hordó bora ára és költsége megtérítése végett a végrehajtás elrendelését.

Excellentissimi ac Illustrissimi Domini Dni Patroni Colendissimi.

Nagyságtok levelét nagy becsülettel vettem, értettem miben van a dolog. Más utat, [mivel a Méltóságos Gubernium Deliberatuma úgy szólott, hogy Executioval is eleget tétet a kolozsváriakkal] én sem kívánhatok. Kérem azért Nagyságtokat, méltóztassék küldeni executorokat, hogy így a Regium Guberniumnak méltósága, s hatalma is helyben lehessen, a felséges Udvarnál is megmutathassa, hogy vagyok hatalom hatalmasság ellen.

Kiért is maradok Nagyságtoknak

Kolozsvár. 3. 9. 1699
2699
Jent imádó' alafatos
Szolyója
B. vízkeleti Zsigmondgy. ^{*)}

¹⁾ Az *eredetiből*, mely író papírra van írva s kívül rá nyomott királyi pecséttel megerősítve. *Czímezése* ez: Illustribus, Spectabilibus, Magnif. Gener. Egr. Prudentibus et Circumspectis fidelibus sincere Nobis dilectis N. N. Consiliariis Nostris Transylvaniae. Az *elintézés* ez: Lecta in Consilio A. 1699. die 14. Septbr. Albae Juliae. Lát-ható az *orsz. levéltár* erdélyi osztályában 1699. 342. sz. a.

^{*)} Az *országos levéltár* erdélyi osztályában levő *eredetiből*.

CCIV.

[1699.]

Butsedi Sára, előbb Székely Lászlóné, utóbb Haller Istvánné, kegyes adománya a kolozsvári ev. reform. eklézsia és főiskola nyomdája kiváltása végett.

A kolozsvári Ev. Reform. domest. Consistoriánk 1699-ben oct. 11-ik napján tartatott Üléséről írott Jedzőkönyve Extractussa.

IV. Item; Teczet a T. Consistoriánk, hogy a Mlgs aszony, Haller Istvánné aszonyom, kegyes jótéteményéről, Ekklesiánkhoz, s Collegiumunkhoz emlékezete s írásunk legyen, melyre nézve azt az írást mely ezen dolog felett, ugyan a Mlgs aszony ö Nga kívánságára concipiaztatott s ugyan ö Nga által helyben hagyatott volt, azon formában be íratuk örök emlékezetre; mely így következik:

Mű a Kolozsvári Reformáta Ekklesiánk Curatori, azon Ekklesiánk praedicatori, és a Collegiumunk professori adjuk emlékezetül, e mi Levelünk rendiben, mindenkinek, kiket ezen dolog illet, mostaniaknak és következőeknek; Hogy elsőben a b. e. Néh. Mlgs Urnak Székely László Urannk ö klmenk, mostan pedig a mlgs Urnak Haller István Urannk ö Ngának kedves hűtös társa, mlgos Butsedi Sára Aszony, ö Nga, Isten ditsőségéhez való buzgóságából, és annak elő mozdítását kíváno kegyes szándékból Collegiumunk egyik professora Tiszt. Szatmár Németi Sámuel atyfia [i. g.] requisitiojára, és interpositiojára, e jelen való u. m. 1699k Észttben, Die 15-a 7-bris annak a Typographiánk ki váltására, melyet Totfalusi Kis Miklos Uramal maga szükségére készítettett az Ekklesia, és Collegium, adótt [i. g.] maga keresményéből kész pénzül f. hug. 566 s öt száz hatvan hat magyar forintot, ilyen végel, hogy a mikor jövendőben, azon Typographiával munkálkodtat az Ekklesia és Collegium, annak jövedelméből elsőben is fordittassék öt száz forint a kolozsvári Farkas Uczai Templomunk szükségére, úgy hogy azon Sma, más egyéb külső haszonra ne fordittassék, hanem az emlitet Templomnak építésére külön megtartassék, vagy kiadván interesre, azon Sumát, s azon interesből építvén a Templomot, vagy ha olyan szükség lenne, [kit Isten távoztassan] a Capitális Sumát is a Templomra és nem más külső szükségre költvén; a mi pedig azután azon Typographiánk jövedelme lészen, az Ekklesia Curátorainak, praedicatoraink, és Collegium professorainak szabados dispositiojokban aljon, hová és mitsoda szükségre fordittassék.

Mely kegyes munkáját és a mellet való helyes kívánságát a mlgs aszszonyoknak ö Ngának, a miképpen alázatosan köszönjük, és azért ö Ngára s egész Mlgs házára, Istennek bővséges áldását kívánjuk, úgy, mind magunkat s mind Successorainkat arra kötelezzük, hogy mindenkor fentartván, az emlitet Mlgs aszony ö Ngánk ilyen nagy jó téteményét Ekklesiánkhoz es Collegiumunkhoz, ha mikor Isten azt adja, hogy a Typogra-

phiának hasznát vehetjük, a mlgs aszony kívánsága szerint, a felyebb emlitet öt száz forint Sumát, nem másuvá, hanem a kolosvári Farkas utzai Templom szükségére fordityuk;

Melyet a miképpen mi, mig Isten éltet, cselekedni tartozunk, úgy a kik utánunk következnek, hasonloképpen cselekedni tartoznak; mely dolog hogy bizonyosab, és a következőknél is emlékezeteseb légyen, mind az Ekklésia könyvében, mind a Collegium albumában e szerint bé irattuk; A Kolosvári Ev. Refor. domest. Consistorium Jedző könyvéből, Dec. 7k napján 1828.

ki adta Bodnár Mihály m. pr.

Notarius ¹⁾

CCV.

[1699.]

A kolozsvári unitárius eklézsia által piaczi iskolája kibővítése végett Tholdalagi Andrától cserélt házról szóló levél.

Nos etc. Damus etc. Quod Generosi et Nobiles Martinus Rainer, Stephanus Tsanádi Inspectores, Joannes Régeni et David Timothe Seniores Ecclesiae Unitariae Claudiopolitanae, nomine dictae totius Ecclesiae ab Una, ac Spectabilis ac Generosus Dominus Andreas Tholdalagi de Nagy-Iklod, una cum consorte sua, Generosa scilicet Sara Göts, partibus ab altera, coram nobis personaliter constituti, natura prius et exacta, intra sese animorum deliberatione praehabita sponte et libere vivarumque vocum suarum ministerio coram nobis facti sunt pariterque retulerunt hunc in modum: Qualiter ipsi in Anno Domini 1692. supra evoluta ex communi Inclytorum Statuum trium Nationum Regni Transylvaniae voto et consensu, Scholam suam aliquam in praenotata Civitate Colosvar veterique Castro situatam, Inclyto Statui Romano Catholico cedere necessitati fuissent, ex eoque licet antelati Inclyti Status Regni pro noviter erigenda aedificandaque Schola, trium Domorum in praetacta Civitate, ab una Plebaniae dictae Religionis Unitariorum, ab altera vero memorati Domini Tholdalagi Domorum existentium, communibus Regni Sumptibus emptarum Commoditatem ipsis dedissent et concessissent, quia tamen istarum Domorum Commoditas arctior ipsis videretur, ac Studiosae ipsorum Juventutis frequentia postularet, consultum sibi fore judicassent, praetactam Generosi Domini Andreae Tholdalagi Domum jam notatae noviter erectae Scholae suae Commoditatibus appropriare, et quamvis jam ante in Anno scilicet Domini 1697 die 23. Aprilis supra evoluta ratione praenotatae Domus cum dicto Domino Tholdalagi certam inter sese conventionem et concaubialem permutationem instituissent, fecissentque et celebrassent, illam nihi-

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *hiteles másolatból*.

lominus suam Conventionem et Concambialem permutationem cassando, invalidandoque et annihilando, talem de novo inter sese instituendam faciendamque et celebrandam esse duxissent conventionem et concambialem permutationem perpetuo duraturam, quod scilicet: dictus Dominus Andreas Tholdalagi, prae-notataque sua Consors jam specificatam suam Domum toties memoratae Scholae ab una, ac nobilis quondam Petri Batsi de jam dicta Colosvár haeredum et posteritatum ab altera partibus domui adjacentem et advicinantem, ad instantem dictorum Curatorum caeterorumque honorabilium prae-notatae Ecclesiae membrorum petitionem pro amplius saepius fatae Scholae commoditatibus non recusaret, dicti quoque Domini Curatores in Concambium Domum memoratae honorabilis Ecclesiae lapideam angularem, in toties repetita Civitate Plateaque Rapularum vulgo dicta, ac vicinitatibus ab una strenui Johannis Sebessi, ab altera vero partibus viduae Kimitaiana domorum existentem et situatam dicto Domino Andreae Tholdalagi dare vellent; sed quia praeattacta Domus Tholdalagiana tam ratione situs et extensionis, quam structurae aedificiorum, valorem excellenter superaret et excederet specificatam Ecclesiae Domum, ideoque dicti Domini Curatores in supplementum vellent dare Domino Tholdalagi partim in Moneta idest sesqui Mille, in Aureis excisis, coram Nobis plene et integre numeratis, et per dictum Dominum Tholdalagi perceptis et levatis, partim in rebus argenteis, omnino coram nobis in specie productis sesqui itidem Mille fl. Hung. constituentibus, idest in summa ter Mille fl. Hung. hac per expressum conditione interveniente, quod scilicet dictus Dominus Andreas Tholdalagi, et memorata sua consors, vita ipsorum comite in praetacta ipsorum in Concambium stipulata Domo — ¹⁾ et pacifice maneat et resideant, dictaque honorabilis Ecclesia praespecificatam suam Domum eousque pacifice teneat et possideat, donec jam notata Domo Tholdalagiana concambiata potiretur, decedentibus vero et e vivis sublatis dictis Domino Tholdalagi et Domina sua Consorte, prae-notati Domini Ecclesiae Curatores vel eorum Successores eandem Domum Tholdalagianam per ipsos ratione et modo praeviis concambiata et hypothecatam, mox et de facto sine omni juris strepitu, praesentium saltem Contractualium per vigorem pro memorata honorabili Ecclesia occupare, tenereque et possidere valeant atque possint. Altera nempe domo per dictos dominos Curatores in Concambium seu hypothecam Domino Tholdalagio data successoribus vel Legatariis ejusdem Domini Tholdalagi remanente. Dando dictae ambae partes et concedendo sibi invicem jam a dato praesentium in praespecificato per sese concambiatis et hypothecatis Domibus de Lege et antiqua ac usitata toties fatae Civitatis Consuetudine statuendi facultate ac superevictoria Cautione, extraditione ab utrinque sibi mutuo Literarum et Literalium Instrumentum alias super emptionibus et acquisitionibus praespecificatorum sese quietando stipulationibusque manuum propriarum sanctam et inviolabilem taliter

¹⁾ Egy szónak való üres hely.

inter sese initi Contractus et Conventionis ac Concambii observationem coram nobis spondendo et stipulando, sub poena Decretalis Calumniae, prout dederunt, concambiverunt, quietaverunt, spoponderunt et stipulati sunt, Harum Literarum vigore ect. ¹⁾

CCVI.

[1699.]

A kolozsvári unitárius eklézsia és Tholdalagi András s neje között egy ház iránt kötött eserevásári levél.

Nos infrascripti etc. Recognoscimus per praesentes, quod in hoc Anno 1699. die 10-a Mensis Decembris. Midőn volnánk itt Kolosvárott a Betsületes Unitaria Ecclesia Parochialis vagy Plebania házánál, jelen levén mielőttünk egy részről azon Betsületes Ecclesia Curatori, Tiszteletes Jövedétsi András Uram, Nemzetes Rajner Márton, Tsanádi István, Timothe Daniel, más részről Tekintetes Nemzetes N. Iklodi Tholdalagi András Ur és ő kegyelme házas Társa N. Göts Sára Asszony, ő kegyelme és az Betsületes Ecclesiának Curatori ő kegyelmek, tőnek ilyen jelentést mielőttünk: Hogy mivel a feljebb elmúlt 1693 Esztendőben a Nemes Országának három Nemzetből álló Státusainak megegyezett tetszésekből, ezen Betsületes Colosvári Unitaria Ecclesia magok régi Scholájokat [melly van ezen városban az Óvárban] az Tekintetes Catholicus Statusnak avagy azon Religion lévő betsületes Atyafiaknak kellett cedálniok, melly ő kegyelmek Scholájok helyett ugy vagyon, hogy az Nemes Ország ezen Plebania Háznak vicinításában három házakból álló Commoditast adott és assignáltatott ő kegyelmeknek; de mivel az Deákoknak s tanuló Ifjuságnak számokhoz képest azon házok igen szorosnak látszék ő kegyelmeknek, azért jövendőbeli terjeszkedésekre nézve elmékedtenek volna ő kegyelmek, ugy Ecclesiánk, hogy Tekintetes Nemzetes N. Iklodi Tholdalagi András Uram, és fellyebb említett ő kegyelme felesége mostani lako házát [melly vagyon ezen Schola és néhai Nemzetes Bátsi Péter árvái szomszédságában], más, egy belső Monostor Utezában Nemzetes Sebessi János és Kimita Andrásné Asszony ő kegyelmek Szomszédságában lévő ezen Ecclesiának házában concambiálnák ő kegyelmek, melyen ő kegyelmek mind két részről alkuvának meg mielőttünk ez ide alább megirt módok és conditiok szerént:

1-ő. Mivel a Tholdalagi András Uram háza sokkal betsesebb mind helyére, mind épületére nézve, az specificált Ecclesia Monostor utezai há-

¹⁾ *Visitatio Canonica*. 1822. sat. 336—368 ll. az oklevél történelmi értékét csökkenté az, hogy nincs kitéve: kik előtt? mely évben s napon kelt? és hogy az aláírás és hitelesítés hiányzik. De *ereletije* meg van a r. kathol. plebánia levéltárában, a mit én nem láthattam. Egybevetve a következő [CCVI] számú oklevéllel, melynek épen ez a lényege, -- csakhogy „*bizonyítvány*“ alakja van, minthogy abban ki van téve, hogy a tény 1699-beli s a város bírása és esküdtei előtt történt, mellőznöm nem lehetett. Ez utóbbi az elsőben levő tanuhiányt pótolja.

zánál, azért a betsületes Ecclesia adgyon Tholdalagi András Uramnak és az Asszonynak, Göts Sára Asszonynak ö kegyelmeknek de facto in paratis usualibus pecuniis fl. 1500 // ismét ezüst marhául is flor. 1500 // azon megnevezett Monostor utczai ház mellé, az minthogy mielőttünk a betsületes Ecclesia in toto contentálá is eö Kegyelmekeket Tholdalagi András uraméket, mellyeket is leválának eö Kegyelmekek.

2-o. Hogy Tholdalagi András Uram azon háznak, melyben mostan lakik, és modo supra declarato per Concambium az B. Ecclesiának adott, az Asszonynyal, Göts Sára Asszonynyal eo Kegyelmeével együtt vita illorum durante békességes birodalmában megmaradhassanak és birhassak eo Kegyelmekek, ha holott peniglen isten eo Kegyelmekeket ez világból kiszollitaná, extunc mingyárt absque omni Juris strepitu foglalhassa el és apprehendálhassa az B. Ecclesia azon eo Kegyelmekek házok féléit, sőt de facto statuálhassák is mind két részről eo kegyelmek ezen Concabiumnak vigorával azon megirt házakban magukat, Evictiot is mindkét részről magokra, magok és posteritások képekben sub poena Decretalis Calumniae, vévén magok szabad jo akarattjuk szerint kezek beadásával [hibáson: beadásának].

Melyről mü is ez kezünk írásával és szokott petsétünkkel valo corroborált Testimonialis levelet fide nostra mediante futura pro Cautela irtuk és adtuk. Datum Anno die locoque ut supra.

Judices Juratique ut supra.

Correcta per eosdem. ¹⁾

CCVII.

[1700.]

Alexander János és Macedoniai Pál görög kereskedők adós-levele.

Mi Alexander Janos, Macedoniai Pal Deak, mind ketten Erdeli Companiabeli kereskedő Görögök, adgiuk tutlara mindeneknek, quod in hoc Anno praesenti 1700 die 15 Aug. Kolosnarmegieben Kolosuar Varossaban Nemzetes Felvinczi Sigmond Ur hazanal leuen; kereskedesre kenszerittetünk kerni bizonios summa penzt, ugymint Ezer Magiari forintokat, mely keresünkre ada eo kelme, es fel is vettük eö kelmétől, olian formán, hogy esztendő ilienkor tartozzunk megh adni eö klmének; kitől isten oltalmazzon, ha holta talalna törtenni, az kinek eö klme fogia adni, annak tartozzunk megh adni, nem masnak. Interessevel egiüt; meliet ha akkorra eö klmének, uagy az kinek eo klme hagia, megh ne adnok, megh adni nem akarnok, ezen leuelünknek erejenel, akar holot az hol talaltatunk, leghjobat erő Janainkból megh nehesse, uetetthesse eö klme Nemzetes Felvinczi Sigmond uram, minden Törüeny nélkül; ha kölczieggel iutna hozza, azt is megh uehesse rajtunk, melyre obligaliuk magunkat, Szabad jo akaratumk szerint, melyről

¹⁾ *Visitatio Canonica*, 1822. s. a. t. 368—370 ll.

attuk miis ez leuelünket, nagioh bizonsagra; Datum Kolosuar die et Anno ut Supra. ¹⁾

Εγο ὁ πρωταρχιστὸς γράφω τῷ
μα τῷ κληρικοῦ καὶ τῷ κοινῷ
292 κληρικοῦ καὶ τῷ κοινῷ
μὲν τῷ κληρικοῦ. ἡ βαρὺ μὲν ἡ βαρὺ
101 κληρικοῦ. ἡ βαρὺ μὲν ἡ βαρὺ
καὶ τῷ κοινῷ καὶ τῷ κοινῷ
γὰρ τῷ κοινῷ καὶ τῷ κοινῷ

ἡ βαρὺ μὲν ἡ βαρὺ
καὶ τῷ κοινῷ καὶ τῷ κοινῷ

CCVIII.

[1700.]

Gróf Apor István alapítványlevele a kolozsvári r. kath. Seminariumnak tett adományáról.

Comes Stephanus Apor de Altorja, Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Excelsi Gubernii Regii in Transylvania Consiliarius Intimus, Thesaurarius Regius, et Supremus Arendator, Comitatus Thordensis Supremus Comes, Sedium Siculicalium Csik utriusque Gyergyó, et Kászon Supremus Capitaneus, Tricesimarumque Transylvanicarum alter Supremus Arendator etc. Adom tudtára mindeneknek, a kiknek illik, mostaniaknak és következendőbelieknek, hogy én szabad jó akaratomból, az én Jó Istenem Szent lel-

¹⁾ Mike S. gyűjt. levő eredetiből. Kivül: Alexander János és Macedoniai Pal Deak ados leüle Super f. 1000, kit Sáfir is Subscribált. 1700. 13. Aug. Muraj Geogynék rendeltet, ha az Jo Istennek is ugy teczik. Azert ez leulemet negie kezéhez, az Paterek adgiak oda, minel neki hattam, mint magam saját keresmeniet. *Belső lapján*: Az elmult esztendőre megh adtak f. 100. 1701. Erre az esztendőre f. 20 meghadot, azután adot f 12 dr 63. 1702. 13 Aug. attak f. 55 ötuenöt. 1702 14 Aug. Jenedich uram esmet adot Tal. 6, facit f. 12 dr 60, egészen meghatta erre az esztendőre ualo Interest.

kének indításából, Igaz Catholica Religiohoz valo szües buzgoságomból, Besztercze Városnál levő öt ezer Magyar forint adosságotat id est Flor. Ung. 5000, adtam, és Conferaltam, az erdelji kolosvari Catholicum Seminariumban most tanulo és ennek utánna tanulando Magyar Iffiak Sustentatiojára, mely Summának is gondviselését [így] plenarie authoralom, mind a mostani, mind ennek utánna Kolosvart leendő Tiszteletes Patereket ő kegyelmeket, hogy ő Kegjelmek a Beszterczeiekkal a Pénznek Esztendönként valo rendes, és Szabados Interesse felől valamint jobbnak, hasznossabbnak itilik, ugj Convenialjanak, vagy penig ha ugj akarják, eő kegyelmektől felvehessék és másuva Sub bona Securitate collokállják. Esztendönként valo interessét pedig más ususra semmi időben nem fordítják, sem másnak fordítani meg nem engedik, hanem csak az Magyar Seminaristák sustentatiojára. Mely dolognak állandó meg maradására a minthogj Legitimus Succesoraimat s Legatariussimot azon summa pénznek praetensiojától vigore praesentium arceálom, ugj ezen Pium Legatumomat kezem irásával s pecsetemmel Corroborálom A. A. Albae Juliae Die 21 January A. 1700

Comes Stephanus Apor, mpr. (L. S.) ¹⁾

CCIX.

[1701.]

Gróf Bánffy György erdélyi kormányzó engedélylevele Refully czigány vajda részére, hogy ő szerencsemondással s varázslással kenyerét az országban mindenhol megkereshesse.

Comes Georgius Bánffy de Losonez, Transsylvaniae, et Partium Regni Hungariae eidem annexarum Gubernator, Cottuum Colosiensis et Dobocensis Comes, Civitatis Claudiopolis Capitaneus, utrobique Supremus etc. Universis et singulis eujuseunque status, gradus, honoris, officii — — — et functionis hominibus in ditione Transsylvaniae constitutis, praesentium notitiam habituris. Salutem et benevolam nostri Commendationem. Leve-
lünk exhibealo Refully Vajda czigányunkat, minthogy specialis protectionk alá vettük, megengedtük egyszersmind neki, hogy szerencsemondással és varázslással mindenütt ez hazában, a mint eddig is azt szabadossan praktikalta, így ennek utána is mindennapi kenyerét azzal keresvén, magát napról napra táplálhassa. Parancsoljuk azért praespecificált erdélyi Birodalomban levo minden embereknek, ismervén tőlünk protegáltatott czigánynak lenni, mindenütt bocsássák s bocsáttassák szabadosan és békével, és seholsenki is ezen keresetiben impediálni ne attentálja. Secus non facturos benevalere desideramus. Datum In Castro Radnóth, die 27 mensis Julii A. D. 1701. ²⁾

¹⁾ *Mike Sándor* gyűjteményében levő *hiteles másolatról*.

²⁾ A *m. tulom. akad.* kézirtatárában levő *másolati példányból*, a hová a *Kolosvár városi levéltárból* került.

CCX.

[1701.]

I. Lipót r. császár, magyar király és erdélyi fejedelem megerősítvén Báthori István adománylevelét, egyszersmind a száz papok megerősítési díjának bármely összegig gyarapodó többletét a kolozsvári jezsuita Collegiumnak adományozza, csak a Szent-Elzsébet-kórháznak rendel abból 166 forintot kiszakíttatni és kifizettetni.

Leopoldus Divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, Spectabilis, ac Magnifice, fidelis nobis Dilecte. Expositum est Maiestati nostrae, humillime iam ab Anno Millesimo quingentesimo octuagesimo tertio Serenissimum quondam piae memoriae Regem Poloniae, ac Transylvaniae Principem Stephanum Bathori in promovenda vera Religione Catholica, pie desudasse, eumque in finem, ante omnia operam Suam eo impendisse, ut uberrimum idque certissimum in honesta Juventutis disciplina, ac proba Educatione, Sumeret incrementum; Quod Sicut melius Sperandum non erat, quam P. P. e Soc. JESV in illam Patriam Religionis Zelo facta remissione, Sub eorumque Directione erecto Seminario, Ita hoc, una cum Collegio Claudiopoli, non exiguis Sumptibus aedificato, ac perfecto, de ejusdem perpetuitate, pientissima ex Censu Cathedratico, a Pastoribus Saxonum Transylvanorum annue exsolvi solito, fundatione Mille aureorum Superaddita, cogitandum, hancque pyssimam Intentionem corroborandam duxisse. Nos igitur Chara nostra Transylvania ab Immani Christiani Nominis hoste liberata non minus e re Christiana esse judicavimus, praefatam in Censu Cathedratico, ad mille aureorum fundationem factam, non Solum juxta praememoratam pyssimam Intentionem, praesentibus hisce Regia ex potestate confirmare, Sed in eo quoque Regia Munificentia nostra adaugere, ut Siquidem Saepe dictus Census Cathedraticus ultra fundatos olim mille aureos Seu, nunc quatuor mille florenos Rhenenses, adhuc Septingentos Septuaginta aliquot florenos, conformiter factae nobis eatenus Relationi, importaret; Omne illud, Sive in hac, Sive maiori aut minori Summa consistens incrementum, ad instar novae fundationis, praefato cedatur Seminario Claudiopolitano, Exceptis Solummodo Centum Sexaginta Sex florenis, pretium bis mille lapidum Salis importantibus, quam Summam Xenodochio Sive Hospitali Claudiopolitano nova quadam fundatione prioribus a Principibus Transylvaniae factis, eum in finem, hacque conditione expressa superaddere volumus, ut quemadmodum vigore primaevae, huic Hospitali factae fundationis, omnibus quatuor Religionibus Transylvaniae toleratis aditus patere debeat, ita [*sicut hactenus pessime factum est*] Catholicam Religionem profitentibus, non praecludatur, sed si ob modo factam auctam pro ys fundationem Majori ibidem prae reliquis Religionibus numero, non recipiantur, pari certo certius numero id fieri oportet.

Quidquid igitur, hac pro Hospitali Centum Sexaginta Sex florenor. fundatione exsoluta, ex Censu Cathedratico Superest, Sub Directione P. P. e Societ. JESU Seminario Claudiopolitano, Altioribus quoque ibidem erectis

Scholis aliunde majoribus Sumptibus indigente, deservire et in tam pios Eruditae Juventutis usus, impendi volumus, et mandamus. Eapropter praesentium vigore tibi ac Successoribus in officio hisce serio juiungentes, quatenus praememoratam hanc foundationem nostram, semper integram Conservare, et contra quoscunque Turbatores, protegere studeatis, singulisque annis omnes ex saepe fato plebanorum Censu resultantes proventus, [*illis pro Hospitali designatis, Centum Sexaginta sex florenis solum exceptis*] Procuratoribus ac Directoribus praenominati Seminarj Cliudiopolitani e Societatibus Jesu Patribus aut Ipsimet deponatis, aut quovis meliori modo ipsis annue numerari faciatis, Executuri in eo benignam mentem et voluntatem nostram. Dabantur in Civitate Nostra Vienna die vigesima secunda Mensis Augusti, Anno Millesimo Septingentesimo primo, Regnorum Nostrorum Romani, quadragesimo quarto, Hungarici, quadragesimo septimo, Boemici vero quadragesimo quinto.

Leopoldus

Gotthardus Henricus
Comes a Salburg.

Ad mandatum Electi Dni Imperatoris
proprium.

Carolus Theoph. L. B. ab Aichpühl.
Joannes David Palm. ¹⁾

CCXI.

[1701.]

Szebeklébi Bertalan, erdélyi r. kath. püspöki vikárius adománylevele a kolozsvári r. kath. Seminariumnak tett 1000 m. forint alapítványáról.

Ego Gabriel Kapi Residentiae Societatis JESV Cliudiopolitanae p. t. Superior, meo, et Successorum meorum nomine testor me Levasse a Reverendissimo Domino Domino Bartholomaeo Szebeklébi Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Domini Episcopi Transylvaniae Vicario Generali, nec non Plebano Altorjensi zelantissimo tria millia florenorum Ungaricalium hac conditione, quod uelim ea quam primum elocare in Censum : ita, ut quoad praefatus Reverendissimus Dominus Vicarius vixerit, velim annum hujus pecuniae Interesse, decem per centum, id est trecentos florenos Ungaricales eidem Reverendissimo Domino in manus consignare. Si autem, quod DEUS, precor, ut in annos multos differat, eum Reverendissimum Dominum ex hac vita migrare contigerit, promitto, quod velim ex intentione dicti Reverendissimi Domini ex Censu pecuniae hujus alere in Seminario Clericorum Cliudiopoli, uti speramus proxime erigendo, Clericos pro Transylvania duos, vel quot ali pro temporis opportunitate poterunt. Quia autem nondum hoc pium opus consensu meorum Superiorum Majorum est confirmatum ; promitto quod et eam velim obtinere : quod tamen si fieri

¹⁾ Intézve gr. Apor István erdélyi kincstárnokhoz. *Mike Sándor eredetiről vett másolatából.*

non posset, pecuniam omnem cum ejusdem Censu dispositioni ulteriori dicti Reverendissimi Domini sine ullo ejusdem damno volo tradere. Ad quae omnia in puritate Conscientiae meae Religiosae me obligo. Atque in horum omnium robur, et fidem has eidem Reverendissimo Domino literas manu mea Scriptas, et Subscriptas, Sigilloque Admodum Reverendi Domini Martini Demeter Parochi Kisdi-Szent Lélekiensis Zelantissimi, in defectu nostri Sigilli munitas dedi. Actum in Kisdi-Szentlelek 24 8-bris 1701.

Coram Nobis

P. Martino Demetrio p. t. Parocho

Kisdi-Szent Lélekiensi m. pr. (L. S.)

P. Stephano Antalfi dicti Reverendissimi

Domini Capellano m. pr. (L. S.)

Gabriel Kapi Resid. Soc. JESU Claudio-

politanae p. t. Superior mpr. (L. S.)

Petro Kozma Nobili mpr. (L. S.)

Joanne Kozma de Szent Lélek mpr. (L. S.)¹⁾

CCXII.

[1701.]

Posztószövéők ezéhszabályai.

Nos Petrus Vicei, Ductor Primarius coeteriq. Jurati Assessores Sedriae Senioresq. Nobilium Civitatis Colosvar. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis. Quod Nobiles Matthias Veres alias Posztocsinalo Magister Cehae, siue Pater ut vocant, et Johanes Veres als Posztocsinalo itidem Magister Secundarius Cehae Pannificum sive Pannitextor. Colosvarien. nostram personaliter uenientes in praesentiam, in suis ipsor. propriis, ut et coeteror. universor. Magistror. sive Artificum totiusq. Communitatis sive Cehae ipsor., nominib. et in personis significantur nobis eo modo : Quod videlicet, quandoquidem ipsi Privilegiis suis, a praedessoribus, nostris Magistratu vlet Civit. hujus felicitis reminiscantur eidem benevole collatis et confirmatis, in terribili lamentabiliq. illa et nullā unquam oblivione delenda conflagratione Civitatis hujus Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo Septimo privati essent, artemq. suam ab eo toto tempore sine Regulis et Privilegiis, non sine magno eorundem praejudicio susdeque habuissent ; Ut igitur Ars sive Magisterium ipsor. certis alligata Regulis melius fructuosiusq. procedat, Privilegia illa, in quantum ipsis recolligere et reassumere licuit, in certos Articulos digesta conscripsissent ; Quos iidem nobis exhibentes, petiuerunt nos debita cum submissione, ut eosdem Articulos per eosdem unanimi consensu modo ut dictum est conscriptos revidere, ventilare, emendare, et tandem approbare, ratificare, confirmare, ab su-

¹⁾ *Mike Sándor eredetiről vett másolatából.*

perinde Litteras nostras Privilegiales eisdem dare et concedere dignaremur. Quorum quidem Articulator. tenor et continentia sequitur eo modo.

Első Articulus. Az Betsületes Céh minden Esztendőben Új Esztendő napja után két Céh Mestert válaszszon, edgyiket Céh Attyának, másikat Céh Mesternek, melly Betsületes Személlyek vagy Mesterek hűtesek légyenek, hogy az Betsületes és Nemes Céhnek Privilegiumokra és igasságára gondot viselleyenek, tudni illik : Dürückölőre és a Céh jövedelmére, in Summa az mi az Céhnek hasznára vagyon, az Esztendő penig el telvén, az Céhtől arra választott két Betsületes Mesterek az Céhnek rendi szerént annak idejében számadással tartozzanak, az választás lévén az Unio szerént melly eddig megtartatott. *Második Articulus.* Éppen az napján két Betsületes és ahoz értő Mester embereket Láto Mestereknek válaszszanak, kik szorgalmatosan a Posztocsinalo Műhelyeket el járkák, a Posztokat lássák és vizsgálják, hogy jól és emberül légyen tsinálva, úgy hogy méltó lehessen árulni és eladni, az csinálása pedig a Posztoknak az régi rend szerént légyen szélyességére nézve, és ha mi Contrabont tanáltatik, a Nemes Tanács hírével igazodgyék el. *Harmadik Articulus.* Az Betsületes és Nemes Céh minden Esztendőben kétszer öszve gyűllyen, és tartozzanak elő jöni a Betsületes Céh Atya Házához, tudni illik Új Esztendő napján és szent János napján sub poena dr. 50. *Negyedik Articulus.* Minden Posztocsinalo, az ki a Betsületes és Nemes Céhben akar állani, elsőben az hütöt az Nemes Tanács előtt letégye, és az Nemes Város könyvében magát be irassa, ha penig idegen, meszsziül jött volna, az maga Nemzetsége és tanulo Levelét tartozzék hozni, és bemutatni, az kiből kitessék, ha tiszta Ágyból és jó Nemzetségből valo, ha Jobbágy avagy nem Jobbágy és edgyszersmind Natiojáról is producállyon, ha Magyar-e, Szász-e, avagy micsoda Nemzetség, és úgy bé vehető lészen az Betsületes Céhben, mellyért hogy ha az Nemes Céh béveszi, tartozzék az Céhnek hat forintokkal. id est fl. 6. *Ötödik Articulus.* Ha edgy Esztendőt az Betsületes és Nemes Céhben el töltött volna, a Betsületes Vénségnek Mester Asztalt adgyon, ha penig a Betsületes Céh Mester Asztalt nem kívánna, pénzül az Betsületes Céhnek adgya meg, úgy mint tizenkét forintot id est fl. 12. *Hatodik Articulus.* Minden féle Posztót Erdélyi modgyára csinálhatnak, és Zöldön festik meg, addig penig míg a Láto Mester az Rámán meg nem látta, és az Város, és Céh petsétit rea nem teszi és jedezi, [iggy], csak egy singet is benne el ne adgyon, ha rajta kapják az Posztot mind oda veszzen. *Hetedik Articulus.* Az Inas szegödgyék be négy Esztendőre olyan Conditioval, hogy az Nemzetségéről Testimonialis Levele légyen, tiszta Ágyból, vagy igaz Szász, vagy igaz Magyar, vagy igaz Német, addig nem acceptáltatik és a Betsületes Céhnek négy forintot fizessen, és az Betsületes Vénségnek tisztességes Collatiot adgyon, annak az Collationak penig felit a Mester ugymint az Gazdája, felit penig az Inas adgya; mikor penig az Inas az négy Esztendőt el töltötte volna, az Ura vagy az Mester ötöt az Betsületes Céh előtt fel szabadítsa, akkor osztán az Inas a maga felszabadulására, semmivel nem tartozik; fel szabadulván az Inas, elsőben a Legények Attyához mennyen, és ott két hétig dolgozzék.

míg az alatt egy Betsületes Mester tanálkozik, az ki neki dolgot adgyon, és ugy azután Mester Legénynek mondhattya magát; ha peniglen rajta érik, hogy Legények Attya hire nélkül dolgozik, a gazdán büntetés légyen fl. 6. *Nyolcsodik [igy] Articulus.* Valamely Posztocsináló Mester Legény Legénykorában Mester Remeket nem csinálna, vagy csinálni nem akarna, hanem akkor, mikor már megházasult, büntetessék meg négy forintig, id est. fl. 4. *Kilenczedik Articulus.* Az Mester Remek légyen edgy kétszer ványolt vég Poszto minden hiba nélkül, az hosszúsága legyen ötven két sing, az szélessége, szélyiuel edgyüt negyuen pászma; ha penig valami hibája tanálna lenni, az Remek tsináló büntetessék meg fl. 4. *Tizedik Articulus.* Az köz Poszto légyen eotven két sing az hosszúságában, az szélességében penig harmincz négy pászma az szelyivel együt; ha penig meg lesz ványolva, vonnyák ki a Rámán harmincz öt singre mint annak az rendi; az köz Posztonak, hogy inkább vizsgálhassák a Láto Mesterek az hibáját az Szövéshen, az Szederjes köz Posztót ne légyen szabad az meleg Sajtoban tenni, és kétszer ványolt Poszto gyanánt el adni, azon Posztonak el vesztése büntetesse alatt; ha penig az Posztoban tanálkoznék olyan szál, kit nem fogot volna meg az festék, a szélessége után vegyenek rajta öt öt pénzt, az hosszúsága után penig tiz-tiz pénzt, ha penig igen sok hibája volna, vegyék meg és az fekete festékben hánnyák.¹⁾ *Tizenegyedik Articulus.* Minden Mester az eo maga nevét a Posztoban beszöjje, az ki penig azt nem tselekeszi, büntetése fl. 1 idest egy forint. *Tizenkettődik Articulus.* Valamellyik Mester Posztoját a szönésbe, avagy Dürüczkölöbe, avagy az Ramán el vesztegetné és osztán a Láto Mesternek az a Poszto nem tetzenék és maga az Láto Mester a Posztorol le akarná vágni a petsétet, a kiváltásának [igy] a Posztoért adgyon edgy forintot az Czehnek, a mellett azt a Posztot az Város piaczára nem szabad el vinni, sem titkon sem nyilván nem szabad el adni, ha rajta kapják, büntetessék hat forintig; id est. fl. 6. hanem az idegen sokadalomban adgya el. *Tizenharmadik Articulus.* Ha valamellyik Mester ember az Betsületes Céhben edgyik a másiknak a Mester Legényét, vagy Inast, vagy a fono Aszszonyt el csábitaná vagy el csalná a Műhelyéből, elsőben büntetessék meg egy forintig, másodszor két forintig, ha, penig aval nem gondolna, toties quoties egy forintig büntetesség [igy] meg, ha ugyan contumaciter opponalna magát fl. 6. büntetessék absque omni gratia. *Tizennegyedik Articulus.* Ha valamellyik Mester ember [kit Isten ő szent Felsége ne adgyon] valami nagy bünben esnék, annak a Műhelyét mingyárt tiltsák fel törvény fottáig [igy] és a Cehből addig excludaltassék. *Tizenötödik Articulus.* Mivel minden Céhekben szokás az, hogy a Mester embereknek Fiainak vagy Leányinak fél Céh igassága vagon, az mi Betsületes Cehünkben is ugy legyen, hogy tsak fél fizetést adgyanak, nem egésszset mint az idegenek, ha

¹⁾ Ao 1745 Die 4-ta February. In praesentia totius Honestae Cehae Panificum inq. calce hujus Articuli decimi talis correctio adhibita est ab Ampliſſis Dñis e Magistratu exmissis, ex consensu Fatae Cehae: „Hogy ha sok hibája volna is az Posztonak, ne vétessék el tőlle, hanem fekete festékben vesse. Per Franciscum Bányai. Cittis. Claud. Jur. G. Notarium. m. pr.“

penig valamely Mester ember Fia Mester ember Leányát Feleségül el vennie, semmivel nem tartozik az Betsületes Céhnek egyébbel, edgy tisztességes Collational, az után mint az szokás, a Mester Asztallal avagy tizenkét forinttal. *Tizenhatodik Articulus.* Ha valamelyik Betsületes Mester ember meghalna, es az eo Felesége Fozvegységre maradna, Ura holta után Férhez [igy] nem menne, hanem Fozvegyen maradni akarna, és az meg holt Urának a nevét fentartani akarná, szabad néki Mesterséget üzni meddig kedve tartya, kiváltképpen ha költsége vagyon. *Tizenhetedik Articulus.* Az idegen Posztóval kereskedő embereknek itt ne legyen szabad Posztot el adni itt valo négy Sokadalmon kívül, még a Városon kívül lako Posztocsinálóknak sem, akár Céhosok légyenek, akár nem Céhosok, azoknak se legyen szabad, hanem az it valo rendelt Sokadalmon hac conditione, mikor a Sokadalmat meg harangozzák, reggeltől fogva estig, más nap penig árulni nem szabad, ha rajta kapják minden Posztója oda veszzen, annak két része a Nemes Tanácsot, harmad része penig a Betsületes Céhet illeti. *Tizennyolczadik Articulus.* Semminemű kalmárnak sem Sokadalomkor, sem Sokadalmon kívül szabad ne legyen Erdélyi Posztot el adni, ha valaki penig rajta tapasztaltatik és a Betsületes Céh bizonyos időben Hadnagy Uram petsétivel visitálná vagy visitáltatná, annak is a két része a Nemes Tanácsot, harmad része penig a Betsületes Céhet illeti, ha penig valamelyik Posztóval kereskedni akarna, az itt valoktól a Posztot végye meg, elegségessé tévén az Várost Mesterségek iránt, juxta Approbat. Const. Part. 3. Tit. 85. Art. 1. *Tizenkilenczedik Articulus.* Ha az Meltóságos Urunkk vagy a Nemes Tanácsnak parantsolattya volna, és a Betsületes Céh Attya a Céh Tabláját el jártatná és az Iffiu Mester szép szóval az Mester embereket liná, valamelyik az Mester emberek között azon szonak nem obtemperanla [igy], hanem reluctalna avagy seumi bizonyos Excusatiot az bé nem jövetelére elé nem adhatna, az el mulatásért egy forintig büntetessék meg, ha penig az Iffiu Mester eljárni nem akarna benne, szintén ugy egy forintig büntetessék meg. *Husadik Articulus.* Az Ora mulatás ezen formán tartassék, ha a rendelt ora után jőne, és be izenés nélkül be menne a Céhbe, büntetése légyen absq. omni gratia tizenkét pénz, id est dr. 12. *Huszanegyedik Articulus.* Ha idegen Posztocsináló Mester Legény jőne, az ki itt városunkban maradni annál inkább az Betsületes Céhben állani akarna, tartozik a Remekért edgy egész Esztendőt edgy Betsületes Mester embernél dolgozni, és a Remeket azon Műhelyben tsinálni, mint más Betsületes Céhben is szokás, az melly Legénynek penig fizetése légyen edgy vég szövéstől huszon négy pénz, egy font apro fűsüléstől három pénz, edgy font szakasztástól két pénz, a Gyapju választástól egy napra tiz pénz, egy vég Dürücsköléstől tizen öt pénz, ha penig jól nem fűsülne, a Dürücskölőben fizetése oda veszzen, egy vég Posztótól örög tsővel tsőrléstől öt pénz, egy fonal uetéstől öt pénz, egy fél végnek festeni valo fatsarásától egy Polturát, edgy fél végnek valo mosástól három pénz, edgy jó féle Posztótól fűsüléstől dr. 6 egy köz Posztótól ugyan fűsülésért dr. 4, az mely Betsületes Mester ember ezt meg nem tartaná, hanem többet fizetne, büntetése fl. 6.

Huszonkettődik Artículus. Ha valamely Mester ember maga gondolatlyában az itt való lakást meg unná, s az Betsületes Céhhel meg nem alkuunék, és innét más városban menne, akár légyen Céhos hely, akár ne légyen, a Betsületes Céhnek akár mely kevéssel tartoznék, az Betsületes Céh utánna írjon, hogy azon helyen a Céhben bé ne vegyék, se az Város könyvében bé ne irattassék. *Huszonharmadik Artículus.* Hogy ha valamely Mester ember büntetésben esnék és büntetés alá nem akarná magát adni, az Nemes Tanácsal fenyegetőznek, a Céhnek igassága s rendi szerént büntetődgyék hat forintokkal, másodszor pedig hogy ha ellenkeznek a Céhhel, büntetődgyék akkor tizenkét forintokkal, ha pediglen méltatlannak, vagy büntetlennek itélné magát, vihesse az Nemes Tanács eleiben, akkor álljon osztán a Nemes Tanács tétzésében, hogy ha pedig az Nemes Tanács is úgy fog itélni mint az Céh, két amnyival büntetődgyék. *Huszonnegyedik Artículus.* Az Seregbéli Németeknek, az ki Regimentben vagyon, semmi dolgot, sem füsülést ne adgyon, valamely Mester ember pedig azt meg nem tartya, büntessék meg fl. 3. *Huszonötödik Artículus.* Mikor a kereskedő embertől Gyapjat vészünk, minden Mester ember nyilat vessen, hogy az melly Sákra a nyíl esik, aval bene contentus légyen. *Huszonhatodik Artículus.* Az fono Inasoknak Esztendőre való fizetések ez légyen: valamely Inas nem tud fonni, első Esztendőre való fizetése légyen [nem lévén többet szabad adni] köz Posztobol való egy Dolmány, egy nadrág, Kender vászonbol való két Ing, egy negyvenyolez pénzes süveg, egy huszon nyolez pénzes Eov, Karácsonkor edgy forintos Saru; Ha pediglen olyan Inas tanálkozik, a ki tud fonni, annak kell adni köz Posztobol való egy Mentét, Dolmánt és Nadrágot, az Mentéjére és Dolmányára körül szőrből álló Sinort és Gombot, és Kender vászonból két inget, edgy harminczhat pénzes Eovet, edgy Görényes vagy Görény prémü Süveget, Karácsonkor egy pár Csizmát. Az melly Mester ember többet ad, büntetése légyen, fl. 6. *Huszonhetedik Artículus.* Ha olyan fono Inas találkozik, az ki a Dürüczkölöben Dürüczkölhethne, és Posztót füsülhethne, az olyannak légyen fizetése Esztendőre fl. 18, ha pedig valaki tanáltatik, a ki többet fizetne, toties quoties absq. omni gratia büntetése fl. 6. *Huszonnyolczadik Artículus.* Az fono Aszszonyokk fizetése edgy font Gyapjuer akár köz, akár jo féle, akár legjobbik féle, fizetése légyen dr. 18 id est tizen nyolez pénz, a ki többet adna, büntetése legyen toties quoties fl. 6. és ha valakinél lopott gyapjat vagy fonalat találnak, Tiszt hírével és segítettégével elvehessék. *Huszonkilenczedik Artículus.* Ha a Láto Mesterek az Mester embereket el járván és valakinek a fontya a Céh fontyát nem adaequalná s nem egyezne velle, absq. omni gratia büntetése fl. 3. *Harminczadik Artículus.* Az melly Bordában szövésnek idején a Borda hibáson fonal nélkül találtatnék, minden vessző hibázásért toties quoties Láto Mester Uramek absq. gratiá, az melly Mester embernél tanáltatik, azon Mester emberen végyenek dr. 5. *Harminczegyedik Artículus.* Valamelly Mester emberhez egy Inas négy Esztendőre Masterség tanulássára bé szegődik, és az Inas az eo négy Esztendejét ki tölti, és felszabadul, azon Mester ember ne légyen szabad

három Esztendő el telése előtt Műhelyében befogadni, sub poena fl. 12. *Harminczkettödik Articuluss.* Valamely Mester ember az Eorögjebbek [iggy] közzül Legény dolgából meg fogyatkoznék, tartozzék a Céh Iffiabb Mester ember Műhelyéből fel kövedzeni ¹⁾ és Eorögjebb [iggy] Mester embernek Műhelyében fel ültetni, mivel az Eorög Mester ember a Céh Onussát elébb kezdette supportalni.

Nos itaq. praetactor. Matthiae et Johannis Veres alias Posztocsinalo, in suis ipsor. proprys ut et coeteror. Artis Pannitextoriae, sine Pannificae Magistror. universor. nominibus et in personis nobis propterea factam petitionem justam, legitimam, juriq. consonam esse agnoscentes, ut ipsi sua victualia copiosius habeant, praedictaq. Civitas nostra profectum ubertate munita maius percipiat incrementum, et exinde uberiores servitior. et honor. fructus Regiae proveniant Majestati, matturo prius una cum universis D. Patribus conscriptis Juratisq. Civitatis nostrae Civibus honorandis superinde praehabito consilio praemissos Articulos de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, variationeq. prorsus aliquali praesentibus Literis nostris inseri et inscribi facientes, quoad omnia eorundem puncta et Clausulas acceptan. approban. ratifican. et confirman. duximus; prout acceptamus approbamus ratificamusq. et perpetuo valituras benevole confirmamus, har. nostrar. Privilegialium Majoris et Autentici Sigilli Civitatis nostrae munimine pendenter roboratar. vigore et testimonio Literar. mediante. Datum in Curia sive Domo nostra senatoria Colosvariensi, in generali videlicet nostra et dictor. Universor. Jur. Civium ejusdem Civitatis congregatione. Die secunda Mensis Decembris, Anno Domini Septingentesimo primo supra MILLESIMVM.

Lecta coram frequenti Senatu Ceterisq.
etc. Extradata per Jurat. Sedriae Nobili-
um Civitatis Colosvar ptact. Notar.
Petrum Rákosi m. pr.

Articulus trigesimus tertius.

Ao 1745 4-ta Martý Karosnak tapasztaltatott eddig is az egymást bestelenítő Szoknak büntetése-ről való Articulusnak elmulattatása, vagy ez Privilegium helyet Articularis Könyvből ki rekesztetése; azért valaki a modo in poster. megtapasztaltatik, hogy nullo respectu habito Czehebeli társát akár a becsületes Vénség, akár az Iffiak közzül légyen az, bestelen szokkal illeti, vagy az Czéh Asztalát vervén, Czéhot meg követés nélkül esküszik, szidalmaz, vagy fenyeget valakit, legottan fél Czéh büntetéssel, mely téssen fl. h. 3. pénáztassék. Nem különben az ki Czéhbeli Társának mivét, Czéhán kívül való embernek olcsárollya, gyalázza, comperta rei veritate, toties quoties büntetessék ad fl. H. 2. ∞ duos.

Hic Ultimus isq. praecipuus Articulus tanquam summe necessarius

¹⁾ Talán : *kéredzeni.*

ex Autoritate ab Amplissimo Magistratu nobis attributa in Majorem
Cehae pfatae commoditatem superadditus A^o Dieq. Supra Nttis per Paulum
Gyergyai m. pr. Andreas Ambrus m. pr.

Exmissos Senatores Libr. Regiaeq.

Cittis Claudiop. et

Franciscum Bányai pfatae Cittis

Claud. Jurat. Notarium m. pr. ¹⁾

CCXIII.

[1702.]

Sárdi Mihály és neje Nagy-Bányai Krisztina második végrendelete az unitárius eklézsia javára.

Mű Eperjesi István, Nemes Colosvár Városának edgyik hütös Asses-
sora, és Handsáros János Centumvir, mind ketten Nemes személyek, és ez
ide alab megh irando dologban fogot közbirák: Adgyuk tuttára mindenek-
nek az kiknek illik, Quod in hoc Anno Domini 1702 die 25. mensis Januarij,
midőn hivattattunk volna, itt Kolosvaratt belső Monostor Utczában, az
Dél felül valo Soron, Ns Gerhard Gabor, és Ns Bellavari T. Szöcs János
Uramek Házok között lévő n^{zts} Sárdi Mihály Úr eo kglme maga Házához,
az végre, hogj valamely dolgokat, mind ns Sárdi Mihály Uram, mind pedig
az eo kegyelme Hazas Társa, Ns Nagy Bányai Christina Asszony eo kglme,
mi előttünk, mint rendelenek, és mint tennenek egj-mas között vegső
rendelést, azokat rendszerent igazan meg írnok, es eo kgk után következő
Atyafiaknak és kiknek ő kgk akarják értékre adnok, ez mi írásunk által:
mely dologban, minthogj kévanták Sárdi Vramék, jelen volt, Tiszlts
Doctor Dimien Colosvári Pál Uram is, mint vér szerint valo Attyafia Sárdi
Mihályne asszonyjonnak. Jollehet ugyan hogj mostan Ns Sárdi Mihályne
Asszony N. Bányai Christina asszony eo kglme ép, egesseges Testel es
Elmevel volna; mindazonáltal megh emlekeztvén az emberi gyarloságról,
es annak hamar változando sorsáról, mi előttünk eo kegyelme ekkeppen
kezde el beszédét.

Én kegyelmeteket azért szollítottam ide, hogj noha én mostan Isten
kegyelméből fen jaro, jó egesseges állapottal, jozan elmevel, és szabadoson
szollo nyelvel vagyok; de ilyen egesseges koromban is, az en halando sor-
somról, és eiletem vegenek bizontalan voltárol, és ha eleb, vagj kesebben
leszen Urammál, Sárdi Mihály Uram eo kegyelménél valo kimulasom, megh
akarvan emlekezni: Nem akarom hogj velem edgjüt elt, és minden világhi
eletünkre nézendő szükségünknek kereseseben edgjüt faradozo, sok nya-
valjat, nyomorusagot velem edgjüt szenvedő, engemet hiven tartó, és velem
dajkalkodo Feryem, N^{zts} Sárdi Mihály Vram, az én holtom után edgjüt
kereset keves javaink irant haborgattassek, hanem hogj bekesegesen ma-

¹⁾ A *posztócsináló czéh* leveles ládájában levő, veres, fejr, zöld zsinoron függő
pecséttel erősített *ereletiből*.

radvan, tsendessegben megh jutalmaztassék; mivel én semmit is, sem egyszer, sem másszor [üdvezült edes Atyam N. Banyai István Uram holtáigh] eo kglme melle nem hoztam, hanem mindeneket magunk szorgalmatossaga utan, ajandekozot Isten minekünk; azon kívül az mi üdvezült Solymosi Istvanne Nenem Aszszonytol részem szerént jutot, ugy mint penz fl. 27 onszerszam 4 font, fontya volt dr. 39 egj viseltes fejeres lepedő, buza metr. 8½ egj szánto föld az nadas hidgjara megjen veggel, egj pusztá kerthely itt a Harsongardi Szolók s kertek alatt: kgk előtt teszek mostan ilyen allando Testamentumot és rendelést; mely igj következik.

Elsőben is, hogy ha Isten engemet ki szollitand ez árnyék világbol, hagjok az Colosvari Also s Felső Tanacsnak fl. 9, melynek hata az Also Tanacse.

Az Directoroknak hagjok fl. egy. egy.

Az Ispotalybeli szegenyeknek fl. kettőt. Az Házi szeghenyeknek is fl. kettőt.

Harmadszor. Ezt az Házat még Solymosi Istvanne Nenem Aszszonj életében vette megh az Uram eo kgtol fl. hung. 400 — negj száz forintokon, hagjom az Colosvari T. Unitaria szent Ecclesianak Uram holtá után, ilyen conditioval, hogj Gucci Danielne Nenem Aszszonj vagi eo kglme gjermekei az T. Ecclesianak le teven azon negi száz forintokat, magokhoz valthassák, saját magok penzeken, magok számokra, ne kereskedeskeppen, ha peniglen ugy törtennek, hogi más ember penzen igyekeznek megh váltani, s más ember számára, vagi csak egi kevesse birnak és ismét el adnak, az megh ne alhasson, hanem az T. Unitaria Ecclá vehesse kezehez és in perpetuum ott is maradgjon, ha esztendő három nap alatt, az megh irt mod szerent megh nem valtyak vagj nem akarjak megh váltani.

Ötödször, minthogj edes Atyamnak üdvezült Banyai Istvan Uramnak szándéka az volt, hogj eo kglme holtá után Inventarium szerent megh iratattvan keves Bonumi és kezemben ugj adattatvan, én holtom után adattatná az T. Unitaria Ecclesiában, [iggy] az vegre, hogj az Scholában tanvlo szegenj Iffiacskak, kik az mendicanságbol ki kelven, az Deakok közze mingjárt be nem alhatnak, s nem elődhetnek, vagj külső mestersegre Czehben akarnának allani, azokbol segiltessenek. Azért énis az edes Atyam Uram jo és Istenes szándekat megh akarvan erősíteni, azokért az jokért, mint hogj nem Inventaltathattak, hagjok fl. 200 ~ kétszáz forintokat [vagi ha annyi pénz nem találtathatnék, egjeb bonumokbol ezen summaig contentum legjen] az vegre, hogy mostan az kolosvari Unitaria Mater Ecclesiában erigalando Ladában, az közönseges szükségre tetessek es annak hasznából [el nem kelven az Capitalis summa] segiltessenek azok az Iffiak, kikről ide felljeb emlekezet vagjon, ide ertyen az Varosi arvan maradot gjamoltalan szegenj embereknek maradokit is, megh visgaltatvan kinek kinek szegenjsege es tehetetlensege, ez pedig Uram holtá után legjen —

Metdszer. Ha Isten eo Felsege mind kettőnket kiszollit ez Vilagbol, mindeneket hagjok az Colosvari T. Unitaria sz. Ecclesianak, ilyen forman, hogj mindenekből szabadosan disponalhasson, mint akar, mivel mind az edes Atyam Uram, mind pedigh az en edes Uram Sardi Mihaly Uram s eo kgc után én is ebben az Mater Ecclesiaban vettünk mind testünkre, mind lelkünkre nezendő Talentumot.

Végezetre. Az mely Pap az én holt testem felet Praedical, anuak hagjok fl. 2 // 40 ~ egj Tallért. Az magyar Deakoknakis hagjok egj Tallért fl. 2 // 40.

Valaki azért ezen Dispositionat megh haboritana, ez mostan jo egesseges állapotomban, jozan, és ep elmém idejen szabadosan szollo nyelvemmel mondom, hogy azon az mindenható Istennek iteleti legjen; mert valamit valahova hattam, mindeneket tökelletes egjenes szível, meghbanas nélkül cselekettem; és Atyait vagi Anyait Városnak Törvenje ellen el nem idegenitettem, az magunk keresmenyéből tettem ez Testamentumot.

Melly Testamentaria Dispositio mi előttünk Ao et die ut supra ugj menven vegben megh irt Sardi Mihalyne N. Banjai Christina aszszony szája által, mi hallottunkra, mýs az eo kglme szavait, melyeket mondot, meghirt hütös Vranak Nzts Sardi Mihaly Uramnak jelen letiben és füle hallotára, irtuk megh az mi igaz hitünk szerent, pecsetünkel és nevünknek alaja valo irasaval megh erősítven.

Corr. per nos

Datum Anno die locoq. Specif.

Idem qui supra.

Eperjesi István m. pr.

Handsáros János m. pr. ¹⁾

(P. H.)

(P. H.)

CCXIV.

[1702.]

Miszt-Tótfalusi Kis Miklós elismerése arról, hogy a kolozsvári ev. reform. eklézsia typusai kijavitása díját kezéhez vette.

Én, Miszt-Tótfalusi Kis Miklós, Recognoscalom per praesentes, hogy ezelőtt valo esztendőkbén a kolozsvári Reform. Ekklesiának Typusit renoválván, kiadtam: mellyért egyszer percipáltam Tiszt. Némethi Sámuel uramtól fl. Ung. kétszáz [~ fl. 200], másszor is fl. Ung. Száz [~ fl. 100], más izben is fl. Ung. Száz [~ fl. 100], ismét fl. Ung. ötven [~ fl. 50], most pedig fl. Ung. Száztiz [~ fl. 110] mindöszvesen fl. Ung. ötszáz hatvan [~ fl. 560]. És a mi azon specificált Typographiához valo minden eszközök nálam voltak, u. m. Matrixok, instrumentumok, kasták és egyéb eszközök, etc. jó lelkiismerettel kiadtam; azonban magamnak szerezzén egy új prelumot, fl. 12. azt is annectáltam; azért is ha miben hijánosodott kivált a

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő *credetiből*, kivonatosan közölve.

kasta-láb, azon prelumon mindent helyre pótolhat. E felett két rendbeli sido betüket is adtam cum punctis, fl. Ung. harminczhét [~ fl. 37], de erről még nem contentáltattam. Anno 1702. die 23 Febr.

[Itt más kézzel van közbe írva: *A mi fen maradt volt, mivel sokáig a Collegium prelumával s egyéb instrumentumokkal dolgozott, azt is leengedte, úgy nem kívánt arról quietanciát.*]

Melyről említett Nemethi Samuel uramot quietalom.

Idem qui Supra.

Miszt Tottfalusi Kis Miklos.

[P. H.] ¹⁾

CCXV.

[1702.]

A Tóthfalusi Miklos-féle nyomdának az erdélyi reformált hitv. főtanácsa által Telegdi Pap Sámuel haszonbérletébe adásáról való szerződés.

Albae Juliae Ao Dni 1702 d. 20-a Maj.

Mű az Erdélyi Reformata Ecclesiának részéről vigyázo és Igazgato Supremum Consistorium, Idvezült Tottfalusi Miklos atyánkfiának halála után akarván providálni a Reformata Ecclesia Typographica Officinájáról, pro praesenti primo anno adtuk árendában Kolosváratt lako Telegdi Pap Sámuel Typographusunkk pro fl. 75. Hung. Hetven öt magyar forintokban az Typographiát, melynek is meg irt Sámuel Déák Uram kezében valo assignáltatására rendeltünk ugyan Kolosváratt lako Szathmári Pap János, Némethi Sámuel, Ujhelyi Ferentz, N. Laki Péter atyánkfiait, hogy eő klmek a Betüknek Speciessi és Gradussi szerént meg másálva resignálják azon Betüket Castastol megirt Sámuel Déák Uram kezében és házához s gondviselése alá, minden egyéb Typographiához tartozo eszközöknek regisztrálásával edgyütt; meg irt Sámuel Deák Uramtól pedig megkívannyuk, hogy ő klmé is az Ecclesiának nem kárára, ha nem [*iggy*] hasznára és nem fogyasztására, ha nem [*iggy*] telyes tehetsége szerént conservatiojára igyekezzék, bona fide christiana rendesen és nitide folytatván a közönséges jóra nézendő munkákat, és ha oly uj munkák lennének, Külső és Belső Curatorok hírével valo ki nyomtatását, melyről is kívánunk ő klmétől minket ezekről assecuralo Obligatoriat, mi peniglen ex communi consensu adjuk ezen recognitionalisunkat, Ao mense Die locoque ut supra.

G. Bethlen Miklos m. pr.

Curator

Veszpremi István m. pr.

Erdélyi Reform. Püspök

(L. S.) ²⁾

¹⁾ A kolozsv. ev. ref. főtanoda levéltárában levő *eredetiből*. Kiadtam a „*Magyar Könyvszemle*“ 1882. évi novemberi füzetében; de e művembe már egy évtized óta föl levén véve: itt nem mellőzhettem.

²⁾ A kolozsvári ev. ref. főtanoda levéltárában levő *hiteles másolatból*.

CCXVI.

[1703.]

Egyházi személyek és intézetek neve s vagyona az 1703-ki hivatalos összeírásból
lapok szerint kivonva.

Nomina Personarum	Spiritualis	Nemes	Mester Ember	Kalmár vagy Tüser	Kö Ház, jöve- delmes NB.	Kö Ház, pusztá P.	Fa Ház jöve- delmes NB.	Fa Ház, pusztá kert P.	Kerti Majora	Utcza sorban	Szöteje hány hold?	Szántó földé 3 fordulóban. ¹⁾
Rapularum intra Moenia												
2-ik oldal. Unitaria Schola	S
Plebania ház	S
Unitaria Ecclesia háza	S	.	.	.	1
Ibi Cantor Arkosi uram	S	1 ³ / ₄	.
Unitaria Ecclesia háza	S	.	.	.	1
3-ik oldal. Unitaria Ecclesia háza	S
Ibi Kolosvári Pál uram	S
T. Jövedécsi András uram	S	.	.	.	1
Ibi Zachorczki lengyel unita- rius pap	S	.	.	.	1
Lengyel unitárus ecclesia tem- ploma	S
4-ik oldal. Unitaria Ecclesia háza	S
Ibi T. Szaniszló István	S	3/4	2
5-ik oldal. T. Ajtai Mihály uram	S	.	.	.	1
Diosi, pap	S	1
Vetus intra Moenia.												
9-ik oldal. Unitarius százsz kántorné	S	1	.	.	1 ³ / ₄	.
10-ik oldal. Reformata Ecclesia	S	1
Ibi T. Petelei István uram	S
Reformata Ecclesia	S	1
Ibi J. Divini Pál uram	S
11-ik oldal. Reformata Ecclesia	S	1/2
14-ik oldal. Quarta ház, Unitar.	S
Reformata Ecclesia pusztája	S
Longa intra Moenia.												
14-ik oldal. Lutherana Ecclesia háza	S	.	.	.	1
Ibi a pap, Conrad uram	S
15-ik oldal. T. Dombi János uram	S
17-ik oldal. Csikfalviné Asszonyom	S	1
18-ik oldal. T. Schyrmer János uram	S	.	.	.	1
21-ik oldal. T. Jövedécsi Andr. uram	S	.	.	.	1/2
Spotály háza Exempt.	S	.	.	.	Exem.
Media intra Muros.												
23-ik oldal. Csépy Bálint	S	.	.	.	1
24-ik oldal. T. Luther. Ecclesia	S	1

¹⁾ Két rovat a lovak és ökrök számára üres levén : hely nyeres végett kihagytam.

Nomina Personarum	Spiritualis	Nemes	Mester Ember	Kalmár vagy Tüser	Kő Ház, jövedelmes NB	Kő Ház, pusztap.	Fa Ház, jövedelmes NB.	Fa Ház, pusztakert P.	Kerti Majora Uteza sorban	Szöleje hány hold?	Szántó föld 3 fordulóban.)
25-ik oldal. MesterPatakiné asszony	S	.	.	.	1	2	.
Miskolczi Mártonné	S	.	.	.	1	.	.	.	3/4	.	.
27-ik oldal. Sárpatakiné Asszonyom	S	.	.	.	1	5 1/4	.
28-ik oldal. T. Unitaria Eccl. Háza .	S
T. Püspök uram	S
Király uteza.											
29-ik oldal. T. Paterek	S
Németi Samuel	S	1	.	.	.
Reformata Ecclesia sütő háza	S
32-ik oldal. Tiszteletes Paterek . .	S	3	.	.	.
Romano Catholica Ecclesia . .	S	.	.	.	1
Hadadi pap háza	S	1	1 fmd.	.	3/4	.
33-ik oldal. T. Reformata Ecclesia .	S	1
Ibi Soos Ferencz uram	S	1/4	.
Rozgóni János	S	2/4	.
34-ik oldal. T. Reformata Ecclesia .	S	.	.	.	1
T. Szathmári János ur	S	3/4	.
Polgári, pap	S	1	.	.	.
T. Reformata Ecclesia	1	.	.	.
Collegium Reformatorum
T. Reform. Ecclesia sütőháza	1	.	.	.
Ibidem sütő
T. Reform. Ecclesia	S	1
T. Csepregi Mihály uram	S
T. Reform. Ecclesia	S	1
Item Reform. Ecclesia	S	1
T. Némethi Mihály uram háza .	S
36-ik oldal. T. Romano Cath. Eccl. .	S	.	.	.	3	.	2 fmd.
T. Rom. Cathol. Eccl.	1
T. Reform. Eccl.	1
37-ik oldal. T. Romano Cath. Eccl.	1 2)

CCXVII.

[1703.]

A királyi kormányzók rendelete Kolozsvár városához, melyben a kúrnokokhoz pártolástól óvja.

Sacrae Casareae Regiaeque Majestatis Domini Domini Nostri Clementissimi Nomine! Illustribus, Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregiis Nobilibus et Agilibus, Prudentibus ac Circumspectis, Strenuis item ac Providis, cujuscunque Status, Gradus, honoris, dignitatis, Officii prae-eminentiaeque et functionis hominibus. Ubiuis in Ditione Nostra Transilvanica et Partibus Regni Hungariae eidem annexis constitutis et commo-

¹⁾ A városi levéltárban levő eredetiből.

rantibus, praesentes Nostras visuris, lecturis vel legi auditoris. Salutem et Caesareo Regiae Gratiae Incrementum. Nem kétlyük, hogy az ide alú Zaránd vármegyébe történt Vice Colonellus, groff Koszta Uram elesésének, és Szent Benedeknél esett szerencsétlenségnek az hire nagy lármát ne csinált volna. Talám arról is elmélkednek némellyek, hogy Méltóságos Generalis Uram a Táborral bellyeb jött. Tisztünknek itéltük azért valissággal [iyy] tudósítani az ország népét a dolgokrol. Koszta Uram a kémeknek roszszasága miatt és maga nagy vitézi bátorsága miatt el esett Groff Kustin Urammal, a dolgoknak kezdetin, és így a fejek elesése miatt confundálodván a többi, esett ujjan el 18 közönséges Rajtér, és tiz-tizenkét Rác s egy kólisvári [iyy] katona, de osztán egyben vervén magokat, a Kuruczság sem mert tovább próbálni, visszajöttek, egj szóval ott kevés kár esett. A Szent Benedeki dolog mint esett, hogy esett, Isten dolga, de az is nem volt szinte olyan nagy mértékben, a mint az első hire volt. Német és Rác Had ott egy sem volt. Az a Kurucz Had mingyárt vissza ment nagj sietséggel Somlyóhoz, magát és praedáját féltvén, kivált a Kólósvári erős Németh lovas, Rác és magyar praesidiumtol. Az mint pedig Méltóságos Generalis Uram az országnak egész Corpusára és minden végére akarván Vigyázni, a Táborral ide Fejérvár tájékára szállott, ebben semmi akadály nincs, mert Kolosvárt és Sebesvártól fogva Besztereczéig minden városokat, jo erős praesidiummal, magát Kolosvárt pedig sok lovas Haddal is muniálta. Es most ide alú Déva tájékán is hasonló dispositiokat tévén, maga olly helyen, és olly készen áll, hogy akár hunnét irruptio légyen, mindjárt arra fordithassa erejét Isten segidségivel. A Gubernium pedig Fejérvárott continuuskodik. Nem szükség azért s nem is illik, hogy senki is kédségben essék, fusson, dolgot elmulassa, annál inkább, hogy hűségtelenségre, kurudságra fokadgyan. Hanem a paraszt ember tisztí az, hogj száncson, vessen, ha Kurucz hirt hall, élete vesztese alatt vigje be az közeleb lévő vár, vagj Táborban. Az Nemes ember tisztí pedig az, hogy kiki az ő Felségéhez való hűségét tartsa meg, es a Generalis Eo Excellenciaja és Gubernium parancsolatinak minden Eo Felsége és az Haza szolgálatában engedelmeskedgyek. Es tudtára légyen az is mindennek, hogj Eo Felségének erős Hada már nyomul lefelé, és kevés napik [iyy] mulva az Hiveknek meg vijasztalásának, Ha kik penig hűtetlenek lennének, büntetéseknék ideje el jó, meglássa kiki mit csinál, Ur, Fő, Nemes ember és minden Rend, hogy jövendőben is számot adhasson maga viseletéről. Quibus secus non facturis Altefata sua Majestas semper benigne propensa manet. Datum Albae Juliae ex Regio Transsilvaniae Gubernio die 23 9bris Anno 1703.

C. G. Banffi m. pr.

C. N. Bethlen m. pr.¹⁾

¹⁾ Az *eredetiből*, mely közből meg van pecsételve. [Fasc. II. Nro 415.]

CCXVIII.

[1704.]

Gróf Csáky László, Rákóczy Ferencz választott fejedelem hadvezére Kolozsvár városát önmegadásra sűrgetőleg felhívja.

Ajánlom kegyelmeteknek szolgálatomat, Isten kegyelmeteket sokáig éltesse, kívánom.

Nemes Tanacs, Centum Viratus, és egész Nemes Város. Tegnap napon kegyelmes Vrunck Hiveit, kegyelmetek Attyafiait, mindenekben kegyelmetek megmaradására, jóvára czéllozó Instructioval expedialtam volt, de dispositiom szerént valo Admissiojok nem lévén, az dolgot nem exponálhatván, re infecta jöttek vissza. Sem Groffi születésem, sem Colonellusi hivatalom magával nem hozta, annal is inkább Istenemhez s Hazámhoz, kegyelmes Vramhoz tartozo keresztényi kötelességem nem engedi, hogy Rákoczi Ferencz Erdelyi választott Fejedelem kegyelmes Uram nevében adando Parolámat, mind magam, mind más akúrki Commendója, annál is inkább magam Commendom alatt lévő katonák [én olly levis Ember volnék?] hogy meg ne állanak, vellek meg ne állatnám, magam is meg nem állanám, illj Conceptussal Senkÿ se legyen, mert még kegyelmetek közül Senkÿs az en kegyelmes Vramat nem ismeri, jobb volna nékem akkor meghalnom, mintsem annak meglenni. Azert még egyszer kegyelmetek kívánsága szerint valo Excusatiojat, ugy mint Rabutin Generalis ö Excellenciaja Szebenben valo bé menetelit, kegyelmes Vrunck Hadainak bé jövetelét el vártam, mellyek is, ngj tapasztaltam, csak procrastinatioira valok voltak, tovább effélékkel ne éljen, az elő Istenért, már szintén kapujok előtt levő veszedelmét ultronee ne huzza magokra és szerelmesére, hanem sine mora magokat hajtsák meg kegyelmes Vram hűségére. Vgj én is elhítem kegyelmekekkel, kegyelmetek maga szabadsági es Privilegiumi iránt mindennemű kegyelmességit az én kegyelmes Vramnak fogja tapasztalni. Effelett Gálffi Pál, Balko László, Nagj Gáspár Vramékat bizonyjos Instructioval expedialtam kegyelmekekhez, kiktől is fusiusb mindeneket kegyelmekek megérthet, legjen admissiojok.

Ezeknek utánna Isten oltalmában ajánlom kegyelmekeket.

Datum Ex Castris ad Gyalu positus. Die 23-a Octobris 1704.

Kegyelmekek joakaroja

G. Csáky László m. pr.¹⁾

¹⁾ A város eredetiből. [Fusc. II. Nro 431.]

CCXIX.

[1704.]

Losonezy Gyürki Pál, Rákóczy Ferencz választ. fejed. Erdélybe küldött magyarországi hadainak parancsnokló főtiszte, Kolozsvár városát, a főtiszték parancsát és külön menlevelet felmutatókon kívül, bárkinck adandó minden élelmezéstől és fuvarozástól felmenti.

En Losonezy Gürki Pál, Méltóságos Erdelyj Fejedelelem, Felső Vadászti Rákoczy Ferencz kegyelmes Urunk eö nagysága Erdelyben előre be küldött Magyar Országai hadainak Commenderozo Feö Tiszti. Adom tuttokra említett kegyelmes Urunk Hadj Feö es Vice Tiszteinek s közrendeknek. Mint-hogy Nemes királyi Kolosvar várossa edgy egész esztendőnek forgása alatt semminemü éleést avagy más egyeb féle takarmánt Várossokban be nem gyűthettek volna; Ahoz képest kívánván tülem, fellyeb megirtt okokra nézve, venném kegyelmes Urunk kegyelmes Protectioja alá; Megtekintvén azért említett Kolosvar varossának mostanj megfogyatkozot állapottyát; kerek minden rendeket, kezem s Commendom alatt levőknek penig igen Serio s keményen parancsolom, Senkj említett kegyelmes Urunk hadi Tisztei s Vitej közüzül az megnevezet Varost s annak lakossit semmi rendkívül való költséggel s megszállással, kiváltképpen széna es zabbeli [kivéven azokat, ha kik megirtt kegyelmes Urunk Specialis dolgában a Commenderozo Tisztek s Méltóságok parancsolattyaibul volnának küldettetve], gazdálkodással lenni ne terhellyek semmikeppen. Söt a Varossiak valakiknél az illeten Commenderozo Tisztek és Méltóságok specialis passusa, avagy parancsolattya nem lészen, behocsátanj a Varosban, annal is inkább szállást adjj, vagy gazdálkodni ne tartozzanak, hogy ha penig valakik akarmi uton s módon az Varosban excedálnának, az olyan Excessivussokat megfogadni, usque ad informationem Commenderozo Tiszteknek s Méltóságoknak s fogságban tartanj szabadok lehessenek. Praesentibus perlectis exhibenti restitutus. Datum Kolozsvár Die 19 mensis Xbris Anno Millesimo Septingentesimo Quarto.

Idem qui supra m. pr.¹⁾

CCXX.

[1708.]

Kriechbaum [sic] György Frigyes, erdélyi császári vezénylő főhadparancsnok Kolozsvár városával Rákóczy Ferencz fejedelelem legyőzetését tudatja.

Tudva van minden rendbéli embernél, hogy minekutánna az én Com-mandán [iggy] alá concredált Kegyelmes Császár és Koronás Király Urunk Eö Főlsége számos hadaival, Karolj persecutiojára, negy hetnek előtte elindultam volna, reménlettem ugyan, hogy valahol mellette levő kartévő kuru-

¹⁾ Az *eredetiből*, melynek pecsége ily köriratú: „Paulus Gyürki de Losonez.“ [Fasc. II. Nro 433.]

czokkal együtt bizonyosan megh szoritatik, mindazáltal, azon Károly előttem Almásra, onnénd az Havasokon és hegyeken által, s viszonttag Collosvar tájára futva szaladván, midőn által látta volna, hogy arra is, az Eő Felsége hadaival persequaltatik, az élésnek nagy szüksége miatta, elszéleduén, Dész felé, Kővár tájára, és onnénd Magyar Ország felé nyakra főre [hiető a minap ottan levő az Eo folsége armadája által obtinealt, és ugyan magok hozánk redeált kuruczok által is bizonyosan confirmált nagy diadalmára nézue] az maga Lova szaját tartván, tellyességgel disipaltatott volna: Kire nézve, mivel egyes kartevo kuruczoknak el szaladások után csak egy néhány s igen keués szamu koborlók es Tolvaikodó fosztók ezen Országunkban csavarognak, annak okáért, minden Varmegjeknek, Székeknek, Városoknak, Faluknak es egyéb helyeknek közönsegessen ezen Patens leuelem ereiuel, omnimoda és plenaria facultas adatik, hogy acceptis praesentibus, e féle csavargo tolvaioknak jelenléteket megértuén, azonnal Eő ellenek, mutuum habendo inter se cointelligentiam consurgallyanak, és az hol fönt irt fertelmes nyuzokat uton erék, azokat vagy in flagranti megöljék, avagy peniglen meg fogvan, az Orszagnak törüenye szerint, indilate et irremissibiliter az Eo erdemek szerint megh büntetni, es engemet arrul, vagy pedig közölőbb lévő Commandans Urakat, genuine informalni el ne mulassák. Signatum in Castris Caesareis ad Apahidam positis die 28-va Augusti Anno 1708. Romai Császár és koronás király Urunk eo Fölsége actualis Comornékja, Generalis Vice Campi Marschallussa, egy gyalog Regimentnek Obristere, Landavianak Comendansa és Tiszám innend való földnek, nem különben Erdelynek is Comendirozo Generalissa

Georgius Fridericus L. B. de Kriechbaum ¹⁾

CCXXI.

[1709.]

I. Józsefnek Kolozsvár városát, végvidéki katonai igazgatásu állapotából, melybe Váradnak török által elfoglaltatásakor jutott, kiváltságain s a hazai törvényeken alapuló régi polgári állásába visszahelyeztetéséről kiadott s országgyűlésen is kihirdetett kir. leirata.

Nos Josephus Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Ramae, Serviae Gallitiae, Lodomeriae, Cumaniae Bulgariaeque Rex, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Lucemburgi ac Superioris et inferioris Silesiae, Wurtembergae et Techae; Princeps Sveviae, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Superioris et inferioris Lusatae, Comes Habsburgi, Tyrolis, Feretis, Kyburgi et Goritiae, Landgravius Alsatae, Dominus Mardriae, Slavoniae, Portus Naonis et Salinarum etc, Memoriae Commendamus tenore praesentium, significantes quorum interest uniuersis. Nominibus et in personis Fi-

¹⁾ Az *eredetiből*, mely nyílt alakban s pécsét alatt van kiállitva. [Fasc. II. Nro 465.]

delium Nostrorum Nobilium. Prudentum et Circumspectorum Ductoris Primarii, Juratorum Assessorum ac Reliquorum quoque Incolarum, Civium videlicet Civitatis Nostrae Claudiopolis in Transilvania, expositum esse nobis humillime: Qualiter adhuc Sacratissimo quondam Principi Domino Leopoldo Romanorum Imperatori, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque etc. Regi gloriosae memoriae, Praedecessori et Genitori Nostro desideratissimo dictae Civitatis nomine propositum fuisset humillime: Superioribus nempe temporibus, capto per Turcas Varadino Civitatem hanc per Illustrissimum quondam Transilvaniae Status et Ordines in Statum Confiniarium redactam, inque suis Juribus, Privilegijs, Immunitatibus, et Consuetudinibus aliquam vim passam, item Capitaneo, ea occasione sibi praeposito, non modo in Militaribus, verum et Civilibus, Juridicis, et Oeconomicis suis obnoxiam factam, ea Spe nihilominus data, quod recuperato aliquando, Varadino, pristino Statui restituenda foret; Jam autem cessante dicta confiniaria ratione, recuperato utpote gloriosis, adhuc ante Annos, alte dicti Genitoris Nostri Armis praedicto Varadino, Objectisque Confinii, puta: Capitaneo et Militibus Nationalibus, nec non Civitati huic, eatenus pro illius temporis ratione, impositis contra Turcam Excursionibus nullum amplius locum habentibus, restitutionem sui in Statum pristinum demisse flagitasse. Indeque atefatum quondam Dominum Principem, capta primo de Privilegijs Civitatis huius, a Fideli Suo Regio Gubernio Transylvanico Informatione, ac deinde intellectis etiam Capitanei hujus Civitatis Illustris et Magnifici quondam Comitis Georgii Banfi de Losonez, Gubernatoris sui simul in Transilvania Regii in contrarium allatis demissis precibus et rationibus, quibus ille, occasione hac, sibi aliquid decedere obtendisset, atque ideo conservationem sui in hoc Officio humillime supplicasset. Iisque juste pensatis, alte dictum quondam Principem Leopoldum Praedecessorem et Genitorem Nostrum, post maturam rei disquisitionem, comperisse, Civitatis hujus petitem iis fundamentis esse nixum, ut ex justitia Causae, imo Boni Publici Singulari ratione, restitutionem ejus in Statum, et usum omnium legitimorum Jurium, Privilegiorum, Immunitatum et Consuetudinum ejus, in quo ante captum per Turcas Varadinum fuit in Politicis, Juridicis, Civilibus, et Oeconomicis suis restituendam omnino esse, eamque restitutionem adhuc Die quinta Mensis Martii, Anni Domini Millesimi Septingentesimi quarti, Benigne resoluisse et constanter decrevisse, nihilque aliud obstitisse, quominus Expeditio et Consummatio rei facta sit, quam modernos motus, quibus necesse fuisset Civitatem hanc extracto inde Praesidio nostro Militari, dirutisque Turribus et Muris ne Hosti latibulo esset, ad tempus deserere, Hostisque arbitrio relinquere. Jam vero Deo propitio Armis justissimis, contra Rebellium catervam feliciter succedentibus, rursumque in nostram potestatem vindicata dicta Civitate, Supplicatum est Nobis quoque ejusdem Civitatis nostrae Claudiopolis nomine humillime, quatenus restitutionem ejus praedecaratam Nos quoque non modo confirmare, verum id ipsum esse factum et Consiliariis Nostris et reliquis quoque Deputationis Nostrae modernae Transylvanicae Membris, pro notitia, et

observatione significare, in consolationem tanta passae clementer dignaremur. Nos itaque, qui nihil prius antiquiusue habemus, quam ut Populo Nostri Regimini et Curae divinitus concrediti, in legitimis Juribus, Privilegiis, Immunitatibus, et Consuetudinibus suis intacte, et illibate non modo conseruentur et tutentur, uerum et si quae eorum huiusmodi Jura, Privilegia, Immunitates, et Consuetudines Legitimis Regibus et Principibus suis, Praedecessoribus videlicet nostris, fideliter praestitis servitiis parta, et acquisita, injuria Casuum et temporum attrita aut alterata exstitissent, pro Incremento Reipublicae, sub auspiciis nostris restituantur et redintegrentur. Qua ratione benigne pensatis et consideratis praefatae Civitatis Nostrae multis vicissitudinibus, in eisque Nobis et Augustae Nostrae Domui non modo his temporum injuriis, verum et aliis occasionibus, praestitis fidelibus, imo et utilibus toti etiam christianitati, obsequiis, et servitiis, praefatam restitutionem dictae Civitatis Nostrae Claudiopolis in Statum et Usus omnium et singulorum legitimorum Jurium, Privilegiorum, Immunitatum, et Consuetudinum ejus, illius temporis, in quo ante captum per Turcas Varadinum fuit, ab alte nominato quondam Genitore Nostro in omnibus Politicis, Juridicis, Civilibus, et Oeconomicis jure factam, per omnia, non solum approbandam, confirmandam, et ratificandam benigne resolvimus; Verum et harum Nostrarum vigore, et Testimonio reapse facimus, jam dictamque Civitatem Nostram Claudiopolim omnesque et singulos ejus Cives, et Incolas, eorumque Haeredes, Posteris, et Successores universos, in omnium et Singulorum dictorum Legitimorum Jurium, Privilegiorum, Immunitatum et Consuetudinum Statum et usum illius temporis, in quo ante captum per Turcos Varadinum fuit, in omnibus politicis, Juridicis, Civilibus et Oeconomicis, omni meliori modo, et forma ad mentem Diplomatis charae nobis Provinciae indulti, restituimus, et reponimus, volumusque has Nostras vim et robur Diplomatis, et Privilegii ubique habere et obtinere. Quocirca Vobis universis et singulis Consiliariis Nostris Transylvaniae, ac aliis quoque modernae Deputationis Nostrae Membris, nec non Supremis, et Vice Comitibus, Judicibusque Nobilibus, quorumvis Comitatum, item Capitaneis et Vice Capitaneis, Judicibusque et Vice Judicibus Regiis quarumlibet Sedium Siculicalium aliorumque Districtuum, sic et Judicibus Regiis, Consulibus, Judicibus, Villicis, omnium Sedium et Districtuum Saxonicalium, ac denique omnibus et Singulis Fidelibus Nostris in communi et particulari, Statibus et Ordinibus charae Nobis Transylvaniae et Partium Regni Hungariae eidem annexarum, hisce benigne et serio committimus et mandamus; Ut Vos a modo in posterum — praefatam Civitatem Nostram Claudiopolim in eum Statum et usum Omnium et Singulorum Jurium, Privilegiorum, Immunitatum, et Consuetudinum ejus, quibus ante captum per Turcas Varadinum uti et gravisi sunt, in omnibus, Politicis, Juridicis, Civilibus et Oeconomicis, a Nobis repositam et restitutam intelligatis, iisque omnibus eos, eorumque omnes praescriptos, non modo uti, frui, gaudere sinere, uerum et contra omnes, quid contrarii attentantes tueri, defendere et manutenere modis omnibus debeatis et teneamini. Praesentibus perlectis, Exhibentibus

restitutis. Quas nos manus nostrae Subscriptione, sigillique nostri Transylvanici Aulici, Majoris et impendentis munimine clementer ¹⁾ dignati sumus.

Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die Decima Mensis Augusti, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Nono, Regnorum Nostrorum Romani Vigesimo Primo, Hungarici Vigesimo Secundo, Bohemici vero quarto.

Josephus mpr.

Joan. Frid. B. a. Seilern. m. pr.

Andreas Szentkereszti m. p.

Hátrább ez van rá írva:

Anno Domini Millesimo Septingentesimo Duodecimo, Die Vigesima Mensis Decembris in Generalibus Regnicolarum Trium Nationum Regni Transylvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum Comitibus ad Diem Decimum Quartum Mensis Novembris, proxime praeteriti, per Sacratissimam Caesaream Regiamque Majestatem et Principem Transylvaniae in Civitatem Saxonicalem Mediensem indictis et celebratis, praesentes Literae Privilegiales Coram Universis Statibus et Ordinibus, lectae, Publicatae, nemine contradicente, et Officio Protonotariatus vacante, Extradatae per Ludovicum Nalátzi Secretar. mp. ²⁾)

CCXXII

[1709.]

I. József császár és király parancslevele az erdélyi kormánybizottsághoz s minden fő és nemes urakhoz és hatóságokhoz, hogy azon királyi adománylevelét, melylyel Kolozsvár városát régi polgári állásába, kiváltságait régi erejökbe visszaállította, tiszteletben tartsák s abban megvédjék.

JOSEPHUS Divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator, Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque etc. REX.

Illustres, Spectabiles, Magnifici, Generosi, Egregii, Prudentes et Circumspecti, Fideles Nobis, respective Sincere dilecti. Quibus motivis, rationibus et argumentis, Civitas Nostra Claudiopolis, tam per Sacratissimum quondam Principem Dominum Leopoldum, Romanorum Imperatorem, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiaeque etc. Regem, gloriosae memoriae Praedecessorem, et Genitorem Nostrum desideratissimum; tam etiam per Nos, in Statum et usum Privilegiorum suorum, in quo ante captum per Turcas Varadinum fuit, restituta sit, ex alio hocce dato eidem benigne elargito Diplomate Nostro Caesareo Regio uberius intelligetis. Et proinde mandamus Vobis clementissime: Ut viso praefato Diplomate Nostro, dictam Civitatem Nostram Claudiopolim, nonmodo Vos, pro restituta in dictum statum et usum legitimorum Jurium, Privilegiorum, et Immunitatum, Consuetu-

¹⁾ A végső igező kinaradt az eredetiből is.

²⁾ Az *eredetiből*, mely hártýára van írva, piros bársony táblájú könyv alakjában s veres selyemből és arany fonalból font zsinoron függő s fa tokba nyomott függő pecséttel megerősítve. [Levéltári jegye: J. 32.]

dinum ejus, ad mentem praecitati Diplomatis Nostri, agnoscere, et per eos, quorum intererit, agnosci facere; verum et contra quosvis Impetitores eandem hac in parte tueri, defendere, et manutenere debeatis ac teneamini. Quibus voluntati huic Nostrae ex asse satisfacturi, Gratia Nostra Caesareo-Regia semper propensi erimus. Datum in Civitate Nostra Viennae Austriae Die Decima Mensis Augusti. Anno Domini Millesimo Septingentesimo Nono. Regnorum Nostrorum, Romani Vigesimo Primo, Hungarici Vigesimo Secundo, Bohemici vero QUARTO.

Josephus m. pr.

Joan. Frid. B. à Seilern.

Ad Mandatum Sacrae Caesareae
Regiaeque Majestatis proprium
Andreas Szentkeresztí.¹⁾

CCXXIII.

[1710.]

Árva Foltó Borbára, özvegy Széplaki Petrityevith Horváth Kozmáné és fia Horváth Boldi-
zsár dézma-ajándéka az unitárius egyházközség és iskolái javára.

Miőn az Istennek amaz szíve szerént való Embere, és választott kedves Szolgája, a sz. Dávid, király és Propheta az ő Agyékából származott Fia, az Absolon előtt, Jerusalem Várossából, nagy siecseséggel futva szaladna, es az önnön maga Országából szomoru száunkivetésre és keserves bujdosásra kényszerítettnek menni; imé Sádok és Abjatar Papok, és ő véllek a Léviták mind, [*kik az Isten Szövetségének Ládáját hordozzák vala*] le tévék az Isten Ládáját, míg az Nép a Városhol, a Dávid királlyal mind kitakarodnék; és mikoron a király parancsolná, sőt ugyan kényszeritené is Sádokat az Isten Ládájának a Városban való vissza-vitelire, nagy maga megalázásával, erre foked Dávid s azt mondgya: *Ha én az Vr előtt kedves lések, engemet ismét haza hoz: és azt meg mutattja énnekem, és az ő Sátorát; Ha pedig azt mondgya az Isten, Nem kellesz énnekem: im hol vagyok én, cselekedgyék ujj velem, a mint neki teecezik.* Samuel II könyvének XV Résznek 24. 25. és 26-dik Versei ezt bizonyították. sat.

Ha meg nézzük s visgállyuk, annál is inkább a csendes, Jo Lelkiismeretnek csallhatatlan Rámájára vonszunk, ezen említett nagy Hitű és az maga Istenében reménsséggel bizakodo Dávidnak, [*illy szorongato siralmas Próbájában és bujdosó s változó állapotjában, Istenéhez, a soha meg nem szegyenithető Hittel s Jó reménsséggel össze kapcsolattott*] magát vigasztalo és bátoritto Példás-mondását; Nem kétlem, kiki közüllünk, e mostani [*s már régoltától fogva, a minuleken s mindenütt szabadon Vralkodo, igaz ítéleteit fenn-tarto, erőss boszszu-állo Istennek sujtolo s látogató karjai alatt meg alázodott keserves Lélek*] e Példa nélkül való, [*Nemzetséges, Égre kiálto vétke miatt*] siralmas és gyalázatos Bujdosásra hanyatlott állapotjában, méltán

¹⁾ Az országos levéltár erdélyi osztályában 318. 1709. szám alatt levő eredetiből.

magára szabhatja, sőt a Gonoszt, [mellyet Isten kimondott], el is változtatja: *Ha szólok a nép ellen, és az ország ellen, hogy kigyomlálok, meg-rontom, és el veszem edgy szempillantásban; Ha meg tér a Nép, az ő gonoszságából, mely ellen szollottam, én is meg bánom a gonoszt* sat. Jerém XVIII. v. 7. 8. midőn azon Jeremias Propheta Siralmával ezt kiálthattja: *Meg nyitották mi rajtunk szájokat minden mü Ellenségink, s üvöltöttek és csikorgatták fogakat, ezt mondván: Vesszessük el, bizonyára ez a nap, a melyet vártunk, meg leltük, láttuk; Meg cselekedte az Vr, a miket meg gondolt, meg tellyesítette szavát, melyet eleitől fogva meg parancsolt vala, el rontott és nem kedvezett, és meg vidámitotta mi rajtunk az Ellenséget, fel emelte a mi Ellenségeinknek szarvokat.* De mind ezekbenn is, meg kell magunkat felette igen aláznunk az Istennek hatalmas kezei alatt, hogy münköt ismét alkalmas üdőben fel magasztaljon; hogy pedig ez Jajjal teljes szorongató boldogtalan sorsunkban müis [az irgalmas Istennek, az mü régi, Sz. Atyáinkal tött változhatatlan szövetség szerint] avagy csak e mü jelen való látogatásainknak napjain hathatósan érezhessük, sőt voltaképpen tapasztalhassuk is, lelkünkig érő nyomoruságunknak közepette, Istenünknek, imez vigasztalo szavaival erősícsesük Hitünket: *Az én gondolatim, Békességnek gondolati, és nem Háboruságnak, hogy tinéktek adgyok kívánatos jó Véget.*

Annakokáért mü is kívánva kívánván ennek az Jónak részesi lenni, sőt a midőn szemekkel voltaképpen tapasztaljuk, a mindenható, Eröss Istennek rajtunk küszködő, és netalán végső veszedelmünköt siettető, Hármassapásinak, hozzánk közelítő-voltát, avagy, meg fosztyuk-é az Istent a Dézmákban, és az Áldozásokban? *Átokkal meg átkoztattatok, mivel ti mind fejenként engem meg fosztottatok; [a mint erről önnön maga a Seregeknek Vra, a Malakiás Prophétánál panaszolkodik] Hozzátok bé az egész Dézmát az én tárházomban, és legyen élés az én Házamban, és próbáljatok meg ezen engem, ezt mondgya a Seregeknek Vra; ha meg nem gyógyítottam a Ti töllem való elszakadástokat, ingyen való nagy kedvemben vészlek Titeket; mert el fordul az én busulásom Ti rollatok s akkor változtatom az én Népemnek ajakokat tisztává, hogy mindenek segítségül hívjanak engemet és szolgállyanak énnekem egyenlő akarattal; haza hozlak Titeket, üdövel edgybe gyűjtlek Titeket, mert híreselkénévesekké tézlek Titeket, mikor az Ti számkivetésekből meg szabaditlak Titeket, a Ti szemetek láttására — ezt kiáltja a Seregeknek Vra Istene.*

Vegyük elő azért a mü Isten előtt való Hitünknek s csalhatatlan reménységünknek meg jutalmaztato Zálogát és mintedgy Pecsét gyanánt, visellyük előttünk, az ő hosszas utazásában, Mésopotámiában menő Jákob Patriárának, Istenéhez tött fogadás-tételit: *Ha [ugymond] az Isten én velem léjend, és ha meg őriz engemet ez uton, a mellyen én most mégyek, és ha etelemre való kenyeret adánd, és öltözetemre való ruhát; és ha megtéréndék békességgel az én Atyámnak házához, és ha az Vr, én Istenem léjend; Tehát e kö, melyet Oszlop gyanánt fel emeltem, Isten háza lészen, és valamit adandasz énnékem, annak Tizedét néked adom.* Ezen fel bomolhatatlan, Istennek véghe-tetlen irgalmasságából ki folyó, és változhatatlan szerelmében meg nyugovó, mindazáltal, sok kísértetet s Probát keservesen szenvedő, magán a nagy

Hatalmu Istennek terhes ítéletit hordozó Dávid királynak nyomdokát követvén, ki is [*a Jákób Patriarchával edgyütt*] bujdosásának idején, sokszori Istenével tölt fogadásit be-teljesíteni kívánván, így énekel az Eotven-hatodik Soltárban: *Én velem lesznek oh Isten! a Te-néked tölt fogadásim; Aldozom ez Istennek Dicsérettel, és meg teljesíttem az én fogadásimot minden naponm.* — — —

Ennek nagyobb s állandóbb meg maradandó bizonyosságára [*e mű büncinkert méltán érdemlett, siralmas Bujdosásinknak, és keserves számkivetté-sünknek napjainm is, a midőn Istennek böles tecchezéséből és ingyen valo jó kedvől Mű is Edes született Földünkben s Országunkban valo vissza menetellel magunkat bátorittanók*] szabad akaratumk szerint, nagy Jó kedvel, buzgó szeretettel, és tiszta szíves kész indulattal, Istenünk előtt bé mutatandó Fogadás-tételünkkel, erre kötelezzük magunkat.

Mig Istennek ő sz. Felségének, e változással tellyes Világban teczczik maga szabados Végezéséből Életünknek fonalát nyújtani és fáradságos munkáink után, életünket taplálgató s gyámolító Javaival és Áldásával bennünket szeretni; Tehát minden helyen lévő kevés Jóságocskáinkban [*a melljeket eddig, Istenünknek Jó tecchezéséből birtunk s ennekutana is bírhattuk, sőt valamennyit bírhatunk*] Esztendőnként termő, magunk majorságbeli szántó-földeinknek, Buza- és Szőlő-Hegyünknek Borbeli igasságos Dézmáját csak egyedül s éppen a mű kegyelmes Jó Istenünknek, édes Atyánk-nak *Dücsösségére* és sz. Tiszteletinek elő-mozdítására fordítván, rendeltük a Kolosvári és Thordai Vnítaria Ecclesia számára, ebben helyheztetett s fenn álló Templomok és Scholák szükségére; Álván mindazáltal szabados Dispositiojokban, az egész sz. Generale Consistoriumnak, ebben Jobb móddal valo Proportiojának el intézése, annál is inkább a meghatározandó szükségesebb Helyekre valo bé szolgáltatása.

Mely, Istenünk előtt Életünknek tovább valo nyújtásának reménsége alatt kötelezett szíves fogadás-tételünkre s abból származott Dispositionkra nézve, minekutánna erről valo ehnélkedésinknek tapasztalható s ki meczzet Bélyegéjül ezen írásunkat állandóvá hadgyuk s tésszük: Valakik olvassák, vagy is olvastatni ezen Dispositionkat kívánván, ennek akármí czikkelyében való fel bontására igyekezik, annál is jukább el rejteni, titkolni, és semmissé tenni mérészlik, légyen *Átok*, az Isten, annak s maradékának részét és Nevét töröllye-el az Életnek könyvéből, es vesse arra mindazokat az csapásokat, mellyek az Istennek könyvében megirattak. Amen. Amen.

Végezetre.

Áldott légyen az Izraélnek Vra Istene, ki fel indította a mi sziveimket és vezérlette Lelkeinket e Jónak kigondolására annál is inkább véghezvitelire. Ennek okáért fehnagyszaltassál Vram Isten, mert nincsen senki olyan mit Te, és nincsen Isten te kívülled, mind a szerint valamint mi, a mű füleinkel hallottuk; Tiéd az Áldás, a Dicséret, a Tisztesség, az Erő s az Hatalom mostantól fogva mind örökké. Költ Nemes Magyarországbán,

hoszasz Bujdosásink alkalmatosságával, Ugoesa Vármegyében, Verböcz nevű faluban lévő Szállásunkon; Ezer-Hétszáz Tizedik siralmas Eszten-dőben; Bőjtelő Havának, nyolczadik napján.

Néhai Tekintetes Nemzetes. Széplaki

Petrityevit Horváth Kozma Vram

meghagyatott Eozvegye

Árva Fölthi Borbára és Fia, Széplaki Petrityevit Horváth
(P. H.) Boldisár m. pr.¹⁾ (P.H.)

CCXXIV.

[1710.]

Gróf Montecuccoli megkegyelmezési hirdetménye Kolozsvár azon hölgyei részére, a kik férjeiket a császár hűségére térítik.

Mivel bizonyosan tudva vagyon, hogy itt Kolosvaratt vadnak olyan Eozwegyek, Ferjes Asszonyok, Nének és Hugok, kiknek Fiók, Urok, Battyok és Öczök az Kuruczok között vadnak, és bizonyos az is, hogy az Császár eo Felsege Militiajának botránkozására és ártalmára, minden Uysagokat, híreket, és meglőtt dolgokat megvisznek, Sőt a közönséges jonak megh kevesítésével s kárával, ruhazatokkal, etellel, itallal és egyeb jokkal taplaljak. Annakokaért az megirt Kolosvár várossa fő Hadnagjának és az Tanacsnak ez jelen valo Levelnek tenora szerént serio parancsolta-tik, hogy az megirt Eözvegj és ferjes Asszonyokat, minden személy valo-gatás és tekintet nélkül, az magok Jozzagokból és birtokokból, az eszten-dőnek vegehez közelítő Karacson havaban kiüzzék, meg nem engedven, hogy semmit is vagy Gabonájokból, vagj egjeb felkelhető Javakból magok-kal elvigjenek és azoknak minden javokat az megirt terminusra bemu-tassák. Mindazonáltal minthogy az Császár eo Felsege kegyelmessége senkit is magatol nem akar eltaszítani, sőt inkább mindenek megmarada-sara valo oltalmat akar nyújtani; annakokaért az megirt Asszonyoknak vigasztaltatásokra és javokra megengedtetik, hogy Urokat, fiokat s Attyok-fiait az Kuruczoktól visszahíván és szollitván az meg irt terminusra, nem csak javokban és Jozzagokban maradhassanak meg, sőt Uroknak s fioknak Gratiat s kegyelmet njernek, kik magokat illendőképpen bemutatván, az magok Jozzagokban minden uton modon megoltalmaztatnak. Mely paran-csolatot az Városnak Főhadnagja és a Tanács annál inkább végben viszen, és bételyesitti, az mennyiben mint vakmerők annak elhalasztásában minden kétségen kívül meg szoktanak büntettetni.

Romai Császár, és Magyar Ország koronas királyának eo Felsegenek etc. etc. Kamarassa, Generalis Fő Strasamestere, Egy Lovas Ezernek

¹⁾ Az *unitárius egyházközönség* levéltárában levő eredetiből.

Colonellussa és mostan Magyarország Végh Helyeinek Commenderozo Generalissa.¹⁾

[P. H.] Hercules Comes a Montecuccoli m. pr.²⁾

CCXXV.

[1711.]

Fésűs mesterek czéhszabályai.

NOS JOHANNES BAUMGARDUS, Ductor Primarius, caeterique Senatores Liberae Regiaeque Civitatis Colosvar. Damus pro memoria per praesentes, significantes quibus expedit universis, modernis; Quod cum nos omnes in Domo nostra Senatoria praefatae Civitatis Colosvariensis pro faciendo Causantibus Judicio moderativo una consedissemus, extunc Nobiles et Prudentes certi Mechanici, videlicet Pectinifices Concives et Commansores nostrj, exhibuerunt supplicem quendam libellum, quo mediante postularunt a nobis debita cum Instantia, ut condignum habentes respectum praetactae Artis Mechanicae pro erigenda, ac in perpetuum stabilienda Ceha eorum Literas quasdam Privilegiales authentice confectas ac ad eandem Ceham de jure pertinentibus Articulis et Punctis comprehensas, concedere vellemus, quibus licet antea gaudebant, sed propter damosas Revolutiones et injuriam temporum privati sunt. Quorum justam petitionem exaudientes et simul considerantes tum utilitatem, tum necessitatem ejusdem Artis praelibatae, et id, quod omnibus rerum publicarum moderatoribus ex officio incumbit, ut in cunctis societatibus infra se existentibus rectum et decentem instituant ordinem. Praesentes itaque ad praemissum finem praetitulatis Mechanicis, ad Sequentium Articulorum, Punctorumque et Instructionum tenorem dare et concedere Statuimus Privilegiales in perpetuum duraturas, utpote:

Articulus 1. Ha valamelly Ifjú ezen becsületes Fűsűs Mesterséget akarja megtanulni, ha Patricius találtatik, tartozzanak ante alios tanítani. Elsőben is maga igaz nemzetségeről és Nemességéről légyen jó Bizonsága, vagj Nemzetség levele; Annak utánna magának Gazdát keresvén, tartozzék két heteket szolgálni próbául, és annak utánna mindgyárt beszélgetni el ne mulassák, az Apród Esztendejét neki megengedgjék három esztendőre; és akkor tartozzék az Apród készpénzt, t. i. beálló pénzt florenos 4. ∞ négy forintokat adni.

¹⁾ *Kriechbaum*, a császári hadak erdélyi vezénylő-főparancsnoka 1710 január havában Brassóban meghalván: a parancsnokság az erre kinevezett Steinville való-ságos vezénylő tábornok megérkezteig gróf Montecuccoli Hercules tábornokra bízott. [*Ujabb Nemzeti Könyvtár*. Első Folyam. Cserei Mihály Histor. 436–437 ll.] E felszólítást — a mint szövegéből kitűnik — az év vége felé tette, ideiglenes fővezérségét a fontos hadászati állomás teljes meghódítása és a császári ügynek megnyerése által emlékeztetéssé akarván tenni, a minek sikeréről adat nem került előm.

²⁾ A város *levéltárában* a rendezetlenek közt levő egykoru *másolatból*.

Articulus 2. Hogy ha a Mester, a két hetek eltelvén, az Apródot tovább halogatná, és magát szolgáltatná, az Apródnak idejét akarván halogatni, hanem ha valami olly akadály találtatnék, melyet a Céh is megvisgalván helyén lágy, másképpen a Mestereknek leszen büntetése a Céhben minden engedelem nélkül flor 1 ∞ egy forint.

Articulus 3. A beszegődéskor tartozik az Apró Mesterével edgyütt egy kűs, de tisztességes Collatit adni.

Articulus 4. Hogy ha az Apró az ő Inasi Esztendejében Urát elhadná és vacalna egy avagy két hetet, és ismét vissza kívánczoznék, az Ura tartozik vissza fogadni, és viszont mivet adni, de ha tovább, és a két hetet meg haladná, minden hétre büntetődgyék harminczhat-hat pénz. Tovább: ha félesztendőt vacalna, akkor tartozzék ujabban valo beszegődéssel, az első és második Articulus szerint, ha bizonyos és méltó okát nem adhatja vacantiájának.

Articulus 5. Az Apró három esztendejét tisztességesen eltöltvén, a Céh által szabadnak mondassék, de úgy, hogy a felszabaduláskor tartozzék az Apró letenni és megadni két veder bort, egy tál ételt, egy pecsenyét és annak utánna mondatik Mester Legénynek. A Céh is tartozzék néki szabad levelet adni.

Articulus 6. Ha történnék, hogy valamely Inas Apró esztendejét ki nem töltené, hanem kontárságot indítana, és kontárkodnék esztendeig, és azután keresné a Céh, az ilyen büntetődik 6 ∞ hat forintokra.

Articulus 7. Ha valamely Fűsű csináló mester jőne városunkra, és az mivet keresne magának, tartozik a céh néki mivet adni. A Legény pedig a műhelyben két hetet lakják próbául, és annak utánna szabad minden héten felkelni, és ha jó mester legény leszen, héti bérj harminczhat pénz.

Articulus 8. Ha valamely Mester Legény, ki már Apró esztendejét eltöltötte, és kontárkodnék, a Céh el ne mulassa, hanem büntetése leszen 4 ∞ négy forint.

Articulus 9. Ha valamely legény városunk határán magának művet indittana, és a Céh ellen mást is tanítana, annak minden műszere Biro Uram erejével elvételődgyék, melynek két része a nemes Tanácsé, harmada a Céhé légyen.

Articulus 10. Ha a Mester Legény Céhben akar állani tartozik Mester remekben csinálni négy darab munkát tisztességest, mert ha melyik darabban hiba találtatik, lesz minden darabnak hibájától büntetése egy egy forint, úgy mint egy öreg fogvágo fűrészt, egy apro fogmetsző fűrészt s egy jedzöt és egy paraszt fűsüt hiba nélkül.

Articulus 11. Midőn már a Mester Remeket el készítette, tartozik Céhét gyűjteni és egy tisztességes Collatit adni, a mely legfeljebb ad florenos 8 ∞ nyolcz forintra mennyen fel.

Articulus 12. Mikor a Céhnek valami igazítások avagy Collatiojok leend, mindenkor a Nemes Tanácsbeli uraim közzül kettőt tartozzék a Céhben hivatni a dolognak eligazításaért.

Articulus 13. A Mesterek magokat becsületessen viseljék, mind mulatságban s mind egyéb időben egyik a másikat megbecsülje, veszekedést, szitkozodást ne kövessenek; mert ha egyik a másikat csak meg hazudtatná is, minden engedelem nélkül egy forint lészen a büntetése ∞ fl. 1.

Articulus 14. Ha valamely Mester a Céhben vagy mulatságban veszekedést kezdene, szitkozodnék és haszontalanul eskünnék, lészen a büntetése flor. 3 ∞ három forint.

Articulus 15. Ha verekedésből vért találna ontani, nem Céhet, hanem bíró uramot illeti, úgy a Hatalom dolga is.

Articulus 16. Senki a Mesterek közül husz bokor szarvnál feljebb meg ne vegyen céh híre nélkül, mivel közönségessen kívántatik a műszer. Azért ha valaki abban találtatnék, a mit meguött, mind el vetetődgjék, vagy az megvött miszernek áráig büntetessék.

Articulus 17. Senki két Inast fel ne ültessen, hogy más Mester társaság nélkül ne maradjon.

Articulus 18. Senkinek két legényt nem szabad tartani, csak a Céh Apának.

Articulus 19. Ha céhünkben valamely Főzvegj maradna, kinek ura magát jól viselte, annak az Arvát, magát is az Főzvegyet meg ne szomorítsák; hanem a Mesterséget neki megengedgjék művelni, úgy hogj a Céh Apán kívül akár kinek is Legényét elvegjék és az Főzvegjnek adgják, hogy az árvák és az Főzvegjek elhessenek a Mesterség után, míg a Füsüs Urának nevét viseli.

Articulus 20. Ha valamely Mester más Mesternek legényét Ura kárára elhitegetné, annak a Mesternek büntetése két forint ∞ 2.

Articulus 21. Ha valamely Füsüs Legény elébb meg házasodnék, míg a Mester Remeket meg nem csinálná, annak makatssága fl. 3 ∞ három forint.

Articulus 22. Minden mester ember házasság után egy vagy két esztendővel tartozik egy tisztességes Collatit adni, mely Mester Asztali Collatio légyen. Ha pedig collatioját nem akarná meg adni, adjon florenos 10 ∞ tíz forintot a céh ládjában. A Collatio mellé pedig a bort a céh adgja.

Articulus 23. A Mester emberek gyermekeinek pedig mindenkben fél Céha yagjon, fellyebb ne is erőltessék.

Instructiones.

1. Elsőben is, hogy fogvatkozás ne légyen jövődőben a mesterség iránt, tartozzanak a mesterek mindenkor mind a négy Religiobol Aprodot fel venni és taníttani az Unio szerént.

2. Mindenkor tartozik a Céh elégségesképpen a Várost megelégitteni szaruból csinált tisztességes munkával.

3. Elefánt tsontból való Füsüt ha hoznának, szabad légyen árulni, mivel a mi Hazánkban Elefánt tsont ritkán találtatik, hogy azzal a Céh elégségesképpen meg felelhessen egész város szükségének. A Német Országi is meg engedtetik, ha szintén nem Elefant tsont is.

4. Sokszor az is megtörtént, hogy sokadalom ideje előtt, idegenek levél által titkon az itt való szarvakat megalkutták és a Sokadalom napján az itt való Fűsösöknek károkra megvásárlották. Azért sokadalom napján kívül semmi nemű üdőben azon féle vásárlás szabad ne légyen, ha Comperialtatik valaki abban, ezen Céhbeliék elvehetik, hogy az itten lako Mesterek meg ne szűküljenek. Ha pedig történék, hogy valamely idegen az itten esett szarvakat fel szedné, szabad legyen Biro uram erejével el venni, melynek is két része a Nemes Tanácsot, harmada pedig a Céhet illeti, úgy mindazonáltal, hogy Sokadalom napján harangozás után szarvakot vásárolni az Idegeneknek is szabad lészen.

5. Idegenek hoznak olyan munkákat, melyek nem méltók vásárra, mivel némelyiket vagy körömből, vagy oly szarwhol tsinálják, melyek nem méltók árulásra. Azért a Fűsös Mesterek ez ily Munkát meg vizsgálván, el tiltsák, hogy oly rossz munkát ne légyen szabad árulni sokadalom napján is, sőt meg is büntessék a láto Mesterek a rossz Munkájért.

6. A kalmárok sok idegenek munkáit béveszik, mind itt s mind más egyéb helyeken való Sokadalomokban, mellyeket a mi nevünk alatt árulnak. Azért ne légyen szabad oly idegenektől vásárlott munkát árulni, hanem csak sokadalom egy napján. Hogy ha más egyéb napokon olyan idegen munkát árulnának, Biro Uram erejével el vehessék, melynek is kétrésze a Nemes Tanácsot, harmada a Céhet illeti, hogy ha az itt való Céhesek elégséggé teszik a várost.

His ita expressis, Priuilegiales hasce Literas praelibatae Cehae Pectinificum, majoris et authentici Sigilli Civitatis nostrae solitaeque Subscriptionis munimine roboratas, futuro pro Testimonio extradeditimus et concessimus. Datum in Domo nostra Senatoria Colosvariensi Die 16. Februar. Anno Domini Millesimo Septingentesimo Undecimo.

Extratada per Josephum Kurtány,
Juratum praefatae Civitatis Colosvar Notarium m. pr. ¹⁾

CCXXVI.

[1711.]

A Rákóczy-fölkelés részvevőinek adott bűnbocsánat.

Finalis Resolutio.

Quae tum ex Plenipotencia a Caesarea Regiaque Majestate Illustrissimo ac Excellentissimo Domino (*Tit.*) Joanni Comiti Pálffy ab Erdőd pro Regni Hungariae pacificatione Tranquillitateque Stabilienda Collata, tum ex assumpta Caesarea Regiaque Clementia Domino Francisco Principi Rákoczio Ultra jam datam declarationem pro majori dilucidatione impertitur.

¹⁾ A fűsös czéh leveles lédájában levő s a város veres viaszba nyomott nagyobb pecsétével erősített *ereletiből*.

Primo Uti in Literis eidem Domino Principi per Dominum Comitem Alexandrum Károly transmissis Contentum est, memorato Domino Principi Rakoczio in hac, vigore superius dictae Plenipotentiae Gratia Vitae ac Bonorum universorum tam in Hungaria, quam in Transylvania — cum Secura in Regno Hungariae permansione pro se inplorata una cum suis adhaerentibus Seruis, et aulicis concessa sit, cujus Determinatio, si idem Dominus Princeps praefatam Caesaream Regiamque amplecti velit Gratiam; ita in Terminum pro Continuanda cessatione Hostilitatum, usque ad 27-mum, hujus currentis Mensis Aprilis extensum expectatur, ac post ipsi elargitam, ac ab eo acceptatam Gratiam, deposito Secundum annexam formulam Fidelitatis Juramento Fortalitia, praesertim in suprafatis Literis jam expressa, prae manibus illius existentia, in statu, quo modo sunt, Praesidijs Caesareis Regijsque illuc inducendis bona Fide tradantur, aut Strictis mandatis tradenda ipsis Commendantibus imponantur, ut in Declaratione, ac Praeallegatis Literis Contentum est. Dum e Contra promittitur, ea Praesidia in preventibus Domini Principis nullum factura praejudicium vel damnum proprijs Caesareis Regijsque allenda Stipendijs, Haec vero omnia intra praespecificatum Temporis terminum explenda ac exequenda. Unde etiam locus Vicinus [pro quo Karoly maxime Commodus judicatur] sine mora determinandus foret, quatenus ibi mutue in Conventu et Colloquio praedictum Juramentum deponi posset; si porro istis probe peractis, ipsi Domino Principi permansio libera in Regno displiceret, tandem ex Assumptione Caesariae Regiaeque benignissimae mentis ipsius Domini Principis arbitrio relinquatur, eundem etiam sub praestito superius attacto Homagio in Polonia habere, [sic ¹⁾] Filiorum quoque restitutio, omnibus supra memoratis Conditionibus Vita ²⁾ ac fideliter executioni demandatis, a Gratiola Caesarea Regiaeque Mejestate haud denegabitur, cujus effectuatio quoque omni modo, et validijs officijs in Augustissima aula promovebitur.

2-do Magnatibus et Nobilibus, ac Superioris ordinis Militibus tam Hungaris quam Transylvanis, qui modo in Regno et penes Dominum Principem acta sunt, pro se et ab ipsis intra saepius memoratum Terminum implorata Amnistialis Gratia Vitae et Bonorum pariter resoluta existit, quod de illis non intelligendum, qui hucusque redierint, Militibus vero inferioris Ordinis dicta Amnistialis Gratia Secundum sensum in declaratione expressum dabitur: Si vero de Religiosis hisce motibus perperam ductis Quaestio foret, ys proinde, qui fors sunt Monachi et Claustrales, uti de ipsorum vita forum Tertij Competens non est, nec Bonorum Capaces sunt, ita ipsi ad Superiorum Suorum obedientiam, et poenitentiam praeteritorum, ac eversionem [?] futurorum remittendi: Si qui autem Magnates hoc Namine comprehenduntur, etiam pro se Gratiam individualiter imploraverint, sub alijs Magnatibus, qua tales Abscissa omni Qualitate et dignitate spirituali Contenti intelliguntur.

¹⁾ *habitare* — helyett.

²⁾ *rite* — helyett.

3-tio Viduae et Orphani jam in reatu demortuorum Parentum suorum juxta Jura et Leges Regni tractentur.

4-to De ijs, qui Regno excesserunt ac in conterminas sese Provincias contulerunt, juxta praescriptum Terminum vero redituri sunt, id statuatur, quod superius puncto Secundo insertum.

5-to Ratione Transylvanorum hoc scire oppertet, in Transylvania pro impetranda Amnistiali Gratia Vitae et Bonorum Illustrissimo ac Excellentissimo (*Tit.*) Domino Comiti Steinville Commissum esse negotium, ne qui ex Transylvaniae Magnatibus in Valachiam, vel Moldaviam reffugerunt, huc in Hungariam magnis Sumptibus et Molestijs venire cogerentur, sed sicut in Hungaria, ita ibi Gratiam Vitae et Bonorum habebunt, si quis intra debitum Terminum pro ea sese insinuaverit. Quia vero Sua Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas aequae Transylvaniae ac Hungariae Jura et Libertates illibate sit Conservatura, de ejusdem Regio et Sancto Animo, ac Paterno affectu nullum Dubium sit, etsi Transylvania, nostro cum Hungariae Regno comprehendere alias haud possit, quo magis autem hoc Pacificationis opus, etiam in Transylvania Secundum Sacratissimae suae Caesareae Regiaeque Majestatis Clementissimam intencionem, eo ordine et norma procedat, scribebunt ipsi Domino de Steinville, quid hic actum, quid Conclusum. Caeterum Summe memorata Sua Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas haud permittit cuique, quemlibet contra hanc Amnistialem Gratiam novis Contentionibus et litigijs impetere, turbare et molestare.

Quod itaque ipsi Domino Principi Francisco Rakoczio hisce pro ultima Caesarea Regiaque ex superabundantis elementiae sinu promanante Resolutione, ut Tranquillitas et quies Regni sincere reduci ac stabilitari queat, intimandum erat. Actum Debrecinij, Die 4 Aprilis Anno 1711.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque

Majestatis Consiliarius Intimus, Banus Croatiae, Campi Marschallus, Confiniorum Cassoviensis Generalis, unius legionis Cathafractorum Colonellus et per Hungariam

Commendans Generalis.

Comes Joannes Palfy mpr.

(L. S.) ¹⁾

CCXXVII.

[1711.]

II. Apaffi Mihály választott fejedelem levele a kolozsvári reformált hitv. főtanodában négy tanuló ifjunak tartása iránt.

Isten kőlmedet Jo egészséges hosszú élettel áldgja meg, Kivánom!

Vettem Kőld 5 Máj írott Levelét 20 praesentis becsülett. Szánom az Kolosvári Reformatum Collegiumk ez mostani változó üdőkben történt Sorsát s állapotját, mellynek is meg orvoslására, ha akaratom és Kivánsá-

¹⁾ *Egykoru másolatból*, mely a városi levéltárban van. [*Pasc.* II. Nro 478.]

gom szerintt való alkalmatosságom volna, meg tapasztalná Kgltek, mások. talám sokak felettis az In Házához való szeretetemet. És jollehet, mind az jelen való nehéz üdö, mind abból következett szükségeim csak kevés dispendiumit is Jövedelmimnk nehezen engednék; Mindazáltal, mind az In Házának elő mozditására nézve, mind peniglen Kglđ az irántt tött Kerését tekintetben vévén, meg parancsoltam Kiszei János Vrk, hogy négy becsülletes Iffiat az meg nevezett Collegiumbol Alumniamra fel vévén, az mintt más Vrak szoktanak tselekedni, az szerint provideállyon rollok fogiatkozás nélkül, mellyet is örömet és tiszta szivből tselekszem, kívánván alkalmatosságot egjebekben és nagjobbakban is tehetségem szerintt, azon Collegiumk Succuralni. Ajánlván ezzel In oltalmában Kglét, maradok

Kglđ

Viennae 24. Junj 1711

Szolgalo igaz jo akarja [iggy]

Apafi Mihály m. pr. ¹⁾

CCXXVIII.

[1711.]

Illyés István adománylevele kivonata a kolozsvári r. kath. Seminariumnak tett 200 arany alapítványáról.

Extractus Foundationis Testamentaliter Legatae ab Illustrissimo, ac Reverendissimo Domino Stephano Illyés Anno 1711 Die Vigesima Decembris.

20. Seminario Studiosorum Claudiopolitanorum [*pariter cum mei in Sanctas preces recommendatione*] Lego aureos Cernicenses ducentos [*et si quid insuper juxta Ordinationem meam supra No 17 insinuatam hac deputari poterit*] in perpetuum censum elocandos. Quodsi vero Clericorum ibidem Seminarium DEO favente erigeretur, eotum tota Capitalis haec Summa cum Suo censu annuo huic applicetur. In receptione autem Seminaristarum habeatur praepimis ratio Specialis Studiosorum Csikiensium praesertim Sz. Georgiensium, et qvi de mea essent cognatione, Casu vero, [*quem DEUS optimus clementer avertat*] Neutrum modo factorum Seminariorum ibi consistere qviret; extunc Summa eadem praelibata cum Suo pariter interesse annuo in Subsidium Scholarum Catholicarum Údvarhelyiensium, aut ubi in praedicta Transylvania magis opportunum fuerit, convertatur, praepositis de receptione conditionibus hic quoque observatis.

Ita punctum 20 Testamenti Illustrissimi Supra dicti. ²⁾

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *erületiből*. Kihez volt intézve ez ajánléklevel? a czimezés hiánya miatt nem lehet tudni.

²⁾ *Mike Sándor* hiteles másolatról vett gyűjteményéből.

CCXXIX.

[1712.]

A kolozsvári reform. főtanoda és alapítványai, úgy más segélyösszegei állapotáról a tanárok által a főgondnokokhoz tett jelentés.

Puncta Collegii Refor. Claudiopolitani Illustrissimis Dominis Dominis
Curatoribus Supremis humilime proponenda.

1. Felette nagy ruinában lévén az Collegium elannyira, hogj edgj Classis nincsen, a kibén az egész Télen tüzet tehettek volna és csuda, hogy az hideg tél keménysege miatt az gyermekeket a hideg meg nem vötte. Kivált két Classis olyan vagjon, hogy mikor eső vagj ho vagjon, telyességgel beléjek nem mehetni, mind az eső mind sar és egjeb alkalmatlanságok miatt, ugj az köfal felől valo része a Collegiumnak inhabitabilis lévén és csak az uttza felől valo részére kelletvén szorulni, mind Deakoknak mind tanítványoknak, már annyira meg szorultak, hogj mindennap szaporodo Tanítványoknak helyet nem tudunk adni, és félő, hogj a miatt idegen Val-lásu Scholakhoz ne refugiallyanak.

2. Melyre nézve méltó volna azon ruinának reparatiojáról gondolkozni és kik miképpen succurralthatnának, meszszel, fíkkal, sendellyel, vassal, és egjeb kívántato dolgokkal, azokat tempestive requiralni, hogj Isten a jövő tavaszt és nyarat adván érnünk, fogathatnánk az épülethez.

3. Kő iránt : in A. 1697 tött volt az Mtszgs Supremum Consistorium olyan vegezest, hogj az Magjar uttza szegeletin levő templomnak materialei fordittassanak a Collegium építésére, azért azon elhánytatott köveknek jobb volna oda fordittatniok, mintsem cum dispendio az uttza közepin heverniök.

4. A mi az költséget nezi, az idvezült Büdöskuti uram 700 forintokra valo legatumanak meg fizetését kellene admaturaltatni, ugj Tolvaj Istvan vram is legalt adosságokat, mellyek extendalodnak ad hfl. 865 d. 72 és 20 veka Buzáig, mellyek is ha felszedettetének, alkalmas építés mehetne véghez velek.

5. Idvezült Lorandfi Susánna Fejedelem Aszszony életében adott az Collegiumnak 1600 forintot, kiknek Interesséből Alumnusok tartattak, azokat az Ecclesia hova tötte, arról kellene tudakozni.

6. A Collegium Albumában van idvezült Pataki István Vrmk fide mediante valo Recognitioja, mellyben írja, hogj az Collegium penzeből erogalt az Ecclesianak Apahida, Aszszonyfalva, ket File kivaltasara 3450 ¹⁾ forintot, tali sub conditione, hogj az Ecclesia tartozzék a Deakok Intertentiojára minden esztendőn administralni 100 öreg köből Buzát, melly ha a nunc successivis temporibus erigaltatnék, lenne a Collegium intertentiojára nem meg vetendő fundus, ha penig nem erigalodik, hogy a Collegium számára azok a faluk annyi Summaig praecise foglaltatnának, nem lenne alienum.

¹⁾ Későbbi kézzel megigazítva : 3650.

7. Mostan is nem lévén annyira való Buzája az Ifjuságnak, mellyel husvetig subsistalhasson, arról provisiot tenni igen szükséges.

8. Ugj az Classicus Praeceptoroknak edgj Cantorig valo fizetesek lévén benn, az ha ki megjen, és továbbra nem providealunk, félő, hogj a mostan megujult jo famulusok meg fognak csökkönni. [igy.]

9. Maramarosi Só aknáról járt „Isten Sava“ nevezeti alatt 100 forint esztendőnként Alumnusoknak, melly azon Jozság a Méltosagos Herczeztől elidegenedvén, intervertaltatott, eo Felsege előtt a több beneficiumokkal edgjütt sollicitalni kellene, a Donatio vagyon Bethlen Miklos Uramnál.

10. A Papoknak és Professoroknak ugj a Collegiumnak is az előtt járnai szokott „Nemes So darabok“ iránt Insinuatit tenni.

11. Az elmúlt ősszel kimenvén az eo Felsege Hadai, Vice Ispán Vr Tiburczrol hajtattott el 6 szekér szénát es 6 köből zabot, ugj hogj portiojokban acceptaltatik, Fejerdre is attak eddig ket vágó Marhát többire mind ökröket, vagj portiojokban acceptaltatnék vagj másképpen bonificaltatnék.

12. A minapi tumultus miképpen decidaltassék, peremptorie arról consultalni.

13. Magunk is fizetetlenek lévén, várnaunk valami consolatiot. ¹⁾

CCXXX.

[1714.]

Az 1714-ki összeíráskor Kolozsvár szabad királyi városban volt férfi és nő egyházi egyének, eklézsiák és szerzetek ÖSSZEÍRÁSA.

N e v e k	Domus integrae	Ruinatae	Vineae ²⁾
Domina Tolnaiana, Praedicantissa vidua	2	.	2
Domus Plebaniae Unitariorum et Domus Ecclesiae ejusdem in [sic] universim	9	.	7
Reverendi Samuelis Németi Profess. Ecclesiae Reformatae	2	.	5
Domus Viduae plebani defuncti Unitariorum Jövedétsianae	1	.	8
Dna Praedicantissa Jakoviana ³⁾ vidua	1	.	.
Praedicans Szuatensis	2	.	1½
Rector Szuatensis	1	.
Domus Domini Martini Horváth	1	.	1½
Átvitel	18	1	24

¹⁾ Az erd. ev. reform. Consist. levéltárában levő *eredeti jegyzékből*, melynek azonban kelete nincs. Midőn ezelőtt 20 évvel lemásoltam, ironynyal 1712 év volt rá írva, mely időt az oklevél tartalma igazolni látszik.

²⁾ A „Pistrina“ 4-ik rovatot mint üreset kihagytam, de itt megjegyzem.

³⁾ Székely S. Unitar. Vallás Története szerint Gezovius Jeremiás unitárius tanító özvegye.

N e v e k	Domus integrae	Ruinatae	Vineae ¹⁾
Áthozat . . .	18	1	24
Domus Dñi Georg. Vizaknaj	1	.	.
Domus Reverendorum Patrum	6	.	5
Vidua Cantoris Unitariorum Saxonum	1	.	.
Ecclesiae Reformatae	1	.	.
Viduae Csikfalvianae Praedican- tissae puellas docentis	1	.	.
Reverendi Francisci Szöcs Praedican- tis	1	.	.
Ecclesiae Lutheranae	3	.	.
Reverendi Pastoris Saxonum Unitariorum	1	.	.
Syrmonianae ²⁾ Relictae Praedican- tissae	1	.	.
Viduae Rdi quondam Pauli Bedö Praedican- tissae ³⁾	1	.	1
Rdi Samuelis Kereszturi Praedican- tis ⁴⁾	1	.	4
Samuelis Telegdi, Typographi	1	.	2
Vidua Szathmarianae Praedican- tissae ⁵⁾	1	.	4
Viduae Sárpatakianae Praedican- tissae ⁶⁾	1	.	4
Dñi Szentpéteri Cantoris Unitariorum	1	.	6
Rdus Episcopus Unitariorum Michael Almási	6	.	.
Rdi Plebani Pauli Kolosvári	1	.	5
Rdi Michaelis Hadadi Praedican- tis ⁷⁾	1	.	.
Clarissimi Profess. Enyedi	1	.	1
Rndi Petri Csengeri Praedican- tis ⁸⁾	1	.	7
Dñae Rozgonianae Viduae Praedican- tissae ⁹⁾	1	.	3
Cantis Reformati Saxonum Emerici Hallo	1	.	3
Philipponianae Viduae Praedican- tissae	2
Jacobi Foit Apotecarij [sic]	1
Cantor. Unitarior. Hungaror. Martini Almási	3
Compactoris Unitar. Bencam. [sic] Kassaj	1
Rdus Sigismundus Pállfi Praedican- tis Unitariorum	3
Viduae Rdi quondam Michaelis Csepregi Praedican- tissae ¹⁰⁾	3
Rndi Valentini Csép Praedican- tis Unitarior.	1	.	2
Clarissimus Andreas Zilaj Profess. Reformatorum	1
Rdus Praedicans Ecclesiae Lutheranae	2
Rector Scholae Bacsensis	1
Dñus Franciscus Zombori Cantor Saxonum Unitariorum	3
Rdus Georgius Váradi Praedicans in Györgyfalva	1
Praedicans Kideensis	1
	53	1	94 ¹¹⁾

¹⁾ Itt is kihagytam helynyerés tekintetéből a „Pistrina” üres rovatot. —
²⁾ Helyesen: Schyrmerianae, Schyrmer János a szentpéteri templomban volt uni-
tárius predikátor. *Székely S. Unitár. V. Tört.* 160. l. — ³⁾ Bedö Pál unitár. püspök
volt. *Unitár. Vallás Tört.* 143 l. — ⁴⁾ Kereszt. Sámuel unitár. pap. Ugyanott 185 l. —
⁵⁾ Szathmári János ev. ref predikátor. *L. a kol. ev. ref. Ekl. Tört.* 40 l. — ⁶⁾ Sárpataki
Mihály özvegye. *U. o.* 40 l. — ⁷⁾ Ev. ref. *Ugyanott* 33 l. — ⁸⁾ Ev. ref. *L. a kolozsr.*
ev. ref. ekl. Tört. 40 l. — ⁹⁾ Rozgoni János ev. ref. *Ugyanott* 40 l. — ¹⁰⁾ Csepregi T.
Mihály ev. ref. *U. ott* 40 l. — ¹¹⁾ Kolozsvár sz. kir. város 1714. évi *eredeti Összeírásá-*
ból. Orsz. levéltár, erdélyi osztály „Cista Diplomatica.” E. 4. sz. a.

CCXXXI.

[1714.]

EXTRACTUS

CONSCRIPTIONIS LIBERAE REGIAEQUE CIVITATIS CLAUDIOPOLITANAE.

	Cives	Opifices	Proventus flor.	Inquilini	Domus	Proventus flor.	Ruinatae Domus	Mercatores vel Mercatrices	Proventus flor.	Terrae Ara- biles, Cubul.	Sementia, Tritici et Siliginis	Debita, Ac- tiva flor.	Debita Pas- siva, flor.	Interesse, flor.	Vineae	Urnac	Foeni Currus	Equi vel Equae	Bovae vel Juvenci	Vaccac vel Juvencae	Porci	Oves et Caprae	Apum Alve- aria	Cacabi Cre- mati	Pistrinae
Intr. Moenia	577	259	3560	—	346	202	47	13	380	1156	728	2136	28366	1698	835	19536	226	89	84	156	22	1	708	20	—
Extr. Moenia	199	4	34	43	154	—	1	—	—	36	2253	75	2136	109	118	1785	168	36	258	146	109	—	70	8	—
D. D. Magnat. Prae- nobil. et Nobilium	—	—	—	—	74	—	25	—	—	29	—	—	—	—	130	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Ecclesiasticarum Per- sonarum	—	—	—	—	50	—	19	—	—	—	—	—	—	—	122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Summa Summarum .	776	263	3594	43	624	202	92	13	380	1221	2981	2211	30502	1807	1205	21321	394	125	342	302	131	1	778	28	7

Adhibitis denique ad Conscriptionem nostram secundum tenorem Instructionis nostrae duobus ex Amplissimo Senatu Assessoribus ac jurato etiam prius Notario, dein duobus continuo juratis Assessoribus, Authenticamque illi ydem de interrogatis et quaestionibus omnibus informationem plenariam dare minime dubitantes. Nos demum infra scripti Conscriptores ab Excelso Regio Gubernio Commissionaliter huc expediti, Conscriptionem hanc Civitatis hujus Generalem, Extractumque pariter hunc totius Conseri tionis, ex Listis diligenter Calculatam prout nobis diligenter omnia interrogantibus ad cuncta interrogata responsum est, bona fide subscripsimus Sigilloque nostro usuali roboravimus. Claudiopoli 27. Martij 1714.

Ladislav Mikola m. pr. [L. S.] Samuel Szent Ivany m. pr. [L. S.] Stephanus Sitvey m. pr. [L. S.]¹⁾

¹⁾ Kolozsvár szab. kir. város 1714. évi *ereleti Összeírásából. Orsz. levélt. erdélyi osztály, „Cista Diplomatica“* E. 4. sz. a.

CCXXXII.

[1716.]

A kolozsvári szász reformált hitvallásnak óvári templomának az óvári r. kath. akadémia aligazgatója (Subregens) által elfoglaltatásáról kelt intéző-jelentés.

Nos Infra Scripti Recognoscimus praesentium tenore; Quod In hoc Anno praesenti 1716 Die vero 3-ia July Mensis proxime Currentis; Midőn volnánk Nemes Colosvarmegjében Colosvárbán Tkts Nmzts Vjhellyi Ferencz Vram. eő kglme lako Házánál, [de Cujus Domus Vicinitatibus protestatur], jelen lévén ugyan ott, Nemes Colosvgjében Colosvárott lako Tiszteletes Soós Ferencz Vram eő kglme, a Colosvári Reformata Ecclesiának hűséges Lelki Tanítója, ugj a mostan megh nevezett Tkts Nemzetes Vjhellyi Ferencz és a megirt Nemes Várgjében Colosvárbán lako Nemzetes Kurtány Joseph Vramék eő kglmek, mind az hárman a Colosvári Reformata Ecclesiának érdemes Curatori, kik is a mostan specificalt Tiszteletes Ecclesiának képi-ben és neve alatt, küldének el minket Nemes Colosvármegjében a Colosvári Óvárbán lévő Romano Catholica Nevezetes Academiának Tiszteletes Subscriptus Pateréhez eő kglméhez, ilyen Verbalis Instructioval, melynek tenora de verbo ad verbum igj következik: A Colosvari Reformata Ecclesiának Tiszteletes Curatori, a sokszor említett Reformata Ecclesiának képi-ben és neve alatt kgdtől, ugjmint, a praedecaralt Óvári Nevezetes Academiának Tiszteletes Subregens Paterétől, mi általunk repetaltattyk a Colosvári Óvári Reformatus Szász Templomot, melyben a megirt Városi Reformatus Szászok Cultusra eddig jártanak, melly Templomot, ennek előtte is, mikor a Reformatus Erdélyi Status, az Óvári kis Templomot, a Colosvári Catholica Ecclesiának ultro cedalta, akkor is, a megh nevezett Reformatusoknál meg hagjtak; Kgltek penigh most, nulla praemissa requisitione vel admonitione, praeter omnem Juris viam el vőtte és elfoglalta, melly sokszor megirt templomot, ha kglmed, ad Simplicem hanc et placidam requisitionem vissza adgja, és azoknak, a kiktől kgltek elvőtte és foglalta, resignallya, bene quidem, eő kglmek is Simpliciter vissza veszik; Különben, ilyen nagy károknak, és megh bántódásoknak orvosoltatását, más és nagyobb helyyeken is kényszerítettnek minden utakon, modokon keresni, legjen tuttára kglmednek; Mi azért In Anno Dieque praespecificatis el mentünk a praedenotalt Nemes Colosvgjei Colosvári Óvári Academiában, holott is a praetitulalt Academicának Subregens Tiszteletes Paterét personaliter talván [igy], eő kglme előtt az előnkben adott, Instructioval procedaltunk, és a sokszor megh nevezett Óvári Reformatus szász Templomot a toties denominalt Tiszteletes Pater Subregens Uranutol legitimo modo repetaltuk, Mellyre a toties iteralt Tiszteletes Subregens Pater Ur igj resolvala: Azok közzül jőjjenek hozzám, a kik abban a Szász megirt Templomban jártanak, azoknak megh felelek. Mi azon Templomot erőszakkal el nem vettük, senkit abból ki nem űztünk, hanem a Reformatus Szász Praedikator halálának alkalmatosságával a megh nevezett Templomnak Ajtaja nyitva és záratlan maradván, mi

mint magunk Jóságát be zártuk és mind addig megh sem nyitjuk, míg a Felséges Romai Császártól megh nyittatása iránt Parantsolatunk nem jő ; Melly Dologh és repetitio mi általunk, és előttünk igj és e szerént menvén véghez, irtuk megh mi is fide nostra mediante, uberiolemque futuram ad Cantelam necessarium, szokott petsétünkkel és tulajdon kezünk irásával roboralván.

Actum Claudiopoli, Anno Djeque in praespecificatis. Correcta per Eosdem Regios

Colosvari Magjarósi Thamás, Ns Colosvármegyének
hites Viceszolgabirája mpr. [P.H.]

és Vásárhellyi István, a Kolosvári
Ref. Ecclesiának Hites Egyházfia mpr. ¹⁾ [P. H.]

CXXXIII.

[1716.]

A kolosvári főtér, előbb unitáriusoktól használt templomhoz tartozott egyházközségi javak visszavételére kiküldött kormányi bizottság egyik tagjához, Verder Györgyhez boesított kir. kormányzékí rendelet.

Die 5-ta Aug. 1716.

Jollehet a Colosvari piaczi Szent Mihály Temploma a Catholica Religionak az Unitariusoktól restituáltatott : De mivel Felseges Urunknak kegyelmes intentioja nem csak a pusztá Templomnak, hanem minden egyeh hozza tartozo elebbi Catholica fundatiokból allo appertinentiakkal külső és belső beneficiumokkal edgyütt, mellyek mind eddig is a megnevezett Templom mellett, vagy azoknak kezekben kik a Templomot birtak, maradtanak, de facto vadnak, es per injurias temporum el nem vesztenek, vagy nem secularizáltattanak, restitutiojara de pleno et integro, extendalodik. Es mivel mind eddig is az Unitariusok semmire nem condescendaltanak ; hogy ezen két fél közt levő controversia több emergallható difficultasokkal együtt decidáltatvan, sopiáltathassanak, [így] Meltosagos Commendans Generalis ő Excellenciaja tetszeséből rendeltettenek bizonyos Deputatusok a parte militari et Camerali Generalis Auditoratus Lieutenantius et Supremus Salis Perceptor Tordensis : A Provincia reszéről pedig Mltos. Groff Kornis István Atyankfia ut Praeses, es Gubernialis Secretarius Kun Sigmond, Provincialis Cancellaria Registratora Alvinczi Gabor, es Szebeni Szék biro es ugyan Provincialis Commissariatus Adjunctussa Verder György Atyankfiai. Kik is conjunctis viribus Kolosvaratt comparealvan, mind az Catholica Religio praetensioit, mind az Unitariusok feleletét vagy Exceptioit cum adductis utriusque documentis examinalvan, mindeneket úgy megvisgallyanak, hogy valamillyen documentumokat a Felséges Udvar intentioja szerint legalisnak ismernek lenni, pro et contra feljegyezven, maga opiniojok es judiciumok

¹⁾ Az *erd. ev. ref. főtanács* levéltárában levő *eredetiből*, melynek hitelességét gyöngíti s jogérvényessége kétes, történelmileg még is értékesé teszi az, hogy legalább egy királyi ember aláírta, ha szintén a Subregen's neve nincs is kifejezve.

melle tetelevel Meltosagos Generalis Commendans Excellentiajának in forma authentica beadhassak.

Azert Authoritate functionis kegyelmeteknek parancsollyuk, hogy ad 12. praes. mensis Aug. Colosvaratt comparealvan, fellyebb megnevezett grof Kornis István Atyankfia Praesidiuma alatt ezen dologhoz a praescribalt mod szerint hozza foghasson és el is vegezhesse. ¹⁾

CCXXXIV.

[1716—1718.]

A főtéri templomnak az unitarius eklézsiától elvételéről s tartozandóságaival együtt a r. katolikusoknak birtokába adásáról készült hivatalos jelentéstétel conventi átiratban.

²⁾ Nos Capitulum Cathedralis Ecclesiae Albo Carolinensis Transsilvaniae. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod pro partibus et in personis Reverendissimi Domini Caroli Ivuly Cathedralis Ecclesiae Albensis Transsilvaniae Canonici et L. R. Civitatis Claudiopolitanae Plebani, necnon Egregii Georgii Jánosi ejusdem Ecclesiae Curatoris, Exhibitae sunt nobis et praesentatae Literae quaedam sacrae Caesareo Regiae et Apostolicae Majestatis Francisci Primi Austriae Imperatoris ac Hungariae Bohemiaeque etc. Regis, Magni Principis Transsilvaniae et Siculorum Comititis etc. etc. Domini Domini nostri Clementissimi, Benignissimi Collocatorio-Expeditoriae, sigilloque ejusdem Majestatis Sacratissimae iudiciali et authentico ab extra impresse communitae et roboratae, nobis vero praeceptorie simul et benigne sonantes et directae in haec verba: [*Titulatio ab extra talis erat*]: Fidelibus Nostris Venerabili Capitulo Cathedralis Ecclesiae Albo Carolinensis Nobis dilectis. In personis Honorabilis Caroli Ivuly Cathedralis Ecclesiae Albensis Canonici et L. R. C. Claudiopolis Plebani, nec non Georgii Jánosi ejusdem Ecclesiae Curatoris: *Collocatorium*. Interior vero continentia talis erat: Franciscus, DEI Gratia Austriae Imperator, Hyerosolymae, Hungariae Apostolicus, Bohemiae, Lombardiae, Venetiarum, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galliciae et Lodomeriae Rex; Archi Dux Austriae, Dux Lotharingiae, Salisburgi, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Superioris et Inferioris Silesiae, Magnus Princeps Transsilvaniae, Comes Habsburgi, Tyrolis et Siculorum etc. Fidelibus Nostris Venerabili Capitulo Cathedralis Ecclesiae Albo Carolinensis, Nobis dilectis. Gratiam Nostram Caesareo-Regiam ac Principalem! Exponitur Majestati Nostrae in personis Honorabilis Caroli Ivuly Cathedralis Ecclesiae Albensis Canonici et Lib. R. Civitatis Claudiopolis Plebani, necnon Georgii Jánosi ejusdem Ecclesiae Curatoris. Qualiter idem certas quasdam Literas, et Literalia Instrumenta *Tractatum* utpote, *Postulata*, et *Responsa*, inter Illustrissimum ac Reverendissimum Episcopum Transsilvaniensem ab una, atque Honorabilem Ecclesiam Unitariorum Claudiopolitanorum partibus ab altera, sub Sigillis et Subscriptionibus Comititis

¹⁾ Az orsz. levéltár erdélyi osztályában 1716. évi 142. sz. alatt levő eredetiből.

²⁾ *Visitatio Canonica Parochialis Eccl. Claudiop.* Anno 1822. peracta. 248—273. ll.

Stephani Kornis, Adami Buccher,¹⁾ Sigismundi Kun, Gabrielis Alvinzi et Georgii Verder exmissorum Commissariorum Anno 1716. 26-a augusti et 1718. 30-a martii Claudiopoli celebratum, peracta et expedita in Sacristiam seu Conservatorium Capituli Vestri conservationis erga deponi et collocari facere vellent, Jure admittente. Proinde vobis harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus acceptis praesentibus, statim vos praescriptas Literas in Sacristiam seu Conservatorium Capituli Vestri conservationis erga more solito reponere ac locare, modis omnibus debeatis et teneamini; caveatis tamen ne dolus aut fraus hae in parte contingat aliquis, secus non facturi. Datum in Libera, Regiaque Civitate Nostra Claudiopoli. Die decima quarta mensis aprilis Anno Domini Millesimo Octingentesimo Vigesimo Primo.

Quibus taliter nos receptis Mandatis, uti semper tenemur et par est, humillima cum submissione obedire, satis facereque volentes, praeattactas Literas eo ordine, quo Mandato insertae reperiabantur, inter caetera Capituli nostri Literalia Instrumenta reposuimus, repositarum vero paria extradidimus sequenti sub tenore — — — — —

— *Primarium.* —

Status Controversiarum²⁾ inter Ecclesiam Claudiopolitanam Catholicam hujatesque Unitarios per Stephanum Comitem Kornis de Göntz Ruszka Scrae Co. Regiae Majestatis Supremum Commissarium Provinciale, Incltyti Comitatus de Küküllő Comitem aequae Supremum, Tractatus infrascripti Praesidem, Adamum Pukker³⁾ Caesareum Generalis Auditoris in Transylvania Locum Tenentem ex I. Generalatu, Johannem Christophorum Prezner, Caesarei Salis Transilvanici officii Perceptorem Supremum, ex I. Camera Sigismundum Kun de Csapo Catholicum, Gabrielem Alvinczi de Borberek Reformatum, atefatae suae Majestatis Sacratissimae Cancellariae Provincialis Secretarium et Registratorem, Georgium Verder, Regiae Civitatis Cibiniensis et Sedis Judicem, ut et alterum adjunctum Commissarium Provinciale Augustanae Confessionis exmissos, tanquam⁴⁾ Commissionem eo, quem Suprema Lex requirit, in Deum amore Augustissimum Caesarem Dominum et Principem nostrum, naturaliter clementissimum, integerrima Fide, et ex his derivata impartiali aequitatis charitate aestuantes, pro modulo Instructionis nostrae praemissa comprehendentis, synthetice consignatus. Quarum origine ab ipso Sancti Michaelis Templo retroacti unius et quod excurrit Saeculi malitia⁵⁾ a Sancta Religione Romana avulso et ab Unitariis sinuoso volumine possesso, alteroque anni currentis mense ex benignissimo Caesareo Principalis Majestatis beneplacito antiquae Jurisdictioni restituto, sumpta ad ea, quae totum requirit, particularia, per seriem descenditur⁶⁾ jus ambarum partium a Postu-

¹⁾ Hátrább magyaros kiejtéssel, de tévesen: *Pukker* alakban jő elő, az unitáriusok főtanodája példányában szintén rosszul írva: *Paccher*.

²⁾ *Mike gyűjt*: Egyveleg 10. Claudiopolis. 565--593. lapig.

³⁾ Az unitár. főtanodában itt is: *Paccher*.

⁴⁾ Hézag van az eredetiben is. A *Canonica Visitatio Anno 1822. peracta* című gyűjteményben nincs hézag l. 250. l. Az unitár. főtanodában sincs.

⁵⁾ Az unitár. főtanodában: *Malitia*.

⁶⁾ *Visit. Canon.* stb. 257. lapon tévesen *defertitur*, az unit. főtanodában: is így van.

latis et propositionibus utriusque specifica documentorum expressione fundatum, genuina declaratione manifestatur, et devotissima subjectione, cum humillima demandata Opinionis, quam concertatis consiliis ex prolati ad amussim commensuratis haurire licebit¹⁾ appositione reportatur.

In ipso ergo positivo termino, die videlicet²⁾ 12-ma anni, mensisque currentis, augusti, Claudiopolim comparentibus et ad tractanda commissa consentientibus, e re visum erat Ecclesiae catholicae ut et communitati Dominorum Unitariorum praepriis intinari, eosque, quidnam Commissio expedita sibi vellet, serio monitos facere. Quo peracto commissio sequenti³⁾ die officio incubitura, dissoluta est.

Die ergo 13-a confluentes Mandatarii Illustrissimi ac Reverendissimi D. Episcopi Transilvaniensis, porrigunt Postulata punctatim in cartam deposita, quae postquam publice perlecta et a praetendentibus prolixius adversae partis ad intelligentiam illustrata fuissent, post taediosam verborum ultro citroque prolatorum simplici plus haesitationi, quam directae responsioni adscribendorum copiam, instantia mediante, Postulatorum specificatorum paria pro certiori et ocyori responsi acceleratione obtinuit. Quae omnia Illustrissimi ac Reverendissimi Dni Episcopi Postulata cum resolutionibus Dominorum Unitariorum hic in specie nectenda duximus, serie sequenti:

Postulata Illustrissimi Reverendissimi
Dni Episcopi.

Juxta Benignum Caesareo Regium
Decretum — — — — —

Ad Postulata Illustrissimi Revndsmi
Dni Episcopi humillimum Responsum
Unitariorum.

Literalia Instrumenta hoc in puncto
Specificata, — — — — —

Postulata.⁴⁾

⁵⁾ praetendo ad Ecclesiam et Plebaniam receptam omnes internas et externas pertinentias, utpote Literalia Instrumenta de Dotibus, Foundationibus bonisque mobilibus et immobilibus, Ecclesiae Regestra item eorundem bonorum juxta Fassionem Testium producendorum.

Responsa.⁶⁾

quae haberi potuerunt, omnia producta sunt, plura sive de Dotibus, sive foundationibus, sive aliis mobilibus aut immobilibus penes nos non existunt, casu vero, quo si talia occurrerent, exhibebuntur. Catholicae Ecclesiae Regestra nulla iterum prae manibus nostris reperiuntur. Quod vero Fassiones Registri et aliorum bonorum meminerint ajimus: Registrum non fuisse de rebus Catholicae foundationis,

¹⁾ Az unitár. főtanodácban: *licebat*.

²⁾ *Visitatio Canonica* stb. 257. lapon e szó: *videlicet* hiányzik

³⁾ *Visitatio Canonica* stb. 257. lapon *Commissio sequenti die officio incubitura dissoluta est* — e helyett ez áll: *Consequenti die* stb.

⁴⁾ A *Visitatio Canonica* stb. czimü köziratban e szó femebb állott, a *serie sequenti* után. Itt nagyobb világosság- s az ellentét könnyebb felfogásaért van az ismétlés.

⁵⁾ E szó a *Visitatio Canonica* stb. czimü köziratban nincs meg.

⁶⁾ E szó szintén elől áll az említett köziratban.

patet ex Anno 1675. Quod quia nupiam reperitur, probabile est, superioribus mutationum temporibus in devium abiisse, cujus tamen diligens requirendi cura, fatenti serio injuncta est, exhibendum statim, ubi ejus copia habebitur, Bona etiam in iisdem Fassionibus enumerata sunt e numero bonorum per nos apprehensorum, in quibus ut Jus nostrum certo deprehenderetur, coram I. Commissione humillime remonstrantes.¹⁾

*Postulata.*²⁾

Scholas ad Ecclesiam et Plebaniam pertinentes, Supponitur enim talem Regiam Civitatem et celebrem Ecclesiam, Scholas habuisse, prouti etiam certae authenticae existunt Literae in Quibus Plebanus Claudiopopolitanus Canonicus et Magister nuncupatur.

Omnes Pagos quocunque titulo ad Ecclesiam pertinentes possident.

Postulata.

Una Quartalitas Decimarum, quae adhuc est in manibus Dominorum Unitariorum pro Scholis retenta, eandemque pro Ecclesia recepta praetendo, cum etiam de ea exstent Literae authenticae, quod spectabat ad Archidiaconum Colosiensem.

Suppellectilia Ecclesiae, utpote: Calices, Monstrancias, Ciboria, Casulas pretiosas, Pluvialia, Antipendia, Organum, magnas Campanas, quarum Linguae actu exstant, verbo: omnia ad Cultum Divinum spectantia Glenodia et apparamenta.

Responsa.

De tali Schola nihil nobis constare, jam antea in humillimo nostro memoriali ad Reverendissimum ac Illustrissimum Dominum D. Episcopum directo indicatum est.

Pagos Catholicae fundationis nullos possedimus. Quos vero habemus, nostrae sunt fundationis, de quibus exstant Documenta.

Responsa.

De Quartalitate Decimarum, pari modo exstat productum Privilegium legitime emanatum, poterat enim illa nobis aequae ac aliis a Fisco, cujus erat, legitime conferri.

De mobilibus hic enumeratis nihil superest, praeter Campanarum triplici incendio liquefactarum massas, sive frustra et linguas in Templo asservatas.

¹⁾ A *Canonica Visitatio* című köziratban: *remonstrant*, az unitár. főtanodáékban: *remonstrant* l. Mindenik homályos értelmű; így kellene lemmi: *demonstrantur*.

²⁾ A *Canonica Visitatio* című köziratban: *Postulata* és *Responsa* szók végig kihagyattak.

Domus duas Plebaniae vicinas spectantes ad Ecclesiam recuperatam, item omnia et singula, quae posthac etiam elucescent, pertinuisse ad dictam Ecclesiam et Plebaniam.

Postulata.

Hospitalia seu Xenodochia Sancti Spiritus et S. Elisabeth cum omnibus appertinentiis et Literalibus Instrumentis praetendo.

Praeter appositas in priori Postulato duas vicinas Plebaniae domus praetendo alias tres de quibus extant Literae Authenticae.

Domum Quartalem, aliam allodialem de, qua exstat Inventarium Anni 1622 et duos hortos, de quibus similiter exstat inventarium a Dnis Unitariis nobis porrectum, similiter praetendo.

Domini Unitarii habent praeterea prae manibus plures Domos titulo Ecclesiae, quas nisi doceant authentice, suis privatis sumptibus emisse, aut testamentali legatione suorum comparasse, similiter praetendo.

Duas domus Plebaniae vicinas emptionis et pii legati titulis ad nos pertinere docent exhibita Instrumenta, ea etiam, quae in posterum elucescent, sine mora restituentur.

Responsa.

Horum Hospitalium Jus et Possessio est penes Communitatem Civitatis, cui etiam incumbit de iis respondere.

Pro duabus Domibus Plebaniae Vicinis, quas sumptibus nostrae fundationi propriis acquisivimus, ut sive vivis testimoniis, sive literis edocere prompti sumus, in priori postulato responsum est, pro aliis vero tribus ut responderi a nobis aequè possit, ad obtinendam Literarum hic specificatarum copiam condecens cum respectu instamus; quia nos sine copiis nescire, quatenam sint illae Domus, ubi, a quo, quove jure teneantur.

Pro Domo Quartali productum est Documentum, allodialis nunquam in possessione nostra extitit. Horti cum Plebania assignati ¹⁾ sunt.

Nullas Domos titulo Ecclesiae Catholicae prae manibus habemus, quae vero nostrae sunt, ad jus nostrae fundationis propriae pertinent, ut producta Documenta edocent. Si dein vero quidpiam occurrerit, de quo producendum esset, facta ejus specificatione, de bono jure nostro humanis vel aliis efficaciter remonstrare nulli deerimus, fieri enim potest in praesenti jurium nostrorum remonstratione, ut non omnia sint posita vel relata ad suam seriem, prout et in proxima Sessione ratione Molendini Alpharéth dicti per nos

¹⁾ A fennemlített köziratban *resignati*.

titulo pignoris possessi euenit. Quod pro necessaria iurium nostrorum defensione apud Inclytam Commissionem humilime insinuatum volumus.

Postulata.

Praetendo denique Vasa Argentea secundum Fassionem, et Altaria, quae sine dubio plura et pro Mte Templi angustiora fuisse credendum est, quae siquidem per Dominos Unitarios destructa sunt, refusionem eorum facere necesse est Dominis Unitariis.

Responsa.

De his Vasis in primo puncto responsum est, de Altaribus nihil nobis est notum, et jam antea humillime praemissum, non posse nos ad mentem benignissimi suae sacrae Majestatis Decreti per suam Excellentiam Dnum D. generalem commendantem propositi, ad talium rerum restitutionem vel refusionem faciendam urgeri, quae modo non superessent, nec dictant jura, debere eos onere restorationis gravari, qui sunt extra culpam destructionis.

Haec sunt *Postulata et Responsa*, quae ut ut diversis vicibus proposita, pro compendio nihilominus una quasi Fidelia annotata sunt.

Currebat tandem Dies decimus octavus, antecedentibus de labore ad Sacra vocantibus, qui nihilominus Dominis Unitariis dilationem anhelantibus apposite suffragabantur, finale Commissionis Deliberatum, de originalibus Instrumentis ad assertiones suas comprobandas necessarias in specie producendis audientibus, quibus, et si serius quam oportebat, adductis, incumbere, certumque in Extractum continentias earundem pro facilitatione, uberiorique sensus impressione concinnare pernecessarium erat.

Summatis itaque partium ambarum Instrumentis, quibus unus postulatorum, alter assertionum fundamenta tuebatur iisque identidem evolutis et revolutis, discursus ad diem 20-mum protrahebatur, et ut in materia tam delicata officio nostro deesse aut limites transgredi ne videamur, plus debito parti debiliori indultum est, apicesque Literarum jam prae manibus nostris habitaram ab utrinque adductarum communicantur. Varia, quae in sortem praetendentis militabant inventa fuere, tam in Literis originalibus Divorum Hungariae Regum, Principum et Vajvodarum consensualibus, confirmationalibus, exemptionalibus et collationalibus, cum in privatis pristinae Ecclesiae personarum Legationibus, aliisque similibus, quarum contextus authentica Lex est, cum vero de Lege consuetudinaria legitime confectarum Literarum Relatoriarum et Attestatoriarum tenoribus, quae, ut praemissum est, publice perlectae, hallucinantibus incusserunt ¹⁾ curam amicabile compositionis, ad quam aliquali iurium suorum cessione pronos se esse declararunt, impetrata Commissionis ad hoc tentandum recommendatione, quae prae paucitate

¹⁾ *Visitatio Canonica stb. incussere.*

oblatorum frustra tentata, finale demum 21-ma visum fuit pronunciare *Deliberatum*, nempe: Siquidem jam res eo devenit, ut postulatis responsiones, responsionibus replicae, iisdemque [*interjectis verbalibus quum plurimis alterationibus*] rursus aliae scriptotenus attextae fuerint, in altumque, [*quod infinitum extra spem putabatur,*] exsurrexerit. ut calamo deficiente, tela scriptorum finem attigerit, nihil aliud restare, nisi residua, si quid ambae partes habuerint, Jura proferri, proponi, et documenta restantia in medium produci, finemque officii admaturari debere, ambabus insinuatum est partibus.

Successere Domini Unitarii Propositionibus suis, Seriemque suam hisce complent praetensionibus, quarum nucleus brevitatis causa siccae complexus traditur.

Templi minoris olim Capellae S. Johannis a Johanne Secundo ampliati [*cujus muri, nisi tempestive recolligantur, verendum est, ne quid magis triste quam superiori mense contigit, parte muri officinam mechanicam ibidemque artificem obruente, Templo insuper tribus passibus adjacenti detrimentum pariat*] restitutionem ampliationis jure praetendebant.

Officinarum Mercatoriarum circulo Coemiterii adstructarum certam administrantium proventum, tanquam a Johanne Secundo aedificatarum restitutionem.

Suburbanum S. Petri Templum olim Capellam, dictam praetextu amplificationis, [*quae tamen oculantibus nobis constare non poterat*], restitui petunt.

Insuper Res mobiles, quas [*ut et superiores*] occupato Templo amiserunt, utpote: Typum Typographicum sumptibus eorum comparatum, Bibliothecam in Templo asservatam, certa ferramenta, aliaque non magni momenti mobilia, ut et certa lignorum rudera, tegulasque ad aedificationem praeparatas, item Campanas actu loquentes, tanquam Unitariae foundationis repetebant, refusionemque expensarum, quas in reaedificatum toties deflagratum Templum impenderunt, praetendebant; omnia ipsos Catholicae foundationis tum mobilia, cum immobilia de facto restituisse, et deinceps si quae innotuerint, restituere velle asserentes. Ad quae, in copiis Illmo et Revsimo Dno Episcopo extradata, *hoc modo responsum est.*

Templum minus, consequenter suburbanum, olim Capellas appellatas Catholicae foundationis fuisse, Officinas vero mercatorias Templi appertinentias esse, ideoque restitui non posse.

Libri in Sacristia depositi, qui ipsorum esse dignoscebantur, redditi sunt.

Ferramenta deinceps et reliqua specificata mobilia, cum campanis pro Ecclesia, cujus proventibus acquisita fuere, retinebuntur.

Typus vero in sortem direptorum et venditorum manutenebitur, porro sumptuum ad reparationem Templi deflagrati impensorum praetensionem superfluum esse, et commodum sentienti onus etiam tollerare debere, responsum est.

Hic, ubi de foundationibus quaestio mota fuisset, una omnia praetendente, altera vero partibus iisdem respectibus et argumentis defendente, possessoribus productio Documentorum omnium indifferenter, quae possident, demandata fuit, ut ex iis, cujusnam sint foundationis, ad diluendum utriusque

Argumentum, dignosci possit. Quarum, earum videlicet, quae magis vigorosa et necessaria putabantur, specificatio omni adhibita diligentia extractisatarum hic annectenda venit.

Extractus Literalium Instrumentorum ab Illustrissimo ac Reverendissimo Dno Tranniae Episcopo in Originalibus productarum, exquisite quantum fieri poterit summatus.

Confirmationales Mathiae quondam Regis ad Instantiam Gregorii Presbyteri de Kolosvár, Plebani Ecclesiae Sancti Michaelis Archangeli possessionem ejusdam Domus seu fundi Molendini duarum rotarum, certae ejusdam sylvae, ut et aliarum Libertatum et Privilegiorum a praedecessoribus ejusdem Regis indultorum. Datae Cibinii Ao 1462.

Dispositio et Ordinatio Episcopi Tranniensis Georgii etc. Quomodonam cultus Dei in Capella suburbana S. Petri a Magistro et Plebano instituitur. Anno 1422 facta, et aliae de hac materia similes.

Exemptionales Johannis Regis, quibus Domum quandam [*sed non specificatam*] ad Capellam S. Andreae pertinentem ab omni tributorum aut qualiumcunque exactionum onere eximit. officialibus Civitatis observationem serio injungendo.

In Transsumpto Capitulari Testamentaria dispositio Judicis Johannis, Senatus, universorumque Civium Claudiopolitanorum de quodam Fundo in platea Monastor vocata, ad Ecclesiam S. Michaelis Plebano pro tunc Emerico facta Ao 1372.

Fassionales coram personis Capitularibus factae, Civis quondam Petri Kaljani, simul cum consorte sua cujus, nomen antiquitate Literarum abstersum est, quibus Fundus seu Curia cum appertinentiis in platea *Magyar* vocata vicinitatibus ab oriente Georgii Magni, ab occidente vero similiter Georgii, Filii quondam Folukman, Emerico, pro tunc Plebano testamentaliter offertur Anno 1372.

Collationales Sigismundi Regis, quibus Molendinum per Fluvium Samos ad Capellam S. Petri suburbanam offert Anno 1416.

Regestrum bonorum interiorum et exteriorum ad Plebaniam spectantium Anno 1622.

Mandatum quoddam Sigismundi Principis Petro Majorio, Rectori et Superiori Societatis Jesu in Trannia datum Anno 1602. in transsumpto, quo Seriem bonorum Episcopaliū curam agere, una cum pertinentiis Decimisque in Territorio Civitatis Kolosvár eidem serio mandat et injungit.

Fassionales in Transsumpto Pauli et Nicolai quondam Somai de Eadem, de quadam sylva *Szálás* nuncupata, in territorio pagi Soma, Comitatus Colos cum specificatione Vicinorum, quam Reverendo quondam Johanni Cleen Plebano Ecclesiae Colosvariensis jure perpetuo offerunt Anno 1524.

Copia quaedam ex annuis Reverendorum Patrum Societatis Jesu libris excerpta.

Litterae quaedam Relatoriae medio duorum Cancellistarum Anno praesenti legitime confectae, quarum tenor hoc modo et ordine translatus est.

Johannes Bungardus Senator fatetur hoc modo: sub Generalatu quondam Comitis Veterani, Cista quaedam res argenteas, mappas et similia sericea ut et alia varia Templi ornamenta continens, longo temporis intervallo oblivioni tradita post decessum Plebani Andreae Jöveditsi ¹⁾ a Relicta ejusdem inter alias Cistas reperta, praesente ipso ut et Domino Handsáros registrata et inventata fuit, quae quidem in Domo Plebaniae ad tempus successionis Domini Kolosvári mansit.

Barbara Pál, Plebani quondam Jöveditsi Relicta fatetur, quod tempore irruptionis Tökely reposita erant ab Eccla Unitariorum in quendam Cistam 4 Mappalia, 7 Mappae, 4 Canthari puri argenti, artificiosis floribus illustrati et 4 Orbiculi argentei, duo ex his deaurati. Haec enumerata in vili quadam Cista recondita in scia me, usque ad decessum mariti mei apud me servata, dum inquirerentur, Dominis Handsáros, Bungardiis ²⁾ [*sic*] et Johanne Szent Lászlai ad me vocatis et accersitis tradidi, ut et reliqua apparamenta Templi ibidem contenta, Organi Fistulas venditas esse, sed quanti non constare.

Catharina Kesler, Pauli Veres relictā fatetur Cantharum quemdam eximiae magnitudinis lapidibusque praetiosis [*sic*!] insigniter ornatum, alias Communioni accommodatum, sub disturbio trecentis fl. divenditum, comitique Forgats a civitate donatum vidisse, et ipsi venditionem controvertenti aut condolenti, Dmnus Kolosvári Templum interdixit, prohibuitque ab eo tempore nunquam frequentanti. Fistulas demum Organorum Cibinii et Bistricii venditas, pretium et tempus non constare.

Johannes Handsáros, Notarius Civitatis fatetur, quod apud viduam Plebani Jöveditsi invenerit apertam Cistam, apparamentum quoddam sericeum [*in quam necessitatem, non novit*], Vasa quaedam argentea, quorum tria, ut succurrit, artificiose saxonica et ungarica Superscriptionibus elaborata, [ex quibus succurrit: *Catharina adta* id est Catharina dedit³⁾], una effigiem Christi Domini et Apostolorum cum ultima Sacramenti figura representantem, ut et alia, quae memoria exciderunt, vasa argentea penes Ecclam Unitariam adhuc retenta continentem.

Thomas Magyarosi, Vice Judex Cottus Colosiensis fatetur: Vidi Literas quasdam apud viduam Kovásznaianam antiquis characteribus, de quibusdam Pagis et bonis Episcopatum concernentibus, nil in particulari, fors adhuc apud viduam praefatam retentas.

Georgius Székely, etc. Vidi vasa pro Communionis usu accommodata, inter haec Cantharum quemdam effigie Christi et Apostolorum illustratum, ut et alios duos, nomina donantium ad latera habentes; audivi deinde, quod Vidua Plebani Jöveditsi dum ex Plebania alio migraret, ex inscitia Cistam quamdam secum portasset, quam visitare et aperire volenti, ubi clavibus deficiebat, serarius succurrebat, Rebus argenteis, Mappis, Stropholis ad Ecclam spectan-

¹⁾ Alább: Jöveditsi, helyesen: *Jövelétsi*.

²⁾ *Visitatio Canonica* stb. Bungardo-nak írja. Az unitár. főtanodában: *Bungardus*, helyesen: *Baumgartus*.

³⁾ E két szó más kéz oldaltírása.

tibus repertam, postmodum ad Dominum Kolosvári integre transportatam. Audivi fistulas Organorum sub Episcopatu Balthasaris Kontz venditas esse

Reliqui testes de his omnibus non visu, sed auditu testificantur.

Aliae Literae Relatoriae medio Cancellistarum Anno praesenti legitime confectae, quarum tenor est:

Johannes Kimita, fatetur hoc modo: Bona ad Nosodochium spectantia novi, aliud nihil.

Georgius Rediger, fatetur se septem annis Aedilem fuisse, sed exceptis tribus Mappis, tribus Mappalibus, totidem argenteis Poculis, duobusque Cantharis stanneis nec ad manus habuisse, nec ultra superesse scire, nec haec unde acquisita fuerint nosse, vidisse tamen inter alia in Fornice Templi laterali Cistulam quamdam ex argento cancellatam, in quam necessitatem aut usum nescitur.

Josephus Kurtány, de Nosodochio aliquid fatetur, insuper de Registro Anno 1675 confecto ab Unitariis mentionem audisse dicit.

Johannes Handsáros, fatetur: Vidi ex Inventario Anni 1675 Calicem antiquiorem sex Marchas pondere excedere ut et alium huic quadrare, nec antiquius Regestrum vidi, nisi hoc, multas alias Ecclesiae Argenterias continens aut specificans.

Katharina Katlotzi, civis quondam Martini Korponyai relictæ, fatetur hoc modo. Audivi a quodam nomine Stephano Bereczki Annos 142 super-vivente, quod et ipse Instrumentorum Templi demolitionem et destructionem, ut et Apparamentorum, Indumentorum et Thesaurorum Altarium exportationem actu juverit, Stephano Pulacher pro tunc Civitatis Judice existente, cujus a l Domum haec omnia deportata, ibidem distributa fuere, insuper Eundem dicentem audivi, quod in eodem, ubi Casulae dilacerabantur et diripiebantur loco, ipse quoque Margaretas et Uniones decisas collegerit; vidisse deinceps figurarum et effigierum imaginumque argentearum et deauratarum destructionem et dissecationem, direptionem et distributionem eodem tempore; materiae vero coram Altari disponi et distendi solitae dissuitionem aut dissolutionem, dum Juvenis eram, ego quoque una cum Domini Johannis Szörös uxore juvabam, memor sum Signum aut ipsam Crucem adhuc expresse et evidenter apparuisse, addito, dum sub Diaeta hoc Anno Cibinii celebrata in horto Domini Kolosvári prope portam Monostor sito morarer, appulit quidam unitarius studens, nomine Tordai, dixitque: mala nova ipsis advenisse, namque Dominum Kolosvári evacuationem Templi Cibinio demandasse, de metu occupationis Templi ab Episcopo supposite.¹⁾

Katharina Feszler,²⁾ fatetur hoc modo: Audivi multa bona fuisse in templo majori, sed specificæ nihil. Quae omnia ab unitariis subdivisa esse audivi, Organa vero majus Cibinii, minus Bistricii vendita esse scio.

Franciscus Teleki, Senator fatetur unum Regestrum et unum Inventarium, quibus Res argenteae enumerabantur, vidi in Ecclesia, quae erant composita antiquitus adhuc ante Annum 1675.

¹⁾ *Visitatio Canonica* stb. *suppositae*. 262. l.

²⁾ *Visitatio Canonica* stb. *Keszler. Az unitár. főtanulmány szintén így.*

Stephanus Lázár, fatetur. Vidi duos Calices argenteos prae manibus Pastorum, illis majores, qui Dno Episcopo restituti sunt.

Christina Thoroczka Stephani Toldi relictæ fatetur. Vidi dum Communio distribueretur, Vasa argentea antiqui operis, pretiosa Strophiola, auro mixtas Mappas, specialiter Rubino et Smaragdo confectum Calicem, quo vinum distribuebatur; praeterea audiui Hospitissam meam narrantem, ipsam quoque audivisse fimbriam Casulae unionibus compositam in tres partes dissecatam fuisse, ejus ex ima parte praeparatum sertum filia ejusdam Artificis portaverit; insuper Dominum Szent Iváni in Domo Plebaniae Cistam pecuniis plenam invenisse.

Extractus Literarum Instrumentorum a Dominis Unitariis Claudiopolitanis exhibitorum sequenti modo consignatus.

1) Literae Relatoriae, medio Michaelis Baranyai Exactoris et Georgii Füzesi Vice Judicis R. Civitatis Claudiopolitanae peractae, non complicatae nec titulatae, qui quidem vigore mandati Judicis primarii Domini Georgii Vizaknai triginta duas personas a curatore Ecclesiae Unitariorum, Francisco Szakál coram ipsis accersitas, solenni [ut scribitur] juramento constringentes, sine specificatione Quaestionum, alias de lege necessaria, tradunt: Typographiam ab ipsis praetensam relictæ Andreae Kimitha expensis ut et aliorum largitionibus procuratam fuisse.

2-do, quod quindecim aut $\frac{17}{m}$ fl. Dominus Paulus Kolosvári in externis Regnis pro Restauratione Templi et Parochiae commendata adduxerit, ut et Dominus Michael Almási pro eadem necessitate a Domesticis sibi Regnicolis $\frac{3}{m}$ fl. collegerit.

3-tio, quod et alii certam pecuniae summam pro reaedificando Templo donaverint et legaverint.

Litterae quaedam imprimendorum Librorum facultatem indulgentes Anno 1692 die 24-ta Julii datae a Georgio Banffy Gubernatore, Gregorio, Alexio et Nicolao de Bethlen, Valentino Franck, Judice Regio, Christiano Szabo Consule Regiae Civitatis Cibiniensis subscriptae et sigillis eorundem propriis roboratae.

Litterae quaedam Conventionales et Assecuratoriae a multis pro tunc Regni Primoribus, Comitatumque et Sedium Deputatis, excepto Statu Catholico, subscriptae, quibus pro Collegio Ovariensi ab Unitariis, Catholicis cesso, e regione Templi Majoris tres domus assignantur et in compensationem et aedificationem $\frac{5}{m}$ fl. hung. promittuntur.

Aliae, quibus apprehensio Pagi Korod 1000 fl. Civitati Claudiopolitanae depositorum et praestitorum Anno 1668 prima decembris facta demonstratur.

Aliae de apprehensione et possessione Portionis in Apahida tres quaedam Literae in uno Transsumpto, ubi 1-ae docent, quod dum Anno 1660 a die 26-ta Maji usque ad diem septimum Juny Sejdi Bassa Vezierus Budensis

1) Innen az 1. sorszám a Mike-féle példányban is hiányzik, a *Visitatio Canonica* című kéziratban is így van.

cum numeroſo Turcarum exercitu in territorio Civitatis continuo mansiſſet, pro redimendisſque communitatis capitibus Civitatenses ⁶⁰/₁₀₀ Imperialium ſoluere debuiffent, levarunt mutuo a Vidua quondam Gregorii Sárosi de Poka, Barbara, ut et Anna, Laurentio et Juditha Kováts Talleros Imperiales 3000, oppignorantes in hac ſumma portionem Civitatis poſſeſſionariam in Apahida-Aliae ambae docent, qualiter nam ex indultu et diſpoſitione Civitatis exſoluta praefatis Creditoribus, media hujus ſummae parte, pars portionis in poſſeſſionem Ecclae Unitariorum Anno 1679 die 22 Martii tranſierit.

Aliae in Tranſſumpto, quae tradunt, qualiter nam in oppreſſione iſta Turcica portiones in Poſſeſſione Aſſzonyfalva, Felső et Alſo Füle in ſumma fl. 3321 Paulo Göts, uni videlicet e Civibus ſuis Civitas Claudiopolitana oppignoraret, et conſequenter facultatem Unitariae Eccleſiae, praenotata ſumma poſteris Pauli Göts deposita antelatas portiones apprehendendi induliſſet.

Supplicatio quaedam in Tranſſumpto pro reſtitutione potentioſe occupatorum Fornicum, Caemiterio Templi Majoris contiguorum a Balthaſare Kontz pro tunc Unitariorum Episcopo uniſverſis Regni Statibus Anno 1675 die 21-a Junii porrecta, cum Reſolutione deſuper eorundem Statuum, quae ſic eſt: *Reſtituatur per Supremum Capitaneum Franciſcum Rhedei.*

Johannes Sebeſſi cum conthorali ſua Susanna Sárosi Domum penes Plebaniam ſitam, vendunt R. Patri Vizkeleti, unde jure Vicinitatis Ecclae Unitariorum, deposita ſumma fl. 1701 Dominum Vizkeleti exturbavit, Domumque pro ſeipſa occupavit. Literae originales tradunt ſub Anno 1699 28 X-embriſ.¹⁾

Recognitionales per tres Regios ſubſcriptae de apprehenſione Domus penes Domum Senatoriam habitae in fl. 900 Anno 1698, 20-a Aprilis.

Proprietas Domus in Platea Hid vocata, jure perpetuo apprehenſae Anno 1652, 17-a Aprilis.

Relicta Gabrielis Auner, Catharina Tordai teſtamentaliter legat domum ſuam in Platea Monosſtor vocata Ecclae Unitariae in ſumma fl. hung. 800 redemptibiliter Anno 1675, die 26-ta July.

Donationes Johannis Secundi Regis, quibus integram Quartam Decimarum Uniſverſarum Colosvariensium Scholae Unitariae confert Anno 1562 1-a Septembris.

Inquiſitio de proprietate trium Domorum medio Vice Judicum Colosvariensium Ao praeſenti peracta.

Literae in Tranſſumpto Anno 1667 ex Conventu extradatae de apprehenſione portionum Vetzke, Tormapataka, Gyurkapataka et Kabalapataka, ut et Hoſszumező, Molae Alparetiensis²⁾ in fl. Hung. 10309, Anno 1667, 19-a Novembris.

Tranſſumptum Donationalium Johannis Secundi Electi Regis de Quarta Decimarum Colosvariensium cum Confirmationalibus Stephani et Chriſtophori Bathoreorum in Annis 1562, 1571, 1576.

¹⁾ *Az unitárius földnoka példányában: Novembris.*

²⁾ *A Mike-példányban Molae Alparetianeae.*

Specificatio summae pecuniariae per Dominum Paulum Kolosvári ex Hollandia adductae, consistens in summa fl. hung. 17201 dr. 01.¹⁾

Sunt et alia varia legationum *Instrumenta* producta, quae tamen uti particularia, revisa sunt, addere his fors supervacaneum foret.

Postremo nihil mirum, si hisce colligendis, ventilandis et ad intelligentiam toties revolutis, sollicitudo ad Diem 24-am — Opinionis addendae cura serio efflagitante — impenderetur. Status hujus Templi ex Fassionibus Testium, et annalibus patens, sinuosus admodum, et ab ingressu, prima praesertim occupatione Unitariorum, horrificus *Documentum esto*.

Sequitur ergo et apponitur in praeunte Prologo declarata Fide, amore et devotione post longam consultationem *Composita Opinio*.

O p i n i o.

De Praetensionibus Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Episcopi:

In Specie de Dote et Fundatione.

Templum Sancti Michaelis a tribus Regibus aedificatum supponitur extra Controversiam fuisse dotatum et bene fundatum, sed de Qualitate, consequenter Quantitate nec post seriam Inquisitionem Vestigium aliquod erui potuit.

Literalibus Instrumentis.

Haec juxta assertiones Dominorum Unitariorum omnia extradata. Extractus monstrat, quem tamen pro exigentia circumstantis materiae hiucum esse diffiteri non potest, Documentis extractisatis ad alia, quae non producta sunt, monstrantibus.

Regestris et Inventariis.

De Regestro in Specie desiderato et Fassionibus ad eundem collimantibus plus haesitando, quam producendo responderunt.

Scholis.²⁾

Scholas ex Instrumentis de facto extitisse luculentius et evidentius est, quam ultro probari debeat, etsi de loco eorundem mutata jam aetas tacere cogatur, sufficiet ergo et ex probatis praemissis colligibile est Scholas, eo, quo nunc ab Unitariis actu usurpatur, loco fuisse, qui anno 1693 ab Inclytis Transilvaniae Statibus eo respectu pro censis in Óvár Scholis assignatus est.

Duabus Plebaniae vicinis Domibus siquidem de angulari altera Domo nil constiterit, Domum plane vicinam ad eandem olim pertinuisse, janua ex Curia Plebaniae ad illam per muros patens loquitur, eoque respectu applicanda censetur.

¹⁾ *Visitatio Canonica* stb. 17201 dr. 10. 264 l. Az unitárius főtanodléban is így van.

²⁾ Az eredetiben e szó előtt is oda van írva: *De praetensionibus Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi*, valamint hátrább is minden lap elején.

P a g i s.

Ex productis Dominorum Unitariorum constat, Pagum *Kabalapataka* integrum, Pagorum *Vetzske*, *Tormapataka*, *Gyurkapataka* Cottus Szolnok medietatem in fl. hung 10309, portionem in *Aszszonyfalva*, Pagorum *Also et Felső Füle* Comitatus Thordensis medietatem in fl. hung. 3321. portionem in Pago *Apahida* in summa tallerorum 1560. pagum *Korod* Cottus Colosiensis fl. hung. 1000. annis superioribus 1667., 1679., 1675., 1671. a Civitate Claudiopolitana iisdem oppignoratas, titulo pignoris possidere, ubi dum jus apprehensionis ulterius indagandus veniebat, unde certitudo depositionis pecuniarum elucesceret, Senatui hujati requisitio et productio Literarum: Qualinam Jure Civitas possederit et an tradibilia tradiderit et oppignoraverit, serio intimata et injuncta fuit, ut lumine ex iisdem tanquam fonte capessito, nihil hoc in puncto indagandum superrelinqueretur, sed Senatu se Archivi Senatorii male curato, nullumque in ordinem redacto statu et ex hoc petito, pro hic et nunc impossibilitatis argumento excusante, res effectum extra intentionem Commissionis destituta est.

Decimarum Colosvariensium quarta, Domo quartali cum Allodiali Fundo.

Johannis Secundi Regis electi Donationales exposit a Stephano et Christophoro Bathoreis confirmatae, quarum vigore Domini Unitarii adusque possessores Quartae Decimarum extiterunt, expresse habent, eandem Archidiacono Colosiensi ab antiquo cessisse, ab eo denique per has Johannis — nostra Sententia — haud vigorosas, imo ipsa praxi et alibi invalidas et cassatas Donationes ereptas esse, re ergo sic stante, Quartae ea, qua occupata erat, via, restitutionem condignam esse, ad id vero tempus, ratione Status sic svadente, sequestrandam, cum Domo Quartali et allodiali fundo existimata est.

Apparamentis Templi, Altaribus, Ornamentis, Sacerdotalibus, Organis, Vasis Argenteis.

Tacentibus Annuis et Annalibus Libris, circumstantiae Passionum ex asse ruminatarum expresse subinferunt omnia Templi apparamenta ut et Altarium ornamenta, Vasa argentea, quorum nonnulla quaedam Passiones superextare asserunt, item Organa ab Unitariis sub ipso invasionis et occupationis tempore demolita, direpta, dilacerata et distributa ut et Organorum fistulas venditas fuisse, in summa: eum in Statum tunc redactum esse Templum, ut nil praeter muros exstare videatur, quarum restitutio non aequa solummodo, quin imo ut et Templo multas magnasque ruinas minitanti praesentissimo opere, sub- et obvenire pernecessaria sit, Pagi et Portiones superiori puncto specificati pretium enumeratorum minime adaequantes in Succursum recte converti possent.

Xenodochiis S. Spiritus et S. Elisabeth cum Portionibus possessionariis duabusque in Civitate Domibus Pistoriis etc.

Xenodochia a Senatu haecenus administrata penes eundem relinquere jure praxis communis, quo Inspectioni Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Episcopi, subesse debere, censetur.

Tribus aliis Domibus.

Pro tribus, virtute productorum Instrumentorum Authenticorum, sed specificatione deficientium, recte praetensis Domibus hodierna aetate ullum vestigium ad eas exquirendas monstrante, pro Domo Domus una quidem Angularis supra praetensa, ex iis quas actu Domini Unitarii fundamento legationum possident, assignandas opinamur.

Duobus Hortis, Vineis, Foenetis, Terrisque arabilibus.

Hortos, Vincas, Foeneta, Terrasque Arabiles in usum Parochiae de facto extitisse, majori in copia, quam restituta sunt, nullum est dubium, et quia vestigium aliarum non patuit, ulteriori investigationi et exquisitioni tempus succurret.

Reliquas Domo titulo Ecclesiae possessas.

De domorum reliquarum Titulo Ecclesiae possessarum apprehensione, Instrumentis legationum, Testamentariarumque Dispositionum docuerunt.

Haec Usque.

Jam sequetur Opinio de praetensionibus Dominorum Unitariorum composita, circa ea, quae nuper a Templi restitutione Dominium mutavere et Ecclesiae Catholicae cessere.

De Praetensionibus Dominorum Unitariorum et quidem:

Fornicibus circulo Coemiterii applicatis.

Fornices muris Coemiterium Templi circumeuntibus, tignis junctas et adstructas, jure Ecclesiae ab Unitariis possessas et cessas, Annoque superiori 1675 ab impetitore Civitate hoc Argumento defensas, et eodem plane jure praetensas, Ecclesiae, Templum possidenti possidere juris et aequitatis est.

T y p o.

Typus in Templo repositus propriis quidem Unitariorum sumptibus acquisitus, in sortem directorum detentus, absque Caesareo Privilegio ab ipsis usurpatus restituendus non existimatur.

Suburbano S. Petri Templo.

Suburbanum S. Petri Templum, olim Capellam ad Templum S. Michaelis pertinentem, cum Parochia et Allodiali in ordine, quo jam redactus est,

manere debere, nec ab antiquis Catholicis videlicet Possessoribus abstrahi posse manifestum est.

Haec est ergo et jam terminatur Opinio nostra ex ambarum partium propositionibus et responsis, tum verbaliter, cum scriptotenus in medium prolatis, Documentorumque annotatorum tenoribus eruta. Plura, quae postulata, proposita, ut et instructio nostra tacebant, attingere, fors alienum erat, et hoc ipsum est, quod foedum istud Sylvanico Daciae populo Saeculum, sub quo vilis utut originis, mirandi tamen progressus quidam Principem, et ex post potiore fere Provinciae partem ad exemplumque hujus facile compositum populum, prae aliis (Claudiacum, dogmate,¹⁾ quod hodie Unitaria²⁾ religio nuncupatur, ecclesiasticam pro tunc unionem et jurisdictionem tollente imbuerat et perverterat eo successu, ut statum Provincia suum tam repente mutatum ipsamet admirata fuerit, depingere neglexerimus. Eadem postremo devotissima, qua inchoatum est, fide coronatum Opus subjectissimo animi candore simpliciter traditur et reportatur.

Claudiopoli 26. Augusti Anni 1716. ³⁾

C. Stephanus Kornis, m. pr. ⁴⁾

Bucher, m. pr.

Caes. Aud. Gralis Locumtenens
in Trannia.

Sigismundus Kun m. pr.

Gabriel Alvinczi m. pr.

Ad⁵⁾ mentem Clementissimae Resolutionis Caesareae super ⁶⁾ hoc Opere, ut in praemissis existit, confirmativam, ⁷⁾ per Excellentissimum D. Dominium Stephanum Comitem a Steinvile Sacrae Caes. Rgq. Cathol. ⁸⁾ Mattis Intimum et Consilii Bellici Consiliarium etc. etc. Generalem per Transsylvaniam Commendantem et ⁹⁾ Commissarium Regium declaratam ¹⁰⁾, considerente ad continuationem ¹¹⁾ officii Commissione, declaratisque et propositis D. Unitariorum ¹²⁾ declarandis et proponendis, tandem ¹³⁾ (subsequebatur ¹⁴⁾, ut omnia

¹⁾ *Visitatio Canonica* stb. hibásan: *dogma*.

²⁾ *Visitatio Canonica* stb. hibásan: *Unitariorum*.

³⁾ A *Canonica Visitatio* stb. című köziratban ezután ez áll: Et subscripti erant Comes Stephanus Kornis m. pr. Bucher m. pr. Sigismundus Kun m. pr. Gabriel Alvinczi m. pr. Georgius Verder m. pr. erantque sigillis eorum munitae ac roboratae. Tovább pedig e volt: Ad mentem stb.

⁴⁾ E 4. jegynél következő nevek a *Mike*-gyűjteménybeli példányban Mike S. keze írásai, a mi azt mutatja, hogy az egyszerű másolat.

⁵⁾ Lásd *Szekál Ferencz* naplóját, (1698.—1718.) megjelent: „*Történeti emlékek a magyar nép községi és magán életéből*“ kiadják Lugosi József, Szabó Károly, Szilágyi István és Szilágyi Sándor. II. köt. Pest, 1860. a 73.—76. lapokon.

⁶⁾ *Visitat Canon.* hibásan: *supra*.

⁷⁾ *Visit. Can.* hibásan volt írva: *Confirmationem*.

⁸⁾ *Visit. Can.* Catholicaeque Regiae stb.

⁹⁾ A *Mike*-példányban hibásan: *Consiliarium*.

¹⁰⁾ A *Mike*-példányban tévesen: *declaratum*.

¹¹⁾ *Visit. Can.* tévesen: *intimationem*.

¹²⁾ *Visit. Can.* tévesen: *Dominis Unitariis*.

¹³⁾ A *Mike*-példányban *tanlem* — hiányzott.

¹⁴⁾ *Visit. Can.* subsequenter.

ad¹⁾) praefatae Commissionis opinativam et atefatam approbativam²⁾) Decisionem D. D. Unitarii Immobilia ad Ecclesiam spectantia Ecclesiae catholicae cesserint et possidenda sua sponte assignaverint, exceptis Immobilibus, quorum restitutionis facultate seipsos destitutos esse excusant. In quorum Fidem et Testimonium Claudiopoli die 31 marty Anni 1718. ³⁾)

Secundarum.

Illustrissime Domine, Domine Observandissime.

Praesenti rerum statu magnitudine negotiorum obruta est Cancellaria haec Bellica, unde Litterarum Illustritatis vestrae sub 25-a currentis exartatum, hodie primam relationem habui.

Pensitatis pensitandis super Controversiis inter Ecclesiam Catholicam Claudiopolitanam, et Unitarios ibidem degentes subortis, confectum Opus hisce remittitur Commissioni ad subscribendum sigillisque roborandum. Ex eodem Instrumento Litterali unum expedietur juxta Instructionem meam ad Augustam Aulam pro ulteriori determinatione, secundum vero manebit in Archivo praefatae Cancellariae. Ideoque expectabo proxime ambo Exemplaria subscripta, et sigillata, consequenter Originalia ad manus meas huc mittenda. Quibus peractis, Eadem antelata Commissio Impartialis dissolvi poterit, antequam vero id fieret, Instrumenta originalia seu Documenta ab utraque partium producta, et penes Illustritatem vestram existentia restitui poterunt ad quos spectant, servatis tamen paribus iisque ab Eadem Commissione dissolvenda vidimatis et a Domino Generali Auditore Leithenantio secum Carolinam ferendis.

Quae colligitur Decimarum Quarta, ea in cumulum transportetur in loco commodo, maneatque ad subsquendam usque Augustae Aulae decisionem sequestrata. His praemissis Illustritatem Vestram ad vota valere desiderans maneo perpetim.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

Datae die 30-a Aug. 1716.

Paratissimus servus

S. C. Steinville, m. pr. ⁴⁾)

Proclamatio.

Reverendissimus Carolus Ivuly de Karánsebes, Cathedralis Ecclesiae Albensis Transsylvaniae Canonicus et venerabilis Ecclesiae R. Catholicae Claudiopolitanae Plebanus. Tractatum, Postulata et Responsa inter Illustrissimum

¹⁾) *Vis. Can.* köziratban is: *al.*

²⁾) *Vis. Can.* köziratban is: *approbativam.*

³⁾) A *Visit. Canonica* című köziratban ezután a 271. lapon, valamint az *Unitáriusok főtanulája* példányában is folytatólag ez áll: Sic gestorum subscribimus. C. Stephanus Kornis m. pr. Bucher m. pr. Caes. Aud. Gener. Locumtenens in Trans. Sigismundus Kun m. pr. Georgius Verder m. pr. Gabriel Alvinczi m. pr. erantque sigillis eorum authenticis munitae et roboratae (270,—271. l.) Ez után pedig ugyanazon 271. lapon az átírás volt — amint a következő lapon látható. *Mike-gyűjt. Egy-teleg* stb. 593. l.

⁴⁾) *Visitatio Canonica* stb. Anno 1822. peracta 271 l.

ac Reverendissimum Episcopum Transsilvaniensem ab una, atque Honorabilem Ecclesiam Unitariorum Claudiopolitanorum partibus ab altera, sub sigillis et subscriptionibus Comitis Stephani Kornis, Adami Bucher, Sigismundi Kun, Gabrielis Alvinczi et Georgii Verder Exmissis Commissariis Ao 1716, 26-a aug. et 1718 31-a martii Claudiopoli celebrata, peracta, et expedita ad transsumendum proclamari curat 1-a, 2-a, 3-a vice et Inclytae Tabulae Regiae in Transsilvania Iudiciariae humillime substernit.

Promovit *Josephus Szóts*, m. pr.

Juratus Advocatus.

Proclamatum in dictatura ad Transsumendum Claudiopoli 22-a maji 1819 Pávai m. pr. P. N.

Proclamatae in facie Dictaturae Inclytae Tabulae Regiae Iudiciariae nemine contradicente per Josephum Csiky Reg. Tabul. Cancellistam Anno dieque eodem.

Carolus P. Horváth de Széplak Ecclesiarum in Transsilvania Unitariorum Supremus Curator ratione dicti Officii per Procuratorem Josephum Bedő de Kálnok e praexhibitis ad Transsumendum Litteris petit par.

Exhibens contendit contra praeviam parium petitionem.

Competentia parium petenti negari nequit, frustranea est igitur et nec admittenda Contentio quoque, quare iterum cupit par judicari.

Josephus Csiky, m. pr.

Reg. Tabul. Cancell.

Transsumptum paribus sollicitanti expediendis ¹⁾ Claudiopoli 22-a maji 1819. ²⁾

Nos itaque praespecificatarum Litterarum in Sacristiam sive Conservatorium Capituli Nostri repositarum et collocatarum tenores, et continentias omni prorsus vitio carentes de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, variationeque prorsum [*iggy*] aliquali, praesentibus Litteris nostris inserentes, Par sive Transsumptum hujusmodi, ad Mandatum Caesareo Regium Collocatorio-Expeditorium jurium praefatorum Exponentium, et quorum interest, seu intererit, uberiores futuram ad Cautelam necessarium, sub sigillo nostro Capitulari authentico fideliter et conscientiose extradandum duximus, et concedendum. Datum Albae Carolinae ipsa Dominica in Albis in diem Vigessimam Nonam Aprilis incidente, Anno Domini Millesimo Octingentesimo Vigesimo Primo.

Ivoly Károly ptebánu megjegyzése:

Cujus antea simplex solummodo et ferme illegibile Apographum inter Documenta Ecclesiae reperiabatur: authographum ipsum industria Laudatissimi Praedecessoris mei, Reverendissimi ac Magnifici D. Abbatis et Consiliarii R. Joannis Szabó in Archivo Illustris Familiae Comitum Kornis repertum, et magno Ecclesiae bono recuperatum est. ³⁾

¹⁾ Talán a *Transsumptum* szó után az *e* kimaradt. Általában *e* másoló a *Can. Visitationban*, a latinul nem tudás miatt tömördek hibát írt; sok helye nem megbízható.

²⁾ Kevésben tért el a *Mike*-gyűjteményben levő példánytól, a mit én kijelöltem.

³⁾ *Visitatio Canon.* sat. Anno 1822. peracta 272–273 ll. A *Mike*-példány is a gr. Kornis levéltárból való, a mit a végén levő saját kézírása igazol.

CCXXXV.

[1717.]

A kolozsvári reformált hitv. egyház és főtanoda 1717-ik évi vagyoni számbavétele s papjai és tanárai fizetése és más javainak állapota.

Az Méltóságos Református Fő Curator Urak ö Ngok Parancsolattyára, in Ao 1717 Die 16. oct. ki keresett kolosvári Tiszt. Reformata Ecclesia es Schola Collaonalis Fundussirol valo extractuale Regestrum, melly következik e szerint:

Edgjk Fundus a kolosvári Bor és Buza Dézmának a Fele, mely Bor és Buza Dézmának a másik felét, az előtt az kolosvári Tiszt. Unitaria Ecclesia birta egészen; mostan penigh azon fél Dézmának a felét a Tiszt. Catholicus Plebanus birja, a másik felét a Tiszt. Unitaria kolosvari Ecclesia. Azon fél Dézmának a felét, mellyet a Tiszt. kolosvari Reformata Ecclesia bir, ugjmint a kolosvári egész Dézmának egj Qvartajat, Conferalta az Néhai boldogh emlekezetű Fejedelem Bathori Gabor in Ao 1610 ilyen Tenorral:

Nos Gabriel etc. novae Juventutis Coronae Alumnor. Scholae orthodoxam Fidem, Deum in unitate Essentiae, et Personar. Trinitate Profitentium, [qui vulgo Calvinistae vocantur], Totalem et integram medietatem Decimarum nostrar. Cittis Colosvar benigne dedimus. etc.

Másik Fundus. Ugjan azon Donatioban inseralva vagjon az Colosmonostori Harminczadnak egész Arendája, melly Dézmának és Arendának el osztása ilyen képpen vagjon: Item Totalem et integram Arendae Summam Tricesimae Cittis nostrae Colosvar, eidem Reipublicae Arendatae, in usum Subsidiiumque et Sustentationem Ecclesiasticar. Personar. Claudiopolitanarum, Orthodoxam Fidem, Deum in Unitate Essentiae, et Personar. Trinitate Profitentium; hac nimirum limitatione: ut praelibatar. Decimarum et totius Arendalis pecuniae Summae Totalis et integra Tertialitas Ministris verbi Divini, altera vero Tertialitas Rectori sive moderatori Ludi, Tertia vero Tertialitas siue Portio in Usum Juventutis et Alumnor. Scholae Claudiopolitanae Sorte aequali Divisa est.

Ugjan azon Decimáról, mellyet a Néhai boldogh emlekezetű Fejedelem, Bathori Gabor Conferalt volt az Harminczadrol járo Arendával edgjütt, a Felséges Fejedelemnek boldogh emlekezetű Bethlen Gábornak Donatioja, melly költ in Ao 1617 ilyen elől írással: *Perpetua Sum Haereditas Scholae hujus, qui Commoda mea alio Converterit, haec et Similia, deleatur de vita viventium.* Nos Gabriel Bethlen etc. Totalem et integram unam qvartam Totalium et integrarum Decimarum in Territorio Cittis nrae Colosvar ad usum et Sustentationem Alumnor. Scholae et Gymnasj dictae Civitatis Colosvar Orthodoxae Religionis ex Collaone Serenissimi qvondam Principis Gabrielis, Praedecessoris nostri etc. Item ex Reditibus Tricesimae nrae Colosvariensis Trecentos florenos Ungaricales damus et conferimus etc.

Ugjan ezen egj Dézma Qvartarol valo Donaoja a boldogh emlékezetü F. Fejedelemnek, Bethlen Gábornak, [melly költ in Áo 1625] igj vagjon : Nos Gabriel etc. nostrae Censuimus partis esse, emolumento, usui et utilitati Divinorumque Studior. progressibus inter alias, Ecclesiae Dei Religionem Orthodoxam Fidem siue Confessionem Helueticam in Cítte nra Colosvar Confitentis pro Zelo prospicere ; Itaque ex Decimae, Tricesimae Universon. Civium et Mercator. Inhabitorq. Cíttis Colosvar Trecentos integros florenos ungaricales in unico Saltem Termino persolvendos ; praetactasque universas Decimas et Trecentor. florenor. ungaricalium Summam, redditus utpote et proventus, bonaque Ecclesiastica, ex certa Animi nostri scientia et Animo bene Deliberato selegimus, ordinavimus atque constituimus Universis et Singulis Verbi Dei Ministris, Rectoribus, Cantoribus, Studiosis humanioribus literis operam navantibus aliisque Ecclesiasticis Ministris, nec non pro aedificatione et Conservatione Templi, Scholae, Domorumque Verbi Dei Ministror. denique Alumnor. in Academias promovendor. Religionem Helueticam Confitentium, in perpetuum benigne deputandos, dandos et donandos duximus etc.

Elébbi boldogh emlékezetü Fejedelmeknek a Qvartabeli Donatiojat confirmállya Catharina Fejedelem Aszony, nevelven a kolosvari harminczadrol valo Donatiojokat az említett boldogh emlékezetü Fejedelmeknek kilencz száz forintokra, mind Qvártát, mind Harminczadrol valo penzt közönségessé teven az Ecclesiával es Scholával, mely költ in Áo 1630.

Ugjan azon Donatiokrol Boldogh emlékezetü öreg Rakoczi Györgj Fejedelemnek in Áo 1632 költ Confirmatioja hasonlo Tenorral.

Másik Qvártáját a kolosvari Dezmának Conferalta a Boldogh emlékezetü öreg Rakoczi Györgj Fejedelem in Áo 1635 ult. Xbr. mellyről valo Donatio exstál illy Tenorral : Nos Georgius Rakoczi etc. Totalem et integram unam Qvartam universar. Decimar. in Territorio Civitatis Colosvar. prouenientium, antea quidem in Rationem Fisci nostrae [igj] perceptam, Universis et Singulis verbi Dei ministris, Pastoribus, Capellanis, Rectoribus, Cantoribus, Studiosis humanioribus literis Operam navantibus, aliisque Ecclesiasticis Ministris, nec non pro aedificatione et Conservatione Templi, Scholae, Domorumque Ecclesiasticar., damus, donamus, conferimus etc.

Boldogh emlékezetü Barsai Akos Fejedelemnek, azon Rakoczi Györgj Fejedelem Donatiojára valo Confirmatioja, hasonlo tenorral.

Harmadik Fundus. Az Aknakrol ki jarando Ezer hat száz forint volna, ha ki szolgáltatnék, mellyről Donatio exstál.

A Boldogh emlékezetü Barsai Akos Fejedelem Donatioja mellyet az Ecclesianak, Rectornak és Deákknak conferált illyen tenorral : Conferimus a modo deinceps in perpetuum Successivis semper temporibus, ex Cameris nostris Colosiensi 400, Tordensi totidem, Szekiensi similiter, Desiensi pariter 400, in Summa 1600 florenos Ecclesiae jam nominatae, ex qua Summa Rector Primarius Scholae ejusdem Centum florenos Annuatim pro se percipiat, Ducenti floreni ad Sustentationem decem Studiosor. conver-

tantur, Superflua Summae parte dispositioni Patronor. Ecclesiae jam dictae Subjacente Ao 1659.

Boldogh emlékezetü Fejedelemnek, Apafi Mihálynak ezen Donationa valo Consensussa.

Negyedik Fundus. A vár alatt valo Malom, melyet az Ecclesia váltott magához, idvezült (Hilanyi Gergely Urtol in et pro ungr. fl. 9000 ∞ ov ∞ kilencz ezer forinton. Kinek is a mi kevés hasznát veheti a T. Ecclesia [a sok majd ingyen örlő Nemesek és Talyiga tartás miatt és azért : hogj a városi Nép is csak tizen hatodát adgja vámban, nem ugj mint külső más helyeken valo Malmokban], a Tiszt. Professorokkal és Déákokkal közönségesse tetetik ; kivált ezen esztendőben igen kevés hasznát vehettük, mivel most renovaltattja az Ecclesia, a mi kevés haszna jött volna ezen esztendőben, igen réá takarodik.

Ötödik Fundus. Felekről esztendőnként járandó három száz magyar forint Taxa, melly is minden esztendőnként közönségesse tetetik a Tiszt. Professorokkal ö kglmekkel es az Collegiummal ; Ezen Felekiek száz szekér fát is tartoznak adni esztendőnként a Collegiumnak, ezen Falut az Ecclesia Zalagositotta a várostol per ungr. fl. 5648 . 42 ∞ öt ezer hat száz negjven nyolcz magyar forintokon, negjven ket penzen.

Hatodik Fundus. Az Ajtoni Portio, melly is idősbik Csepregi Mihálytol foglaltatott el a Tiszt. Collegium öt száz forint, és az Tiszt. Ecclesia két ezer forint adosságáért, mellyel adossá maradt volt említett idősbik Csepregi Mihály.

Hetedik Fundus. A kötelendi Portio, melly Testamentum szerint szállott az Ecclesiára idvezült Tatár Mihályrol es Köbölkuti Gyöngjről.

Nyolczedik Fundus. Aszszonyfalvának es Also-Felső Filenek fele, más fele a Tiszt. Unitaria Ecclesiáé, ezen Falubeliekkel szántat, vettett es majorkodtatt a Tiszt. Ecclesia Ispánnya, de ezek is ebben es az elmúlt nehez időken igen el szélledtek, a kik megh maradtak is, marhájokbol a Dögh és a nehéz qvartélyozók miatt igen kifogjtak ; Az Aszszonyfalvi határon vagjon egj két kövü közös pokol idő [igy] malma is az Ecclesiáknak, melly is nemely esztendőkben valami kevesett prouentizal, nemellyben semmit. Ezen három Falut a ket Ecclesia tizezer forinton zálogositotta.

Kilenczedik Fundus. Fejérdi és Apahidi Kis Portio, az Fejérdi Tatár Boldisár Legatuma, az Apahidi Zalogos. Mind ezekben a fellyebb megh irt jószágokban az Ecclesia Ispánnya oecomiaja [igy] által, Majorságh és Dézma buza, zab, Törökbuza, Arpa, Köles etc. ugj szena árra, Sajt, Bárány Gyapju, vaj, mez árra a mi prouential, közönséges a Tiszt. Professorokkal ö kglmekkel.

A Kolosvári Tiszt. Reformata Ecclesia Reditussinak a Tiszt. Salaristakk ö kglmeknek Salariumok szerint valo ki osztása Annuatim e szerint volna, mind az Ecclesia, mind a Collegium reszeröl, ha ki telnek :

A Tiszt. Ecclesia resziröl valo Tiszt. Salaristaknak Annuale Salariumok e szerint vagjon :

	Penz fl.	Bor Urn.	Buza metr.
Edjik, Edgjik Tiszt. Pap készpénz fizetése levén pr. Annum fl. 230 „ 00, az haromk Salariuma tesz készpénzt in Sua	690	—	—
Borbeli Salariuma edgjiknek pr. Annum ket szaz ueder, az harome teszen in Sua	—	600	—
Buzabeli Salariuma edgjiknek edgjiknek pr. Annum 160 ueka es igj az harome teszen	—	—	480
A Belső Cantor fizetese kesz penz fl. 60 „ 00			
A külső Cantore „ 40 „ 00			
In sua	100	—	—
Borbeli fizetese a belső Cantork Urn. 60			
A külső Cantore Urn. 40			
In sua	—	100	—
Buzabeli fizetese a belső Cantork m. 60			
A külső Cantore m. 40			
In sua	—	—	100
In Sua Pénzbeli fizetesek a Tiszt. :			
Salaristaknak fl.	790	—	—
Borbeli Urn.	—	700	—
Buzabeli metr.	—	—	580

A Tiszt. Kolosvari Collegiumbeli Salaristak Annuale salariumokk ki-
osztása e szerint van :

	Penz fl.	Bor Urn.	Buza metr.
Edgjik, edgjik Tiszt. Professor penzbeli fizetese annuatim fl. 257, a kettőe in sua	514	—	—
Borbeli fizetese edgjik edgjik pr. Annum Urn. 185 a kettőe in sua	—	370	—
Buzabeli fizetese edgjik edgjik pr. Ann. metr. 128 a kettőe in sua	—	—	256
Praeceptorok penzbeli fizetesek minden Kantorra ötven három forint, hetven öt penz, es igj a negj Kantorra megjen ő kglkk	215	—	—
Mensualistaknak minden holnaponkent tizennyolcz — nyolcz forint pr. Annum teszen	216	—	—
Collegium Sütőjének készpénz fizetése pr. Annum	40	—	—
In Sua kész pénz, Bor, Buza fizetesek ő kllk. . . . fl.	985	370	256

Emellett a Collegiumnak szükségéhez és a Terméshez képest is adat-
tatott Bor esztendőnként, hol 60, hol 50 ueder, hol több, hol kevesebb,
most is a nekony termeshez kepest adatott Urnae Nro 28.

Buza is a szükséghez képest es a Terméshez képest is, a Méltóságos
Patronus Urak ő Ngok és ő kglmek Patrociniuma nem jöhetven, adatott
hol szaz, hol két szaz, negj, hol öt száz véka és több is; de most azert — —

— — hogj a fundus megh szorulván, pénzé kellett tenni és a salariumot mindenik részről potlani.

A Harangok proventussa is az Harangozo fizetesen kívül mind a Deakok sütő házára kell [iggy], ebből eppitetuen [iggy] a sütő hazok, es azokhoz kivantato Instrumentumok abból szereztetven, szolgak abból tartatvan, a sütő hazokból prouenialo kenyerek penigh egészszen a Collegium számára mennek.

E mellett maga discretiojabol az Ecclesia hét hetekigh főzet az egész Collegium számára.

Olyan rend is vagjon: hogj minden Innepeken Cantatiok vadnak az Városon, és minden Communio osztasakor Astatiok, kikkel a Collegium segittetik, az Ecclesia Discretioját ueuen.

Ennek felette valamint a Tiszt. Papoknak, ugy a Tiszt. Professoroknak hazainak epittetése a közönsegesből megjen vegbe.

Közönseges szolgák fizetese, kik a Collegium bonumi mellett szinte ugj szolgálnak, mint az Ecclesiáé mellett, e szerint van:

	Pénz fl.	Bor urn.	Buza metr.
A Quartas fizetése malombiroságával egdgjütt [iggy] . . .	25	60	90
A Jozzagbeli Ispan fizetése, e mellett szena, abrak . . .	50	40	60
A két Egjhazfi fizetese	32	80	80
Harangozo fizetese	25	—	40
Oras fizetese	—	—	20
Malomban dolgozo kovács fizetése, ezen kívül két kasza vas, egj [?]	15	—	40
Talyigás fizetese fel megjen	—	—	144
Szemét Biro es Berek Pasztor fizetése pr. Annuam . . .	—	—	12
<u>Sua Sr. . .</u>	<u>147</u>	<u>180</u>	<u>486</u>

In Sua a Tiszt. Papok, Professorok, Cantorok, Praeceptorok, mensualis-
ták és közönseges szolgák penzbeli fizetesek teszen mg. fl. 1922 „ 00

Borbeli fizetesek urn. nro „ 1250 „ —

Buzabeli fizetesek metr. nro „ 1322 „ —

Ezeken kívül, a mint fellyebb írva van, a Collegium számára valo Bor, buza adomanya az Ecclik.

A Tiszt. Papok, Professorok, Cantorok hazai körül esztendonkent kivantato kölcségek.

Kész pénz fundussa penigh az Eccliák több ninesen, a ki mostan bé szolgaltatnék, hanem 1, a Feleki Taxa, 2, Ha mikor a Tiszt. Saláristák Salariumokból, Bor, Buza megh marad, azt tesszük pénzé, és a malombeli vam buzát, a Jozágban csinált Gyapjat, Sajtott, Baranyt etc. [mellyek is nem sokat importálnak] es ugj potollyuk a mennyire potolhattuk a Saláristák penzbeli Salariumokat, es egjeb elkerülhetetlen szükségeket etc. ugj

mint építetéseket és Jozsagh mellett való költségeket; de azokból a Proventusokból minden felé eleget nem tehetven Tiszt. Salarista Uraineknek és a költségeknek, új kell maradni restantiában az ő kglmek Salariumoknak, a minthogy ebben az esztendőben borunk pinzére nem menvén, Malmunkon feles költségh és adosság leven, Feleki Taxa penzt is ezen esztendőben nem várhatván, egjebből consolatiot nem várhatnak Tiszt. Salarista Urainek ő kglmek, hanem buza salariumokból ő kegyelmeknek a mi megh marad, a Dezma és Majorságh buzából azt penze tévén, abból penigh a buzának olesóságához keves consolatiot várhatunk és reménlhetünk.

Ezen esztendőbeli Szükséget penigh az is neveli: Hogj már is ezen esztendőben feles restantia rakodott a T. Salaristák Salariumokban, a mint-hogj ezen esztendőbeli Restantiajok T. Professor Uraineknek két kántorra fl. 128 dr. 50

Az har. Tiszt. Papé „ 330 „ 00

Sua R. fl. 458 dr. 50

A Beneficiumoknak kiadattatása előtt rakodott

Restantiák penighlen: Tiszt. Nemeti Samuel Üre fl. 1126 dr. 75

Tiszt. Soos Ferencz Üre „ 982 „ 00

Szász Cantore „ 109 „ 72

Sua R. fl. 2218 dr. 47

Addalván ezen esztendőben való Restantiával új mint fl. 458 dr. 50. Vagjon kész Penz Restantiában,

mellyel ő kegyelmeknek tartozunk, ung. fl. 2676 dr. 97

a Tavallyi Bornak nem termése miatt, minden Salaristák borbéli Salariumokrol inconsolate vadnak, melly szerint Borbéli Restantiajok az egész Salarista Uraineknek ő kegyelmeknek teszen Urn. vini Nro . . 1250

Melly szerint jövendőben a Bor Dezmáról penzbéli fizetést nem reménlhetünk, a Tavallyi Bor restantiajokrol jövendő Dezmalaskor kivanván ő kglmek magokat contentaltatni, ha Isten ő Felsege a mostani szüretnél bővebb szüretett ad.

Ex jussu Amplissimor. Dnr. Curator. Venerabilis Ecclesiae Reformatae Claudiopolit., extradat. pr.

Claudiop. Die 16. Oct. Ao 1717.

Gabrielem Szölösi

pro nunc Ejusdem Ecclesiae Quartarium mpr. ¹⁾

¹⁾ Az *erd. ec. ref. főtanács* levéltárában levő *eredetiből*.

CCXXXVI.

[1717.]

Németi Sámuel, a kolozsvári ev. reformált hitv. főtanodai tanárának végrendelete.

K i v o n a t,

Kolozsváratt 1717. 19. 9-bris —

Néhai Tiszteletes Tudos S. Németi Samuel Kolozsvári Reformatum Collegiumban harmincznégy esztendőttől való Professor 1717 19 9-br. tött Testamentaria Dispositiojának azon Kolosvari Reformatum Collegiumot illető Punctuminak Copiájából.

1. A Farkas Utszai Háزامot, melyben mostan lakom, saját pénzemen vöttem, azt hagyom a kolozsvári Reformata Ekklesianak, cum antiquis terminis, id est, a király utszai Fazakas háza falának végéig, meddig a kertben a gyümölcs fák nyulnak, ilyen Conditioval, hogy mivel tudom, az Öcsém Sós Szabo István nem birhatná az én holtom után, az Ekklesia tégyen le neki száz ötuen magyar forintokat. 2. Hogy semmiképpen vagy el ne adgya, vagy el ne cseréllye az Ekklesia azon házat; hanem mindenkor légyen egy Professor lako háza. A ház mellé hagyok egy fél hold szőlőt Bréd főben, Fekete István Kádár és Kabos Gaborné Szőlőjök szomszédtságokban, ugy, hogy el ne adgyák, se cseréllyék, hanem a ki a házban lakik, miveltesse jure perpetuo maga hasznára. — — — — —

19. A Fejérvári Bujdosó Collegiumnak is hagyok két száz magyar forintokat, hasonló Conditioval, hogy annak interesséből mindenkor egy Alumnus tartassék az én nevem alatt. — — — — —

23. Chartát in folio csinállyanak könyv formára, hanem patenter egyet nyomtassanak aban a székbén, a holot ülni szoktam, hagyok arra 40 vagy 50 m. forintot, a mennyi elég lesz; a ki procurállya, annak is megfizessenek. — — — — —

25. A Thecamat hagyom egészszen az itt való Reformatum Collegiumnak, ugy, hogy sok felé ne osszszák, hanem külön Thecaban tarttsák az én nevem alatt, a mi Exemplarok vannak az én munkaimból, kottessék bé s usuallják a Deakok, az Augustinus munkáiért a mit [16 forintot] adtam Viski Uramnak, tegyék a Collegium építésére való pénz közzé, mely két ssacsokban [így] van czédulázva.

26. „In Danielelem“ való munkám imperfectè van, azt végezze el T. Zilahi András Uram, hagyok fáradságáért Tiz Tallért, külgye fel Ultrajectumban Padenburgnak, a ki ígérte kinyomtatását, külgyenek neki öt Aranyat, hogy admaturallja, discretioban. — — — — —

32. Az itt valo Collegiumban a Telekiek házak felett Sós Marton esinalyon egy olyan gombos Tornyt, mint Bonczidán csinált, abban öntessenek egy szép harangot az én neuemre, hagyok arra más fel száz forintot.

36. A Collegiumnak [tizenkét] 12 Uj on tálat [tizenkét on Tányért] pro perpetuo usu, az on tányerokrol nincs szó, itten.

37. A házát mostani készületitől meg ne foszszak.

38. A fekete posztót, a ki itt van, osszszak ki szegény Inasoknak, még vegyenek egy véget hozzá, adgyák ki, kik engem meg gyaszollyanak. — —

48. Az Ide be valo Templomban Keresztelésre egy koczkás aranyas kannát, messék rá a nevemet. — — — — —

53. Az itt valo R. Papnékk s Professornékk egy egy arany gyűrűt. — — — — —

E Testamentum Punctumi között nem lévén emlékezet a Kolosvari Refor. Collegiumnak conferalt Suma pénzről, arról tött verbalis Dispositio-ját a Testatorok edgyik T. Testamentarius Uramék közzül, ugymint T. Baczoni Maté Uram, abban az időben Refor. Professor, így declarállya: „Hogy a hat száz forintokk decem per centum interesséből tartassanak három Alumnusok emlékezetire a Tiszteletes Testatornak, kiknek lako házak légyen azon Tiszteletes Testator édes Léányának, Nemeti Máriának költségén epittetett s azon Szűznek emlekezetire „*Nemetiana Haznak*“ neveztetett ház; a töb pénznek Interesse fordittassék szegény, de jo reménségű Inasoknak, kivált Predikatorok Fiainak segittségekre, a meg nevezett T. Benefactornak örökké megmaradando emlékezetire“.

Anno 1728. 27 8br. A Contractualis leveleket megolvassván, azon collatio teszen in Summa flor. hung. 982 ∞ kilencz száz nyolczvan kettő; ki potoltatott másunna azután és így az egész Summa Ezer két forint ∞ 1002. ¹⁾

CCXXXVII.

[1717.]

A kolozsvári ev. ref. hitv. főtanodája gondnokai köszönő levele a Viandra melletti frankfurti egyetem Tanácsához ifjaiknak fölvételése- és segélyezéséért.

Magnifice Rector.

Venerabilis Academiae Franequeranae Senatus Celeberrimi ac Clarissimi ejuscunque Facultatis Professores, Domini Nobis honorandissimi!

Pia recolimus memoria, et debita cum gratitudine recognoscimus, Sanctum illud Vestrum in Deum et ejus Eccliam Zelum et Favorem; ex quo

¹⁾ Az ev. ref. hitv. kolozsvári főtanodája levéltárában levő egyszerű másolathól.

promotioni Divinae gloriae, et incremento Regni Christi Jesu, in Nra etiam Provincia prospicere volentes, Vtro labore et pro Nobis facta intercessione apud Celsissimos et Praepotentes Ordines, certa et publica Beneficia, in rationem Nror in Academia Vtra Studentium pro eor. Sustentatione sint collata. Quandoquidem vero, ex singulari Dei misericordia, et amoris ejus in Nos ubertate, tantas inter Gentis Nrae, vicissitudines, diversos armor. strepitus, Collegia et Gymnasia, pro erudienda Juventute Scholastica, adhuc in Patria Nra supersint; Collegium videlicet Reform. N. Enyediense, Collegium Reform. Claudiopolitanum, Collegium Reform. Patakino-Albense, Gymnasium Reformatum Areopolitanum et Agropolitanum, cum Scholis minoribus, ex quibus, in primis Collegiis, pro ampliori necessarios. Studior. incremento publicis muniti Literis Testimonialibus solent ad Vtram mitti Academiam; Quos cum dolore intelligimus, Vtro labore parto aut abuti Beneficio, aut illud cum praejudicio et damno Fratrum praevertere, Quas et his similes Nos tollere volentes difficultates, Piam et Sanctam Nram Vobis Significare volumus intentionem; Ne abhinc sine Ecclesiar. et Collegior. Reform. apud Nos Supremor. Curator. publico Testimonio, et venerabilis Supremi Consistorii Autoritate quispiam ex quovis dictorum Collegiorum recipiatur; Sed qui a Nobis sine discrimine Collegiorum de vita, moribus et Studiis recommendabitur; Quae Nostra intentio, Nra cum consolatione, Beneficii Vtro labore parti continuatione, et si fieri possit augmento in vestri etiam cum vergat pii Zeli promotionem, et Nostror. Studentium diligentiam excitandam, ut Vobis placeat, obnixè rogamus. Quod et indubitato a Vobis sperantes, secure abhinc praefato cum Testimonio a Nobis, ad Vos mittemus, qui Vtro adjuti Beneficio, Studiis in Academia Vtra incumbant iis, quae ad emolumentum faciunt Eccliar. Nostrar. expectantes interea benignam et Favorabilem Vtram resolutionem, et Vos Divinae Commendant. protectioni, manemus

Obbligatissimi et addictissimi Servi
Stephanus Vesselényi Scrae Caesar. Regiaeq. Mttis in Trannia
Consiliarius Intimus, Statuum Praeses, Cottus Szolnok Mediocris Supr. Comes.

Paulus Comes Teleki mpra.
Andreas Sz. Kereszti, Scrae Caesar. Regiaeq. Mttis in Trannia
Consiliarius Intimus et Magister Protonotar. m. pr.¹⁾

¹⁾ A Kolozsvári *ev. ref. főtanod*-i levéltárában levő *eredetiből*, melynek keltezése hiányzik, de egy hátrább következő, hasonló tárgyú iskolagondnoki határozat az 1717-ik évből valónak gyaníttatja, egy más adat pedig jan. 21-kére teszi.

CCXXXVIII.

[1718.]

a) Henter Gáspár által a kolozsvári róm. kath. Seminarium számára tett 2000 r. forint alapítvány szabályozó feltételei.

Bis mille et quadringentos florenos ungaricales, sive duo millia florenorum Rhenensium lego in honorem duodecim Apostolorum pro fundatione vestitus duodecim orphanorum; ita, ut praefata summa Viennae aut alibi per Admodum Rndos Patres Societatis investienda, et ab iisdem Patribus procuranda, pro capitali serviat in perpetuum, et ex annuo centum viginti florenorum germanicalium Interesse, sive in communi studiorum Seminario, Claudiopoli vestiantur viridi, sive prasino panno Coronensi, vulgo, *kétszer ványolt* dicto Alumni ad hanc vestitus fundationem admittendi, qui *Henter*-iani vocari debebunt. Admittantur autem huc ante omnes filij Haereticorum, praecipue Arianorum, conversi, aut convertendi, attamen oriundorum ex comitatu Hunyadiensi habeatur major respectus, cum praefatam pecuniam ex maternis bonis ibidem situatis acquisiverim. Orphani isti sint vere orphani, id est Patre, vel Matre, aut utroque privati. Non sint tempore admissionis minores annis novem, vel decem, neque, si majores quam annorum quindecim, aut sexdecim erunt, vestiantur, sint omnes filij indigenarum; non tamen sint muti, surdi, caeci, manci, mente capti, ulcerosi, aut alij Studij vel opificio inhabiles. Frequentent Scholas societatis et ejusdem disciplinam observent. Exemplar praesentis fundationis transumatur, et reponatur ad Archivum Albensis Capituli pro rei perpetua memoria, [nisi Reverendis Patribus Societatis id contrarium videretur], nullum attamen jus habeat Capitulum, aut ullus alter in praedictam fundationem inspicendi, inquirendi, aut de eadem ullo modo disponendi; hujus etenim totalis administratio committitur a me bonae conscientiae hominibus Societatis Jesu; hac tamen adjectâ conditione: quod si vita durante annuo praefatae summae Interesse indigerem, administretur mihi quotannis illud sine difficultate et defectu.¹⁾

b) Az előbbi alapítvány iránt költ felvilágosító levél.

Reverende in Xsto Pater Rector.
P. C.

Reverendissimus Dominus Henter deposuit apud me 1-a Aprilis pro R. P. Rectore 2000 sive duo millia florenorum Rhenensium, Quos ut R. P. Rector quantocyus levet, enixe rogo. Cambj, seu transmissionis hujus summae modum ego hic needum invenio, cum omnes malint externis pecuniam suam habere depositam, nisi fors R. P. Rectori placeret, hanc ipsam summam apud civitatem hujatam investire. Speciem monetae significare non possum, quia non vidi, traditi enim mihi sunt sacci omnes obsigilati.

Quantum tamen videtur, est ea potissimum in Marianis, polturis vel

¹⁾ *Mike S. hiteles másolatról vett példányából.*

grossis etc. Accludo autem absolutam mentem Reverendissimi circa hanc suam foundationem, in testamento suo expressam, et ex originali, quod voluit, et mihi tradidit, transumptam. Accludo praeterea literas R. P. Superioris Cibiniensis mihi inscriptas, sed per errorem, credo, videntur enim ad R. P. Rectorem sonare; Item alias militis, fratris Chartularij R. P. Rectoris, qui me continuo molestat ratione eliberationis suae, maxime, cum propediem Regimen St. Amourianum sit discessurum, et ego ipsum in hoc puncto nequeam juvare, Atque his me demisse commendo, unaque felicissimum terminum Quadragesimae cum Subsequente jucundissimo Alleluja, et Paschali tempore ex corde precor, qui maneo

Coronae 4. Aprilis 1718.

Reverendi Patris Rectoris
Servus in Xsto
Sigismundus Talhaim¹⁾

CCXXXIX.

[1718.]

Báró Mártonfi r. kath. püspök által az unitáriusok négy házának átvételéről s az azok birtokába beigtatásáról kelt jelentő-levél.

Litterae Introductoriae et Statutoriae in quatuor domos ab Unitariis receptas Anno 1718.

Nos, Martinus Horváth Primarius, Johannes Baumgardus Regius Judices, caeterique Jurati Senatores Liberae Regiaeque Civitatis Claudio-politanae. Damus pro memoria per praesentes significantes, quibus expedit Universis et singulis has nostras visuris, lecturis, legi audituris, quod cum nos Anno praesenti, Millesimo Septingentesimo Decimo Octavo, die vero quarta mensis aprilis, pro faciundo Causantium judicio moderativo, in Curia sive domo Senatoria nostra Civitatis una in tribunali rite consedissemus, extunc Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Dñus Georgius Martonfi Liber Baro de Karczfalva Episcopus Transylvaniensium, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Excelsi Regii Gubernji Transylvanici Consiliarius Intimus, Praepositus Sancti Stephani Protho-Martyris de Castro Strigoniensi et Orodienſi, A Diaconus Nitriensis, Metropolitanae Strigoniensium Canonicus, necnon Inelyti Comitatus Albensis Transylvaniae Supremus Comes etc. etc. exhiberi jussit quemdam Instantiae suae Libellum, ejus verbalis Continentia lingua nostra vernacula talis erat: Tekintetes Nemes Kolosvári Tanáts! Nékem joakaro Uraim! Mivel Felséges Urunknak kegyelmes Gratiájából Unitarius Uraiméktől ő Kegyelmeiktől, az Collegium és más házak elvételén és az Catholica Religionak conferáltatván, az minthogy már ő kegyelmek resignálták kezemhez én nékem, és hogy az Nemes Városnak rendes szokása observáltassék, kérem nagy betsülettel az Tekintetes Nemes Tanátsot, hogy még ma maga tagjai közül rendelne olyan személyeket, a kik engemet introducálnának és státuálnának azon házakban. Mely joakarattyát a Tekintetes Nemes Tanátsnak én is meg-

¹⁾ Mike S. hiteles másolatról vett példányából.

szolgálni igyekezem minden alkalmatosságokkal, maradván a T. Ns Tanáts-
nak igaz joakaro szolgája: Mártonfi György, Erdélyi Püspök m. pr. Quem
Libellum debito cum respectu percipientes, votoque praetitulati Illustrissimi
ac Reverendissimi Domini Exponentis satisfacere satagentes, statim et de
facto e medio Nostri amplissimos D. Georgium Vizaknai et Johannem
Handsáros Juratos Senatores nostrae Sedriae, cum Notario publico, ad
Statutionem et Introductionem juxta antiquam Civitatis Consuetudinem ac
Legum Juriumque nostrorum Observantiam ad praemissa fideliter pera-
genda exmisimus et expedivimus, qui exinde ad nos reversi, concordi-
ter peractae Introductionis ac Statutionis Seriem retulerunt hoc modo:
Qualiter ipsi Anno et Die praenotato in praesentia Status Catholicae
Religionis Expressorum seu Illustrissimi Domini Dni Michaelis Mikes
Comitis de Zabola, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis in Transylvania
Consiliarii Intimi, neenon Illustrissimi Domini Domini Ladislai Mikola
Liberi Baronis de Szamosfalva Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis in
Transylvania Sedis Judiciariae ac Tabulae Regiae Assessoribus praetitu-
latum Illustrissimum ac Reverendissimum Exponentem primo-primum in
Scholam, situatam in foro publico nostrae Civitatis parte occidentali in
vicinitatibus a meridie Illustrissimi Domini Ludovici Nalátzi ab una, a Sep-
temtrionali domus Plebaniae ab altera existentibus, inde transeuntes ad
duas domos lapideas in eadem parte fori publici situatas, unam videlicet
iterum penes domum Plebaniae, alteram vero angularem, per quam itur ad
Plateam Rapularum, hinc demum exeuntes ad domum Quartarum, in Platea
Pontana parte Orientali, a meridie Ampl. Domini Georgii Vizaknai, a
Septentrione Circumspecti Joannis Komjátszegi vicinitatibus introducentes,
easdemque cum cunctis Utilitatibus ac Appertinentiis quibusvis nomini-
bus vocitatis ad easdem pertinentibus, ac pertinere debentibus, cum suis
veris et antiquis limitibus tenendam, possidendam statuissent, secundum
Leges et Constitutiones Nostrae Civitatis praemissis omnibus adminiculis,
processuum ordinibus, ac solitis Ceremoniis, nulloque tunc coram ipsis
tempore Statutionis vel etiam ex post immediate subsequentibus integris
quindecim diebus, Contradictore vel alio quovis modo in Contrarium pro-
testante coram Nobis comparente; quocirca Nos quoque eorundem pro-
cessum in vigore relinquendo, in hujus rei fidem ac testimonium praesentes
hasce Literas Civitatis Nostrae Majoris Sigilli munimine roboratas jurium
praememorati Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini Exponentis,
Successorumque Universorum uberiolem futuram ad Cautelam dandas
duximus et concedendas, prout damus et concedimus communi justitia id
exigente. Datum in Curia seu Domo Nostra Senatoria Colosvariensi, Die
post peractam Statutionem, ac Introductionem decima quinta ejusdem
Mensis et Anno praespecificato.

Ad Mandatum Ampliss. Senatus Extradatum per Jur. Civitatis
Notarium [L. S.] Stephanum Pataki m. pr.¹⁾

¹⁾ *Visitatio Canonica* Anno 1822. peracta 235—237 ll.

CCXL.

[1718.]

III. Károly király és fejedelm rendelte Kolozsvár borbeviteli kiváltságának a lehetőségig kímélése iránt, hogy a miatt a város meg ne romoljék.

Copia.

Carolus VI^{us} DEI Gratia Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, Princeps Transilvaniae etc. — —

— — — Remonstratum denique per nos Fidele nobis Gubernium, Controversiam: qualiter nimirum praescripta Civitas nostra Claudiopolis, Introductionem Viri Extranei, pro particulari ac Domestica Comitum, Baronum ac Nobilium, dum videlicet illuc irent, aut pro ratione negotiorum ibidem commorarentur, Filiorumque eorundem ibi studentium, ut et Collegii Romano-Catholici necessitate, iteratis licet, iisque sufficienti rationum pondere fultis Requisitionibus tentata: Privilegii sui tenorem et Fidelia servitia allegando non permetteret, quod attinet: Mandamus Clementer Regio nostro Commissario, ad futura, universorum Fidelium nostrorum, totius fati Principatus nostri Statuum ac Ordinum Comitia delegando, ut Ille adhibitis nonnullis e vestri gremio Consiliariis, controversiam hanc Amicabiliter et quidem ita componat, quo liceat praescriptis Praetendentibus pro statu et ratione Personarum suarum Vinum Extraneum fine praedicto inferre, *Limitative tamen, ne scilicet exinde Civitas praedicta ruinetur.* Quae Compositio, si casu quo succederet, Injungemus Eidem Regio nostro Commissario, ut is quoque plenariam super hac re Matti nostrae submittat Informationem Transmiss. Vienna. Ex Concellaria Aulico — Transylvanica. A. 1718. et pariat. die 25-a Maji. A. 1720 ¹⁾

CCXLI.

[1720.]

Henter Gaspár végrendelete kivonata a kolozsvári r. kath. Convictusnak tett 2000 magyar forint alapítványáról.

Extractus Foundationis duorum millium Ungaricalium ²⁾ Florenorum, factae et testamentaliter Legatae a Reverendissimo Domino Gasparo Henter, Anno Domini Millesimo Septingentesimo decimo Nono.

2-o. 2000, Sive bis mille florenos Ungaricales ab Admodum Reverendis Patribus Societatis investiendos et procurandos lego ita, ut ex annuo

¹⁾ E kivonati *másolatot* ez alakban Kolozsvár város tanácsa 1730. 582. sz. alatti panaszos felirata mellett adta be a kir. kormányzékhez, borbeviteli kiváltságában magát megtartatni kérve.

²⁾ A megelőző két oklevélben *rénis* forint van írva; ez tévedésnek látszik.

eorundem Interesse alatur in perpetuum, in prima ut vocant mensa, vestianturque honeste Franciaco, aut Cibiniensi melioris notae panno in Claudio-politano Convictu unus Alumnus in Familia mei nominis oriundus, qui si Studiis aptus non inveniretur, assumantur, aplicenturque Adolescentes aut Filiarum Henterianarum Filii aut e materna Linea mei Consangvinei; His autem etiam non inventis, admittantur ad Fundationem istam adolescentes Nobiles Indigenae optima Expectationis, praecipue Haereticorum Filij conversi, uel convertendi, secundum Prudens et Sanctum RR. PP. Societatis Judicium; tales attamen, qui Ecclesiasticum Statum amplecti velint et desiderent et ex Claudio-politanis Scholis ad Tyrnavienses, si fieri potest, ad Philosophiam et Theologiam in Tyrnaviensi Academia absolvendam Transmittatur.

Transsumptum est hoc punctum ex ipso
Originali Testamenti per me Martinum
Demeter Canonicum et Custodem Cathedra-
lis Ecclesiae Albae Carolinae.

Anno Domini 1720 die 23-a Januarii m. pr. (P. II.) ¹⁾

CCXLII.

[1720.]

Fazékasak czélszabályai.

In Nomine Domini.

Constitutiones et Articuli Pro Honorabili Ceha Artis Figuline, ab Amplissimo Magistratu Claudio-politano roborati et Extradati. Nos Joannes Handsaros, Judex Primarius, Gregorius Vizakuai, Joannes Sz. Lászlai, Joannes Baumgardus, Georgius Rediger, Josephus Kurtany, Joannes Erdélyi, Michael Szappanos, Andreas Mezei et Franciscus Teleki, Jurati Senatores, Libere Regieque Civitatis Claudio-politani, Damus pro memoria Universis et Singulis has Nostras visuris presentibus, quam futuris posteritatibus Nostris. Quod Anno Millesimo, Septingentesimo, Vigesimo Die 18-a Marty dum in Domo nostra Senatoria pro Tribunali, una rite Consedissemus, extunc Nobilis Ceha Artis Figuline Priores et Magistri Cives honoratissimi Ceu Michael Perlaki, Stephanus Budai senior, Stephanus Lonai, et Daniel Csehi, humillima Instantia, in presentiam Nostram venientes, eadem Instantia humiliter exposuerunt. Qualiter in eadem Ceha inter Seniores et minus seniores, ut et Novitios jam Ceham ingredientes, Certa Litis Controversia orta, et mota fuerit multum denique a Veteratis Ordinibus deviasse, a Constitutionibus declinasse, Unde Magistratus tanquam Caput Ceharum in Nostra Civitate existentium inter eos etiam faceret bonos Ordines, Regulamenta, perpetuo duratura et in posterum in Suo

¹⁾ *Mike Sínvör híjjesített másolatról vett példányából.*

vigore observatura, Certisque Articulis distincta, Quorum Instantiam et petitionem pro Justo accipientes, Siquidem Ordo sit Anima rerum et in Unaquaque bene ordinata Republica alterum Ornamentum Ceharum bone Constitutiones: Communi Voto et suffragio iisdem duabus in Pergamine existentibus, a piis Nostris Predecessoribus datis et exhibitis Ordinibus ac Constitutionibus infra scriptos Articulos concessimus, Sigillique Nostre Civitatis Majoris munimine corroboravimus, uti sequuntur.

Art. 1. Végeztetett, hogy ez a Betsületes Céh három rendben legyen, ugymint Eoregek, leültek és fennszolgalo Ifjak, az Eoregek száma lészen hat persona, s hetedik a Notarius, a kik közül kettő leszen az Unio és Natio szerint Céh Mester, Négye számvevő és a Hetedik Notarius, Leültek pedig mostan Coustitualtatnak négyen, hogy ha pedig meg szaparodnanak es fenn szolgalo Ifju Mester Emberek találkoznak négyen, tehát a Leültek száma meg lehetett hat personabol alljon, ugy mindazonáltal, hogy addig le nem Ulhet, mig a mester Asztalt meg nem adja.

Art. 2. Az Unio penigh tartozik Három Religio szerint álló Officiali-sokból, ugy, hogyha Catholicus a Feo Czeh mester, Reformatus legyen a második Czeh mester es a Notarius Unitarius, s így következendőkeppen a Változás szerint, az három Religion forogjanak a Tisztségek, s köztök Circulatio legyen.

Art. 3. Az Valasztasnak pedig terminussa hagyatik az eddig valo Usus szerint mindenkor Ujj Esztendő után valo első *Regelő* ¹⁾ hétfőre.

Art. 4. A Czeh Mester pedig mindenkor ugymint Innep előtt kett hettel, ugy Sokadalom előtt is tartozzek Tablat jartatni.

Art. 5. Mikor a Czeh Mester Tablat jartatt, mivel vagy eo Felsege szolgálattyaiból, vagy Biro Vr parantsolattyaiból, vagy Czehnek bizonyos ellkerülhetetlen szükségeiben kívántatik, ha ki az Orára be nem jő, büntet-tetik Dr. Tizenkettő.

Art. 6. Hasonlokeppen ha kinel a Tábla megrekedne es ell nem jár-tattná, rendszerént mind maga személyében büntettetik, mind miatta ell maradt Mester Embereknek büntetesen, Tizenkett-kett pénzeken marad külön külön.

Art. 7. A Czeh Mesterek, ugy Dekánok, történik hogy magok Eletek keresetire excurrálnak, mely meg lehet, de hir tétel nélkül, az az mig magok helyet képekben valot nem hadnak, ell menni ne merészellyenek, külömben az illetének mind a több Mester Embereknek tött kárt meg fizetik, mind penigh egy forint büntetésen maradnak, Ezután penigh a Leültek közül az Első lészen az, ki az Város Munkájára veti az Mester Embereket rendel minden személy válogatás nélkül.

Art. 8. Minthogy minden Rendek között a jo Rend Lelke minden dolgoknak, az isten parantsolattya is azt tartván, hogy kinek kinek illendő tisztességét megadgyuk, tehát midőn ez betsületes Czehnek öszvegyülése lészen, mind az Oregek egymásnak, mind az Ifjak egymásnak illendő tisz-

¹⁾ Egy másolatban így volt írva: *reggelő*.

tességet megadgya, és midőn leülnek, kiki az maga rendelt helyire Üllyön, Az Ifjú Mester Emberek fenn ályanak, a Szollást engedgyék az Czéh Mestereknek, azután az Öregeknek, az Ifjak pedig kérdve szollyanak, de akkor is nem indulatból, sem haraggal, kiáltozassal, és kezének gestálásával, hanem tisztességesen, más szavát meg ne kaczagja vagy tsufollya senki, Ülő helyéből szoljon, s ha panaszsza vagyon, úgy adgya elő. Külömben az illetlen szokert és gestalasert toties quoties büntetessék cum dr. 12. ha pedig esküszik, és valamellyiket megtanálná szidni, büntetessék egy forintig. A Káromkodást penigh adgya által a Czéh Mester Director Urameknak.

Art. 9. Ellenben penigh az Öreg Mester Emberek is semmi alkalmatlan dolgokra okot ne szolgáltatassanak, se magok másokkal ne veszekedgyenek, se rossz példát ne adgyanak, Ifjakot, Inasokat, illetlen magok viselésere ne kenszerittsenek, hanem jó példával magok rendekhez keppest viselleyek magokat, külömben a fenn meghirt büntetés azokon duplas leszen. A ki pedig meltatlan Vádot teszen másut, és idő előtte kiviszi a Czéhbol, büntetessék más fél forintig, az Apellatio penigh mindenkor megengedtetessék.

Art. 10. A két Czéh Mester midőn választatik, azon hitre obligállya magát hivatalának végben vitelére, a mellyel a Városhoz köteles, de az lato Mester hittel formaliter obligaltassék.

Art. 11. A Lato Mester Ember minden Héti Vásáron, Szeredán és Csötörtökön az ki rakott műszereket meg visgállya, úgy sokadalom napján is, és a rossz égetettlen Edényt bé vitesse, minden Engedelem nélkül azt fellirván, egy rossz edénynek lészen büntetése 15 pénz, a ki pedig be nem akarja vinni a rossz mivet, a Czéh Mestereknek meg jelentvén, egy forinttal büntetessék meg; ellenben pedig ha a Lato mester minden Héten meg nem visgállya az Arukat, toties quoties büntetetik a Czéh Mesterektől dr. 50 sokadalomkor pedig, ha ell találva tisztit mulatni, egy Forinttal.

Art. 12. Ha valamely Mester Ember a Város Munkájára vettetik és vakmerőkeppen ell nem megyen, szót nem fogad, és miatta a Czéh Mesterek vagy Dekanak kergettettnék, tehát az olyan Mester Ember minden engedelem nélkül büntetessék Három forintig.

Art. 13. Mikor valamely Mester Ember Inast akar szegodtettni, migh a feo Czéh Mesternek hirt nem teszen, addig Mihellyibe be fogadni nem szabad, mellyett ha valaki tselekednék, büntetése egy Forint.

Art. 14. A mely Inas Mesterségre akar állani, mindenek előtt tartozik bizonyossá tenni, ha igaz nemes Agyból született és tisztességes Szülektől, ez meg lévén két Hétiig tartsa az Mester Ember, és az Inasnak ha fog tetzeni a Mesterség, kétt hét mulva szegöttesse be, Idegennek aprod Esztendejében lészen Három egész Esztendő, Czéheli Mester Ember Gyermekének fél ennyi.

Art. 15. Ha valamely Inas fellfüvalkodván, Mesterségét felben hadna, tehát ha Három Holnapokig vissza nem megyen, ujjolag kövesse Aprod Esztendeit, hanem ha a Czéhvel és Gazdájával megedgyezik.

Art. 16. Hogy ha penigh valamely Mester Ember más Inassát elhitegetné, azt kitanulván, az a Mester Ember büntettetik meg kétt forintokkal, az Inas penigh tartozik vissza menni előbbeni Gazdájához.

Art. 17. Az Inasnak beszegödtetésekor penig a Tábla jártatás jussa Dr. 3 Szegödség pénz fl. 3. Három, a Collatio penig állyon egy veder Borból, Három tál Etekből, Item kett darab Sültből, es egy fejer Öreg kenyérből. Ez a Collatio penig illeti a Vénséget. Ezen beszegödteteskor penig tsak kétt Czéh Mesterne légyen az Inas szegödtető Gazdaszszomnyal.

Art. 18. Kitöltvén az Inas tisztessegesen Aprod Esztendeit, mikor felszabadul, az Legények közzé iktattatik, a Tars pohár lészen Hat forint, vagy Hat forintbol allo Collatiobol, [igy] melynek kett forintyát a Czéh Mesterek ellvévén, a Czéh Ladájában tegyék, négye az Iffjuságé légyen. Ez penig mindenkor az Atya Mesternél Celebraltassék nem masut, Aszszony Ember penigh tsak az Atya Mester Felesége, az fell szabadult Legény Gazdaszszomnyával légyen. Egyebekben az Legényekről ez előtt irott Articulusok helyben hagyattattnak.

Art. 19. Ha valamely Mester Ember más Legényét ell hitegeti akármu szín alatt, büntetése egy forint lészen.

Art. 20. Kantár Legénynek pedig az Atya Mester Műhelyt ne adgyon, hanem a ki Tanulo levelet mutathat.

Art. 21. Valamely Iffju Czehben akar allani, elsőbben Kétt Hetig a Czéh Mesternél lakjék, hogy Remekjét jobban készithesse, de a Czéh Mester tsak Etekkal tartozik az illyetténnek.

Art. 22. A Remek tsinálás es bemutatás elsőbben légyen az Eoregek előtt, a kiknek akkor a Remekező Legény egy forint ára jo akarattal légyen, nem többel, a Remek penig áll Hét darab Eszközből, ugymint 1-mo. Negy Vedres főző fazék. 2-do. Négy Vedres Vajnak valo Kanta. 3-tio. Egy Vedres Tál. 4-to. Egy vedres Aballo. 5-to. Egy Vedres hajtott száju Kantso. 6-to. Egy vedres Bugyagos Korso, rosztas [talán *rostélyos*] két füllel. 7-mo. Egy két száju Pohár félejteles, két füle légyen. Ennek penig büntetese, ha ki meg nem tsinállya, egy darabtól Száz Huszon Ött penz.

Art. 23. Az czéhben valo Allás Collatioja az egész Czehet illeti, melyben eddig sok disparitas lévén, mostan tetszett minékünk, hogy ez is pénz számra Computaltassék, es a modo in posterum lészen fl. 20 ∞ Husz uforint, vagy annyi pénz érő Collatiobol [igy], mellyet a be álláskor tartozik letenni, ebből a vénké f. 9. Le ülteké fl. 7. Iffjake flor 4. Ezen Collatioban penigh a kett Czéh Mesterné légyen, más egy Czehbeli Mester Ember feleségével.

Art. 24. Ezek utan következik a Mester Asztal, mely az ide alabb meg irtt Articulusok szerint Limitaltatott ad flor. 12 Tizenkett forintra, avagy annyi érő Collatiobol, mellynek nyoltz forintja a Vénségé, Négye a Leülteké, es a modo in posterum így observallyanak eo Kegyelmek, a Bástyá pénzt penigh a Czéh Ladájában tegyenek.

Art. 25. Mig a Mester Asztalt nem praestallya valaki, addig le Ültt Mesterek közé nem számláltatik, es a ki elebb praestallya, azé lészen a prae-

cedentia, de elsőbben megh kell az olyan Mester Embert kínálni, és Kétszer napozni, azután Harmad izben, ha le nem teszi, Ugy lehet másnak praecedálni, Ugy egyéb Collaciokbann is kétszer meg kínáltassanak, harmad izben sem cselekedvén, másnak Offeralhattyák.

Art. 26. Midőn valaki Le ülő Mester Embernek következik, az Collatioja álljon Hat forint ára költségből, melyet akár pénzül tegyen le, akár Collatioval praestallyon, fele a Vénségé, fele a Le Ült Mester Embereké lészen.

Art. 27. Mikor végre az Öreg Mester Emberek között állittatik, a Számnevőségben elsőbben, azután Czéh Mesternek is Választatik, szabad jó akarattya szerent, ha készített Egy Asztalt, melly áll Három tál Etekből, Kett sültből, Egy Főzőg Kenyérből, és egy Veder Borból, mind kett rendbeli, [iggy] mely Collatio illeti tsak a Vénséget, nem mást.

Art. 28. Külön Külön Asztalt Tartsanak a Vénségnek, külön Asztalt a leülteknek, külön az Ifjak penig azután üljenek, mikor dolgokat végeznek.

Art. 29. Hasonlóképpen az Aszszonyok is külön Asztalul ülnek, egy Ifju Mester Ember szolgálván, hanem mikor minden Munkájokat ell végezték s öttek is, Egy kétt pohár Bort Köszönhetnek az öregek reájok. Az Approbb Collatiokbann a kétt Czéh Mesterné légyen, az Nagyobbakban meg lehet három Aszszony Ember, de magokat az Aszszonyi rendet illető tisztesseggel visellyék, különben ha ki Veszekednék, az ferje büntettetik, Első vetkezésért dr. 60 Másodikért dr. 100 egy forintal.

Art. 30. A Büntetések penig ezután fell ne osztassanak, hanem teteszenek a Czéh Ládájában, es ahoz senki hozzá ne mérészelljen nyulni, hanem az olljan pénz a Czéhnek Közöséges szükségire fordittassék, akkor is egyenlő akarattal, melyről minden Esztendőn tartoznak a Czéh Mesterek számot adni.

Art. 31. Szám vetelkor a Szám vevők Kétt forint ára költséget magokra, a közönségből tehetnek mindenkor, de a Le Ült Mester Emberek között is Kettő légyen a szám vételben.

Art. 32. A Vásári, Sokadalni proventusnak penig harmada lészen a Czéh Mestereké, kétt részit penigh a Czéh Ládájában tegyék fogyasztás nélkül.

Art. 33. A Piaczon szépen Árullynak, edgyik a Másik helyit hir nélkül be ne rakja, ha penigh ki ez ellen tselekeszik, büntetése lészen Dr. 25. A ki penigh megh tsufollya a Lato Mestert, pirongattya, büntetése lészen Dr. 50-ven mindenkor.

Art. 34. Ha ki Kantár Munkát Árulna, vagy Kantár Mester Ember találtatnék Kemence rakásban, vagy Kantár Eszközből dolgoznék, tehát T. Biro Úr erejevel ell vetessek Torvény szakattaig.

Art. 35. A Sokadalom Napján Külső fazakasoknak is szabad edényt Árulni, de ha Harangozás előtt Árulna, tehát elhordattassék, és ha a Tanács Vétkesnek itéli, kétt része a Tanácsé, Harmada a Czéhé légyen.

Art. 36. Senki is a más Ember Kemence Munkájára ne menyen, hanem ha azzal a Mester Emberral meg edgyezik, különben megbüntettetik egy forintig.

Art. 37. Ellenben ha ki fell fogadott Munkájára rá nem megyen, és a Miveltető Ember panaszra megyen az Czéh Mesterre, tehát toties quoties egy forintig büntetessék.

Art. 38. Senki is a más ki tisztított Agyagját ell ne vigye, különben ha kitudodik, mást kelletik ásatni és egy forintal meg is büntettetik.

Art. 39. Ha valamely Mester Ember a Városrol ell megyen, Eszteni-dönként szolgáltatasson be a Czéhbe dr. 13. mellyet ha elmulatna három Esztendeig, és helyes okát nem adhatna, tehát vissza jövőn, fél fizetéssel álljon be ujjolag.

Art. 40. Minthogy az ittas Ember hamaréb meg szokott akármin indulni, és abból sok veszekedések lehetnek, tehát a ki Asztal közben vétkezik, asztalkor a Notarius tsak jegyezze fell, és más nap jozon fővel tegyék az Itéletett es büntetést.

Art. 41. Ha fogna kívántatni a Bastyára valo menetel és valaki a maga rendit ell mulattya, tehát toties quoties büntettetik cum Dr. 50-ven.

Art. 42. Minthogy keresztényi kötelességünk az, hogy a ki Életiben megtiszteltetik, halálában is megtiszteltessék, ha halála történik, tehát az Ifjak Kimennyenek Sirásni, a Ki ell mulattya, büntetése lészen dr. 24 Huszon Négy pénz.

Art. 43. A Temető Kertben ha ki alkalmatlan szót talál szolni a Sir földin, büntetessék cum dr. 12. mely az Ifjaké.

Art. 44. A Temetésre menvén, elsőbben a Czéh Mester házához mennyenek mindenek, a kik penig ell mulattya, büntetése dr 12.

Art. 45. A Temető Eszközök álnak a Koltos Mesternél, mellyeket senki maga Usussára ne fordíttson, sem koptasson, különben mást kell venni és maga Személyeben is büntettetik egy forintal.

Art. 46. Ha Mester Embernek találkozik Halottya, egyebbel nem tartozik, Egy közönséges kenyérrel, Egy főzéssel és Három Marjással.

Art. 47. Külső rendbeli Embernek temetvén, tudniillik Céhen kívül valonak, fizetések lészen Három forint, Egy főzés, egy Kenyér, Ha Borbeli jo akarattal lészen valaki, állyon szabadságokban. A Köszöntő pedig lészen a Le Ülteknék elsője.

Utolsszor. Mindezeket így vevén jo rendben, ha valamely Mester Ember ezen fenn megírt Articulusok ellen kétt három izben vétkeznék, és a Czéhvel nem gondolna, tehát akár Öreg Mester Ember, akár Ifju légyen, a Czéh Mesterek T. Biráuknak által adgyak, hogy az illetén jo Társasságot háborgato Emberek keményen megbüntettessenek, sőt mint meg veszet Tag, a Czéhből is kirekesztessék; Hogy ha penigh magok a Czéh Mesterek találkoznak olyan Házártosságnak, veszekedésnek szerző okainak, verekedők, mást bestelenítő Szidalmazoknak, tehát az egész Czéh megtalálván a Tanácsot, es bizonyos delegatusok küldetvén ki, Comperta rei veritate, medio etiam tempore Tiszteket amittállyák es keményen megbüntettnek.

Melly fenn megírt Articulusokat és ezen Czéhnek jo rendben valo vételét, mi is Ventillalván, és jobbnak e szerint találván, örökké e szerint meg-

állo rendül és Törvényül adtuk ki nagyobb erősségnek Okaért Városunknak Nagybobbik petseti alatt, a fenn meg irtt Esztendőben és Napon, az mi szokott Közöséges Tanátsházunkból.

Ad Mandatum

Amplissimi Magistratus //

Extradatum per Juratum Notarium

Stephanum Pataki mpr. ¹⁾

CCXLIII.

[1721.]

Az akadémiákra menő ev. reformált ifjak püspöki megvizsgáltatása s ajánlólevelöknek a főgondnokok által is aláíratása, valamint egy főtanodából a másba felvétetésök főgondnoki, illetőleg főtanácsai szabályozása.

Becsülettel valo Szolgálatunkat ajánlyuk Kegyeltek.

Sok Consideratiokra nézve discourálván az Consistorium az Acade-miákra feles számmal menő Ifiak Statusa felől, determinate vegesztetett, és kegyelmetek is Fraterne intimaltatik, hogy a modo in posterum tsak egy Deakk is Commendatoriát kegyeltek úgy ne adgyon, hogy maga Inspector Curatorával is Subscribáltatni ne tartozzék, azt pedig osztán immediate azon becsületes Diák vigye T. Püspök Uramhoz, holott is Praeprimis exami-naltatván Tudomány s erkölse iránt, ha ott is méltónak találtatik, Re-versalist adgyon kgyllkk arról, hogy okvetetlen Pappá leszen, nem külső Emberré [az mint sokaktól defraudaltattunk] és pro 2-do, hogy ha Isten szerencsésen meghozza, Erdélyben jó vissza Ministeriumra, nehogy a mit Erdélyben kéreget s congerál, másutt szolgálja meg; ezek iránt l-kötván magát, úgy extrahállyan T. Püspök Uramtól is Commendatoriát, melly mellett az Reformatus Urakat, Fő Rendeket meg találhassa, külömben Publi-caltatott in Consistorio, hogy effele Commendatoria és Censura nélkül ké-regető Déakokk Senki egy pénzt se adgyon. Másodszor. Sokszor történik még az is, egy Collegiumból másba által menvén valamely Deák, akkár-mely Notorius legyen, Commendatoria nélkül recipiáltatik, azt is azért kegyeltek interdicálly s szorgalmatosan réa vigyázzon, hogy az nélkül senkit se recipiállyon, Sőt az Commendatoriájokat is Candide, kedvezés nélkül expé-dialtassa. In reliquo Isten oltalmában ajánljuk kegyelteket. Claudiopoli ex frequenti Congregatione Consistorii Supremi 6 Julij 1721.

Kegyelmetek Jó akaró Attyafiai

Az Erdélyi Reforta Ecclesiák s Colleg. Fő Curatori

Vesselényi István mpr.

Kemény László mpr. ²⁾

¹⁾ A volt főkörmányszéki levéltárban levő eredetiről vett hica alos másolatból.

²⁾ Az ev. ref. hitv. kolozsvári főtanodájának levéltárában levő eredetiből.

CCXLIV.

[1724.]

A száz papok megerősítési díját [Census Cathedraticus] illető okirat.

Circa censum Cathedraticum notanda occurrunt Sequentia.

1. Censum percipiunt immediate ipsi P. P. Regentes in festo S. Georgy M. vel circa illud, BIRTHALMINI apud Superintendentem Lutheranicum [*sic*].
2. Ante festum S. Georgy aliquot Septimanis scribit aliquis Regentum Superintendenti, ut Pastores moneat ad comparandum cum pecunia, Sequē infallibiliter comparituros insinuent.
3. Prout crescit, vel decrescit Valor Aureorum et Imperialium, Sic et Census Cathedraticus crescit vel decrescit.
4. Per Imperiales intelliguntur, ut dicitur, Solidi, idest hoc tempore duos Rhenenses florenos valentes.
5. Taxam suam quisque deponit vel in Specie notata, vel aequivalente moneta, quod si aliquis in solvendo deficiat, suplet alius ex eodem Capitulo.
6. Uxori Superintendentis ob expensas in nos factas datur aliquod honorarium in pecunia, sed exiguum.
7. 200 Ungaricales dantur Patri Rectori titulo hospitalis, reliqua Summa dividatur aequaliter inter Convictum et Seminarium.
8. Veniunt universim tempore Collectionis aurei 930, marca argenti Viginti tres, Imperiales Solidi ducenti quinquaginta septem, praeter florenos Ung. 100, quos a parte alio tempore praestant tria Capitula, Coronense nimirum fl. 40. Cibinense 20. Szász-Városiense 40. Hinc ex tota Summa percipit Domus una fl. Hg. 2864 de [narios] 50.
9. Szász-Városiense Capitulum circa octobrem quotannis dat suam taxam; Cibiniense et Coronense deponit simul pro annis pluribus praeteritis; reliqua Capitula dant anticipato, sic intelligendo, ut Summa, quae datur hoc anno 1724, sit taxa arendae Anno 1725 percipienda. ¹⁾

CCXLV.

[1725.]

Halászek ezéhszabályai.

Nos Johannes Handsaros Primarius, Paulus Pater Regius Judices, Johannes Szent Lászlai, alter Johannes Baumgardus, tertius pariter Johannes Erdellyi, Franciscus item Teleki, Georgius Boros, Michael Tatrosi, Stephanus Pataki, Andreas Kolosvari, Gabriel Szölösi, et Georgius Kolosvari

¹⁾ *Mike S. hiteles másolatrol vett példányából.*

Jurati Senatores Liberae Regiaeque Civitatis Kolosvár. Damus pro memoria per praesentes, Quod cum nobis publicorum Civitatis Nostrae negotiorum ac aliarum ingruentium necessitudinum causa rite congregatis. Cives nostri Artem Piscatoriam exercentes, suplici suo Libello significaverint, quatenus iidem jam per Dei gratiam in eum excrevissent numerum, et multiplicati essent, ut unam ad instar reliquarum in hac Civitate Ceharum honestam constituere Societatem accomodisque sese invicem continere Regulamentis et dirigere necessarium haberent: rogantes simul, ut eosdem novae fundationis Cehae suae Articulorumque et Regulamentorum, dirigendis suis Commembris in posterum perpetuo valiturorum Compositioni, decentemque in ordinem et Seriem compactorum Sanctioni auctoritate Nostra Magistratuali providere dignemur. Qua de causa deputatis ad eorum petitionem legitimam, exmissisque e nostro Senatorio numero peritis, ad idque sufficientibus Commembris Ampliss. Dominis Francisco Teleki, Stephano Pataki, cum jurato pro tunc Civitatis Notario D. Paulo Pater, certorum et convenientium Articulorum compositionem, compositorumque in unum Systema colligendi modum recommendaueramus. Quibus quidem laudabili industria Anno Millesimo septingentesimo Vigesimo primo Die 1-a Mensis Februarii id ipsum rite perficientibus, et nomine supradictorum Piscatorum Civium nostrorum repraesentantibus, tandem certa quaedam Regulamenta, Ordines et Articulos, Societati eorundem convenientes ipsis iisdem et eorundem successoribus ac Posteritatibus, pro legibus et Consuetudinibus perpetuo valituros — vicissim rogarunt nos, ut eosdem et eadem Auctoritate nostra Magistratuali roborare, confirmare et in iisdem eosdem fovere, manutenere dignemur. Quorum quidem Articulorum et Constitutionum Regulamentorumque tenor et verbalis continentia Hungarico idiomate sequitur in hunc modum:

Articulus I. Az miképpen minden tisztességes Társaságnak meghmradására egyik kiváltképpen való fundamentum a bizonyos rend, ugy ebben az Halászi Czehben is megkevantatik egy első vagy Fő Czeh Mester, és más egy Vice, avagy Második Czeh Mester, kik is a Czehnek kiváltképpen való dolgaira s igazgatására szorgalmatosan vigyázzanak, egyenlő akarattal választatván alternatim minden két esztendőben az Nationak és Relligiobeli Unionak observatioja szerint, ugy, hogy ha egy rendben léssen az Fő Czeh Mester Catholicus, a Vice Czeh Mester legyen Reformatus, vagy Unitarius, ugy következésképen mindenkor observáltassék az megállott praxis, mely observaltatik a Tanátstól, Notarius pedig ezek mellett légyen a két Czeh Mestereken kívül az harmadik Relligiobol, ha találtathatik alkalmas subjectum mindenik Tisztségre, in casu vero necessitatis adhibealtathatnak egy más mellé két egy Relligion levő Személyek is.

Artic. II. A szemmel látott és tapasztalt dolgok bizonyítják, hogy az Ifjaknak elméjek nem annyira elő láthatók, mint öregeké, erre nézve szükség ezen Halász Czehben is lenni hat személyekből álló Vénységnek, kik is az Czeh Mesterekkel együtt igazgassanak Czehékbeli minden nehezebb dolgokat, és az Ifjaknak jó példa adással, oktatással praeaealjanak, mely Vénység

közzül választassanak mindenkor az két Czéh Mesterek, a fellyebb megírt Unio és Relligio szerént.

Artic. III. Ezen fellyebb declarált Czéh Mesterek és Vénség mellett az több Iffjakból álló társaság közül légyen mindenkor egy fenn szolgáló Dekány, a ki azok között első légyen, ki is mintegy keze s lába a Czéh Mestereknek és Vénségnek, az Czéh rendire tartozó minden jó parantsolatokban tartozzék hiuen és szorgalmasan eljárni, minden zugolodás nélkül, kemény büntetés alatt.

Artic. IV. Az Czéh Mesterek és uénség közt a közönséges Czéhet illető dolgoknak expedálására választassék az Iffjak közzül egy arra alkalmas író Deák vagy Notarius, ki is akár Uénség gyűlésének, akár az egész Czéhnek confluxussának idején mindenkor tartozik, minden Czéh javára nézendő dolgokat consignálni és úgy a Uénség, mint az Iffjuság részére egyaránt, és egyenes szíuel szolgálni.

Artic. V. Valakik fenn circumscribált Személyeken kívül lésznek, mind azok Iffjuságnak társaságokban légyenek mind addig, míg a Uénség száma köziben bé mehetnek rendes uton, az mikoron is tartozik Uénségi Collatioval, a ki bé mehet, ugymint két forinttal, fél ejtel éget borral és egy mézes pogácsával.

Artic. VI. Valaki Czéhet akar követni ha tsak fél esztendeig is, elsőben legény számban légyen és szolgáljon, és valamikor az Czéh könyvben magát bé iratja, egy forinttal tartozik, egyébbel nem. Mikor penig egész Czéhbeli ember lészen, és az Iffjak közzé benéttetik, akkor tartozzék remekkel egy uestő halóval, és egy öt karikára készített Varsa halóval, e mellett Collatioira egy ueder borral, egy fejer kenyérrel, egy oldal petsenyéuel, egy fazék étekkel, és egy tál jó féle hallal.

Artic. VII. A Czéhnek légyen két koltsokkal nyíló egy jó záros Ládája, melyben a Privilegium és Czéh jövedelmei álljanak, tartassanak Számadásra, és azon Ládának egyik Kolcsa álljon az első Czéh mesternél, a másik kolcsa az Vice Czéh Mesternél, kik is az Czéh Notariussa nélkül az Ládában ne nyuljanak, hanem az Notarius előtt légyen mind az Czéh jövedelmének bététele, mind kiuétele, hogy azokat consignalhassa számadásra az egész Czéh képében.

Artic. VIII. Az egész Czéhet illető jövedelem különösen consignáltassék, az Uénséget különösön illető hasonloképen külön, és a mi a Uénséget csupán illeti, abban az Iffjuságnak nintsen része, ugymint: Vénség Collatióban, Inas szegödtetésben.

Artic. IX. Minden Czéh Mester változáskor az Czéh Mesterek tartozának számot adni, a Czéh jövedelméről és expensáiról, mely számuételre az egész Czéhtől választassanak az Uénség közül két Személy, Unio és Relligio szerént, úgy az Iffjuság közül is a Notarius mellé egy személy, szám szerint négyen, a kik is igazságosan vegyenek számot mindenekről.

Artic. X. Valakik penig ezen Czéhben lesznek, mindenek az ő rendeket megtartsák. Vének is az Iffjaknak illendő betsületeket meg adják, a

szollást mindenben a Czéh Mestereknek és Uénségnek engedjék, valaki pedig vagy a Czéh Mesterek ellen vagy egyéb Czéhbeli Társa ellen illetlen és betstelen szoval szollana, vagy egymást hamissolnák, hazutolnák, vagy annál is inkább veszekedést inditanának, az olljanak mind amnyiszor, valamennyiszer tselekednék, 25 öt pénznel, ha az dolog nagyobb volna, többel is meg büntetessenek egy forintigh.

Artic. XI. Ha kik együtt valo halászasoknak idején, egymás ellen hasonlo Uersengést, veszekedést, vagy alkalmatlan dolgokat inditanának, legottan azon halászatnak helyén szabadság lészen Czéh Mester hírével az olly Személyt érdeme szerint megbüntetni, ha pedig nagyobb lészen a dolog, a Czéh eleibe tartozzanak vinni és ott ellene Töruényt az Articulus szerint láttatni, ha pedig a Czéh Authoritását excedálná, a Magistrátusnak törvény tételére kötelesek lésznek előadni.

Artic. XII. Minthogy az halászat dolgában a Kolosvári T. Magistratus, nevezetesen T. Biro Uram, Németh és Magyar Uraktól ő Nagyságoktól sokszor requiraltatik, ezen Társaság is mint más Czéhok a T. Magistratusnak és Biro Uramnak engedelmességgel légyenek, és halat a szükséghez képest elegendőt comparaljanak, várva mindenkeron adminisztrált haloknak illendő árrának kész pénzül meg fizettetését a Magistratustól. Mindazáltal Város szükségében Télben, nyárban egyenlőképen tartoznak hűségesen személy válogatás nélkül halászni, és a ki nyárban nem halász, télben is annak nem lészen szabad halászni. Ha pedig Biro Uram parancsolván a Czéh Mesternek vagy Dekáynak halászat iránt, és abban magát valaki opponálná, az olly személy toties quoties 50 pénznel büntetessék engedelem nélkül, és azon kívül pro sua possibilitate az megbüntettetett halat is tartozzék quo citius szerezni, az fogott halakot penigh mind addig tartoznak magok gondviselése alatt bárkáokban tartani a közönséges szükségre, míg a Magistratus pro diversis occurrentiis kívánnya tartatni, vagy eladásra szabadságot tettszik kiadni.

Artic. XIII. A Czéh Mesterek a Czéh Tábláját rendre jártassák, személy válogatás nélkül igazságoson, mely ellen ha vétkezni tapasztaltatnék a Czéh Mester, ugy szintén, ha valaki a Táblát el fordítaná, toties quoties büntetessék Denar. 12. Ha ki pedig a Tábla járásra nem comparealna, helyes mentsége nem lévén, az is büntetessék Denar. 12. Ha kinek tselédgyét találja a Tábla, maga mezőre lévén, tartozik az órára előhívni a Cseléd.

Artic. XIV. Kolosvár Várossának határán valo folyo vizeken ez okáért másoknak senkinek szabad nem lészen kereskedésre, vagy pénzen valo eladásra halat fogni, az Czéhok Halászokon kívül, maga ételére mindazáltal a Városi rendtől valo halászat meg nem tiltatik, ha kit pedig tapasztalának, hogy pénzre halászna, vagy is árulná az határon fogott halait, tehát a Czéhbeli Halászoknak szabadság adatik az ollyanoknak mind haloknak, mind halászo szerszámoknak Biro hírével való elvételére, melyek is [igy] válorok szerint két része a Magistratusé, harmada a Czéhoké legyen.

Artic. XV. Maszlaggal halászni pedig indifferenter senkinek szabad nem lészen sub poena Confiscationis; úgy serio reája vigyázzanak, hogy egyéb rendbeli emberek is az Város vizén maszlaggal ne halászszanak; ha kit pedig azon deprehendálnának, az olly személyt adgyák bé a Magistratusnak.

Artic. XVI. Senkinek is a Czéhos Halászok közzül meg nem engedetik, hogy hallal kereskedő idegen személyektől halakot vásároljanak nyereségre: úgy szintén tiltatik az is, hogy az olly idegen halas embereknek halait, se magok, se Feleségeik ne áruljanak [így], se házanként az olly halakot el adni ne hordozzák kemény büntetés alatt.

Artic. XVII. Az Magistratus vagy Biro Uram hire nélkül az kolosvári határon nem lészen szabad folyásából a vizet más felé fogni, és ha mikoron elfogásra valo szabadság engedtetik is az halászat kedvéért kevés ideig, minek utánna halászatjokat azon helyen elvégezik, tartozzanak ismét azon előbbi válujára a vizet vissza botsátani kár nélkül, a viz elrekesztését pedig úgy tegyék, hogy betsületes gazdáknak örökségeiknek azzal kárt ne szenvedzenek, külömben a kárt tartozzanak megfizetni.

Artic. XVIII. Valamikor pedig halászatjokat gyakorlják, a Város élő berkeit senki ne merészelje vágni vagy égetni sub poena fl. 3. az megaszott fákból mindazáltal szabad lészen halászni, czövekeket tsinálni, és télben valo halászatyoknak az hideg ellen valo könnyítésére ugyan az aszuságból tüzet is rakni, de haza hozni semmiképen meg nem engedtetik sub poena.¹⁾

Artic. XIX. Az Czéh Mesterek és Dekány szorgalmatosan gondot viseljenek arra, hogy Bárkákban mindenkoron kiválogatás nélkül friss és eleven halak legyenek, a mineműek találtathatnak, kivált gyűlések alkalmatosságával, hogy azoknak fogyatkozása miatt a Magistratusnak ne legyen tribulatioja, melyeket is valamig az Biráknak kívántatik, házokhoz vagy egyebüvé elhordani nem lészen szabad sub poena fl. 3.

Artic. XX. Az halakot illendő és nem fellel [így] valo árron adgyák, melyre is igen szorgalmatosan reá vigyázzanak a Czéh Mesterek, melyben is ha ki exorbitaltatni tapasztaltatik, nemtsak hala confiscaltatik, de annak felette keze is feltiltatik.

Artic. XXI. Két Láto Mesterek legyenek választatva, kik is mind az több halász Társainak, mind az idegen embereknek ide hozattatott halaikat szorgalmatosan megvizsgálják, hogy valamiként vagy Maszlagos, vagy megbüszhetett halakot ne áruljanak, melyeket is ha találának, a Magistratusnak hirt tévén, confiscalják, sőt afféle halakot a Városon is deponalni meg nem engedtetik, kiknek is az ide halakot hozó idegen Személyektől [ha hordoval vagy káddal lenne az halak soksága] Denar. 12, ha pedig kevesebb [így] az halak, proportionaliter kevesebb lészen Salariumok.

Artic. XXII. Valaki az Czéhes Halászok közzül halászo szerszámját el akarja adni, tartozzék elsőben is a Czéhbelieket vele meg kínálni, és ha azok közt Árossa nem találkoznék, annak utánna idegennek is szabad lészen

¹⁾ A büntetés mivolta s mennyisége nem volt kijelölve.

eladni, akar kinek is kérésére pedig szabad lészen hálókot illendő árráért készíteni.

Artic. XXIII. Ha valaki közölők vagy tselédjek közöl meg tanál halni, azt tartozzanak eltemetni, az Iffjak a Sirt meg ásván, a test vitelben az öregek is rendszerint tartoznak segitni. A keserves penig, ha ételbéli jo akarattal nem lehet, adjon hatvan pénzt Denar. 60. Ha ki penig közölők a temetésre elő nem állana, az büntetessék meg 12 pénzig. Ha penig idegent temetnének, attol lészen Taxájok másfél forint, melynek egy forintja tétessék az Czéh ládjában, ötven pénze légyen az Iffjak számokra való.

Artic. XXIV. Ezen Articulusoknak bizonyos punctumjai alatt lészen az Halásznék is, kik is ha engedetlenségben vagy veszekedésben, vagy idegen embereknek halainak el árulásában, vagy egyéb alkalmatlan magok viselésekben tapasztaltatnak, azoknak Férjek toties quoties az Articulusok szerint büntettetnek meg helyettek.

Artic. XXV. et Ultim. Hogy penig Kolosvár Várossában levő minden Czéhes Halászok ezen felljül megirt Articulusok és Regulamentumok szerént jobb moddal igazgattathassanak, és continealtathassanak, tettzett az Magistratusnak, az Halász Czéh Mestereinek, és az egész Czélnek felette, maga szeme és Personalissa gyanánt mindenkori Inspectorul e medio Sui Városunk per diversa abhinc tempora fungalo Tiszt. Király Biráit praeficiálni, kiknek is hatalmokban lészen az Articulusok s magok halászi Mesterségek ellen vétkezőket, vagy magokat tenere opponalo személyeket pro ratione et qualitate delicti ad flor. 3. megbüntetni, mely büntetésnek két része légyen az fungalo Tiszt. Inspector Uramé, harmada az két Czéh Mesteré, rá vigyázzván mindazáltal ex sufficienti sua peritia a Tiszt. Inspectorok eo kegyelmek, in modo et qualitate puniendi a Magistratus Jurisdictionjában ne involalljanak.

Nos itaque quum praerecensitos Articulos et Regula menta tam Consuetudinibus et praxibus Civitatis Nostrae consentanea, quam pro Emolumento Communitatis proficua, Juribusque pariter eorundem congruos et conformia deprehenderimus, eosdem et eadem quoad omnia Puncta, Articulos, et Continentias, ratos, gratos et accepta habentes, pro specificatis Piscatoribus et eorundem posteritatibus universis valituros acceptavimus. approbavimus et confirmavimus promittentes, Nos, omnia in illis contenta tam nos ipsos observare, quam per alios in Civitate Nostra observari facere: Prout acceptamus, approbamus et confirmanus, harum Civitatis Nostrae Sigillo majori munitarum vigore et testimonio Literarum mediante. Datum in Libera Regiaque Civitate nostra Kolosvár inque Domo Senatoria Die Decima Octava Mensis Junij Anni Millesimi Septingentesimi Vigésimi Quinti.

Ad Mandatum Amplissimi Senatus

[P. H.]

Claudiopolit. Extradata per Jur. Civit. Notarium

Georg. Füzéry m. pr. ¹⁾

¹⁾ A halász czéh leveles ládjában levő, könyvalaku s a város veres viaszba nyomott nagyobb pecsétével erősített eredetiből.

CCXLVI.

[1725.]

Az unitáriusok b.-magyarutczai főtanodája keleti telekrészének megszerzéséről való eserelevél.¹⁾

Mi aláb meg irt személyek mindketten Nemes Kolosvármegyében Kolosvár Várossának hites Szolga Biráji Adgyuk tudtokra mindeneknek az kiknek illik. Quod in hoc Ao Psent 1725 Die 27-ma Mensis 9-bris Midőn volnánk hivattatva Ns Kolosvármegjében Kolosvár Várossában Belső Monostor Vczában az Északi Seriessen, az Tiszt. Vnitaria Eccēla Házához, mellyben actu Ns Erdely országában levő Tiszt. Vnitaria Ecclesiának Superintendense Tiszt. Várfalvi Pálfi Sigmond Vram eő Kglme lakik, az holott is jelen lévén az megirt Vármegyében és Városban lako becsületes személyek, vgy mint edgy részről mint eladó fél Nzetes Kövendi Dániel Vram; más részről pedig, mint Ns Erdely országában levő Tiszteletes Unitaria Ecclesiának Érdemes Tiszt. Superintendense Várfalvi Pálfi Sigmond Vram; ugy a Kolosvári Tiszt. Vnitaria Ecclesiának és Scholának Érdemes Curatora Nzetes Teleki Ferencz Vram; az holott is jelenté emlitet Kövendi Daniel Vram eő kglme, hogj sok rendbeli Adosságtul obrualtatván de kivált az Idegeny nemzetektül, mellyeknek megadására nem leven Capacitássa, kényszerittetet édes szüleiről eo keglmére devemiált Magjár Vczában az Északi Seriessen situaltatott Kő Házát Cserében bocsátani, hogj ezen Cserében által bocsátott Háza mellé, az melly pénzek által adatni fognak, abbol Creditorit excontentállhassa, de ezen pénzel sem fizethetvén ki Creditorit, kényszerittetet kölesön felkérni, praetitulált Ecclesiakk érdemes és Tisztelendő Superintendensetül, Tiszt. Várfalvi Pálfi Sigmond Urtól, és az Kolosvári Tiszt. Vnitaria Ecclesiának érdemes Curatoritol Nzetes Teleki Ferencz és Szakál Ferencz Vraiméktól eo keglmektől kölesön felkérni Száz Magyar forintokat, azon édes Attyáról deveniált Háza mellé Cserében adott Szigyárto Szabo István Vram háza felére, minthogy másoktól sem kaphatott, hogj mind ezen ptensio, mind mások Impetitioja alol absolvaltassék, Tehát kényszerittetett eladova tenni Ns Kolosvármegjében Vgjan Kolosvár Várossában Belső Magjár Vczában az Északi Seriessen, Napkeletről Szappan vezára bévezető Sikátor, Napnyugotrol pedig ugyan az Tiszt. Vnitaria Schola szomszédsági között levő Házát, mellyet ez előtt a megirt Summáig zálogban adott vala az praetitulált Ecclesia érdemes Curatorinak, hogj ezen sok rendbeli Adossaginak megfizetésére lehessen Capax emlitet Kövendi Daniel Vram, az megirt es fen Circumscribalt Házzal edgyikünk vgy mint Nánási Rác Ábrahám által legitimo modo meg kínáltatta volna legelsőben is Testvér Attyafiát Kövendi György Vramot, ugy Nemzetes Jövedécsi alias Kolosvari András Urt és Feleségét Osiszar Katha Asszonyt; kik is mindketten

¹⁾ *Szent-Abrahámi Mihály* ily czímet irt e levél külső felére: „*A kolosvári Unitar. Schola sikátor mellett lévő szegelyetéről való levél.*“

Attyafiai Jussokrol lemondván szabadossan eladni engedék, mellyel viszonttag Jure Vicinitatis az praetitulált Ecclesia képiben meg kinaltatvan az említett Tiszt. Ecclesia Érdemes Superintendense Tiszt. Pálfi Sigmond Vram es Nztes Teleki Ferencz Vram eo Kglmek qua Curatorok s szomszédok, mint-hogy előb is eő kglmekk volt zálogositva, kik is mindketten ex Incumbentia Suor. Curatoratum rola le nem mondván, Jure vicinitatis az meg irt Eccles számára megtarták, in et pro fl. Vngh. 175 ∞ idest száz hetven öt Magjar forintokon örök áron, örökössön, Melly summa pénzből legelsőben is mikor ezen Házat zálogositotta, akkoron Száz Magjar forintokat levált Kövendi Daniel Vram, azután pedig per partes az mint mi előttünk referalá eo kglme fl. Vngh. 42 ∞ idest negyvenkét Magjar forintokat paratis usualibus levált; az residuumot penig in psenti most et de facto meg olvasvan ptitulált Tiszt. Várfalvi Pálfi Sigmond Vram eo kglme, ugjmint fl. Vngh. 33 ptactus Kövendi Daniel Vram is levalá; Minekokaért ez ideig birodalmában levő fen Circumscribalt Házát cum suis veris limitibus ad eandem pertinentibus az praetitulált Ecclesiának Kövendi Daniel Vram is Fiurol Fiura, Nemzetségről Nemzetségre azon Jussal s proprietassal valo bírásra, usualasra örökössön per manus is bocsátá mint tulajdonát, nullum Jus, nullamque Dominij proprietatem sibi suisque haeredibus reservando; Sőt pro majori rei robore Illyen Evictiot is vállalá magára és Successorira említett Kövendi Dániel Vram, hogj az említett Tiszt. Ecclesiát ezen mostan által adot Háznak békeséges birodalmában minden legitimus Impetitorok ellen proprys sumptibus et fatigys törvény végéig megoltalmazza; mellyet ha nem Cselekednék, Cselekedni nem akarna, vagy nem Cselekedhetnék, ugj szintén hogj ha valamelyik fél az ptitulált Contrahensek között ezen mostani Compositiot violálná vel in parte aliqua valami ptextus alatt, tehát az Constans az Inconstanson Virtute Literar. nostrar. mediante exclusis omnibus Juridicis remedys Száz Magyar forintokat exequaltathasson, még is az Contractus in vigore megmaradjon, In duabus Judicibus, tertia vero parte parti Constanti Cedendo, Melly alkalmon mindkét részről megedgjezven, alkahnokat kéz beadással, áldáskivánással, áldomásitallal is Confirmalván ratihábealanak, Melly dolog mi előttünk ez szerint menvén végben, Mi is irtuk és adtuk ezen Testimonialis Levelünket pro uberiori futur. Cautela Contrahentium fide nostra mediante Subscriptionkal és peesétünkkel is Corrobor. Signat. Claudiopoli Ao, Die, Locoque in pmissis.

I. Correcta per eosdem.

Idem qui supra.

Nánási Rácz Ábrahám m. pr. [P. H.]

Philipovics Dániel m. pr. [P. H.]¹⁾

¹⁾ A magyar unitárius egyházközönség kolozsvári főtanodája és főtanácsa levéltárában levő eredetiből.

CCXLVII.

[1726.]

Ádamosi Hunyadi Ferencz és neje Almási Borbára tiltakozó ellenmondása a kolozsvári ugynevezett „Mátyás király“-féle háznak a város részére eladása tárgyában. ¹⁾

Nemes Kolosvármegyében Kolosvár városában lako Hunyadi Ferencz és felesége Almási Borbára, ki volt leánya néhai tiszteletes Almási Gergely Mihály uramnak, feleségétől, nemzetes Czegezi Ilona asszonytól, ki volt leánya néhai Czegezi, Czegezi Ferencznek, mely Czegezi Ferencznek testvér attyafia volt néhai Czegezi Margit, mindketten pedig voltanak édes gyermeki néhai idősb Czegezi Mihálynak; mely említett Margit volt felesége néhai idősb kolozsvári Dálnoki János uramnak, kinek fia ugyan említett Czegezi Margittól, ifjabb Dálnoki János, kinek leánya néhai Dálnoki Clára, kinek leánya nemzetes Járai Pápai Istvánné, Jóó Borbára, néhai urától ifjabb Jóó Mihálytól; solelni sub protestatione tesznek ez ide alább specificalando dologban ily Contradictiot.

Esett bizonyosan értésekre az protestans Contradictoroknak, hogy említett Jóó Borbára asszony megemlített férjével Pápai István urammal megegyezett akarathol Kolosvármegyében Kolosvar városában az *Óvár* kapun belől azon házat, mely eo kegyelmére jure successorio deveniált volt, mely is vulgo hivattatik *Mátyás király háza-félének*, cum omnibus ad se pertinentibus, terris scilicet arabilibus, foenetis, piscinis etc. ugy az várban, ugyan az említett háznak végiben lévő sütő házat, boldog emlékezetű királyoktól azon házra és hozzá tartozókra perpetuo jure kegyelmesen adott és conferáltatott szép privilegiumival együtt kilencz száz magyar forintokban [a mint a Contradictoroknak esett értésekre] perennali jure eladta és elvásárlotta nemes Kolosvár várossának, maximo damno et praejudicio Contradictorum, semmi amonitiót vagy törvény szerint valo kinalást nem praemittálván, holott az venditorok ő kegyelmek praedecessora, néhai említett Jóó Mihály Uram feleségével, Dálnoki Clarával megegyezett akarathol említett Czegezi Margittól deveniált ugyan czegezi rész portioját Nemes Aranyos székben Czegezben eladván, az árrát hozta be Kolosvárra említett Mátyás király háza-félének építésére, még is nulla praehabita legitima ammonitione, említett venditorok eo kegyelmek eladtak, Melyről iterum atque iterum Solenniter protestálnak a Contradictorok, ne sit serum quovis tempore magok legitimus successioján az abalienált házat, ugy ahoz tartozó akarminemű bonumokat juxta proportionem divenditionis adaequato pretio rehabeálni magoknak, posteritassoknak és successoroknak, akár együtt város kezinél találtassanak az eladott jók, akár dispersim valamely privata personáknál. De quibus sic praemissis iterum atque iterum Solenniter protestantur Contradictores.

¹⁾ Látható KOLOZSV. TÖRT. I. kötete 410 és 557—560. lapjain tárgyalva.

Anno 1726 feria Secunda proxima post Dominicam Sexagesimae [febr. 25.] praesens Contradictoria Protestatio nobis exhibita, vivaque voce per omnia et in omnibus suis punctis et clausulis celebrata et ratihabita coram nobis —

Joanne Kmita m. pr. et Francisco Solymosi m. pr.

Requisitoribus Colos-Monostoriensibus.

Protestatoria Contradictio Nobilium Francisci Hunyadi de Koloscar et feminae Barbarae Almási taliter est expedita.

Nos Requisiteores Literarum et literalium instrumentorum, in Sacristia sive Conservatorio Conventus Monasterij Beatae Mariae Virginis de Colos-Monostro repositarum et locatorum etc. Damus pro memoria per praesentes : Quod nobiles Franciscus Hunyadi de Kolosvár ¹⁾, et Barbara Almási, Consors ejusdem, filia vero Reverendi quondam Michaelis Gergely Almási, de Homoród-Almás, ex nobili faemina Helena, pro tunc Consorte sua, filia nobilis quondam Francisci, filii nobilis pridem Michaelis Csegezi, senioris de Csegez, personaliter coram nobis constituti, per modum et formam solennis Protestationis et Contradictionis, exhibuerunt nobis et praesentaverunt Protestatatoriam quandam Contradictionem, Scriptotenus comprehensam, quam vivae etiam vocis oraculo per omnia et in omnibus suis punctis et clausulis nostri in praesentia celebraverunt et ratificaverunt hunc in modum : Nemes Kolosvar etc.

Conclusio

— — — — — solemniter protestantur Contradictores.

Super qua quidem hujusmodi Protestatoria Contradictione, nobis modo premisso exhibita et praesentata, vivaque vocis oraculo per omnia et in omnibus suis punctis et clausulis coram nobis, ut promissum est, celebrata et ratihabita, Nos quoque praesentes literas nostras Sigilli Conventus nostri autentici munimine roboratas, jurium praementionatorum Protestantium uberiores futuras ad Cautelam necessarias, extradandas duximus et concedendas, Communi justitia et aequitate Svadente, legeque ac usitata et antiqua consuetudine sic dictante. Datum feriâ Secundâ proximâ post Dominicam Sexagesimae. [febr. 25.] Anno Domini Millesimo Septingentesimo Vigesimo Sexto.

¹⁾ A kol. monostori konvent levéltárában levő *eredetiből*. A levélkeresők kívül az oklevél hátán az első tiltakozót így írják : „Franciscus Hunyadi de Ádámos.“

CCXLVIII.

[1726.]

Az unitáriusok b. magyarutezai főtanodája végében Erdélyi Boldisártól vásárolt telekről szóló szerző-levél.

Mi ugymint Sárosi Lakatos Györgj Juratus Centumvir és Philipovits Daniel, Kolosvár Városának edgjik hites Szolga Birája, mindketten Ns Kolosvármegjében Kolosvár Városának hites lakosi, ez ide alább meghirt dologban adhibitus Regiusok és jövendőbeli Tanubizonságok. Adgjuk tudtokra mindeneknek a kiknek illik: Quod in hoc Äo psti 1726 Die 6. Martj Midön volnánk Ns Kolosvármegjében Kolosvárt B. Magjar Uczáról Szappany uczára bé menő sikátorban edgjikünk ugjmint Philipovits Házánál. Az holott is jelen lévén a fen megh irt vágben és Városban lako btsts személyek, ugjmint egj részről Erdélyi Boldisár Ür, mint venditor; más részről Főtves Kötélvero Mihály Ür, a Tisz. Colosvári Unitaria Ecclesia Curatori képekben, mint Emptor, jelentvén eo kglmek mindkét részről mi előttünk minemü örökös alkalmat és vásárlást tettenek a praementionatus Contrahensek eo kglmek egjmás között: ugj hogj említett Erdélyi Boldisár Ür adá el a Praetitulált Unitaria Ecclesiának azon Ecclesia Scholában commoraló Deáki Hffiuság Habitaculumának megh bővítésére Ns Kolosvármegjében Kolosvárt Szappany Uczára menő Sikátorban ab Oriente ugjan a meghnevezett Sikator, ab Occidente Nemes Szathmári András Háza vicinitásában levő kis daraboeska, azon Scholára véggel nyuló Pusztá Fundussát örök árron, örökösön, irrevocabilter Praetitulált Ecclesiajához valo keresztyéni Szeretetiből in et pro fl. h. 9. dr. 60 ∞ kilencz magjar forintokon és hatvan pénzeken, mely Fundusnak is alkalom szerént valo árrát paratis usualibus a praementionatus venditor Erdélyi Boldisár Ür a Tisz. Unitaria Ecclak Tisz. Superintendensitől, Tisz. Várfalvi Pálffi Sigmond Uramtól percipiálvan, a Circumscribált maga tulajdon Fundussat a Praetitulált Ecclesiának per manus bocsátá Jure perpetuo et irrevocabili, nullum Jus. nullamque Dominii proprietatem sibi, suisque Successoribus reservando. Evictiot vállalván említett Erdélyi Boldisár Ür magára és Successorira, hogj ezen által adott Fundusocskának békességes birásában a Tisz. Praementionált Ecclesiát minden legitimus Impetitorok ellen Törvény végéig proprijs Sumptibus et fatigys megh oltalmazza, és minden rajta levő s lehető difficultásokat magára vállal, assecurálván mindenekben a Tisz. Ecclesiát, mellyet is ha nem cselekednék, cselekedhetnék, vagy cselekedni nem akarna; ugj szintén a mellyik fél ezen mostani Compositiot vel in toto vel in parte aliqua valami praetextus alatt violálná, tehát a Constans fél az Inconstanson Saltem vigore praesentium exclusis omnibus remedjs Juridicis fl. h. 5 ∞ öt exequaltathasson, melynek két része a Magistratusé, harmadrésze a Constans féle legjen, Salvis tamen permanentibus Literis Contractualibus. Melly alkalmon mindkét részről ez szerént mielőttünk megegyezvén, ezen alkal-

mokat kéz bé adással, áldás kívánással, ugj áldomás itallal is Confirmálák. Mely dolog ez szerént menvén mielőttünk végben, mÿs irtuk és adtuk ezen Testimoniálisunkat pro uberiori Cautela futura Praetitulátor. Dnor. Contractuum fide nostra mediante, Subscriptionkal és Petsétünkkel corroborálván. Signat. Claudiopoli. Ao, Die, Locoque pspecificatis.

Idem qui Supr.

Sárosi Lakatos György m. pr.
[P. H.]

Philipovits Daniel m. pr.
[P. H.] ¹⁾

CCXLIX.

[1727.]

Erdélyi r. kath. püspök br. Antalfi János tiltakozása a várostól zálogban birt némely jószágok más számára kiváltása ellen.

Én Liber Baro Antalfi János, Erdélyi Püspök, az magam és az Colosvári Catholica Ecclesia képiben és nevével Solenniter protestálok super eo: hogy in Anno diu praeterito 1667 az mely jószágokat vetett volt zálogban bizonyos summa pénzben Colosvár várossa az akkori Unitária és Reformatata Ecclesiáknak, az arrol inealt Contractusnak tenora szerint, ha azon Colosvár várossa, maga saját pénzével, sőt hasonló pénzzel, az minemü pénzt levált volt azon két Ecclesiától, mely pénzeknek speciesse az arrol inealt Contractusban declaralva vagyon, egyszersmind depositis deponendis, tulajdon maga számára akarja kiváltani: nincs ellenemre, secus penig arrol solenniter protestálok, ha per partes és nem egyszersmind akarja kiváltani, az egész zálogos Summát hasonló speciesű monetával nem exolválván, minemü speciesű moneták az Contractusban specificálva vadnak, és nem maga saját hanem mások pénzével, nem maga, hanem mások számára akarja kiváltani, in hoc casu az zálogot nem levalom, azon jószágokat nem remítálom sem magam, sem successorim, sem a Colosvári Catholica Ecclesia, nec modo nec deinceps successivis semper temporibus, minthogy azon zálogot adták volt az említett két Ecclesiák Isten dicsőségére congerált alamisnából az említett városnak, az Török Tatár rablása iránt valo magok megmenekedésért valo saczokban; az ineált Contractusnak tenora szerint én magam az Catholica Kolosvári Ecclesiával edgyütt legitime succedálván azon jusban, melly az kolosvári Unitaria Ecclesiától actu biratott, Kegyelmes Urunk s örökös Fejedelmünk eő Felsége kegyelmes collatiojából, azon jus most is actu tölem és az Kolosvári Catholica religiotól birattatván, melly protestationat az Meltóságos Gubernium Archivumában prothocolaltatván, az Mlgos Gubernium előtt elolvastatni, és nekem Secretarius Uram eo kegyelme subscriptioja alatt kiadattatni kívanom.

Claudiopoli, 17-a Juny 1727. Idem qui Supra.

B. Joannes Antalfi Episcopus Transylvaniensis m. pr.

¹⁾ A magyar unitárius egyházközönség kolozsvári főtanotája és főtanácsa levéltárában levő eredetiből.

Mellékelve volt ez Ítélet :

In Causa Illustrissimi ac Reverendissimi Liberi Baronis Joannis Antalfi de Csik-Szent-Márton, tanquam Episcopi Transylvaniae, atque ut Romano Catholicae, necnon per ingestionem Mathaei Batzoni et Pauli Pataki Reformatae Ecclesiarum Claudiopolitanarum Curatorum ut Actorum contra et adversus Prudentes ac Circumspectos Judicem Primarium, Senatores, totamque Communitatem Civitatis Kolosvár, ut Inctos, per Certificationem praefatorum, primo quidem Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi, deinde ingerentium mota, sic est

DELIBERATUM.

Világosan constálván : az arrol emanált Contractusban specificált Tarcsaházi határt juxta Punctum quintum az Király Rétivel, berkeivel, tóhelyeivel és minden appertinentiaival edgyütt Jure in pignoratitio, azon Contractusban specificált több Jószágokkal edgyütt, Kolosvár Városa cedálta volt az Unitaria és Reformata Ecclesiáknak, melly Contractusban specificált Jószágoknak, Puszta Praediumnak és egyéb appertinentiáknak is dimidietassa, actu biratik is, Felséges Urunk kegyelmes Decretuma és rendelt mixta Commissioja által, az mostani Méltóságos Püspök Urtól mint Ecclesia Curatorától; az más dimidietassa pedig az Reformata Ecclesiától, Jure hypothecario. Azért Justumnak ítéltetik, hogy azon Tarcsaházi határ, Király Réti, berkek, tóhelyek s egyéb appertinentiák annualis arendajok iránt az kolosvári Magistratus vagy újabb Conventiot inealljon a mostani Mlgos Püspök Urral és az Reformata Ecclesia Curatorival, minthogy károsnak tapasztalták eddig is az specificált Puszta Praediumért és rétért esztendőnként eddég adott Arendát; különben az gyakran specificált Tarcsaházi határt, Király Rétit az mostani Méltóságos Püspök urnak, tanquam Curatori Bonorum Ecclesiasticorum simpliciter remittálni tartozik az Magistratus, és Libera dispositioja alá is hagyatík az Püspök urnak, hogy a kinek akarja Arendaba adni, annak szabadon adhassa, avagy különben maga tulajdon usussára is fordithassa, ha a város nem akarná illendöképen megarendálni, nem tartván a város semmi just is hozzá, a modo deinceps usque ap depositionem Summae in pignoratitiae. Sőt tempore redemptionis, midőn ki akarná az Kolosvári Magistratus váltani is, hasonló igaz ligában vert igaz pondusu ezüst vagy arany monetával válthassa ki, a mint oppignoratitot volt: s nem is különösen, hanem egyszersmind letevén az egész summát a két félnek, úgy tartozzanak leválni s nem különben. Actum Claudiopoli. Die 17. Junii, Anno D. 1727. ¹⁾

¹⁾ Az országos levéltár erdélyi osztályában 1727. 182. sz. alatt levő eredetiből

UCL.

[1727.]

A kolozsvári r. catholicus plébánus és egyház között létrejött s a püspök és káptalan által helybenhagyott szerződés.

Anno 1727 die 28-a augusti Conventio Plebani Claudiopolitani et qualificatio ejusdem.

1-mo. Mivel regi Levelekből constal, hogÿ a Plébánusnak conferáltattott volt mind az egész dézmának negyed része, mind pedig a szent Péteri malom, most is ő neki visszaadatik, de ea conditione, hogy mind a maga Káplánját abból tartsa, fizesse, mind pedig a kis mestert, segrestyést és harangozót ő fizesse ki egészen.

2-do. Mivel itt az Ecclesia részéről is mindenkor Káplányt kell tartani, annak fizetése legyen az Ecclesiától, ha pedig a Plébánus tart annak asztalt, az Ecclesiától legyen azért a Plébánusnak ffrni Ungles 100 idest Centum, akár oltóság, akár drágaság legyen a hazában. Hasonloképpen az Ecclesia Cántorának is az Ecclesiától legyen az ő fizetése.

3-o. Mivel a dézma beszédésében quartásoknak kell lenni, és az Egyházfiainak is ottan kell fáradozni, ezeknek az ő fizetések legyen a közdézmából.

4-to. A mint eddig is a szöllők, szántóföldök, szénafehely a Plébánus possessiojában voltak, ez után is az övé legyenek.

5-to. Mivel a Plébánus nem fizettetett ki, ámbár egy esztendeig való fizetése az Ecclesiának maradjon, de a többiről fizetessék ki ugymint 600 for. Rhen.

6-to. Kezébe bocsáttatván a Plébánusnak a malom, az Ecclesia ne tartozzék építeni, hanem azt maga költségével curálja a Plébánus, hoc addito, hogy az Ecclesia erdejéből legyen szabad fát annak építésére hozattatni maga szekeren.

7-o. Mivel a Quarta ház az Ecclesiáé, ott a taligás lovak ne tartassanak, hanem a Plébánus tartsa maga Joszágán, maga szénájával, abrakjával, az idei szenának pedig fele, mely taligás lovak számára adatott, engedtessek a Plébánusnak, kit maga hozasson bé.

8-o. Ha a malmot nem curálná, és pusztulni hagyná a Plébánus, vétethessék el tőle, és ha hirtelen vagy viz mián, vagy valami véletlen casus mián meg romlanék a malom, tartozik a Plébánus megépíteni.

B. Joannes Antalffy Eppus Tranniae mp. (L. S.)

Martinus Demetrius Cath. Eccl. A. Carolinae Praepos. Major et Canonic. mp. (L. S.) — Ad haec omnia sancte observanda ego quoque obligo me (L. S.) Michael Szabo Plebanus Claudiopolitanus m. p.

Correcta: A Segrestyést és a Kissmestert az Ecclesia fizeti ki, és a harangozó pénz az Ecclesia része ő kegyelnk menyen. ¹⁾

¹⁾ *Visitatio Canonica Anni 1832.* című eredeti j. könyvből, a 127. lapról.

CCLI.

[1727.]

A fazekas czéh szabályainak módosításai.

Mi Szőlősi Gábor, Kolosvár Várossának Főbirája, Handsáros János Királybirája és az egész Tanács, hadgyuk emlékezetül az kiknek illik, hogy az felyebb előforgott esztendőkbén, az kolosvári betsületes fazakas czéhben a Vénség és Ifjabb mesterek között diversis vicibus beférkezvén hol egy, hol más rendbeli Controversiák és alkalmatlanságok, az ennek előtte kiadott Articuluskoknak vagy nem observálása, vagy azoknak némely részeinek egyfelé és másfelé való magyarázások miatt, minek utánna megsértődéseket a Vénség ellen azon fazakas czéhbéli Ifjabbak nekünk bemutatták volna kivált hét Punctumokban, azoknak megigazításokra deputáltak volt az elmúlt 1726-dik esztendőben die 22-da May Consenator betsületes atyánkfiait T. Teleki Ferentz és Pater Pál uramékat, cum jurato Civitatis nostrae Notario Georgio Füzéri, kik is kimenvén mensys Junii die 25-ta, mind az betsületes Vénségnek, mind az panaszo betsületes mestereknek pro et contra való propositioit, utrinque tött demonstratioit felvették, meghallgatták, ventilálták és ugyan az egész czéh hallatára is tött Correctiojokat is felolvasták és reportálták minekünk Serietim, melyeket in frequentia Senatus is felolvassván, a mi magunk Calculusunkat is annectálván, modo subsequenti ítéltük kiadandoknak, hogy mostantol fogva következésképpen tudgyák a betsületes fazakas Czéhnek minden tagjai azokhoz magokat alkalmaztatni, mely Punctumok rendszerént így következnek.

1-mum Punctum. Jollehet az közelebb compilált Articuluskok alkalmaztosságával a betsületes fazakas Czéh az ő Kegyelmek akkori mivoltok szerént, három Korban szakasztotta volt az Magistratus; mindazáltal részszerént ő Kegyelmek magok ahoz nem illendőképpen accommodálván magokat, részszerént pedig mostani mivoltok és meg szaporodások hozván magával, tetszett a Magistratusnak, hogy ezután ne három, hanem tsak két szakaszban légyenek, ugymint, nyolcz Számbol álló utolsobb Ifjak, az többi pedig mindnyájan leült Mestereknek neveztessenek, az Vénségnek eddig hat számbol álló különös szakasza találtatik.

2-dum Punctum. Az sokadalmok alkalmaztosságával szedetni szokott Látópénz, minthogy az Czéhnek közönséges jussával exigáltatik, nem illetheti tsupán tsak az Czéhmestereket; azon Proventnek azért két része a Czéh számúra sequestraltassék mindenkor számadásra, harmadrésze pedig légyen a Czéhmestereké az Látó Mesterekkel edgyütt fíradtságokért, ugy mindazáltal, hogy az Látó Mesterek is hitesek levén arra, igazán adgyák számban. Ez városi hat Czéhes Mestereknél találtatott hibás edényekért való büntetés egészen a Czéhé. Az sokadalomkor akármi rendbeli fogyatkozásokkal találtatott és Confiscált hibás edényeknek pedig két része az Magistratusé, harmada az Czéhmestereké az Látó Mesterekkel edgyütt. Az

Társ pohár adásban semmi része nem lehetett eddig is, ezután is nem léssen, hanem csak az, mint az 18-dik Articulus tartya, a Czéhé két forintya, négye az Iffjuságé, mely is nem 8, hanem hat forintok.

3-tum Punctum. Nyilvánóságos Articulus vagyon arról, ugymint az 30-dik, hogy az büntetések fel ne osztassanak, hanem számadásra az Czéh ládájában tartassanak. Melly Articulus szerint, az elkoborlott és ismét visszajött Inasnak megbüntetésit is az Czéhmesterek nem fordíthatták volna magok hasznokra, sőt authoritásokban sem volt, hogy az egész Czéh Consensusa nélkül recipiállyák, a minthogy sem Inast, sem Legényt az egész Czéh hire nélkül és akarattya kívül vagy ellen bé nem vehetnek, melyre nézve, az Inas beszegődtetésekor adatni szokott három forint is, az egész Czéhet, nem Privata Personákat illet, és azokrol is számot adni tartoznak a Czéhmesterek, megelégedven magok személyek iránt az determináltatott Collatioval.

4-tum Punctum. Minthogy az Czéh ládája az közönséges Proventnek és az egész Czéhet illető Privilegialis Leveleknek s bonumoknak Conservatiojára valo, melynek rendes gondviselésére és a Proventnek is jobb moddal a számadásra valo megtartására nézve rendeltetett az első Czéhmester mellé az ifjabbak közül a koftos mester, hogy minden scrupulus tolláltassék az egész Czéh szivéről, végeztetett, hogy semmiképpen a ládájába ne nyuljanak a Czéh hire és avagy csak nagyobb részében valo Confluxussa kívül, mely ládába bájáro minden Proventeket, mind betétetésekor, mind kivéteésekor feljegyezzen hitelesen és igazán az Notarius, tartván arra eszten-dőnként valo Laistromot, hogy az szerint számot is vehessenek az Czéhmesterektől.

5-tum Punctum. Mind Idősebbek, mind Iffjabbak a tisztességnek regulait magok előtt kötelesek viselni, ha betsületes Czéhbelieknek akarnak hivattni, melyre nézve minden indulatoskodás nélkül az Elsőbbek az Utolsóbbakat tartoznak elszenvadni, az Iffjabbak is az Idősebbeket megbetsülni. Ha valamelyik vétkezik, legottan a 8-dik és 9-ik Articulusok szerint, akar elsőbb, akar utolsóbb légyen, büntetessék a Czéh szabados voxából kedvezés nélkül.

6-tum Punctum. A Bástyá Pénzt, valami az új Articulusoknak emanatiojától fogva illetve a Czéhet, és kellett bémenni Czéh számára, in toto tartoznak Czéhmester uramék deponálni, és következésképpen is mindenkor conserválni, sehová nem distráhalni, sem valamely személyeknek magok hasznokra fordítani meg nem engedtetik az 24-ik Articulus szerint.

7-tum Punctum. A Czéhbelieknek egymás ellen valo motskos tselekedeteket, alkalmatlan, tsuf és tisztességtelen szollásokat, veszekedéseket, indulatoskodással egymás ellen valo kikeléseket egy néhány Articulusok tiltyák, Melyek ellen akár elsőbb, akár utolsóbb vétkezik, akár ittas, akár jozan korában, akár Czéh edgyüttlétében, akár mások előtt, és akármi nemű helyen, azt az Notarius panaszra, vagy látván s tapasztalván, tartozik magának igazán consignálni titkon az 40-dik Articulus szerint, mely feljedsz

ellen és annak idején senki a Notariust ne impediálja, hanem annakutánna adóügyék bé panaszul az egész Czéh eleiben büntetésre, melyhez magát tartani kiki esmerje kötelességének.

Annexum 8-vum Punctum. Az eddig hét personáktól percipiáltatott szokott Collatiók ezután is csak annyi personáké legyenek, melyekben az ordinarius két Czéh mesterek és Notarius a leültek közül rendre mindenkor magok mellé adhibeállanak négy personákat circulariter, míg végig elkerül, mindenkor az idősbeken vagy leülteken és ismét elől kezdvén. Azokra a Collatiókra való költség azután is csak annyi legyen és nem több.

Annexum 9-num Punctum. Az eddig elköltött egész Czéhet illető Proventek a fellyebb említett Bástyá Pénzen kívül amnistiában mennek és tolláltatnak. Az mostan Causált költség pedig az egész Czéh reditusából compensáltassék.

Pro Conclusionc. Mivel az egész Czéh jövedelme az egész Czéh hire s akarattya kívül sem az Czéh mesterek által, sem más privatus Czéhbeliek által sehová sem distraháltathatik, erre nézve szükséges, hogy az Czéh mesterek naponként és holnaponként jegyezzék fel: mikor? miből? mit percipiálnak? S hová? mennyit? mi okra nézve expendáltak? tsináljanak formalis Ratiót számadásra, és azon Rationak ventilálására, kettő az Idősebbek közül, ismét kettő az Ifjabbak közül minél értelmesebbek választásának esztendőnkét az Czéh közönséges Voxából, kik is szép világos Extractusban summáson, az egész Számadást, az egész Czéh eleiben adgyák Czéh napján, hogy mindezeknek szivekről tolláltassék az Czéh jövedelme és annak distraháltatása iránt való kételkedés, mely reditus és Expensák iránt, ha mi oly dolog találna fenakadni, melyet az Számvevők el nem igazíthatnának, vagy authoritásokban nem volna, terjesztessék az egész Czéh eleiben. Az Számadó Registrumok pedig a czéh ládjában megtartassanak szép rend szerént.

Mi azért a fellyebb megírt Punctumokat minden részeiben az mint megíratnak, helyeseknek itélvén, approbaltuk, rátificáltuk, és a betsületes Fazakas Czéhnek, ezután következésképpen való observálásra ki is adtuk Városunk kissebb petséttyének erejével Corroborálván. Datum Claudiopoli e Domo Nostra Senatoria die 12-a 8-bris, Anno 1727.

Ad Mandatum Amplissimi Magistratus Claudiopolit.

Extradatum per supra fat.
Georgium Füzéri. m. pr. ¹⁾

¹⁾ A volt kir. kormányzék számára az eredetiről vett hiteles másolatból.

COLLII.

[1727.]

Az óvári klastromnak a Szent-Ferencziek rendje birtokába adásáról szóló oklevél.

Nos Status Romano-Catholicus Transylvanicus.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis et Singulis: Hogy számos esztendőkkel ezelőtt az Erdélyi Romano-Catholicus Statusnak bizonyos motivumokra nézve az A-Catholicusoktól resignáltatván nemes Kolosvár megyében Kolosvárat az Óvári Templom és Collegium, melly Templomot és Collegiumot legottan a fenn említett Status Catholicus pro consequendo mille votis exoptati incrementi ac emolumenti sui solatio ampliori, a Jésum társaságabéli Tisztelendő Paterek és szent szerzetek curája alá engedte s transferalta volt. De minek utánna Isten segedelméből azon szent szerzet szorgalmaskodása által itt való királyi Városban annyira progredialt, hogy a Torda uttzabéli Collegium, s azután pedig a Templom nem kitsin költséggel megépülven, sőt már a szent Josef tisztességére fundalt Seminarium is, [az Academia in fieri levén,] in eum Statum exurgalt, hogy az ifjusag az új Seminariumban tanulásnak okáért szülván és költözvén, az említett Óvári alkalmatosság nélkül könnyen el lehetne, ex Compendiario subsistálhatna, azért az Academicum Collegiumnak M. Rectora Pater Titter Ádám eö kegyelme, suomet ac communi nomine azon Óvári Collegium és Templomról ultro le mondva, mellynek nyilván való megbizonyítására és pecsétlésére azon Óvári alkalmatossághoz tartozando kultsokat méltóságos Grof Göntz Ruszkai Kornis Zsigmond Ur, a Felséges Romai Császár koronás király örökös Fejedeleme eö Felsége Intimus Status Consiliariussa, Nemes Erdély Országa Gubernátora eö Excellentiájának praesentálá, resignálá és manutradálá: acceptalván pedig suo modo eö Excellentiája is, in postero, ac sequenti Status Romano-Catholici confluxu, elsőbben is azon resignálásnak Seriessét referalván, az által adatott s vett kultsokat is in medium producálá, mellyek így lévén és megemlékezvén az említett Status Romano-Catholicus Transylvanicus az el folyt némely szomorú esztendőkben Isten ítéletiből magára todult veszedelmes és habozó változások s viszontagsagokban is a Seraphicus Szent Ferencz Szerzetének ebben a hazában mindenkor állhatatosan való meg maradásáról, és lelki vigasztalással tapasztalt hasznos és szorgalmatos fáradozásáról, s továbbra is pedig emlékezetet érdemlő lelki épülete, s vigasztalására szolgáló hasznos gyümölcstét remélvén. Annak okáért az említett Óvári Templomot és Collegiumot vigore harum cedallya, con- és transferallya sponte, jure perpetuo a fennemlített Seraphicus Szent Ferencz Sstrict. Observantiae szerzetessinek nagyobb gyarapodására, és érdemlett consolationajara. — Melyre nézve ezen cessio collationak [így] örök emlékezetben fenn maradando állandóság és erősségnek okáért usualis pecséttyével ulteriori futura pro cautela corroborálván, a mostan említett szent szerzet-

nek suo modo extradállya a sokszor említett Status Romano-Catholicus Transylvanicus. Actum et Signatum Claudiopoli 18 mensis Decembris 1727.

[L. S.]

Ex Congregatione Status Romano-Catholici Transylvanici per
Sigismundum Kun.¹⁾

CCLIII.

[1728.]

Kolozsvár börtönrendtartási szabályai.

Az kolosvári „Tömlöcz-i Regulák“, melyekhez magokat tartani, mind az Tömlöcz-tarto, cseledivel edgyütt, mind a Rabok kötelesek lesznek.

1. Semminémű Rabot a Tömlöcz-tarto Magistratus hire nélkül bé ne vegyen, ki se bocsásson.

2. A be vitetett Rabtól kést, villát, vas szerszámot elszedgyen.

3. A poenitentiára valo Rabot vasban, bilincsben kedvezés nélkül társasá éjjel nappal a Tömlöczben.

4. Minden estve és reggel a Rabok lábain levő vasakat jól megh vizsgállya.

5. Ugy a Tömlöcznek és a Rabtarto Házaknak falait, fenekeit, aítait, zarjait, minden estve reggel megh vizsgállya, ha a Rabok valami ásást, vésést nem tesznek-e, földet, követ ágyneműjökben vagy csebrekben nem reitenek-e?

6. Ha a vasakon, bilincseken, zárokon valami romlást tapasztal, aszt jo ítején [ígg] a T. Magistratusnak be jelenese, hogy reparaltathassanak illendőkeppen.

7. A Tömlöczhöz tartozo minden szerszamokra jo gondot viselleyen, hogy azokbol edgy is el ne veszsen; és mindenekről számot adhasson valamikor kevántatik.

8. Senkit a Rabok közzül az Magistratus hire nélkül ki ne vigyen.

9. Alamisna kérésre ha mikor Rabot kell ki kísérni, városi Rabot vigyen inkább ki, mint idegent: Aszt is ollyat, ki nem nagy vétékkel vádoltatik, és a kinek elszaladása, vagy maga el reitése iránt a Tömlöcz-tarto is nem kételkedik.

10. Mikor vagy a Magistratus parancsolattyából, vagy valamelly Rab dolgában ketelenitetik a Tömlöczből ki menni, a Rabokat kit kit maga helyére vagy az also Tömlöczben vagy a fogházban erős Zár alá bé rekeszsze.

11. Rab Bironak ollyat tégyen, kinn a több Rabok erőt ne vehessenek, és a kinek vétke nem felette súlyos, mind magához a Tömlöcztartozhoz, mind a Rabok vizgálatához, azok között igasságh szolgáltatáshoz értelme-sebb, hüsegessebb legyen.

¹⁾ Az 1818-ik évi Canonica Visitatio eredeti jegyzőkönyve 162—163 lapjáról.

12. Az Raboknak adott alamisna penszt jól conservállyá, azokból profuse ne költsön; a Perselyt mindenkor hiteles személyek előtt nyissa, nyitassa fel és szám szerint vévén ki pénzt számadásra, mikor mennyit tészén bé s vészen ki, fel jegyeztesse, fát gyertyát, szenet, idejében be szerezzen.

13. A Rabok pénzéből maga vagy cseledgyei számára semmit a Tömlöcz tarto ne fordítson.

14. Ugy azoknak kényerekből, ételekből, italokból, rendkívül ne participállyon.

15. Torbézlásra, vendégeskedésre a Rabokhoz be járni semmi rendbeli személyeknek megh ne engedgye: Mindazáltal ha ki valamely Rab jó akarójával akarja közleni borbéli jó akarattját, edgy eiteligh, de nem többet, megh engedhet.

16. Magoknak penigh a Raboknak bé vitetni többet fél eitelnél edgy személyre edgy napon megh ne engedgyen.

17. Az égettbor ital a Raboknak edgy polturánál több tellyesseggel meg nem engedtetik, hanemha orvosságnak kívántatnék, akkor is igen mértéklelesen.

18. Sööt maga is a Tömlöcz tarto, vagy cselédgye, részegsegre valot soha ne mérészellyenek innja.

19. Authoritassában lészen Tömlöcz tartonak, a versengő és magokat illetlenül viselő Rabokat érdemek szerint, korbátsal, vagy ha a vétek nagyobb volna, Lapáttal is megh büntetni: mindazáltal hogy baltával verjen valakit, vagy annális inkább testében és csontyában rontást tégyen, az megh nem engedtetik.

20. Ha penigh a Rabok öszve edgyezvén a Tömlöcz tartonak vagy illendőképpen engedelmeskedni nem akarnának, vagy helytelen cselekedetre conspirálnának, észre vévén a Tömlöcz tarto, leghottan a Magistratusnak hirt tégyen, hogy a következhető gonosznak eltávoztatásáról a Magistratus provideallasson, es a vakmerő vagy gonoszra igyekező Rabokat segítség által is, ha úgy kívántatik, compescallassa.

21. Rendelt fizetésével a Tömlöcz tarto meglegedgyék, és sem városi, sem idegen Rabokon többet ne exigállyon Tömlöcz válságban, hanem a miképpen a fenn elforgott egy néhány esztendőkből practizáltatott: Ugy mint az Urak és Nemesség Rabjaitól harmincz napigh egy Renens forint flor. 1. Ha penigh tovább tartana, azutan minden éjjelre dr. 5. öt öt pénzt. Egyéb rendbeli raboktól, mindenekben meg nem poenitentiaztaktol a város constitutioja szerint, minden éjjelre öt öt pénzt dr. 5. az fogtatás pénzen kívül. A kiket penigh testekben büntetnek megh, azoktól semmit ne exigállyon, se előre Ruhazattyokat vagy valami javatskait váltságban el ne vegye.

22. A Rab, ki mondott Törvénye után, ha eleget tészén a Törvénynek, az után Tömlöcz váltsággal nem tartozik.

23. Ha vagy T. Fő Biro Ur, vagy a Tanácsbeliek pro poenitentia edgy vagy két hétigh valamely cselédgyeket, vagy valamely személyt bé

tétetnek a fogságra, Azoktól semmit ne exigállyon. Ugy a mely személynek Tömlöcz Váltóságát vagy egészszen, vagy valami részében a Tanács concessállya, a Tömlöcz tarto tartozik engedelmességgel lenni.

24. Mindenekben a Tömlöcz tarto ugy függjön a T. Biro Uramtól és a Tanaestól, hogy az maga fejétől a Tömlöcz és Rabok körül valo dolgokban ezeken a punctumokon kívül ne merészellyen cselekedni vagy azokat által hagni etc. .

Ad mandatum amplissimi Senatus Claud.

Lecta, Collata cum Originali per me Georg. Fuzéry Secretar. Civitatis et ad omnimodam Conformitatem correcta.

A. 1728. die 26. Januarii.

*Extradatum per Ordinarium
Civitatis Claudiop. Secretarium m. pr.¹⁾*

CCLIV.

[1728.]

Kolozsvár városának Szamosujvár városával egy heti s egy országos vásár mikor tartása iránt történt kiegyezése.

Nos CAROLUS VI. Dei Gratia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariae, Bohemiaeque etc. Rex, Archi Dux Austriae et Princeps Transylvaniae; Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis: Quod Prudentes ac Circumspecti Paulus Pater, Gabriel Szölösi, Senatores; et Paulus Gyergyai Secretarius Liberae Regiaeque Civitatis Nostrae Claudiopolitanae, ad moderna videlicet Principatus Nostri Transylvaniae et Partium Regni aequae Nostri Hungariae eidem annexarum Comitum, ad diem Decimum Mensis Aprilis, Annique Currentis Millesimi, Septingentesimi Vigesimali Octavi in Liberam Regiamque Civitatem Nostram Saxonicalem Cibiniensem, per Regium Nostrum Gubernium Transylvanicum, ex mandato et nomine Nostro indicta et celebrata ejusdem praedictae Civitatis Nostrae Deputati, ab una; ac Prudentes aequae et Circumspecti Daniél Thodor, Judex, et Salamon similiter Thodor, Juratus, uterque Primarius, Oppidi Nostri Armenopolis, in Comitatu Szolnok Interiori existentis habiti, pariter ad praedecarata Principatus Nostri Transylvaniae et Partium Regni Nostri Hungariae eidem annexarum Comitum, modo dicti Oppidi Nostri Deputati, partibus ab altera; utrinque suis ipsorum propriis, ac reliquorum universorum, hi quidem dicti Oppidi Nostri Armenopolis, illi vero annotatae Civitatis Nostrae Claudiopolitanae Civium et Inhabitorum Nominibus et in personis, coram Nobis personaliter constituti, fassi sunt, simulque significarunt Nobis hunc in modum: Qualiter ipsi praetitulati dictae

¹⁾ Az eredetiről vett másolathól. [Fasc. II. Nro 261.]

Civitatis Nostrae Claudiopolitanae Deputati, audita publicatione Privilegii praefati Oppidi Nostri Armenopolis, a Nobis eidem Clementer concessi, ex tenoribus et Continentiis ejusdem, coram se se et universis Statibus et Ordinibus Trium Nationum dicti Principatus Nostri Transylvaniae et Partium Regni Nostri Hungariae eidem annexarum, publice perlectis, intellexissent: se dictamque Communitatem suam in quarto ejusdem Privilegii Puncto, intuitu videlicet fororum hebdomadalium pro die Jovis, et unarum Nundinarum solennium seu annuarum, pro die quarta Mensis Novembris, in Festo Sancti Caroli Baromaei, ea Conditione, ne tam ipsa fora hebdomadalia, quam generales nundinae, cum Vicinorum locorum pariter foris et nundinis, eisdem diebus coincidant, indultorum et concessarum, aggravatos esse, Siqvidem praememoratae quoque Civitatis Nostrae Claudiopolitanae, non ita procul a dicto Oppido Nostro Armenopoli distantis fora hebdomadalia die Jovis, ac unae Nundinae solennes et annuae Die primo Novembris, in Festo omnium Sanctorum, proximo videlicet diei, nundinis Solennibus praescriptis saepe fati Oppidi Nostri destinatae privilegialiter celebrentur, adeoque non solum dictae Civitatis Nostrae Claudiopolitanae fora hebdomadalia, praedecaratæque Nundinae solennes, rebus sic stantibus, impedirentur; Verum etiam dicto Oppido Nostro Armenopoli, ex foris suis hebdomadalibus et Nundinis praescriptis, modo praedecarato concessis parum utilitatis redundaret. Ex quibus rationibus praementionatae ambae Partes maturâ prius et sanâ inter Se ab utrinque deliberatione prae-habita, talem eatenus univerunt, [*sic*] absque tamen Vitio Privilegii dicti Oppidi Nostri Armenopolis, coram Nobis, Compositionem: ut videlicet foris hebdomadalibus modo dicti Oppidi Nostri, pro die Jovis, Dies Lunae, Nundinis vero solennibus et annuis pro die quarto Novembris, Dies quintus ejusdem Mensis Novembris ordinetur et indispensabiliter servetur, absque tamen, uti praemissum est, vitio Privilegii, prout eadem ambae Partes, accedente in id mutuo Consensu, ordinaverunt, et indispensabiliter servandos eosdem praedecaratos dies, puta: pro foris hebdomadalibus diem Lunae, et pro annotatis Nundinis solennibus, altius quarta Novembris Celebrandis, diem quintum ejusdem Mensis Novembris statuerunt coram Nobis publice et manifeste. Harum Nostrarum Judicialis et authenticæ Transylvanici Sigilli Nostri munimine roboratarum vigore et Testimonio Literarum mediante. Datum in Libera Regiaque praefata Civitate Nostra Cibiniensi, Die vigesima septima mensis aprilis, Anno Domini Millesimo Septingentesimo vigesimo octavo.

Lecta et Extradata per Magistrum
Andream Szent-Kereszti Protonotarium m. pr. ¹⁾

¹⁾ Az *ereketiből*, mely író papírra van írva s közből a szokott helyen megpecsételve. [Levéltári jegye: N. Nro 8.]

CCLV.

[1731.]

A Szenczi Molnár Albert-féle s most a kolozsvári reformált hitvallásnak nyomdája második bérletjével, Szathmári P. Sándorral kötött szerződés.

Mű az Erdélyi Reformata Ecclesiák részéről vigyázo és igazgato Supremum Consistorium, Üdvezült Telegdi Pap Sámuel atyfiának halála után akarván provideálni a Reform. Ecclesia Typographica Officinájáról, adtuk által Szathmári Pap Sándor atyfiának, melynek is assignálására és inventálására rendeltük a Kolosvári Ministeriumbol Tiszt. Déáki Joseff és Csepregi Ferentz, ex secularibus Pataki István és Szöllösi Gábor atyfiat, hogy ő klmek a Betüknek Speciessi és Gradussi szerént meg másálva, resignálják azon Betüket, castastol meg irt Szathmári P. Sándor atyfia kezében és gondviselése alá minden egyébb Typographiához tartozo eszközöknek registrálásával edgyütt, Szathmári P. Sándor Urantol pedig meg kívánnyuk, mivel a Supremum Consistorium pro hoc primo anno semmi Arendát nem kíván, ezen Esztendön túl a miben Árendáját azon Typográphiának a Supremum Consistorium fogja determinálni, annuatim praestálja és mostan közelebb hogy ő klme nem kárára, hanem hasznára, nem fogyatására, hanem telyes tehetsége szerént conservatiojára, defectussinknak renovatiojára igyekezik bona fide Christiana maga fáradsága- és munkájára ő klme maga is ex Zelo Christiano semmit nem kívánván, a mi materialéket szerez. vagy ex publica Cassa Ecclesiae refundaltatik, vagy annualis árendájában ingrediáltatik, azért rendesen és nitide folytatván a közönséges Jora nézendő munkákat, minden következő prelum alá veendő munkákat, Külső és Belső Curatorok hírével merészelyen nyomtatni; Melyről is Homagiuma letétele után kívánunk assecuralo Obligatoriat említett Szathmári Pap Sándor atyfiától. Kolosváratt 29 Aprilis 1731.

Vesselényi István m. pr.

Kemény László m. pr.

Szent-Kereszti András m. pr.

Köleséri Sámuel m. pr.

Bonyhai György m. pr.

Erdélyi Reform. Superinten. ¹⁾

CCLVI.

[1731.]

Br. Kemény Simon özveggye, Vay Anna örökös adomány a kolozsvári ev. ref. egyik pap javára.

Én néhai Üdvezült L. Báro Kemény Simon Ur árva Eozveggye Vaji Anna, L. Báro Kemény Ádám Kedves Fiamk meg édgyezet akaratyából; Adom tuttokra mindenekk, a kiknek illik ez Levelemk rendiben, hogy a

¹⁾ A kolozsvári ev. ref. főtanácsa levéltárában levő hiteles másolatból.

mint ennek előtte ez jelenvaló esztendőnek égj néhány el mult holnapiban, becsületes expressusom Csontos István Úr által, Ns Kolosvrgben Kolosvárat belső Farkas Utztzában Napk. a Tiszt. Refr. Eccla Haranglábjához való kert, Nap nyugotr. Lostajner Fűsüs Mátyás Úr szomszédtságában lévő pusztá házamat, mint Lelki Pásztoromk Tiszt. Viski János Úrk, a Kolosvári Tisztels Refr. Ecclk édgjik érdemes Lelki Tanítójanak és Kedves Feleségk T. Ember Anna Asznk, s mind két ágon lévő s léendő successorik conferaltam s adtam in perpetuum, le mondván mind magam s Successorim jussárol in et pro fl. H. 200 /két Száz M. forintokban, melyet azon említet b. expressusom Csontos István Uram által leváltam is, noha nekem sokkal többbe állot azon ház, mindazonáltal eö klgme Tisztels személyéhez való devotiombol ezzel contenta vagjok, mostis azon házban eö kglmét és minden Successorit haereditalom, és b. expressusom eö keglmével inéált contractusomat ratihabéalom, sőt ezen házk békeseges birásában eö keglmét és successorit, hogj sem magam, sem successorim meg nem háborgatják. per praesentes Evincálom.

Mellyről magam és kedves fiam subscriptioja, peesétünk alat adom ezen Levelemet jövőndöbéli erőségül. Datum Kolosvart A. 1731. Die 8 Xbr.

Arva Vay Anna m. pr. [P. H.]

Kemény Ádám m. pr. ¹⁾ [P. H.]

CCLVII.

[1732.]

III. Károly király és fejedelem királyi joga adományozásával együtt megengedte, hogy Bács, Jegenye, Tiburcz, Kajánto és Bogártelke nevű faluk a jezsuita szerzet kolozsvári akademiai Collegiuma részére kiváltassék s birtokába adassék, s a kir. kormányzékot segélyadásra utasítja.

CAROLUS sextus etc. Transylvaniae Princeps. etc. Illustres, Reverende, Spectabiles, Magnifici, Generosi, Egregii, Prudentes, item ac Circumspecti, Fideles nostri, sincere Nobis dilecti. Cum Nos Collegio Academico Societatis Jesu in haereditario Nobis Transylvaniae Principatu, Libera, Regiaque Civitate nostra Claudiopolitana existenti, pro incremento Orthodoxae Fidei, necnon boni publici, magisque inducendorum ibidem Studiorum Causä, jus relationis quinque Possessionum, utpote: Bács, Jegenye, Tiburoz, Kajánto, et Bogártelke nuncupatarum, inque Comitatu nostro Colosiensi situatarum elementer indulserimus, Jusque nostrum Regium in iisdem habitum contulerimus; eapropter Vobis Gubernio nostro Regio elementissime mandamus, ut Vos in reluendis istis Possessionibus, dictoque Collegio statuendis, ad mentem benignarum Indulgentialium et Collationalium, necnon Statutuarum Literarum nostrarum superinde emanatarum, omnem congruam eidem Collegio assistantiam praebere haud intermittatis.

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *eredetiből*.

Quibus sic facturis Gratia nostra Caesareo-Regiaque Principali benigne propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae Die Decima quinta Mensis Octobris, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Trigesimo secundo. Regnor. vero nostrorum Romani Vigesimo secundo, Hispanici Trigesimo, Hungarici et Bohemici etiam Vigesimo Secundo.

Carolus m. pr.

Br. Joannes Jos. Bornemisza,
de Kászon.

Ad Mandatum Sacrae Caesareae Regiaeque
Majestatis proprium

Georgius Pongracz. ¹⁾

CCLVIII.

[1732.]

Báthori István lengyel király által a kolozsvári jezsuita-rend Collegiumának adományozott birtokokról kelt adománylevele III. Károly királytól megújítva.

Nos Carolus VI-tus etc. Memoriae Commendamus etc. Quod fidelium nororum Nobis dilectorum Honorabilium in Christo Patrum Francisci Csernovics, et Ignatý Stocker e Societate Jesu, Collegý Academici in Haereditario nobis Transylvaniae Principatu ac Regia Liberaque Civitate Claudio-politana seu Kolosvár dicta, illius quidem Rectoris, hujus vero Ministri, aliorumque in eodem Collegio existentium ejusdem Societatis Patrum, necnon modo fati Collegý nomine et in persona demisse Nobis remonstratum sit, qualiter nam adhuc in Anno Millesimo Quingentesimo, Octuagesimo Primo per Serenissimum Regem Poloniae, et una Transylvaniae Principem Stephanum quondam Bathori motu proprio pro magis implantando cultu Divino, ac Orthodoxa Religione Catholica, necnon et inducendorum Literarum Scientiarum, et Studiorum Causa Patres Societatis Jesu in pfatum Principatum Transylvaniae, dictamque ibi Civitatem Claudiopolim vocati, eidemque Collegio pro fundationali subsistentia et dotatione Abbatiae Beatae Virginis Mariae de Kolos Monostra cum antiquo Pago, qui suburbio praefatae Civitatis pene conjunctus est, alýsque totalibus et integris Possessionibus, nempe: Bacs, Jegenye, Tiburcz, Kajánto, et Bogartelke in Comitatu Kolosiensi existentibus habitis, jure perpetuo et irrevocabili datae, donatae, et collatae fuerint, expostvero injuria temporum sub A catholicorum Principum regimine earundem praelibatarum Possessionum manutentione amissae, a nonnullis alýs particularibus personis inscriptionali titulo et jure in praesentiarum usque eadem possiderentur; supplicatumque existit Majestati Nostrae nomine et in persona praelibatorum Francisci Csernovics Rectoris, et Ignatý Stocker Ministri, aliorumque dictae Societatis ibidem Patrum, et Collegý Claudiopolitani debita cum Instantia humillime,

¹⁾ Az orsz. levéltár erdélyi osztályában 85. sz. a. levő eredetiből.

ut pro exequenda pia foundationis intentione ex benignissima Caesarea Regia annuentia nostra praenominatas Possessiones jure ex Donatione Bathoriana sibi incumbente a modernis Possessoribus parato suo aere reluere, reluendasque antiquo suo Collegiali Juri appropriare ac reincorporare valerent; Nos igitur praememoratorum Societatis Jesu Patrum, et Collegij Claudiopolitani Instantia in trutinum sumpta, in singulari ac specifico hocce Casu, et praesertim pro incremento Orthodoxae Fidei et Religionis, necnon et Boni publici, magisque inducendorum Studiorum Causa, saepius fato Collegio Claudiopolitano jus reluitionis praespecificatarum quinque Possessionum proprijs suis sumptibus perbenigne indulimus; totum item, et omne jus nostrum Regium, si quod in praerecensitis quinque Possessionibus etiam aliter qualitercunque existeret, aut haberemus, vel idem nostrum ex quibuscunque causis, viis, modis et rationibus concernerent Majestatem et collationem, simul cum cunctis suis utilitatibus, et pertinentijs quibusbet, Terris scilicet arabilibus cultis, et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, sylvis, nemoribus, montibus, alpibus, collibus, dumetis, vineis, vinearumque promontorijs, aquis item, fluvijs, piscinis, piscaturis, aquarumque decursibus, Molendinis, et eorundem Locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad easdem et idem de jure et ab antiquo spectantibus, et pertinere debentibus, sub suis veris metis et antiquis Limitibus existentibus ac habitis, toties nominato Collegio Claudiopolitano vigore benignae Resolutionis Nrae per Cameram nram Aulicam de dato in hac Civitate nra Vienna Austriae die 15-a Mensis May Anni currentis 1732 ad Regiam Cancellariam Nram Aulicam Transylvanicam intimatae perennaliter dedimus, donavimus et contulimus; hac tamen elementissima conditione: ut praerepetitum Collegium ibidem Claudiopoli tam inferiora, quam et Phylosophica ac Theologica Studia juxta pientissimam primi Fundatoris intentionem, in quantum hactenus inducta non essent, quocitius inducere et continuare teneatur, Relutioque antelatarum Possessionum proprio ipsius Collegij aere, et absque ullo aerarj onere, et eatenus praetendenda rebonificatione, juxta Leges toties fati Principatus nri Transilvaniae peragatur. Imo indulgemus, damus, donamus et conferimus jure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, possidendas, pariter et habendas, salvo jure alieno, harum nostrarum pendentis et Aulici Sigilli nri munimine roboratarum vigore et testimonio Literarum mediante; quas nos in formam Privilegij redigi faciemus, dum eadem Nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, die 15-a Mensis Octobris Anno 1732-do, Regnorum vero Nostrorum. etc. ¹⁾

¹⁾ Az országos levéltár erdélyi kancellariai osztályában levő eredeti fogalmazványból, 1732. 74. sz. alól kiírva.

CCLIX.

[1734.]

Hollandia Rendeinek bizonyítása két kolozsvári reform. főtanodai akademikusknak a leydai egyetemen segélydíjjal tanulhatása iránt.

Traductio Literarum Valde Potentium Dorum Ordinum Hollandiae et Westfrisiae ad Ablegatum Extraord. foederati Belgii Jac. Johm Hamel Bruyniux in Aula Caesarea Viennae.

Nobilis Honorifice Prudens Circumspecte et valde discrete Domine.

Postquam acceperamus Litteras tuas ex Urbe Vienna, die 14-ta Mensis Julii, ultime praeterlapse, ad nos datas, Concernens petitum a Domino Comite Teleki, tibi Insinuatum, ut duo Studiosi Claudiopolitani tanquam Alumni ordinarii, in Universitate nostra Lugdunensi, Collegio Theologiae incorporarentur, Instituta eosuper a nobis deliberatione, resolvimus et intelleximus; Quod abhinc in posterum duo Studiosi Claudiopolitani, in Collegio Nostro Theologico Lugdunensi Batavorum admittundi erunt, secundum eandem normam, qua alii eiusmodi Studiosi ex Polonia, Lithuania et Hungaria Ibidem admittuntur: Quam nostram mentem eo magis tibi patefacimus, ut Dom^{no} Comiti Teleki bonam hanc nostram Intentionem aperire possis. Caeterum Nobilis Honorifice Prudens Circumspecte et Valde discrete Domine Te Divinae Protectioni Commendamus.

Hagae Comitibus 18-a Septemb. 1734.

Ad mandatum Dominorum
Ordinum Hollandiae et Westfrisiae
Wilhelmus Buys.

Hanc Versionem ex Lingva Hollandica, in Latinum, Veram et Genuinam esse attestor.

(P. H.) Jac. J. Hamel Bruyniux. ¹⁾

CCLX.

[1737.]

Szijgyártók czéhszabályai.

Nos Stephanus Enyedi Primarius et Paulus Pater Regius Judices, Georgius Boros, Stephanus Pataki, Gabriel Szölösi, Georgius Kolosvári, Petrus Endes, Nicolaus Péterfi, Paulus Gyergyai, Gregorius Farkas, Franciscus Hunyadi et alter Franciscus Bajer; Liberae Regiaeque Civitatis Kolosvár Senatores Jurati: Damus pro memoria Universis et singulis, praesentibus et futuris; Quod cum nobis publicorum Civitatis nostrae negotiorum, et aliarum ingruentium necessitudinum causa in Domum Senatoriam nostrum videlicet in Locum ordinarium rite et pleno numero congregatis, Cives nostri Artem Coriatoriam exercentes, suplici suo libello significa-

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *eredetiből*.

verunt; qualiter Eorundem Privilegia a Divis Principibus jam dudum Protoparentibus suis, Eorundemque successoribus benigne indulta ob vetustatem, vicissitudinesque temporum, ac lamentabiles conflagrationes nominatae Civitatis hinc inde agitata, dissoluta, et potiori ex parte tersa nimis ac trita et paene [*sic*] illegibilia extarent; ob quod variae ad eos devenissent confusiones, nonque aliud sibimet ipsis suisque successoribus, quam propinquam ominarentur eversionem; rogantes insimul Nos ea qua par est submissione ac reverentia, ut Eosdem [Ceham videlicet Coriatoriam] ex memoratis Privilegiis, Articulisque suis, si qui observatione ac approbatione congrui adhuc ac utiles apud Eosdem reperirentur, pro sui suorumque successorum directione ac fraternae inter sese harmoniae cultu, intelligibilioribus ac redintegratis, de novo explicatis, perpetuoque valituris et sancitis, circumscribere, munire, dotareque paterne dignaremur Articulis ac Regulis.

Quo circa, cum justa petentibus non sit denegandus assensus. Nos quoque Eorundem honorificam, legitimam, justam, juri et antiquitati consonam, Coetuique Cehae Coriatoriae utilem, proficuumque petitionem, Paterne exaudientes; e gremio nostri senatus peritos, ed ad id quoque dexteritate congruenter instructos Collegas, Nobis gratos, mutuoque favore colendos: Praenobiles ac Generosos, Amplissimos item ac circumspectos Dominos Paulum Pater Civitatis hujus Judicem Regium actualem; Stephanum Pataki Senatorem, cum Jurato Civitatis Nostrae Notario, [dum adhuc tunc inter vivos extitisset], Dominum Josephum Horváth, Anno currente 1737 die 11 Mensis Januarii, pro reassumendis, ventilandis, et in ordinem redigendis saepe fatae Cehae negotiis fraterne exmisimus, qui ad Domum Stephani Szabo, dictae Cehae Primarium, et Actualem Magistrum, die 16 ejusdem Mensis sese conferentes: accersitis totius Cehae Commembris; exauditis, ruminatisque Eorundem propositionibus; post sedulam, fidelem seriamque una elaboratam operam, Domini Exmissi ad Nos Octavo decimo die tandem reversi, Acta ac Opera sua in scriptis pro revisione sequenti sub tenore adtulerunt et repraesentaverunt.

Primo. Minthogy minden Társaságnak a jó rend feje juxta illud: ordo est anima rerum, ezért ezen betsülletes Czehben, első Gradusban légyenek Feő és Vicze Czéh Mesterek, Legények Attya; Láto Mesterek a Notariussal edgyütt. Fenn szolgáló Iffju Mester Emberek mindenkör az utolsokból lévén, négy, ezeken kívül valamennyi becsületes Mester Emberek, második Gradusban observaltatnak leült Mester Embereknek.

2-do. Ezen rend szerént mindenik becsülletes Mester Ember egymásnak tisztességit, becsületit megadja. A Társaságban az első gradusban levő Mester Emberekhez, ha mi szava lészen a második gradusban levőknek, annál inkább a fen Szolgáló utolsó Iffju Mester Emberek cum omni reverentia et honore Szollyanak; különben ha ki azt nem cselekedné vagy Asztalt verne, annál inkább esküvéssel, vagy trágár szokkal, Szidalmokkal Felebaráttját illetné, azt notálván, azok a kiket az ilyen dolog concernál, első cselekedetiért 50 pénzig; másodszor Egj forintig büntettség, harmadszor, ha ugyancsak vakmerőségre vetné magát, veszekednék és vere-

kednék, az Társaságból az ilyen tétessék ki, és az után fél Mester Asztal adással állítsa magát helyre, mely is 10 forintokból álljon: id est fl. 10.

3-tio. Minthogy minden Mester Ember maga mesterségit az Inasságon kezdi, tehát ha valamelly jó reménységű Ifjú ezen betsületes szigýárto Mesterségre magát devovevállja, elsőben is a ki fel akarja fogadni, jelentse meg az első Czéh Mesternek, az holott jól meg vizsgálta, mind Nemzetségeről, mind igaz és tiszta ágyból való születéséről, proba két hetet tölthet, de ha a Gazdának nem tétzenék, vagy az Inasnak is azon Gazdánál való maradása, más betsületes Mester Embernek a Czéh Mesterek kiadhattyák, ha az Inasnak kedve lesz Mesterség tanulásra.

4-to. Minthogy az Inas approd Esztendeit négy Esztendeig tartozik a Mesterségnek jól meg tanulására betsülettel kitölteni; ha valamelly Mester Ember csak kocsisságra, Szőlő munkára, és egyéb külső Oeconomyára s nem a Mesterségnek tanulására applicálná, és Mesterségétől látva el maradna, tehát a Czéh Mestereknek az ilyen Inas jelentse bé magát, és ő kegyelmek helyes ratiojit considerálván, tartoznak más Mester Embert adni, a ki a Mesterségre jól megtanítsa, belé tudván mindazonáltal apród Esztendejében az első gazdánál eltöltött idejét, Az ilyen vafer és negligens Mester Ember pedig paenaztassek a betsületes Czéh Mesterektől, annyival, a mennyit az Inas szegődésekor szokott deponálni, ugymint fl. 8, mely a közönséges szűkségre a Czéh ládjában tétessék.

5-to. Jollehet eddig eő kegyelmek között olyan rend volt, hogy az Ifjú Mester Ember bé állásától fogva négy Esztendeig Inast nem fogadhattott, ugy a mely betsületes Mester Ember egyszer Inast szabadított fel, ismét négy Esztendeig nem volt Szabad Inast fogadni, ha csak fel nem váltotta, mely a Czéhnek Incrementumával éppen ellenkezik; azért a felváltás éppen tolláztatik, hanem az Ifjú Mester Ember négy Esztendő eltelése után szabadoson Inast szegődtetvén, az után két két Esztendő eltelése után akár mikor szabadoson Inast Szegődtethet.

6-to. El szerint mikor az Inas valamelly betsületes Mester Embernél a proba két hetet ki tölti, és bé szegődtetik, a két Czéh Mester és Notarius előtt tartozzék az Inas deponálni fl. Hung. 8, az bé szegődtető Gazda penigh két forintból álló collatiot, mely nyolcz forintnak három forintja légyen a két Czéh Mesteré Notariussal edjűtt, az öt forintya pedig a Czéh Ládjában tétessék közönséges Szűkségére a Czéhnek.

7-timo. Az Inas approd négy Esztendejit tisztességesen ki töltvén, fel szabadulásakor maga az Inas semmivel nem tartozik, hanem a Gazda a két betsületes Czéh Mesternek Notáriussával edgyűtt két forintból álló collatiot adni tartozik.

8-vo. Ezen fel szabadult Legény, fel szabadulása után tartozik Gazdájánál még egy holnapig legénykedni; de ha tovább való maradása nem tétzenék, a Legények Attyának insinualván magát, más Mester Embert kérhet a rendet meg tartván, az Első Mester Embereken kezdvén, vagy pedig ha olyan el öregedett, vagy el betegesedett Mester Ember találtnék, a ki a mesterséget nem üzhethé, a Czéhnek eddig bé vett jó rend tartása szerén

által adatik. Társ pohározni akarván pedig, tartozik azon Mester Embernél fél Esztendeig egy mihellyben szolgálni, akár Mester Ember fia legyen, akár idegen, mely idejét tisztességesen végben vivén, Mester Ember Gyermeké tartozik más fél forintot, idegen pedig három forintot deponálni; mely más fél forintnak ötven pénze, a három forintnak pedig egy forintja a Czéh Ládájában mennyen olly véggel, hogy ha valamely idegen szegény Mester Legényt Isten betegséggel látogatna, vagy meg is találna halni, abból segittessék, és el is takaríttassék, a több része pedig mennyen a Társaságnak.

9-o. Továbbá a mely becsületes Legény remekezni akar, a Czéhnek eddig való Articulussa szerint, tartozik azon Legény egy mihellyben fizetésért Esztendeig lakni, úgy engedtetik meg a remekezés, ha peniglen helyes és bizonyos okát adhattya, azon Esztendő fel váltására, hat forintokkal tartozzék, mely a Czéh Ládájában tétetik a Czéhnek közönséges szükségeire; és hogy mesterségét igyekezze jobban excolálni, ezután a Remeket semmiképpen fel ne válthassa, hanem maga kezeivel tisztességesen el készítse, az Czéh Mesterek ahoz értő becsületes Mester Embereket adván melléje elkészítésére, mely betsületes Mester Embereknek ebbéli fáradságokért három forint determináltatik; melyet el készítvén, husz forintokból álló tisztességes collatit adjon az egész Czéhnek, vagy pediglen Collatit nem praestallhatván, ezen husz forintokat készpénzül tégye le, szabadságában állyon a Remekezőnek, mely az egész Czéhet kitsintől fogva nagyig illeti egyaránt.

10-mo. Ezen betsületes Ifjú Remekét e szerint el végezvén, hosszszas időkre Czéhben való állását ne halogassa, vagy külső helyekre kontárkodni menni ne merészellyen, melyet ha cselekednék, Czéhben való állása előtt minden Esztendőt az eddig való praxis szerint hat hat forintal váltson fel; igyekeztvén pedig az ő idejében Czéhben való állását követni, mind a Czéhnek régi szokása szerint, mind a Privilegiumnak continentijából; elsőben öt Aranyokat, akár mint járjon abban az időben az Arany, és a Czéhben való állásától fogva négy Esztendők alatt a Czéh Szimnye építésére egy egy forintot contribuállyon, mely öt Aranyt a Czéhben való bé állásáért kettejét a Czéh ládájában be tévén, a hármát pedig fel oszthattya az egész Czéhbeli Mester Emberek között, úgy mindazonáltal, hogy a mennyi a Uénség között egy Személyre jut, a négy fen álló Ifjú Mestereknek fél annyi jusson, mint más Vénségnek; a Czéh ládájába be tött két Aranyt [iqy] pedig fáradságára, idő töltésére az két Czéh Mesternek Notariussal edjütt Számadáskor egy Arany Salláriumokba kiadattassék.

11-mo. Mind ezek után ezen betsületes Czéhben állott Mester Ember Czéhben állása után két Esztendőre tartozik Mester Asztallal is, melyet ha negligálni akarna, utánna való Mester Embernek is a betsületes Czéh offerálhattya, és a ki meg adja, annak eleiben tétethetik, mely Mester Asztali Collatio husz M. forintokból álló legyen, úgy mindazonáltal, hogy mivel már az ilyen Mester Ember feleséges és Háznéppel vagyon, a becsületes Czéhnek Szabadságában állyon pénzül vagy Collatioul felvenni.

12-mo. A melly betsületes czéhbeli Iffju Házas Ember legelsőben maga Feleségét a Szinben árulni kiviszi, és árulni taníttya, azon betsületes Czéh-beli Gazdaszszonyoknak maga betsületiért és be avatásáért tartozzék egy tisztességes kalácsesal és fél veder borral.

13-tio. Mikor az Isten valamelly betsületes Mester Embert addig valo étellel szeret, hogy leülő vénséget érhet, tartozzék a vénségnek egy tisztességes ebédde és kétforint áru borral, a melly Asztal állyon három tisztességes tál étékből és egy tisztességes sültből, mellette ugorka vagy saláta.

14-to. A melly betsületes Mester Ember a betsületes Czéhtől aval tiszteltetik meg, hogy Vice Czéh Mesternek választatik, mivel ez hivatallyának defunctioja után egyeb alább valo tisztségekkel nem aggravaltathatik, hanem ha jól viseli magát, Feo Czéh-Mesterséget is várhat magának, azért pro isto honore a betsületes Vénségnek adgyon egy tisztességes ebédet és két forintot borra; itt is az ebéd áll három tisztességes tál étékből és egy pecsenyéből.

15-to. ¹⁾ A mint más betsületes Czéhek, ugy ezen betsületes Czéh is Láto Mester Emberek nélkül szükölködik, kik is tartoznak minden Kántoron a Sokadalmokon kívül is egyszer a Mester Emberek munkáit meg vizsgálni, és a hibás munkát contrabondálni, mellyet hogy jobban és szorgalmatosabban meg vizsgállyanak, azoknak büntetése a mint a Privilegium tartya, magoké légyen, ugy mindazonáltal, méltatlan contrabondot ne tégyenek csak vexalván betsületes Felebaráttját, az igen hibás munkát pedig és nagyobb consideratiora valót T. Feő Biránk Authoritassával el hordatván, két része a Magistratusé, harmada a Czéhé légyen, ezen hivatalának beállításával pedig mivel a czéhben az első Classisban lépik, tartozzék a vénségnek hasonló betzületet egy ebédde és borral tenni, mint az Vice Czéh Mester.

16-o. Ezen betsületes czéhben is az Iffju Legényeknek praeficialtatván egy Atya Mester hogy őket jo rendben, Isteni félelemben tartsa, léssen praerogativája, hogy a két Czéh Mester után magának egy Legényt megtarthasson, ha szinte a Czéhben több nem volna is: erre is vigyáztván, hogy a Legényeket ugy distribuállya, hogy vagy az igen el öregedett Mester Embert, vagy betegségben levőt, az ki a maga Mesterségét nem fojtathattya, mindenkor respectállya, és azoknak adgjon Legényt életek táplálására: e mellett ha melly betsületes Mester Ember vagy maga költségén hoz Legényt, vagy télben s nehéz szük időben ki tartya, tehát az könnyebb és hasznosabb időben mihellyéből más fel ne költhesse.

17-mo. Ha valamelly betsületes Mester Ember Isten tetszéséből e világhol ki szollittatik, és a Viduának félben valo munkája marad kezénél, tehát a Legények Atya tartozik Esztendeig Legényt házához adni, Esztendő mulva peniglen, ha a betsületes Vénségnek elegendő Legénye leszen, azután is, mig az Vra nevét viseli betsülettel, adhat Legényt. Ha penig

¹⁾ E pontnál oldalyást volt írva: *Láto Mester*.

maga Gyermeke leszen a Mesterségen: Anyja mind addig, míg ott lakása tettzik [Férje nevét viselvén] maga mellett tarthattya. Ha pedig azon betsületes Özvegy azon Szigyárto Mesterséget tanult Iffju Mester Legényhez megyen, ha szintén idegen tanal is lenni, fél Czéhel tartozik, azután valo promotiojáért, mint az többi, ugy ez is betsülettel a betsületes Czéhet contentállyá.

18-vo. E mellett ha Kolosvári betsületes Mester Ember Gyermeke vészi el Kolosvári betsületes Mester Ember Gyermekeit, valamint más becsületes Czéhből valo ugy ezen Czéhbeli is semmivel a Czéhben valo beállásért nem tartozik, hanem csak a mint fellyebb megiratott, a mivel közönségesen mindenek tartoznak. De a Mester Ember fia ha ezen Czéhen kívül valo betsületes Ember Gyermekeit vészi, fél Czéhel tartozik, ugy ha a Mester Ember Leánya ezen Czéhbeli betsületes Mester Emberhez megyen, a ki itt városunkon akar meg maradni, az is csak fél Czéhel tartozik.

19-no. Mind ezek után meg tekintvén a Feő Czéh Mesternek, [mivel mindenféle procella azt éri] Országunk Ura, Városunk Birája, és Tanács parancsolattya, Házának, Cselédinek az közönséges szolgálatra valo expositioját, azért rendeltük, hogy a számadáskor, melly két Esztendőben egyszer szokott esni, abból a mint fellyebb meg iratott, a mi a Czéh Ládájában deponáltatik közönséges szükségre, légyen a két Esztendőre fizetve négy M. forint, a Notariusnak pedig száz husz pénz. Ezeken kívül penig minden congestumot ugy conservállyanak eő kegyelmek, hogy helytelen valo költségére, vendégeskedésre ne dilapidaltassék, hanem utolso szükségében a betsületes Céhnek és Városunknak, ha mikor kívántatik, az Magistratusnak is rolla számot adhassanak.

Notandum. A számvételkor pedig lejendő költségére négy Magyar forint deputáltatott s nem több.

20-mo. Ezeken kívül a melly particularitasok még ő kegyelmek régi Articulusiban és Szokásiban a kis „*Fejér könyv*“-ben vannak és ezen fenn meg irt Punctumokkal nem ellenkeznek, és a mostani időhöz képest alkalmasok, az ususra bé vehetők, helyén hagyatnak, appromittalván eő kegyelmek is magokat arra, hogy a mint Városunknak Homagiumát praestálták, mind más betsületes Czéhekben, tam Religionis, quam Nationis unionem in receptis Religionibus praestállyák, observállyák, és abban semmi ut, szín, praetextus alatt personarum respectust magok előtt nem hordoznak, sőt homagialis obligatiojokat abban Felebaráti szeretetből és törvényből igyekezzenek contestálni, és minden adandó alkalmatossággal contestállyák, hogy mind Inasokat, mind Legényeket, ugy consequenter betsületes Mester Embereket a Recepta Religioiból magok gremiumokban acceptálván, Isten és a Felebaráti törvényt betölthessék, es Czéhokat e szerint is Isten ditsösségére és a közönséges jóra előbb előbb ditsiretesen segélhessék. Melly szerint ezen fen meg irt minden Punctumokat eő kegyelmek az egész betsületes Kolosvári Szigyárto Czéh praesentiajában pro et contra in longum et latum ruminálvan, és meg edgyezett akarathol conscientiose et reclamazione absque ulla hűségeseen elaborálvan, pro revisione

et confirmatione a Tekintetes és Tisztelendő Tanácsnak de more, betsü-
lettel, és alázatosan repraesentállyák a fen denominált Magistratualis Ex-
missusok.

Nos itaque quum recensitos Articulos, Regulamenta et Puncta, per
memoratos Dominos Exmissos laudabiliter et conscientiose elaborata, et in
frequentia totius Senatus Hungarico idiomate de verbo ad verbum perlecta,
repraesentata; tam Consuetudinibus et praxibus Civitatis nostrae consen-
tanea; quam pro emolumento Communitatis, ipsiusque Cehae Coriatoriae
proficua, Juribusque pariter Eorundem congruos et conformia dignoveri-
mus: Eisdem et Eadem quoad omnia Puncta, Articulos et continentias,
ratos et accepta habentes, pro specificatis Coriatoribus et Eorundem Poster-
itatibus Universis valitura acceptavimus, approbavimus et confirmavimus:
promittentes, Nos omnia in illis contenta, tam nos ipsos observare, quam
per alios in Civitate nostra observari facere ac curare; prout acceptamus,
approbamus et confirmamus, harum Civitatis Nostrae sigillo majori muni-
tarum vigore et testimonio Literarum mediante. Datum in Libera Regiaque
Civitate Nostra Kolosvár. Inque domo Senatoria die 3-tia Junj Anno
Domini Septingentesimo Trigesimo Septimo Supra Millesimum.

Extradatum per Substitutum pro hoc opere ab Amplissimo Senatu
Claudiopolitano adhibitum Notarium

Paulum Pater de Rajna m. pr. ¹⁾

CCLXI.

[1738.]

VI. Károly császár, magyar király s erdélyi fejedelem 10,000 forint díjt tűz ki annak részére,
a ki Rákóczy Józsefet élve kezébe adja, a ki halva adja kézbe, vagy hogy őt megölte,
bebizonnyítja, annak 6000 forintot.

Carolus VI. Divina Favente Clementia Electus Romanorum Impera-
tor, semper Augustus, ac Germaniae, Hispaniar. Nec non Hungariae, Bohe-
miae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae R. etc. Rex; Archi Dux Austriae,
Dux Burgundiae, etc. Transsilvaniae Princeps etc. Posteaquam Josephus
Rákóczi, Rebells quondam Francisci Genitoris sui natu major Filius,
Paterni criminis exemplo, immemor honoris sui, et fidelitatis, qua Nobis
tanquam Domino suo Naturali, ut originarius, et natus Subditus obstrictus
est, ad Partes, et Ditiones Portae Ottomanicae se recepit et ab ea protectio-
nem petens, eandem obtinuit, ac contra Statum Publicum Regis et Coronae,
evidenter senat erigendo et opponendo, Tractatus cum Eadem nefandos
iniit, et Manifestum seditiosum [in quo Principem Transsylvaniae, et Ducem
Hungariae, proterva jactantia se nominat, Titulosque Paternos, per Senten-

¹⁾ A szijgyártó czéh levelesládájában levő s a város nagyobb peccsétével erősít-
tett eredetiből.

tiam Criminalem, sub dato 30. Aprilis 1703 et Articulum 49. Anni 1715 abolit[us] usurpat[us] publice sparsit, et Potentiis Europeis communicavit, quin imo ad evastandam Patriam, et diripiendas Provincias Nostras haereditarias, Copiis militaribus Hostis Christiani nominis stipatus, insano furore impulsus, contra Nos Arma sumpsit, et per hos temerarios ausus, nefandum Crimen Rebellionis et Perduellionis commisit, poenisque laesae Majestatis Obnoxium se fecit, suisque Scriptis et Factis, tanquam confessus et convictus, poenam ultimi supplicii sibimet ipsi irrogavit, promeritusque sit, ut pro Bannito, et Mortis reo, per quemlibet impune occidendo declaretur, et occisori ejusdem praemia bene merita decernantur. Hinc pro Supremo Nostro quo fungimur officio, et Authoritate Caesareo-Regia, eundem Josephum Rákóczi Rebellem, et perduellem, Criminis laesae Majestatis reum, et ultimo supplicio dignum, a quovis homine, etiam Domestico suo, et ad latus assistente, impune occidendum hisce declaramus, et remunerationem, seu pretium in Caput Ejus constituimus sub verbo etiam Caesareo-Regio promittimus, ut qui modo dictum Rakoczium vivum ad Exercitum Nostrum, vel Belli-Duces, Praefectos, et Magistratus cujuscunque gradus, ad Praesidia, Urbes, Arces et Castella stiterint, iisdem decem Millia, qui vero mortuum, vel caput ejus attulerint, aut a se occisum docere poterunt, sex Millia Florenorum, per Cameram Nostram illico persolvantur. Promittentes insuper ultra modo dictum consensum, plenam impunitatem iis, qui prius Rakoczio adhaeserint, Ejusque criminis sese reddiderint participes, ast dein poenitentia ducti Eundem vel vivum stiterint, vel occiderint, aut occidi curaverint, et siquidem innuente etiam praecitato Articulo 49. anni 1715 cum Perduellibus omnis correspondentia et commercium, de simplici et plano, universis et singulis Regnicolis, sub poena Criminis Laesae Majestatis interdicta esset; hinc conformiter praecitatae Legi statuimus, quod omnes et singuli, qui praedicto Rakoczio vel ejus adhaerentibus, in specie Emissariis ejusdem, in Regno Nostro Hungariae, vel Principatu Transsilvaniae, aut aliis Ditionibus Nostris haereditariis, mansionem, vel latibulum scientes praebuerint, et Manifesta Rakocziana per Tractatus cum Porta Ottomanica initos, vel alias Literas Invitatórias pro adhaesione et assistentia Rakocziana sparsas, apud se retinuerint, vel aliis Concivibus suis communicaverint, vel in hunc finem Conventicula habuerint, vel cum Rakoczio, et ejus asseclis commercium Literarum habuerint, vel plane eidem adstiterint, insurrexerint et Arma sumpserint, et horum omnium, vel singulorum consiliorum et factorum conscii viciniore Generali Commendanti ea non statim detexerint, eo ipso paris Criminis Laesae Majestatis, Proditionis Patriae eturbationis Tranquillitatis Publicae Rei et Statutis eatenus poenis obnixii sunt habendi, justam Nostram vindictam desuper experturi, Confidimus autem animo, Virtuti et robori Fidelium Nostrorum Statuum et Ordinum, quod nec sinistris svasionibus seduci, nec minis terreri sinent, sed malesanam Rakoczii privati hominis et rebellis ambitionem, audaciam et furorem contemnent, validoque Nostro et numeroso Milite suffulti, DEO adjuvante, hostiles conatus a finibus charae Patriae arcere et fortiter repel-

lere totis viribus conabuntur, in constante fidelitate Nobis debita perman-
suri. Datum in Castro Nostro Laxenburg. Die sexta mensis Maii. Anno Dni
Millesimo Septingentesimo Trigesimo Octavo, Regnorum vero Nostrorum
Romani 17-mo Hispanici 34-to, Hungarici et Bohemici autem 28-vo.

Carolus.

B. Joannes Jos. Bornemisza de Kászou.

Josephus Kozma. ¹⁾

CCLXII.

[1738.]

Buzesco Tivadar szamosujvári örmény pap végrendeleti alapítványa.

Nos Theodorus Buzesco Sacerdos Armenus Szamosujvariensis, habens
prae oculis pulcherima exempla plurimorum ex Ordine Ecclesiastico lauda-
tissimorum Virorum, qui facultates sibi a DEO concessas ad juventutem
virtutibus ac Literis imbuendam utilissime converterunt; ut nunquam sat
laudatis eorum vestigys pro tenuitate mea insisterem, hanc irrevocabilem
et in perpetuum valituram de exiguis facultatibus meis feci dispositionem.
Do, immo dedi 13-tia Augusti Anni Currentis 1738 Florenos Rhenenses
1000. idest Mille Seminario Claudiopolitano Sancti Josephi sub cura Reve-
rendorum Patrum Societatis Jesu eo fine, ut investiantur ad Sex per Cen-
tum in loco securo, et ex censu a dicto capitali proveniente ad Mensam
primam, ut vocant, seu ad Mensam Patris Regentis, alatur in perpetuum
unus Juvenis Armenus, qui etiam cubiculum separatam habeat a contubernio
Seminaristarum, idque Hyemali tempore calefactum. Volo autem, ut
hoc beneficio fruantur in Primis juvenes ex Familia Daniel, et quidem
primo loco descendentes ex Theodoro Damiano Daniel moderno Judice
primario Civitatis Szamosujvariensis, post hos Fratres ejusdem Theodori
Damiani Daniel, et descendentes ex ysdem, in horum autem defectu alij
Juvenes Szamosujvarienses, a Reverendo Patre Rectore Collegij Claudiopo-
litani Societatis Jesu pro libitu suscipiendi ita, ut si nullus superesset ex
descendentibus a Theodoro Damiano Daniel, ejusque Fratribus aut vero
nullus esset ex iis pro Studys aptus, tunc liberum omnino sit Reverendis
Patribus Rectoribus Collegij Claudiopolitani Societatis JESV pro tempore
existentibus ad hunc Alummatum suscipere quemcunque Juvenem ex Arme-
nis Szamosujvariensibus. Quia vero Sexaginta Floreni Rhenenses non suffi-
ciunt pro intertentione annua convictoris ad mensam primam, ideo pro-
mitto, quod, DEO vitam meam producente, ac hos meos conatus promovente
velim conari quingentos Florenos Rhenenses adhuc superaddere, pariter
ad sex pro Centum investiendos, ut sic Annuus census ad Nonaginta Flo-
renos Rhenenses exerescat: pro qua Summa obligatum erit dictum Semina-
rium Sti Josephi ad Mensam primam modo jam specificato alere Alumnum

¹⁾ Egy Kolozsvár levéltárában levő nyomtatott példányból. [Pasc. II. Nro. 810.]

Szamosujvariensem, benigne in hoc ipsum consentiente Reverendissimo Patre Wilibaldo Krieger, Provinciae Austriae Societatis JESV Praeposito Provinciali, eo praesertim intuitu, quod hic Alumnatus sit primus pro Natione Armenica in his Provincijs erectus. Quia vero aetas mea in Senium jam vergit, et vires meae sunt imbecilles, opesque tenues; ideo censum Annuum Sexaginta Florenorum Rhenensium a praedictis Mille Florenis Rhenensibus obvenientem a Seminario Sti Josephi ad dies vitae administrari mihi volo; post mortem vero meam duntaxat Census ille ad intentionem Alumni nostri convertatur; ita ut usque dum quacunque demum ratione compleatur Capitale Mille Qvingentorum Rhenensium Florenorum. tamdiu is, qui hoc beneficio fruatur, tantum Annuatim superaddere debeat Censui Alumnatus, quantum necesse est ad complendam Summam Nonaginta Florenorum Rhenensium. Porro hunc Alumnatum a me inchoatum et cum DEI gratia fors adhuc perficiendum, ita Societati trado gubernandum, ut illum nulli alteri cujuscunque Conditionis homini ulla ratione subjectum velim; praeterquam Societatis JESU Superioribus: liberimam illis foundationis hujus administrationem permittendo, nulliusque alterius inspectioni obnoxiam: Conditiones tamen, quas supra posui, servatas cupiam. Contestor praeterea, quod et me, et Nationem meam multum obstrictam agnoscam eidem Societati pro hujus Alumnatus cura suscepta. Et haec est efficax meu voluntas, Donatio in vivis facta, eaque irrevocabilis.

Superest, ut Deus ter Optimus Maximus, cui et duo aera (?) minuta in gazophylacium projecta gratum, acceptumque Donum sunt, tantillo huic meo conatui gratiam uberem largiatur ad augendam Gloriam suam et Salutem sempiternam gentis meae procurandam. Hujus autem dispositionis, Donationis ac foundationis meae triplex Instrumentum confeci propriae manus subscriptione ac Sigillo meo munitum: quorum unum in Collegio Claudiopolitano Societatis JESV, alterum in Conservatorio Literalium Instrumentorum Conventus Beatae Mariae Virginis de Kolos Monstra deposui, tertium denique Perillustri Domino Theodoro Damiano Daniel Civitatis Szamosujvariensis Judici Primario tradidi. Actum Claudiopoli die Decima Tertia Augusti, Millesimo Septingentesimo Trigesimo Octavo.

[P. H.] Theodorus Bucesco Sacerdos m. p.

Coram me Nicolao Daniel.

[P. H.] Theo. Doctore, Proto-Notario Apostolico m. pr.

[P. H.] Coram me Stephano Mihaloczy,

S. C. Reg. Mattis Tricesimatore Szamos Ujvariensi m. pr.¹⁾

¹⁾ *Mike S. ereletiről vett másolatából.*

CCLXIII.

[1738.]

A zürichi polgármester biztosító levele az iránt, hogy az ottani egyetemen tanulása ideje alatt, mint eddig, úgy ezután is az erdélyi akademikusok közül egy tartással fog birni, egyik városból a másikba menéskor uti költséget kap s egyéb javalmakban is részesül.

Hochwohlgeborner Besonders Lieber

Herr, Ew'r Gnaden seym Unsere willige Dinst mit Erbietung aller Ehr und Freundschaft Zuvor.

Mit was anerböhrner Groszmuth und rühmlichem eifer Ewr Excell. sich die fortpflanzung der Religion und Unterhaltung der Kirchen in dero Vaterland angelegen sein laszen, dasz hat dero Sub 10 July an Uns erlaszenes schreiben des mehreren eröffnet, und den Zustand, darinn sich die Kirchen der Enden befindet, an den Tag geleet, wir Bedauern, dasz disere [*iggy*] Kirchen in solchen Zustand sich befinden und wünschen iniglich, dasz der Erhalter aller Dingen sie unter seinem Gnadenschutz Bewahren und mit den Tröstungen seines Geistes unterstützen wolle. Unsz wäre auch sehr Lieb Deroselben in näheren Hilfe Leisten Zu Könen, Allein wan wir das Begähren nebst den Zeit Umständen, in denen wir Unsz in Ansehung der in Unserem Land befindlichen Schulen und Kirchen überlegen, so finden wir eine solche Beschaffenheit, die Uns nit Zulaszet, nach Verlangen zu entsprechen, Wir versichern aber Ew'r Excell. dasz diejenige beneficia — welche seith verschidenen Jahren von gesamt L. Evangl. Eydtgnoszschaft [*iggy*] und dan Uns particulariter gegen verschidenen von Zeit zu Zeit sich aus dasigen Gegenden einfindenden Studiosis so wol mit Unterhaltung während Ihres aufenthaltes Hier oder anderen Evangl. Eydtgnos. Orten, als mit Bewilligung der Reisz Gelteren und Anderen Beneficien ertheilt werden, fehrners [*iggy*] geneigt fürfahren werden, Unter welchen, auch ein aus Sibenbürgen [*iggy*] [*zwahren nit aus dem Clausenburgischen*] dan und wan sich findet, so dasz aus diserem Euer Excell. wie wir nit Zweiffen, abnem wird, dasz wir jederzeit willig und bereit Uns finden lassen, das was von Unsz erforderet werden mag, zu Erhaltung der Reinen Lehr in dasigen Landen Beyzutragen, die wir übrigens der Beträngten Kirche erfreulichen Zeiten und gesegneten wohlstand inigst anwunschen und Ew'r Excell. fehrner alles ausnehmende wolseyn appreciren. Geben den 2. 8-bris 1738.

Ewr Excell.

Dienstwilliger

Burgermeister und Rath der Stadt Zurich.¹⁾

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *eredetiből*. Intézve volt gróf Teleki Ádámmal Bácsban.

CCLXIV.

[1740.]

A kolozsvári r. kath. Convictus részére tett 3000 frt alapítványa egy névtelen jóltevőnek.

Memoriale de nova Fundatione 2000 fl. in Convictu Claudiopolitano facta a Benefactore anonymo.

Anno 1740 agente Patre nostro Viennae, pius quidam Dominus, duo millia florenorum Rhenensium Claudiopolitano Convictui Nobilium contulit ea Lege; ut ex censu eorum duo juvenes per Literas missiles designati, a Regentibus exquirantur et alantur in Convictu Nobilium. Pecunia haec a Domino quodam Transylvano cambiata est, et per Provisorem ejusdem dein hujati Collegio per ignorantiam numerata, errore subinde cognito, dum Collegium dicta duo millia Convictui renumeraret; factum est, [seu Provisoris administrantis Collegii seu hujus perceptorum incuria id evenit] ut plures aurei mali et defectus insuper quinque fl. reperirentur. Ne itaque mancum capitale maneret, additis quinquaginta uno florenis Rhenensibus et Cruciferis decem, Convictus ex cassa sua defectum supplevit, atque sic integra duo millia Szamosujvarini apud Armenos mense Julio Anni 1740 ad 6 p. c. elocata sunt.

Quia vero pius hic Benefactor nomen suum occultum voluit, datum fundationi nomen *Anonyma*.

Locum, unde? aut familias, ex quibus juvenes hi duo legendi? vulgare non expedit, satis est apud Regentes haec esse consignata . . .

[Apud ¹⁾ Regentes extare satis non est, sed necesse est a potiore titulo extare apud Collegij Rectorem, cujus est Alumnos ad fundationes suscipere.]

Itaque Literae missiles sonant, unum esse suscipiendum ex Loco Kolos, et quidem eorum ex posteris, qui ibidem seu servi, seu salicidae ab Anno 1693. ad annum usque 1699 inclusive in salis fodina laborarunt. ²⁾

Alterum esse suscipiendum ex posteris eorum, qui ab Anno 1701 usque ad annum 1706 inclusive Assessores Tabulae Regiae in Transsilvania fuerunt. ³⁾

CCLXV.

[1740.]

Az ev. reform. kolozsvári főtanodája számára a frankfurti egyetemen a porosz királytól nyert egy alumnium iránti bizonyító levél.

Meg-esmérjük ezen Levelünk által, és adjuk tudtára a Posteritask, hogy Romai Szent Birodalombeli Gróf és Consiliarius Ur, Mlgs Széki

¹⁾ E megjegyzés — úgy látszik — illetékes oldalról tétetett, mivel így van gyakorlatban is, a mint a következő jegyzés mutatja.

²⁾ Lásd a következő oklevelet. — ³⁾ Mike S. hitel s másolatról rett példányából.

Teleki Adám Patronusunk ö Nga, nyert és szerzett kegyes industriája által a Felsőleges Prussiai Királytól a kolosvári Reformatum Collegium számára egy Alumniát in Academia Frankfurtana ad Oderam : olly conditioval, hogy a melly Tanulo Ifju az említett Alumniara rendeltetik, azon két Esztendőket töltsön el, azután pedig annak helyébe más Ifju succedáljon. Által adta a Collegium Ládájába a Mlgs Gróf Ur Resolutioját is a Felsőleges Prussiai Királyk in Scriptis Originalibus : mely Resolutiot maga a király subscribált, de meg nem petsételtetett ; mivel az Instantiákra valo Resolutiokat, a mint értettük, nem is szokta petséttel corroborálni az említett Felsőleges Király. Minthogy ezen Alumniák szerzésében senki más nem desudált, hanem egyedül Mlgs Gróf Teleki Adám Ur ö Nga : mi-is ö Ngk, quantum in nobis situm est, Facultast adunk arra, hogy az említett Alumniát ezután-is ö Nga dirigálja és arra azt denominálja Alumnusk a kolosvári Reform. Collegiumbol, a ki ö Ngk a Tanuló Ifjak közzül fog tetszeni. Irtuk Kolosváratt 16 Martii 1740.

Kolosvári Reformatus Professzorok
Ts. F. V. Gy. 1)

CCLXVI.

[1740.]

Kolozsvár város tanácsa és választott közönsége között fenforgott viszázkodás kiegyenlítéséről szóló oklevél.

Inter Magistratum, Communitatem, seu Cives L. R.que Ciuitatis Claudiopolitanae super orta, mota moderna controversia, taliter complanatio fieri speratur.

1-mo. A Privilegiumok az Communitas előtt noha egy néhányszor meg olvastattak, most is nem denegaltatnak, melyek pro varietate aetatum, temporum et Religionum mutalodván, a minemü Statusban most vadnak, tam ratione Politicae, quam oeconomicae administrationis, ugy kell maradni. Statutumink vagj Constitutiojink, majd minden Civisnél meg lévén, a Magistratus is azokkal el tam in in [sic] Juridicis, quam Divisionalibus Causis, ha kívántatik, azok is communicaltatnak.

2-do. A Méltóságos Comissariatustol ki adatott Computusok es Ratiok in ipsis originalibus igen is communicaltatnak.

3-tio. A Méltóságos Regium Guberniumtol ki adatott Commissiok is ratione Quanti Ordinary igenis repraesentaltatnak, a Szerviczről soha nem jó Commissio, hanem egy esztendőben egyképpen, más esztendőben másképpen conueniálván, ezek is nem denegaltatnak.

4-to. Est idem.

5-to. A becsülletes Salaristak salariumat az Exactoriaval othon az Magistratus specificáltatja, juxta conventiones et usum hactenus observatum.

1) A kolozsvári ev. ref. főtanoda levéltárában levő egyszerű másolatból.

6-to. Nem csak a Generalis Perceptorokat, hanem egyéb Rationistákat is, Valakinek valami Perceptum forog a kezén, ad ratiocinandum sístaltat a Magistratus, valakik még nem ratióáltak, a kik ratióáltak az Exactorián már, azoknak Partiályát is készek leszünk repraesentálni, noha Karácsonban publice a Communitas előtt elolvastattak, és communi nomine aprobalatván, az Exactoria szorgalmatos munkája meg is köszöntetett. Ennek pedigh 1-ma 9-bris lévén ab antiquo usu fel állítása, igenis fel állítatik és szorgalmatossan folytattatik. Az Exactoria Számadokból nem is léssen, de az mely Rationista tavaly Exactorrá lött, az nem amovealtathatik, minthogy a rend hozta promotióját, midőn pedig ratiót ad, az Sessioban nem leszen. E Centumviratusból is három [ha úgy teczik] admittaltathatik az három Divisorokon kívül.

7-mo. Mire vettetett fel az mostani Supletorium Quantum azon másában, melyben kiadatott, készek vagyunk remonstrálni, hogy több kívánsatik a projectalt 1500 forintoknál, és annak felszedettetése szükséges is.

Ad 8-vum. Midőn az Biro választatik, igenis választassék szószóló is juxta varietates Religionum, s a Biróval bucsuzzék is, csak hogy az e Divisoratu légyen.

9-no. Annuit Magistratus, és unamini voto cum communitate igyekezik meg orvosolni s számot is venni a Quartély mesterektől.

Secretariatum et Generalem Perceptoratum quod attinet, melyekről felyebb extra harum Seriem verbaliter tétetik az Méltóságos Sessio előtt mentio, minthogy a Secretariusi hivatal praecipue ob harmoniam trium inter nos Religionum vétetett fel, ha úgy teczik, meg maradhat, ha pedig nem? tollaltathatik, csakhogy az Catholica és Reformata Religio nem engedheti maga két Subjectumit, Notariussát és Generalis Perceptorát egy esztendőben is sine Officio lenni; az okon így az Secretariussággal az Unitaria Religio rekesztetik ki. Az Generalis Perceptorságnak is juxta pristinum usum szükség, ob dictas coram Illustrissima Sessione rationes megmaradni. Signatum Cibinÿ Die 19-na Septembris Anni 1740.

Magistratus Claudiopolitanus ¹⁾

CCLXVII.

[1741.]

Kolozsvár polgársága és népe panasza a tanács ellen, a kir. kormányzék elébe terjesztve
Husztí András ev. ref. jogtanár által.

Méltóságos Groff Erdelly Országghi Gubernator Ur! Excelsum R. Gubernium Kegyelmes Uraink.

Ez el mult 1740 ²⁾ Esztendőben September Havának napjaira indicáltatott Diaetanak alkalmatosságával, Excellentiad és Excelsum R. Gubernium Méltóságos Uri tekintete eleiben a kolosvári külső és belső Tíz Fer-

¹⁾ A városi levéltárban levő *eredetiből*. — ²⁾ Ezért s a tartalomért tettem 1741-re.

tálly Capitányságh alatt valo egész városi kösséghez expedialta vala maga négy Plenipotentarius Deputatus Személlyeit, olly Instructioval, hogj ő kegyelmek alázatos supplicationkal Excellentiad és M. R. Gubernium kegyelmes Lábai eleiben borulván, réghi szép hirrel, névvel, gazdagsággal fénlő, Szabad királyi *Kéncses Koloscár* Titulussával ékeskedő Városunknak, de ma elnyomorodott, és szegénységre s pusztulásra hanyatlott várassi köz Rendünknek nyavalyáit, panaszszeit, azoknak okait cum omnibus circumstantiis, a mint legh jobban tudnák ő kegyelmek, Candide et sine fado detegálnak s Excellentiad és Excelsum R. Gubernium Gratiájából praemissa *praevia Causae cognitione et probatione* azoknak correctioját demisse sollicitálnak, ugj, hogj exmittalando Regius Commissarius urak ő Nagyságok bizonyos és authentica relatiokból is az ország Urai T. Nemzetünknek Fő Rendei előtt is nyilván tennék megh, hogj ha comparatitot kívánna Excellentiad és Nagyságtok tenni ezen városnak néhai boldogh állapottya és mai szegénységhe s nyomorodott volta között, tehát ma ez a Város többé nem *Kéncses Koloscár*, hanem szegény és elnyomorott *Kolduscár*. Melly követésben is említett Plenipotentarius Atyánkfiai ő kegyelmek a népek kevés és csak semmi consolatiojára jártanak el, midőn nem absoluta, hanem limitata Plenipotentiájik lévén, Capitányok hírek nélkült olly Compositiora léptenek a Magistratussal, mellynek megh conceptussa is lehetetlen a *Magistratus ambitioja s a kösséghez submissioja* között Executioban s effectumban vétettetni. Mert ugjanis a Városi köznépsegh maga közönséges nyavalyáinak okait s fészket *nem talállyta tulajdon maga Herceségében, henyeségében* avagi felettől valo *luxuriájában*. Mivel tudva vagjon mind a két Magjar Hazában, hogj a kolosvári Iakos Emberek jo Oeconomiat folytató, kézi mesterségeket és mindenféle commerciumokat derekasan űző, az egész nemzetnek és Republicanak a diligentiában es sedulitásban szép példát ado, parsimoniahoz tanult, providus, gondos gazda emberek voltak eleitől fogva, hanem a Nép nagy nyavalyáinak okaiul lenni talállyuk közönségesen és egész városostól a *dissolutum és inordinatum Regiment*, és *Varos Publica Oeconomijának rész szerint neglecta, rész szerint pedig prava et in usus singularum privatarumve personarum conversa Administratioját*. Melly szerint a T. Magistratus ad tuendos suos honores *evacuálván minden Esztendőnként a Publicum Aerariumot, es maga privata hasznára fordítván s foglalván, annak Completatiojára a néptől rendeltetett corporale és incorporale Bonuminak Procentussait tötték Város Aerariumává, a köznépnek lúdájában lévő s Familiája táplálására valo kicsin erszénkéjét, Város Csűrűvé pedig foglalták a privatus Gazda emberek szűrűjét*. Mellyre nézve sub Titulo Contributionis et necessitatum Publicarum, neglectis omnibus prorsus, vel in usus proprios conversis Oeconomiae Publicae Civitatis Partibus, csak a privatus Gazdák emungáltatnak, mindennemű huzással, vonással terheltetnek: Egyenetlen Quartelyos tartásokkal, és mind Arithmetice, mind Geometrice inaequalis portioju adófizetésekkel sullyosítatnak, és sok helytelen város dolgaival csigáztatnak, ugj, hogj a városi Gazdák és közrendek elvonattatván hivatalyok szerint valo rendes kézi munkajoktól, mesterségektől és kereskede-

sektől, szemlátomást kezdett, sőt meg is hanyatlott valósággal a romlásra, és végső pusztulásra a szegény község. Melly incommodumnak tollalására nem elégségesnek ítéltetik a városi néptől csak csupán a Magistratus és város Capitányai között valo simplex és magános complanatio, *hanem erre a végre királyi Gubernialis autoritas kívántatik.*

Tudniillik: Az említett R. Gubernium Gyűlésének alkalmatosságával Szebenben a T. Kolosvári Magistratus Deputatus Plenipotentiarussai között első lévén akkori városunk Birája Nemzetes Pataki István Uram ő kegyelme, privatim circumvenialván magokra vigyázni nem tudo követőinket, erős hittel, formalis esküvésekkel, maga személynének Diris Devotiojával kényszerítette ő kegyelmeket, ugymint a város részéről valo Plenipotentiarus Atyánkfiait, hogy csak a Méltóságos R. Gubernium előtt idegen Commissariusokat ne kérjenek, és külső nemeseket Exactionora ne hozzanak a városban, hogj a *Tanáts titkait ki ne tanulják*, tehát a Magistratus [ha contentus leszen velle a város] akár tiz esztendeigh valo Demonstratiot téssen; A Complonationak minden punctumait is be tellyesiti, Isten ő kegyelmét ugj segellje! Hozzá tévén ezt is: *Egyi hitre a Tatár is elbocsátaná az ő Rabját*; mellyben, jelen lévén az ő Kegyelme adjunctus Plenipotentiarus társa, mostani városunk Birája, Nemzetes Bäjer Ferencz Uram ő kegyelme, tacendo consentialt.

Haza érkezőn pedig, midőn említett Pataki István Uramat hitre és fogadására emlékeztette volna a város, tehát ő kegyelme Publice ezt felelte: *Verba volant, id est: Jus jurandum privatim commissum non est obligatorium.* Nem tagadta mire obligálta magát, de a Tanácsból kiment, midőn a város azon fogadására ő kegyelmét emlékeztette. Mellyet a T. Magistratus is látatitk ő kegyelmében exprobrálni. De a nép a simplex exprobratioval nem lehet contentus. Azomban a Compositionak Articulusai szerént is, sem a város Privilegiumi el nem olvastattanak, sem az — — ¹⁾ Dispositioit a Magistratus nem Communicalta a Centumviratussal, sem az evacualt aerariumrol és Contrahalt adosságokrol Demonstratiot nem tétetett, nem ratiocináltak secundum Regulas Politicas.

1. *Regula.* Rationes aerarj rite dispensentur.
2. *Reg.* Ne bona aut Jura ad Aerarium pertinentia temere abalienentur.
3. *Reg.* Cavendum ne largitionibus citra necessitatem publica pecunia profundatur.
4. *Reg.* Crimen peculatus, id est Publicarum Pecuniarum Proventuumve subreptio gravissimis poenis exercentur.

Es hogj rövid szoval ki mondjuk: valamit Excellentiad és az Excelsum R. Gubernium egj néhány rendbéli Kegyelmes Commissioiban, s a Complonationak Articulusaiban parantsolni méltóztatott, azok közzül csak egjreis a T. Magistratus nem lépett.

Mivel pedig Excellentiad és a M. R. Gubernium Atyai kegyelmessége szerént, tulajdon maga Commissiojában városi szegény rendünknek con-

¹⁾ Egy szó kiolvashatlan volt.

sulalni mostani ügyében, s utat mutatni Nagyságtok Méltóságos Uri Tekintete előtt valo másodezori és viszontagsággal valo megh jelenésre is Benigne méltoztatott: Erre nézve mű is városunk nyakán fekvő nyavalyainak fészkeit, okait, tardgjait Tiszteletes Juris et Politicae Professor Huszti András urammal, ugj mint, városi Fertállyunkban lako Possessorral, ő kegyelmével kikerestettük és végére hajtottuk, Nagjob világosságnak okaiért Excellentiad és Excelsum R. Gubernium Méltóságos uri tekintete eleiben, és Böles Discussiojára ő kegyelmétől személyly szerént Expressus Plenipotentiariusok mellett küldvén és repraesentálván, rövideden:

1. Városunk Moralis Personáját in Pictura.
2. Annak Formája Connexioját avagj Status ratioját.
3. Aerariumának s Publicus proventussinak Constitutioját.
4. Város Salaristai fizetésének számát s Quantumát, a mint ma ordinarie vagjon.
5. Contractum Debitumainak Cathologussát.
6. Város nyavalyáinak okait és Rendit.

Reménkedvén az Ur Jesus Christusnak nevében s érdemében Excellentiad és a Méltóságos R. Gubernium könyörülő széki és kegyelmes lábai előtt supplicationk által —

Hogj könyörgő Instantianknak tenora szerént rajtunk fekvő terhünket és nyavalyás ügyünket elsőben is megh tekinteni, Böles itéletire és Discussiojára Causánkat fel venni, annak utánna pedigh ezt az Erdely országhi nagy Principatusnak el nyomorodott *első szülött Magyar fiút*, ugj mint szabad királlyi Kolosvár varossát édes Atyai ölében emelni, Politica Curáját és gondviselését minden részből elkövetni ne terheltelessék. Melly kegyelmes Gratiájáért az Ur Isten Excellentiadat és a M. Excelsum R. Guberniumot sok áldásokkal és hoszszu üdökigh tarto virágzó étellel Fiuro! Fiura, és nemzeczégről nemzeczégre az Egekből meg álgja. Mű pediglen életünk fogjtáig állhatatossan maradunk

Excellentiad és Excelsum R. Guberniumnak

Subditissimus és devotissimus szolgái

A Kolosvari külső es belső Tiz *Capitányok es Civilek* Plenipotentiariussi. ¹⁾

CCLXVIII.

[1741.]

Kolosvár borbirája utasítása.

Bor Biro Uram Instructioja. ²⁾

1. Mindeneknek előtte azon légyen, hogy a Város Korcsomáira minél jobb jobb Borokat vásárollyon, szegény Bort penigh tellyességgel ne végyen.

¹⁾ A város levéltárában levő *eredetiből*. [Pusc. II. Nro 862.]

²⁾ A királybirók utasítására tett jegyzéssel összevetendő . . . Az előbbivel egy, tehát 1741. évből való.

2. A kiktől Borokat vészen, kostolokat T. Király Biro Uramhoz vivén, az eo kegyelme consensussából vegye, s alkugya, és kitől, mennyit, hány penzen vedrit, mit ad fellyül rá, az elado személyt T. Király Biró Uram eleiben híván, hitelesen consignállya, és Ratioja mellé kívántató Documentumul T. Király Biró Uram testificatioját vegye, és ha lehet úgy alkudgyék, hogy az el ado személy a Korcsoma Háznál az Aszkon tölese megh el adott borát, consignálván vásárlásának is Korcsomára kikezdésén elárultatását.

3. A szemét Birónak fel vonásért és bé eresztésért fele fizetést adgyon, mint a privatus Ember.

4. A Korcsolyásoknak úgy adgyon edgy edgy kupa Bort, ha mikor három vagy négy Hordo Borokat vetnek bé, külömben hogy minden hordo Borból edgy edgy kupát adgyon, azzal nem lészen szabados, Ratioban nem is acceptáltatik.

5. Ha csak a Város szekerei érkezhetnek, pénzes szekerest vecturára ne fogadgyon.

6. Mikor a Borokat levetik, azon levetett Borokat leghottan megh töltven és bé pecsételvén, adgya a Korcsomáros keze alá, többször töltelék nem lészen accepta.

7. Ugy vásárollya penigh a Borokat, hogy minden tiz veder szín Bor után edgy vider seprüt acceptállyon, és ha több találna lenni, az első ado személytől szín Borul ne acceptállya, külömben Bor Biro Uramtól nem lészen accepta.

8. A korcsomáknak folytatását, és kezek alá adatott Boroknak gondviseletet, tisztán és nem megh elegyítve valo árultatását gyakorta meghvisgállya; és ha csalárdságot tapasztal a Korcsomárosokban, akár Bor megh elegyítésben, akár nem igazán mérésben, akár miben, mellyben a Város kára forogna, T. Király Biro Uramnak legh ottan bé mondgya.

9. El kelvén a Bor, minden halasztás nélkül mást kezdessen, hogy a korcsoma haszontalanul ne heverjen.

10. A Bor elkelése után mindgyárt a Seprüt [igy] ki vegye, az hordokban ne tartsa, hogy megh ne veszzen, és el is adgya szorgalmatossan, ha csak el adhattya, altalagokra ne gyüitse; Ha penigh nem találkoznék a seprőnek árossa, Bor Biro Uram főzesse ki, és adgya a korcsomárosok kezére eladásra.

11. Az Hordokat vízzel mérje megh a Korcsomárossal egdyütt mindenkor edgyik Vásárbíró előtt, kinek fizetése dr. 6 egy negyvenestől, kitől is hiteles attestatiot vegjen.

12. Hordo mérésre hogy penzel fogadgyon a város erszenyére embert, az megh nem engedtetik, azért vagjon fizetések mind a Bor bíró Uramnak, mind a Korcsomárosoknak, mivel bér nélkül, szálló tartás nélkül és Város közönséges szolgálattya nélkül laknak a Város korcsoma házánál.

13. A kikorcsomárolt Borok áráról szorossan számot vegyen, apadásra szerfelett ne acceptállyon; és a bé fizetést hosszas üdökre ne halasztza; hogy a Város pénze a Korcsomárosoknál ne heverjen, vagy az eo kegyelmek fel nem szedése miatt a Város ne károsodgyék.

14. Az király Biro Uramnak minden negyven veder szín Borból leszen munkajaért 20 penze és edgy kupa Bora.

15. A korcsoma házaknál semmi reparatitot ne tégyen T. király Biro Uram hire, Commissioja és expensairol valo Quietantiaja nélkül.

16. Előbbeni Bor Biro Uram kezéről regestralt, a város korcsomájához valo eszközöket, Lakatokat kívánnyon maga kezére adatni.

17. Senkinek is privata Personának számára sem ex Ordine Senatorio, sem magának, sem másnak indifferenter a Város korcsomájára Város dispendiumával Borát bé ne vegye és ki ne árultassa.

18. Senkinek is ne discretizállyon a T. Tanács parancsolattya kívül a Városéból.

19. Az idegen Borokra, mellyek vagy Taxa nélkül, vagy Taxára hozatnak bé városunkra, szorgalmatos vigyázással légyen, és Cédula nélkül csak edgy darabot is bé ne bocsásson, a Cédulákra pedig mindenkor fel írja: Ki számára, hány hordo és hány veder Borokat bocását bé? melyre nézve szükséges, hogy a kapuk előtt megh nézze az edenyeket, hány vedres, megh intézze, különben Házától ne cedulázzon.

20. A Taxa pénzt a kapuk előtt, ha csak lehet minden vider idegen Bortol dr. 5 de tempore exigállya Város számára, különben a magájéból kenszerítették bé tenni.

21. Mikor Ratitot ad, minden positioi mellett hiteles Documentumai is legyenek, különben nem acceptáltatnak. ¹⁾

CCLXIX.

[1741.]

Kolozsvár királybirája és ispotály ispánja utasítása.

Tiszteletes Király Biro Uram Instructioja ²⁾

1. Tiszteletes Király-Biro Uram ki kérvén maga mellé e medio Ampliss: Senat. et e Numero Dominorum Centum Virorum a Város határan mind Szelistye, Felek, Röd, Györgyfalva felé való Erdőket megh járja, ugy a Lombi Cserét és minden Berkeket szoros tilalom és vigyázás alatt tartson, és arrol a Tanács Commissioja nélkül se maga számára, se indifferenter senki számára hordatni megh ne engedgyen, és se edgy, se más Erdőre, Cserére, Berekre tellyességgel senkit is, se Cedulával, se szoval ne facul-

¹⁾ A város levéltárában levő *eredetiből*. [Fasc. II. Nro 856.]

²⁾ Nines kelési ideje; de kívül egy későbbi időbeli írás 1741-et mutatja. Ugyanakkorinak iratik a borbíró utasítása is. De ez tévedés. Egy kis boritékjegyzékben, mely e két utasítást egybe foglalja, ez áll: Királybirák [itt volt közből: „*Spotály ispányi*”] és bor birák uraimék instructiojok. De az ispotály ispáné kitöröltetett s helyébe ez iratott: „Az ispánét kivettem [?] és többet tevén hozzá, kiadtam a T. Tanács előtt Lostayner István ispán uramnak. 6 januarii 1741.”

tallyon; Ha ki pedig raita tapasztaltatnék azon tilalmas erdőket, Useréket, Berkeket vágni, lopni, és hordani, vagy hántani, procedaltasson Tiszt. Király Bíró Uram az olyan ellen a Decretum tartása szerint minden kedvezés nélkül.

2. A város Korcsomáira szorgalmatossan gondot viseljen, es Constitutus Bor Biro Uramnak semmit csak magánosan a Bor oeconomia körül folytatni meg ne engedjen, hanem mind Borok vásárlása eo kegyelme előtt legyen, ugy mikor korcsomára adgya is, kit, mint vészen s adat el, mindazokrol a Bor Bironak Ratiocinatiojának hitelességére documentumokat adgyon.

3. A Város határán lévő Ispotály földeket mindenik fordulón szorgalmatosan ki jártasson, és minden szántóföldnek hol létét, szomszédságát, capacitását authenticè consignaltassa, hogy a szerint juxta facultatem Subditorum convenienter vethessen s oeconomizálhasson.

4. A Városon lévő Spotály Malnához kívántato Naturalékra és annak Gáttýára, viz folyásra szorgalmatos gondot viseljen, és a Necessariumoknak meg szerzésere vagy repartitiojokra Spotály Ispányának de tempore parancsolatokat adgyon, minden méretésen maga jelen legyen.

5. A Merai Udvarházhoz ki menven, minden azon Udvarháznál találato Naturalékat előbbeni Király Biro Uram eo kegyelme kezeről consignaltatva vegyen Inspectioja alá.

6. A Merai Határon mindenik fordulora, hány Szántó földei legyenek specificè a Spotálynak és hány köblösök, vekások s kik szomszédságiban? mindeneket kijártatván, consignaltasson.

7. Hasonlóképpen a kaszálókat és Erdőket is meg járván, illendő ¹⁾ alatt tartson, és senkit is hordására, vágására a T. Tanács akarattya nélkül [ne] facultallyon, ugy a T. Tanács parancsolattya nélkül a Merai határon el ne adgyon, az eladott Erdőt penigh ha esztendeig le nem vágják, fel váltassa.

8. A Buza deználások alkalmatosságával mind Kolosvarott, mind Merában maga jelen legyen, és de ingredientys Spotály Ispannak documentumokat adgyon.

9. ²⁾ — a Kamararol annuatim ki venni munkás légjen, hogy esztendőről esztendőre ne maradgyon restantiában, és nehezebben ne következék kinyerhetése, vagy valami incomodum ne következék miatta.

A Merai határon és a Spotály Udvarházára, ahoz tartozó minden örökségekre, Spotály telekjeire, Szántóföldeire, kaszáló helyeire, tilalmas erdeire, azoknak határait, szomszédságaira ugy viseljen gondot, hogy semmi rész azokból az Ispotálytól ne abalienáldgyék, és Spotály kárával mas usussára ne forditassék; melyre nézve szükséges lészen az Spotálynak minden helyeken valo minden nemű Örökségeit ki jární, azoknak szomszédgyait, határokat, mennyiségeket, minemiségeket hiteles Laistromban fel-

¹⁾ Egy szó: *felügyelet* vagy más hasonló ki van hagyva.

²⁾ A hézag az *eredetiben* is meg van.

irni. A Spotály örök és Sellér Jobbágyaira is jó vigyázással legyen, hogy azok Spotály kárával vagy el ne szökjenek, vagy más földgyére és szolgálattyára magokat temere ne fordítsák, Örökségeiket el ne zállagosítsák, annal is inkább el ne adgyák, Ugy marhájokból is magokat szükségkivül ki ne pusztítsák, melynek elkerülésére való szolgálattal őket ne terhelje, sőt idejében magok oeconomiajoktól, és életek keresésétől se distráhallya, és kit kit az eo tehetsége szerint szolgáltatasson rendiben.

A Spotály Jóságában minden lábos és szárnyas marhákat illendőképpen ügyekezzeék szaporítani, azoknak hasznokat az eo rendi szerint exigállya és semmit is el adni vagy distráhalni maga fejétől T. Király Biro Uram Commissioja nélkül, kivált az hasznosokból ne attentállyon.

Az Merai Jóságban szüntelen hasznos koresomát tarscon Spotály jóvára, mind a kolosvári, mind a Merai Maluokra jó gondot viselleyen, ahöz kívántató mindennemű Naturalékat jó idején megk szerezzen, rupturait is halogatás nélkül reparaltassa.

A Spotály számára conferaltatott beneficiumnak ki vételében Esztendőnként szorgalmatos legyen, és kivételét Esztendőről esztendőre ne halasztssa.

A szegényekre jó gondot viselleyen, és azoknak ordinarie járo heti pénzt, kenyeret és egyéb naturalékat idejében administrállyon.

Ha hol valami ex pio zelo legáltatik, vagy conferáltatik a Spotály számára, annak kezére vételében legyen munkás, és valami a Spotályé, se magának, se más számára ne distráhallya.

Az Oeconomiából beszerzett pénz, minden Esztendőben ratiocinatioja után administrállya in toto oda, a hová a Magistratus disponállya és azokat se magánál ne tartsa, se másnak ki ne adgya semmi nemű tekintet alatt.

Minthogy a Spotály Ispán fizetett szolgál, az Ispotályéból se magát, se marhút ne interteneállya, és semmi nemű Naturalékat magának ne vindicállyon, hanem elégedgyék meg rendelt fizetésével; különben fizetésében imputaltatik. Conventioján kívül egy Lovának intertentioja accepta stb. Summa: Előtte tartván Conventiojata hivatalyához hűttel való kötelességét, a Spotály jóvára úgy prospiciállyon és úgy oeconomizállyon mindenkben, hogy azoknak gondviselésében hasznos szolgálának tapasztaltassék; különben az eo kegyelme miatt következheto defectusok, károk eo kegyelmének imputaltatnak.

Idejében penigh illendő Ratioját a kolosvári T. Exactoriára fel adgya minden positiorol, Perceptumirol, Erodatumról levélbeli hiteles documentumokkal edgyütt. ¹⁾

¹⁾ Az eredetiből [Pasc. II., Nro 856.] Ez is 1741. évi.

CCLXX.

[1741.]

A tanács, a polgárság és község közötti békétlenségnek a kiküldött nyomozó bizottság általi kiegyenlítése.

Quod vero attinet Civilem Amplissimi Magistratus Administrationem.

Minthogj a M. R. Guberniumnak Intentioja, és expresse kiadatott Parancsolattya is az: Hogj az Amplissimus Magistratusnak Senatoria Authoritassa es Jurisdictioja in sibi subordinatos Cives, sancte et illibate megtartassék, mely Senatoria Authoritas is az inter partes már fen forgott Dissidiumok es Simultasok miá, nem kevesbé meghaborítatott vala, azert Authoritate ab Excelso R. Gubernio Commissioni huicce indulta, serio iniungaltatik az egész Centumviratusnak, es az Belső és Külső Tíz Fertályok Kapitányok, es azok alatt levő egész Város népének, hogy mind a Város Politica és Oeconomica Administratioja, mind peniglen az eo Felsége naponként valo szolgálattya is az eo rendes cursussaban előmehessen, és semmi részében is azok Impedimentumot ne szenvedgyenek, az egész fenn declaralt Városnépe, universitassa, mint illik, jámbor és hív Civilekhez minden engedelmességet és obedienciam praestálljanak az Amplissimus Magistratusnak és eo kegyelmeket illendő Reverentiaban tartsák; Egjeb-iránt ha az egész Communitas, hűtös hűtelessége ellen, a Magistratusi Authoritasnak, ausu temerario, ulyabb [igy] simultásokkal, engedetlenségekkel és visszszázkodásokkal magát opponálná, és az által a közönséges Jonak előmenetelit, és az eo Felsége szolgálattját is impediálná, legottan a Magistratus a Méltóságos Guberniumot in genuina rei veritate informállja, és el fogják venni, in tali casu, minden kétség nélkül az ilyen seditiosusok, a Méltóságos Guberniumnak minden Severitással valo animadversioját; Ha hol peniglen privata Personak deprehendáltatnának hasonló temerarius aususokban, és a Magistratus Authoritassát vellicalo Engedetlenségekben, s magok oppositiojában, a Méltóságos Gubernium nekünk instructionaliter kiadott parancsolattya szerint, comperta rei veritate, az ilyen privatus Delinquenseket, a Magistratus Arestalhassa, és mind addig Arestumban is megtarthassa, mig ezen Commissio az Supressumban maratt dolgok folytatásának Continuatiojára Isten segedelmével vissza jöven, az olyan Delinquenseknek dolgokat is törvényes igazításban vészi. E converso penig, minthogj minden bene ordinata keresztyen Directiokban a Magistratus az eo Subordinatussinak nem Tyrannussa, hanem Moralis Attya, nem persecutora, hanem protectora, azért ezen királyi Városnak Directioja melle hejheztetett érdemes Magistratus is ebbeli keresztyéni Tisztit és kötelességit, nem ketlyük, maga előtt viseli; A melyre nézve Authoritate inferius declarata, eo kegyelmeknek is iniungaltatik praesentibus serio, hogj eo kegyelmek is, az eo kegyelmek alá rendeltetett betsülletes Civileket, mind magok tulajdon moralis Tagjait, a magok Tisztességekben megtartsák, az szegény Instansokat minden morositas nélkül, Attyai kegyességgel meg-

halgassák, és azokat Vigasztalás nélkül [a mennyiben lehet] magok előll el ne botsássák, a népet és Civiseket nem gyűlölségből származott riazgatásokkal, sertegető sarcamusokkal [mely Is en előtt is gyűlölséges], hanem Istenes szeretettel, Atyai kegyességgel és még az ellenkező Circumstantiákban is bölcs moderatioval, s minden igassággal gubernallyak: in casu enim contrario, inexactussá tenné az olyan Magistratus a Meltóságos Gubernium előtt magát, sőt meg eshető ilyen színű megbántodasiban, a népnek is, vagj tsak egj privatus Civisnek is, ad suas superiores Instantias, mindenkor az szabados recursus megengedtetve lészen, és talál módot a Meltóságos R. Gubernium benne, hogy az rendeletlenségben találtatott Tiszttségviselők is méltó büntetéseket irremissibiliter elvegyék.

Mig azért ezen Commissio ad brevem Terminum viszsza fog térni, a mostan suspendaltatott commissionalis dolgoknak continuatiojára, azért mind in Civili, mind in Oeconomica Civitatis totius Administratione, a fenn megirt Parssok tartásák ezekhez magokat. Signatum Colosvar Die 4. 7-bris 1741. Ex Commissione, ad subortas, Magistratum inter et Populum Claudiopolitanum, Controversias sopiendas, ab Excelso Gubernio Regio Deputata. ¹⁾

CCLXXI.

[1742.]

Páldi István leydai akademikus levele, ott még egy ideig maradhatás végett adandó segély iránt.

Méltóságos Grof, Status Intimus Fő Consiliarius Ur, érdemem felett való Nagy Patronus Uram.

Alázatosan jelentem Excellentiád Kegyes Tekinteti előtt magamat, és Statusomat, ezen humilis instans Levelem által, méltoztassék Excellentiád meg tekinteni, es miben legyen Academicus Statusom és progressusom, meg érteni. Minden dolgainról bővebben Mgos B. Bánffi Farkas Urat tudositottam alázatosan, Excellentiádnak is rövideden bátorkodtam jelenteni alázatosan, hogy dolgom feledékenységben ne mennyen, mert ugyanis mely nehéz dolog légyen incerto animo lenni, és még is nagy nyomorúsággal élni, ki nem mondhatom, ratione experientiae ugyan itt való lakásom bizony gyönyörűség, mert az Isten olyan jó Eszközöket parantsolt, a kik által naponként valamiket kívánok, mindeneket experialhatok, tsak hogy experientiaimat a költségtelenség miatt praxisra nem huzhatom, hanem a mint-hogy a Picturahoz és Sculpturahoz való műszerek nem olyan költségesek, azért azokban magamat leg inkább karátsontol fogva minden nap exercealom, a Picturaban négy orákon, a Sculpturában egy órán, egyéb oráimat a Philosophicum Collegiumok foglalják el, hogy pedig Excellentiád lássa meg, miben légyen kevés idő alatt progressusom, azért *Historiam lapsi*

¹⁾ Az eredetiből. [Fasc. II. Nro 868.]

Adami et Ecce Mestereimnek praescriptiojok szerint delinealtam és ki-metttettem juxta artem, *Aqua fortis*-sal, es Excellentiadnak ad Oculatam revisionem el küldöttem. A mi nézi a figurat, excusajon engemet Mestereim-nek praescriptiojok, a mi nézi pedig a sculpturaban valo hibákat, excuset me Manus inexercitata, és egyéb akadályom, a mi nézi ezt a Mesterséget, tellyességgel semmi is nintsen, és nem tsak, hanem valamellyek Typographiai Czelomat nézik, etiam quae fuere secreta secretissima, mindeneket ki-tanultam, tsak hogy már engemet mester emberré a mindennapi exercitium tenne, hogy ha költségem volna műszereknek szerzésére és az itt valo sub-sistentiara bár tsak még másfél Esztendeig, mert a mint mindenek reménlik felöllem kezem munkáit látván, az után kezem munkáji által magamat táp-lálhatom, és az után idővel minden emberek igen nagy keresetnek remén-ségével biztatnak; de mig a lenne, bizony el veszek a nagy nyomorúság miatt, mert olyan nyomorúsággal élek, hogy tsak alig és alig szenved-hetem, még is nagy költséggel élek, és jó lelkemmel mondom, hogy négy száz forintokkal itten tsak élni esztendeig nagy nyomorúság, én már szinte Esztendőt töltök az itt valo lakással, és itten a kik tudják, hogy költséggel jöttem ide, azon tsudálkoznak, hogy mi módon subsistálhatok, a Mgos Urak közzül pedig némellyek azon tsudálkoznak, hogy mi módon költheték el anyi pénzt, láttya az Isten az én életemet, és bizonyitom az Istennel, hogy olyan szorossan éltem és élek, hogy alig lehet szorossabban, de az én statu-som igen költséges mind életemre, mind experientiaimra nézve, mert nékem senki sem ad valamit ajándékon, elég nagy és drága szerentse, hogy ajándé-kon tanulhatok, és tsak a miket eddig per Amicos experialtam, mindazokat hogy ha Mester emberek mellett kezdettem volna experialni, bizony talám ezer forintokkal is bé nem értem volna eddig valo experientiaimat, sőt két három Esztendőig el szolgáltatta volna a Mester ember magát, és még is alig hiszem, hogy ugy ki tanulhattam volna sok igyekezetemben artium secreta, mint per Amicos ki tanultam, mert mely nehéz dolog légyen itten a mesterségeket tanulni, bizony ki nem mondhatom, és ha tudtam volna meg gondolni othon létemben, mely nehéz dolgokat vállaljuk légyen ma-gamra, és millyen nyomorúságot szenvedjek itten, talán másfél ezer forin-tokkal is ki nem indultam volna az Hazából. Már Jo Istenem Kegyelmeiből itt vagyok és ide valo jöveletemet bizony nem bánom, mert még eddig minden dolgaim ratione experientiae remenségem felett folytanak, minden napon pedig több és több experientiara valo alkalmatosság adja elő magát anyira: hogy nem látok éppen semmit is olyat, a mit idővel ne experiállyak, tsak hogy itten élhessek, de tsak már is mely keserves nyomoru-sággal éljek, igen nagy dolog, és *revera multiplicavit Deus aerumnas meas et vescor solum pane*, a mely nyomorúságot hogy sokáig szenvedhessek, bizony lehetetlen, sőt kevés idő mulva, minden elkezdett dolgaimat itt kell hag-yom, és mi lészen vége nyomorúságaimnak Isten tudja. Reménkedem azért a Jesus Neveben Excellentiadnak és Nagyságtoknak, légyen segítséggel Nagyságtok, hogy továbbra is subsistalhassak, mert ha egyszer félben sza-kasztom elkezdett dolgaimat, soha bizony többbe fel nem találom, hogy ha

valami alkalmatosságot találtam volna, és sok jó akaroim találtanak volna, Nagyságtokat Instans Leveleimmel bizony nem terheltem volna, mert tudom, mely nagy szükségben légyen szegény Hazám, de hiszem én se halhatok itt meg éhel, Hazámnak javát munkálodván; hogy ha pedig az Isten kezem munkáit meg áldja, én is a mivel tartozom Isten velem lévén praesentalom. Hoszszas és bátorságos írásomról alázatosan követvén Excellentiadat, ajánlom az Ur Istennek gondviselő kegyelmében egész Méltóságos Uri Házával együtt, és maradok alázatosan

Excellentiadnak alázatos szolgálója

Lejdában 1742. 6. Aprilis.

Páldi István m. pr. ¹⁾

CCLXXII.

[1742.]

Az unitáriusok b. magyar utczai főtanodája napnyugati részére rugó, Szathmáry András hentes örökösaitól megvásárolt telekről és házról való vásári szerződés.

Mi ngymint Fejérvári György, Kolosvár Várossának edgyik hites Divisora, Madár György Centum Vir, és Desikovicz Márton, ezen Városnak edgyik hites Szolga Birája, mind hárman Kolosvár Várossának lakosi, ez ide alább megirt dologban adhibitus Regiusok s jövendőbeli Tanubizonságok, adgyuk tudtokra mindeneknek az kiknek illik ez Levelünk által, Quod hoc Ao psenti 1742 Die vero 6-ta Mens. Maji, Kolosvárott lako T. Nzetes Idősb Gyergyai Pál Vram ő kgyme Nagy Piacz Oriens Seriessin lévő Házánál létünkben jelenének meg előttünk edgy részről ezen Városban lakó N. Veres Anna Asszony, Néhaj Szakmári András Vram Relictája édes Gyermekeivel, ugjmint Szakmári István Vrammal, ugy Szathmari [iggy] Anna Kovács Mihályné Szathmari [iggy] Borbára és Ersébettel, más részről penigh említett T. N. Idősb Gyergyai Pál Vram ő kgme, az Kolosvári Tiszteletes Vnitaria Ecclesiának edgyik Curatora és Nemzetes Nagj Ajtai Nagy Györgj Vram, azon említett T. Eccleának ordinarius Notariussa, holott is tőnek ő kglik egyenlő Consensusbol illjetén meghihatatlan alkmat, és örökös vásárlást, tudniillik: Lévén említett Veres Anna Asszonnak [a megirt Városban Szappan Vttzában ab Orient. ugjan a Kolosvári T. Vnit. Ecclesia Schola udvara hátulso része, ab Occid. T. Pákei János Vraimék kerti Viciniumában] megnevezett Gyermekeivel edgjütt edgj közös Fundussa, melljet rajta lévő Fa Házzal, eddigh observált egész jussal s határával edgjütt megnevezett edes Gyermekeivel egjenlő Consensusokból adá el jure perpetuò, irrevocabiler ugjan a T. Vnitaria ecclesiának, és ezután succedálandó tagjainak, in et p fl. hung. 100 / Száz Magyar forintokban, ollj Evictiot vállalván mind maga, mind említett édes gyermekei külön külön magokra, és posteritásokra szabad jó akaratjtjok szerint, hogj minden legitimus impetitorok ellen a magok tulajdon költségeken s fárattságok által tartoznak a

¹⁾ A kolosvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *ereletből*.

Ptitt T. Kolosv. Vnit. Ecclesiát törvénj végéigh manutenealni ezen Háznak s Fundusnak pacifica possessiojában, melj szerint az Pattacta Summat Ptitt Curator N. Gyergjai Pál Vram ő kgme az ennyiszer mentionált T. Ecclesia részéről de pleno et integro usualis kész pénzül exsolválván, megnevezett Veres Anna Asszony is, ugj említett Gyermekai minnjájon szabad jó akaratjuk szerint, magok obtingenseket, per manus vévén, ez ideigh birodalmukban lévő fenn Circumscribált lakó helyeket meg irt T. Ecclesiának reale Dominiumába bocsátták, nullo sibi ipsis, nec eorum haeredibus jure in posterum reservato, és igj roborálák is az Contrahensek ő kglk ezen Transactionot cum Vinculo flor. hungaricalium 50 / Ötven M. forintokkal, ugj, hogj a mellyik fél quouomodo ezen Contractust violállja, hasonloképen hogjha Venditrix Asszony és ő kgme megnevezett Gyermekai a Ptitt T. Ecclesiát ezen Jozzágnak pacificum dominiumában nem manutenealhatnak, tehát ezen poenában incurrálljanak, melj Vigore Psentium desummáltatván ő kglmeken, ennek két része cedalljon a Kolosvári nemes Tanácsnak, haramada az Constáns félnek, még is ezen Contractus erejében megmaradgyon, mindezeket kéz beadással, áldomás itallal s mutva appreciatiokkal is confirmálván ő kk.

Melj dologh előttünk e szerint menvén Végben, mijs irtuk meg fide nostra mediante futuro p Testimonio Subscriptionkal, és szokott pecsétünkkel is Corroborálván. Signat. Claud. Ao Die Locoque pfatis.

Correcta per eosd.

Fejervári György m. pr.

Idem qui Supra :

Madár György m. pr. [P. H.] ¹⁾

Nns Kolosvár Várossának
egyik külön Divisora.

[P. H.] Desikovicz Márton m. pr. [P. H.]

CCLXXIII.

[1747.]

Konez Éva, Medeséri Ferenczi Andrásné 2000 m. v. forint alapítványa a kolosvári r. kath. Seminarium részére.

Én aláb meg iratattot Medeséri F. András Űrnak meghagyatott özvegye, tudtára adom mindeneknek, a kiknek illik : Mivelhogy Istenben boldogult Uram, Ferenczi András halála előtt tett végső rendelkezésből kolosvári Tisztelendő Pater Jesuiták Urainék gondviselése alatt levő Szent Josef Seminariumának hagyot két ezer Vonás magyar forintokat, hogy azért ezen Istenes szándéknak eleget tegyek, ezen Summa pénzt Tisztelendő Pater Berzeviczi János Uramnak fellül említett Szent Josef Seminariumának mostani érdemes Regensének le olvastam, de illyen conditiokkal, szegény üdvözült uram szándéka és értelme szerint.

¹⁾ A magyar unitárius egyházközönség kolosvári főtanodája és főtanácsa levéltárában levő eredetiből.

Először: hogy ezen Summa pénz bizonyos helyre, és ha lehet valamely Communitásnak interes számra Sex per centum kiadattassék.

Másodszor: Ezen interes költségből fellül említett Seminariumba esztendőnként egy néhány szegény árva Deákok akármi nemű Classisban levők, bár tsak ketten a szükségben, a szükség kívül pedig többen, a mint kitelik, tartassanak és ruháztassanak.

Harmadszor: A Deákok olyan árvák legyenek, kik mind a tanulásban, mind az erköltsben előmenetelt tesznek.

Negyedszer: Az Iffiak minden esztendőben változzanak, hogy így többekre is terjedgyen a fundationak haszna. Ötödször: A Ruházattyok egyszer ványolt posztobol valo dolmánybol, nadragbol állyon. Azon kívül adassék nekik egy pár csizma, öv, süveg. Hatodszor: A színben különbözzenek az Henter ur árváitól és *Ferencziek*-nek neveztesse. Hetedszer: Az árvák befogadása Tisztelendő Pater Jesuitak kolosvári Collegiuma Rectorának szabad rendelkezésre bizattatik, kinek is keze és gondviselése alatt állhatatosan úgy meg maradgyon, hogy ennek rendelkezésben senkitül ne háborgattassék, az iránt senki inspectioja alatt ne légyen, senkinek arról számot adni ne tartozzon se világiaknak, se egyháziaknak; hanem egyedül az ő Szerzetéből, tudni-illik JESUS társaságából való elöljáróitól fügjen és ugyan azon társaságból valo személyei által, a mint legjobban itéli, igazgassa és rendellye.

Mellynek is nagyobb bizonyosságára hagyom örök emlékezetül ezen irásomat tulajdon petsétemmel, és nevemnek alája valo tulajdon irásával megerősítvén; Kolosvárat Szent György havának huszon negyedik napján ezer hétszáz negyven hetedik esztendőben

Emericus Tolvaÿ,
(Coll. Claudiopol. Rector ¹⁾) [P. H.]

Konez Éva m. pr.
[P. H.]

CCLXXIV.

[1748.]

Almási Kata, Márczi Sámuelné hagyománya a kolosvári unitárius iskolai tanuló deákok számára.

Äo 1748 die 29 July En Almási Kata Nÿts Abrudbanyai Mártzi Samuel Uram Házas társa Adom ezen irásom által emlekezetül mindeneknek az kiknek illik, hogy in Äo superius praeterito 1740 Kolosvari Hidutjai Hazbeli reszemben leven es maradvan ados nehäi Komjatszegi Janosne Berner Anna Aszszony ötven kilencz forint [*iggy*] és huszon ket penzel, melynek annuális interessit conferaltam volt a Superius fato Äo a Kolosvari Unitaria Scholaban levö Deákok számara; melyben az mint maga fateala Komjatszegine Aszszonyom, eddig ele egy penzt sem adott, azt az okot advan, hogy eo kglmitöl senki sem kerte, ezutan azon collatiomot most

¹⁾ Mäke S. eredetiröl vett másolatából.

sem revocalom, ezutan penig nem tartozik többről interest adni, hanem csak tizen kilencz forintokrol es huszonket penzről, mivel csak annyival marad nekem adosom, melynek interestet ez utan is hagjom az fellyeb meg irt Deakok szamara, mellyről adom ezen irásomot jövődöbeli bizonyisagul.

Datum Kolosvar Ao et die Supra notatis.

Almasi Kata m. pr. [P. H.] ¹⁾

CCLXXV.

[1749.]

A szűcsök czéhszabályai.²⁾

Tekintetes Főbiró, Tekintetes Királybiro, és Tekintetes Nemes Tanács,
közönségesen jó Uraink.

Alázatos Instantiánk által a végre jelentünk meg a T. Nemes Tanács szine előtt, a mi Czéhünk akarattyából: hogy a mi megavult Articulusainkot [mostan ujabban iratván], méltoztatnék a T. Nemes Tanács confirmálni és városunk nagyobb pecsétével megpecsételni, hogy a jó és szep rendtartás által mind az országnak, mind szegény városunknak annál jobb móddal szolgálhatnánk, mind penig megromlott Czéhünk épületet vehetne, hogy felséges királyunk szolgálatára annál alkalmasabbak lehetnénk.

L E X.

az az

A Szöts Czéhnek Rendtartási és Articulusi, melyekhez minden Szöts mester embernek kell magát tartani és alkalmaztatni. Mostan ujonnan iratott városunk egyik érdeemes Senatora és Fő Czéhatya T. Ambrus András és betsületes Czéhnek czéhmesterei: Fejérvári Ferentz, Enyedi Sámuel és Káros István, Czéh Notariussa Madár György idejében 1749. esztendőben.

1-us Articulus. Valaki a mi Czéhünkbe akar állani, annak tisztességes születése, attyarol és anyarol igaz levele légyen és tökéletes jámbor légyen, és szegődtessék bé az inas az Czéhnek igaz rendtartása szerént. Elsőben mikor bévétetik, az Aprod tartozik az Czéhnek adni flor. 9. az három Czéhmasternek Notáriusával együtt mellette valo fáradságokért flor. 4. és szolgáljon két hetet, annak a mesternek maradtsága flor. 1. Ha történnék, hogy mester ember fia jőne, és inasul akarná megtanulni a mivet, tehát három esztendeig szolgáljon és fizessen a Czéhnek flor. 1. den. 64. Ha pedig a mester meghalna, mindgyárt más mesternek adgyák. Előbbbször, mikor felveszi az Aprodot a Mester, mindgyárt adgya tudtura a fő Czéhmasternek. Valamely inas más helyről ide mi közinkbe jőne, és megtudhatnák, hogy czéhes helyen négy esztendeig nem tanult volna, az az Aprod szegődtessék be ujonnan és szolgállyon négy esztendeig.

¹⁾ Az *unitárius egyházközönség* főtanúcsi levéltárában levő *eredetiből*.

²⁾ 1749-ben dolgoztatván újra az 1725-kinek alapján: helye itt van, s nem az 1751-ki másolat időrendében.

2-us Art. Ha valamely legény itt mi közöttünk a mivét megtanulta volna és a Mester remeket meg akarná szabni, tehát két Mester által az egész Czéhet megkövesse és azt a Legént el ne idegenítsék, hanem okvetetlen megengedgyék a Czéhnek rendtartása szerént az ő igazságát hogy meg szabja, és minekutána meg szabta volna, az ő igazságában előbottsássák. Holott pedig valamely legény megházasodnék, avagy tsak mátkásodnék is, minek előtte a Mester remeket megsabta volna, tartozzék a Czéhben adni minden okvetetlen flor. 4. Addig a Mester remek szabást meg ne engedgyék néki, mignem a felyül megírt summát le nem teszi. Ha pedig annál a Mesternél egész esztendeig nem mivelhetne, tehát más mesternél milyeny, mignem az egész esztendő eltelik. Minekutánna ezeket megmivelte volna, annakutána a Mester remek szabást minden okvetetlen megengedgyék néki ha kívánja, és fizessen a Remek Collatioért fl. 18. a mely a Vénségé.

3-tus Art. Valaki Mester emberré akar lenni, és a Czéhbe kívánczodnék, az tartozzék az Czéhbe adni mindgyárt flor. 7. dr. 64. és tartozzék két jámbor Mester által az Czéhbe bekövedzeni [*kéredzeni* helyett], minekutánna azon Mester a Czéhnek kedvét találta volna, és a felyül megmondott summát letette volna, annak utánna szabad légyen Legényt és Inast tartani, az ő tehetsége szerént minden okvetetlen. Annak felette egy Mester se tarthasson egy-egy Aprodnál többet, mignem az aprod az négy esztendőt ki nem tölti. Ha pedig az a tanuló Aprod az urától ok nélkül elfutna, és haza nem jöne egy hétig, tartozzék az Czéhbe fizetni flor. 1. ha pedig 2 hétig tova lenne, tartozik a Czéhbe fizetni flor. 2., ha pedig az az Inas egy fertály esztendeig oda maradt és annak utánna műre visszakivánczodnék, az az Inas ujonnan beszegödtessék, mint annak előtte.

4-tus Art. Minden Mester feleségének, fiának és leányának fél Czéhe vagyon, többet nem tartozik a beálláskor a Czéhbe adni flor. 3. den. 82. ha pedig Mester fia Mester leányát veszi, többet nem tartozik a beálláskor fizetni flor. 1. dr. 64. És valamely meg holt Mesternek felesége az ő gyermekének Czéhet akar tartani, az tartozzék a Czéhbe adni den. 12. minden esztendőben. Ha pedig az asszony ezt meg nem mivelné, mindazáltal az ő Gyermeki a Czéhből ki ne tagadtassanak. Ha pedig afféle Gyermek annakutánna a Czéhbe békivánczodnék, akkor egyszersmind minden Esztendőre fizessen denar. 12. Ha pedig ezek közül a Czéhet fel akarná hagyni, szabad velle. Ha pedig a Mester fiát a Mivre az maga Attyához szegödtetik, ne tartozzék többet fizetni, hanem denar. 12.

5-tus Art. Annakokáért minden Esztendőben a Czéhmester változzék és ugy forogjon a három Religion, ugymint Catholica, Reformata és Unitaria Religion, hogy egy Esztendőben magyar, más Esztendőben szász légyen, ugyanazon Religiorul, és ugy mennyen által két Esztendő mulva más Religiora, és minden Esztendőben tartozzanak számot adni a Czéhmesterek a Notariussal együtt, és mikor a Czéh Czéhmestereket akar választani, békeség okáért táblához járuljanak a Mesterek és ugy voxoljanak. Ha pedig valamely Mestert Czéhmasterségre választanak, és fel nem akarná venni,

annak a Mesternek abban az Esztendőben se Legényt, se Inast ne adjanak, hanem csak a mennyit a maga kezeivel dolgozhatik.

6-tus Art. Ha valamely Mester meghalna és a feleségére műszer maradna, az az özvegy Asszony szabad légyen egy egész Esztendeig egy legénynyel és egy Aproddal a mivet mivelní, és ha valami az idő alatt a Czéhre jőne, egyaránt szenvedgyen a Czéhvel.

7-mus Art. Ha valamely Mester engedetlen vagy szofogadatlan lenne minden dologban, az mely a Czéhet nézi, Czéh rend tartása szerint, annak maradtsága den. 32. Ha pedig egyik a másikat meghazudtolná, avagy haragból illetlen szóval illetné, annak a maradtsága minden okvetetlen fél czéh, mely térszen flor. 3. den. 82. De mindazáltal vérontást, vereséget, hatalmat, senki mi közülünk ne ítéljen Bironak és Tanátsnak híre nélkül, az ki pedig azt mivelné, tartozzék a Bironak és a Tanátsnak egy Gira ezüsttel.

8-vus Art. Ha valamely Mester avagy Legény kontárkodott volna, avagy Czéhen kívül mivelt volna, az bé ne vétessék mi közünkbe, és annak mivet ne adgyanak mindaddig, míg a Czéhnek igasságát meg nem adgya, melynek a maradtsága flor. 4.

9-mus Art. Senki mi közülünk, valamely Mesternek szolgálját, Legényt és Inasát el ne hitegesse; valaki azt mivelné, annak a maradtsága fél Czéh, mely térszen flor. 3. den. 82. annakutána senki mi közülünk a másíknak árossát el ne idegenítse, a ki azt mivelné, annak a maradtsága flor. 1. Annak felette minden mesternek sokadalomkor szabad két helyen is árulni.

10-mus Art. Senki mi közülünk valamely Legénynyel avagy Czéhünkön kívül való Emberrel társul ne mivelyen és ne kereskedgyék. Valaki ez ellen megtapasztaltatik, annak maradtsága egész Czéh büntetése, mely térszen flor. 4. den. 64. és annak felette senki mi közülünk oly árut se végyen, mely a Czéhnek kárt hozna, annak a maradtsága fél Czéh, mely térszen flor. 3. den. 82.

11-us Art. Senki mi közülünk tsáválatlan bört Czéhünkön kívül való Embernek el ne adgyon, se idegen Emberrel mivet ne árultasson, annál is inkább Czéhünkön kívül valonak semmiféle nyers bört ne vásárollyon. Valaki ez ellen cselekednék, annak maradtsága, a mit vásárlott, hogy azt elveszeszsze.

12-us Art. Mikor valamely mester mi közülünk bört vészen a piatzon, a mely egy forintot ér, azt a bört magának tarthatja; ha pedig többet érne egy forintnál, és más Mester hozzá találkoznék, és részt kívánna belőle, tartozzék részt adni. Ha pedig az a Mester azt nem mivelné, annak maradtsága flor. 1.

13-us Art. Ha valamely Mester mi közülünk megtsínált vagy kész mivet a sokadalomban megvenne, és a mi Színünkben itthon árulná, annak a maradtsága flor. 1. Annak utána senki ne merészelyen ilyen mivet ide hozni, hogy házánál vagy boltban árulná se idevalo, se idegen. Ha ki ez ellen tselekszik, Biro uram erejével elvegyék, melynek a két része a Czéhé, a harmad része Biro uramé légyen Tanátsával.

14-tus Art. Ha valamely legény pénzt venne fel mivelés fejében a Mes-

tertől a kinél lakik a végre, hogy dolgozzék érte, azt a Legényt dolgozni senki be ne fogadhassa, az ellen, a kitől a pénzt felvette; hanem ha annak a Mesternek engedelmeből lenne, a kitől a pénzt felvette. Annakokáért senki miközülünk Legényt mihelybe fel ne ültessen kíséretlen, hanemha a fő Czéh-mestertől megkéri. Valaki ez ellen tselekszik, annak a maradsága fl. 1. És senki a Mester Legénynek többet ne fizessen egy hétre, hanem denar. 16; és ha egész Esztendeig lakik valamely Mesternél, tartozik az a Mester egy ködmennek való bört adni, silhaval [?] és gallérnak való börrel együtt. Valaki ez ellen cselekednék, annak a maradsága fél Czéh, mely téssen flor. 3. den. 82. és a Legény mihelyéből feltiltassék.

15-tus Art. Minden Mester az Halott után tartozzék menni, a Czéhnek rendtartása szerint. Valaki ezt nem mivelné, a nagy Halottnál a maradsága denar. 25. a kitsin Halottnál pedig denar. 12. Ha pedig oly dolga vagyon, hogy a Temetésre el nem mehet, tartozzék a fő Czéh-mestertől elkéredzeni; ha ezt nem tselekszi, mindgyárt megbüntettessék az Articulus szerint.

16-tus Art. Senki mi közülünk semmiféle bört, a mely az országban terem, senkinek ne készítsen az Tiszteletes papi és Tekintetes senatori renden kívül másnak. Valaki az ellen tselekeszik, annak a maradsága flor. 7. den. 64. mely téssen egész Czéhet; hanem a Mészárosnak, a kitől abban az Esztendőben a bört vette, megkészíthetni, vagy egy ködömnek valót, vagy egy Mente alá való bört pénzért. Ha pedig nem annál a Mesternél akarná feldolgoztatni, a ki készítette, tehát hívja oda azt, a ki feldolgozza, és ugy adgya oda. A ki az ellen tselekednék, annak a maradsága fél Céh, mely lészen flor. 3. denar. 82.

17-mus Art. Ha valamely Szüts Legény hétfőn az ő Urának nem mivelne, annak a Legénynek arra a hétre egész heti bért ne adgyon a Mester. A ki ez ellen tselekszik, annak a maradsága flor. 1.

18-vus Art. Minden Szüts Mester ember jó mivet miveljen, a mely a kösségnek javára és hasznára legyen és azt a mivet Láto mesterek által megláttassák, hogyha valamely Müben véték találtatik, azt megbüntessék a Czéhnek modgya szerint, hogy a mi régi Atyáinknak jó hírek nevek megmaradgyon. Ha pedig afféle alávalo Müve sokadalomban találtatnék, azt a Mester Uraimék egész országu elvegyék és megbüntessék.

19-mus Art. Ha valamely Szücs Legény Ura, vagy Asszonya ellen vétene, és azon közben más városba menne, az Ura, a ki ellen vétett, irjon utána a Mesterekhez, a hol mivel, azok a Mesterek jó Választ tegyenek annak a Mesternek, a ki ellen vétett, és tiltsák meg a Mivet nála mindaddig, míg oda menvén megbékélik az Urával.

20-mus Art. Senki mi közülünk a Mester Legénynyel Szakmánt ne mivellessen. A ki ez ellen tselekednék, annak a maradsága flor. 1.

21-mus Art. Valamely Mester mi közülünk nyers bört venne, és viszontag nyersen eladná Czéhünkön kívül valonak, avagy nyersen a városról elvinne, annak az maradsága az, a mit eladott. Ha pedig másnnét a mi országunkból ide jöne valamely Szüts Mester ember, sokadalom napján kívül nyers bört ne vásároljon. A ki ez ellen tselekednék, a maradt-

sága az, a mit vásárlott, melynek két része Czéhé, harmada pedig Tekintetes Biro Uramé Tanácsával együtt.

22-dus Art. Senki mi közülünk öt ködmennél többet a vásárba ki ne vigyen. Valaki ez ellen tselekednék, annak a maradtsága flor. 1.

23-tus Art. Valaki mi közülünk az új Munka közé o bőrt elegyítne, az a Miv elvétessék, és senki házi kutya vagy házi matska bőrből ne dolgozzék. A ki ez ellen vétene, annak a maradtsága flor. 1.

24-tus Art. Egy Mester embernek is Legénye vagy Inasa a piacon semmiféle bőrt ne vásároljon sokadalom napján kívül; hanem a Mester ember feleségének megengedtetik időközben is.

25-tus Art. Valamely Mester egész Teletszaka két Legényt tartana Mihelyében, attól a Mestertől el ne vétessenek Nyárban, hanemha nem akarna maradni nála; és azok a Legények ha felkelnek tőle, azok helyébe nem szabad más kettőt tartani, hanem csak egyet. De mindazonáltal Hus-hagyo kedd után nem szabad kettőt tartani, hanem csak egyet, hogy másnak is Legénye légyen. Valaki ez ellen tselekeszik, annak a maradtsága egész Czéh, mely térszen flor. 7. denar. 64. Hanem csak a Tanácsbeli Uraméknak és a Fő Czéhmasternek szabad két Legényt tartani Nyárban. Az Legény is sokadalom és sátoros ünnep előtt négy héttel Mihelyből fel ne kelhessen. Ha pedig valamely Legény Karácson után hamar mégyn Mihelyben, és Bárány metszésig tartaná a Mester, az olyan Legény Karácsonig Mihelyből fel ne kelhessen, gazdája akarata nélkül.

26-tus Art. Tizenhárman levén az ifjú Mesterek, kik közül nyoltzan kolts előtt légyenek, kik is mind a sirásásban, mind egyéb Czéhet néző dolgokban a kolts után valoknak segítséggel légyenek; a koltsos Mester pedig oly vigyázással légyen, hogy senki is az Czéhgyűlésnek idején el ne maradgyon; ha pedig valaki elmaradna a koltsos Mester miatt, tartozzék az ora maradtságot a koltsos mester [maga] megfizetni. Továbbá mikor Czéhmaster Uraméknak dolgok vagyon, a mely a Czéhet nézi, és az ifjú Mesterek engedetlenek volnának, avagy a Czéhmasterek hire nélkül elmenének, büntetése légyen den. 32. és valaki ezt a maradtságot mindgyárt le nem teszi, annak a Czéhmasterek Legényét, Inasát elvegyék, ha pedig nincs, megzálogtassék.

27-mus Art. Ha valamely Mester más városból ide jőne és mi körünkbe kívánczoznék, az mi tőlünk felvétessék, de úgy, hogy először születéséről való levelét behozza, és miképpen vált meg arról a helyről, a honnét ide jött. Továbbá a Mester remeket megszabja és megtsinálja, és a Czéhnek igasságát letégye, miképen a felyül megmondott helyeken meg vagyon írva, és annak felette szolgálatban légyen a Czéhben, mint a több ifjú Mesterek szoktak szolgálni. Mikoron ezt felvészi és megtselekszi, bévétessék mi körünkben. Ha pedig oly jőne, a ki nem akarna szolgálni, hanem summa pénzzel akarna körünkbe állani, azt mi semmiképpen közinkbe nem vesszük, hanemha azt miveli, mint a felyül megmondott helyeken meg vagyon írva.

28-vus Art. Ha valamely szöcs Legény a városon volna, és annak a Legénynek műve volna, és nem akarna mivelni, hanem napszámra menne

dolgozni, valamennyiszer azt tselekszi, annak maradtsága flor. 1. és senki a szövts Legények közül kártyát, kotzkát pénzbe ne játszdgyék, annak a maradtsága flor. 1.

29-mus Art. Senki a szövts Mesterek közül avagy az Áros Emberek közül kész művet boltban ne árulyon, avagy egyébféle vad bőrt, a mely az országban terem, vagy nyerszet vagy tsáváltat, annak a maradtsága ¹⁾ ott árul, melynek két része a Czéhé, harmadrésze pedig Biro Uramé Tanátsával.

30-mus Art. Mikoron a Mesterek bégyülnek a Czéhbe jo rendtartás szerént, az okáért mikor a Fő Czéhmaster Társaival egyetembe az iffju mester által hivattatya, a mely orára hivatalos lészen, mindgyarást tartozzék az órára bėjőni; ha pedig jelen nem lészen, mikor a Regestrumot és a neveit elolvassák, főképpen mikor Czéhmastereket választanak, minden okvetetlen annak a maradtsága den. 25. Hanem ha a városon nem volna, vagy város dolgába volna foglalatos, tehát ment ember. De mikor Czéhmaster Uraimék hivatnák, akár idős, akár Iffju Mester légyen, és el nem jőne, annak a maradtsága den. 16. És a mely iffjutol a Mester asztalt a Czéh meg akarja venni, a mint a Czéhnek tetszik pénzül, vagy Collatioval, úgy veheti meg, a melyért is kell fizetni flor. 28, a melynek 24 forintja a Czéhé, 4 pedig az iffju Mester Társaságé.

31-mus Art. Mikor valamely Mester mi közülünk más Mesternek mivét megalázná, hogy kárt vallana miatta, annak maradtsága fele.

32-dus Art. Valamely Mester mi közülünk a Czéhnek titkait kihirdetné, avagy a letsendesített dolgot felháborítaná, és a Czéh végzéseit idegenek előtt kibeszelné, ennek a maradtsága fél Czéh, mely téssen flor. 3. den. 82.

33-tus Art. Senki mi közülünk Bárány bőr osztáskor az Mészárosok közül egy Társaságnál többet ne foglalyon, had jusson mindeniknek a bőrbe, a ki venni akar maga számára, és a mely Mészárossa jut, másnak semmi szin és praetextus alatt ne adhasson; és ha valamely Mesternek az osztáskor kész pénze nem lészen, ne foglaljon Mészárost, hogy másnak által adgya, hanem a több Mesterek magok között osszák fel a Mészárosok Társaságait. Ha pedig valaki ezen Articulus ellen tselekednék, annak a maradtsága egész Czéh, mely téssen flor. 7. den. 64. minden engedelem nélkül.

34-tus Art. Ha valamely Mester valakinek mivelne, és avval az Emberrel számvetetlen volna és nem akarna fizetni, senki a Mesterek közül addig ne mivelhessen annak az Embernek, mignem az elébbeni Mestert megelégit. Ha pedig valamely Mester ezekben ez ellen tselekszik, és a mivét házához vinné, és hirrre nem adgya, annak a maradtsága flor. 1. E mellett senki mi közülünk más Ember házához dolgozni ne mennyen, hanem tsak nagy Urak, Papok és Senatorok házához; a ki ez ellen tselekszik, annak a maradtsága flor. 1. valamennyiszer tselekszi.

35-tus Art. Ha valamely Mester vétekben esik, ugyanazon Czéhmasterek idejekben az ő vétkérol egész Czéhnek kedvét keresse, hogy azon Czéhmasterek tiszta és macula nélkül valo Regestrumot adhassanak szám-

¹⁾ Homályos az eredeti is.

vevő Uraiméknak minden Esztendőben, és ha az a Mester engedetlen volna, azt a Mestert a Czéhnek igazságával éltessék mindaddig, míg a Czéhnek kedvét nem találja.

36-tus Art. Timároknak, Vargának és erszény Gyártónak szabad ne legyen Bötös[?], Bárány és Kecske ollo bört venni, mert valaki ezek közül ez ellen cselekednék és megvenné, Bíró Uram erejével házatul minden okvetetlen elvitessék, melynek a kétrésze a Czéhé, harmadrésze Bíró Uramé legyen.

37-mus Art. Hogyha valamely Munka vagy bőr kivántatnék valami felső hatalmasság számára és szükségére, és valamely Mester embernek közöttünk találtnék, és Czéhmaster Uramék kérésére elé nem adna, a Czéhnek gyalázattá, tehát azon jószág ettől a Mestertől elvettessék.

38-vus Art. Ha valamely Mester mi közülünk más Mesternek ados, és nem akar megfizetni, tehát panaszt tévén Fő Czéhmaster Uramnak, bizonyos napig tégyen terminust, a melyre is ha meg nem fizet a debitor, tehát a Czéhnek igazságával ne élhessen mindaddig, míg a Creditorral meg nem békélik. Az pedig valaki Apánk Uram hire nélkül a másikat Biro Uram elében idézi, tehát fel Czéhig meg büntessék, mely lészen fl. 3 den. 82.

39. Art. Ha valamely Mester mi közülünk a másiknak Religioját betelenitené, vagy tisztességét gyalázná, és mostoha szókkal illetné Czéhbeli társát, tehát minden engedelem nélkül egész Czéh büntetése legyen rajta, mely lészen flor. 7. den. 64. Ha pedig másodszor is tselekszi, Czéh nélkül maradgyon.

40-mus Art. Minden remek tsináló ifju bizonyos Mester embernél készítse a remekét, hogy gyanuság hozzá ne férjen, mintha más remekét mutatná bé a Czéhbe; hirt tégyen pedig Fő Czéhuramnak; a ki pedig hír nélkül tsinálná remekét, míg a Czéhnek kedvét nem keresi, addig a remeke bé ne vétessék.

41-mus Art. Minden betsületes ifju, valaki a Czéhben akar kéredzeni, tartozik három daraból álló remeket tsinálni, Ugymint: tisztességes paraszt Dolmány ködment, egy pár tisztességes Róka láb keztyűt és egy kecske bőrből szabott Csentét, [?] Az pár Róka láb keztyűért a Fő Czéhmaster három Márjást letévén, magának elveszi; ha pedig valamely Mester avagy Legény az ő Mester remek szabásában avagy meg tsinálásában hibát tenne, minden Mester darabbal, melyen vétek találtnak, tartozik a Czéhbe flor. 1.

42-dus Art. Minden betsületes Ifju, minekutána a betsületes Czéhbe bekéredzik, tartozik az Ifju Mesteri Társaságnak flor. 4. A ki pedig az Ifju Mesteri Társaságból kiszabadul, tartozik a betsületes Közép Mesteri Társaságnak flor. 2. melyet is minél hamarább majd Társaságoknak tartozzek megfizetni, tehát mindaddig a Czéh igazságával ne élhessen, míg Contentumot téssen.

43-tus Art. Minden más városból sokadalomra ide jövő Czéhbeli Mester embereknek munkájokat a Látó Mesterek vizsgálják meg, és valamely darabon hiba találtnék, tartozzek fizetni den. 12. És ha valamely kereskedőnél az országban termett vad vagy szelid állatoknak kitömött bőrei találtnak, azt is a Látó Mesterek vizsgálják, és látó pénzt vegyenek rajta den.

12. úgy mindazonáltal, hogy tsak a sokadalom első napján árulják, és ha más nap kirakják, Tekintetes Biro Uram erejével elvegyék tőlök, melynek két része a Czéhé, harmada pedig Biro Uramé légyen a Tanácsával.

44-tus Art. Ha történnék, valamely Mester ember avagy Felesége paráznaságban találtatnék, és a Magistratussal avagy Directorokkal meg egyeznék, tehát addig a Czéh igasságával ne élhessen, míg kézmosásért a Czéhnek nem fizet fél mester asztali Collatióért valo Summát, mely téssen flor. hung. 14 ∞ tizennégy Magyar forintokat, hogy annál tisztában igyekezze minden Mester magát viselni, mivel a Czéh tiszta személyt kíván.

Praesentem Copiam ex veris suis Originalibus descriptam, cumque iisdem fideliter comportatam ac collatam licet juxta exigentiam temporis certi Articuli die 10-a Januarii Anno 1725. per Amplissimum Magistratum Claudiopopolitanum in rationem rei, Styli et terminorum ordinem sincere redacti habeantur, nihilominus quoad substantiam suis Originalibus eandem Copiam conformem repertam esse testor. Quam quidem Copiam ad Mandatum Amplissimi Magistratus Claudiopolitani sub authentico Civitatis Sigillo eoque majori extradedi.

Claudiopoli, die 7-a Juny Anno 1751.

Josephus Harsányi
Regiae Liberaeque Civitatis Claudiopolitanae
Juratus Notarius m. pr. ¹⁾

CCLXXVI.

[1749.]

A Szecezi Molnár Albert-féle, most az erdélyi ev. reformált hitvallásnak tulajdonát tevő nyomda harmadik bérlőjével, Pataki Józseffel kötött szerződés.

Mű az Erdélyi Reform. Ecclesia részéről vigyázo és igazgato Supremum Consistorium, üdvezült Szathmári Pap Sándor halála után Pataki Joseff atyfia ő klmének minden inventatio nélkül assignáltatott Reformata Ecclesiánk Typographica Officinájának Inventatiojára rendeltük Tiszt. Generalis Notarius Szatmári P. Sigmond atyfiát, Tiszteletes Kolosvári Professor atyfiak közül egyikkel, és idősebb Pataki István és Enyedi István atyfiakat o Klmeket, kik is a Betüknek Speciessei és grádussai szerint meg másálva, a Typographiához tartozó minden nemű eszközöket registrálván, jó gondviselés alatt hadjuk megint Pataki Joseff atyfia keze alatt, melynek szokott taxája iránt noha die 30-a Martii anni currentis mlgs B. Bánfi Farkas Urhoz botsátott levelünk szerint tettünk vala oly rendelést, hogy a taxának fele a Kolosvári Ecclesiának, fele pedig az oda valo Collegiumnak administráltassék, de azután bővebben informaltatván, hogy a most munká-

¹⁾ A *szöcs czéh* ládájában volt *eredetiből*. E czéhszabályt 1769. aug. 20. ifj. Pataki József kolosvári esküdt jegyző is lemásolta és kiadta. A nagy égés előtt még volt ugyancsak a *czéh leveles ládájában*.

ban levő Typographia Néhai Butsesti [igy] Sára asszonytól 566 mfkal oly véggel váltatott volt ki, hogy annak jövedelméből, elsőbben is 500 mfr. a Kolosvári Farkas Utzai Templom szükségére fordíttassék, az után való jövedelme pedig az Ecclesia Curatorainak, Predicatorainak és Collegium Professorainak szabados dispositiojokban áljon, Végeztük azért, hogy fenn említett Pataki Joseff atyfia ő Klme. a fenn irt 500 forint ki teléséig az egész taxát a Néhai Benefactrix Asszony kegyes intentioja szerint a Kolosvári Farkas Utzai Reform. Templom számára és szükségére administralja, annak ki telése után pedig fenn említett rendelésünk szerint azon Typographia taxája a Kolosvári Reform. Ecclā és Collegium között egyenlő részekre oszoljon fell [igy]. Ennek felette meg kívánnjuk meg irt Pataki Joseff atyfiától, hogy ő Klme is az Ecclának nem kárára, hanem hasznára, a Typographiának nem fogyatására, hanem szaporítására, és maga ajánlása szerint a most nyugovo Typographia el kopott régi Betűinek is megújítására igyekezzék bona fide christiana, rendesen és nitide folytatván a közönséges jora nézendő Munkáknak, és ha oly Munkák lennének a külső és Belső Curatorok hírével s Tiszt. Superintendens vagy Generalis Notarius atyfia ő klmek aprobatiojával való ki nyomtatását, melyről is tartozzék ő Klme adando Obligatoriaja által bennünket assecurálni. E supr. et pleno in Trannia Reform. Consistor. Cibirii dr. 27-a Apr. A. 1749.

Ecclar. pr. Tranniam Reform. Curator. Suprem.

(L. S.) B. Sigismundus Bánfi m. pr.

(L. S.) B. Gabriel Alvintzi m. pr. ¹⁾

CCLXXVII.

[1750.]

Szamosujvárról Kolozsvárra áttelepedni kívánó néhány örmény kereskedővel kötött szerződés.

Nos Stephanus Pataki Junior Primarius, et Franciscus Bayer Regius Judices, caeterique Senatores, ac Notarius Liberae Regiaeque Civitatis Claudiopolis! Damus pro memoria per praesentes significantes quibus expedit universis, et singulis: Bennünket, és általunk ez szabad királyi városnak Centum viratussát meg tanálván instantiajokkal Ebesfalvi Becsületes Örmény kereskedők ugymint Titt. Márton András, Jakab Márton, Emanuel Csiki és Persianus Christoff eő kegyelmek a végre, hogy ez Városon engednénk eő kegyelmeknek két áruló boltokat nyitni, holottis magok szokott kereskedéseket folytathatnák, obligálván magokat önként az következendő, és általok irt conditiokra:

Primo. Az Város Privilegiuma, szabadsága ellen, soha sem titkon, sem nyilván, sem Felsőges Királyunk és Örökös Fejedelmünk, sem egyéb akármí névvel nevezendő Urak és Dicasteriumok előtt nem practicalunk, és magun-

¹⁾ A Kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *hiteles másolatból*.

kat a Város vagy Nemes Magistratús absoluta Jurisdictioja alól semmi szín és praetextus alatt eximalni vagy immunitalni nem igyekezünk.

2-o. Soha sem Pénzt, sem Portékát Városi embernek [ha úgy tettzik] nem adunk a végre, hogy a miatt vagy Házát, vagy egyéb ingatlan belső vagy külső örökségét elvegyük, foglallyuk per se, vel alio modo qualicunque legitimo foglaltassuk; sőt, ha olyan casus történnék is, hogy adosságért örökséget kelletnék foglalni, tehát in tali casu ipsó factó az adosságunk füstben mennyen, és in perpetuum el veszesszük.

3-o. Civilitast sem magunknak, sem successorinknak nem kívánunk és semmi úton módon nem keresünk.

4-o. Az Publicumnak semmi némű Oeconomijában sem directe, sem indirecte nem involalunk.

5-o. Czéhes Mester Emberek praejudiciumára, olyas Materialékat, melyek az ők mesterségeket illetik, a Városban [az egy szabad sokadalmi napokon kívül] soha sem nem vásárlunk, sem nem árulunk, hanem csak csupán az Boltbeli kereskedést tractalljuk.

6-to. Hogy ha arra való jó városi Magyar Emberek Gyermekei magokat kereskedő Mesterségre kívánnák applicalni, tartozzunk őket, mint magunkét úgy tanítani az kereskedésre.

7-mo. Minthogy az Város Feleket ki akarja váltani, mely 5640 Magyar forintokig és 42 pénzig Zálogban vagyon, tehát kérjen a Város vagy Magistratus akár holott és akárkitől annyi Pénzt, és mi minden esztendőben az Interestét adaequate lefizettyük, ugymint 360 idest háromszáz hatvan magyar forintokat, mind addig, valamедdig az fellyebb megirt 5640 Magyar forint s 42 pénz Capitalis Summa Feleknek az Proventussából lefizetődhetik.

8-ro. Ha pedig az megirt ususra az említett Sumat az Város vagy Magistratus fel nem venné, vagy felvén successive lefizetődnek, tehát azon 360 magyar forintokat az Városnak ad successivum usque eumque conscientiosum Magistratús beneplacitum minden esztendőben megfizettyük.

9-no. Ha pedig az felvejendő Capitalis Summát az Felek Hypothecariussa nem lévőlná, mig Litis ordine nem determinálódnék az iránt movealando Causa, hogy azon Capitalis absque fructu addig is ne heverne, tehát mi leválljuk, és annak mind interestét ugymint 360 forintokat, mind pedig azon kívül annyit Taxae tituló az Városnak deponálunk. Midőn pedig azon töllünk és általunk lévőlando Capitalis Summara az Városnak vagy Magistratusnak szüksége lészen, tehát akármely üdőben lefizetésére moneáltassunk és kényszerítettessünk, minden üdőben le fizetésére obligatusok lészünk.

Ultimo. Ezen conditiokra sub poena exturbationis obligálván magunkat és successorainkat, az két nyitandó Boltoknak cessioja mellett kívánnjuk miis: *Elsőben*. Hogy ez Városra kivüllünk több Örmény és idegen kereskedők communibus nobiscum viribus ne boesáttassanak. *Másodszor*, hogy az kolosvári Titt. P. Jesuvita Urainktól néhai Griener Peter Urrol jutott es legált, megvött Házunkra semmiféle Onus secundum vim praemissarum conditionum ne redundallyon exceptis iis casibus, a midőn tudniillik egyéb és több Immunis Personák Házai is in Onus aliquod revocaltatnának, eladván pedig házunkat ez immunitással ne gaudeallyon az Ház.

Melly spontanea Conditioikat mi Magistratus az Obligans kereskedők kívánságára az Centum Viratussal Communicálván és in hoc Anno praesenti 1750 Die 15-ta Mensis Aprilis az Centum Viratus in hac Armeniorum Petitione, mi Városunknak jóvának és hasznának előmenetelére lehetne, elkövetni effectumban venni minket Magistratust plenarie authoralván, minekutánna hosszas consideratiokkal Városunk incrementumát ezen Petitionban visgaltuk, ez Ország Főbb Dicasterialis Uraival communicaltuk és svasiojokot vöttük volna, egyéb meritalis ratiok és consideratiok mellett agnoscálván az Publicumnak incrementumára tett igireteket, megengedtük, hogy sub strictissima antelatarum Conditionum observatione az fellyebb nominált kereskedők két áruló Boltot nyithassanak. Harum consveto Civitatis Sigillo munitarum, per Juratum Civitatis Notarium extradatarum, ac a parte nominatorum penes usualium sigillorum appressionem subscriptarum vigore et Testimonio Literarum mediante. Datum Claudiopoli Die vigesima secunda Mensis Octobris Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quinquagesimo.

Stephanus Junior Pataki, Pfatae L. Regiaeque Cittis Claud.

Judex Primarius mpra (P. H.)

Franciscus Bayer, Pfatae Civitatis Judex Regius mpr. (P. H.)

Extradat. per Thomam Bús Ordinar. Cittis Claudiopolis

Notarium mra. (P. H.)¹⁾

Emmanuel Pataki

(P. H.)

Emmanuel Bayer

(P. H.) Emmanuel Bayer (P. H.)

(P. H.) Emmanuel Bayer

¹⁾ Az eredetiből. [Fasc. II. Nro 103.]

CCLXXVIII.

[1753.]

B. Wesselényi Ferencz és neje által a kolozsvári ev. reform. hitv. főtanodája számára tett 500 forint alapítványról szóló eredeti oklevél.

Mi alább meg irtak, tudván azt, hogy a mit Isten kegyelmes áldása által ez Világon birtunk, azt az Isten azért adta, hogy mind magunk szükségseit tékozlás nélkül, mind pedig az Isten Háza Cselédei szükségseit segellyük és táplályuk belőlle. Az Isten pedig minket Világi Jokkal ingyen való kegyelmessége szerint meg áldván, most modot is adott abban, hogy életünkben vigyük véghez ezen szándékunkat, nem akarván holtunk utánra hagyni; és a mi gyermekeink nyakára bajt nem kívántunk tenni, hogy a mi Holtunk után meg látván rendelésünket, ha meg találják sajnálni, a nagy Isten ellen vétkeznének velle. Hogy azért ez ne légyen, a mit el szántunk magunkban, azt mind életünkben kíványuk véghez vinni Isten segedelme által, Melly végre a kolozsvári Reformatum Nemes Collegium számára adtunk és in paratis exolváltunk [így] Három száz Magyar forintokat ilyen Conditiók alatt.

1-mo. Hogy ezen három száz Forint ha lehet Communitasnak adatodjék inkább ki, mint Privatus embereknek, és hogy a legalis Interesse sex per Centum igazán és punctualiter meg járjon, mert ha privatusnak adja a Collegium, a mostani Világnak modja és szokása szerint az Interest igen rosszul szokott fizettetni és majd nem is.

2-do. Ezen Három száz Forintoknak Interesse tétetődjék össze a Néhai Idvezült Wesselényi Anna ezen Collegiumnak ki adott két száz Magyar forint Capitalisának Interestével, melly két száz Forint adatodott ki 1740-ben 10-dik Julii. És így a felsőbbel együtt tévén a Capitalis öt száz Magyar Forintokat, melly öt száz Forint Capitalis in aeternum megmaradjon. Ennek pedig legalis Interesse sex per Centum fordittassék mindenkor egy jó tanuló Reformatus Deák számára, kiis belső embernek készüljön; és mind a mi életünkben, mind pedig holtunk után azon Harmintz Forint egy Alumnus számára ki járjon.

3-tio. Hogy valamедdig Isten ezen kolozsvári Reformatum vulgo Calvinianum Ns Collegiumot ezen Vallásunknál meghadja; mind addig ezen fejül megirt Capitalis Summa Legalis Interestével együtt ezen Collegium Dispositiojában légyen. Ha pedig Isten a bünért a fejül megirt Religion lévőktől el vétetné, és más Religion valóké lenne, [mellyet Isten távoztasson szent Fiának a Jésusnak drága érdeméért kíványuk,] ilyen Casusban szabadsága lészzen a mi maradékinknak, a kik Helvetica vagy vulgo Calviniana Religion lésznek, fel vennie és más ez Hazában fejül meg irt Confession lévő Collegium vagy Schola Deákai számokra fordítani az Interest, Ha pedig Isten ez sem lenne, úgy az Erdélyi Reformatum Consistoriumnak Lelkére kötyük, hogy fel vegyék ezen Öt száz Magyar forintokat és olyan hejre fordítsák, a mint fejül megirtuk.

4-to. Hogy pedig mind ezen öt száz forintokrul ez légyen örökös és utolsó akaratum, arrul adjuk ezen subscriptionkal és szokott Petsetünkel meg erősítettett levelünket, Melly a fenn megirt kolosvári Reformatum Collegium Ládájában hogy bé tétetessék és ad seras Posteritates meg tartassék, kíványuk. Datum Claudiopoli Die 8-va Mensis Februarii Anni 1753.

B. Wesselényj Ferentz m. pr.

B. Redei Susanna m. pr. ¹⁾

(P. H.)

(P. H.)

CCLXXIX.

[1755.]

Az erdélyi ev. reform. hitv. főtanácsa által kiküldött bizottság jelentése a Páldi István nyomdásznak újraöntés végett átadott régi betük mennyiségéről.

Infra scripti damus pro memoria et Testimonio praesentium per tenorem, hogy minek utánna az Erdélyi Mlgs Reform. Supremum Consistorium még a felyebb el mult Esztendőben sub Dato Die 12-a Maji 1754. Szebenből költ Levelében, a kolosvári Reform. Ecclesia és Collegium Curatorainak parantsolt volna, azoknak a régi és nagy részben el kopott Typographiai betüknek a régi Regestrum szerint valo ki válogattatása, meg másáltatása és úgy a Páldi István ö klme kezéhez pro novorum fusione által adása iránt, melyeket b. e. *Apafi Mihály Fejedelem az enyedi és kolosvári Reformatum Collegiumoknak conferalt volt* és e szerint a kolosvári Reform. Consistorium is minket e dolognak végben vitelére ki botsított volna, Mi is e két rendbeli Dispositioknak engedelmeskedvén, anno 1755. Die 15-a Februarii e dologhoz hozzá nyultunk, és elsőbben kezünkben vevén az emitett Typographiának in anno 1730 die 14-a Septembris két arra exmittált Consistorialis személyek u. m. Néhai Tiszt. Pataki István és Szöllösi Gábor Uramék által concinnált és tulajdon subscriptiojok s petsétjek alatt emánált Conscriptioját, vagy is Inventariumát ezután mindeneke a szerint actu fungens Typographus Pataki Joseff uramtól elő kértünk, és Páldi István Uram praesentiájában meg másálván ugyan ö klmének kezében adtuk úgy mindazonáltal 1-o. *Hogy mivel ezen Betük Titt. Páldi István Uram kezében azért adatnak, hogy azokat ö klme ujjanon öntse, tehát azokat a Charactereket, melyek még a szolgálatra alkalmatosoknak íteltettek, a kolosvári Collegium és Ecclesia különös Typographiája számára, más össze elegyített Betűkkel, [melyeket a mindjárt nevezett Ecclesia és Collegium maga pénzével nem régiben vásárlott vala,] fel cseréltük.* 2-do. Hogy mivel a mérést Romana Statera vagy Schlag által vitettük véghez, azért a fontoknak a régi Inventariumban fell [igy] jegyeztetett apróbb részekre nem figyelmezhettünk. 3-o. *Hogy valami kevés apróságokat hagytunk az Ecclesia és Collegium különös Typographiája számára, és így adtuk által Páldi István Uramnak, e következendőkben.* ²⁾

¹⁾ A kolosvári ev. ref. főtanácsa levéltárában levő eredetiből.

²⁾ Az átadott 23 mázsa és 30 font betű részletezését, mint inkább szakunkukba valót kihagytam.

Mely dolog eképpen menvén véghez, irtuk meg mi is futura pro Cautela fide nostra mediante. Kolosváratt Die 16-a Februarii 1755.

Szathmari P. Sigmond m. pr.

Huszt György m. pr. ¹⁾

CCLXXX.

[1755.]

Kovács Szabó Györgyné, Solymosi Simon Krisztina a kolozsvári unitárius főtanodától vett kölesőne törlesztéseül egy szőlőt és két darab szántóföldet ad át a főtanoda gondnokainak.

Anno 1755 Die 20 Apl̄s.

Kolosváratt Tekintetes Nemzetes Hunjadi Ferentz Űr Nagj Piaczi déli seriesin lévő lako Házánál jelen lévén mi előttünk, egj részről praetit. Kolosváratt lako T. Hunjadi Ferentz és T. Nagj Györgj Uraimék eö kigjelmek, mint az kolosvári T. Unitar. Ecclesiának amaz Curatora, ez Notariussa, Fejérvári Ferentz Űr Egjházfia, és az két első ugjis mint a kolosvári Unitar. Collegium bizonjos pénzbéli fundusotzkájának administratori, más reszről Nemzetes Linczeg Ferencz Űr, harmadik részről, Kolosváratt lakott Néhai Kováts Szabo Györgj Űr Özvegje Sojmosi Simon Kristina Aszszony, kik is jelenték mi előttünk, hogj említett Kováts Szabo Györgj Űr lévőlt volt az praetitt. Ecclesia pénzéből in Anno Sup. 1734 die ²⁾ Flor. Hung. 15 „ 30, a meg nevezett Collegium pénzéből ugjan Anno 1734 die 22. Martii, Flor. Hung. 20 „ 40, meg irt Linczeg Ferentz Uramtol Flor. Hung. 36 „ 00, erga legale Interesse, mely pénzeknek nem hogj Capitalissa, [*iggy*] de még semmi Interestét is ad diem praefatum nem fizettett, [*iggy*] most már az meg irt Özvegj meg ismeruén elégtelen állapotját az meg irt adosságoknak megfizetésére, a mie volt szabad jo akarattjából a praementionalt Creditoroknak offerálta, hogj aszt vegjék el, nem találtatván pedig egjebe, egj Három fertály kün hált és rosz mivelt Szöllőnél, mely vagjon Békáspatakban [melynek szomszédtsági nap kelett felől N. Huszár Péter Űr, nap nyugott felől Nagj Ferentzne Aszszony eö kigjelmek] ezen szöllőt az praementionalt Creditorok Városunk hites oculátori által meg betsültetvén, betsülték ad Flor. Hung. 45 „ 00, melyel a Creditoroknak magokat Contentalni kelle, mindenik a proportione sui Capitalis, nem tsak az Capitalisbol bizonjos részt, hanem az Interest egészen is elvesztvén, hanem adjiciála az Vidua, hogj ket darab Földet vetett volt Zalogban Néhai Férje, Kolosvárt lako Néhai Malom János Űrnak in et pro Flor. Hung. 20 „ 40, melyek vadnak Felek felé valo forduloban, egjik külső Farkas Ucza végire jó véggel, capax metr. 24. szomszédja nap kelet felől az Györgjfalva felé járo Ország Uttja, nap nyugottrol, Járfás Successori földje, másik Capax metr. 10, szomszédja edjik felől említett Linczeg Ferentz Űr, másfelől Boros Györgj Uram földek, mely Szánto földek minthogj többet érnek, ha mivel többet érnek utánna járván, az is cedaljon az adosság defalcatiojában.

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *hiteles másolatból*.

²⁾ Az *eredetiben* is hézag van.

Mely dolog mi előttünk ez szerént menvén végben, mik is irtuk meg ezen Contractualis levelet, fide nostra mediante futuro pro testimonio Subscriptionibus Sigillisque nostris usualibus Corroborantes. Signatum Claud. Anno et die ut supra Notatis.

Correcta per Regios

Petrum Huszár m. pr. [P. H.] et Stephanum Sombori m. pr. ¹⁾ [P. H.]

CCLXXXI.

[1756.]

Vargyasi Dániel Ferencz frátai, szopori, botházi, szentkirályi, egerbegyi és lónai jóságai dézmáját a kolozsvári unitárius főtanodának vég hagyományozza.

Az mindeneket böltsen Teremtő, és mindenekre hűséges Gondot Viselő egy élő mindenható Istennek, az üdvözítő ur Jesus Christusnak dütsösséges Sz. Attyának nevében; mikoron beteges állapotomban meg-gondolkodvan tapasztaltam volna Istennek Eo felsegenek velem közlött sok rendbeli jó teteményit, az ki engemet nem csak az maga képére és hasonlatossagara teremtetett, hanem az mellett, világi jovaival is szeretett; ha mostan latogat is Eo felsege njavaljával de egességgel és bekeséggel is szeretett, ezutan is bizvan azon jó Istennek draga kegyelmében; az kitől vagyom eiletem, leheiletem és mozgásom és minden jóvaim; hogy nem hagy el, hanem kegyelmesen ream tekint, mind lelkeimre és testemre nézve, világi jókat is ki szolgaltattya, En is azért rendeltem el Isten dütsőségere ez világi jóvaimban; ugymint az Fratai, Szopori, Bothazi, Sz. Kiralji, Egerbegyi es Lonai Jóságaimbol, az eddig nékem obvenialt mindenfele Gabonabol valo Dezmat az szegenj Kolosvari Unitar. Collegium számára ki adom, ugy mint nevezetesen ezekbol: Valamiket az Jobbagyaim, Sel-lereim es masok is az én foldeimben, akarkik legyenek azok, szantanak, vet-nek, mindazokbol az obvenialando Dezmat mindenfele Gabonabol, ugymint Ősz és Tavasz Buzából, Rosbol, Arpabol, Törökbuzabol es Zabbol, az egy Lenen es Kenderen kívül kiadom, soha ezen rendelesemet, mig elek megh nem változtatom, holtom utan is sub Anathemate az posteritasim vagy is legatariusim tartsak magokat ahoz, ki adni, adatni tartozzanak; et quidem hirt teven annak idejében az Collegiumnak, in praesentia alterius legati légyen az Dezmalas; hogy csalaraltsag az Dezmalásban ne tapasztaltassek; kötelesek legyenek azok, az kiktől az Dezmá megyen, hogy az hova az Titt. Collegium vagy praelatussai fogják porontsolni, egyben gyuljtsek, takarit-sak, melj Collatumot az jó Istennek dütsőségere az Collegium számára hogy elvegeztem, es el is rendeltem, el kezdvén Istennek segedelméből az jövő Esztendőben, az mint feljeb megh irtam és satis superque declaraltam az magam Economiamon kívül, meljeket most reservaltam, rendelesemnek

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

nagyob meg erősítésere szokott petsetemmel, es Subscriptionnal is Corroboraltam itt Haraczkereken Datt. Diebus 8-bris Ani 1757

[P. H.]

W. Daniel Ferencz m. pr.

Mely ezen feljeb meg irt Testamentaria Dispositiorol az mint maga is az Meltosagos ur Vargiasi Daniel Ferencz Ur meg erősította, mü is pro uberiori futura Cautela hogj mü előttünk az felljeb meg irt Dezmárol valo rendelését ratihabealta, örökös meg állásara magát es meltosagos maradokit, legatariussit kötelezte, mellyről mü is adtuk ezen Subscripcionkal Corroboralt Irasunkot fide nostra mediante Pecsetünkkel is Corroboraltuk.

Szt. Gerliczei Idősb Jakab Miklos m. pr. és ugyan Szt. Gerliczei Gaal András m. pr. mind ketten Nemes Marus Szeknek hűtös Assessorai. ¹⁾

[P. H.]

[P. H.]

CCLXXXII.

[1758.]

Gombkötők ezéhszabályai.

NOS MARIA TERESIA Dei Gratia Romanorum Imperatrix, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniaeque REGINA, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Mantuae, Parmae et Piacentiae, Limburgiae, Luxemburgiae, Geldriae, Virtembergae, Superioris et Inferioris Silesiae, PRINCEPS Sveviae et TRANSYLVANIAe, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Superioris et Inferioris Lusatae, COMES Habsburgi, Flandriae, Tyrolis, Ferretis, Kiburgi, Goritiae, Gradiscae, Arthesiae, et Siculorum, COMES Namurei, Domina Marchiae Slavonicae, Portus Naonis, Salinarum et Mechliniae etc. Lotharingiae et Barri Dux, Magna Dux Hetruriae etc. etc. Memoriae commendamus tenore Praesentium Significantes, quibus expedit, universis, quod Fideles nostri Prudentes ac Circumspecti Stephanus Telegdi et Michaël Csikfalvi; nec non Andreas Bakmány, Martinus Kis, Georgius Balla, Michaël Katona, Samuel Beregi, Martinus Darko, Stephanus Kis, Andreas Olosz, Stephanus Sombori, Paulus Belényesi, Georgius Keresztési, Andreas Gyarmati, Michaël Szilágyi, Stephanus Böszörményi, Paulus Koszorus, Georgius Lötsei, Stephanus Takáts, Joannes Enyedi, Samuel Nyakó, Franciscus Ratkai et Andreas Nagy in Principatu Transylvaniae Liberae Regiaeque Civitatis nostrae Claudiopolis Cives, et Inhabitatores Contubernii Nodulariorum in eadem Civitate existentium et degentium, duo quidem illi Priores ut Magistri, reliqui autem Seniores ut Commembra in suis ipsorum propriis, caeterorumque praefatorum Nodulariorum Nominibus et in Personis Regulas, et Articulos memoratum ipsorum Contubernium regulantes, et quibus antea usi fuissent, Anno Millesimo Septingentesimo Vigesimo Quarto, dum pars Civitatis praelibatae fatali incendio conflagravit,

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

ignis voragine absumptos fuisse humillime exponentes, alios in illorum taliter amissorum locum, invocata Localis Magistratus autoritate subinde concinnatos exhibuerunt Nobis et praesentaverunt, Supplices, ut Nos eosdem Articulos tanquam in Bonum praeattactae Civitatis, publicumq. incrementum directos et conceptos praesentibus Literis nostris inseri, et inscribi, ipsisque, et Successoribus ipsorum universis Privilegialiter, et perpetuo valituros gratiose acceptare, et autoritate nostra Caesareo Regia, ac Principali confirmare, approbare, et ratificare dignaremur. Quorum quidem Articulorum tenor talis erat: *Art. I.* A mint minden jól rendelt Republicaknak, úgy a Czehbeli Társaságoknak is megálhatására való bizonyos fundamentum a szép Rend. Erre nézve szükségesképpen ezen Goml-kötő Czehben is illik bizonyos Rendnek lenni, mely által elsebben is legyen két Czeh Mester: első és második, a kik is mint Czehnek Elöljárói legyenek. Ezek pedig választassanak Czehünkben találtato capax Subjectumokból, úgy egyéb Hivatalokra is; mellyek is elsőben az Istennek Ditsőségére, Koronás Királyunknak, az után Varosunknak, és a betsületes Czehnek hasznára lehessenek. A Czeh Ladája pedig egy költségével álljon az első Czeh Mesternél, a másik költség álljon a második Czeh Mesternél. Mikor pedig a Czeh szükségé kívánnyák, hogy a Ládához nyuljanak, legyen a Notarius, és egy fenn szolgáló Mester praesentiajában. A Czeh Mesterek pedig tartozzanak ratiocinalni Hivatalyoknak letételekor hitelesen a Czehnek minden jövedelméről. Ezeken kívül legyen egy Atya Mester, Első, és második Látó Mester. Egy be járó Mester, úgy a Czeh Notariussa is választattassanak alternandis vicibus Januariusnak első hetében. Ezen hét számból állók között legyen Temetésnek idején a Köszöntő Mester is, observáltatván minden Tisztségekben a Natiok, Religiok, ha találtatnának, mind az utolsó leülőig, külömb külömb Natiokon es Religiokon való betsületes Emberek az Unio szerint; kiknek is állatásában a Candidatio a fungens Tiszteké, a választás minden rendbéli Hivatalokra az egész Czehé legyen, és ekképpen választott Tisztek két két Esztendeig fungállyanak, Minden Tisztség viselésekben igen szorgalmatosan observáltassék, hogy két egytestvér Atyafiak Hivatalban ne legyenek. *Art. II.* Mind az Istennek Parancsolattya, mind a tisztességes magaviselésnek Regulái tanítták, az üdös Embereknek az ifiak által méltó tisztességben és betsületben való tartásokat; úgy szintén az ifiaknak is a vének által jó példa adásokkal, Istenes oktatásokkal való tanításokat. Illendő dolog az okáért, hogy ebben a Czehben is az a jó rend observáltassék mind a Czeh dolgainak igazgatásában, mind mindenkori Czeh-Társaság-Tartásokban, hogy mod nélkül való grauitásokkal, szertelen kívánságokkal, haragoskodásokkal az ifiakot megne botránkoztassák, hanem kinek kinek az ő betsületét megadgyák, rendi és érdem szerént. A szólásban és discursusban okosan praeceallyanak és procedallyanak, s a jó példa-adással praeluceallyanak. Ugy viszontag az ifiak is az üdös Mestereket mind szólásban, mind mindennemű alkalmatosságokban illendő betsületben tartsák, midőn Czeh dolgában az ő szavokat szolyák, egy Mester is kivált az ifiak között, éktelen, alkalmatlan, nyegédes

szokkal meg ne bántsa. Egy más ellen senki helyéből illetlenül fel ne szökjék, ne gestállyon, tsuftsággal ne illese, hanem kiki az ő szavát rendesen a maga ülő Helyéből szép tsendesesen, és nem indulatosan mindenkinek tisztességét megadván, tartozzék elő mondani. Ha pedig egy más ellen való panasz léjend a Mesterek között, a panaszlo felek ülő Helyeikből felállanak, és mindenik egy mással tisztességgel szolván, szép tsendesesen adgyák elő panaszszokat. Ha pedig valaki alkalmatlanul tsátsogna, vagy Asztalt verne, vagy lábával toppantana, vagy indulattal szolana, és a Czéh Mester megszolitván, halgatni s magát componalni nem akarná, első vétkéért huszon öt pénzel, másodikért ötven pénzel, harmadikért hetven öt pénzel büntetessék és a vakmerők ellen mind addig dupláztassék, míg megszűnnek. Az egymás bestelenítésért, illetlen terminusokért pedig mind öreg, mind ifjú Mester büntetessék irremissibiliter három magyar forintal toties quoties. *Art. III.* Minnyájon a Mesterek öregek, és ifiak mind a Czéhben, mind a Czében kívül magános, vagy közönséges Conversatiokban, sokadalmakba való járásokban és akárminemű Helyekben egymást tisztességben tartsák, a két Czéh Mestereknek engedelmesek légyenek és mint Ellőljáróikot megbetsüljék. Viszont a Czéh Mesterek is a Czéhnek minden igasságával kit kit az ő sorsa szerint éltsenek, és a Czéhnek minden dolgait igasságosan folytassák. Ha ki pedig mind azokkal is nem gondolván, tisztességtelenségben vagy engedetlenségben találtatik, első vétkéért egy magyar forintal, másodikért kettővel, harmadikért hárommal büntetessék, és ha így sem corrigáltathatnék, hanem vakmerőképpen adná magát az engedetlenségre Czéhe ellen, tehát először Legénnye, Inassa elvétettesse-nek, annak utánna Müve is fel tiltattassék, hogy ekképpen az independentianak még tsak árnyéka is sem közönséges, sem magános Társalkodásokban ne tapasztaltassék. Hogy ha pedig magok a Czéh Mesterek vagy gondviseletlenségben, vagy a Czéh Articulusi ellen való vétkezésekben találtatnak, duplász büntetéssel büntetessenek, a Czéh kárát is tartozzanak meg fizetni. *Art. IV.* A Gombkötő Mesterségre, vagy annak tanolására rendeltettek négy Esztendő, melyek alatt az Inas tanító Mesterét a Mesterségért tartozik hiven szolgálni. De jól meg tudakozzák felölle: hogy ha Szabad személy-e? és nem Jobbágy? tiszta ágyból született-e? Magyar vagy Szász legyen-e? ki is a Mesterségre való beszegődés előtt tartozik proba hetet két hetet szolgálni, és ha tetszik neki a Mesterség, szegődtesse bé; a mikor is az oly Inas nyoltz forintokat és huszon négy pénzeket tégyen le, melynek két forintya a Czéh Ladájába tétessék, két forintya a tanító Gazdáié legyen, a négy forintya pedig a két Czéh Mesteré legyen, és az huszon négy pénz a Notariusé. Az Inas pedig tartozik kezest állítani, a mikoron is a Czéh Mesterek ketten azon négy forintokból Honorariumot hatvan pénzig adni tartozzanak. Ha pedig Mester ember fia szegődtetik ezen Mesterségre, fele üdöt szolgállyon, és a költségnek is felével tartozzék, és addig, míg az illy beszegődött Inas az ő aprod esztendeit szolgállyá, tartozik neki a Mestere Lábabelivel. Kitöltvén jámborul idejét, Mestere szabadítsa fel; azon tanító Mester pedig akkor tartozzék a két

Czéh Mesternek négy forintot deponálni, avagy annyit erő Collatit adni, e pedig állyon a szabadító Gazdának akarattján, hogy ha pénzt adgyon-e avagy Collatit. Ugy az Inasnak is egy kétszer ványolt Dolmányt adni tartozzék; mellyért az Inas is köteles lészen Ura kárát mindenekben távoztatni, és ha mit olyast eszébe venne, Gazdájának ideien hirré tenni. A szabad Levélért pedig az Inas tartozik a Czéhnek egy forintot, a Czéh Notariussának huszon négy pénzt adni. *Art. V.* A mely Mester Ember Inast szabadított, azon Mester Embernek négy Esztendeig Inast fogadni meg nem engedtetik; úgy a beállott ifiúnak Czéhbe állása után négy Esztendeig; Ha ki pedig ez ellen mérészelne tselekedni, Inassa el vétessék, az Articulus ellen valo tselekedetért is három forintig megbüntettessék; e Restrictio lévén most a Czéhnek meg szaporodására nézve és a kontároknak, kik számosan a Vidékekben széllyel laknak, impedimentomára nézve; Ellenben ha meg kevesednének, és az Approbata-béli Articulusnak eleget nem tennének, akkor a Magistratus Jurisdictionjában áll, szaporítani a Mestereket. *Art. VI.* Ha czéhatlan helyen tanolt Legény jőne a Városra Levélért szolgálni, tartozzék a Czéh befogadni, és Inasképpen szolgállyon Esztendeig, Catalogus szerint az első Mestertől fogva rendre szolgállyon az utolsó leült Mesterig; szegődtséggel pedig tartozzék a negyedik Articulus szerint nyoltz magyar forintokkal és Notariusnak huszon négy pénzel; melynek mindazonáltal itt négy forintya a betsületes Czéhé, mivel a Czéh a tanító Gazda, négy forintya pedig a két Czéh Mesteré légyen. *Art. VII.* Ha valamely szegődött Inas az ő aprod Esztendeit ok nélkül félben hagyná, és Czéh Mester, vagy Ura hje nélkül s akarattja kívül egy, vagy két Héti oda laknék, az után vissza-kiváncoznék, büntettessék a két Czéh Mesterektől egy forintig, és úgy recipialtassék. Ha pedig egy Holnapnál tovább laknék szegődsége ellen idegen helyen, az oly Inasnak a Czéhra tött minden költsége el vesszen, ki ha ismét vissza akarna állani, új szegődségre vétessék be; Ha pedig a szegődött Inas méltó okát adná Gazdája mellett valo meg nem maradhatásának, Czéh igazítsa dolgát, más olyan Gazdát rendelvén, ki mellett meg maradhasson és tanolo idejét hasznosan tölthesse. *Art. VIII.* A fel szabadult Új Legény szolgállyon egy Mestert első Esztendejében huszon négy pénzért héti bérért, kivált tanító Urát, ha az Ura úgy akarja. Az után egész héti bére lészen minden Hétre harmintz hat pénz, mindazonáltal érdeme szerint, a mint Mivelése fogja mutatni. *Art. IX.* Idegen Legény e városra jöven, szállyon a Legények Attyához, kinek is szállás adással tartozik az Atya Mester, és két Héti, ha akarja, magánál maraszthattya, két Hét eltelvén, vagy hamarabb is, ha magánál nem akarja a két Héti marasztani, a két Hétnék első napján kinaltassa meg a Legény nélkül szükös öreg Mester Embert rend szerint, ha az öregebbnek nem kellene, az utánna ualókat, kiknek Legényjeik nintsenek, mind a leült utolsó Mesterig, és Gazdája találkozáván, tanuló Levélét a Legények Attya kezébe adgya. Ha pedig medio tempore az üdösbek közül valamellyiknek Legénye el találna menni, és Legény nélkül maradna, az oly üdös Mester Ember, el kezdvén az utolsobb leült Mesteren a kinek

Legénye vagyon, annak Legényét magának meg-kivánhattya, s tartozik az ifjabb utolsó Legényes Mester akarmellyik legyen, el botsátani, Levéllel hivatott Legényén kívül; tsak hogy két Héttel annak előtte admonealtassa, hogy az is fogadott Munkáját elvégezhesse. Ellenben az öregebb, és utánnok való Mester Emberek is a Legények osztásakor megkenáltattván Legényel és akkor nem kellett, annak utána a Munkának jobb idejekor az olyan megkenált személy az utána való Mester Embertől Legényét el nem veheti, hanemha a meg kináltatáskor az öreget valami extraordinarium fatumok érték volna. Ugy viszontag a leült ifjabb Mester is ha Legény nélkül szűkölködik, az üdös Mesternek pedig Legényje volna, egyikét el kívánhattya, és az üdös is tartozik egyik Legényjét elbotsátani, a mellyiket akarja el-botsátani. Ezen mód szerént a Legény is Gazdáját el akarván hagyni, két Héttel az előtt tartozik hirt tenni Gazdájának, külömben Gazda ne adattassék neki; ha pedig a Varosrol el akarna menni, egy forintal büntetessék meg a vénség által, addig tanulo Levele ki ne adattassék Butsu Hét nélkül. *Art. X.* Mint más betsületes Czéhekben, ugy ezen betsületes Czéhben is az idegen Legényeknek másunnal Levél által való hivatása megengedtetik, ugy mindazonáltal, hogy magok az hívó Mester Emberek a Czéh Mestereknek hirt tegyenek, elérkeztén pedig a Legény, immediate az Atya Mester késértesse az hívó Gazdához. Ha pedig két Legényt is hivatott Levele által, szabadsága nem leszen egyikkel, a kinek akar annak kedveskedni, hanem egyiket meg tartván, a megirt mód szerént, magának, a másikat egy Holnap mulva tartozik a Legények Attyának dispositioja alá botsátani, és az Atya Mester a Legény nélkül szűkös Mesternek Mihelyébe kísértetvén, azon más Mester is immediate uti költségét megfordítani tartozzék, hogy ha a hivato Mester Ember valami keveset költött volna reá szükségében. *Art. XI.* Uj Müvet fogadni és maga számára megművelni a Legénynek szabad nem leszen, hanem ha Műveltető Ember requirállyá, és Gazdája hon nem volna, annak rendi szerént az Ura számára fogadgya fel a Munkát, és tisztességesen el is készítse, mely ellen ha ki tselekszik, a Czéh büntesse egy forintig az olyan Legényt. *Art. XII.* Ha valamely Legény a városon meg akarna telepedni, és itt akarna Czéhbe állani, a Czéh Mestereket requirállyá, Tábla Salariumát ötven pénzt letevén, a Czéh Mester tartozik Czéhet gyűjteni, a mikoron is a maga kívánságát előadván, a Czéh is tartozik a maga igasságát eleibe adni; Tanulo Levelét, és Nemzetség Levelét producállyá és ha igasságosnak találattik, annak utána tégyen le ötvenhat magyar forintokat; ekkoron az illy Legénynek a Czéh is tartozik háromféle Remeket kiadni, mellyeknek kiváltásáért a Remekező is tartozik három forintokat letenni; Az első Remek: tizenkét pár vitézkötés színes Gombal, Karmasin Selyemmel, ezüstel, vagy aranyal tarkán. Mellyet el készítvén, a maga usussára fordithattya a Remekező. A második Remek: egy pár forgátsos Gombszár maga nevének, és az Esztendő Számnak felszövéseivel, mely is a Czéh Ladájába tétetik. Az harmadik: két pár fejer szkofiombol készült Gombok, egy felől való Gombházzal, az is a Czéh Ladájába tétetik; mellyeket mások tanítása

vagy mutatása nélkül az első Czéh Mester Házánál két Láto Mesterek jelenlétében tartozik elkészíteni. Mig meg készülnek pedig, addig a Láto Mestereknek tartozzék étel és italbeli Honorariummal, az helytelen költséget mindazonáltal el távoztatván. Maga fogyatkozását pedig a Remekező pénzrel ne potollya, mind addig a Czéhbe nem állhatván, mig kívántato elégségét meg nem mutattya. Helyben hagyattatván Remekje, a két Láto Mesterek egész Czéh eleibe repraesentállyák, ekkor tartozzék az egész Czéhnek egy Collatioval, vagy tiz forintokkal, mindazonáltal szabadságában légyen a Remekezőnek pénzül vagy Collatioval megadni. *Art. XIII.* Ezeket így elvégezvén a Város közzé magát Hittel kötelezze, fél Esztendő mulva megházasodgyék, Esztendő mulva tizenkét magyar forintot fizessen a Czéh Ládájába közönséges szükségére a Czéhnek, és két betsületes Emberek által be követtetvén a Czéh napján, a Czéh is acceptállyá, Neve beirattassék, mely beiratásért tartozzék deponalni huszon négy pénzt a Notariusnak, Articulus olvasásáért pedig egy forintot adgyon, melly a Czéh Ládájába tétessék. *Art. XIV.* A Mester Ember Gyermeke is pedig akarván a Czéhbe állani, tartozzék a fellyebb említett három Remeket a Czéh Atya Házánál két Láto Mesterek jelen létében megkészíteni, és azon Láto Mesternek akkoron egy kis jo akarattal lenni; de fogyatkozását pénzrel e se potolhassa. Ha történnék, hogy Mester Ember Gyermeke Mester Ember Leányát venné Feleségül, ez is hasonloképpen tartozzék azon három Remeket a szerént elkészíteni, fogyatkozását is pedig pénzrel ő is ne potolhassa. *Art. XV.* Valameddig az illy Mester Remeket bemutatott Legény meg nem házasodik, addig Legényt tartania meg nem engedtetik, egész Czéhbe valo be állásáig, mellyet ha által hág meg nem házasodván rendelt idejében, tehát azon tul, a ki utánna házasodik, legottan eleibe mégyen; de addig senki is a Czéhbe bé ne vétetödggyék, mig legalább négy Esztendeig idegen Országban Legénységben nem bujdosik és bujdosását penzül fel ne válthassa. A közelebb praemittált három Articulusokból pedig, hogy jövendőre a bé állani kíváno ifiak között vissza vonás ne légyen, minthogy azoknak Czéhez valo Jussaik is különbözök, illik azt observálni, hogy ha egy üdőben egyszer s mind kétféle Legény kívánna be állani a Czéhbe, az egy Házaságra valo kényszeritésen kívül depositis deponendis Contubernii Juribus, a Jusnak elsősege lészen *elsőszor*: A Gombkötő Mester Ember fiájé. *Másodszor*: A Gombkötő Mester Ember Vejijé, mint fél Czéheseké. *Harmadszor*: ezen Városi Ember Gyermeke, ki nem Gombkötő fia. *Negyedszer*: Hazafiájé, ki nem e városi ugyan, de itt tanolt. *Ötödszor*: Ugyan Hazafiájé, ki se nem e városi, se nem itt tanolt. *Hatodszor*: Idegen Országról jötté s itt tanolté. *Hetedszer*: Ugyan afféléjé, s másutt is tanolté. Az ilyen casusokban is arra kellek az elsőségben vigyázni, hogy ámbár a megirtt idegenek és távolabb valók Város közibe esküvén a befizetésre is készek, de a Mester Ember Gyermeke, vagy Veje után a befizetésért tartozik a Czéh annak maga megjelentésének idejétől fogva egy kántorig várakozni, s ha akkor be nem fizethetné, az utánna valók úgy tetetöddhetnek elejekbe. *Art. XVI.* Idegen helységbeli Czéh Mester Ember ide jöven

lakni, ha itt akarna a Czehbe állani, Nemzetség Levelet hozzon, hogy igaz Czehbeli volt, és tisztességesen viselte magát, hitelesen arról producállyon, Mester Remeket tsinállyon, tizenkét magyar forintot fizessen a Czeh Ládájába közönséges szükségére a Czehnek és úgy recipialtassék; De a Remekben való hibákat Birsággal ő is ne potolhassa. Helye pedig a két utolsó előtt légyen, és az olyan Czehes Királyi Privilegiummal élő Czehbéli légyen. A körül való Mezővárosbéli czehetlen Gombkötők pedig Czehünkbe állván, Articulusunk szerint az után élhessenek ottan is a mű Privilegiumunk erejével, Helyét eladni senkinek meg nem engedtetik. *Art. XVII.* Egy Mester Ember is más Legényét vagy Inassát semmi szin alatt ne hitegesse, magához ne híjja, melly ellen ha ki impingal, és comperialtatik tselekedni, toties quoties három forintokkal büntettessék, melly is a Czeh Ládájába tétettessék. *Art. XVIII.* Az Özvegy Gombkötőnek, míg Férjek Nevét viselik, a Mesterséget szabadoson mivelhetik, és a magok Rendében ha kíványják Legény is adattassék nekik, Inast mindazonáltal Urok holta után tartaniok szabad ne légyen. *Art. XIX.* Ha Czehbeli valamellyik Atyánkfiához mégyen valamely Ember vásárlásnak okáért vagy sokadalomban, vagy egyebütt, és azon Atyafinak elegendő munkája nem találna lenni a Vásárlónak kívánsága szerint, olyankor a maga munkájának kipotlására a maga Czehin kívül valóhoz, annál inkább Kontárhoz ne igazítsa, valamig a maga Czehbéli Társainál találtatik; Mellyben ha valamellyik Atyafi observátatik véteri, büntettessék toties quoties három forintokkal, a melly is a Czeh Ládájába tétettessék. Ha történnék pedig, hogy valamellyik Mesterünk valami okból Városunkból Mező Városokra menne lakni, és Mesterségét folytatni kívánná, folytathassa is szabadoson, tsak hogy mint Czehünk tagja féle ennek utána is Czehünk rendtartásaira köteles légyen és ne praevaricállyon, hogy ha vissza szándékoznék is jöni közinkbe, mint tollünk hallgatót inkább visszafogad hassuk. De ha comperialtatik Articulusink ellen véteni, vigore Articulorum nostrorum ottan is meg zaboláz hassuk és poenaztathassuk; kiis ha magát opponálná, megtaláltatván az iránt azon Helységbéli Tisztek, azoknak assistentiája által büntettessék. *Art. XX.* Az Arulásnak rendi mindenütt légyen egy Helyben, és minden Helységekben az idegen országokból hozott fő Posztos Sátorok között adattassék minden Királyi és Mező Városokban két német ölni szélességű hely, az holott is a kolosvári Czehé légyen két felől szembe egymással a beállítás szerint Czehünkbeliekkel a Méltóságos Királyi Gubernium Patensében classificált series szerint, ugymint: Kolosvár, Károlyvár, Maros Vásárhely, Nagy Enyed, a melly szerint minden Magyar Helységekben a kolosvári Gombkötő Czehé légyen az elsőség az Arulásnak Rendében, a Czehes Városokon kívül az oda való Városbéli Czehesek tartván ottan az első árulo Helyet, utánok pedig menten a Colosvári Czehé légyen a következő Hely két felől szembe egymással. A Szász Városokon és Helységekben ellenben a Szász Gombkötőké légyen az elsőség, hogy így az egész Hazában jobb Rendel follyanak mindenek. Ha pedig valamellyik Czehbeli Ember czehetlen Helyre menne lakni, és nem lenne ereje Czehé-

nek magok határán kívül Czéhet tartani, az olyanoknak, vagy másnak általok a szabad királyi koltsos Kolosvári Gombkötő czéhen hatalmaskodni meg nem engedtetik. A melly Mező Városokon Kontár Gombkötők vannak, azok a Kolosvári Gombkötőktől Látó Pénzt ne végyenek, a Czéhes Helyeken is többet tizenkét Pénznél a Látásért ne adgyanak és a Kontárokat a kolosvári Határban kergethessék, s munkájokat confiscalhassák. A czéhetlen Mező Városokon sokadalom napjain, két napokon szabad áru-lás engedtessek a kolosvári czéhes Gombkötőknek minden impedimentum nélkül. A melly Czéheknek királyi Privilegiuma nintsen, Látó Pénzt a kolosvári Gombkötő Czéhbeli Mester Embereinken ne vehessenek, ugy szintén a Kontárokat, Görögököt, Bolgárokat, Zsidokat s egyéb idegeneket, és nem a Czéheseket nevező Articulussal a kolosvári Czéheseken Látó Pénzt ne vehessenek. *Art. XXI.* Senki is a Mesterek közzül a Miveltetőt, vagy Vásárlo Embert egyik a másik elől el ne hijja, ne hitegesse, sőt egyik is a másik Czéhes Társának munkáját ne otsárollyá, egy magyar forint büntetés alatt, toties quoties. És ha szintén történék, hogy a Miveltető Ember is valami boszszuságért a Munkát attól el vinné, a kihez adta volt, akkor a Mester, a kihez viszik, a másiknak, a kitől elvitték, hire s akarattya kívül fel ne fogadgya ötven Pénz büntetés alatt. Mindazonáltal minden Mester meg lássa, hogy fogadott Munkáját a terminált időre illendő-keppen el készítse, hogy helye ne légyen a büntetésnek, sub eadem jam dicta poena. Regiment vagy Kompania számára való Munkák egész Czéhet illessenek. *Art. XXII.* A Szkofiomos Munkát arany, vagy ezüst fonallal, az az arany vagy ezüst fonalat Csikkal, vagy arany, ezüst massával meg ne elegyitse, se a rezet ezüst gyanánt, vagy fattyu Karmasin Selymet, jó féle Karmasin Selyem helyet el ne adgyon senki a Mesterek közzül, hanemha a Miveltető Ember szükségtől viseltetvén vágya-kodva magának ugy kívánná. Külömben valaki ezekben véteni comperialta-tik, a tselekedetnek mértékéhez képest büntettessék illendő büntetéssel; ha másodszor is tselekedné, kettőztessék büntetése, és afféle Mivét veszessze el; ha pedig vakmerőképpen harmadszor is el követné, Mivének el vesztese felett a Czéhből vettessék ki. *Art. XXIII.* Minden Mester Ember meglássa, hogy jó es bevehető Munkát tsinállyon, és azt igaz ára felett ne adgya, hogy a vásárlo Ember ne defraudaltassék, a Munkától is ne irtozzék. Külömben valaki ellen efféle panasz verificalodik, toties quoties egy egy fo-rintig büntettessék, melly is a Vénségé légyen. Ugy szintén másnak kárára senki is Munkájával mások Munkáját ne otsárollyá és ne vesztegesse egy forint büntetés alatt. A Legények Munkájának visitatiojára pedig minden Holnapban egyszer Látó Mesterek kötelesek légyenek, kik is ha el szenved-hetetlen hibákat találnak, melly a revőnek nyilván praejudicalna, a Mun-kának mivolta szerént büntettessék meg a Vénség által, melly büntetés is a Vénségé légyen. Ha pedig nem felettebb nagy az hiba, toties quoties büntessék a Látó Mesterek az olly hibát tsináló Legényt tizen két pénzig, melly is magoké a Látó Mestereké légyen. Ha a két Látó Mester Itéletén nem akarna a Legény meg nyugodni, a két Czéh Mester előtt igazodgyék

meg végképpen. *Art. XXIV.* Ez Országban készült, ugy más Országokból be hozott akarminemű Gombkötői Műveket Kalmároknak, sem egyéb Kereskedőknek a sokadalom első napjain kívül árulni sem singel, sem véggel meg nem engedtetik. Az Övnek való sinorokat pedig gombozatlan, mellyek idegen Országokrol hozattatnak, véggel tsak, nem pedig singel arulhassák. A kik pedig ez ellen tselekedni comperialtatnak, az olyanoknak Mivek el vétessek, mellynek fele a Kolosvári Magistrátusé, fele pedig a Czéhé légyen, elégségesek lévén a Kolosvári Gombkötő Mesterek magok Várossát és Vidékét jó és elegendő Munkával el tartani az Approbata Constitutio harmadik Része nyoltzvan ötödik Titulussának Articulusa szerént, melly arra mutat, hogy míg a Czéhések Városokat s Vidékeket Mivekkel, vagy mivelt Matériákkal el tarthattyák, Kontárok ne admittaltassanak. *Art. XXV.* E Városon és ennek Territoriumán a ki valamelly Birák hatalmán kívül való Helyen mérészelne el adni való Gombkötői munkát mivelni avagy árulni a Kolosváriak közzül, és a Birák hatalmán találtatik, avagy kaptatik, az olly személy büntetessék a Magistratus által tizenkét forintokkal, toties quoties, mellynek fele része a Magistratusé, fele pedig a Czéhé légyen. Az illy abutáló személyek senkitől ne manutenealtassanak contra tenorem Regii Privilegii. *Art. XXVI.* Megtörténhetvén pedig, hogy valamelly Mester Ember Istennek akármelly szabados Itéletéből megszegényedvén, Gombkötői Mesterséggel készült Munkáját eladová tenné, azt sem az itt való Kalmároknak, sem más kereskedőknek el ne adhassa, hanem a praemptio légyen a Czéhé; De ha valaki in isto casu Czéhen kívül valoval tzimborúlna, hogy a Munkát drágán adhassa, vagy ha fatumbol való szüksége Munkájának eladására nem volna, az ollyan Mester, ha Városi Czéhen kívül valónak adná, pro qualitate commissi meg büntetessék. *Art. XXVII.* A szabad sokadalomakra árulni jövő idegen Helységbeli Czéhes Gombkötő Mesterek Munkáiknak visitatiojára az itt való Látó Mesterek szorgalmatosok légyenek. Ha kiknek árulo Munkáikban olly hiba tapasztaltatnék, mellyel a vevő defraudáltatnék, Munkáiknak mivolta szerént büntetessenek a Vénségtől, melly is a Vénségé légyen. A Látó pénz pedig a Czéhet illesse, és az hibás Munka confiscaltassék a Czéh számára. Az illyen Czéhések pedig Látó pénzel tizenkét pénzel tartozzanak, a Kontár Gombkötők pedig huszon négy pénzel. *Art. XXVIII.* Hogy a Czéhnek dolgai jobb moddal igazgattassanak, minden Kántoron egyszer Gyülések légyen. Ha az üdöalat pedig valami aprolékos dolog történnék, Czéh Vénei előtt igazittassék meg, mellyel ha valamellyik fél contentus nem lenne, Czéh napján adassék az egész Czéh eleibe. Czéh Gyülésre pedig valamikor a Czéh Táblája el bocsátatik, valaki magát absentallya igaz mentség nélkül, vagy a Czéh Mesterektől el nem kérédzik, ötven pénzel büntetessék. Ha pedig Ország Ura, vagy a Magistratus parantsolattyára, vagy Tisztak választására kelleltik össze gyülni, valaki nem compareal, egy forintig birságoltassék. A feltétel pénzt is Esztendőnként tartozik mind Mester Ember, mind Özvegy Aszszony tizenkét pénzt bé szolgáltatni, mellyek is a fellyebb irt büntetésekkel együtt a Czéh Ládájába tétessenek. *Art. XXIX.* Az egész Czéhnek

minden jövedelmét egybe gyűjtván a Czéhmesterek, tartozzanak is rationalni hivatallyok letételekor mindenekről igazán. Mellyeknek harmad része excindáltatván, tétessék a Czéh Ládájába conservationis causa a Czéhnek utolsó szükségére mindenkoron observando Praxis szerént. A két rész pedig az egész Czéhben subdividáltassék mind az utolsó leült Mesterig. *Art. XXX.* Senki se Mester, se Legény a felettébb való tobzodásba, részegeskedésbe, másokkal való hasártoskodásba bé ne merüllyön a Czéhnek kisebbségére; a kik effélékben tapasztaltatnak, ha Mester léjend, első vétkeért egy forintig, másodikért két forintig, harmadikért tizenkét forintig büntetessék. Ha pedig Legény, vagy Inas léjend, először ötven pénzt, másodszor egy forintot tartozzék fizetni, harmadszor Mivének feltiltásával büntetessék a Legény, az Inas pedig a Czéh előtt meg tsapattassék. *Art. XXXI.* Valamelly személy a fen specificált Birságokkal el marasztaltatik, Birságot tartozzék le tenni a közelb következő Czéh napon, mellyet ha el mulatna, adnonealtassék annak a más Czéh napra, vagy legtovább a Czéhnek harmadik Napjára való letételére, mellyet ha akkoron is nem praestalna, Mive feltilsassék, szolgálai is elvétessenek. *Art. XXXII.* Ha valamellyik a Mesterek közzül vagy hosszas betegség miatt, vagy Istennek egyéb akármí Itéletéből meg nyomorodnék, és a Mesterek annak valami segítséggel akarnának lenni, azt az egész Czéhnek közönséges jövedelméből mivellyék. Sulyos betegségben pedig az éppen gyámoltalanokat ex aequo az ifiabbnak tartozzanak virrasztani, és segítséggel lenni. *Art. XXXIII.* Ha valami olly veszekedés történnék vagy a Czéhben vagy a Czéhben kívül akárholott is, melly aprolék Birságot érdemelne, az ollyan három forinton alól a Birák és Tanács eleibe ne botsáttassék, hanem magok között igazodgyék meg; Ha pedig valamelly személy Czéh Articulusiban megirt büntetésekkel megbüntettetnék, és a Czéhnek nem engedne, s Magistratus eleibe appellálná, ottan is vétkesnek találtatván, dupláson büntetessék ujonnan a Czéhtől. *Art. XXXIV.* Szarvas vétkekben ugymint: Paráznságban, Lopásban, Káromkodásban, Gyilkosságban, vagy egyéb hasonló tselekedetekben lélekzván valamely Mester, a Magistratus előtt igazítsa dolgát. Ki ha vétkesnek találtatik, a Tanács Sententiája mellett eo facto a Czéhből ki rekesztessék, és ha a Magistratussal concordál, egy Mester Asztal adással tartozzék ujonnan Czéhot követni. *Art. XXXV.* A czéhben halott történvén, azt tartoznak a Czéhbeliek a Temető Helyre kikésérni, és ha ollyan szegény Ember halna meg a Társaságban, kinek érteke nem volna Sirásatásra, az ollyannak a Czéh jövedelméből ásassanak Sirt, de az ifiabbnak a tehetősbecnek Sir ásására azoknak nap vesztegetésével ne kényszerítsék. *Art. XXXVI.* Ha pedig in vilipendium praesentium Articulorum a fenn meg mondott Vénség és Tisztségben való Személyek, vagy a leült ifiabbnak, vagy az egész Czéh is conspirálnának, avagy egymás ellen titkos Conventiculumokat tartanának, és a Magistratus jó végzésinek, vagy az ifiabbnak a Vénség helyes Moderatiojának magokat temere opponálnák; Ugy szintén a Vénség is az ifiabbnak ellen rendetlen dolgokat attentalna, annyira, hogy azoknak megigazításában a Magistratus kényszerítették fáradozni, és belé

tekinteni, tehát az illy dologban az exorbitansok toties quoties egy Mester Asztalnak duplas taxájával az az: huszon négy forintokkal büntettenessnek meg a Magistratus által. Nos igitur praemissa Supplicatione, Majestati nostrae modo, quo supra facta benigne exaudita et faventer admissa, praescriptos Articulos, auditis desuper iis, quorum intererat, et nonnullis, quae praesentes Rerum, Temporisque Circumstantiae Corpori illorum addenda, vel demenda, aut mutanda svadebant, additis, demptis, mutatisque, aliarum Societatum Mechanicarum Privilegiis conformes, nec Patriae Legibus dissonos, ad morum inter Contubernales culturam, et bonum servandum Ordinem, Opificii item hujus exactitudinem, Commerciique incrementum, quibus pro Materna nostra Solitudine in Universis Nostris Regnis, et Ditionibus prospicere non cessamus, praesentibus Literis nostris insertos, et inscriptos quoad omnia eorum Puneta, Clausulas, et Continentias eatenus, quatenus legitime existunt confecti, et concinnati ratos, gratos et acceptos habentes benigne acceptavimus, approbavimus et ratificavimus ac pro Supradictis Nodulariis in praefata Civitate Claudiopoli existentibus, et degentibus, eorumque universis ibidem Successoribus perpetuo, ac Privilegialiter validuros, ab iisdemque exacte observandos, et Privilegialiter habendos, tenendos, ac possidendos auctoritate nostra Caesareo Regia ac Principali confirmavimus, prout acceptamus, approbamus, ratificamusque et confirmamus, Salvo Jure alieno. Harum nostrarum Majoris et Authentici Sigilli nostri impendentis munimine roboratarum vigore et testimonio Literarum mediante. Datum in Archi-Ducali Civitate nostra Vienna Austriae, Die Vigesima Secunda Mensis Maji, Anno Domini Millesimo Septingentesimo quinquagesimo OCTAVO. Regnorum vero nostrorum Decimo OCTAVO.

Maria Theresia m. p.

Gabriel Comes de Bethlen m. p.

Adalbertus Somlyai de Csiksomlyó m. p.

Exhibit. et Lect. in Consilio Regii Gubernÿ Cibinÿ 27-a Septembris Ao 1759. Th. Monos, Gub. Secretar. ¹⁾

CCLXXXIII

[1758.]

Koter Simonnak a kolozsvári r. kath. Seminarium részére tett 1000 m. for. végrendeleti alapítványa.

Alább megírt Kolozsvári juratus Civis, Osdolai Koter Simon adom tudtára és örökös emlekezetére mindeneknek az kiknek illik, mostaniaknak és jövődöbelieknek ezen Testamentaria dispositiommak es legatiommak rendében, hogy én meg gondolván Emberi halandóságomnak bizonyos voltát és halálom orájának bizonytalanságát és egyszersmind kívánván Isten eö

¹⁾ A *gombkötő czéh* leveles ládájában levő sárga, fekete és fehér zsinoron függő peccéttel megerősített *ereketből*.

Szent Felségének velem ez életben közlött kiváltképpen való kegyelmeiért valamely tsekély tehetségem szerént való hálaadással lenni Isten ő Szent Felsége ditsőségére, netalán halálom minden dispositio nélkül készületlen veletlenül tanallyon történni; mostan azért egészséges állapotomban ép és jozan elmével lévén, minden kényszerítés nélkül önként való szabad jó akaratomból és tevésemből ez világi jóvatskáimról és tulajdon magam keresményimről, mellyekkel Isten eő Szent Felsége ingyen való Kegyelmeből ez Világi életben meg aldott, tészek ilyen szabad jó akaratom szerént való rendelést, utolsó testamentaria dispositiot és fundationalis Legatiot: 1-mo Hagyk és legalok az Kolosvári Tisztelendő Pater Jesuitak vagy Jesus Társaságabeli Szerzetesek kezek alatt levő Kolosvári Szent Josef Seminariumának florenorum hung. 1000 idest ezer magyar forintokat, fl. 1. a denariys 100 computando, pro perpetua fundatione, mely 1000 M. forintokat sub Dato emanationis Praesentium, idest die 31-a Mensis Julij Anni Currentis 1758 azon Jesus Társaságabeli szerzetes Paternek, Tisztelendő P. Dzian Istvan eő Atyaságának, mint az említett Seminarium actualis Regensenek effective kész pénzült által is adtam; Hagyom pedig ily Conditiokkal:

2-o. Hogy azon pénzt ad Legalem Censum elocalván az Seminarium, annak Esztendőnként competalo szokot legalis Interessere holtom és Feleségem holtá után következő időkben mindenkor az én legközelebb való atyámfiak közül két Iskolában járó tanuló Iffiakat az említett Seminariumnak actualis Regensei bé venni és az közönséges Alumnusoknak szokot accomodatiojok szerént intertenealni tartozzanak ily qualificatioval mindazonáltal, hogy mivel az közönséges Alumnusok között levő egy Iffiúnak intertentioja, [a mint hallottam,] ad florenos hungaricales 25 idest huszon öt M. forintokra calculaltatik, ahöz képest ha az én Atyámfiak közül oly statusbeli Ifiú tanáltatik, mely az Attyoktól illendő ruházattal tartathatik és a nélkül nem szükölködik, in eo Casu az ollyan Ifiak közül edgyik, az jobban tanulo az Credentiarusoknak adni szokot asztalon és modgya szerént accomodáltassék, az másik az közönséges Alumnusokkal tartassék, ha pediglen, [a mint vélem, hogy nagyobbúra szegény Legények lésznek,] ollyanok fognak tanáltatni, az kiknek ruházattyokra nagyobb szükségek leszen mint az második asztalon az Credentiarusoknak szokott intertentiora, az ollyan szegény Iffiakat az huszon öt-öt forintokon fellyül való öt-öt forintokból a mi szükségesebb lészen ruházattal: ugymint esizmával, nadrággal vagy efféle egyébbb aprosággal observálván szükségeket, juxta prudens arbitrium R. Patrum Regentum segiteni és az öt-öt forintokat ruházattyokra vagy egyéb szükségekre fordítani tartozzanak eo usque, donec praefata 1000 florenorum Capitalis Summa prae manibus ac sub dispositione dicti Seminarij duret ac permaneat, ac quocunque tandem Casu, infortunio, aut revolutionis ac turbulentorum temporum fato, [quod Deus avertere dignetur,] non amittatur, Casu enim tali insperato emergente praescripta obligatio cessaret, Juvenes vero in hac fundatione intertenendi memoriae fundatoris denominabuntur, [si Superioribus ita placeat,] *Alumni Koteriani*.

3-tio. Ezen fundatoria conferalt 1000 M. forintoknak pedig eszten-

dönként competalo legalis Interessének felét az az 30 m. forintokat míg Isten eö Szent Felsége éltet, magam számomra reserválok, holtom törté-
vén pedig, Feleségem számára hagyom úgy, hogy percipialvan az Semina-
rium, éltémig nekem, holtom után pedig az Felesegemnek elteig nekie
adgya ki Esztendönként az 30 m. forintokat, az más fele részét pedig flor.
itidem 30 percipiallya, és arra Feleségem Veres Erzsebet eö kegyelme fiát
Bertalan Jankot mind addig, míg Iskoláit és tanulasat elvégzi, az Semina-
riumba bevenni, és ottan a második azaz a Credentiariusoknak adni szokot
asztallal es accomodatiojok szerént interteneallyak azon Seminarium actu-
alis Regensei, ha gratiajok accedal az Ifiunak pro Anno scholari, 30—35 m.
forintokért valo intertentiojára; ha nem pedig, én is az 30 m. forintokat ad
fl. Rhenensos 30 annuatim érette kipotlom, hogy így is solita Literariae
Scientiae et Virtutum disciplina educaltassék az Ifi; elvégezven pedig
Janko, a Feleségem fia tanulasát, vagy ha Isten eö Felsége teczese szerént
ez világból ki szollitana, az után az én fellyeb megirt Atyámfiak közül más
acceptaltassék helyébe éltemben és Feleségem éltében is, ki in Conformi-
tate Conditionis secundae juxta prudens arbitrium Patris Regentis az fun-
dationak haszna szerént tartassék az közönséges Alumnusokkal, azért ezen
fundationak azon részében, hogy tudniillik az második Conditio szerént
rája két Ifiak acceptaltassanak a Seminariumba és az felyebb megirt mod
szerent tartassanak, kezdete, tellyességge és cursussa leszen holtom és
Feleségem holta után, az midőn az 60 forint Interest percipialni fogja a
Seminarium.

4-o. Az Feleségem emlitet fia Iskolait végezvén vagy az én közelebb
való vér szerént valo Atyámfiak is deficialván, ha midőn azok közül tanu-
lásra valo Ifiak nem tanáltatnának, pro eo Casu ezen fundatiomnak erejét
és valorát kiterjesztem elsőbben az tavullabb valo Atyámfiakra, ha az tanu-
lásra alkalmasak lesznek, ezek sem tanáltatván, két háromszéki Kézdi
székely Ifiakra, hogy jövőendőben azok habito Studiorum, Parentum, Patro-
norum ac recommendatorum, specialiter vero Orphanalis Status respectu
acceptaltassanak ezen fundatoria és juxta praescriptam Conditionem secun-
danu tartassanak a Seminariumban az közönséges Alumnusokkal és az
fellyeb megirt ruházatbeli segitséggel.

5-o. Mivel ez világi életben szabad Isten eö Szent Felsége minden terem-
tett állatinak tetzése szerént valo látogatásival a szerént, hogy ha oly vélet-
len történet érne, hogy vagy hosszas nagy betegségben vagy akarmely
félzségtségben esném, vagy magammal jó tehetetlen öregséget érnék, úgy
hogy akarmely történet és helyes okból magam és Feleségem életünk kere-
sésére és táplálására elégtelen lennék és ez világi életre mostani életem és
Statusom szerént valo fundusom nem lenne, in tali Casu az fundatio ces-
sallyon és az megirt 1000 forintoknak egész annualis Interessét idest
annuatim az 60 m. forintokat az Seminarium adgya ki annak idejében;
hogy ha pedig ez is illendő Intertentiomra elégséges nem volna, az Capita-
lis 1000 forint summából is az mennyire szükségem leszen, annyit fel venni,
mint magam tulajdon keresetemből magamnak tellyes szabadságot fen-

hagyok és reserválok, melyben a Seminarium is engemet semmiképpen ne akadályozzon és ne akadályozhasson, ezen szabadságot pedig Feleségemre nem extendalom, hanem ő holtom után contentalodgyék az megírt 1000 forintoknak elteig esztendőnként percipialando fele interessevel úgy mint 30 / harmincz M. forintokkal.

6-o. Minthogy mind az természet, mind az nemes haza törvénye, signanter Decretum Tripartit. Partis 1-ae Titulis 5-to et 57-mo mindeneknek az magok tulajdon keresetekről teczesek szerént disponalni és rendelést tenni tellyes szabadságot engedett, a szerént én is mig Isten eő Sz. Felsége ez világban éltet, tellyes szabadságot fen hagyok es reserválok magamnak a végre, hogy az időnek változási és forgásihoz képest ezen Testamentaria dispositiomat és fundationalis legatiomat mindaddig, mig élek, akár egészen változtathassam, revocálhassam, úgy akarmely résziben a mikor és a mint teczik, non obstante quacunque ratione aut cujuscunque Contradictione, mindenekben teczésem szerént szabadon mutalhassam, qualificalhassam, imminualhassam etc. hogy ha pedig hamar holtom találna történni, modo praescripto maradgyon in suo Vigore, cum hac ultima declaratione —

7-mo. Az Iffiak befogadása a Tisztelendő P. Jesuiták kolosvári Collegiuma actualis Rectorának vagy az Seminarium actualis P. Regensenek dispositioja alá bizatik, kiknek is kezek és gondviselések alatt alhatatosan meg maradgyon úgy, hogy ennek rendelésében senkitől ne háborgattassanak, az iránt senki Inspectioja alatt ne legyenek, senkinek számot adni arról ne tartozzanak, példának okáért vagy az Méltóságos Erdélyi Püspök urnak, vagy Káptalannak vagy akarminémü rendben levő személynek vagy Dicasteriumnak, egy szóval sem világiaknak, sem egyháziaknak akarki parantsolattyára, hanem egyedül az ő szerzetekből levő előljárojoktól fügjenek és az fundatiot Isten ditsőségére hiven tellyesítsék.

Mely Testamentaria dispositiomot és legatiomot az fellyeb meg irt mód szerént kívántam mindenekben hagyni. ')

In cujus rei memoriam, fidem, firmitatemque perpetuam ezen Testamentaria dispositiomat es abban meg irt fundatoria tött Collationalisomat tulajdon kezem írásával és kívül clause fel tett szokott pecsétemmel megerősítvén, elő nyelvemmel az kívül subscribalt Conventualis Regiusok előtt tött fassiom által is confirmalom Kolosvaratt, die 31-a Mensis Julý Anno 1758.

Osdolaj Koter Simon,
kolosvari jur. Civis. m. pr.

Correcta ex Consensu Testatoris.

Anno 1758 die 31-a Julý Circumspectus Simon Koter de Osdola Lib. Regiaeque Civitatis Claudiopolis alter juratus civis et Inhabitor, coram nobis personaliter constitutus, exhibuit nobis praesentem Testamentariam dispositionem suam sub proprio usuali Sigillo clause confectam et munitam in eademque ultimam suam voluntatem modo intra scripto contineri sponte,

‘) Itt az *eredetiből* öt sor késő kori tentával olvashatatlanul ki van törölve.

libere ac benevole vivaeque vocis suae eloquio fassus est, super qua hujusmodi testatoris praefati Fessione nos quoque ad Requisitionem nobis eatenus per eundem debito cum honore factam hisce sub Sigillis subscriptionibusque nostris fideliter et conscientiose testamur. Claudiopoli Anno dieque praescriptis.

[P. H.] Michael Szélyes et Samuel Páll m. pr. [P. H.]
Conventus Beatae Mariae Virginis de Kolosmonostra Requisitores. ¹⁾

CCLXXXIV.

[1761.]

Csegezi Belavári másképp Tatár József Nagy-Lakon levő birtoka dézmáját a kolozsvári unitárius főtanodának adományozza.

En Csegezi Belavári alias Tatár Joseff, meg gondolván az én jó Istenemnek a többi között kevés Jozságotskáimnak rehábéálásában hozzám különösön mutatott kegyelmes segedelmit, megfontolván magamban azt is, hogy Nemes kolozsvári Vnitarium Collegiumban vettem Világi életemnek jobb moddal való folytatására tsekély facultásomat, a melyben mint édes Anyámnak kebelében feles Esztendőig neveltettem és tápláltattam, az engemet oktató és tisztességes Tudományokban tsaknem kézen fogva vezető Tiszteletes és Bölts Tanítóim által; nem akarok az engemet táplált édes Anyám és tanitto Atyáimhoz háládatlan lenni, látván azt, hogy akarmi kevés résziben is hozzám tött jótéteményeket Istennek nekem adott ajándékából meg költsonözhetem. Ezért Nemes Fejérvármegyében Nagy Lakon nem régen magam tulajdon pénzemmel reluált Portiotskából a magam tulajdon allodialis földeimen termeni szokott Buzámból annuatim a Dézmát: Embereim földeiből vagy azoknak terméseiből a Dézmának Quartáját akarmi sok, vagy kevés légyen az, az említett kolozsvári Vnitarium Collegium számára in publicam necessitatem adom és per praesentes Conferalom örökösön, mely Dezina és Quartabéli Proventusotskát, minden Esztendőben, a mig én élek, magam szemül a Tordai Vnitarium Collegium Mesterének el küldöm, s ennek holtam után azon helyre és szükségre való ki adására Posteritásimat, Successorimat és Legatariusimat obligálom, es tartozzanak sub anathemate mindenkor meg adni, ugy valamint én életemig praestalom, mivel azon Jozságotskáimot en magam propriis Expensis et laboribus kerestem, mellyért maradékim is ezen Dispositionimat ne vellicalhassák s ne impugnálhassák, Sőt ha valamellyik Successorim vagy Legatariusim közül ezt megmásolni kívánnák, Isten őket ez Világon azért büntesse meg, effelett azon Jozságomból való Successiotol s ha már succedált volna is abban, a több ezen Dispositionimat observalo Successorim vagy Legatariusim, in horum vero defectu vel non existentia az Vnitaria Ecclesiának Fő Curátora, a ki akkor lenne, vigore hujus Dispositionis meae, azon

¹⁾ Mike S. eredetiről vett példányából.

Et a renitenstől immediate post praemissam uncam Ammonitionem
hassa s az említett Nemes Collegium számára fordithassa ad perpe-
irrevocabiliter possidendum. Mellyről adom ez tulajdon Subscription
étem alatt költ Cessionalisomat futuro pro Testimonio ez alább
szalando betsülletes Személyek előtt. Datum in Possessione Nagy
Lak Die 8-va Mensis Junii Anno 1761.

Csegezi Bélavári T. Josef m. pr.

(P. H.)

Coram nobis super praemissa Fessione et Collatione Fide Nostrâ me-
diante attestantibus et subscribentibus:

Mojse Wáró de Bágyon m. pr. ¹⁾ et Stephano Csiki de N.-Ajta m. pr. ²⁾

(P. H.)

(P. H.)

CCLXXXV.

[1761.]

Br. Daniel Polixena, br. Vesselényi István özvegye azért való hálából, hogy fia tanítóját, Cor-
nides Dánielt a kolozsvári főtanodához tanítónak megválasztották, eddigi 400 forint alapít-
ványát 1000 német forintra emeli, s magát és gyermekeit tanítójuknak természetbeliekkel
ellátására kötelezi.

En Vargyasi B. Daniel Polixena néhai kedves Férjem Báró Hadadi
Vesselényi István Vr Özvegye, és ugyan említett Férjemtől maradott
Gyermekeimnek Naturalis és legitima Tutrix: Minthogy a Mlgs Suppr.
Erdélyi Reform. Consistorium meltoztatott Interpositionra kedves Fiam
Vesselényi Miklos tanulásában valo nagy commodumára az ő mellette lévő
Cornides Dániel nevű betsületes Tanítóját a kolozsvári Nés Reform. Colle-
giumban Publicus Lingvae Germanicae Praeceptornek resolvalni; Tehát
én is háládatossággal kívánván lenni, azon Nés Collegiumhoz, magamat,
és utánnam kedves Gyermekeimet nevezetesen Miklos Fiamat per praesen-
tes im e mindgyárt következő Punctumokra obligalom:

1-mo. A Melly sütő házat ennek előtte néhai idősbb Báró Vesselényi
István Erdélyi Statum Praesidens Vr eő Exclja kedves élete párja Néhai
Mlgs Grof Bánfi Kata Aszszony eő Exclja az említett Nés Collegiumnak
négy száz egy néhány forintokban inscribalt vala, és én a Collegium kéré-
sére magamhoz váltván, az arrul emanalt Contractus tenora szerint, e mai
napig is interessezek, azon Summát ezer Német forintokra ki potolni tarto-
zom, és mind magam, mind utánnam kedves Gyermekeim, mig azon Capi-
talist azon Nés Collegiumnak le tesszük, legaliter interessezni tartozunk,
mellynek Interesse, ugymint a hatvan Rforintok mind addig, mig fenn irt
Cornides Dániel eo kglme mostan Conferalt Praeceptor hivatallyában
lészen, a Nés Reform. kolozsvári Collegium mellett eő kglmének járjon,
decedalván penig vagy Fiam tanulásának végezese után functiojanak quo-

¹⁾ A pecsétnyomón e körirat volt: EX VTROQUE. A hirneves tudós ügyvéd és
jogi író jelszava.

²⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

quo modo véget vetvén, a fennirt ezer Rf. Capitalis marad a Mlgs Curator Vrak szabados dispositiojára, hogy a hová tetszik t. i. a Nés Collegium szükségére szabadoson fordithassák.

2-do. Fenn említett Cornides Dániel eö kglme, mig a Fiam azon Collegiumban lészen, mind addig intertentiojára nezendő Naturalekban meg nem fogyatkozik; el hozván pedig Isten azt az időt, hogy említett Fiam tanulását végzi, azután is eö Kglmek kívántato Naturalékrol gondot viselni kész lészek, holtam után pedig Gyermekeim is providealni tartozzanak.

Melly dolog e szerént menvén végben, hogy magamat és maradékimat ezen Legatumnak alhatatos meg állására és megfizetésére fel bomolhatatlanul obligaltam légyen, adom én is ezen szokott Petsétem, és tulajdon Subscription alol költ Levelemet. Signat. N. Szeben 28-dik 7-bris A. 1761.

Arva Daniel Polyxena m. pr. ¹⁾ (P. H.)

CCLXXXVI.

[1762.]

A közhivataloknak a r. katolikusok és ev. reformáltak közt egyenlő megosztásáról kelt s Kolozsvár szab. kir. város tanácsához intézett kir. kormányzéki rendelet br. Buccov Adolf erdélyi főhadvezér s kormányzéki elnök alatt.

Sacrae Caesareo Regiae et Apostolicae Majestatis, Archi Ducis Austriae, Principis Tranniae et Siculorum Comitis etc. Dominae Dominae nostrae Clementissimae Nomine!

Prudentes ac Circumspecti Nobis Benevoli. Salutem et Gratiae Cao Regiae Incrementum! Quandoquidem omnes differentias, quae Catholicos inter et Reformatos Civitatis Claudiopolitanae in negotiis gerendorum Officiorum hactenus viguerunt, Regioque hinc Gubernio per utriusque Partis Deputatos propositae sunt, ex eo ortum sumpsisse et incrementum constet, quod contra virtutem Sanctissimi Diplomatis, et Subsequentium Resolutionum Regiarum, Paritas inter duas Religiones, et Proportio Geometrica in gerendis Civicis Officiis observata non est. Ideo pro corrigendis in posterum hujusmodi erroribus, tollendaque ulteriorum altercationum et mutuarum inter duas Religiones simultatum, dissensionumque materia, determinatum est in Consilio Regii hujus Gubernii alternationem officiorum exulantemque hactenus paritatem inter D. Vtras ad antiquam integritatem, sanctissimique Diplomatis, et seculorum Benignarum Resolutionum praescriptum revocari restituique. Pro consequendo igitur hoc fine ordinavit R. Gubernium, ut cum Officium Spani hactenus quovis triennio finitum, et inter Religiones alternatum, nunc in sextum Annum a Catholicis possideretur, aequalitatis quidem fuisset, aut finito statim triennio, aut si id neglectum est, cum primordio anni secuturi militaris huic Reformatum ex Lege alternationis succedere, in remunerationem tamen navatae hactenus

¹⁾ Az *erd. ev. ref.* kolozsvári főtanodája levéltárában levő *eredetiből*.

circa Nosocomium fideliter operae Spanus usque ad explendum triennium in suo Officio confirmatur, tunc illud Reformato cessurus. Quia autem idem Spanus Vice Judex quoque esset, et duobus simul Officiis fungeretur, constaret ex adverso inter quatuor Claudiopoli Vice Judices unum tantum haberi reformatum, hinc Spanus exacto Vice Judicatus sui Anno, ut illud Officium exuat, per D. Vtras Reformato tradendum, ordinatur, et porro circa Officium hujus Spani, praecipitur D. Vris quoque 1-o: Ne illum, sive Catholicus, sive Reformatus sit, in posterum sine Episcopi, aut sede vacante Capituli Albensis Consensu, Xenodochio praeficiant. 2-o Ut a Spanis in exitu cujuslibet Anni Rationes Apochis et Autapochis munitas exigant, exactasque diligentissime castigent, ac tandem Episcopo, vel eo non existente Capitulo Albensi submittant, Xenodochii enim illius Cura, non communi modo Jure, verum Regiis quoque Decretis Episcopo Transsilvaniae demandata est.

Quum porro ex Statu Personali ejusdem Communitatis evidens esset, e Catholica viginti quinque, a reliquis vero Religionibus, potiorum licet Communitatis partem Constituentibus universim duodecim tantum Officia Civica teneri, praecipue autem Catholicorum quoque Senatorum numerum alios longe superare, et hac quoque in parte a Proportione et Paritate Regiis Resolutionibus mandata discessum esse; quia tamen fungentes actu Senatores suis officiis amoveri indecorum esset, ideo in futurum duntaxat D. Vestris id sedulo [*sic*] curandum committimus, ut si quando vacantiae seu in Senatu, seu circa alia officia se aperiant, exerantque, evitatis factionibus et violentiis ea semper per D. Vestras habeatur Reformatae Religioni addictorum ratio, ut donec paritas ex Praescripto Ordinationum Regiarum inter duas Religiones obtineatur, Reformati ad vacantia munia et Officia prae aliis succedant. Hâc Gubernii Resolutione, etiam Evangelicae seu Augustanae Religioni addictos complectente, quos aequae et una cum Reformatis ad civica munia, ubi capacia inter eos Subjecta reperientur, assummi aequum est. Pro quorum exactiori observatione in Casu, quo ab aequitatis Cynosura recessum fuerit, Recursus quoque ad Reg. Gubernium pro manutentione instituendus indulgetur, intimaturque. Quamvis autem Officium etiam Oeconomi Civitatis, quovis biennio inter duas Religiones hactenus alternatum, nunc vero Contra Publica Civitatis instituta in triennium a Catholicis tentum, Reformato ex Lege alternationis, et praescripto altissimarum Ordinationum transponi deberet, quia tamen Sua Mattas Ssma in Benigno suo Rescripto 16-a martii a. c. exarato circa personam et Officium Oeconomi, usque ad horum Repraesentationem nihil alterari Clementer jussisset, ideo illud in suo Statu relinquendum, et hac occasione Suae Matti pro Clementi determinatione referendum censuit. Secus non facturis alterata Sua Mattas Sacra benigne propensa manet. E Regio Principatus Transilvaniae Gubern. Cibinii. Die 5-a octobr. 1762.

Ad. B. de Buccov m. pr.

S. L. B. de Bruckenthal m. pr. Canc.

Stephanus de Hannenheim m. pr. Gub. Secret.¹⁾

¹⁾ Az orsz. levélt. erd. osztályában 1762. 2555. sz. a. levő eredetiből.

köböl. Valaki pedig azon Buzát Posteritásim közül elfogja, azon helyen áldás ne légyen, sőt légyen Anathema; mégis ha meg történnék, hogy azon Buzát Posteritásim közül valamelyik el fogná, ekkor a fellyebb említett Akademizánsoknak rendelt husz forint interes fordittassék azon Kolosvári Kollegiomban lévő két Alumnusoknak a Buzáért esztendőnként mindenkinek tiz tiz forint. Én ugyan ezen rendelkezésemet bé adtam az Supremum Consistorium Ládájában, de tettszett, hogy ezen rendelkezésem a Kollegiomban is írásba meg légyen. Költ Arokallyán 1763-ban Boldog Aszszony havának harmadik Napján. Bánfi Clara m. pr. (P. H.) ¹⁾

CCLXXXIX.

[1763.]

Rézművesek czéhszabályai.

Nos Stephanus Pataki Primarius, Andreas Ambrus Regius Judices caeteri item Senatores ac Notarius Liberae Regiaeque Civitatis Claudio-polis! Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, et singulis, Quod Anno, et Die datarum praesentium, nobis in Domo nostra Praetorialis, pro directione Publicorum praefatae Civitatis considentibus, Prudentes ac Circumspecti Martinus Hönichperger [*ign*] et Simon Smith Cives et Inhabitatores praerepetitae Civitatis Magistri Cuprifabri e medio reliquorum exurgentes proposuerunt, Qualiter etsi tam per eosdem, quam et alios nonnullos in hac Civitate residentes Cuprifabros, pro necessitate non solius Civitatis, verum et advicinantium circulatorum manufacturis suis sufficienter provideretur, supponendo tamen irregulares Cuprifabros merces suas defectuosas, integris eorundem mercibus emptores etiam, sed et eosdem, regulares nempe Opifices damnificare; quorum excessibus cum erectione Czehe, seu Contuberny Cuprifabrorum pro nunc in gremio nostri desiderati aprime obviaretur, exhibuerunt nobis certos quosdam Articulos, seu Regulas, et Praescripta, petentes ut eadem tam nos ipsi observare, quam et per alios Jurisdictioni nostrae Civitatensi subjectos, ipsosque Magistros Cuprifabros Universos pro Articulis Czehalibus observari facere velimus, tenoris infrascripti.

Primo. A mely Iffiu a Rézműves Mesterséget kívánja amplexálni, szükség annak docealni mindeneknek előtte azt, hogy eő e thoro legitimo et libero született légyen, mellyet docealván, annak illendő rendi szerént, a mint minden Czéhokban, úgy ebben is a proba hetet, a mely két hét lészen, fel venni és eltölteni. Mind ezek után, ha a proba heteket el töltvén, kedve lészen, az említett Rézműves Mestersegre, az egész Czéh előtt legalább két Mester Legények jelenlétében Negyven Renens forintoknak letétele után, mellyekből egy Talér cedal az említett jelenlevő Mester Legényeknek, négy Esztendőig való Inasságra beszegőttethetik, ha penigh, — *Secundo:* Rézműves Mester Ember Fia lészen, a ki kíván Inasságra állani, az említett Solenni-

¹⁾ A kolozsvári *ev. ref. főtanoda* levéltárában levő *eredetiből*.

tásokat végben vivén, egy Talér vagyis két Rénens forintok letétele után, mely is a jelen levő Mester Legényeké lészen, három Esztendőig való Inasságra bé avattatthatik. *Tertio.* Az inas pedig a mint mindeneket, úgy nevezetesen a Czéhnek minden betsületes Tagjait tartozik illendőképpen megbetsülni, kiváltképpen Gazdájának minden zugolodás, morgolodás nélkül szavát halgatni, meg fogadni és tölle függeni egész engedelemmel. E mellett Scholabeli gyermekekkel Ötves és Lakatos Inasokkal ne társalkodgyék, annál is inkább tsak egy Lot rezet is Gazdája hire nélkül el adni ne merészellyen. Mégis — *Quarto:* az Inasnak nem szabad Gazdája hire nélkül a Háztól el menni, annál inkább kün hálni, melyet ha fogna tselekedni, első éczakáján egy Rénens forint büntetvésen marad, második éczakáján az egész Czéh előtt padra fektetettvén fizetődik, ha még harmadszor is, azt fogna attentálni, hogy kün hálna Gazdája hire nélkül, az Inassagtól és Czéhtől rescindaltatik, ha penig történnék — *Quinto:* hogy valamely elkerülhetetlen okok és Circumstantiák miatt az Inas Gazdáját kívánná változtatni, idején hirrre tévén a Czéh Mestereknek, az egész Czéh revisioja és ratihabitioja mellett Gazdáját változtatthassa. *Sexto.* Az Inas Esztendőknék jámbor és ditséretes eltöltése után, az egész Czéh és legalább két Mester Legények jelenlétében az Inas két Rénens forintok letételével felszabadítatik Inasságából, és heti bére lészen kilencz krajczár. Hogy ha — *Septimo:* szabadulásakor az Inas kívánná egyszersmind a Társaság pohárt fel adni, tartozzék a Czéh Ládájába le tenni öt Renens forintokat és e mellett a Rendtartásokat annak modgya szerint végben vivén, tiszteséges Collatioval az egész Czéhot és társaságot megvendégelni és így heti bére leszen tizenkét krajczár. *Octavo.* A mester Legény hogy jobban Mesterségiben épületet és Előmenetelt vehessen, tartozzék legalább három Esztendőig legénykedni, és így a Czéhban be állani meg engedtetik. *Nono.* A vándorló legény, ha Mester Embert nem ér, szükségstől kénszeritetvén egy Holnapig Kantárnál Mesterségen dolgozhatik, de ha tovább dolgoznék, egy Taler, vagy két Rénens forintok büntetésén maradgyon, ha pedig — *Decimo:* Utazni szándékozik a Mester Legény, valahová mégyen, Mester Ember mihellyét érvén, uti költsége nem léuén, munkát fog kérni, tartozzék a Mester Ember legalább két hetekig nekie munkát avagy Uti költségget adni. *Undecimo.* Valamely Legény a Nyolczadik Articulusban specificalt üdők eltöltése után kívánná a Czéhban incorporaltatni, tartozzék a Czéhnek szándékát megjelentvén, a Remeket kikérni, melyet minek előtte megnyerne, Familiájáról vagy eredetiről, Inasi Esztendeiről, Legénykedésiről bizonyos Testimonialisokat mutasson. Mellyeknek utánna a Láto Mester által eleiben adando Remeknek elkészítésére négy Hetek engedtettnék, a Remek meg készítésének helye pedig, a maga Gazdája lészen. Mely Remeket minek utánna megkészt, a Láto Mestereknek bejelentvén, az egész Czéh előtt és akkori Legények jelenlétében revidealtatik, melyben ha valami hiba találtatik, annak mivolta szerint megbüntettetik, úgy mindazonáltal, hogy a hibának felső büntetése, a négy Rénens forintokat meg nem haladgya. Mindezek után a Remekező személy tartozik az egész Czéh-

beli Mester Embereknek az akkor Mihelyben levő Legényekkel együtt egy tisztességes Collatit adni. Minek előtte mégis — *Duodecimo*, a Legény magát végképpen a Czéhban incorporaltatná, a Tekintetes Magistratus előtt szándékát megjelentvén, irattassék a Concivisek közé. Es következőképpen ha Mester Ember Gyermeké lészen, harmincz Rénens forintokat tartozék letenni, a ki pedig másut töltötte el Inas Esztendeit, fizessen nyolczvan Rénens forintokat és e szerint a Czéhban beavattatik, Hogy ha Czéhba való beállása előtt meg fogna házasulni, hat Rénens forint büntetésen maradjon. *Dec. Tertio*. A Mester Asztal megadásának ideje a Czéhnak Consensusából lévén, valaki beáll a Czéhban, mikor kívánja, a Czéh meg adni tartozik. Ha történnék — *Dec. Quarto*: hogy valamely Legény Társaságon kívül mivelne a Czéhnak praejudiciumára és annak utánna Czéhot akarna követni a Kantárkodásért, fizessen husz Rénens forintokat, a Czéhban való be állást pedig az Articulusokban megírt mód szerint véghez vinni köteleztetik. *Dec. Quinto*. Ha pedig a Mester emberek közül valaki a szabadoson uralkodó Istentől a szomorú halál által ez árnyék Világból kiszólltatik, míg az Özvegy, meg holt ura nevéit viseli, szokot Mesterségét szabadoson műveltethetj és gyakorolhattya. *Dec. Sexto*. A Láto Mesterek, a Mester Emberek munkáit mind a mihellyekben, mind a Vásároknak megvisgállyák, és a hibákért a Mester Ember minden forintról fizessen tizenkét Kraitzárt. *Dec. Septimo*. A Mester Emberek közül, senki egymásnak munkáját meg ne szollya, és árrát ne vesztegesse, se semmi uton módon, másnak kárúra ne igyekezzék. Hogy ha pedig valaki effélében comperialtatik, annak érdeme szerint büntetésen marad; elsőben egy, másodszor két Rénens forintokig et consequenter. *Dec. Octavo*. A váraszon és annak egész Territoriumán, senkinek a Czéhon kívül annak praejudiciumára kantárkodni meg nem engedtetik, sött kereskedni is senkinek sem oh, [így] sem ujj munkával szabad nem lészen, és ha valakinek kezén találtatik, ez ilyen jószág Confiscaltatik, melynek két része a Tekintetes Magistratusnak, harmada cedál a Czéhnak. *Dec. Nono*: Minden Mester Ember a Czéhnak közönséges gyűlésére tartozik el jöni és meg jelenni, hogy ha bizonyos okokra nézve meg nem jelenhetnék, a Czéh Mesternek adgya tudtára, és jelentse meg, különben ha vakmerőképpen elmulatná, harmincz kraiczarokig büntettetik, Minden Mester Ember a gyűléseken magát tisztességesen visellye és comportállyá, hogy ha valakinek valami panasza lészen más ellen, maga panaszszát fell adván, ha a Czéh Judiciumával Contentus nem lenne, szabad lészen Causáját revisiora a Tekintetes Tanács eleiben appellálni. *Vigesimo*. Minthogy minden Társaságokban szükséges Elöljáróknak lenni a jó rendért, kiket Czéh Mestereknek hinak, itt is azért két érdemes Czéh Mesterek választassanak az differentiák és controversiák, az egész Czéhval való el igazítására. *Vig. Primo*. Választassanak továbbra két érdemes Láto Mesterek, kik is a Mihely és Remek látogatások mellett ha valami Mester Legény Gazdájától butszuk, a butsura beszóllittatnak, tartoznak el menni, és ha ott el nem igazíthatnák a Controversiákat, az egész Czéh eleiben vihetik, a mi a Láto Mester Emberek előtt büntetés esik, fele övék, a más fele a begyűlt Legényeké

lészen. *Vig. Secundo.* Ha pedig a dolog úgy adná magát, hogy az egész Czéh eleiben appellálnák a Causát, a Legények büntetése fele a Czéhé, a más fele a jelen levő Legényeké leszen. *Vig. Tertio.* Midőn valamely dolog adgya elé magát, hogy a Czéh Mestereknek szolgálattya kívántatik, hivatattván, elé mennyen minden haladék nélkül, az utolson el kezdvén, ha a jelen nem lenne, az előtte valók, mellyett ha vakmerőségből pothabeálnának, megbüntettettnek két Réneus forintokig. *Vig. Quarto.* Valamikor valamely okból a Czéhban tiszteséges collatiok léznek, az Iffiak fenn szolgáljanak az Öregeknek, midőn a sültet feladgyak, akkor magok az Iffiak is Asztalhoz accumbállanak. *Vig. Quinto.* Ha valaki a Mesterek közül Czéhot akarna gyűjteni, elsőbben a Czéh számára fizessen tizenhét krajczárt, ha pedig idegen lészen és nem Czéhbeli személy, tartozzék fizetni huszon négy krajczárt. *Vig. Sexto.* A Czéh Mesterek tartozzanak a Czéhban levő dolgokrol minden Esztendőben ratiozni, melynek Terminussa leszen Dies prima Februarij és egyszersmind butsuzzanak is. Cujusmodi quidem Articuli cum Legibus Principatus, Municipalibus item hujus Civitatis Constitutionibus conformes reperiantur, in Incrementum item Publici Civitatis et Principatus, Locorumque inprimis advicinantium, Privatorum item tam Emptorum, quam et Opificum Cuprifabrorum vergere eveniant, cedantque Commodo, utili, decori item Communitatum, opifices inter se ipsos Praescriptis seu Regulis Czehalibus per Magistros Czeharum regi, per haecque media de integritate Manufacturarum publico provideri, praescriptos ideo Articulos, ratos gratos et acceptos habentes Nostrum eisdem Consensum praebemus, pariter et assensum, Ordinantes, ut ad Analogiam aliarum Artium Mechanicarum Opifices in hac Civitate Cuprifabri, in unam Confraternitatem, Czeham et Contubernium, ad praescriptum eorundem Articulorum coalescant, Quos ut Regulas Contubernii, tam Nos ipsi observabimus, quam per Opifices Cuprifabros, alios etiam Universos Jurisdictioni Nostrae obnoxios sub poenis ibidem dictatis observari faciemus, prouti volumus et jubemus etiam Autoritate Nostra Magistruali Harum Nostrarum Majori Sigillo praefatae Civitatis munitarum Literarum mediante. E Senatu Claudiopolitano Die ultima Decembris. Anno Millesimo Septingentesimo Sexagesimo Tertio.

Extradatum per Alexandrum Venitzei de Also Venitze,
(P. H.) Jur. Ordinar. praenotatae Civitatis Notarium.¹⁾

CCXC.

[1764.]

A kolozsvári r. kath. Convictusban és Seminariumban tanuló 12 áttért [Convertita] részére gr. Bethlen Gábor által terményben tett s a fejedlemmé által pénzre változtatott alapítvány.

Wohlgeborner Freuherr besonders Günstiger Herr, und Freund,
unsere Freundwillige Dienste seind demselben jederzeit bereit an vor; Es

¹⁾ A *rézmives czéh* leveles ládájában levő, hártýára irt s rányomott ostyapecséttel erősített *creletiből*.

haben Ihro Kais. Königl. Apostol. Majestät auf den — Von dem Herrn Baron untern 25-ten Augusti Vorigen Jahres gehorsamst eingesendeten Bericht, und den hierüber von uns erstattet *[en]* allerunterthänigsten Vortrag allergnädigst zu Begnehmigen geruhet, dass zu Unterhaltung deren 12 Convertiten Knaben zu Glausenburg in dem Convict und respective Seminario über die von dem Herrn Grafen von Bethlen in Natura jährlich praestirt werden müssenden 200 Eimer Wein, und 200 Kübel Frucht, der mit Jährlichen 213 fl. 20 kr. verwilligte ¹⁾ Betrag aus der Siebenbürgischen Cameral Cassa de praeterito, et in futurum in baaren Geld abgerichtet werden sollte. Welche allerhöchste Resolution demnach dem Herrn Baron ²⁾ zur Nachricht und dem Ende anmit bedeutet wird, auf das derselbe hiervon die Regenten des gedachten Convictus und Seminarii zu verständigen Wissen mögen, aller massen wegen anweisung obbgesagt Jährlich. Betrags deren 213 fl. 20 kr. bereits an die Kais. Königl. General Cassae Direction dass erforderliche ergangen ist, uns übrigens samt dem Herrn Baron Göttlichen Obhut empfehlen, Geben von der Kaiserlichen auch Kais. Königlichen Hof Kammer. Wien den 19-ten Juny 1764.

Karl Joseph Fritz,
P. F. H. v. Prandau. Franz Freiherr v. Schmidlin.³⁾

CCXCI.

[1764.]

Tanesi gr. Földvári Ferencz a kolozsvári reform. főtanodában 1000 forintal két alumniumot alapít.

En Tantsi Groff Földvári Ferencz, jollehet az én Istenemnek minde-
neken szabadoson uralkodo kezei alatt Testemben erötelen, elmemben mind-
azonáltal az eö Felsége édes Atyai gondviseléséből épp *[igy]* állapotban
lévénn, *[igy]* tudom azt, hogy a föld nagyobb terhet nem visel a hála-
datlanságnál, de tudom azt is, hogy ha mindeneket meg tselekednénk is,
haszontalan szolgálk vagyunk, mert tsak azokat tselekeszszük, melyekkel
tartozunk, hogy annak okáért abból a mit az Vr Isten énnékem adott,
kevés részetskét adjak eö Felségék mustár magnyi gyengélkedő Hitemnek
gyümöltseül, Isten Ditsőségére és az eö Felsége Anyaszentegyházának a
tehettség szerént ⁴⁾ való elősegíllésére, hagyok és Légálok a Kolosvári
Reformatum Nemes Collegiumnak nyoltz száz Magyar forintokat, azon
kívül azon említett Ns Collegium számára eddig is faeneralo kétszáz forin-
tokat, tévénn a két rendbéli pénz in rotunda Summa Ezer Mforintokat
[mellyeket praesentium per vigorem per manus által is adok] eo fine, hogy
pro fundo ezen Ezer forint mindenkör fenn állyon, Legalis Interresséből
pedig Annuatim két érdemes és jora igyekező Iffjak mig élek én hozzám,

¹⁾ Egy más hiteles másolatban: *bewilligen*.

²⁾ Kászoni L. B. *Bornemisza József*, kir. kincstári írnok.

³⁾ *Mike S. hiteles másolatról vett példányából.*

⁴⁾ E szó az *eredetiben* kétszer van írva.

holtam után pedig az én Házaunkhoz Alumnusokk in perpetuum denominaltassanak; nem kételkedvén abban semmit, hogy a kegyesség és kegyelem szerint azon hivatalhoz illendő tudományuk és erköltsiük ne legyenek, s belső hivatalra készüljenek. Casu vero Contrario [mellyet In ne adjon] magam, vagy Posteritásom ha ellenkezőt tapasztalni fogunk, más industriosusabb Ifjakkal fel váltani szabad légyen, hagyom pedig és legálom ezen kitsin fundusotskát, ut Supra, az Kolosvári Reformatum Ns Collegiumnak inperpetuum [igy] ea Lege: hogy ezen Capitalishoz sem egyszer, sem mátszor [igy] semmi szín és praetextus alatt, sem a Mgs Fő Curator Vrak, sem Tiszls Professor Vramék ne nyullyanak, annyévalis inkább több megh történt példák szerint magok ussusára ne fordítsák, sub Anathemate, hanem mindenkor szorgalmatossan olyan helyeken foeneraltassák, hogy a fel tött Cél maga tökéletességét el érhesse.

Mely tsekély és edgyügyü Legatumotskámról adom ezen Kezem irásával és eo Felségétől roboráltatott usualis petsétemmel Corroboralt Levelemet; Datum in Possessione N. Ida, Die Trigesima Mensis Juny Anno Millesimo Septingentesimo Sexagesimo Quarto.

(P. H.) G. Földvári Ferencz m. pr.¹⁾

CCXCII.

[1768.]

Mária Therézia királyné és fejedelem asszony a Szent-Erzsébet agg szegények házat r. kath. alapításának jelenti ki.

Reverende etc. His, quae circa Statum Xenodochii Claudiopolitani in Obsequium Ordinationis Nostrae, die 24-a mensis Máj Anni adhaec 1764-ti sub decima Februarii Anni defluentis repraesentasti, nobis suo modo relatis, cum translationem hujus Xenodochii ad vetus Domicilium Patrum Conventualim extra muros Civitatis in suburbio Sanctorum Petri et Pauli situm, tum alias, quas circa exigendas a moderno Spano et ab ejus in Officio hoc antecessoribus aut eorum haeredibus rationes fecisti Dispositiones, nec assimiliter normam, pro administrandis pauperum bonis, dirigendaque eorum re familiari a Te praescriptam benigne ratihabentes. Volumus una, ut in posterum Officium Spani, quod Catholici alternative hactenus cum Reformati gesserunt, eo, quod fundatio Catholica esset, Catholico semper demandetur, et omnium eorum Pauperum loco, qui sensim moriuntur, Catholici solum suscipiantur. Cujus altissimae Intentionis Nostrae effectum Tibi qua Superiorem Inspectionem hujus Xenodochii habenti, benigne committimus. In reliquo etc.

Maria Theresia.

Carolus Comes Breiner.

Ad Mandatum etc., Alexander Horvath.²⁾

¹⁾ A kolozsvári *ec. ref. főtanoda* levéltárában levő *eredetiből*.

²⁾ *Czinzése*: Ad Episcopum Transsilvaniensem etc. die 24-a Novembr. A. 1768. Az orsz. levélt. erd. cancell. osztályában [1768. évi 767. sz. alatt] levő *eredeti fogalmazványból*.

CCXCIII.

[1770.]

Kozma József kolozsvári r. kathol. közintézeteknek tett alapítványairól szóló végrendeleti kivonat.

Az Atyának, Fiunak és Szent Lélek tellyes Szent Háromság egy bizony örök Istennek nevében.

Én Kézdi Szent Léleki Kozma Josef eo Felsége Erdélyi Provincialis Cancellariájának egyik Registratora — — — — — azon javaimbol, melyekkel Isten eo Sz. Felsége világi életemben megáldott kegyelmesen, s mai napon kész pénzben, Contractusokban ötvenegy ezer négyszáz nyolczvan öt Magyar forintokban és hat pénzekben számláltatnak, tészem a következőekben rendelésemet:

1-o. Hagyok és legálok az Erdélyi Seraphicus Szent Ferencz szorosabb szerzete Provinciájának, hogy azt azon szent szerzet Tisztelendő Pater Provincialissa maga tettezése szerint minden Conventekre és Residentiákra a proportione feloszthassa, ezeret azaz 1000 m. frtot. — — — —

10-o. A Kolosváratt levő Tiszt. Pater Jesuitáknál tanuló Iffiuság sodalitassok ugyan azon congregatio Praesesse szabados dispositiojára százat az az 100 m. frtot.

11-o. Nem különben az ottan levő Szent Háromsággh vagy is halálra váltak Congregatiojának megint százat az az 100 m. frtot — — — —

19. Véreim közül egy tanulo Iffiura az Tisztel. Pater kolosvári Jesuiták Convictussába; hogy mindenkor neveltessék, meg választván mindazáltal azok közül is, mellyik alkalmasabb a tanulásra, ha pediglen casu quo véreim közül nem volna, más jó Nemes Iffiu ezen hagyományomon tanulhasson, ezeret — 1000 m. frtot. — — — — —

22. Vadnak Kolosváratt — — — — bizonyos kordás leányok, kiknek igen kevés Segedelmekre való Fundusok lévén, ezeknek is hagyok száz m. frtot, melyet a helység Tiszt. Plebánussa jó helyre elocálni s annuális interessét kiosztogatni ne terheltecsék. — 100. — — — —

Ezen rendelésemet mostan is erősitem és Nagy Szeben szabad királyi városban az arra kész Méltóságos Itelőmester ur előtt Petsét alá tészem, s ez után is magaménak vallom. Szent Mihály havának 27-ik napján 1770-ik Esztendőben.

(P. H.) Kozma Josef m. pr. Gubernialis Registrator.

Praemissam proxime subscripti Magnifici Domini Josephi Kozma de Kézdi Szent Lélek ultimam dispositionem, coram me vivae vocis suae eloquio recognitam, et in omnibus punctis, clausulis per eundem ratihabitam et confirmatam ac solum in vocibus „Szent Mihály“ correctam esse fide Medi-

ante recognosco, ac futura et omnimoda pro securitate, ad propriam ejusdem requisitionem subscribo et usuali sigillo roboro. Cibini 29-a Septembris 1770.

Magister Ladislaus Türi de Sarkad, Prothonotar. m. pr.¹⁾

CCXCIV.

[1770.]

Gróf Földvári Ferencz ajándéklevele a kolozsvári ev. reform. főtanoda Typographiája javára.

Alább subscribált adom ezen Testimonialisomat super eo: hogy az én jó Istenemnek méltatlan személyemmel közlött Atyai gazdag irgalmasságából ez árnyékvilágban méltatlan állapotomhoz képest sáfárságom alá bizott kevés vagyonombol a kolozsvári nemes Reformatum Collegium szükségére és Typographiájának hasznosban lehető felsegállítására adtam és ajánlkoztam tiszteletes Professor és Doctor Pataki Sámuel ur ő kegyelme kezeiben 500 idest ötszáz magyar forintokat ea lege, hogy azon Piaculum az irt nemes Collegium Typographiájában gyümölcsözzék és foenerallyon, olly érdemes és hasznos editioakat tevén általa, mellyel az ifjuság hasznos épületet, *) szerencsétlen nevem és posteritásom emlékezete örök emlékezetbe, in Decus Familiae et emolumentem Patriae, örökösen fennmaradhasson, — intetnek is per praesentes mindazok, quorum interest, hogy ezen pia intentio profanitasra soha örökké ne fordittassék, hogy az én Intentionom maga kívánt végét Isten dicsőségére elérhesse, mellyben semmit is nem kételkedvén, végye a mindenható Szent Isten kedves jó illatu áldozatul a jó szándékot. Signatum in Possessione Doboka, 13-a novembris 1770.

[P. H.] Gr. Földvári Ferencz m. pr.³⁾

CCXCV.

[1771.]

A r. katholikusoknak a nem-katholikusoknál nagyobb számban alkalmazásáról kelt kir. leirat báró Bajtay Antal r. kath. püspökhöz.

Maria Theresia etc. Reverende, ac Magnifice Baro, Fidelis nobis sincere dilecte! Pergrata nobis fuit illa tua Repraesentatio, quam de vicissitudinibus Catholicae Religionis in Transsylvania, et mediis bono, atque incremento illius consulendi elucubrasti et sub 28. aprilis anni proxime elapsi submisisti. Volumus pastorem hanc sollicitudinem tuam Apostolica cura nostra hac etiam occasione non amplecti modo, sed etiam secundare. Quem

¹⁾ Múze S. hiteles másolatról vett példányából.

²⁾ Egy szó — talán: *vehessen* — ki volt maradva az előttem állott példányból.

³⁾ A kolozsv. ev. reform. főtanoda levéltárában levő egyszerű másolatról.

admodum itaque benigna intentio nostra est, ut sensim Catholici in officiis supra acatholicos applicentur, ita et seipsum, et Regium Nostrum Gubernatorem eo instructos reddere voluimus, ut vos quoque vestra ex parte finis istius diligentem habeatis curam, et praesertim in constituendis Officiis, quae pro Confirmatione nostra representari non solent, ut sunt apud Gubernium Cancellistae salariis provisi, apud Tabulam Regiam quatuor jurati ducendo Protocollo destinati, apud Supremum Commissariatum Provinciale Cancellistae pariter salarii beneficium habentes, apud Continua Comitatum, Sediumque Siculicarum et Districtuum Judicia Supernumerarii Assessores, Scribae, Vice Judices Nobilium, et fiscales, in Civitatibus autem et oppidis Senatores, Notarii, Secretarii et alii Officiolantes dicti, in his inquam Constituendis eo attendatis, ut Catholici ubique pedetentim ad potiore numerum evehantur; volumus adhuc, mandamusque tibi, ut modum nobis proponas, qualiter et quibus mediis juvenus Catholica ad gerenda munia perfici, reddique magis idonea possit.

Quod ad propositionem tuam de Arianis factam attinet: jam antea et Praesidi Gubernii, et tibi etiam pro directione intimatum Secretò fuit, ut Sectae istius homines occasione Candidationum ad officia ex tertia Causa praetereantur, quumque eo rem jam processisse informemur, ut ex iis pauci modo in officiis Constituti inveniantur, possintque ad horum quoque Stationes sub diligenti Gubernatoris [quem aequè instructum de eo reddidimus] et tua attentione sensim Catholici applicari, hic et nunc praescindendum adhuc invenimus a nostra illius voluntatis Gubernio faciunda manifestatione. In reliquo Gratia nostra Caesareo-Regia ac Principali benigne Sibi propensae manemus. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae die 1-a Mensis Maji A. Dni 1771. Regnorum vero nostrorum 31.

Maria Theresia.

Carolus Com. Breiner.

Ad Mandatum Sacrae etc. Wolfgangus Csereny.¹⁾

CCXCVI.

[1772.]

A szabó czéh kőmáli szőlője egy részének a Fellegvárhoz csatolásáról szóló okirat.

Mi Keresztesi György, Fazakas János és Farkas Joseph, mind az három Nemes Kolosvár Várossának választott hites Oculatori és Földmérői, adjuk tudtokra mindeneknek a kiknek illik ez mi levelünk rendiben, mostaniaknak és jövődöbélieknek, hogy ez mostan folyo 1772-ik Esztendőben a Felséges Királyi Kegyelmes Rendelés szerint, Tekintetes Fő Biro Pataki István Ur, és a Tekintetes Nemes Tanátsnak Parancsolatjából midőn értésekre adatott mindeneknek az, hogy kinek kinek minden rendbelieknek

¹⁾ Az orsz. levéltár erdélyi udv. kancell. osztályában levő eredeti fogalmazásból.
[1771. 1451. sz. a.]

akármí nével nevezendő, Örökségek, Szölejek, Szántó földek Felséges Mária Therésia kegyelmes Király Aszszonyunk ö Felsége portiojáért még eddig fel nem adattak, Conscriptiora fel adattassanak kemény büntetés, és a mellett azon jóságoknak el vesztések alatt, Nem lévén pedig még eddig a több akármí nemű rendbeliek között Szabo, Szöts, és Meszáros becsületes Nemes Czéhnek Szölejek egyszer is Conseribálva, ez okáért a többek között szoros kötelességeknek állították a becsületes Nemes Szabo Czéhnek Czéh Mesterei és Notariussa, ö Kegyelme meg mérettetni, Kik is alternandis vicibus viselik Religio szerint az első Czéh Mesterséget, mint most is első Czéh Mester a Tisztességes Unitaria Religio Kecskeméti Márton Ur ö Kegyelme, Második Czéh Mester a Tisztességes Romano Catolica Religio Bachman János, Harmadik Czéh Mester a Tisztességes Reformata Religio Kolosvari Kis Samuel, és Czéh Notariussa a Tisztességes Romano Catolica Religio Borberekí Joseph, Uraink ö Kegyelme, ez okon is egyfelől úgy mint: ámbár régi Contractualis Levelével bírja is a becsületes Nemes Szabo Czéh, De minthogy az 1715-dik Esztendőben a Kolosvari Fellegvár kezdett épülni, akkor ezen Kolosvári becsületes Nemes Szabo Cze [így] Szölejének is a többek között nagy része Várnak foglalódott, nem tudhatván bizonyosan, hogy a Várhoz foglalódott részen kívül, melj meg maradott, mennyi nagyságu légyen; Melly végett mind Felséges Király Aszszonyunk ö Felsége Kegyelmes rendelése szerint fővebb képen a Conscriptiora nézve, mind pedig a becsületes Nemes Czéhnek meg nevezett Czéh Mesterei és Czéh Notariussa ö Kegyelme meg adván nékünk szokott rendes Sallariumunkat, kívánták általunk hitelesen meg méretni, melly okon miis szokott tisztelettel engedelmeskedvén Tekintetes Fő Biró Vrunknak és Tekintetes Nemes Tanáts Parantsolatjának, a becsületes Nemes Czéh elöljárói kívánsagokra el mentünk már a sokszor nevezett becsületes Nemes Czéhnek Szölejében, melly vagjon első *Kömlában* egy más mellett két darabban, mellyeknek szomszédja Dél felől az Ispotály Szöleje, Észak felől pedig néhai Tekintetes Senator Enyedi István Vr Successora, Enyedi Anna Asz: Méltóságos Boldisár Vr Házas társáé, melly ekképpen meg nevezett egy más mellett [levő] két darab Szölöt tiszttunk s hivatalunk szerint vigyázással megmérvén, lett egy hold és másfél fertály, avagy félfertály hijjával másfél hold, az az hatodfél fertály, és nem több sem kevesebb.

Melly mérés és munka Isten Kegyelmeből mi általunk ez szerint menvén végben, mi is annak okáért irtuk és adjuk rolla e kezünk által emanalt Levelünket futura pro Cautela et testimonio fide nostra mediante, mellyet Subscriptionkal és szokott petsétünkkel is Corrobálván. Signatum Kolosvár Anno 1772 Die 27 Septembris. Correcta per eosdem. Idem qui Supra.

Keresztesi György mpr. Fazakas János mpr. és Farkas Joseff mpr. ¹⁾

¹⁾ A *szabó czéh* leveles ládájában levő *eredetiből*.

CCXCVII.

[1775.]

Királyi leirat az unitárius tiszti állomásoknak Kolozsvárat s máshol is lassanként r. katholikussal betöltése iránt gróf Kolonits László erdélyi r. kath. püspökhöz.

Maria Theresia etc. Reverende, ac Spectabilis, et Magnifice Comes, Fidelis Nobis sincere dilecte. Benigne jam antea ad demissam Baronis quondam Josephi Antonii Bajtai, fidelitatis Vestrae in Episcopatu Transylvaniensi Artecessoris Repraesentationem annuimus, ut Claudiopoli munia illa Civica, quibus Unitarii functi fuissent, decedentibus iis, manutenerent Catholici satagant; praeterea quando in Regio quoque Gubernio nostro Transylvanico Stationes Unitariorum sensim ad Catholicos, ne numero ab acatholicis superentur, derivandae fuissent, derivataeque etiam jam haberentur, secreto tam praefatum Episcopum, quam eos, qui ipso Ecclesiam Transylvaniensem Gubernante, ejusdem Gubernii Praesides erant, monitis, volumus, ut et alibi Sectae hujus homines, si etiam contingeret occasione vacantiarum ad officia illos proponi, tertia ex Causa praetereantur. Haec ipsa sub hodierno Commissioni in Publico-Ecclesiasticis rescribimus, cum dispositione, ut membra ejus, Consiliarii utpote Guberniales Catholici, si quando fors in Gubernio, seu in priori, seu in posteriori puncto quipiam vel proponi, vel incidere contingeret, specialem habeant Curam et attentionem, ne in hac quoque parte bono et honori Sacrae Religionis quicquam decedat; immo quam in omnibus locis, ubi adhuc Unitarii officia tenerent, emergentibus vacantiis Catholici substituendi, et hac ratione minimum aequalitas, si superioritas obtineri non posset, respectu aliarum Religionum semper in concreto considerandarum stabilienda veniat, ad hunc Scopum, dum in Gubernio similes occurrerent Casus, sua dirigere vota debeant, si quid autem in contrarium fieri observarent, mox in ipsa Commissione proponant, inde nobis indilate representandum.

Nota haec Fidelitati Vestrae reddimus, ut Sua quoque ex parte, ad assequendum finem, quem pro Gloria Dei, et incremento Sanctae Ecclesiae piè intendimus, prudenti Cura, et zelo Coasserere studeat. Cui in reliquo gratia nostra Caesareo-Regia, ac Principali benigne propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae Die 16. Mensis Maji Anno Domini 1775. Regnorum vero Nostrorum 35-to.

Maria Theresia.

Henrichus Com. a Blümegen.

Ad Mandatum etc. Wolffg. à Cseréy.

Wlassi . . . ¹⁾

¹⁾ A végső név olvashatlan . . . Az orsz. levélt. erd. udv. kancell. osztályában levő eredeti fogalmazványból. [1755. 553. sz. a.]

CCXCVIII.

[1776.]

A kolozsvári szénafüvek s közhelyek másodszori felosztását elhalasztó királyi leirat.

Sacrae Cao Regiae et Apostolicae Mattis Archi Ducis Austriae M. Peipis Tranniae et Siculor. Comitis Dnae Dnae Nostrae Clementissimae Nomine.

Prudentes ac Circumspecti nobis benevoli. Salutem et gratiae Cao Regiae Incrementum. Dignata est Mastas Sua Sacratissima vigore b. sui Decreti Aulici 25-a Aprilis a. e. ad demissas preces, nomine Magistratus, et Centumviralis Communitatis ejatis fusas clementer jubere, ut nova Terrenorum et Foenetorum Communium Dimensio et repartitio eousque, donec reflexiones Magistratus et Communitatis eatenus insinuatae Aulae submissae, ulteriorque dein Cao Regia Resolutio sequuta fuerit, suspensa maneat. Cujus Benignae Ordinationis tenor dum D. Vestris isthic Communicatur, iisdem una intimandum duxit Gubernium; ut an Reflexiones, quas Communitas intuitu tam querelarum a Lanionibus ejatibus expositarum, quam quoad novam Terrenorum et Foenetorum Communium Conscriptio-nem Cossarÿs exhibuit, huc penes Relationem suam Gubernio jam submiserunt, quasve medio Deputatorum suorum nuper isthic identidem praesentavit, illae ipsae sint, quarum in supplici suo Libello Ssmae suae Masti porrecta meminit, vel alias adhuc praeter illas exhibere autumet, Informationem illico submittat. Sic fact. Altefata sua Mastas Ssma benigne pro-pensa manet. E. R. M. Ppatus Trauniae Gubernio, Cibirÿ die 11-a Maji 1776.

B. S. de Bruckenthal m. pr.

M. de Sonnenberg m. pr.¹⁾

CCXCIX.

[1776.]

Nyergesek ezéhszabályai.

Nos Samuel Paal Primarius, Sigismundus Nagy de Radnotfája, Regius Judices, Caeterique Senatores ac Notarius Liberae Regiaeque Civitatis Claudiopolis, Memoriae Commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit Universis et Singulis, quod Anno et die datarum praesentium Nobis in domo Nostra Praetorialis pro faciendo Causantibus Judicio moderativo ac directione publicorum civitatis praefatae Negotiorum pro tribunali Seditibus ac Constitutis, Prudentes ac circumspecti Christophorus Starck, Michael Greschel, Michael Tenzer, Andreas Klesz, Joannes Müller et Philipus Gotzmann, Cives et Inhabitatores praerepetitae Civitatis Magistri

¹⁾ A városi levéltárban 1776. 2124–2165. kir. korm. sz. alatt levő eredetiből. A külső lapon: Submissa Relatio 8. junÿ 1776. [Fasc. II. Nro 1736.]

Ephippiarii e medio reliquorum Causantium exsurgentes, proposuerunt: Qualiter etsi per eosdem Ephippiarios in hac Civitate residentes pro Necessitate, non solius Civitatis, verum et advicinatum Circulorum Manufacturis suis sufficienter provideretur, Supponendo tamen irregulares Ephippiarios Merces suas defectuosas integris eorundem Mercibus, non solum Emptores, sed et eosdem regulares nempe Opifices damnificare. Quorum Exessibus cum erectione Cehae seu Contubernii Ephippiariorum in gremio Nostri in praesentiarum usque desiderati apprime obviaretur, Exhibuerunt Nobis certos quosdam Articulos seu Regulas et praescripta, pleno nos petentes respectu, ut Eadem tam Nos ipsi observare, quam et per alios Jurisdictioni Nostrae Civitatensi subjectos ipsosque Magistros Ephippiarios Universos pro Articulis Cehalibus observari facere velimus, tenoris Infrascripti:

1. *Articulus.* Minthogy mindennemü Czéhnak bizonyos előljárója vagyis Czéhmestere szokott lenni, azért a Nyergesek Czéhában is egy érdemes és azon hivatalra Ertelmes Ember választassék, úgy, hogy abbol se egyik, se másik religio ki ne rekesztessék, hanem mint Czéhbeli Atyafiak edgyessek legyenek, ezen Czéhmesteri és több szükséges hivatalok választása pedig legyen minden két Esztendeoben Vizkereszt után való nap.

2. *Art.* Mind Czéhmesteri, mind más Czéhbeli hivatalok minden két Esztendőben változtassanak, úgy, hogy ha edgyik Religio két Esztendeig elviselte, azon Hivatalok ugyan két Esztendőben más Religiora által menjenek.

3. *Art.* Minden betsületes Mester Emberek kötelesek az ő Elöljárókat vagyis Czéhmestereket illendő Respectussal tisztelni, kiváltképpen az Iffibb Mester Ember, a mi Czéh dolgát illeti, maga kötelességit, és az Czéhmester parantsolatit observálni tartozik, ha peniglen azokat vakmerőképpen negligálná, büntetése legyen Rhén. forint 1.

4. *Art.* Hogy peniglen a betsületes Czéhnak dolgai jobban igazitodjanak, és szép edgyességben meg maradhassanak, azért a betsületes Czéhnak legyen facultassa és szabadsága, hogy az engedetlen, vakmerő Mester Embereket illendő Poenaval büntesse, úgy, hogy kisebb vétkekért 1 Rhénens forintig, de nagyobbakban három Rhénens forintig is büntethessék; hogy ha pediglen oljas vétkek adnák elő magokat, melyek nagyobb büntetést érdemelnének, az oljasok eo facto a Tekintetes Commissarius Uraknak referáltassanak, és az mennyiben az oljas Mester Ember fog convinctattatni, fele a Tekintetes Nemes Magistratussé, fele peniglen a Czéhé legyen, az okozott költségek is rajta desummaltassanak.

5. *Art.* Kötelessége lészen a Czéhmesternek, minden Kántoron Czéhgyűlést tartani, mely Czéh gyűlésben is minden Mester Ember 6 kr. feltétel pénzt letenni tartozik, és kinek kinek ha valamelyik ellen valami Panasza lészen, akkora feladván, az vétkes Fél érdeme szerint büntetődjék, ha pediglen valamelyik az megjelentett orára az Czéhban meg nem jelennék, büntetése legyen 12 xr.

6. *Art.* Hogy ha pedig a kirendelt négy kántori Czéhgyűléseken

kivül valamely Mester Ember Uraság vagy akár ki legyen az, különössön Czéhot gyűjtetne, tartozik az Czéhnek össze gyűléséért le tenni Rhen. Florenos 1.

7. *Art.* Ha valamelyik Mester Ember Mesterségnek tanulása véget Inast fogadna, tartozik mingyárt az Czéh Mesternek megjelenteni, és így a Czéh Mester hírével negy hétig próbára venni, de jól megvizsgálván, hogy szabad Személy legyen és ne Jobbágy, tovább tartani pedig ne is merészelje, hanem midőn az Nagy proba hetek bételnének, alkalmasnak ismervén az Mesterségre álló Iffiat, az egész Czéhnek elé állíttassék, és így midőn Nemzettség és Születő Levelét producalná, az Egész Czéh előtt beszoáltassék, mellyért is tartozik az Bötsületes Czéhnek le tenni Rhenens flor. 3.

8. *Art.* Az Inasok szegődésében pedig ezen Rendtartás observáltassék, hogy azon Inass, kit gazdája fizetésért tanít, tsak három Esztendőkre szegődtessék, fizetés nélkül pedig négyre, hogy ha pedig oly szegény és magával jól tehetetlen volna, hogy gazdájának kellenék ruházni, és minden költséget érette letenni, az olljat ött Esztendőkre szegődtessék: A mi az Mester Emberek fiait nézi, annyiban lehet különbözést tenni, hogy a mely Mester Ember fia az Atyánál tanul, Esztendőre felszabadíthatatik, ha pedig más Mester Embernél tanul, kettőre, de az Czéhban szintén annyit tartozik lefizetni, mint az Idegen.

9. *Art.* Midőn a beszélődöt Iffiu inasi Esztendeit tisztességessen be töltötte, úgy, hogy Gazdája is Szabadítását méltó okkal nem gátolhatná, az egész Czéh előtt fel szabadíttassék, mellyért is tartozik a Czéhban fizetni Rh. flor. 6. az Betsületes Czéh is jövődöbéli elő menetelére nézve maga jo viseletéről neki Recomendatoriat vagyis Poszpertet, Szabadulo Levelt adni tartozik.

10. *Art.* Edgyszersmind két Inast tsak egy Mester Embernek is tartani szabad ne legyen, mást is fogadni még négy Esztendők bé nem telnének, hanem ha magának fia volna, azt beszélődtetheti, midőn az Idegen fel szabadul; Ugy szintén az Czéhban álló Ifiu Mester Ember is Legényeket tarthat, a menyire szüksége lészen, de Inast nem, a még négy Esztendők bé nem telnének, ha valamelyik az ellen tselekednék, büntetése lészen Rh. flor. 3 s az Inas nélkül is el legyen.

11. *Art.* Ha valamely Vándorló Mester Legény, a városra érkeznek, midőn igaz Poszpertyit bé mutatná azon Helységből, az holot is utolszor Munkában volt, szállás illőkeppen adassék az Ajándék mellett, melly is minden Mester Embertől egy egy garasbol aljon, de mindazonáltal tovább 24 óránál Munka nélkül se az városban, se a Hőstátban ne mulasson, hanem ha különös akadály ok történnék; úgy szintén az itten Munkában levő Legények ha valamelyiknek gazdájától butsu adatik, szabadossan mindgyarást más Mester Emberhez Munkában mehetnek; Ha peniglen az legény butsuzik gazdájától, három holnapig el távozzék az városrol, és elébb tsak edgyik Mester Ember is Munkában ne végye, sub Poena Rh. flor. 3. Ha peniglen történnék, hogy valamely Mester Ember által magát

utáltattná meg gazdájával is, annál hamarabb butsut adna és más Mihelyben mehetne, ha valamelyik ily heltelen dolgokban tapasztaltatik, az Mester Ember büntetése légyen Rh. flor. 3. a Legényé pedig Rh. flor. 1 xr. 30. Hogyha pedig a Mester Legény azon Poenát le tenni nem akarna s vakmerőkeppen a városhoz el menni szándékoznék, mind addig mig a Czéhval meg nem edgyeznék, Pospertye ki ne adassék.

12. *Art.* Tsak edgyik Mester Ember is meg ne mérészelje a más Mester Ember Inassát, vagy akár mi nemü Cseledjét el hitegetni vagy idegeníteni akár mi nevezet vagy praetextus alatt legyen is; ha valamelyik ebben tapasztaltatik, toties quoties büntetése legyen Rh. flor. 12.

13. *Art.* Hogy ha peniglen valamely idegen Mester legény egy ideig itt való Munkája után megtelepedni és itten a Czéhba állani szándékoznék, s ha szintén ide való volna is, elsőben is a Czéh Mestert találja meg iránta, és a Sallarium letétele mellett Czéhot gyűjteni illendőképpen solicialja és így a Czéh előtt proponálja szándékát, ha bizonyos és méltó okok nem adnák elő magokat, úgy mint az Mester Embernek felettébb való száma vagy maga rossz erköltse és viselése, így az egész Czéhtól rendeltessék egy Mester Ember, kinél is Esztendőt az Remekért dolgozni tartozik, szabad ne is légyen azon Mester Embert a Czéh hire nélkül el hagyni, és máshoz munkában menni, ha az ellen tselekszik, azon eltöltött ideje annihiláltassék, újra egész Esztendőt dolgozzék, de ebből a Mester ember faj eximáltattnak.

14. *Art.* Ha az oljas Legény Esztendejét betölti, és maga jóviseletével magát az Mesterek között úgy accomodalja, hogy semmi panaszt ellene nem állíthatnak, a Remek kiadassék, mely is a következő két darabból álljon, ugymint egy Asszony alá való nyeregből, mely két darabot is 3 holnapok alatt minden hiba nélkül el készítsen azon Mester Embernél, kit a Czéh rendelni fog, Hogy pedig annak elkészítésiben sem Excusatiot ne tehessen, azért azon három holnapok alatt semmi nemü Munkát se magának, se másnak készíteni szabad ne legyen, melyre is az arra rendelt Látó Mesterek jó vigyázással légyenek, és legalább minden két hétben a Remeket meg vizsgálják.

15. *Art.* Midőn az Remekező Legény, ha Mester Ember fia lészen is, Remeket el készitené, három holnapoknak be tellésével az egész Czéh előtt mutassa be, és ha minden hiba nélkül jonak és alkalmasnak ismertetik, a Czéh is maga társaságában acceptálja, midőn elsőben a Város könyvében magát beíratta, és Hittel a Városhoz kötelezte volna, annak utánna, producaván a Nemzetség és Tanuló Levelét, az Czéh is acceptálja, az Czéhba állásért pedig tartozik a Czéhban fizetni Rh. flor. 30, ha pedig a Remekben ollyas türethető hibák találtattnának, az kisebbek 1 Rh. for. 30 kral, a nagyobbak pedig 3 Rh. for. büntetődgyenek, hogy ha pedig az Remek semmire kellő volna, az Czéhtól ismét újra hogy Mesterségét experialná, vándorolni újra elrendeltessék, lött költségit pedig a Czéh rajta desumálhassa.

16. *Art.* Minthogy az Mester Ember Fiának beszegődésben, fél szabadtásban, Remekezésben, úgy vándorlásban is semmi elsőségek nintsen, arra való nézve a Czéhba való beállításban a mennyiben könnyebíthetnek, hogy a Mester Ember fia a Czéhba állásáért tsak felét ugymint Rh. flor. 15 és az

mely Mester Legény Mester Ember Leányát veszi, két részt Rh. flor. 20 fizessen a Czéhban, hogy ha pedig valamely idegen Helységből egy Mester Ember magát itten incorporáltatni szándékoznék, az ollyas is tsak felével tartozik Rh. flor. 15. De minthogy az ollyan Remek készítésre nem kényserítetthetik, azért a Remekért tartozik fizetni Rh. fl. 5.

17. Art. Az ugynevezet Blau Montag, melyet a Mester Legények igen gyakorolnak, büntetés alatt tolláltassék, hogy ha pedig valamelyik az ellen tselekednék, szabad légyen az Gazdájának az oljas Napokat, mellyeket ugy negligal, héti béréből el tartani, azon kívül a Czéhban minden Napokért 20 kr. poenaban incurraljon. E mellet köteleességének tartsa a Mester Legény Nyári időben reggel 5 órától fogva Estvelj 8 óráig, Télben, pediglen Regelj 5 órától fogva Estvelj 8 óráig dolgozni.

18. Art. A Mester Emberek közül egyik a másikat illetlen szokkal ne illesse akar mi nemü gyülekezetben légyen az, se edgyik az másik Munkáját oltsob árron valo elkészítéssel el ne fogja, ha valamelyik ebben tapasztaltatik, toties quoties büntetése légyen 6 Rh flor. ha pedig történnék, hogy valamelyik Mesternek az Munkájában hiba találtatnék, Czéh Mester hírével az Láto Mesterek által meg vizsgáltatván, Érdeme szerint büntettesék, az hibákat peniglen corrigálja.

19. Art. Ha történik peniglen, hogy valamelyik Mester Ember Uraság számára valami Munkát készített volna, és azon Munka egészen ki nem fizetődöt vagy is a Mester Ember magát fizetve nem vehetné, meg jelentvén a Czéh Mesternek, az oljas Uraságtól tsak edgyik Mester Ember is munkát vállalni ne mérészeljen, még az előbeni Mester Embert ki nem fizetné, sub poena flor. Rh. 4.

20. Art. Ha valamely Regiment számára valami feles számból álló Munka adná magát elő, az oljast tsak edgyik Mester Ember is különösen magára vállalni ne merészelje, hanem a Láto Mesterek megalkuván az oljas Munkát, az egész Czéhon kinek kinek tehetsége szerint osztassék fell, ha valamelyek az ellen tselekednek, büntetése légyen Rh. flor. 3.

21. Art. Az Esztendőnként essendő négy szabad sokadalom napján ha valamely Idegen Mester Ember árulás véget munkát hozna, az oljasnak Munkája a Láto Mesterek által meg vizsgálassék, melyért is a Láto Mestereknek tartozik letenni kr 12; ha peniglen valaki különösen hozott volna kevés számból álló nyergeket, darabjától fizessen kr 1½ mely Pénznek fele a Czéhé, fele a Láto Mestereké legyen.

22. Art. Minden Czéhbelj Atyafiak tartoznak egymásnak tisztességét és betsületét meg adni mindenebben, mert ha ki meg nem adná, vagy Czéh gyűlésben, vagy más gyülekezetben is, a mint történik a kik egymást illetlen szókkal illetnék, az ollyasoknak toties quoties büntetése legyen Rh. flor. 1.

23. Art. Ha valamely Mester Ember sullyos Nyavalyában esnék, ugy hogy magával jól tehetetlen, és az Mesterség folytatására elégtelen lenne, köteleességében lészen az Czéhnek az oljas Mester Emberhez jo és érdemes

Legényeket rendelni, kik a Munkának meg felelhessenek, leg alább azok közül ha tsak edgyikis oljan légyen, hogy az Gazda képében lehessen.

24. *Art.* Ha valamely Mester Ember Felesége özvegyen maradna, a mivet ugyan szabadossan művelheti a míg az Úra nevét tisztességben viselj, az Czéh is tartzzik jo és értelmes Legényeket Mihelyben rendelni, de a feltétel Pénzt minden Kántoron bétegye.

25. *Art.* Ha pediglen valamely Mester Ember paráznaságban vagy egyébféle vétkekben elegyitené magát, és azal a Czéh társaságát meg rutitaná, az oljas ugyan eo facto a törvények alá adassék, de mindazonáltal még magát legitimálná, a Mivet szabadossan folytathattya; de ha convincáltatik, az Czéhbeli társaságnak megrutitásaért tartozik a Czéhban fizetni Rh. fl. 15.

26. *Art.* Ha valamely Mester legény, vagy is külső Mester Ember itten az Városon Uraság házánál vagy az Hostátban ezen Articulusink ellen kantárkodnék, az oljasnak Tekintetes fő Biro Ur által Míve és Müszere elvételessék, melyeket mentől jobb áron lehet eladván, fele a Tekintetes Nemes Magistratussé, fele pedig az Czéhé légyen.

27. *Art.* Se ide való, se külső Ember meg ne mérészelje publice vagy alattomban is se az Városson, se az Városson kívül az hostatban az Esztendőnként esendő négy sokadalmokon kívül valami Munkát árulni, a mi a Nyergeket illeti, ugymint nemet vagy bérlet, meg bőrozöt Nyeregben Pisztol tokot, Pisztol futrákat bőrből vagy posztobol, Hintot, Carusselt, Kotsit, minden hozzá való szij szerszámokkal, Ágy és Muntli Sákokat, hozza való szijakkal, turbákat, uti és posta Táskákat, tábori es háló Székeket, akarmi formájú és nevezetűiek légyenek azok, Házokat spallerozni. Ágyakat és Koporsokat borítani, Madratzokat készíteni, Társzekeren való Ernyőköt, Billiard és Jadzo Asztalokat vaszonyal vagy bőrrel borítani, Patrontásokat, Lodingokat, Tarsoljokat mindenféle Matérjakkal borítani, fuvokat és több efele munkákat, melyek a nyerges Mester Embereket illetik, [mely megirt Munkához kívántato bőroket is szabadossan készithetnek, az Czéhbeliek], ha valaki az meg irt Munkából Házok Spallérozásán, Ágyok és koporsók borításán s Madratzok készítésin kívül Maga Atyafia és jo barátja számán kívül Pénzért valamit készítene vagy is a négy szabad sokadalmokon kívül, az ollyasnak Tekintetes feo Biro Ur Erejével áruja vétessék el, és a mennyiben az oljasnak büntetése decernaltatik, vagy is confiscált áruja el adatik, fele a Tekintetes Nemes Magistratussé, fele pedig az Czéhé légyen.

28. *Art.* Ha valamely Mester Ember akár itt való, akár külső légyen avagy Mester legény, ezen Tekintettes Nemes Magistratus által nekünk adott és kegyessen confirmált Artikulusokat gyalázná vagy motskolná, az ollyas ha Mester Legény lészen, Rh. flor. 6. büntettettvén, fele az Tkts Magistratusé, fele pediglen az Czéhé legyen.

Cujusmodi quidem Articuli cum Legibus Principatus, Municipalibus item hujus Civitatis Constitutionibus conformes reperiantur, in Incrementum item Publici Civitatis et Principatus Locorumque inprimis advicinantium

Privatorum item tam Emptorum, quam Opificum Ephippiariorum vergere, eveniat, cedatque commodo utili, decori item Communitatum, Opifices inter se ipsos Praescriptis seu Regulis Cehalibus per Magistros Ceharum regi, per haecque Media de integritate Manufacturarum Publico provideri; praescriptos ideo Articulos, ratos, gratos et acceptos habentes, Nostrum eisdem Consensum praebemus pariter et assensum, ordinantes, ut ad Analogiam aliarum artium Mechanicarum opifices in hac Civitate Ephippiarii in unam Confraternitatem, Ceham et Contubernium ad praescriptum eorundem articulorum coalescant, quos ut Regulas Contubernii tam nos ipsi observabimus, quam per Opifices Ephippiarios alios item Universos Jurisdictioni Nostrae obnoxios sub poenis ibidem dictatis observari faciemus, prouti volumus et jubemus etiam Auctoritate Nostra Magistratuali, harum Nostrarum majori Sigillo praefatae Civitatis munitarum Literarum mediante. E Senatu Claudiopolitano die quarta Mensis Decembris Anno Domini Millesimo Septingentesimo Septuagesimo Sexto.¹⁾

CCC.

[1776.]

A német szabók czéhszabályai.

Nos Samuel Pall Primarius, Sigismundus Nagy Radnótfáji Regius Judices, Joannes Németi, Alexander Venitzei, Andreas Kolosvári, Michael Finta, Stephanus Telegdi, Antonius Andrási, Ladislaus Bayer, Sigismundus Pap Szathmári, Joannes Bertalan et Sigismundus Hadadi Senatores Liberae Regiaeque Civitatis Claudiopolis. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis et singulis; Quod Anno et Die datarum Psentium Nobis in Domo Nostra Praetorali pro faciendo Causantibus Judicio moderativo ac directione publicorum Civitatis praefatae Negotiorum pro Tribunali sedentibus et constitutis, Honesti Joannes Georgius Erhart, Mathias Schütz, Josephus Hobert, Jacobus Bayer, Jacobus Reinpold, Fidelius Hermonutz, Mathias Radetzký, Jacobus Moser et Adamus Mihnhaupt, Cives et Inhabitatores praerepetitae Civitatis Magistri Sartores Germanici, e medio reliquorum Causantium exsurgentes proposuerunt, qualiter Idem per Contubernium Sartorum Hungaricorum circa Annum Millesimum Septingentesimum Sexagesimum Nonum in suis Manufacturis impediti, ac per Excelsum Regium Gubernium, penes Recursum ad Idem factum, sub Decima quarta Februarij Anni ejusdem Millesimi Septingentesimi Sexagesimi Noni ad Nos exarata gratiosa Commissione mediante manutenti exstitissent; ne proinde futuris etiam temporibus eisdem in suis Manufacturis impediri contingat, ac praeterea ut et inter Ipsosmet Germanicos Sartores intuitu

¹⁾ Az *erőletiről* vett s most a kir. volt főkörmányszék levéltárában levő *hivatalos másolatból*.

Sodaliū vigenti differentiae et subinde oriri consuetae Contraversiae obex poneretur, in animum induxisse, ut pro Commōdo tam sui, quam vero quorumvis Privatorum Operas eorundem desiderantium in Unam Confraternitatem, Ceham et Contubernium coalescant, Exhibueruntq. hoc fine Nobis certos quosdam Articulos, seu Regulas et Praescripta, pleno Nos petentes respectu, ut eadem tam Nos ipsi observare, quam et per alios Jurisdictioni Nostrae Civitatensi subjectos ipsosque Magistros Germanicos Sartores Universos pro Articulis Cehalibus observari facere velimus, tenoris infra scripti:

I. Articulus. Két Czéh Mesterek választassanak, kik is értelmesek és azon Hivatalt elviselni alkalmasok legyenek. Ezen Hivatalból pedig csak edgyik Religio is ki ne rekesztessék, akár mellyik legyen az. *II. Art.* A Czéh Mesterek a Czéh Ládiját magok Gondviselések alá vegyék, de annak Conservatioja az elsőbbség legyen; mindazonáltal mindketten minden Esztendőben számot adjanak. *III. Art.* A Czéh Mestereknek a Bajor Mesterekkel és választott két Látó Mesterekkel adatik szabadság és hatalom a Czéhre illető dolgokban, ugymint a vakmerők, engedetlenek és hibás Munkákat mivelők meg büntetéseben, úgy mindazáltal hogy csak edgy Mester Embert vagy Legényt is felettébb meg terhelni vagy büntetni ne mérésszeljenek s ugyan ezért a nagyobb hibákat és vétkeket az egész Czéh eleiben terjesztetni kötelességük legyen. *IV. Art.* Ha valamely Mester Legény a Czéhben akarna állani, és az Mester Emberi Just megnyerni szándékoznék, az ollyas Legény ha három esztendei vándorlását be töltötte, s igaz szabad Német, Magyar vagy Szász fiu és nem Jobbagy legyen, minnek utána Születéséről és Tanulásáról költ Levelét mutathattya, az egész Czéhnek elő állíttathatik, ha annak előtte avagy csak fél Esztendeig is valamely Mester Embernél munkában lett volna s nem vacantiában: a Czéhnek összevegyüléséért pediglen tégyen le 1 Rh. forintot. *V. Art.* Az ollyas Mester Legény egy Mester Embernél, ki is az Czéh Mesterektől rendeltetik s adatik, a Remekért Esztendeig a szokott Heti bér mellett dolgozzék azal meg is elégedjék, szabad ne legyen edgyik Mester Embertől a másikhoz menni, hanem annál meg maradjon, s midőn azon Esztendejét be töltötte volna, az Czéhbe állásért tégyen le 30. Rh. forintokat, melyekről is a mostani felséges Ordinatio szerint a Czéh Mesterek számolni tartoznak. A Remek pedig az férffiu szabónak, egy egész öltöző férffiu ruházat legyen az akkori módi szerint: egy aszszony emberi szabónak egy váll, és egy aszszonyi ruházat, mindenkoron azon modi szerint, melly legbövebben viseltetik, ha abban valami hibák úgy nagyobbak mint kisebbek találtatnának, az nagyobb hibák 1 Rh. forinttal s 30 krral, az kisebbek pediglen 30 krral büntetődjenek. A Remek a két Látó Mesterek által revidealtassék, és edgyik Czéh Mesternél készíttessék, ahoz semmi mustrát vagy formát ne végyen, hanem lerajzolása egyzersmind legyen, kétszer jegyezni ne mérésszelje, hanem az első krétázásra a szabás is végben menyen, és míg elkészül, minden nap jó vigyázás és gondviselés alatt legyen, midőn azután a Remek helyesnek láttatik, acceptáltassék, ha pedig a Remek helyesnek nem találtatnék, hogy Mesterségét

jobban experialja, a betsülletés Czéhtol ujonnan vándorlásra menni parantsoltassék, minden tett költségek általa megfizettetvén, s a Czéhnek semmi sem imputaltatván. *VI. Art.* Ha pedig az Remek helyyesnek találtatik, az Remekező Mester Legény a fennebb említett Taxa mellett acceptaltassék, annakutánna a Remekező Legénynek kötelessége lészen a Czéh Mesterekkel a Civisi Just keresni, s ezen Jusnak meg nyerésében a Tekintetes Magistratus előtt a Czéh Mesterek is segítséggel lenni kötelesek lésznek. *VII. Art.* Minden Mester Ember Esztendőnként $\frac{1}{2}$ Rh forint feltétel pénzt a Czéhban le tégyen, azt pedig akár kántoronként, akár pedig Esztendőnként. *VIII. Art.* Minden kántoron egy Szent Mise olvastassék az Életben lévőkért, és minden Esztendőben egy az meg holt Lelkekért, a melly Isteni szolgálatban az Romai Catholica Religion lévő Mester Emberek az azon Religion lévő Mester Legényeikkel edgyütt szorgalmatoson meg jelennyenek, nem különben az Processiok járásában, és ollyatén ISTENI szolgálatokban; ha pediglen ollyas nagy szükséges dolgok vagy lehetetlenségek miá el kelletnék mulatni, az Áldozatra valo pénz, az ollyas Mester Emberektől küldessék a Czéh Mesterhez; különben ha valamellyik el mulatná, poenában incurral. *IX. Art.* Minden templomi, úgy más történhető Czéhbeli költségek, akármi nevezetűek légyenek azok, a Czéh Ládájából vétessenek és onnan fizetődjenek. *X. Art.* Ha valami Regement számára valo Munka adná elő magát, az ollyas Munkát a két Láto Mesterek alkudják meg, és a Mester Emberek között osztassék fel, s ha valamelly Mester Ember abban hibát ejtene és Munkáját annak rendi szerint el nem készitené, Munkája vissza adassék, s hogy azt jobban el készittse, keményen meg parantsoltassék. *XI. Art.* Minden Mester Emberek az egész Czéhban kötelesek légyenek tökéletesen az Articulusok szerint élni, és azok szerént engedelmeséggel lenni. Az Özvegyek, Mester Ember Fiai és Leányi mindenekben egyenlők, elsőségek meg adatik s hagyatik: ellenben pedig ha irántok valami panasz adná elő magát, az ollyas panaszok, mellyek a Czéhban jönnek, connotáltassanak, és az egész Czéhnek jelentessenek meg. *XII. Art.* Minden Mester Ember Feleségének betsülletes Nemzetéről és születő Hellységéről, nem különben az ő maga viseletéről hiteles mentséget tenni tartozik. *XIII. Art.* Ha valamelly Mester Ember betegségben esnék vagy is halála történnék az beteg Mester Embernek vagy elmaradott Özvegynek, a Czéhtől egy Tábla [?] szabó Legény rendeltessék, ki is a szabást értse és arra alkalmas s a beteg Mester Ember, vagy Özvegy is azt maga Mivhellyében tartani magának károsnak lenni ne tapasztalhassa: ha pedig az rendelt Legény engedelmeskedni nem akarna és a rendelt helyre menni nem kívánna, a Városrol el távozzék. Hogy ha pedig valamelly Özvegy ollyas férjhez menne, ki is Mesterségünkből valo, az ollyas Legény a Remekért valo Esztendőt dolgozni nem tartozik s a Czéhot illető Taxának is tsak felét fizeti, illyetén elsősegek légyen a Mester Emberek fiainak s Leányainak is. *XIV. Art.* Minden betsületes Mester Emberek tartoznak az Czéh Mesterek mint a Czéhtol választott Elöljáróknak illendő Respectust adni és azokat megbetsülni, főbbképpen az Iffjabb Mester Ember, az már említett

Czéh Mesterekre igen szorgalmatos vigyázással legyen, hogy azoknak parantsolatit végben vigye, külömben poenában incurral. *XV. Art.* A mi az Iffjabb Mester Ember szolgálattját nézi, azok e következők: Minden kántoron az Isteni szolgálatnak elő menetelére szorgalmatos gondja legyen, úgy szintén ha valami panasz adná elő magát, a Czéh Mesterek parantsolatjára a Czéhot össze gyűjtse: a Czéh össze gyűlésének Taxája pedig Rh. flor. 1. *XVI. Art.* Ha valamely idegen Legény ide vándorlana, az Atya Mesternél legyen szállása, másuvá bé szállania szabad ne is legyen, annál is inkább ottan mulatni: a Legények szállása pedig ollyas Mester Embernél legyen, a kinek arra leg jobb alkalmatossága leszen, s a Legény tartozik minden ejtszakára háló pénzben le tenni kr. 1½. *XVII. Art.* A bé vándorlott Legény tartozik igaz Poszperytét Szabaduló vagy Tanuló Levelet az Atya Mesternek bemutatni, az Atya Mester is tartozik ötöt harmad napok alatt egy Mester Emberhez elrendelni ollyanhoz pedig, a ki a Legény iránt maga nevét az Atya Mester Házánál legelsőben fel jegyzette volna, és csak egy Legény is harmad napnál tovább az Atya Mester Házánál ne mulasson, ha pediglen az ollyas Legénynek munkát adni nem lehetne, tehát adassék neki 15 kr. uti költség, melly uti költségnek fele a Czéh Ládájából, fele pedig a Társaság Ládájából adassék; de ha az ollyas Legény munkában nem akarna állani, uti költség se adassék, s ha valamelyik az említett időnél tovább mulatna, valami munkát fogadna és kantárkodnak akár a Várban akár a Váron kívül az Hostátban, az ollyas Legényt eo facto, Director Uraiméknak bé adván, ő kegyelmek érdeme szerint megbüntethessék, a Városrol pedig eltávozzék. Effelett csak edgyik Mester Embernek is szabad ne legyen a több Mester Emberek megszükitésével két Legénynél többet mivhelyében venni és tartani, akármi némű Legény legyen az, csak hogy két számból álljon. *XVIII. Art.* Az úgy nevezett Blau Montag büntetés alatt el hagyattassék, valamely Legény azt által hágná, szabad legyen a Gazdájának az ollyas napokat heti béréből eltartani, e mellett az ollyas Legény mint ezen Articulus ellen rugodozo, minden napért, mellyet negligenciaja által el mulat, az Társaságban 20 kroat fizetni tartozzék. *XIX. Art.* Ha történnék, hogy valamelyik Mester Ember ezen nekünk kegyesen adott Rendtartásokat és Articulusokat mutskolná, gyalázná, avagy azokat egészszen megvetni méréselné, az ollyas az egész Czéh előtt a Tekintetes Commercialis Urak jelen létekbén fel panaszoltassék, és így a dolognak volta szerint a mennyiben convincaltatni fog, fele a Tekintetes Magistratusé, fele pedig a Czéhé legyen. *XX. Art.* Ha történnék, hogy valamely Mester Ember elvádoltatnék és Törvény alatt lenne, azért Számkivetésben ne legyen, hanem mig Causaja kivilágosodnék, egész Törvény fogytáig Mesterségét Legényestől, Inasostól szabadosan üzhesse. *XXI. Art.* Ha történnék, hogy valamely Mester Ember, vagy annak özvegye Paráznaságban találtatnék, az ollyas személyeket ugyan eo facto a Tekintetes Magistratusnak adják bé; de mindazonáltal a Privilegium és Artikulusok meg rútitásáért, hogy Mesterségeket minden akadály nélkült folytathassák, tartozik a Mester Ember 8 , az Özvegy Aszszony pedig 4 Rh. forintokat

fizetni. *XXVII. Art.* Ha valamely Mester Ember Mesterségének megtanulása végett Inast ültetne, az ollyas Inas 4. hetekig szolgáljon proba hetet, az után pedig az Inast születő Levelének be adása és két kezes állítása mellett, nem külömben 1 Rh. forintnak az Czéh öszve gyűléséért, 3 Rhénens forintokk pedig a bé szegődtetésért való letétele mellett az egész Czéh előtt bé szegődtessék és a Czéh Protocolumában bé irattassék; ki is ha Czéhbeli Mester Ember gyermeke lészen, három, ha pedig idegen, négy Esztendőket a Gazdájának hiven, igazán és jámborul szolgálván bé tölti és Mesterségét jól megtanulandja, a felszabadulásért a Czéhnek 6 Rhénens forintokk le tétele mellett felszabadittassék, a melly 6 Rhénens forintokon kívül a Czéhnek egyben gyűléséért fizessen 1 Rh. forintot; hogy ha mindazáltal valamely idegen Inas három Esztendő alatt Mesterségét jól megtanulná, szabadságában légyen az negyedik Esztendőt fel váltani és az iránt Gazdájával complanálni; felszabadittatván pedig az ollyas Inas, mindjára néki a Mester Emberek az ő maga Jóviseletéről egy hiteles Poszpertet vagy is Szabadulo Levelét adni tartozzanak. Tsak edgyik Mester Embernek is pedig szabad ne légyen két Inast egy más mellett tartani felszabadulando Inassának utolsó négy hetéig, akkoron a második Inast is a négy proba hetekre bé veheti és Mivhellyében ültetheti. *XXVIII. Art.* Minthogy ditsősegesen Uralkodó felségünknek kegyelmes Rendelése és Decretuma a Mester Emberekk számát és felettébb való megszaporodását gátolni kívánnya, végeztetett közöttünk is, hogy Mester Embereinknek száma tiznél fellyebb, [ha az Városiakk s Vidékbelieknek satisfacialhatnak] ne accrescalna, és sem ide valo, annál is inkább idegen, mig Vacantia nem lészen s valamelyik Mester Ember az halál által ki nem szállittatik, tsak egyis ne acceptaltassék, se ezen Számnak által hágására szabadsága ne légyen. *XXIV. Art.* A Czéh ellen támadando kantárok, kik a Czéhnek ellenére és nevezetes kárára dolgoznának és kantárkodnának, akár az Várban, akár az Hostátban találtassanak, egészszen ki irtassanak, ha pedig valahol tapasztaltatnának, eo facto az akkori Tekintetes fő Biro Ur hírével magok arestaltassanak, Müszerek és azoknál találtató Munkák confiscaltassanak és a Czéh Mester Házánál licitanter el adassanak, az azokbol gyűlendő pénznek fele pedig a Tkts Magistrátusé, fele pedig a Czéhé légyen. Cuiusmodi quidem Articuli cum Legibus Principatus, Municipalibus item huius Civitatis Constitutionibus conformes reperiantur, in Incrementum item publici Civitatis, et Principatus Locorumq. imprimis advicinantium, privatorum item eorum Opificum Sartorum Germanicorum operas desiderantium quam et ipsorum Germanicorum Sartorum vergere eveniat, cedatq. comodo utili, decori item Communitatum, Opifices inter se ipsos Praescriptis seu Regulis Cehalibus per Magistros Ceharum regi, per haecq. Media de integritate Manufacturarum Publico provideri, Praescriptos ideo Articulos ratos, gratos et acceptos habentes, nostrum eisdem consensum praebemus, pariter et assensum, ordinantes, ut ad Analogiam aliarum Artium Mechanicarum opifices in hac Civitate Sartores Germanici in unam Confraternitatem, Ceham et Contubernium ad praescriptum eorundem Articulorum

coalescant, quos ut Regulas Contubernii tam Nos ipsi observabimus, quam per Sartores Germanicos, alios item Universos Jurisdictioni Nostrae obnoxios sub poenis ibidem dictatis observari faciemus, prouti volumus et jubemus etiam Auctoritate Nostra Magistratuali, harum Nostrarum majori Pfatae Civitatis Sigillo munitarum Literarum mediante. E Senatu Claudio-politano. Die Decima octava Decembris Anni Millesimi Septingentesimi Septuagesimi Sexti.

Extradat. per

Josephum Etsedi m. pr.

(P. H.)

Jurat. Cittis Pfatae Ordinar. Notar. ¹⁾

CCCI.

[1777.]

Zsenlések czéhszabályai.

Nos Samuel Páll Primarius, Sigismundus Nagy Radnotfai Regius Judices, Joannes Némethi, Alexander Venitzi, Andreas Kolosvári, Michael Finta, Stephanus Telegdi, Antonius András, Ladislaus Bayer, Sigismundus Pap Szathmári, Joannes Bertalan, et Sigismundus Hadadi, Senatores Liberae Regiaeque Civitatis Claudiopolis. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes quibus expedit universis et singulis; Quod Anno et die datorum praesentium Nobis in Domo Nostra Praetorali pro faciendo Causantibus Judicio moderativo, ac directione Publicorum Civitatis praefatae negotiorum pro Tribunali sedentibus et constitutis, Honesti David Jantsora, Michaël Valther et Georgius Haber, Cives et Inhabitatores praerepetitae Civitatis Magistri Pectores Panis Similaginei e medio reliquorum exsurgentes proposuerunt: qualiter Iidem partim ob evitandas hucusque Albae Carolinae existenti Panis Similaginei Pistorum Contubernio pendi solitas expensas, partim vero ad tollendas inter ipsosmet Panis Similaginei Pectores hic loci vigentes differentias in animum induxerint, ut in unam Confraternitatem, Ceham et Contubernium in gremio Nostri in praesentiarum usq. desideratum coalescant, exhibueruntq. hoc fine Nobis certos quosdam Articulos seu Regulas et Praescripta, pleno petentes respectu ut eadem tam Nos ipsi observare, quam et per alios Jurisdictioni Nostrae Civitatis subjectos, ipsosq. Magistros Pectores panis Similaginei Universos pro Articulis Cehalibus observari facere velimus, tenoris infrascripti: *I. Articulus.* Minthogy mindennemű Czéhoknak bizonyos Előljárok vagyis Czéh Mesterek szokott lenni, a Semlye Sütők Czéhában is egy Értelmes és azon Hivatalra Érdemes Ember választassék Czéh Mesternek, úgy, hogy se edgyik, se másik Religio ki ne rekesztessék, hanem minden Religio a Felső-ges királyi Rendelések szerint viselje. Azon Czéh-Mesteri választás pediglen

¹⁾ A német szabó czéh leveles kádájában levő s a város nagyobb függő peesétével erősített eredetiből.

légyen Ur Naphoz legközelebb esendő Vasárnap után valo Hétfőn. *II. Art.* Minden ezen Czéhban lévő Mester Emberek kötelesek az ők Előlljárójokat vagy Czéh Mestereket illendő betsülettel tisztelni, kivált az Ifjabb Mester Ember a mi a Czéh dolgát illeti, maga kötelességét, és az Czéh Mester parantsolatit observálni tartozik, hogy ha pedig azokat vakmerőképpen negligálná, büntetése légyen Rhflor. 1. *III. Art.* Köteleztetik a Czéh Mester, ha a szükség magával hozza, minden Kántoron Czéhot gyűjtetni, hogy ha pedig olly szükséges dolgok nem adnák elő magokat, fél Esztendőre is elhalaszthattya; melly Czéhgyűlésekben is kinek kinek mi panaszsa lészen, illendőképpen feladván, az Czéh annak rendi szerint eligazítsa. Hogy ha pedig valamely Mester Ember, vagy akárki légyen is az, különösön Czéhot kívánna gyűjtetni, tartozik az Czéhnek öszve gyűléséért letenni Rhflor. 1. *IV. Art.* Hogy pediglen a Czéhnek Rendtartási szép Egyességben megmaradhassanak, arra nézve a Czéhnek légyen facultással az engedetlen vakmerő Mester Embereket illendőképpen büntetés alá venni, úgy, hogy azokat kisebb vétkekért 1 Rhforintig, nagyobbakban pedig három Rhforintokig is megbüntethessék. Hogyha pediglen ollyas Causák adnák elő magokat, mellyek nagyobb büntetéseket érdemlenének, az ollyasok eo facto a Tknts Commercialis Commissariusoknak jelentessenek, s a mennyiben az ollyas fog convinctatni, fele a Tkts Nemes Magistratusé, fele pedig a Czéhé légyen, az okozott költségeket is az ollyas Mester Ember megfizetni tartozzék. *V. Art.* Minden Mester Ember kötelességének tartsa Mester Ember társának illendő betsületét megadni, ne is mérészelje edgyik is a másíknak süteményét gyalázni, vagy akármi némű Gyülekezetben más Mester Ember társát mutskolni, káromolni; ha valamellyik ez ellen tselekednék, elsőbször büntetődgyék 1 Rhforintig, annak utánna toties quoties 2 Rhforintokig. *VI. Art.* Ha a Czéh Mester kényszerítettik Czéhot gyűjteni, kötelességében lészen akármmellyik Mester Embernek is a determinált orára megjelenni, hogy ha pedig valami szorgalmatos dolga miá meg nem jelenhetnék, a Czéh Mesternek hírré tégye, ha pedig valamellyik hír nélkül elmulatná, büntetése légyen 12 kr. *VII. Art.* Ha valamellyik Mester Ember Mesterségnek meg tanulása végett Inast fogadna, tartozik mindgyárást a Czéh Mesternek megjelenteni, és így négy hétre próbára venni, s azon idő alatt jól megvizsgálni, hogy ne Jobbágy, hanem Szabad Személyly légyen; midőn a négy proba hetek bé telnének, alkalmasnak esmérvén az ollyas Ifjút, mingyárást a Czéhnek elő állíttassék, az holott is midőn Születéséről valo hiteles Testimoniumát producálma, három Esztendőkre bé szegődtessék, mellyért is tartozik a Czéhban fizetni Rh. flor. 3. de ha történék, hogy az ollyas Ifjú költségtelen és magával jól tehetetlen volna, úgy, hogy Gazdájának kellénék a Czéhban érette fizetni, úgy ruházattal is eltartani, míg szolgál, az ollyas négy Esztendőkre szegődtessék; két Inast tartani pedig egyszersmind edgyik Mester Embernek is szabad ne légyen. *VIII. Art.* Ha az beszegődött Ifjú az Inasi Esztendőket tisztességesen betölti, úgy, hogy Gazdája semmi ollyas méltó panaszokat elő nem adhatna, mellyek is felszabadítását gátolnák, tehát az egész Czéh

előtt légyen felszabadítása, melyért is tartozik a Czéhban fizetni Rh. flor. 6. a Czéh is tartozik előmenetelire nézt, maga jól viseletiről neki egy Attestatumot vagyis Poszpertet adni. A mi a Mester Emberek fiait nézi, annyiban könnyebbíthetnek, hogy a melly Mester Ember fia Attya Házánál tanul, két Esztendőre felszabadulhat, de a Czéhban szintén annyit tartozik fizetni, mint az idegen. *IX. Art.* Ha valamelly vándorló Mester Legény a Városra érkeznek, tartozik hiteles Poszpertet hozni, és a Czéh Mesternek előmutatni, és így akármellyik Mester Embernél-is egy napi szállása lészen, ha pedig Gazdájának ellenére nem volna, harmad napig is mulathat. *X. Art.* Ha valamelly Mester Legény a ki három esztendei vándorlását betöltötte volna, egy idejig itt való Munkája után megtelepedni és itten az Czéhban állani szándékoznék, az ollyas elsőben is a Czéh Mestert találja meg iránta, és a Sallarium letétele mellett requirálja, hogy Czéhot gyűjtessen és így az egész Czéh előtt proponálván szándékát, ha csak valami méltó okok nem gátolnák azt, ugymint az Mester Emberek feles száma, vagy is maga helytelen viselése s több affélék, az egész Chéhtol egy Mester Ember rendeltessék, kinél is Esztendeig dolgozni tartozzék, ne is légyen szabad azon Mester Embert elhagyni a Czéh hire nélkül, különben azon betöltött ideje semmiben tudodik, s azon Esztendőt újra dolgozni tartozik. *XI. Art.* Az ollyas Mester legény betöltvén Esztendejét, s azon idő alatt magát a Mester Emberekhez jól viselvén, úgy accomodálná, hogy semmi ollyas méltó panasz ellene nem állíttathatnék, elsőben is a Városhoz magát hittel kötelezze, annakutánna producalván a Czéhnek Születő és Tanulo Levelét és azokat a Czéh helyeseknek esmervén, Társaságában bévészi, melyért tartozik a Czéhban fizetni Rh. flor. 30. *XII. Art.* A mi a Mester Emberek fiait nézi, a Vándorlásban semmi elsőségek nintsen; de mindazáltal, ha valamellyik Mester Ember sullyos nyavallyában esnék, és annak fia vándorlani volna s az Attya kényszeríttetnék az Vándorlásból haza hivattatni, az ollyasnak ha szintén az három Esztendőt bé nem töltötte volna is, a Czéh ne contravertálya, hanem ahoz az Attya nyavalyás voltára nézve engedelemmel légyen; úgy az Mester Embernek fiai midőn Czéhban akarnak állani, azon Esztendőt, melyet az idegenek dolgoznak, el tölteni nem tartoznak, hanem ha ujj Sütő Házat erigalna, tartozik Esztendővel előtte a Czéhnak megjelenteni, de az Attya Házánál megmaradhat; nem különben az idegen ha kész Sütő Házat vállal magára, vagy is ollyas Özvegyet vészen, melly a Mesterséget folytatná, azon Esztendőt dolgozni nem köteles, valaminthogy az Czéhbe állásért a Mester Ember fia többet felinél az az 15 Rhenens forintoknál fizetni nem tartozik, a ki Özvegy Aszszonyt vagy Mester Ember Leányát vészi pedig, 20 Rhenens forintoknál; úgy ha valamely külső helységbeli 'Semlye sütő magát itten incorporaltatni szándékoznék, az is többet mint egy mester ember fia 15 Rhenens forintoknál a Czéhban fizetni nem tartozik, az fel tétel pénznek is tsak felét, azaz annuatim Rh. flor 1. *XIII. Art.* Minden Mester Ember köteles lészen a Czéh conservatiojára, Isteni szolgálatra, úgy beteg Legények intertentiojára és történhető Czéh szükségére 2 Rh. forintot a Czéh Ládájában le tenni minden Esztendőben; melly

pénzből is minden Esztendőben elsőben is két Szent Misét szolgáltatassanak, [mellyeknek kiszolgáltatásában az Romano Catholica Religion lévő Mester Emberek, ugy Legények is megjelenyenek, de a több Religion lévő Mester Emberek ugy Legények is arra nem kényszerítettnek], a több része pedig az megirt szükségekre a Czéh Ládájában conservaltassanak. Hogy ha pedig ezen fundussa a Czéhnek annuatim elégséges nem volna, tehát a Mester Legények is a proportione segittséggel légyenek, hogy annál inkább ezen Istenes dolgok végben vitethessenek, s a Czéh is betsületben conservaltassék. *XIV. Art.* Ha történnék, hogy valamelly Mester Ember sullyos nyavalyában esnék, ugy hogy magával jól tehetetlen s segitség nélkül volna, köteleességében lészén a Czéhnek az ollyas Mester Embernek, ha valamellyik Mivhellyben vagy Mester Embernél két Mester Legény volna, az edgyiket elvenni és azon Mester Emberhez elrendelni; ha pedig ollyas mod nem volna, tehát az első Legény, a ki a Városra érkezik, oda rendeltessék, s elsőbb légyen minden Mester Embereknél. *XV. Art.* Ha valamelly Mester Ember felesége özvegyen maradna, a Mesterséget ugyan szabadoson folytathattya, míg az Ura nevét Tisztességben viseli, a Czéh is Legények dolgában, a mennyiben lehet segélje; de az Annualis feltétel pénzt letenni tartozik mint a Mester Emberek, ha pedig paráznasággal vagy ollyas vétkekkel a Czéhnek Társaságát megrutitaná, a Czéhbol kiessék s az Mesterség folytatásától eltiltassék. *XVI. Art.* Hogy ha pedig valamelly Mester Ember Paráznasággal vagy afféle gyalázatos vétkekkel a Czéhnek Társaságát megrutitaná, az ollyas ugyan eo facto a Törvénynek által adassék; de míg magát legitimálná, a Mesterséget szabadoson folytathattya és ha convineáltatnék, az Czéhbeli Társaságnak megrutitásaért tartozik a Czéhnek letenni Rh. flor. 15. *XVII. Art.* Tsak edgyik Mester Ember is meg ne merészelje tselekedni, hogy az más Mester Ember Legénnyét, Inassát vagy egyéb Tselédgyét is, akármi nevezet alatt légyen az, elidegenítse vagy elhitegesse, ha valamellyik ebben tapasztaltatik, toties quoties büntetése légyen Rh. flor. 10. *XVIII. Art.* Minden Mester Emberek kötelesek légyenek egyenlő süteményt egyenlő árron sütni, ne is merészelje csak edgyik is a Tekintetes Magistratus hire s akarattya vagy is a Czéhnek közönséges végzése és egyenlő megedgyezése nélkül másféle süteményt fellyebb vagy alább való árron sütni, süteménnyét házanként hordoztatni se a Városban, se a Hostátban, hanem a maga Házánál árulja és a Piaczon lévő színben. Sós Peretzet előbb sütni szabad ne légyen, hanem a Nagy Böjt előtt két héttel kezdődjék, és tovább Husvét Szombattyánál ne folytattassék, azon idő alatt pedig egy peretzhordozónál többet csak egyik Mester Embernek is tartani szabad ne légyen: a melly Mester Ember ez ellen tselekednék, az ollyasnak süteménnye elsőben confiscaltassék és az Ispotálybeli szegényeknek küldessék; másodszor pediglen 6. Rhfor. poenában incurraljon, annakutánna pedig toties quoties 12. Rhforintokig büntetessék, es ezen poenaknak fele a Tkts Nemes Magistratusé, fele pedig a Czéhé légyen. *XIX. Art.* A Semlye Sütökön kívül senkinek se légyen szabad Semlye Kását, Munt Lisztet, Semlye és Szitáló Malomban készült lisztet árulni vagy árul-

tatni, hansm a Semlye Sütők magok Házánál egyenlőképpen s egy árron árulják; ha valaki ez ellen tselekszik, akárki légyen is, az elsőben árúja Ispotály számára confiscaltassék, annakutánna toties quoties 6. Rhforint poenaban incurraljon, mellynek fele a Tktes Magistratusé, fele pedig a Czéhé légyen, a fellyebb irt lisztek és kása pedig a felséges Rendelések szerint készüljenek és limitáltassanak. XX. Art. A Mester Legénynek szabad ne légyen öt órán tul Estvének idején Gazdájá Házán kívül mulatni, hanem ha Munkáját jo rendben állította volna, ugy egy vagy két orával tovább is mulathat; de ha az Házon kívül hálna, vagy részegen menne haza s kötelességét végben nem vihetné, és ez által Gazdájának kárt okozna, az ollyas tartozik Gazdájának kárát megfizetni, a Czéhban pedig toties quoties 1. Rhenens forintig büntetessék. XXI. Art. Ha valamely Legény Estvének vagy Ejtszakának idején részegen menne haza, ha szintén semmi dolgát el nem mulatná is, mindazonáltal Gazdáját, Gazda Aszszonyát vagy akármedly Tselédgyét káromolná, mutskolná, vagy akármi némü szokkal illetné is, az ollyasnak toties quoties büntetése légyen Rh. flor. 2. XXII. Art. Ha valamellyik Legény Gazdáját elhagyni szándékoznék, az ollyas nem a Hétnék közepén, vagy utolsó orában, hanem annak rendi szerint Vasárnap az ebéd felett jelentse meg, s minekutánna meg jelentette volna, tartozik még két hétig munkában maradni, és az Bútsu Heteket betölteni, ha pedig ez ellen tselekednék, büntetése légyen Rhflor. 1. XXIII. Art. Ha szintén valamely Legény a Bútsut Gazdájának illendőképpen megjelentette volna is, de ha történnék hogy Gazdájá azon Butsu Hetek alatt valami ollyas Nyavalyában esnék, melly miá is Mesterségét nem folytathatná, olly alkalmatossággal kéntelenítettik a Legény a Munkában megmaradni, míg Gazdájá valamennyire épülne és a Munkában elő mehetne, vagy pedig más Legényt a munkába állithatna: ha valamellyik ez ellen tselekszik, büntetése légyen ez, hogy se benn lévő fizetését Gazdájá ki adni ne tartozzék, se pedig a Czéhtol az ollyasnak Poszpert ne adassék. XXIV. Art. Ha valamellyik Legény Gazdájától elbutsuzni szándékozik, az ollyas meg ne merészellye, hogy más Mester Ember Legényét eltsalja vagy elidegenittse, hogy Gazdájának Munkájáról le mondjon és Sütőjét elhadgya akármi szín és praetextus alatt történnék is; ha valamellyik az ilyen dolgokban meg tapasztaltatik, büntetése légyen Rh. flor. 2. XXV. Art. Ha történnék, hogy valamely Mester Ember, kinek is magának Háza nem volna s Béres Házban laknék; de kényszerítették azon Házat elhagyni, az ollyasnak szabad légyen oly változásokban Ujj Sütő Házat érigálni, az elhagyandó Sütő Ház pediglen egészzen cassáltassék, de idegen Sütő Legénynek Ujj Sütő Házat errigálni szabad ne légyen. XXVI. Art. Ha valamely Mester Ember avagy Mester Legény akár ide való, akár idegen légyen az, a Tekintetes Nemes Magistratus által nekünk adott és confirmált ezen Articulusokat motskolná s gyalázná, az ollyas eo facto a Tekintetes Nemes Magistratusnak feladassék, és érdeme szerint convincáltassék.

XXVII. Art. Senki meg ne merészelve próbálni Semlyét, Semlye színü Kenyeret vagy tsak legkisebb Süteményt is akármi némü sütemény

légyen az, valami tsak a Semlye Sütőket illti, eladás végett sütni avagy árultatni se kisebb, se nagyobb árron a Czéhbeli 'Semlye Sütőkön kívül; ha valaki ez ellen tsekednék, akárki légyen is az, elsőben áruja Ispotály számára confiscaltassék, azután pedig toties quoties büntetése légyen Rhflor. 6. melynek is fele a Tekintetes Magistratusé, fele pedig a Czéhé légyen. Cujusmodi quidem Articuli cum Legibus Principatus, Municipalibus item hujus Civitatis Constitutionibus conformes reperiantur, in Incrementum item Publici Civitatis, et Principatus Locorumq. inprimis advicinantium, Privatorum item tam Emptorum, quam et ipsorum Magistrorum Panis Similaginei Pistorum vergere evniat, cedatque Commodo utili, decori Communitatum Opifices inter se ipsos Praescriptis seu Regulis Cehalibus per Magistros Ceharum regi, ac per haec Media de integritate omnium distrahendorum Publico provideri; pscriptos ideo Articulos ratos, gratos et acceptos habentes, Nostrum eisdem Consensum praebemus, pariter et assensum, ordinantes, ut ad Analogiam aliarum Artium Mechanicarum etiam Magistri Panis Similaginei Pistores in unam Confraternitatem, Ceham et Contubernium ad praescriptum eorundem Articulorum coalescant, Quos ut Regulas Contubernii tam Nos ipsi observabimus, quam per Magistros Panis Similaginei Pistores, alios item Universos Jurisdictioni Nostrae obnoxios sub poenis ibidem dictatis observari faciemus, prouti volumus et iubemus etiam Auctoritate Nostra Magistratuali, harum Nostrarum majori Sigillo pfatae Civitatis munitarum Literarum mediante. E Senatu Claudiopolitano Die 20-na febr. Anni Millesimi Septingentesimi Septuagesimi Septimi.')

CCCCII.

[1778.]

A kalaposok czéhszabályai.

Nos Samuel Páll Primarius, Sigismundus Nagy Radnotkfíji Regius Judices, Joannes Németi, Alexander Venitzei, Andreas Kolosvári, Michael Finta, Stephanus Telegdi, Antonius Andrási, Ladislaus Bayér, Sigismundus Pap Szathmári, Joannes Bertalan, et Sigismundus Hadadi, Senatores Liberae Regiaeque Civitatis Claudiopolis. Memoriae commendamus tenore Praesentium significantes quibus expedit universis et singulis: Quod Anno et Die Datarum Praesentium Nobis in Domo Nostra Praetoriali pro faciendo Causantibus Judicio moderativo ac directione Publicorum Civitatis praefatae negotiorum pro Tribunali sedentibus et constitutis, Honesti Cives et Inhabitatores praedictae Civitatis Magistri Petasarii Joannes Komprad, Philippus Kranz, et Martinus Forberger e medio reliquorum exurgentes proposuerunt, qualiter etsi per eosdem Petasarios in hac Civitate residentes pro necessitate non solius Civitatis; verum et advicinantium Circulorum manufacturis suis sufficienter provideretur, supponendo tamen

') A *zemlyés czéh* leveles ládájában levő könyv alaku *ereletiből*.

irregulares Petasarios Merces suas defectuosas integris eorundem Mercibus, non solum Emptores, sed et eosdem regulares nempe Opifices damnificari contingeret; Quorum excessibus, cum Ereptione Cehae, seu Contubernij Petasariorum in gremio Nostri in praesentiarum usque desiderati apprime obviaretur, Exhibuerunt Nobis certos Articulos seu Regulas et Praescripta, pleno petentes respectu, ut eadem tam nos ipsi observare, quam et per alios Jurisdictioni nostrae Civitatensi subiectos, ipsosque Magistros Petasarios universos pro Articulis Cehalibus observari facere velimus, tenoris infra-scripti: *I. Articulus.* Mivelhogy mindennémü Társaságnak bizonyos maga között való Elöljárója szokott lenni, a kitől a többi függ, hall és ért, azért hogy mindenek jobb móddal, szerrel, és rendtartással igazgattassanak, és helyesebben viseltessenek, a kalaposok Czéhában is egy Czéh Mester légyen, a kinél a Czéh ládája álljon, ezen Czéh Mester választása peniglen légyen esztendőnként Viz-Kereszt után való nap. *II. Art.* Inast négy esztendőre fogadjanak, és igen meg tudakozzák, hogy ne Jobbágy fiu, hanem tiszta ágyban született szabad személy, és igaz Nemzetből légyen az Mesterségre álló Inas, proba hetet négy hetet szolgáljon, az Mester ember is szegődetlen az Czéh hire nélkül tovább tartani meg ne merészelje, ha különben tselekednék, büntetése légyen Rhf. 2. *III. Art.* Az Inast mikor be akarják szegődtetni, úgy, ha valaki más egyéb dologért is a Czéhot ha be akarja gyűttetni, az összevgyülésért tégyen le Rhf. 1 és így minekutánna be adta volna születéséről és nemzettségéről való helyes és hiteles Testimoniumát, az Czéh előtt légyen beszegődtetése; melly beszegődtetésért tartozik a Czéhnek deponálni Rh. f. 3. *IV. Art.* Az Inas tartozik ura kárát eltávoztatni, és ha mit eszében vészen, urának bémondani, és így négy Esztendőket betsülettel bétöltvén, felszabadittassék; felszabadulása peniglen az Czéh előtt légyen, melly ezt is tartozik a Czéhnek deponálni Rhf. 6. *V. Art.* Edgy Tanuló Inasnál többet egy Mester embernek is egyszersmind tartani szabad ne legyen, mást is az után fogadni, míg négy Esztendők bé nem telnének, ha valamellyik Mester Ember ez ellen tselekednék, büntetése Rhf. 4. az Inas is tölle elvétessék. *VI. Art.* Ha valamellyik Mester Ember Fiát kívánná beszegődtetni az Czéhban, szintén annyit tartozik béfizetni, mint idegen; de a mi az szabadítását nézi, ha az Attyánál tanul s Mesterségét jól tudja, a mikoron tetszik, akkor szabadithatja; de ha más Mester embernél tanulna, tartozik két esztendőket szolgálni, hogyha peniglen az Attyánál inaskodnék, és Attyának halála történnék, ha tsak három hónapokat is tartozik más Mester Embernél szolgálni, ki is annak utánna annak rendi szerint az Czéh előtt felszabadítsa. *VII. Art.* Ha valamely idegen legény ide a Városra jőne, elsőben is magát az Czéh Mesternél megjelentse, ki is megvizsgálván, ha Czéhos helyen tanult-é, és hogy ha vagyon-é igaz Levele, vagy Pospertye, rendeljen nekie Műv-hellyt; de kantár helyen tanultnak négy hétnél tovább tsak egy Mester Ember is munkát ne adjon, úgy szintén annak se, a kinek igaz Pospertye nem volna; melly ellen ha ki tselekednék, tartozik az Czéhnek deponálni Rhf. 6. mint más betsületes Czéhokban is szokot lenni. Minthogy pediglen megtörténik az is, hogy az

Remekező Legény kantárkodott annak előtte, és Kantár Mester embernél dolgozott, tehát a mikor a Remekit kikéri, tartozzék az fellyebb irt 6. Rh. forintot a Czéhnek letenni, más kalapos Czéhnek 15-dik Articulusa szerint. *VIII. Art.* Ha valamelyik munkában lévő Mester Legény Gazdájának munkáját felhagyná, vagy munkájáról lemondana, az ollyas Legényt tsak egyik Mester ember is munkájában fogadni ne merészelje, mig három Honapot nem vándorlott volna; de ha Gazdája butsut adna, az ollyasnak akarmelyik is munkát adhat szabadoson, ha valamelyik Mester Ember ez ellen tselekednék, toties quoties büntetése légyen Rh. f. 4. *IX. Art.* Mint-hogy igen gyakran történik, hogy az Mester Emberek Legények dolgában szükölködnek, ez okon más Városokról feles költségekkel hozatnak Levél által Legényeket, mellyre nézve ilyen rend tartassék: Hogy a melly Mester Ember Levéllel Legényt akar magának más helyről hozatni, tehát az a Mester Ember először maga Levelit mutassa meg a Czéh Mesternek, és azzal subscribáltassa, s petsételtesse is meg, és úgy küldje el Legény után, a ki is elérkezhén, tartozzék magát először a Czéh Mesternek bejelenteni, annak hire nélkül edgyik Mester Ember is neki munkát ne adjon. Edgyik is a másik Legényét, Inassát, vagy tsak gyapju füsülőjét is el ne hitegesse, se el ne hivja; mert ha valamelyik az ollyas dolgokban tapasztaltatik, toties quoties büntetése legyen Rh. f. 8. *X. Art.* Hogy ha peniglen valamely Mester Legény illendő vándorlása után a Czéhban akarna állani, és itten a Városon megtelepedni, tartozik elsőben is magát a Czéh Mesternél megjelenteni, és minek előtte az Remek kiadodnék, tartozik esztendeig akármely Mester Embernél munkában maradni; bé töltvén esztendejét, s látván jó maga viselését, az Czéh is alkalmasnak esmervén, az Remeket kiadni tartozzék, melly Mester Remeke legyen: Dufflább kalapot kettőt, nyúl szörből edgyet minden hiba nélkül elkészitsen az Czéh Mester házánál két napok alatt, melly Remeket az Mester Emberek Fiai is elkészíteni tartoznak. *XI. Art.* Az Remekező Legény midőn Remekét az Czéhban bemutatván, és a Czéh is alkalmasnak látván, és helyesnek acceptálván, tartozik az idegen Czéh beállásért fizetni 30 ∞ harmintz Rhf. az Mester Ember fia Rhf. 15., hogyha peniglen Mester Ember Leányát vészi az itten telepedendő idegen Iffiu, Rhf. 20., de egyszersmind producalván Nemzettség és Tanuló Levelét, és így ha annak rendi szerint az Város Könyvében beíratatott, és magát hittel az Városhoz kötelezte, az Czéh is acceptálja. *XII. Art.* Ha szintén az Remekező Legénynek Remekében valami kis hiba találatnék is, mindazonáltal fellyebb 4 / négy Rh. ftnál ne büntettessék; hogyha penig olly nevezetes hibák találatnának, és semmire kellő volna, tartozzék még három esztendőket vándorlani, és Mesterségét jobban experiálni. *XIII. Art.* Hogy peniglen jobb jobb Mester emberek nevedednének, azért csak egyis akár Mester Ember gyermeke, akár idegen légyen, mig három esztendőket nem vándorlott, és idegen Miv-helyekben is nem experiált volna, az Czéhban ne acceptáltassék. *XIV. Art.* Az Czéhban álló Iffiu minekelőtte meg nem házasodnék, és négy esztendőket mint Mester Ember bé nem töltött volna, Inast tartani szabad ne légyen;

de Mester Legényt az mennyire szüksége lészen tarthat. *XV. Art.* Hogyha valamely más helységben megtelepedett Mester Ember itten magát incorporálni szándékoznék, az ollyas ugyan szintén ugy tartozik Nemzettség és Tanuló Levelét, nem külömben Remekét az Czéhnek bemutatni, de in paratis többel nem tartozik, mint egy Mester Ember Fia Rh. flor. 15. *XVI. Art.* Hogyha valamelyik Mester Ember felesége Özvegyen maradna, míg az Vra Nevét tisztességben viseli, az Mesterséget szabadon folytathatja, és se egyik, se másik Mester Ember az Legény tartásban ne gátolja, sőt egész segítséggel légyen, ugy, hogy ha Legénye nem volna, akár mellyik Mester Embertől is az Czéh Mester hírével elvétessék, és az Özvegy Aszszonynak adassék, de az angarialis feltétel pénzt az következő Punctum szerint letenni tartozik. *XVII. Art.* Hogy peniglen az Czéhnek kívántató vagy is történhető költségekre nézve valami fundussa lehessen, azért az Czéh Mester 1 Rh. f. büntetés alatt minden három holnapban Czéhot gyűjtsön, melly Gyűlésben is kiki ha panasza lészen, előadván az Czéh előtt, igazittassanak, az fellyebb említett okokra nézt peniglen minden Mester ember, angariatim 15 kr. le tenni köteleességinek tartsa, ugy szintén az Mesterség folytató Özvegy is; az külső helységekről incorporált Mester Ember pedig tsak felét, ugy mint annuatim Xr. 7^{1/2}. *XVIII. Art.* Hogy ha penig a Mester Emberek közül [kit Isten mindazonáltal eltávoztasson] valamelyik vagy paráznaságban, lopásban, gyilkosságban, vagy afféle nevezetes vétkekben elegyittené magát, és az ilyen dolgok által a Czéhot megrutittaná, nem külömben az több Mester embereknek is gyalázatot okozna, az olyas magát törvényes uton legitimálni tartozzék; hogy ha peniglen convineáltatik, eo facto az Czébol kiessék, avagy magát ujjonnan az Czéhban incorporáltassa. *XIX. Art.* Hogyha valaki az Czéh ellen kantárkodnék, nem akarván magát incorporáltatni, az ollyasnak Mive és Mivszere az T. Magistratus hírével az Tanáts Házhoz vitessék, és a miben a büntetés decernáltatik, fele az T. Magistratusé, fele az Czéhé légyen. *XX. Art.* Ezek után midőn az Várost és Vidéket kalapok dolgában elégségesen feltarthatjuk, senki se itt való; se idegen ide az Városra juh gyapjuból készített és három márvásoknál alább való árru kalapot az négy szabad Sokadalmakon kívül eladás végett ne hozzon, ne hozhasson, itten ne is árulhassa. Külömben ha valaki ez ellen tselekednék és megtapasztaltatik, az T. Magistratus erejével az ollyasnak akar itt való, akar idegen légyen, kalapjai elvétessenek, mellynek fele az T. Magistratusé, fele az Czéhé légyen. *XXI. Art.* Az Piatzra tsak egyik Mester Ember is kalapárulás végett se szolgálóját, se gyapju füstölőjét küldeni ne mérészellye, hanem vagy maga, felesége árulja, vagy Gyermekeit, Legényét, vagy Inassát küldgye, a ki ez ellen tselekeszik, toties quoties büntetése légyen Rh. f. 1. *XXII. Art.* Az Mester emberek közül tsak egyik is se maga, se más akárki légyen az áru mellett, egyik a másiknak vevőjét el ne hívja, árúyát ne gyalázza, hanem a Láto Mester megvisgálván kinek kinek munkáját, ha hiba találatik, annak rendi szerint büntetessék, a ki ez ellen tselekednék, toties quoties büntetése légyen. Rh. fl. 1. *XXIII. Art.* Ha történék, hogy az négy szabad Sokadalmakon ollyas Kalmárok érkez-

nének, kik is nyereségre vették, és más árujok nem volna Kalapnál, az áru-
lás ugyan szabad légyen az Sátorok végén vagy szélén, de az Mester Embe-
rek között árulni szabad ne légyen; de mindazonáltal akárki légyen is az,
az Látó pénzt tartozik le tenni, úgy mint Denar. 24. úgy az idegen Mester
Emberek is, e mellett peniglen tsak egyik Mester Ember is, akár hová való
légyen, sem az szabad Sokadalom nap előtt, se utána árúját ki ne rakja,
árulás végett ládáját meg se nyissa, különben ha tapasztaltatik, hogy el-
alkunná vagy el is adná, munkája elvétessék, mellynek fele az T. Magistra-
tusé, fele az Czéhé légyen. Hogy ha penig ezen le irt Articulusokon kívül
valamelly szükséges Punctum elmaradott volna, tehát az iránt az N. Szebeni
B. Czéh Articulussihoz kívánja magát ezen Czéh is alkalmaztatni, minthogy
közönségesen minden helységi béli betsületes Czéhok attól függenek.

Cujusmodi quidem Articuli, cum Legibus Principatus, Municipalibus
item hujus Civitatis Constitutionibus conformes reperiantur, in incremen-
tum item Publici, Civitatis et Principatus, Locorumque imprimis advicinan-
tium, Privatorum item tam emptorum, quam Opificum Petasariorum ver-
gere eveniat, cedatque commodo, utili, decori item Communitatum Opifices
inter seipsos Praescriptis seu Regulis Cehalibus per Magistros Ceharum
regi, per haecq. Media de integritate Manufacturarum Publico providere;
Praescriptos ideo Articulos, ratos, gratos, et acceptos habentes Nostrum
eisdem Consensum praebemus, pariter et assensum, ordinantes, ut ad Ana-
logiam aliarum Artium Mechanicarum Opifices in hac Civitate Petasarÿ in
unam Confraternitatem, Ceham et Contubernium ad praescriptum eorum-
dem Articulorum coalescant; Quos ut Regulas Contubernÿ tam Nos Ipsi
observabimus, quam per Opifices Petasarios, alios item universos Juris-
dictioni Nostrae obnoxios, sub paenis ibidem dictatis observari faciemus;
Prouti volumus, jubemus etiam Auctoritate Nostra Magistratuali harum
Nostrarum Majori Sigillo praefatae Civitatis munitarum Literarum medi-
ante. E Senatu Claudiopolitano, Die duodecima Mensis Januarii Anno
Domini Millesimo, Septingentesimo, Septuagesimo Octavô.

Extradat. per

Georgium Szathmári m. pr.

Substit. Cittis Claud. Ordin. Notarium.¹⁾

CCCHL.

[1778.]

A kegyesrendiek kolozsvári iskoláit, a tanítást és nevelést, az isteni tiszteletek tartását s
azokban való részvételt illető fejedelmi alapítványlevél.

Litterae Fundationales pro Parte Clericorum Regularium Scholarum Piarum
Claudiopoli constitutorum de anno 1778.

Nos Maria Theresia etc. etc. Memoriae commendamus tenore praesen-
tium nostro, augustorumque nostrorum Successorum nomine significantes

¹⁾ A kalapos czéh leveles ládájában levő eredetiből.

quibus expedit Universis. Quod nos in clementissimam considerationem summentes laudabile studium, quo Religiosus ordo Clericorum Regularium Pauperum matris Dei Scholarum Piarum per zelosam verbi divini praedicationem, et obsequia spiritualia, per eximiam item juventutis in litteris, et bonis moribus institutionem, in incrementum fidei Romano-Catholicae, ac in bonum publicum constanter fertur, nonnulla ejusdem individua cum omnibus Juribus, et Privilegiis per sedem Pontificiam Ordini in genere collatis, in quantum tamen in aliis ditionibus Nostris haereditariis recepta sunt, in Liberam Regiamque magni Nostri Transilvaniae Principatus Civitatem Claudiopolitanam introduci curaverimus, hisdem Templum Academicum cum omnibus sacris functionibus prout illas abolita societas Jesu antea exercuit, contulerimus, Scholas publicas respectu Litterarum humaniorum aequae ac omnium Philosophiae partium, necnon educationem juventutis tam in Convictu Nobilium vi alterius Benignae Resolutionis nostrae nomine *Collegii Regii Theresiani* insignito, quam in *Seminario S. Josephi* concrediderimus, illorum vero dotationem ita determinaverimus, ut pro victu uniuscujusque individui Centum floreni partim e pecuniis fundationalibus praememoratarum duarum domorum et Templi Academici, partim e Fundo Studiorum pendantur, pro aliis autem requisitis, et in remunerationem laborum incumbentium Rectori, qui et reliquis Clericis Regularibus praeest, et seorsive Collegio Regio Theresiano curam habet, aequae ac Regenti Seminarii S. Josephi singillatim Ducenti floreni, cuivis Subregenti, Administratori Templi Academici, Concionatori, item Logicae, Physicae, Matheseos, et Mechanicae aut aliarum altiorum Scientiarum fors adhuc introducendarum Professoribus Centum quinquaginta floreni, illis vero, qui scholas humaniores docent, item duobus individuis quibus Directio et Catechesis in schola Principali juxta Methodum Normalem introducta concredita est, seorsive Centum floreni obtingant, et summa e praemissis dimensis resultans Rectori pro congrua inter subordinata Individua Distributione e Fundo Studiorum administretur. Denique benigne annuimus, ut stipendia, quae in Templo Academico pro Missae sacrificiis offerentur, praedicto coetui Religioso ea lege cedant, ut *Primo* a singulo sacerdote menstruatim duo Missae sacrificia pro felici nostro, et augusti Romanorum Imperatoris Regimine, nec non Domus Austriacae incremento persolvantur. *Secundo*. Erogationes pro Cera, Vino, Hostiis et lotione atque reparatione linteorum ad Missae Sacrificium necessariorum in posterum e stipendiis praestentur, proinde rationibus circa fundum Templi reddendis, porro haud inferantur. *Tertio*. Non tantum dum Pater Provincialis ipse quaedam subjecta Claudiopoli existentia ad aliam domum Religiosam transferre vellet, verum etiam si Cancellaria Nostra Regia Aulica Transilvanica unius alteriusque subjecti ob revelantes rationes mutationem aut pro Scholis et administratione Collegii Regii Theresiani et Seminarii Multiplicationem individuorum desideraret, nullum subsidium pro expensis itinerariis e fundo Publico praetendi quaeat. *Quarto*. Patribus Franciscanis Claudiopoli existentibus in aliquam compensationem beneficiorum, quibus ante abolitam societatem

Jesu gavisī sunt, singulo anno aversionis quantum quinquaginta duorum florenorum sub Obligatione quavis hebdomada in Templo Academico duo Missae Sacrificia persolvendi pendatur, nec non in casu, quo plura Missae Sacrificia quam Clerici Regulares praestito tempore celebrare possent, cumulerentur, praedicti Franciscani erga consveta Stipendia in Subsidiū vocentur. Quemadmodum vero primarius scopus introductionis, et dotationis eo dirigitur, ut praedicti Clerici Regulares Scholarum Piarum tam Studia juxta regulas directivas in reliquis ditionibus Nostris haereditariis jam praescriptas, vel in posterum praescribendas excolant, quam animos juventutis solida Pietate et bonis moribus imbuant, ita earum erit: *Primo*. In Templo Academico conciones diebus Dominicis idioma Germanico et hungarico, festivis vero saltem hungarico dicere, nec non Catecheses ibidem juxta usum, qui ante abolitam Societatem Jesu vigit, celebrare. *Secundo*. Praeter sex Classes humaniores etiam Logicam, Metaphysicam, Physicam Mathesim Theoreticam, et Geometriam practicam, Mechanicam et Architecturam civilem docere, ad haec convictores Nobiles in Lingva Gallica, item horum et seminaristarum e numero illos, qui jam scholas Latinas frequentant, Linguae autem Germanicae ignari sunt, domi distinctis horis instruere, denique ad Munus Directoris et Catechetae in schola principali juxta Methodum Normalem Claudiopoli stabilita obeundum duo individua destinare: *Tertio*. Pater Rector individua sibi subordinata in duabus domibus pro educatione juventutis destinatis ita repartietur, ut praeter Regentem, quatuor Subregentes et Professores quatuor Classium humaniorum, quibus jam medio benigni Rescripti nostri de dato septimae Juny anni Millesimi Septingentesimi Sexti Officia Praefectorum delata sunt, etiam reliqui pro re nata disciplinae et moribus invigilare queant. *Quarto*. Tam in administratione Collegii Regii Theresiani et Seminarii S. Josephi, quam respectu Scholarum ordinationis, vel a Gubernio nostro Regio immediate vel per Directorem Universitatis intimandas exacte adimplebunt, nec non *Quinto* super perceptis et erogatis quoad praemissas duas domos item super conversione fundi pro Templo Academico excissi rationes debite instructas Singulo anno versus finem mensis Novembris Gubernio nostro Regio submittent. Haec proinde sunt Jura et obligationes, quas praedictis Clericis Regularibus Scholarum Piarum animo deliberato et de plenitudine Potestatis nostrae Regiae contulimus et praescripsimus, non dubitantes, quod nostri quoque in Regimine Successores praesentes benignas fundationales nostras inviolatas observare, et omnimode protegere, imo novis etiam favoribus augere admisuri sunt. Caeterum mandamus quorum interest aut intererit Universis, ut praesentem fundationem nostram in omni Casu ad amussim observare noverint, eidemque nulla ratione contravenire praesumant, aut alios quidpiam in obversum moliri permittant, quin imo pro Circumstantiarum exigentia, opera, auxilio et assistentia promptissime adesse, eandemque in omnibus Juribus, et praerogativis efficaciter manutenere, verbo, quidquid ad illius incrementum, Piaque huius intentionis nostrae consolidationem facere posse videbitur, conferre teneantur. In cujus rei

fidem firmitatemque perpetuam praesentes litteras nostras fundationales manu propria subscripsimus, sigilloque nostro pendente majori et autentico muniri fecimus. Datum in Civitate nostra Archi Ducali Vienna Austriae, Die Vigesima Sexta mensis augusti anno Domini 1778 Regnorum vero nostrorum 38-a.

Maria Theresia mpr.

Thadeus L. B. a Reischach.

Alexander Horvath.

B. Fundationales has biennio serius, quam Piaristae Claudopolim admissi fuissent, elargitas, desumsi ex ipso sic dicto *conceptu* harum litterarum in Archivo Exc. Cancellariae Trannico Aulicae sub Nro 1138. 1778 reperibili.¹⁾

CCCIV.

[1779.]

Décszi Kádár Mózes a kolozsvári ref. főtanodában német és görög nyelv, valamint szintén philosophia tanítására 2000 r. ft. alapítványt tesz.

Extractus Testamenti Spectabilis Domini Moysis quondam Kádár de Décs in ea parte, in qua Collegium Reformatum Claudopolitanum concernit.

2-do. Mivel Tanulásomnak continuatioja Tíz esztendőskoromtól fogva a kolozsvári Nemes Reformatum Collegiumban volt, meg kívánok emlékezni erről is, és jó Istenem kegyelméből vett Jovaimban adok vissza annak számára is Két Ezer Rhenens Forintokat oly véggel: Hogy annak interessének fele adattassék esztendőnként a fel állitando Német nyelvet Tanító Mester, vagy Professor mellett segittséggel leendő két Deáknak; a más fele pedig a Philosophiát és Görögöt tanító Praeseseknek, mind két helyre a rendes fizetésekön kívül, mely ordinarie járni szokott Alumniaul, hogy annál inkább mindenik maga hivatalyában azon jó Summa Alumnia által ösztönöztessék a szorgalmatosságra. Ezen czélmra elintézett Fundusom vagyön addig, míg minél hamarébb bátorságos helyre elocálhattya és akkor osztán azon Debitortól vejendő Obligatorijával a magáét fel válthattya, Vice Colonellus Ifjabb Mlgos Groff Bethlen Gergely Ur ő Nsgnál, a mint ezt ő Nsgnak in serie Contractualium fel jedzett Obligatorijája mutattya. etc. Küküllőváratt, Kis Aszszony Havának 11-dik Napján, Ezer Hét Száz Hetuen Kilenczedik esztendőben.

Dési Kádár Moses m. pr.²⁾

¹⁾ A m. tudom. akad. kéziratárában levő ily czimü gyűjteményből: „*Josephi C. Kemény Collectanea Diplomatico-Historica. Hungaricarum et Transilvanicarum.*“ Tomus Quartus. Viennae, Austriae 342—344. II.

²⁾ A kolozsvári ev. ref. főtanoda levéltárában levő hiteles másolatból.

CCCV.

[1782.]

Legfelsőbb elhatározás a kolozsvári r. katolikus és év. ref. papság dózma-ügyében.

Josephus Secundus etc.

Illustres, Reverendi etc.

Processu Causae Fiscii Nostri Regii Transsylvanici ut Actoris, contra et adversus Honorabilem Michaellem Benkő Capituli Ecclesiae Cathedralis Albo-Carolinensis Canonieum, et Ecclesiae Catholicae Claudiopolitanae Parochum, nec non prudentem et circumspectum Stephanum Pataki, Ecclesiae ejatis Helveticae Confessioni addictorum Curatorem, ratione munerum suorum Parochialis et Curatoratus ut Inctos, intuitu Decimarum e Territorio fatae Civitatis provenientium et in rationem praementionatarum Ecclesiarum hactenus perceptarum, coram foro Productionali suscitatae, abindeque ad Supremam Nostram Revisionem provocatae, Partium videlicet Allegationibus, Productis, et Responsis, penitus dispectis, matureque perpensis et ruminatis, latum Fori Productionalis Deliberatum approbandum, atque Inctos ab actione et acquisitione Fiscii absolvendos invenimus atque id ipsum determinamus.

Vestrum itaque erit Regii Nostri Gubernii, Supremam hanc Nostram Determinationem Partibus suo modo notam reddere, providereque, ut debitae mancipetur executioni. Quibus in reliquo etc

Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, die 16-a M. octobris Ao Dni 1782. Regnor. etc.

Josephus m. pr.

C. Franc. Eszterhazy.

Ad Mandatum etc. David Székely m. pr.

Somlyai m. pr. ¹⁾

CCCVI.

[1783.]

II. József föltételeken közössé teszi a Szent-Erzsébet-aggház használatát a r. katolikusok és reformált hitvallásnak között.

JOSEPHUS II. Dei Gratia Electus Romanorum Imperator semper Augustus, Germaniae, Hungariae et Bohemiae etc. Rex; Archidux Austriae, Dux Burgundiae, et Lotharingiae, Magnus Princeps Transilvaniae et Comes Siculorum etc.

Illustres, Reverende, Spectabiles, Magnifici, Generosi, Egregii, Pru-

¹⁾ Az erd. ndv. Cancell. levéltárában 1291., 1779. sz. a. levő *eredeti fogalmazványból*, az előadó Somlyai ndv. tanácsos volt, a ki a fogalmazványt saját kezével írta meg és alá. E kir. leirat az erdélyi főkormányshéknél 9423., 1782. sz. alatt tárgyalatott, értesítettvén a legfelsőbb kir. elhatározás felől a törvényes kir. tábla és a peres felek.

dentes item, ac Circumspecti, Fideles Nostri, sincere Nobis dilecti! Iis, quae circa Statum Xenodochii Claudiopolitani Catholici, medio Vestrae Informationis ddato 20-mae Junii a. c. No 5593. submissae, retulistis, ulterius ruminatis, differentiam ratione receptionis Reformatorum ad praefatum Xenodochium subversantem, ad analogiam benignissimae Nostrae quoad Xenodochii Marus-Vásárhelyiensis ddto 11. Septembris a. 1782. editae decisionis, clementer quoque determinandam invenimus, juxta quam ex charitate christiana, Religionumque receptarum unione et nexu, Aetholici quoque ad praefatum Xenodochium Claudiopolitanum recipiendi erunt, ea tamen ex praeallegatis Principiis profluente lege, ut Catholici etiam beneficiorum Xenodochii ibidem Reformati participes reddantur, ac in illud recipiantur; Caeterum cum ex anteactis observaverimus, fundationem hanc non ad solum pauperum intertentionem converti, verum alios quoque exinde participari, clementer una mandamus, ut Vos Gubernium Nostrum Regiam, habita reflexione ad Informationem sub 16. Martii 1779. et Nro 185 per Vos submissam, Planum elaborari curetis, qualiter fundatio haec pure et praecise in destinatum finem converti valeat, Nobis suo tempore pro altissima approbatione Nostra demisse substernendum. Vobis de reliquo Gratiâ Nostrâ Caesareo-Regia ac Principali benigne propensi manentes. Datum In Civitate Nostra Vienna Austriae, die Decima Sexta Julii, anni millesimi Septingentesimi octoagesimi tertii, Imperii Nostri Romani vigesimo, Regnorum vero Nostrorum haereditariorum tertio.

Comes Franciscus Eszterhazy mpr.

Ad Mandatum Sacrae Caesareae et Regiae Majestatis proprium.
Josephus Donath, mpra. ¹⁾

CCCVII.

[1783.]

Erdélyi udvari kancellariai előterjesztés s császári jóváhagyás a kolozsvári ágostai hitvallásnak dézmafizetési ügyében.

a) Sacratissima Majestas!

Pastore Augustanae Confessionis Claudiopolitano coram Majestate Vestra Sacratissima supplicante, ut provenientes a Religionis suae Asseclis Decimae ipsi administrandi clementissimè assignarentur, Preces illius cum altissima signatura exmissae et isthic advolutae eo cum mandato Gubernio

¹⁾ Az orsz. levélt. erdélyi osztályában [1783., 6653. sz. a.] levő eredetiből.

communicabantur, ut auditis super petito iis, quorum interest, informationem adjecta opinione submittat.

Gubernium audito Magistratu Claudiopolitano, Informationem ejusdem una cum declaratione Parochorum Catholici et Reformati in advoluto submitisit ea cum opinione, quod ex adductis per memoratos Parochos argumentis, iidem in perceptione Decimarum ab Evangelicis quoque provenientium, excluso Parcho Evangelico, in posterum etiam manutenendi sint.

Votum. ¹⁾

Argumenta, quibus Parochi Catholicus et Reformatus provenientes ab Augustanae Confessionis Asseclis Decimas sibi competere evincunt, sequentia sunt:

1-o. Quia ipsi Decimas e Territorio Claudiopolitano non simpliciter jure communi Parochiano, sed speciali Jure, videlicet virtute Donationarium ipsis per Principes Joannem Secundum et Gabrielem Bethlen elargitarum possideant.

2-o. Quia in possessorio eorundem per Altissimam quoque Majestatis Vestrae Decisionem sub 16-a octobris anni proxime praeteriti emanatam, vigore cujus ab actione et acquisitione Fisci Regii absoluti sunt, confirmati exstiterunt. Denique —

3-o. Quia Religio Evangelica Anno 1695. iis sub Conditionibus in Civitatem Claudiopolitanam recepta est, ut Pastorem suum stipendiis privatis alant, publicos autem Ecclesiarum proventus et fundos ne attingant, neque in posterum praetendant, quibus conditionibus Natio quoque Saxonica cum Pastoribus suis et Superintendente subscripsit.

Cum itaque argumenta ita sint comparata, ut proprietatem Decimarum vel ab ipsis Evangelicis in Territorio Claudiopolitano provenientium Parcho Catholico et Reformato indubie asserant, Cancellaria haec obsequentissima, penes acclusionem Altissimae Decisionis sub praeallegato dato emanatae, Pastoris Evangelici petito haud deferendum, verum Parochos Catholicum et Reformatum in proprietate Decimarum harum manutenendos existimet.

Quod tamen Altissimae Decisioni de genu substernitur:

Balról oldalvást: Opinionem Cancellariae approbo.

Josephus m. pr.

C. Franciscus Eszterhazy m. pr.

Josephus Donath m. pr. ²⁾

Viennae, die 8-a octobris 1783.

¹⁾ *Oldalvást írva:* Sub Praesidio: Cancellarii Com. ab Eszterházy. *Praesentibus:* Vice Cancellario Com. a Banffy, Consiliariis Aulicis ab Horváth, a Donath Ref.

²⁾ Az erd. udv. kancell. levéltárában [2015., 1189. sz. a.] levő *eredeti*ből.

Erdélyi udv. kancellariai leirat az elölbbi ügyben.

b) Sacratissimae Caes. Reg. et Apostolicae Mattis Dni Dni Nostri Clementissimi nomine, Regio in Magno Principatu Transylvaniae Gubernio intimandum.

Informatione praeclaudati R. Gubernii, circa supplicatam per pastorem Augustanae Confessionis Claudiopolitanum a religionis suae Asseclis decimarum sibi fiendam assignationem, ddtj 18-vae Sept. a. c. nro 7028 submissa, Ssae suae Matti demisse relata, Eadem Altissima in consequentiam depromptae ejusdem R. Gubernii opinionis, parochos Catholicum aequae ac Reformatum in proprietate Decimarum e territorio Claudiopolitano provenientium sibi jure donationalium et confirmationalium Regiarum competentium ultro manuteneri, Ministrum Augustanae confessioni addictum vero, ab omni ad illas formanda praetensione amoveri jussit. Altefata sua Mattas in reliquo etc. Datum Viennae, Austriae die 22. octobr. 1783.

C. Franciscus Eszterhazy.

Joseph. Donath.¹⁾

. CCCVIII.

[1784.]

II. József császár orvosló kir. leirata az unitáriusok sérelmei tárgyában.

JOSEPHUS II-dus etc. Illustres, Reverende etc. Informationibus Vestris circa momenta Gravaminum Universorum in Magno Principatu nostro Transylvaniae existentium Unitariorum, sub 19-a Januarii et 11-a Junii a. c. submissis, in eo potissimum subsistentium, quod nimirum:

1-o Templum ipsorum Claudiopolitanum in Foro majori situm scholaeque in veteri arce constituta, cum universis beneficiis tam Privilegialiter possessis, quam proprio ipsorum aere acquisitis A. 1716. adempta, Catholicisque transposita fuerit, nulla ad iteratas quoque eorum preces obtenta bonificatione.

2-o. Quod Clerus Unitariorum Claudiopolitanus et Schola, Decimarum praestationi subjiciantur, quae partim Plebano Catholico, partim Ecclesiae Reformatae cedunt, —

3-o. Quod ex Xenodochio Claudiopolitano excludantur, —

4-o. Quod in aliquibus locis beneficia ipsorum Parochialia pedetentim adeo occupata sint, ut ministri ipsorum vix subsistere possint.

5-o. Quod Telonium lignationis Studentium Scholae Thordensis, quo antehac una cum Reformatis gaudebant, in rationem Ludimagistri catholici ademptum sit, —

6-o. Quod dum de negotio quatuor receptarum Religionum agitur, ipsi in consultationem non adhibeantur, —

¹⁾ Az erd. udvari kancell. levéltárában [2015., 1783. sz. a.] levő eredetiből.

7-o. Quod e foundationibus per piae memoriae Augustissimum Genitricem nostram pro A catholicis excludantur, — Denique —

8-o. Quod contra Leges Patrias et Altissimas Resolutiones ad Officia Provincialia nec candidentur, nec promoveantur — Nobis demisse relatis, ruminatis et perpensis, clementer resolvere dignati sumus :

Ad 1-um. Cum perhibente Informatione Vestra, nec ex actis Gubernialibus, nec Thesaurarialibus elici possit : num praefatis Unitariis in vicem transpositi Catholicis Templi, et Scholae Claudiopolitanae, bonificatio praestita fuerit? clementer annuimus, ut hoc titulo appromissi quinque mille Hungar. floreni, ea conditione supplicantibus ab aerario nostro Regio exolvantur, ut si casu quo eveniret, summam hanc aliquando exolutam fuisse, Camerae nostrae Aulicae regressus hanc denuo recuperandi, in salvo relinquatur.

Ad 2-um. Fundi per Clerum et Scholas Unitariorum Claudiopoli possessi, prout perhibentur, Civiles, consequenter Decimationi obnoxii, a praestatione Decimarum quidem eximi nequeunt, clementer attamen admittimus, ut ab hac Decimarum praestatione Ministri ipsorum ad curam animarum ibidem necessarii, in tantum, in quantum fundi per eos possessi, Portionem Canonicam non superarent, eximantur.

Ad 3-m. Quod receptionem Unitariorum ad Xenodochia Claudiopolitana, medio benigni nostri Rescripti Regii ddo 16-ae Julii 1783. abunde cautum jam est, adeoque gravamen hoc sponte corrui.

Ad 4-tum. Quod beneficia illorum Parochialia in nonnullis locis, antiquioribus temporibus occupata, attinet: negari quidem nequit, in Transsilvaniae Principatu praeteritis duobus saeculis, aliis quoque in Transsilvania receptis Religionibus similia evenisse praejudicia, ne proinde aliis receptae Religionis asseclis, ex hoc Capite contra ipsos etiam Unitarios querulandi, et innumeris litigiis ansa praebeatur; Unitarios cum praetensionibus suis, quas seu erga Catholicos, seu Reformatos formant, penitus amoveri volumus, tanto quidem magis, quod benigna nostra Intentio per Introductionem Christianae Tolerantiae, nequaquam eo vergat, ut per hanc acta antiquiorum temporum refricentur, antiquae Principum et Statuum constitutiones evellantur, verum ut compositis ad Unionem animis, quivis Religionem, quam profitetur, juxta ductum conscientiae suae exercere possit, atque exinde magis magisque amor proximi disseminetur.

Ad 5-tum. Quod lignationis Telonium Thordae amissum respicit: siquidem epocha ademptionis hujus beneficii, testante Informatione Vestra, elici nequeat, clarum interim sit, lignationem hanc authore Praetore in Catholicos fuisse translatam, adeoque per hos bona fide possideri: supplicantes eo inviari volumus, ut jus suum, quod se habere autumant, via pariter legibus praescripta quaerant, et sic demum se in Dominium illius authore Praetore reponi curent.

Ad 6-um. Cum benigna ordinatione nostra ddo 24-ae Aprilis 1784. abunde cautum habeatur, ut ad introducendam in Transsilvaniae Principatu

Studiorum uniformitatem ex parte quoque Unitariorum Commissarii adhibeantur, punctum hoc quaerelarum per se cessat.

Ad 7-um. Quod receptionem Unitariorum Juvenum ad fundationes per piae recordationis gloriose Regnantem Genitricem Nostram pro Aca-tholicis in Goldbergiano factas attinet, clementer annuimus, ut stipendii hujus inposterum etiam Unitarii, dummodo necessariis qualitatibus praediti fuerint, participes reddantur, aequaliterque cum caeteris receptarum Religionum asseclis ad beneficia haec assumantur. Denique —

Ad 8-um. Ratione applicationis Unitariorum ad Officia Provincialia, ordinatione nostra ddto 22-ae octobr. a. c. abunde prospectum jam esse, ut exerente occasione Unitariorum in Candidationibus ratio habeatur, eo solum dicti Supplices inviandi, ut si in futurum applicationem suam consequi velint, minora amplectendo Officia ad majora per sedulam sui applicationem et benemerendi studium viam sibi sternere studeant.

Vestrum proinde erit benignam hanc Resolutionem nostram Supplicantibus pro sua directione significare. Quibus de reliquo Gratia nostra Caeso-Regia ac Principali benigne propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 14-a mensis Augusti, Anno Dni 1784. Imperii Nostri etc.¹⁾

CCCIX.

[1789.]

A Kolozsváratt kereskedés végett lakó görög vallásnak imaház építhetése iránti kérvénye kir. biztos gróf Teleki Ádámhoz.

Nagy szívbeli fájdalommal és keseredet Lélekkel érezzük közönségesen, a kik Kolosvárátt Görög valláson levők, Kereskedés végett itten lakunk, hogy a Templomnak nem léte mián, szokott isteni tiszteletünket nem tehettyük, vagy ha tésszük is, az Templomnak távolléte mián Esztendőt által kétszer, legfeljebb háromszornál többször nem tehettyük, mely valamint minékünk fájdalmas, és keserves, szintén olyan az utazoknak, és családainknak, a kik bizonyos napokig itten Kolosvárátt megtelepedvén, magok szokott isteni tiszteleteket az Templom nem léte mián nem követhetik. Éppen e vala az oka annak is, hogy a közelebb mult Esztendőben Ellenség torkából kiszármazott Bojérok is nem lévén szívbeli fohászkodásokat hol kiönteni, kéntelenitettek az Templom kedviért nagy veszedelmekre hazájok felé vissza menni; mely szívbeli fájdalom, és istenhez valo buzgo indulat ösztönözött bennünket arra, hogy közönséges akaratból a váron kívül magunknak, egy *Oraculumnak* [iggy] készítése a Felséges kirallyi kegyelmes rendelések szerint, meg vagyon ugyan engedtetve, ollyformán

¹⁾ Az erd. udv. kancellaria levéltárában [1784. évi 1459. sz. alatt] levő *eredeti fogalmazványból*, mely aug. 21. küldetett le az erd. kir. kormányzóckhoz. A kir. leirat egészen a kancellariai előadáson alapul, melyet a császár így fogadott el: „Opinionem Cancellariae approbo: Josephus m. pr.“

tudniillik, hogyha az Collecta vagy a Portiozó népnek enervatioja nélkül megeshetik; tehát mi is ezen szándéknak tellyesítésére nem valamelly Collectából, vagy valamelly Portiozó népnek enervatiojával, hanem a tulajdon magunk költségünkben tehetségünk szerint kívánván magunknak egy *Oraculumot* [igy] csináltatni, és abban Papot tartani, az holott a mi isteni tiszteletünket végben vihessük mind mi, mind pedig az itten utazók, és Cselédeink, úgy az Ellenség torkából kiszármazandó Boérok is, a kik magok is ezen Templom nélkül való állapotunkat nagy fájdalommal szemlélvén, ígérték, hogy ezen szándéknak és Czélnak végbevételében segítségül lésszenek. Melly végre nagy alázatossággal, és nagy szívbeli keserűséggel bátorzkodunk Excellentiád kegyelmességéhez folyamodni, instálván Excellentiádat alázatosan azon, hogy méltóztassék ezen jora igyekező szándékunkat maga kegyelmes Gratiája szerint felsegíteni, megtekintvén azt, hogy melly nagy dolog légyen egy Keresztény Embernek maga isteni tiszteletét nem gyakorolhatni, melly szerint méltóztassék kegyelmesen megengedni, hogy magunknak a váron kívül egy *Oraculumot* [igy] építtessünk, az holott a mi szokott isteni tiszteletünket annál bátrabban és szabadosabban gyakorolhassuk, melly velünk tejendő kegyelmes Gratiáját Excellentiádnak életünk fogytáig meghálálni el nem mulattyük, s egyzersmind pedig az iránt tejendő kegyelmes Resolutioját midőn Excellentiádnak nagy alázatossággal elvárnok, állandó tisztelettel maradtunk Excellentiádnak

alázatos szolgálai

Kolosváratt kereskedés végett lako Görögök
Jonatyi Mufrodin, és Kosztandin János.¹⁾

CCCX.

[1790.]

A kolozsvári Szent Ferencz-rend és Seminarium Helly-alapítványlevele.

Hof-Decret ddto 9. decembr. 1790. Hof Nro ¹⁴⁸⁵⁰/₁₇₃₄ Gubern. Nro ⁷⁷/₂

Auf das Geistliche Commissions Protocoll vom 12-ten Sept. l. J. wird dem k. Gubernio ad Nrum ⁷⁹⁸³/₄₈₀ in Ansehung der von dem verstorbenen Belezny-schen Hussaren Rittmeister Johann Helly dem Klausenburger Franciscaner Convent gegen monatliche Ablesung einer heiligen Messe vermachten pii Legati pr. 120 fl. mit Rückschlus der Beylagen zur weitem Bescheidung der hierwegen bittlich einkommennen dortländigen Franciscaner Provincialen Nazarius Slama erwiedert: der k. k. Hof-Kriegsrath habe bereits die Verfügung getroffen, dass von den Invaliden-Amt das erstgedachte Capital v. 120 fl. mittelst einer abzuschreibenden Banco Oblig

¹⁾ Az *országos levéltár* erdélyi osztályában [1789. évi 8222. szám alatt levő] kelet nélküli *eredetiből*.

gation zurückgestellt, und davon der Interesse-Betrag, so weit solcher für das vorerwähnte Franciscaner Convent zu Klausenburg ausständig ist, in das hiesige Kriegs-Zahlamt abgeführt werde, damit sodann die Obligation ad Depositum genommen. der Interesse-Betrag aber für die besagte Franciscaner bei der Hermannstädter Königs-Casse angewiesen werden könne, welchem zur künftigen Behebung der Interesse von der neuen Bank Obligation eine Interesse-Anweisung verabfolgt werden wird.

Da es sich aber bei dieser Gelegenheit aus den Vorakten v. J. 1749. veroffenbart hat, dasz nach der Disposition des in der Rede begriffenen abgelebten Rittmeisters Helly ein Betrag von 400 fl. für das Seminarium S. Josephi in Klausenburg mittelst der abfallenden Interessen, auf ein Kapital v. 600 fl. mit der Verbindlichkeit zu ergänzen gewesen ist, dasz die Zinsen dem Seminario gegen Einlegung des Stiftbriefes und Unterhaltung eines studirenden Seminaristen hinausgegeben werden sollen, diese Willensmeinung des Erblassers hingegen bis anher aus der Ursache unterblieben ist; weil der Regent des Seminariums P. Johannes von der damals bestandenen Jesuiten Societät, den im Jahr 1750. von Hof-Kriegs-Rath erhaltenen Auftrag wegen Einlegung des Stiftbriefes nicht vollzogen hat, so hat das Königl. Gubernium die Einleitung dahin zu treffen, dasz von der in die Stelle des Klausenburger Seminariums eingetretenen Geistlichen Filial-Commission, der den Willen des Testatoris angemessene Stiftbrief eingelegt werde, welcher sodann anher einzubegleiten seyn wird, damit die Berichtigung des diesfälligen Kapitals und der Zinsen auf die nämliche Art, wie es mit obberührten 120 fl. geschieht, durch Behörde veranlasst werden könne.¹⁾

CCCXI.

[1791.]

Felső Magyar Zsúki Zsúki László adománylevele a kolozsvári unitárius főtanoda [Collegium] részére.

Én Felső Magyar Suki Suki László Adom tudtokra és örök emlékeztetekre mindeneknek, a kiknek illik, mostaniaknak és jövődöbélieknek; Látván és tapasztalván is Én valósággal aztat, hogy ezelőtti mostoha üdökben ezen Nemes Hazában Törvényesen bevétetett Unitaria Valláson lévő egész Közönségünk, nevezetesen penig Kolosvár Várossában volt, és mostan is lévő Unitarium Collegiumunk, mellynek jó állapotban valo léte az egész Közönség meg maradására el multhatatlanul szükséges, mindenféle Jovaiból ugy annyira kifordult, hogy annak még csak Elöljáróit is, Rectorait, Professorait, és Felsőbb s Alsobb Tanitojit Közönségünk tsaknem szüntelen valo Koldulással s collectázással kentelenitetett igen tsekélyül tartani és táplálni, eleitől fogva valo czélom és szándékom az volt, hogy ha

¹⁾ *Mike Sándor eredetiről vett másolatából.* Látható: az orsz. levélt. erdélyi osztályában: „Liber Benignar. Resolutionum Regiarum Anni 1790.“ 1044–1046 ll.

az Ur Isten gyenge ügyekeztemet meg áldgya, tehát nevezett Közönségünk és abban nevezetesen az említett Kolosvári Collegium számára egy olly állandó Fundust adgyak es hadgyak, melly után valo Jövedelemből azon Collegium ne tsak jó karban és állapotban helyhezttathassék, hanem ez után is annak dolga jobb moddal folytathassék s Elöl-Járóinak, Rectorainak, Professorainak és felsőbb s alsobb Tanittojinak illendő jutalmak ugy ki potoltathassék, hogy magok kötelességeknak szorgalmatason s hasznosan meg felelhessenek; Ebbéli czélomnak tökéletességére penig legg jobb és állandobb modnak látván azt, ha azon Tőke pénzeimet, hátra és fizetetlen lévő Usorájokkal edgyütt, mellyeket az Ur Istennek áldásából gyenge ügyekeztem által igasságoson ekediglen szereztem, és külön külön helyekre költsönben, az arrol adott s kezemnél lévő kötelező Levelek mellett külömbb külömbb üdőkben ki adtam, az említett Közönségnek és Collegiumnak valósággal által adom, erre nézve tellyes reménsséggel lévén engemet szerető s jovaival eddigis megh áldott jó Istenemnek azon irgalmas gondviselése iránt, hogy ezutánra is töllem áldását eő Felsége meg nem vonnya, hanem állapotom szerént valo tápláltatásomra s egyéb szükségeim ki-potlására meg kívántato javait velem meg szünés nélkül közli, Istenem kegyelmességéből valamint egészséges testel, ugy hasonlolog ép és jozan elmével lévén, meg másolhatattlanul meg határozttam magamban, hogy minden ez mai napig szerzett, és ki-adott Tőke pénzeimet, s azoknak hátra lévő Usorájokat említett Közönségünknek, nevezetesen penig a nevezett Kolosvári Unitarium Collegiumnak, a fennebb meg irt végre valósággal és örökösön által adgyam, keze és birtoka alá botsássam, a mint hogy mind azokat czennel valósággal és örökösön által is adom, keze és birtoka alá botsátom; által adván egyszersmind, ennek változhatattlanul valo állandóságára az azokrol költ minden kötelező leveleket is edgyütt, minekutánna külön külön mindenikre ezen valóságos által-adást reá irtam volna, tulajdon kezemmel irott és meg petsételt Regestrum mellett, Közönségünk Püspökjének Tiszteletes Lázár István es a Consistorium edgyik Tagjának Bartha Moyses Uraiméknak, ilyen feltételek alatt:

Elsőben: Hogy valamint magamnak azon Tőke pénzekhez mai naptól fogva semmi egyéb just fenn nem tartok, hanem a mi alább a 4-ik Czikelyben meg lészén irva, ugy annyival inkább, halálom után semmi nével nevezendő maradékaimnak is azokhoz semmi Jussok és legkissebb szavak se lehessen, s ne is légyen; hanem örökösön és meg-változhatattlanul légyenek az említett Közönségé és Collegiumé, örökös fundusul.

Másodszor: A mi Usora azon Tőke pénzek után az adosoknál fizetetlenül vagyon, az szorgalmatason, és a mennyiben az üdő engedi, haladék nélkül fel-szedettessék és mint valóságos Tőke pénz az által-adottaknak szaporítására jó és bátorságos helyre törvényes Usorára kiadattassék; sőt —

Harmadszor: Magok is az által adott Tőke pénzek ollyan helyekről, az hol egész bátorságban nintsenek, fel vétettessenek és elégséges bátorságos helyre adassanak ki.

Negyedszor: A Tőke pénzek folylo Usoráját minden Esztendőben, min-

den Adossokon, és minden tekintet nélkül Isten és Emberek előtt tartozó szoros Számadás terhe alatt köteleztettnék az irt Közönség és Collegium Elöljárói bé szedni, és míg az Ur Istennek tettik engemet éltetni, [mivel addig az ezen folyó Usorák iránt való rendelést, tellyesen és tökéletesen magamnak tartom], a hová én fogom rendelni, oda költeni vagy fordítani s erről én-nékem igasságosan mindenkor számoldolni s számadoltatni.

Ötödczer : A Tőke pénzekhez pedig semmi szin és tekintet alatt, és semminémű szükségben úgy nyulni szabad nem lészen, hogy azok el-kellyenek, hanem örökös Fundusul állandoul megmaradgyanak, és tsak rendes és törvényes Usorája azoknak fordittassék halálom utánis a nevezett Collegium szükségeire, a mi pedig ezektől még maradna Esztendőnként, azzal mindenkor a Tőke pénz neveltessék.

Hatodczor : Az ezen pénz Administratora és Perceptora, valamint kétségkívül egyéb Fundusokra nézve is Számadás alatt vagyon, úgy erről is minden Esztendőben mulhatatlanul igasságosan számoltattassék.

Hetedczor : Hogy azon Rendelésem, melynél fogva azt akarom, hogy a Tőke pénzek semmi némű szükségben el ne kellyenek, hanem örökös Fundusul maradgyanak, halálom utánra is nagyobb bátorságban helyezettessék, halálom történtével igaz lelki ismérte szerént való kötelessége lészen Közönségünk akkori Püspökjének legelsőben akkor esendő Közönséges Synat alkalmatosságával ezen dolgot nem csak azok előtt, a kik előtt illik, közönségesse tenni, hanem hogy az egész Fő Consistorium ezen dologra annál is jobban vigyázhasson, ezen Levelemet, és a Tőke pénznek s annak Usorájának mennyiségét közönséges Protocollumába is a Consistoriumnak egészszen bé tétetni.

Mellynek nagyobb bizonyosságára, és állandóságára nézve, valamint ezen által-ado és ajándékozó Donationalis Levelemet egészszen tulajdon kezimmel irtam; úgy esztet Nevemnek alája való írásával is, és szokott Petsétemmel erősíttem. Felső Magyar Sukon magam Házonnál Bőjtelő Havának 14-ik Napján 1791-dik Esztendőben.

Felső Magyar Suki Suki László m. pr ¹⁾ (P. H.)

CCCXII.

[1791.]

Felső Magyar Zsúki Zsuki László pótllék adományáról kelt levele a kolozsvári unitárius főtanoda [Collegium] részére.

Alább irt jelentem a kiknek illik, mostaniaknak és jövendőbélieknek ezen levelem által: Ez folyó 1791-dik Esztendőben Bőjtelő Havának 14-ik Napján, más ezen dologról költ levelem által az ottan megirt okokból és

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

feltételek alatt adván által, és valósággal és örökös fundussul, örökös Jussal és meg másolhatatlanul ajándékozván, az azokról költ kötelező leveleknek, minek utánna mindenikre, ezen által adást külön külön fel irtam volna, által adásom mellett az Unitaria Valláson valo Közönségnek, nevezetesen penig a kolosvári Unitarium Collegiumnak, külömb külömb helyekre kiadott és mind edgyütt 26405. az az Huszan Hat Ezer Négy Száz Öt Magyar Forintokra és 20 ∞ Husz pénzre menő Tőke pénzemet, az erről költ Donationalis és által ado levelemnek negyedik pontyában, ezen illyetén modon által adott és ajándékozott Tőke pénznek Usorája iránt életemig a rendelést magamnak tartottam volt, de hogy ezzel minden Esztendőben ne bajoskodgyam, az iránt valo rendelésemet ezekben tészem meg:

1-sőben. Szoktam volt eddig minden Esztendőben 'Suki Malmain hasznának Hetedrészét az említett kolosvári Unitarium Collegium szükségai potlásúra engedni és adni, mellynek beszoigáltatása mivel mind két részről alkalmatlanság nélkül nem volt, azért ennek el távoztatása végett az által adott Tőke pénznek Interesséből azon Malombeli haszon helyett hagyok Esztendőnként 500 az az Öt Száz Magyar forintokat, ugy, hogy az minden Esztendőben a Collegium szükségere, nevezetesen a Professorok fizetésére fordíthatthassék, maradván e szerént nálam a Malmoknak egész, és így eddig a Collegiumnak járni szokott hetedrész jövedelme is.

2-szor. Még néhai 'Suki János Bátyámrol réám szállott adosságaiból fizetetlenül lévén, mellyet usorázni tartozom, 4324. az az Négy Ezer Három Száz Huszon Négy Mforint és 61 az az Hatvan Egy pénz, hogy ennek bé szolgáztatásával minden Esztendőben magam ne bajoskodgyam, tehát az a tetszesem és rendelésem, hogy mivel külömbenn is aztat Kolosyarott kell befizetni, míg a Tőke pénzt meg fizetem, az is Esztendőnként az arról valo jendezés [*igj*] szerént az által adott Tőke pénz Usorájából fizettessék, ugy pedig, hogy én azért legkisebb alkalmatlanságot se szenvedgyek.

3-szor. Mivel ezen által adott Tőke pénz dolgának folytatását s Usorájának beszédését s rendelésem szerént valo igazíttását biztam Tiszteletes Püspök Lázár István és Consistorialis Adssessor Bartha Moyses Uraimékra, míg az Ur Isten engemet és eő kegyelmeket élteti, addig ugyan azon Usorából, hagyok hogy két egyenlő részekre osszák eő kegyelmeknek Száz az az Száz Mforintokat, tartozván e szerént eő kegyelmek is minden Esztendőnek kezdetével demonstratiot tenni, énnékem halálom történtével a Venerabile Generale Consistoriumnak is, hogy folytattatott ezen rendelésem mellet ezen dolog, aztat hitelesen megmutatni.

4-szer. A mi ezen feltételektől meg marad, az fordíttassék minden Esztendőben Tőke pénzé, és hiremmel s nevem alatt mint Tőke pénz költsönben elégséges bátorságu helyre adassék ki, ugy mindazonáltal, hogy minekutánna az Ur Isten engemet e világbol magához venni méltoztatik, az illyetén modon nevedő Tőke pénz is, mint az által adottnak accessoriuma, légyen az említett végre örökös fundusul.

Melly illyetén rendelésemet jövendőbeli bizonyiságnak okáért Nevem-

nek alája valo írásával is és szokott pecsétemmel erősíttem. Felső Magyar 'Suki Házomnál 26-a Aprilis 1791.

(P. H.) Felső Magyar 'Suki 'Suki László mpr.¹⁾

CCCXIII.

[1792.]

Felső Magyar-Zsúki Zsúki László végrendelete a kolozsvári unitárius főtanoda [Collegium] részére.

Az Urnak Nevében!

Én Felső Magyar 'Suki 'Suki László, jelentem és adom tudtokra mindeneknek a kiknek illik, mostaniaknak és jövődöbelieknek: Nékem eleitől fogva czélom és szándékom az volt, hogy a Mindenhato Ur Isten csekélly ügyekezetemet meg áldván, valami Keresményem a szerént lészen, az iránt olly rendelést tégyek, hogy holtom utánra tudódgyék mit kellessék azokkal tselekedni, és azoknak kikre mennyi mértékben s mi formán szállani: Azért jól lehet légyek Szent Istenem Kegyelmességéből, még mostan azon állapotban, melly szerint mind eltölt Esztendeimre s mind Istentől engedtetett tartos egésségemre nézve, az emberi élet rendes határához képest, remélhetek még magamnak Isten jovoltából számos Esztendőket, de mindazonáltal méltó gondolóra vévén a gyakorta megtörtént változásnak reám is kiterjedhető azon mivoltát, melly eddig is sokakkal e világi életeket annak frissességében s épségében cseréltette fel véletlen halállal; tehát minden továbbra valo halasztás nélkül, mivel az Ur Isten engemet áldásaival szeretett, úgy mostan is nem tsak egésséges testel, hanem ép és jozan elmével is meg áldot, illetén állapotomban önként valo szabad jo akaratombol, kívántam megtenni s ine valósággal meg is tészem Isten áldásából halálommal maradando mindennemű kereset Jovaim iránt utolsó változhatatlan rendélésemet, a következőkben.

Elsőben: A melly ingó jók Néhai Édes Atyám 'Suki László ur halálával reám maradtanak, bátor azok igen keveset értenek, még is azoknak potlására Néhai Kedves Testvérem 'Suki Theresia életében Széplaki P. Horváth Ferenczné Aszonyom Két Gyermekeinek, vagy ha tsak edgyik maradna is meg közüllök, annak halálommal maradando Ingo Jovaimbol hagyok 4000 az az Négy Ezer Magyar forintokat, több akár mi nével nevezendő Ingo Jovaim penig, valamellyek ide valo Felső 'Suki és chez tartozo tsak Fiat illető Joszagomban találtnak, ide értvén az akkor földben lejendő Vetések és egyéb Joszág függő jövedelmeit is, legyenek az ezen Hazában Törvényesen bevett Unitaria Valláson lévő Közönségé, nevezetesen penig abban a Kolosvár Szabad Királlyi Varossában lévő Unitarium Collegiumé, mellyet úgy rendelek, hogy halálom történvén, azonnal az említett Közön-

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

ség és Collegium ezen rendelkezésem alább meg nevezve levő Executorai, vagy azok hertelen nem találattván, maga akármelly Elöljárói által mindenekre kezét réá tévén, nevezett Kedves Testvérem Gyermekének, valamelyek itten 'Sukon s több ehez tartozó tsak Fiat illető Jozságimban lésznek, azokhoz semmi szavak ne légyen: a Collegium Elöljárói pedig köteleztetnek az oda hagyott Ingo Jokat akkori follyo árákon pénzé tenni, és a mi azokból bé gyúl, állandó fundusul jo és bátorságos helyekre törvényes Interesse ki adni s Interesseket Hivségeesen bé szedni és szedetni.

Másodczor. Az halálommal maradando Felső 'Suki és hozzá tartozó tsak Fint illető Jozságokban voltanak a Jozságok réám szállásakor ezen terhek: *a)* Néhai már említett Édes Atyám 'Suki László Ur váltót volt kezéhez Elei által elidegenitet Jozságokat, mellyeknek vissza váltásokra adott pénzt két harmad részben, melly megyen 3398 az az Három Ezer Három Száz Kilenczuen Nyolcz Magyar Forintokra és Negyven Négy pénzekre, két Testvéreimnek kész pénzüln én fizettem ki, s ennél fogva ezen teréhtől magam Keresetemből én mentettem meg; *b)* Néhai 'Suki Mihály Bátyám bizonyos Contractus szerint maga Jozságát terheluén 3000 az az Három Ezer Magyar Forintokkal, aztat hosszasz perlekedés után én mentettem meg ezen teréhtől, ki fizetvén a mint az itélet tartotta, a mingyárt említett Három Ezer Mforintokat nevezett 'Suki Mihály bátyámmal edgyezett Testvér Nénnye Léanyúnak, Ballya Samuelné B. Kemény Agnes Aszonynak; *c)* Meg halálozván Édes Atyám Néhai 'Suki László Ur Testnére Néhai 'Suki János Ur Nötelenségben és így magtalanul, a Jozsága jött kezemre s birodalmam alá 10376 az az Tiz Ezer Három Száz Hetuen Hat Magyar forint és Tizen öt pénz teréhvel, annyival maradván tudniillik ados Néhai 'Suki János Bátyám, mellynek depuratiojára ha maradott ingo javait leg szorossabb Calculus szerint is 3000 azaz Három Ezer Magyar Forintokig veszem is fel, [jol lehet koránt se értenek annyit], hogy a több és még 7376 az az Hét Ezer Három Száz Hetven Hat Magyar Forintokat s Tizen öt pénzeket tévő részért Fekvő Jozság ne foglaltassék, tulajdon Keresményemből kellett s kellettik rész szerint ki fizetnem; *d)* Ezekhez járul az is, hogy Néhai Eleim által elidegenitve volt Jozságot másoktól váltottam ki 2731 az az Két Ezer Hét Száz Harmincz Egy Magyar Forintokig és Tizen Négy pénzekig. Melly illetén terheknek lefizetése s részszerént az idegenítésben volt részeknek vissza váltása, a mint már meg irattatott, tulajdon Keresményemből esvén, s részszerént ezután kellettén esni, tehát azoknak Summájáig, melly edgyütt megyen 16505 az az Tizen Hat Ezer Öt Száz Öt Magyar Forintokra és hetuen három pénzekre, halálom utánra hagyom és kötelezem a sokszor említett Közönségnek és Collegiumnak Felső Magyar 'Suki Jozságot a hozzá tartozókkal edgyütt, úgy, hogy mihellyen halálom történik, azonnal kezét réá tehesse és mindaddig senkinek engedni ne tartozzék, mig az említett Summa ki nem fizettetik.

Harmadczor. Keressem ugyan Isten áldása után valo tulajdon Keresményemből Néhai Tekintetes Domokos György Uramtól Nemes Kolos Vármegyében Meredgyon bizonyos rész Jozságot 256, az az két száz ötven

Hat Forintokban Titts Bogdán Dienes Uramtól, Nemes Doboka Vármegyében Magyar Köblösen bizonyos Erdőt 714 az az Hét Száz Tizen Négy Magyar forintokban, ezeket is tehát az említett Summáig hagyom a már sokszor irt Közönségnek és Collegiumnak.

Negyedczet. 'Suki és hozzá tartozó jóságaimban nappali és éjjeli szorgalmatosságommal s nyughatatlanságommal igen sokra betsültethető feles építésekét és jobbitásokat tettem ugyan, mellyeket betsü szerent való árrakig hasonloképpen hagyhatnék a hová és a kinek akarnám, de mivel olly czéllal és szándékkal vagyok, hogy Mlgs Groff és Erdélyi Gubernátor Losonczy Bánffy György Ur eö Excellentiájával ollyatén edgyezésre menynyek, hogy eo Excellentiája meg nyerhetvén a Felséges Udvarból, halálommal maradando Fiat illető Jóságaimat, tehát Felső-Szováthot engedgye az Unitaria Valláson levő Püspökségnek és Főbb Oskoláknak, s ezen edgyezésre, királyi Megedgyezést munkálodgyon ki, ezért én is eö Excellentiájának említett Jóságaimban lévő Epítéseimet és minden nemü jobbitásaimat minden fizetés nélkül által engedgyem, a minthogy ezen fel tétel alatt ezennel által is engedem, ugy mindazonáltal, hogy ha reménségen kívül ezen edgyezés tökéleteségre nem mehetne, vagy annak akár mely akadálybul tellyesedése nem lehetne, tehát ezen esetben akár ki nyerje meg Jóságaimat, ezen epítéseimnek s jobbitásaimnak igaz betsü szerent való árrokat előre, még [igy] a Jóság birodalmában bé lépnek, le fizetni az említett Püspökség számára állandó és olly formán administralando Fundusul, mint egyebekről rendeltem, tartozzék.

Ötödczör. A mely ingo jóvaim már nevezett kedves Testvérem Gyermekaire maradando Jóságokban halálomkor találtnak: azokat hagyom azon Kedves Atyámfainak.

Hatodczor. A mellyeket penig a sokszor nevezet Közönségnek s Collegiumnak hagytam, azok a mint emlitetett, Tőke pénzekké tétetessenek és örökös fundusul legyenek, melly szerent azoknak tsak Interesseket lehessen szükséges helyekre költeni, magokat pedig a Tőke pénzeket semmi szükségben elkölteni s meg félegesíteni szabad nem lészen.

Hetedczor. Azon Tőke pénzből, melly ezen utolso rendelésemnél fogva ki jön, és abból, mellyet már költsön ki adtam és ugyan ez mai napon költ levelem szerent sokszor nevezett Közönségünknek valósággal által adtam, keze és birodalma alá botsátottam, halálom utánra Tiz Ezer Magyar Forintok iránt a többtől megkülönböztetve ez állandó és változhatatlan rendelésem, hogy annak Usorája két felé osztatván¹⁾, edgyik fele része fordittassék a szegényebb Unitaria Ecclesiákban lévő Fungens szükölködő, és vagy örökség [igy], vagy egyéb szerencsétlenség miatt, Vacantiában levő szegényebb Papok és hasonló Özvegy Papnék segittetésekre, a más fele része penig Esztendőnként Tizen öt Magyar Forintyával adassék a magokat tisztességes magok viseletével, különös szorgalmatosságokkal és tanulásokkal meg külöbeztető szegényebb Togás Deákoknak; hagyván és bizván

¹⁾ E szó: *osztatván*, az eredetiben ugyanazon kéz oldalirása.

egyebekben, és a több részének Interesse iránt valo rendelést, hová tudniillik és mi formálag s mennyi mértékben fordittassék? a Fő Consistorium egyenességére s igaz lelki esméretére.

Nyolczadczor. Nem akarván elfelejtkezni Jóságaimban halálomkor lako embereimről is, ezek iránt ez az rendelésem, hogy valakiknél azok közül dologra vagy egyébképpen ki adott gabona vagy annak árra talál-tatik, az örökösön nekiek maradjon és ő töllök senki azt ne kérje s rajtok ne keresse, s ha kéré és keresné is valaki, ebbeli kérése s keresete min-denkor és mindenek előtt erőtelen légyen.

Kilenczedczor. Ezen utolsó változhatatlan rendelésemnek penig minden czikkelyeiben tökéletesegre léjendő vitelére, mint ennek Executorait, Atyafi-ságosan kérem Kedves Atyámfiait, Tekintetes Pokai Sárosi Sámuel, Sárdi Simén Elek, Sepsi Szentiváni Szentiványi Sámuel, és Kénosi Sándor Mojses Urakat, oly kifejezéssel, hogy ha az Ur Isten nálammál tovább elteti, mellyet kívánok is, tehát hozzám vonszó atyafiságos szeretetek s Istenhez és szegény Közönségünkhöz buzgo indulattyok szerint méltoztassanak egy más között, és a Tisztelendő Fő Consistoriummal edgyet értve ezen utolsó rendelésemnek minden czikkellyében tökéletességét úgy ki munkálodni és mindeneket oly rendben szedni, hogy jövendőre is örökösön az általlam Közönségünknek hagyott s adott Fundus egész tökéletes bátorságban légyen s az iránt az én Nevem is mindenkor fenn maradjon, Kik hogy ezen atyafiságos Kérésemnek annál gyorsabb tellyesítőji lehessenek, mint-hogy a Fő Tisztelendő Consistoriumrol reméllem azt, hogy leg közelebb lévén én hozzám, leg alább ez vagy amaz Tagja által betegségemben réá vigyázni kíván, s halálom történetével is mellettem lészen, kötelessége lészen azonnal, mihellyen e világból kiszollittatom, azt a kinevezett Executor Atyafiaknak hírré tenni s ezen atyafiságos Kérésemet megírni, azonbann is penig mig azok a jelentésre meg jelennének, mindenekre kezét réa tenni.

Melly illetén Utolsó Rendelésemet valamint egészszzen tulajdon kezeimmel irom, úgy jövendőbeli bizonyiságnak okáért Nevemnek alája valo irásával is és szokott petsétemmel erősítem. Felső Magyar 'Suki Hazamnál Böjtelő Havának Tizen Negyedik napján, Ezer Hét Száz Kilenczven Egyedik Esztendőben.

[P. H.] Felső Magyar 'Suki 'Suki László m. k.

Hogy Felső Magyar 'Suki Méltóságos 'Suki László Ur hivatalára mái Napon meg jelenvén, itten Ns Kolos Vármegyében Felső Magyar 'Sukon, a tisztelt Mlgs Ur Udvarában, ezen Urat Isten kegyelméből ép és egészséges Testel, s jozon elmével talál-tuk, és hogy az itten előre meg lévő maga által írott, subscribalt, megpetsételt és Böjtelő havának 14-ik napjáról 1791-dik esztendőben költ Írást előttünk producalván, általunk is meg olvastatván, az maga utolsó Rendeléseinek vallotta; nemtsak, hanem azt élő nyelvel is mi előttünk minden Czikkelyeibe és pontyaiba mostan is helyben hagyta és megerősítette légyen, arról Kérésére igaz Hitünk szerint tészünk Bizony-

ságot tulajdon subscriptionk és petsétünk alatt. Felső Magyar Sükön Szent Jakab havának 24-ik Napján 1791-dik Esztendőben.

M. Palatkai Palatkai László m. pr. Nms Kolos Várgyk Hites Assora [P. H.]
Körös Tartsai Veer György m. pr. Ns Belső Szolnok Várgye V. Notariussa.
[P. H.]

Hogy ezen jelenlevő Testamentaria Dispositio az néhai Testator akarattya és kevansága szerint általunk s előttünk felbontatott s fel olvastatott légyen, ezenmel hiteles bizonytságot tésszünk. Kolosvarat 11-dik Martii 1792.

Szent Damokosi Sándor János m. pr. Bisztrai Bisztraÿ Josef m. pr.
[P. H.] mindketten Gubernialis Secretariusok¹⁾ [P. H.]

CCCXIV.

[1792.]

Az unitárius egyházközönség régi templomai és iskolái s a b.-magyar-utszában ujonnan 1792-n épülni kezdett templom *Emlékirata.*

In Sempiternam Memoriam.

Religione Unitaria, contradistincte ad Trinitariam ita nominata, licet natales suos Jesu Christo et ejus Apostolis debeat, Claudiopoli tamen, circa Annum 1540 ²⁾ caepit propagari, a quo Tempore, ad Praesens usque, plurimas quoad Sacra sua, Scholam item, ut et Politicam Civitatis Directionem, subivit Vicissitudines. Enim vero 1-o: *Quod Sacra* attinet: Tanta prope ortum suum erant ejusdem Incrementa, ut mox sub decursu ejusdem unius Lustris, tota Civitas e Lutheranis, paulo ante a R. Catholica Religione deficientibus ad Vnitarium transiverit, cooperantibus aliquot Viris, maxime vero Francisco Davidis, Qui etiam e Reformato Unitarius factus, posteaquam super Lapide quodam tunc in Platea Thordana, ex post autem nostris etiam temporibus in illius anteriore angulo jacente, diu concionatus fuisset, publico Plebis audientis, quin etiam Plebani Civitatis Caspari Helthi vel Helthai applausu deductus est ad Templum Cathedrale in Foro situm, eo adhuc tempore, quoad Structuram imperfectum, ubi cathedrâ ipsi oblata, tanta multitudo Religionem Unitariam amplexa est, ut non tantum Domus Parochialis Plebaniae cum Templo cathedrali manserit apud Populum, jam tum Unitariam Religionem profitentem, sed et Templum idem Forense, mox ambitu quoque Officinarum mercatoriarum circumdatum, cum vicino eidem Templo novo, jam nunc desolato, majori ex parte aedifi-

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő *ereketiből.*

²⁾ Ez téves. Ily tanokat még ekkor csak a két olasz *Socini* és *Blanetrata* vallott, *Serveto Mihály* Franciaországban és Svájcban hirdette is, de Erdélyben legelőbb 1560-n tünt fel az *Unitarismus*, mint hitelv.

catum fuerit. Verum mox anno scilicet 1571 Joanne Secundo, sive Joanne Sigismundo Rege, ac Principe Tranniae Unitario Fatis cedente, omnis Res Unitariorum declinare caepit, adeo quidem, ut iidem, Divô Carolô Sexto regnante, post perpressas Vicissitudines varias, ad extremum, gravi quoque Executione militari, jam tum triduanâ vexati, praedecarata duo Tempia, Anno 1716 30-a Martÿ, una cum Templo tertio in Suburbio, Vico scilicet S. Petri, pariter majori ex parte ab ipsis extructo, ac aliis Bonis quam plurimis sibi propriis, Venerabili Ecclesiae R. Catholicae cedere debuerunt, Unitariis fine exercendorum Sacrorum publicorum, in aedes privatas Ecclesiae ipsorum proprias, Plebis tamen Vix capaces sese recipientibus, ac hodieum in duobus Oratoriis ex iisdem aedibus eum in finem successive adaptatis, maximo satis ipsorum incommodo Sacra sua publica exercentibus. Cui malo medendi proposito, Templum Honori unius Veri Dei Sacrandum, eodem Opitulante, Rege, Legeque ac Regno faventibus, hoc in Loco aedificare decreverunt Unitarii —

In cujus Fundamentum Lapis hic, manibus Superintendentis Stephani Lázár, Ao 1792, die 16-a Julÿ positus est. 2-o. *Quod Scholam* attinet: Ao 1557 Serenissimae Reginae Isabellae, Genitricis Joannis II-di Sigismundi, publico quoque Regnicolarum consensu, in Comitibus Thordam ad 1-m Junÿ indictis Clastrum Dominicanorum Claudiopoli in Arce veteri situm, in Scholam Unitariorum [?] publicam conversum exstitit, Sacra Reginali Majestate, Quartam Decimarum Territorii Claudiopolitani, in rationem ejusdem Scholae, Benignissime conferente; [cujus Donationis meritum, non tantum Lapidi incisum, qui lapis ambitui Templi Cathedralis, super Porta nunc clausa versus meridiem characteribus jam nunc erasis Templum ipsum respicientibus impositus fuit], verum etiam Domus Senatoriae, seu Curiae Claudiopolitanae Parieti, idiomate Latino et Hungarico ad legendum sub his verbis appensum conspiciebatur: „*Donatio Regia, Sum Haereditas Scholae hujus, et Pauperum, qui commoda mea alio averterit haec et Similia, deleatur ex Libro viventium et memoria Hominum, Anno Domini 1557.*“ Quam Reginalem Collationem, Divus etiam Joannes Sigismundus, obtento Principatus Regimine, nova Donatione munivit Anno 1562 1-a Sept. Albae Juliae, Eandem successive Serenissimis quoque Transylvaniae Principibus Stephano Báthori A. 1571, Christophoro Báthori A. 1576, ac Gabriele Bethlen Anno 1626 Confirmantibus; uerum, regnante Tranniamque tenente, Divo Leopoldo I-o Romanorum Imperatore Augustissimo, Scholam Eandem Unitarii pro Devotione Obsequiali Summo Principi debita, in rationem instituendae Juventutis Catholicae R. R. P. P. Societatis Jesu [jam abolitae,] cesserunt A. 1693 10-a 8-bris, pro eadem, Sua Majestate Ssma consentiente, I. Status et Ordines Transylvaniae, medio Illustrissimorum Commissariorum ad id ex 4. receptis Religionibus Deputatorum, utpote: Illustrissimi quondam Georgii Wass, Pauli Suki et Tobiae Fleischer tres Domus Privatorum in Serie Domorum e regione Templi Forensis tunc Unitariorum, versus occidentem, juxta invicem in vicinitatibus Domorum Plebaniae, et Spectabilis quondam Andreae Toldalagi Florenis Hungar. 6300., coemptas Unitariis in Scholam

eorum assignaverunt: At quia Cubicula in iisdem reperta numerosorum Scholae civium incapacia, proque institutione eorum incommoda fuissent, Ao 1694 caeperunt Unitarii propriis partim, partim vero ab I. Tranniae Statibus et Ordinibus collatis Sumptibus, in praedecclaratis Locis, a primo lapide nova Fundamenta commodioris Scholae ponere, cujus aedificatio subsequentibus annis absoluta quoque fuit. Verum mox, Anno nimirum 1718 die 1-a Aprilis, sub comminatione gravis executionis militaris demandatum fuit miseris Unitariis, ut haec quoque Schola evacuaretur, et Scholastica ipsorum Juventus inde emigraret, quamobrem hanc etiam Scholam una cum portionibus possessionariis in I. Comitatus Torda, Kolos, et Szolnok Interiore, per Ecclesiam Unitariam, proprio ejusdem aere, Jure Hypothecario acquisitis, ut et Typographia, Molendinoque Trium Rotarum ad S. Petrum erecto, Dominis R. Catholicis, quasi pro Dote Templi Cathedralis per eosdem praevio modo occupati. Praetendentibus, Die 2-a mensis et Anni praescriptorum cedere debuerunt Unitarii, Studiosam Juventutem Suam in aedes ad Latus Templi isthic fundati, occidentale intermedio vico publico sitas, ac propriis Unitariorum Sumptibus acquisitas transponentes. In quibus pro habitatione institutioneque Scholasticae Juventutis successivis temporibus, quantum id haecenus fieri potuit, adaptatis, ac nomine Collegii Unitariorum insignitis, hodieum etiam Juventus ipsa, in pietatis et scientiarum cultura manuducitur, munere Rectoris quidem R. R. ac Clarissimo Unitariorum Superintendente Stephano Lázár, Pofessorum autem: In Physica et Mathesi eodem Rectore, in Theologia Clarissimo Georgio Márkos, in Logica, Metaphysica, moralique Phylosophia, nec non Lingva Germanica, Clarissimo Josepho Pakei, in Historiis vero, ut et Lingvis orientalibus clarissimo Sigismundo Nagy fungentibus.

Denique 3-tio. *Quoad Politicam Cívitis Claudiopolis Directionem*: Haec quoque, a tempore, quo Cives Unitariam Religionem modo praedecclarato amplexi fuere, inter multos etiam Armorum Strepitus, ac miserabiles Regni mutationes constanter mansit apud Unitarios tandiu quidem, donec sub Principibus Georgio Rakotzi 1-o et II-o cunctis Reformatae Religionis Incolis, dimidiam partem Senatus aequae ac Centumviratus Claudiopolitani, iidem Domini Reformati certis sub Conditionibus ingressi tandiu tenuerunt, donec pariter multiplicatis D. D. R. Catholicis Claudiopolitanis, hi quoque A. 1717. Jus in tertiam partem Magistratus atque Officiolatus, ut et Centum Viratus succedendi sub Principatus Gubernatore, Exllmo quondam Comite Sigismundo Kornis, nec non Tranniae I. Militiae Commendante Generali Comite à Steinvillle obtinuerunt. Ab hoc itaque tempore ad omnia Officia Civitatis Cives fatarum statim trium Religionum, Unitariae nimirum, Reformatae, et R. Catholicae aequali numero tandiu admovebantur, donec adhibitis eum in finem moliminibus, ad emersas a parte Unitariorum in Officiis Vacantias, Civium Catholicae Religionis pedetentim falsa Suffectione, Unitarii ex Officiis et Servitiis Regiis quemadmodum tota ferme in Trannia, ita speciatim Claudiopoli quoque, usque ad annum 1780 prorsus excluderentur.

Tumvero, ut et temporibus ad praesens usque Successivis, in consequentiam Altissimorum Rescriptorum, Decretorumque Regiorum, a divis Imperatoribus, Regibus ac Principibus Josepho videlicet et Leopoldo Secundis, Concluserum item a Congregationibus Marchalibus, ut et Articulorum Diaetalium, ab Inclutis Principatus Statibus et Ordinibus super legali Diplomaticaque Idoneorum cujusvis Religionis Receptae individuorum, ad quaelibet Officia Servitiaque Regia applicatione, Benignissime Gratioseque emanatorum, ac jam Gloriossinae Regnantis Majestatis quoque Francisci, in Regem Hungariae, die 6-a proxime praeteriti Mensis Junij Sollemniter coronati, velut Transilvaniae Principis Haereditarii, oraculo Regio Clementissime confirmatorum, Unitarii quoque, prius quidem ad Subalterna, proximius autem ad Dicasterialia etiam Officia caeperunt admoueri, ut adeo de praesenti non solum in Comitatus, Sedibusque Siculicalibus, Civitatibus item ac Oppidis Nobilibus ac Privilegiatis habeantur Vice Comites, Vice Judices et Perceptores Regii, Judices Ordinarii Notarii et V. Judices Unitariae Religionis addicti, verum in Excelsa quoque Cancellaria Transylvanico Aulica Thomas Gall de Kövend V. Protocollistae, in Tabula autem Regia Samuel Sárosi de Poka, antea Vice Judex Regius Assessoris Ordinarii Muniis actu fungantur, ad hoc Andrea quoque Kökösi de eadem, huedum Vice Directoris Regii Officium tenente resoluta, ac etiam confirmato existente; Speciatim autem Claudiopoli, Moses Bartha Senatoris simul et Requisite Conventualis, Franciscus Rákosi et Martinus Agoston Orphanorum Inspectoris, Ladislaus Gyergyai V. Judicis, Joannes Ketskeméti Confrontatoris, Samuel Veres Directoris, Josephus Szikszai Chyrurgi Publici, Joannes Szakáll Auri Camboris Regii, ac denique praeter recensitos alii etiam plurimi Centum Viratus Munia habeant: quae omnia, uti et caetera quaevis Citis ac etiam totius Patriae emolumenta, cum in fundamento Benignitati ac Misericordiae Solius Dei Patris attribui debeant, Huic sit Laus Honor et Gloria in Sempiterna Secula! *Amen.*

A Kolosvári Unitarium Templom építése kezdetekor, kik voltak az Eklésia Előljárai etc. megíratott, s köre metszetett, melly a Templom Fundamentumában tétettetett, és leíratott Déákul illyen módon:

Ecclesiarum Unitariarum Supremis Curatoribus, Francisco P. Horváth, et Mich. Torotzkai, Superintendente Stephano Lázár, Generali Notario Josepho Pakey; Ecclesiae Unitariae Claudiopolitanae Parochis, Adamo Almási et Georgio Márkos, Curatoribus Stephano Bartha, et Francisco N. Rákosi, Consistoribus Martino et Stephano Agoston, Michaela Sala, Steph. Siko, Joanne Pakey, qui et notarius, Laurentio Kovátsi, Joan. Szakáll, Dan. Martino et Joanne Ketskeméti, Francisco Fekete, Joh. Sombori, et Dionisio Joó, utrisque etiam Perceptoribus, Mich. et Josepho Nagy, Daniele Matéffi, Mich. et Ladislao Gyergyai, Joan. Komjátszegi, Andr. Miko, Mart. Szombati, Sámuele Hints, et Joanne Stamp, Aedituis Mich. Brassai, et Gabr. Sintzki, Cantoribus Moyse B. Siménfalvi et Mich. Bartok existentibus, Lapidem hunc pro primo Fundamento Turris, Templi, in honorem Unius veri Dei Sumptibus nominatae Ecclesiae, opera Architecti Antonii

Török extruendi, Titt. Superintendens Anno Domini 1792., die 16-a July manibus posuit Stephanus Lázár, praemissa oratione precatoria, multis confluentibus Ecclesiae Viris¹⁾

CCCXV.

[1792.]

A Zsúki leány-ági örökösök békés kiegyezése a kolozsvári unitárius főtanodával [Collegium].

Nevünket kik alább is leirtuk, Széplaki P. Horváth Ferencz, mint néhai első Feleségemtől néhai 'Suki Theresiától született Fijamnak, Károllynak törvény és természet szerént való Tutora és Curatora; ugy Ürmösi Maurer Sándor, mint tisztelt 'Suki Theresia Aszszonytól született Horváth 'Susanna Feleségemnek 6-ik 8-bris 1792-ik esztendőben költ írása szerént meg bizott személljesse, említett kötelességeinknél fogva adjuk ezen bizonyító és kötelező Írásunkot arról: hogy mivel nem régiben meg halálozott F. M. 'Suki 'Suki László Ur, ki említett 'Suki Therésia Aszszonnyal egy Testvér volt, minden fel kelhető Jovait hagyta Testamentum szerént a Kolosvári Unitár. Közönségnek és N. Unitaria Fő oskoláknak, ki nevezett hozzánk Tartozóinkra nézve, oly rendeléssel, hogy ezeket az eltestált Jokban lehető 'Suki Össi [igy] Joknak megváltására mintégy vagy Bonificatiojára fizesse ki a Közönség 4000 ∞ négy ezer magyar forintokkal, mely 4000 Forintoknak lefizetésire jól lehet a Közönség önként hajlott; de nekünk kevésnek láttatván tsak ennyi Summával lejendő kifizetésünk; Atyafiságos Jelentésünköt tettük a végre a Tiszt. Unitarium Fő Consistoriumhoz, hogy a köztünk fenn álló jó békességnek további megmaradásáért meg tekintvén egyszersmind a Tiszt. Consistorium eleibe terjesztett okainkat is; mutatná hozzánk ollj hajlandóságát, hogy a Testamentumba ki nevezett summán fellyül adna még a 'Suki László Urtól maradott Jokból annyit, a mivel annyira lehetne nekünk is meg említett kötelességeinkre nézve megelégednünk, hogy minden további Praetensiokrol le mondván, a bizonytalan Perlekedésre Utunk ne lenne, a minthogy a Testamentumban meghatározott négy ezer M. Forintokon kívül ígért még ezeket:

1-mo. A Néhai 'Suki László Ur minden némű Ezüstöt, Fegyvereit, melljek betsültettek ad H. Flor. 1193 és Dr. 41 ∞ ezer százsz kilentzven három Magyar Forintokra és negyven egy Pénzekre; ide nem értvén az Ur Asztalához tartozó edényeket.

2-do. Azon marháknak árát, melljeket a Licitatio alkalmatosságával vásároltunk, és rész szerént az előtt hajtottunk el, melljeknek summája tészén 723 M. Forintokat ∞ hétszáz huszon három Magyar Forintokat.

3-tio. Tizenkét béres ökrököt két szekérrel együtt, melljeknek az ára mégyen 1215 M. forintokra és 20 pénzekre, melljek mindazonáltal nem hozzánk, hanem egyenesen a Kolosvári Tiszt. Unit. Ekklesiához men-

¹⁾ Az unitárius egyházközönség kolozsvári levéltárában levő eredetiből.

nek által, az hova önként való jó tettzésünkből ajándékoztuk Templom építésbeli szükség pótolására.

Illjetén módon lett hozzánk hajlását a Titt. Consistoriumnak mű is említett kötelességeink szerint nem tsak atyafiságosan el fogadtuk; sőt ennél fogva a Közönséghez és Collegiumhoz lehető mindennémű Praetensioinkrol önként le mondunk, a Testamentumot minden Punctumaiban helljben hadjuk, azt sem magunk soha nem bontogattyuk, sem Successoraink nem bontogattyák az irt Közönségre és Kollegiumra nézve sub vinculo Aureorum 200 ∞ kétszáz. Ezek felett kötelezzük arra is magunkot s hozzánk tartozóinkot mind mostaniakot, mind ezután következőket, hogy a Történetben, ha netalán azon Praetensioink, melljeket Fundamento Jurium Avitocalium Mobilium a 'Suki Jozságnak jövődöbeli Birtokossá-hoz, [ha mi el nem nyerhetnők], formálandok vagyunk bizonyos summa Pénzig, meg ítéltenének akár egészszén, akár bizonyos részben, és azon Praetensioik szerint való summáknak ki fizetése a Közönségre találna háromolni, a négy ezer forintokon felljül most adott Jobbitást, a fennebb irt Summákat akkor a nekünk vagy is Successorainknak fizetendő Summák defalcatiojára acceptalják. Költ Kolosvárat, 16-ik 8-bris 1792.

Petrityevit Horvát Ferencz mpr.

Mint fen irt Károly Fiának Természet szerint való
Tutora és Curatora. (P. H.)

Ürmösi Maurer Sándor mpr.

Mint fen irt Feleségemnek ugjan ot megirt Levele
mellett ezen egyezésre meg bizottja. (P. H.)

Hogy ezen édgyezés előttünk e szerint ment légyen végben, és hogy tisztelt Horváth 'Susanna Aszszony fennebb említett Biztossi Levele maga valóságos eredetében tulajdon Subscriptioja és petséttye alatt producáltatott, arról mi is ezen tulajdon kezünk irását, szokott petsétünkkel meg erősítvén, igaz hitünk szerint adtuk a fennirt helyen, napon és esztendőben.

Hatolykai Mátis Mihály mpr. és Báyer László mpr.

Ezen most foljo Ország Gyűlésére Kolosvár Várossának hites
Ns Háromszék Biztossa. Senatora.¹⁾

CCCXVI.

[1792.]

Gróf Csáki Katalin, özv. gróf Bethlenné alapítványlevele, melylyel három adása négyezer forint tartozását a kolozsvári r. kath. Convictusnak adja.

Ezen Contractusokban megirt Capitalist mai naptól fogva folyó Interestével együtt az Inclyta Catholica Commissionak olly móddal adom által, hogy 1-mo. Azon Catholica Commissionak mostani és jövődöbeli

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő eredetiből.

Tagjai eztet mint Fundationalis pénzt magok szokot modgyok szerént administrállyák; Interessét rendes idejében magok szedgyék, vagy szedesék bé; sőt ha a Debitor ur az Interes fizetésében hátra álló lenne, magát a Capitalist is felvehessék, és más jo Zállogos Debitornak, mig élek az én híremmel kiadhassák. 2-do. Fen hagyom valamint magam, ugy Successorim részéről is, hogy ezen Fundatioimra magunk kevesebb értékkel bíró Atyánkfiái közül valót ajálhassunk, vagy más akármely jóra menendő Iffiat. 3-tio. Ha valamely bójóhető rendelés által a Fundatiók változást szenvednének, a történetben, én vagy Maradékim a Capitalist kivehessék, és a tehetetlenebb Atyánkfiái közt eloszthassák. Különösön 4-to magam részemről fen tartom, hogy mig Isten Kegyelméből életem nyulik, az alat valamely szerentsétlen környül állásaim lennének, mellyek ezen summa vissza vételére engem kenszeritenének, vissza vehessem olly feltétellel, hogy előre 3 Holnappal jelentsem, és a Catholica Commissio is a történetben [melyet Isten távoztasson] kiadni tartozzék; Ha pedig valaki a Capitalist megadná, méltotassanak ollyan helyre elocalni, a hol veszedelemben ne légyen. Utolyára megkivánom, hogy azon Fundatiomon levő iffiu, akár Atyánfia, akár más legyen az, tehát szándékomra naponként fen szoval 5 *Miatyánk*-ot, és 5 *Üdvözlét*-et elmondgyanak, ugyan szándékomra Jesus neve napján meg gyonnyanak és áldozanak.

Az egyik Contractus szol a Groff Tholdalagi Ferencz urnál valo 2000 Forintokrol; a második B. Vesselényi Miklos urnál levő 1000 Forintokrol; az harmadik pedig a G. Gyulai Ferencz urnál valo 1000 Forintokrol; Mely Capitalisoknak interessein 3 Nemes Iffiak tartassanak és tanyittassanak esztendőnként az Erdélyi Nemes Convictusban, Kolosvárt 20. Octobr. 1792.

(P. H.) Özvegy G. Bethlenné.
G. Csáki Katalin mpr.¹⁾

CCCXVII.

[1792.]

Az Erdélyben bevett négy vallás jogegyenlőségét biztosító udvari kancellariai rendelet.

Sacratissimae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestatis Domini Domini Nostri Clementissimi Nomine, Regio in Magno Principatu Transylvaniae Gubernio intimandum.

Iis, quae Regium Gubernium quoad subortas inter Catholicos, Helveticæ item Confessionis addictos, et Unitarios, ratione restaurationis vacantis per mortem Samuelis Páll in Magistratu Claudiopolitano unius Senatorii Officii, differentias, sub 6-a adhuc Martii Anni currentis, Nroque 1278. altissimæ determinationi substravit, altiori trutinio ruminatis; quandoquidem sua Majestas Sacratissima desideriiis Statuum et Ordinum Transylvaniae e Comitibus eorundem Anno 1790/1 celebratis, in negotio Reli-

¹⁾ *Mike S. ereletiről vett példányából.*

gionis, ac Constituendorum publicorum Officiorum substratis, in eo Clementer jam deferre dignata sit, ut quatuor in eodem Principatu receptae Religiones vigore Legum Patriarum benigno Diplomate Leopoldino firmatarum in aequalitate Jurium et Libertatum suarum, non obstantibus successive in contrarium editis Ordinationibus, porro etiam conserventur, in applicatione vero Patriae Civium ad quaecunque Officia, Religionum receptarum Lege praescripta aequalitas observetur; penes remissionem submissorum Actorum, committi Regio Gubernio: ut circa restaurationem vacantis apud memoratum Magistratum Stationis Senatorialis inter diversas Religiones suborta differentia, in sensu Legum altissimeque confirmati Diplomatis Leopoldini sopiatur. Altefata sua Majestas in reliquo Eidem Regio Gubernio Gratia sua Caesareo-Regia ac Principali benigne propensa manet. Datum Vienna Austriae, Die 1-a Decembr. 1792.

Samuel Comes Teleki m. pr.

Joannes Cronenthal m. pr.¹⁾

CCCXVIII.

[1793.]

a) Az unitáriusoknak a főbiróságra való egyenjoga iránti legfelsőbb rendelet.

Sacratissimae Caesareae ac Regio-Apostolicae Maiestatis, Domini Domini nostri Clementissimi Nomine. Regio in Magno Transilvaniae Principatu Gubernio intimandum.

Altefata sua Maiestas Candidatione ad Officium Judicis Liberae Regiaeque Civitatis Claudiopolitanae per Regium Gubernium, sub 24. Novembr. anni proxime euoluti, Nro 8383 submissa, sibi demisse relata, Joannem Bertalan, potioribus Votis ex parte Catholicorum Electum, ad idem Officium, cum annuo 300 fl. Salario, pro illo emenso denominare, vna vero clementer demandare dignata est, ut praelaudatum Regium Gubernium congrua disponat, quo occasione futurae Candidationis, ad praememoratum Judicis munus Vnitariae etiam Religioni addictorum aequa ratio habeatur. Eidem in reliquo altefata Sacratissima Mattas Gratia sua Principali benigne propensa manet. Vienna 12. Jan. 1793.

Samuel Comes Teleki m. pr.

Andreas Rosenfeld m. pr.²⁾

b) Használó legfelsőbb kir. kézirat az erdélyi udvari kancellariához, hogy az unitáriusokra a kir. kormányzói titkárok és fogalmazók állomásai betöltésénél is legyen tekintettel.

Allerhöchste Entschliessung über den Vortrag der k. siebenbürg. Hofkanzlei in Betreff der *Candidation* zur Besetzung 2 Gubernial Secretärs und 3 Concipisten Stationen.

Ich genehmige das Einrathen der Kanzlei, und versehe mich, dasz

¹⁾ Az orsz. levélt. erdélyi osztályában [1793. 4600 udv. cancell. 9114. kir. korm. sz. a. levő! eredetiből.

²⁾ Orsz. levélt. erd. oszt. [1793. 1167. sz. a.]

jene Verfügung, welche die Kanzlei, in Ansehung der *Unitarier*, zu treffen anträgt, von dem siebenbürgischen Landes-Gubernio, in Hiekunft genau werde befolgt werden, da so wie Ich beým Antritt Meiner Regierung den festen, und unerschütterlichen Entschluss gefasst habe, Jedermann gesetzmässig zu behandeln, Ich von diesem gefassten Entschluss auch niemals abgehen werde.

Franz, m. pr.¹⁾

Exmiss. 12. Jan. 1793.

CCCXIX.

[1793.]

Petrityevit Horváth Ferencz kiegészése Károly fia nevében a kolozsvári unitárius főtanoda [Collegium] Zsúki-főle fekvő birtokainak átvétele iránt.

Alább is Nevemet fel irt Petrityevit Horváth Ferencz adom Bizonyító és kötelező Írásomat ily dologrol: Minthogy nem régen meg halálozot Néhai Felső Magyar 'Suki 'Suki László Ur Néhai első Feleségem 'Suki Theresia Testvére, maga fel tétele szerint, csak Fiat illető Jozságain oldalos Attyafiai el idegenítésekből lött vissza váltás s egyéb terheknek magára lött szállásokbol²⁾ fekvő Summáig, nem küllömben [igy] az építések s minden tekintetbeli jobbítások becsü szerint valo árokig 1791-k Eszteni-dőben Böjt-elő Havának 14-ik napján költ Testamentoma szerint, illetén Jozságait hagyta s rendelte birni az Erdélyi Unitaria Valláson levő Közönségnek és nevezetesen az Kolosvári Unitarium Kollegjomnak mind addig, míg az említett tekintetekből ki kerülendő Summa a következő Birtokosak által ki fizettetik, a minthogy az közelebb mult 1792-k Eszteni-dőben meghalálózván irt 'Suki László Ur, ezen Testamentomnál fogva az említett Közönség részére a 'Suki és Felső Szováthi Jozságok kézhez is vétetettének [igy] az azokhoz tartozokkal, sőt az után publikáltatván az Királyi Fiscus által azon Jozságokba praetendáltatott defectus és statutio probaltatván, a ki nevezet tekintetek szerint valo Summa ki fizetéség a Közönség részéről contradictio tétettetett, a midőn én is Néhai Feleségemtől 'Suki Theresiától valo Gyermekeim részokről contradikáltam. Mely Contradictionnak ok adására mind én, mind az tisztelt Közönség a királyi Fiscus által meg hivatattunk, és már az Pör függőbe van a Mlgs királyi Táblán. Nem lévén penig a Közönségnek az Jozsághoz 'Sukhoz hozzá tartozoival együtt az említett tekinteteket illető kifizetésén kívül egyéb keresete, önként hajlott arra, hogy a Jozságok az Pör folyása alatt az én kezem alatt légyenek e következő fel tételek alatt:

1-mo. Hogy azon Jozságokba lévő Melioratiok és építések minekutánna ezen egyező Levél maga mogya [igy] szerint autentikáltatik,

¹⁾ Az orsz. levélt. erd. udv. kancellariai osztályában levő eredetiből.

²⁾ Itt valami kimaradtnak látszik.

minden további késedelem nélkült becsültessenek meg a két felek, úgy mint a Közönség és az én Részemről adhibealando Becsüsök által és az becsü szerént meg határozando summa számláltassék azon 16505 M. forint és 73 az az tizenhat ezer öt száz öt M. forint és hetven három pénz Summához, mely a Testamentomba az Joszág visza váltása titulussán és egyéb tekintetekre nézve meghatározatik, és a Meregyon 256- az az kétszáz ötven hat Magyar Forintokkal Néhai 'Suki László Ur által Domokos György Urto! vásároltatott Joszág és M. Köblösön Bogdán Dénes Uramto! 714 az az hétszáz tizen négy Magyar forinton vött Erdő Summájával [mellyek hasonlilag a Testamentomból ki tecezenek és az több Joszágokkal együtt kezemre jönnek Evictio mellett] mégyen ad hfl. 17475 dr. 73 az az tizenhét ezer négy száz hetven öt Magyar Forintokra és hetven három pénzekre.

2-do. Hozzá adatatván a mingyárt említet 17475 forintokhoz és 73 pénzekhez a becsü szerént ki kerülendő Summa is, a mennyire mind együtt mégyen az egész Summa, annak törvényes 6 pro cento folyo Interessét az anyiszor említett Közönségnek és Kollegjomnak Esztendönként azon Terminustol kezdve, midőn az Joszágot által vettem, bé fizetni magamot kötelezem mind addig, míg az Joszágokat birom, vagy a Summát le fizetem; mellyet ha el mulatnék —

3-tio. Magamnak és Successoraimnak akar holot találtathato Jovainkból ezen Irásom erejével in via Executionis, szabad választás szerént eleget vétetni telyes hatalmat engedek köleség és fárocság [iyy] meg vétele mellett. Ha penig történnék —

4-to. Hogy a mostan függőbe lévő Pörfolyás alkalmatosságával a Joszágok a Fiscusnak itiltetnének, a fen említett tekintetekre nézve az első Pontba ki fejezet Summa kevesebbre határozatnék, az Interes is azon meghatározás szerént proportionaltassék, ha mit addig superflue fizetnék, refundaltassék, a minthogy illy esetben az említett Capitalisok kifizettetésétől is ment légyek, ide nem értvén az épületek becstijénél fogva meg határozando summát, mert ez valamint az Közönségre nézve olly állandó lészen, hogy semmi tekintetből nem kevesedik, [kezemnél maradván], úgy ellenben ha azok ez után akar mikor is többre becsültetnének, az Közönség ahoz semmi Just ne tarthasson.

5-to. Az Épületek meg becsültetések alkalmatosságával találtato Inseminaturák, magvak is a számadásokból erualtassék [iyy] és piaczi árokat azoknak vagy pénzül, vagy Gabonául meg fizetni tartozzam s tartozzanak Successoraim is, hogyha az Joszág vetés nélkült itiltetnék és menne az K. Fiscus birtokába.

6-to. Valamint a még cséplendő Gabonának csépltetését az Joszágbeli Emberekkel az eddig valo mod szerént, az az cséplő rész kiadása mellett, egymás után véghez vitetni szünés nélkült, úgy a Közönség Felső 'Sukon és ehez tartozo Joszágokba találtato minden némű Jovainak és Gabonáinak bé szállittatását, nem csak nem ellenzem, sőt magam a Joszággal bé szállittatom.

7-mo. Minden féle restantiaknak fel szedetését meg engedem, nem csak, hanem azt magam is segittem. Illyetén módon lött kötelezésem telyesíttésére magamat ezen kezem Írása és tulajdon pecsétem alatt költ Írásommal kötelezem. Irtam Maros Vásárhelyen Sz. Iván Hava 29-ik napján 1793-ba.

Petrityevit Horváth Ferencz m. pr.

[P. H.] Károly Fiának természet szerint való Tutora.

Ezen kötelező Levelemhez ezt is hozzá téstem, hogy az Jozság által vétele ezen folyó 1793-k Esztendő Bojtelő Havának 5-ik Napján esvén, a Jozzágon fekvő terhek fizetése attol fogva számláltassék, a mennyiben penig a M. Vásárhelyre Consistoriumba küldetet Kötelező Levél Conceptussa ebben változtatott, a 4-k Pontba a megbecsülendő Jokrol ezen szokba: *Kezemnél maradván:* és az 5-ik Pontba ezen szokba: *Hoggyha az Jozságy vetés nélkült itiltetnék s menne a K. Fiscus Birtokába,* a Fő Consistoriumnak ezek iránt téendő meg állittásának meg állására köteles légyek. Fennebb Nevemet fel irt P. Horváth Ferencz m. pr.

Ezen kötelező levelet a Consistorium végezése szerint mai napon kezemhez vettem F. 'Suk 21-a Sept. 1793.

Szt. Iváni Sámuel m. pr., az irtt Coll. Insp. Curat.¹⁾

CCCXX.

[1794.]

Álarezos tánczmulatság iránt adott királyi kizárólagos jogengedély.

Decretum Aulicum ddto 31. julii praes. 29. augusti 1794. nr. aul. 3005. gubern. nr. 5876.

Sua Majestas Sacratissima facultatem celebrandarum in Civitate Kolosvár Chorearum larvatarum, ejati Communitati, ea sub conditione elementer conferre dignata est, ut illa, instar aliarum Civitatis Realitatum vel Jurium in Conformitate praecexistentium eatenus Altissimarum Ordinationum Licitatione mediante, plus offerenti, sub consvetis Praecautionibus exarendetur, Pecuniaque exinde proveniens ad necessitates Civitatis publicas convertatur. Quod R. Gubernio ad Relationem sub 6. junii a. c. nroque 3715 horsum factam pro instruenda Communitate significatur.²⁾

¹⁾ Az *unitárius egyházközönség* levéltárában levő *eredetiből*.

²⁾ *Orsz. levélt.* erd. oszt. „Liber Benignar. Resolut. Regiarum de Anno 1794.” 545. lap.

CCCXXI.

[1795.]

A kolozsvári r. kathol. Convictus részére a Hidelvén 900 r. forinton vásárolt egy major megvételéről s annak birtokába való beigtatásról költ levél.

Alább irtak, adgyuk tudtára mind azoknak, valakiknek illik, mostaniaknak és következendőbélieknek ez levelünk rendiben; Hogy ez mostan folyo 1795-ik Esztendőben, Májusi Holnapnak 26-ik napján, vásárolá meg ezen Nemes Szabad Királyi Kolosvár Várossa két Viz közti Hostáttýában, egy felöl Méltóságos Liber Báro Hadadi Vesselényi Farkas Ur eo nagysága, más felöl pedig Méltóságos Intzédi Samuel Urak szomszédsági közt lévő Kertet, Felséges Királyi Gubernium Rendeléséből Tisztelendő Pater Keszthely László ekkor Rector Ur és Regens a nemes kolosvári Convictusnak számára, kolosvári Senator Tekintetes Kolosvári András Urtól s kedves Élete Párjától, Tekintetes Boér Anna Aszszonytól 900 az az Kilentz Száz Rhenes forintokon mind ez ideig biratott régi igaz határával, minden hozzá tartozandójával edgyütt örökösön, semmi just továbbra magoknak vagy maradékinak fen nem hagyván a fen tisztelt Elado Felek. Minek utánna pedig általam, Szolga Biro Lapka János által a fen nevezett két fél szomszédok, ugy az eladott Majornak vagy kertnek Határosai is, ugy mint Szabo Kecskeméti Joseff, és Csizmadia Sass Joseff Városunk municipalis törvénye szerint a praeemptionis jussal megkénáltattván, arról minyajan le is mondottanak volna, az fen irt s eladott Kertnek vagy majornak árrát a fen Tisztelt P. Rector és egyszersmind Regens ur a Tiszt. Venditoroknak jo folyo ezüst pénzekben kifizetuén, azt effective leválák, a mellynél fogva az eladott s fen circumvicinált kertett s majort a Tisztelt Pater mostani Rector és Regens Urnak, s általa a kolosvári nemes Convictusnak valóságos és örökös birodalmokban bocsáták, ugy minden Praescriptusainak törvényes Evictionak magokra lött fel vállalásával.

Melly örökös vásárlásnak rendi és modgya, hogy mindenekben az fenirt mod szerint ment légyen végben, arról adgyuk mi is tulajdon Subscriptionk és szokott pecsétünk nyomásával megerősített levelünköt igaz hitünk szerint. Kolosvárt a fen irt napon és Esztendőben.

(P. H.) Lapka János m pr. és Magyar László m. pr. (P. H.)

Mindketten Nemes Kolosvár várossa

Hites Szolga Birái. ¹⁾

¹⁾ Mike S. eredetiről vett másolatából.

CCCXXII.

[1795.]

Ugyanott a r. kath. Seminarium részére 3000 r. fton vásárolt egy major megvételéről s annak birtokába való beigtatásról költ levél.

K i v o n a t.

Alább megirtak, adjuk tudtokra mindeneknek a kiknek illik, mostaniaknak t. i. és jönendőbelieknek, hogy e mostan folydogáló 1795-dik esztendőben juliusnak 3ik napján eladová tevén kolosvári hites polgár rézmives Honigberger Mihály uram, felesége Trephás Susánna aszszony megegyezett akaratjából, ezen nemes Kolosvár várossa hostáttyában külső monostor utcának északi során, egyfelől a kolosvári circumspectus civis Joo György, másfelől pedig özvegy Torjai Nagy Györgyné aszszony házok szomszedságokban levő majorjokat — — — — el is adák azt régi igaz és ez ideig mindig biratott szabad határával örökös jussal meghihatatlanul — — — az itten Kolosvárt levő nemes Seminariumnak in et pro flor. Rhen. 3000 i. e. három ezer német forintokon — — — mely praevicinált majorjokat a venditorok által adák s a tisztelt Seminariumnak örökös birodalmában bocsáták.

Mely örökös vásárnak örök emlékezetére és állandóságára irtuk meg mű s adjuk erről ezen tulajdon kezünk írásával s pecsétünkkel megerősített contractualis levelünket igaz hitünk szerint Kolosváratt a fenirt napon és esztendőben.

(P. H.) Szathmári Pap János, m. pr.

P. Malinkovits Ignác, m. pr.

Kolosvár várossa hites szolgabirája.

a nemes Seminarium Regense.

Michael Honigberger,

Kupfer Schmiedt Meister m. pria.

(P. H.) ¹⁾

CCCXXIII.

[1795.]

Örökvásári szerződés Andrási Antaltól és nejétől a kolozsvári r. kath. Convictus részére 2000 r. forinton megvásárolt s a Treneséni-vár közelében levő egy telekről.

Alább kik neveinket fel irtuk, adgyuk tudtára mind azoknak, valaiknek illik: mostaniaknak, és köüetkezendőbelieknek ez levelünk rendiben; Hogy ez mostan folyó 1795-dik Esztendőben, Augustus 1-ő napján kolosvári Senator, Tekintetes Andrási Antal Ur s kedves élete párja Nemzetes Wurtzinger Mária aszszony az magok [ezen nemes szabad királlyi Kolosvár várossa Hostáttyában egyfelől az irt város Treneséni-Vár nevezet alatt lévő Magazinalis helye, másfelől a sikátor szomszedsági közt lévő] Majorokat, melly is rug edgyik végivel a Györgfalva [így] felé menő, más elsőbb vegivel pedig az Kolosvártól Tordára járo Posta utra rug, el-

¹⁾ Mäke S. eredetiről másolt példányából.

adová tévén, el is alkuván, s minek utánna pedig [így] az edgyik fél szomszéd, ugymint a nemzeti város neve alatt mostani Város Gazdája Titkos Mátyás Ur általam, Szolga Biro Lapka János által a praeemptionis Jussal törvényesen megkénáltatván, és arról le is mondott volna, [így] adák el azt örökösön örök áron mind ez ideig biratott igaz határával, ottan találtatott minden alkalmatosságokkal, épületekkel edgyütt a kolosvári nemes Convictusnak s Praescriptussainak 2000 ∞ az az Kétezer Rhforintokért, semmi Just továbbra a Venditorok magoknak, vagy maradékinak fen nem hagyván, minekutánna pedig a fen irt Summát, ugymint az eladott Major-nak az árát a Felséges Királyi Fő Igazgato Tanács Rendeléséből a Tisztelendő Pater Rector s egyszersmind a tisztelt Convictus Regense Keszthely László Ur minden hiba nélkül leolvasta volna, azt valósággal az elado Fellek leválák is, mellynél fogva azon eladott, s fen circumvicinált Majort, a Nemes Convictusnak s Praescriptussainak, valóságos és örökös birodalmokba bocsáták Törvényes Evictionak magokra lett fel vállalásával.

Melly örökös Vásárnak Rendi és Modgya, hogy előttünk mindenekben az fen irt mod szerint lett légyen, arról adgyuk mi is tulajdon alá írunk és szokott pecsétünk nyomásával megerősítettett levelünköt igaz hitünk szerint jövőendő bizonyásául.

Költ Kolosvárt a fenirt napon és Esztendőben.

(P. H.) Jánosi György m pr. és Lapka János,

Ns Kolosvár várossának (P. H.) Nemes Kolosvár várossa edgyik
fő notariussa. Hites Szolgabirája. ¹⁾

CCCXXIV.

[1795.]

Gróf Kendeffi Rákhel, gr. Bethlen Gergely özvegye a kolosvári ev. reform. főtanodában vizsgák alkalmával kitűnő két tanulónak 1000 m. frtot alapít.

Én alább is megirt Groff Kendeffi Rákhel, néhai Vice Colonellus Groff Bethleni Bethlen Gergely Ur Özvegye, említett néhai Férjemmel együtt tett intézésünk szerint Isten ditsőségére törekező [így] tzelzással adok és ajándékozok e mai napon a Kolosvári Reformatum Collegiumnak Kész Pénzü 1000 az az ezer M. Forintokot: Mely meg irt summát ugyan ez mai napon Törvényes és a Nemes Collegium számára fizetendő Interesse Mlgos Torotzko Sz. Györgyi Torotzkai Pál Urnak ki is adtam oly fel tétellel és elrendeléssel: Hogy ezen ezer M. forintoknak Interesse, minden Esztendőben a Nemes Collegium érdemes Curátorai és Tiszteletes Professorai által, azon Togás Déákoknak, a kik a közönséges Exámenekbe magokat mások felett megkülönböztetik, jo tanulások jutalmául, és másoknak-is serkentésekre azon mértékkal, a mint jo lelki esmeret szerint érdemesnek találtatnak, osszák ki. Kolosvart X-berk 8-dikán 1795-ben.

[P. H.] Árva Kendeffi Rákhel m. pr.²⁾

¹⁾ Mike S. eredetiről másolt példányából.

²⁾ A kolosvári ev. ref. főtanoda levéltárában levő eredetiből.

CCCXXV.

[1797.]

II. Ferencz és a kolozsvári küldöttek közt egy 1797-ki kihallgatáskor folyt beszélgetés.

Felséges Második FERENTZ Romai Tsászár és a Kolosvári Küldöttek között az 1797-ik esztendőben Februariusnak 25-ik napján kegyelmesen engedett Audientzia alkalmatosságával folytatott beszélgetés.

Polgár. Felséges Urunk, kegyelmes Attya Hazánknak. Méltoztassék Felséged bennünket kegyelmesen meghalgatni. Erdély Ország Kolosvár városának egész Polgársága nevében lábaihoz borulunk Felségednek, jelentvén, hogy minekutánna Néhai Felséges Tsászár 2-dik Leopold, Felségednek Kegyelmes Ura Attya Szebenből a Kir. Guberniumot és Kir. kamarát Kolosvárra mihozzánk által költöztette, hogy ezen városunkat is azon dítsőségével és haszonnal, mellytől 50 esztendőktől fogva magát megfosztatottnak látta lenni és a mellyel az üdő alatt Szeben várossa fénylett, ismét felébreszse s vidámitsa, nem tsak városunk, hanem az egész vidék magát boldognak lenni érzette, mellyhez járul az is, hogy azon 50 esztendők alatt sok idegenek nálunk letelepedtenek és Contribuensekké löttenek; mellytől felindítatván a Város, diszesítéséről gondoskodott, melly végre mingyárt is az Utzáknak ki rakásához fogott, melly már is 16,000 forintoknál többbe áll, nem külömben a városiak is 515,000 ffnál többet épületekbe vertek, hogy azzal a Dicasterialistaknak nagyobb comoditást szereznének; mindazonáltal fájdalommal értjük, hogy a Királyi Kamarának Szebenbe vizsaköltözésére parantsolat ment volna, melly által minyájon koldusokká tétetünk.

Tsászár. Édes jo embereim! ez mind hijába valo, Szebennek is kell valamijének lenni, ugy is az én akaratommal soha Kolosvárra a Gubernium nem jött volna, s éppen az nem volt helyyes, hogy onnan el vétetett, a hol már jól el volt helyheztetve, s ti építetni kéntelenítettetek.

Polgár. Nem Felséges Urunk! nem kéntelenítettünk építetni, hanem szabad jo akaratumkból tselekedtük azt. Felségednek és az Országának, ugy tartjuk, mind egy, hogy ha a Dicasteriumok vagy Szebenbe, vagy Kolosváratt vagynak; e mellet Kolosvárnak jobb fekvése vagyon az Ország közepettén a Só akná és Bányák között, és a Dögtől is bátorságosabb a szélyen lévő városoknál, és VI-dik Károly Felséges Tsászár is Erdélyben 1723-ban alkalmasabb helyet nem talált a kormányshék számára Kolosvárnál, és Felséges Mária Theresia is 1745-ben azt megesmerte, de bizonyos környülállások miat Szebenbe költözött, a hol meg is maradt.

Tsászár. Azt tsak helybe hagyjátok, hogy Szeben és Kolosvár között nagy a külömbség. Szebenbe voltam, és ismerem tájékát, Kolosvárott nem voltam, nem tudom állapotját, de a mint hallom, nem is sokat tesz.

Polgár. Felséged rosszszul informáltatott, és az fájdalommassabb minekünk, hogy városunkat s annak vidékét nem esmeri voltaképpen; ha minálunk is a Gubernium 50 esztendőig lakozni fog mint Szebenben, Kolosvár jobb állapotjában lészen mint amaz. Ha 5 esztendők alatt anyit

szorgalmatoskodtunk, menyivel nagyobb lenne annak elémnetelete hosszabb időben.

Tsászár. Nem tudom jó embereim mit akartok, hiszem néktek hagyom a politicum Guberniumot, Szebennek is kell valami, azok sem tétethetnek koldusokká.

Polgár. Attól tartunk Felséges Urunk, hogy ha a Kamara elmenend, a Gubernium is következik, a Praeses a Guberniumhoz tartozik.

Tsászár. Az semit nem tesz, el lehető egymástól, mindenik különös Officium és már meg mondtam, különben nem lehet.

Polgár. Miért nem Felséges Urunk? mi is Jobbágyi vagyunk mint mások. Szebennek kereskedése vagyon Oláh Országgal, de Kolosvárnak semije sint.

Tsászár. Igen, különös személyeknek.

Polgár. Az egész városnak Felséges Urunk.

Tsászár. A ti Uraitok gyökeresek Kolosvárott, mivel Jóságuk és Házaik ottan vannak.

Polgár. Felséges Urunk megengedjen, 50 esztendőig Szebenbe fizettek ezek az Urak, mivel Házokat magoknak venni szabad nem volt, úgy most a Szebeniek is fizethetnek Kolosvárott, a hol is Házokat magoknak vásárolhatnak.

Tsászár. Szebenben jobb moddal mentek véghez az Ország gyűlései, Kolosvárott igen rendetlenül tartatottak és hely sem is volt.

Polgár. Erről semmit sem tudunk; ha panasz tétetett volna, bizonyosan a Magistratus megörvosolta volna, de megelégedetlenek mindenütt találhatnának.

Tsászár. Ezen túl vagyunk, Szeben sem romolhatik meg. Ti mind a hárman Németek vagytok, én pedig azt értettem, hogy Kolosvárott mind Magyarok légyenek.

Polgár. Ebből kitetszik, melly rosszul informáltatott Felséges Urunk. Sok Németek laknak ottan.

Tsászár. Azt nem tudtam. Haza mehetek már, s nekem lészen mindenkor arra gondom, hogy Kolosvárnak is valami Dicasteriuma légyen.¹⁾

CCCXXVI.

[1799.]

Dániel Imre végrendeleti alapítványa, melyet husz szegény nyomorult számára tett, vallásra és nemzetiségre való tekintet nélkül, bízva az ev. ref. Fő Consistorium gondviselése alá.

a) A néhai K. Tanácsos Daniel Imre Úr Testamentumának a Pensiora fel vejendő Szegényeket illető pontya:

Elsőben: a Felséges Urunk itten lévő Bánko Cassájában 5 pcento Interesse bé adott Nyoltz ezer Rforintaim pediglen holtom után olly alá-

¹⁾ A város levéltárában levő egykoru másolatból.

zatos kérésem mellett mennyen a Reformatus Fő Consistorium atyai Gondviselése alá, hogy azoknak folyó Interesseit, melyek Esztendő alatt mennek 400 Rforintokra, a Hazában minden Vallás és Nemzetbéli tekinteten kívül olly husz ki neveztetendő nyomorultaknak adassa, a kik betegség, vagy más Isteni Látogatás által olly állapotba helyheztek, hogy mindennapi élelmeknek megszerzésére éppen alkalmatlanok. N. Szeben 3-tia April. 1799.

Daniel Imre m. k. [L. S.]

Praesens Testamenti Ill. Dni Emerici quondam Daniel punctum, e vero suo Originali sine variatione descriptum, cum eoque collatum esse bona fide attestatur. Claudiopoli d. 13-a Aprilis, A. 1802.

Laurentius Daniel m. pr. et Stephanus Cseh m. pr.
Cancellistae Regio Gubles.¹⁾

b) *A Venerabile Consistoriumnak ajánljuk kész szolgálatunkat!*

A Néhai Királyi Consiliarius Daniel Imreh Atyánkfia által ollyatén Nyomorultak segittésekre, kik betegség, vagy más Isteni Látogatás által, mindennapi élelmeknek megszerezhetésére éppen alkalmatlanokká lettenek, rendelt Fundatiokra ajánlottakról tett Requisitioját a Venerabile Consistoriumnak, melyben egyszersmind a Testans Végső Rendelésének hiteles Párban lejendő kiadattását is kéri, illendőséggel vette a Fő Consistoriumunk.

Fő Consistoriumunk ugyan oly feltétellel vagyon: hogy a Venerabile Consistorium által, ezen Fundatoria ajánltatott Személyeknek sorsok eléggé meg vizsgálta, olyanoknak találattanak legyen, kiket a Testansnak Tzélja s Végső Rendelése szerént bé lehet venni; és azon bizodalomnál fogva, azon ajánlott Kolosvárott lako Halász Mártonné és Torotzkai Istvámné, a Pensioval élendők Sorában vétette, és a Testamentumnak hiteles Mássát is e részben, megtartás végett közli²⁾; hogy ha mindazonáltal a ki nevezetett Személyek állapotja nem oly szerentsétlen találma lenni, hogy őket a Testamentum tartása szerént bé lehessen venni, tehát helyettek másokat ajánlhat a Venerabile Consistorium.

Illő tekintettel lévén
a Venerabile Consistoriumnak

köteles szolgálai
G. Teleki Lajos m. pr.
Cseh János m. pr.³⁾

CCCXXVII.

[1800.]

A német czipészek czéhszabályai.

Articulusok.

Mellyek a Kolosvári Német Schuster Czéhnek, addig valo szoros megtartására, mig minden ezen Nagy Fejedelemségben lévő Czéhok közönsegesen jobb rendben hozattatnának, azzal a fel-tétellel adattatnak ki,

¹⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő hiteles másolatból. -- ²⁾ Így jutott az Unitáriusok birtokába az előbbi oklevél. -- ³⁾ Az unitárius egyházközönség levéltárában levő kelet nélküli eredetiből.

hogy akkor ezen Articulusok is, az egész hazára nézve meg állitando Czéh Regulák szerint változtathassanak.

§. 1. Minden Esztendőben, Januarius Honapban egy bizonyos nap határozottassék meg, a melyen közönséges Czéh-Gyűlése tartattassék, és a melyen, a mű Felséges Fejedelmünknek, és a Város Elöljáróinak szerentsés megmaradásokért, az arra ki rendelt Isteni Tiszteleten, minden Czéhbeli Mesterek és Mester Legények büntetés alatt meg jelenni köteleztetnek. E mellett tartoznak az eddig valo két Czéh Mesterek minden esztendőben, a Város Magistratussától erre ki-nevezendő Comissariusok előtt, folytatott Hivatallyokrol szűnadásokat beadni, azután viselt Hivatallyok második esztendejének végével, hasonlóképpen az erre kirendelt Commissariusoknak jelen létében, folytatott Czéh Mesteri Hivataljoktól tisztességessen el-butsuzni, kiknek helyében, két arra alkalmas Mesterek választassanak és neveztessenek ki, vagy a körülállásokhoz képest, az eddig valo két Czéh Mesterek Hivatallyokra ujra vétessenek fel. Továbbá kötelessége lészen az iffjabbik Mesternek, minden Czéh dolgaiban a Czéh Mesterektől vett parantsolatokat szorossan véghez vinni, különben mérsékelt büntetés alá vettetik; nem különben Nekie semiképpen meg nem engedtetetik, hogy esztendőnek eltelése előtt, és míg egy uj Mester ki szabott Taxájának letétele mellett, a Czéhba fel nem vétetett, Hivatallyáról lemondgyan, a midőn osztán, a felvétetett uj Mester esztendőnek el-telésével, anak szolgálattját által venni köteles lészen.

§. 2. Minden fertály esztendőben Czéh Gyűlése tartassék, melly napon minden Mester büntetés alatt meg-jelenni, és a hetenkint 1—2. vagy 8 xrokból reá vetett rovást, a mennyiben azt a körül állások vagy más költségek meg engednék, be fizetni tartozik.

§. 3. Azok a Mesterek, kik panaszszokat vagy más megterhelteket kívánniak fel-adni, kötelesek lesznek azokat a Czéh Gyűlése eleibe terjeszteni, hogy így a panaszlónak fel adása illendő uttyán el-láttathassék, és a be panaszlott ellen mérsékelt büntetés, vagy pedig a Perlekedésnek eltávoztatására a két Fél között igazságos Edgyezés rendeltethessen.

§. 4. A Felséges Rendelések szerint, egy büntetésre méltó Mester a Czéh által tsak 1-től fogva 6-forintig büntettethetik meg; Nagyobb hibák ellenben a Comissarius jelenlétében adattassanak fel, és tökéletesen láttassanak el. Azok a vétkek ellenben, mellyek sem egy, sem más moddal [a mint említettett] el nem láttathatnak, további megíteltetések végett, el kerülhetetlenül a Város Itélő-Széke eleibe vitettessenek fel.

§. 5. Minden Mester és Legény szoross kötelességének tartsa, magát mindenkor jámborul és kegyesen viselni, káromkodást, szitkozodást, veszedést, egy szoval mindennemű vétkeket és illetlen maga viseletet magától eltávoztatni, különben az ez ellen vétők, a 4-dik Articulusban meg-állított büntetés alá vonattatnak, és ha a Mester vagy Legény nagyobb vétkekért [mint fellyebb említettett] a Városi Magistratus által megbüntettetett, az olyan köteles a Czéhval is illendő egyezésre lépni.

§. 6. Inasok, kik nem Mesterek Gyermekei, felvételek után, tartoznak

tanulásoknak ideje alatt 4 egész esztendő betölteni, felvételek előtt pedig kereszteltetésekről szóló Bizonyosság Leveleiket bemutatni; A Mesterek fiaira nézve ellenben, semmi bizonyos Esztendő Tanulásoknak idejére ki nem szabattatik, mivel azok 3 vagy 4 Esztendő előtt is, ha Mesterség tanulásában olyan szorgalmasan gyakorlották magokat, hogy a fenn álló Felsőges Rendelések szerint, egy vagy két esztendei tanulások után az Inasi próbát, melly egy pár férfi és ugyan egy pár aszszonyi paputsból áll, minden hiba és más ki tétel nélkül el készíthetik, fel szabadíttathatnak, úgy mindazáltal, hogy a felvételek, és felszabadíttatásoknak Taxájára nézve, ezek és az idegen Emberek Gyermekei között semmi különbség nem tétetthetik, hanem az említett Felsőges Rendelés szerint edgyik mint a másik, a felvételéért 3, felszabadíttatásáért pedig 6 forintot fizetni tartozik. Egyébiránt köteles lészen a Czéh minden Vallás és Nemzet tekintet nélkül [így] Inasokat felvenni és beszegődni [így].

§. 7. Ha valamelly Mester meghal, annak hátramaradott Özvegye, mind addig, míg volt férjének nevét viseli, Mesterségét minden akadály nélkül folytathatja; E mellett tartoznak az illető Czéh Mesterek, az ilyen Özvegyhez egy, Mesterségét jól értő Mester Legényt, ki Mesterségét követhesse, az Özvegynek tettzése szerint rendelni, és ha azon Legény egy idő múlva nem tettzenék, a másadikat és a harmadikat is kivánni, a Czéh részéről tellyes szabadság engedtetik; továbbá pedig, ha e három Legények közül egyik is kedve szerint nem lenne, a Czéh többet adni nem köteles, hanem szüksége úgy hozván, az e végre kirendelt Mester Legények szállásáról hivassan magához. Az a Legény pedig, ki az illy Özvegyhez Mestersége folytatására a Czéh részéről rendeltetik, és elégséges ok nélkül oda menni nem akarna, más Mesternél munkára ne könnyen botsáttassék és Mesternek is ebben a Helységben fel ne vétetessék.

§. 8. Ha valamelly Inas Mesterétől elszöknék, és elfogatván, vissza hozzattatnék és Mestere ellen méltó panaszsza nem lenne, vagy panaszszát meg nem bizonyíthatná, és Mesterségét továbbra is tanulni kívánná; méltóképpen megbüntettetvén, volt Tanítomesterének vissza adattassék. Hogy ha pedig az Inasnak feladott Panaszszai igazoknak és hiteleseknek tanálatnának, az Inas, elkezdett Tanulo idejének betöltésére, más Mester mellé adattassék, volt Mestere ellemben szorossan büntetessék meg.

§. 9. Ha egy Mesternek a fia, vagy más idegen Legény, ki egy Mesternek Leányát, vagy annak Özvegyét el akarná venni, magát Mesternek felvétetni kívánja, kötelessége lészen azt elsőben a Czéhnek jelenteni, és 1 Rfor. Taxa letétele mellett, [mellyet minden, ki bizonyos okokból Czéhot kíván gyűitetni, fizetni tartozik], a megkívántato Remeket betsületesen kérni, és ha a mostani Mestereknek száma arra elégséges akadály nem lehetne, az olyan Legénynek Mestersége tanulásáról költ Leveleit elé mutatván: két pár férfi Saruknak, az edgyik pár fekete viasszal megfényesített, és Tödzéssel keményen megvarott, [így] a második pár könnyű magas fejeléssel, továbbá egy pár férfi és egy pár Aszszony Embernek való Selyem Czipő, és egy pár Paputsnak készítése rendeltessék Remeknek, melly

munkát magától tisztán és hiba nélkül elkészíteni köteles lészen, E mellett ezt az eleibe szabott munkát a Czéh Mesternek házában az egész Czéhnek jelenlétében ki szabni tartozik, és így osztán, egy Műhely, a hol ezt a munkát a két Czéh Mesternek vigyázása alatt elkészítse, rendeltessék.

§. 10. Az eleibe rendelt Remeknek egész elkészítése után kötelessége lészen a Czéhnek azt jól meg vizgálni, és ha az valóságos jonak és minden hiba nélkül valonak találtatik, az idegen Legény 20 Rforintokat, a Mesternek Fia felit az az 10 Rf. és az olyan Legény, ki egy Mesternek Leányát elveszi, két harmadrészt, az az 13 Rf. 20 krt tartozik fizetni a Czéhnek, kért Mesternek valo felveteléért; hogy ha pedig történnék, hogy a bemutatott Remek a Czéhtől hibásnak és nem arra valonak esmértenék; az olyan Legény Mesternek semmiképpen mind addig fel nem vétethetik, mig Mesterségét egészen és jól meg nem tanulta, és egy valóságos igaz Remek Munkát, mint fellyebb említettett, nem készithet.

§. 11. Ha egy idegen Legény, idegen és nem Czéhbeli személyt kíván magának feleségül venni, és Mesternek akar felvétetni, köteleztetik arra, hogy egy a Czéhtől kinevezendő Műhelyben 3 esztendeig jámborul és betsületesen dolgozzon, és mind addig Mesternek is fel nem vétetődhetik, mig itt a Városon fél esztendeig nem dolgozott, valamint Polgári szabadságot is mind addig nem nyerhet, mig a Czéhba Mesternek fel nem vétetett, és annak valójában nem esmértenik.

§. 12. A Czéhon kívül Mesterségeket folytato ugy nevezett Kontárkodok az 1774-ben Junius 2-kán költ Felséges Rendelés értelme szerint tartattatnak, hanemha azok a Felséges Királyi Fő Igazgato Tanástól nyert különös engedelmeket, Mesterségeket Legénnyel vagy Legény nélkül folytatni [igy] elé tudgyák mutatni.

§. 13. Az olyan Mester Legényeknek, kik a Czéhbeli Mestereknél vagy kevés vagy éppen semmi Munkát nem nyernek, szabadságokban áll, olyan Czéhon kívül levő Mester Embernél is, kinek Mester Legénnyel dolgoztatni szabadsága vagyon, minden büntetés nélkül dolgozni; Az olyanok pedig, kik azokhoz a Czéhon kívül dolgozokhoz, kiknek Legényt tartani nem szabad, állanak be munkára, a 3-dik Articulus szerint mérsékelt büntetéssel büntettessenek.

§. 14. Ha történnék, hogy némely ezzel a Czéhval nem edgyesült akár miként neveztetett Mesteremberek, a Czéhbeli Mestereknek legényeit hitegetni és elszöktetni merészlenék, az olyan Legények Magistratualis Hatalommal vissza vitettessenek és büntettessenek.

§. 15. Egy mester is ne mérészszeilyen különös hívás nélkül valakit az ide érkezett Mester Legények közzül, a Czéh híre nélkül Műhelyébe felvenni; annál kevésbé nagyobb napszámnak ígéretével, mint a Czéhnek bevett szokása szerint kiszabott Articulusok megengedik, magához édesgetni; Melly szerint, hogy a Legények jobb Rendben és szokásban tartassanak, kötelesek lészenek az illy ide érkeztek mindenek előtte magokat az e végre kineveztetett szállástarto Attyánál jelenteni, kinél egy tábla tétettetik ki, mellyen nevei azoknak a Mestereknek, kiknek Legényekre vagyon szükség-

ségek, feljegyeztettnék, és így azok az ide vándorlott Legények a magokkal hozott Mesterségek tanulásáról szollo Bizonyosság Leveleket mutassák bé, és ha edgyik vagy masiknak efféle Levele nem volna, az olyan köteles leszen 2 vagy legfellyebb 4 heteknek eltelése után a hátralévő efféle Leveleket azoktól, a kiktől eljötteenek, elé szerezni és okvetetlen bémutatni, különben az olyan Legénynek, a fenn említett időn tul semmi munka nem adattathatik. Egyébaránt az is megjegyeztetik, hogy az ugynevezett szállás, egy arra választott Mesternél tartattatik, és így az ilyen szállástartó Atyához minden Legénynek illendő tisztelettel és tartozó engedelmességgel viseltessenek, és az általa kirendelendő Mesteri Műhelybe menni tartozzanak.

§. 16. Egy Mester, más Mesternek Legénnyét kéz alatt, vagy nyilván-ságosan kemény büntetés alatt hitegetni ne merészellye. Továbbá egy Legénynek is Hétközben Vasárnapig, hanemha szorgos esetekben Mesterét el-hagyni, valamint ellenben a Mesternek is méltó okok nélkül Legénnyét el-küldeni nem szabad. Egyébaránt Husvét, Pünköstit és Karátson előtt 3 Héttel egy Legénynek Műhelyét el-hagyni, és a Mesternek is Legénnyét az előtt a ki-szabott idő előtt elbocsáttani tellyesseggel meg nem engedtetik; hanem mindenik a Czéhnek bé vett szokása szerint ezekben az Imnepekben jól alkalmaztassa magát.

§. 17. Az ugy neveztetett *Korhel-Hétfő* [Blaue Montag] semmiképpen meg ne engedtessek. A melly Mester azt meg engedné, a Czéh által 30 xrral s többszöri történetekben nagyobb mértékben-is büntettessék. Ha a Legény kiszabott idejére és órára munkájánál meg nem jelenék, azon napra csak fele bére fizettessék ki; ha pedig valamelly Legény vagy Inas Mestere hire nélkül Korhel-Hétfőt tartani mérészlene, az olyanoknak egész napi fizetések vonattassék-el. Ellenben ha munka volna, és a Legény, a Mesterinek gondatlansága miatt nem dolgozhatna, olyankor a Mester Legényének, étel mellett egész bérinek kifizetésével is tartozik.

§. 18. Edgyik Mesternek a másikat, akármi módon meg tsalni, fogadott munkájától meg-fosztani, egy más ellen szóbeli és más vetélkedésekben be botsátkozni, kemény büntetés alatt tilalmaztatik.

§. 19. Ha történék, hogy valamelly Czéhbeli Mester el szökne, vagy a Czéhnek értésén kívül elköltözne, egy idő mulva pedig ismét ide vissza akarna jönni; az olyan köteles leszen ez iránt a Czéhot ujja meg-keresni, és a Mesterségért meg állitatott Taxát ismét bé-fizetni.

§. 20. Valamint itt a városban, ugy a körül levő Helységeken is, egy Mesternek is a Czéh értésén kívül meg nem engedtetik Inasokat fel-venni, vagy fel-szabadittani; különben az olyan Inas, vagy fel-szabadult Legény, ha neve a Czéh Protocollumába be írva nem lene, semmiképpen egy Műhelybe is fel nem vétetődhetik.

§. 21. Azok a Mesterek, kik más Helységeken telepedtenek le és Mesterségeket folytattják, ha magokat ezzel a Czéhval edgyesíteni kívánják, kötelesek az ez iránt a Felsőges Rendelések által meg-állitatott Taxát 10 forintal bé fizetni, és e mellett a Czéhoz egész engedelmességgel viseltetni, ugy a fenn álló Czéh Articulusait is szorossan meg-tartani.

§. 22. Ha valamely Czéhbeli Mester nehéz Betegségbe esnék, a Czéhbeli Mesterek közönségesen kötelesek lesznek, a Czéh által megkerestetvén, a Beteget meglátogatni, és felgyógyulásáig, a Beteghez minden lehető segítséggel lenni.

§. 23. Az Inasok, akár idegenek, akár Mesterek fiai légyenek, minekutánna a Czéhtől fel szabadítottak, és mint valóságos kitanult Legényeknek esmertettenek, tartoznak a Czéhnek szokása szerint 3 Esztendeig vándorolni; és ha azt méltó nagy okok nélkül elmulatnák, az olyan Legények minnek előtte a Czéhval ez iránt nem edgyeznének, Mestereknek fel sem vétődhetnek.

§. 24. A Czéhnek tellyes hatalom engedtetik, a Legények és Inasok eleibe, hogy az Ifjuság jó Zabolába tartattassék, illendő Regulákat és Rendet szabni, valamint a történhető hibájakat és más Excessussait is szorossan megbüntetni.

§. 25. A Legény Társaság Gyűléseiben, a Czéhtől erre kirendelt két Mesterek jelennyenek meg mindenkor, kik a Társaság jövedelmit számba veni, és minden kitelhető Vigyázásokat arra fordítani köteleztetnek, hogy ebből az ugy neveztetett Társaság Ládájából, a Felséges Rendelések szerint semmi haszontalan költségek ne téttenessenek, hanem a Betegek és valóságos szükölködőknek elégséges segedelem adattathassék.

§. 26. Keményen és kétszeres visszafizetésnek büntetése alatt megtiltatik, hogy a Czéh Cassájából ételre italra és Vendégségekre semmi költség ne tétessék; hanem az efféle Czéh Cassájában levő pénzek az Isteni szolgálatra, Betegek, szükölködő Mesterek, szegény Özvegyek és azoknak árvái, ugy a beteg, szegénységre jutott és minden segedelem nélkül levő Legények számára, és végre a Czéhnál történhető elkerülhetetlen költségekre, az erre kirendelt két Czéh Mestereknek gondviselések alatt tartattassanak, és szoros számadásba vétettenessenek.

§. 27. Mivel a Fő Czéh Mester, maga házánál tartatando Czéh Gyűlések miatt sok alkalmatlanságot szenvedni kéntelenittetik, e mellett pedig az Iro eszközöket is magának kelletik szerezni; azon alkalmatlanság és fáradságáért az Iro eszközökkel egyetemben, nekie egy átaljában 9 Rf. suma adattassék, minden esztendőre; nemkülönben a Nagy Czéh Gyűlésekor, [ha tudniillik a környülállások és egyéb költségek megengedik], ezen alkalmatossággal minden Czéhbeli Mesternek 30 xrok, vagy gyengébb jövedelmekből csak 12 xrok a Czéh Cassájából fizettessenek.

§. 28. Minden részre hajlásoknak és kétségeknek eltávoztatására, azoknak, kik a Czéhtől reájok vetett pénzbeli büntetések iránt méltán panaszolhatni gondollyák, panaszokat bővebb ellátások végett, a Magistratushoz vinni megengedtetik.

§. 29. Ezeket a fenn irt módon meg határozott Articulusokat, mindenik ehez a Czéhoz tartozó Mester, Legény és Inas, a mennyiben azok mindekire illenek, egész engedelmességgel és szorossan megtartani köteleztetik, hogy az által az Edgyesség és Felebaráti Szeretet jobban fen tartassék, az ezek ellen történhető vétkek és gonoszságok pedig eltávoztathassanak.

Végére szükséges ezeket az Articulusokat, hogy azokat kivált az alatta való Ifjak és Ifjabb Mesterek, magok további alkalmaztatására nézve annál jobban megérthessék, minden Esztendőben kéttzer a Czéh Gyűléseiben, és a Mesterek, Legények és az Inasok jelenlétében felolvasni; hogy így az azokat által hagok magokat tudatlansággal ne menthessék. Melly fennebb le irt Czéhális Articulusok ezen nemes szabad királyi Kolosvár várossának választott száz személyből álló esküdt Községének Gyűlésébe Martius 31-kén 1800-dik Esztendőben minden ellen mondás nélkül felolvasztatván, ki hirdettettek, és mindenek által mind addig megtartattni rendeltettek, még minden ezen Nagy Fejedelemségben Lévo Czéhok közönségesen jobb Rendbe hozattatnak. — Mellynek nagyobb erősségéért Városunk petséttyével is megerősítettvén, a nevezett Czéhnak szoros és pontos megtartás végett a kolosvari esküdt közönségnek Gyűléséből a fennebb irt napon es Esztendőben —

Kiadattak — — — (P. H.) Szentkirályi Mihály mpr.
Város hűtös Notariussa által. ¹⁾

CCCXXVIII.

[1805.]

Idősb Karacsony Mano 7000 r. forint alapítványa a kolozsvári r. kath. Convictusban tanulhat örmény ifju részére.

Excelsum Regium Gubernium,
Domini ac Patroni Gratiosissimi!

Amore Boni publici promovendi ductus, cum consensu Consortis meae Mariae, ex propriis nostris acquisitis in aere parato resolvo Septem Millia Rhenensium florenorum, ex quorum annuo censu a 1-a Novembris A. C. computando intertenantur [*sic*] Sex Studiosi Armeni, aut in defectu Armenorum, alii cujuscunque Nationis in Convictu Regio Claudiopolitano inter Secundae Mensae convictores, expetendo, ac reservando mihi, meaeque consorti usque ultteriores Dispositiones jus eisdem Excelso Regio Gubernio praesentandi. Proinde humillime Supplico, ut hanc piam Nostram Fundationem gratiose acceptare, eosque Ordines Benignos facere, ut praefata Summa in Securo loco elocari possit, Excelsum Regium Gubernium non dedignetur. Quam gratiam omni cum Submissione efflagitans in jugi profundissimae Venerationis cultu persevero —

Excelsi Regii Gubernii
Claudiopoli 10-ma Augusti 1805.

humillimus Servus

Senior Emanuel Karacsony m. pr.²⁾

¹⁾ A német czipészek leveles ládájában levő eredetiből.

²⁾ Mike S. eredetiről másolt példányából.

CCCXXIX.

[1806.]

Kivonat Bíró Józsefnek a kolozsvári r. kathol. közintézetek részére tett különböző alapítványait tárgyzó végrendeletéből.

Atyának, Fiunak, Szent Lélek Istennek nevében *Amen.*

Hagyok *másodszor* ezen Capitalis Summából a Tisztelendő P. P. Franciscanusoknak is 1000 az az ezer Rfkat oly végre és formán, hogy abból azon elszegényedett Klastromok és Filialis Ecclesiák segedelmeztessenek, melyek egyenessen a nevezett Atyák birtokában vannak, a Capitalis pedig a Tisztelendő Pater Provincialis Atyasága fő ügyelete alatt mindenkor bátorságos helyen elocalva legyen.

Hagyok *harmadszor* a most meg irt végekre és kifejezett conditiok alatt a Provinciában lévő Tisztelendő Pater Minoritákhoz tartozó szegényebb klastromok, vagy Conventek számára is 1000 az az Ezer Rfkat, hogy annak Interesséből a Tisztelendő P. Provincialis Atyasága fő ügyelete alatt segedelmeztessenek.

Marad még fenn [készpénz] — — — 334 Rf. 54 x.

— — — [fekvő és felkelhetőkkel] 15945 f. 44 x.

Ezen fekvő és felkelhető Javaimra nézve rendelem, hogy ezek halálom után adattassanak el, kivéven a külső Magyar Uttzai Majort, meljet, ambár sok mortificatioval illetvén engem, kivált Néhai Testvérem volt Gubernialis Consiliarius Biro Antal Ur halála után, még is meg hanyatlott sorsokon való szánakozásból hagyom székely Lovas katona Rettegi János öö kegyelme Hites Társának, Losteiner Klárának és Gyermekének olyan Conditio alatt, hogy azon Majort memél jobb áron lehet eladván, annak az árrából a Polyáni, eddig engemet illetett Jozságból, a mit benne laktokban elidegenítették, váltsák ki, és azon reuendumok jövedelméből segedelmezzék magok életek modgyát. Eladattatván pedig a több specificált Jok, azoknak árrából, szakasztassék ki :

1-o. A *Lazaretum*-béli szegények számára 1000 azaz Ezer Rforint, hogy annak Interessiből ezen drágaságban segíthessenek magokon, a Capitalis állandó Fundusnak megtartatván.

2-o. Azon 2000 azaz két Ezer Rforint Summa, melyről néhai Testvérem, volt Gubilis Consiliarius Biro Antal Ur 1798-ik Esztendőben ett Testamentumában emlékezetet tett, a kolozsvári Seminarium számára adattassék bé a Fundationalis Cassába.

3-tio. Azon szegény elnyomorodott betegek számára, kiknek modgyok és tehetségek tsak annyira sem ér, hogy betegségekben az könnyőritetességből meg látogato Orvosok által praescribált Orvosságokat megszerezthessék, vagy a Patikából kiválthassák, és így a szükségtől elnyomatva, magokon nem segíthetvén, mintegy erőszakot kénytelenítettnek rész

szerént a nyavalyától, rész szerént az haláltól szenvedni, hagyok és rendelek örökös Fundatioul 1000 az az Ezer Rfkot, oly formán, hogy az a kolosvári publicum által elocaltatván, annak Interesséből a megnevezett ügyefogyotak segedelmeztessenek az Ordinarius Phisicus [iyy] számadása alatt.

4-o. A Házi szegényeknek Cassájába hagyok 500 azaz Ötszáz Rftot.

7-o. A Szt. Ersébet Spotályban levő szegények között is osztassék ki 25 az az Huszon Öt Rfor.

9-o. A mi ezeken felyül a fennebb specificált felkelhető s fekvő jokbol erualt Summáig inclusive még supernatál, ugymint 10,000 az az Tíz ezer Rfok adattassanak bé a fundationalis Cassába, hogy azon Capitalis Interestre elocáltatván, fele része a bejövendő Interestnek használtassék a Catholicum Gubernium fő ügyelete alatt az Hazában levő szegényebb Ecclesiák számára, fele pedig a szegényebb, s fogyatkozobb Seminariumok számára és nevezetesen a mostani szűk idők miatt esett fogyatkozások pótlására.

Mindezeknek telyesíttésére leendő fő vigyázást és ügyeletet bizodalmason ajánlom a Felséges R. Catholicum Guberniumnak. Melyet tulajdon kezem alírásával és szokott Petsétemmel megis erősítettem Kolozsvárt Decembernek 9-ik Napján 1806-ik Esztendőben.

[P. H.] Biro Joseff m. pr.¹⁾

CCCXXX.

[1807.]

Kivonat Pál András, egri prépost és olvasó kánonoknak a kolozsvári r. kath. Seminarium részére tett 20 ezer forintos alapítvány-leveléből.

Excelsum Gubernium Regium Transilvanicum,
Domini mihi Gratosissimi, Colendissimi!

Anno 1803 exiguum, quod in Patriae Filiorum commodum miseram subsidium, gratum Excelso Gubernio Regio accidisse, e datis ad me 25-ta Augusti anni ejusdem magno cum solatio intellexeram. Jam nunc tanta tam Excelsi Guberni Benignitate, quam etiam Patriae amore, populariumque meorum necessitate impulsus, mitto 1-o in obligationalibus oppidi Ketskémeth Rfr. $\frac{21}{m}$ eum in finem, ut ex annuo horum censu tot, quot commode, adtentis temporum adjunctis, potuerint, bonae spei adolescentes, et quidem praeferenter e sedibus siculicis oriundi, in Seminario S. Josephi Claudiopolitano interteneantur. Ut vero beneficij hujus statim adfuturo anno Scholastico participes esse possint, census praedictae summae in Rfl. 1200 consignabitur Excelso Gubernio Regio.

Agriae 13. Aug. 1807.

Humillimus servus et Capell.

Andreas Pál (C. A. M. F.²⁾)

¹⁾ Mike Sándor eredetiről másolt példányából.

²⁾ Mike S. eredetiről másolt példányából.

CCCXXI.

[1809.]

Könyvkötők ezéhszabályai.

Ad Num 5784. 1809

Psent. 7-a Augusti, A. 1809 Nro 1911.

Sacratissimae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestatis, Magni Principis Transsylvaniae et Comitum Siculorum, Regium Magni Principatus Transsylvaniae Gubernium.

Memoriae commendamus tenore praesentium, quibus expedit Universis et Singulis, cujuscunque Status, Gradus et Ordinis Altefatae Suae Majestatis Fidelibus praesentes visuris: Quod posteaquam Regio huic Gubernio medio Benigni Decreti Aulici sub vigesima tertia Mensis Junii Anni Millesimi Octingentesimi Tertii emanati, Numeroque Guberniali 5721 signati, ad tollendos diversos abusos et naevos, qui Superioribus temporibus in expeditione Cehalium Articulorum intervenisse observati sunt, facultas attributa fuisset, ut Casu semet exerente, Contuberniorumque ad sollicitationem propterea coram Regio isthoc Gubernio faciendam, Articulos Cehales modo provisorio, usque suscipiendam generalem in Magno Transsylvaniae Principatu universorum Contuberniorum regulationem juxta praescriptam in similibus Altissimam Normam extradare possit, Magistratus Liberae, Regiaeque Civitatis Claudiopolitanae, vigore suae, sub vigesima nona Mensis Augusti Anno Millesimo Octingentesimo Octavo, horsum submissae repraesentationis, demissas universorum ibidem commorantium Compactorum, utpote Stephani Bárdi, Stephani Kováts Ajtai, Samuelis Spielenberglőtsi, Alexandri Kováts Ajtai, Stephani Magyar, Mathiae Rischányi, Joannis Gutmann, Francisci Cseh, et Michaelis Csákány preces pro elargiendis eisdem authenticis Articulis Cehalibus fusas, obsequiose commendaverit. Quum proinde justa petenti non sit denegandus assensus, Regium isthoc Gubernium iuxta impetratam praevio modo facultatem, Altissimae praescriptos Normales Articulos pro genio Opificii Compactorum adaptandos expediendosque duxit modo sequenti.

Articulusok,

Melyek a Királyi Fő Kormányzó Tanátsától a Királyi Szabad Kolosvár Városában ujjonnan fel állittatott Compactor Czehnak kiadattattak.

Első Rész.

A Mesterekről.

§. 1. Minden Esztendőben Januariusban egy bizonyos nap határoztasék meg, melyen közönséges Nagy Czeh Gyűlés tartassék, az hol az addig volt két Czeh Mesterek, viselt hivatalyokrol, a Tekintetes Magistratus által arra kinevezendő Commissariusok előtt szorossan számadoljanak.

§. 2. Minden második Esztendőnek végével, hasonlóképpen az arra kirendelt Commissariusok, jelenlétében, minekutánna számadásaikat elvégzik, a Czéh Mesterek addig viselt hivatalyoktól elbutsuzzanak, és a Czéh Ládáját minden hozzá tartozando eszközökkel együtt a Czéhnek visszaadni tartozzanak; kiknek helyében vagy más két arra alkalmas Mesterek választassanak és neveztesse ki, vagy a körülállásokhoz képest azaddig volt két Czéh Mesterek megmarasztassanak.

§. 3. Azon alkalmatossággal a Czéhnek szüntelen való jó rendben tartására nézve, választassanak még két személyek a végre, hogy ha a Fő- és Vice Czéh-mesterek vagy betegek volnának, vagy valami utazás, vagy egyéb akadály által elfoglaltatnának, az alatt, ha valami olyas hirtelen való dolog adná elő magát, ezek az első helyett, mint substitutusok, a dolgot eligazithassák. Nem különben választassék egy Attya-Mester is, a kinek kötelessége legyen, hogy a Mester Legényeknek magok viselésére vigyázzon, és azoknak minden nemű nyomorúságokban segítségül legyen, s betegségekben jó moddal gondjokat viselje és viseltesse. Azon kívül pedig, minthogy a Felsőges Rendelések által megtiltatott, hogy több hités Öregek ne tétessenek, ezen Felsőbb Rendelések ez után is megtartassanak.

§. 4. A Czéh Ládája álljon mindenkor az első Czéh Mester házában s gondviselése alatt, úgy mindazonáltal, hogy a Ládának második költségét az ifjabb Czéh Mester magánál tartsa; ezen két személyeknek azonban szabad nem léssen más két Compactor Mesteremberek jelenléte nélkül a Ládát megnyitni.

§. 5. Minden Mesterem ber közönségesen kötelességének tartsa azt, hogy a választott Czéh Mesterekhez és Öregebb Elöljárókhoz illendő engedelmességgel és tisztelettel viseltesse, de kiváltképpen az ifjabb Mesterember, kinek is kötelessége léssen a Czéh Mesterek által kiadott Czéh dolgait tárgyazó rendelkezéseket és parantsolatokat, minden haladék nélkül, 15 kr. büntetés alatt tellyesíteni; kötelessége továbbá az is, hogy a Vice Czéh-mester és a két hűtös öregeket a Fő Czéh-mester jelentésére a Czéh Mester házához hívja; a több Mesteremberek pedig tábla járás által gyűjtesse össze; hogyha pedig valamelyik Mesterember a Czéh Mesterek hivatására meg nem jelenék, vagy a kerülő táblát a rendes időnél tovább magánál tartaná, azon engedetlenségéért 30 xral büntetessék.

§. 6. Minden fertály Esztendőben Czéh gyűlése tartassék, a végre, hogy akkor az az alatt előfordult Czéh dolgai igazításba vétessenek; mely gyűlésben minden Mesterember, egy Rhft büntetés alatt meg-jelenni, és a Czéh dolgainak folytatására, vagy egyéb közönséges szükségre kívántató 10 vagy több Xrokból álló reá vetett rovást, mint azt a körülállások vagy egyéb költségek kívánnák, befizetni tartozik.

§. 7. Ha pedig valamely Mesterember, vagy más akárki is, bizonyos dolog végett Czéhgyűlést kívánna, azt a Czéh Mester egy Rhforint letételeért gyűjtesse bé az elébb meghatározott büntetés alatt.

§. 8. Azok a Mesterek, kik a Czéhot vagy Mester Társát illető panaszokat, vagy más terheltetéseket kívánnák feladni, kötelesek léssz azo-

kat legelőször is a Czeh Mesterek eleiben eligazítás végett terjesztetni; vagy ha a dolog ugy kívánna, az egész Czeh előtt is feladni, hogy így a panaszlónak feladása illendő uttyán eligazittassék, és a hepanaszlott ellen mérséklett büntetés, vagy pedig perlekedésnek eltávoztatására a két felek között igazságos egyezés rendeltessék.

§. 9. A Felsőges Rendelések szerint egy büntetésre méltó Mesterember a Czehtől csak egy Rhftól fogva hat forintig büntetethetik meg; Nagyobb hibák ellenben a Commercialis Commissariusok jelenlétében adattassanak fel, és láttassanak el; Azok a vétkek pedig, melyek sem egy, sem más moddal, a mint említettett, el nem láttathatnak, további megítéltetés és büntetés végett elkerülhetetlenül a Városi Itélőszék eleiben adattassanak fel.

§. 10. Minden Mesterember szoros kötelességének tartsa magát jámborul és kegyesen viselni, káromkodást, szitkozódást egy szóval mindenféle vétkeket, és illetlen magaviseletet magától eltávoztatni, különben az ez ellen vétők a 9-ik Articulusban megállított büntetés alá vonattatnak.

§. 11. A mely Mesterember Mesterségbeli Társát a Czehgyűléskor vagy az Utzán, vagy Vásárban, vagy közönséges Fogadóban illetlen szókkal motkolná, vagy hozzá is nyulni bátorzkodnék, az olyan személy a Czeh által, jól megfontolván a dolgot, érdeme szerint büntetessék.

§. 12. Ha egy Mester Legény magát Mesternek felvétetni kívánja, köteles lészen azt elsőbben a Czehtől jelenteni és egy Rhforint taxa letétele mellett a megkívántató Remek munkának elkészítésére való szabadságot betsületesen kérni; mely ha a Mesterek száma arra elégséges akadály nem lenne, Mestersége tanulásáról költ Levelei s egyéb bizonyosságai elémutatásával megengedtessek.

§. 13. Remek munkában készítettnek ezek: Egy folio Biblia arany metzéssel Pergament Cromfilettel; egy octavo egész Francia kötésben; egy duodetz kaptoson, arany metzéssel tafotában borítva, vagy bársonyban, a táblája aranyozva; egy A. B. C. egész Francia kötésben arany metzéssel.

§. 14. Az eleiben rendelt Remeknek egész elkészítése után kötelessége lészen a Czehtől azt jól megvizsgálni, és ha az valóságos jonak és minden hiba nélkül valónak találtatik, az Legény 30 Rhft, a Mesternek fia felét, az az tizenöt Rhft, és az olyan Legény, a ki egy Mesternek Léányát veszi el, két harmad részt azaz husz Rhft tartozzék fizetni a Czehtől Mesternek lett felvételéért; Hogy ha pedig történnék, hogy a bemutatott Remek a Czehtől hibásnak és nem arra valónak találtatnék, az olyan Legény Mesternek mind addig semmiképpen fel nem vétethetik, míg Mesterségét egészen jól meg nem tanulja, és egy valóságos jó Remek munkát, mint felyebb megíratott, nem készít.

§. 15. Azok a Mesterek, kik más helységekben telepedtenek meg, és Mesterségeket folytatják, ha magokat ezzel a Czehtől egyesíteni kívánják, kötelesek a Felsőges Rendelések által megállított tiz Rhftból álló Taxát megfizetni és e mellett a Czehtől engedelmességgel viseltetni, ugy a fenn

álló Czéh Articulusait is szorossan megtartani. Ha mindazonáltal, az olyan Mesterek a fertály esztendőnként tartando Czéhgyűlésekre meg nem jelenhetnének, legalább a nagy Gyűléskor megjelenni és a fertály esztendőbeli Cassában való Adományokat, úgy mint a több Mesterek is befizetni tartoznak.

§. 16. Ha történnék, hogy valamely Czéhbeli Mester elszökne, vagy a Czéhnek hite nélkül el költözne, s három esztendeig a Czéhon kívül lenne, azután pedig ismét ide vissza akarna jönni, az olyan köteles lészen az iránt a Czéhot újra megkeresni, és a Mesterséget megállított Taxának egy Harmadát meg fizetni.

§. 17. A Czéhon kívül dolgozó vagy kantárkodó Compactorokra nézve Ő Felségének 1774-ik Esztendőben Januariusnak 2-án költ Udvari Rendelése szorossan megtartassék, mely szerint azok, ha arra valók lészenek, a Czéhba állani tartoznak, mert különben a Mesterség folytatásától egészszen eltíltatnak.

§. 18. Minthogy ezen Czéhban vagynak olyan Mesterek is, a kik munkájokat mind az idevalo, mind külső Vásárokbán is árulni szokták, tehát minden veszekedésnek eltávoztatására nézve meghatároztatik, hogy a vásárokbán üljön és áruljon legelő az öregebb Mesterember, utánna pedig mind rendre üdő szerént.

§. 19. Sokadalmi alkalmatosságon kívül senki is idegen Compactor munkát ne árulhasson confiscatio büntetése alatt, melynek harmada a Denunciansé, a másik része a Magistratusé, és a harmadik a Czéh Ládáié legyen.

§. 20. Egyik Mesternek a másikat akármi módon megcsalni, fogadott munkájától megfosztani, egymás ellen szóbeli és más vetélkedésbe behocsátkozni kemény büntetés alatt tilalmaztatik.

§. 21. Ha valamelyik Mesterember a Czéhbeliek közül munkájába hibát ejtene, akkor a dolgoztató a Czéh Elöljáróit keresse meg, és az a dolgot fel vévén, ha maga eligazíthatja jo, ha pedig nem, akkor a Czéh több Tagjait egybe gyűjtván, igazítsák el, hogy ha pedig a két felek között valamelyik azzal meg nem elégednék, szabadságában legyen orvoslás végett a Magistratus eleibe vinni.

§. 22. Nem lészen szabad senkit a megtett munkáért szerfelett taxálni, nehogy panaszra út nyíttassék, mely ellen ha ki hibáznék, azokra nézve a 21-ik Pontban meghatározott mód tartassék, mely rendtartásra a Cehalis Commissariusoknak vigyázni kötelességek lészen.

§. 23. Hogyha valamely Mesterember a munkát felvállalván, azt a terminusra el nem készítené, akkor a Czéhbeli Elöljáró a dolgoztató által megkerestetvén, tégyen a munkának bevégzésére illendő Terminust, melyre ha mégis a munka el nem készülne, fizessen az olyan restül dolgozo Mesterember a Czéhnek 30 krt, a dolgoztatónak pedig Politiae Directio uttyán költségit, faradságát fizesse meg.

§. 24. Mesterembereknek özvegyei is a Czéhnek megengedett törvényeivel és szabadságaival, úgy élhetnek, mint szintén magok a Mester-

emberek, melyre nézve ezen megerősített Czéh Articulussainak is minden történetekben szorosan engedelmeskedni tartozzanak.

§. 25. Midőn valamelyik Mesterember meghal, annak hátra maradt özvegye mind addig, míg férje nevét viseli, mesterségét minden akadály nélkül folytathatja; e mellett tartoznak a Czéh Mesterek az ilyen özvegyhez egy Mesterséget jól értő Mester Legényt az özvegynek tetzése szerint rendelni, és ha azon Legény egy idő múlva az özvegynek nem tetzenék, másodikat és harmadikat is kérni a Czéhtől teljes szabadság engedtetik. Az özvegyhez rendelt Mester Legény pedig ha elegendő ok nélkül oda menni nem akarna, más Mesternél munkára ne bocsáttassék és Mesternek is ebben a helységben fel ne vétessék.

§. 26. Keményen és kétszeres vissza fizetésnek büntetése alatt megtiltatik, hogy a Czéh Cassájából ételre, italra és vendégségekre semmi költség ne tétessék, hanem az afféle Czéh Cassájában levő pénz Betegek, szükölködő Mesterek, szegény Özvegyek és azoknak Árvái, ugy a minden segedelem nélkül levő beteg Legények és Inasok számára, és végtére a Czéhnek történhető elkerülhetetlen költségére fordíttassék, és a két Czéh Mesterek gondviselése alatt tartatván, szoros számadásban vétettessék.

§. 27. Mivel a Fő Czéhmaster a maga házánál tartandó Czéhgyűlések által igen sok alkalmatlanságot szenved, s a mellett még az író eszközöket is kiszolgáltatni tartozik, azon alkalmatlanságért nekie minden esztendőben a nagy Czéhgyűléskor, egy általyában kilencz Rhftok adattassanak, nem különben a Vice Czéhmasternek három Rhft, az Atya Mesternek is három Rhft, a két hűtösöknek pedig külön külön egyiknek két Rhft fiztettessék. Ugy szintén ezen alkalmatlansággal, ha a környül állások és egyéb költségek megengedik, egy tisztességes ebédre minden Mesterembernek 20 xrok, vagy a kisebb jövedelemhez képest 12 xrok fiztettessenek vagy vettessenek ki a Czéh Cassájából.

§. 28. Ha valamely Czéhbeli Mester nehéz betegségbe esnék, a Czéhbeli Mesteremberek közönségesen kötelesek lésznek, a Czéh által megkeresettvén, a beteget meglátogatni és felgyógyulásáig hozzája minden lehető segítséggel lenni.

§. 29. Ha valamely Mesterembernek felesége, Gyermeke, Legénye, Inasa meghalálozik, tartozik a Czéh mint más Czéhokban is, Virasztót, fenn-szolgálot rendelni és a temetésre minden Mester feleségestől megjelenni; hogy ha pedig a temetésre a Gazda meg nem jelenne, és helyes okát nem adná, egy Rhftal büntettessék; Nem különben ha Czéhon kívül levők által temetésre a Czéh meghivatik, tartozik a Czéh két Rhftért egész számmal megjelenni.

Második Rész.

A Legényekről.

§. 30. Az Inasok akár idegenek, akár Mesterek fiai legyenek, minekutánna a Czéhtől felszabadíttattak és Legényeknek esmértettenek, tartoznak azon Czéhnál egy esztendeig szolgálni és dolgozni, és azután más

Városokban, vagy Országokban is bővebb tanulás végett három esztendeig vándorolni; haza jövéen pedig, egyik betsületes Mesterembernél fél esztendeig lakni, és a kiszabott béréért dolgozni, hogy az alatt külső Helységekről hozott erkölése megesmertethessék; és annakutánna szabadságában lészen a Czéhot a maga bevételtetése iránt a már megírt mód szerint megkeresni.

§. 31. Az ugynevezett bujdosó és Mesterség tanulás kedvéért vándorló idegen Mester Legények, ha városban érkeznek, azok nem vendégfogadoban, hanem az Atya Mester házához szályanak, a ki is ezen Legényeknek egy xrért szállást adni köteles lészen.

§. 32. Mihelyt a vándorló Legény az Atya Mester házához megérkezik, azonnal tőle a szabadulo levele és Kundschaftja kérettségé elé, s megvizsgáltatván, a Czéh Ládájába tétetődjék be, és addig tartassék ottan, míg a Legény a Városrol ismét el megyen; Ha pedig valakinek efféle Levele nem volna, az olyan köteles lészen két vagy legfellyebb négy hetek alatt elmara-dott leveleit, a kitől eljött, elé szerezni, és okvetetlen bemutatni, melyet ha elmulatna, a meg határozott időntúl, az olyan Legénynek munka ne adas-sék, sőt a Város Tisztyeinek mint kóborló es bizonytalan ember beje-lentessék.

§. 33. Az Atya Mesternél mindenkor egy Tábla tétessék ki, melyre azoknak a Mestereknek a nevei, kiknek Legényre szükségek vagyon, felje-gyeztessenek a végre, hogy a magokat jelentő Mester Legények legelőször a felírt Mesterek között az elsőhöz, azután rendre a többekhez rendel-tethessenek.

§. 34. Hogy ha pedig Gazda és munka teljességgel nem találtnék, akkor a vándorló Legény három napnál tovább a szálláson és a Városon is ne mulasson és tekeregjen, hanem a Czéh Ládájából 15 xrok, a Legények ládájából is 15 xrok uti költségül adattatván, ha neki is úgy tétzik, vándorlását tovább követni tartozik; az olyan Legény pedig, a ki dologra nem akar menni, nem méltó a költségre. Ha mindazonáltal olyas idegen Legény találtnék, a ki a meghatározott napokon túl is a Városon mulatna, és magát sem a Czéh, sem az Atya Mesternél nem jelentvén, maga számára kötni merészelné, az olyan az egész Czéh eleibe hivattatván, érdeme szerint büntetessék.

§. 35. Ha egy idegen Legény vándorlásának idejét betöltötte, és Mes-ternek felvétetni kívánkozik, köteles lészen jelentése után egy a Czéhtől kinevezendő Műhelyben egy egész esztendeig jámborul és betsületesen dol-gozni a kiszabott fizetés mellett, és az utolsó fertály esztendőben, az eleibe adando Remek munkát a fellyebb meghatározott mód szerint elkeszíteni, és a Város Magistratussának arról valo bizonyosságát elémutatni, hogy a pol-gári szabadságot megnyerte magának.

§. 36. Hogy a Mester Legények bére egyenes és nem kinek kinek sza-bados tetszése vagy a Gazdának vele valo titkos megegyezése szerint légyen, a Czéh meghatározására hagyatik oly formán, hogy a Legények bére mennyiségét mindenkor az időnek környül állasai és az élelenre meg-

kivántató dolgok árrához, nem különben a Legénynek serénységéhez és tudományához képest mérsékelye és szabja ki a Czéh a Commercialis Commissariusok jelenlétekben és egyetértése szerint.

§. 37. A Mester Legények akár hét számra, akár nap számra, akár pedig darab számra dolgozzanak, mégis Hétfőn reggel elkezdvén a dolgot, tartozzanak egész heten által dolgozni ily rendel; Téli időben reggeli hat órától fogva estvéli tíz oráig; nyári időben pedig öt órától fogva egész nyolcz oráig estve, még pedig minden kedvetlenség nélkül, és hogy a Legény gazdája kire nélkül letegye a munkát és széllyel járjon a Városon, tellyességgel meg ne engedtéssék. Továbbá midőn a Gazda valamely szükségképpen siető munkát készíteni igyekezik, akkor a kiszabott órákon kívül, és a szombat estvéli szabad órákon is a Legény azt készíteni köteles lészen.

§. 38. Az ugynevezett *Blaué Mondtag* vagy is korhelységre való Hétfő semmiképpen meg ne engedtéssék; ha pedig valamely Mesterember azt a Legénynek meg engedi követni, 30 xral büntetetéssék; ha pedig azután is megengedné, valahányszor megtörténnék, mindannyiszor kétszerezetéssék a Gazda büntetése; és ha a Legény a kiszabott órára minden helyes ok nélkül a dologra elé nem áll, hanem sokkal későbbben, azért egy napi bére vonattassék el, de ha még arra is menne, hogy a korhelek Hetfőit egészen megtartaná s kedden fogna dologhoz, azért egész heti bére vonattassék el; ellenben pedig, ha dolog nintsen, s a Gazda maga korhelyiségiért nem ad dolgot, akkor a Legénynek egész fizetése s étele meg légyen.

§. 39. Az a rossz szokás, hogy a Legény a Gazda házában kívül háljon, semmiképpen meg ne engedtéssék, a kik pedig az ellen cselekednének, elsőbben 12 xrig büntetődgyenek; de ha többször cselekszik, a büntetés mindannyiszor kétszerezetéssék, ha csak tselekedeteket méltó okokkal nem menthetik; a ki pedig ezen korhelységet egy nehányszor büntetés után is el nem hagyná, az mint szófogadatlan a Czéhből küldetetéssék el.

§. 40. Minden Mesterembernek szabadságában áll a külső helyekről a Czéh Mesterek által subscribált Levél által annyi Mester Legényeket hívni, és a maga költségén hozatni, s a Czéh Mesterek hírével maga Műhelyébe befogadni, a mennyire szüksége vagyon.

§. 41. Ellenben szorossan megtiltatik, hogy egy Mester is a minden hívás nélkül érkezett Mester Legények közzül egyet is a Czéh hire nélkül Műhelyébe fel ne vegyen, annyival inkább nagyobb napszámnak ígérésével, mint azt a Czéhnek meghatározott Articulussai megengedik, magához édesgetni, ne bátorkodják; ugy szinten egy Mester más Mesternek Legénnyét se kéz alatt, se nyilvánosságoson hitegetni kemény büntetes alatt ne merészelye.

§. 42. Egy Legénynek is Hétköznapi vasárnapig szoros eseteken kívül Mesterét elhagyni, valamint ellenben is a Mesternek méltó ok nélkül Legénnyét elküldeni nem szabad; ugy szintén Husvét, Pünkösöd és Karátson előtt három héttel egy Legénynek is Műhelyét elhagyni és a Mesternek is Legénnyét ezen kiszabott időben elbocsátani tellyességgel meg nem engedtetik, ha csak valamelyik rész bizonyos okok által arra nem kenszerittetik.

§. 43. Azok a Legények, a kik valamelyik Mesternek levelére Műhelybe mennek, egy fertály esztendeig a meghatározott bérért nálla dolgozni tartoznak, de egy fertály esztendőt igazságoson eltöltvén, a meg alkudt uti költséget Gazdájoktól megkérhetik, és ha tovább ottan mulatni nem akarnak, más Mesterhez vagy más Helysége szabadosan elhuthetnek.

§. 44. Ha valamelyik Legény Mesterétől bizonyos Summa pénzt előre felvenne, azt úgy, a mint egymás között megegyeztek, vagy darab számban, vagy hét számban le dolgozni tartozzék, és az olyan Legényt más Mester mind addig Műhelybe bizonyos büntetés alatt be ne vegye, míg adosságát előbbeni Mesterének egészen le nem dolgozta.

§. 45. Az olyan Mester Legényeknek, a kik a Czéhbeli Mestereknél vagy kevés, vagy éppen semmi Munkát nem kaphatnak, minden büntetés nélkül szabadságokban áll, olyan Czéhon kívül levő Mesteremberhez, kinek a maga kezére való dolgozásra a Királyi Guberniumtól szabadsága vagyoni, dolgozni állani.

§. 46. A Czéhnek tellyes hatalom engedtetik az Iffiuság megszabolására a Magistratualis Commissarius megegyezésével illen [*így*] törvényeket és regulákat szabni és a Legények és Inasok hibáit és excessussait szorossan megbüntetni.

§. 47. A Legények által minden fertály esztendőben tartando gyűlésben, a Czéhtől ezen végre kirendelt Mester, a választott Atya Mesterrel együtt megjelenni tartozzék, kiknek is kötelességek lészen a Társaság jövedelmét szorossan számba venni s egész vigyázattal azon lenni, hogy a Társaság ládájából a Felséges Rendelések szerint semmi haszontalan és ok nélkül való költségek ne tétessenek, hanem az ottan lévő pénz a betegek és valóságos szükölködők felsegállésekre fordittassék.

Harmadik Rész.

Az Inasokról.

§. 48. Ha valamely Iffúnak, a ki nem Mesterember Gyermeke, a Mesterség tanulására kedve lészen, válasszon magának egy Tanító Mestert, a kinél négy héti probát ki álván, születéséről költ keresztlevelével és két kezesseivel együtt, az Inasságba való beiktatás végett a Czéh eleiben állittassék, a mikor is a Czéh egybengyűlésiért egy Rhfrtot fizetni tartozik; a beiktatás Taxája pedig minden megkülönböztetés nélkül, akár Mester fia legyen az inas, akár idegen, három Rhftra határoztatik. Egyébaránt köteles lészen a Czéh minden Vallás és Nemzet tekintete nélkül Inasokat felvenni és beszegődtetni.

§. 49. Ha a Gazda Inassát maga költségén szegődteti be, maga ruházza és maga szabadítja fel, úgy a tanulásnak ideje négy egész esztendő legyen, ha pedig mindezeket az Inas vagy szülei a magokébol telyesítik, felszabadulás ideje három esztendő lészen, a Mesterek fiaira nézve pedig semmi bizonyos esztendő tanulásokra ki nem szabatik, mint ezek három vagy négy esztendő előtt is, ha mesterségek tanulásában oly szorgalmasan

gyakorolták magokat, hogy a fennálló Felséges Rendelések szerint egy vagy két esztendei tanulások után az Inasi probát [mely egy helyesen készült munkából állon] minden hiba nélkül elkészíthetik, Tanító Gazdajoktól, magok viseletek s szorgalmatosságokrol valo Bizonyság Leveleket elémutatván, felszabadíthatnak, úgy mindazonáltal, hogy valamint az idegenek, úgy a Mesterek Fiai is a Czéhgyűlésért egy Rhftot, a felszabadításért [szintén] egy Rhftot fizetni tartozzanak.

§. 50. Ha valamely Inas Mesterétől elszökik, s azután megtaláltatván vissza hozattatik, ha Mestere ellen méltó panasza nem leszen, vagy panaszát meg nem bizonyíthatja, mesterségét pedig továbbra is tanulni kívánnya, méltóképpen megbüntetvén, volt Tanító Mesterének vissza adattassék; hogyha pedig az Inasnak feladott panaszai igazoknak és hiteleseknek találtnak, az Inas elkezdett Tanulo idejének betöltésére más Mester mellé adattassék, volt Mestere pedig szorossan megbüntettessék.

Bévégzés.

Ezeket a fennirt módon meghatározott Articulusokat minden ezen Czéhra tartozó Mester Legény és Inas az mennyiben az mindenikre illik, egész engedelmességgel és szorossan megtartani köteleztetik, hogy az által az egyesség és felebaráti szeretet jobban fenntartassék, a történhető vétkek pedig és gonoszságok eltávoztathassanak.

Végezetre szükséges ezen Articulusokat, hogy az Ifiak és ifiab Mesterek magok tovább alkalmaztatásokra nézve, annál jobban megérthessék és megtarthassák, minden esztendőben kétszer a Czéh gyűlésében a Mesteremberek, Mester Legények és Inasok jelenlétében fel olvasni, hogy így az azokat által hágók magokat tudatlansággal ne menthessék.

Quos quidem Articulos in essentialibus Altissimo Normativo omnimode conformes in authenticam hanc formam redactos supranominatis suplicantibus universis Compactoribus in superius fata Libera Regiaque Civitate Claudiopolitana residentibus et commorantibus ad specialem Magistratus ejatis, medio repraesentationis suae sub vigesima nona Mensis Augusti anni currentis ad Regium Gubernium exaratae, hic Numero 7648 signatae, factam intercessionem stricta futura pro cynosura et observantia iuriumque suorum tuitione Regium isthoc Gubernium modo provisorio et ad futuram usque generalem Ceharum regulationem extradandos duxit et concedendos. E Regio Magni Principatus Transylvaniae Gubernio Claudiopoli, die decima nona Mensis Decembris Anno Millesimo Octingentesimo Octavo.

G. C. Bánffy, Gubernator m. pr.

[L. S.] Ladislaus Csedő m. pr.

Secret.

A Kolosvár szabad Királyi Várossabeli Könyvkötő Társaságnak e jelen levő Articulusai, helybe hagyás s megerősítés végett a Kolosvári Tanács által az Erdélyi Nagy Fejedelemségbeli Felséges királyi Fő Igaz-

gató Tanátshoz felküldettvén; ottan helybe hagyattattak, és onnan helybe hagyva és megerősítve az említett Társaságnak kiadattattak, következőleg pedig a megemlített könyvkötő Társaság által, a fellyebb is tisztelt Erdélyi Nagy Fejedelemségbeli Felséges Királyi Fő Igazgató Tanátsnak e folyó 1809-ik Esztendő Augustus 10-én 5788 szám alatt költ kegyelmes Rende-
lése telyesítéseül, kihirdetés végett a Kolosvári Tanátsba beadattattak, az
holott, és a Kolosvári választott Polgári Közönségnek Gyűlésében felolvas-
tattak, s ekképpen publicáltattak, és onnan a Város Fő Birája s Fő Orátora
neveik aláírásával s a Város Petsétyével megerősítve, Kolosvárt Szt. Mihály
hava 20-ik Napján Ezer Nyolczszáz kilenczedik Esztendőben —

kiadattak

Szathmári Pap Sigmund m. pr.

Szathmári Pap Elek m. pr.

Fő Biro.

[P. H.]

Vice Notarius által.¹⁾

Zetelaki Szöcs Josef m. pr.

Fő Orator.

CCCXXXII.

[1815.]

A kolozsvári r. kathol kir. Lyceum nyomdájának adott kir. kiváltságlevél az erdélyi összes
r. katholikus iskolákban használandó tankönyvek kizárólag ott nyomtatása végett.

Nos Franciscus Primus Divina favente Clementia Austriae Imperator,
Hierosolymae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galli-
ciae etc. Lodomeriae Rex Apostolicus, Archidux Austriae, Dux Lotharingiae,
Virceburgi, et in Franconia, Magnus Princeps Transylvaniae, Marchio
Moraviae, Dux Styriae, et Carinthiae, Superioris et Inferioris Silesiae.
Comes Habsburgi et Sicularum etc. Memoriae commendamus tenore prae-
sentium significantes, quibus expedit Universis: Quod Nos, cum augen-
dorum proventuum Typographiae Lycae Regii Claudiopolitani, quorum
supernatantia ad Fundum Studiorum Transylvanicum influit, cum vero
commendationis nonnullorum fidelium Nostrorum Majestati Nostrae eatenus
interpositae benignam habentes rationem, dictae Typographiae de Regiae
et Principalis potestatis plenitudine, gratiaque speciali, Privilegium exclu-
sivum pro impressione, distractione, et venditione omnium Librorum
scholasticorum, in singulis Scholis Romano Catholicis in Magno Prin-
cipatu Nostro Transylvaniae, Partibusque eidem applicatis existentibus
introducendorum, vel deinceps introducendorum, elementer, et ita conceden-
dum esse duximus, ut Nemo alter, quicumque ille sit, sive Spiritualium,
sive Laicorum, sive Nobilium, sive Ignobilium, sive Eruditorum, sive
Rudium, Typographorum, Bibliopolarum, Bibliopaegorum, denique quo-
rumcunque Institorum et Veteratorum, memoratos, cujuscunque gene-

¹⁾ A czéh ládájában levő eredetiből, a fölöslegesnek látszó „Tartalom kimutatás“-on
kívül szó szerinti hűséggel íratott ki.

ris Libros scholasticos in usum Gymnasiorum et quarumvis Scholarum Romano Catholicarum per Magnum Principatum Nostrum Transylvaniae, Partiumque eidem annexarum deservientes, aut deinceps deservituros, seu in toto, seu in parte, in compendio, vel quocunque denuo formato Typis denuo exprimere, vel in exteris Provinciis excisos in Magnum Principatum Nostrum Transylvaniae, partesque eidem adnexas, sine ejusdem Typographiae praescitu et annuentia sub poena confiscationis et quinque Marcarum Auri gravis ponderis in dimidietate una ad Cameram Nostram, in altera vero parti laesae irremissibiliter persolvendi invehere et vendere ausit; praefata Typographia autem omnes ejusmodi Libros ante eorum impressionem legali, atque in Systemate [i]gg] quoque litterario praescriptae Censurae submittere teneatur; concedimus, statuimusque praesentium per vigorem. Quapropter Vobis omnibus et singulis, cujuscunque status, gradus, conditionis, et praeeminentiae fidelibus Nostris subditis, specialiter vero Judici Primario, caeterisque juratis Civibus, et Senatoribus Liberae Regiaeque Civitatis Nostrae Claudiopolitanae, modernis utpote et futuris, harum serie clementer, et serio committimus, et mandamus firmiter, quatenus sacpefatam Typographiam Lycaealem in exercitio Juris per praesens Privilegium exclusivum impetrati nullatenus turbare, impedire, molestare, et prohibere praesumatis, sed eandem hac benigna Gratia, et annuentia Nostra eidem praevio modo concessa libere, secure, et absque ullo damno, molestia, et impedimento in futurum uti, frui, et gaudere permittere, ac per eos, quorum interest vel intererit, permitti facere modis omnibus debeatis, ac teneamini. Harum Nostrarum secretioris et Aulici Sigilli Nostri munimine roboratarum vigore, et testimonio Litterarum mediante, quas post earundem lecturam semper reddi volumus ac jubemus praesentanti. Datum in imperiali Urbe Nostra Vienna, Austriae, die Vigesima Octava Mensis Julii Anno Domini Millesimo Octingentesimo Decimo Quinto, Regnorum Nostrorum Vigesimo Quarto.)

CCCXXXIII.

[1815.]

a) Kivonat Schindler Mihály és Balogh István örök vásári szerződéséből.

Alább neveinket megírtak, ezen levelünknek rendeiben adjuk tudtokra mindazoknak, valakiknek most avagy jövőendőben tudniok illik, hogy a folyó 1815-dik esztendőben augustusnak 21-ik napján becsületes kolosvári polgár [Schindler Mihály] köfarago, [és — — —] Kolosvár városa hostáttýában Torda kapun kívül a vár árkában fekvő telkeknek napkeleti részéből hat öl szélességűt, minekutánna attyokfiái — — — — a praemptionis jussal megkínáltatván, arról lemondottak, el adok azt örök áron

¹⁾ Az erl. coll. kir. főkorm. levéltárában levő hártýára irt s függő peeséttel erősített eredetiből.

— — — kolosvári polgár asztalos Balogh István és felesége Botz Mária ő
kegyelmeknek — — — 750 azaz hétszázötven Rhforintokon váltóban — —

Mely örökös vásárnak örök emlékezetére — — — adjuk ezen — —
levelünket igaz hitünk szerint. Kolosvárat a fenn irt napon és esztendőben.

[P. H.] Matéfi József m. pr. és Regius Krausz György m. pr. [P. H.]
Nemes Kolosvár városának hites hűtes Centumvir.
szolgabirája.

b) Kivonat Balogh István és a kolozsv. kir. Lyceum nyomdája közötti örökös vásári
szerződésből.

Alább neveinket megírtak ezen örökös vásárt magában foglaló tör-
vényes contractualis levelünk rendeiben adjuk tudokra mind azoknak,
valakiknek most avagy jövőendőben tudniok illik, hogy a mostan folyó
1827-ik esztendőben februarnak 11-ik napján megjelenvén mi előttünk egy
résről kolosvári polgár és asztalos Balogh István uram, más résről a
kolosvári királyi Lyceum Typographiája nevében Chemiae Professor Bergai
Josef ur, tevének illetén recognitiót, mely szerint eladová tevének nevezett
Balogh István uram itten Kolosvárat Thorda kapun kívül egyfelől az említett
k. Lyceum Typographiája, másfelől a kerekas Borbé [iggy] András ő kegyelme
háza és telke szomszédságaiban levő pusztá telkét és fundussát, megalkuvá
azt, sőt örök áron meg is vásárlá a többször említett k. Lyceum Typogra-
phiája, signanter a Studiorum Fundus tisztelt biztosa által 1000 ~ ezer
Rhforintokon válto czédulában, mely egész vásári summát, minekutánna a
nevezett fél szomszéd a maga praeemptionis jussáról lemondott — — —
a venditor ő kegyelme — — — valósággal kezébe bocsátotta.

Mely előttünk — — — — végbe ment örökös vásárnak nagyobb
erősségére — — — — nézve mi is adjuk — — — szokott pecsétünk alatt
költ Contractualis s respective emptionalis levelünket. Kolosvárat a fennebb
irt napon és esztendőben.

Jonás Ferencz m. pr. és Krausz György
Nemes Kolosvár városának hűtös szolgabirája hűtös Centumpater¹⁾
[P. H.] [P. H.]

CCCXXXIV.

[1818.]

Káptalani átirata I. Ferencz császár és király s erdélyi nagyfejedelem azon alapítványlevelének,
melylyel a kolosvári Szent Erzsébet-aggház eddigi sőalapítványát két ezer kő sóra bőviti ki.

Nos Capitulum Cathedralis Ecclesiae Albo-Carolinensis in Transyl-
vania. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus
expedit Universis. Quod Illustrissimus, Excellentissimus, ac Reverendissi-
mus Dominus Alexander Rudnai de Eadem et Divék Ujfalú, DEI et Apos-

¹⁾ Mike S. eredetiről másolt példányából.

tolicae Sedis Gratia Episcopus Transylvaniae, et Excelsi Regii Gubernii in Magno Transsylvaniae Principatu Consiliarius utrobique Actualis Intimus, exhibuerit et praesentaverit Nobis Sacratissimae Caesareo-Regiae, et Apostolicae Majestatis FRANCISCI PRIMI Divina favente Clementia Austriae Imperatoris, Hierosolymae, Apostolici Hungariae, Bohemiae, Lombardiae, et Venetiarum, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galliciae, et Lodomeriae Regis, Archi Ducis Austriae, Ducis Lotharingiae, Salisburgi, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Superioris et Inferioris Silesiae; Magni Principis Transylvaniae, Marchionis Moraviae, Comitis Habsburgi, Tyrolis et Siculorum etc. etc. Collationales Litteras patenter in Pergamine confectas, propria manus Subscriptione Ejusdem Sacerrimae Caesareo-Regiae, et Apostolicae Majestatis communitas, et Sigillo Concha lignea cerae rubrae ductili impresso roboratas, Anno currenti 1818 die 30-a Mensis Januarii emanatas; praecipiens Nobis medio Requisitionis de dato 8-ae Maji, a. c. quatenus tenorem earundem Litterarum transumi, et transcribi facientes, in Transunto aliarum Litterarum Nostrarum, sub Sigillo Nostro Capitulari autentico extradare, et emanari facere vellemus; in ductu igitur superius mentionatae Requisitionis, tenorem earundem Litterarum transumi, et transcribi fecimus, quarum verbalis tenor et contentia sequitur in haec verba: Nos FRANCISCUS PRIMUS Divina favente Clementia Austriae Imperator, Hierosolymae, Apostolicus Hungariae, Bohemiae, Lombardiae et Venetiarum, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galliciae et Lodomeriae Rex, Archi Dux Austriae, Dux Lotharingiae, Salisburgi, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Superioris et Inferioris Silesiae, Magnus Princeps Transylvaniae, Marchio Moraviae, Comes Habsburgi, Tyrolis et Siculorum etc. etc. Memoriae commendamus tenore Praesentium significantes, quibus expedit universis, quod cum Nobis sua via demisse relatum exstiterit, quemadmodum per gloriosae reminiscendae in Regimine Magni Principatus Transylvaniae Antecessores Nostros a longissimis inde temporibus diversae in rationem Xenodochii Claudiopolitani Salis Foundationes factae, ac penes Salis Fodinas in Oppido Nostro Kolos, Comitatus ejusdem Nominis ingremiato, habitas exassignatae fuerint, per vicissitudines interim temporum partim omni prorsus effectum caruerint, partim pro exiguo dumtaxat tempore in aliqualem effectum abeuntes, mox tamen intermissae penitus expiraverint, unica demum bis Mille Salis Lapidum Fundatio inde a longissima hominum memoria exiguo modernis temporum adjunctis haud amplius conveniente relictionali quinque Cruciferorum a quovis lapide computando pretio cum annuis Centum Sexaginta sex florenis quadraginta Cruciferis redimi soleat; Nos consideratis clementia et munificentia, quibus Antecessores Nostri in pauperum sublevamen, et praeprimis in eos ferebantur, qui ad Xenodochium Claudiopolitanum reciperentur, eorumque laudabili exemplo permoti, clementer resolvendum, concedendumque adinvenimus, ut Omnibus et Singulis foundationibus per memoratos Divos Antecessores Nostros quocumque tempore, et quibusvis sub conditionibus factis, in unum complexum sumtis, ac proinde quaestione dehinc eatenus movenda, in perpetuum amnestiata, attacto

Xenodochio Claudiopolitano de antelatis Fodinis Nostris Kolosiensibus quovis Anno Bis Mille Salis Lapidum, singillatim ab Octoginta quinque libris computandorum, cum Prima Novembris cujusvis Anni, vicens apud Salis Fodinas venditionale pretium exolvatur, et ad fines Instituto Fundationis conformes convertatur. Demissis Cancellariae Nostrae Regiae Transylvanico Aulicae precibus, in eo quoque clementer annuentes, ut Fundatio haec per Nos restaurata, et novis emolumentis notabiliter adaucta, in perennitatem Regiae Nostrae munificentiae memoriam de Nomine Nostro nomenclationem accipiat, a modo deinceps Fundatio FRANCISCI nuncupanda. Prout resolvimus, annuimus, et concedimus per Praesentes, Salvo Jure alieno. Quocirca Vobis Egregiis Salis Perceptoribus, Salis Ponderatoribus, caeterisque officialibus Nostris, ad Salis Fodinas Nostras in Territorio oppidi Kolos habitas constitutis modernis, et futuris, Praesentium notitiam habituris, committimus, et mandamus firmiter, quatenus Vos antelato Xenodochio Claudiopolitano clementer resolutam [fundationem] bis Mille Lapidum prae expositi ponderis [erga] vicens cum Prima Novembris cujuslibet anni apud Fodinas venditionale pretium inde a die datarum Praesentium quovis anno exolvere modis omnibus debeatis, ac teneamini, nec secus facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Imperiali Urbe Nostra Vienna, Austriae die Trigesima Mensis Januarii, Anno Domini Millesimo Octingentesimo Decimo Octavo, Regnorum Nostrorum Vigesimo Sexto. Et subscriptum erat a dextra: Franciscus m. pr. inferius vero a sinistra: Samuel Comes Teleki m. pr. ad calcem: Antonius Wajna m. pr. a dextris in calce leguntur adhuc sequentia: Protocoll. in Libro Regio Primae Classis, Pagina 748. Quod testatum redditur per Secretarium Transylvanico-Aulicum, et Archivi Directorem Emericum Füstös m. pr. Tandem Praesentationis et Publicationis Earundem series sequitur hoc modo: Praesentes Benignissimae Litterae Collationales, in Consilio Intimo velut Supremo Status Transylvaniae Directorio praesentatae, lectae, et publicatae, Eidem Impetranti E Regio Magni Principatus Transylvaniae Gubernio Claudiopoli die decima quarta Mensis Aprilis Anno Domini Millesimo Octingentesimo Decimo Octavo Extradatae sunt per Antonium Hollaki m. pr. de Kiss Halmágy, Secretarium. Tenorem itaque praexhibitarum Litterarum Collationalium praesentibus de verbo ad verbum sine diminutione vel augmento, immutationeque vel variatione prorsus aliquali transumi, et transcribi facientes, in Transunto Praesentium Litterarum Nostrarum Sub Sigillo Nostro Capitulari authentico extradandum esse duximus, et concedendum communi justitia, et aequitate svadente. Originalibus in specie restitutis. Datum feria tertia Pentecostes in diem duodecimum Mensis Maji incidente. Anno Domini Millesimo Octingentesimo decimo Octavo.

Lecta, Correcta et Extrad. per Eosdem Capitulares.¹⁾

(P. H.)

¹⁾ *Mike S. ereletiről másolt példányából.*

CCCXXXV.

[1820.]

Winkler Ignác éneklő kanonok 2000 r. forint alapítványa a kolozsvári r. kath. Seminariumban tanuló szegény rokonai számára.

Reverendissime ac Magnifice Domine Consiliarie Regie, Abbas, et Canonice,
Domine, mihi singulariter colende!

Partim gratitudine erga Seminarium S. Josephi, ubi olim studiis, vacabam, partim Cognatorum meorum, quibus fortasse proles suas educandi adminicula deessent, paupertate motus, statui in praeaudato Seminario pro duobus pueris mihi cognatione junctis fundationem aliquam facere. Quia autem e Literis A. R. D. Francisci Jakobi Episcopalis Suae Excellentiae Secretarii hodie mihi admanuatis intelligo, pro unius alumni intertentione 60 Rfnos requiri, et educationem filiorum neptis meae Susannae prorsus negligi observo, ad effectuantam praedictam meam intentionem sustineo Reverendissimae ac Magnificae Dominationi Vestrae [non per neptem meam, sed] medio Dni Stephani Fangh Jurium Auditoris bis mille Rfnos V. V. in perpetuam Fundationem elocandos mittere, ut ex eorum censu trimestraliter vel saltem semestraliter administrando duo filii Ignatii Toth et Susannae Winkler, Ignatius et Carolus in Seminario S. Josephi interteneantur. Quaecumque autem difficultas posset sese offerre, eam gratia, et activitate Magnificentiae Vestrae nunc superari humillime supplico, ne forte afflictata Mater proles suas Cibinum reducere compellatur. Etiam siquid anticipato solvendum foret, dignetur interea, donec satisfacere potuerimus, quod intra breve tempus nos facturos spondemus, vadimonium pro nobis suscipere. Conabor Fassionales meas Literas super hac mea Fundatiuncula proxime expedire: interea quoque gratiis enixe comendatus, jugi cum Veneratione persisto - -

Rmī ac Magnifici Dī Consiliarii R.

humillimus servus:

Albae Carolinae, die 2-a 9-bis 1820.

Ignatius Winkler m. pr.

C. E. A. Cantor Canonicus ¹⁾

CCCXXXVI.

[1821.]

„Névtelen“ alapítványa, egy székely határőr katona származásu, seminariumi szegény tanuló részére.

Sacratissimae Caesareo-Regiae et Apostolicae Majestatis Domini Domini Nostri Clementissimi Nomine, Regio Magni Principatus Transylvaniae Gubernio intimandum.

¹⁾ Mike S. eredetiről másolt példányából.

Caesareo-Regium Politiae Dicasterium Aulicum medio Notae Correspondentialis ddo 28-ae Februarii exaratae, 50 aureos in specie, et 600 f. in V. V. ea cum requisitione horum transposuit, ut Summa haec per certam Litigantem Partem uni e Referentibus in Objectis Judicialibus ex Secundis finibus ¹⁾ submissa, per hunc vero *Sub Anonymo resignata*, pro desiderio praemissum Donarium respuentis, ad Fundum Studiorum Transylvanicum inferatur, ut ex proveniente 6 pcentuali illius annuali interusurio, unus pauperioris Sortis Juvenis e Limitanea Militia Siculica in Gymnasio Kantensi, Classes Humaniores cum Eminentia absolvens, et in Lyceo Claudiopolitano Studia sua continuare volens, in Seminario Sancti Josephi Claudiopolitano educari ac Stipendio provideri valeat.

Praeattactam proinde quingvagina aureorum, praeterea Sexcentorum Florenorum in Valore Viennensi Summam, Regio Gubernio ea cum Ordinatione transmitti: ut eandem penes Fundum Stipendiorum Transylvanicum ad perceptum summi, erga securam Hypothecam cum 6 pcentali Interusurio elocari curet: ut e proventibus illius unus Juvenis e Militia Limitanea Siculica oriundus in Seminario Sancti Josephi educari queat. Pro assequendo vero eo: ut proficua hujus Summae destinatio tam Parti Judicem temerarie corrumpere volenti, quam vero ad publicam Notitiam pervenire possit, Regium Gubernium id disponet: ut factum hoc Ephemeridibus Cibiniensibus inseratur, Casum vero in eum, si auctor praeinserti illegalis nisus detegi posset, praeter amissionem pecuniae, ad praevium utilem finem convertendae, etiam promeritae poenae subjiciatur, In reliquo altefata Majestas Gratia Caesareo-Regia et Principali benigne propensa manet. Datum Viennae, Austriae, die 9-a Martii 1821.

Sam. C. Teleki m pr.

Michael Benyovsky m. pr. ²⁾

CCCXXXVII.

[1822.]

Kivonat Szabó Antal és a kolozsv. róm. kath. Seminarium Regense, P. Koter József között létre jött szerződésből.

Szabó Antal ügyvéd, a Seminarium árnyékszék bástyája helyén levő kis pusztá telekért adta cserébe az elővölgyben belső közep utcái fertályban Senator Darko Samuel és a város szénafüvei közti szomszédságban levő Két rud szénafüvét, de úgy, hogy oda ez ajtot építsen s ahhoz bejárást engedjen. Költ Kolosváron 1822. aug. 14.

(P. H.) Szabo Josef m pr.
szolgabiro.

(P. H.) Deesi Janos m pr.
Tanácsbeli esküdt. ³⁾

¹⁾ A II. székelv gyalog határvérezred kerületéből.

²⁾ Mike S. eredetiről másolt példányából.

³⁾ Mike S. eredetiről másolt példányából.

CCCXXVIII.

[1825.]

Kivonat Lamasch József egy r. kathol. Convictus-beli tanulót illető alapítványleveléből.

Excellentissime, Illustrissime ac Reverendissime Domine L. B. Episcopo, et Consiliarie A. J. Domine et Praesul mihi Gratosissime!

Ad constabiliendam fundationem meam Claudiopoli in Convictu Regio
Nobilium educandi, modo quidem unum, tum duos Adolescentes, sicuti die
31-a Julii a. c. Excellentiae vestrae indicaram — — — pro conservandis
sartis tectis et aliis necessitatibus, offero —

1-o Ex summa 267 Rhfflorum Xrorum 29 V. V. restantium Interusu-
riorum Rhffrnos 100 [167 flrni vero et xri 29 cedant novo Instituto pau-
perum laborantium Claudiopolitanorum, ubi certo certius quandoque etiam
Coronenses intercurrent.]

2-o Quidquid a die 1-a Novembris Anni 1825 usque ad 3-am Octobris anni sequentis 1826 pro capitali 400 Rh. florenorum pro Interusurio est intraturum, ita ut ego, pro complemento foundationis meae in rationem duorum juvenum nonnisi adhuc 1000 Rhfflonos V. V. super solvere tenear. — — —

Excellentiae vestrae subditorum infimus:

Coronae 6-a octobris A. 1825. Josephus Lamasch m. pr.')

CCCXXXIX.

[1826.]

Kivonat Molnár József apát semináriumi alapítvány-leveléből.

Extractus.

Testamenti Rmi Dni Josephi Molnár, Abbatis B. M. V. de Tormora,
Cath. Ecclesiae Magno Varadiensis Custodis et Canonici, ddto 6-ae Julii
1824 conditi et ddto 28-ae Martii 1826 Auctoritate Ordinaria rati habiti.

In nomine Sacrissimae et Individuae Trinitatis Patris et Filii et Spiritus Sancti *Amen.*

Ego Josephus Molnár etc. etc. — — —

Reliqua tota quanta mea Substantia in paratam pecuniam Conver-
tenda, primum in tres aequales partes dividatur, ac tum demum singula
talis pars rursus taliter subdividatur.

Pars 1-a Quadrifariam distribuatur. Ex qua quarta cedat etc. etc.—

2-a Quartalitas Seminario Studiosorum Claudiopolitano, cum praeferentia, si qui fuerint, meorum Cognatorum.²⁾

¹⁾ *Mike S. eredetiről másolt példányából.*

²⁾ E negyedrészt a végrehajtónak 1826. május 3-án költ *eredeti* levelében így van kifejezve: „1-o Pro Seminario Studiosorum Claudiopolitano 1666 Rfl. 40 xr. W.“

Praesentem Extractum in praedescriptis punctis et Clausulis Originali Testamento Conformem esse testor.

Sign. M. Varadini die 3-a Majii 1826.

Franciscus Kritsfalusi m. pr.
Testamenti Can. Jos. Molnár
Executor.¹⁾

CCCXL.

[1829.]

Az ev. reform. főtanoda gondnoka és tanárai által egy tanári ház építése bevégezésére vett költségről szóló levél.

Mi alolírtak adjuk ezen tulajdon nevünk aláírásával meg erősített contractualis levelünket arról, hogy minekutánna Kollégiumunk nagy érdemű Inspector Fő Curatora, a Cs. K. Felség arany kolcsos hive és Ns Doboka Vármegye Fő Ispányja, Melt. Kis Rhedői Gróf Rhedei Adám Ur Ő Nagysága, több Kollégiumunkhoz mutatott kegyes jótéteményjei mellett, most közelebbről az új Professori ház építésének bevégezhetése tekintetéből 1000 ezer Rhforintokat váltóban méltóztatott nekünk költsón ajánlani egy esztendőre, minden interes nélkül — a tisztelt Melt. Gróf és Inspector Curator Urnak ezen kegyes ajánlása következtésül, mai napon az említett 1000 ezer válto Rhforintokból álló summát Ő Nagyságától, háladatos tisztelettel effective leváltuk is, még pedig:

a) Azon magunk szoros lekötésével, hogy a mai naptól számúlva egy esztendő be telésével, minden meg szollítás nélkül a nevezett 1000 ezer válto Rhforintokat Ő Nagyságának vissza fizetjük.

b) Ezen capitalis summa Securitássára lekötjük a Kollégiumnak minden fekvő javait, hogy in casu morositatis, a tisztelt Melt. Creditor Grof Ur Ő Nagysága, azokból erga selectum magának via liquidí debiti eleget vehessen és vétethessen. — Kolosváron Aprillis 24-kén 1839.

B. Bánffy László m. pr. Curator.

(L. S.)

Szilágyi Ferencz m. pr. actuarius Professor.

Josa Sámuel m. pr. Perceptor.²⁾

CCCXLI.

[1829—1831—1833—1849.]

Gróf Rhedői Ádám örökösei báró Radák Istvánné és gróf Mikó Imre a kolozsvári reform. főtanodának. az elsőnek emlékeztetere 6000, magok nevében 5134 conventios forintot adnak nyomdai és más köz czélokra.

Alulírtak, mint a kolozsvári ev. reformatum Collegium előljárósága, a jelen élőknek és következőknek tudomására adjuk ezen hálás érzelmünket tanusító s hivatali utódainkat is kötelező erejű irásunkat.

¹⁾ *Mike S. eredetiről másolt példányából.*

²⁾ *A kolozsvári ev. ref. főtanoda levéltárában levő eredetiből.*

Midőn az 1831-k évben Collegiumunk Typographiájának egészbeni megújítása mellőzhetlen szükséggé vált vala, s a Lithographia felállításá is hasznosnak találtatott; ezen egyesített Könyv- és Könyomda intézet sok költségben került elő állítása csak Collegiumunk N. Insp. Fő Curátora b. e. Kis Rhédei gróf Rhédei Ádám úr ő Nagyméltósága költsön adott pénzének fontos felsegitése által mehetett tökélyességre. — Így kért és nyert vala a fő iskolai Elöljáróság a tisztelt gróf úr ő Nagyméltóságától a végett a mult 1831-ik év April 2-án 2600 ∞ két ezer hatszáz ríkat conv. pénzben 6% kamatra s ugyan azon év Decembrr 23-án 2000 ∞ két ezer ríkat conv. pénzben 5% kamatra, később pedig az 1833-ik év Február 13-án 540 ∞ ötszáz negyven ríkat ismét conv. pénzben. — Melyhez járul még a legújabb professori szállás bevégezhetésére minden kamat nélkül az 1829-ki April 24-én nyert 400 ∞ négyszáz pengő ríft tevő kölcsönzés is. — Ezen összesen 5540 conv. ríft tevő kölcsönzésre nézve, a mindenkor tisztelt hitelező gróf ur ő N. méltósága a következő 1835-iki év Sept. 8-án kelt végahagyományának 6-ik pontja e) betű alatti czikkében ily kegyesen rendelkezett:

„Ha a Ns Collegium ezen adosságait illető interesseivel egyetemben legtovább hat esztendőknél leforgása alatt kedves örökösöimnek önkéntesen és pontosan lefizeti: így és nem különben hagyom, hogy annak pontos telyesedésével, kedves örökösöim tartoznak a Ns Collegium Typographiája felállítására és előmenetelésítésére kifizetni a Ns Collegiumnak tizenöt ezer váltó ríkat. Mely summa pénzt, úgy akarom, ezen legatumom erejénél fogva, mint tőkepénzt elocaljon a Ns Collegium jó securitásu és égszersmind oly bizonyos helyre, a homét interessét nem csak egy elsőben, hanem folytában pontosan béveheti, mely esztendőnként bejövő interest a Typographia hasznára legezélarányosabban fordítsa.“ — Azomban a közbe jött tetemes károsodások, és bekövetkezett szerencsétlen idők azt okozák, hogy a fennirt kamatozni kellettő tőke után Collegiumunk pénztára csak egyszer fizethetett kamatot s a kamathátralék a hanyatló év végéig 5594 ∞ öt ezer ötszáz kilenczven négy conv. ríftokra felnevelkedett.

A hálásan tisztelt emlékezetű Gróf ő N. méltóságának ezen 1849-ik év kezdetén Január 27-én történt halála után, a mint az idő csendesedett, a nagyon tisztelt [iggy] örökösök közül b. Radák Istvánné, Kis-Rhédei gróf Rhédei Klára úr asszony ő nagyságának egy Pesten f. év October 11-én kelt meghatalmazó levelénél fogva ezen Legatum tisztába hozása Hidvégi gróf Mikó Imre úr ő Nagyméltóságára, a már néhai Kis-Rhédei gróf Rhédei Mária úr asszony megözvegyült férjére, mint egyik örökösre átbiztatván, mai napon a méltóságos örökösök az erényes édes atya s illetőleg tisztelt ipa nyomdokait és saját nemes érzelmöket követve, oda nyilatkozni méltóztattak, miszerint a tőke és kamat összegéből előbb kivétetvén 6000 ríftok Conv. pénzben, vagy tizen öt ezer váltó ríftok, ezen öszveg mint tőke a N. gróf Rhédei Ádám ur ő N. méltósága neve alatt kamatozzon s a kegyes végahagyomány rendeletere szerént használtasson, a fennmaradó 5434 ríftokat pedig csakugyan Conv. pénzben már mint sajátjukat a tisztelt örökösök vissza ajándékozzák a Collegiumnak, s hasonlóan ezen öszveg is tőkésítetvén,

ennek kamatját is ugyan azon czélra az egyszersmind Könyv- és Könyomó intézet gyarapítására kegyesen rendelik.

Mely kegyes végahagyomány és hasonlóan nemes szivü jelen rendelkezés oly móddal lépven telyesedésbe, miszerint a N. gróf Rhédei Ádám úr ő Nagyméltósága Legatumára a Collegium meglevő tőkepénzéből, olyan kötelező levelek, melyekben foglalt összegek meggazdálkodott pénzből kölcsönöztettek és semmi határozott czélra rendelve nincsenek, 6000 \hat{} hat ezer Conv. rftig kiszakasztattak. Ezén tőke mai naptól kezdve a b. e. gróf ő N. méltósága neve alatt, kitűzött czéljára kamatozni kezdessék, a tisztelt gróf örökösök kegyes ajándoka pedig a legelőbb beszédhető tetemes hátralék kamatból tisztelt neveik alatt ugyan azon czélra tőkésíteni elhatároztatott. Ez által Collegiumunk előljárósága azt hiszi, hogy egyfelől a kegyes végahagyomány és a jelen nemes szivü ajándékok életbe léptethetése iránt lehető legczélszerűbben intézkedett; másfelől pedig a tisztelt örökösöket mind a megboldogult gróf ő N. méltósága végrendelete telyesítése iránti kegyeletökre, mind saját nemes ajándékok fen maradására nézve a maradék előtt is legbiztosabban megnyugtadni igyekezett.

Meg is ismerjük hálás tisztelettel, hogy Collegiumunknak fenn is említett négy rendbeli külön passiv adosságairól szóló kötelezvényeit sokszor tisztelt gróf Mikó Imre ur ő Nagyméltóságától átvettük s ezek helyett hat ezer Conv. rftig jó securitásu activ kötelezvényeket, a mindenkor tisztelt gróf Rhédei Ádám ur ő Nagyméltósága nevére s legatumára kiszakasztván, a kegyes végrendelet már életbe lépett; a tisztelt méltóságos gróf örökösök kegyes ajándoka is minél előbb tőkésíteni fog; addig is pedig illető kamatja az egyesített Könyv- és Könyomó intézet gyarapítására fordittatik.

Ide csatoljuk megújítva a feledhetlen Insp. fő Curátorunk a N. gróf Rhédei Ádám ur ő Nagyméltósága becses emlékezete iránti hálás tiszteletünket, valamint a tisztelt méltóságos örökösök kegyes ajándokaérti alázatos köszönetünket, egyszersmind azon kötelességeink nyilvánítását is, melyet hivatali utódaink is folytatni fognak, miszerint a kegyes végahagyományt és ajándokot kitűzött rendeltetésökre lelkiösmeretesen fordítani magunkat és a következőket is ünnepélyesen kötelezzük. Buzgó lélekkel könyörgünk is: nyujtsa az egek ura sok boldog évekre a tisztelt méltóságos gróf örökösök életét, s fenmaradó kedves gyermekeikben és késő unokaikban is diszes családukat virágoztassa!!

Mely tisztelettelyes nyilatkozatunkat s illetőleg magunk kötelezését Jegyzőkönyvbe igtatni s a tisztelt grófi örökösök részére két külön példányban szokott aláírás és Collegiumunk peesétje alatt kiadatni ezennel meghatároztuk.

Kolosvártt Decembr 24-én 1849-ik esztendőben az ev. reform. Collegium Elöljáróságának gyüléséből. ¹⁾

¹⁾ A kolozsvári ev. ref. főtanoda levéltárában levő egyszerű másolatból.

CCCXLII.

[1831.]

Kozmási Kovács Péter 1000 ezüst forint alapítványa Kolosvárat a r. kath. iskolákban tanuló székely ifjak részére.

Excelsum Regium Gubernium.

In educationem duorum bonae Spei Studiosorum Juvenum perpetuum subsidium jam in Vivis statuere volens, numeravi hoc fine D. Lectori Canonico ad Exc. Gubernium Regium in Gremiali Commissione Catholica Referenti Mfco D. Joanni Szabo mille flnos m. c. Claudiopolim perferendos. Intentio mea autem circa futuros Alumnos haec est:

1-o Sint praeferenter ex meis Cognatis propinquioribus in Linea Paterna et Materna; Illis vero non existentibus suscipiantur promiscue, Kozmásienses et Kézdi Szt. Lélekienses Siculi.

2-o Interteneantur alter in Claudiopolitano Seminario, in Csik Somlyóviensi alter, ea cum providentia assumendi ambo, ut Claudiopolitanus Studiis Philosophicis aut etiam Juridicis absolutis discedens, nunquam non locum relinquat Csikiensi humaniores Scholas Emenso, id quod mihi vita comite Curae erit.

3-o Praesententur post obitum meum per Excellentissimos Dominos Transsylvaniae Episcopos; et Sede vacante, per V. Capitulum A. Carolinense, — accepta relatione de Clientibus huic meae Dispositioni conformi a Locali Parocho.

Oro igitur humillime Exc. Gubernium Reg. dignetur novellam hanc Fundationem meam sub suam protectionem accipere, et de numerata Summa ita elocanda gratiose disponere, ut ad Censum, qui alioquin Semestraliter solvendus stipulari solet, initio adfuturi Mensis Novembris Alumni assumi valeant.

In profundissimo Venerationis Cultu ¹⁾ Anno millesimo Octingentesimo Trigesimo primo, Die quinta Aprilis.

Petrus Kovács de Kozmás m. pr.
Canonicus Custos ²⁾

CCCXLIII.

[1831.]

Kivonat magyar kir. egyetemi volt tanár Winkler Mártonnak a kolozsvári Seminarium részére tett végrendeletéből.

— — — — — tota mea substantia in tres aequales partes dividatur — — — — — altera convertatur in literariam educationem discentium catholicorum Abrudbányensium juvenum, quo fine unum capitale pro fun-

¹⁾ Az ige és kelet helye kimaradt, a mi ily levelekben nem szokatlan.

²⁾ Mike S. eredetéről másolt példányából.

datatione Seminarii Sancti Josephi Claudiopoli deponatur, ut ex ejus inter-
surio veri pauperes, praeferenter mihi etiam remoto gradu sanguine juncti
educantur. —

Signatum Vacii 26-a julii 1831.

Martinus Winkler,
in Regia Scientiarum Universitate
Hungarica Statisticae et Juris metallici
Professor emeritus ¹⁾

CCCXLIV.

[1832.]

Kolozsvár kiváltságlevelé az ötödik vagy december 28-ki évi országos vásár iránt.

Nos Franciscus Primus Divina favente Clementia Austriae Imperator,
Hierosolimae, Apostolicus Hungariae, Bohemiae, Lombardiae et Venetia-
rum, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Galiciae et Lodomeriae Rex, Archidux
Austriae, Dux Lotharingiae, Salisburgi, Styriae, Carinthiae Carnioliae,
Superioris et Inferioris Silesiae Magnus Princeps Transilvaniae Marchio
Moraviae, Comes Hasburgi, Tirolis et Siculorum etc. Memoriae commenda-
mus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod Nos
cum ad nonnullorum fidelium Nostrorum humillimam intercessionem,
Nostrae propterea factam Majestati, tum vero, demissarum precum Commu-
nitatis Liberae Nostrae Regiaeque Civitatis Claudiopolitanae benigne habita
reflexione, volentes insuper utilitatem etiam et commodum chari Nostri
Magni Principatus Transilvaniae promovere, et populis Incolisque ejusdem
succurrere, in praedicta Libera Nostra Regiaeque Civitate Claudiopoli quin-
tas Nundinas anniversarias die vigesima octava Decembris, festo videlicet
Innocentium, si hanc diem in Dominicam incidere non contingat, ipsa illa
die, si vero in Dominicam incidat, feria proxima, non impedita quovis anno
sub iisdem omnino libertatibus, juribus, privilegiis, et immunitatibus, qui-
bus aliae ejusdem Liberae Regiaeque Civitatis ac aliarum Civitatum, oppi-
dorum, villarum et possessionum Nundinae anniversariae celebrantur, per-
petue celebrandas, gratiose indulgendas et concedendas esse duximus,
annuentes et concedentes, immo annuimus et concedimus praesentium per
vigorem, absque tamen praejudicio Nundinarum seu Fororum annuorum et
hebdomadalium aliorum locorum.

Quocirca Vos universos et Singulos Mercatores, Negotiatores, Insti-
tores et Forenses homines atque viatores quoslibet harum serie assecura-
mus, affidamus, et certificamus, quatenus ad praedictas Nundinas, seu fora
annualia per Nos in Libera Regiaeque Civitate Claudiopoli modo praemisso
celebrari indultas, et concessas, cum omnibus mercimoniis, rebusque vestris,
bonis, ac justis secure, libere, et sine pavore et periculo personarum, rerum-

¹⁾ *Mike S. ereletiről másolt példányából.*

que et mercimoniorum Vestrorum veniatis, properetis et accedatis, peractisque ibidem cunctis Nagotiationibus vestris, ad propria, vel alia, quae malueritis loca redeatis, salvis semper rebus, et bonis, atque personis Vestris sub Nostra protectione, et tutela Caesarea ac Regia Principali permanentibus. Quod et volumus in aliis foris publicis ubique palam fieri, publicarique et proclamari, praesentes vero Literas Nostras, secretiori Sigillo nostro aulico pendenti communitas, et roboratas post earum lecturam semper reddi praesentanti. Datum in Imperiali Nostra Civitate Vienna Austriae, Die vigesima octava Mensis Novembris, Anno Domini Millesimo Octingentesimo trigesimo secundo, Regnorum Nostrorum quadragesimo primo.

Franciscus m. p.

Br. Josephus Miske m. p.

Franciscus Comes Teleki m. p.

Protocollatum in Libro Regio Primae Classis Pagina 223, quod testatum redditur per Archivi Directorem Transilvanico-Aulicum —

Ludovicum Hodor de Kézdi Szent Lélek m. pr.

Praesentes Benignissimae Litterae Nundinali-Privilegiales per imperantem Civicam Electam Communitatem, medio localis Jurisdictionati Civici Magistratus exhibitae, et praesentatae, in Consilio Regii hujus Magni Transylvaniae Principatus Gubernii lectae et publicatae, nemine contradicente, pro futura Civitatis Jurium Nundinalium tuitione restitutae sunt. Claudiopoli Die 21 Mensis Maji Anni 1833.

Extradata per Stephanum Bartha mpr.
Secretar. Gublem. ¹⁾

CCCXLV.

[1832.]

Kivonat Miklósi József nagyváradí kánonoknak a kolozsv. Seminarium részére tett végrendeletéből.

Minden vagyonát²⁾ három részre osztotta, s egy harmadát a sz. udvarhelyi és kolozsvári Seminariumoknak hagyta egyenlő arányban, úgy, hogy azokon az ő atyafiai neveltessenek.

Signat. Varad-Olaszini, die 28-a dec. 1832.

Josephus Miklosy Cathedr.
ecclesiae Waradiensis Canonicus m. pr. ³⁾

¹⁾ Az *erőlteti colt kir. kormányzék* levéltárában [4847. 1833. szám alatt bemutatott] *eredetiből*.

²⁾ A mennyiségről nem találtam adatot.

³⁾ *Mike S. hiteles másolatról vett példányából.*

CCCXLVI.

[1833.]

Csik-Szentkirályi Bors Barabás alapítványa 1500 rft-ról, melyet egy, a kolozsvári róm. kath. Seminariumban lakó ifju részére tett.

Felséges Királyi Fő Igazgató Tanács!

Excellentiátoknak a mult Februarius 25-ről 1602, és Julius 4-ről 5997 számok alatt, az ez előtt Fundatioul letett 800 Rft. aránt hozzám botsát-tani méltoztatott Kegyelmes Rendeléseiket alázatosan tisztelvén s belőlők megértvén, hogy a 3-dik Asztalokra szánt Fundatioknak öt száz Rhft Capitalisbol kellett állani, az alázatosan ide mellékelt quietantia szerint 700 Rft az az Hétszáz Rhft c. p. a kolozsvári Királyi Fő Harmintzadi Hivatalhoz olly czállal adtam be, hogy azon Summából 200 az az Kétszáz Rhft capitalis légyen a fenn irt 800 Rftnek Ezer Rhftre leendő kipótlásául. az 500 Rft az az Ötszáz Rhft Capitalis pedig a Kolosvári Királyi Lycaeum-ban tanulo egy ifunak a Seminariumban tartására szolgáljon ujj fundatioul örökösön, ujira is alázatosan könyörögvén Excellentiátoknak, hogy ezen fundatiot is hathatos védelmek alá venni, és azon Summátskákat is mint Tőkepénzeket kamatra kiadni méltoztassanak; ezen Fundatoria nézve is azon kegyelemért esedezvén, hogy mig élek, erre is nevezhessem én ki az arra érdemesnek talált ifiat, melly végre ennek is megüressedését üdönként tudtomra adatni alázatosan kérem, halálom után pedig ugyan erre is, mint a többekre szokás, méltoztassanak Excellentiátok a Nemess Csik Széki Tisztség ajánlását különösebb figyelemre méltoztatván, az ajánlandó ifiak közül az érdemesebbet ki nevezni, örökös tisztelettel lévén —

Excellentiátoknak¹⁾

alázatos szolgálja

Csik-Szentkirályi Bors Barabás, Nemes Al Csik Szék
király birája.²⁾

CCCXLVII.

[1836.]

A kolozsvári polgári kereskedő Társaság alapszabályai.

Bévezetés.

Tapasztalás tanuja annak: hogy a' nemzeti tökéletes jólétnek talp-köve a' munka és szorgalom, a' nemzeti szorgalomnak pedig főrugója és eltető ereje a' kereskedeés, melly rokon lánczezal egybekapcsolva a' föld messze tájait, 's különböző nemzeteit, szinte csak egyedül képes a' nemzetre csinosodást, mesterségi és tudományos műveltséget, ember és

¹⁾ Keltezése nem volt, a kormányzéknel 1833-n volt jegyzőkönyvre véve.

²⁾ *Mike S. eredetiről vett példányából.*

világisméretet, gazdagságot árasztani; és azt a' szegénység 's pallérozatlan-
ság nehéz bilincse alól, virágzó szerencsés állapotra fölemelni. De a keres-
kedés akármely nemzetnél virágzásra leginkább úgy juthat, ha a' nemzet
azon fiai, kik magokat és vagyonaikat, e' kétes útra, nem annyira saját,
mint közhaszonért elszánni készek, társasági kapcsolatba alakulva, egye-
sített erővel törekednek kivívni azon közczélt, mit elérni, csupa egyes erő
elégtelen; és ha az illy társaságok igyekezete, az egész nemzetre kiható
sikere felől, némi jogok, szabadságok és kiváltságok által biztosítatik. Illy
elvekből kiindulva, kívántak a' kolozsvári kereskedők is egy kereskedői
társaságnak ön magokból leendő egybealkothatására, 's bizonyos e' célra
összveszerkesztett rendszabályok használhatására királyi legfelsőbb enge-
delmet eszközölni. — Melly legfelsőbb kegyelmes engedelem következőleg
a' Felséges Udvartól, folyó év szeptember 21-ik napján, 4156. 1836
udvari szám alatt költ királyi rendeletnél fogva meg is adatván: ennek
nyomán állítottotta meg 's adta ki az erdélyi kir. főkormányshé, az érintett
kolozsvári privilegiált kereskedői társaságnak, szoros megtartásul, a' tár-
saság czélját, belső elrendezkedését, úgy némi jogait és szabadságait
magokban foglaló következő r e n s z a b á s o k a t.

Első rész.

A' társaságról és annak tagjairól.

1. Czikkely. Noha ugyan az egész Felséges Ausztriai birodalomban,
következőleg ezen Erdély nagy-fejedelemségben is, a' boltos kereskedés
folytatása bizonyos, a' fennálló kegyelmes cridalis normákban megirt sza-
bályok által elrendelve legyen, 's a' kolozsvári privilegiált kereskedői tár-
saság is, maga kereskedését mindenekben azok szerint folytatni kötelez-
tetik, 's ez okon, valamint társasági, úgy kereskedési tekintetben is, az
érdekelt legfelsőbb kegyelmes rendszabások szerint, a' helybeli tanács
törvényhatósága, közelebbről pedig a' tanács által kinevezendő cridalis
biztosság felügyelő felelősége és rendelkezése alatt leendő; — mivel mind-
azáltal, az érintett kereskedői társaság, maga kitűzött czéljainak biztosabb
elérhetése végett, egy közpénztárt is egybetenni és alapítani szándékozik,
's valamint az erre, úgy a társaság kebelében is létezni kellett jó rendre
való felügyelet bizonyos tisztviselőket kíván: azért az egybealkotandó
kereskedői társaságnak lesznek rendszerint két előljárói, egy pénz-
tárnoka és egy jegyzője, — kiket a' társaság minden három év
bötöltével maga tagjai közül, titkos szózatolással szabadon fog választani;
és a' kik közül az előljárók minden fizetés nélkül, a' pénztárnok pedig és
jegyző a' társaság által közakarattal kiszabandó évipénz mellett, folyta-
tandják havatalaikat.

2. §. A' két előljáró kötelessége lészen: a' társaság
dolgairól, és ezeket érdeklő tárgyakról tartandó tanácskozás végett, vala-
hányszor a' szükség kívánni fogja, magok elnökségök alatt társasági
gyűléseket tartani; azokra a' társaság minden tagjait a' legifjabb tag által

egybehívatni; gyűlésekben a' csendességet és tanácskozási jó rendet fenn-tartani; a' gyűlések határozatait illő teljesedésbe venni, vagy vétetni; továbbá, a' társaság minden jussait, maga rendin oltalmazni; annak jó karban létezésére nézve, minden szükségesekeket elkövetni, és a tapasztalando hiányokat 's fogyatkozásokat, akár legottan orvosolni, akár pedig orvoslás végett a' gyűlés elibe terjesztetni; csakugyan a' társaság végzése nélkül, 20. az az, husz ezüst rftot felyül haladó költséget nem tehetvén. — Végre: a' kiváltsági levelére, rendszabásaira, okleveleire, 's más nevezetes irományaira, úgy pecsétjére is felelet terhe alatt felvigyázni, 's azokat minden szerencsétlenségtől oltalmazni.

A' pénztárnok kötelessége lészén: a' keze és számadása alá adandó pénztárra, melly egy kettős zárral erősített 's kettős kulccsal felnyitható ládában fog tartatni; és a' melly kulcsok egyike nála, másika pedig az előljárók valamelyikénél fog állani, szoros felelet alatt, jó gondot viselni; a' társaság határozataiból abba béteendő, vagy abból kiadandó pénzt az egyik előljáróval együtt bévenni, és azt az egyik előljáró neve aláírásával erősítve, a' hozzátartozó hiteles bizonyítványokkal együtt, minden fertály év végével a' társaságnak megvizsgálás és feloldó levél nyerhetés végett, bémutatni.

A' jegyző kötelessége lészén: a' társaság gyűléseinek végzéseit igazán, tisztán és értelmesen jegyzőkönyvbe igtatni, és az azok nyomán megírni kellettő, vagy más szükséges irományokat egybeszerkesztetni; a' társaság leveleire, irományaira, mellyek keze alatt lesznek, jó gondot viselni.

3. §. A' társaság minden tagjai köteleztetnek az előljárókat megbecsülni, tőlök illendőleg függeni, s' a' midőn azok által a társaság vagy a' közönség dolgaiban felszólítatnak és kirendeltetnek, arra azonnal előállani, 's az elejőkbe adottakat végrehajtani; az előljárók csak ugyan arra vigyáznván, hogy tagot is olyan foglalkotosságra, mely által kereskedésétől elvonattatnék, ne kényszerítsenek. Továbbá, köteles minden tag a' társaság gyűlését az ez által meghatározandó büntetés terhe alatt gyakorolni, ha csak távolléte, betegsége, vagy valami más fontos, és a' közelebbi gyűlésnek béjelentendő ok miatt, a' megjelenetésben nem gátoltatnék.

4. §. A' mik gyűlésekben az előljárók, vagy más tagok által előterjesztetnek vagy javasoltatnak: szózatok többségével állittassanak meg; a' kétséges esetekben, a' társaságnak a helybeli tanácshoz folyamodnia kellettén.

5. §. Valamint az egész társaság, úgy annak egyes tagjai is a' haszon és nyereség tárgyában, a' felebaráti szeretetet és közjót fogják szemök előtt tartani, 's a' felettébb való uzsorától őrizkedve, az olyan portékákat is, mellyek csak egy vagy két tagnál találhatatnak, illendő áron fogják a' vevőknek adni; sem az egész társaság, sem annak akármely tagjai is, a' portékák árrai felől, sem együtt, sem különösen egyeződni és tanácskozni nem fognak, szabadságaik elvesztése terhe alatt.

6. §. Valaki Kolozsvártt kereskedést folytatni, és ezen kereskedői társaságba tagúl béállani szándékozik; legelőbbször jelentse magát a' tár-

saság előjáróinál, kiknek tisztjökben áll az olyant a' társaságnak, a' legközelebbi gyűlésben a' helybeli tanácsnak leendő ajánlhatás végett b'jeleníteni, az illetén ajánlás, vagy ennek megtagadása esetében, a' tanácshoz jelenthető folyamodás nyomán, csak is maga a' tanács határozhatván meg, ha valyon a' b'jelentett és ajánlott, vagy folyamodott egyén, mind ügyességére, mind a' kereskedés jó móddali folytathatására nézve, bír-e a' szükségesképen megkívántató tulajdonságokkal? Mert ugyan is senki ezen kereskedői társaságba bé nem vétetődhetik, ha csak, valamint a' társaság, úgy következőleg a' tanács előtt is gyakorlott kereskedői ügyességét, és egyszersmind azt is, hogy 3.000: az az, három ezer ezüst rfkból álló kész tőke pénze van, [mellynek kimutatásában, tulajdon joggal birató fekvő, 's minden terhektől valósággal ment javak is felvétethetnek] hiteles bizonyság levelekkel voltaképen bé nem bizonyítja.

A' b'vétetendő új tag, ha idegen és nem kolozsvári születésű, 100: az az, száz ezüst rftot; ha idegen ugyan, de valamely helybeli birtokos polgárnak vagy kereskedőnek özvegyét vagy leányát venné feleségül 50: az az, ötven ezüst rftokat; helybeli polgár és kereskedő gyermeke pedig, akárhol tanulta légyen a' kereskedést 25: az az, huszonöt ezüst rftot tartozik béigtatási díj gyanánt, a' társaság pénztárába egyszerre b'fizetni. Mind ezek kiterjedvén a' kereskedői társaság olyan tagjaira is, kik akármi okból a' társasághból kilépven, abba azután újra visszaállani kívánnak.

7. §. Minden társasági tagnak, úgy azok özvegyeinek is, kik a' kereskedést folytatni kívánják, szabad annyi legényt és inast tartani, a' mennyit akarnak.

8. §. Vasárnapokon és más innepnapokon, az elkerülhetetlen szükség esetén kívül egy kereskedőbolt is fel ne nyitassék, kivévn az úgynevezett [bakonyás = fűszeres] boltokat, mellyekben a' mindennapi eledelhez kívántatók árultatnak, mert azokat az érintett napokon is, a' reggeli isteni szolgálat előtt, felhíitni szabad leszen.

9. §. A' hamis mértékkal élőkre a' rendőr-igazgatóság [politiae directio] tartozván felügyelettel lenni, 's következőleg a' mértékeknek gyakori megvizsgálása vagy vizsgáltatása is annak kötelessége lévén: erre nézve midőn a' rendőr-igazgató a' mértékeket, vagy maga megvizsgálni, vagy segéd biztosai által vizsgáltatni kívánja: a' társaság részéről is egy a' társaság előjárói által kinevezendő tagot vegyen maga mellé, 's az elintézett vizsgálást annak jelenlétében vigye, vagy vitesse véghez. — A' hamis mértékkal élésen találtatott kereskedő 12: az az, tizenként ezüst mforintig fog legottan büntettetni; melly büntetés, a' felséges udvarnak 1105. 1835 és 1916. 1836 udvari számok alatt költ, 's a' helybeli tanácsnak megtartás végett 3890. 1835, és 5902. 1836 kormányzéki számok alatt tudtára adott legfelsőbb rendeletei értelmében, akkor, midőn azon büntetés valakinek feladására történik, egy harmad részben a' feladót, két harmad részben pedig a' városi majorsági [allodialis] pénztárt fogja illetni, különben pedig egészen az írt pénztárba leszen bészolgáltatandó.

10. §. A' társaság a' város és vidéke szükségeire elegendő portékát

tartozván beszerezni: annál fogva, senkinek is, ki a' 6-ik cikkelyben megállított módon a' kereskedésre nyert szabadsággal nem bír, ide értve a' kalmárokat [úgy nevezett negoltzosokat] és ószerárusokat, mind két nemen boltot nyitni és tartani, sem titkon sem nyilván, annyival inkább új portékát, országos vásárokon, sokadalmakon kívül árulni nem szabad. — Az úgy nevezett házaló kalmároknak, ideértve a' tótokat is, csupán hátokan hordozni szokott portékáiknak, országos vásárokon, sokadalmakon kívül, házanként való árulhatása, az 1811-beli királyi patens 9-ik és 15-ik cikkelyei, és az ennek nyomán költ felsőbb rendelkezések szoros értelmében fog csak megengedtetni, — az országos vásárokon és sokadalmakon való szabados árulhatástól sem a' házalók, sem a' tótok el nem rekesztethetvén. Mire nézve, akár kalmárok [negoltzosok] és ószerárusok, akár pedig házalók és tótok hibázzanak ezen rendszabás ellen: senkinek is pártfogása nem használnván, a' város főbirája vagy tanácsa által a' társaság előljárói megtalálásukra adandó segedelem [adsistentia] erejével, a' fennforgó körülményhez képest, első esetben 6: az az, hat ezüst magyarforinttól 12: az az, tizenkettőig, második esetben pedig 12: az az, tizenkét ezüst mftól 24: az az, huszonnégyig büntetessenek; az illetén büntetések is az előbbeni cikkelyben érintett rendelkezések szerint, ha feladás következtében történnek, egy harmad részben a' feladót, két harmad részben a' városi majorsági pénztárt, különben pedig egészen az irt pénztárt illetvén.

11. §. Társaságbéli tagnak, úgy helybeli polgárnak is fiát 6: az az, hat ezüst rftnak, idegen ifiat pedig 20: az az, húsz ezüst rftnak a' társaság pénztárába előre való lefizetése mellett fogadja bé inasnak akármelyik tag is; különös tekintettel köteleztetvén lenni a' társaság, önkéntes ajánlása szerint, a' magyar ifiakra, minden vallásbéli különbséget félretéve. A' felvételnek pedig a' társaság előljárói és két tagja előtt kell történni, kiknek az inasságra felveendő ifnu, bémutatni tartozik származásáról szóló bizonyosságlevelét is. Midőn az inas, inasi esztendeit kitölti és felszabadul: megint annyit fizet a' társaság pénztárába, a' mennyit az inasságra felvételéskor fizetett. A' felszabadulását bizonyító levél pedig, a' társaság előljárói és jegyzője aláírásuk, és a' társaság pecsétje alatt ingyen fog nekik kiadatni.

12. §. Minthogy az egybealakult kereskedői társaságnak legfőbb czélja az, hogy a' kereskedés, ennekutána az egész hazának boldogítására, előmenetelére és mivelődésére, főképen értelmes, ügyes és művelt kereskedők formálása által valódi virágzó állapotra jusson: annál fogva igyekezni fog a' társaság, egy a' maga erejéhez képest elrendelendő kereskedői kezdőiskolát felállítani, és abban az ifjakat, maga pénztárából fizetendő alkalmas tanítók által, innep- és vásárnapokon mind azon kereskedési tudományokra, írás's számvetésbeli gyakorlatokra, melyek a' kereskedés minden ágaiban szükségesek nyilvánosan taníttatni, és általok a' tanulásból tett előmeneteltől, minden esztendőben egyszer, nyilvános próbát adatni; mert csak így lehet megismerni, melyik lesz közülök ügyes, művelt és értelmes kereskedő; ők is csak így juthatnak azon pontra, hogy annak idejében, külsőországi nagy kereskedők házaiba is befogadtassanak.

13. §. A' kereskedői jegyzőkönyvekbe, vagy is úgy nevezett defterekbe, melyeknek a' fennálló felsőbbb rendelések szerint készíttetniük, 's a' város pecsétje alatt kiadatniok kelletik, mindenik tag a' maga jegyzéseit, számításait ugyan csak a' fennálló rendelésekben kiszabott módon, magyar vagy német nyelven köteles béírni és béígtatni, olly megjegyzéssel: hogy a' melly defterek a' felsőbb helyeken költ rendszabásokkal tökéletesen megegyezni nem fognak; azok legkisebb bizonyító erővel nem bírandanak.

14. §. A' társaság köteles lészen, a' hitelezők [creditorok] károsítására czélzó tagot a' tanácsnak jó előre feljelentni, hogy ez által a' hitelezők bátorságosíthatassanak.

15. §. Olyan egyes tagot, a' ki közönségesen tudva lévő, vagy hitelesen bébizonyítandó szerencsétlenség által nyomorúságra, szegénységre jutott; úgy szintén, az elhalálozott tagok, szegény állapotban hátra maradt özvegyeit és árváit is, igyekezni fog a' társaság maga pénztárából a' lehetőségig segedelmezni.

16. §. A' beteg kereskedő legényeket és inasokat, a' társaság fogja maga költségén orvosoltatni. — A' vándorló kereskedő legényeket pedig, néhány napi segedelmezés által, a' házankénti kéregetéstől elrekeszti.

17. §. A' társaság önnön pénztárából, csupán maga szabad tetszése szerint fog rendelkezni.

Második rész.

A kereskedő legényekről.

18. §. Minekutána egy ifu az inasi esztendőket bétöltötte és szorgalmatosságáról, 's alkalmas voltáról gazdájától nyert bizonyítványát a' társaság előljáróinak bémutatta: a' társaság, vagy az attól e' czélra kinevezett állandó 's elegendő számu biztosság előtt vizsgálta meg, ha valyon a' gazdájától nyert bizonyítványt valósággal megérdemli-e? a' midőn is ha ezen vizsgálatot jól kiállja, nyilvánosan felszabadítatik; és a' társaságnak, a' közelebbi gyűlésben, mint valóságos kereskedő legény bémutattatik 's előtte a' legényeket illető minden rendszabások, szoros megtartás végett feolvastatnak. Az illetőn módon felszabadult legény, ha társaságheli tagnak, vagy helybeli polgárnak fia, 6: az az, hat ezüst rftot, ha pedig idegen származásu 20: az az, husz ezüst rftot köteleztetik felszabadulási díj czíme alatt, a' társaság pénztárába befizetni; a' legénység pénztára gyarapítására pedig, minden származási különbség nélkül 5: az az, öt ezüst rftot bészolgáltatni.

19. §. A' legénység pénztára is, a' társaság pénztárnokja keze, felügyelete és számadása alatt lészen. Ezen pénztár egyedüli czélja az: hogy abból a' szerencsétlen, 's főkép beteg kereskedő legények, az abban találtató készpénz mennyiségéhez képest, segedelmeztethessenek. Az illetőn segedelmezések azonban, csupán csak a' társaság előljáróihoz, vagy gyűléséhez intézett írásbeli kérelmek útján eszközölthetnek ki, a' midőn is

a' társaság a' környülményekhez mérséklendő segedelmet a' folyamodótól megtagadni nem fogja; a' honnan átaljában minden kereskedő legénynek, akármelly eset és környülményben, a' házanként való kéregetés szorosan megtiltva lészen.

20. §. Minden a' 18-k czikkely tartalma szerint felszabadult legény tartozik felszabadulása napjától kezdve, még egy esztendeig azon gazdánál, kinél az inasságból felszabadult, a' gazdája által kiszabandó 's legalább 30/ harmincz ezüst rftot teendő fizetésért, szolgálatban megmaradni; a' gazda ellenben felszabadult inasának tovább is mint már legénynek megtartására, akaratja ellen nem köteleztetik.

21. §. Ha akár a' gazda legényét, akár a' legény gazdáját változtatni akarná: különösen tartoznak ebbéli szándékaikat egymásnak hat hetekkel előre tudtára adni, hogy valamint a' gazda más legényről, úgy a' legény is más gazdáról idején gondoskodhassék. Azonban —

22. §. Ha valamelly legény magát, többszöri megintés után is úgy viselné, hogy a' gazda tőle menekedni kényteleníttetnék, az illy legényt a' gazda a' kiszabott előrevaló hírtétel nélkül is elküldheti. Csakugyan, ha az elküldött legény új szolgálatot mindjárt, vagy egy darab időig nem találhatna: azon esetben az elküldő gazda, köteles lészen néki, a' nála volt utolsó évi fizetésének nyolcz, vagy a' környülményekhez képest tizenkét napra számítás szerint eső mennyiségét bizonyos eledelbeli pótlással együtt kifizetni.

23. §. A' gazdák tartoznak legényeiket rá szorítani: hogy vasárnap és ünnepnapokon az isteni tiszteletet szorgalmasan gyakorolják: annak elvégződése után pedig idejében hazatérjenek; ezen kívül kötelesek lesznek átaljában a' legények a' gazdájoktól valamint máskor rendesen, úgy ezeken a' napokon is történhet, mulaszthatatlan szükség esetében, elejükbe szabandó kötelelességeiknek pontosan megfelelni; minden időben, csendes, erkölcsös, és a' kereskedői illendőségnek teljesen megfelelő életet folytatni; az elaljasodástól magokat szorgalmasan óvni; minden alacson, gyanus és alattomos társaságot kerülni; gazdájok híre és engedelme nélkül, semminémű vendégséget, mulatságot, bált és ezekhez hasonló társaságokat nem adni. Melly rendszabásokat átalhágó legények, a' körülálláshoz és a' hiba nagyságához képest, fizetésökből levonandó 10% rendes, vagy pedig a' társaságtól gyűlésképen meghatározando, rendkívüli nagyobb pénzbéli büntetésen fognak marasztalni, testi büntetések rovatalának, semmi esetben helye nem lészen.

24. §. Mindenki előtt tudva lévén, 's számtalan szomorú példák is bizonyítván, minő veszedelmesek, és akármellyik ifiúnak is egész jövőendőbeli lételét, 's bessületét kockáztatók légyenek a' házárd, kártya és más illy némű játékok: ez okon, az illy veszedelmes játékból való részvétel, minden kereskedő legénynek, conditioja elvesztése, és a' 23-k czikkely tartalma szerint kiszabandó pénzbéli büntetés alatt, átaljában szorosan megtiltatik, és az illetén játékosok ha netalán lennének, a' legények sorából

kitöröltetvén, a' társaság engedelme nélkül többé egy kereskedő által is, itten legényeknek fel és bé nem vétetődhetnek. A' társasági játékok ellenben, privát és minden részben érdemes házaknál, mulatság okaért, kevés pénzben, ha ártalmas formát magokra nem öltendének, megengedtetnek. Azonban vacsora után a' gazda házából kimaradni, az ettől előre nyert engedelem nélkül, általában egy legénynek is szabad nem lészen.

25. §. Minthogy a' legények fizetése nagy költségek tételére nehezen telhetik ki: ez okon kötelesek a legények, 's közülök kiváltképen azok, kiknek fizetéseiken kívül semmi egyéb vagyonyok 's jövedelmök nincsen, magukat minden szükségfeletti hijába való költségektől tartóztatni, rendes költségeiket csupán gazdájok hírével és tudtával tenni, 's idején takarékos-sághoz s okos gazdálkodáshoz szokni; mire a' gazdák is szoros ügyelettel lenni tartoznak, valamint szintén azt is elintézni, hogy a' legények csak annyit költsenek, a' mennyi jövedelmeikhez illik. Innen a legényeknek a' városban adósságot is, mellyről a' gazda ne tudjon, akár mi szín alatt esinálni, teljességgel nem szabad.

26. §. Tartoznak a' legények gazdájok iránt minden időben a' legnagyobb becsüléssel, engedelmességgel és hívséggel viseltetni, annak java és haszna előmozdításán egész igyekezettel munkálkodni, 's általában minden cselekedeteikben az illendőség szabályait szemök előtt tartani; mert valamint amaszt a' gazdák és legények közt szükségesképen meglenni kellett költsönös bizodalom, úgy ezt is a' társaság tekintete, 's a' kereskedői kar-nak megadni szokott becsülés, mulhatatlanul megkívánja.

27. §. A' tanulásban lévő inasokkal kötelesek kimélve és engedékenyül bánni, azokat a' kereskedési tárgyakban oktatni, tanítani, 's valamint a' gazdájok iránti hívségben, engedelmességben, úgy kötelességeik pontos teljesítésében is azoknak jó például szolgálni.

28. §. A' kereskedés természete és folytatása, úgy a' gazdák java is megkívánván, hogy minden a' kereskedésben foglalatoskodó személy, de főleg a' legények minden akármelly dolgot, 's kiváltképen a' kereskedést illető tárgyakról, hallgatással légyenek, ez okon minden fecsegés és szó-hordás, mint már magában illetlen a' kereskedőnek, egyszersmind káros és ártalmas szokás is, szorosan megtiltatik.

29. §. Valamint illő és szükséges a' gazdának az, hogy legényének volt, 's jelen magaviseletéről voltaképen értesítve légyen: szintugy megkívánja a' gazda bátorsága azt is, hogy a' legényének, midőn az szolgálatjába lép, vagyont, és mindennemű értékét és állását tudhassa; azért tehát minden legény tartozik, bállásakor, minden akármelly nemű vagyont 's értékét, a' mi t. i. az ő keze és rendelkezése alatt vagyon, pontosan és igazán írásban gazdájának bémutatni; és kamatra vagy haszonbérbe kiadandó akármelly vagyont, csupán gazdája hírével és tudtával, de csak ugyan tet-szése szerint kiadni; hogy így a' gazda, legénye vagyonbéli hogy-állásával, ezután is mindég ismeretes lehessen.

Harmadik rész.

A' kereskedő inasokról.

30. §. A' kereskedést tanulni kívánó ifiúnak, jövődöbéli foglalatosságaira szükségesképen megkívántató tulajdonokkal kell bírni. Egy kereskedő fiu a' tanulói esztendőket az atyjánál is kitöltheti, idegen ifiu pedig tetszése szerint választ magának gazdát, négy hétig próbál annál, és ha az alatt magát tisztességesen és ügyesen viseli, gazdája által az első előljárónak jelentés tétetik, és a' beszegődtetésre szabadság kéretik, ki azután arra napot és órát határoz.

31. §. A' rendelt órán az első előljáró, a' leendő gazda és még két társasági tagok egybegyülvén, ezek előtt az ifiu atyjával, gyámatyjával vagy a' körülállások szerint két kezesel, kik az ifiúnak keresztlevelét és származásáról bizonyítványát bémutatják; egyszersmind írásbeli kezelevellet adnak arról; hogy azon ifiu nem fog elszökni, és hogy minden általa pajkosságból, vagy szántsándékkal okozandó kárért jót állanak.

32. §. A' tanulói esztendők száma a' gazdával előre tartott egyezkedéséhez képest, a' gyűlés előtt, négytől fogva hatig, meghatároztatik, és ezen egyezés a' gazdának, az ifiúnak és kezeseknek neveivel együtt a' jegyzőkönyvbe béigtattatik; az egyezésben azonban e' következendő szabályokra kell vigyázni. t. i. A' melly ifiu a' gazdától csupán kosztot kíván, az csak négy esztendőre szegődik fel; a' ki pedig ruházatot is kíván, az öt esztendőt köteles szolgálni; a' ki továbbá hat esztendőkre szegődik, annak ha idejít becsületesen kitöltötte, a' felszabaduláskor, gazdájától egy rendbeli, a' körülálláshoz és egy kereskedő legényhez illő, tisztességes öltözetet kell kapni. Azonban ezen cikkelyre nézve, a' két fél szabad tetszéséből eredett eltávozó egyezések erővel bírnak, kikötven mindazáltal a' társaság azt, hogy az inasnak elkerülhetetlenül négy esztendeig szolgálnia kell, hogy felszabadíttathassék.

33. §. Mikor ezek megtörténtek, ha az ifiu társaságbéli tagnak, vagy helybeli polgárnak fia 6: az az hat; hogy ha pedig idegen 20: az az húsz ezüst rfrint beszegődési díjt tartozik fizetni a' társaság pénztárába. Az ifiúnak tudva lévő, vagy hitelesen bebizonyítandó tehetetlensége esetében pedig, ezen díj fizetéssel gazdája leszen köteles. Ugyanakkor az ifiu előtt az inasokat illető szabályok is felolvastatván, azoknak szoros megtartása, köteleességévé fog tétetödni.

34. §. Minden gazda köteles a' nála lévő ifiat isteni félelemre, az isteni tisztelet és keresztényi erkölcsök szorgalmatos gyakorlására, 's általjában erkölcsös életmódra szorítani; ötlet egész tanulása ideje alatt, kereskedési minden szükséges ismeretekre híven tanítani; előtte semmit, neki tudni valót, el nem titkolni, hanem ötlet minden részben emberséges emberré, jó polgárrá 's ügyes alkalmas kereskedővé formálni; a' mint hogy az előljáróknak is vigyázni kell arra, hogy mindég ügyes kereskedők neveltessenek, nehogy a kereskedői kar roszul tanított tagok miatt hitelét elveszítse, és

alyasodásba essék. Mire nézve ajánltatik az is a' gazdáknak, hogy a' nálok levő tanuló ifiakat a' mennyiben lehet, ne más, hanem csupán kereskedési dolgokkal foglalatostkodtassák, és gyakori 's hosszadalmas házi munkákkal azoktól elfoglalni ne kívánják.

35. §. Ellenben az inasok is kötelesek tanulásuk egész ideje alatt, magokat híven, engedelmesen és becsületesen viselni; minden rájuk bízandó kereskedési foglalatosságokat, és kisebb házi eligazítandókat kész kedvességgel végbevenni; senkinek valami ollyast, a' mi gazdájának ártalmas lehetne, ki nem nyilatkoztatni, sőt annak hasznát minden részben lelkesen elősegíteni, és kárát a' lehetőségig távoztatni.

36. §. Nem szabad az inasnak a' tanulás egész ideje alatt magánál pénzt hordozni, és gazdája híre nélkül a' háztól kimozdúlni; ha pedig valamilyen hibázna, vagy makacs és engedetlen lenne, sőt gazdájának netalán szembetünő szántsándékos kárt is okozna: azon esetben, a' gazdának kezében levő egyezőlevél tartalma szerint kell velle bánni. T. i. az első és második esetben a' gazdától, vagy annak panaszára az előljáróktól megbüntettetik, a' harmadik esetben pedig a' tanulástól elrekesztetik, és ezen társaság egyik tagja által is többé tanulásra fel nem vétetik; ezen kívül a' szegődési díjt is oda veszti, sőt ha kárt tett, ő maga vagy kezesei, szó nélkül megfordítani tartoznak. Ellenben az ifju panaszait is az előljárók megvizsgálni, 's a' rendszabások szerint orvosolni kötelesek lesznek.

37. §. Valamint szükséges a' kereskedésben még nem egészen jártas és kitanult legényeknek, magok bővebbi kimivelése: szintűgy, sőt még szükségesebb az inasoknak, tanulása ideje alatt, a' kereskedői dolgok alapos megtanulása. Azért minden ifju köteles lészen a' társaság által felállítandó kereskedői kezdőoskolát, mellyben innep és vásárnapokon arra alkalmas tanítók által, a' kereskedési legszükségesebb tudományokból és gyakorlatokból nyilvános tanítások fognak tartatni, szorgalmasan gyakorolni 's ottan serényen tanulni. A' gazdáknak is a' kezek alatti ifiakat erre rászorítani kötelességökben állván.

38. §. Végre: Szükséges lészen, mind ezen előre bocsátott rendszabásokat, minden esztendőben legalább egyszer, nagy gyűléskor, a' társaság tagjainak, kereskedő legényeknek és inasoknak jelenlétökben szóról szóra nyilvánosan fölolvasni; hogy azok mindenki, és főként a' társaság új tagjai, és az ifjuság által, magok azokhoz alkalmaztatása végett, annál jobban megérthessenek, és emlékezetben tarthassanak, és az ellenek vétők, magokat azoknak nem tudásával ne menthessék.

Quos quidem praeinsertos triginta octo regularum articulos, modo praemisso adaptatos et stabilitos, inque praesentiarum statim et a modo in posterum futuris semper temporibus constanter valituros, Nos, ex delata Nobis ad id, ab altissimo loco activitate, supplicantibus, superius nominanter quoque recensitis quaestoribus in libera regiaeque civitate Claudiopoli residentibus, et coaliturae ex altissimo indultu mercantilis societatis claudiopolitanae fundatoribus ac futuris proinde commemoris singulisque ipsarum in hac societate successoribus, pro futura observantia ac directione,

juriumque suorum tuitione ac defensione, sub solita solenni, eaque legali authentia concedendas et extradandas duximus, prout etiam concedimus et extradamus per praesentes. E Regio Magni Principatus Transilvaniae Gubernio. Claudiopoli die vigesima sexta mensis octobris, anno *millesimo octingentesimo trigesimo sexto*.

C. Joannes Kornis m. p.
(L. S.)

C. Ladislaus Lázár m. p.
cancellarius.
Josephus Biro m. p.
secretarius.

Praesentes literae, privilegialium nomen sortitae, die 6-a mensis julii anni millesimi octingentesimi vigesimi octavi juratae centumviralis claudiopolitanae communitalis sessione perlectae, tanquam juribus civium, hucusque quoad liberam mercaturam subsistentibus praejudiciosae, solenni protestatoria contradictione obviatae sunt.

E concluso Magistratus et Electae Communitatis liberae regiaeque civitalis Claudiopolitanae

Extradatur per Josephum Pataki m. p.
praefatae Juratae Communitatis Notarium.

5720 et 5738. 1838.

Quamquam anno currenti millesimo octingentesimo trigesimo octavo, die sexta mensis julii, literae praesentatae, contradictione obviatae fuerint, quum tamen impetrantes respectu articuli sexti et decimi, qui praecipue juribus civium praejudiciosi erant, semet declaravissent in haec verba:

„A' hatodik czikkely állván egy átaljában az idegenekre nézve, ha helybeli született hites polgár, kinek kereskedhetésseli jussa mint polgárnak addig is megvolt, valamely kereskedést akarna nyitni, ámbár hogy inasi és legényi esztendőket nem töltött, irni tudó, emberséges eltölt élete, úgy a 6-ik pont alatti vagyonossága légyen: kereskedést az eddigi szokás szerint szabadon nyithasson.“

„A' 10-dik czikkely ezen felvilágosítással értetik: „hogy az apróság kiesiny értékű új portékás kis boltosok, az eddigi szokás szerint megmaradnak; ó-szeren pedig csak ó portékák árultathatnak.“

Accedente nostro etiam assensu, purisata priori contradictione, in sequelam praefatae declarationis praesentes literae absque ulla contradictione publicantur.

E concluso Magistratus et Electae Centumviralis Communitatis L. R. civitalis Claudiopolis. Die 21 mensis decembris anno 1838.

Extradatur per Josephum Telman m. p.
praefatae civitalis Vice Notarium.¹⁾

¹⁾ A kolozsvári es. kir. kiváltságos KERESKEDŐ TÁRSASÁG rendszabályai Kolozsváratt 1843. Az ev. ref. főiskola könyv- és könyomó intézetében. Ifj. Tilsch János által, 4-drétű 1—16 ll.

CCCXLVIII.

[1837.]

Szárhegyi Fülep Elek 4000 frt alapítványa a székely-udvarhelyi és kolozsvári r. kath. Seminariumokban tanuló rokonai számára.

Extractus testamenti Alexii Fülep de Szárhegy copialiter sub nro guberniali 4738, E. 72 1837. existentis. — — — — —

5-ör A székely udvarhelyi és kolozsvári Seminariumnak csakugyan publica Administratio alá hagyok 4000 az az négy ezer forintokat Conventions [igy] pénzben : a végre, hogy ennek kamatjából a szárhegyi közelebb levő Fülep Atyámfiai közül három-négy ifju, vagy a mennyire kitelik, neveltessek és taníttassék, a kiktől szorosson megkívánom a szorgalmatos tanulást, a jámbor és erkölcsös keresztény életet, s az Előljárókhhoz valo fedhetetlen engedelmességet és tisztelet adást, — valamint azt is, hogy a tanulást végzők közül ha csak egyik is rend szerént a Gyergyói Ns fiu Szék szolgálattýára applicálja magát, készületet szerezvén elsőbben erre a Törvényes királyi Tábla mellett bármi szorultságok között is, ha csak azon okból és rokon ösztönből is, hogy a tanulás becsét és hasznát a tudatlanságba uszo nemes Nemzetségünkbe fel éleszteti s nemessi szabadságokat is védelmezni alkalmatossága s modja legyen ; mert különben a tapasztalás szerént — a mint Hoseas Proféta régen meg jövendölte — *elvéssz az a nép, annyival inkább egy kis nemzetség, a mely tudomány nélkül valo.*

Azon kiválasztást pedig, hogy kik legyenek mindenkor az hozzám közelebb levő vérek, és a Felsőség elébe valo adást bizom a Szárhegyi Tisztelendő Parochus Urakra, s ezennel egész bizodalommal meg is kérem. A melynek könnyebb és bizonyosabb megtudására az ide sub Litt. X ragasztott nemzetségi Tabella mássa szolgáltatassék kezéhez, ezen végső hagyományom párjával együtt, azon meg ujjító bizodalmas kérésem mellett, hogy onnan valo elváltozásával a következőinek, s a következője viszont a következőjének, és így végig által adni nem terhelhetnek [igy !] A mely fáradságokért a T. Parochus Uraknak ezennel hagyok és rendelek 50 ∞ ötven ezüst forintokat, úgy, hogy ez elocaltassék bátorságos kezekhez, s a kamatot használják fáradságok jutalmául.

Azon esetbe pedig, ha a Fülep nemes nemzetségbe nem találatnék a tanulásra fel adható fiu, vagy talám oly nemtelen érzéssel birnának a szülői, hogy taníttatni nem akarnák, más helybeli nemes, vagy szabad születésű ifiak, árvák nevezetesen ajáltassanak a Flgs K. Fő Igazgató Tanácsnak — kikerülve a Keresztes Ferencz maradékot, s minden következőit a Testvérem feleségivel elkövetett embertelen s vadindulatu bánásáért.

Ha ezen Hagyományom a jo administratio által nevedekést kap, az fordíttassék az ezen fundatoria felveendő ifiak ruházatbéli szükségekre, ne talám ennek fogyatkozása miatt kéntelenek legyenek tanulásokat üdö közbe is félbe hagyni, ha hazol segedehezést kapni mod s tehetség nem lenne.

Ohajtva kívánom azonba, hogy azon következőim, kik ezen jó intézetem élése és jó ügyekezetek által szerencsés állapotra jutnak, neveljék hasonló jó tettel.

Nevezetesen a hazabeli kis iskola gyarapítását s elő haladását segítsék, s azzal bizonyítsák meg keresztényi jó érzéseket és felebaráti szereteteket etc.

Irtam Kolosvárt negyedszer megjobbitva Junius Honap 20-ik napján 1836-ik Esztendőben.

(L. S.)

Szárhegyi Fülep Elek.

In fidem concordantiae Extractus hujus cum vidimata copia, subscribimus Claudiopoli die 11-a Decembris 1838.

Aloysius Vajda m. pr. et Emericus Szentpéteri m. pr.
Cancellistae R. Guberniales. ¹⁾

CCCXLIX.

[1841.]

A fejedelem legmagasb tetszésnyilatkozata Méhes Sámuel tanárnak a kolozsvári ev. ref. főtanodában természettudományi tanszék megalapítására tett 10,000 for. adományáért.

Sacratissimae Caesareo Regiae et Apostolicae Majestatis, Domini Domini Nostri clementissimi Nomine. Regio Magni Principatus Transilvaniae Gubernio intimandum.

Cum ex acclusis Relationis Regii Gubernii circa applacidandam Joanni Takáts facultatem Universitatem Berolinensem adeundi, sub dato 7-ae Junii a. c. nroque 6157 horsum praestitae, isthic innotuerit, Professorem penes Collegium Reformatorum Claudiopolitanum, Méhes, publicum bonum promovendi Studio ductum, notabilem Summam decem millium florenor. M. Conv. pro fundatione Cathedrae Scientiarum physicalium in dicto Collegio consecrasse, quae privata munificentia eo quidem laudabilior est, quo rarius occurrat, quove sensibilibior sit in Trannia defectus occasionis, in his Scientiis, nostra aetate adeo necessariis, semet perficiendi; R. Gubernio committi, ut dicto Professori altissimam complacentiam pro hac munificentia significet. Cui in reliquo altefata sua Majestas Gratia Caesareo-Regia ac Principali benigne propensa manet. Datum Viennae, Austriae die 14-a augusti 1841.

Alexius Noptsa. m. pr.

Emericus Szentgyörgyi m. pr. ²⁾

¹⁾ Mike S. hitelesített másolatról vett példányából.

²⁾ Az orsz. levélt. erd. osztályában [3710. erd. udv. kanc. 9945. 1841. kir. kormányiszéki sz. alatt levő] eredetiből.

CCCL.

[1842.]

Keresztes János 1000 r. forint alapítványa egy, a kolozsvári r. kath. iskolákban tanuló, gyergyó-szentmiklósi ifju számára.

Reverendissime ac Magnifice Domine Consiliarie!

Abbas, Lector Canonice, Domine mi colendissime!

Quum nota sit mihi gratiosa Ordinatio Gubernialis, qua recentissime ordinatum existit, quod ex omnibus foundationibus Claudiopolitanis ex duabus una evaserit; quumque sciam, meam etiam hac ratione maneam, ita, ut alumnus meus commendatus imposterum pro Capitalis mei Excelsi Gubernii Paternae curae concrediti Interusurio Annuo solum dimidio Anno Scholastico alatur: eapropter antequam mors me obrueret, jam aetate grandae-vum, ut haec mancitas cesset, et quotannis in hac fundatione Armenus Juvenis Gyo Szent Miklosiensis, per me, aut post Mortem meam, juxta Testamentum jam paratum, per S. Mercantile Forum, auditis proprio Parocho Arm. Ritus locali et meo Coadjutore, donec viveret, Tekerő-Patakensi, recommendandus interteneatur, Mitto per hanc certissimam occasionem 500 Rfl idest quingentos Rhenenses florenos Monetae Conventionalis, qui cum submissis facient Mille Rflorenos Mön. Conv. quorum Interusurium 60 Rflorenorum Mon. Conv. cedat pro victu fundati mei Alumni. De quibus perceptis rogo humillime Reverendissimam D. Vestram, dignetur Recognitionales Excelsi Regii Gubernii mihi propediem exoperare, et eosdem solita ratione securo loco elocare, ut sic Census servire valeat futuro anno Scholastico pro unius Alumni intertentione. Qui profundo Venerationis cultu veteranae Amicitiae commendatus maneo

Sig. Tekerő-Patak, 1842 die 2-a Maji.

Rdissimae D. Vestrae

humillimus in Christo Frater,

Joannes Keresztes m. pr.

Parochus Gyo Tekerő-Patakiensis. ¹⁾

CCCLI.

[1843.]

Bálint Ignác és neje Bors Juliánna 1500 Rft. alapítványa a esiksonlyói és kolozsvári róm. kath. nőveldekben tanuló esikszentgyörgyi vagy legalább esikszecki két ifju számára.

Excelsum Regium Gubernium.

Ignatius Bálint pensionatus Equitum Magister, ejusque consors Julianna Bors pro duobus Juvenibus, uno quidem in Seminario Csik Somlyoviensi, altero in Convictu Claudiopolitano alendis, tenore advolutarum

¹⁾ Mike S. eredetiről tett másolatából.

Fundationalium Litterarum Excelso Regio Gubernio inscriptarum 1500 Rfloreos m. c. offerunt, sequentibus sub conditionibus, ut —

a) Vita comite ipsi Fundatores, post fata eorum autem Parochi Csik Szent Györgyenses habeant jus juvenes proponendi.

b) Hi autem si reperirentur, semper e Familia Bálint, Bors et Tompos, secus ex Csik Szent György, aut si nec ibidem essent, e Sede Csik inferiori bene morati, requisitis qualitatibus instructi iique pauperiores eligantur —

c) Liberumque sit eisdem elementares etiam classes frequentantibus, fundatione hac potiri. Dignetur itaque Excelsum Regium Gubernium Fundationum harum sub potenti aegide sua stabiliendarum intuitu circa adtacti Capitalis depositionem congrua disponere. In reliquo amplissimis gratiis commendatus distincto cum Venerationis cultu maneo —

Excelsi Regii Gubernii

humillimus Servus

Claudionpoli, 19-a Juli 1843.

Nicolaus Kovács, Eppus Transylv.¹⁾

CCCLII.

[1843.]

Kivonat Keresztes János alapítványleveléből, melylyel a kolozsvári róm. kath. Seminariumban tanuló egy ifju részére 1000 rftot hagyott.

Gratiosissimi Excelsi R. Gubernii Intimato sub nō ⁸⁸⁰¹/₃₀₃ 833 19-a aug. emanato et a me 9-a Sept. humillime percepto vehementer gavisus sum, exiguum illum fundum promissum benigne acceptum, operaque Reverendissimae D. Vestrae reliquis Studiosae Juventutis foundationibus perennaliter cooptatum²⁾: ut igitur promissionis [*sic*] meae fideliter satisfaciam, mitto quinquaginta Rfloreos C. M. pro uno Studioso in Seminario pro nunc alendo, in notis bancalibus 385 Rfloreos, in vigesimariis 115. in Summa 500 C. M. Insuper 15 Rfloreos V. V. pro suplemento hoc Anno fundationis accisae per devaluationem.

Insto insuper Rssmae D. vrae, dignetur suo efficaci Patrocinio apud Excelsum R. Gubernium agere, ut fundus hic bono et securo loco pro stabili perpetuitate locari³⁾ et quem juvenem studiosum Theodorum Zerich nominavi, benigne fovere, futurisque annis a me vita durante nominandos, post mortem autem jus meum refundo in Parochos Gyergy Sz. Miklosiensis ritus armeni, illi optime sciunt juventutis capacitatem moresque, ideo spero aptos juvenes ab iis nominandos.

Sign. 17-a Sept. 843. Gyergy Sz. Miklos.

Joannes Keresztes m. pr.

Parochus Gyergy Tekerőpatakiensis.⁴⁾

¹⁾ Mike Sándor ereletiről vett másolatából. — ²⁾ Ez első levélben az alapítványt levő szándéka így van kifejezve: „Theodorus Zerich — — — secum feret quingentos Rfnos C. M. — — ea cum intentione, ut hic fundus perpetuo serviat pro uno Alumno quem ego vita durante, post obitum meum Dominus Parochus Gy. Szent Miklosiensis armeni ritus armenum juvenem denominaverit — — —“ — ³⁾ Possit vagy más szó kimaradt. — ⁴⁾ Mike S. ereletiről másolt példányából.

CCCLIII.

Kolozsvár szab. kir. város miveltségi és vagyoni fejlődése, iparos polgári jellege s megmagyarosodása statisztikai bizonyítékai.

A.

Kolozsvár külföldi egyetemeken tanult fiainak névsora 1405-től 1872-ig.

Év	N é v	Lap	Év	N é v	Lap
	<i>I. Magyarországi tanárok és tanulók a bécsi egyetemen a XIV. XV. században.</i>		1464.	Nicolaus, Pellificis de Clausenburga	64
1438.	Martinus de Chlosenburg	25	1465.	Melchior, Aurifabri de Clausenburga	65
1475.	Nicolaus de Clausenburga	27	"	Jacobus, Notarii de Clausenburga	65
1476.	Ugyanaz	27	1468.	Jacobus de Klausenburgi	66
1415.	Nicolaus de Clausenb. . .	33	1469.	Urbanus de Coloswar . .	67
1474.	Nicolaus de Clausenburga	35	1472.	Laurentius de Clausenb.	71
1405.	Nicolaus de Clausenburgk	40	1475.	Andreas de Clausenburga	74
1410.	Jacobus de Clausenburg .	41	1478.	Johannes, Nicolai de Clausenburgo	76
1408.	Thomas de "	40	"	Stephanus Fürst de Clausenburgo	77
1413.	" " " "	41	1488.	Johannes Kleynmichel ex Colosvar	83
1426.	Stephanus de Clausenburg	43	1489.	Andreas de Koloswar . .	84
1428.	" " Coloswar	44	1492.	Johannes Kleyn de Clausenburg	86
1431.	Martinus de Clausenburg	45	1500.	Stephanus de Coloswar ¹⁾ .	91
1441.	Valentinus de "	47		<i>II. Die siebenbürgischen Studierenden auf der Universität zu Witt nberg.</i>	
	Ez mint <i>Valentinus Schlem</i> van bejegyezve azok közt, kik kimaradhatásra engedélyt kértek.		1539.	Gaspar Petzsche [tán Pesthi v. Péchy] Clausenburgensis [Wintersemester] . .	136
1442.	Johannes Hanno de Clausenburg	48	154 ^{2/3} .	Gaspar Heltensis Transilvanus [17. február] . .	136
"	Johannes Stehlcheim de Clausenb.	48	154 ^{5/6} .	Franciscus Litteratus Klausenburgensis, Ungarus [Mense octobri]	137
1445.	Gregorius Schlewnig de Clausenb.	48	1548.	Franciscus Clausenburgensis, Transilvanus. [20. januarii ²⁾]	137
1451.	Gaspar Brüstel de Clausenburg	50	1549.	Stephanus Clausenburgensis Transilvanus [22. julii, nyári semester] . .	138
1453.	Johannes Peyr de Clausenburgk	52	155 ^{4/5} .	Georgius Mod} Clausen- Andreas Mod} burgenses Transilvani, fratres [téli semester, apr. 13] . . .	140
1454.	Antonius Colb de Clausenb.	55	1555.	Valentinus Crispus, Colosvariensis, ung. [5. jun.]	140
1456.	Stephanus, Egidii Sartoris de Clausenburg . .	58			
"	Jacobus Zasz de Clausenb.	58			
"	Paulus de Clausenburga .	58			
"	Leonardus Gersch de Clausenburga	58			
"	Jacobus Dyetrich de Clausenburga	58			
1457.	Johannes Bulchin de Clausenburga	59			
"	Christianus Richter de Clausenburga	59			

¹⁾ Látható a m. tud. akadémia kiadványai közt: *Értekezések* a tört. tudományok köréből. III. köt. Buda-Pest 1874. a kijelölt lapokon.

²⁾ *Hazai és Külföldi Oskolázás a XVI. Században.* Kiadta Fraknói V. 1873. Ez író a 299. lapon 1547—48-ra teszi ezt.

Év	N é v	Lap	Év	N é v	Lap
155 ⁵ / _s .	Thomas Jordan, Clausen- burgensis Transilvanus [23. nov.]	140	1807.	Joh. Beretzki aus Clausenb. Stiftvater ist Joseph Rhedei, Prediger in Sibó, reform. Theol.	192
1558.	Thomas Klein, Coloswa- riensis Transilvanus [30. junii]	140	1807.	Samuel Méhes Klausenb. der Vater prof. der Phil. reformirt. Studierender der Theol. ⁴⁾	192
1559. ¹⁾	Stephanus Wolfart. Clau- diopolitanus Transilva- nus [29. jan.] ²⁾			
	<i>III. Siebenbürger Studie- rende auf der Hochschule in Wien im 14. 15. 16. Jahrhundert.</i>			<i>V. Die Studierenden aus Ungarn und Siebenbürgen auf der Universität in Leip- zig von der Gründung der- selben 1409 bis 1782.</i>	
1433.	Stephanus de Clausenburg, magister regens der ar- tistischen Facultät [<i>Asch- bach</i> , az egyetem törté- netirőja]	169	1414.	Andreas Clausenburg, de Septem Castris	388
1345.	Gregorius Schlewnig [fen- nebb is meg van]	170	1687/ _s .	Paulus Michael Regenius Claudiopolit. Transilv. deput. et juratus	397
1502.	Thomas Rodt de Colosvar [4. januar.]	173	1726.	Geizaner Joh. [helyesen: Josephus Geizanovich] Claudiopolit. Transilva- nus [15. octob.]	402
1506.	Dominicus Mathias Tran- silvanus de Colosv. [7. may.]	173	1727/ _s .	Kolosvari Steph. Claudiop- olit. Hung. [17. nov.]	402
1521.	Joannes Prawn ex Colozw. Transilvanus [4. may.]	174	1777.	Pataki Mózes, Claudiopol. Transilv. [5. may.]	408
1549.	Joannes Colosvarius, Tran- silvanus	181	1858.	A. Bihari, Klausenburg. phil.	413
1575.	Stephanus Gallus Klaus- enburgensis, Transilva- nus. [20. may.] ³⁾	181	1863.	b. Bánfi Dezső, Klausenb. phil.	414
	<i>IV. Die Studierenden aus Ungarn und Siebenbürgen auf der Hochschule in Hei- delberg, von der Gründung derselben bis 1810.</i>		1864.	Schotsch G. theol. Klaus- enburg
1571.	Lucas Kaccerus [helyesen: Kracerus 12. nov.]	183	1865.	Takács Lajos, jur. Klaus- enburg
1589.	Nicolaus Bogathius Tran- silv. Claudiopolites [25. jan.]	183	1870.	gr. Bethlen A. Klausenb. 1872. Hegedüs István phil. Klaus- enburg ⁵⁾	715 716
1737.	D. Michael Tunc Claudiop- opolitanus ex Transilv. theol. studios. [29. aug.]	189		<i>VI. Verzeichniss derjenigen Siebenbürgischen Sachsen, welche in den Universitäten in Krakau, Strassburg. u. Göttingen studiert haben vom J. 1402. bis 1522.</i>	
1781.	Michael Dioszegi Claudiop- opolitanus, Hung.	191	1506.	Leonardus de Coloschwar	294
			1511.	Ad gradum Baccalaurea- tus promotus Nicolaus de Koloswar	294

¹⁾ Az előbbi író 1559—60-ra teszi ezt.

²⁾ *Archiv für Sieb. Landesg.* Neue Folge 2. Band. 134—141 II. Ezen tanulók hiányosan láthatók: a *M. Történelmi Társ* 6-ik kötetében is Pest, 1859. Közölve *Révész Imrétől*.

³⁾ *Archiv für Sieb. Land.* N. F. X. Bd. 1872. a kijelölt lapokon.

⁴⁾ Látható az előbbi 3 jegyzés alatti könyvekben a kijelölt lapokon.

⁵⁾ Látható az előbbi 2. 3. megjegyzésben *kijelölt könyv* illető lapjain.

Év	N é v	Lap	Év	N é v	Lap
1512.	Simon de Kolosvar . . .	294		<i>VIII. Romában tanult Kolozsváriak.</i>	
1482.	Johannes Klusvar ¹⁾ . . .	292			
	<i>VII. Krakóban tanult Kolozsváriak</i>		1595.	Joh. Vajda Kolosvari Tran- silva ²⁾	282
1493.	Leonardus de Colosvar .	17		<i>IX. Krakóban tanult Kolozsváriak.</i>	
1506.	Mathias Colosvarinus . .	30			
1517.	Paulus de Kolosvar . . .	33			
1538.	Georgius Colosvarinus ²⁾ .	49	1513.	Mathias Kolosvariensis ⁴⁾ .	263

B.

A Kolozsvár szab. kir. városi magyar polgárok összeírása 1453-ból jul. 13. és aug. 1-ről.

REGISTRUM HUNGARORUM DE CIVITATE CLUS WAR.

Anno domini Millesimo CCC-mo LIII-o in die beate Margarethe Im-
posuimus Taxas ad singulas dicas, quinquaginta den

Anno domini etc. in die beatj Petri Apostoli Ad vincula Imposuimus
Taxas ad singulas dicas, tres flor. Auri.

[Az utcák nevei:] {Extra Murum = Monostor utcza, a falon kívül.

I. *RAPULARUM*. {Intra Murum = " " " " belül.

II. *PONTIS* = Extra Muros = Hidutcza, a falon kívül.

III. *LONGA* {Ascendendo intra Muros = Hosszu utcza a falon belül.

PLATEA {Extra Muros descendendo = " " " " kívül.

{Revertendo a fine = visszatérve a végétől. Ez magyar utcza.

{Intra Muros ascendendo = Hihetően, a fal melletti rész.

IV. *MEDIA PLATEA* = Közép utcza. Ugy, mint az előbbinél.

V. *PLATEA REGIS* = Király utcza.

VI. *LUPORUM* = Farkas utcza. Ugy, mint az előbbieknél.

VII. *ZEBEN WCZA* {Hol volt? merre vonult? nem tűnik ki.

{Revertendo intra Muros. Ma nem létezik.

VIII. *FAZOKAS WCZA* = Ma nem létezik.

IX. *ZENA WCZA* {Intra Muros = A falon belül.

[Ma elrontva szín- vagy {Extra Muros = A falon kívül.

szén-utcza.] {Intra Muros = A falon belül.

¹⁾ *Archiv für Siebenb. Landesg.* Neue F. G. B. 1863.

²⁾ *Registrum Bursae Cracoviensis Hungarorum.* Budae, 1821. a kijelölt lapokon.

³⁾ *Hazai és Külföldi Oskolázás a XVI. Században.* Kiadta Fraknoi Vilmos 1873. a kijelölt lapokon.

⁴⁾ Az előbbi könyvben, mely szintén számos kolozsvárinak jelöli meg egyik vagy másik egyetemen tanulását; de a különbségek fennebb ki levén tüntetve: az ismétlést fölöslegesnek tartom. Sajnálom, hogy a *paduai, berlini, jena'i, göttingai* és *párizsi* egyetemeken tanultak névsora irodalmunkban nincs közzé téve s így azok kétségkívül nagy számát művembe nem vehettem föl, ezeken tanulván főleg az unitárius és ev. reformált hitvallású felsőbb pályára készülő ifjúság.

Ez összeírás néhány törzsökös magyar neve.

Arany [Aran]	Fodor	Kövesdi	Szasz [Zaaz]
Aztalos	Fodorhazý	Kover [Keuer]	Szegedy [Zegedy]
Bachý	Gal	Kwn	Székel [Zekel]
Balas	Gaspar	Kwpas	Szekeres [Zekeros]
Bartha [Barthwa]	Gogan	Kýs	Széki [Zeký]
Barrabas	Gwlai	Lakatos	Szél [Zeel]
Bede	Gyórfy [Gergfý]	Literati [Literatus]	Szenes [Zenes]
Bereczkj	Halaz	Magýar	Szentkirályi [Zent-
Byro	Haznosý	Magýari	keralý]
Bolgar	Hegedos	Mathe	Szýgyártó [Zýw-
Boros	Hegý	Mathyasý	gyartho]
Buzogany [Bwzo-	Heneg	Mezaros	Szilágyi [Zýlagý]
ganus]	Hymko	Miklosi	Szilvasi
Chakan	Horwath	Molnar	Szőcs [Zewch]
Csergő [Chergew]	Hoszu [Hos, Hoos]	Nagy	Szőke [Zewke]
Czere	Hunyadý	Nemes	Thaar
Chyzar	Ílosuai	Nyerges	Thathar
Czýnka	Igyartho	Nylas [Nylkeziteu]	Thegez
Choronk	Isaak	Nyirew	Themeswarý
Chwkas	Kadar	Ötvös [Ethwes]	Thymar
Dalý	Kalyaný	Palfý	Thybutzý
Danka	Kalmar	Pazthor	Toth
Dauid, Dauit	Kantor	Peterdy	Thollas
Desý	Kapusý	Poharnok	Thompa
Dyak	Karolý	Pongrac	Török [Twrek]
Dyenes	Kathanaý	Rosas	Uweggiarto
Dobo	Kechethi	Salgay	Zytha
Egýed	Kechkes	Sardý	Zompol
Egýedfý	Kenches	Sark	Zewlewnives
Fabýan	Kendý	Syketh	Janko
Farkas	Kerekcs	Sýmon	Jofeldy
Fazakas	Király [Keral]	Silvester	Wayda
Feywer	Koloswarý	Somogyi	Walkay
Fekethe	Kolchar	Soos	Warga
Festő	Kolond	Swký	Weres
Feyer	Koszorus [Kozoros]	Süvegcs [Sywegcs]	Weegh
Fýlke	Kovach	Szabo [Zabo]	Vincze
Fýnta	Kőfarago	Szakács [Zakach]	Wýtez. ¹⁾

C.

Kolozsvár sz. k. város tanácsa és száz férfiai megválasztatása Boeckai fejedelem alatt 1605-ben.

LAUS DEO SEMPER 1605. die 26. dec. Domini Centumpatres congregati, Consuetudine majorum et praedecessorum suor. in proxime futurum Annum elegerunt per suffragium Gubernatores infrascriptos Dominos —

¹⁾ *Történelmi Társ.* 1882. Évfolyam. [Első közlemény.] 529—541. l. Kovács István is lemásolta ezt 1847-ben Döbrönteinek. Bizonyítéka az akadémia kézirattárában van.

Andream Eotves, *Judicem Primarium.*

Senatores Hungaros:

Andream Zabo
Thomam Masas
Stephanum Radnothy
Valentinum Balasfi
Valentinum Pegreczÿ
Stephanum Eotwes Tothazÿ

Senatores Saxones:

Casparem Helthy, *Judicem Regium*
Laurentium Schmercher
Joannem Bechk
Paulum Wendrich
Georgium Gassner
Joannem Beüchel *Dispensatorem.*

[Kitöröltetvén, utána ez iratott: Dire in Debreczen ex Cassovia
veniens obijt, ac ibidem sepultus est.]

Sequuntur nomina *noviter Electorum Virorum et Centumpatrum*, qui
ex utraque natione pro demortuis recepti.

H u n g.

Stephanus Literati Zekj
Stephanus Varadj
Joannes Pestj.

S a x.

Michael Eppel
Ambrosius Cruner

Cathalogus Centumpatrum Conscriptorum Ai 1606.

Magyarok.

Acs Janos	Lakatos Balint
Adam Istvan	Mihaly deak
Bachy Janos	Nylas Gaspar
Bako Lukacs	Nyirő Miklos
Balassi Farkas	Olasz Istvan
Balint deak	Ombozy Pal
Beke Matyas	Pestÿ Janos
Bonczeitay Gergely	Radnothy Miklos
Bornemisza Gergely	Simon Akos
Chanadj Janos	Szabo György
Deesÿ Istvan	" István
Dioszegÿ Istvan	" Samuel
Fazakas Boldisár	Szechy Istvan
Ferenczi Mihaly	Szeki Istvan, deak
Fodor Gergely	Szilagyi Mihaly
Gyulai Janos	Zeoleosy Peter
Halmy Janos	Teleki Istvan
Hunyadi Andras	Tothazy Istvan
" Pál	" Tamas
Janos deak	Tölcseÿs Lőrincz
Kadar Mihaly	" Adam
Kalmar Janos	Varadj István
Kecskemety György	Veres Balint
Köpeczy Gaspar	Viczej Mate
Kömvés Mate	Vitéz Menyhárd
Kövendj Matyas	

Szászok.

Adam[<i>Razman</i>]Janos	Maschneider Gaspar
Almer Pal	Raw Matyas
Becker György	Reghner Marton
Boghner Imre ur	Rehner Ambrus
Cruner Ambrus	Rodner Lukacs
Danert György	Sattcz Janos [Hanes]
Dimbrig Lőrincz	Schneider György
Eben Marton	" Marton
Eib Janos	" Gaspar
Eppel Mihaly	Schemel Gaspar
" Istvan	Schorster Istvan
Fenescher Marton	Stamp Janos
Filstich Peter	Szasz [Zaz] Marton
" Lőrincz	Teilman Walter
Fröhlich Benedek	Tentsch János
Gerber Mihaly	[Hannes]
Hosz Lukacs	Trauzner Lukacs
Janch Andras	Umendt György
Kandert Istvan	Zeler Ferencz
Kirschner Istvan	" György
Krauz Marton	Janusch György
Lamprich [?]	Werner Peter
Langh Peter	Woghner [<i>szász kiej-</i>
Lutsch Peter	<i>téssel</i>] János [Han-
Lutsch Janos	nes Wagner]
Magnes György	Wolner György ¹⁾

¹⁾ Kolozsvár város eredeti községi jegyzőkönyvéből.

D.

I. Az aranyműves [ötvös] mesterek aránya nemzetiségök szerint a három utolsó század alatt.

Szász és német nevűek [1584-től 1600-ig]	Tiszta magyar nevűek [1600-től 1700-ig]	Tiszta magyar nevűek [1700-től 1848-ig]
Beinz [Bainz]	Abrugyi	Kőműves
Barth [Barthos]	Agoston	Kőpeczi
Broser	Almasi	Kőszegi
Cziebrestený Conrad	Asztalos	Lakatos másk. Ötvös
Czob	Balassi	Magyari
Fýlstik	Balassi	Medgyesi
Globicz [Globich]	Banyai	Mihali deak
Eppel [Eppelj]	Becskereki	Monostori
Helfer	Beke	Nagy
Henzler [Henszler]	Bekesi	Nagyfalvi
Likauner	Beregszászi-Kertész	Nemeti
Linezigh	Bodo	Nyari
Luezi	Bojtos	Olajos
Lutsch	Bonczidai	Ombozi
Minerker [Minarcher]	Boros	Papai
Neb	Brassai	Patai
Pillas	Csiszar másk. Ötvös	Pesti
Radecius	Daroczi	Püspök
Radner	Desi	Seres
Razman	Erdőeg	Simandi
Reichart	Ötveos	Soproni
Sentz	Eperjesi	Szabo
Szeller [Zeller]	Erdődi	Szechi
Zicharter	Fencsi	Szegedi
Urbeogeor [Vebeogeor]	Ferenczi	Szent Jobi
Werner	Fejervari	Szent Miklós
	Füzéri	Szigethy
	Gati	Szilasi
	Gyulai	Szilvasi [Zilvasi]
	Hosszu	Szilgyártó
	Hunyadi	Szölösi
	Huszar	Szöke
	Illyfalvi	Sztarai
	Iso	Talmaczi
	Joo	Telegdi
	Kadar	Tokai
	Kadas	Tolvaj
	Kalotaszegi	Tothazi
	Karolyi	Tötöri
	Kapusi	Turi
	Karsai	Urai
	Kassai	Varadi
	Katona	Vas
	Katonai	Veg
	Krakkoi	Veres
	Kecskemeti	Viczei
	Kekesi	Vigh
	Kerekes	Vigkeduü
	Kis	Zilahi
		Zivoti
		Ajtai
		Bihari
		Binetz
		Dályai
		Dávid
		Guezi
		Hátszegi
		Héthársi
		Kolosvári
		Konez
		Kovács
		Lukács
		Majsai
		Mátéfy
		Miskolczy
		Nemesányi
		Órás
		Pataki
		Péterffy
		Szathmári
		Székely
		Szentkirályi
		Teleki
		Tsato
		Ujhelyi
		Jonás
		Venitzi.

II. Aranyműves apródok aránya nemzetiségük szerint a három utolsó század alatt.

Szász, német s más nemzetű apródok esküdtek fel név szerint:			
[1584-től 1599-ig]	[1600-től 1699-ig]		[1700-től 1848-ig]
Brod	Beck	Neb	Danio
Daumen	Broszer	Neckel	Eschbacher
Erasmus	Cziebrestený	Poliak	Hints
Gesztradi	Eppel	Raw [Szörös]	Izrael
Gorszo	Filstik	Razman	Kremlin
Halbaram	Gencz	Reyss	Simon
Henomal	Görgyén [brassai fi]	Supnit	Mark
Mychel	Guzty [brassai fi]	Tanko [lengyel]	Pernet
Tarych	Henzler	Tiahnowitz [lengyel]	Razman
Truchi	Hines	Urbergeor	Sattler
	Hunkhár	Zeller	Solichon
	Kassaer	Veghner	Schissler
	Koscher [kőhalmi fi]	Werner	Szaniszlo [lengyel]
	Linczegh	Wilhelm [bécsi fi]	Telma
	Lodner	Voghner	Tirtzka [Tiritzka]
	Maýerhoffer	Vonderlicht [brassai fi]	Zeisberg
	Mätüs [szász kiejtése	33 szász, német s más,	Wagner
	Mulhas-nak	282 magyar.	Vale
			Werner
			Wissowathius [lengyel]
			20 szász, német s más,
			221 magyar. ¹⁾

E.

Kolozsvár szab. kir. város 1703-ki általános összeírása.

Conscriptio universalis in Ao 1703 Civitatis Claudiopolis ad Mandatum suae Majestatis.

Városnegyedek vagy utcák	Sorszám [az én ki- egészítem]	Nomina Pos- sessorum Spiritalis [Papi egyének]	Nemes	Mesterember	Kalmár vagy Tüser	Kőház, jöve- delmes	Kőház, puszta	Faház, jöve- delmes	Faház, puszta vagy kert	Kerti v. majora utcásonban	Szülője hány hold?	Szántófölde 3 fordulóban hány hold?	Lova	Eökre
<i>Rapularum</i> intra Moenia [Belmonostor].	1—101	101	14	17	35	9	28	9	4	17	—	58¾	170	13 —
<i>Vetus</i> intra Moenia [Óvár- és Hiduteza].	102—390	289	11	14	131	7	38	54	12	65½	2	198¼	710¾	54 —
<i>Longa</i> intra Moenia [Szappan- és Magyar-utca]	391—641	251	6	2	84	8	23	18	26	112	4	167¾	513	14 —
<i>Melia</i> intra Moenia [Bel- közép-utca].	642—923	282	8	6	96	24	61	4½	83	50	1	186¾	426	173 31
<i>Luporum</i> intra Moenia [Bel-Farkas-utca]. . .	924—1160	237	19	16	47	17	51	8	37	67	28	44¾	76	5 —
		1160	58½)	55	393	65	201	93½	162	311½	35	656¼	1895¾	259 31½)

¹⁾ Az aranyműves czéh eredeti jegyzőkönyvéből. — ²⁾ A CCVI. számú oklevél és itteni szám-összeg különbözete onnan van, hogy itt az eklézsiák sütői is föl vannak véve.

³⁾ Az eredetiben a családfelek nem voltak sorszámba véve s utcánként vagy negyedenként külön összegezve, a lapok szintén nem voltak számozva és összegezve. Nekem kellett pótolnom a fogyatkozást, hogy történelmileg tárgyalni, tartalmát hasznosítani lehessen. A külvárosokon nem volt összeírás, koltezve s hitelesítve sem az egész. Mindezek dacára, mint a város birtokos népének száma, foglalkozása s vagyoniállapota legelső hivatalos fölvétele nagy értékű. Volt még Erdélyben 1698-ban összeírás, de én a Kolozsvárét nem találtam fel. Az orsz. levélt. erd. oszt. a **Conscriptiók** közt. [L. 4. sz. a.]

F.

Kolozsvár szab. kir. város 1714-iki összeírásának bevezetése, a nemesek számát s birtokaik mennyiségét kimutató rész ¹⁾ és a biztosok bezáró jegyzése.

CONSCRIPTIO L. R. Civitatis Claudiopolitanae ad Mandatum Excelsi R. Guberný 1713. die 15 Sept. inchoata et successive tunc elaborata, Anno vero hoc currenti 1714 ex Censura [*Titulus*] Cibiný sub Generalibus Regni Comitýs ad revisionem universarum Conscriptionum ordinata ad reformandum ex Consensu Excelsi R. Guberný infrascriptis D. D. [*Titt.*] Conscriptoribus reddita; Cujus accurata vicissim investigatio secundum Instructionis Seriem et simul juxta difficultatum puncta instituta, Rectificatio cum totali Descriptione et Extractu Generali ordine sequenti [*Deo Juvante*] peracta est. Anno ut supra, die vero 24 Martý.

Sorszám	N o m i n a	Domus integrae	Ruinatae	Vineae	Terrae Arabiles	Pistrinae	Sorszám	N o m i n a	Domus integrae	Ruinatae	Vineae	Terrae Arabiles	Pistrinae
	<i>Domus Dominorum Magnatum, Praenobilium et Nobilium.</i>							Áthozat . . .	19	31	33	16	2
1	Illmi C. D. Adami Székely	2	9	2	.	.	22	D. Clementis Beldi . .	1	1	.	.	.
2	Successor D. Keresztesi	1	.	4	4	.	23	D. Andreae Sz. Kereszti	2	.	2	.	.
3	Dnae Vitezianae . . .	1	24	Orphanor. Franc. Gálfi	1	.	3	.	.
4	„ Vas Györgyianae	2	.	4	1	.	25	Viduae D. Franc. Beszprényi	1	.	4	.	.
5	Dni Petri Kornis	1	.	.	1	26	D. Joannis Toldi . . .	1	.	3	.	.
6	„ Gabrielis Henter	.	2	.	.	.	27	„ Franc. Ujhelyi . .	1	.	5	.	.
7	„ Ludov. Naláczai .	1	4	3	.	.	28	„ Sigism. Kavási . .	1
8	„ Blasý Maxai	1	.	.	.	29	„ Mich. Balko . . .	1	.	4	.	.
9	Dnae Baronissae Andrasianae	2	1	2	.	.	30	Orphanor. Benedicti Seredi	1	.	3	.	.
10	D. Ladislaj Toroczka	.	3	.	.	.	31	D. Steph. Kun	1	.	2	.	.
11	Dnae Donatianae . . .	1	1	.	.	.	32	„ Steph. Miskóczi . .	1	.	2	.	.
12	L. B. D. Stephani Andrasý	2	.	.	33	Josephi Dadaj	4	.	.
13	Joannis Keszelej	1	.	.	.	34	Illmi D. C. Georgy Bánfi	4	.	8	.	.
14	Dni Wolfgangi Kálnoki relictæ viduae	1	.	2	.	.	35	Dnae Pauli Sukianae .	1	.	4	.	.
15	Dni Danielis Vas . . .	1	1	.	1	.	36	„ Sarosianae . . .	1
16	D. D. Joo	2	.	6	.	.	37	D. Michaelis Suki . . .	1	.	6	.	.
17	Pistrinae Suæ Mattis Sacratinae 6 fundos continens	6	.	.	1	38	Andreae Tobias . . .	1	.	4	.	.
18	D. Sigism. Pápaj . . .	1	39	Pauli Hadnagy	1
19	Steph. Gergely	1	1	2	.	.	40	D. Steph. Keszelej . .	1	1	3	.	.
20	D. Pauli Rédej	1	41	D. Sigism. Nagy . . .	1
21	Mich. Gálfi posteritas .	2	.	6	10	.	42	D. Commissary Cacsarei Hatmardorsfer . .	1
	Átvitel . . .	19	31	33	16	2	43	Gabrielis Nagy	1	.	1	.	.
							44	Joannis Kymitta . . .	5	.	2	2	1
							45	Illmi D. Steph. Vese-lényi	1
							46	Joann. Dési	2	1	2	.	.
	Átvitel . . .	52	34	95	18	3							

¹⁾ A polgárokat illető rész látható az OKLEVÉLTÁR CCCXXXI-ik száma alatt.

Sorszám	N o m i n a	Domus integrae				Sorszám	N o m i n a	Domus integrae				Sorszám
		Ruinatae	Vineae	Terrae Arabiles	Pistrinae			Ruinatae	Vineae	Terrae Arabiles	Pistrinae	
	Áthozat . . .	52	34	95	19	3	Áthozat . . .	67	45	111	22	4
47	Pauli Sáfár	1	1	.	.	.	Illmo D. L. B. Ladislau	1
48	D. Györöfianae	1	1	.	.	.	Mikola	1
49	Dnae Nabradianae	1	.	5	3	.	Posteritatum Domini	1
50	Caspari Viczai	1	.	4	.	.	Steph. Toroczka	1
51	Filisteckianae	1	D. Georgy Tisza	1	.	3	.	.
52	D. Petri Apor	1	.	2	.	1	Pauli Viski	1
53	Dnae Szilagyianae	1	.	1	2	.	D. Comitis Davidis	.	1	.	.	.
54	Dni Samuelis Keszelej	2	3	.	.	.	Petki	1	.	.	.
55	Dnae Boerianae	1	.	.	.	D. quond. Gaspari Igaz
56	D. Com. Pauli Teleki	1	Dnae Nagyszegianae	1	1	.	.	.
57	Samuelis Harsányi	1	.	3	.	.	Sigismundi Stenczel	.	1	.	.	.
58	D. Cristophori Banffi	Vice Comitis	1	.	3	6	.
	posteritatum	3	.	.	.	Michaelis Fileki	1	2	.	.
59	Dnae Horvathianae, vi-	1	Relictae D. Gabr. Kabos	1	1	1	.	.
	duae	1	Joann. Vajda posteror.	.	.	2	.	.
60	D. Michaelis Kabos or-	1	1	1	.	.	Illmi quondam Steph.	.	.	1	.	.
	phanor.	1	1	1	.	.	Haller	1	.	.
61	Ladislai Sz. Királyi	1	1	.	.	.	Viduae Valentini quond.	.	.	1	.	.
62	Dnae Luczaianae	1	Deák	1	.	.
63	Dni quond. Sigismundi	Dr. Emerici Josika	2	.	.
	Felvinczi, quae pro	Georgy Kolosvári	1	.	2	.	.
	nunc inhabitatur ab	D. Sandi	1	.	.
	Átvitel . . .	67	45	111	22	4	" Zombori	1	.	.
							Összesen . . .	75	50	130	28	4

Ezután össze vannak írva a négy bevett vallásuak házai és birtokai [látható az OKLEVÉLTÁR CCXXX-ik sz. alatt], meg vannak nevezve a fő- és királybíró, 12 tanácsos, a kik a közterhektől mentesek, tiz osztóztató, a kik a mentességhez jogot tartnak; ezután a város fekvése, tartozandóságai, szőlőhegyei, szénafüvei, szántóföldei, erdei, legelői, folyói minősége és természete, malmai, serfőzője és tizedjövedelme, faluinak állapota iratik le, a miről a szövegben lesz szó, s bezárja e jegyzés.

Quae autem in hac Conscriptionis Rubrica deficiunt, Amplissimus Senatus nullo modo ad ea se resolvit, ut omnia et singula ad mentem Instructionis profiteantur, imo solemniter protestati sunt, quos ultra cogere et urgere nostrae non fuit potestatis.

Ladislau Mikola m. pr.

[L. S.]

Stephanus Sitveý m. pr.

[L. S.]¹⁾

¹⁾ Az orsz. levélt. erd. osztályában a Conscriptioi közt. [E. 4. sz. a.]

G.

Generalis Extractus Liberae Regiaeque

Polgári osztályok ¹⁾	Personae. Nro.	Domus. Nro.	Hypocausta. Nro.	Desertae. Nro.	Coloniae. Nro.	Boves Jugales. Nro.	Vaccae. Nro.	Juveni et Juvencae. Nro.	Equi et Equae. Nro.	Caprae. Nro.	Apum Alvearia. Nro.	Porci. Nro.	Terrae arab. cultae. Cub.	Incultae. Cub.	Oppignoratae Cub.	Sementa Autumalia, Cub. et Metr.	Vernalia, Cub. et Metretar.	Sementa in Agris alienis, Cub. et Metr.
Cives	341	342½	537	17½	46	59	226	17	204	.	551	145	1956	110	208	711	3 22	2 474
Inquilini	196	.	.	.	2	10	48	.	49	2	86	22	223	12	12	55	.	178
Viduae	110	36	63	11	1	2	17	.	.	.	24	13	270	2	11	45	3	20
Suburbani Incolae .	339	334	.	3	.	399	391	61	113	.	307	357	389	4	20	110	2 2	621
Inquilini	79	40	34	11	20	.	10	24	12	.	.	3 2	.	44
Viduae	34	26	.	.	.	4	21	.	5	.	.	32	19	27
Exactores	7	7	17	.	5	16	14	25	15	.	41	18	183	.	12	89	7 2	14
Vice Judices	9	2	3	.	.	.	2	.	2	.	5	.	10	.	.	5	.	.
Domini Magnates et Nobiles	52	60	167	5	13	464	.	.	135	.	.
Summa Summarum	1167	807½	787	36½	67	530	753	114	408	2	1024	611	3526	128	263	1155	2 32	1382

Investigatio seu Conscriptio —

Ad Mandata Excelsi Gub. Regii et [Titt.] Statuum Inelytar. Trium Nationum R. Trauniae, per Li Regiamque Civitem Claudiopolitanam secundum Instructionem et Rubricas a praespecificato Exc. R. Gubern nobis extradatas exoperata, et per nos infra subscribentes ad id deputatos et exmissos Conscriptores Commissarios fideliter expedita et peracta, sequenti sequitur hac serie [következik az Összeírás], bezárás és ímez aláírás: Datum in Lib. Regiae Civitate Claudiopolitana, Die 25. Novembr. ultima scilicet Conscriptio Nostrae die Anni Milles. Septing. Viginti Secundi. Sebast. Jac. Hánts M. Pr. S. Percepte Josephus Szoboszlai, de Sz. Mihály m. pr. Josephus Szilágyi de Akosfalva m. pr. Daniel Klein Bisztci ciens. m. pr.

Egy felül vizsgáló bizottság e módosításokat, illetőleg bővítéseket tette ez Összeíráson. „A me művelt szántóföldeket egy új rovatban a commetaneusok meghatározása szerint 4100 köbölre tette.

¹⁾ Ez nem volt az eredetiben

Civitatis Claudiopolitanae [de Ao. 1722.]

Gelinae in Agris alienis, Nro.	Avenae et Hordei, Gelinae	Cannabis et Lini, Gelinae	Indici Tritici percepti Cub. et Metretas. Nro.	Pisa, Lentesc, Fabas, Cub. et Metretas.	Vineae Fossore, Nro.	Vini Urnae, Nro.	Vineae Fossore in Territorio alieno, Nro.	Vineae Urnae, Nro.	Debita Activa, H. fl.	Debita Passiva in Contri- butione contracta H. fl.	Debita Passiva in domesticam necessitatem contracta H. fl.	Cacabi Crenati redditus annuus H. fl.	Reditus annuus seu Interesse elocationis Pecuniae H. fl.	Reditus annuus ex Commercii seu Quaestura H. fl.	Reditus ex Manufactura annuus H. fl.	Reditus ex elocatione Domor. et Fornicum H. fl.	Reditus ex Oenopolio Vini et Cerevisiae H. fl.	Reditus annuus Melis et Mulsae H. fl.	Reditus Pistrinae annuus H. fl.
87 3131	86 137	61 2 11	2 4146	11342	312 1018	4644	7100	22141	895	4 1591	8706	429	121	350	62				
83 1065	6 21	9 3	996	2773	73 309	1582	1111	6433	63	20 1413	3623		36	74					
28 97	9		661	1611	48 117	207	691	2481	69	680	95		46	66	22				
50 4008	8 318	43 1 1	1548	4251	406 1336	923	1152	5332	575	2741	920		10	146					
296	34	6 3	168	415	40 134	255	119	722	113	2 685	55								
182	19		175	457		30	56	586	85	1 23									
43 48	14 4		2 225	885	24 135	272	186	765	2	12	30	48	100						
41			18	55				120											
48			446	1395												55			124
80 8827	114 542	121 1 13	8383	23184	903 3049	7913	10415	38580	1802	27 7145	13429	532	213	736	208				

Utolsó [be nem fért] rovat: Foeneta Currus 1250.¹⁾

lőnek használt miveletlen földeket 1000 köbölre; a szénafüveket maguk a polgárok bevallása szerint rovatban 1250 szekérre, a comnetaneusok meghatározása szerint a kaszálható szénafüveket 1700 érre, a terméketleneket ugyan azok szerint 300-ra, a császári postalovak rétyét 20 szekérre, a szántó-
kból a katona és polgári tisztek lovainak kiszakított réteket egy más rovatban 100 köbölre.

Számításba vette a város jövedelmeit is s egy rovatban hidvám és behozott borok dija czimén 451 frt 15 kr. [rhenens forintba számítva ezen túl a czéhoktól és malmokból való jövedelmen kívüli
ket], serházból való jövedelemül 266 f. 44 krt, koresmákból 108 f. 20 krt, országos és heti vásárok-
54 frtot, czéhoktól készpénzü 33 f. 20 krt, ugyanazoktól borban 94 vedret; a város passiv adósságát
rovatban számította 24327 for. 31½ krra, kamatát 416 f. 40 krra, katonai kiszolgáltatásokban a
s költségét tette 2687 frtra, 23½ krra, a város 1721-ik évi adóját 4000 frtra, a mitől ment volt 13
tori ember, 5 senatori özvegy, a számvevők, szolgabírák és más közszolgák szám szerint 14-en, a mol-
któl való gabnájövedelem volt 66 köböl buza, az öt kerekü malomból buzajövedelem 198 köböl, annak
gösszege 8500 forint..... Keltezés nélküli aláírása ez volt: Josephus Nakáczy m. pr. Josephus Szilágyi
r. Daniel Klein m. pr. Látható az orsz. levéltár, erdélyi osztályában, a Conscriptioi közt. [H. 19. sz. a.]

H.

Kolozsvár szab. kir. város lakosainak névszerinti összeírása 1733-n.

CONSCRIPTIO Personalis Lib. Reg. que Civitatis Claudiopolitanae, omnium in eadem, Suburbisque ejusdem Civitatis Contribuentium cum Annexiene quarumlibet eorundem Facultatum, Specificationeq. Quanti Ai praesentis 1733, tam in Pecunia, quam etiam in Natura seorsim et singillatim a quovis Contribuentium praestiti, ad Mandat. Exc. R. Gubernÿ Transylvaniae per nos in Calce Conscriptionis hujus subscriptos, et ad eand. peragendam ab Amplissimo Senatu totaque Communitate praefatae civittis deputatos, omni possibili adhibita sedulitate et diligentia, serie subsequenti peracta.

Nomina Personarum	Opifex.	Oeconomus	Possessio Domus et ejus Qualitas	Tritici Gelinae hujus Anni Nro.	Vini Urnae Anni praeteriti Nro.	Apum Alvearia Nro.	Equi et Equae Nro.	Boves Nro.	Vaccae Nro.	Debita Activa flor. Ungaricor.	Debita Passiva flor. Ungar.	Contributio Flor. Ung.	Pecuniaria Dr.	Contributio in Tritico Metretar.	Onus Quartir.:)
I. <i>Belső-monostor-utczai fertyály az 1-ső lakos- tól 112-ig</i>	80	33	4	1385	2858	88	28	.	27	.	7959	646	90	263	
II. <i>Óvári- és hűtuczai fertyály 113-tól 311-ig</i>	168	126	115	3138	9992	178	50	9	82	3608	23670	1837	.	505	
III. <i>Belső-magyarutczai fert. 312-től 509-ig</i>	164	114	116	2519	8030	149	50	.	59	955	15826	1098	54	437	
IV. <i>Belső - középutczai fert. 510-től 733-ig</i>	197	149	129	3181	10781	370	48	26	86	10958	28320	1380	72	557	
V. <i>Belső - farkasutczai fert. 734-től 873-ig</i>	112	51	61	945	2677	139	28	23	26	506	6988	630	22	282	
VI. <i>K.-monostor-utczai fert. 874-től 961-ig</i>	60	38	44	384	1672	59	20	2	42	27	2023	338	89	158	
VII. <i>Hidelvi fertály 962-től 1229-ig</i>	176	132	186	1834 ^{1/2}	6709	144	53	79	139	24	4290	1199	10	598	
VIII. <i>K.-magyarutczai fert. 1230-től 1434-ig</i>	117	80	124	1552 ^{1/2}	3321 ^{1/2}	117	96	157	145	467	4111	765	34	352	
IX. <i>Kétvízközi fertály 1435-től 540-ig</i>	93	34	35	375	1166	.	38	16	38	616	1661	336	90	166	
X. <i>Külső- közép- és farkasutczai fertály 1541-től 632-ig</i>	69	32	65	921 ^{1/2}	1630	14	29	76	59	33	1018	217	64	125	
XI. <i>Külső-alsó-széna- utczai fert. 1633-től 1696-ig</i>	38	21	42	164	1080	5	7	2	13	10	843	214	62	86	
XII. <i>Külső-felső-széna- utczai fert. 1697-től 1761-ig</i> [Ez az utolsó szám.]	53	13	35	66	808	.	9	6	14	.	428	183	18	72	
	1327	823	956	16465 ^{1/2}	50724 ^{1/2}	1263	456	396	730	17204	97137	8843	665	3601	

¹⁾ Ez összeírás utolsó rovata, csak elején levén betöltve : mint csonka részt nem tartottan szükségesnek közölni.

Praesentem hanc Conscriptionem per nos Infrascriptos, Diebus mensis Augusti Anni praesentis 1733 taliter elaboratam, Sigillis, Subscriptionibus nostris roboratam ad Mandatum Amplissimi Senatus Claudiopolitani Excelso R. Gubernio Trannico humillime submittebam extradeditimus die 26-a praefati mensis augusti, die videlicet ultimo Laboris nostri.

Joannes Handsáros Senator m. pr. [L. S.]	Györgius Szörös Senator m. pr. [L. S.]	Stephanus Enyedi Senator m. pr. [L. S.]
Georgius Csiszar, Juratus Divisor. [L. S.]	Abrah. Rác de Nánás Jur. Divisor m. pr. [L. S.]	Georgius Trentsini Jur. Civ. Claud. Notar. m. pr. [L. S.]
Gabriel Nagy, alter jur. Centumvir m. pr. [L. S.]	Johannes Waczan alter jur. Centumvir m. pr. [L. S.]	Georgius Fejérvári alter jur. Centumvir simul atque Fiscal. Direct. Civittis Claudiopolis m. pr. [L. S.] ¹⁾

Megjegyzem ez *Összeírásról*, hogy *első* rovatát — mely 1761 családfőt és magán s középületi számot tüntet fel — a könnyebb használhatásért én vettem sorjegyzékbe. A *második* rovat, a : „*Nomina Personarum*“ ugyan ennyi számot mutat. A *harmadik* rovatban a cím : „*Opifex*“ nem a valóságot fejezi ki, mert a kereskedőket, földmivéseket, nemeseket, s más életmódukat is magában foglalja. Tulnyomó mégis a mesterember. A „*lakos*“ [*incola*] fogalomszó alkalmasabb lett volna. A *negyedik* rovat czime : „*Oeconomia*.“ Ez azon történelmi tényt igazolja, hogy Kolozsváratt az iparos, kereskedő és tisztos osztályok is folytattak mindig gazdaságot, miveltek földet és szőlőt. E két rovatban először tűnnek fel a munkások, napszámosok [*operarius diurnus*], szőlőmivések [*vinicultor, vinitor stipendiarius*] s főleg a lüdelvi, kétvízközi, külső magyar- és közép-, alsó- és felső-szénautezcai városnegyedekben százanként laktak ezek, s lassanként az összes külvárosokon elterjedtek. Az 5-dik rovat felirata : „*Possessio Domus et ejus qualitas*“ szintén itt tűnik fel mint összeírási tárgy. A belvárosi utcákba a számos „igen szép ház“ [Domus praecipua lapidea] „jó és közepes kőház“ [„Domus bona“, mediocris], „jó fa ház“ [Domus bona lignea] „alacsony ház“ [Domus humilis], „hitvány ház“ [vilis], „kunyhó“ [Casa] mutatják a város külső ábrázatát, az építkezési módot és izlést, s ez *Összeírás* adatai után nyomon lehet kísérni a belvárosi vagyonos és a külvárosi kevésbé vagyonos polgárság merre lakását és jólléti fokát, mert a míg a belvárosban sűrűn fordul elő a kőház, addig a külső városrészek egész utcáiban csak faházak s kunyhók találhatók. E szempontból tekintve ez *Összeírást*, annak tartalma igen becses közmívelődési adatokat foglal magában.

¹⁾ Az *ország. levélt.* erdélyi osztályában a „*Conscriptiok*“ közt. [L. 4. sz. alatt.]

I.

Kolozsvár sz. kir. város 1733-ki rendes és rendkívüli szükségére tett adókimvetése.

SUBREPARTITIO Quanti Contributionalis Civitatis Claudiopolitanae pro Anno 1733. tam in Ordinarijs, quam Extraordinarijs pro diversis Civitatis necessitatibus impositi. Ad mandatum Exc. Reg. Gubernij Transilvaniae infrascripta serie fideliter, humiliterque repraesentatur.

<i>Belső-monostori</i>	fertályban volt contribuens	149,	<i>Az óvárban</i>	180
<i>Híd-utcai</i>	" " "	58,	<i>Magyar-utcaiban</i>	248
<i>B. közép-utcai</i>	" " "	185,	<i>Közép-Király-utcaiban</i>	125
<i>B. farkas-utcai</i>	" " "	190,	<i>Külső monostor-utcaiban</i>	120
<i>Hidélvi</i>	" " "	350,	<i>K. magyar-utcaiban</i>	248
<i>Két-vízközi</i>	" " "	116,	<i>Külső közép-utcaiban</i>	112
<i>Külső farkas-utcai</i>	" " "	63,	<i>Külső alsó-széna-utcaiban</i>	80
<i>Felső kül-széna-utcai</i>	" " "	86,		
		1197.		1113

Kolozsvár adózó polgárainak összes száma e szerint: 2310.

Adómentesek voltak: A város házai s birtokai, a papok, kántorsk és özvegyeik, ekleziák, templomok, zárdák, collegiumok és iskolák, fő- és kir. bírák, senatorok és özvegyek, ispotályok, sütőházak, nyomdák és bérlők vagy igazgatóik, a jezsuiták és minoriták korcsomái, jezsuiták, convictus, seminarium kertei, a majorok, új házasok, guttaütöttek s más nyomorékok, kolduló szegények, elemi kárt vallottak. Legtöbb adót fizetett *Polszter István* uram: 34 m. ftot, a mágnások 20 forinttól 32-ig, a legmódosabb polgárok 10-15-18-20 forintot, a közép sorsuak 6-7-8 forintot, mások azon alól.

A kiadás után az egész adóbevétel és közszükségekre való kiadás összege így van bejegyezve:

Universa summa Impositi Quanti Pecuniarii et Tritici 8743 fl. hung. 76 dr. et metr. 3621 Trit.

Quam summam Tritici, metretar. scilicet

3621 reducendo in pecuniam cum pretio Regulamentali, denrys utpote

60, facit 2172 " " 60 "

Summa facit hung. flor. . . 10916 " " 36 dr.

Quae Impositio subvenit ad subsequentes publicas necessitates:

1-mo. *Pro ordinario* Militari Quanto in Summa hung. flor. 6000 dr. —

2-do. *In extraordinary* pro D. officialibus trium Compagniar. Incliti Regiminis Hungarici [?] Servitz Hyemale et Aestivale una cum D. Czeitwachter [?] et Pyrobolaris ut et Pistoribus Caesaris in summa hung. flor. 860 " 40

Pro lignis focalibus D. Illustr. Comendanti, D. Bellico Commissario, Dno Platzmajor, ad Vigiliis et Portas, ut et in raom infirmor. militum h. fl. 500 " —

Pro Candelis ad easd. necessitates " " 300 " —

Pro Aedificijs Quarterior. et locor. publicor " " 400 " —

Pro annuo Interesse cum restantys Monialium . . .	h. fl.	1740 dr. —
Extra Sallaristas Magistratuales pro Servitoribus Civitatis in pecunia et tritico	h. fl.	200 „ —
Summa Dispositionum hung. fl.		10720 „ 40
Ex qua Summa Dispositionis juxta priorem summam In- positionis manebunt	h. fl.	195 „ 96
Qui per Domos quorundam Possessor. Extraneor. inexso- lute, et ex misericordia aliquibus relaxative, Cassam neutiquam ingrediuntur.		

Joannes Handsaros
Judex constitutus Civitatis Claudiopolitanae m. pr.
[L. S.]

Georgius Füzéry m. pr.
Notarius constitutus Civitatis Claudiopolis.¹⁾
[L. S.]

¹⁾ Az orsz. levélt. erd. osztályában a „Conscriptiok“ [L. 4. száma alól.]

Kolozsvár szab. kir. város

CONSCRIPTIO Lib. Regiae. Civitatis

[Kül- és belvárosi lakosok.]	Sessio		Domus		Eorum annua important. conjecturaliter		Villar. Hortor. Leguminalium ac Pomariorum annuus proventus conjectraliter		Agororum universorum Capacitas		Ex iisdem pro Autumnali Seminatura usurpari soliti				Pro Vernali Seminatura excepto Milio et Kukurucz		Milii et Kukurucz Seminata importat in Granis		Foeneta curru-
											Tritici		Siligin.						
	Nro	Nro	Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.	Cub.	mtr.	Cub.	mtr.	Cub.	mtr.	Cub.	mtr.	Cub.	mtr.	Cub.	mtr.	Nr
Intra Moenia.																			
Civium ,	258 ¹ / ₈	341	560	52	95	41	3760	3	931	3	2	.	59	¹ / ₂	16	3 ¹ / ₂	1178		
Civium Viduar. . . .	37 ³ / ₈	63	60	16	3	58	220	3	68	3	.	.	2	3	3	¹¹ / ₁₆	8		
Magnatum et Nobilium	35 ¹ / ₂	37	218	48	37	10	180	2	14	.	.	.	14	.	.	.	18		
Magnatum Viduor . .	20	21	135	50	16	10	514	1	119	2	.	.	31	2	1	2	8		
Propr. Fundis Carent.	11	36	584	1	167	.	.	.	18	2	3	.	22		
Propr. Fund. Car. Vid.	7	38	92	1	10	¹⁷ / ₁₆	1		
Exemptorum	38	47	78	40	19	42	873	2	292	1	.	.	60	1	7	¹ / ₈	37		
Exemptarum	19	23	117	47	21	.	446	1	66	3	² / ₂	37		
Exemptor. Fund. Car.	14	.	3	2	.	.	.	3	.	.	.		
Talium Exempt. Vid.	5	1	.		
Immunium cum Accessorie conscriptis . .	31	31	335	34	11	45	576	2	166	1	.	.	6	2	1	³ / ₁₆	12		
Advenarum		
Summa	439	563	1507	47	290	40	7268	.	1839	3	2	.	193	¹ / ₂	34	³ / ₁₆	226		
In Suburbio.																			
Civium	418 ³ / ₄	478	90	40	116	52 ¹ / ₂	1686	1	530	¹ / ₂	2	3	148	³ / ₄	26	² / ₄	72		
Civium Viduar	77	86	30	01	14	16	272	3	84	² / ₂	.	.	10	.	1	² / ₄	92		
Magnat. et Nobilium	2	1	.	.	13	36	30	3		
Magnat. Viduarum . .	7	6	22	30	7	22	35	.	3	2	1		
Propr. Fund. Carent.	18	.	109	.	58	² / ₂	.	.	20	1	4	³ / ₃₂	11		
Talium Viduarum	¹ / ₂	.		
Exemptorum	9	9	¹ / ₈	.		
Exemptarum	8	7	22	15		
Fund. Car. Exemptor.		
Talium Exemptorum		
Immunium cum Accessione conscriptis . .	6 ¹ / ₄	6	42	16	¹ / ₄	3		
Summa [in Suburbio]	528	593	207	42	170	6 ¹ / ₂	2123	3	677	¹ / ₂	2	3	179	³ / ₄	33	³ / ₃₂	9		
Summa [intra Moenia]	439	563	1507	47	290	40	7268	—	1839	3	2	.	193	¹ / ₂	34	³ / ₁₆	22		
Summa Summarum	967	1156	1715	29	460	46 ¹ / ₂	9391	3	2516	³ / ₂	4	3	372	² / ₁₆	67	⁴ / ₁₆	32		

¹) Itt a kisebb pálinkafőző üstöknek [ahenum] rovata levén: mint üreset, helykimélésért elhag-

²) El volt intézve a mesterek és kereskedők vagyonosság szerinti összeírása is, meg volt áll hogy mindkét osztályból a jó, közép és szegény sorsuak irassanak össze; de e rovatok betöltetlen a nem valósulást mutatja. Látható az orsz. levélt. erdélyi osztályában az 1750-ik évi „Összeírások“

1750-diki összeírása.

Claudiopolis Ao 1750 celebrata.

Vinea urna- rum	Molar. Farinacea- rum, Contusoria- rum et Serraria- rum annuus prov. conjecturaliter		Boves, equi et equae jugales Sortis				Vaccae	Javenci, juvencae, ac Hinnuli trium annor et majores	Oves et Caprae		Porci duor. annor. et majores	Apum Alvearia ¹⁾	Cacabor. ustorio- rum annua Inpor- tantia conjectura- liter	Contributio Universim et Restantiae							
														Anni 1748-vi				Anni 1749-ni			
														Impositio		Restant.		Impositio		Restantia	
			Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.								Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.
Nro	Rfl.	Xr.	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.	Rfl.	Xr.
7474 ¹ / ₂	.	.	.	13	92	137	36	13	34	1093	144	50	4807	03	54	20	4246	39 ¹ / ₂	44	34	
1369	12	9	10	2	.	.	11	26	383	48 ¹ / ₂	7	21	311	02	6	55	
424	5	1	.	.	1	.	.	.	922	31	387	18 ¹ / ₂	893	10	429	28	
531	.	.	.	20	14	5	2	.	5	2	.	.	490	39	164	24	470	48	144	40 ¹ / ₂	
1968 ¹ / ₂	50	.	.	3	24	25	6	.	2	239	17	.	1312	11	65	57 ¹ / ₂	1335	54	49	43	
661	2	1	202	38 ¹ / ₂	1	14	178	44	.	8	
3648 ¹ / ₂	.	.	.	3	80	43	23	73	32	100	20
1411 ¹ / ₂	11	1	.	1
67 ¹ / ₂	1	.	.	.	1	1	7
101	1	4	10
1434	.	.	.	7	12	11	9	1	9	4	43
10	8	.	.	.	14
2100 ¹ / ₂	50	.	.	46	240	245	88	90	85	1445	240	26	8126	51	680	35	7450	17 ¹ / ₂	675	28 ¹ / ₂	
3163 ¹ / ₂	.	.	.	141	251	447	56	51	105	350	705	30	3977	27	86	27 ¹ / ₂	3723	4 ¹ / ₂	73	48	
792 ¹ / ₂	.	.	.	4	7	32	6	2	13	28	86	30	337	25	.	31	265	20 ¹ / ₂	.	14	
.	6	30	6	30	6	20	4	30	
20	79	48	16	03	62	28 ¹ / ₂	4	37 ¹ / ₂	
2574 ¹ / ₂	.	.	.	15	109	91	11	8	17	160	120	22	758	58	62	36	799	44 ¹ / ₂	49	14	
118	1	34	.	26	6 ¹ / ₂	.	.	24	40 ¹ / ₂	.	.	
22
36	4
.	2
.	8
38	1	.	1	.	.	.	5
764 ¹ / ₂	.	.	.	160	371	574	74	61	135	538	959	22	5186	14 ¹ / ₂	172	7 ¹ / ₂	4881	38 ¹ / ₂	132	23 ¹ / ₂	
100 ¹ / ₂	50	.	.	46	240	245	88	90	85	1445	240	26	8126	51	680	35	7450	17 ¹ / ₂	675	28 ¹ / ₂	
9865	50	.	.	206	611	819	162	151	220	1983	1199	48	13313	5 ¹ / ₂	852	42 ¹ / ₂	12331	56	807	52 ² / ₂	

ezve nines, az aláírók: Franciscus Báyer mpr. Reg. Liberaeque Civitat. Claudiopolis Judex Regius, mas Bús mpr. L. Rque Cttis Claudiop. Jur. Notarius. Joannes Kovács mpr. Liberae Regiaeque Civit. idiop. Rationum Exactor. [B. betű, 24. sz.]

L.

Két régiségkutató történelmi hagyatéka Kolozsvár ősrégi és megnevesített polgáraitól.

I. Kolozsvár részint ősrégi polgári, részint megnevesedett vagy magukat Kolozsvárról író nemzetségeinek betűrendes névsora összeállítva Al-Torjai Mike Sándor által a század első fele végén.

Ádám másképp Ráz- mán	Debreczeni	Jövedics	Ördögh
Ágoston	Dersi	Kádár	Ötves
Ákosi	Desikovics	Kalácsütő	Pákei
Almádi	Dioszegi	Kapusi	Pál
Alnási	Dreszner	Kannagyártó	Pálfi
Almer	Eppel	Karácsonfalvi	Pap
Ambrus	Eppely	Kecskés	Pápai
Árkosi	Enyedi	Kemény	Pataki
Asztalos	Eperjesi	Kerekes	Pécsi
Auner	Faluvégi	Keresztesi	Pelitovich
Ajtoni	Fekete	Kereszturi	Pilgram
Bacsi	Fenesi	Késmárki	Pongrácz
Bágyoni	Ferenczi	Ketzer	Pulacher
Bakner	Fejér	Kisfaludi	Rácz
Balogh	Fejérvári	Kocsis	Radeczius
Balk	Fikker	Komjátszegi	Rado
Bánfi	Filep	Koncz	Rafael
Bányai	Filstich } E kettő egy	Kondort	Rajdner
Barát	Flistich } nemzetség	Konya	Rákosi
Bartók	Fodor	Kozma	Rázmán
Beck	Frank	Kovács	Rediger
Becze	Futásfalvi	Kovácsi	Regeni
Beder	Fűsüs	Kőpeczi	Reiner
Beke	Füzi	Kőrösi	Rhener
Bekle	Gálfi	Köbölkuti	Román
Belavári	Gáspár	Kötélverő	Roth
Bench	Gaszner	Kövendi	Sala
Benchhold	Gebel	Kövesdi	Sárkány
Benedekfi	Gebely	Krajtzár	Sárvári
Benefi	Gellyen	Kutas	Segesvári
Benko	Göcs	Lakatos	Seres
Bereczki	Gunár	Lenárt	Siko
Berner	Gruz	Lintzig } E kettő egy	Simatitski
Bihari	Gyergyai	Lintzegh } nemzetség	Simo
Bíró	Gyulai	Lőrincz-Kovács	Simon
Bodor	Hajos	Lőrintzi	Simontzki
Boghner	Hartzegi	Ludvig	Smaltzer
Boncz	Havasalyi	Lutsch	Solymosi
Boncza	Heltai	Madár	Solti
Boros	Herczeg	Márkus	Sombori
Brassai	Hirschler	Máté	Stamp
Brozer	Hunyadi	Mátéfi	Stentzel
Bürkor	Horváth de Harang- láb	Marothi	Suki
Csaholczi	Horváth de Széplak	Maurer	Szabo
Csahoczi	Humilits	Mészáros	Szakál
Csanádi	Hoszu	Miklosi	Szaniszlo
Csatoszegi	Huszár	Monostori	Székely
Csegezi	Ifin	Nagy, Köpetzi	Szentiváni
Csepregi	Illyefalvi	Nagy, Káli	Szeredai
Csep	Imrefi	Néb	Sziksai
Csernyantzki	János	Nekkely	Szilvási
Csifó	Járm	Nemes	Szolga
Csinádi	Járai	Németi	Szombati
Csöb	Jonás	Nyiró	Szörös
Dálnoki	Joo	Olosz	Takács
		Orbók	

Tarczai	Tolvaj	Zákány	Végh
Tasnádi	Tordai	Zsido	Venitzei
Teleki	Tordátfalvi	Vadas	Veres
Telmany	Toroczka	Vagner	Verner
Timothe	Tököli	Vallus	Vissovatius
Tobias	Tyuk	Váradi	Vissovati
Toldalagi	Ugrai	Varga	Vitzei ¹⁾
Tolnai	Ujhelyi	Vajda	

II. „Kolozsvár“ előnevű régi nemesek összeírása 1800-ból.

REGESTRUM eorum Nobilium, qui olim e Civitate Claudiopoli ortum habuerunt, et in Inclyto Comitatu Colos quidam ex iis jura possessionaria tenuerunt, e fidedignis litteralibus Instrumentis exscripsit ac in lucem publicam edidit *Josephus Dobo de Alba Julia* in Anno 1800.

Ágoston de Kolo'svár, ex his Stephanus, qui in Anno 1579 nobilitatus est.

Aranyos Medjesi, alias Megy-aszszai de Kolo'svár.

Bornemisza de Kolo'svár.

Brassai de Kolo'svár. Ex his Joannes, qui ob commissum crimen adulterii Capite mulctatus, at ob non expectationem triduum executionis nonnulli Senatores Capite plecti [jussi] sub Principe Joanne Sigismundo de Zápolya. [Videatur Jurisprudentia Andreae Huszti, pag. 155.]

[Csapi Franc. de Kolo'svár armales habet a Josepho I. d. 9-ae febr. 1708 Viennae emanatas.]

Csiszár de Kolo'svár. Ex his Stephanus in Ao 1641 in Uzdi Szent Péter et Tuson residentiam habuit, [Georgius a Leopoldo I. A. 1703. d. 21-ae may nobilitatus.]

Flistich alias Filstick de Kolo'svár.

Hadadi de Kolo'svár.

Huszár „ „

Júrai „ „

Joo „ „

Jonas Litterati de Kolo'svár.

Kapusi de Kolo'svár.

Kassai de Kolo'svár. Ex his Stephanus sub Principibus Georgior. Rákoczi Magister Protonotarius.

Kiss de Kolo'svár.

Kuthy de Kolo'svár.

Litterati de Kolo'svár. Ex his Joannes Consortem habuit Juditham Sombor de M. M. Sombor; [Gabrieli contulit Princeps Sigism. Bathori portionem in Bogdánfalva ad arcem Udvarhely spectantem Albae Juliae d. 2. martii 1591.]

Nagy de Kolósvár.

Néb „ „

Pétsi „ „

Sarándi de Kolo'svár, antea etiam nobilitari praerogativa gaudens impetravit a Leop. I. Armales Viennae 11-a aug. 1702.

Semsei [rectius Szennyei] Litterati de Kolo'svár. Ex his Pancratius, cujus bona Materna per Prpēm Gabr. Báthori occupata, in Comitibus Regni A. 1616 Medgyesini celebratis eidem restitui determinantur. [Vide M. S. histor. Gaspari Bojti Pannoni. Edit. in Engel pag. 299.]

Stentzel de Kolo'svár.

Varadi de Kolo'svár. Ex his Barbara Conjux Cancellarii Joannis Bethlen.²⁾

Varsozi de Kolo'svár. Ex his Stephanus fuit publ. Ord. Fisc. Director Transilvaniae. Viszolyai de Kolo'svár. Ex his Franciscus fuit Cancellista Majoris Cancellariae in Ao 1695.

Vitzei de Kolo'svár.

Zoltán „ „

¹⁾ *Mike Sándor genealogiai gyűjteményéből*, a hol e nemzetségek genealogiája ki is van dolgozva.

²⁾ *Gyulafehérvári Dobó József* idézett művéből kivonatozta *Mike Sándor*, a kinek nagy becsű gyűjteményéből való e közlés.

M.

Kolozsvár szab. kir. város belső és külső telkei és bir-

P a r t i c u l a r i s

azon belső és külső telkeknek és birtokoknak [Fundusoknak],

Nro	Nevei a belvárosi birtok- és külső határrészeknek	Belső köz telkek [Fundusok]									K ü l s ő			
		bekerített telkek			más bekerített helyek s gyümölcsösök			pusztán heverő helyek ²⁾			M i n d e n			
		nagy-sága		becsü-ára	nagy-sága		becsü-ára	nagy-sága		becsü-ára	szántóföldek			
		☐ öl	m. fr.	dr.	☐ öl	magy. fr.	dr.	☐ öl	m. fr.	dr.	véka	kupa	m. fr.	dr.
1	Belső köztelkek [Fundusok]	1753 1/2	985	92	9893 1/2	15787	60	12197 1/2	5996	62
2	A Szopori-fordulóban
3	A Kétviz közt, a majorok végében
4	A Kétviz közt a Téglacsűr mejjékén
5	A Szent György-hegy alatt	41	5	56	69 1/8
6	A Flistikben
7	A Nádas terén
8	Asszupatakban
9	Borjumál alatt	299	8	315	31
10	Hangyásberekben	396	5	475	39 1/2
11	A törvényfánál [bitófa]
12	Filléres Tartsán	11	12	2	82
13	Melegvölgyben	290	2	102	1 9/16
14	A Szénafüven
	[Összegek összege]	1753 1/2	985	92	9893 1/2	15787	60	12197 1/2	5996	62	1039	.	952	23 1/16
	[Summa]													

¹⁾ A cím mutatja, hogy a város háza, vendéglői stb., melyek nagy értéket képviseltek, nem voltak tárgyai ez összeírásnak.

²⁾ Ez után rovat volt nyitva a végre, hogy abban legyen kijelölve: egy **nagyobb összeírási munkálatnak** mely lapjáról vannak kivéve e **Kivonat** egyes tételei; de betöltetlenül maradván: nem akartam vele helyet foglalni.

³⁾ Az „Erdők“ és „Berkés helyek“ rovata üres levén: hely kimelésért kihagytam. Az 5. tétel

tokai mennyisége és becsüértéke a múlt század végéről.

Extractusa

melyeknek nemes szab. kir. Kolozsvár városa maig birtokában van. ¹⁾

k ö z b i r t o k o k [F u n d u s o k]											
e s z t e n d ő b e n h a s z n á l h a t ó k											
kaszálók			tégla- és cserépvető helyek			eziheres helyek			pusztán heverő helyek		
hány szekerre való [capacit.]	becsü- ára	nagy- sága	becsü- ára	nagy- sága	becsü- ára	nagy- sága	becsü- ára	férőjűsége [capacitas]	becsü- ára	férőjű- sege	becsü- ára
Curay	magy. fr.	dr.	öl	m. fr.	dr.	öl	m. fr.	dr.	öl	m. fr.	dr.
.
.
55	2610	43749	360	.	377	37	50
6	180	.	2625	60	.	.	.	1218	48	.	.
205 ^{1/2}	3018	96
.	3	1	4	59
.	4	11	2	80
.	1680	8	.	.
.	3046	365	52	.
.	31500	7	87 ^{1/2}	.
.
34	132
354	10520
654 ^{1/2}	16490	96	2625	60	.	43749	360	.	37821	466	89 ^{1/2}
.	57	11	52	83
.	143	3760	40	29682
.

att azonban: „A Szent György-hegy alatt“-i tétel *berkes és tós helyek* rovatában e megjegyzés volt: *ten két berke van a városnak* -- a mit fenn a helyén beigtatni szükségesnek láttam.

¹⁾ A kaszáló területek kiterjedése az eredetiben sem volt kifejezve.

²⁾ A város *levéltárában* levő *eredetiből*, melynek száma nincs, de a közhelyek felosztása után, múlt század utolsó tizedében vagy a jelennek elején keltét ugy a tartalom, mint a kezdetleges ak mutatja.

A kolozsvári jezsuita Collegium hivatalosan meg-

Pag. 1.

Collegium Clau-

Positum	Nrus	Substantiae Occupatae.	in Capitali			Unde sperandus purus annuus proventus incirea		
			Juxta Inv. Pag.	Rh. fl.	xr.	Juxta Inv. Pag.	Rh. fl.	xr.
1		Aes paratum	1	5245	5	.	.	.
2		Capitalia clocata	2	91568	23 1/2	16	3473	.
3		Interusuria ad ult. Octob. 1773. restantia	14	7467	44 3/4	.	.	57 3/4
4		Rata ex Decimis Collegii antehac cessa	16	3600	.	16	180	.
5		Naturalia et Mobilia in Domo interna reperta	46	4757	46	.	.	.
6		Pharmacopola	47	8742	22	47	300	.
7		Typographia	57	8792	38 1/2	57	325	.
8		Bibliotheca	58	2000
9		Museum Mathematicum	60	500
10		Academiae Apparatus et Requisite	62	444	34	.	.	.
11		Naturalia et Mobilia in bonis reperta	70	11968	2 3/4	.	.	.
12		Bona realia, et quidem						
		In Civitate Claudiopoli . . .	124262	41	746	59		
		Possessio Kolos Monostor . .	158049	40	8316	8 1/4		
		Kajanto cum Praedio Tiburtz	22935	13 1/2	2635	18 1/4		
		Bács	21829	57 3/4	1742	5		
		Bogártelke	15368	55	1639	52 3/4		
		Jegenye	9930	42	519	27 3/4		
		Portio in Szász Fenes . . .	964	15	288	.		
		Portiones tres hypothecariae	728	20	36	25		
			354069	44 1/4	15924	16		
		Deductis Salariis ab annuo Proventu	3525	20		
		Remanent . . .	354069	44 1/4	12398	56		
		Summa	499156	20 3/4	.	17677	53 3/4
		Defalcatis Passivis	99	1738	16	99	98	.
		Manent Summa Capitalis annuique Proventus	100	497418	4 3/4	101	17579	53 3/4

¹⁾ *Ercleti kiconat* az illető számvevőség hivatalos munkálatából. Látható a m. twlom. Akadémia kéziratárában, a még nem rendezettek közt.

állapított vagyonskimutatása a szerzet eltörlése után 1774-n.

diopolitanum. ¹⁾

Pag. 2.

Onus huic Substantiae inhaerens hucdum jam assignatum.

Nrus		Rh. fl.	xr.	Nrus		Rh. fl.	xr.
<i>Professores Studior. altiorum.</i>				<i>Ex-Jesuitae alii.</i>			
1	Mart. Molnár: Sacrae Scripturae	500	32		Franciscus Török	192	.
2	Joseph. Béla: Theol. Primarius	500	33		Adamus Kereskényi Typ. Praef.	192	.
3	Paulus Székely: Theol. Secundarius	500	34		Georgius Biro	192	.
4	Stephanus Beke: Canonum	500	35		Stephan. Biro: Prof. Scholar.	192	.
5	Francisc. Bogáts: Controversiarum	500	36		Antonius Boýthý: Administrator bonor. interimalis .	192	.
6	Joseph. Vojkul: Hist. Eccl.	500	37		Antonius Jurányi	192	.
7	Michael Burian: Eloquentiae Sacrae	500	38		Josephus Fekete	192	.
8	Joseph. Pártai: Physices . .	500	39		Joannes Fridvalsky, titulo distinctae pensionis	350	.
9	Ferd. Hartmann: Astronomiae	500	40		Georgius Botar } Advenae ex	192	.
10	Jos. Szabo: Logices et Metaph.	500	41		Theodor. Daniel } Hungaria	192	.
11	Paulus Horváth: Ethices . .	500			<i>Laici.</i>		
12	Joseph. Mártonffy: Matheseos	500	42		Bernardus Baumgartner . . .	144	.
<i>Professores humanior.</i>				43	Carolus Werner	144	.
13	Andreas Lisi: Rhetorices . .	350	44		Thomas Posch, Carolina Claudiopolim dispositus	144	.
14	Francisc. Gönczy: Poescos . .	350	45		Primario Tricesimatori Claudiopolitano, qui ibidem in loco Proventus bonorum percipit et erogat, in remunerationem annuam fatigii et ratiotinii projectati, sed necdum resoluti sunt . . .	100	.
15	Georg. Jursitz: Syntaxcos . .	350			Summa . . .	13680	.
16	Ignatius Mertz: Grammaticae	350			<i>Summarium Fundationum</i>		
17	Paulus Csedő: Principiorum	350			<i>Capitale</i>		<i>Unde sperandus annuus Proventus</i>
18	Andreas Felszeghi: Parvae .	350			Rh. fl.	xr.	Rh. fl. xr.
<i>Regentes.</i>				15	Claudiopoli . .	293146	15 ³ / ₄ 11238 37 ¹ / ₄
19	Josephus Szendrey, Seminarii	192		19	Cibinii	7925	45 ³ / ₄ 692 31
20	Nicolaus Benkő, Convict. Nob.	192		22	Carolinac . . .	16788	2 ¹ / ₄ 831 46
<i>Subregentes in Convictu.</i>				25	Coronae	296	15 ¹ / ₂ 12 .
21	Josephus Kovács, Praefectus Theolog. et Philosophorum	192	Juxta Pag. Nrus	27	M.-Vásárhelyjini	8095	25 ¹ / ₂ 900 54
22	Franc. Mertz, Professor Linguae Germanicae, simulque Praefectus Rhetorum et Poetarum	192		30	Udvarhelyjini .	20616	13 ¹ / ₁₂ 1172 54 ¹ / ₂
<i>Thesaurarius Templi:</i>					Summa Fundationum	346868	59 ¹ / ₆ 14848 42 ³ / ₄
23	Emericus Boér	192			Addita ex pag. 13 Substantia, ab ipsa suppressa Societate pro parte Fisci Regii occupata, in	710492	13 ¹ / ₃ 23580 58 ¹ / ₄
<i>Concionatores.</i>					Facit Summa totalis ac universae occupatae et apprehensae Substantiae	1057361	13 ¹ / ₃ 38429 41
24	Stephanus Hajas	350			Per. Caes. Reg. Cameral. Exactoratum in M. Transilvaniae Principatu Cibinii, Die 29. Martii Ao 1774. Honorius Fichtel, Exactor. Zacharias Offner, V. Exactor.		
25	Franciscus Grasser	350					
26	Franc. Vizi	350					
<i>Parochi in bonis occupatis neo-constituti.</i>							
27	Thadacus Manner, in Monostor	192					
28	Josephus Horváth: in Bács .	192					
29	Ladislaua Dobra: in Kajantó	192					
<i>Missionarii.</i>							
30	Steph. Mihácz: in Sz. Mihályf.	192					
31	Michael Bernard: ibidem . .	192					

Ö.

Felek falu összejárása 1750-ben.

Pagi **FELEK** Incolae omnes Valachi Graeci R. Uniti. Habitant in colle quodam aspero et saxoso, proprio reipsa Civitatis Claudiolis territorio, singuli liberae migrationis a divis olim Ungariae Regibus ad viarum custodiam illocati, ac vi Privilegiorum ab omnigena usque nunc contributione exempti, certam ante hac Civitati taxam pendebant; sed ob Turcicas exactiones Reformatae Claudiolitanae Ecclesiae mutuata pro pecunia in pignus dati, nunc ejusdem Mandatis parent, interim tamen non Comitatus, sed Civitatis Claudiolis jurisdictionem sequuntur. Foeniscia [ut inferius patet] et agros habent exiguos ac steriles, quos omnes finari oportet, quorum procreatio ab inseminatione unius metretae tritici fertili etiam tempore ultra fructum duarum metretarum non se extendit, seminata vernali etiam omni adinstar sterilium locorum considerata. Aliqui horum ovibus, alii agricultura, alii vero manualibus ut plurimum laboribus vitam sustentant. Privatis passivis debitis collatenus ferme omnes immersi, qui nisi beneficio territorii Claudiolitani frui permitterentur, subsistere ne utiquam possent. Habent duneta et virgulta potius, quam sylvas, quas quandoque Civibus vendunt, ut plurimum autem Reformato Collegio important. Totum eorum commercium oleo lini, fructibus et caulibus definitur. Quidam horum agros etiam Claudiolitanos [ut conscriptum est] sine ullo tributis onere, solis decimis pro jure Ecclesiarum praestitis colunt, pecoraque et oves creberrime in Claudiolitanis pascuis sustentant. Quorum quidem Felekiensium in olim Nro — ¹⁾ sessionibus illocator. familiae quamvis propagatae sint in hodiernum, Quia tamen plus territorii pro ipsis excisum non est, pristinis Privilegiis haecenus uti permissi sunt, neque ad ullam Contributionem adacti. Cuius intuitu desertas etiam in fine adicere non oportuit. Nos sessionum distinctiones uti reperimus, ita annotavimus.

Alexius Geréb

I. Cottus Colos

Alt. Supr. Judium m. pr.

Franciscus Báyer

Reg. Lque Cittis Claudiol.

Judex Reg.

Stephanus Enyedi,

Lib. Reg. que Cittis Claudiol.

Senator. ²⁾

¹⁾ Az eredetiben hely volt hagyva annak: hány ülés [Sessio] oláhot telepített be Kolozsvár a *Felek*-hegyre eredetileg.

²⁾ Több rovat üres levén: nem foglaltam vele tért és időt. Az *orsz. levélt.* eml. osztályában levő **Conscriptio**k között ily czim alól kiirva: „**Conscriptio Liberae Regiaeque Civitatis Claudiolis ut et Pagi Felek** in territorio Civitatis ejusdem existentis Anno 1750 celebratae“. [Litt. B. 24.]

Extractus Summarius.

Nomina Patrum et Matrum Familias Contribuentium		Sessiones Nro		Domus Nro		Villarum, Hortor. leguminalium et po- mariorum proventus		Agrorum univer- sim Capacitas		Ex iisdem pro autum- nali Semina- tura usurpari solent				Pro vernali Semi- natura excepto milio et kukurutz		Mili et kukurutz Seminatura impor- tat in granis		Foecula Curruum		Boves, Equi et Equae jugales — sortis		Vaccae		Juvenci, Juvencae, et Hiemuli 3. annor. et maiores		Oves et Caprae		Porci 2. annor. et maiores		Apum alvearia					
		S u m m a		Nro		Nro		Rf. xr.		Cub. Met.		Tritici		Siliginis		Cub. Met.		Cub. Metr.		Nro		Bonae Nro		Medi- ocris Nro		Infe- rioris Nro		Nro		Nro		Nro		Nro	
				Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.		Cub. Met.	
I.	Incolarum Pagensium . . .	117	88½	101	40	48	474	3	63	3	.	.	.	260	3½	12	2⅞	352	16	175	163	119	58	1342	99	89									
II.	Viduarum	4	3	4	1	30	8	.	.	3	.	.	.	13	½	.	¾	3½	.	.	4	6	3	.	.	.									
III.	Inquilinorum	28	2	1	20	1	1	1⅝	5	.	20	20	14	8	233	8	5									
IV.	Talium Videarum	1	1	2	.	.	¼	2	.	.	.	1	.	3	.	.									
V.	Immunium	1	1	1	3	.	27	3	12	2	.	.	.	13	3	.	1	18	.	.	.	3	1	6	3	.									
	Summa tota . . .	151	92½	112	45	18	513	3	77	291	1	14	1¾	380½	16	195	187	143	70	1584	110	94									

P.

Kolozsvár sz. kir. város lakosainak vallás és nemzetiség szerinti összeírása 1785 és 1787-ből.

I. Extractus

Connumerationis Animarum variarum in Lib. Regiaque Civitate Claudiopolitana existentium Religionum Anni 1785.

Catholici	Reformati	Lutherani	Unitarii	Uniti [Catholici]	Non-Uniti [Graeco-Cath.]	Judaei ¹⁾	Hungari	Germani	Saxones	Valachi	Graeci	Zingari	Judaei ²⁾
Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro
3295	4776	555	828	293	93	12	7843	420	655	375	54	344	12
Összes lélekszám : 9703.													

II. Extractus

Connumerationis Animarum variarum in Lib. Regiaque Civitate Claudiopolitana reperibilium Religionum Anni 1787.

Catholici	Reformati	Lutherani	Unitarii	Uniti [Catholici]	Non-Uniti [Graeco-Cath.]	Judaei	Hungari	Germani	Saxones	Valachi	Graeci	Zingari	Judaei
Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Nro	Mro	Nro
3737	5267	786	850	312	90	13	8579	559	643	413	51	218	13 ³⁾
Összes lélekszám : 10476													

¹⁾ Itt az izraeliták vallásukról neveztettek meg.

²⁾ Itt nemzetiségükről.

³⁾ Itt is az előbbi megkülönböztetés veendő figyelembe.

Az orsz. levélt. erd. osztályában 1790., 7510. sz. a. levő eredetiből.

Q.

I. Kolozsvár szab. kir. város népességének vallás szerinti összeírása 1823—1829.

Connumeratio Statistico-Topographica

Singular. in M. Principatu Transsylvaniae existentium Locorum, Civitatum item et Oppidorum, ut et Ecclesiarum ad nutum Benignor. Decretor. Aulicorum sub nro Aulico 1179 Ao 1823, nro 13. Anni 1825 et Guberniali sub nro 6672 Anni 1829 emanatorum, juxta altissime praescriptum Formulare, e submissis per Jurisdictiones Tabellaribus Conspectibus ordine alphabetico efformata.

K i v o n a t.

<i>A város neve</i> <i>magyarul</i>	<i>latinul</i>	<i>németül</i>	<i>oláhul</i>
Kolozsvár	Lib. Reg. Civitas Claudiopolis	Clausenburg	Klus

Eklekziák.

R. kath. 1, reform. 2, ev. luther. 1, unitárius 1, gör. kath. 1, gör. nem egyes. 1, izraelita [*nem volt.*]

Lakosok lélekszáma: 18,132. ¹⁾

II. Kolozsvár szab. kir. város polgárainak az éji világítás költségei fedezése végett vagyoni tehetségek szerinti összeírása 1825-n.

Az erdélyi kir. kormánysház az éji világítás létesítésére egyéni hozzájárulást rendelve: az egyének száma és hozzájárulás aránya e szerint állapított meg:

Kik	2 forinttal	rovattak meg évenként, volt	47 honoratior,	rovatala	94 for.
»	1 »	» » » »	25 honoratior özege	»	25 »
»	1 »	» » » »	855 polgár és mesterember	»	855 »
»	— »	20 xreal » » » »	150 özege volt, ezek	»	60 »
»	6 »	» » » »	20 első osztályu kereskedő	»	120 »
»	4 »	» » » »	13 másod » »	rovataluk	52 »
Melyek	5 »	» » » »	20 nagy vendégfogadó	»	100 »
»	1 »	» » » »	120 keresma	»	120 »
Fizetőképess polgárok összes száma			1150	összes fizetendőjük	1416 » ²⁾

CCCLIV.

Simon Elek, Kolozsvár sz. kir. város volt polgármestere és kir. tanácsos levelei a város „Története Irójának“ újabb megjutalmaztatása tárgyában.

„Mióta elváltam tőled Budapesten — írja 1881. jun. 16-n somkerek megyei birtokáról, a hová üdülni ment volt — látva műved bámulatot keltő előkészületi anyagát, s lapozgatva itt-ott kész részében, bár a bécsi orvosok

¹⁾ Az orsz. levélt. erd. osztályában a jelölt számok alatt könyomatban levő könyvalaku statisztikai összeállítás 98. lapján levő *eredetiből.*

²⁾ Az orsz. levélt. erd. osztályában 1825. évi 5476. sz. a. *eredetiből.*

torkom felmetszése műtétével belém oltották a halált, s az élet iránt csaknem érzéketlenné tettek, még is rendkívüli volt örömem, azóta munkád bevégezése és a te illő megjutalmaztatásod folyvást elménben forog, s nem tudtam szabadulni a gondolattól, hogy vigasztalan állapotomban is járuljak valamivel ahhoz, hogy te szinte fél emberi életre terjedő munkásságodért méltányolva légy s műved létre jöjjön. Eleinte nyugdíjt akartam kérni, a mire jogot ad tiszti ügyészi, oratori s polgármesteri 18 évi szolgálatom. Családom óvott e szándék valószínűségétől. Ne adjak okot — mondák — az embereknek, hogy szememre vethessék: Ime mindig azt mondá, érdek nélkül szolgálta a várost, most mégis nyugdíjt kíván Igazuk volt, s én elhatároztam, hogy két évi fizetéssel — a mi 2000 forint — végkielégítésemet kérelmezem; de nem veszem ki, hanem mivel a város *Története* bevégezése nem sokára remélhető, a mint évtizedek előtt több évi fizetésemet az *Első Kötetek* jutalmára adtam: úgy ezt is az író azótai fáradtsága megjutalmaztatására s műve kiadására szánom. E tervemet valószínű el vagyok tökévelve; neked azért írom meg előre, hogy nehéz munkádban ne lankadj, erősítsen a remény és siess czélod felé . . .¹⁾

Azon évi novemb. 17-én Kolozsvárról arról tudósított: „hogy a falusi lég nem használt, bement Kolozsvárra, szenvedése állandó és fokozódik, ágyból karszékbe s innen ágyba vándorlás élete. Végkielégítési kérvényét a tanácshoz még szeptemberben beadta, úgy szövegezve, a mint írta. Még nem került a képviselő testület elé; de a közhangulatból látja, hogy rá kedvező végzés várható. Szomorú sorsában az az egy ad vigaszt, hogy a mit megérni oly régen óhajt, s a miért semmi áldozatot nem sajnált, már most remélhető, az, hogy mind a város *Története* meg lesz írva, mind az író fáradtsága legalább némileg kárpótolva Megadtam — így végződik a levél — a példát a város közönségének a generositásra.“²⁾ Alig egy hónap múlva, decemb. 25-én kelt levelében válságossá lett egészségi állapotáról elesüggedetten panaszkodott, engem biztatva és munkára serkentve. „Én már élő halott vagyok — írja — elhagyott, elfeledett, s csak a népszámlálás szükséges tárgya. Életem kin és szenvedés, mitől szabadulni vágyom. E perczen a sors még is adott egy kis örömet — érzem, az utolsót — úgy értesítettek, hogy a városi képviselet a 2000 ftot egyhangulag megszavazta, nekem jegyzőkönyvileg köszönetét fejezte ki, s meghatározta, hogy ez összeg — akaratom szerint — tétessék be Takarékpénztárba, az kezelje *Kolozsvár Története* írójának megjutalmazására s a mű kiadására, mint újabban tett *Simon-alapítványt*, s az, hogy mi legyen az íróé, mi fordítassék kiadásra? a mű beadásakor határoztassék el. . . . Légy tehát, kedves barátom, megvigasztalódva — így végződik a levél — élj szeretett családot körülben boldogan, dolgozzál kedvvel, emlékezz szívesen e sorokban tán bucsuzó barátodra: Simon Elekre.“³⁾

¹⁾ Az *eredeti levélből* kivonatolva. — ²⁾ Az *eredeti levélből* kivonatolva. — ³⁾ Az *eredeti levélből* kivonatolva. Erre következőleg 1882. jan. 26. meghozta a távirati sodrony a megdöbbenő hírt, hogy feledhetlen barátom Kolozsvárra jan. 25. elhunyt.

KOLOZSVÁR TÖRTÉNETE OKLEVÉLTÁRÁNAK TÁRGYMUTATÓJA.

ELSŐ KÖTET.

[Megjelent BUDÁN, a magyar királyi egyetemi könyvnyomdában 1870-ben.] *)

	Lapszám.
I. OKLEVÉL. 1166. II. István király Vidának, Doboka fiának a jernzsálemi ispotály-rend javára tett ajándékát megerősíti	5—6
II. „ 1203. 1261, 1262, 1277, 1322, 1323, 1342, 1355, 1356 [1478]. A nagyváradai káptalan által az erdélyi sz. kir. városoktól s azok közt Kolozsvártól Váradon követelt vám-fizetési ügyben kelt nádori ítélet	6—16
III. „ 1222. Honorius püspök által a k.-monostori apátság és gy.-fejérvári püspök között fenforgó viszály kinyomozására való biztos küldés	16—17
IV. „ 1225. Ugyanaz a k.-monostori apátnak püspöki süveg viselésére jogot ad	17
V. „ 1232. Gergely pápa az erdön-tuli püspök és k.-monostori apát közti ügyben nyomozókat rendel	17—18
VI. „ 1232. Kadán, tatár khán apocryph parancslevele az ő magyar pénzei elfogadása iránt	18
VII. „ 1246—1266. István, ifjabb magyar király megerősíti atyjának, a Gallus, erdön-tuli püspök javait megyei hatóság alól mentesítő kiváltásiglevelét	19—20
VIII. „ 1264—1294. A szepesi káptalan átír egy, az ottani apátság és Szentgyörgyi Hilbrand között egy darab örökség eladása iránt kötött szerződést	21—22
IX. „ 1275—1313. László király megerősíti atyja azon adománylevelét, mellyel Kolozsvár nevű villát Péter, erdön-tuli püspöknek adta	22—23
X. „ 1280. Ugyanaz visszavonja a Péter püspök adományleveleit állítólagos hűtlenségi bűn miatt megsemmisítő királyi levelét	24
XI. „ 1282. Ugyanaz némely püspöki birtokokat a vajdai és más bíróságok alól kivéve: azokat kizárólag püspöki hatóság alá rendeli	25—26

*) Az OKLEVÉLTÁR I. Kötetében megigérvén a „Tárgymutató“-t: most, 17 év múlva, íme teljesítem.

		Lapszam.
XII.	OKLEVÉL, 1282—1291. III. Endre kir. az elébbi hatóság-meg- állapító királyi kiváltságlevelet megerősíti	26—27
XIII.	„ 1291. Ugyanannak Torda-, Kolozs- és más sóak- náknak tett szabadsági adománya	28—29
XIV.	„ 1291. Miklós, kolozsvári várjobbágy és Péter, erdőn-tuli püspök közt „Lomb” földé el- adása iránt kötött szerződés	29
XV.	„ 1299. Péter, erdőn-tuli püspök és a k.-monostori apát közt „Leske” és „Szentgyörgy”, ugy „Nádasd” és „Bogártelke” nevű birtokok iránt kötött csereszerződés	30
XVI. a)	„ 1316—1331—1336. I. vagy Róbert Károly király kiváltságlevélbe foglalja a IV. István által Kolozsvárnak első megalapításakor adott jogokat és kedvezményeket	31—34
XVI. b)	„ 1316—1331—1336—1353—1365. I. vagy Nagy Lajos király megerősíti az elébbi kiváltsá- gokat	34—36
XVII.	„ 1316—1331—1336. A k.-monostori konvent át- írja az I. Károlytól a kolozsváriaknak bő- vitve s jobban körülírva kiadott alapkivált- ságlevelet	36—38
XVIII.	„ 1317. I. Károly király által a Gallus mester és kir. jegyző birtokaiba menő szabad állapotú embereknek 5 évi adómentességet ad s Ko- lozsvár ispánja oltalmába ajánlja	38—39
XIX.	„ 1322—1331. Ugyanaz az erdélyi vajdának meg- hagyta, hogy Kolozsvár polgárait kiváltsá- gaikon tul-adóval terheltetni ne engedje	39—40
XX.	„ 1326. Ugyanaz Kolozsvár városát „Bocstelke” nevű birtokában védelmeztetni rendeli	40—41
XXI.	„ 1331. Ugyanaz Kolozsvár hű vendégeit a ná- dori, vajdai s más hatóságok alól kivévén: őket saját ispánjok törvényhatósága alá rendeli	41—42
XXII.	„ 1331—1349. I. vagy Nagy Lajos király Kolozsvárt előbbi saját törv. hatósági jogában meg- erősíti	42
XXIII.	„ 1341—1342. Kolozsvár városnak és a k.-monostori apátságnak saját területeiken való törvény- hatósági joga iránti nyomozás	43—44
XXIV.	„ 1344. I. Lajos király az erdőn-tuli egyházi és világi hatóságok jogkörét szabályozólag megállapítja	45—46
XXV.	„ 1347—1372. Az erdőn-tuli hét vármegyék thordai gyűlésének határozata „Tybortztelke” iránt	46—47
XXVI.	„ 1351. I. Lajos királynak „Kolus” mester részére tett birtokadományozása	48—49
XXVII.	„ 1352. Konventi átirata a Mano és Bertalan, ká- lyáni nemesek és Kolozsvár polgárai közt „Öndotelke”, máskép „Tarcsahúza” nevű bir- tokok iránt kelt eladási szerződésnek	49—50
XXVIII.	„ 1353. Az elébbinek a gyula-fejérvári káptalan általi átirata és kiadása	51

		Lapszám
XXIX. OKL.	1361—1368. A kolozsváriak Besztercze és Székely-Vásárhely felé való ut-irányának az erdélyi vajdák által meghatározása . . .	52—53
XXX.	„ 1366—1367. Az erdön-tuli püspök kolozsvári jobbágyainak a város birája hatósága alól kivételése	53—54
XXXI.	„ 1366—1377. I. Lajos király a <i>„Csertörő-malmot”</i> a szent Erzsébet-kórháznak adományozza . . .	55—56
XXXII.	„ 1366. K.-monostori konventi kiadvány Kolozsvár és Györgyfalva közt létrejött határjárás iránt	56—57
XXXIII.	„ 1367. I. Lajos király a Kolozsvár által alapított <i>„Felek”</i> oláh falut annak örök birtokába s hatósága alá adja	58
XXXIV.	„ 1368. A Kolozsvár és Bányabükk közötti határjárásról kelt levél	59—61
XXXV.	„ 1368—1509. Szabó Györgynek a főtéri egyház <i>„Katalin-oltára”</i> és k.-monost. konvent részére tett alapítványa iránti káptalani ítélet	62—63
XXXVI.	„ 1369. A kolozsvári bíró és tanács által az oda bört vásárolni jövő szöcsökre nézve hozott helyhatósági rendszabály	63—66
XXXVII.	„ 1370. Kolozsvárnak <i>„Halas-tó”</i> alapítására adott királyi kiváltságlevél	65—66
XXXVIII.	„ 1370. A tartozásaikat megfizető jobbágyoknak Kolozsvárra báuhonnan bevonulhatása iránt adott kir. engedélylevél	66
XXXIX.	„ 1370—1378. Kolozsváratt az időmulásnak egy évben megállapítása iránt adott királyi kiváltságlevél	67—69
XL.	„ 1371. Kolozsvár polgárainak vámmentessége a kőrösfői és bácsi vámnál	70
XLI.	„ 1372. Bakányi Péter és neje magyar-utczai telkének a r. kath. és sz. Mihály-egyház részére kelt vég hagyománya	70—71
XLII.	„ 1372. Erről kelt k.-monostori konventi átirat	71—72
XLIII.	„ 1373. Kolozsvár polgárainak hegyvám fizetéstől mentessége iránt kelt kir. engedélylevél	72—78
XLIV.	„ 1374. A bácsi vámot szabályozó kir. engedély- és kiváltságlevél	73—74
XLV.	„ 1374—1391—1396—1399. Az elébbi kiváltságnak érvényre emelése iránt kelt vajdai rendelet	74—76
XLVI.	„ 1377—1394. A bácsi vámszabályzatnak Zsigmond király által módosítása	76—78
XLVII.	„ 1377—1629. Kolozs-Akna megtelepítése iránt kelt kir. kiváltságlevél	78—79
XLVIII.	„ 1377. Kolozsvár polgárainak I. Lajos király által az erdélyi világi és egyházi vámok fizetésétől mentesítése	80
XLIX.	„ 1377—1391. Az elébbinek Zsigmond király által megerősítése	81—82

		Lapszám.
L. OKL.	1377. Királyi tilalmazó rendelet, hogy a k-mo-nostori apát a kolozsváriaktól az apátság szőlőhegyeiben hegyvámot ne vegyen . . .	82-83
LI.	„ 1377. Kir. kiváltságlevél Kolozsvár saját pecsété s hármass torony czimere iránt	83
LII.	„ 1377. Királyi kiváltságlevél Kolozsvár polgárainak Hunyad faluban vámentessége iránt . . .	84
LIII.	„ 1377—1382. Átirata I. Lajos király azon kivált-ságlevelének, hogy Kolozsvár polgárait ide-gen bíróság elé állítani s javait lefoglalni senki ne merje, hanem igazságát kiki keresse azok bírójánál	85-86
LIV.	„ 1377—1378. Kolozsvár város első általános határ-kijáratása, az arról kelt határlevél és kir. kiváltság	86-94
LV.	„ 1377. Kir. kedvezménylevel az iránt, hogy a 20-ból álló feleki oláh telep adóját a város adó-illetékébe s ne a vármegyéjébe fizesse . . .	94-95
LVI.	„ 1378. I. Lajos király parancslevele az erdőn-tuli vajdához és püspökhöz, hogy a kolozsvá-riaktól a kiváltságaikban megsabottnál több vámot ne vegyenek	95-96
LVII.	„ 1378. Királyi szabályozó rendelet a kolozsváriak rendes és háboru idején fizetendő rendki-vüli adója iránt	96-97
LVIII.	„ 1379. Szántói Kolos fiának, Jakab mesternek adott királyi birtok adományozása iránt kelt levele.	98
LIX.	„ 1380. A püspöki tizedet szabályozó kir. parancs-levél	99
LX.	„ 1379. A drági vámszabályzat megtartása iránt kelt kir. parancslevél	99-101
LXI.	„ 1380. A szilágysági vámot szabályozó királyi pa-rancslevél	101-102
LXII.	„ 1385. Kolozsvár szabadalmai s kiváltságai meg-erősítése Mária özv. királynétől	102
LXIII.	„ 1387. A gyula-fejérvári püspök és Kolozsvár kö-zötti hatósági jog meghatározása Zsigmond király által	103
LXIV.	„ 1388. Ugyanaz jogot ad a kolozsváriaknak Magyar-országban való kereskedésre	103-104
LXV.	„ 1395. Ugyanaz a kolozsváriakat a kir. hadseregbe menéstől fölmenti	104
LXVI.	„ 1397. A szent Mihály-egyház építése érdekében kelt érseki és püspöki bűnbocsátó-level . . .	104-106
LXVII.	„ 1397—1402. Zsigmond király Kolozsvár törvény-kezési alsó és felső hatóságait megállapítja	107-108
LXVIII.	„ 1400—1421. A „ <i>Turul-berek</i> “ nevű erdőben tör-tént kár iránti ítélet	109-111
LXIX.	„ 1400. Bonifácus pápa bűnbocsátó levele a kolozs-vári szent Mihály-egyházban áhitatoskodók részére	111-112
LXX.	„ 1402. Zsigmond király parancslevele az erdőn-tuli vajdákhöz és alvajdákhöz Kolozsvár I. Károly	

		és I. Lajos királyoktól nyert szabadságai megtartása iránt	112-113
LXXI. OKL.	1404.	Ugyanaz a kolozsváriaknak vámmentes utazást enged országában	113-115
LXXII.	„ 1404.	Ugyanazon király rendelete Kolozsvár polgárainak I. Lajos kiváltságaiban megtartása iránt	116-117
LXXIII.	„ 1404.	Ugyanazon király Kolozsvárnak s vidékének kereskedés végett szabad jövést-menést enged országán kívül, Bécsben, Morvában, Lengyelországban és Velenczében . . .	117-118
LXXIV.	„ 1405.	Ugyanazon király Kolozsvár rendkívüli hadi adóját az erdélyi részekben táborozásakor 200 forintban állapítja meg	118-121
LXXV.	„ 1405.	Ugyanazon király Kolozsvárnak kiadványai- ban a saját czímeres pecsétével élés jogát megerősíti	121-122
LXXVI.	„ 1405.	Ugyanazon király Kolozsvárnak várépítésre, bíró és esküdtek választására jogot ad, önálló törvényhatósággá teszi s a királyi városok közé emeli	123-126
LXXVII.	„ 1405.	Ugyanazon király a „ <i>Léta</i> “-várhoz tartozott, de Kolozsvár területén levő malmokat e város közönségének adományozza . . .	126-128
LXXVIII.	„ 1405.	Zsigmond király parancslevele, hogy Kolozs- vár polgárai csak saját bírúik előtt álljanak jót vétségeikért	128-129
LXXIX.	„ 1405.	Zsigmond király a kolozsváriak vámfizetését szent Miklóson megszünteti	129-130
LXXX.	„ 1405.	Zsigmond király parancslevele az erdélyi vajdákhoz, hogy a „ <i>Léta</i> “ várához tartozott malmokat bocsássák Kolozsvár város bir- tokába	130-131
LXXXI.	„ 1405.	Zsigmond király parancslevele a várparancs- nokokhoz és vámszedőkhöz a kolozsváriak- nak a királyi vámoktól mentessége iránt .	131-132
LXXXII.	„ 1405.	Zsigmond király parancslevele a közeli vár- megyék főbb tiszteihöz, hogy Kolozsvár pol- gárait kiváltságaikban védelmezzék . . .	132-133
LXXXIII.	„ 1405.	Zsigmond király hasonló parancslevele a hét szász szék bíráihoz	133-134
LXXXIV.	„ 1405.	Zsigmond királynak a városok belügyeit szabályozó kiváltságlevele	134-146
LXXXV.	„ 1408.	Három polgár birtok-ajándékozása a főtéri egyházban levő „ <i>Katalin</i> “-oltár javára . .	147-148
LXXXVI.	„ 1409.	A kolozsvári polgároknak Zsigmond király által a kilenczed- és földbérfizetéstől men- tesítése	149-150
LXXXVII.	„ 1409.	A király az erdélyi püspököt az elébbi men- tességről megtartás végett értesíti . . .	150-151
LXXXVIII.	„ 1415.	A király parancslevele, hogy Kolozsvár a „ <i>felek</i> “-i oláhok adóötvenede fölszedésekor ebéddel és mással nem tartozik	151-152

LXXXIX. OKL.	1414—1422.	A kolozsvári plebánus kiegyezése hallgatóival a misetartásra nézve . . .	152—154
XC.	„ 1416.	Egy királyi parancslevél konventi átirata a kolozsvári plebánusnak a szentpéteri malom haszna élvezetében meghagyása iránt . .	154—156
XCI.	„ 1419.	Zsigmond király Kolozsvár város hatóságának büntető jogot ad	156—157
XCII.	„ 1419.	Zsigmond király Kolozsvár város öntörvényhatósági jogát újabban megerősíti . . .	157—158
XCIII.	„ 1420.	Zsigmond király a vármegyei nemeseknek Kolozsvár polgárai bármi okból letartóztatását megtiltja	159—160
XCIV.	„ 1421.	Zsigmond király a világi és egyházi hatóságok s. a. t. jogkörét meghatározza . . .	160—162
XCV.	„ 1422.	A mészáros ezéh büntető joga egyenetlenkedő tagjai irányában	162—163
XCVI.	„ 1426.	A pénzverési ügy s arany és ezüst pénzek értékének szabályozása	164—166
XCVII.	„ 1430.	Monostor és Bács közötti határkijárást illető királyi parancslevél	166—168
XCVIII.	„ 1433.	Kir. parancslevél, hogy Kolozsvár és Besztercze a hét szász széket a déli határok védelmében segítsék	168—170
XCIX.	„ 1435.	Királyi tiltó parancslevél, hogy a meg nem telepedett kereskedők és árusok a kir. és mezővárosokban ne kereskedjenek . . .	170—172
C.	„ 1437.	Az ez évi pórlázadók és nemesség közti kiegyezés konventi átirata	172—177
CI.	„ 1438.	A szász székek felszólítása a parasztság elleni önvédelemre	177
CII.	„ 1438.	A kolozsvári plebánus kiváltságos joga saját malmába gabonát vitetni s onnan az őrlött lisztet széthordatni	178
CIII.	„ 1444.	I. Ulászló király megkegyelmez Kolozsvárnak s szabadságait visszaadja	179—180
CIV.	„ 1446.	Hunyady János kormányzó vámmentességi engedélylevele a kolozsváriak részére . .	180—181
CV.	„ 1446.	Kormányzói rendelet az ezüst és arany érczenek a kolozsvári pénzverő-házhoz beadása iránt	181—182
CVI.	„ 1447.	A hét szász szék biráinak tilalma, hogy a kolozsvári és brassói kereskedők az ő területöken kisebb mennyiségben ne árulhassanak	182
CVII.	„ 1448.	A város birája és esküdt tanácsosai a tímár ezéhnek „ <i>Halas-tó</i> ” helyet ajándékoznak . .	183
CVIII.	„ 1450.	A város birája és esküdt tanácsosai a főtéri egyházzal szemben levő egy udvarházat és telket a város jegyzőjének adtak el . . .	183—184
CIX.	„ 1452.	Kormányzói parancslevél a brassóiakhoz az újonnan veretett pénznek a kolozsvári pénzverő-házból megszerzése iránt	184—185
CX.	„ 1453.	II. Ulászló király Kolozsvár városát a hét és két szász szék területéhez tartozónak nyilvánítja	185—186

CXI.	OKL.	1453.	A szentpéter-utcai külvárosi magyar katolikusok istentisztelet tartásának Máté püspök által szabályozása	187–188
CXII.	„	1453.	II. Ulászló Schleynig György kolozsvári plebánusnak, <i>udvari pap</i> címet adományoz	188–189
CXIII.	„	1455.	Konventi kiadvány a szentpéter-utcai magyar egyház és a belvárosi plebánus közötti malomjog és egyenetlenség elintézése tárgyában	189–191
CXIV.	„	1455.	Hunyadi János kormányzó adománya a kolozsvári predikáns szerzet és zárda javára	191
CXV.	„	1458.	Szilágyi Mihály kormányzó Kolozsváratt a bíró, esküdtek és száz férfiak megválasztása jogát szász és magyar közt közössé teszi	192–193
CXVI.	„	1458.	Mátyás király a kolozsváriak három évi adóját bebizonyított hűségökért elengedi	193–194
CXVII.	„	1458.	Mátyás király Kolozsvár városának, a nemeseken kívül minden sorsu és állásu emberek polgári és bűnügyében ítéleti jogot ad	194–195
CXVIII.	„	1458.	Mátyás király Kolozsvár városának szabadságai megtartását biztosítja	196
CXIX.	„	1458.	Mátyás király az idegen bornak Kolozsvárra behozatalát megtiltja	197
CXX.	„	1459.	Schleffer Jánosné, Margit asszony végrendelete a kolozsvári plebánus és egyház javára	197–199
CXXI.	„	1459–	1465. Mátyás király a kolozsváriak kiváltságai ellen bár kiknek adott kedvezményleveleket semmiseknek nyilvánítja	200–202
CXXII.	„	1459.	Mátyás király Kolozsvár előjáróinak azon joghatóságot adja, hogy rendeleteiknek mindenki tartozzék engedelmeskedni	202
CXXIII.	„	1459.	A nemesség, székelység és százság között az ország megmaradására létrejött szövetkezés iránti káptalani bizonyáglevel	203–206
CXXIV.	„	1460.	A k.-monostori apátság jobbágynak a <i>hegybér</i> címén való fizetés elengedése a dézma pontos fizetése feltételével	207–208
CXXV.	„	1462.	Mátyás király megerősíti a kolozsvári plebánust jogkedvezményei élvezetében	208–209
CXXVI.	„	1463.	Kolozsvár bírāja és esküdt közönsége védelmet kér a k.-monostori apátság kormányzója ellenében	209–210
CXXVII.	„	1464.	Mátyás király parancslevele a Kolozsvárról megszökött jobbágyság és más népek oda visszautasítása iránt	211
CXXVIII.	„	1465.	Mátyás király parancslevele k.-monostori Péter apáthoz, hogy a tartozásait teljesítő jobbágyság népet Kolozsvárra beköltöztetésében s ott megtelepedésében ne akadályozza	211–212
CXXIX.	„	1465.	Mátyás király kedvezménylevele a <i>Szűz Mária</i> nevet viselő ottani tímár társulat részére, hogy ott mesterségökre tartozó bört rajtok kívül más ne vásárolhasson	212–213

CXXX. OKL.	1465.	Pápai egyházi biztos kiküldése, a kolozsvári plebánus és szerzetfőnökök közt, az egyházi szertartások díjélvezete iránt támadt egyenetlenség ügyében	213–214
CXXXI.	„	1466. Az elébbi ügyben újabb biztos kiküldése	214–215
CXXXII.	„	1466. Mátyás király a k.-monostori apátsági erőd lerontását elrendeli	216
CXXXIII.	„	1466. A kolozsvári külvárosi magyar katolikusok tiltakozása a plebánus kötelességmulasztásai ellen	216–218
CXXXIV.	„	1467. Mátyás király parancslevele a kolozsváriak vámmentessége s csak saját törvényszékőkön bepereltethetőségük iránt	218–219
CXXXV.	„	1467. A váradi káptalan vásári vámjogának Debreczen városra átruházása	219–220
CXXXVI.	„	1467–1468. A kovács czéh [tévesen <i>lakatos</i> czéhnek van nyomatva] alarendszabályai	221–223
CXXXVII.	„	1468. Mátyás király megerősíti a magyar és szász polgárok között a hivatalok egyenjogú viselése iránt 1458-ban létrejött egyezményt	223–224
CXXXVIII.	„	1468. Mátyás király általános tilalma a kolozsváriaknak bármely vámhelyen megvámoltatására nézve	224–225
CXXXIX.	„	1468. Mátyás király megkegyelmez a kolozsváriaknak a nemesek fölkelésében való résztvevőkért	226
CXL.	„	1468. Mátyás király parancslevele az erdélyi püspök thordai vámszedőihez, hogy a kolozsváriaktól vámot ne vegyenek	226–228
CXLI.	„	1468. Mátyás királynak az erdélyi fölkelő nemesek megkegyelmeztetése iránti levele	228–229
CXLII.	„	1486. Mátyás király megerősíti Kolozsvárnak a „ <i>Felek</i> ” falu hová adózása iránti régi kiváltságait	229
CXLIII.	„	1468. Mátyás király parancslevele az erdélyi püspökhöz és a Lossonczi Bán-fiakhoz, hogy a kolozsváriaktól birtokaikban vámot ne vegyenek	230–231
CXLIV.	„	1469. Olasz Ferencz kérése a nagy-szebeni polgármesterhez háza elfoglalásának meg nem engedése iránt	231
CXLV.	„	1469. Mátyás királynak Kolozsvárat születése emlékére adott kiváltságlevele	232–233
CXLVI.	„	1469. Királyi rendelet egy meghalt predikátor javainak a kir. kincstár javára lefoglaltatása iránt	234
CXLVII.	„	1470. Mátyás király Kolozsvárnak tett újabb adományszabályozása	234–235
CXLVIII.	„	1471. Mátyás király Kolozs-Akna mezővárost Kolozsvár hatósága alól kiveszi	236–227
CXLIX.	„	1472–1475. A lakatosok [<i>ez tévedésből ki volt hagyva</i>] és sarkantyú-készítők első czéh-szabályzata	237–239

CL OKL	1473.	Mátyás király kiváltságlevele a kolozsváriaknak csak saját törvényszéköken bepere-síthetése iránt	240-241
CLII.	„ 1473.	Az elébbinek újabb megerősítése ugyanazon király által	241-242
CLII.	„ 1473.	Az aranyművesek alapezés szabályai	242-247
CLIII.	„ 1473.	Két kőroghi jobbágy ülés-helynek a Szent Erzsébetről nevezett agg-ház részére eladása iránt kelt konventi szerződéslevel	248
CLIV.	„ 1475.	A lakatos czéh alaprendszabályai	248-249
CLIV.	„ 1475.	A szabó czéh alaprendszabályai	250-253
CLVI.	„ 1476-1488.	Mátyás király parancslevele a szamosfalvi nemesekhez, hogy a kolozsváriakat ne bántalmazzák	253-254
CLVII.	„ 1477.	Mátyás király parancslevele, hogy a váradi kaptalan vámjogát illető leveleit a kikötött pertárgyalásra adja elé	254-255
CLVIII.	„ 1477.	A kovács czéh alaprendszabályai	255-257
CLIX.	„ 1478.	A plebánia-ház és Szabó Ambrus polgár háza között levő esatorna fentartása iránti ki-egyezés a két birtokos között	258-259
CLX.	„ 1478.	Mátyás király parancslevele az erdélyi vaj-dához, a jobbágyoknak Kolozsvárra szaba-don betelepethetése iránt	260
CLXI.	„ 1478.	Mátyás király parancslevele a fejjérdek és fe-lekiek adójának Kolozsvár adóösszegébe szá-mítása iránt	261
CLXII.	„ 1479.	A takács czéh alaprendszabályai	262
CLXIII.	„ 1479.	A szőcs czéh alaprendszabályai	263-264
CLXIV.	„ 1481.	Mátyás király általános parancslevele a ko-lozsváriak vámmentessége iránt	264-266
CLXV.	„ 1481.	Mátyás király Kolozsvár polgárainak némely ügyeit Besztercze városbíró-sága alól kiveszi	266-267
CLXVI.	„ 1481.	Mátyás király a sónak Kolozsvárra szabadon behozását s nagyban és kicsinyben árulha-tását megengedi	267-268
CLXVII.	„ 1481.	Jakab tudor, kolozsvári plebánusnak tisztébe beigtatása, Geréb László erdélyi püspök által	269-270
CLXVIII.	„ 1486.	A kötélgyártó czéh alaprendszabályai	270-271
CLXIX.	„ 1486.	A farkas-utczában a sz. Ferencz-rendnek templom- és zárda építésére engedélyt adnak a bíró és esküdt tanácsosok	272
CLXX.	„ 1486.	Mátyás király kiváltságlevele a Kolozsvárat lakó bármily sorsuaknak adófizetési kötele-zettsége iránt	272-273
CLXXI.	„ 1486.	Mátyás király kiváltságlevele, hogy a polgá-roknak adós nemeseket ne a vármegyén, de a vajda előtt perelhessék be	273-274
CLXXII.	„ 1486.	Mátyás király Kolozsvárnak bíró és esküdt választásnál azon jogot adta, melylyel a bu-daiak élnek	275
CLXXIII.	„ 1487.	Mátyás király parancslevele a kolozsvári bíróhoz és esküdt polgárokhoz, hogy a szent	

		Ferencz-rendieket farkas-utczai templomuk és zárdájuk megépítésében segítsék . . .	276
(CLXXIV. OKL.	1487.	A kötélverő czéh alaprendszabályai . . .	276-278
(CLXXV. „	1488.	Mátyás király parancslevele a szebeni polgármesterhez és esküdt polgárokhoz, hogy a kolozsváriak oda felebbezett ügyeiben azok kiváltságai értelmében hozzanak ítéletet	278 279
(CLXXVI.a) „	1488.	Mátyás király a kolozsváriaknak a vásárokra szabadon mehetést újabban biztosítja . . .	278
(CLXXVI.b) „	1488.	Az előbbi kir. biztosító levél magyar fordítása	280
CLXXVII. „	1488.	Buda vára bírāja és esküdt polgárai Kolozsvár város több polgárainak kérésére, általuk bemutatott királyi parancs következtében közölték hiteles kiadványban a bírások és esküdt polgáraink megválasztásában közöttük fenlevő szokásos törvényt és szabályzatot . . .	280-285
CLXXVIII. „	1488.	A szöcs czéh alaprendszabályai	285-289
CLXXIX. „	1489.	Mátyás király a kolozsvári szent Mihály-egyház felgyújtója kinyomozására biztosokat nevez ki	289-290
CLXXX. „	1490.	Mátyás király a szent Ferencz-rend belső farkas-utczai temploma építésére biztost nevez ki	290
CLXXXI. „	1491.	Szabó Ambrus órzás és idegen bor behozási vétsége tárgyában kelt birói és esküdt tanácsai ítélet	291-292
CLXXXII. „	1491.	E tárgyban a hét százsz bírák ítélete	292-299
CLXXXIII. „	1492.	Ez ítélet megerősítése II. Ulászló király által	300
CLXXXIV. „	1492.	Goldschmidt Jakab és neje végrendeletet tesz a főtéri templomban levő „ <i>Katalinoltár</i> “ javára	300-302
CLXXXV. „	1492.	Kolozsvár Fejérd nevű elfoglalt birtoka visszaadása iránt kelt kir. parancslevél . . .	302-303
CLXXXVI. „	1493.	Arról kelt k.-monostori konventi átirat . . .	303-304
CLXXXVII. „	1493.	II. Ulászló király parancslevele az erdélyi fő- és alvajdához, hogy a kolozsváriakat személyesen hadba menni ne kényszerítsék . . .	304-305
CLXXXVIII. „	1494.	Ugyanaz a belső farkas-utczai templom és zárdá építésére 300 arany forintot érő söt rendel az építés bevezéződéséig	305-306
CLXXXIX. „	1496.	Kolozsvár bírāja és tanácsa a szebenit ott levő ügyeik elintézésére kéri	306-307
CXC. „	1496.	Kautusch Mihálynénak a szent Erzsébet agg szegények háza javára tett végrendelete . . .	307-308
CXCI. „	1505.	II. Ulászló király parancslevele az erdélyi vajdához, hogy a kolozsváriaknak az őket bántalmazó nemesek ellen törvényes elégtételt szerezzen	309-311
CXCII. „	1506.	Ugyanaz a kolozsváriaknak két országos vásártartási jogot ad	311-312
CXCIII.a) „	1507.	A kádár czéh alaprendszabályai	312-313

		Lapszám.
CXIII.b)	OKL. 1457. [<i>Megolvasandó a jegyzésbeli felvilágosítás</i>] Az elébbi czéhszabályok pontokra osztott szövege	313–315
CXCIV.	„ 1507. A takács czéh alaprendszabályai	315–316
CXCV.	„ 1508. II. Ulászló kir. parancslevele az erdélyi ne- mességhez, hogy a Kolozsvárra és Szászok közé menekült jobbágyokat visszavitetni ne merészeljék	316–317
CXCVI.	„ 1510. Szabó Ambrus plebánia melletti házat Csi- szár János szerzi meg	317–318
CXCVII.	„ 1510. A szent Mihály-egyházban levő „ <i>Minden szentek</i> ” kápolnájának ajándékozott mé- szárszékről szóló ajándéklevél	319
CXCVIII.	„ 1510. II. Ulászló király parancslevele az erdélyi vajdához a kolozsváriak megsarczoltatása meg nem engedése iránt	319–321
CXCIX.	„ 1510. Ugyanannak az előbbieniek megsarczolása elleni tilalma	321–322
CC.	„ 1512. Zápolya János erdélyi vajda végső ítélete a Szabó Ambrus ügyében	323
CCI.	„ 1512. A fazekasok alapezéhszabályai	324–325
CCII.	„ 1512. II. Ulászló király a kolozsváriak vérdíját [<i>Homagium mortuum</i>] 200 forintban álla- pitja meg	325–327
CCIII.	„ 1513–1519. II. Ulászló királynak a szőcsök javára adott kedvezménylevele	327–328
CCIV.	„ 1513–1517. A kolozsvári szent Mihály-egyház fel- diszítése végett adott bucsu-engedély	329
CCV.	„ 1514. A kolozsvári csütörtöki heti vásár engedé- lyezése II. Ulászló király által	330
CCVI.	„ 1514–1582–1642. A szijgyártók [<i>tévedésből volt szedve: tímúrok</i>] czéhszabályai	331–335
CCVII.	„ 1514. II. Ulászló király Kolozsvárnak szombati hetivásártartásra ad kiváltságot	335–336
CCVIII.	„ 1514–1557. A bíró és tanács a henteseknek a királyné parancsára szombaton hus bevi- telre és árulásra jogot ad	336–338
CCIX.	„ 1515. II. Ulászló király mentté teszi Kolozsvár pol- gárait a városban levő nemeseken a paraszt lázadók által elkövetett erőszakoskodá- sokért	338–340
CCX.	„ 1515. A szekércsinálók czéhszabályai	340–342
CCXI.	„ 1516. Az aranyművesek czéhszabályai	342–344
CCXII.	„ 1516. II. Lajos király parancslevele Zápolya János erdélyi vajdához a kolozsváriaknak a nemes- ség üldözése elleni védelmezése végett	344–345
CCXIII.	„ 1517. Ugyanaz Kolozsvár lakóit vára fölépítéséig az adótól fölmenti	345–346
CCXIV.	„ 1517. II. Lajos király parancslevele, hogy a kolozs- váriakat a réveken s különösen a thordaim le ne tartóztassák	346–347
CCXV.	„ 1518. II. Lajos király parancslevele, hogy Kolozs- vár évi adóját lefizetvén, másodszor fize- tésre ne kényszeríttessék	347–348

CCXVI.	OKL.	1519.	II. Lajos király parancslevelében elismervén: hogy számára Kolozsvár 500 frtot adott, azt a rendkívüli adótól szent Márton napig fel- menti	348-349
CCXVII.	"	1519.	II. Lajos király újabb 500 forint adásáról megnyugtatta a kolozsváriakat	349
CCXVIII.	"	1520.	II. Lajos király a bőrkészítő vargákra nézve szabályokat állit meg	350-352
CCXIX.	"	1520.	II. Lajos király engedélyt ad a sz. Ferencz- rendnek, hogy só illetményüket elárusítás végett bárhová elvitethessék	352
CCXX.	"	1521.	Leo pápa megerősíti Jakab plebánusnak a sz. Mihály-egyház, illetőleg János plebánus részére tett végrendeletét	353-354
CCXXI.	"	1521.	Mikola Istvánnak és Lászlónak az óvári agg- ház mellett építeni rendelt kápolnára tett ajándékozása	354-356
CCXXII.	"	1521.	II. Lajos király az előlegezett 500 forintért mentesíti Kolozsvár lakosait a rendes és rend- kívüli adók fizetésétől	356-357
CCXXIII.	"	1521.	II. Lajos király a törökökhöz szökött Ditrich Jakab házát Kolozsvár városának adomá- nyozza	357-358
CCXXIV.	"	1523.	A kir. kincstartó megnyugtatta Kolozsvár város biráját és esküdeit a király számára befizetett 400 frt átvételéről	358
CCXXV.	"	1523.	Kir. parancslevelével az iránt, hogy ezután Sze- benben is fog pénz veretni	358
CCXXVI.	"	1523.	A fazekas czéhnek adott újabb szabályok	359-360
CCXXVII.	"	1524—1525.	Konventi átirat idegen szabó-mivek- nek Kolozsvárra miként behozhatása és árulása iránt	360-361
CCXXVIII.	"	1524—1527.	Sándor, Cardinalis püspök bünbo- csátó-levele a kolozsvári kádár czéhnek ki- adva, azok javára, a kik a sz. Mihály-egyház feldiszítésére áldoznak	362
CCXXIX.	"	1528.	Mérai Dezső Antal és neje birtokajándéka a Szent Erzsébet agg szegények háza javára	363-365
CCXXX.	"	1526.	X. Leo pápa biztosokat küld ki a kolozsvári plebánus és szerzetfőnökök közt a halottak eltemetése díjában miként részesülés meg- állapítása végett	365-367
CCXXXI.	"	1527.	János király tiltó rendelete idegen szabó- miveknek a városba be hozhatása iránt	367-368
CCXXXII.	"	1527.	János királynak Kolozsvár hűségét magasz- taló királyi levele s megjutalmazása	368-369
CCXXXIII.	"		<i>E szám vétségéből kimaradt.</i>	
CCXXXIV.	"	1527.	János király Kolozsvár városát Magyar- és Oláh-Bányabük és Szent-Márton fálvakkal ajándékozta meg	370-371
CCXXXV.	"	1531.	Gesztrágyi Ábrahám Merában egy erdőt ajándékoz a szent Miklósról nevezett oda- való egyháznak	371

		Lapszám
CCXXXVI. OKL.	1531. János király maga elé idéztette Kolozsvár biráját és tanácsát, hogy a püspököknek a dézmát régi szokás szerint megfizetni vonakodtak	372
CCXXXVII. „	1531. Magdolna asszony végrendelete a kolozsvári s másutt levő szentegyházak és szerzetek részére	372-375
CCXXXVIII. „	1532. Statileo erdélyi püspök feddő levele Kolozsvár polgáraihoz, hogy dolgaik után lássanak	375
CCXXXIX. „	1532. Az esztergárosok ezéhszabályai	376-378
CCXL. „	1533. A CCXXXV. sz. alatti ajándék megújítása	378
CCXLI. „	1536. Kolozsvár birája és esküdt polgárai egy városukbeli özvegynek árvaügyében a szebeni polgármester védelmét kéri	379
CCXLII. „	1537. Kolozsvár város száz férfainak és egész közönségének első helyhatósági törvényszabályai	379-383
CCXLIII. „	1538. János király parancslevele Várad birájához és esküdt polgáraihoz, hogy a kolozsváriakat pesti utjokban ne akadályozzák	383-384
CCXLIV. „	1539. Al-vajdai ítélet a szent Erzsébet-aggház mérai részjószága ügyében	384-387
CCXLV. „	1557. Izabella királyné az alábbi aggház mérai jobbágysait a királyi adótól mentesíti	387-388
CCXLVI. „	1567. Ugyanaz ugyanazon jobbágysait a dézma fizetéstől menté teszi	388-389
CCXLVII. „	1557. Ugyanaz ugyanazon aggháznak és a tanuló ifjuságnak a Domokos-rendhez tartozott barátok két szőlőjét, sütőjét és kertjét adományozza	389-390
CCXLVIII. „	1558. Izabella királyné és II. János [Zsigmond] a mérai dézmát az elaggult szegények házának adományozza	390
CCXLIX. „	1559. Nagy Salathiel és neje ajándéka a szent Lélek és szent Jób patriarcha emlékére alapított kórház javára	391-393
CCL. „	1572. Kolozsvár birájának és esküdt polgárainak tiltakozása a köztük és Kabós Gábor közt a mérai jószág iránt fenforgott ügyben meg nem jelenés miatt hozott terhelő ítélet ellen	393-395
CCLI. „	1617-1632. Bethlen Gábor fejed. a kolozsvári két ispotály számára két ezer kő só t alapít	395-396
CCLII. „	1628. Szentpáli András mérai részjószáját az András háza nevű praedium három részével együtt az elaggult szegények házának adta el	396-397
CCLIII. „	1628. I. Rákóczi György a kolozsvári két ispotályt a 2000 kő só birtokában megerősítette	397-398
CCLIV. „	1666-1698. Konventi átirat az elébbi alapítványnak I. Apaffi Mihály fejedelem által megerősítéséről	398-399
CCLV. „	1701. A bástyákról, kőfalról való Catalogus	400-404
CCLVI. „	1707. A kolozsvári bástyák micsoda ezélokra néznek	405

		Lapszám.
CCLVII. OKL.	1718. Kolozsvár várfalainak helyreállítására	
	készült költségvetés	406–409
CCLVIII. „	1746. Mátyás király születési háza	
	iránt királyi közügyészi nyomozás	410–413
CCLIX. „	A <i>„Kolozsvár Története“</i> megírása végetti	
	jutalomtüzést, a pályázási időhatár meg-	
	hosszabbítását, a pályamű beérkezését s bírál-	
	atra adatását tárgyzó képviselő-testületi	
	határozatok jegyzőkönyvi kivonatai 1862.,	
	1863., 1865., 1866–1868-ik években . .	414 420

ÉRTELEMZAVARÓ HIBÁK,

melyek a *„Tárgymutató“* készítésekor tűntek ki.

Lap	Sor	H i b a	M e g i g a z í t á s
36	23	<i>„a k.-monost. konvent átírja némi módosítással“</i>	a kol.-mon. konv. átírja a kolozsváriak I. Károlytól módosított alap-kiváltságlevelét.
46	13–14	CCCXI.	CCCXI.
64	18–19	<i>„Universitatis huiusmodi fecimus“</i> s. a. t.	„fructus Regiae proveniens Majestati, in medio nostrae universitatis fecimus huiusmodi seu ordinavimus“ s a t.
185	29	<i>„II. Wladislaw“</i>	V. László.
188	21	<i>„II. Wladislaw“</i>	V. László.
191	13	<i>„a prédikánsok szerzetének templomépítésre“</i>	zárdájuk kijavítására.
237 alulról	6	<i>„a sarkantyuscsinálók“</i>	a lakatosok és sarkantyukészítők
263	27	<i>„in Platea Rapularum“</i>	több helyen: Rapularum = monostor-utca [405 lap 16 sor.]
280	30	<i>„az oklevél tartalma kimaradt“</i>	Buda város helyhatósági törvényszabályai másolata.
300	3	<i>„II. Wladislaw“</i>	II. Ulászló
324	3	<i>„a fazakasok czéhszabályai“</i> [erdélyi kiejtés szerint]	Nyelvünk természetével és jogával ez egyezőbb. fazékasak [az anyaországi szerint].
331	3	<i>„a tímárok czéhszabályai“</i>	a szíjgyártók czéhszabályai.
341	36	<i>„artem Curruparam“</i>	artem Curriparam.
341	38	<i>„si quanto“</i>	si quando.
341	44	<i>„Sub poena“</i> után kimaradt	cerae.
342	2	<i>„magistrum efficere“</i>	magister effici.
342	6	<i>„hab ns juvenem ad istam artem“</i>	habet juvenem ad discendam artem.
342	11	<i>„prius impendat“</i>	kimaradt: sub poena unius floreni.
388	10	<i>„mérái jobbhagyait“</i>	mérái birtokait.
390 alulról	5	<i>„mert fiával együtt uralkodott, de én azt mindkettőjűk egy akaratall költ tényének vélem“</i>	de ő fiával együtt uralkodott, én azt mindkettőjűk egyakaratú tényének vélem.
390	16, 13	<i>„az előbbi sorban Izabella királyné aláírásával keltnék iratlik az oklevél, az utóbbiban fia János Zsigmondt van aláírva“</i>	együtt uralkodván: a vétség a fejedelmi titkárá.
393 utolsó sor		<i>„a város levéltárában, a rendezetlenek közt levő eredetiből“</i>	a rendezettek közt is volt egy példány. [Fasc. H. Nro 3.]

KOLOZSVÁR TÖRTÉNETE OKLEVÉLTÁRÁNAK

TÁRGYMUTATÓJA.

MÁSODIK KÖTET.

[Megjelent BUDAPESTEN a m. kir. egyetemi könyvnyomdában 1888-ban.]

		Lapszám.
I.	OKLEVÉL. 1541. Kolozsvár birája és esküdt polgárai megtalálása a Szebeniekhez a kádár inasokra nézve fenálló kiváltságuk érvényesülése tárgyában	5—6
II.	„ 1544. Heltai Gáspár mentegető levele Eperjes városához pappá meghívott atyjafia el nem mehetéseért	6—7
III.	„ 1546. Egy kolozsvári felebbezett ügynek a szebeni tanács, illetőleg hét birák elé terjesztése .	8
IV.	„ 1547. Izabella királyné a kolozsváriakat a fenesi szőlőiktől való szokatlan adó fizetésétől fölmenti	8—9
V.	„ 1548. Izabella királyné kiváltságlevele a kolozsvári kovács czéh javára	9—10
VI.	„ 1548. Heltai G. mentegetőzése a besztercezi papság el nem vállalhatása iránt	10—12
VII.	„ 1550—1553. Ugyanannak sürgető levele a kolozsvári biróhoz István prédikátor és az iskolamester megtartása iránt	13
VIII.	„ 1550. Kolozsvár birája és esküdt polgárai ítélete Kövér László és János feleki oláh plebános és alesperes birtoköröklési ügyében . . .	14—16
IX.	„ 1553. Az erdélyi vajdai szék ítélete Kolozsvár és Kolozsvármegye joghatósága kérdésében .	16—18
X.	„ 1554. Az erdélyi vajdák átírják és megerősítik Ulászló király által Kolozsvár közszolgálatára rendelt <i>négy sátor-alja czigány</i> iránt kelt adománylevelét	18—19
XI.	„ 1554—1628. A szabólegények czéhszabályai . . .	20—24
XII.	„ 1555—1557. A kolozsvári plebánia fölkelhetői .	25—26
XIII.	„ 1555. Kolozsvár birája közös védelemre hívja fel Brassó városát az Apaffi Gergely által Bányabükkön kezdett vámszedés ellen . .	26
XIV.	„ 1556. Petrovich helytartó a mérai dézma felét az agg szegények házának adja	26—27
XV.	„ 1556. Izabella királyné Kolozsvár főbirájától és esküdt polgáraitól 1100 frtot vesz kölesön	27

		Lapszám.
XVI. OKL.	1557. Kassa város köszönő levele Dávid Ferenczhez, hogy az ottani papságot elvállalta . . .	27—29
XVII. „	1557. Kassa város birája és esküdt polgárai sürgetik Dávid Ferenczet nyilatkozásra: ha megy-e hozzájuk vagy nem? . . .	29—30
XVIII. „	1557. Dávid F. magamentése: miért nem teljesítheti ígérését . . .	30—31
XIX. „	1557. Izabella királyné megerősíti János királynak a pénzverő-ház Kolozsvárra vitelét illető adománylevelét . . .	31—32
XX. „	1557. A cserző vargák és kardkészítők közt mesterségek közös vizkeréken folytatása iránt kötött szerződés . . .	33
XXI. „	1558. Izabella királyné és fia Kolozsváratt 30-dot állít fel, országos vásárait megerősíti s a bőrök eladására a tímár czéhnek külön kiváltságot ad . . .	34—35
XXII. „	1558. A szabók és posztónyírók külön czéhtestületté alakulnak . . .	35—38
XXIII. „	1558. Izabella királyné Kolozsvárnak árulerakási jogengedélyt [<i>Jus stapulae</i>] ad . . .	38—39
XXIV. „	1559. Izabella királyné Kolozsvárnak azon kiváltságot adja, hogy ítéletek végrehajtásánál fegyveres visszaüzésnek helye ne legyen . . .	39—40
XXV. „	1559. Helyhatósági törvényszabály, hogy a kolozsvári czéhes mészárosok marhakereskedést ne folytathassanak . . .	41—44
XXVI. „	1559. A mészárosok czéhszabályai . . .	44—48
XXVII. „	1560. A szőcs czéh nyomtatott szabályrendelete graphikai hűséggel leírva . . .	49—53
XXVIII. „	1560. Az adósság megfizetése és birói végrehajtás módja iránt hozott s a király által megerősített helyhatósági városi jogrendszabály . . .	53—54
XXIX. „	1560. A nyers bőröknek az országból kivitelét tiltó királyi védlevél . . .	54—55
XXX. „	1560. II. János [Zsigmond] az anyja által Felek adójának Kolozsváréhoz számítása iránt adott kiváltságát megerősíti . . .	55—57
XXXI. „	1560. Ugyanaz Felek adójának Kolozsvár adójegyzékébe iktatását rendeli . . .	57—58
XXXII. „	1560. Ugyanaz Izabella királyné árulerakási engedmenylevelét megerősíti . . .	58—60
XXXIII. „	1561. A szabó czéh szabályai . . .	60—65
XXXIV. „	1561. A <i>transmissio</i> s perekben a pár-vétel módzatának megállapítása . . .	65—66
XXXV. „	1561. Az iskoláknak adott dézmanegyed rendeltetése helyére vétel etése iránti parancslevél . . .	67
XXXVI. „	1561. II. János megerősíti Kolozsvárnak a házak és örökségek eladására nézve hozott helyhatósági szabályait . . .	67—68
XXXVII. „	1561. Az ötvések czéhszabályai . . .	69—75
XXXVIII. „	1562. A király „ <i>Léta</i> “ várát két faluval együtt Kolozsvárnak adományozza . . .	76—77

		Lapszám.
XXXIX. OKL.	1564. A Szucságba vivő „Hója” hegyi ut megújításáról való jelentéstétel	77–79
XL.	„ 1567. A bánffi-hunyadiakhoz postaszekér állítás iránt intézett fejedelmi parancslevél . . .	79–80
XLI.	„ 1568. A főtéri szentegyház, városi hivatalok és községi vagyon használatát a magyarok és szászok között közössé tevő kir. elhatározás . . .	80–88
XLII.	„ 1569. A mészárosok és hentesek közötti viszonyt szabályozó kir. rendelet	89–91
XLIII.	„ 1570. Brassai János törvénytelen haláláért a király megkegyelmezése	91–92
XLIV.	„ 1571. Báthori István erdélyi vajda szállásrendelés iránti parancsa	92
XLV.	„ 1572. Báthori István erdélyi vajda a kolozsvári szőlőhegyekből a törkölynek sajtolatlanul bevihetését megengedi	93
XLVI.	„ 1572. Báthori István erdélyi vajda szabadalomlevele, hogy a k. monostori szabók árulás végett bárhova szabadon mehessenek . . .	94–95
XLVII.	„ 1574. Báthori István erdélyi vajda tiltó rendelete, hogy Kolozsvárat becsületügyben ítélethozás előtt eskettetni szabad ne legyen . .	95–96
XLVIII.	„ 1575. Báthori István erdélyi vajda a kolozsváriaknak Gyaluban vámmentességet ad . . .	96
XLIX.	„ 1575. Szultáni engedély a kolozsváriaknak a török tartományokban szabad kereskedésére nézve . . .	96–97
L.	„ 1575. Báthori István erdélyi vajda kiváltságlevele a magvaszakadtak javainak a város szükségére fordíthatása iránt	97–98
LI.	„ 1576. Báthori Kristóf erdélyi vajda a török tartományokban a kolozsváriaknak szabad kereskedési jogot eszközöl	98–99
LII.	„ 1577. A mérái „Száldobos” nevű erdő iránti esketés	99–100
LIII.	„ 1577. Báthori Kristóf erdélyi vajda a város nagy és kis pecsétével élést és az ügyvédbevallást szabályozza	101–103
LIV.	„ 1577. A kolozsvári ötvös czéhnek a szebeni ellenében megnyert perügye	103–105
LV.	„ 1577. Az ügyvédbevallás további szabályozása a fejedelem által	105–108
LVI.	„ 1577. Kolozsvár törvénykezési helyhatósági szabályai a fejedelem által megerősítve . . .	108–116
LVII.	„ 1577. Az előbbi törvénykezési helyhatósági szabályok módosítása a fejed. által	116–119
LVIII.	„ 1577. A szabó czéh szerző-levele egy darab szőlő iránt a „Szent Egyed” nevű szőlőhegyben . .	119–120
LIX.	„ 1578. A fejedelem Kolozsvárnak a gyilkossági és paráznsági bűnügyekben a vármegyék eljárásához alkalmazkodást rendel	120–123
LX.	„ 1578. Dávid Ferencz való-perbeli ítéletének konventi átirata	123–125
LXI.	„ 1580. A fejed. biztosítása, hogy a jezsuita Collegiumot Kolozsvár díszére állította . . .	125–126

			Lapszám
LXII.	OKL.	1580. A fejed. a jezsuiták dézma-bora behozhatási jogát szabályozza;	126-127
LXIII.	"	1581. A jezsuiták Collegiuma alapító levelének konventi átirata	128-132
LXIV.	"	1581. A nyers bőröknek az országból kivitelét tiltó fejed. parancslevel	132-133
LXV.	"	[1583. <i>tévesen</i>] 1537 helyett, Kolozsvár ezutóbbi évi latin helyhatósági szabályainak magyar fordítása	133-137
LXVI.	"	1583. Báthori István király és fejedelem jezsuitáknak tett 1000 arany alapítványa . . .	137-139
LXVII.	"	1585. A kötélverők ezéhszabályai	139-142
LXVIII.	"	1587. A timárok esertörő malomhelyének vámoló malomhelyül megvásárlása iránti szerződés	142-143
LXIX.	"	1588. Kolozsvár szokásos törvényei	144-158
LXX.	"	1588. Báthori Zsigmond fejed., Jacobinus Bernadnak adott védlevele, hogy külföldről Kolozsvárra, valamely jeles tanítót hívhasson be	150
LXXI.	"	1589. Báthori Zsigmond fejedelem kiváltságlevele, hogy a kolozsváriak a gyalui várhoz hegyvámot s érett szőlőgerezdeket ne fizessenek	160-161
LXXII.	"	1591. Az ötvös legények rendtartási szabályai . . .	161-165
LXXIII.	"	1592. Szabó István fejedelmi tanácsos Gálffi János udvari szabójának szabadító levele . . .	165-166
LXXIV.	"	1594. Báthori Zsigmond fejed. Kendi Sándor birtokát Kolozsvár közönségének adományozza	166-167
LXXV.	"	1595. Báthori Zsigmond fejed. a Kendi Gábor birtokait is a kolozsváriaknak adja	167-168
LXXVI.	"	1595. A Kolozsvárat lakó nemeseknek a város polgárai egyeteméhez tartozását igazoló oklevél	169-172
LXXVII.	"	1598. Báth. Zsigmond fejed. Kolozsvárnak 30-ad és 20-ad fizetési mentességet ad	172-174
LXXVIII.	"	1600. Mihály vajda Kolozsvárt a Kendi-birtokokban megerősíti	174-175
LXXIX.	"	1600. Az erdélyi nemesség Kolozsvárt a maga pártjára hívja	176-177
LXXX.	"	1600. Az erdélyi főrendek Kolozsvárt 30-ad mentességében megtartják	177
LXXXI.	"	1600. Csáki István cserébe veszi Kolozsvár apahidi birtokrészét	178
LXXXII.	"	1601. [<i>Sajtóhibából szedve</i> 1701]. A kolozsváriak 30-ad mentességi kiváltságlevelének konventi átirata	179-180
LXXXIII.	"	1601. A jezsuiták tiltakozása Korógy nevű birtoknak Kolozsvár által megvétele ellen . . .	181
LXXXIV.	"	1602. Kolozsvárnak Básta cs. főkapitány által a széki sóbányák birtokában megerősítettése	181-182
LXXXV.	"	1602. Macskási Menyhért és neje zálogba adják birtokaikat a Szent Erzsébet-aggház mesterének	182-184
LXXXVI.	"	1603. [<i>Sajtóhibából kimaradt a tartalom kivonata</i>] Kolozsvár város helyhatósági örökösödési rendszabályai	184-198
LXXXVII.	"	1603. Básta György cs. fővezér az agg szegények	

		házat mérái birtoka utáni adómentességében biztosítja	198-199
LXXXVIII. OKL.	1603.	Székely Mózes erdélyi vajda kiváltságlevele Flystich Péter részére, hogy ő kizárólag bírja a czementezés és aranyváltás jogát	199-200
LXXXIX. „	1603.	Kolozsvár föltételei, melyek alatt Székely Mózes a városba bebocsátotta	201-202
XC. „	1604.	A császári biztosok utasítása Kolozsvárnak a Bocskaival szemben való maguktartására nézve	202-203
XCI. „	1605.	Bocskai fejed. második felhívása Kolozsvárhoz hozzá csatlakozásra	203-204
XCII. „	1605.	Bocskai fej. ismételt komoly felhívása illy okból	204-205
XCIII. „	1606.	Bocskai fejed. védlevele a kolozsváriakra nézve, hogy őket bárki csak saját bíráik előtt kereshesse meg	205-206
XCIV. „	1606.	[<i>Sajtóhibából 1607. szedve</i>] Kolozsvárnak a fejed. által megvédelmeztetése az ingyen fuvaroztatás ellen	206-207
XCV. „	1607.	Rákóczi Zsigmond fejed. bizonyítja, hogy a jezsuitákat nem valamely bűnért zárták ki Collegiumokból	207-208
XCVI. „	1608.	Rákóczi Zsigmond fejed. megerősíti a kolozsváriakat 20-ad és 30-ad mentességökben	208-210
XCVII. „	1608.	Kolozsvár perbe fogatása a Kendi-birtokért	211-214
XCVIII. „	1608.	Esketés az iránt: volt-e Kendi István atyja birtokának használatában?	215-218
XCIX. „	1609.	Báthori Gábor fejed. biztosítása Kolozsvár részére, hogy az általa ez évre bérbeadott 30-ot és 20-ot többé másnak bérbe nem adja	218-219
C. „	1609.	Báthori Gábor fejed. parancslevele, hogy udvarába minél több szabót küldjenek	219
CI. „	1609.	Báthori Gábor fejed. azon kedvezményt adja Kolozsvárnak, hogy ott ezüstöt az országból kivitel végett senki ne vehessen	220-221
CII. „	1609—1651.	Báthori Gábor kiváltságlevele, hogy idegenek aranyat ne vehessenek, konventi fordításban	221-223
CIII. „	1609.	A kolozsvári ötvösöknek adott engedély, hogy az odavaló pénzverő-ház igazgatója a beszerzési áron adja nekik az aranyat	223-224
CIV. „	1609.	Báthori Gábor fejed. a kolozsváriakat a 20-ad és 30-ad birtokában 900 forintért megerősítette	225-227
CV. „	1610.	Báthori Gábor fejed. 3000 forintért a gyalui várhoz tartozó dézsmát Kolozsvárnak adományozza	227-229
CVI. „	1611.	Báthori Gábor fejed. megerősíti Kolozsvár azon szabadságát, hogy a köztük élő nemesek velök katonáskodni tartozzanak	229-231
CVII. „	1614.	Bethlen Gábor fejed. Kolozsvár fuvarozását szabályozza	231-233
CVIII. „	1614.	Bölöni Gáspár fejed. titoknak nemesi kiváltságáról a kolozsvári polgári jogért lemond	233

		Lapszám.
CIX. OKL.	1617—1698. Konventi átirat s kolozsvári reform. iskola dézma-alapítványáról	234-236
CX.	„ 1617. Bethlen G. fejed. Kolozsvár dézmanegyedét 400 frtért a városnak adományozza	237
CXI.	„ 1619. Kirschner István és Nyíró János közötti házvásári szerződés	237-239
CXII.	„ 1619. Bethlen G. fejed. parancsa 100 felszerelt gyalog kiállítása iránt	339
CXIII.	„ 1619. A takácsok ezéhszabályai	239-242
CXIV.	„ 1620. Az erdélyi vámok tariffája	243-248
CXV.	„ 1620. A lakatosok és sarkantyukészítők ezéhszabályai	248-254
CXVI.	„ 1620. Fejedelmi engedély a kolozsvári kereskedők árúinak otthon városukban megharminezadoltatása iránt	254-255
CXVII.	„ 1622. Fejedelmi kiváltság, hogy a kolozsváriak harminczadjokat 1000 forinttal évenként válthassák meg	255-256
CXVIII.	„ 1622. A fejedelemné Kolozsváratt lakó Sós András dévai jobbágját szabadon bocsátja	257
CXIX.	„ 1622. A kolozsvári unitar. plebánus vagyontelbára	257-259
CXX.	„ 1623. Fejedelmi jóváhagyás Mikola János és Kolozsvár között egy híd váma felett történt kiegyezésre	259-261
CXXI.	„ 1625. A kolozsváriak és idegenek megharminezadolása ezen városban	261-262
CXXII.	„ 1625. Az ácsmesterek ezéhszabályai	262-266
CXXIII.	„ 1627. A fejed. engedélye, hogy a kolozsváriak 1000 ökröt hajthassanak ki, s árán szükséges árucikkeket hozzanak be	266-267
CXXIV.	„ 1627. Fejedelmi tilalom, hogy a disznódi szüirtakácsok posztóikat idegeneknek ne adhassák el	267-268
CXXV.	„ 1627. [<i>Fordítás 1561-iki latin eredetiből</i>] az ötvös ezéh rendszabályai	268-276
CXXVI.	„ 1628. Fejedelmi engedély, hogy a kolozsváriak a mult évről elmaradt ökröket megvehessék s árúkból szükséges portékát hozzanak az országba	276
CXXVII.	„ 1628. Szentpáli János mérai s. a. t. jószágát az agg szegények házának zálogosítja el	277
CXXVIII.	„ 1630. Katalin fejedelemasszony a kolozsvári 30-dot a városnak adományozza 40235 frtért és 50 pénzért	277-278
CXXIX.	„ 1630. Az elébbi adománylevel forma szerint kiállitva	278-280
CXXX.	„ 1630. Katalin fejed. asszony a kolozsv. ev. reformált egyháznak és tanulóinak a dézma és 30-ad egy részét adományozza	280-283
CXXXI.	„ 1630. I. Rákóczi György átírja a Bethlen fejed. árumelegsabási végzését	283-285
CXXXII.	„ 1631. I. Rákóczi György a kolozsvári dézma fiskust illető részét a városnak adja évi 300 m. frtért	286-287
CXXXIII.	„ 1632. I. Rákóczi György a Katalin fejed. asszony 30-adi kiváltságát módosítja	287-288

		Lapszám.
CXXXIV. OKL.	1632. I. Rákóczi György a fiskus dézsmanegyedét a városnak adja haszonbérbe	289
CXXXV. „	1633. Mikó Ferencz végrendelete az unitárius tanuló deákok javára	290
CXXXVI. „	1634. Az óvári ev. ref. iskola tanuló ifjúsága elleni panasza a szomszédoknak	291-292
CXXXVII. „	1634. I. Rákóczi György fejed. engedélylevele Nyirő Samuel részére 100 ökör vehetése s bárhova 30-ad fizetés nélkül elhajthatása végett	293
CXXXVIII. „	1635. A városnak a fiskusi harminczadról való több évi számadása	293-297
CXXXIX. „	1635. Mikó Ferencz özvegye Pokay Anna és fia végrendelete	297-298
CXL. „	1635—1649. I. Rákóczi György által az ev. ref. egyháznak és iskolának tett dézsmanegyed-alapítvány konventi átirata	298-301
CXLI. „	1638—1669. I. Rákóczi György biztosítása az unitáriusok templomai és iskolái meg nem háborítása iránt	301-303
CXLII. „	1638. Az unitáriusok és reformált hitvallásuak megosztozása a városi hivatalokban	303-306
CXLIII. „	1640. A kovács czéh szabályai	306-308
CXLIV. „	1641. A szappanyosok czéhszabályai	309-314
CXLV. „	1643. A borotválók czéhszabályai	314-320
CXLVI. „	1649. [Átírca az 1467-ik évi eredetiből] Mátyás király születése helyét meghatározó királyi kiváltságlevél	320-323
CXLVII. „	1650. A csizmadia mesterek czéhszabályai	323-329
CXLVIII. „	1655. Az unitáriusok és ev. reformált hitvallásuak közti békés kiegyezés a városi közhivatalok egyenlően viselése iránt	330-337
CXLIX. „	1655. A város kérelme az országgyűléshez, hogy elpusztulása tekintetéből az épületfa igen drágán árulását ne engedje meg	337-338
CL. „	1656. A fejed. engedélye a szász-fenesi szőlőkben vasárnapokon kívül bármikor dolgoztathatás iránt	338-339
CLI. „	1659. Bartsai fejed. parancslevele, hogy a Kolozsváratt birtokos mezei vagy udvari katonák magukat a közterhek alól ki ne vonják	339-340
CLII. „	1659. Lorántffy Zsuzsánna, özv. fejedelemné alapítványa az ev. ref. Collegium számára	340-341
CLIII. „	1659. Bartsai fejed. Daniel Ferencznek Hagymás nevű birtokot adományozza	341-343
CLIV. „	1659-1667-1670-1698. Bartsai és I. Apaffi Mihály fejedelmek által a kolozsvári ev. ref. 3-ik predikátornak tett só- és harminczad-jövedelem iránti alapítvány konventi átirata	343-346
CLV. „	1659. Az asztalos mesterek czéhszabályai	346-357
CLVI. „	1660—1669. Konventi átirat a város néhány falujának a török hadi serezh miatt Göcsi Pálnak elzállogításáról	357-360

CLVII.	OKL.	1660.	Szeydi budai basa biztosító levele a meghódolt Kolozsvár részére	360-361
CLVIII.	„	1660.	Azon basával a hadi sarcz iránt kötött egyesség	361
CLIX.	„	1660.	Azon basa két parancslevele Kolozsvár bírájához	361-362
CLX.	„	1660.	A portára zálogul küldött kolozsvári polgárok két levele a sarcz beküldése iránt	364
CLXI.	„	1660.	Mehemet bég parancslevele Kolozsvár bírájához	364-365
CLXII.	„	1660.	A budai vezér titkos főtölmácsa hasonló levele	365-366
CLXIII.	„	1660.	Mehemet bég levele a kolozsváriakhoz	366
CLXIV.	„	1660.	Ugyanannak más levele	367
CLXV.	„	1660.	Tömösvári bég hasonló levele	367-368
CLXVI.	„	1660.	Kolozsvár zálogban levő követeinek levelei a tanácshoz	369-371
CLXVII.	„	1660.	Kolozsvár város tanácsa levelei követéhez	371-373
CLXVIII.	„	1660.	Kolozsváratt megvonult idegenek hadi sarczhoz járulása	373-375
CLXIX.	„	1661.	Kemény János fejed. védlevele a Lengyelországból száműzött s Kolozsvárra igyekező lengyel unitáriusok részére	375-376
CLXX.	„	1661.	Bartsai fejed. által az ev. ref. főtanodájának hagyott 500 aranyról való levél	376-377
CLXXI.	„	1662.	Kolozsvár német helyőrségének felelete a törökök önmegadási felszólítására	377-380
CLXXII.	„	1662.	I. Apaffi Mihály az ev. ref. főtanodát Kolozsvárról Enyedre helyezi át	381-382
CLXXIII.	„	1664.	Ébeni István kolozsvári várkapitány rendelete a helyőrség szolgálati ügyében	382-384
CLXXIV.	„	1664.	A várkapitány és városi hatóság közötti viszony szabályozása a fejed. által	384-386
CLXXV.	„	1665.	Szalárdi János történetíró kérvénye a maga szükségére bor behozathatása iránt	387-388
CLXXVI.	„	1665.	I. Apaffi Mihály védlevele a kolozsvári orthodox eklezsia számára szabad sószállítása tárgyában	388
CLXXVII.	„	1666.	Ugyanaz Kolozsvár városba őrséget s élére kapitányt rendel	389-392
CLXXVIII.	„	1666.	Kolozsvár maga felajánlása: miképen hajlandó magát a végőrségi állapotnak alávetni?	392-394
CLXXIX.	„	1666.	[1667-nek hibásan szedve] Kolozsvár végőrségi állapotba helyheztetése az országgyűlés által	394-396
CLXXX.	„	1666.	Egy lengyel ifjunak szőcs mesterségre felvételését illető jóálló-levél	397-398
CLXXXI.	„	1667-1677-1695-1696.	Konventi átirat a város némely birtokainak a török hadi sarcz miatt az unitáriusok és ev. ref. hitvallásuak által elzallogosításáról	398-403
CLXXXII.	„	1668.	Kolozsvár kereskedelmi és árúrendszabályai	404-411
CLXXXIII.	„	1669.	Kolozsvár tiltakozása a főispáni czirkálás ellen	412

CLXXXIV.	OKL.	1672.	I. Apaffi Mihály a fiskusra szállott Szenczi Ábrahám-féle nyomdát a kolozsvári és enyedi ev. ref. Collegiumoknak adományozza . . .	413
CLXXXV.	„	1673.	Ugyanaz a fiskusra szállott gyula-fehérvári nyomdát is oda adományozza . . .	413 414
CLXXXVI.	„	1675.	Kolozsvár megneemesített polgárságának a beszárnazott nemesek elleni panasza a közterhek viselése iránt s az országgyűlés válasza	414 416
CLXXXVII.	„	1675.	Kolozsvár a Göcsi Pálnál zálogban volt javakat kiváltván: az orthodox és unitárius ekleziáknak adja zálogba . . .	417-418
CLXXXVIII.	„	1682.	Paczolai Borbála 500 arany alapítványa az erdélyi unitárius egyházközség részére .	418 419
CLXXXIX.	„	1682.	Solymosi Koncz Boldizsár püspök által az unitáriusoknak gyűjtött alapítványok kimutatása . . .	419-420
CXC.	„	1683.	Mily föltételek alatt költhet el a gyűjtő püspök — ha nyomorúságra jut, — gyűjtéséből 500 aranyat? . . .	421-422
CXCI.	„	1683.	Ugyanazon püspök végrendelete . . .	422 423
CXCII.	„	1684.	Azon föltételek, melyek alatt a püspök 2000 aranyat az unitárius gondnokoknak átadott	424-425
CXCIII.	„	1684.	A püspök örököseinek nyilatkozata az atyjok által visszatartott 500 aranyak az eklezsia részére kiszolgáltatása iránt . . .	426
CXCIV.	„	1690.	Postálkodás iránti rendelete a fejedelemnek és német vezénylő főtábornoknak . . .	427
CXCV.	„	1690.	Az ország tanácsosai Kolozsvárt a segesvári országgyűlésre meghívják . . .	428
CXCVI.	„	1690.	A kormányzó államtanács 1691. a fogarasi országgyűlésre hívja meg . . .	428-429
CXCVII.	„	1693.	Kiegyezés a három protestáns vallásnak közt egy, az unitáriusoktól elvett ház helyett veendő másik háznak mentesítése iránt .	429-430
CXCVIII.	„	1695.	A szőcsök és mészárosok közötti egyenetlenség elintézése . . .	431-432
CXCIX.	„	1696.	I. Lipót császár és fejed. engedélylevele Felvinczi György részére, hogy magyar és latin verseket, úgy komikai és tragikai műveket adhasson elé . . .	432-437
CC.	„	1698.	<i>Kovácsnai Sámuel, Kolozsvár bécsi küldötte kézírása s a város sanyaru helyzetét kifejező hozzá intézett czimezés</i> [Ez az oklevél elől tévedésből kimaradt] . . .	438
CCI.	„	1693.	Gr. Apor István alapítványlevele Kolozsvárra a jezsuita Collegium javára . . .	439-440
CCII.	„	1699.	A „Szombati Törvényszék”-et felfüggesztő kir. leirat . . .	440-441
CCIII.	„	1699.	Vizkeleti Zsigmond kolozsvári róm. kathol. plebánus kiöntött bora ára és költsége megterítéseért a kir. kormányzékthól végrehajtást kérő levele . . .	441
CCIV.	„	1699.	Butsesdi Sára kegyes adománya a reform. eklezsia és a tanoda nyomdája részére . .	442-443

			Lapszam.
CCV. OKL.	1699.	Az unitárius eklezsia által iskolája bővítése végett cserélt ház szerződő-levele . . .	443 445
CCVI.	„ 1699.	Hasonló cserevásári szerződő-level . . .	445-446
CCVII.	„ 1700.	Alexander János és Macedoniai Pál görög kereskedők adós-levele . . .	446 447
CCVIII.	„ 1700.	Gr. Apor István alapítványlevele a Seminariun részére . . .	447 448
CCIX.	„ 1701.	Gr. Bánffi György kormányzó védlevele Refully czigányvajda részére, hogy kenyerét az országban szerencsemondással s varázslással kereshesse meg . . .	448
CCX.	„ 1701.	I. Lipót r. császár és király megerősíti Bathori István király 1000 aranyról kelt adománylevelét . . .	449 450
CCXI.	„ 1701.	Szebeklébi Bertalan püspöki vikárius a Seminariumnak 1000 mfrtot alapít . . .	450 451
CCXII.	„ 1701.	A posztószövők czéhszabályai . . .	451 457
CCXIII.	„ 1702.	Sárdi Mihály és neje végrendelete az unitárius eklezsia javára . . .	457 459
CCXIV.	„ 1702.	Miszt-Tótfalusi Kis Miklós átveszi az evang. reform eklezsia nyomdája betűit kiugazítás végett . . .	459 460
CCXV.	„ 1702.	A Kis Miklós-fele nyomdának haszonbérbe adásáról kelt szerződés . . .	460
CCXVI.	„ 1703.	Egyházi személyek és intézetek neve és vagyona kivonatban . . .	461 462
CCXVII.	„ 1703.	A kir. kormánysszék övja Kolozsvárt a kuru- czokhoz pártolástól . . .	462 463
CCXVIII.	„ 1704.	Gr. Csáky László, Rákóczi Ferencz hadve- zére Kolozsvárt önfeladásra hívja fel . . .	464
CCXIX.	„ 1704.	Lozsoncei Gyürki Pál, Rákóczi fejed. hadai parancsnoka Kolozsvárt az élelmezéstől és fu- varozástól fölmenti . . .	465
CCXX.	„ 1708.	Kriechbaum György esász. főhadvezér Rá- kóczi fejed. legyőzetését tudatja . . .	465 466
CCXXI.	„ 1709.	I. József császár és király s Erdély fejedelme Kolozsvár városát régi polgári alkotmányos állapotába visszahelyezi . . .	466 469
CCXXII.	„ 1709.	I. József az ország közhatóságait elébbi kir. rendelete tiszteletben tartására utasítja . . .	469 470
CCXXIII.	„ 1710.	Széplaki Horváth Kozmáné és fia összes dézmaajövedelmét az unitárius egyháznak, templomainak és iskoláinak adományozza . . .	471 473
CCXXIV.	„ 1710.	Gr. Montecuccoli esász. hadvezér megkegyel- mez Kolozsvár azon hölgyeinek, kik férjeiket a császár hűségére térítik . . .	473 474
CCXXV.	„ 1711.	A fésüs-mesterek czéhszabályai . . .	474 477
CCXXVI.	„ 1711.	A Rákóczi-fölkelésben résztvevők bünbo- csánata . . .	477-478
CCXXVII.	„ 1711.	H. Apafi Mihály választott fejed alapító-levele 4 ev. ref. tanuló számára . . .	479 480
CCXXVIII.	„ 1711.	Ilyés István 200 arany alapítványa a Semi- narium részére . . .	480

		Lapszám.
CCXXXIX. OKL.	1712. A tanárok jelentése a kolozsvári ev. reform. főtanoda alapítványáról	481-482
CCXXX.	" 1714. Egyházi egyének, ekleziák és szerzetek összeírása	482-483
CCXXXI.	" 1714. Szab. kir. Kolozsvár városának összeírása. [<i>Ez tévedésből kimaradt s helyette e latin cím áll: Extractus Conscriptionis Lib. Reg. que Civitatis Claudiopolitanae</i>]	484
CCXXXII.	" 1716. A kolozsvári szász reformált hitvallásuak óvári templomának elfoglaltatása	485-486
CCXXXIII.	" 1716. Kir. kormánysszéki rendelet a főtéri szentegyháznak s ahhoz tartozó javaknak az unitáriusoktól visszafoglalására kinevezett Werder György cs. biztoshoz	486-487
CCXXXIV.	" 1716—1718. A főtéri szentegyház s tartozandóságai visszavételéről készült konventi átirat	487-504
CCXXXV.	" 1717. Az ev. reform. hitv. egyház és főtanoda 1717-ki vagyoni számbavétele, papjai s tanárai fizetése és más javadalmi kimutatása.	505-510
CCXXXVI.	" 1717. Németi Sámuel ev. ref. hitv. főtanodai tanár végrendelete	511-512
CCXXXVII.	" 1717. Az ev. ref. hitvallásuak főtanodája gondnokai köszönő-levele a Viandra melletti frankfurti egyetem tanácsához ifjaiknak ösztöndíjjal ellátásáért	512-513
CCXXXVIII.	" 1718. Henter Gáspár 2000 frt. alapítványa a Seminarium részére	514-515
CCXXXIX.	" 1718. Az unitáriusok négy háza átvételéről szóló jelentő-levél	515-516
CCXL.	" 1718. III. Károly király és fejedelem rendelete Kolozsvár borbeviteli kiváltságai kimélese tárgyában	517
CCXLI.	" 1720. Henter Gáspár végrendelete a fennebbi 2000 frt. alapítványáról	517-518
CCXLII.	" 1720. A fazékas mesterek czéhszabályai	518-524
CCXLIII.	" 1721. Az akadémiára menő ev. ref. ifjaknak a püspök által előzetes megvizsgálata iránti végzés	524
CCXLIV.	" 1724. A szász papok felsőbb megerősítési díját illető okirat	525
CCXLV.	" 1725. A halász mesterek czéhszabályai	525-530
CCXLVI.	" 1725. Az unitáriusok belmagyar-utczai főtanodája keleti telekrészének megszerzéséről való cserelevél	531-532
CCXLVII.	" 1726. Hunyadi Ferencz és neje Almás Borbála tiltakozása a „ <i>Mátyás király</i> ”-féle háznak a város részére eladása ellen	533-534
CCXLVIII.	" 1726. Az unitáriusok magyar-utczai főtanodája végeben vásárolt telek megszerzéséről való levél	535-536
CCXLIX.	" 1727. Erdélyi római kath. püspök báró Antalfi János tiltakozása a várostól zálogban birtomány jóságok más számára kiváltása ellen	536-537

CCL. OKL.	1727.	A kolozsvári róm. kath. egyház és plébánusa közt a javadalmak iránt létrejött szerződés	538
CCLL.	„	1727. A fazékas mesterek czéhszabályainak módosítása	539-541
CCLIII.	„	1727. Az óvári zárdának a szent Ferencz-rend birtokába adását illető oklevél	542-543
CCLIII.	„	1728. Kolozsvár börtönrendtartási szabályai	543-545
CCLIV.	„	1728. Kolozsvár városának egy heti vásár iránt Szamos-Ujvárral kiegyezése	545-546
CCLV.	„	1731. A ref. hitv. eklezsia nyomdájának bérbe adása iránti szerződés	547
CCLVI.	„	1731. Vay Anna, báró Kemény Simon özvegye adománya az ev. ref. egyik pap számára	547-548
CCLVII.	„	1732. Királyi engedély Bács, Jegenye sat. faluknak a jezsuiták kollégiuma részére kiválthatása iránt	548-549
CCLVIII.	„	1732. A jezsuita rendnek Bathori István király által tett adományt III. Károly király és fejedelem megújítja	549-550
CCLIX.	„	1734. Hollandia rendei két kolozsvári ev. ref. hitvallású ifjunak a leydai egyetemen tanulhatásra segélydíjt adnak	551
CCLX.	„	1737. A szijgyártók czéhszabályai	551-557
CCLXI.	„	1738. III. Károly király 10,000 frt. díjt tűz ki Rákóczi József fejére	557-559
CCLXII.	„	1738. Buzesco Tivadar szamosújvári örmény pap végrendelete egy örmény fiúnak a Seminariumban tanulhatására	559-560
CCLXIII.	„	1738. A zürichi egyetemen tanulhatásra egy kolozsvári ev. ref. ifjunak alapítvány tételük	561
CCLXIV.	„	1740. Egy convictusi ifjunak tett 3000 frt.-nyi alapítvány „Névtelen”-től	562
CCLXV.	„	1740. Egy kolozsvári ev. ref. tanulónak a frankfurti egyetemen a porosz király által tett alapítványt bizonyító levél	562-563
CCLXVI.	„	1740. A tanács és választott esküdt közönség közötti viszálykodás kiegyenlítéséről szóló oklevél	563-564
CCLXVII.	„	1741. Kolozsvár polgársága és népe panasza a tanács ellen	564-567
CCLXVIII.	„	1741. Kolozsvár borbírája utasítása	567-569
CCLXIX.	„	1741. Kolozsvár királybírája és ispotály ispánja utasítása	569-571
CCLXX.	„	1741. A tanács, polgárság és község közötti békétlenségnek a nyomozó bizottságok által kiegyenlítése	572-573
CCLXXI.	„	1742. Páldi István leydai ev. ref. akadémikus levele segélyeztetése végett	573-575
CCLXXII.	„	1742. Az unitáriusok magyar-utczai főtanodája nyugati része iránti szerződő-levél	575-576
CCLXXIII.	„	1747. Konez Éva alapítványa a Seminarium részére	576-577
CCLXXIV.	„	1748. Almási Kata hagyománya az unitárius iskolai tanuló déákok számára	577-578

			Lapszam.
CCLXXV. OKL.	1749.	A szöcsök czéhszabályai	578-585
CCLXXVI. „	1749.	Az ev. ref. eklezsia nyomdájának Pataki József bérletébe bocsátása iránti szerződés	585-586
CCLXXVII. „	1750.	Kolozsvárnak néhány Szamosujvárról áttelepedni kívánó örménynyel való szerződése	586-588
CCLXXVIII. „	1753.	Báró Wesselényi Ferencz és neje 500 frt. alapítványa egy ev. ref. hitvallású jó tanuló ösztöndíjára	589-590
CCLXXIX. „	1755.	Az erdélyi ev. ref. hitv. egyházi főtanács által kiküldött bizottság jelentése a Paldi nyomdásznak újraöntés végett átadott betűkről	590-591
CCLXXX. „	1755.	Kovács Szabó Györgyné az unitárius főtanodának egy szőlőt és két darab földet ad adósságában	591-592
CCLXXXI. „	1756.	Daniel Ferencz jószágai dézmáját az unitárius főtanodának vég hagyományozza	592-593
CCLXXXII. „	1758.	A gombkötők czéhszabályai	593-603
CCLXXXIII. „	1758.	Koter Simon 1000 m. frt. alapítványa a Seminariumban nevelendő két ifju számára	603-607
CCLXXXIV. „	1761.	Csegezi Tatár József nagy-laki birtoka dézmáját adományozza az unitárius főtanoda ifjúságának	607-608
CCLXXXV. „	1761.	Báró Daniel Polixena azért, hogy fia, báró Wesselényi Miklós nevelőjét, Cornides Danielt az ev. ref. kolozsvári főtanodához tanárrá választották, 400 forintos alapítványát 1000 forintra emeli	608-609
CCLXXXVI. „	1762.	A közhivataloknak a róm. kath. és ev. ref. közt egyenlő megosztásáról kelt kir. kormányzéki elnöki rendelet	609-610
CCLXXXVII. „	1762.	Kendeffi Ráchel aranyos-gyéresi jószágai dézmáját adományozza a kolozsvári ev. ref. főtanodának	611
CCLXXXVIII. „	1763.	Báró Bánffy Klára az ev. ref. főtanodában egy alumniumra 1000 forintot alapít	611-612
CCLXXXIX. „	1763.	A rézművesek czéhszabályai	612-615
CCXC. „	1764.	Gróf Bethlen Gábor alapítványa 12 áttért ifjunak a Seminariumban és Convictusban taníttatása végett	615-616
CCXCI. „	1764.	Földvári Ferencz 1000 forint alapítványa egy ev. ref. tanuló alumniumára	616-617
CCXCII. „	1768.	Mária Theresia fejedelem asszony a Szent Erzsébet-aggházat róm. kath. alapításának jelenti ki	617
CCXCIII. „	1770.	Kozma József alapítványa különböző róm. kath. oktatási célokra	618-619
CCXCIV. „	1770.	Gróf Földvári Ferencz 500 forint alapítványa az ev. ref. főtanoda Typographiája javára	619
CCXCV. „	1770.	A róm. katolikusoknak a nem-katolikusoknál nagyobb számban alkalmazásáról kelt királyi leirat	619-620

CCXCVI.	OKL.	1772.	A szabó czéh szőlője egy részének a <i>Fellegvár</i> -hoz esatolásáról szóló okirat	620-621
CCXCVII.	"	1775.	Királyi leirat az unitárius hivatali állomásoknak Kolozsváratt és máshol is lassanként róm. katolikusokkal betöltetése iránt	622
CCXCVIII.	"	1776.	A szénafüvek és más közhelyek másodszori felosztását elrendelő királyi leirat	623
CCXCIX.	"	1776.	A nyerges mesterek czéhszabályai	623-629
CCC.	"	1776.	A német szabó mesterek czéhszabályai	629-634
CCCI.	"	1777.	A zsemlyesütők czéhszabályai	634-639
CCCII.	"	1778.	A kalaposok czéhszabályai	639-643
CCCIH.	"	1778.	A kegyes-rendiek iskoláiban a tanítást és nevelést, úgy az isteni tiszteletet szabályozó alapítvány-levél	643-646
CCCIV.	"	1779.	Kádár Mózes 2000 r. frt. alapítványa az ev. ref. főtanodában a német és görög nyelv, valamint a philosophia tanítása végett	646
CCCV.	"	1782.	Legfelsőbb elhatározás a róm. kath. és ev. ref. papság dézma-ügyében	647
CCCVI.	"	1783.	II. József császár és fejedelem föltételesen közössé teszi a Szent Erzsébet-aggház használatát a róm. katolikusok és reformált hitvallásuak között	647-648
CCCVII.	"	1783.	Legfelsőbb elhatározás az ágostai hitvallásuak dézmafizetési ügyében	648-649
CCCVIII.	"	1784.	Ugyanazon fejedelem jogorvosló királyi leirata az unitáriusok sérelmei tárgyában	650-652
CCCIX.	"	1789.	A Kolozsváratt kereskedés végett lakó görög vallásuak imaház építés iránti kérvénye	652-653
CCCX.	"	1790.	A szent Ferencz-rend és Seminarium Helly-alapítványlevele	653-654
CCCXI.	"	1791.	Zsuki László alapítványlevele az unitárius főtanoda részére	654-656
CCCXII.	"	1791.	Ugyan annak pótlék alapítványlevele ugyanazon czélra	656-658
CCCXIII.	"	1792.	Ugyan annak végrendelete ugyanazon czélra	658-662
CCCXIV.	"	1792.	Az unitárius egyházközség régi szentegyházai és iskolái, úgy a magyar utcában újonnan épülni kezdett szentegyház, <i>Emlékirat</i> -a	662-666
CCCXV.	"	1792.	A Zsuki leány-ági örökösök kiegyezése az unitárius főtanodával	666-667
CCCXVI.	"	1792.	Gróf Csáky Kata, özvegy gróf Bethlenné 4000 forint alapítványa a Convictus részére	667-668
CCCXVII.	"	1792.	Az Erdélyben bevett négy vallás jogegyenlőségét biztosító udvari kancelláriai rendelet	668-669
CCCXVIII.	"	1793.	Az unitáriusoknak a főbíróságra való egyenjoga iránti legfelsőbb rendelet	669-670
CCCXIX.	"	1793.	Petrityevit Horváth Ferencz kiegyezése az unitárius főtanodával a Zsuki-örökség felett	670-672
CCCXX.	"	1794.	Kolozsvár városának álarczos táncmulatság iránt adott kizárólagos jogengedély	672
CCCXXI.	"	1795.	A Convictus részére Hidelvén vett egy major iránti szerző-levél	673

XII. OKL.	1795.	Ugyan annak ugyanott egy más telek vételéről kelt levél	674
CCCXXIII.	„	1795. Örökvásáriszerződés Andrási Antaltól a Convictusnak vett egy más telekről	674-675
CCCXXIV.	„	1795. Gróf Kendeffi Ráchel 1000 m. forint alapítványa az ev. ref. főtanodában a közvizsgák alkalmával kitűnt két ifju számára	675
CCCXXV.	„	1797. I. Ferencz császár [<i>tévedésből II-nak írva</i>] és Kolozsvár követei közt folyt beszélgetés	676-677
CCCXXVI.	„	1799. Daniel Imre 8000 r. forint alapítványa szegény tanulók számára	677-678
CCCXXVII.	„	1800. A német cipészek czéhszabályai	678-684
CCCXXVIII.	„	1805. Karácsonyi Manó 7000 r. frt alapítványa a Convictusban tanuló 6 örmény ifju részére	684
CCCXXIX.	„	1806. Biró József alapítványai a kolozsvári róm. kath. közintézetek részére	685-686
CCCXXX.	„	1807. Pál András egri prépost 20,000 forint alapítványa a Seminarium részére	686
CCCXXXI.	„	1809. A könyvkötők czéhszabályai	687-696
CCCXXXII.	„	1815. A róm. kath. kir. lyceum nyomdája kizárólagos kiváltsága tankönyvek nyomtatása végett	696-697
CCCXXXIII.	„	1815. Schindler Mihály és Balogh István örökvásári szerződése egy telekrész iránt	697-698
CCCXXXIV.	„	1818. I. Ferencz császár és fejedelem a Szent Erzsébet-aggház eddigi só-alapítványát 2000 kő sóra bővíti ki	698-700
CCCXXXV.	„	1820. Winkler Ignác kanonok 2000 forint alapítványa a Seminarium részére	701
CCCXXXVI.	„	1821. „Névtelen” alapítványa egy a Seminariumban tanuló határőri székely fiu számára	701-702
CCCXXXVII.	„	1822. A Seminariumnak megszerzett egy kis telekrész iránti szerződő-levél	702
CCCXXXVIII.	„	1825. Lamasch József alapítványa a Convictus részére	703
CCCXXXIX.	„	1826. Molnár József alapítványa a Seminarium részére	703-704
CCCXL.	„	1829. Az ev. ref. főtanodának egy tanári ház építésére kölcsön vett 1000 frtról szóló szerződő-levél	704
CCCXLI.	„	1829—1831—1833—1849. Br. Radák Istvánné és gr. Mikó Imre adománya az ev. ref. főtanoda részére	704-706
CCCXLII.	„	1831. Kovács Péter 1000 ezüst frt alapítványa a kolozsvári róm. kath. iskolákban tanuló székely ifjak részére	707
CCCXLIII.	„	1831. Winkler Márton alapítványa a Seminarium részére	707-708
CCCXLIV.	„	1832. Kolozsvár kiváltságlevelé az ötödik országos vásárról	708-709
CCCXLV.	„	1832. Miklósi József nagyváradai kanonok végrendelete a Seminarium részére	709
CCCXLVI.	„	1833. Bors Barabás 1500 r. f. alapítványa a Seminariumban tanuló atyjafiai számára	710

		Lapszám.
CCCXLVII.	„ 1836. A polgári kereskedő Társaság alapszabályai	710–720
CCCXLVIII.	„ 1837. Fülep Elek 4000 ft alapítványa a Seminariumban tanuló rokonai számára	721–722
CCCXLIX.	„ 1841. Méhes Sámuel ev. ref. tanár legfelsőbb méltányoltatása egy tanári szék alapításáért	722
CCCL.	„ 1842. Keresztes János 1000 forint alapítványa a kolozsvári r. kath. tanodákban tanuló gyermek-szentmiklósi ifjak számára	723
CCCLI.	„ 1843. Bálint Ignác és neje 1500 rf. alapítványa a kolozsvári r. kath. tanodákban tanuló két csik-szentgyörgyi vagy legalább esikszéki ifju részére.	723–724
CCCLII.	„ 1843. Keresztes János 1000 r. ft alapítványa a Seminarium számára	724
CCCLIII.	„ 1843. Kolozsvár műveltségi és vagyoni fejlődése. iparos polgári jellege s megmagyarosodása statisztikai bizonyítékai.	
	A) Külföldi egyetemeken tanult fiainak névsora 1405-től 1872-ig	725–727
	B) A kolozsvári magyar polgárok összeírása 1453. jul. 13. és aug. 1-ről	727–728
	C) A tanács és száz férfiak testületének magyar és szász egyénei az 1605-ki választás szerint	728–729
	D) Az aranyműves mesterek aránya magyar és szász nemzetiségük szerint, a három utóbbi század alatt	730–731
	E) Kolozsvár 1703-ki összeírása	731
	F) Kolozsvár 1714-ki összeírásának tanuságosb részei	732–733
	G) Kolozsvár 1714-ki összeírása kivonata [<i>tévedésből van csak latin cím szedve</i>]	734–735
	H) Kolozsvár 1733-ki összeírása	736–737
	I) Kolozsvár 1733-ki rendes és rendkívüli szükségseire tett adókimutatása	738–739
	K) Kolozsvár 1750-ki összeírása	740–741
	L) Két régiségkutató történelmi hagyatéka Kolozsvár ősrégi és megnevezett polgáraitól	742–743
	M) Kolozsvár belső és külső telkei és saját birtokai mennyisége és becsüértéke a múlt század végéről	744–745
	N) A kolozsvári jezsuita Collegium vagyonkimutatása a szerzet eltörlése után	746–747
	O) Felek falu [<i>Kolozsvár 11-ik városnegyede</i>] összeírása 1750-ben	748–749
	P) Kolozsvár lakosinak vallás és nemzetiség szerinti összeírása 1785 és 1787-ben	750
	Q) Kolozsvár lakosainak vallás szerinti összeírása 1823–1829-ben	751
CCCLIV. OKI.	1881–1882. Simon Elek, volt polgármester levelei „ <i>Kolozsvár Története</i> ” írójának újabb megjutalmazása tárgyában	751–752

ÉRTELEMZAVARÓ HIBÁK.

melyek a *Tárgymutató* készítésekor tűntek ki.

Lap	Sor	H i b a	M e g i g a z í t á s
18	14	<i>„Appellationem“</i>	Apellationum.
18 alulról	6	<i>„et“</i>	de.
26	24	<i>„Szent-Erzsébet“</i>	szent Erzsébet.
27 alulról	9	<i>„Szent-Erzsébet“</i>	szent Erzsébet.
31	16	1557 az oklevél végén írva helyesen	1556. Tehát a XVI-ik oklevél helyére kell vala soroztatnia.
54	7	<i>„duraturam“</i>	duraturum.
55 alulról	9	<i>„1560“</i>	1557—1560. Így kellett volna megjelölni s időrendi helyére sorozni.
128	2	<i>„az oklevél tévesen van csak 1581-re téve, a mikor ereletijé kelt; 1589-re a leleszi konvent dírtára idejével egyszerre kellett volna megjelölni“</i>	1581—1589.
179	2	<i>„1701“</i>	1601.
182 alulról	10	<i>„Szent-Erzsébet kórház“</i>	szent Erzsébet-kórház.
184	4	<i>„Kimarult az évszám“</i>	1606.
198 alulról	12	<i>„Szent-Erzsébet kórházat“</i>	szent Erzsébet-kórházat.
206 alulról	10	<i>„1607“</i>	1606.
225	22	<i>„Quam obrem ad, humilimum“</i>	Quam ob rem ad humilimum.
237 alulról	6	<i>„Kür—schmer“</i>	Kirsch—ner.
394	5	<i>„1667“</i>	1666.
417	25	<i>„Cujus beneficij liberalitatis“</i>	Cujus beneficij et liberalitatis.
438	2	<i>„Kimarult a levélcímzés magyar tartalma“</i>	Nemes Kovásznai Sámuel kolozsvári követünknek s. a t.
443	14	<i>„piaczi iskolája“</i>	főtéri iskolája.
449	3	e szó után: <i>„Báthori Istrán“</i> kimaradt:	1000 aranyról kelt adománylevelét s. a t.
484	3	<i>„Kimarult az oklevél rövid tartalma“</i>	Kolozsvár szab. kir. város összeírásának kivonata.
536	12	<i>„magok megmenekedésért“</i>	maguk megmenekedéseért.
548	25	<i>„Kiváltassék s birtokába adassék“</i>	kiváltassanak s birtokába adassanak.
548 alulról	9	<i>„Studiorum Causa“</i>	Studiorum causa.
548 alulról	9	<i>„jus relationis“</i>	jus relationis.
676	3	<i>„II Ferencz“</i>	I. Ferencz.
676	4	<i>„II Ferencz“</i>	I. Ferencz.
734	3	<i>„Kimarult a levél tartalma“</i>	Sommás kivonat szab. kir. Kolozsvár város 1722-ki összeírásából.
748	24	<i>„Nro“ szó után az eredetiben hiányzott: hány oláhot telepített Kolozsvár városa eredetileg a Fekete hegyre?“</i>	a 94 lapon levő LV oklevél szerint 20-at.

